Primum volumen
Lecture super Gene
seos In quo primo
continetur lectura domini
henrici de hassia
super prologum biblie

Item in tercio volumine
continetur omelie origenis
super genesim
Et ibidem in 2o [illegible] liber
beati augustini de mirabilibus
novi et veteris testamenti

N. Inw.
1358.

Magr. Stanislaus de Zawada sacre theologie professor hodie
hora undecima leget in prologos Genesis in lectorio superiori

א במכוה פרחה וטמא
הוא ואם יראנה הכהן והנה
שפלה איננה מן העור והוא
ת ימים וראהו הכהן ביום
ה בעור וטמא הכהן אתו
תחתיה תעמד הבהרת לא
שאת המכוה הוא וטהרו
הוא
בו נגע בראש או בזקן
והנה מראהו עמק מן העור
א אתו הכהן נתק הוא צרעת
כי יראה הכהן את נגע הנתק
ק מן העור ושער שחור
את נגע הנתק שבעת ימים
ע ביום השביעי והנה לא
שער צהב ומראה הנתק

הוא באש תשרף ואם יראה הכהן והנה לא פשה
הנגע בבגד או בשתי או בערב או בכל כלי עור
וצוה הכהן וכבסו את אשר בו הנגע והסגירו
שבעת ימים שנית וראה הכהן אחרי הכבס
את הנגע והנה לא הפך הנגע את עינו והנגע
לא פשה טמא הוא באש תשרפנו פחתת הוא
בקרחתו או בגבחתו ואם ראה הכהן והנה
כהה הנגע אחרי הכבס אתו וקרע אתו מן
הבגד או מן העור או מן השתי או מן הערב
ואם תראה עוד בבגד או בשתי או בערב או
בכל כלי עור פרחת הוא באש תשרפנו את
אשר בו הנגע והבגד או השתי או הערב או
כל כלי העור אשר תכבס וסר מהם הנגע וכבס
שנית וטהר זאת תורת נגע צרעת בגד
הצמר או הפשתים או השתי או הערב או
כל כלי עור לטהרו או לטמאו

In principio creavit deus celum et terram

Cum magis in spirituali attendendo ad sublimius scripture fastigium laudum et commendationum ... [illegible] ad illa que prologus et textus ... sunt magis proxima. ... Et quia ... ad felicitatem vite ... que est eterna et immobilis. ... magistrandum ... et ad intelligenda et contemplanda ... quia homo fidelis ... nobilitatem ... desiderabiles ... [illegible]

Duo fines sunt [illegible] litterarum

[illegible]

inveniret. Ideo in sententiis scripturarum non de eis inscrutatur . uerum illud . Beati qui scrutantur testimonia eius . in toto corde exquirunt eum . Non enim ex toto corde exquirebant eum . Et propterea de eis conquestus est propheta dicens illud psalmi . Deuiaverunt sunt iniquitates . Taliter enim scrutati sunt scripturas ut ex eis intenderent negare Christum esse verum deum et verum messiam . iuxta illud psalmi 72 . Dixit insipiens . id est indisciplinatus . et nullam reputationem de deo habens cogitando in corde suo . non est deus . scilicet ipse Christus . vel non est deus scilicet punitor malorum quia est filius . quia dixit . non requiret . qui putat deum placere mala facta . non enim putat deum . Ecce enim deus est iustus et displicet ei iniustitia . displicet iniquitas . ergo punit iniquos . Ergo de talibus potius verificatur illud quod sequitur . defecerunt scrutantes scrutinio . Et bene dicit . defecerunt . quia scrutantes sacras scripturas quibus anima illuminatur . et dirigitur ad magnificandum deum . et ad intelligendum supereminentiam et gloriam ipsius dei . non recte amando inquisierunt . Sicut etiam antiqui philosophi fecerunt . qui cognitionem de deo habuerunt non in alium finem ordinantes nisi in speculationem tantum . Non recte inquirunt in rebus philosophantes hoc faciunt . Creatura non hac de causa sola investiganda sunt magnalia atque mirabilia creatoris . ut tantum cognoscantur . Sed quanto potius . ut ipse magnificetur . et cognoscatur esse deus . ac deus secretorum . Et suadeat per hoc . vel potius ingerat amabilis habitus . honorifice cultum ipsius dei . Cognitio quippe sola et ceterum ... laudis atque magnalium ipsius non ei debetur . Nec sola perfecit amare nostras . Sed debet veritas atque sinceritas ultime venerationis est ei debita . propter supereminentiam glorie sue . et altitudinis . et amabilis est nostris debita dei . prout nobilem perfectio exigit . Et ipsa est humane vite decor unicus et decus eximium . Istud vero prisci philosophi nescierunt . ut vult beatus Jeronimus in epistola de omnibus sacre scripture libris . id est in prologo suo . vel galeato super bibliam ubi dicit . hec docti philosophi nesciunt . hoc demosthenis eloquentia ignorat . Ex quibus concluditur et ostenditur quod libri a philosophis antiquitus conscripti vel descripti . continentes scientias ordinatas ad finem in hac temporali vita tantummodo . Et modo nullam comparationem habent . si comparantur ad libros sacre scripture . qui ordinantur ad finem vite eterne . ut dictum est . magis dicendi sunt libri mortis quam vite . Insuper antiqui philosophi . quamquam habuerint cognitionem de deo . hec tamen solum fuit quantum ad speculationes que de ipso possunt acquiri . et investigari rationibus . procedentes ex creaturis . Sic philosophus xii metaphysice probat ipsum esse unum principem universi . Et in veri philosophorum inventione . et sic de similibus . ut tangit etiam Nicolaus lira . ... et apostoli sancti qui hanc sacram nobis scripturam tradiderunt . ipsi per revelationem spiritus sancti habuerunt cognitionem de deo . et cum sitis investigationibus rationis . ut de pluralitate personarum . et circa distinctione . et unitate essentie et consimilibus . Et sic tam practica est quam speculativa . Ipsi philosophi cognitionem de deo habentes . non ad aliud finem nisi in speculari tantum ordinantes . sed quantum est quedam perfectio ipsius cognoscentis . Cognitio autem dei que in sacra scriptura traditur . ad hoc principaliter queritur . ut per ipsam in ipse speculans seu contemplans feratur in amorem ipsius obiecti cogniti scilicet dei . ipsum super se et super omnia diligendo . et reverendo propter supereminentiam glorie sue et altitudinis ut visum est . Nam sicut dicitur Matthei 22 . quod in duobus preceptis caritatis pendet lex et prophete . Et ... finis precepti caritas . Et quia multi naturales philosophi et morales antiqui . suo sensui innitentes . hunc ultimum finem non attenderunt . Ideo errantes . et animas suas miserabiliter deceperunt . Et tamen sicut insipiens vocatur ad Romanos 1 . Cum enim deum cognovissent . non sicut deum glorificaverunt . nec gratias egerunt . sed evanuerunt in cogitationibus suis . et obscuratum est insipiens cor eorum . dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt . Et ... philosophi in corde suo ab servati . contra ipsam veram philosophiam ... modi peccant . ut tangit ... in principio huius operis . ... varia ea faciunt et inane ... quod potissime continere debet . vel gloriam . seu glorificationem creatoris . ... quia stilem ea faciunt . a fructu suo qui est remuneratio felicitatis eterne que in novissimo expectatur . Secundo quia deforme atque faciunt ac detruncata sine ... detruncatis . Cuius propterea eius pulchritudo . atque speciositas in hoc fine consistat . Quemadmodum si pavo careret . cuius pulchritudinis pro maxima in cauda consistit . Tertio stulta eam faciunt ... ad scripturam . quod magis ex ea stulti quam vere sapientes efficiuntur . Ex ea enim stulte non sapienter vivunt et operantur . ... et contenciosam illam deo efficiunt . dum glorie sue inanisse applicant . glorificationem ... mentem . Et non potius glorificare ... veneratione ... Et philosophi ... ridiculosissimos . quod utique ... causa ... philosophi ... ipso errore auctores et inventores ... hoc est brevis intellectus et pauce ...

[illegible]

et tangit in lacrimas [illegible] super ingressum

sederimus, sciunt autem eruditi post quam usque gloriae dei [illegible] ut nec dimidium dicit et non in ulti-
mitate perfectionis perfecte poterit, ut indignum omni gratiarum actione, cum quasi honorificet ut po-
test, quia nec aliud possit, vel alius ut magis potuit facit quam faciat. Sed qui omnino non
curet quid agatur in rebus humanis, aut qualiter. Et isto errore maxime illi se involunt
qui eius curam et providentiam in rebus humanis, ut etiam casus esse penitus negamus, sed
et alii philosophi humani eruditi requirebant et omnis lex gentium et eius ab omni lege gentium. Nec
gentes sunt humani erronei se minime gloriam dei et cuiuslibet servum veri cultorum ipsius, qui est ven-
[illegible] caritate attribuere aiunt sunt. Et quibuscumque se hic posse aspicere attractum in sua philosophia
eruditi. Et vera nobilis philosophia et sublimis non solum generaliter alias scientias singulariter est de [illegible]
nobiliori [illegible] quo est incognitum perdit modo certiori, scilicet per divinam revelationem, ut dictum est, [illegible] dicitur
non potest [illegible] esse scientia. Ideo deus volens illuminare hominem cuncta sua et vera, errorem ipsum
certitudinis cognitionis descripsit. Et hic dicitur videlicet tam ad intra quam ad extra processum emanationis divinalis
revelabis. Unum dicit hoc verbum in capite totius bibliae, videlicet in principio, quod est ad extra
processum creaturarum ex tempore, cum subditur: Creavit celum et terram.

Principium enim eternum deus pater ineffabilis bonitatis communicata ab eterno sua bonitatis plenitudine
filio et spiritui sancto ad intra, volens tamen per infinita secula potentialia cum ad extra
sue bonitatis creaturas esse participes, secundum fecit. Certe ordinatissimum creaturarum universitatem ex-
tempore creavit et instituit. Deorsum a summo creato per media progrediens usque ad infimum
et quasi sit infinitus ut totalis creaturarum series ex prima luce, quasi pyramidalis puncto linoso.
Et quare sit quamvis ordo ex unitate procedit, ideo utique rationali creatori, scilicet angelice et humane
sunt est quedam scala ascendendi et revertendi ad suum principium et creatorem, per inquisitionem et cognitionem
veritatis. Angelis quidem a priori per cognitionem vespertinam seu per cognitionem [illegible] in [illegible] genere. [illegible]
idem est. Hominibus vero per studiosam inquisitionem veritatis a posteriori, ex infimis inchoatam rerum
sensibilium. Quia ut patet in principio libri physicorum, innata est cognoscitivo veritatis via,
ta est nobis notioribus vel procedendi ad effectibus nobis notioribus ad causas ordinatas.
Angeli vero quantum ad eorum cognitionem vespertinam, quia notiores sunt eis cause quam extrinsecum effectus,
eius procedunt inchoando ut agnoscendo conditorem eorum in [illegible] genere, que vespertina vocatur respectu
altioris quam habet in verbo. Patet itaque modus progressionis et emanationis creature a primo principio
quasi in forma cuiusdam scale dimisse a summo in deorsum, ut mortales studio veritatis sollicito per
ipsum gradatim quaerentes non aliud quam suum creatorem ipsum amando et magnificando tamen ultimum [illegible] in hac vita
et principium ut visum est. Et tamen inveniret in summitate totius latitudinis creaturarum. Sicut ab
et principium ut visum est, sic [illegible] processu [illegible] reverteretur in eundem, ut verum fiet illud Apocalypsis primo
universa creatura a deo egressa: Ego sum alpha et omega, principium et finis. Et verificaret illud quod dicitur in premissa per principium ipsum operantem
est deus. Et illud [illegible] scilicet creata, et loquebatur in eo ipsius manifestando per speciem et ma-
gnitudinem decoris ipsius. A quo procedit, sicut patet sapientie xiii: A magnitudine speciei et decoris creature
cognoscibiliter poterit creator horum videri. Et etiam philosophi tamen potuerunt scire ut possent aliquo humano
cognoscibili, quod tamen non invenerunt. Volens igitur sacra scriptura exprimere extremos gradus dicte scale
quantum facilius non invenerunt, que ad verum deum perducit, sic exorsa est: In principio creavit deus celum
vel latitudinis creaturarum, que ad verum deum perducit, sic exorsa est: In principio creavit deus celum
et terram. Ubi per celum intelligitur quantum ad propositum spectat creaturam celestem, id est angelicam naturam,
et ita in [illegible] primum et primus gradus infimus totius latitudinis.
Creavit terram, id est materiam primam. Et ita in [illegible]
creati entis intelligitur ipsa prima materia, que secundum aliquos est infima, ut salte infimus gradus
creati entis. Ipsa quam creaturarum latitudine gradus summus est ipse supremus angelus
in latitudine entis creati. Inter quos gradus extremos relinquitur spatium entis processu con-
tinue perfectissime intelligentia creata, sine perfectissime intelligentia creata.
timui vel discreti ascendunt scalatim. Unde quidem scala copulata a suprema intelligentia sum-
pta per descensum usque ad eius infimum cathena dicitur aurea. Copulata vero eius abysmo
ab suprema intelligentia secundum maiorem super [illegible] aethera apud philosophos cathena argentea.
Quidem scalam perfectam creaturarum, quedam angeli mox ut creati erant consideratione
nominatis, quidem scala perfectam praecipitantur sustinendo et temerarie ascendendo, minus appropinquare per
suam abysmo ad summum praecipitanter convenerunt. Huius est scale gradus non recte primi homines scilicet Adam et
sua sponsa. Et ideo ad ymam convenerunt. Et ideo temerarie incaute et inquisitive ascendendo superiores gradus et parum in latitudine en-
tis scilicet temerarie incaute et inquisitive ascendendo [illegible] volunt. Quare est ipsi deorsum ceciderunt, seipsos confregerunt. Rur-
sum abliti divinitatem rapere volunt. Quare est ipsi deorsum ceciderunt, seipsos confregerunt. Rur-
sum [illegible] et filiis Adam, omnibus lapsu primo obtenebrati fuerunt. Remansit tamen desiderium
summum naturale cognoscendi, ut patet in primo methaphisice: Omnis homines natura scire desiderant. Et maxime
inquisitione cognoscendi, ut patet in primo methaphisice. Omnes homines natura scire desiderant. Et maxime
summe in entibus. Per illud vulgatum verbum Augustini libro 10 confessionum decimo: Deus [illegible] causa

nos ad te, inquietum est cor nostrum donec requiescat in te. Cum itaque creavit deus mundum et
tradidit ipsum homini, Eccles. 3, plures filiorum Adam ab initio super curiositate de mundo et de
agentibus in ipso studiosi facti sunt. Perceperunt igitur tales variis studiis et multipli-
cibus considerationibus deum quem praedicaverunt quaerere, discurrendo scrutando et investigando intra ca-
pacitatem creature de eo. Quorum quidam ob hoc consideraverunt omnia que sub
ratione numeri, ut musicus et arismetici. Quidam sub ratione mensure et magnitudinis, ut geometri.
Quidam sub ratione concordantie proportionis et ordinis, ut musici. Quidam sub ratione motus et
mutabilitatis, ut naturales philosophi. Quidam sub ratione absoluta perfectionis et quidditatis, ut methaphysici.
Quidam vero ascenderunt in praedicta scala creaturarum usque ad orbes celorum et ibi steterunt
et quieverunt, ut astrologi. Quidam solum ad circulum orbis lune pervenerunt, ut qui de corporibus
considerant. Quidam autem solum in terra mansserunt, ut qui intellectum suum circa ea et
considerant. Quidam terrenis occupaverunt, ut filii huius seculi. De istis exponi posset illud Gen. 28: Vidit Iacob
scalam stantem super terram, cuius cacumen tangebat celos, et angelos ascendentes et descendentes
per eam, et dominum innixum scale. Per gradus huius scale intelligi possunt orbes totales
Ad litteram: gradus quorum primus est aqua, 2us aer, 3us ignis usque ad convexum celi. Et per angelos
philosophi intelligi possunt, qui per diligentem considerationem ascendunt et descendunt in hac scala
specie mundi. Quorum primus est aqua,
quia quod inter omnes praedictos creaturarum perscrutatores soli vere philosophi naturales et methaphysici ascendentes via
inquisitionis in dicta scala invenerunt dominum innixum scale. Alii ipsum quidem a longe ac obscure
in summitate eius esse conspexerunt. Et quasdam conditiones dei perfectionis et conditiones. Unde
ut ait Hugo li. de sacramentis parte 3 in principio: Ab initio igitur deus sic notitiam
suam ab homine temperavit, ut sicut quid esset nunquam posset totum comprehendi. Sic quia esset
nunquam prorsus posset ignorari. Secundum igitur processum huiusmodi cuius processus esse debuit
divine excellentie, a benignitate dei promissum. Cum multiplex distinguitur perfectionis distinctionum
illorum que deo conveniunt, quedam communes sunt deo et creaturis omnibus, quia ut entitas
Quedam sibi et creaturis rationabilibus, sicut sapientia, iustitia, prudentia
Quedam vero sibi soli sunt propria, ut esse trinum, esse omnipotentem, creatorem etc. veritas bonitas

Visis ergo de deo secundum ordinem cognoscendis praemissa sunt, et est humano generi triplex ascendendi
scala specialis. Prima est tota creata irrationalis. Secunda est creata rationalis. 3a scriptura divi-
nalis. De prima et 2a dicitur ad Ro. 1: Invisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea que
facta sunt intellecta conspiciuntur. Ubi apostolus secundum Remigium loquitur contra philosophos huius secu-
li, volens quod ideo ira omnipotentis venit super reprobos et magis super philosophos. Quia
quod notum et verum est ipse deus esse, scilicet quod ipse sit solus verus deus, creator omnium rerum, unde
manifestum est in illis philosophis. Hoc est dicere: ira dei venit super illos, quia eum cognoverunt
deum per naturale ingenium et visibilem creaturam, non sicut deum glorificaverunt, aut gratias ege-
runt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, id est vani effecti sunt a sua sapientia propter suam superbiam
et ad pristinos errores redierunt. Dicentes se esse sapientes stulti facti sunt, adeo ut dare sapientie. Et
obscuratum est insipiens cor illorum. Deum non glorificaverunt, sive non honoraverunt, quia ma-
iestatem illius publice non praedicaverunt. Neque docuerunt illud solum esse colendum, ydolis ab-
iectis. Reprehenduntur ergo antiqui philosophi quia deum ipsum ex pulcritudine visibilium operum
et creaturarum cognitio opificis et magestas notissima, quod ex tam speciose creature
speciosiorem habent creatorem. Sic fertur ad Hebreos de quodam philosopho qui considerata mundi
fabrica, mundi creatorem excellentiorem cunctis esse dixit. Et ideo excellentiorem panem
et vinum deo obtulit vero. Non sic isti philosophi fecerunt, cognoscentes autem deum per naturale
ingenium et per ea que facta sunt visibilia, dedit philosophos cognoscere mira de divinitate
sua, ut illi adorantes ydola creaturam vel peccatorem inexcusabiles sunt, et non possunt
dicere quod deum ignoraverunt. Verbis enim dei, que semper in esse et divinitatis quam multi
longe certior est ~~[illegible]~~ collectis creature auditum. Require de Sapie. 13. c.
De tertia vero scala dicetur inferius. In primis igitur scalis duabus humanus intellectus
ascendendo solum pervenire potuit ad conditiones communes deo et creature. Et eas debiliter
et tenuiter cognovit. Ideo opus erat tertia scala, scilicet divinalis scripture, cuius ad in-
genium aliquatenus celebriorum fastigium quem intellectus altius elevari ad cognoscendum

singulares et proprias dei conditiones, nulli communicabiles. Has videtur aperte premendo ad co-
gnitionem dei summe complectens b. Aug. 2 de tri. c. 1. dicit sic Non ero segnis ad inquirenda subst.
dei sive per scripturam eius sive per creaturam. Que vtraque nobis ad hoc proponitur intuenda
vt ipse queratur, ipse diligatur, ipse digne colatur, honoretur. Sequitur et illa inspirauit et ista creauit
Ut ipse queratur ipse diligatur ipse digne colatur honoretur sequitur et nulli dubium esse debet quod omne studium fidelium ad
deum debet pertinere sicut et nulli dubium esse dei quod omne studium fidelium alit
fiunt et cognoscendi scientiam adquirere sine tende deum, qui visus est ut deus vere cognoscatur perfecte
et perfecte diligatur, vere colatur, et plene sibi obediatur. Sed hoc cum vocabulis tamen scita et vera
fide diligitur vere colatur et plene sibi obediatur sed intelligens et intellige
in fide sicut sed deum comprehendit scientiam quam semper bonum intelliget et intellige
do amando et amando possidens et possidendo fruatur. Sicut et exemplum ponitur quod qui
seruus fidelis mittitur domini sui tria principaliter debet inquirere, primo et ante omnia voluntatem
domini sui, ut ei obediat. 2o dignitatem et bonitatem eius, ut ipsum diligat et veneretur
[cancelled] magnitudinem nobilitatis sue, virtutis, semper laudet et extollat. 3o quam et quales sunt
aduersarii domini sui, ut illis viriliter resistat, et se contra alios subiectos domino suo [?] liber
aduersarium domini sui ut illes viriliter resistat et se contra homo sunt eius subiectissimi
et defendat. Cum ergo deus sit verus dominus omnis creature, homo sunt eius subiectissimi
ex parte ordine predicta [cancelled] tria perscrutari est de domino deo suo. Sciet autem hec et ipsum deum
fiunt ordine predicta tria perscrutari et acquirere assiduationem. Sciet deum voluntate de agendis et obmittendis du-
sim includere, vt ex operum eius assiduatione. Theologus magis in principalibus et iuridicus magis
pleni studio, scilicet theologus et iuridicus. Theologus magis in principalibus et iuridicus magis
in particularibus. Cum canones biblie sunt velut ancille. Et canones ecclesie sunt canonice sim-
pliciter. Sciet deum bonitate, potentia, sapientia, et dignitate duplici struc-
tione, vt ostendere ex de actis. Sciet deum bonitate potentia sapientia et dignitate duplici stu-
dio, vt theologie ex scripturis, et studio philosophie, sive philosophi ex omnibus creaturis, et ex naturalibus
dei operibus. Hec igitur sunt maior studia hominum oportuna ad finem predictum consequendum. scilicet theologicum,
Unde studiorum primum scilicet theologicum, et esse debet regulatiuum et directiuum aliorum trium. Alio
prius omnia terrena sapientia et mundana amplectitur, et scilicet si ferunt, tunc talis omnia inter-
prium omnia terrena sapientia et mundana amplectitur et scilicet theologie non mirum quod ista suos discipulos facit
studium dirimalem theologicam, et seculares scientiam theologie non mirum quod ista suos discipulos facit
humiles et deuotos. Illa suos vanos et elatos. Ista facit suos pauperes spiritu, illa
humiles et deuotos. Illa suos vanos et elatos. Ista facit contemptores mundi, illa facit amatores seculi
suos insatiabiles appetitu. Ista facit contemptores mundi. Illa nutrit carnem et spiritum deprimit. Ista reddit
ista carnem crucifigit et spiritum erigit. Illa nutrit carnem et spiritum deprimit. Ista ad interiora recolligit
suos macilentos et pallidos. Illa reddit suos crassos et rubicundos. Ista ad interiora recolligit
illa ad exteriora se extendit. Et quid plura ista trahit sursum, illa trahit deorsum.
Et causa est in foribus. Quod vnumquodque tendit vbi sunt principium vel originem. Ista autem est
de sursum, illa deorsum, nisi ingenium per theologiam aliquid de sursum habeat. Ideo nichil mirum
de sursum, illa deorsum, nisi ingenium per theologiam aliquid de terra loquitur. Qui autem de celo
sic terrena sapiunt, et sequitur, Joh. 3. Qui de terra est de terra loquitur. Qui autem de celo
venit super omnes est. Et patet idem ratione. Quia principalis alteratur et mutatur secundum quod
venit super omnes est. Et patet idem ratione. Nam inter naturales medicos et philo-
sophos res de quibus meditatur et singit ymaginatur. Nam inter naturales medicos et philo-
sophos vere de quibus meditatur et ymaginatur realiter et sensibiliter mutat corpus. Ymmo sicut volunt quidam de medicis, ymagi-
ymaginatio realiter et sensibiliter mutat corpus, ymmo sicut volunt quidam de medicis, ymagi-
natio et cogitatio assidua ignis et flamme calefaciat et meditatio glaciei vel in-
gens et cogitatio assidua ignis et flamme calefaciat, et meditatio glaciei vel in-
uicem frigefaciat. Hec diximus vt appareat quod magis ista plerumque facit suos tales
qualia sunt que considerat. Et vbi gratia amorum [cancelled] considero, contra terrena terrenos
Et quorum consideratio est terra mundialia mundialis. Et quorum magis meditatio est celestia
reddat suos discipulos spirituales. Ex quibus omnibus apparet quod et ipsum merito sit gra-
tioni quandam [cancelled] quadruplex studium scilicet theologiae
Et vt sciat certum diligat, vt laudet deum celi et terre, maris et omnia
reptilia in eis. Et vt vbi fiat de quatuor hominibus. Hec est quatuor
quandam quadruplex studium scilicet theologiae Jacob. Et vbi quatuor quadrupli et vincet
omnia vera. Et alibi contra faciem eius semper. Et quod est facies ista dei Jacob, scilicet
Christus dei filius qui est ymago dei patris. Et figura substantie [cancelled] illius, Ad Heb. 1o.
Hec figura sunt velata multipliciter et abscondita latuit in antiquis, donec scripturis a mo-
te Synay exigendum habitibus restaurarent diligenti discussione, et studiosissima perscruta-
tione querenda erat, et est quaerenda semper faciet in desiderabilibus et salutaris Christus ille
Et ratio, quia Christus est mediator dei et hominum, in omnibus quod tenens medium
ideo quod ab ipso necessario incipiendum est, si quis volt peruenire ad sapientiam secundum quod dicit theologia
sacra sive sacra scriptura. Quoniam est medium scilicet Christus. Quo maxime inceperunt scilicet Moyses

Canones biblie antiqui
Canones ecclesie

scilicet theologicum
iuridicum
physicum
et philosophicum

Et quanto magis venter crassus
tanto magis spiritus mentis obtusus
scilicet Isidorus li. 2 de summo bono
cum de... scriptis, ex crassis venter
subtilis spiritus non possit ...
...[illegible] adhiberetur

In theologia
medicina
et physica

Ro
1 Sap. sacra

inchoandum, sapientia dei. Et Johannes tonitruus / Moyses dixit In principio creavit deus celum et terram in filio secundum Augustinum.
Et Johannes In principio erat verbum. Ergo ad notitiam creature pervenire non potest nisi per id per quod facta est. Unde est ut verum verax et lux prodit tenebras. Et ostendere quod in Christo sunt omnes thesauri sapientie. Et ipse mediator et medium omnium scientiarum. Medium autem multiplex est.

medium:
- essentie — primum de consideratione metaphysici
- nature — secundum de consideratione physici
- distantie — tertium de consideratione mathematici
- doctrine — quartum de consideratione logici
- modestie — quintum de consideratione ethici
- iustitie — sextum politici et iuristarum
- concordie — septimum de consideratione theologici

Primum medium est eternali originatione primarium.
Secundum vitali diffusione pervalidum.
Tertium centrali positione profundum.
Quartum rationali manifestatione preclarum.
Quintum morali electione precipuum.
Sextum iudiciali vel dispensatione perpulcrum.
Septimum universali conciliatione pacatum.

Christus ille medium primum fuit eterna generatione scilicet essentie.
Secundum in incarnatione nature.
Tertium in dira passione distantie.
Quartum in gloriosa resurrectione doctrine.
Quintum in mirabili ascensione modestie.
Sextum in futuro examine iustitie.
Septimum in sempiterna beatificatione concordie.

Primum ergo medium est essentie eternali generatione primarium. Esse enim non est nisi duplex, videlicet vel esse quod est ex se, secundum se et propter se, vel esse quod est ex alio, secundum aliud et propter aliud. Necesse enim est ut esse quod est ex se sit secundum se et propter se. Esse ex se in ratione originantis, esse secundum se in ratione exemplantis, esse propter se in ratione terminantis:
- in ratione principii
- in ratione medii
- in ratione finis sive termini

Pater in ratione originantis principii, Filius in ratione exemplantis medii, Spiritus sanctus in ratione terminantis complementi.

Hec autem persone equales, eque nobiles, cum eque nobile sit spirare terminare sicut in patre originare et in filio omnia representare. Metaphysicus autem licet assurgat ex consideratione principiorum substantie creature et particularis ad universalem et ad veritatem et ad aliud esse sub ratione principii summi et finis ultimi, non tamen in ratione patris et filii et spiritus sancti. Metaphysicus enim assurgit ad illud esse considerandum in ratione principii omnia originantis; et in hoc convenit cum physico qui origines rerum considerat. Assurgit etiam ad considerandum illud esse in ratione summi finis; et in hoc convenit cum morali seu ethico, qui omnia reducit ad unum summum bonum ut ad finem ultimum considerando felicitatem seu practicam seu speculativam. Sed ut considerat illud esse in ratione omnia exemplantis cum nullo communicat et verus est metaphysicus. Pater enim ab eterno genuit filium similitudinem suam et dixit se et similitudinem suam, et cum hoc totum posse suum dixit, que posset facere et maxime que voluit facere, et omnia in eo expressit, scilicet in filio seu in isto benedicto medio tamquam in sua arte. Unde illud medium ipsa veritas est. Et constat secundum Augustinum et alios sanctos quod Christus habens cathedram in celo docet intus in terris. Nec aliquo modo aliqua veritas sciri potest nisi per illam veritatem. Nam idem est principium essendi et cognoscendi. Si enim scibile secundum se proprie eternum est, necesse est ut intellectus sciat nisi per veritatem immutabilem, inconcussam, incoangustatam. Istud enim est medium veritatis, cum sit prima que produxit et non produxit. Et per ea que produxit et non produxit. Novit enim media que produxerit et produxit. Hec est ergo veritas sola creata perceptibilis, in qua addiscunt angeli, prophete, philosophi. Sumpta veritas dicitur de illo medio Genesis: Produxit quoque deus de humo omne lignum pulcrum visu et ad vescendum suave, lignum etiam vite in medio paradisi; secundum quod dicit beatus Augustinus de omnibus prioribus est status stetit et scientia est ... de hac ... contemplatione dirigit. Omnia enim producta sunt ab eterno et in arte eterna, secundo in natura intellectuali, tertio in mundo sensibili. Hec est contra errorem hereticorum et philosophorum erraverunt qui crediderunt mundum creatum ab eterno, cum putant ut sicut res producte sunt in arte eterna ab eterno, sic ab eterno in illo sensibili mundo creatae sint. Intelligitur autem hoc de paradiso terrestri et de intellectu angelico et humano et eterno: pater ut visum est plenitudinem suam genuit et dixit se et similitudinem suam. Et per eum expressit omnia que potuit. Verbum ergo exprimit patrem et res que per ipsum facte sunt. Et principaliter ducit nos ad patris congregantis unitatem; et secundum hoc est lignum vite, quia per ipsum redeuntes vivificamur in ipso fonte vite. Sed si nos declinamus ad notitiam veritatis et experientiam, investigationem ampliorem quam nobis concedit, cadimus a vera contemplatione et gustamus de ligno vetito boni et mali. Sic fecit lucifer. Si enim lucifer contemplando illam veritatem devotione eterne reductus fuisset ad patris unitatem, stetisset.

Nota

De vesp̃e mane diem qm̃ eciam habuisse. Sz quia cecidit in delectacionem et appetitu excellencie amisit. Sicut Adam similis. Istud ē mediu faciens spē vitam summam. et hic ē lignum vite. Est alia vita occasio mortis. Cum cecidimus a amoena pulcrimis etate. Pristinam puritate omnes redire debent. vt, sicut filius dicit, Exiui a patre et veni in mundum. Hoc est medium mechanicum reducens. Et sic tota vita mechanica de cummacione, de explanacione, de consummacione, illuminari per radios spirituales et reduci ad summum orbem.

Secundum medium ē nature virtualis diffusionis pro qualitatibus, qd ex deconsideracione philosophi. Qui considerat mo-bile et quantitatem secundum influenciam corporum celestium. Et elementa. et eorum ordinatorem ad formam mixtionis. Et forma mixtionis ad formam complexionis. Et illa ad animam vegetabilem. et illa ad sensibilem. et illa ad racionalem. et illa est finis. Comparat autem duplex medium maioris mundi et minoris. Maioris ē Sol. minoris ē cor. Sol enim ē in medio planetarum. Et si eius allacio in obliquo circulo fiat quattuor. tamen omnium planetarum maior diffusio ē solis. Et corde similiter ē diffusio quam dicunt medici. Nam spiritus vitalis ab eo diffundit per arterias. Deinde per nervos. licet com-plementum recipiat in cerebro. Spiritus autem naturalis libero diffunditur per venas licet compleat in epa-te. Hoc medium erat ipse. quia ē medium duorum aliorum vt cor. Et si translacio alia in medio amoris sicut sol. quo toto tempore decurrit secundum qd iste sol descendit per x gradus in orologio achas. ipse est ergo secundum lex in medio aliorum qui prohibant et qui sequebantur.

Tercium medium est distancie centralis posicionis profunde. de quo mathematicus. Cuius licet primum consideracio sit circa mensuram terre. est tamen plurima circa motum corporum superiorum. prout huic disponere sic inferiora secundum influenciam. Hoc medium fuit ipse in crucifixione. iuxta illud psalmiste lxxiiij deus rex noster ante secula operatus ē salutem in medio terre. Terra enim plane centrum ē superiorum. et ideo infirma. et ergo medicina sic filius inferioris pauperculis et medicina. non solum venit ad superficiem terre. sed in profunde centri operatus ē salutem. Quia per crucifixionem anima sua ad infernum descendit. et est mirabilis fuit secundum plura et in terra. qui per crucem hunc liberavit. operata ē salutem. vt patria declarat scriptura. Medium enim circuli amissum ē in circino. inveniri non potest nisi per lineas ductas orthogonaliter se intersecantes qd ē signum crucis.

Quartum medium ē doctrine racionalis manifestacionis probans. Et hoc est enim cum sermo racionalis vt per ipsum tamquam per medium exprimuntur que sunt apud nos. Sermo enim ad simplicem ordinem. oracio ad composicionem argumentacionis. Argumentacio ad sillogismum. Sillogismus ad personam. Medium ergo per suam evidenciam et manifestacionem et [illegible] cum omnibus compellit ad assenciendum. Hoc medium fuit ipse in disputacione. Est autem quedam argumentum ipse contra argumentum diaboli. Argumentum diaboli ducit ad infernum. ad pessum-mentum. Et est paralogismus et sophistici argumenti destruccionem. Argumentum ipse constructivum. reparativum. Quod autem diabolus primum hominem in paradiso terrestri paralogisavit. habemus ipsius Genesis textum.

Quintum medium ē modestie moralis eleccionis. Modestia enim ē virtus. virtus autem in medio consistit. Hoc medium considerat ethicus. Et hoc est medium fuit ipse in ascensione. Quod vim progressus Moysi medium nebule fuit in xl diebus et xl noctibus. Hic ecce medium fuit ipse. quod nubes suscepit eum ab oculis fidelium. Dicit Hannibal de aspectu de iteracione in virtute. vt docet nobilis Ap-pollinus secundum ypatheco fundamentum autem virtutum fides ē. Xannibus. aspecta de aquis baptismi intrat in caliginem. quod caligo fidei ē. in luce et enigmate. quam stella monet in medio nebule. per hanc autem perfecit in virtute politicas. que ad radicem montis. Moyses fecit xpc holocausta. Deinde ad virtutes purgatorias que ad medium montis. Deinde ad virtutes purgati animi que ad supremum montis. vbi aptus locus ē ad contemplandas virtutes exemplares. de quibus Sap vij vapor ē virtutis dei et emanacio quedam ē claritatis omnipotentis dei sincera. et ideo nichil inquinatum in illud incurrit. Candor est enim lucis eterne. speculum sine macula dei maiestatis et ymago bonitatis illius. ad perducitur.

Sextum medium ē iusticie iudicialis retribucionis pensans. qd medium erit ipse in iudicio. Hic considerat politicus sive iurista. Vt fiat retribucio secundum merita. qd totum mundum pulcrificum vnde regnum dicit qd pulchre locuntur damnati in inferno. Ezechielis i° vidi. et ecce ventus turbinis veniebat ab aquilone et nubes magna et ignis involvens et splendor in circuitu eius. et de medio eius aspectus electri. i. de medio ignis. Et de medio eius similitudo iiijor animalium. Primo quantum ad convocacionem nostram per ventum turbinis et per nubem. 2° quantum ad deflagracionem ignis per ignem involventem. 3° quantum ad examinacionem mitorum per splendorem. 4° quantum ad assistenciam iudicandum. electrum ipse in duplici natura. per iiijor animalia iiijor ordines.

pontificum in leone, martirum in bove, confessorum in homine, virginum in aquila propter contemplationem.
Septimum medium est concordie universali gelatione paratum de quo ipse theologus, qui considerat quomodo
mundus factus a deo per creaturas reducatur in ipsum deum cum fructibus. Hoc medium est Christus in sempiterna
beatitudine. Apocalypsis vii°. Non esurient neque sitient amplius, neque cadet super illos sol neque ullus estus.
Quoniam agnus qui in medio throni est reget illos et deducet illos ad vite fontes aquarum. Flumen
quoque aquarum quod in medio ponitur in dominis, a quo omnis beatitudo. Vidit enim Johannes civitatem flumen aque vive in
medio platearum ut habetur ibidem capitulo 22 splendidum tamquam cristallum procedens a sede dei et agni
in medio platee eius. Et ex utraque parte fluminis lignum vite. Agnus enim deducet nos ubi vi-
debitur corpus gloriosum et anima et fruentur pastum invenient. Ista sunt vii candelabra
quibus Christus in medio vii candelabrorum, que sunt vii illustrationes spirituales per quas in cathedra
Ista sunt vii dies quos fecit dominus. Et hec studiosissime sunt perscrutanda.
Ergo ipse Christus, cum in suo adventu dixit iudeis in hoc studio proficientibus
negligentibus: Scrutamini scripturas, in quibus vos putatis in ipsis vitam eternam habere,
et ille vero sunt que testimonium perhibent de me. Et Matthei 22 Erratis nescientes scripturas
neque virtutem dei. Cum igitur non potuit invenire istud medium salutare a destruen-
tibus, quia divina benignitas consulit mortalibus
tibus quam studiose per universa creatura, adeo divina benignitas consulit mortalibus
scriptura sacra, et ipsam de celo ad terram demisit, ut haberent terram per eam tamquam celeste scala a
terra in celum ascendere. Habet autem hec celestis scala principaliter quatuor gradus, qui sunt quatuor sensus principales
sacre scripture, scilicet historicus, tropologicus, allegoricus et anagogicus, ut tangit Hugo libro primo de sacramentis.
Habet etiam hoc speciale celestis hec scala, quod sub una littera continet plures sensus. Cuius ratio quia
principalis auctor huius laudate scale est ipse Christus deus, in cuius potestate est non solum uti vocibus
ad aliquid significandum, quod etiam homines facere possunt et faciunt, sed etiam rebus significatis per
voces utitur ad significandum alias res. Et ideo commune est omnibus libris quod voces aliquid
significent, sed speciale est huic libro quod res significate per voces aliquid significent. Sensus
igitur primus significationis, que est per ipsas res, accipitur sensus misticus seu spiritualis, qui est triplex
in generali. Prima si res significate seu signate per voces referantur ad significandum ea que
per nos sunt agenda, sic est sensus moralis vel tropologicus. Nam tropologia dicitur eo per id quod fit
dicitur aliquid faciendum esse significatur. Si autem res referantur ad significandum ea que
sunt speranda in beatitudine futura, sic est sensus anagogicus. Et dicitur ab ana quod est sursum et goge
quod est ductio. Hystoria vero dicitur gestarum rerum narratio, que in prima significatione littere
continetur. Et istorum sensuum potest poni exemplum in hac dictione Jherusalem, que secundum litteram significat quandam
civitatem, que fuit quondam metropolis in regno Judee, que primo fuit fundata a
Melchisedech, postea dilatata et fortificata a Salomone. Secundum vero moralem sensum significat fidelem animam, secundum quem sensum
dicitur Ysaie lii: Consurge, sede, Jherusalem etc. Secundum vero sensum allegoricum significat ecclesiam militan-
tem, secundum quem sensum dicitur Apocalypsis 21 Vidi civitatem sanctam Jherusalem descendentem de celo sicut
sponsam ornatam viro suo. Secundum sensum anagogicum significat ecclesiam triumphantem, secundum quem dicitur
ad Galatas: Illa que sursum est Jherusalem libera est, que est mater nostra. Et sic potuit exemplum in una
dictione, ita posset poni in una oratione. Et sic in una sita et in aliis. Igitur dicta
scala sacre scripture sub una littera continere plures sensus. Dicitur Ezechielis 2 Ecce manus missa
ad me, in qua erat involutus liber, et expandit illum coram me, qui erat scriptus intus
et foris. Et Apocalypsis v Vidi in dextra sedentis super thronum librum scriptum intus et foris.
Scriptura exterior est sensus litteralis, qui est patentior, quia per voces immediate significat. Scriptura autem
interior est sensus spiritualis et misticus, qui est latentior, quia per res significatas vocibus designatur.
Unde apparet quomodo divina scriptura a ceteris omnibus scripturis non in materia sua sed in
modo tractandi subtilitate et profunditate precellat. Cum in ceteris quidem scripturis ut dixi secundum Hugonem
sole voces significare inveniuntur. In hac autem non solum voces, sed etiam res significative sunt.
Sicut ergo in eo sensu, qui inter voces et res versatur, necessaria
est cognitio vocum, sic in illo qui inter res et facta vel facienda mistica constat, necessaria
est cognitio rerum. Cognitio autem vocum in duobus consideratur, in pronunciatione scilicet et significatione. Necessaria
Ad solam pronunciationem pertinet grammatica, ad solam significationem pertinet dialectica, ad pronunciationem et signifi-
cationem simul et significationis pertinet rethorica. Cognitio vero circa duo versatur, scilicet formam et natu-
ram. Forma est in exteriori dispositione, natura in interiori qualitate. Forma vero aut in numero consideratur.

Ad hoc

Ad modos

Jherusalem

Cum ethica philosophia sive naturalis
mathematica
loyca
ethica
politica
theologia

b. Jeronimus [illegible] epistola historie veritas
fundamentum est intelligentie spiritualis.

ad quam pertinet arismetica. Aut in proportione ad quam musica. Aut in dimensione ad quam pertinet geo-
metria. Aut in motu ad quam astronomia. Consideratio vero naturarum phisica spectat [struck]
Ex quo constat quod omnes artes liberales divine scripture famulantur. Et inferior sapientia recte ordinata
ad superiorem conducit. Sub eo igitur sensu qui est in significatione vocum ad res continetur hy-
storia. Cui famulantur tres scientie scilicet grammatica dyalectica rethorica. Sub eo autem sensu qui est in signi-
ficatione rerum ad facta mistica continetur allegoria. Et sub eo sensu qui est in significatione rerum
ad facienda mistica continetur tropologia. Et istis duobus famulantur arismetica musica astronomia
geometria et phisica. Super hec autem omnia divinum illud est ad quod ducit scriptura divina
sive in allegoria sive in tropologia. Unum quorum altissimum quod in allegoria est rectam fidem. Aliud quod
in tropologia scilicet informat bonam operationem in quibus constat cognitio veritatis et amor virtutis — [margin: Cinesto [illegible]]
Quatuor igitur sunt sacre scripture sensus: hystoricus qui narrat facta. Allegoricus quo per factum
aliud intelligendum. Tropologicus quo significatur quid faciendum. Anagogicus quo significatur
quid appetendum. De quorum sensuum vero gradatim itur in aliud. Unde per hoc non incongrue
de auditoribus sacre scripture accipi possit illud ps. 83: Ibunt de virtute in virtutem, videbitur
deus deorum in Syon. Ibunt inquam de virtute sensus hystoriaci in virtutem sensus allegorici. Et de
virtute sensus allegorici in virtutem tropologici. Et de virtute tropologici in virtutem sensus anago-
gici qui ducit ad celestia. Que hic in parte per sacre scripture studium videntur cognoscere [margin: et perfecte [illegible]]
et in futuro clare cognoscent. Itaque descendit e celo [struck] ad terram sapientia quedam super omne
ad humanitatis statum [illegible] Omnibus humane [struck] adinventiones ab erroribus
purgans et recte dictis approbans et que desunt complens. Nec mirum [illegible] veritatis unum finem
ad quem omnis spiritualis traditio tendere debet clare demonstrans. Sublimis est descendit. Hec sapientia
que theologia dicitur de celo ad terram ut omnia que in terris sunt quibus aguntur spiritualibus et celestibus
coaptans. Igitur de laude sacratissime theologie sapientie quid et magne [illegible] quod [illegible]
[margin: [illegible]] letantur omnes scientie. Et refugit omnis scientia pre ipsa. Quid iam amplius dicam et specialius?
Non nulla sollicitudine coartor. Si enim exordium laudis eius suscipero ex hiis que foris
sunt doctrinis, obviat apostolus ad Heb. 13: Nolite doctrinis variis et peregrinis abduci. Et si
ex illis que foris sunt secularium quibus nomine theologie sapientiam. Non plato non aristoteles
Nec cum ptholomeus scrutatur de astris. Nec cum ulpianus attingit legalibus decretis.
Non invenit cum ypocras. Nec quisquam inter satiricos aut liricos poetas. Satiricus dicitur
[margin: [illegible]] satirarum descriptor et reprehensor. Satira id est dicitur carmen reprehensivum vel reprehensio cor-
rectoria quia ad hoc reprehendit ut corrigat. Et liricus dicitur a lira dulcis et suavis
velut carmina oratii dicuntur lirica quia cum lira cantabantur vel a lyrin quod est
varium [illegible] Et hinc carmina oratii que lirica appellare [illegible] que in
eis continentur. Et lirici poete quia lirica scribunt ut patebit [illegible]. Nec indiget
theologia sapientia hominum laude aut super cetera velut a doctoribus extorte laudari. Et fortasse
exornari. Cum de ipsa scriptura dicit Sap. 7: Candor est lucis eterne et speculum sine ma-
cula dei maiestatis et bonitatis imago illius. Et ibidem: Est speciosior sole et super omnem
dispositionem stellarum luci comparata invenitur prior. Sed audi ipsam sapientiam theologiam
quibus introducitur de ipsa loquentem Ecclesiastici illud [struck] 24: Laudabit animam suam et
in medio populi sui gloriabitur, et in medio electorum habebit laudem. Et: Ego ex ore altissimi prodii. Ego
in celis feci ut oriretur lumen indeficiens. Ego in altissimis habito, et gyrum celi circuivi sola,
et similia. Obicitur etiam illud Prov. 27: Laudet te alienus et non os tuum, extraneus
et non labia tua. Quis ergo digne laudabit sapientiam divinam, aut statuto magnitudinis
eius explorabit? Utique nemo nisi ille qui novit eam. Sapientie auctorem libro[rum] sacre
scripture qui revelavit deus theologie sapientiam inveniendam. Et eam mortalibus in scriptis eligere
voluit si quis [illegible] ex illis predictis exordium laudis suscipiet. Et in persona theologie sapientie di-
xit: Venite filii audite me. Et illud Prov. 8: Proponentes sermones meos. Et ad eloquia mea
inclinate aures vestras. Scribite illud in tabulis cordis vestri. Ne effluant ab oculis vestris, quia
de rebus magnis locutura sum, et aperientur labia mea ut recta predicent. Veritatem meditabitur
guttur meum, et labia mea detestabuntur impium. Prov. 8. Non est dubitandum [illegible] ta-
lis et tam alte intonuerit. Multi docti pariter et indocti admirantes sapientiam hanc forsitan
interrogabunt dicentes: Que 1° ista est tu que tam divinis loqueris. Et unde venis 2° vel ubi
habitas. Ubi [struck] invenimus et a quibus. Que sunt [illegible] doctrine magnalia tue. Et

[margin: ubi est quod et [illegible] sapientia [illegible] scripture [illegible] et [illegible]]

6° 1°

que nostri quod nos ignoramus. Que sunt precepta et consilia tua. Et quid erit nobis si nos
aliis relictis [illegible] te audierimus et sermones fecerimus tecum. Quibus equidem sapientia conformis
seu inrogationibus [illegible] sicut domina theologia sapientia rudere [illegible] in hunc modum.
Quiescite o filii et nolite resistere sapientie. Nolite timere. Absque contradictione audite disciplinam meam.
Estote sapientes et nolite abicere eam. Accedite, illuminamini et facies vestre non confundentur.

ad filii questio

Si queritis que sum, audite quia ego sum dulcis sapientie et sermo verbi Dei vel notitia et excellentia intelligentia. In qua omnes thesauri sapientie et scientie Dei sunt absconditi. De qua scribitur primo. Sapientia foris predicat in plateis, prebet vocem suam. Scilicet usque puerili diligentia instructa foris in [illegible] predicat, id est per omnes [illegible] secundum [illegible] doctorem. Nichil enim domine sunt
omne [illegible] Dei. Omnia te clamant. Deus me fecit. Job XI. Interroga iumenta et docebunt
te et volatilia celi et indicabunt tibi. In plateis dat vocem suam, quia omnibus habet eam
[illegible] sapientium, docet in publicis locis. Sicut ego heretici multi doctrinam et suspectam
docent in locis occultis, ut Joh. 3. Qui male agit odit lucem et non venit ad lucem ne arguantur
opera eius. Qui autem facit ut docet veritatem venit ad lucem et in publicum, ut manifestentur
opera eius, quia in Deo sunt facta. In plateis ergo hec dulcis [illegible] in latitudine plebium prebet et
dat vocem suam, [illegible] a latitudine et spaciosa via que ducit ad perditionem, Mt. 7. In capite
turbarum clamitat. Hoc est in loco frequentato ab hominibus sicut semel [illegible] frequenter ista nobilis
clamat sapientia. Unde et in sapientia [illegible] ipse clamabat stans et dicens Joh. VII. Si quis sitit
veniat ad me et bibat. In foribus portarum urbis verba mulier [illegible] per indicia que ibi
fiebant prebet verba sua [illegible] non aliena, ut multi qui aliorum verba ferunt, ut inde glorientur, quibus dicitur
Jer. 23. Ecce ego ad prophetas dicit Dominus qui furantur verba mea unusquisque a proximo suo. Et dicit hec sapientia
[illegible] usque puerili [illegible] licet non corpore, diligentia infantia [illegible] insolencia [illegible]
[illegible] mortalis Dei, qui eam diligit, magnus quod est conspicit, unde puerile [illegible] hec presidi
[illegible] quia lex fuit pedagogus ad Gal. 3. Et bene decuit puerile tales homines [illegible] pessimi qui non
[illegible] vilem [illegible] longitudine fidei [illegible] altitudine spei latitudine caritatis
et qua non capiunt nisi lac [illegible] doctrine [illegible] diligenti [illegible] infantia [illegible] legem ut te
[illegible] que ipsis sunt noxia, que sunt visibilia secundum [illegible] doctores [illegible] spiritualia visibilia
[illegible] Sap. 14. Creature Dei facte sunt in laqueum et in [illegible] in ruina
pedibus insipientium. Item sunt noxia, quia sunt ignis et gladius quod duo qui liberi tenent
[illegible] comburant aut ledant. Item sunt noxia, quia sunt [illegible] et [illegible] tangentes per
[illegible] Eccl. 13. Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea. Item sunt noxia, quia sunt onerosa valde ut
mola asinaria Mt. 18. Item noxia, que sunt laquei dyaboli [illegible] I Thi. VI.
Qui volunt divites fieri incidunt in temptationem et in laqueum dyaboli et desideria multa [illegible]
que mergunt homines in interitum. Et venenum sunt. [illegible] quod Constantinus imperator [illegible]

Silvestri

[illegible] imperium occidentale sub beato Silvestro [illegible] vox [illegible] hodie missum est ve-
nenum in ecclesia Dei. Ab istis ista noxiis et bonis delectabilibus et spiritualibus [illegible]
[illegible] usque [illegible] puerili diligentia infantia [illegible] vanitate. Et stulti [illegible]
[illegible] que sunt noxia cupiunt et imprudentes honores laborum studii [illegible] in acquisitione sci-
entie doctrine volentes ignorare ut liberius peccent. Oderunt scientiam [illegible] opera sua, quia sunt omnibus phi-
losophis [illegible] vel quia odiunt scientiam [illegible] quod docet [illegible]
et gloriam eius, quam ipsi diligunt. Et ideo [illegible] ad intelligendum [illegible] sit the-
saurus Dei, omnes [illegible] Ysa. 33. Divitie salutis sapientia [illegible]
puerili et rudes [illegible] ad correctionem meam. Hec [illegible] vos [illegible] disciplina
mea et [illegible] arripite mores [illegible] ordinatos [illegible] in [illegible] infera vobis
et [illegible] vos [illegible] et ira et [illegible] vobis [illegible] eloquia mea esse [illegible]
[illegible] clara. Clara [illegible] et [illegible] sapientia. Scilicet ipsa est rerum divinarum et humanarum
vera estimatio, quia sapiunt res divine et humane ut humane. Sic beatus Augustinus in
[illegible] nobis [illegible] sapientie. Ego [illegible] infallibilis cognitio, quia omnia
ut [illegible] ad bene vivendum ordinantur. Ego sola sum apprehensio veritatis in qua re-
[illegible] quod sum immutabiliter [illegible] De sapientia [illegible] Et
Aristoteles [illegible] sapientiam esse honorabilissimam scientiam. Que est ut Seneca placuit [illegible]
[illegible] divinarum et humanarum et causarum rationes inducere et indagari. Et dicit beatus Augustinus
li. XIII de Trinitate: Sapientia est in divinarum humanarum [illegible] ipse [illegible]
[illegible] humanarum autem [illegible] non obtineat. Neque [illegible] quidquid ab homine sciri potest in rebus humanis
[illegible] plurimum [illegible] et noxie [illegible] hunc [illegible] tribuere [illegible]
[illegible] fides saluberrima gignitur, nutritur, defenditur, roboratur, qua quidem [illegible] non pollent plurimi
fideles [illegible] plurimum polleant ipsa fide. Hec Augustinus.

clara et aperta

2a qo [illegible] sit ipsa sap[ientia] / accedere [illegible]

Postremo loquitur ipsa Ego sum virtus que terminat et tenet summum bonum [illegible] qua iter ad ipsum
pergens audivi. Sicut dixit Augustinus. Sic ergo audivisti ipsam loquentem et [illegible] ad primam quam
que est ipsa sapientia que se ad audiendum tam magnifice exhortata est. Jam igitur ad 2am questionem scilicet quo
audio unde ipsa sit. Et quidem ad hoc nemine dubitante arbitror quod sit origine celestis. Ergo quod
probatur Jac 3 cum dicitur Que desursum est sapientia primum quidem pudica deinde pacifica modesta suasibilis
plena misericordia et fructibus bonis. Ecclesiastici [illegible] et [illegible] invenit et desursum
habes [illegible] Desinite a me quia mitis sum et humilis corde. Et [illegible]
sum via veritas et vita [illegible] dixit deus [illegible] celi [illegible] vite 2
[illegible] doctrine [illegible] sapientie [illegible] et [illegible] abscondite ad col 2. [illegible]
[illegible] Baruch 3 [illegible] sapientiam de celo
[illegible] Baruch [illegible] in celum et accepit eam et [illegible] deduxit eam de nubibus [illegible]
[illegible] et invenit eam et attulit illam super aurum electum. Non est qui possit scire vias
eius [illegible] omnia [illegible] et invenit eam prudentia sua. [illegible]
[illegible] origine est celestis [illegible] a patre luminum [illegible] descendens. 1a
[illegible] originem habuerint et nisi [illegible] quod [illegible] sunt. Unde [illegible] quedam super [illegible]
[illegible] dyonisii. Sapientia inquit gentilium ascendit de [illegible] in ymaginationem de ymaginatione in ro-
de racione ad intelligentiam. Nec ultra progreditur [illegible] sistit. Ista autem sapientia descendit de patre intelligentie
que deus est in scripturis et deinde principibus angelorum [illegible] ut ita generaliter [illegible]
[illegible] et mortalibus [illegible] sapientia [illegible] tenet fidem et cognoscit [illegible]
[illegible] archana dei [illegible] suspirandum [illegible] visione [illegible]
[illegible] celestis [illegible] audivi [illegible] revelacione deo in [illegible]
[illegible] in civitate [illegible] in [illegible] triumphante. Et hec de 2a
[illegible]

3a et 4ta questio

Restat igitur videre de 3a et de 4ta simul scilicet ubi invenitur ista sapientia
interrogatione. Et ubi habitare consuevit. Primo audiamus quid [illegible] Job 28 c.
Et a quibus et [illegible]. Et sapientia non invenitur in terra suaviter viventium. Abyssus dicit
Nescit inquit homo precium eius. Et sapientia non invenitur [illegible]
Non est in me et mare loquitur non est mecum. Et exponit ibidem [illegible] 18 moralium de [illegible]
Non est in me [illegible] a quibus ista sapientia abscondit [illegible] illud [illegible] xi Abscondisti hec
[illegible] et [illegible] et revelasti ea parvulis. Hec enim sapientia non invenitur a quibusdam
a sapientibus et prudentibus [illegible] generibus hominum. Et primo ab hominibus [illegible] sanctitate [illegible]
hominibus [illegible] a quadruplici genere hominum. Cum sit [illegible] in animas [illegible] se transfert

4or genera hominum

et puritate ornatas juxta illud Sap 1. [illegible] sapientiam [illegible] et deus prebebit illam tibi. [illegible]
Et [illegible] ab hominibus abstractis a mundi tumultibus et sollicitudinibus temporalibus
invenitur ista sapientia ab hominibus [illegible] scribe tempore vacuitatis [illegible] in tempore quo vacas ab aliis
[illegible] 38 [illegible] libros sapientie [illegible] tempore vacuitatis [illegible]
operibus [illegible] libros sapientie [illegible] magis viget intellectus ad [illegible]
[illegible] et [illegible] tempore vacuitatis scribe [illegible] tempore paupertatis [illegible] 24 [illegible]
libros et [illegible] sapientia [illegible] Nam videmus quod a longo tempore religiosi et [illegible]
quod paupertas est [illegible] sapientia [illegible] ibidem [illegible]
[illegible] ab exterioribus actibus [illegible]
actu [illegible] sapientia [illegible] verbo et scripto. [illegible] invenitur ab animabus humilitate depressis
et [illegible] sapientia [illegible] xi [illegible]
Talibus enim [illegible] deus suum [illegible] moralium. Cum summa cura [illegible] et [illegible] accepta [illegible]
[illegible] in moralibus. Cum [illegible] humilitatem tollat [illegible] esse [illegible] negat [illegible]
[illegible] humilitas [illegible] fulgeat [illegible] loquentis obscurat
[illegible] Et si forte [illegible] viri [illegible] doctores ibidem [illegible] humilitas

humilitas

[illegible] humilitas [illegible] mutabilia [illegible] et ad [illegible] oculos [illegible] quod
[illegible] ex alia parte [illegible] sunt [illegible]
[illegible] et [illegible] mater et custos [illegible]
[illegible] extollat. [illegible] deus [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] et ptholomeus in [illegible] almagesti [illegible] [illegible] existit
[illegible] abundat aqua [illegible] invenitur sapientia ab
[illegible] et contemplationi [illegible] illud Jacobi 1o Si quis vestrum
indiget sapientia postulet a deo qui dat omnibus affluenter et dabitur ei. [illegible]
[illegible] Salomone 3 Regum 3. Et in illo [illegible] qui dixit Optavi et datus
[illegible] et venit in me spiritus sapientie. [illegible] et [illegible] sa-
pientie [illegible] ibidem Sapientie vii Cum [illegible] in illa est spiritus intelligentie sanctus

- xx et una conditiones s[piritus] s[ancti]
- multiplex
- unicus
- subtilis
- modestus
- disertus
- Celeritas loquendi
- mollis
- incoinquinatus
- Certus
- Suavis
- Amans bonum
- velox
- humanus
- depositum

Et sanctus spiritus sapientie i. sapiens [illegible] spiritus sanctus dat sapientiam, licet autem sapientia approprietur filio sicut potentia patri [illegible] et aut spiritus sancto [illegible] tamen sapientia [illegible] relative sicut patet in [illegible] di. 28 ca. 10 [illegible] filius dicitur sapientia genita [illegible] procedens a patre [illegible] a patria memoria [illegible] et [illegible] ca. 33 [illegible] spiritus sapientie dicitur [illegible] colentibus [illegible] a sapientia patre et a sapientia filio procedit [illegible] sapientiam in se devote colentibus [illegible] implent illud [illegible] efficit [illegible] et ideo in gradibus [illegible] timoris domini [illegible] spiritus intelligentie [illegible] modus loquendi accipiendo [illegible] ad danda gratiam [illegible] intelligentie [illegible] per spiritum datur sermo sapientie, alii sermo scientie secundum [illegible] datur manifestatio spiritus ad utilitatem [illegible] per spiritum datur sermo sapientie [illegible] dividens singulis prout vult [illegible] et infra [illegible] ad tandem sapientiam et sacram doctrinam in quocumque [illegible] et quia iste spiritus [illegible] Sapientie vii [illegible] xx et una conditionibus [illegible] sanctus [illegible] sanctificare [illegible] et eos quos [illegible] ab amore terrenorum et [illegible] ad amorem celestium [illegible] et ideo [illegible] elementa [illegible] superficiei terre [illegible] corporibus celestibus [illegible] Et convenienter [illegible] igneus [illegible] amore [illegible] ardentiores [illegible] dicitur multiplex ab effectu [illegible] multiplicia dona [illegible] et ad celum ascende [illegible] sapientie et intellectus [illegible] consilii et fortitudinis [illegible] scientie [illegible] spiritus timoris domini [illegible] formatur et [illegible] nos unicos de fide [illegible] subtilis quia [illegible] subtiles facit in intellectu [illegible] spe et caritate [illegible] Ezech. 16 [illegible] gendo [illegible] et faciendo per dona [illegible] modestus quia [illegible] modestos facit [illegible] modestia [illegible] castitas [illegible] disertus [illegible] dicit apostolus [illegible] faciens de balbutientibus et infantibus [illegible] ad religionem [illegible] et [illegible] missi fuerunt rudes [illegible] doctores disertissimos [illegible] Sap. 10 Sapientia [illegible] linguas infantium fecit disertas [illegible] in prologo [illegible] eloquentia sine sapientia [illegible] sapientia cum eloquentia multum [illegible] loquendi celeritas [illegible] Epistola 12 [illegible] loquendi celeritas [illegible] nec [illegible] nec satis decora [illegible] ponderare [illegible] loquendi [illegible] subtiliter gradienti et caute [illegible] sapienti viro [illegible] modestus convenit [illegible] tardiloquium [illegible] mobilis [illegible] obedientes [illegible] fecit apostolos [illegible] mobiles [illegible] virtutes celorum [illegible] incoinquinatus [illegible] inquinat loca turpia et immunda [illegible] gulosos [illegible] et de apostolis legimus [illegible] invenit eos [illegible] certus eos [illegible] et [illegible] certus sum quia potens est depositum meum servare in illud diem [illegible] depositum [illegible] apostolus [illegible] et quod habent [illegible] apud illum [illegible] quia potens est [illegible] in illud diem [illegible] in fide illius [illegible] suavis [illegible] Sapientie 12 O quam bonus et suavis est domine spiritus tuus in omnibus [illegible] suaves eos facit [illegible] impatiens [illegible] turbidos et impetuosos [illegible] amans bonum [illegible] de bonis alienis [illegible] Ad Ro. 2 [illegible] in cordibus nostris [illegible] et [illegible] quem nichil vetat benefacere [illegible] negligentes et [illegible] ingeniosos [illegible] velox [illegible] multa [illegible] ignorant [illegible] novissime [illegible] et obtusi in divine legis eruditione [illegible] ingeniosum [illegible] tenebras [illegible] illustrat oculis [illegible] Nam [illegible] velocitas ad [illegible] et studiosos [illegible] humanus quia humanos [illegible] non austeros sed benivolos [illegible]

et bone spei [illegible] / filios nostros [illegible] in / [illegible] locis / in [illegible]

In ductor virtutum tranquillitatis indicatur et cum magna dulcedine disponit omnia.

Sap. 12 Doctrinam autem pythagoras [illegible] opus [illegible] est et spiritum [illegible]. Dicitur benignus quia

benignus — benignos efficit quos disponit. Sapie. 1 Benignus est enim spiritus sapientie. Ad ephesios 4

Estote invicem benigni misericordes donantes invicem sicut et deus in christo donavit vobis.

stabilis — Tercio dicitur stabilis. Omnia stabiles facit et perseverantes in bono quos inhabitat. Nec obstat

quod prius mobilis dicebatur. Nam secundum Rabanum spiritus qui complet omnia mobilis simul et stabilis

dicitur. Mobilis quia ubique discurrit ubique omnia venit et replet [illegible] non creditur

mobilis et stabilis simul dicitur — impleverit. Omnipotens est et ubique esse [illegible] et stabilis simul et mobilis dicitur. Similiter facit

homines suos proficere in bono de virtute in virtutem et ideo mobiles dicuntur facit et eos in bono

perseverare et ideo stabilis dicitur. 1 Cor. 15 Itaque fratres mei dilectissimi stabiles estote et immobiles

abundantes in opere domini semper. Sexto dicitur securus quia securos nos efficit per spem que

securus — est certa expectatio future beatitudinis veniens ex dei gratia et meritis precedentibus. Creditor quando

habet pignus sufficiens a debitore securus est de suo. Deus autem nos volens esse securos de futura

beatitudine dat nobis spiritum sanctum loco pignoris. Septimo dicitur omnem habens virtutem quia est coequalis

omnem virtutem habens — patri et filio ut visum est et eternus. Octavo dicitur omnia prospiciens quia spiritus omnia

omnia prospiciens — scrutatur 1 Cor. 2. Et quia spiritus sanctus facit hominem prudentem omnia prospicere quia de preteritis dat

~~cautelam de presentibus et preteritis~~ de presentibus circumspectionem de futuris providenciam. 1 Cor. 2 Spiritualis

homo iudicat omnia. Nono dicitur esse talis qui capiat omnes spiritus intelligibiles i. perce-

omnes spiritus capiens — ptibiles sicut omnes spiritus angelicos tam bonos quam malos quia omnes sunt administratorii spiritus in ministerium

missi. Heb. 1 Vel qui capiat omnes spiritus intelligibiles [illegible] et magis ad [illegible] i. recipere faciat omnia

dona spiritus sancti intellectualia quibus homo intelligit quomodo vivere est ad salutem. Eccl. 39 Si enim

deus magnus voluerit spiritu intelligentie replebit illum. i. si deus voluerit qui deus magnus dominus illum i.

ipsum spiritu intelligentie replebit. Decimo dicitur mundus. Nec mixtus propter quod est lux vera que

mundus — illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Et mundus est in se et mundos facit quos inhabitat [illegible] vel

ex contrario repleri. Undecimo quia est subtilis perfundens penetrando est cum subtilia difficilium declinando.

Subtilis — Joh. 14 Paraclitus autem spiritus sanctus quem mittet pater in nomine meo ille vos docebit omnia.

Sed dubium [illegible] cum spiritus sapientie stabilis est ut allegatum et declaratum est. Unde ergo est quod ipsa sua

dubium — sapientia egreditur a locis celebribus in quibus olim habitare consueverat vel elegit et glose

viguit. Et in quibus tempore [illegible] colebatur ut in grecia et in iudea et in ytallia. Suc-

cessive ea loca deseruit. Et sic instabilis nunc apud illos et nunc apud alios populos habitare

elegit. Respondeo contingit quod postquam sapientia in predictis locis permanet [illegible]. Homines [illegible]

Ro — et vitam et non ociabatur inde fructus. Et postquam illudunt priores [illegible] omnem vero vi-

[illegible]. Et homines inceperunt plus diligere tenebras quam lucem et declinare in vias iniquitatis

spretis salutaribus monitis et preceptis vere sapientie et philosophie. Ipsa iuncto suo spiritu sancto est quasi

perdita indignata ab eis recessit. Et ad populos alios et gentes migravit ut faceret fructum eius.

a grecis — In v. 11 recessit vera philosophia ab atheniensibus [illegible] qui in cogitationibus suis. Unde

et paulus apostolus act. 17 dicit [illegible] nichil aliud vacabant nisi aut dicere aut audire aliquid novum.

Et stans in medio areopagi dixit viri athenienses per omnia quasi superstitiosos vos video. [illegible] et

Boecius testatur 9 in libro de disciplina scolarium quod ibi vigeruit caldeorum prestigia i. quasi divina-

tionum genera ptholomeum [illegible] i. astrologia geomantia magica et alia huiusmodi. Et nedum in

[illegible] superstitionibus athenienses erraverunt. Sed et mores laudabiles quos [illegible] philosophia im-

perante inceperunt preterierunt. Nam cum a Solone uno de septem sapientibus et ab aliis leges

civiles receperunt et moralem philosophiam ab aristotele audiverunt et viguerunt. Tales se habuerunt ut

de ipsis dicat Valerius [illegible] li. 2 Cum athenienses [illegible] iura et antiquissima [illegible]

[illegible] haberent maluerunt [illegible] suis quam legibus uti. Et in eos [illegible] dictum est de eis [illegible]

quia sic retro sunt [illegible] negligunt. Certe melius et utilius fuisset talibus sapientiam non ha-

buisse et viam honestatis non cognovisse quam post agnitam sic retroire. Recte ergo hec philosophia cum

non solum est [illegible] speculativa [illegible] magis quod iusto est apari ab eis ablata est et data est genti que

faceret fructus eius. Cum ergo queritur cur sapientia recessit a gente iudeorum vel bohemorum vel

grecorum. Ratio quod ex tunc [illegible] et similibus. Et si queritur forte cur tempore tanto stetit

in gente francorum [illegible] et illis plus. Respondeo puto quod ex tribus causis. Et propter tria alia. In

propter loci amenitatem, habitatorum venerabilitatem, et propter morum honestatem. Et Gallicane gentis

modestiam, temperanciam, mundiciam et habilissimam sapientie capacitatem. Et quia hec omnia [illegible] apud [illegible]

gentes francorum et aliorum modestorum perseverant ideo sapientia apud illos fixe permanere gloriatur et

diutius permanebit. Tales enim sunt filii hominum apud quos sapientia permanere delectatur. ~~[illegible]~~

~~[illegible]~~ Et ergo in fastigiis parte doctrine frequentius de nomine sapientie fit

mentio. [illegible] accommoda est pie quoniam sapientia explicat attributa a dictis. Nam apud [illegible] primo

patericos dicitur. una virtus intellectualis et speculativa, inter omnes virtutes intellectuales nobilissima. Et de ea tractat philosophus 6 ethicorum c. vi. Et 1o methaphisice 2o c. ubi describit sapientem [illegible] investigat dicens: Sapiens est qui scit omnia et difficilia per certitudinem et causam ipsorum sive per se cognoscens et alios ordinans et persuadens. Secundum quod tercium est dicimus quod sapiens non solum dicitur scire per causas sed per altissimas causas. Hoc autem nomen sapiens in latino [illegible] philosophus in greco. Unde antiquitus ante tempora pitagore quicumque se studio sapientie mancipaverunt sapientes vocabantur. Tandem pitagoras ille famosus philosophus qui tunc fuit antiquior in ipso quod de eius fama multi licuit disputare, videns quod presumptuosum erat sic vocari, cum interrogaretur quid se profiteretur, non sapientem sed philosophum id est amatorem sapientie se vocavit. Et quod se sapientem profiteri arrogantissimum videbatur. Sic dicit Augustinus 8 de civitate dei c. 2. Ex quo apparet quod amator vel amator [illegible] hoc generaliter philosophus dicitur. Secundo apud theologos accipitur sapientia pro dono spirituali sine [illegible] ut dicitur primo visum est, per quod homo noticiam habet divinorum et humanorum ex inspiracione spirituali [illegible] vel ex quadam [illegible] gratiosa ad divinam, quemadmodum dicit [illegible] 2 ca. de [illegible] quod [illegible] pariendo vel [illegible] vocat [illegible] et intellectum principiorum [illegible] arguit, sed e contrario comprehendit et defendit, sicut patet 6 ethicorum. [illegible] Et hec sapientia dicitur [illegible] allegato [illegible] dicit. Ista habet donum fidei presupponit et defendit [illegible]. Tercio accipitur sapientia apud stoycos et morales philosophos pro [illegible] qui nichil aliud vocat sapientiam quam collectionem virtutum intellectualium [illegible] fuerunt Socrates, Seneca et [illegible]. De sapiente sic accepto loquitur Seneca in libello Et ideo sapientem [illegible] quod in sapiente non cadit iniuria [illegible] probat quod sapiens non potest offendi [illegible] quod in sapiente non cadit [illegible]. Et quod [illegible] sapientis sit sicut adamas. Et multa et quod [illegible] alios [illegible] loquuntur [illegible] inspiciendum [illegible] talia de quibus [illegible] hanc esse volunt, ut [illegible] vere [illegible] apparebit esse. Sapiens est sapientia. Nam [illegible] homines [illegible] fallunt [illegible] religiosi [illegible] obmissa sapientia sed et religionis. Et homines [illegible] soli student religionem obmissa, sed alias sine alio vere esse non possit [illegible]. Et ideo accipitur [illegible] sapientia in libro philonis iudei [illegible] in lingwa greca [illegible] fuit, et librum illum qui sapientia inscribitur ex multis aliis a Salomone compilavit. In quarto autem sumi possumus sapientiam specialem pro dono spirituali sive [illegible] accepto. Et probabit dicit in prologo [illegible] quod dono [illegible] unde sapientia vocatur [illegible] in eo [illegible] adducitur et eius passio [illegible] sapientia Dei [illegible]. Ista igitur [illegible] triplici acceptione nomen sapientie et [illegible] sapientia et [illegible] donum sapientie. Et solutis tria et [illegible]. Accedo ad quartam [illegible] seu [illegible] rogationem. Circa quam [illegible] que sunt [illegible] magnalia de quibus a principio [illegible] sapientia se locutum promisit. [illegible] quod [illegible] per [illegible] libri que [illegible] et intelligunt de mirabilibus [illegible] sacre scripture, in quo [illegible] capite bibli(e) inspiciendo. Deinde ea [illegible] et stupendis tractat et disputat. [illegible] non omnia comprehendit mirabilia et magnalia [illegible] sapientie. Nec comprehende potuit qui omnia magna et magnalia que ultra omnem [illegible] ponunt. Dei [illegible] mundi fecit et usque ad consumationem eius faciet. Et deinceps operabitur in eternum. [illegible] enarrare nemo potest, ad [illegible] sapientie consideratorem pertinet. Et [illegible] illa altissima [illegible] archana, [illegible] intelligentie virtute excedentia, ut sunt secreta [illegible] trinitatis, misterium incarnationis, sacramentum [illegible] quod generaliter sapientia [illegible] explicat et [illegible] patefacta esse. [illegible] in morbis [illegible] et [illegible]. Hoc autem magnalia altitudine humanitatis in [illegible] a longe apparent ait [illegible] Domine deus meus mirabilia tua et cogitationibus tuis non est qui similis sit tibi ps. 39. [illegible] quibus [illegible] Job xvi. Qui facit magnalia et incomprehensibilia et [illegible] mirabilia quorum non est numerus. Et iterum David: Deus ne [illegible] mirabilia [illegible] iusticia tua usque in altissima que fecisti magnalia. Et alibi nimis profunde facte sunt cogitationes tue; vir insipiens non cognoscet et stultus non intelliget hec, ps. 91. [illegible] sapientia huius mundi que stulticia est apud deum non potest [illegible] attingere ista que theologica sapientia patefacit et declarat mirabilia. Hec [illegible] ut visum est et [illegible] in prologo [illegible] doctrina plato nescivit [illegible] ut videbitur in legendo prologum. Et hoc de ista [illegible] quatione. Iam autem si [illegible] questionem de [illegible] aliquid volumus. Constat quod ipsa precepta talia continet quorum sine observancia nemo [illegible] ad regnum celorum. Et a quorum observancia nemo excusari potest mortalium. Unde [illegible] lex [illegible] obligans [illegible] implicite ipsa [illegible] legem [illegible] quasi [illegible] precipiendo mandat ex

Margin notes, left: Cap. 1um accipi(tur); Sapientia [illegible]; 4a questio; 6a questio

Margin notes, right: [illegible] et [illegible] et [illegible]; specialem; per sapientia et [illegible]; [illegible]; [illegible] et [illegible] tabilus [illegible]; [illegible] et [illegible]; explicat legem [illegible]

et hic capitulo in fine

pleriti, ad hunc finem ut numquam formidet cor transgressionem. dum addit quia precepto vado b[illegible] dilig[illegible]
[illegible] et cum [illegible]. Si ibi [illegible] prohibetur est sacrilegium. deus prohibet. Si deus est homo prox[imus]
et [illegible] deus iussit. Si deus est, non homicidium facies, non fraudem, non furaberis [illegible]
Non hec ora humana. Sed divina oracula fuerunt. Et concurrit dicendo quod omnia vera et iusta
per prophetas dicta continet. [illegible] quod essent [illegible] per [illegible] prophetas sunt inspirata. Et hic
hac doctrina est non hominis ingenium. Si dei eloquia contemnere formidaret. Omnia illa
adeo precepti considerarent et cognoscerent [illegible]. Et omnia precepta divina impressa simpliciter continentur
in quibus legibus humano cordi naturaliter insitis. [illegible] est quod tibi fieri non vis alteri ne feceris
[illegible]. hic facias aliis quod tibi vis fieri. Ideo inexcusabilis est omnis homo ab observancia man-
datorum divine scripture. Item quia omnia mandata divine scripture reducuntur ad duo. expressa [illegible]
[illegible] unum est diliges dominum deum tuum etc. aliud proximum sicut te ipsum. In quibus duobus mandatis
pendet universa lex et prophete. Si forte [illegible] divine scripture mandata [illegible] liberavit
[illegible] scriptura [illegible] erit. [illegible] ipsa est liber mandatorum dei et lex que est in eternum.
Baruch 4. Et hec omnia liber vite [illegible]. Que licet in multis libris [illegible]
[illegible] libro continetur qui [illegible] generali bybliam dicitur. Et liber vite [illegible] nominatur. In quo
libro invenitur inciale divine scripture mandatum. Et est illud quod scribitur [illegible] deum time
et mandata eius observa. Hoc est omnis homo. Deum inquit time scilicet timore filiali [illegible]
[illegible] et mandata eius observa scilicet [illegible] te in divinis et operibus bonis. Et hec [illegible] inspirata que
faciunt hominem perfectum in virtute. Ideo sequitur ibidem hoc est omnis homo i. totus sive perfectus
quod [illegible] et perfectum [illegible] Mathei. [illegible] ibi signum toti [illegible] pro signo
toti [illegible]. [illegible] in hebreo pro utroque est una sola dictio equivoca ad [illegible]. Et
est sensus hic est omnis homo i. iste due partes inspirate faciunt perfectum hominem in virtute. Unde
scribitur Ecclesiastici [illegible] Cogitatum habe in preceptis dei et in mandatis illius maxime assiduus esto
et ipse dabit tibi cor. Et concupiscencia sapiencie dabitur tibi. In hoc libro scribitur [illegible]
[illegible] vide [illegible]. Noli velle videri sapiens. Esto mansuetus ad audiendum verbum dei.
In hoc libro [illegible] magnus es humilia te in omnibus et coram deo invenies graciam. In hoc
libro precipitur Ecclesiastici 3 Altiora te ne quesieris et fortiora te ne scrutatus fueris. Sed que precepit tibi illa
cogita semper et in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Non est enim necessarium ea que absconsa
sunt videre oculis tuis. In hoc libro scribitur In supervacuis rebus noli scrutari multipliciter
[illegible] super sensum hominum abscondita sunt tibi [illegible] suspicio illorum et in vanitate
detinuit sensus eorum. Hic liber habet similitudinem speculi. Quia sicut in speculo apparent forme
sensibiles. sic in hoc libro relucent intelligibiles veritates. Unde et divina scriptura in qua relucent omnes
veritates liber vocatur. In quo libro legunt sancti apostoli et prophete. qui hanc sacram doctrinam tradiderunt.
Et hoc est quod dicit glosa super illud Ysaie 38 Dispone domui tue etc. Prophete in ipso libro presciencie dei in
quo omnia scripta sunt legere possunt. Credo tamen non est sic intelligendum quod prophete videant inde ipsam
dei essenciam, quod est idem cum eius presciencia. Cum prophetica cognitio tamen habeat enigma. videmus
in tali visione [illegible] quod dicit apostolus 1 Corinthiorum 13. Si prout dicunt prophete in libro dei presciencie legisse
quia per species divinitus impressas mentibus prophetarum et per lumen propheticum eis proportionatum vide-
bant suo modo veritates a dei sciencia ad eos derivatas per revelacionem. Sicut [illegible] possibilis [illegible]
luminis intellectus agentis inspicit in speciebus a fantasmatibus acceptis sibi proporcionabiles veritates
Nos autem qui talem cognitionem non habemus, quia lumine prophetico illustrati non sumus, non possumus
legere in dicto libro. Sed in libro sacre doctrine nobis tradite a prophetis. In quo libro intelligimus
scribi nolite diligere mundum neque ea que in mundo sunt. Si quis diligit mundum non est pars
[illegible] in eo. Et illud. Si quis vult venire post me abneget semet ipsum et sequatur me et tollat
crucem suam et [illegible]. Quibus sic auditis [illegible] sunt per
et nobis scripture [illegible] auditis et per orbem predicatis. Turbati itaque sunt insipientes
corde et omnis populus mundi devorata est [illegible] claritate eiusdem scripture absconsa et obfuscata
Et [illegible] dicunt durus est sermo. Nec [illegible] sunt hec. Tamen [illegible]
[illegible]. Hec doctrina est nova. Que auribus nostris sic potenter insonuit. Dura sunt precepta eius
et importabilia nobis consilia eius [illegible] nos. Nemo potest intelligere misteria eius. [illegible] que
non gustavimus celestia. Et quod de futuris ingerit [illegible]. Docet contempni omnia mun-
dana. Et que in presenti sunt terrestria [illegible] in quibus assueti nutriti et educati
sumus. Et nobis a deo approbata et data credimus. [illegible] scriptum est celum celi domino
terram autem dedit filiis hominum ps 113. Omnis ergo gloria est doctrina [illegible] operibus et consuetudinibus
nostris. Et ergo dicimus ei recede a nobis. sciencia viarum tuarum nolumus scribitur Iob 21.
Tam autem sunt taliter quibus sic divinus [illegible] est [illegible] scriptura nisi [illegible] amatores

seculares, exemplum spirituales, homines carnales et deliciosi, leves et ambitiosi, mundiales et cupidi, sil-
vestres et ignari. Hij sunt qui mundi [illegible] in vitate [illegible] et villis [illegible] pa-
rum [illegible] et [illegible] deliriant. Nolunt ergo qui tales sunt dare sapientie [illegible] despicabile
esse. Sed hanc spreta et abiecta sanes accomodant. alius [illegible] que [illegible] sunt. [illegible] sapie[illegible]
[illegible] ad fastum [illegible]. Sapientia carnalisque in corpore voluptatem. Sapientia [illegible] per lucris [illegible]
[illegible] prima est diabolica [illegible] carnalis. [illegible] de [illegible] ca° 3 de [illegible] fo 8 de tria luc
[illegible] et allegacio [illegible] amorem. Harum primarum [illegible] introducit disciplos. ipsa vera
sapientia. Sapientia in [illegible] ita loquitur. Venite et fruamur bonis que sunt, et utamur creatura tamquam
in iuventute celeriter. Vino precioso et unguentis impleamus nos, et non pretereat flos temporis. Coronemus
nos rosis antequam marcescant. Ubique relinquamus signa leticie nostre, quoniam hec est pars et sors nostra. Ecce
nos homines sine freno currunt ad concupiscentia mundi et delectabilia carnis. [illegible] homines
libidinosos clamitat quando sapientia [illegible] o vos viri tales [illegible] dicit scriptura. ad vos
clamito. Vox mea ad filios hominum. Intelligite insipientes [illegible] et nunc stulti aliquid sapite.
Cur detraxistis sermonibus veritatis. Iusti sunt omnes sermones mei. [illegible] est [illegible] pravum quod
[illegible] [illegible]. Accipite disciplinam meam quam pecuniam. doctrinam magis quam aurum eligite. omnia
melior est sapientia cunctis opibus preciosissimis, et omne desiderabile ei non potest comparari. Hec vero cum
inquit ipsa sunt divicie et gloria. Cur ergo despexistis consilium meum, et detraxistis [illegible]
[illegible] [illegible]. Sed quia fecistis hec, ego in interitu vestro ridebo et subsannabo. quando ve-
nerit super vos tribulatio et angustia [illegible] [illegible] est turbo [illegible] tribulationis [illegible]
[illegible] turbo quando [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in capite impiorum. et [illegible]
toto [illegible] delectabilibus carnis inherentium. Et angustia [illegible] [illegible] angustans
ut non sit locus fugiendi. [illegible] desuper erit iudex iratus, et desubtus patens infernus. A dextris
infinita demonia, [illegible] [illegible] peccatorum accusancia et [illegible]. intus consciencia urens, extra mundus ardens.
[illegible] [illegible] me [illegible] dedit intellectum auditui [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] me [illegible] et [illegible] non capit. Non sic autem viri studiosi et veri philosophi qui ex-
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] phari-
[illegible] [illegible] creature [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Non sic rivales et servi [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] et alii philosophi [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] tamen [illegible] fuerunt disciplinam [illegible] sapientie. et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] accesserunt ad pedes [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible]
homines [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in tenebris ut nos [illegible] ad [illegible] vere
[illegible] [illegible] celestium et terrestrium. Et ut dicit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
intelligencie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] palpitantibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ergo loquere [illegible] et
[illegible]. [illegible] [illegible] potuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] laborantes et [illegible] ad [illegible]
audiet servi tui. [illegible] [illegible] adhuc [illegible] laborantes et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] orbis terrarum et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et quantitatem mensuras [illegible] [illegible]. hec et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] alphabeti [illegible]
similiter [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] alphabetum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ipsa
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. alphabetum [illegible] [illegible] xxii [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible]
sapientia [illegible] [illegible] [illegible] libri [illegible]. [illegible] xx elementa sunt [illegible] [illegible] hebrice. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] vox humana [illegible]. Ita xx [illegible] [illegible] antiqui testamenti [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] litteris et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
infancia. Hoc est alphabetum meum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]. hoc
est novum testamentum fidem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] testamento [illegible] et [illegible] [illegible]
tinebatur. [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] alphabeti. [illegible]
[illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] lege [illegible] [illegible] ad
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] latitudo et altitudo scripturarum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] al-
phabetum et [illegible] [illegible] et [illegible]. Ita [illegible] [illegible] volente [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] alphabeto [illegible] [illegible] [illegible] hunc est [illegible] [illegible] legere
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] volo [illegible] alphabetum [illegible] a capite. Et [illegible] [illegible]
[illegible] aleph [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
capitulum Genesis ut [illegible] [illegible] [illegible] videbitur. [illegible] [illegible] aleph. [illegible] ad [illegible] [illegible]

sc̄i Keth. i. exadem et magistrum xp̄o semper deo ad[illegible] 2 gratiam donavit / que sic fiet ad eius laudem et gloriam et honorem / et ad [illegible] proprie fastigium spirituale. Inter quas introductiones et questiones quibus omnibus aliarum scientiarum ipsa divina theologica scientia videtur excellere amplius alia pulsat aurem interrogatio. an ipsa ad alias scientias comparata / cum ipsa sublimis sit et dignior aliis scientiis [illegible]. Et videtur quod non / cum certitudo pertinet ad dignitatem scientie / Sed alie scientie de quarum principiis dubitari non potest / videntur esse certiores sacra doctrina cuius principia scilicet articuli fidei dubitationi [illegible] / Alie igitur scientie videntur ipsa digniores. Item inferioris scientie est a superiori accipere / sicut musica accipit ab arismetica / Sed sacra doctrina accipit aliquid a philosophicis disciplinis / dicit enim Jeronimus in epistola ad magnum oratorem urbis Rome / quod doctores antiqui [illegible] philosophorum doctrinis [illegible] suos [illegible] libros / ut nescias quid in illis primum admirari debeas eruditionem seculi an scientiam scripturarum / Ergo sacra doctrina est inferior aliis scientiis. Sed in oppositum arguitur / quia alie scientie dicuntur ancille huius / ut habetur Proverbiorum ix c. misit inquit ancillas suas vocare ad arcem / Ergo hec [illegible] dignior omnibus aliis / Et dicit Nicolaus Lyra [illegible] despexit [illegible] proprie sacre parabolice [illegible] metaphorice [illegible] ad domum intra palatium suum / Sed exponit [illegible] sapientia increata id est Christus qui est dei sapientia edificavit sibi domum id est ecclesiam catholicam et excidit columnas septem id est prelatos ecclesie septiformi gratia illustratos per orbem [illegible] / vel potius columne [illegible] doctores et [illegible] septiformi gratia [illegible] / quos [illegible] 33 [illegible] columnas ad portandum ecclesie fabricam / et excidit id est ab amore seculi separavit. Et proposuit mensam id est sacram scripturam in qua reficiuntur [illegible] / Et misit ancillas id est [illegible] suas / primo misit gramaticam ut recte loqui doceret / quia [illegible] non sunt in domo sua [illegible] ad loquendum [illegible] / [illegible] te[illegible] [illegible] et [illegible] canes muti non valentes latrare / [illegible] speculatores [illegible] / Canes muti non valentes latrare / [illegible] specialiter [illegible] arte [illegible] non sunt doctores qui numquam recte loquuntur de aliis / Hec autem recte et congrue docet loqui. Secunda ancilla [illegible] non sunt adulatores qui [illegible] blandiuntur / Hec autem docet vere loqui / Tertia [illegible] rethorica non sunt illi qui [illegible] et turpia loquuntur / Hec autem mittitur ad [illegible] ornate loquendum / Quarta scilicet arismetica / ut doceat [illegible] / quia [illegible] superba / quia [illegible] aliorum nolunt [illegible] / [illegible] Tales fuerunt pharisei [illegible] qui dicebat orando gratias tibi ago deus quia non sum sicut ceteri hominum Luce 18 / Et talis fuit ille qui volens esse in celo [illegible] et similis ero altissimo. Ysa 14. Quintam ancillam scilicet musicam mittit [illegible] et doceat [illegible] concordancias sive armonias et tonorum [illegible] / quam non sunt [illegible] et [illegible] qui discordias [illegible] / Sextam mittit scilicet geometriam ut doceat recte et vere mensurare / [illegible] metiri / quam male mensurant [illegible] aliis indigentibus et [illegible] habentibus [illegible] / Septimam mittit ut doceat debere cursus siderum et motus planetarum et ad celum vultum attollere / quam non sunt [illegible] / [illegible] ut [illegible] oculos [illegible] in luto. Et quantum [illegible] excepit eorum nobilitate et dignitate / tamen sacra doctrina omnes alias scientias precellit [illegible] et [illegible] fortes / [illegible] ergo [illegible] 1° in [illegible] / [illegible] que tota per inspirationem habetur / [illegible] super [illegible] scientie [illegible] / Et [illegible] primo [illegible] ad [illegible] originem / [illegible] 2° [illegible] ad [illegible] / [illegible] 3° [illegible] ad [illegible] indaginem / [illegible] exteriora / [illegible] 4° [illegible] ad [illegible] / [illegible] et hec sacra doctrina [illegible] / aliis scientiis nobilior [illegible] et dignior / [illegible] / [illegible] superior / [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible] sacra [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

Nobilior [illegible] et dignior aliis [illegible] et aliis / [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

sine sicud speculis frontis omnia respondet dicitur. Anima spiritualis hec sacra imbuta scriptura discernit et
perlustrat omnia que audit et videt et cogitat, quid sit verum et falsum, quid per bonum et malum
cognoscit non esse quod decet sacre doctores. Sic et describunt animam quam homines [illegible]. Hec etiam scripturis
beatus Gregorius li. 9. moralium dicit c. 9. erudit et continet [illegible] animam diligentium. Ideo quippe illa
ipsam mentem subiicit agendam et videndam [illegible] passibus ita moderatus ut in usu
ipsam instruere continetur. Et quid plura dixerim, nichil nobis prodest omnis nostra erudicio nisi
dei spiritus continetur [illegible] Iohannes Epistola 8 9 dignior est et aliis scripturis. Est quod vera [illegible]
Et [illegible] hunc [illegible] sine questione [illegible] et non [illegible] in fastigiis ipsius sacre doctrine et [illegible] fuit oppositi
[illegible] utriusque sanctorum testimoniis doctorum sunt explanata. Igitur ex quo ipsa sacra
[illegible] sine [illegible] sit omnibus aliis [illegible] sua et magistra, que potior illa est, et cum est vere
sanctorum [illegible] scripturam. Cui omnes alie tamquam ancillas et vere est in propriis [illegible] et [illegible]
subiiciat. Ideo [illegible] expressius [illegible] virtualis ad [illegible] istam [illegible]
[illegible] sacra et sublimis aliis scripturis est dignior et eminentior [illegible] ipsa [illegible] Sapientia a. [illegible]
Candor est lucis eterne et speculum sine macula dei maiestatis et imago bonitatis illius. Gab. H.
[illegible] sine doctrina sacra que est dominum dei pulchritudinem [illegible] magnitudinem [illegible]
[illegible] Nam ab isto candore doctores in scriptura candidi [illegible] Beatus [illegible] pulchrio-
[illegible] Nam ab isto candore doctores in ecclesia candide [illegible] candidiores [illegible] doctores [illegible] et alios
[illegible] sunt oculi eius vino et dentes eius lacte candidiores [illegible] dentes [illegible] frangit [illegible] conterere et ma-
informare [illegible] dentes ecclesie. Quia sicut officium est dentium cibum frangere [illegible] et [illegible]
[illegible] Ita officium est doctorum et magistrorum curatorum [illegible] sacra scripturam frangere et [illegible]
[illegible] sublimitas exigit et requirit. Dicit ergo [illegible] sacre scripture dignitate
[illegible] ipsa sit candor lucis eterne veritatis [illegible] deus est 1 Ioh 1o deus est
[illegible] ipsa sit candor [illegible] Ita 20 est speculum sine macula divine maiestatis. In scriptura
lux et tenebre non sunt ulle [illegible] in quodam speculo mundissimo in quo nulla
[illegible] sacra dei maiestas [illegible] inspiratur [illegible] in speculo in enigmate. Unde tota cognitio
[illegible] est 1 Cor 13 [illegible] per speculum in enigmate [illegible] cognitio obiectorum [illegible] respectu
quod dedit homini in patria est specularis, in qua cognitio [illegible] reflexa [illegible]
per suam similitudinem, et non plenam veritatem [illegible] plenam reflexa [illegible] aut [illegible]
[illegible] non per creaturas [illegible] et per lineam rectam. Non solum in sacra scriptura
[illegible] non per creaturas [illegible] qualiter esse debemus [illegible] lege dei [illegible]
videmus [illegible] modo [illegible] vere [illegible] sicut [illegible] speculi
unde beatus Iohannes epistola ad [illegible] vere sicut lectione [illegible] vere speculi
seda corrigendo, pulcra confirmando, et pulcra sine [illegible] doctrina [illegible] sacra speculi
est seda ostendere et corrigere doctrina. Sanctus [illegible] o 1o [illegible] sacra scriptura
[illegible] speculum [illegible] appareat et interna nostra facies in ipsa videtur.
[illegible] ubi pulcra nostra cognoscimus [illegible] quantum [illegible] de apostolis
[illegible] seda [illegible] in facie [illegible] manifesta ab horret se videre
longe [illegible] Et [illegible] ille [illegible] in [illegible] ab horret se [illegible] ubi sacra scriptura
in speculo. Ita notabiles et [illegible] in [illegible] et tales sunt quibus nullum speculum
[illegible] ad [illegible] in [illegible] turpi et deformi puella ipsa cum tor-
[illegible] placet inspicere. Sicut [illegible] inspexit speculum dolet et offendebatur
cum habent faciem oblongam et quociens [illegible] speculo unde pulcra specula fregit [illegible]
deformitate [illegible] speculo [illegible] Ita est in [illegible] de hominibus multum viciosis [illegible]
[illegible] deprauata [illegible] sine [illegible] sacre doctrine [illegible] placent per [illegible] doctrinam
voluntatibus [illegible] in isto speculo sacro et [illegible] digne [illegible]
offenduntur semper [illegible] non tamen se corrigunt [illegible]
[illegible] esse distortum et turpe [illegible] oblivisci [illegible] spe-
[illegible] descriptos [illegible] statim [illegible] oblivisci [illegible]
culo [illegible] Iacobi 1 [illegible] auditor est [illegible] et non factor
hic comparabitur viro [illegible] natiuitatis sue in speculo [illegible] et se et
abiit et statim oblitus est qualis fuit. Et ideo [illegible] estote factores verbi dei
et non auditores tantum fallentes vosmetipsos. Legimus enim Exod 38 [illegible] moyses
[illegible] quoddam [illegible] quod ponebat inter tab-
[illegible] et altare. In [illegible] superiori [illegible] specula et [illegible] atria
[illegible] et altare [illegible] ad altare accederet inspicere posset si aliquid maculatum [illegible] ablue-
[illegible] sicut [illegible] in [illegible] et [illegible] ablueret debet [illegible] accederet ad altare

Istam nobilitatem in scriptura sacra, quam non dignoscitur aliis convenire scripturis et scientiis. Ibi
enim infinita est agnita que devotionem [illegible]. Et continentur in verbis sacre doctrine sunt spiritualia
informativa clare ac sancte, ut omnis homo secundum ipsas possit inspirari, et quod defectum
fuit emendare, quia hec specula sunt multa de maiestate dei. Ideo ista sacra doctrina dicitur ymago
bonitatis dei. Sicut enim per ymaginem cognoscitur illud cuius est ymago, ita per eam que in scriptura
sunt in scientia sacra docetur. Divina bonitas nobis exhibita et promissa videtur. Non sic aut aliarum
scientiarum species preciosa nobilitatem et dignitatem declarat scientie sublimis sicut sacra theologia. Nam
ab initio finis quod intendit, quod est amor dei, et in sacra scriptura principale intentum fit de angelis
[illegible] a parte, cuius est sicut via et visum est, et fit et disponit et gubernandi, et ipsa sit domus
dei. Predicatores sanctus [illegible] rubeus [illegible] se [illegible]. Et amicos dei i. amatores dei, et nutus
adeo constituit, et [illegible], ut [illegible] i Cor. [illegible] Omne sic omnia probantur. Deus nulli dat donum sapientie
nisi sapienti, nisi illi quem diligit. Et deus nullum diligit nisi illum qui cum sapientia et doctrina
sacra inhabitat, quo nulli alii dat donum [illegible] nisi scire sapientie. Cum nomen dilecti
dei [illegible] clarum et de similitudine sua, nisi eum qui cum sapientia inhabitat. Et est ibi figura que
vocatur ypallage. Ubi sic est construendum verba per suum intelligentem, sicut si dicimus propter
quod [illegible] austros, [illegible] in [illegible] ventos, non ventos [illegible] secundum Ysidorum in ethymologiarum
[illegible] de [illegible] ubi [illegible] Non enim diligit deus nisi eum cum quo sapientia inhabitat
vel que inhabitat. Et [illegible] ipsa [illegible] [illegible] probatur per ipsum proprietates dicuntur ibidem 10
capitulo, ubi conceditur sapientia [illegible] que [illegible] et in comparatione ad alia. Sicut li-
cet in [illegible] omnia corporalia maxime appareat nobilitas, ut sol, stelle et lux. Sed hec sapientia
[illegible] ista omnia. Est enim speciosior sole et super omnem dispositionem stellarum luci com-
parata invenitur prior. Et hoc tangit in prima parte, q. 1, articulo 1 [illegible]. [illegible] cum ista scientia quantum
ad aliquid est speculativa et practica, [illegible] omnes alias transcendit tam speculativas quam
practicas, omnibus [illegible] dignior est. Speculativarum autem scientiarum una alia dignior est, tum
propter certitudinem, tum propter dignitatem materie. Et propter utrumque hec scientia sacra precedit alias speculativas
scientias [illegible] secundum certitudinem quidem, quia alie scientie certitudinem habent ex [illegible] lumine rationis
humane, que potest errare. Hec autem scientia certitudinem habet ex lumine divine scientie, que decipi non
potest. Secundum dignitatem vero materie, quia ista scientia principaliter de hiis est que sunt altitudine
rationem transcendunt humanam. Alie vero scientie considerant ea tantum que rationi subduntur. Practicarum vero
scientiarum illa dignior est que ad ulteriorem finem ordinatur, sicut civilis militari. Nam bonum exer-
citus ad bonum civitatis ordinatur. Finis autem huius scientie sacre in quantum est practica est beatitudo eterna, ad
quam sicut ad finem ultimum ordinantur omnes alii fines scientiarum practicarum. Sic manifestum est ponendo
modum aliis eam digniorem esse [illegible] [illegible] [illegible]. Sed tunc ad argumentum in oppositum
inductum, cum dicitur certitudo pertinet ad dignitatem scientie, sed alie scientie de quarum principiis
dubitari non potest videntur esse certiores ipsa theologia, cuius principia cum sint articuli fidei dubitationem
recipiunt, ergo alie scientie videntur ista digniores. Dicendum est quod nichil prohibet illud quod est
certius secundum [illegible] esse quoad nos minus certum. Et hoc propter debilitatem nostri intellectus, qui se habet ad ma-
nifestissima nature sicut oculus noctue ad lucem solis, sic dicitur in 2 methaphisice. Unde sic argu-
e oppositum dubitatio que accidit in aliquibus [illegible] articulis fidei non est propter incertitudinem rei, sed
propter debilitatem intellectus humani. Et contra illud [illegible] quod sit [illegible] de cognitione in altissimis re-
rum desiderabilius est [illegible] certissima cognitio quam habetur de minimis rebus, ut in xi de animalibus.
[illegible] [illegible] hec argumentum. Et quod dicitur inferioris scientie est a superiori accipere, sicut musica acci-
pit ab arismetica. Sed theologia accipit aliquid a philosophicis disciplinis, secundum beatum Jeronimum ut allegatum est, sic
theologia inferior est aliis et per consequens non dignior. Dicendum quod hec scientia accipit sic aliquid
a philosophicis disciplinis non quod ex necessitate eis indigeat, sed ad maiorem manifestationem eorum
que in hac sacra scientia traduntur. Non enim accipit sua principia ab aliis scientiis, sed immediate a deo
per revelationem [illegible] [illegible]. Et ideo non accipit ab aliis scientiis tamquam a superioribus, sed
utitur eis tamquam inferioribus et ancillis, ut visum est. Sicut [illegible] architectonice utuntur
subministrantibus, ut civilis militari. Et hoc ipsum quod sic utitur eis [illegible] non est propter defectum, sed in-
sufficientiam eius, sed propter defectum nostri intellectus, qui ex eis que per naturalem rationem ex quibus procedunt
alie scientie cognoscuntur facilius manuducitur in ea que sunt supra rationem, que in hac scientia tra-
duntur.

Amplius autem ut descendam aptius ad explanationem prologi totius generalis scientie, proseque in primis
adhuc unum et postmodum interrogationem circa quidam ut in premissis patuit, quibus ignota et extranea
videbatur theologia sapientia, propter multas de ipsius conditiones sanctas, insuper congregabat hunc modum, scientie

erit nobis si aliquis istis obmissis te audierimus et secuti fuerimus te. Ideo ut tales de ita
interrogationibus sicut et de aliis erudiantur. Et ut a nota omni dubitatione ad disciplinam theo-
logice sapientie inclinentur et provocentur audiant et ne diligent eos qui desuper illuminati
illius sapientie fructum et dulcia cognoverunt et experti fuerunt. Audiant quid Salomon de ipsa dixit
lignum inquit vite est hiis qui apprehenderint eam et qui tenuerit eam beatus. Et sapientie 8 cla-
rior est sole [illegible] magis [illegible] sobrietatem enim et iustitiam docet et prudentiam atque virtutem quibus
nichil utilius est in vita hominibus. Hec est sapientia que immediatius [illegible] regimen dei et iustitia
eius et que querit assimilari et regere [illegible] [illegible]. Quidam gentiles philosophi quos
hystorie multum commendant ut imperfecte et exiliter eandem sapientie valde esse possibile [illegible] et
ut [illegible] viderunt [illegible] diuitias abiecerunt delicias carnis fugierunt et soli-
tudines ambierunt ut [illegible] [illegible] in prologo. Quod dicendum est nobis [illegible] nisi illud prophe-
tice [illegible] 22 Erubesce Sydon ait mare. hoc est dictum Erubesce [illegible] dei [illegible] cum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et tardos esse ad hanc sapientiam perfectissimam ipsis [illegible] ut [illegible] visio
est allatra. Eius quidem sapientia studentibus et se [illegible] celestia promittit iuxta illud Eccli
28 Qui operantur in me non peccabunt. Qui elucidant me vitam eternam habebunt. Verum quia
[illegible] [illegible] est hec sapientie ut cedant et contendant totis viribus ad celestia. Cum
igitur in tot diuitiis studiorum declinent et tramite recto obmisso per tot devia distrac-
[illegible] ad non [illegible] [illegible] esset [illegible] qui via regia et via secura et bre-
vissima obmissa per vias laterales ac anfractuosas eligeret venire romam et [illegible]
certe [illegible]. Et quid prodest homini si totum mundum lucretur et anime sue patiatur detrimentum
omnem honorem ponat. Cur ergo [illegible] sapientie que docet facere studio saltem quod divendiatius
[illegible] et expeditius perducit ad eternam salutem plurimum neglecto multi et invidentes ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] multa aliorum que solum temporalia afferunt. Et forte non nulli
qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]. Numquid homo propter temporalia creatus est et non magis
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]. Hoc homo conditus fuit ut stare [illegible] arte
ipsa per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc homo [illegible] [illegible] a [illegible] sui amore declinans et amovet
se contemplator eriget et nulla [illegible] corrupte [illegible] a [illegible] sine soliditate voluptas pede ad culpam movit
[illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] stabilitate sine soliditate [illegible] [illegible] [illegible] ad que [illegible] docta
a dilectione conditoris in [illegible] [illegible] [illegible] in se [illegible] potuit quia [illegible] [illegible] impulsu
[illegible] [illegible] [illegible] arte [illegible] [illegible] in se [illegible] [illegible] Et contemplando [illegible] [illegible]. Ideo
infra se per corruptionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] descendit in soliditate illius amoris [illegible] non propter
conditus fuerat ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] in temporalibus [illegible] com-
mutabilia et temporalia [illegible] est. [illegible] igitur magnus gentilis philosophus in temporalibus
[illegible] quod [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] docuit. Nunc deus de celo
prospexit super filios hominum ut videat si est intelligens aut requirens deum [illegible] [illegible]. Non
[illegible] [illegible] ut videat si est [illegible] ex [illegible] si est fulgens ornatu si est excedens
[illegible] [illegible] si [illegible] corpore si possidens divicias si sit [illegible] delicias si dignitate
honoris si [illegible] [illegible] si [illegible] [illegible] spiritualis. Et si [illegible] intelligentia deum
si est intelligens non qualitercumque sed [illegible] [illegible] per veram dilectionem [illegible]
requirens. Requirens enim deum per rectam cognitionem per veram dilectionem
[illegible] ad inveniendum quod non est sufficiens in intelligentia. Nec in- | debitam glorificationem
[illegible] studio solo laborando ut [illegible] [illegible] [illegible] | devotam invocationem et
aut pro. et. Et requirens deum [illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] conversationem. Et [illegible]
De hoc [illegible] in [illegible] doctrine [illegible] [illegible] [illegible] de fine illorum qui volunt adipisci.
ut [illegible] multa. Tempus inquit apostolus breve est mors [illegible] fugit vita omnis dies
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et aliquo argumento [illegible] [illegible] nos ad-
monet fragilitatis [illegible] ut [illegible] meditationes [illegible] deseramus et tempus aptemus
et necessariis quod expedimus in [illegible] [illegible] [illegible] et salutis [illegible] ne [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] multa [illegible] [illegible] in libris
[illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] diversorum librorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] diversorum doctorum
opiniones [illegible] [illegible] [illegible] porro unum est necessarium ut illud tota mente [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] fallacias non [illegible]. Et si [illegible] [illegible] legere [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est tam ille qui [illegible]
compar [illegible] [illegible] ille [illegible] tempus suum [illegible] in libris ad finem [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] plus velle scire quam sit satis [illegible] genus est. [illegible] [illegible]

non bene hoc

1a * Narrat idem sanctus beatus Jeronimus de se ipso in epistola que scribitur ad paulam et eustochium. Referam igitur tibi o eustochium
mee infelicitatis hystoriam. Cum ante annos plurimos domo, parentibus, sorore, cognatis et quod his difficilius est
consuetudine lautioris cibi propter celorum me regna castrasse et Jerosolimam militaturus pergerem, bibliotheca quam mihi
Rome summo studio ac labore confeceram carere non poteram. Itaque miser ego lecturus Tullium ieiunabam. post noctium cre-
bras vigilias, post lacrimas quas mihi preteritorum recordatio peccatorum ex imis visceribus eruebat, plautus sumebatur in manibus.
170. Si quando in memet reversus prophetam legere cepissem, sermo horrebat incultus. Et quia lumen cecis oculis non videbam,
non oculorum putabam culpam esse, sed solis. Dum ita me antiquus serpens illuderet, in media ferme quadragesima me-
dullis infusa febris invasit corpus exhaustum, et sine ulla requie, quod dictu quoque incredibile sit, sic infelicia membra
depasta est, ut ossibus vix hererem. Interim parabantur exequie, et vitalis anime calor toto frigescente iam corpore, in so-
lo tantum tepescente pectusculo palpitabat. Cum subito raptus ad tribunal iudicis pertrahor, ubi tantum luminis et
tantum erat ex circumstantium claritate fulgoris, ut proiectus in terram sursum aspicere non auderem. Interrogatus conditionem
Christianum me esse respondi. Et ille qui presidebat: mentiris, ait, Ciceronianus es, non Christianus; ubi enim thesaurus tuus
ibi et cor tuum. Illico obmutui, et inter verbera, nam cedi me iusserat, conscientie magis igne torquebar, illud versiculum
mecum reputans: In inferno autem quis confitebitur tibi. Clamare autem cepi et eiulans dicere: Miserere mei domine,
miserere mei. Hec vox inter flagella resonabat. Tandem ad presidentis genua provoluti qui astiterant precabantur,
ut veniam tribueret adolescentie et errori locum penitentie commodaret, exacturus inde cruciatum, si gentilium litterarum
libros aliquando legissem. Ego qui in tanto constrictus articulo vellem etiam maiora promittere, deierare cepi et
nomen eius obtestans dicere: Domine, si umquam habuero codices seculares, si legero, te negavi. In hec sacramenti verba
dimissus revertor ad superos, et mirantibus cunctis oculos aperio tanto lacrimarum imbre perfusos, ut etiam incredulis
fidem facerem ex dolore. Nec vero sopor ille fuerat aut vana somnia quibus sepe deludimur. Teste est
tribunal illud ante quod iacui, teste iudicium triste quod timui, ita mihi numquam contingat talem incidere questionem, liven-
tes habuisse me scapulas, plagas habuisse post sompnum. Et tanto dehinc studio divina legisse, quanto
mortalia ante non legeram. Attende igitur hec debet [illegible] tota [illegible] occupat ne in maiores incidat
flagellatores et tormentores pariunt [illegible]. Ad hoc ergo quibus traditur liber et articulus credere [illegible]

tribunal

brorum dictando scripsit. Nimis fuisset tot ad scripturas legisse quanto amplius et scripsisse. Ipsa quoque quantitas impendio temporum magnam presumpcionem nobis. Utinam id mereamur tenerimus tempori parte. Tempus enim nobis proprie eo quod pro nobis aufertur infirmitatibus, pro curis publicis, pro privatis, pro victus quotidiani, pro somno, pro quod aliis modis perdimus. Et etate iam respondeat continue in scribendo et in vocabulis distinguendis et in annalibus evolvendis, exercitamur etate inclusi. Tamen multa non capit. Per hoc accepti sunt promissa. Propter quod si vellet omnia legere usque ad scribendum distinctos, et continuationem et expositionem potuit desistere. Sic est ut quilibet loquitur secreto quando venit. Quid michi dixerit de preterito Homeri querere de vita morte et similibus, quod magis oportet dedisse quam dixisse. Sunt hec et circa multiplicitatem sunt ut varietas rebus tamen debent esse in rapido consumatum. Tamen multi sciencie possunt esse multi scire post se. Utinam tamen aliter scripsisset. Quanto ad compescendam famam poterat et debebat sufficere. Quia dicto valet non delectationem et curiosum appetitum qui semper edulcium petit in saturitate non invenit. Igitur olim scilicet patres ut beatus Augustinus Jeronimus Gregorius Ambrosius et alii sciebant quod bonum est intelligere fructibus cum. Et Christo et sumus sicut voluntate domini sui et non fecit vapulabit plagis multis. Propter quod sufficienter instructi fuerunt in litteris et scientiis secularibus ad studium quoniam sacre scripture aliis obmissis studiis et occupationibus unum pertinentibus ad salutem ex toto se applicaverunt et studuerunt. Beatus Jeronimus ut in vita sua legitur etiam divinitus flagellatus fuit ab angelo propter hoc quia studio litterarum secularium vacare debuit, studio improvidenti librorum Ciceronis se implevit. Quid erit ergo de multis presbiteris curatis vel non curatis et plurimis et aliis quibus scilicet convenit studere theologie qui hoc tempore aliis se implicant secularibus negotiis, aliis studiis et occupationibus suis statibus impertinentibus. Et modicum vel nichil ad rem facientibus. Qui faciens de studio arcium vel principalem sunt valde laboriosi curiosi et suspiciosi in scriptis et libris scientiarum aliarum secundum augmentum ad studium salutare theologie quibusdam quidem, quare plerique quidam se estimant grandia super (vati) iam summos penetrasse apices theologice facultatis. Et cetera. Et quid erit de illis qui eligunt dies suos consumere in sophistica, aut in contentiosa phisica vel quoniam alia sciencia sua. Et precipue quid erit de illis qui eligunt dies suos stare in studio et comparare phari in astrologia quod forsan sit tamen ipso et malorum. Et non conversi in terminalibus vel geomancia vel aliis superstitionibus divinationibus. Et dixit quod quidam in talibus tempore eligunt. Hoc est si curando continue tamen tempora occupari sophistici novum nugis (?) nova instrumenta loquendi potest consenciendo. Scriptor libra minor diebus perilles plenius longius septimus artibus continue ostium. Continuitate pulmonum novum astrologi in ipsis nova impetus dicunt nova sonos qui celestem armoniam faciunt. Septem sunt planetarum. Octavum est firmamenti. Novum quidem assignatur terre que licet non moveatur. Monet aut dividatione aliorum (gerentur) circa ipsam. Et ideo sonum hic tamen et vix est tamen preterea inter alios sonos. Et quantumcumque tota tempora occupant non dubitos quod tamen sunt obmissis illis gestantur cum ideo ieratho ad studium ut super quantum. Timeo quod graviora flagella dei sunt passuri. Quos exemplo beati Jeronimi de quo scribit sanctus Augustinus in epistula ad Cirillum Jerosolimitanum episcopum. Certe hic est qui de variis litterarum studiis liberalibus eruditus, sacre scripture misteriis deputatus. Sub eius vultu luce divina gratia fulgente utriusque testamenti lumine vidimus. Et parum impositum. Scripta legem inquit sibi necnon virginum nomen grecorum hebraicorum caldeorum persarum et medorum et arabum. Et pene omnium nationum litteras et linguas tanquam si fuisset in eis natus et educatus scivit. Hec Augustinus. Item Rabbanus (?) super de ipso ita dicit. Sanctus Jeronimus presbiter greco hebraico et latino eloquio eruditus. Ad orientales ecclesias transiens omnibus vel pene omnibus quod ad eum scribant de doctrina celata scribens legitur et in locis sanctis ab infantia puerus usque ad decrepitam vixit etatem. Sed in nostris eloquium abolante in arcibus ad instar solis resplenduit. Hic est doctor illustrissimus anno 1406 (?) promoti. Predicantibus et convincentibus omnibus in superuacuis et impertinentibus studiis laborantibus ad studium sacre scripture (?) Audiuntur diligenter et libenter consilium beati Jeronimi et exhortacionem splendidam quam eleganter ad hoc studium exhortatus est quendam Paulinum presbiterum. Et in epistola ad (?) ad ipsum scripta. Frater Ambrosius et cetera.

Marginalia:

// per hec vocamur omnibus // memorialis

Flagellati sunt 2 / (?)

quidam ad currendum

// sine / Sonum motus celorum sunt /

Et ad hoc etiam quibus tenderunt lucidi et artibus eruditi liberalibus sunt facultas ad meliora per exterius ingenuum et variis in preparacionibus laborandos esse delectatur. Unde legitur in vita beati Bernardi quod in parisius gallicano urbe sunt gratia litteras et professorum cum Talisque (?) artibus ac doctrinalibus imbutus esset. Et varia tunc fervet genere dispendi in quibus multa cum laude proficere verum scribit per theologia physice dicit quia ille scolasticus quidam qui phisicam dividat quamquam, idem proinde secularis obmissis ad parvum tempus ad optimum et salubrem studium convertendo designavit (?) quam pro parum vivere. Et exemplo bono habuimus.

Frater ambrosius michi tua munuscula perferens detulit etc.

Epistola ista ut audiuimus et probauimus palpitando beati Jeronimi premittitur toti
sacre scripture tamquam prologus seu prohemium generale ad ipsam introductorium. Et
dicitur ab hoc prohemium galeatum. Quia sicut galea imponitur supra capiti hominis super
alia arma, sic iste prologus alijs prologis et toti biblie. Et sicut ipsa galea defen-
dit et ornat gerentem se, Et suo caractere genus et nobilitatem eius demonstrat
sive defensio sit vel ex cecidens. Ita prologus iste sacram scripturam ornat defendit et no-
bilitatem eius describit et declarat. Et post istud prohemium generale sequitur aliud prohemium
speciale. Quod est similiter epistola jeronimi quam ut quidam scribit ad desiderium episco-
pum cum petiuit beatus Jeronimus transtulit de hebreo in latinum pentateucum id est quinque libros moy-
si. Et causa quod in illo prologo patebunt. Quantum autem ad euidentiam huius prologi ge-
neralis aduertendum est. Quod paulinus presbiter ad quem scribit beatus Jeronimus ipsam epistolam quidam
erat vir elegantis ingenij sicut patet in alia prima epistola beati Jeronimi ad eundem. Ipse eciam
paulinus renunciaret quamuis seculo pertinebat. Sed eius adhuc sordibus sive vinculis tenebatur
et impediebatur a celeriori expletione sui propositi. Et propter hoc ipse paulinus per quendam
ambrosium monachum scripsit beato Jeronimo significans suum desiderium ardens quod habe-
bat ad intelligendum sacras scripturas et a seculi implicationibus exeundi. Et que-
sivit utrum sine doctore habere posset sacrarum intelligentiam scripturarum. Addidit eciam
etiam quod ut eas facilius posset discere multum desiderabat cum beato Jeronimo conuersari
et conferre. Cui respondit beatus Jeronimus per epistolam Frater ambrosius etc. Que
quidem epistola diuiditur in 3 partes scilicet in partem exordialem narrationem et conclusionem.
In parte exordiali beniuolentiam captat. In narratione intentionem explicat. In con-
clusione positum paulinum presbiterum ne procrastinet nec differat determinat. Et quia
primo premittit quo commendat ipsum. Jn 2a Et in 3a probabit. Cuius vel in genere patet.
patet sunt sine partes huius legendo ipsam ut iacet. Prima pars incipit.

Frater ambrosius michi tua munuscula perferens detulit, simul et suauissimas litteras que a principio
amicitiarum fidem probate iam fidei et veteris amicitie noua preferebant. Vera illa necessitudo est et
amicitiarum fidem probate iam fidei veteris amicitie noua preferebant. Vera illa necessitudo est et
Christi glutino copulata. Quam non vtilitas rei familiaris, non presentia tantum corporum, non subdola et pal-
pans adulatio sed dei timor et diuinarum scripturarum studia conciliant etc. Ad pleniorem autem huius textus + vel scriptum est legenda in verbis
declarationem dispersa principium, quantumque diligentia circa ipsum faciendo. Et primo dicit frater ambrosius. Iste am- stomachis
brosius ut estimatur monachus erat monasterium bethlehemitanum sive bethleemitensem in quo degebat beatus
Jeronimus. Ideo frater appellatur. Monachi et maxime eiusdem monasterij ut regule sue nominantur. Et
quia et quomodo dicit frater in quibus iuste patebit viuendo. Frater ambrosius michi scilicet Jeronimo tua
scilicet et quomodo munuscula invitamine amor acquiritur. Et mittens detulit simul et suauissimas litteras
* perferens vel presentes si quis munuscula sic quod munuscula ut non videtur eum solo diligere lingua et verbo. Juxta illud Jo 3o
Non diligamus verbo neque lingua sed opere et veritate. Dicitur autem hec prouerbium quod est sua-
stilius non diligamus verbo neque lingua sed opere et veritate. Dicitur autem hec prouerbium quod est
intus experte vel quantum ad claritatem. Suauiores quod est experte rei quo ad gratam sanam. Sunt
missile autem eum ostendunt caritatem amicitiam ut fertur. Et salubre perhibent propositum. Sic fuit
in probato iuxta premissa. Olim itaque dum viguit feruor distinctio. Et amor salutaris ardet
disserebat lre prouerbia etc epistole amicos inter presbiteros et doctores inter episcopos et deuotos viros et eciam.
Hodie autem hec multe discurrunt inter prelatos. Sed crebrius negociacionis cum infortunio, exactionum
cum exhortationes magis litigationis, cum tractatus ostensionis aut scientiarum persuasiones. Et significat ergo
amicitiarum scilicet inter me et inter te conuenit fidem vel certitudinem. Sed dicit et huiusmodi distinctionem fides 3
que adeo ex certitudo propter opinionem et in primum consensum fidei vel legalitatis fidelitatis iam diu ante probate per opera bona.
Et non pertinent hec fidelitatis pro ut opponitur ydolatrie. Et veteris amicitie iam diuturnitate que fuerat pre-
ferebant vel monstrabat amicitiam inter me et te illis familiariter contractam fuisse et veram fuisse que dicit
bene apparuit in libro eius quod tu michi fuisti fidelis a principio. Ex quo amicitia concepta. Vel in quibusdam
biblijs habetur sic Et veteris amicitie noua preferebant vel preferebant nouam amicitie veteri
quod veteri amicitia renouata erat et maior amicitia nouata quantum ad fidem et signum ostendebat. Et quod ultro hic planior

Ac et glutino compulit — glutinum gd e tam tenax vnt ad compages naium / venit glutinum in glutinatum vt vincla ipse ly glutinum e d tenax gd fit de glutine ad aliquid linendum.

posito veri i dto et nomi in actu / q d In libr precedebat q pvis et vltim nec modo deligabitur [illegible] feceris / Vel ut in necessitudibus hic concluditur d · primus amicitie · et paulum affectum / Ideo q talis amicia scaritatis amore perfecit / qm xps glutinum vocatur · Eius Eccla p Archa noe figurata qi bitumine solidissime iungi debet copulari / Et sic qd glutinum vel bitum pumentos co- fent / vel per aquam abluitur asseres distinguntur et separantur / et corrupt archa Ita pro modo aperte glutinum Eccle qd est [illegible] i paquas cupiditatum delectat et voluptatum carnalium abluitur ya Ecclia et eius [illegible] parant [illegible] vel et dissolvitur sit attidr · et tpibus modicis / Amicicia et e causa gratulationis et [illegible] / Et amo lis et odiu causa corruptionis et maxime i contrariis et pelrose / Primo e sic ut i [illegible] ibi amicicia [illegible] opponi et [illegible] et conveniet vel proportio vel [illegible] / Et hic eis videtur fecisse quod modo qda antiqui phi [illegible] qui posuit [illegible] et amicicia [illegible] vel principia [illegible] ir [illegible] sic [illegible] phicorum Iste e amor caritativus sine amicicia ex eo [illegible] ibi vocatur in libr necessitudo / cum vero sine limitat quodamo amorem ad [illegible] amici / qui [illegible] amorem in amicu · taliter vt amicus fiat alter ego [illegible] / necessitudinem non veterem · s · propria vel familiaris [illegible] e [illegible] / Nec putria corpus / s · qualis e amicicia carnalis [illegible] putria · et corporalis inflammat [illegible] et excitare per amorem spiritualem / non [illegible] Non · i · non [illegible] · fallax et palpans [illegible] adulatio / [illegible] amorem ad affectum · vt voluntate / i glutinum [illegible] studia [illegible] ad intellectum [illegible] · [illegible] / Hoc e [illegible] Ista e vera [illegible] [illegible] consurgit ex consideratione [illegible] et virtutis i aliquo / nec tamen qualiscumque sic [illegible] virtutis [illegible] qui dt Jeron ad [illegible] amicicia / [illegible] studium theologie fecit / vel que ex studio [illegible] scripturarum [illegible] trahitur [illegible] studium aliarum [illegible] / [illegible] illud studium vt [illegible] e immediatum [illegible] iugit deo et incitat efficacius ad amorem ipius / Et [illegible] ad [illegible] tali studio vacantium [illegible] et dilectione / Quanto aliquis magis et perfectius diligunt deum · tanto magis diligunt se [illegible] dilecto [illegible] dilectione [illegible] / Et hic [illegible] ad expositionem simplicem [illegible] textus [illegible]

Dubia — [illegible] premissa [illegible] dubia [illegible] sunt movenda · Et [illegible] fieri debet [illegible] i [illegible] / et [illegible] · vt ordinate i [illegible] [illegible] et ordinate [illegible] Ideo [illegible] totius theologie [illegible] incipit [illegible] a [illegible] vel vbi · De [illegible] caritate [illegible] sic [illegible] · De laude caritatis / [illegible] vobis [illegible] premissa [illegible] sunt i [illegible] caritate i cordibus

Caritas

[illegible] Et [illegible] illud ad qd tendit [illegible] studium / Primo [illegible] tractat de dilectione e caritate [illegible] vt [illegible] oculos [illegible] ad illud [illegible] totum [illegible] et [illegible] / Et [illegible] [illegible] de dilectione seu caritate · [illegible] / s · Frater [illegible] attendunt aliquis esse [illegible] / Et [illegible] [illegible] / [illegible] seu [illegible] [illegible] ab aliquo [illegible] ipsos in aliquo esse [illegible] triplex est · s · esse [illegible] · et esse [illegible] · et esse [illegible] · Et [illegible] ex [illegible] assimilis [illegible]
[illegible] ex [illegible] a non esse ad esse / 2a [illegible] ex [illegible] ab esse [illegible] spiritualis vite et [illegible] ad esse spirituale / 3a [illegible] ab esse [illegible] vite · et eternitate glorie ad esse vite alterius / Primo omnes homines sunt fratres · [illegible] / Secundo omnes [illegible] vel [illegible] omnes religiosi [illegible] regule professores [illegible] / Tertio omnes beati in patria / [illegible] primo [illegible] nascitur homo in mundo / In 2o [illegible] mundo In 3o exit de mundo / Prima fraternitas [illegible] iungit [illegible] / Secunda conformitas vite spiritualis / Tercia [illegible] glorie [illegible] / [illegible] Epla · i · a · tangit · quod in sacris scripturis [illegible] fratres dicuntur · videlicet — Natura — Gente — Cognatione et — Affectu
1 [illegible] vt · Esau et Jacob / [illegible] andreas et petrus Jacobus et Johes
2 [illegible] omnes [illegible] fratres [illegible] vocantur vt in deutro · [illegible] frater tuus qui est hebreus [illegible] sex annis / in septimo anno [illegible] liberum absque [illegible] Et in [illegible] · c · xvii et alibi [illegible] super te [illegible] / eum [illegible] dns deus tuus [illegible] fratribus tuis sit / Non [illegible] hominem alienigenam qui non e frater tuus / Et versus [illegible] fratris tui [illegible] per viam negligens [illegible] reducens ea fratri tuo [illegible] Item [illegible] paulus optabam [illegible] ego anathema esse a xpo · pro fratribus meis cognatis [illegible] / [illegible] et [illegible] cognatione fratres vocantur qui sunt de [illegible] familia i · patria [illegible] latum [illegible] / Et [illegible] ex [illegible] [illegible] / Vnde in gene · [illegible] dixit [illegible] abraham ad loth ne sit rixa inter me et te [illegible] pastores meos [illegible] omnes fratres [illegible] / [illegible] et elegit sibi loth regionem iordanis / et [illegible] loth ad orientem et [illegible] a fratre suo / Et [illegible] loth [illegible] abrahe / [illegible] filius fratris eius aram / Thare [illegible] genuit abraham · et Nachor et aram Et aram genuit loth [illegible]

et q^ta p^te diuisionis et affectu fr(atr)es poterit dici / Tum modis in duo scindit^r In spali et i comune In
spali / quia omnes xpiani fr(atr)es vocantur ut ibi Ecce mater mea et fr(atr)es mei corinth. Hinc fr(atr)es i xpo
Et saluator narrabo nomen tuum fratribus meis / Et alibi vade dic fratribus meis / In modo
i comune / quia omnes homines ex uno patre nati / pari nos germanitate coniungimur
dicente aut ihu^s quem erudiunt vos / fr(atr)es me vos estis / Et aplus ad Cor. v. Si
quis fr(ate)r nominatur fornicator aut auarus aut ydolis seruiens aut maledicus aut ebri-
osus aut rapax / cum huiusmodi nec cibum sumere / Expeditis non modica surgit interrogacio Et
sequitur ex euangelio / ubi fr(atr)es domini illi qui i euangelio nominantur / helwidius hereticus impressit hoc
putat tangit b Jero(nimus) Epla ad ... permaneat / Maria mater quam post primogenitum suum ihm peperisset et
alios filios / Et habuisset plures et alios / per coitum / allegans illud quod scriptum est Antequam conuenirent aut Joseph
in eminenti ... ut efficeretur cum maria uxore sua pregnante / essent ... ubi ... impleta sunt dies
ut pareret / Et peperit filium suum primogenitum / ubi helwidius predictus intendit asserere primogenitum non
posse dici nisi eum qui habeat et fr(atr)es / Sicut et unigenitus ille vocatur qui parentibus solus est
filius / Nos autem ita diffinimus dicit ibidem b Jeronimus / Omnis unigenitus est primogenitus / Non omnis
primogenitus unigenitus / primogenitus est non post quem / et alius / sed ante quem nullus / aliquin si non
est primogenitus nisi is tunc quem sequuntur et alii fr(atr)es / Tamdiu sacerdotibus primogenita non debentur
quamdiu et alia fuerint procreata / Nefortè partu post ea consequente unigenitus sit et non primogenitus /
Redemptio in lege eius erit ab uno mense / estimationis quinque siclis / Quid me cogunt in uno mense
compleri articulo / Unum primogenitum vocans / quem an quoquam fr(atr)es sequantur ignoro / Expectare debent
nascituros secundos / Nichil debeo sacerdoti nisi et ille qui fuit procreatus / post quem is qui natus est ante
incipit esse primogenitus / Nonne in ipso apicibus loquuntur / et me stultus arguet eum esse primo-
genitum quem apperit vulnam / non qui habeat et fr(atr)es / Quod de xpo saluatore fecerunt per legem
Et cum expleti essent dies purgationis eius secundum legem moysi / duxerunt eum in ihrlm ut offerrent eum domino sicut
scriptum est in lege domini / Quia omne masculinum quod apperit vulnam sanctum domino vocabitur / Et ut darent ho-
stias secundum quod dictum est in lege domini / par turturum aut duos pullos columbarum / Si hec lex tum ad primogeni-
tos pertinet / primogenitum aut propterea facimus fratres / Non debuit legem primogeniti teneri quem de se-
quentibus ignorabat / Si quis tenetur legem primogeniti / ergo ille qui fr(atr)es ceteri non sequuntur / colligitur igitur
primogenitum eum vocari qui vulnam aperit / Et ante quem nullus est / non eum quem fratres post genitus
sequerentur / Tamen que predictus helwidius de primogenito voluit fr(atr)es domini in euangelio nominari Et
inter eos plures alios filios peperisse / allegans illud Marci 3 ecce mater eius et fr(atr)es eius
stabant foris querentes loqui ei / Et alibi / post hec descendit Capharnaum ipse et mater eius et
fr(atr)es eius / [illegible] / dixerunt ergo ad eum fr(atr)es eius / Transi hinc et vade in iudeam / Ut et discipu-
li tui videant opera que facis / Nemo enim aliquid in occulto facit / et querit ipse in palam esse / Si hec
facis manifesta te ipsum mundo / Johannis 7 ... / Neque enim fr(atr)es eius credebant in eum
Item Marci 6 et Mathei / Et docebat eos in synagoga eorum in patria sua ita ut mirarentur et dicerent
Unde huic hec omnis sapientia et uirtutes / Nonne hic est filius fabri / Nonne mater eius dicitur maria
et fr(atr)es eius Jacobus et Joseph et Symon et Judas / Et sorores eius apud nos sunt / Ideo qui in
actibus apostolorum ita scriptum est / hii omnes erant perseuerantes unanimiter oratione cum mulieribus et maria que fuit
mater ihu et fratribus eius / Verum et paulus apostolus in eadem hystorie veritate pari voce concordat / Ascendi
autem secundum reuelationem et neminem vidi nisi petrum et Jacobum fratrem domini / Et cetera similia / Predictus
igitur predictis argumentis mariam matrem domini addidit post partum esse pollutam / Juxta quem modum predictos
fr(atr)es domini in carne intelligit appellari / Non iuxta naturam / quam scriptura non dicit / nec mariae
eos vocauit filios nec ipsius Joseph / Non iuxta gentem / Na absurdum est ut pauci ex iudeis vo-
cati sint fr(atr)es / cum omnes qui ibi erant hac lege iudei fr(atr)es poterunt appellari / Juxta vero
affectum humanitatis et spiritus non / qui per magis decederet ... fr(atr)es qui apostoli ille quibus docebat
misteria / et ceteros in ... vocabat et fr(atr)es / Aut si omnes quia homines fr(atr)es stultum fuit nuntiare
[illegible] quod fr(atr)es / Ecce fr(atr)es tui querunt te / Cum generaliter omnes hoc nomine sint fr(atr)es / Restat igitur
ut fr(atr)es eos intelligat helwidius appellatos cognacionis non affectu / non gentis priuilegio / non natura
Quo modo loth abrahe / quo modo iacob laban appellatus est frater / Quo modo et filie salphaat acce-
perunt clerum / sortem hereditatis inter fr(atr)es suos / Hebrei dicunt istum salphaat fuisse illum qui lapidatus
est / eo quod colligebat ligna in sabbato de quo scribitur numeri 15 / Cum igitur essent filii israel in solitudine
et inuenissent hominem colligentem ligna in die sabbati / obtulerunt eum moysi et Aaron / et inclusi ... /
tamen apposito domino lapidauerunt eum extra castra et mortuus est / Hic quia non habuit filios sed filias / quarum

nomina ponuntur Numeri xxvii: Maala et Noha et Egla et Melcha et Thersa, iste steterunt coram Moyse et Eleazaro
sacerdote ac cunctis principibus populi ad hostium tabernaculi testimonii fecerunt dicentes: Pater noster mortuus est
in deserto, nec fuit in sedicione que concitata est contra dominum sub Chore, sed in peccato suo mortuus
est. Sed hic non habuit mares filios. Cur tollitur nomen illius de familia sua, quia non habet filium? Date
nobis possessionem inter cognatos patris nostri. Retulitque Moyses causam eorum ad iudicium domini, qui dixit ad
eum: Iustam rem postulant filie Salphaat; da eis possessionem inter cognatos patris sui, et ei in hereditate
succedant. Statutum enim fuit quod si pater non habebat filios sed filias tantum, filie debebant succedere
in hereditate inter cognatos, quos scriptura nominat fratres. Secundo et ipse Abraham Saram sororem suam sive
uxorem, ut ibi ait: Vere soror mea est, id est de patre sed non de matre, id est filia non matris sed sororis. Alio-
quin [illegible] est ut Abraham vir iustus patris sui filiam [illegible] [illegible]. Cum in primis [illegible] propter anti-
quitatem [illegible] scriptura non nominet, [illegible] intelligi quod [illegible] sed de lege [illegible] sanctificatur et maledictus
[illegible] accepit sororem suam de patre sive de matre sua et viderit turpitudinem eius, et ipsa viderit
turpitudinem illius, [illegible] est, exterminabuntur coram filiis gentis sue, turpitudinem sororis sue detexe-
runt [illegible]. [illegible] Helvidius hereticus ista non legit. Et toto scripturarum pelago
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicens: Nonne hic est fabri filius? Nonne mater
eius dicitur Maria et fratres eius Iacobus et Ioseph et Symon et Iudas, et sorores eius apud nos sunt?
[illegible] Iacobus, [illegible] [illegible]. Qualiter iste hereticus [illegible] [illegible] et in [illegible] [illegible] que fabule
ferunt. Cum vulgo esset ignotus et nichil bonum posset facinoris excogitare, quo nobilis fieret,
Dyane incendisse templum et nullo prodente sacrilegium ipsum in medio processisse, clamitantem se esse incen-
dium [illegible]. [illegible] Ephesi principibus [illegible] cum fieri voluisset [illegible] [illegible] quia bene non
poterat, male [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] historia. Tu vero templum domini cor-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]. Denique
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]. Nonne [illegible] dicitur Maria et fratres eius Iacobus et Ioseph et Sy-
mon et Iudas, et sorores eius omnes apud nos sunt? [illegible] [illegible] dicit [illegible]
ero ad hanc blasphemiam [illegible] [illegible] [illegible] supputabat [illegible] [illegible] [illegible] longi et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Ioseph [illegible] est pater. Ego [illegible] et pater tuus dolentes querebamus te. [illegible] modo dicitur esse fratres
[illegible] [illegible]. Et ipse evangelista [illegible] et erat pater illius et mater mirantes super hiis que dicebantur
de eo. Sed ne forte de [illegible] exemplariorum varietate causeris, quia tibi [illegible] [illegible]
[illegible] codices esse falsatos, ad Iohannis evangelium venio in quo [illegible] [illegible] philippus
Nathanael: Et [illegible] quem scripsit Moyses in lege et prophete, invenimus [illegible] filium [illegible] Ioseph [illegible] Na-
zareth. [illegible] [illegible] [illegible] ille filius sit Ioseph [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] Vere Ioseph
pater [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] et fratres
[illegible] et pater. Templum [illegible] [illegible] quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quo [illegible]
[illegible] dubio [illegible] [illegible] quis sit magis diligendus, vel frater naturalis vel spiritualis. Pro predicto
[illegible] aliquis fratrem suum spiritualem magis debeat diligere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et videtur
vel similitudo vite spiritualis. Fratres naturales solum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] spirituales fratres ut re-
ligiosi [illegible] fuit iste frater Ambrosius [illegible] spiritualem [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et na-
scebantur ad esse spirituale. Igitur [illegible] in talibus [illegible] [illegible] fraternitas [illegible] [illegible]. Item
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]. Et ad [illegible] [illegible] supponimus
quod frater naturalis [illegible] sit bonus vel non bonus frater spiritualis. Tunc quia multa bona [illegible] diligenda
sunt in fratre spirituali et multa [illegible] [illegible] in fratre naturali, [illegible] alter plus diligendus est. Videtur
tamen [illegible] per ordinem [illegible] in dilectione quem ponit beatus Ambrosius [illegible] [illegible] diligendus est deus
[illegible] [illegible] [illegible] parentes [illegible] filii fratres et consanguinei [illegible] domestici [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad
istud dubium [illegible] [illegible] doctor [illegible] [illegible] ad [illegible] dilectionem magis diligendi sunt
domestici boni vel spirituales fratres [illegible] mali filii, quia maiori [illegible] affectu debeo illos diligere
[illegible] [illegible]. Et hic [illegible] [illegible] religionis et eius [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] dilectionem teneor
magis [illegible] [illegible] filiis et consanguineis, etsi pessimi sunt, quam domesticis bonis [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] indigent, [illegible] [illegible] quod consanguineis non [illegible] ad [illegible]
[illegible] abundant vel in [illegible] [illegible] [illegible] fiant. [illegible] modo [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] consanguineorum. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] vel exhibitionem
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] plus teneor diligere quam [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ille [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod plus teneor diligere illum propter bona spiritualia

maledicitur templum dyane incedit

q°

oppositum

gue in illo sunt ipm frem meu in quo talia no sunt. Vt mora sunt. Vnde ubi tenetur illu plus di-
lige qm inextrinsecus no vid. Ad videndum aut quid uni sit servandum in proposito. Advertendum
specialiter est hoc nomen frater. sepe in communi acceptum. et non amoris mox illud 1 petri tertio unani-
mes et fraternitatis amatores sis. Dehac fraternitate sicut ultimum tam apostolus sic loquitur. via fraternitatis est q
frem venerabatur devotum. corripit quam solutum. preterita obsequitur. Absentem no vexat. sanc-
applaudit. infirmu non deserit. placidu non provocat fratrum. vt mitiores mereatur. Hec fraternitas
in tribus consistit. in amicabili spe ad pacem. mox illud ad gal. vi. alter alterius onera portate. quia
voluntatis superioris impletione. ait Christus: quicumque fecerit voluntatem patris mei qui in celis est. ipse est meus
frater etc. Tertio in fratris conversione a peccato congratulando. Vnde et pater congratulatur de filio
prodigo converso. Et fratri suo epulari et gaudere oportebat. quia frater tuus hic mortuus fuerat et
revixit. perierat et inventus est luc. 15. q. d. Et pater eius de fratre redeunte a peccato gaude te oportet
Et hinc fratribus est ad pietatem commotum. Gen. xliii. Commota sunt viscera eius super fratre suo
Et habitaculo ecclesia act. 23 diligentes in philadelphia sua. Et per prodit vos aut nolite
Et est humilitas existens. act. 23 diligentes in Christo. Et secundum aut vos fratres estis. ergo fratres igitur
vocari vult frater eum et ingens ut et peccator. et no extollat. Et postremo hinc de fraternitate hostium est ex-
equales est. ergo unus super alterum se no extollat. Et postremo hinc de fraternitate hostium est ex-
pugnativa. 1 mach 3. ubi dicitur. Exurget iudas qui vocabatur machabeus. et filius eius et
co et adiuvabant eum omnes fratres. Ex quibus dictis elicitur quod fraternitas attenditur penes quedam
nexum sive conditionem ex ortu ex professione ab aliquo principio. constitutio ipsos in aliquo esse con-
ferunt. q. d. Et dilectio [illegible] iste aut de dilectione sive diligere fit multipliciter vel per aliam in libro
determinos usuris. [illegible] quod diligere sumitur primo pro approbare. sicut dilexisti iustitiam Secundo
destinandum sepe aut ad. [illegible] responsum. Tertio sumitur pro appetere sicut dilexisti quod diligebat ille. Vel eius maiori dilectionis
diligere est signa dilectionis exhibere ut ibi hic est discipulus quem diligebat. inquantum seniori laudabat eum
signa ostendit. Quarto sumitur pro laudare. Et omnis creatura diligit deum. Quinto sumitur diligere idem est appetere. Sexto et velle
preparat et imperat. Septimo idem est quod appetere. vt cum dicimus diligo vinum. i. appeto. Septimo et velle
vt appetere aut desiderare aliquod bonum. Et ita quidam videntur sumi. Octavo sumitur pro grates agere vt
cui plus dimittitur et maius bonum confertur plus diliget deum. i. magis grates aget. Ex quibus concluditur
cum plus dimittitur et maius bonum confertur plus diligit deum. Et hoc secundo sumendo diligere. i. approbare
aliquis est plus diligendus est bonum est peccator malo. Et illo 2 modo minus et inde beatum plus diligere deum beatum petrum quia
plus diligi debet deus. Et sicut quilibet homo meliorem se plus ipsum se diligere debet sed approbative. et appretiative
supra. Et sicut quilibet homo meliorem se plus ipsum se diligere deum sed approbative. et appretiative
secundum. Et sicut vt aliquis plus diligere proximum exhibitive. Sed exhibendo ei bona. Sed tum illud ad
Corinthios tenentur. ut aliquis plus diligat proximum exhibitive. quod non satisfacit. Gloss. Quando quod amplius unde oritur est penes quod simpliciter atten-
dendum sit maioritas dilectionis. Et unde oritur ordo dilectionis caritative. est penes ordinem
boni moralis. et penes aliquem modum originis vel ordinis naturalis. Ex quibus note primo quod hec
tria amor dilectio et caritas licet sint idem in re tamen ratione differunt. Ecce quod dilectio habet se in plus
quam amor. Secunda tamen solet hec inter ea assignari. Prima amor est nature. Dilectio voluntatis deliberative. Sed caritas
divina tamen solet hec inter ea assignari. Prima amor est nature. Est amicitia hominis ad deum qua homo deum diligit.
gratie. Caritas secundum beatum thomam prima secunde 23. q. 2a ar. 1o. Est amicitia hominis ad deum qua homo deum diligit.
et deus hominem. Et sic caritas importat quandam associationem hominis ad deum mox illud 1 Ioh. 1o. Si in
luce ambulamus sicut et ipse in luce est societatem habemus ad invicem. Amor aut mox eundem thomam
est quidam appetitus quietatio. Et sic appetitus invenitur in parte sensitiva et intellectiva sic et amor. Et dicitur
quod triplex est amor. Est quidam naturalis. et est appetitus quietatio quo res naturales in suum finem tendunt. Alius est amor
qui sequitur cognitionem sensitivam. Cum est cognoscere finem sed non rationem finis. Tertius est intellectualis qui sequitur
cognitionem intellectivam. Quando est cognoscere finem et rationem finis. Et ea quae ad finem ordinantur. Cum sequitur
quod amor non solum est in concupiscibili. Sed etiam in appetitu naturali et intellectivo. Et sequitur quod in volunta-
te est duplex scilicet naturalis et intellectivus. Et secundum bonaventuram in primo sententiarum 3o d. 26. aliqui volunt dicere
quod actus amoris sive caritatis primo et principaliter sit motivus cum ipsa sit bona et sua. et sunt sicut caput et
radix omnium bonorum. Alii econtrario dicere volunt quod motivum primo et principaliter consistit circa actum sive motum
fidei cum ipsa sit primarum virtutum. et eius actus principium aliarum. Et utraque harum positionum docetur ma-
gna sapientia. Nec plus inniti eorum. Super hoc dicit aliquid alter. Vnus secundum philosophos. Sed hic primus
alterius aliud originem. Et est prius complemento et diffinitione. Si loquimur de prioritate originis fun-
damenti. Per prius consistit in actu fidei. quod ipsa est origo motivum aliarum virtutum. Et cum procedit
a caritate formata dicitur. Cum ipsum motivum. Si ergo motus fidei formate est motivum. et prius origine est
motus aliarum virtutum. loquendo de prioritate originis. efficientia merendi prius attendenda est motum sive
actum fidei ipsum. Si vero loquamur de prioritate completionis. sic efficientia merendi per prius attendenda est
actum caritatis. Eius ipsa completiva sit omnium virtutum. et est ipsius actu consummat ipsum meritum. Ratio aut

Dilectio sumitur 1 2 3 8 7 6

29 16

quare caritas excellentior et maior aliis est. Tum maxime nos efficit difformes [illegible] tum ratione liberal[illegible]
attribuendis tum ratione conformis [illegible] tum ratione finalis quietatis. [illegible] liberalis exhibi-
tionis. Quia sicut deus ex amore tribuit omnia bona sic caritas liberaliter exequitur omnia obsequia et
mandata. [illegible] ratione conformis [illegible] quia sicut pater et filius [illegible] amore [illegible] et unitur et

Amor caritas

sic homo per amorem sive caritatem adherendo deo efficitur unus spiritus cum ipso. Iuxta quod dicitur Ioh xvii
ut sint consummati in unum sicut et nos unum sumus. Tercio ratione finalis quietatis. Quia sicut amor est
pondus faciens in deum tendere et in deo quiescere. Sic corpora per sua pondera in suis locis propriis situare
quiete et stabiliri [illegible] per amorem sive caritatem efficitur homo maxime deo conformis secundum
[illegible] triplex causa secundum quod creatura ad creatorem habet referri [illegible] moventis forme
exemplantis et finis quietantis. Et ratione [illegible] inter ceteras virtutes tenet secundum quod dicit apostolus
in caritate est ordo [illegible] pondus. [illegible] caritas [illegible] vinculum ligans iuxta illud
apostoli ad Coloss 3 [illegible] vinculum perfectionis. Et [illegible] dicit quod amor
[illegible] amor caritatis [illegible] amor maxime liberalis multa complectitur et in
[illegible]

[illegible]

Ex quibus sequitur primo conclusio quod summum bonum est maxime diligendum ipsum ex consequenti. Et patet per philosophum viii Ethicorum: omnia Concl. 1
semper magis bonum est magis diligendum. Sed summum bonum est quod dicitur [illegible] quod semper ad
superlativum et magis ad magnitudinem [illegible] ad maximum. Ex quo sequitur 2a quod deus est super diligendus Concl. 2a
et [illegible] magis quam nos [illegible] quod deus sit esse et vivere quam nos ipsi. Et quod bonum unius [illegible]
bonum commune [illegible] esset. Et ideo ut valde magis sit oppositum [illegible] salutem
[illegible] in alia materia [illegible]. Et [illegible] mortem se exponit pro communi bono per quod bonum
[illegible]. Sic est deus qui [illegible] est bonum et summe bonum per quod omnia bona sunt [illegible]
super omnia [illegible] dilectionem est diligendus. Et quia caritas est virtus perfecta, per [illegible] inclinationem [illegible] contra
[illegible] in amatum [illegible]. Sed est et [illegible] et per eam efficitur. Ideo quod caritate deus super omnia est Concl. 3a
diligendus. Ex quibus elicitur 3o quod ipse deus qui est summum bonum est causa omnis ordinate amoris et ab-
solute omnis ordo caritative dilectionis. Hec conclusio patet per Augustinum [illegible] dicentem [illegible] amatur
[illegible] bonum. [illegible] amor ad appetitum [illegible] que est passiva [illegible] obiectum [illegible]
ad ipsum sit causa [illegible] vel actus ipsius. Oportet igitur quod illud sit causa dilectionis quod est diligendum [illegible]
obiectum. [illegible] ut visum est [illegible] amor sive dilectio importat quandam gratuitatem ut complacentiam amantis
ad amatum. [illegible] est bonum id quod est per se [illegible] et [illegible] bonum et
simpliciter bonum est sine [illegible] prima causa et origo dilectionis. Secundum etiam illam vera
necessitudo est et [illegible] glutino copulata. Queritur [illegible] infideles vel non existentes in caritate
sit vel fuit unquam vera amicitia et dilectio. Et videtur quod non [illegible] hoc quod [illegible] Tullius
et Augustinus tenet quod nulla vera virtus maxime in infidelibus fuit, quamvis plures tales fecerint excellentes
opera de genere bona, cum tamen non fecerint ea bene, eo quod non retulerunt ea ad finem illum ad quem
referenda erant. [illegible] tenet Cassiodorus in libro de vera amicitia. Si hoc [illegible] sequitur quod [illegible]
[illegible] inter ipsum et quemcumque alium esset vera amicitia, cum nullus sciat de alio si est in caritate
nec scit hic de seipso, cum nemo scit si est dignus odio vel amore. Respondetur quod licet nemo sciat
an sit predestinatus vel ad damnationem [illegible] est reprobatus [illegible] amicitia [illegible] etc.
Tamen potest homo ex probabilibus coniecturis et ex effectibus scire vel aliud [illegible] habere [illegible] caritatem vel
esse iustum secundum presentem iustitiam, licet non secundum eternam predestinationem. Et hoc sufficit ad ortum amicitie
vel amoris inter aliquos. Nec potest homo [illegible] [illegible] alio si moraliter bonus fuerit non-
si solum probabili coniecturatione. Diligimus igitur nos secundum [illegible] in [illegible] primos [illegible]
[illegible] bonum [illegible] per [illegible] imprimimus. Et amore benivolentie loquendo et amicitia [illegible]
ipsius tenemur et [illegible] cum eis conveniamus. Et secundum diversas [illegible] philosophus [illegible] distinguit
amicitias. Est enim [illegible] alia quedam naturalis, secundum quod in naturali ordine aliquem generavit. Et in ista com-
municatione fundatur amicitia patris et filii et aliorum consanguineorum. Alia vero est [illegible] [illegible] secundum quam
homines in domesticis officiis [illegible] conveniunt. Alia civilis vel politica secundum quam homines ad [illegible] conveniunt
Quarta [illegible] est [illegible] secundum quam omnes homines conveniunt in uno corpore ecclesie vel actu vel potentia.
Et hec est amicitia caritatis, de qua [illegible] in [illegible] omne [illegible] amicitiarum fidem [illegible]
fidei [illegible]. Et hec amicitia potest haberi ad omnes homines fideles [illegible] ad [illegible]. Cum igitur [illegible]
[illegible] benivolentia importet quod amicus bonum optat ut visum est et operatur bonum ad ipsos. Ideo [illegible]
[illegible] amicitiarum [illegible] amicus [illegible] ad bona [illegible] ad [illegible] illa secundum quam
amicitia fundatur [illegible] ad [illegible] et consanguineos [illegible] nos [illegible] in [illegible] adsistendo [illegible]
ad domesticos quo ad dispositionem domus, ad [illegible] in hiis que ad vitam civilem spectant. Sic est [illegible]
et in operibus civilibus [illegible]. Ad omnes autem homines in hiis que ad deum spectat ut omnibus optemus [illegible]
[illegible] et optemus [illegible] ad ipsorum salutem. [illegible] est [illegible]. Simpliciter tamen loquendo
secundum illam amicitiam [illegible] esse dilectio que magis accedit ad id quod magis diligendum est. Sed deus maxime
diligendus [illegible] per [illegible] [illegible] plures [illegible] amicitiarum [illegible] maxime [illegible] ad
dei dilectionem. Ideo [illegible] illa [illegible] amicitie separantur, potior est ipsa [illegible] aliis [illegible] sine ipsa
illa autem separantur [illegible] ad aliquem [illegible] in hac vita vivunt [illegible] post mortem separantur ab amicitia caritatis.
[illegible] plures [illegible] diligere [illegible] et illi amici quia [illegible] infideles [illegible].
simpliciter loquendo [illegible] affectus naturalis [illegible] magis [illegible] magis [illegible]
amicitia magis [illegible] est [illegible] aliquis seipsum diligit [illegible] 2a, et 2a [illegible] 3a et 3a et 4a [illegible] ad
[illegible]. Et ideo simpliciter [illegible] ordine dilectionis [illegible] ut primo diligentur consanguinei [illegible]
[illegible] amicitia. 2o domestici ad quos [illegible] 2a [illegible] ad illos qui in domo [illegible]
Et 3a [illegible] ad illos qui nobiscum in civilibus et honestis actibus familiares sunt 3o diligantur. [illegible] ad
quos solum [illegible] amicitia [illegible]. Et hoc tamen intelligendum est simpliciter loquendo. [illegible] secundum [illegible] ut i.e.
[illegible] ad societatem [illegible] ad [illegible] civilem [illegible] in [illegible] conveniunt in operibus honestis
[illegible] consanguineos [illegible]. [illegible] quod primo amicitia diligendi sunt parentes, postea filii et fratres. [illegible]

huius bone vite. Et quia amor naturalis fit esse maior propter beneficia, ideo quod et natura sic tanta
recipiendo et admonendo inducit nos ad prima beneficia recolenda. Et quia plura beneficia recipiuntur
a parentibus quam a filiis, patet quod ceteris paribus plus eos tenemur et magis eorum salutem diligere et pro-
curare debemus. Sanctus Thomas et de dilectione [illegible] loquendo magis inclinat affectus hos ad filios quam ad
parentes. Et prima ratio est, quia unumquodque apparet affectum in suo simili et magis diligit illud in quo habet
principaliorem salutem. Et quia pater habet salutem in filio, ideo ordine naturae [illegible] [illegible]. Secunda est quia ordine [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quia magis vult [illegible] quam [illegible] [illegible] [illegible]. Tertia autem naturalia
magis [illegible] beneficia collata et [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] quod [illegible] parentes et filii [illegible]
[illegible] est. Quarta [illegible] [illegible] filios et alios proximos [illegible] [illegible]. Et secundum Richardum plus diligere debet
quam uxor [illegible] [illegible], plus vero parentes diligere debet quam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] plus
diligunt filios quam ipsi parentes. Et quia plus sunt [illegible] esse filios [illegible]. Et quia de suo plus po-
suerunt et laboraverunt quam parentes. Filii tamen naturaliter plus diligunt parentes quam [illegible] [illegible] [illegible] appareat
plus de suo in filio quam parentibus illud quod apparet [illegible] est de eo quod est filii quam quod apparet [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] plus diligitur quam [illegible] [illegible]
Et quod uxor [illegible] ad generationem filiorum. [illegible] amore uxoris [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pondus
[illegible] ad amorem benivolentie [illegible] [illegible]. [illegible] illos magis debet diligere [illegible] [illegible] quam spiritualem
[illegible] et [illegible] magis bonum secundum Richardum. [illegible] et magis bonum [illegible] a spirituali quam carnali
patre. Tamen spiritualis non dedit [illegible] nisi quoddam esse spirituale [illegible]. Pater vero corporalis dedit filio
esse nature [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et deinde [illegible] diligere debemus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Quia secundum ordinem caritatis amor salutis alterius secundum quod [illegible] [illegible]
[illegible], quibus [illegible] doctor [illegible] [illegible]. Et quando ac [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nature
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] plus appetit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Et [illegible] pondus plus trahit corpus in quo est ad suum locum [illegible] [illegible] ad suum [illegible]
[illegible] [illegible] quam [illegible] aliud corpus sibi [illegible]. [illegible] est quod [illegible] per [illegible] [illegible] deum
[illegible] [illegible] et in nobis [illegible] et nos in [illegible] [illegible] et in eo [illegible] [illegible] apparet in
[illegible] et [illegible] [illegible] quando salutis [illegible] negligunt et [illegible] [illegible] aliud [illegible] re-
[illegible] [illegible] [illegible] et omni alia homo diligere debet deum [illegible] bonum secundum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] secundum ordinem [illegible] [illegible] [illegible] est nobis et [illegible] omnibus aliis [illegible] ut [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] possit ut [illegible] amor [illegible] [illegible]. Ratio ipsius est ista [illegible]
[illegible] facit deum diligere tamquam finem ultimum et tamquam [illegible] bonum. Et quia finis ultimus
est [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] aliud [illegible] se [illegible] sibi [illegible]. [illegible] est quod
secundum caritatis legem [illegible] [illegible] aliquid plus deo. Et [illegible] deo amari. [illegible] et quia diligit
deum [illegible] [illegible] bonum, diligit eum super omnia. [illegible] [illegible] diligit eum sicut finem ultimum, diligit eum pro-
pter se. [illegible] autem diligit [illegible] se et super omnia diligit dilectione [illegible]. [illegible] [illegible] aliud diligit, dili-
gitur dilectione [illegible]. [illegible] [illegible] caritatis [illegible] ad deum tamquam ad ultimum finem referre. [illegible] [illegible]
est [illegible] ad locum [illegible] inclinat. [illegible] est quod caritas facit deum [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
alios diligere. [illegible] [illegible] hic nota [illegible] [illegible] quod [illegible] in quibusdam erit [illegible] [illegible] [illegible]
In quibusdam erit [illegible] [illegible]. In quibusdam [illegible] [illegible]. In hoc enim quod homo plus diligit se quam
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. In hoc quod diligit se [illegible] [illegible] bonum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. In hoc autem quod diligit filium plus quam parentem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in illo [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]. In 2° [illegible] [illegible]
In 3° vero [illegible] ordine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illud non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quod homo [illegible] [illegible] et [illegible] parentes et filios [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dilectionis [illegible] [illegible] [illegible]
salutis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] magis [illegible] filii salutem. [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] ut in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] debitis dilectionis et caritatis. [illegible] modum a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] deum. [illegible] [illegible] [illegible] et super [illegible] [illegible] diligendum [illegible] deo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] diligentem
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ordine [illegible] [illegible] filios [illegible] [illegible] homo magis diliger
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] domo [illegible] religione vel collegio
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] debet [illegible] homo plus diligere [illegible] [illegible] ad salutem anime [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] diligendi [illegible] [illegible] [illegible]
diligendi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod est diligendi ratio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] diligendi [illegible] [illegible] debet [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Richardum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] magis diligere aliquem quam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] magis debent diligere quam [illegible] et [illegible] quia [illegible]
[illegible] [illegible] nobis [illegible] bonum quam per parentes etc.

Quarto quaeritur utrum, cum a principio annunciatur fidem probare iam fidei … Cum per certitudinem fidei sit ex evidentia vel ex speciali … [illegible] … veritatis de credibilibus nobis revelatis, necesse sit ponere fidem infusam ultra fidem acquisitam. Secundo utrum certitudo etc.

Quarto ad primum: Et videtur quod … [struck through: illegible] non sit necesse ponere fidem infusam per influentiam specialem, quia … ad omnem certitudinem actus credendi … talia credibilia sufficit nobis fides acquisita, ergo superfluit ponere fidem infusam … [illegible] … ponere habitum nisi propter actum. Et superfluit ponere plura … [illegible] … quia possumus firmiter adhaerere historiis et gestis scriptis de … et aliis … fide acquisita … [illegible] … per hoc quod credimus eos veraces esse …

Item fide acquisita firmiter adhaeremus historiis scripturae … [illegible] … libros canonicos … per fidem acquisitam, ergo superfluit alia fides infusa ex speciali dei influentia.

Item si ponatur … [illegible] … fides infusa a deo, illa nullo posset … corrumpi … [illegible] …

… [illegible] …

… ergo fides … [illegible] …

… et fidem habet infusam … [illegible] … ergo ponitur … fides infusa … [illegible] …

Contra oppositum patet per illud ad Hebreos xi: Sine fide impossibile est placere deo … [illegible] … placere deo, et placuerunt, ergo necesse est ponere fidem respectu credibilium nobis revelatorum. Et quia loquitur de fide infusa quae est ex speciali dei influentia … [illegible] … excellentes … [illegible] … et postea tractat de istis … [illegible] … loquitur ergo de fide infusa … [illegible] … *

~~… credibilium revelatorum … fidem acquisitam …~~

… [illegible] … Et … [illegible] … ego … quod non crederet evangelio nisi crederet ecclesiae catholicae … [illegible] … libris canonicis et sacrae scripturae non est credendum nisi … ecclesiae approbanti et testificanti veraces esse libros illos et gesta in illis … [illegible] … firmiter non adhaerent eis nisi quia credit ecclesiae approbanti et testificanti veraces esse eorum auctores … [illegible] … fides infusa … credendum … fide acquisita aliis historiis et aliis … scriptis et narratis … fide acquisita evangelio … veraces esse … [illegible] …

Item … [illegible] … fide acquisita … credere et adhaerere … [illegible] … credo … [illegible] … ecclesiae approbanti … [illegible] … auctoribus.

Item si aliquis … [illegible] … fide infusa … [illegible] … fides acquisita … [illegible] … non ergo … fides infusa … [illegible] … fide acquisita … [illegible] …

… [illegible] …

… fides acquisita … [illegible] …

… fides infusa … [illegible] … fide acquisita … [illegible] …

… [illegible] … crederet … [illegible] …

Credibilium nobis revelatorum … fidem acquisitam …

… [illegible] … credit … [illegible] …

… [illegible] …

* Sed tunc ad instantiam primi in oppositum [illegible] quod arguitur: Non est necesse ponere aliquam fidem infusam, sed sufficit ad omnes articulos
actum credendi, quod experimur in nobis talium credibilium, sufficit nobis fides acquisita; ergo superfluum ponere fidem infusam etc.
Respondeo: primo hic aliqui probant [illegible] quod fides acquisita sufficeret ad assensum et tenendum actum quo credere oportet
opinioni sive opinari, tamen non est ita perfecte certum sicut ad fidem infusam, ut infra probabitur. Nec est ita actus intensus,
licet sufficiat in esse primo, quia non perficit animam ita perfecte ac sicut infusa; sed ergo necesse ponere fidem infusam [illegible]
Ad aliud argumentum quod dicit: si poneretur fides infusa a deo, illa nullo posset in nobis corrumpi etc. [illegible] confidet
[illegible] veritate non corrumpitur efficienter in nobis, et a nobis [illegible] demeritorie. Sed quod ergo [illegible] de mortali, sicut [illegible]
[illegible] quia non [illegible] per illud quod ex parte sua formaliter repugnat habitui opposito ad fidem. Et tale est infidelitas, ut error circa
credibilia. Alterum [illegible] huius [illegible] quod fides [illegible] potentia [illegible] ad credendum.
Et de hoc habetur ad [illegible] agitur de eo [illegible] quia fides [illegible] ut facilius ad credendum articulos [illegible]
[illegible] fideles, et [illegible] fideles [illegible] fidei [illegible] deus qui non patietur vos temptari supra id quod po-
[illegible] certitudine [illegible] argumenti [illegible] de [illegible] theologi [illegible]
[illegible] fidei [illegible] cum formidine de opposito [illegible] pluralitate [illegible] hominibus, unde fideles dicuntur homines; sic dicitur
[illegible] fidelis et [illegible] fidelis [illegible] dicitur [illegible] multi homines [illegible] [illegible] fidelem quis inveniet. Et [illegible]
[illegible] in epistola [illegible] Johannis [illegible] a principio audivistis fidem [illegible] fide etc. Et alio modo adhuc accipi-
[illegible] ad [illegible] fidelium [illegible] Et [illegible] infusa ut acquisita [illegible] infusa dicitur [illegible] [illegible] quae inclinat
quibus adhaeret [illegible] [illegible] non apparentium [illegible] [illegible] ut credat [illegible] Et [illegible] dicitur fides formata
[illegible] ex caritate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] credendum [illegible]
fides informis [illegible] dicitur Jacobi 2o: fides sine operibus mortua est. Modo hic capio fidem pro [illegible] [illegible] [illegible]
articulis non apparentibus [illegible] [illegible] alii accipiunt pro notitia adhaesiva [illegible] [illegible] ut infra

[illegible] probatio [illegible] [illegible] [illegible] credendi [illegible] deus [illegible] fidei [illegible]
probatio
[illegible] veritate [illegible] posse [illegible] intellectum elevata [illegible] accipi [illegible] thomas [illegible] de veritate q. 18 ar. 8
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] actus [illegible] bonus [illegible] non est [illegible]
[illegible] actus [illegible] bonus [illegible] [illegible] veri [illegible] in intellectu [illegible] non posse
[illegible] infallibiliter veritatem [illegible] opinio non est [illegible] intellectualis [illegible] [illegible] et ethicorum
[illegible] in 6o ethicorum [illegible] fides non [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] non apparentia
[illegible] quod adhaeret [illegible] testimonio in quo infallibiliter [illegible] invenitur [illegible]
[illegible] de se [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] ab ente increato. [illegible] omnis
[illegible] veritas [illegible] [illegible] increata [illegible] [illegible] angeli testimonio
[illegible] infallibiliter in veritatem [illegible] [illegible] in eis loquentis dei testimonium [illegible]
fides infusa [illegible] [illegible] [illegible] adhaerere [illegible] veritati. [illegible] cognitionem [illegible]
[illegible] veritatem. Et fides [illegible] et [illegible] veritatem [illegible]
[illegible] veritate [illegible] dicit [illegible] veritas [illegible] [illegible] modo
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Et ita fides [illegible] cognitionem [illegible] assensum [illegible]

ht se principale obm | Alia ro quomodo se consequtur ad inuicem. Et est fides ? et est unum obm quod est pa vis | Et una [illegible] quod est eadem vis | quomodo autem se vitam ? [illegible]
Amplius h b. tho sic in pa 2e q 6 ar 2o respon. | ad fide duo requiruntur | unum est
ut homini credibilia proponantur scilicet deus [illegible] et unus est | quod deus est sine vix. Et quod omne re
velatum per eum est verum. hoc requiritur primo ad fidem quod uso aliquid explicite credatur | 2o
requiritur assensus credentis quod proponitur | quantum ad primum necesse est quod fides sit a deo infusa | Ea
enim que sunt fidei excedunt rationem humanam | unde non cadunt in contemplatione hominis nisi deo revelante
Quantum vero ad 2m scilicet assensum hominis in ea que sunt fidei potest considerari duplex causa | una causa inducens
exterius sicut miraculum visum | ut persuasio hominis inducentis ad fidem | quorum neutrum est
sufficiens causa | Illa videntium unum et idem miraculum et audientium eandem predicationem quidam
credunt | quidam non credunt | Et ideo oportet ponere aliam causam interiorem que movet homines
interius ad assentiendum hiis que sunt fidei | Et ergo potest ex ratione et assensu fidei ut homo
assentiendo hiis que sunt fidei | elevatur supra naturam suam intelligentiam et sic ? | quod ipse homo
insit ei ex supernaturali principio interius movente quod est deus | Et fides infusa quantum ad assensum qui
est principalis actus fidei | est a deo interius movente per gratiam | Iste fides infusa fide
acquisita in hoc differunt quod est secundum Scotum in 3o sententiarum d 23 | quomodo est fide acquisita qua credidit
in aliquid credendum | et veritas ipsius [illegible] | hoc assensus tamen unum | Sed hoc fides infusa
est de ipsis credibilibus respicientibus primam veritatem | in qua sunt omnes veritates | per vel alius
primo | Ex quibus inferatur talis conclusio Quorumdam credibilium nobis revelatorum habemus fidem
acquisitam Quae quod patet per Augustinum ut supra

[b] [illegible] pagani [illegible] se [illegible]
Et sede apostolice obedire contempnunt

aliorum dei opera mirabilia / fides que in pred[ica]t cu[r]atis et p[er]fectis est acquisita quia infusa non infunderetur nisi cum caritate. Exemplum sequitur [illegible] credulitate articulorum ut homo firmiter credit omnibus articulis revelatis et determinat ad alteram partem sine opposita formidine, nec ex parte fidem infusam. Nec tamen illius propter hoc concludi potest, quia acquisita fides [illegible] opinionem que adheret uni parti contradictionis cum formidine alterius, licet tamen sit infra scientiam que est ex evidentia oppositi principalis. Credo enim mundum non incepisse [illegible], non quia scio ipsum non incepisse, quia [illegible] nec est scientia secundum Augustinum. Nec opinor mundum incepisse. Et adherere huic, mundum incepisse, me firmiter per fidem acquisitam credendo in aliquos quorum veritati credo firmiter. Nec dubito mundum incepisse me. Nec puto [illegible] esse quod non videri, quia non dubito de veritate narrantium in talia et assentio esse. Hec autem tenenda tamen certum quod revelatum in scriptura et in nobis fides acquisita ex auditu et ex actibus nostris generatur.

Quantum ad 2m dubium: Quo sit certitudo fidei [illegible] ex influencia dei specialiter. Et quod fides infusa est in nobis ponenda [illegible], fides infusa similiter est in aliquo fidei acquisite, primo in [illegible]. Tamen [illegible] fides acquisita credit veritati testis asserentis [illegible] esse vera et quia credit veritati illius, ideo assentit [illegible] assertis alterius revelatis [illegible], quia credit veritati [illegible] assertis. Et [illegible] fides infusa et [illegible] illud [illegible] revelatum, ideo assentit [illegible] quod revelatum [illegible] veritati revelantis [illegible]. Revelat aut credibilia [illegible] infundit [illegible]. Et hoc modo dicendo fidei non sit certitudo ab obiecto, sed ex veritate testis fidei. Et hoc modo [illegible] quod fides sit in enigmate et obscuritate, cum aliquis credens et habens fidem non credit [illegible] ex evidentia obiecti, sed propter hoc quia assentit veritati infundentis et in hoc revelantis [illegible]. Similiter hoc modo tenere potest quod sit vera fides omnium credibilium, quia non respicit credibilia [illegible] ut revelata sunt a deo et credit omnia revelata ab ipso tamquam vera esse [illegible] revelantis veritatem esse. Et sic fides respicit omnia credibilia ut revelata a deo [illegible] et ideo una fides esse [illegible] geometricalia et phisicalia et [illegible] et alterius [illegible] hec tamquam credibilia. Et [illegible] esse una [illegible] credendi [illegible] revelata sunt a deo.

Aliud [illegible] de fide infusa [illegible] Scotum in scripto 3° distinctione 23ª. Sic inquit ponendum est in nobis fidem [illegible] quia credibilia [illegible] accipi et cognosci a nobis [illegible] in [illegible] credibilia [illegible] et veri [illegible] possumus cognoscere [illegible] deum [illegible] trinitatem et unitatem [illegible] abstractis ab aliis. Et [illegible] sunt a nobis cognosci [illegible] hec deus est trinus in personis et unus in essentia [illegible] est evidens a nobis nisi [illegible] apprehenduntur a nobis in [illegible] sub propriis rationibus, licet [illegible] apprehendantur in [illegible]. Sic [illegible] non sunt [illegible] simplex [illegible] et ideo hec [illegible] deus est trinus et unus [illegible] et filius dei est incarnatus et [illegible] propter unum [illegible] nobis [illegible] in [illegible] et [illegible] possumus scire [illegible] esse [illegible] per simplicem apprehensionem [illegible] sub propriis rationibus [illegible] ad compositionem [illegible] veri. Cum [illegible] deficit hec in via non movent [illegible] in patria et sub propriis rationibus. Et [illegible] apprehendit [illegible] esse assensio [illegible] intellectum [illegible] movet intellectum [illegible] ad [illegible] intellectum de istis credibilibus nisi [illegible] aliquod aliud [illegible] collatum. Ideo deus supplet [illegible] per [illegible] actum imperfectum [illegible] de [illegible]. Sic deus infundit nobis habitum fidei inclinantem intellectum [illegible] ad assensum articulorum [illegible].

Ita quod fides hic respicit [illegible] dei obiectum de quo formantur articuli, quod sit obiectum [illegible] assentiens per [illegible]. Sed ille [illegible] non est ex evidentia [illegible]. Attamen [illegible] credibilia sunt [illegible] ut deum esse [illegible] et [illegible] in trinitate et [illegible] velud [illegible] sunt de [illegible] [illegible] sunt [illegible] que [illegible] dependent ex voluntate [illegible]. Nec [illegible] videmus intuitive per [illegible] illud [illegible] esse videri. Ideo [illegible] que consistit in nobis fides infusa a deo [illegible] et [illegible] perfectius sit [illegible] quod videbimus deum [illegible] imperfectum. Et iste modus ponendi fidem infusam non [illegible] alius modo [illegible]. Ideo [illegible] deus est trinus et unus [illegible] ideo revelati [illegible] ut [illegible] respiciat deum [illegible] obiectum [illegible] sic fides respicit deum obiectum [illegible] veritates [illegible].

~~[illegible] Nec credo hec [illegible] quod credo hec esse revelata a deo. Sed [illegible] fidei. Sic [illegible] ad [illegible]~~

[illegible] esse [illegible] et [illegible] ad [illegible] esse credendum [illegible] quod omne revelatum [illegible] revelatum esse [illegible]. Oportet igitur ponere

W fides [illegible] adhesionem [illegible] facultate [illegible] in cognoscendo. [illegible] et [illegible] fide infusa [illegible] fides [illegible] fide [illegible] fide 2° dicta. [illegible] fides [illegible] vera de [illegible] theologia. [illegible] fides [illegible]

[illegible] et [illegible] quod fides [illegible] articuli [illegible] fides [illegible] vero [illegible] ex [illegible] Alterius obiectum [illegible] revelato

vacat

inclinat intellectum in cognoscibilia. Nec cognoscibilia sunt particularia in hiis. Item quod requiritur certitudo. Sed sunt sic
[illegible] per se. Et tamen obiectum non esset [illegible] per [illegible] et [illegible] [illegible] si ipse possent [illegible]
[illegible] [illegible]. Adhuc [illegible] magis inclinaret in obiecta que sunt [illegible] in illis speciebus quam in ad
Et ut sic [illegible] [illegible] intelligeret et gauderet [illegible] ex eis quam ex aliis obiectis [illegible] [illegible]
actum ut habitus. [illegible] [illegible] credibilia non sunt [illegible] per fidem infusam ita quod [illegible] obiectum
[illegible]. Nec aliquis [illegible] [illegible] sed aliunde per auditum, ut patet quod [illegible] [illegible] tamen fides
infusa inclinat in credibilia quod [illegible] in obiectum [illegible] sunt. Item quod fides [illegible] [illegible] [illegible]. ut dicitur
[illegible] de obiecto primo.

Est igitur ponere fidem infusam propter auctoritatem scripture
et sanctorum. Sed non [illegible] fidem esse infusam alicui nisi presupposita fide, quia velit
credere scripture et sanctis, quia non [illegible] ad deum; [illegible] est credere [illegible] infideli non
[illegible] volenti ut sic credere. Nam sic credo deum esse [illegible] et [illegible] credo [illegible]
fidem infusam, quia hic credo et in [illegible] perficit [illegible] in actu primo, quia [illegible]
[illegible], quod [illegible] perficit, perfecte perficit. Sic quando [illegible] aliquis peccatum [illegible] perfecte [illegible]
per [illegible] [illegible] in quo est [illegible] et peccatum [illegible]. [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] peccatum [illegible]
[illegible] deformate [illegible] per peccatum [illegible] [illegible] sic [illegible] perficit voluntatem per caritatem. Sic perficitur
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] voluntas posset diligere deum [illegible] [illegible] [illegible] obiecti [illegible] [illegible]
[illegible] caritate. Ideo non solum propter actum [illegible] dat caritatem sed propter actum [illegible] ut sit perfectior
et intensior actus diligendi [illegible] et caritate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible] li 2 di 14.

Sic et de fide infusa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] caritatis actu [illegible] [illegible] in [illegible]
actus, et fides [illegible] [illegible]. [illegible] in hoc differunt, quia caritas [illegible] [illegible] facit actum [illegible] acceptum
et actum [illegible] [illegible]. Non sic fides [illegible] [illegible] esset voluntas perfectissima et non [illegible]
[illegible] tanto [illegible] deficeret a [illegible] [illegible] in actu 2o. [illegible] posset [illegible] [illegible] [illegible] propter
[illegible] caritatis [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] alia voluntate [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] deum per [illegible] [illegible] in esse [illegible] [illegible] sic [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] pono habitum fidei infuse propter gradum in actu. Sed magis propter assensum, quia assensus
non est totaliter a voluntate. Aliqui enim sunt qui magis vellent assentire et tamen non assentiunt. Ideo petunt
apostoli: Domine, auge nobis fidem. Et petit illud ab ecclesia in collecta quadam [illegible] [illegible] dei: da nobis
fidei, spei et caritatis augmentum. Sed ante sic requiritur fides [illegible] assensum et [illegible] actus, et non solum propter
intensionem actus, quia non potest esse a fide acquisita. [illegible] credit de aliquo nisi quem scit posse fallere
et falli, [illegible] [illegible] [illegible] non velle fallere [illegible] [illegible] posse falli et posse fallere. Sed non
[illegible] [illegible] assentire dictis alicuius quem novit posse falli in hiis que dicit. [illegible] talis est [illegible] quilibet
[illegible] et non [illegible] assentit [illegible] acquisita propter veritatem illius. [illegible] [illegible] [illegible] ponere fidem infusam
[illegible] [illegible] assensum ut respiciat deum pro obiecto [illegible] de quo sicut de obiecto primo [illegible] [illegible] virtutes que
[illegible] in articulos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sic respiciunt.

Ex quibus omnibus predictis infertur ista conclusio: preter fidem infusam sunt de singulis articulis credendis esse
fides [illegible] acquisite, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] acquisita [illegible] fidem acquisitam de alio articulo,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] simpliciter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] deus dixit [illegible] [illegible]. Sed [illegible]
[illegible] deus dixit esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] principio credito per fidem
infusam ad [illegible] credendum. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible]
fideles [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et sic [illegible] fides [illegible] acquisita, et distincta
[illegible] alia [illegible] fide acquisita [illegible] alio articulo [illegible] [illegible]. [illegible] conclusio infertur [illegible]
[illegible] fides acquisita [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] in [illegible] anima
tamen fides infusa [illegible] [illegible] in [illegible] fidelibus, [illegible] [illegible] [illegible], quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] conclusionibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] demonstrata. Ita [illegible] [illegible] de [illegible] conclusionibus [illegible]
per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fidei. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ille [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] actus [illegible] [illegible] in [illegible] fidelis actus [illegible] fidei infuse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] actus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], quia [illegible] actus fidei infuse [illegible] [illegible] [illegible] actus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] deus [illegible] et 2o [illegible] deus [illegible] [illegible] 3o [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
infallibiliter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sic [illegible] [illegible] per deum [illegible] [illegible] [illegible] per
veritatem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deus [illegible] [illegible] [illegible] habere [illegible] [illegible]

sed [illegible] habent se in fide ita se habent [habuit] ut habent se tales et ponunt quod in veritate [illegible]
[illegible] sunt summe pura / simplicibus fidelibus deducta sit per praeclaros articulos. Et illa sunt
ad quae tenetur fides infusa secundum quod tamen ad obiecta prae nota / credendorum in nullo lumine vel
principio omnium scibilium / cum intellectus sine [illegible] appetit esse aliquid esse vel non esse et consimilia [illegible]
conveniunt particularium cognitio [illegible] / Sic apud fideles summe principium generale est deum esse [illegible]
[illegible] verax [illegible] quod omne revelatum per deum est verum et [illegible]

Habemus igitur ex praedictis duplicem acceptionem fidei / uno modo accipitur ipsum pro fide acquisita / quae non [illegible] esse
[illegible] per habitum virtuosum / sive [illegible] esse [illegible] / Et per aliquem [illegible] fidem er-
roneam / et catholicae veritati oppositam / Alio modo accipitur ipsum pro fide a deo infusa / Et talis fides di-
citur [illegible] virtute [illegible] laudabili inclinante potentiam ad actum laudabilem et meritorium /
ad hoc et deus infundit nobis ipsam fidem / ut per eam assentiamus spirituali veritati [illegible] nobis [illegible]
ad [illegible] salutem / cum [illegible] et laudabilis et est meritoria assistente caritate / [illegible]

~~[illegible] fides infusa [illegible] fidei acquisitae / [illegible] in fide acquisita [illegible]~~
~~[illegible] credendo [illegible] esse ut [illegible] assentit [illegible] et [illegible] credibilia esse~~
~~[illegible] fides infusa [illegible] credibilibus [illegible] veritatem in [illegible]~~

[illegible] / fides infusa [illegible] inclinat intellectum in obiecta / non [illegible] ex [illegible]
[illegible] / [illegible] fides infusa / [illegible] ipsa descendat a summo lumine / nobilior [illegible] est [illegible] accipitur [illegible] cre-
dulitates / quae [illegible] illuminationem [illegible] a lumine summo [illegible] / ad intellectum [illegible]
[illegible] lumine [illegible] a lumine summo [illegible] ad [illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] ad [illegible] et [illegible] / Et [illegible] as-
[illegible] et assimilationem [illegible] et [illegible] / Cum [illegible]
[illegible] cognitionem quod [illegible] descendat [illegible] illuminatio a lumine [illegible]
descendat per reflexionem a creaturis per [illegible] / [illegible] lumine
a lumine summo / et [illegible] in speculo [illegible] / apparitionem [illegible]
[illegible] in illo / [illegible] nobiliores [illegible] illuminatos
[illegible] ascendentium et [illegible] descendentium [illegible] reflexio [illegible] et [illegible] distantia / ut
[illegible] reflexio [illegible] solarium ex speculis [illegible] a sole / Et hoc apparet quia reflexio [illegible] et [illegible]
[illegible] descendens / [illegible] / Sicut reflexio radiorum solarium ex berillo, cristallo
et vitro [illegible] et ad [illegible] radiorum [illegible] descensum [illegible]
speculis [illegible] et [illegible] reflexio [illegible]
[illegible] et [illegible] / Sed [illegible] et [illegible] / Et [illegible]
[illegible] a [illegible] largissima [illegible]
[illegible] et [illegible] data [illegible] et [illegible]
et [illegible] data [illegible] / [illegible] et data [illegible] opera [illegible]
et [illegible] bona data [illegible] / [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] / [illegible] et meliorant / [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] quod [illegible] et [illegible]
[illegible] intelligere [illegible] / et [illegible]
[illegible] nobis [illegible]
[illegible] et [illegible] optima
[illegible] et [illegible] / [illegible]
[illegible] et [illegible] perfectiora
[illegible] nobiliora [illegible] / [illegible] et [illegible]
[illegible] / [illegible] et [illegible]
[illegible] / [illegible] et [illegible]
[illegible] / [illegible] Fides
[illegible] nobilior / et [illegible]
[illegible] fide [illegible] / Nec [illegible] fideles [illegible]
affirmativam et negativam [illegible] / [illegible] esse / Et
[illegible] et fortior [illegible]
[illegible] / [illegible] et [illegible]

que pro [illegible] sunt et sunt [illegible] quedam [illegible] ipsum admittit illuminatur [illegible] valere [illegible] sicut oculus cum omnia admi-
nistrat sua valetque et cum omnem illuminationem [illegible] videre [illegible] et illuminari. Quare [illegible] sicut
videre cum omne lumen [illegible] et illuminari [illegible] aut potest videre et illuminari nisi per lumen. Quare [illegible] est
ipsum illuminari fortiori lumine [illegible] fortiori illuminatione. [illegible] illuminationibus nulla est fortior nisi aut
gratia aut gloria. Quare illuminatio [illegible] non possit esse gloria et vincat illuminationes [illegible]
naturae et gratiae. Non oportet igitur amplius nos laborare in hoc quod [illegible] manifestum est ipsam fidem esse
gratiam. Hoc est gratie largitatis et [illegible] gratuito dono et esse virtute erigentem et firmantem
intellectum. [illegible] illud [illegible] per viam salutaris veritatis absque aliqua
[illegible] vel suppeditatione [illegible] et suppeditatione [illegible] fides [illegible] lumine [illegible] nulla
[illegible] lumen [illegible] ipsa [illegible]
lumen [illegible] intellectum humanum. Nulla vero lumina [illegible] altatis [illegible] est. Clamat [illegible]
[illegible] lumine fidei [illegible] et [illegible] veritas [illegible] apparet et audiunt [illegible]
et [illegible] solo [illegible] esse. [illegible] clamat apparet et audiunt [illegible]
[illegible] lumen [illegible] facit [illegible] tangi lumen [illegible] auditum et audibilia [illegible] et
[illegible] lumen [illegible] corporis [illegible] lumen per [illegible]
[illegible] olfactum et olfactibilia [illegible] lumen [illegible] fidei [illegible]
intellectui [illegible] et videre [illegible] illum [illegible] fidei [illegible]
lumen [illegible] et [illegible] sola veritas [illegible] pura et integra [illegible] credentes
et intellectus [illegible] et [illegible] ingerere possint et impingere in illud. [illegible] ex hoc
quia fides [illegible] est digna deo credendi [illegible] ut digna et iusta est credere. Hoc est
[illegible] et obedientie. Et propter hoc quia verum est [illegible] quia [illegible]
[illegible] fides [illegible] ut intellectus humanus deo [illegible]
est quod ipsa [illegible] fides [illegible] Et ut cum bella [illegible] ipsum [illegible] pugnantis [illegible]
obedientie debitum et reddat [illegible] regum accepit. Et propter hoc manifestum est quia si evidentiis esset
veritas [illegible] fides [illegible] credenda [illegible] Et credendo fidei esset ex evidentia et non ex speciali dei
influentia [illegible] probabilia esset vel per rationes [illegible] vel signa. Et propter hoc solo credentium
cessarent bella [illegible] et victoria [illegible] et victorie corona. Cessarent ergo alia
bona quia nulla esset religio intellectus nulla obedientia nulla dei veneratio [illegible]
[illegible] dei [illegible] et [illegible] Et hec est fides vera [illegible] solo lumine est ad [illegible] credendi
[illegible] sed [illegible] vita [illegible] ad [illegible] ad [illegible] facienda vel [illegible] vel querenda vel
fugienda. Tanta [illegible] splendoris [illegible] ut tenebras noxie incredulitatis aut [illegible] ignorantie
de [illegible] que ad fundamentum pertinet [illegible] Tante [illegible] ut torporem [illegible] humana
ad salubria movere [illegible] excitat. [illegible] cum tali [illegible] ipsius catholice fidei [illegible]
[illegible] intellectui [illegible] credendi [illegible] proponere [illegible]
videlicet credendo fidei [illegible] ex evidentia vel ex speciali dei influentia. [illegible] per tales [illegible] fides
catholica [illegible] evidentia [illegible] arte [illegible] demonstrationibus quadam certitudine [illegible] Hec questio
patet ex predictis [illegible] si credendo fidei esset ex evidentia [illegible] ex arte humana vel demonstratione.
Et ea que fide [illegible] credenda sunt essent evidentis veritatis. Et ipsa credibilia essent probabilia
vel aliquas [illegible] habere [illegible] et quedam signa [illegible] et propter hoc solum credentium
[illegible] cessaret bella [illegible] cessaret et victoria [illegible] victorie corona. Nec ulla esset religio intellectus
nulla obedientia nulla veneratio dei [illegible] ex diffinitione ipsius fidei quam
ponit apostolus ad Heb. xi. dicens fides est [illegible] sperandarum [illegible] argumentum non apparentium. Capiendo [illegible] pro re
[illegible] quod [illegible] rei totalis [illegible] vel pro re que subsistat [illegible] Est [illegible]
[illegible] in rebus totalibus [illegible] ordinante [illegible] in quo [illegible] est [illegible] fidei totius
[illegible] vel fundamentum domus [illegible] unde et [illegible] xi [illegible]
esset [illegible] esset [illegible] Dicitur et prima fides [illegible] est in nobis [illegible] vite eterne
que ex divina promissione [illegible] fundamentum. Sicut [illegible] est fundamentum omnium aliorum
sic et ipsa fides [illegible] est fundamentum [illegible] spiritualis vite [illegible] et disponens quia [illegible]
[illegible] aliquo existunt in nobis intellectualiter et in futuro realiter. Et per argumentum [illegible]
[illegible] argumentum [illegible] Thomas [illegible] adhesio non apparentium veritatum in lumine naturali non
[illegible] convictio quia [illegible] auctoritate divina [illegible] ad assentiendum
[illegible] de quibus est fides. Sic ergo fides non [illegible] argumentum [illegible] ex rei evidentia [illegible] inclinante
voluntatis. [illegible] quod credendo fidei non est ex evidentia [illegible] ex speciali dei influentia.
[illegible] credendo [illegible] Alberti in [illegible] sentenciarum distinctione 23 [illegible] est [illegible] intellectus quedam
veritatis [illegible] veritatis [illegible] ut dicit apostolus ad Tit. 1°. Certo veritatis intellectum

Margin notes: fides infusa; [illegible] credibilia; 9°; [illegible]; [illegible]

Ante est in parte veritatis illius fidei que est circa veritates 1a. sunt etiam in derivatis expressius veritates sicut ex hiis que per primam viam acceperunt fidem. Certitudo autem veritatis que est ex perscrutatione expressa veritatis est. Et ideo non tenet certitudinem a principiis racionis, sed potius aliunde [illegible] quod [illegible] simpliciter est pure veritati quod est lumen simplex quo aperiens oculum ad sui veritatem, sicut lumen solis incidens oculo aperit ipsum ad accipiendum quod offertur. Et est certitudo ex lumine fidei informante consensum et convincente per assensum de veritate credibilis, ut quod tenditur sit in ipsum quod creditur. Et sic ex utraque parte racionis. Et licet est certitudo [illegible] ex speciali dei influentia procedit, ut dictum est [illegible]. Et non excedit sine humana racione. Et ideo secundum disciplinas mathematicas potius abnegat quod evangelium licet terris angelos [illegible] [illegible] quam abnegaret veritatem fidei. Et iterum est tacendum quod propter lumen fidei [illegible] aliorum assentire ei quod non videt [illegible] cum racione [illegible] aliud est et esse cum racione. Et aliud sine racione [illegible] et [illegible] [illegible] cogitans fidei [illegible] et audiens [illegible] racionem [illegible] non cum racione. Et si illud cogitare est [illegible]. Et ideo non audiamus aliquid dicere ut cogitemus, ut dicit Dyonisius, preter ea que nobis sunt in sacris eloquiis manifesta et expressa. Et sic patet [illegible] per diffinitionem eius quod est credere [illegible] [illegible]. Credere est assentire prime veritati propter se et super omnia, nulli autem veritati assentitur absolute propter se nisi veritati prime [illegible] [illegible] causam efficientem et formalem atque finalem. Efficiente quia ipsa efficit et non alia humana racione credendum ei. Et propter ipsam non propter aliud, quia nulla veritas est per illam. Patet etiam formale autem est quia non propter aliud creditur. Ut patet supra in mathematicis principiis credendum veritati prime propter divinam lucem que efficit eam veram esse. Sicut prima veritas [illegible] est [illegible] ab alia. Ergo concludamus quod certitudo fidei est [illegible] speciali fit dei influentia consensum informante.

Legimus in veteribus hystoriis.

Ista est 2a pars huius epistole prohemialis, in qua duo [illegible] facit, in qua pars [illegible] exemplificat, scilicet hic quod consuevit Paulinus [illegible] ad sacre scripture intelligentiam pervenire possit, et sine doctore. Erat enim ille Paulinus vir eruditus et exercitatus in secularibus studiis. Et hoc etiam ingenium ut [illegible] fuit, et patet [illegible] inferius. Et [illegible] ista pars in 3 partes. [illegible] Paulum [illegible] cum [illegible] et [illegible] scripture [illegible] docendo. Et hic facit duo: primo monendo [illegible] exemplo aliorum [illegible] audiendo ei utilitatem ex auditu doctoris. Et ibi hic [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] Paulinus [illegible] gentiles philosophos in exemplum. [illegible] [illegible] ei Paulum apostolum, ibi quid loquar de seculi hominibus [illegible] 2o. [illegible] primo premittit sententiam generalem. Et consequenter subiungit eius confirmationem per maiores [illegible] de [illegible] 12 [illegible] laboriose querendam [illegible] [illegible] erudicionem [illegible] ad diversas regiones et ignotos populos ut videret et audiret [illegible] famosos viros in studiis et disciplinis. Primo [illegible] [illegible] ibi Pythagoras, 2m ibi et Plato, 3m ibi ad Titum, 4m ibi Appollonius. Primo premisse patet [illegible] sententia textus in generali. [illegible] Videamus igitur lectionem epistole que sequitur.

Legimus in veteribus hystoriis quosdam lustrasse provincias, novos adisse populos, maria transisse, ut eos quos ex libris noverant, coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos vates, sic Plato Egyptum et Archytam Tharentinum eamque oram Ytalie que quondam Magna Grecia dicebatur laboriosissime peragravit, et ut qui Athenis magister erat et potens, cuiusque doctrinas Achademie gymnasia personabant, fieret peregrinus atque discipulus, malens aliena verecunde discere quam sua impudenter ingerere. Denique cum litteras quasi toto orbe fugientes persequitur, captus a piratis et venundatus, tyranno crudelissimo paruit, ductus, captivus, vinctus et servus. Et tamen quia philosophus, maior emente se fuit. Ad Titum Livium lacteo eloquentie fonte manantem, de ultimis Hyspanie Galliarumque finibus quosdam venisse nobiles legimus, et quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, unius hominis fama perduxit. Habuit illa etas inauditum omnibus seculis celebrandumque miraculum, ut urbem tantam ingressi aliud extra urbem quererent. Appollonius sive ille magus ut vulgus loquitur, sive philosophus ut Pytagorici tradunt, intravit Persas, pertransivit Caucasum, Albanos, Scitas, Massagetas, opulentissima Indie regna penetravit, et ad extremum latissimo Physon amne transmisso pervenit ad Bragmanas, ut Hyarcham in throno sedentem aureo et de Tantali fonte potantem inter paucos discipulos de natura, de moribus ac de cursu dierum et syderum audiret docentem. Inde per Elamitas, Babilonios, Caldeos, Medos, Assirios, Parthos, Syros, Phenices, Arabes, Palestinos, reversus ad Allexandriam, perrexit ad Ethiopiam, ut gymnosophistas et famosissimam solis mensam videret in sabulo. Invenit ille vir ubique quod disceret, et semper proficiens, semper se melior fieret. Scripsit super hoc plenissime octo voluminibus Philostratus.

Ad specialiorem autem [illegible] delectationem passim textum resumendo, [illegible] [illegible] primo legimus in veteribus hystoriis. Hystoria sicut visum est in superioribus [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] dicitur narratio hactenus rerum gestarum in preteritis temporibus. Et sicut dicit Ysidorus, apud veteres nemo conscriberet hystoriam nisi ille qui interfuisset et ea que conscribenda erant vidisset. Ergo dicitur hystoria ab hy-

textus

Caucasum montem Indie

sterorum [illegible] quod est videndum. Unde credo quod ita debuit esse et quod in aliquibus dictis gentilium historiographorum [illegible] fuerit. Nichilominus in illis multa ab eorum scriptoribus non visa scripta sunt, quoniam auctores [illegible]
[illegible] et [illegible] de temporibus [illegible] gestarum et visis et expertis plura scripserunt. Et
non [illegible] eorum fabulosa quedam et a poetis ficta [illegible] [illegible] media [illegible] [illegible] rebus ge-
stis in historiis gentium recepta inveniuntur. Et quia gentilium historiographi infideles non plene [illegible]
[illegible] deum [illegible] non [illegible]. Ideo non est [illegible] qui eorum quasi [illegible] vane [illegible] [illegible] ordi-
[illegible] plus vel minus quam alii [illegible] rebus [illegible] habebant. Hec dicens ut qui in [illegible]-
[illegible] et historiis studet, consideret et caveat attendens. Et non omnibus [illegible] [illegible] [illegible] credat.
Et [illegible] hec consideratio [illegible] in talibus, ut apparet [illegible] inter historias humanas et divinas [illegible].
Et [illegible] hec [illegible] historiis [illegible] [illegible] dictis [illegible] [illegible]. Quia illi qui eas scripserunt [illegible]
[illegible] divinis historiis [illegible] [illegible] infallibiliter videntur. Et ergo tales [illegible] historie
rerum gestarum experimentalium [illegible] vel visiones [illegible] infallibiliter [illegible]
dici debent [illegible] historie [illegible] ab historiis, quod est videndum.

Circa [illegible] [illegible] [illegible] talis [illegible] debetur [illegible] utrum studium preteritorum ex historiis sit
utilius rei publice quam studium futurorum ex astris vel aliunde videntibus. Et videtur quod hec comparatio-
[illegible] studii preteritorum ex historiis ad studium futurorum ex astris sit [illegible], ergo dubitatio nulla. [illegible]
[illegible] quia [illegible] studium preteritorum ex historiis esse utile rei publice, modo [illegible] [illegible] [illegible] res
publica regitur utiliter [illegible] consilio [illegible] [illegible] et [illegible]. Et non preteritorum ex historiis aliquo
studio ut videtur patet per illud Proverbiorum 8: per me reges regnant et legum conditores iusta decernunt
dicit sapientia. Unde [illegible] bonum quod est [illegible] rei publice [illegible] maxime bonum et utile quod homines
[illegible] per sapientiam in hac vita. Et dependet [illegible] a [illegible] consilio [illegible] et a [illegible]
[illegible] regalis [illegible]. Sed consilium [illegible] utrisque de preteritis [illegible] et de futuris ut apparet et [illegible]
[illegible] illud [illegible] 32 [illegible] consilio et [illegible] ut sapient et intelligant et
[illegible] futura [illegible]. Et per illud [illegible] consilium preteritorum et presentium [illegible]
[illegible] experimentis magnis ex proximis [illegible] et ex partibus toto. Et dixi quod [illegible]
rei publice utile est consilium cum sapientia. Cum si deesset sapientia tunc [illegible] contingit sicut de Roboam
contigit 3 Regum 12. [illegible] et [illegible] dura [illegible] sapientium consilio et [illegible] quod ei dederunt et locutus
est consilium iuvenum [illegible] pater meus aggravavit iugum vestrum, ego autem addam iugo vestro [illegible]. Et hec
[illegible] [illegible] ergo [illegible] [illegible] habere in consiliis. Et [illegible] Salus autem [illegible] rei publice ubi
multa consilia. Et Ecclesiastici 32 Sapiens [illegible] omnia facere cum consilio. Et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] qui hec rem publicam gubernare. [illegible] est [illegible] consilium [illegible]
[illegible] [illegible] consilium [illegible] [illegible] examinandum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ex [illegible] comparatione [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible]
studium preteritorum ex historiis sit utilius etc. [illegible] quod est [illegible] consilium est [illegible]
aliqua [illegible] [illegible] in rebus dubiis [illegible] vocatur consilium. Et [illegible] [illegible]
[illegible] quod consilium [illegible] electionis. Et [illegible] [illegible]. Et [illegible] Thobias filio suo
[illegible] consilium semper a sapiente [illegible] Thobie [illegible]. Et [illegible] Salus autem ubi multa
consilia. [illegible] consilium [illegible] [illegible] illud quod expedit [illegible]. Et [illegible] aliquos
ad [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] hec, consilium autem [illegible] vocatur consilium [illegible]
ad aliquid [illegible] vel [illegible] [illegible] vocatur consilium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] consilium [illegible] [illegible] ut videtur. Capiendo autem [illegible] et [illegible]
[illegible] nichil [illegible]. Quia illis modis studium preteritorum ex historiis et consilium [illegible] con-
[illegible]. [illegible] ergo [illegible] [illegible] studium preteritorum ex historiis sit utilius rei publice quam studium
futurorum ex astris vel aliunde videntibus. Respondetur quod sic. Tum quia ex [illegible] ali-
quorum preteritorum [illegible] nobilissimum [illegible] bonum et salubrem dispositionem [illegible] [illegible]
historias [illegible] [illegible] [illegible] exempla [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] efficacia
[illegible] et [illegible] vitare. Tum ex [illegible] ex [illegible] et [illegible] preteritorum ad statum
[illegible] et [illegible] in [illegible] diligenti consideratione fieri [illegible] a viris ingeniosis et expertis [illegible]
verisimiles et salubres de futuris [illegible] ad moralem statum hominis. Tum ex [illegible] quia
studium preteritorum ex historiis facit eos [illegible] et [illegible] prudentes et cautos. Quia cognitio
preteritorum ex historiis [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] experientia in [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] exemplo [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] exemplum [illegible] historie [illegible] [illegible] intelligentie
[illegible] magis ac magis ex historiis ad studium preteritorum non solum [illegible] et [illegible]
[illegible] studii [illegible] diligenter [illegible] [illegible] in historiis [illegible] [illegible] [illegible] aliquid

Roboa

[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]

concepit / Tamen [illegible] quia [illegible] de pretis [illegible] utilissime / ut [illegible] haberi potest ex historiis
de futuris aut ex astris non / Et hoc [illegible] / [illegible] iudicia de futuris [illegible] ex astrologia habentur
ut alunde videremus sic ambigua et incerta sunt et formidolosa quod nullos gubernatores rei publice
ea attendere debent, credendo talibus / sicut ut potius in [illegible] iudicia sequuntur astrorum quam sumant
exempla prudentum [illegible] [illegible] aliquod in [illegible] / Et [illegible] ad alias artes superstitiosas
de futuris [illegible] illicite quae [illegible] / patet per [illegible] [illegible]
[illegible] ex historiis [illegible] et [illegible] rei publice / [illegible] [illegible] adhibetur in agibilibus
[illegible] studium futurorum ex astris [illegible] alunde videremus / Et probatur in libro Novos adiisse populos
et regiones [illegible] / Et hoc [illegible] [illegible] ut quererent [illegible] a quibus [illegible]
possent / et audirent et viderent [illegible] viros famosos in [illegible] et disciplinis / [illegible] ut varios
[illegible] / operationes et dispositiones [illegible] et mirabiles [illegible] ut sic [illegible]
[illegible] ad altiorem statum pervenirent / quia [illegible] plura et mirabiliora [illegible] ad quod
[illegible] habere materiam et occasionem ampliorem inquirendi et [illegible] de omnibus [illegible] ad
[illegible] / [illegible] philosophi voluerunt [illegible] se ad explorandum [illegible] genium vite / mores
consuetudines / et opiniones seu credulitates / de preteritis presentibus et futuris ut consideraret [illegible]
[illegible] [illegible] quod veritate [illegible] / [illegible] tales [illegible] veritatis
tot populos adierunt / sic [illegible] in [illegible] quod non venerunt aliqui eorum ad populum dei scilicet ad
populum Iudaycum apud quem solum erat salutis [illegible] veritatis / Et cuius fama in victoriis in
bellicis [illegible] exivit in omnem terram / Cur non accesserunt eorum aliqui philosophi populum iudeorum
ut conferrent cum sacerdotibus et prophetis eorum / Signum videtur [illegible] quod tales mundum [illegible]
non recte / nec debite agitabat amor sapientie et veritatis / [illegible] potius forte nonnullos [illegible]
vanitatis et curiositatis / Si enim debite et recte amore veritatis et sapientie [illegible] [illegible] et
tot labores mundum circueundo [illegible] recte et perfecte veritatis [illegible] [illegible] deus
[illegible] [illegible] auxilium [illegible] hominibus / quem debite [illegible] quod in
se fuit / non solum direxisset / tale zelum [illegible] / ad populum Iudaycum [illegible] veritatis / [illegible]
[illegible] de [illegible] / sicut fecit de [illegible] gentili / et aliis gentilibus / [illegible] de
[illegible] veritatis et [illegible] salutis [illegible] / Erat fortassis [illegible] [illegible] famosi in vanis
[illegible] et superstitionibus magis [illegible] / [illegible] docti [illegible] in doctrina salutis
Require plus [illegible] / Fuit pytagoras Memphiticos vates scilicet adiit et pagravit / Ille pytagoras philosophus fuit de Samos insula oriundus / unde ysidorus ix ethimologiarum / Samos insula est in mari egeo / [illegible] dicitur [illegible] / Et quod fuit Sybilla Samia / Et pytagoras Samius / Et Samia terra a Samio dicta glutinosa et candida / medicaminibus et vasculis [illegible] ut ysidorus XI [illegible] de [illegible] / In illa terra [illegible] in [illegible] insula reperta
[illegible] fictilia vasa [illegible] / Iste pytagoras ut legitur in valido tanto veritatis [illegible]
[illegible] ut [illegible] accepverat in disputationem deducere nephas estimaret
[illegible] ad [illegible] hoc solum videbat ipsum dixisse / [illegible] pytagoras [illegible] non [illegible] loquitur / [illegible] augustinus 8 de civitate dei c 2 [illegible] philosophorum
[illegible] italicum ut [illegible] ytalie que [illegible] magna [illegible]
est / Aliud ionicum in [illegible] et nunc grecia nominatur / Et Ionica dicitur [illegible]
[illegible] Italicum [illegible] auctorem habuit pytagoram et Samium [illegible] /
Et [illegible] / Iste [illegible] [illegible] se [illegible] esse / [illegible] quod amatorem sapientie
quam sapientem se [illegible] arrogantissimum videbatur / [illegible] ad [illegible] / [illegible] et
[illegible] / Et iste [illegible] philosophus sic [illegible] fuit / ut nollet
[illegible] / Sicut [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] / A [illegible] videtur quod nulli infideles fuerunt [illegible] philosophi / [illegible] et [illegible] [illegible] et
[illegible] et [illegible] veritatis [illegible] non amabant [illegible] ipsum veritatem / [illegible]
illud [illegible] ad [illegible] / Igitur [illegible] veri seu legittimi amatores
sapientie / [illegible] [illegible] / [illegible] apud Samios veri philosophi reputantur [illegible]
[illegible] / Et alii qui [illegible] et [illegible] ad [illegible]
[illegible] vite / vere felicitatis / [illegible] quod [illegible] / [illegible] quod [illegible]
[illegible] dubium

A [illegible] quod [illegible] infideles possunt
veri philosophi nominari et [illegible] legittimi sapientie
amatores [illegible] valeant ad finem
[illegible] vere felicitatis [illegible]
[illegible] nullus ut [illegible] /

Sicut [illegible] / [illegible] philosophi / [illegible]
+ memphitici et [illegible] [illegible]

et [illegible] ad [illegible]

frater Bertoldus in summa sua [illegible] | [illegible] implere sine actibus [illegible] | Sunt tamen quidam qui sciunt volunt ut sciant. Alii volunt scire ut sciantur. Alii ut ditentur. Alii ut edificent. Alii ut edificentur. de quibus per ordinem tangam breviter | Et dicendum quod omne studium ad theologiam est referendum. Sunt ergo aliqui qui scire volunt ut sciant | quod est curiositas | multa [illegible] ceterum [illegible] videre pro [illegible] velle multa scire | Sic [illegible] est [illegible] plurima de [illegible] | unde in [illegible] videntur qui plurima legunt et [illegible] nulla [illegible] certitudine [illegible] et assumunt | [illegible] studiis [illegible] volunt [illegible] et [illegible] | Seneca dicit [illegible] est qui ubique est | Vita [illegible] in peregrinatione [illegible] hoc evenit ut multa hospitia habeant nullas amicitias | Idem accidit [illegible] qui nullo se ingenio familiariter applicant | sed omnia cursim [illegible] | Non convalescit planta | que sepe transfertur | [illegible] repletur cum [illegible] [illegible] et [illegible] | [illegible] | ut non per [illegible] nota [illegible] | si solo amore rapiuntur ad incognita sciendi | [illegible] quod [illegible] a nomine et studio [illegible] nec [illegible] amat incognita [illegible] odit incognita | quod nulla esse [illegible] volt omnia esse [illegible] | hoc habent [illegible] per [illegible] | Ne sis [illegible] in dei operibus curiosus | [illegible] de [illegible] libro de [illegible] | [illegible] est studium [illegible] que [illegible] nulla [illegible] | unde [illegible] non [illegible] [illegible] | [illegible] patiores sunt ad [illegible] quam [illegible] ad intelligendum | Sunt etiam qui scire volunt ut sciantur | Et hec est vanitas | [illegible] gloria [illegible] | [illegible] | hoc [illegible] | Sunt etiam qui scire volunt ut ditentur et hec est cupiditas | [illegible] | [illegible] de [illegible] | negociatores [illegible] | Negociatores [illegible] sunt [illegible] [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | Sunt etiam qui scire volunt ut edificent et hec est caritas | [illegible] | [illegible] | [illegible] ad [illegible] | [illegible] | [illegible] | Et sic caritas [illegible] | [illegible] | Et ideo omnis scientia ordinatur ad [illegible] ut [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] ad [illegible] caritatis | Sunt et qui scire volunt ut edificentur | [illegible] | [illegible] | et non digerenti [illegible] | Sic [illegible] | [illegible] | [illegible] | Ut [illegible] | per [illegible] | et [illegible] | [illegible] | per [illegible] | [illegible] | et [illegible] per delectationem | [illegible] ad [illegible] | Et [illegible] | studentes tangentes finem illorum qui volunt addiscere ut sciant multa | Considerandum est [illegible] quod [illegible] tempus [illegible] librorum [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | ut [illegible] | [illegible] | Et si [illegible] | [illegible] | [illegible] ad [illegible] | [illegible] | ille qui [illegible] | [illegible] in libris ad finem [illegible] | unde [illegible] | plures velle scire quam [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | et [illegible] | [illegible] in [illegible] | et qui volunt omnia scire | Et qui [illegible] in achademiis [illegible] | [illegible] | Seneca [illegible] | [illegible] | qui nos [illegible] scire volunt [illegible] illos [illegible] hoc [illegible] nos [illegible] scire. Insuper et de illis [illegible] et [illegible] qui volunt scire [illegible] | [illegible] | ut dicit Seneca | [illegible] | Sic [illegible] | [illegible] | [illegible] per [illegible] | [illegible] | Et ut [illegible] Seneca [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] et [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | ut [illegible] | Nec [illegible] ut hic [illegible] | [illegible] | [illegible] et [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | Tandem [illegible] agendum [illegible]

[Left margin:] [illegible] per [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] et [illegible]

[Right margin:] [illegible]

Aut pt | Hec indulgens ceteris invidi | Docet .v. certi p[er]fectiori | si in eis velit minime
immorari. Est hec tamen due artes quas eciam phi[losophi] liberales appellant | que et si virtutem
dare non possunt tamen aiunt ad eam preparant | vel p[ro]ficientes disponere | Gramatica ut p[ate]t
cum p[er]fectionem dicat cum recte et [illegible] | Logica languere [illegible] in lingua [illegible] et
quomodo | Rethorica compositi [illegible] in magis [illegible] efficacia | Sed tamen [illegible]
[illegible] ubi non fructus [illegible] folia reperiunt. Nec [illegible] ad [illegible] | Nec
in modum [illegible] pastorum [illegible] sit. ut loquamur quod sentimus
[illegible] loquimur sentiamus | Nec in dictis verborum [illegible] abscondamus | Arismetica
modos docet et amicitie [illegible] generat [illegible] | Sed [illegible]
ad largitatem [illegible] manum applaudendi mittat | Geometria docet quo [illegible] et [illegible]
[illegible] | quos corde reddens [illegible] concorde sonat armonia | Sed utinam
nos doceat quomodo redigentur spiritus et carnis in concordia | [illegible]
[illegible] carnalia desideria [illegible] | Spiritus [illegible] celestia contemplatur | [illegible]
[illegible] subicit | et ad concordiam hec redigit [illegible] | Geometria docet
mensuram magnitudinum [illegible] | [illegible] et [illegible]
[illegible] | Et [illegible] Theologiam [illegible] | quod
[illegible] | quod [illegible] in vita | quod [illegible]
[illegible] cardinalibus [illegible]
Astronomia docet astrorum [illegible] | Et [illegible] que stella
receptat | Hec sunt [illegible] liberales [illegible] | que et si [illegible] ad ipsam
disponunt | Una est scientia liberalis | que reddit hominem liberum a [illegible] | Et [illegible]
[illegible] que theologia nominatur | Et omnes scientie tunc recte [illegible] ad ipsam theologiam
[illegible] ordinantur | Nam [illegible] de deo [illegible] | Et [illegible]
[illegible] mechanicas appellant liberalem | [illegible] sola existit | [illegible] solus
deus [illegible] potior nulla [illegible] | [illegible] omnes [illegible]
tamquam ancillas [illegible] subiciet | Ita [illegible] ad [illegible] theologiam omnes alie ordinentur
[illegible] nomine [illegible] | [illegible] alie [illegible] | Et ad hanc [illegible] ordinentur | Et si
[illegible] alias | et hanc [illegible] addiscunt | [illegible] | et non [illegible] ad recte vite
finem et vere felicitatis | [illegible] a doctoribus [illegible] increpantur | [illegible] ad [illegible] Me-
[illegible] ad [illegible] et [illegible] insania | Nam [illegible] peragravit orbem terrarum ma-
[illegible] | qui [illegible] | [illegible] Nestro quod [illegible]
imprudentie colligunt que [illegible] fallunt | et ut filii [illegible] deformes de-
lectant | Sic [illegible] palpant | [illegible] per [illegible] | Cum omnes
bestie [illegible] trahit [illegible]
[illegible] non potuit | qui [illegible] auferret | [illegible] amanti omnia amat
quod [illegible] | Et [illegible] et amant corda [illegible] | [illegible] ut [illegible] in [illegible]
[illegible] virtutis [illegible] et [illegible] non [illegible]
Et tales non [illegible] ad recte vite finem | et vere felicitatis | Sed monet eos superbia
ut [illegible] et temporales honores | [illegible] in [illegible] | et quos [illegible] inflatio
[illegible] de pompa eloquentie [illegible] | Mirabile [illegible] unde se [illegible] iactat
ignorantia [illegible] | Cum pauca sciamus [illegible] | [illegible] | [illegible] defectus
nulla fere [illegible] de ceteris | Vere pauperem vitam gerimus | et ignorantie multiplici subiacemus | Et
et maior paupertas apparet | [illegible] magis se iactat de scientia | tanto [illegible]
[illegible] | Sicut sol [illegible] | arcet oculi [illegible] | Sic qui immoderate
alta de se sentit [illegible] ab [illegible] tanto [illegible] vicinior [illegible] se
longius [illegible] arbitratur | Hoc [illegible] | [illegible] et illud [illegible]
quibus [illegible] videri potest [illegible] | [illegible] et [illegible] tamquam [illegible]
[illegible] | et [illegible] non valent | [illegible] nebulas [illegible] | [illegible] et [illegible]
[illegible] omnia videl | [illegible] Tales [illegible] | [illegible] | [illegible] | Anaxa-
goras | Xenofanes | [illegible] | Democritus | Empedocles | Eraclitus | Melissus | Plato [illegible] | et
[illegible] nomina [illegible] in libro de vita [illegible] | [illegible] | Et ut dicit [illegible]
[illegible] de [illegible] libris [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] philosophia dilatat | Et cum [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] magna [illegible] | et [illegible] | Et

[illegible]

tem verum defendunt / primo quod multo periculosius est catholice veritati opiniones [illegible]
re [illegible] / propterea asserunt [illegible] temeritate [illegible] et cum intentione defendunt / Et id accedit
ad [illegible] cumulum quod et ipsos [illegible] et [illegible] ut [illegible] sibi [illegible] de se
[illegible] ydolum / de seipsis [illegible] testimonium [illegible] quod scriptum est [illegible] de te ipso testimonium
[illegible] testimonium tuum non est verum Joh. xij. Et ij. Cor. x. Non qui seipsum commendat ille probatus est sed quem
deus commendat / Non est ergo [illegible] quia modica est scientia in hac vita / scilicet propter causas ex parte
[illegible] loci temporis obiecti et medii / [illegible] sic [illegible] hos obsidet ignorancia veri et volun-
tatis corrupcio [illegible] / Carnis [illegible] / ut tanta sit in nostro conceptu quod vix inveniatur
veri cognitio / [illegible] cum est [illegible] inter bonum et malum corrupta est [illegible]
[illegible] est respectu mali corrupta est [illegible] et [illegible] / [illegible] cum est [illegible] bonum corrupta est
[illegible] / ut in [illegible] non discernat inter bonum et malum [illegible] respuit bonum / [illegible] ap-
petat malum ¶ [illegible] / Nam sicut [illegible] in tenebris et in umbra mortis [illegible] scientia
cognitio / nec [illegible] Augustinus in libro de [illegible] / [illegible] in [illegible] loco [illegible]
[illegible] per [illegible] / Et sic [illegible] per fenestram [illegible] radium ad lucem [illegible]
[illegible] / Sic inter [illegible] nostre tenebras [illegible] / [illegible] amplius [illegible]
[illegible] oculus [illegible] ne [illegible] pondere [illegible] / ¶ [illegible] ex parte temporis quod patet
Sap. [illegible] est et cum tedio vite nostre [illegible] / Et [illegible] quem Iob [illegible]
[illegible] et ignoramus quod sicut umbra dies nostri sunt super terram / [illegible]
[illegible] / et plures [illegible] / [illegible] plenius 29 [illegible]
[illegible] / tanto magis [illegible] / et ex brevitate temporis [illegible] est
[illegible] tempore indiget et experiencia ¶ [illegible] patet ex parte obiecti / [illegible]
Et ex parte [illegible] de mediocribus [illegible]
[illegible] ¶ [illegible] ex parte medii quod patet quia modicum [illegible] adhuc in nobis est
[illegible] per [illegible] in monolog.
xxxvi [illegible] cognoscitur / [illegible] cognos-
[illegible] / Et patet hic sicut de ipsa [illegible] et cognitio intelligibili [illegible]
[illegible] in quo [illegible]
[illegible] non potest sufficienter intelligere [illegible] / quia veritas lux est intelli-
gibilis / ut sola mente [illegible] / ut lux [illegible] Augustinus in libro de vera religione [illegible]
[illegible] quam diligunt [illegible] et veritate [illegible] / [illegible] intelligunt / nulla est [illegible]
[illegible] exteriori apprehendunt [illegible] / non est [illegible] interior / [illegible]
[illegible] / Ideo non intelligit sufficienter [illegible] in [illegible] / quia [illegible]
[illegible] / non intelligit in [illegible] mentis sue / Sic et male intelligunt quid [illegible] est agend[um]
[illegible] / Ergo in aliqua luce semper habeo [illegible] videt illud / [illegible]
[illegible] intelligibile solus deus est / Nam cum [illegible] / Corporis [illegible] et [illegible] / Et
[illegible] intelligere [illegible] / [illegible] nobilior [illegible]
nobilior et prior [illegible] cognitio spiritus [illegible] / et [illegible] intelligi-
[illegible] vita et [illegible] / [illegible] et [illegible] intima / Est in [illegible]
[illegible] / ut [illegible] ad [illegible]
[illegible] sol [illegible] / et de plenitudine lucis [illegible]
[illegible] / Sic lux increata semper pura [illegible] / et intelligencie [illegible] angelicas et humanas
[illegible] multiformiter [illegible] multiformiter [illegible] veritatis [illegible] illuminando [illegible]
[illegible] / [illegible] o lux [illegible] dei [illegible]
[illegible] cordis [illegible] / Extinguere [illegible] / et [illegible] cogitacionum [illegible] / [illegible]
intelligencias [illegible] in [illegible] / [illegible]
[illegible] / Et [illegible] lucis [illegible] / non potest [illegible] et [illegible] intelligere veritatem / Nec
ad [illegible] et [illegible]
solum [illegible] / [illegible] ¶ [illegible] qui
[illegible] / [illegible] / [illegible] et [illegible]
[illegible] habere illa / [illegible] nichil esse [illegible] in comparacione eius / [illegible] Augustinus in
[illegible] / [illegible] laboribus doloribus [illegible]
[illegible] / Sine cupiditate augendi [illegible] / Sine timore minuendi
[illegible] / et [illegible] / [illegible] quam aliena [illegible]
[illegible] sua sibi ablata [illegible] / [illegible] et [illegible] plus perdant [illegible] admoniti-
[illegible] / [illegible] sapiencie / et [illegible] thezaurizare / Sic [illegible] vite [illegible]

Margin notes: aplz / Nota ex parte loci / ! / [illegible] intelligere et [illegible]

ut felicitatis perpetue valeamus. Porro solet hic notari impedimenta honoris [illegible] ne se
comparent cum fine addiscendi. Primo enim acceptat homines in se nimis. Scire aut superantia se
[illegible] tanto non sunt [illegible] laborum [illegible] hec non videmus et contra nobis videntur
[illegible] vivitur autem in flagiciis ut tangit Seneca epistola 81. Possideri [illegible] divicias esse cum ma-
lus [illegible] quia faciat aliquod [illegible] servos invitat [illegible] amicos [illegible] parant [illegible]
[illegible] Et ipsi et multi alienant ut fama petunt nos [illegible] noticie delectet. Ideo quia appellat
[illegible] vilibus et bestiis [illegible] illud [illegible] sapientie quod tangit Boecius [illegible] o curalia [illegible]
[illegible] licet pungere [illegible] pueris [illegible] homines delectunt et exultare faciunt
[illegible] gaudiis. Unde Boecius quod [illegible] gaudiis rapitis. quod extranea bona pro tuis ample-
[illegible] nunquam tua faciet esse fortuna [illegible] a te non [illegible] esse [illegible] aliena fortuna modo [illegible] re-
direct in [illegible] ipsa [illegible] Sed [illegible] ignis [illegible] servetur amor ardens habundi.
Sic pro amari [illegible] fine [illegible] ut diceretur non amat sinceriter ipsam virtutem. Nec querunt ad
illum finem ad quem amari debet. Ergo non sunt veri et legittimi sapientie amatores sed
adulterum [illegible]
Sunt amplius ad hoc alii peciores qui ad hunc finem volunt [illegible] edificent. Et isti [illegible] zelo
[illegible] ut pro fine [illegible] [illegible] in se docuit et [illegible] apostolus [illegible]
[illegible] quo [illegible] et [illegible] Et [illegible] multiplicatur [illegible] et crescit. Ideo
clamat sapiencia ad refeccionem famis. Venite comedite panem et bibite vinum quod miscui
vobis. Panis [illegible] doctrina [illegible] vinum [illegible] caritativa
Ad hunc finem doctrine [illegible] concionibus et edificatoribus pastoribus ac sacerdotibus curatis
[illegible] Sicut ipsis [illegible] qui [illegible] curam animarum ut [illegible] valent [illegible]
[illegible] assignantur redditus unde vivunt. Sicut [illegible] ipsis ut zelo [illegible] verbo [illegible]
[illegible] ut verbo erudiant pastores indoctos [illegible] subditos verbo consolentur pusillanimes ac
desolatos verbo consolatores [illegible] increpatores rebelles exhortatores pigros et desides
concionibus [illegible] Nec sunt [illegible] qui per inertiam latere non volunt set per
[illegible] ne vero erubescunt. Ut per ignoranciam [illegible] sic [illegible] moribus moriuntur [illegible]
[illegible] per [illegible] negligenciam [illegible] attingunt [illegible] volunt [illegible] doctores
talibus [illegible] per [illegible] [illegible] lucrari. Sic scriptum est in apologetico
Viro autem [illegible] non [illegible] curam pastoralis officii [illegible] et [illegible] lucrari. Sic scriptum est in apologetico
Gregorii Nazanzeni. Dicebam [illegible] apud [illegible] Plangent alii et ingenti lucrum [illegible] subeant
[illegible] Michi gratum est [illegible] solam [illegible] statim [illegible] frumenti
[illegible] requirere [illegible] in [illegible] rebus [illegible] vitam [illegible] fluctuum [illegible] querere
[illegible] et [illegible] officia administrare [illegible] Nos [illegible] plurimos [illegible]
fortioribus [illegible] et [illegible] in parvis rebus et modicis [illegible] lampade locum per
virtutem [illegible] in parvis rebus et modicis [illegible] exiguo [illegible] corporis [illegible] inserte
ut [illegible] illuminet. Quia anima [illegible] et [illegible] exiguo [illegible] corporis [illegible] inserere
Parvus autem est [illegible] parvum omnibus et [illegible] ne ut derisui fiat [illegible] et [illegible]
subeant. Sed [illegible] edificare convenit alios [illegible] imperfectis [illegible] perfici [illegible]
sunt. Sed [illegible] est in officio pastorali constitutus [illegible] sepius et alios [illegible] lucrifacere. Unde
[illegible] evangelium non excusatur [illegible] accusatur quia talentum [illegible] in terram [illegible] reddere
[illegible] multiplicatum. Unde [illegible] de Cayn de Abel fratre suo quia [illegible]
[illegible] sicut [illegible] Genesis xvii [illegible] excitatur [illegible]
vero [illegible] et qui [illegible] mortem [illegible] Non [illegible] sunt fratres
[illegible] Joseph [illegible] fratrum [illegible] Et [illegible] qui abscondit frumentum [illegible] Bene-
dictio autem super caput vendentium [illegible] volunt [illegible] ut edificent. Sobrie-
tate [illegible] doctrine [illegible] in vita hominis [illegible] [illegible]
[illegible] ad vocem doctrine [illegible] mortui [illegible] ossa arida audiunt [illegible] frigus
[illegible] ignis et [illegible] petras [illegible] Et est [illegible] solacium [illegible]
[illegible] apostolus et [illegible] loquetur [illegible]
[illegible] Paulus apostolus fere totum orbem [illegible] fidei [illegible] Ieronimus in libro de [illegible] Pauli
[illegible] Homo ignobilis [illegible] in pellibus [illegible]
ut [illegible] xxx annorum spacio [illegible] et [illegible] Medos Indos et [illegible] ac Ethiopes
et Sauromathos [illegible] Saracenos et omne [illegible] genus [illegible] vitam. Hec ergo
[illegible] apostolus illud [illegible] ut alios edificaret
Sunt [illegible] et alii qui addiscunt ut edificentur. Considerantes quod [illegible] homo [illegible] mundum
[illegible] autem [illegible] paciatur. [illegible] debemus [illegible] ut nos [illegible] valeamus edificare [illegible]
ad [illegible] turturis [illegible] Scriptum est [illegible] de [illegible] holocausti fuit oblatio [illegible] de turturibus et pullos
columbe offeret eam sacerdos ad altare. Et [illegible] ad collum capite ac rupto vulneris loco [illegible] faciet
[illegible] altaris [illegible] altare. Ecce [illegible] Deus [illegible] diligit
[illegible] et columbe [illegible] et non [illegible] et [illegible] et retorto
[illegible] ad collum capite ~~ac rupto vulneris loco decurrere faciet [illegible] altaris~~ [illegible] precepta
[illegible] addiscere ut ea [illegible] valeat [illegible] caput in-
[illegible] quod ad collum retorqueatur [illegible] vulneris [illegible] ad [illegible]
ut [illegible] et [illegible] in [illegible] Et in [illegible] amore
[illegible] Et in [illegible] capitulo [illegible] Aaron et filiis eius [illegible]

vide [illegible]

pastores

[illegible] 76

tunc [illegible] edificare

Cayn

paulus

[illegible]

De pytagoras — Capitulum [illegible] ultimi finis et saluti [illegible]

[illegible] ad apellam [illegible] rectorque. Et in levitico Aaron et filiis eius precepit ut de foribus tha-
bernaculi carnes comedant et coquant ut [illegible] desiderio meditemur. Et quod [illegible] ultimum [illegible]
[illegible] saluti operimur. Quod quadruplex [illegible] legimus in scriptura ad utilitatem [illegible]
[illegible] ad edificationem [illegible] magis [illegible] lege et [illegible] scripturas. Nec scriptu-
ram solum in ore [illegible] in opere [illegible]. Non sicut ille qui tota vita sua [illegible] ut alios [illegible]
pastavit et ipse de [illegible] non [illegible] sicut scriptum est [illegible] cui deus dedit [illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible] et [illegible] ante [illegible] quod [illegible] nec [illegible]
[illegible] comedat [illegible] et [illegible] et [illegible] illud [illegible] vi [illegible] quod videmus in creaturis
et [illegible] deus ut comedat ex eo [illegible] Petro ad bestias ut [illegible]
in nobis spiritualiter intelligimus. Homo et [illegible] in homine conditus [illegible] petere ad bestias ut [illegible]
vacet. Unde dicitur ei: O piger vade ad formicam et disce sapientiam. Et Iob xii interroga [illegible]
et docebunt te et volatilia celi et indicabunt tibi. Omnia quoque [illegible] quod videmus possumus ad doctrinam [illegible]
[illegible] et faciendum bonum [illegible] talis [illegible] ut [illegible] non [illegible] reputari [illegible] oculis [illegible]
interpretantur in creaturis. Et hic est modus quo edificatur [illegible] nos metipsos intus
cognoscamus ut [illegible] quid sit in natura, quid in [illegible] qualis in moribus et [illegible] disciplina
[illegible] intra se [illegible] cogitationes [illegible] et vagas ad cordis intimum [illegible]
[illegible] dispersiones [illegible] conglutinabit [illegible] et brevia [illegible] causa [illegible] ratio
[illegible] et [illegible] et cotidie. Si igitur [illegible]
[illegible] non [illegible] in [illegible] de [illegible] unde scriptum [illegible] et cogitationes in eis [illegible] occupari eo magna solli-
citudine [illegible] delectationes affici et cogitationes [illegible] colligi [illegible] et omnis motus cordis [illegible]
[illegible] ad cognitionem [illegible] et [illegible] intra [illegible] [illegible] hoc
[illegible] desiderio [illegible] quid aliud [illegible] de illa [illegible] meditando [illegible]
[illegible] dicebat [illegible] in [illegible] ad [illegible] intimitatem [illegible] ad [illegible] Et sic [illegible]
[illegible] deffluimus. Cum vero [illegible] ad [illegible] et [illegible] ut [illegible] in [illegible]
[illegible] in fine [illegible] confessionem [illegible] ab operibus [illegible] et [illegible] mirabiliter [illegible] dulcedine
[illegible] Homo et [illegible] in se [illegible] et [illegible] sibilem et [illegible]
[illegible] in dei notitia [illegible] et [illegible] in [illegible]
[illegible] et [illegible] Et [illegible] invenit deum qui [illegible]
[illegible] confessionem [illegible] te [illegible] in te supra me. Et [illegible] erat et ego foris
et ibi te querebam. Ideo [illegible] intus cordis oculum ad videndum deum [illegible]
[illegible] ad videndum [illegible] cognoscere invisibilia [illegible] posse [illegible]
invisibilia [illegible] Et [illegible] disciplina [illegible] et ad [illegible] ut se [illegible]
cognoscendo ad [illegible] studia [illegible] interiores [illegible] oculos non [illegible] tempo-
[illegible] et diu diligenter inspectio se disponat [illegible] incipit ipsis [illegible] claritas [illegible]
[illegible] Et [illegible] quidam [illegible] visionis [illegible] oculus cordis apparet. Et tunc [illegible] visione qua [illegible]
[illegible] Et [illegible] in modum attendit animus et animat ad videndum [illegible] quod est [illegible]
[illegible] in se [illegible] in modum [illegible] in [illegible] Et homo [illegible]
[illegible] edificatur quod per [illegible] invenit deum in [illegible] in creatura. Et [illegible] sunt [illegible]
[illegible] in creatura deum [illegible] et [illegible] deum [illegible] per [illegible] facta [illegible]
[illegible] quod [illegible] creatura deum cognoscit. Et quod mirabilius est [illegible] non [illegible]
[illegible] in creaturis [illegible] et [illegible] adventi
quod videant. Iste [illegible] in [illegible] in creaturis [illegible] et [illegible] quidam [illegible] videntes
[illegible] figuras aspicit et litteras non cognoscit. Sic quidam [illegible]
[illegible] libros [illegible] Nec cognoscunt [illegible] speculos per
[illegible] id quod vident foris et legunt [illegible] notitia creatoris. Sic in eadem scriptura et [illegible]
[illegible] et alius significat. Sic et nos per [illegible] foris [illegible] ad [illegible] cognitionem
[illegible] studeamus. Cum igitur in deo [illegible] sunt et [illegible] potentia [illegible] apparet
[illegible] que filio [illegible] spiritui sancto [illegible] ut [illegible] de [illegible] manifestat creatura [illegible]
[illegible] sapientiam [illegible] bonitatem [illegible] magnitudine et multitudine [illegible] magnitudo
in mole et spacio [illegible] moles in massa et pondere. Spacium in longo lato profundo et alto. Vide
[illegible] moles montium [illegible] corporum pondere [illegible] altitudines celi [illegible]
[illegible] abissi [illegible] latitudinem maris. Et [illegible] sit [illegible]
[illegible] in creaturis [illegible] decore [illegible] decor autem creature [illegible] in [illegible] et motu et
[illegible] que [illegible] singillatim longum esset [illegible] utilitas in creaturis [illegible]
[illegible] maior [illegible] in [illegible] non [illegible] Commoda quedam magis sunt ad voluptatem
[illegible] ad [illegible] et in victu [illegible] vinum et [illegible] carnium. In vestitu [illegible] et sericum.
[illegible] littere [illegible] colores et lapides preciosi
[illegible] bestie [illegible] non sunt ad usum [illegible] magis ad visum delectabilia. [illegible]
[illegible] Sic et deus sola natura [illegible] sicut [illegible] non
[illegible] Et quod [illegible] alpha et omega et [illegible] Sine [illegible] et [illegible]

Marginalia (left margin): [illegible] et [illegible] ... Deus [illegible] diligit ... deus diligit et [illegible]

Marginalia (bottom left): Hec igitur [illegible] modis ultimus finis [illegible] saluti [illegible] et [illegible]

et contempla[illegible] … [illegible] … Ad quod p[er]venit intellect[us] [illegible]

[illegible] ipse finaliter in creatura cognoscitur, sed per eam prius abusive ad creatorem et in creatura cognoscitur [illegible]
per [illegible] sicut videt [illegible] in tenebris non nisi luce adveniente [illegible] [illegible] videns
videt [illegible] aliud [illegible] luce videtur per quam [illegible] visibile reddit actu [illegible] video quid
[illegible] non [illegible] advertebas ut vide quod [illegible] [illegible] de duobus entibus deficientibus luce [illegible] quod [illegible] verum
entis [illegible] forte videtur lucem esse veram entis [illegible] per eam [illegible] videtur [illegible] quod de [illegible] duobus
entibus deficientibus [illegible] non esse intra te [illegible] quod ad ipsum
[illegible] non [illegible] ad istud intra te [illegible] et per illud [illegible] illud [illegible]
[illegible] illud te nosse non advertisti. Non [illegible] illud esse verum [illegible] deficeret in
[illegible] illud te nosse [illegible] aliquo [illegible] quod [illegible] non sunt et [illegible] non esse po-
[illegible] per eas quod est [illegible] intelligi non potest [illegible] Nec potest quod [illegible] per [illegible] in [illegible]
terit. Et non esse intelligi [illegible] [illegible] de sole exit unde sol posset
de [illegible] [illegible] manet quod de illo [illegible] ita manet in deo lux [illegible]
videri [illegible] radiat ut per ipsam [illegible] lucis [illegible] non videt [illegible] et in ipsa [illegible] videat
[illegible] intelligentia [illegible] per [illegible] luce [illegible] et [illegible] Nec [illegible] opinion-
[illegible] ad ipsam lucem [illegible] intelligentia [illegible] in via plene cognoscit [illegible] [illegible]
[illegible] angeli [illegible] corpora
plenitudine aliqua [illegible] angeli ex [illegible] sicut [illegible] corporis [illegible] corpus
sit corpus aliquod plenitudo [illegible] ita [illegible] luce [illegible] fit in aliqua plenitudine illa
notitia [illegible] in [illegible] [illegible] lux [illegible] nobis est invisibilis
[illegible] refulgentia et [illegible] Non igitur hic in via [illegible] dei perfectam
[illegible] ad perfectam [illegible] sponsa dicebat [illegible]
haberi notitia [illegible] ab hac imperfecta [illegible] nosse [illegible] non [illegible] Nec esse [illegible] Nec
[illegible] ut cognoscat [illegible]
velle [illegible] et illud apprehendere studeat [illegible] omnis erat
[illegible] illud [illegible] ad [illegible] ad [illegible] effici
[illegible] velle [illegible] ad [illegible] et [illegible] Sic quod [illegible] quia cogno-
[illegible] velle et delectari [illegible] affectiones [illegible] conditiones. Et [illegible] angeli [illegible]
[illegible] et [illegible] cogitatus [illegible] ab aliis [illegible] alia [illegible]
[illegible] cogitatos [illegible] et indefessi appetitus [illegible]
[illegible] Sicut [illegible] et [illegible] est quod in creatura [illegible]
[illegible] affectus [illegible] assimilatio [illegible] creature deo [illegible] A quo
ad [illegible] creatura [illegible] memoria intelligentia et voluntate [illegible] in [illegible] figura
[illegible] imago [illegible] et [illegible] imagine [illegible] imago
[illegible] fide [illegible] in intellectu [illegible] in memoria [illegible]
[illegible] imagine [illegible] assimilabitur suo principio
[illegible] imagine [illegible] forma ultima [illegible] appetitus [illegible]
assimilatione [illegible] memoria assimilet summe [illegible] in patre [illegible] summe [illegible]
[illegible] et ad [illegible] spiritui sancto [illegible] angeli
in filio voluntas summe [illegible] contemplationis [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] ad illius contemplationem [illegible]

[illegible] et exemplariter deducti [illegible] videre ad [illegible] Vert[illegible]
[illegible] sic [illegible] et velut legitimi sapientie amatores [illegible] volebant ad finem
infideles possent veri philosophi nominari [illegible] per triplicem [illegible]
[illegible] ut [illegible] veri philosophi [illegible] nominandi
[illegible] nulli infideles veri philosophi [illegible] nominandi
[illegible] nulli infideles legitimi sapientie amatores [illegible] dici
[illegible] nulli infideles ad finem [illegible] felicitatis [illegible] quod ordinat

[illegible] sapientie [illegible] possunt
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] infidelibus
et paganis [illegible] sapientie

[illegible] et magno ingenio [illegible] dedisset [illegible] et [illegible]
in [illegible] et exercitacionem [illegible] publicis [illegible] ad [illegible] studen-
[illegible] et [illegible] investigare et [illegible] instructi
[illegible] esse [illegible] et [illegible] Apollonii [illegible] medio
[illegible] et [illegible] studiorum gymnasiis [illegible] a via veri-
[illegible] fide [illegible] tenebris [illegible]
hoc est [illegible] ad [illegible] sapientie [illegible] volebant [illegible]
[illegible] ut ait apostolus [illegible] et [illegible] ut [illegible]
non [illegible] et [illegible] quia infideles sunt. Nam omne quod non est ex fide peccatum [illegible]
[illegible] et ita [illegible] philosophi [illegible] Non [illegible] quia semper [illegible] vincit
[illegible] et [illegible] infidelium vita peccatum [illegible] Non quod omnis actus [illegible]
[illegible] et per nullam actionem a culpa liberatur [illegible] philosophi sunt nominandi [illegible] licet
[illegible] et fide [illegible] infidelitatem ab eis velut abundantes

possibilia sunt ancillanda. Spoliandi nempe sunt egipcii ut dicitur hebrei. Quamvis igitur multa nobilia philosophorum
quae si infidelium studium esset via ad veram sapientiam inveniendam, patet quod alii ab eis sumpsissent inventa.
Cum igitur tot talibus ingeniis in sapientie inquisicionem contendentibus non quod ab eis apprehendam lateret nullum
esse ibi esse sapientiam apud infideles. Nec sapientie studere eos qui sic philosophantur. Sed ipsi studere se putabant
cum id quod querunt ubi aut qualiter sit nesciunt. Sunt ergo sapientie studentes sicut non studentes, sapientiam non
sunt. Cum et quod nullo querunt et quod recte non querunt, numquam recte reperiunt. Nulli ergo infideles veri
philosophi recte sunt nominandi. Tercio quod vero [illegible]
[illegible] contrario. [illegible] Nulli infideles dicendi sunt veri sapientie
legittimi amatores id est boni. Patet ex nobilibus predictis. Et primo sic. Non amatores sapientie in
latinis. Quam in greco philosophi. Philosophi autem ipsi dicunt [illegible] et [illegible] non [illegible]
et omnium [illegible] tenent [illegible] gradu et modo. Quando [illegible] sapientie [illegible] intelli-
gere. Sed non cognoscere. Et 3a addit quod deum pura mente colere [illegible] et [illegible]. Lactantius
autem in 2o libro [illegible] instituciones tangens cultum infidelium philosophorum dicit quod [illegible] gradum non [illegible]
[illegible] vos inquit philosophi non solum indoctos et impios. Verum eciam cecos ineptos et deliros [illegible]
qui ignoranciam imperitorum vincitis. Illi enim sole et luna. Vos eciam sydera deos putatis. Quo-
modo tales dicendi sunt legittimi id est veri et boni sapientie amatores. Certe nullo modo. [illegible]
[illegible] libidinum dicendi sunt sectatores et meretricum amatores. Sicut patet [illegible] in tercio libro [illegible]
exhortacione [illegible] [illegible] non aliud [illegible] dicit [illegible] medicos [illegible]
[illegible] [illegible] ad laydem nobilem meretricem fuit [illegible]
consuetudo. Ille vero sic suum defendebat flagicium et peccatum. Ut dicitur [illegible] se et [illegible]
laydis amatores interesse. Quod ipse sic [illegible] laydem [illegible] a layde haberetur. [illegible] philosophos
[illegible] libros [illegible] ut [illegible] habere [illegible] et amare meretrices. Aliquid [illegible] et [illegible]
[illegible] inesse [illegible] alii bona sua [illegible] non [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] sapientior philosophus fuit. Que sic philosophus [illegible] ut ad se [illegible] doctrine [illegible]
et auctoritate corrupta. Sine ullo pudore [illegible] ut dicit Lactancius. Sic ergo [illegible] philosophi erant le-
gittimi et boni philosophi sapientie amatores. Scilicet cum pitagoras. Et [illegible] amore [illegible]
sapientie usque ad egiptios, medos et persas [illegible]. [illegible] tamen [illegible] potuissent
veri legittimi et boni [illegible] tunc sunt philosophi amatores non [illegible] arbitror hoc [illegible]
gestum. [illegible] philosophos [illegible] sapientia [illegible] aut hominibus alienigenis [illegible]
[illegible] cum deus [illegible] tempore ultimo [illegible] de celo mitteret qui sa-
pientiam doceret et cum [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] se [illegible]
[illegible] et sapientia [illegible] infidelitate [illegible] philosophi [illegible] non sunt. Ita [illegible] et [illegible]
[illegible] per [illegible] [illegible] [illegible] non sunt dicendi veri sapientie
legittimi amatores. Et [illegible]

4o [illegible] et [illegible] nulli infideles ad finem ultimum qui est vera felicitas ad quem ordinatur omnis sapientia
pertingere possunt. Hec [illegible] est [illegible] [illegible] nulli infideles sunt [illegible] philosophi. Nec amabant
[illegible] ipsius veritatem [illegible] non [illegible] sic [illegible] aut [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] et observatum est [illegible] insipiens [illegible] se sapientem [illegible] esse. [illegible]
[illegible] aliud [illegible] nisi eos in eterna felicitate ad quam ordinatur omnis sapientia [illegible]
[illegible] est [illegible] sapientie deducere ad [illegible]. Quo si homines infideles et sine [illegible] pertingunt [illegible]
[illegible] mortuum esse christum. Nam [illegible] christus [illegible] lege [illegible]. [illegible] et [illegible]
christus mortuus est et passus. Si sine fide christi potest ultimum [illegible] vera felicitas [illegible] non patet
[illegible] potuit [illegible] sapientia [illegible]. Vel a deo inspirati. Vel ab angelis [illegible]. Vel a
[illegible] non [illegible]. Nec ad ultimum finem vere felicitatis pertingere. [illegible] non potuit
[illegible] cum [illegible] videtur [illegible]. Sicut qui ad illud finem [illegible] ut
[illegible] sine via ad finem vie [illegible] labor [illegible] non [illegible] [illegible] habent [illegible] in [illegible]
[illegible] sine [illegible] fidem [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] sine [illegible] ergo philosophi ad hunc finem ultimum [illegible] vere felicitatis [illegible] infideles [illegible]
[illegible] ad [illegible] sine [illegible] [illegible]

[illegible] explanatis [illegible] ad locum [illegible] in quo [illegible]. Sic pitagoras [illegible] [illegible]
[illegible] egiptios [illegible] [illegible] civitate [illegible] sunt [illegible]
egipti

alius supersticionibus crudelitatis tunc in egipto vigentibus. Alii exponunt memphiticos vates i. philosophos in memphi civitate egipti conversationem habentes. Quem dicunt vates esse vasa dei .a. vas et theos quod est deus. Secundum medicum se gerebant quod pre profunditate sciencie quasi assibilibus cognoscunt invisibilia et divina. Ut Ieronimus ad Ro. 1o. Et Sapientie 13 ubi dicitur A magnitudine enim speciei et creature cognoscibiliter poterit horum creator videri. Nec enim philosophi ut vates semper futura predixerunt sed quia per illos qui occulta et abscondita et que parvulis sunt ignota [illegible] cognoverunt et philosophi vates dici possunt quia vident occulta et ea que parvulis sunt abscondita aliorum. Vel ad literam per vates intelligit per astrologos vaticinantes ex astris quia plurimum viguit in egipto astrologia.

vates philosophi

Sequitur textus eorum. Sic plato egiptum et archita Tharentinum [illegible] adiit et cetera. Super dictis ista historia de transitu platonis in egiptum et ad architam tharentinum pythagoricum scribitur a Valerio maximo li. viii dicente: Plato patriam athenas preceptorem socratem sortitus et cetera. Cum iam in se percipiendo haberet copiam, visus est ut si ipse impetit divitiis despexisset, nec elegantiae [illegible] beatior formida usque videretur. Egiptum peragravit dum a sacerdotibus eius gentis geometrie multiplices numeros in celestium observationum precepit et cetera. Et sequitur quo magis miror in Italia transgressum fuisse ab archita tharentino pythagore precepta et instituta accepisse. Et subdit de isto archita philosopho quod dum cuidam iratus esset malum cum impunitum dimittit quia [illegible] ira iusto gravius puniret. Item hunc architam allegat Tullius in li. de senectute dicens ita: Nullam capitaliorem pestem tharentinus archita dicebat quam voluptatem corporis hominibus a natura datam. Cum nihil deus homini nichil melius prestantius dedisset hunc divino muneri nichil tam inimicum esse quam voluptatem corporalem. Nec in voluptatis regno virtutem consistere posse. Et si ipsa diu perseveraret omne animi lumen extingueret. Sed de archita philosopho et de platone aut b. augustinus multa dicit li. 8 de civitate dei. Et multum gaudent et de quo dicit inter alia quod in egipto didicit eruditum illic magna habebantur atque docebantur. Et ut ipse [illegible] potuit esse ut ibi homines acerrimi ingenii hebreas scripturas per interpretationes didicerit. Et ideo de origine mundi plato sensisse videtur cum quibusdam quod cum moyse concordasse.

Eam quam ora ytalie .i. eam regionem vel extremitatem seu circuitum regionis que ora sine aspiratione [illegible] regionis. Et ut augustinus dicit 8 de civitate dei In illa regione ytalie ubi pythagoras fama celebratam plato venerat [illegible] ytalie philosophi tunc florebat audivit eminentioribus in ea doctoribus familiariter adhesit [illegible] athenis quam erat et post [illegible] non obstitit quod ibi sic in suo studio doctissimus haberetur et omnes homines haberet parvos et sumus esset. Cogitur [illegible] quod in aliis regionibus [illegible] studiis esset adhuc qui scirent multa que ipse ignorabat. Hoc exemplo moniti plures non putent contentum in uno studio famosum aut doctorem quod sciat totum sive artem quod in uno statu ut dictat sed supponent esse alibi doctos esse a quibus adhuc discere possent. Hoc est exemplo crubescunt [illegible] qui sepe pervenient et divites sunt dignitates et honores in suis patriis statuti negligunt sapientiam querere in diversis regionibus remotis et civibus sicut fecit plato. Sic quod sapientia est preciosior cunctis opibus et quod in terra habitant viventium non invenitur. Illis convenit dicitur illud Ysa. 22 Erubesce sydon dicit mare [illegible] tirus secundum ieronimum. Tirus fuit civitas sita in mari mediterraneo undique mari circumclusa. Quamvis ex una parte non multum distabit a litore. Et ideo erat aptissima ad receptionem mercimoniorum quod affluebant ibi multa mercimonia sancte perisse tirus fuit multum ditata et in superbiam elevata. Propter quod divino iudicio prius fuit capta. Primo per nabuchodonosor qui eam cepit cum navigiis et subvertit. Postea reedificata iterum per alexandrum magnum fuit capta qui per multitudine populi quod eo exercitus congregaverat ad terram et eam sine navigio cepit. Dicit Go. quod hec ad presens [illegible] illorum qui delicate et in divitiis nutriti volunt esse sapientes. Quod hic valet ut inde [illegible] attende. Erubesce inquit sydon ait mare. In tiro quondam civitas opulenta. Erubesce sydon quia [illegible] de ea [illegible] metropolis [illegible] non dicit tirus [illegible] sydonis cedit in confusionem aliarum. Similiter in magnis opibus deserta sapientie cedit in erubescentiam aliis proximis.

Sequitur. Cumque doctrina achademie gymnasia .i. studia personabant .i. valde perstrepebant. Achademia est gymnasium [illegible] loci exercicii luctandi a gymnos quod est nudus. Quia nudi olim ibi decertabant et quod [illegible] studiis [illegible] convenit. Quia ibi et varia collectio et ceteris sapientia. Et in scripturis [illegible] collectiones est causa [illegible] quia in acquisitione sapientie et eorum collectio [illegible] et etiam valuit in tali loco meditatio a cura exteriori a voluptate [illegible] occupatione [illegible]. Et ideo ipse plato cum esset dives et potens esset ut posset liberius vacare studio philosophie elegit philosophiam villam achademiam [illegible] a civitate atheniensium. Non solum desertam sed et pestilentem ut curam et assiduitatem morborum impetus libidinum et voluptatis frangeret. Et per apparens.

[Marginal notes, right: 8 [illegible] li. 31 [illegible] ... capitaliorem [illegible] corporis voluptatem [illegible] a natura datam ... de archita philosopho et de platone]

secundum opinionem plurimorum quod loca voluptatis et nimie prosperitatis non sunt ydonea pro studio conquirendo ... hic notatur exemplum magne devotionis et humilitatis. hoc

quod plato tam famosus erat ... quesivit in doctrine discipulus fieri aliorum sive ... facultates. et maluit verecunde aliena discere quam ... impudenter ingerere ... suis adinventiones docere. Totum multos ... ipsa ame-

nitatem ut excogitarent ... stati pue ... et aliorum ... in medium ... et pererat ... longe ... qui toto orbe fugiens prosequitur ... ipsum ... Et per

hoc dicit b. Jeronimus quod nullus ... ad tantam plenitudinem scientie perveniet in quocumque loco ... semper ... aliquid quod adhuc discere posset ... unde ... dixit sapiens ... consummaverit ... longius recessit a me ... multo magis quam erat et alta profunditas ... Unde per hoc ... quanto homo profundius sapit tanto plus se ignorare intelligit. Et hoc ... et alios philosophos nobiliores et doctores fecit ... Subdit captus a piratis ... a predonibus marinis ... secundum quosdam ... a ... quod ... igitur ... venundatus est tyranno dyonisio crudelissimo paruit ... obediunt. Fortassis iste tyrannus fuit dyonisius tyrannus Sicilie ... ut ait valerius ... plus ... corporis sui custodibus ... Tamen dicitur tamen ... ut ... custodivi. Sequitur maior emente se fuit ... quia plato fuit philosophus ... et sua ... ipse autem ex philosophia ... constantia acquisita ... emit ... quia sine passionibus damnabat ... non fuit ... Sed ... maior emente se fuit ... emente ... ex philosophia acquisita fuit maior ipso ... dampnabat sibi ... predicta mala pacienter et mansuete tolerant. Sequitur Livium.

Ad titum livium ... pervenit ... Et secundum ... in ... ydaliens ... ytalie ... et gallicis ... aud... ita fama tyti livii eloquentissimi ... adiverunt Romam ad videndum et audiendum ipsum. Hanc sententiam tradit b. Jeronimus ... Ad titum livium ... Iste titus livius fuit maximus hystoriographus ... qui ... scripsit decades voluminum ... decem ... volum... Tercia decades ... de hystoriis Romanorum ... x libros continebit ... iste primus liber ... per distinctiones ... et singulis titulos imposuit ... tamen aliqui ... quod ... tot decades librorum scripserit ... abreviantur ... x libros ipsius ... ab origine Romane urbis. Item duo reperiuntur famosi librorum scriptores fuisse apud romanos ... Primus fuit titus livius de quo dictum est. Secundus fuit marcus varro de quo dicitur ... fuisse ... quadraginta ... xli libros scripsit antiquitatum. Et hoc ... etc. ... et ... allegat ... Thederianus ... qui ... doctissimus ... varro ... scripsit quod legere ... potuisse credimus ... de doctrina et excellentia varronis ... comendationem ... b. Jeronimus de lacteo fonte ... eloquentia ... delectabili et abundanti. Sic etc. ut ... dicit ... omnis orator et rethor ... ut delectet ... ut flectat ... in ... lacte et fonte ... Et subdit

De ultimis hyspanie gallieque finibus. Et dicit pluraliter quia tres sunt gallie. Togata, Barbata et Bracata ... historie. Quosdam venisse nobiles legimus. Certe quod olim nobiles et liberi ... doctrine servilis. Non legimus ... potius laboriose ... ad doctores et eloquentes hystoriarum scriptores ... rethoricam eloquentiam ... et prudentiam acquirerent ex peritis ... Et subdit b. Jeronimus ... hunc ... in ... Rome ... in ... triumphos ... mirabiles ... vidisse ... quod magis nobiles non potius ... urbem tante magnitudinis ... et ... in honoribus et gentibus. Et ... Roma ad hunc esset in ... suo flore ... nobiles et alii ... potius Romam adirent ... causa doctrine ad titum livium ...

... et ... Et quos Roma non attraxat unius viri fama perduxit. ... quod secundum ... magis allicit et attrahit excellentia ... quam talis gloria ... Et ... Romanus ... quia non urbes nobilitant ... sed homines ... in studiis et virtutibus famosi nobilitant ... Et oppositum in opposito. Et ... tenore ... ... et gloria ... vocat a ... nobiles ... gloria et ... virtutem et sapientiam ... debet ... mortales. Tunc ...

Appolonius sive ... magus ut vulgus loquitur sive philosophus ut pitagorici tradunt. ... magus et philosophus.

... magus ... et in glo ... magi venerunt ab oriente ... recedens ... magus

Nunc magi pp̄e eā apparia ut in apparitas et fantasticas illusiones et transformaciones consistit –
philos vero in creatura et realia negociat' Videtur tamen quod hi magi non fuerunt dicto modo in
ponendo scilicet sicut patet Mt 2 vbi sup illud Magi ab oriente venerunt dicit Crisostomus Non quod magi male-
fici isti sapientes et philosophi intelligunt ex singulis que apparent et apparuerunt virtute studiose inquirentes –
Caldei et greci philosophos ipsi magos appellant et persi sophos et latini magos Quorum autem fuerunt te
Appolonius philosophus siue tirius illorum fuit describitur largiter a beato Jeronimo in libro illustrium virorum non
constituit et magna vis Sufficit et sicut apparet ex intencione Jeronimi dicto quod fuit vnus ex gentilibus
philosophis studiosis Jeronimus hic introducit paulinum presbiterum in exemplum vt quamuis eruditus sit et subtilis inge-
nii vt dictum fuit Nichilominus conuertat sibi pro intellectu sacre scripture doctores ex exemplo gentilium quos hic in-
ducit et adducit

[margin: Textus]

Hic mouet tale dubium vtrum liceat theologis adducere et introducere aliquem per auctoritate ex philosophis et
poetis Et videtur quod non Quia non licet cum non liceat cum studere vel vacare talibus et maxime in curiosis
poetis Et vt narrat beatus Jeronimus de seipso in epistola 89 ad paulam et eustochium quod propter tale
curiosum studium ad tribunal ductus fuit et ibi per verberatus ab angelis quod abiurauit nunquam se lecturum amplius
libros gentilium et infidelium Secundum quod licet aut tempus precedens hystoriam plenarie et expresse Item 1 ad cor 2
dicit apostolus sermo meus et predicatio mea non in persuasibilibus humane sapientie verbis si in ostensione spiritus
et virtutis Et ad heb 13 Nolite doctrinis variis et peregrinis abduci ¶ Contrarium arguitur
ex processu beati Jeronimi in hoc prologo adducentis gentiles philosophos iste et alii doctores theologie sancti et non
sancti inferiores consueuerunt sepius in suis libris et epistolis egregia dicta philosophorum et exemplaria eorum fa-
ctorum sacris inponere quemadmodum fecit augustinus plurimum de ciuitate dei et alibi Item Jeronimus contra Joui-
nianum et in aliis suis epistolis Vnde in epistola 60 dicit ..... extorsit de manu hostis gladium et
Golye caput proprio mucrone truncauit In figura quod philosophi ex propriis dictis et principiis vincuntur
a doctoribus sanctis Vnde secundum eundem ait Jeronimus quod philosophia figuratur per mulierem captiuam Cuius caput
capilli .... et vngues amputandi sunt et sic ducenda in coniugium Vnde deut 21 sic scribitur
Si duxerit deus tradiderit inimicos tuos in manu tua et videris in numero captiuorum mulierem pulcram et
amaueris eam voluerisque eam habere vxorem introduces eam in domum tuam que radet cesariem et precidet
vngues et deponet vestem in qua capta est ¶ Que passim exponens allegando quod glosa scripta
de Origene dicit mulierem pulcram id est si aliquid sciencie vtiles et honestas inueneris in dictis ethnicorum
id est gentilium et amaueris volens eam sociare sacre theologie et tibi in vxorem habere in adiutorium trahe scilicet
in vsum bene doctrine intus mundi introduces eam in domum tuam id est in sacram scripturam que radet
cesariem id est nouacula verbi dei deponet omnes superstitiones immundicie vt ad studium verbi dei assumatur
[margin: Textus] Concordat cum ibi dicit glosa mundus est apud patres gentilium quia nulla disciplina est apud
eos cum non sit admixtum aliquod inmundicie et superstitionis dicit erroris Circumcidet vngues
id est superflua errorum extremitates et cum eorum que viuunt trahit et deponet vestem id est fictam uelamen
superfluum Vnde beatus Jeronimus Quid mirum si ego sapientiam secularem propter venustatem eloquii et mem-
brorum pulcritudinem de ancilla atque captiua ysrahelitam facere cupio Et quicquid in ea mortuum est ydo-
latrie voluptatis erroris libidinum precido vel rado et ductos ex ea quod domino sabaoth laboraui
me in famulum dei perfeci etc ¶ Et eciam multa exempla de sacris doctoribus quorum vsi sunt doctrine
secularis et philosophia ad ecclesie vtilitatem propter quod adduxerunt et introduxerunt consueuerunt gentilium philosophorum quorum
gesta in exemplum virtutis sicut dicitur in cestionum vitate et eorum forma eloquencia et aptos loquendi modos
ad vigorem persuasibilitatis conuersi id est beati ab his que sunt sunt gesta eloquencie pulcri dictum est
Vnde dicunt prudentes que fuit scripturarum Consuerunt cum deo vocare .... pulcris vicibus et
supernales extra sunt ....dumodo Et hec ad perfectum decorum vt post eloquencia ..... et inde-
serunt ..... ad inueniendum .... ad scribendum historias ad inueniendum artes mechanicas Et vnde ...
sima vsibus clericorum vtilia Non enim gentilium sapiencia sibi thezaurizauerunt sed adusum
popli dei ipso admiscente .... inuenerunt Et postea scriptores voluerunt et eis in exemplo talibus
venerunt Et ideo dicit beatus augustinus 2o de doctrina christiana sic id quod illi qui vocantur philosophi si que forte
fidei nostre sunt vere accommodata dixerunt maxime platonici non solum non formidanda sed
ab eis tamquam iniustis possessoribus in vsum nostrum vendicanda In cuius figura filii ysrael aurum
et argentum iussi de egypto abstulerunt Et ad 12 Et quo dicto augustinus accipitur doctrina
ad dicta poetarum et philosophorum sane religionis quod fidei conformia et accommoda sunt a doctoribus
[margin: Nota glosa] theologis possunt allegari Et ideo non sunt libri paruit Et angelus quod ..... vnde est.

[margin left, lines 20–25: In exemplum vide quod gentiles ... sic patebit etc ... manu .... illud ... obtruncabat gladio aut]

[margin right, lines 19–22: Dicamus in philosophia et aliis ... ad ... vt eos .... et deludamur ... philosophi sunt ..]

[margin left, lines 44–49: ... . illa sapiencia ... nostra ... pulcra ... apparuit]

topia auri et argenti, sicut hebrei secum de egipto detulerunt et comparaverunt de iure, quibus postea templum ierosolimis constructum fuit, maxime per salomone rege [illegible], per quem christus intelligitur. Ita est cuncta sapientia veritatis collecta de libris gentilium in thesauro sacre divine scripture comparata. Nam quicquid homo extra eos didicerit, si noxium est ibi dampnatur, si utile ibi invenitur. Et multo abundantius ea que nusquam alibi inveniuntur in illis scripturis reperiuntur. Ex quibus patet satis affirmative ad questionem motam, scilicet quod liceat doctoribus catholicis sive theologis aliqua introducere ex philosophis et poetis.

Ad illud ergo quod allegatum fuit in glosa ex flagellatione beati Jeronimi: Dico quod vacavit studio poetarum et philosophorum [illegible] homo in re licita [illegible] culpabiliter excedere et superfluere. [illegible] cum alias corporales [illegible] sexto [illegible] plus quam [illegible] se occupare [illegible] Jeronimus [illegible] videri [illegible] quia beatus Jeronimus erat satis [illegible] in epistola [illegible] spiritu erat inspirata que sunt originaliter scripta [illegible] et ut non [illegible] copia. Et ergo ipse [illegible] scriptura inspiratur [illegible] et ut ipsa scriptura [illegible]. Nec enim [illegible] curiosa sed sermone communi et simplicitate [illegible] congruente [illegible] expenderet, non eloquentia curiosa [illegible] studio [illegible] vacaverunt [illegible] a superfluo humane [illegible] studiorum [illegible]. Deinde ad hoc quod apostolus dicit [illegible] fidei et religionis [illegible] tempore [illegible] plantatores et introductores fidei et religionis [illegible] et doctores [illegible] debebant [illegible] et [illegible] scripture [illegible] fidei [illegible] attribueretur, et non humane rationi [illegible]. Sed autem est modo tempore [illegible] fidei radicate, quo tempore ipsa fides est declaranda et roboranda, et vita fidelium variis [illegible] ad perfectionem [illegible], et [illegible] debet [illegible].

Sed quia de predicto dubio est questio facta, utrum liceat theologis introducere aliqua per curiositatem ex philosophis et poetis. Et nulla [illegible] est in solutionibus [illegible] de curiositate [illegible] causa [illegible] grave [illegible] ad investigandum [illegible] in [illegible] abscondita [illegible] et aliena [illegible] [illegible] et omnia [illegible] quanto [illegible] tanto [illegible]. [illegible] quod amplius [illegible] theologi [illegible] questiones curiosas sive in moralibus sive poeticis, et [illegible] theologi [illegible] non pertinent [illegible] utiles ad salutem [illegible] ad [illegible] curiosas ad ingrediendum [illegible] apostolus [illegible] de [illegible] Sed in [illegible]. [illegible] apostolus propter tales questiones [illegible] blasphemie [illegible] blasphemia [illegible] scriptura [illegible] ad thi. [illegible] et magis [illegible] stultas questiones, et [illegible] per multa [illegible]. Et magis [illegible] ad thi. [illegible]. Sepe quidam [illegible] plena [illegible] aliqua [illegible] scripturarum, maxime curiose [illegible] [illegible] [illegible] tamen [illegible] vel [illegible] questio [illegible]

Circa hanc questionem [illegible] curiositate [illegible] ex studio [illegible] ex quo [illegible] multa [illegible] desperabilitudinem [illegible] curiositas [illegible] hominis [illegible] voluntas et [illegible] libertas [illegible] [illegible] ad [illegible] curiositas [illegible] apparet [illegible] voluptas [illegible] et [illegible] mortificationes. Et [illegible] doctores [illegible] curiose [illegible] non potuit [illegible] homines [illegible] inspectas [illegible] studendum [illegible] potest [illegible] [illegible] nostre [illegible] [illegible] distinguendo [illegible] questiones curiose [illegible] utilitatis ad salutem ordinata [illegible] tripliciter [illegible] questiones [illegible] utiles ad salutem [illegible] salute [illegible] arte nigromantica [illegible] in aliqua [illegible] arte [illegible] voluptates [illegible] philosophus [illegible] non possunt dici curiose [illegible] non [illegible] aliquam utilitatem ordinatam ad salutem. Nec [illegible] questiones geometrice. [illegible] dici questiones curiose quia sunt prohibite. [illegible]

tractantur ea que pertinent ad salutem. Item per adiectionem potest valere ad ea que pertinent ad salutem sicut est de doctrina morum et suppositum. Et dictionem cum ad totum primam viam et de consimilibus.

Pro principali considerandum est. Aliquis potest tractare questiones de in theologia. Primo ingrediendo viam ad respondendum respondenda. Et apprehendum apprehenda. Aliquis ad finem potest et confirmandum eciam nobilibus premissis per evidentiam predicte questionis sponso istum gelom. Conclusio 1a

Theologus tractans questiones curiosas, [illegible] dicitur curiose ad investigandum veritatem potest respondendum respondenda sicut apprehendum apprehenda predictum scilicet non est peccatum. Hec patet quia potest cum nobilibus premissis. Sicut inquirere veritatem ut perveniat ad notitiam, nullum malum importat, sicut tamen. Si sit tractare est inquirere veritatem ut perveniat ad notitiam veritatis ergo etc. Et plura dicere possumus quod tractans istorum questiones curiose [illegible] est in [illegible] sine ingeniositate et non solum non est peccatum sed potest esse meritorium quantum est de se. Quia sic studet ad confirmandum ea que sunt fidei est meritorium. Ita eciam studere ad repellendum et extirpandum ea que sunt contra fidem est meritorium. Sed tractare istorum questiones curiose et studere est extirpare ea que sunt contra salutem ergo etc. Sexto aut est contra est de se potest esse meritorium per actum theologie. Quia si esset prohibitum per ecclesiam studere in talibus vel tractare [illegible] questiones curiosas. Quia tales tractatus vel studentes sive disputantes [illegible] peccatum nisi super hoc habent licentiam ab illo qui absolvere et dispensare possit. Studere aut intractare in materia differenti sicut studere in geometria quantum est ex parte materie non importat meritum vel demeritum. Licet secundum intentionem tractantis vel studentis posset esse meritum vel demeritum. Unde quod demeritum est quia quidam volunt scire ut sciant quidam ut sciantur quidam ut ditentur quidam ut edificent quidam ut edificentur. Tractare aut questiones curiosas vel studere in hominibus [illegible] ad declarandum fidei sicut hic [illegible] ut declaretur fides et est meritorium. Tractare aut [illegible] studere in eis alia intentione potest esse indifferens sicut est in geometria vel naturalibus et philosophis. Nam studens in talibus si studet causa solum modo sicut [illegible] [illegible] aliquis vel ludo conveniret ad queste rerum [illegible] non peccaret graviter nisi venialiter contingeret ipsum peccare. Si vero propter iactantiam vel aliam vanitatem que [illegible] talibus occupare et in [illegible] se [illegible] mortaliter. Tunc peccaret mortaliter sicut per preceptum [illegible] qui posset esset peccatum nisi ubi [illegible] mortaliter. Sed si vacaret talibus in tempore quo ex precepto tenetur [illegible] meditando nec in talibus studere. Et vacare aliis [illegible] questionibus et theologus tractans questiones curiosas et [illegible] a conclusione magis tangentes questionem proponite questionibus [illegible]. Theologus [illegible] omittens utiles ad salutem eo tempore quo necessitas incumbit utiles tractandi questiones et imminet periculum in talibus errandi peccat mortaliter. Que quidem probatur primo predistinctione. Quia quod omittere questiones utiles pro curiosis contingit sicut peccat [illegible] quando nulla necessitas est vel est [illegible] utilitas tractandi questiones utiles. Tamen si sufficienter tractate sunt ab aliis. Nec impugnantur ab aliis vel ab aliquo. Secundo quod si aliqua utilitas potest esse de tractando tales questiones. Non tamen est talis necessitas quod si obmitteret tales tractatum vel tale studium. Tertio quando sit est talis necessitas tractandi questiones utiles quod nisi tractarentur veritas periret vel imminet periculum errandi in talibus. Primo tractare questiones curiosas et in ipsis studere obmittendo alias utiles ad salutem potest esse [illegible]. Aliquid expedit quod homo studeat pro recreatione sua in talibus sed et petrus blesensis [illegible] theologus pro recreatione sua quem [illegible] contra legisse quod [illegible] tangit in una parte epistolarum. In 2o aut modo adhuc non videtur quin studere in talibus possit esse sine peccato quod sit causa recreationis. Nam aliquid utilia [illegible] sunt per laborem et ideo studium utilium questionum est laboriosum et studium curiosarum delectabile potest theologus [illegible] ad studium questionum utilium absque peccato. Si aut propter vanitatem aliqua [illegible] contingebat [illegible] philosophos paganos et infideles [illegible] esse peccatum sed non mortale quantum est de se. In 3o aut non tenetur est quod esset peccatum mortale quantum ad illum qui posset defendere veritatem. Dico quod hic non habet ex officio magistri et predicationis. Tamen potest resistere periculo animarum et errori [illegible] veritatis [illegible] ad salutem periret et non resisteret cum possit [illegible] tamen sit [illegible] hic est peccatum mortale ergo etc. In alio aut casu omittere utiles questiones [illegible] non videtur quod sit peccatum mortale quantum est de se licet ex intentione tractantis vel studentis possit esse peccatum mortale ut si fieret ex contemptu dei vel fidei vel consimili mala intentione.

[illegible] ad rationes utriusque partis [illegible] Ad primam quod si in theologia obmittat in 3o casu.

questiones utiles [illegible] curiosas et vitas [illegible] [illegible] [illegible] mortem. Nec
[illegible] in [illegible] [illegible] mortali [illegible] [illegible]. Et [illegible] ad aliud [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] apostolus
[illegible] ad [illegible] 2 [illegible] [illegible] questionum [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] errores quos quidam phi-
[illegible] [illegible] [illegible] ad fidem et [illegible] [illegible]. Unde [illegible] illud ad [illegible] 6 [illegible]
[illegible] [illegible] questiones et [illegible] [illegible] ex quibus oriuntur invidie contentiones blasphemie [illegible]
[illegible] [illegible] hominum mente corruptorum et qui a veritate [illegible] sunt existimantes questum esse
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] quod [illegible] [illegible] nullum debere esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex eisdem
[illegible] [illegible] [illegible] quem omnes redempti [illegible] [illegible] et [illegible] apostolum [illegible] esse evangelio ubi
[illegible] [illegible] [illegible] Filius vos liberavit vere liberi eritis. Apostolus autem monebat [illegible]
Johannes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in subiectione [illegible] [illegible] [illegible] ille credebatur esse [illegible] [illegible] attendens
que erat [illegible] ad fidem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Na[m] [illegible] in liberatione [illegible] per Christum [illegible] liberi sunt
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] servi [illegible] corpore. Sic [illegible] apostolus non [illegible] [illegible] ut [illegible] in
mente [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et in [illegible] in
quibusdam curiosis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] questionibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
quo ex precepto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Sequitur in [illegible] de dicto appolonio. Intravit [illegible] [illegible] [illegible] sunt a [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de [illegible] Asia [illegible] ibi barbare gentes bello [illegible] et victor [illegible] subiecte gentes [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] appollonius Caucasum. Caucasus [illegible] [illegible] [illegible] montes [illegible] [illegible]
nomen imposuit. Et subdit [illegible] [illegible] [illegible]. Nam orientali lingua caucasum [illegible] candidum
[illegible] [illegible] [illegible] a candore nivium. Albanos [illegible] [illegible] Albani [illegible] sunt Asie [illegible] dicti [illegible]
Subdit Albanos. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] habentes tales oculos ut nocte plus [illegible]
[illegible] [illegible] quia [illegible] albo crine nascuntur [illegible] de quibus [illegible] [illegible] Ethiopia ubi [illegible] [illegible]
die. Scite [illegible] [illegible] sunt antiquissimi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] opulentissima Indie regna penetravit [illegible]
[illegible] massagete sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] invenit. [illegible] [illegible]
regionis opulentia ibi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qui [illegible] Scithas ab Armenis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] te dicti sunt a quodam limite [illegible] qui
est [illegible] ille qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pars [illegible] ab eis dividit. Scita [illegible]
radios solis in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inde [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Item
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et in mane quasi tres horas [illegible] [illegible] Massagethe [illegible] [illegible] et [illegible] gethe
Videt [illegible] in oriente [illegible] [illegible] radios solis [illegible] [illegible] solis a massa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est per [illegible] [illegible] [illegible] massagetha ut massa
[illegible] [illegible] [illegible] ad terra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] horas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et sunt massagethe ut [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] latissima [illegible] [illegible] aliis gentibus [illegible] [illegible] [illegible] et Alba-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nos. Iste [illegible] penetravit opulentissima Indie
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] regna [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] Caucasus [illegible] flumina [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Item [illegible] [illegible] [illegible] caucasum [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad compar [illegible] India
[illegible] et albanos [illegible] caspiam [illegible] septentrione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Et [illegible] [illegible] [illegible] in oriente [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Sequitur et ad extremum latissimo phison
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] amne [illegible] pervenit ad bragmanes
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ista [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] adducti ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] 2 ad [illegible] [illegible] [illegible]. Et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
albanos [illegible] [illegible] [illegible] incipit caucasus [illegible] [illegible] Albanos

stat [illegible] [illegible] in [illegible] quod dictus appollonius [illegible] [illegible] [illegible] multas terras et [illegible] [illegible] no-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] latissimo phison amne
[illegible] [illegible] latissimum [illegible] qui dicitur phison pervenit ad bragmanes.

Nota phison est fluvius [illegible] [illegible] 2 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ganges fluvius phison [illegible] [illegible]
est appellatur [illegible] ganges a gangaro rege Indie. Phison dictus est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
fluvius magnus [illegible] [illegible] [illegible]. Phison dicitur [illegible] [illegible] fluviorum qui [illegible] [illegible]
de paradiso [illegible] [illegible] sunt phison [illegible] tigris et eufrates

[illegible] posset [illegible] [illegible] appollonius de quo agitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] dictos fluvios [illegible] [illegible] ad paradisum terrestrem [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] fluvii [illegible] a [illegible] ad aliquam distantiam a paradiso. Et [illegible]
[illegible] remote in aliis regionibus [illegible] [illegible] [illegible] multis aliis fluviis [illegible]. Et [illegible]
[illegible] vero fluviis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] origines ab [illegible] [illegible] longe

Marginalia:

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Caucasus

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicitur albus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] orientalibus [illegible] ad aquilonem [illegible]

Phison

Et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] dicitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] modo [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] phison [illegible]

Bragmani

Ex paradiso et quod ascendendo per eos pervenire ad paradisum non possit. Si etiam possibile fuisset, utique Apollonius et alii philosophi gentiles qui eos diligenter mundum perlustrantes attigerunt, eos adire paradisum. Sicut etiam ab Abraham tempore fuit philosophi tenebant cuiusque terrae non solum ut famosos locorum audierunt, sed et forte magis ut vados natura [illegible] insolitis experirentur, terrae exquisitis [illegible] et dispositiones, ut Alexandri [illegible] plantarum [illegible] et fluminum [illegible] sentiret [illegible], habitudines montium, naturas regionum, consuetudines ritus et mores. Et eorum scriptitaverunt hystorias et varias opiniones [illegible], ut omnibus studiose pensatis et undique [illegible] examinatis et discussis [illegible] verae et [illegible] aggredientur. Illo igitur latissime ambitu philosophi [illegible] et prospero [illegible] missi pervenit ad Bragmanos et illos [illegible] Indie. Et secundum quosdam media pervenit. Cum Bragmanorum [illegible] eo [illegible] vocatur [illegible] vel Bragmanos [illegible] Bragmanibus plurali [illegible]. Et [illegible] Bragmanis [illegible] et [illegible] secundum illos. Secundum autem Iohannem dicuntur hic et hec Bragmanus [illegible] Bragmani [illegible] [illegible] quia per [illegible] palmarum [illegible]. Et volunt quidam dicere [illegible] Henricus de Hassia scribit quod Bragmani sunt [illegible] mirabiles secundum [illegible] legem positivam [illegible] Et venit a Bragmano quodam rege eorum. Et [illegible] permultis [illegible] Gardanis et Gorgianis. De quibus philosophis Bragmanis et eorum philosophia atque moribus mirabilia scribunt auctores. Unde ille Dindimus, quem Eusebius [illegible] in Ecclesiastica hystoria et Ieronimus in libro illustrium virorum commendat, scripsit [illegible] ad Alexandrum quandam epistolam de moribus Bragmanorum [illegible] cum ad eum veniebat Alexander rex in pluribus [illegible], cum ad nos venisti [illegible] de solitudinibus [illegible] depredas [illegible] quod nos habere non possumus quod nos habemus [illegible] non [illegible]. Nos honoramus [illegible] negligimus [illegible] contemnimus. Vos autem timetis mortem [illegible] honoratis [illegible] contempnitis. Ex qua epistola colligitur quod gens Bragmanorum pura et simplici vita vivit. Nullus in capite [illegible] appetit amplius quam natura ratio flagitat. Sola vivit alimonia quam terra sine cultura producit [illegible] nulla morborum [illegible] nulla apud illos medicine [illegible] [illegible] et illis medicina [illegible] adiuvantur [illegible] Unde nemo parens filii comitatur exequias. Nullo altero superior, nullus ditior, nulla ibi iudicia, quia nulla corrigenda. Sed una [illegible] gentis [illegible] lex est [illegible] non ire [illegible]. Nulla intendunt corporali operi, quia nec terram colunt [illegible] venantur, nec piscantur. Nec lavant [illegible], quia [illegible] non proficiunt. [illegible] vivo [illegible]. Edificia non [illegible] infossis [illegible] speluncis [illegible] latebris inhabitant. Nec decorant se vestibus, sed papiri velamine [illegible] tegunt. De corporali [illegible] non plus [illegible] Volentes quod nullus debeat natura opus corrigere [illegible] artificiali [illegible] Unde exterioris ornamenti cultum magis deputant ornari [illegible] honori. Non sunt apud eos [illegible] nec aliquis [illegible] Non sunt apud eos arma nec bella gerunt, sed pace moribus non viribus [illegible] Non sunt apud eos lucra [illegible] sed solo mundi ornatu delectabile [illegible] spectaculum. Nec [illegible] et [illegible] contemplentur. [illegible] apud eos eloquentia et sermo [illegible] omnibus [illegible] non [illegible] philosophorum dogmata non [illegible] Sed eorum philosophia est quod vivere non [illegible] Nec [illegible] templa non ornant, nec in honore dei [illegible] [illegible] dicentes quod deus [illegible] orantium. Et quod cum [illegible] delectatur. Et dicunt quod [illegible] deus mundum creavit, mundum regit [illegible] se [illegible] diligere et ex hoc [illegible] Et quod [illegible] deus [illegible] [illegible] et largitate in [illegible] sed religionis operibus et gratiarum actione placatur. Et hec de moribus et philosophia Bragmanorum [illegible] epistola Didimi colligitur.

Item quidam de Bragmanis scribunt quod longevi sunt vivere 150 annis propter medicina et bona [illegible] apud quos non est animal quadrupes. Non ferrum, non ignis, [illegible] aurum, non argentum. Non [illegible] nec vinum [illegible] vescuntur [illegible] et indeficienter orant. Corpore [illegible] [illegible] quibus [illegible] tempore [illegible] et lapsis 40 diebus [illegible]. Et si qua [illegible] per quinquennium [illegible] viri non pariat [illegible] amplius [illegible] non [illegible] Apuleius [illegible] amplius virorum [illegible] non [illegible]. Et multum religiositatem gentis Bragmanorum [illegible] Iohannes tangit [illegible] epistola ad Athletam de insti[illegible] [illegible] [illegible] superstitio [illegible] in [illegible] [illegible] Bragmanorum. Et [illegible] in polenta et oriza panem [illegible]

legimus

88 epistola Iohannis

pretiosis cibis et obsonatis. Cur ergo [illegible] non fuerit in textu [illegible] tantum [illegible] non et maiores et pretii [illegible]. Pollenta a pollen [illegible] dicitur genus leguminis vel farina subtilis de fabis vel [illegible] vel quidam cibus inde factus dicitur polenta. Oryza vero dicitur [illegible] de ordeo factum. In quo commendat [illegible] parsimoniam et religiositatem Bragmanorum. Si[illegible] tam ordinate caste et religiose vixerunt olim gentiles [illegible] solum lege nature [illegible] quid [illegible] erit de [illegible] quibus celestia promissa [illegible] qui [illegible] lege [illegible] impatienter ac irreligiose vivunt. Certe surgent Bragmani in iudicio et condempnabunt generationem istam [illegible]

Audimus itaque de hiis gentibus que longevi sunt [illegible] annis vivere. Et hoc propter ipsorum parsimoniam et paratos cibos propter ipsorum temperantiam et sobrietatem. Genus enim Bragmanorum simplici victu [illegible] simplici cibo et uniformi [illegible] nulla morborum genera passi [illegible]. Nec ulla apud illos medicinarum erat usus. Nam morbus potius ex difformi et multiplici cibo generatur quia cibi difficiliores sunt digestioni et infirmitates [illegible] medicine auctores.

Occasione quorum premissorum [illegible] illius gentis sobrietatem et parsimoniam nobis in [illegible] iam dicto [illegible] quibus simplex cibus et parsimonia erant pro medicina et vite longeva [illegible] [illegible] faciliorem digestionem et sanior sit cibus simplex et uniformis et multiplex et difformis. [illegible] questionem [illegible] solvit Gellius. Cibus simplex et uniformis est digestionis facilioris et sanior quam cibus [illegible] multiplex et difformis. Hec [illegible] per [illegible] potest [illegible] quia [illegible] rationibus [illegible] sint [illegible] simplicibus [illegible] quod sunt simplici alimento vescuntur semper sana sunt. Et si [illegible] aliquid infirmantur ille [illegible] infirmantur [illegible] voluptas [illegible] varietate ciborum [illegible]. [illegible] ratio [illegible] quia simplex cibus facilius digeritur [illegible] signum omnis [illegible] simplici cibo reficit infirmum ut [illegible] debilis facilius simplices cibos in suam naturam convertat. Tertia vero est [illegible] movet [illegible] quia [illegible] cibos in equali quantitate [illegible] cibos in aliqua quantitate plus [illegible] cibis in [illegible] quantitate. Quarta vero est [illegible] qui simpliciter cibos [illegible] facilius [illegible] infirmitati [illegible]. Et [illegible] sibi facilius [illegible] cibo [illegible] abstinendo vel quantitatem minuendo. Quinta [illegible] multiplices et varios [illegible] non [illegible] [illegible] posset [illegible]. Igitur simplex dieta sanior et [illegible] salubrior est [illegible] quam multiplex. Quinta vero [illegible] ciborum [illegible] in stomacho [illegible] natura. Et ideo [illegible] natura [illegible] illud quod [illegible] quantitatem [illegible] expectat [illegible] illud quod est [illegible] digestum [illegible] et [illegible] corrumpitur et acetosum [illegible]. Igitur quod [illegible] uniformis et [illegible] uniformiter digeritur. Et [illegible] tales [illegible] in stomacho [illegible] reliquuntur [illegible] cibos simplices salubriores et faciliores [illegible] digestionis quam cibos multiplices [illegible]

Exemplo hic probatur Bragmanorum [illegible] quorum [illegible] est [illegible] qui simplici cibo et [illegible] vite vixerunt et per hoc sani et longevi fuerunt nec carnes nec [illegible] comederunt [illegible] vino [illegible]. [illegible] multos [illegible] et variis [illegible] [illegible] Bragmanni infirmantur et citius moriuntur [illegible] multos [illegible] non [illegible] infirmitates. [illegible] Et qui abstinens est adiciet vitam. [illegible] Epistola ad Lucilium [illegible] morbos multa fercula fecerunt. [illegible] vite non est [illegible] nobis [illegible] pro nobis [illegible] Ambrosius in sermone de XLma. [illegible] [illegible] et [illegible] que [illegible] non [illegible] temporis [illegible]. Sapientia 2. Exiguum et cum tedio est tempus vite nostre. Et [illegible] nobis [illegible] sobrietas et parsimonia quam longevi Bragmanni [illegible] est [illegible] multis [illegible]. Unde in sacra scriptura [illegible] invenitur parsimonia [illegible] sobrietas [illegible] vero [illegible]. [illegible] et [illegible] que vult esse [illegible] sobrietatem ut sit [illegible] sine [illegible] in parte intellectiva et [illegible] sine [illegible] in parte [illegible] et sit abstinentia sine [illegible] in parte [illegible]. [illegible] sobrietas in [illegible] ut sit [illegible] sine [illegible]. Et [illegible] apostolus ad Romanos [illegible] dicens [illegible] [illegible] quam [illegible] sapere sed sapere ad sobrietatem. Unde Seneca ad

Medice [illegible]

9°

1ª

2ª

3ª

4ª

5ª

Exemplum

Seneca

3ª sobrietas

Lucillum epistola 127 . plus facere velle quam possit impacientie genus est . Et epistola 19 prope dicit circa deinde aliquid de ista tracta(tione) impaciencia laboramus . Virtus sobrietatis contraria est ebrietas presumptionis contra quod ...

... et de talibus in capitulo loquitur ... libro I ethicorum c. 13 ubi docet quod quidam sunt nimis ... sue opinioni . Et sunt ita pertinaces ... et talis vocat grece hyssignomon ab hysus ... quod est fortis et gnomon quod est cognitio ...

[illegible]

... Sobrie iuste et pie . De hac ... omnium virtutum ... Sic e contrario ebrietas est mater omnium viciorum ... Seneca ad Lucillum epistola 86 ...

Ebrietas . 1 . est
denudatrix secretorum
destructrix senatorum
alligatrix robustorum
et impatrix flagitiorum

... proverbiorum 31 Noli regibus dare vinum ... a Philippo rege temulento ... Genesis 9 quia Noe primo plantavit vineam et ...

[illegible]

Ebrietas

Regibus prohibetur dare vinum

[illegible]

impletum in patria bibiderit et ille Sardanapallus et fatalis cyphus sitiuit / [illegible] hic sicut dicit [illegible]
veteris vini potationem venerunt / Et propter quod inventum est vini [illegible] fati / hoc vinum illud
vocatum dictum est / Et infra vinum ingerit sobrie potatum sanitatem dat et auget prudentiam
immoderate sumptum ad vicia causas prebet / Deus autem creature dedit abundanciam vel hu-
mano arbitrio reservavit ut presumencia ne esset in magistris sobrietatis. Abundancia
materie lapsum quod tenuitatis sibi ascribere humana condicio. Item ebrietas est impatiens
flagiciorum / Et inde procedit ira, arma et ictus, libido, cede et luxus / Et inde ardor nimius
pudor nullus / Exemplum Genesis de Loth Gen. 19 qui per ebrietatem cum utraque filia coivit in-
cestum / Exemplum quo ad iram de Allexandro qui amicum suum carissimum ac fidelissimum inter epulas [illegible]
fodit et intellectus sermonis mori voluit / Rusticus quidam inebriatus vidit domum et [illegible]
quod videbat apparebant sibi duo / Considerans quod duos filios suos putabat eos esse uxor
[illegible] ut impuniret uxori quod erant uxor filios [illegible] magnitudinem [illegible] et purgare / Et [illegible]
et impuniret uxori quod erat [illegible] et impuniret [illegible] / Et dixit uxori sue [illegible] por-
tare [illegible] quod est [illegible] / dixit [illegible] libenter faciet [illegible] tamen prius [illegible]
tenet ferrum ignitum / Illa que prudens femina dixit [illegible] ferrum ignitum accepit in manibus / et [illegible]
igitur tradere / Ille autem [illegible] ferrum ignitum accepit in manibus / et excoriavit se
pessime / Aliquis ad sobrietatem se reduxit / Et ideo figurantur detalibus Iob 12 palpabunt quasi
in tenebris / et non in luce et errare faciet eos quasi ebrios / Predicta quoque singula de [illegible]
ebrietate et presumpcione [illegible] sine amicicie adiecti / Bragmanorum magna [illegible] sobrietate
[illegible] et [illegible] et aliqua quadrupedia [illegible] deliciis corporalibus [illegible]
[illegible] vino [illegible] nec [illegible] et aliqua quadrupedia et deliciis corporalibus [illegible] in quibus [illegible]
[illegible] / Nec deprehenditur [illegible] et [illegible] corporalibus multum curabant / in quibus [illegible]
[illegible] / Nec [illegible] eos licet fuerunt gentiles / dans nobis intelligere quod sumus de lege / et in
lege [illegible] / [illegible] dum [illegible] possunt [illegible] / [illegible]
eius [illegible] / [illegible] impietate ac irreligiose vivimus / Nec Bragmanorum [illegible] in iudicio
[illegible] surgentes [illegible] condempnent [illegible] /   Posset hic queri [illegible]
[illegible] / aliqua gens sine Bragmanorum sine [illegible] alia [illegible] possit recte et
[illegible] vivere [illegible] / Et [illegible] gens Bragmanorum [illegible] predicto modo vivendi [illegible]
[illegible] statu salutis / Et [illegible] tempore legis [illegible] gentiles iuste [illegible] vincerent [illegible]
[illegible] statu salutis / Et quod ad ista videntur quod [illegible] / [illegible] hic [illegible] / [illegible] ad ad
[illegible] audierit Hiarcham doctorem [illegible] tale [illegible] sedentem in trono aureo / [illegible] fonte ad
[illegible] cathedra [illegible] per magnitudinem sue [illegible] nobilitatis / Et [illegible] cathed-
ra [illegible] cathedram [illegible] / Quia tenebat cathedram [illegible] aureo
eius aurea / Et ille sedet in trono aureo / Quia tenebat cathedram [illegible] aureo
[illegible] / Et potantem [illegible] potum [illegible] de Tantali fonte [illegible] / [illegible]
scriptura comparatur / Et potantem [illegible] / quasi dicitur fons Tantali a Tantalo [illegible] / [illegible]
ut omnes exponunt / quae dicitur fons Tantali a Tantalo [illegible] quorum [illegible]
[illegible] alios ut poete fingunt Tantalus filius Iovis [illegible] apud inferos
[illegible] tale [illegible] semper sitit et esurit / [illegible] aqua usque ad labium inferius
et dum vult bibere semper aqua refugit / [illegible] pulcra poma de arbore pen-
dent usque ad labium eius superius / Et quod vult ea apprehendere semper refugiunt [illegible]
tangit [illegible] Methamorphoseos [illegible] / Et [illegible]
[illegible] Tantali comparatur / quia semper patitur sitim et nunquam [illegible] desiderium
[illegible] Tantalus semper in aqua erat / et semper sitiebat / Vel Tantalus a labiis fu-
gientia pocula captat / Et quo plus sunt pote plus sitiuntur aque / Talis est
[illegible] / [illegible] desiderium non satiat [illegible] inflammat / Et quia [illegible]
semper [illegible] refugit / [illegible] ad plenum [illegible]
[illegible] Eccl. 1o. Non saciatur oculus visu. Nec auris impletur auditu / [illegible] de
Narcisso dicitur in lib. Methamorphoseos ovidii dum [illegible] sitim sedare cupit [illegible] alia
crescit [illegible] plus sunt pote plus sitiuntur aque / Et similiter legitur ad literam [illegible]
iste [illegible] dicitur discipulos potare de Tantali fonte / quia libros legebat philosophie [illegible]
[illegible]   ¶. Reperit [illegible] paucos discipulos / [illegible] / qui pau-
cos [illegible] / [illegible] vivendi [illegible] quod paucitas discipulorum / vel audi-
entium non debet [illegible] doctorem [illegible] / Quia plus proficit sepe doctor
ad paucitatem [illegible] / quam in multitudine [illegible] / [illegible] ubi [illegible]
[illegible] et [illegible] / [illegible] discipulorum [illegible] non intelligendo quod
doctor [illegible] / Alter doctorem [illegible] / [illegible] male re-

Nota hic

v [illegible] philosophie [illegible] sit [illegible] doctorum

Tantalus [illegible] fuit [illegible] in [illegible] / filius et [illegible]

ut [illegible] / [illegible] holgoth [illegible] Anglia [illegible]

et in lege [illegible]

portat ale qd audit sinistre inepstat / Ideo iste philosophus maluit pauros discipulos habere legum mult-
titudine cum scandalo docere / Et sequitur de natura s. ut quantum ad philosophiam naturalem / de moribus
s. hominum quantum ad philosophiam moralem / De cursu ut dicit quantum ad astrologiam practicam
et de cursu syderum i. de motu stellarum et varietate quantum ad astronomiam speculativam de moti-
bus et orbium dispositionibus. Ex quibus videtur iste hyarcha magnus philosophus fuisse in parte quia
qd ipse docebat scilicet naturalem moralem et astronomiam / Inde per elamitas
ubi est 2a pars istius et exempli in qua dicitur quod post suam dictam appollonius philosophus multos transivit
populos qui mutantur in hac istoria usque ad allexandriam adhuc visitat gymnosophistas
et mensam solis / Ista similiter est Jeronimus sub hiis verbis Inde s. ipse appolonius rediens
per elamitas s. populos persidis qui dicti sunt originaliter elamite ex nomine principis i. persie ab elam
primogenito sem / a quo sunt orti ut habetur Genesis c. x. Et alios populos in hac ciuitate / origines ait
describens et conditores tamen pulcre ysidorus in libro ethicorum Et in libro de gentibus ait ..
iunt per babilonios dictos a babilone metropoli eorum provincie. Et caldeos quos secundum ysidorum
in ethicorum dicti sunt a chaleth filio nachor / Et sunt dicti [illegible] babei secundum alios aut orti sunt
de arphaxat / Et medos qui dicti sunt a medo rege atheniensium qui perdomuit plagam
orientis a quo rege medo dicta est quedam provincia media et regio in qua et urbe illic con-
didit et mediam nominavit Et gentem medorum pro suo nomine vocavit / Sed invenimus in Genesi quod orti
sunt et cognominati a madan filio japheth / Et assirios s. populos qui sic dicti sunt ab assure
filio sem gentis potentissime Et parthos a parthia dictos scilicet 2 parthi medi et elamite
vel ex parthis sunt persi qui origine a scitis exeunt / sunt enim tot exules. cum patria quia
scitico sermone parthi exules dicuntur / Et siros sic dictos secundum ysidorum ab aram quinto filio
sem / vel quia syria a syrum qui fuit nepos abraham ex cethura / Et phenices populos s.
dictos a fenice fratre cathim / qui de thebis egiptiorum profectus apud sydonem regnavit Et illos
populos fenices pro nomine vocavit / Et provinciam fenicem / Et alibi ymago mundi dicit quod fenicia est
in syria et dicta a phenice ave / quia in sola illa terra invenitur fenix / Et arabes populos
qui sunt sabei a filio chus qui dicta est saba / sic nominati / in qua terra thura nascuntur / unde
arabia est regio que sacra interpretatur quia illa regio thure abundat / Hanc greci eudemon / siri
beatam nominaverunt / Et est nota quod saba a filio chus qui dictus est saba huius provincie s.
sabe est mentio psalmo 71 Reges tharsis et insule munera offerent / reges arabum et
saba dona adducent / quod impletum est in die epyphanie domini / quia de hiis regionibus fuerunt tres magi
qui domino obtulerunt munera solemnia / Epyphania ad dominum superna apparicio / alibi Epyphania quod est supra
et phanos apparicio / quia tunc desuper stella apparuit / sive ipse Christus per stellam que de
magis et regibus visa est / de quo alibi solet tractari / Et palestinos / hii sunt populi
philistini / Et quia hebrei non habent p. litteram / pro ea phi greco utuntur / unde philistei i. palestini
dicuntur a ciuitate sua / vel allophili i. alienigene quia semper fuerunt inimici israel et separati ab eis
ut ysidorus libro 9 / [illegible] Revisit s. per loca predicta allexandriam civitatem egipti
conditam ab allexandro ut dicit plinius / pervenit ad ethiopiam s. regionem ethiopum qui sunt orti a
chus filio cham / ut gymnosophistas i. philosophos nudos / adhibens hic generalitatem pro specie ut videtur /
Hii colunt se agrandi ut ysidorus libro 8 et dicunt philosophari / dicti a gymnos quod est nudi et
sophos quod est sapiens / isti per opacas indie solitudines philosophari philosophorum nomine ex-
istunt quod inventores mundi extensionem in campo / ubi pudenda tamen sola operiunt / Plinius
dicit quod iam quod ipsi sapientie cupidi / non solum se divitiis / voluptatibus et honoribus et curis mundialibus
quippe philosophi sapientie cupidi non solum se divitiis voluptatibus et voluptatibus et curis mundialibus
sed et quedam etiam pro veste retinent / atque ita quasi soli sapientie solliciti fuerunt
ut fungiva et potiri [illegible] forsitan pluria busitria / gemellas ho-
modo aut non sic / sed ut fungiva et potiri ... philosophantur / Et gymnosophiste i. philosophi lucentium
nudi et vestitus copiosis [illegible] philosophantur / Et gymnosophiste i. philosophos lucentium
cum sapientia videre cupiunt sic dictos a gymnos quod est nuda et sophos quod est sapientia /
Et ut famosissimam [illegible] i. famam et precipui [illegible] notatissimam solis i. appollinis mensam
in zabulo videret i. in templo eius quod erat sic in littore sabulosa / vel in sabulo posi-
tam sive inspectam / Sabulum libro dicitur arena et terra levior et arenosa / Item quendam de
ista mensa solis dicunt quod sic quedam loca sabulosa sive arenosa / que in insula quadam
erat / in quo loco philosophi ut Thales milesius et alii varietatem geometrie / arismetrice
et astronomie describebant numeros et figuras faciens illic calculatores sua / eum dominum
locum vocabant mensam solis / Tunc et dicti sapientie dicebantur / vide Augustinum in de ciuitate dei
faciens mentionem de dicto Thale milesio ait quod invisibilis fuit in astronomia in tantum quod numeros
computationes / defectus solis et lune predicere potuit / Et hic dicitur quod alii ad eundem magis
loquentes de ista mensa dicunt / sicut legitur similiter in valerio capitulo libro x. quod quidam

Marginalia (left): in tradit; Elamite; Caldei; medi; assirii; parthi; Syri; phenices; Arabes; in asia est; palestinos; philistini

Marginalia (right): chus nigri ethiops; Mensa solis

in millesia regione emit iactum rethis a quibusdam piscatoribus in mari iuxta templum delphici apollinis. Contigit autem quod in illo iactu piscatores mensam auream extraxerunt, quam emptor iactus voluit habere. Piscatores contra dicunt de piscibus intellexisse pactionem. Tandem vero in hoc consenserunt ut in hac causa a sapientibus [illegible] qui apud eos sapientissimus consuleretur cuius esse deberet mensa. Ille vero tunc famosi ibi erant. Sapientes vero super hoc apollinem illum deum sive oraculum apollinis petierunt et consuluerunt. Quibus responsum est quod amplius dari sapientissimo deberet. Et ita tandem data est et conservata apollini sive ydolo solis tanquam sapientissimo, qui deus sapientie fingebatur, forte propter lucis originem, que est causa cognitionis sensibilis. Et postea super mensam illam [illegible] dabantur responsa. Et inde tanta fama excrevit ad apollonem ad videndum eam [illegible]

Vel aliter fortasse [illegible] mensa illa fuit tripes apollinis in qua responsa dabant [illegible] vetustissimo tripede apollinis. Super illam mensam erat exercitium sapientie, responsa ab ydolo illo apollinis querentes ibi. Et vero apollonium philosophum et alii qui philosophi mundum circuierunt potius debent visitare propter institiones ut viderent ibi mensam auream que erat super archam testamenti. Et vocabatur propiciatorium de qua mensa aurea vel propiciatorio verus deus dedit responsa sacerdotibus in populo. Et potius phron debuerunt et potuerunt omnes philosophie cupidi circuisse deum quam circuisse ydolorum [illegible] in quibus non deus sed demones loquebantur. Iuxta illud omnes dii gentium demonia. Quod verum [illegible] est quod nemo vero venire ad deum nisi deus traxerit illum. Et aliter autem dicitur sicut in predictis. Circuisse eum tangit hic unius mos specialis quo inter ceteros philosophi videntur multa cognovisse de occultis celestium terrestrium sive responsa ydolorum seu deorum gentilium. Verum eorum modo tangebatur saepius in [illegible] pythagore ad memphiticos vates. Et hunc modum vel vie cognoscendi philosophi maxime fuerunt. Plurimi vero per demones decepti sunt. Et in errores varios et pravos sunt deducti. Et vero de famosissima solis mensa. Ad quam tanta sollicitudine et tanto labore apollonius philosophus de quo fuit [illegible] pervenire desiderabat. Et vero nos tamen [illegible] laboraremus ad attendendum mensam solis [illegible] quam permittit sequentibus se luce [illegible] vos estis qui permansistis mecum in temptationibus meis. Et ego dispono vobis ut edatis super mensam meam in regno meo. Non sabulo sive in terra grossa et arenosa

Sequitur ultima particula et conclusio istorum exemplorum videlicet Inveniet ille vir ubique quod discat.

Ista est ultima particula et conclusio [illegible] de philosophis hic in exemplum introductis. Et est sicut generalis [illegible] passus quod apollonius philosophus de quo superius tactum est perscrutando valles populos et regiones mundi circuire studuit vel profundius videlicet et ubique invenit aliquid quod adhuc disceret. Et quo adhuc melior fieret, quamvis ipse magnus philosophus habitus esset. Hanc sententiam tradit [illegible] sub hiis verbis dicens Inveniet ille vir sicut apollonius ubique quod discat. Et semper proficiens semper sit melior fiet, quia virtutibus et scientiis homo proficit et melioratur. Exemplo david 2 Re 3 c. ubi littera sic, Facta est longa contentio inter domum david et inter domum Saul, david proficiens et semper seipso robustior fiens. Et recte dicitur vir † contra muliebrem speciem mollitiem et contemptus et non curatus molestias atque varias pericula ac incomoda que peregrinantibus per ignotas regiones contingere consueverunt virili animo et forti animo circuire mundum voluit ut semper sapientior et melior fieret. Quid est contra delicatos quorum studiosi qui si contingit ad alias regiones causa studii pervenerint, tantillum aut minus tantum incomodi aut non aliorum abundantiam pertimescunt statim repatriare [illegible] vilis perseverando sed magni. Inveniet ubique quod discat. Unde [illegible] de 3 viribus in prologo dicit quod tu non nosti fortassis novit asellus. Nemo est cui omnia sint data sed nemo quem sic [illegible] ut non aliquid a natura accepisse non contigerit. Patet igitur quod quamvis habeat studium diversitate regionum nationum et regionum varios donos [illegible] vigeant et sunt et producere muneribus polleant. Sic et regiones quarum nulla continet omnia bona et preciosa. Sed una abundat in hoc et alia in illo. Sic et una gens excellit aliam in tali virtute et industria et specialiter alia excellit illam in aliis industriis artificialibus et prudencialibus. Sicut in ceteris moribus. Deus autem ita dispensavit regiones gentes et homines, ut consideret quod quilibet homo vel populus a quolibet alio consequi potest bonum aliquid quod non habet. Nemo alium contemnet. Nemo superbiat. Sed ecclesie potius amicicie concordie federe omnes iungantur. Igitur apparet quod ille apollonius philosophus ubique invenire potuit et invenit semper quod disceret et semper proficiens. Unde vel [illegible] in [illegible] sine [illegible] nichil proficiens in humanis traditionibus. Certum est enim quod nec in cognitione nec virtutum perfectione in hac vita pervenire potest ad tantam plenitudinem et perfectionem ut quod amplius homo proficere non possit. Cum [illegible] potest enim [illegible] Ecclesiastici 18 Non est invenire magnalia dei. Sed cum consummaverit homo tunc incipiet. Et cum quieverit tunc operabitur. Unde Salomon Ecclesiastes 1 dixit Salomo hic inveni quod facit deus [illegible] non [illegible] retro. Et ipse se [illegible] [illegible] omnibus. Sic vero quanto homo in humanis studiis studio plus [illegible] tanto plures dubitantes et difficultates ei occurrunt. Et ideo dixit sapiens Salomon dicens sic eius

vir et se [illegible] philosophus [illegible] [illegible] qui [illegible] adhuc [illegible] desiderium [illegible] in [illegible] quod [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible]

tot [illegible] quod [illegible] in principio

facit deus philosophia

[illegible] deus [illegible] [illegible] genera omnium [illegible] attingere ingenio [illegible]

[illegible] ad eorum [illegible] deus [illegible] defert a perfectis [illegible]

[illegible] quod et [illegible] opera [illegible] magis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] opera eorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et est [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] Ecclesiastes 1 [illegible] Salomon [illegible]

i. plures homines sunt scriptis [illegible] qui
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] se [illegible]
[illegible] ad [illegible] et intellectum

Jnfra [illegible]

Verba [illegible] 8. Est homo qui diebus et noctibus sermonem [illegible] non [illegible] et intellexi quod omnium operum dei
nullam possit invenire homo rationem [illegible] que sub sole fiunt. Et quanto plus laboraverit ad querendum tanto
plus inveniet. Nemo ergo de sua sciencia glorietur quasi totum scibile attigerit. Sed quilibet habeat
se et semper dispositionem [illegible] sapientis et intelligens fuit homo semper inveniet in quo proficere
et erudiri oportet habet. Ideo studendi [illegible] addiscendi iste appollonius philosophus semper et [illegible]
continuare voluit, ut ita semper in sapientia cresceret. Contra multos sane religiosos clericos qui cum
a iuventute laboriose in studiis habitus [illegible] et intitulati fuerunt [illegible] factis carnalibus
et mundanis [illegible] committendis [illegible] sed tamen [illegible] obliti in ruditate vivunt [illegible]
quos [illegible] suo exemplo confundit hic appollonius philosophus et redarguit eos apostolus ad Galatas 3
dicens Sic stulti estis ut cum spiritu ceperitis nunc carne consummamini. Tanta passi estis sine causa.

2 [illegible] Semper se melior fieri. Istud ad bonum intellectum debet esse. Quamvis stricte loquendo nec in spiritu quanto
nec [illegible] [illegible] hec [illegible] [illegible] ut fieri melior se quibus gratia tanto in tantum bono
[illegible] [illegible] possit esse melior vel [illegible] [illegible] [illegible] quam nunc habet possit haber
maiorem. Propterea non sequitur quod aliquis possit esse melior se et hic per appellationem predicati vel
clarum est exponere. Cum ergo dicitur invenit appollonius ubique quo se melior fieret intelligitur quo po
stea melior fieret quam prius erat. Vel aliter et melius theorice. Cum enim omnes homines nascuntur [illegible]
[illegible] et [illegible] vel a iuventute dominetur in ipsis hominibus ipsum animale [illegible] quod in ipsis est. Ideo omnis
homo [illegible] ad [illegible] vel potius [illegible] ad humane et corporis est et dicitur esse animalis et spiritualis [illegible]
[illegible] se. Cum autem [illegible] [illegible] fit in homine passionum [illegible] repressio et sedatio intantum
quod spirituale in homine dominetur animali vel animalitati hominis tunc hic fit melior se immelior quam
[illegible] se est vel [illegible] condicionem sue corporee nature esse consueverit. Habilitatur enim homo ex hoc ad con-
templandum et rationaliter vivendum in quibus convenit homo cum spiritibus sive angelis. Propter quod dicit 8
[illegible] decimo dicitur [illegible] quod homo cum animo [illegible] inest totum hic quod hic [illegible] [illegible] [illegible]
subdit potentiam anime ut [illegible] aliquid contempletur. Ex quo dicto [illegible] patet doctrina

doctrina

quod ille homines in quibus durant vires anime sensitive vel in quibus adhuc tumultuant passiones
[illegible] non sunt ydonei ad contemplandum seu capiendum doctrinas spirituales. Et propter hoc eos
[illegible] instituunt peregrinari per alienas regiones vel in [illegible] [illegible] timoribus et variis [illegible]
[illegible] [illegible] passiones et [illegible] [illegible] [illegible] frangentur et sedarentur et ita in virtutibus
proficerent. Cum eos secundum apostolum vita in infinite proficiat. Iste itaque appollonius philosophus [illegible]
[illegible]. Nec querebat ultimate [illegible] cognitionem veritatis. Sed in hac vita attingere studebat perfectam
virtutem propter quod philosophus [illegible]. Concludit vero dictum appollonius verum philosophum fuisse. Nec [illegible]
[illegible] videtur quod est expressum veritatis qualem ipse respondit [illegible] philosophus [illegible] de [illegible] [illegible] videtur autem
nec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] multiplicat. [illegible] patet est signum expressum appa-
rentie. Ut habetur in libro elenchorum [illegible] vel videtur esse [illegible] bene et [illegible] vel [illegible] est signum
expressum probabilis. Ut patet [illegible] probabilis [illegible] ista probabile est illud quod videtur omnibus vel
pluribus et maxime sapientibus. Et sic iste appollonius videbatur esse verus philosophus et tamen probabi-
liter [illegible].

Et licet [illegible] [illegible] fuit [illegible] infideles possint veri philosophi nominari et velut legitimi sapientie amatores va-
leant ad finem pertingere ultimum vere felicitatis. Michi enim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] argumentis [illegible]
[illegible] de [illegible] veri philosophi et [illegible] [illegible] ad [illegible] philosophi et ad hoc [illegible] [illegible] fuit verus et laudabilis
philosophus. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] affectum et voluntatem. Et amor [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
intellectualis. Cum [illegible] affectum [illegible] vel [illegible] amet [illegible] vel [illegible] et debita intentione et
ad finem eius [illegible] ut supra visum est. Quia aliter [illegible] legitime [illegible] adulterine amat sapientiam.
[illegible] est ut [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] est ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] proficit in sciencia et sapientia tanto crescit in laudabili vita. Propter hoc facit quod dicit
Augustinus 8 de civitate dei c. 3 videlicet quod Socrates primus universam philosophiam ad corrigendos componendosque mores
flexisse memoratur [illegible] [illegible] [illegible] hominis [illegible] rebus [illegible] [illegible] [illegible] impedirent [illegible]
et Seneca epistola 93. O [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legis non [illegible] [illegible] legeris

Facere docet philosophia

ad mores [illegible] refero. Facere enim docet philosophia non [illegible] [illegible] dicere. [illegible] [illegible] [illegible] speculative
[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] et vite [illegible] adaptari possunt. [illegible] [illegible]
[illegible] Seneca de quibusdam [illegible] [illegible] et in epistola [illegible] [illegible] [illegible] speculationi de [illegible] ad
mores applicans [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] et [illegible] appetitum [illegible] et
[illegible] [illegible] contemptum [illegible]. Et ita [illegible] speculationem sit aliquid recte vivendi [illegible]
[illegible] et [illegible]. [illegible] quod verus philosophus sapientie studiosus esse debet. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ordinans ad [illegible] recte [illegible]. Sic ergo in sacra scriptura ille dicitur verus et magnus doctor.

S. A. phil. A

Et [illegible] [illegible] philosophus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] passiones
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] passiones ac
intelligens [illegible]

seu theologus qui scit et docet. Sic intendit philosophus ille est verus et magnus philosophus qui vere intelligit et ea que
intelligit ad finem debitum ordinat et vitam suam componendo recte et vere moraliter vivere [illegible]
[illegible] adhereret aliquibus sit et fuit verus et laudabilis philosophus [illegible] et dixi [illegible]

Primum est quod nichil credat vel opinetur nisi ea que ratio cogere. Ita quod nichil temere teneat nec neget. Nec
[illegible] quod non convincit cuicumque opinioni adhereat. Secundum est quod non in omnibus et in omni materia demonstrationem
vel mathematicam [illegible] rigorosam querat sed expectet demonstrationes [illegible] appetitibus et rationibus con-
gruis iuxta conditionem talis materie de qua agit assensum prebeat. Vitiosum est enim nimis leviter crede-
re sicut est vitiosum nimis durum esse et rigorosum sive arduum in credendo vel in assentiendo. Et ideo
est sicut in hoc tenere virtuosum et laudabile est. Tertium quod triplex modus est ex tribus diligenter [illegible]
[illegible] in hoc tenere virtuosum et laudabile est [illegible] ex historiis [illegible] seu [illegible]
[illegible] primo sola per experientiam et discursum exercitatum. 2º ex historiis [illegible] philosophorum seu [illegible]
[illegible] ex observationibus et opinionibus [illegible] [illegible] [illegible] tenet [illegible]
3º ex [illegible] et amicabitur [illegible] tuos et dicet tibi. Quartum est quod semper paratus
illud Deutero 32 interroga patrem [illegible] ad [illegible] et [illegible] de [illegible]. Ita quod in nullis opinionibus philosophus verus
sit opinionibus suis [illegible] ad [illegible] subito ad [illegible] et [illegible] ad opinandum se determinet
[illegible] esse [illegible]. [illegible] quod non subito ad [illegible] [illegible] et [illegible] ad opinandum se determinet
[illegible] diligenti disputatione ad utramque partem prehabita illud quod tunc [illegible] fuerit potius opinetur
et teneat probabiliter et non pertinaciter. [illegible] talis [illegible] quod si [illegible] fidei religionis [illegible]
[illegible] fuisset et [illegible] veris philosophis gentilibus [illegible] affectionibus [illegible]
[illegible] fuisset et [illegible] [illegible] aliquem [illegible] reperiat [illegible]
[illegible] nullum talem articulum habuisset [illegible] [illegible] subtiliter considerando et diligenter [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] et laudabilem philosophum gentilem [illegible] [illegible] articulos fidei [illegible]
[illegible] [illegible] articulos [illegible] [illegible] [illegible] ex-
[illegible] [illegible] et invalida [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] philosophum [illegible] et [illegible] affectum et [illegible] Circa ista oritur [illegible]
[illegible] et [illegible]
triplex [illegible] philosophos gentiles. Primum est quod [illegible] cognoscerent [illegible] esse. Et [illegible]
et [illegible] [illegible] et [illegible] dependere [illegible] ad [illegible] dilectionem [illegible]
[illegible]. Et quare [illegible] [illegible] [illegible] ei [illegible] impediunt [illegible]
instituerunt. Respondendum videtur quod [illegible] philosophi qui de [illegible] non [illegible] et [illegible]
veri philosophi [illegible] [illegible] manifestum argumentum sunt ex hoc quod [illegible] nulla
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad talem et tantam [illegible] et cognoscendum
deum [illegible] ad dei dilectionem [illegible] plus [illegible] quod et [illegible]
videtur cum dixit: Nemo venit ad me nisi pater meus traxerit eum. [illegible] si nulla [illegible]
ad [illegible] philosophi qui tam [illegible] et studiose [illegible] de [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] Et qui [illegible] diligenter [illegible] in quo [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible] ad [illegible] dei [illegible] dilectionem et [illegible]
[illegible] suo studio [illegible]. Cum [illegible] apparet ad Ro. 1 [illegible] quod [illegible]
[illegible] non sicut deum glorificaverunt [illegible] in cogitationibus [illegible]. Et hoc [illegible] maxime
accidisse ex defectu [illegible] quod requiritur ad esse verum philosophum, vel potius quia [illegible] opiniones et
historias et scripturas [illegible] a prioribus [illegible] non diligenter [illegible] debebant [illegible] fue-
runt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] et diligentiam
ad [illegible] [illegible] per experientiam et discursum exercitatum [illegible] non potuit
eos [illegible] ad cognoscendum [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible]

[illegible] admiratio [illegible] est [illegible] gentiles [illegible] philosophi fuerunt [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et non [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] philosophie naturalis et methaphisice [illegible] opinionem [illegible]
unum deum esse et intelligentias [illegible]. Et quare [illegible] [illegible] deorum et
[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel potius [illegible] esse [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] ille [illegible]
[illegible] [illegible] morales [illegible] et [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] modulator et dispensator [illegible]
[illegible] religiosi philosophi. Et eos ob hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse
[illegible] legem [illegible] [illegible] legislatoribus et [illegible] [illegible] et eos de [illegible]
deo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] nullo fundamento vel [illegible] [illegible] et regulas [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] morales [illegible] et [illegible] [illegible]

Et [illegible] advertendum quod [illegible] potuit esse causa quod tales non fecerunt. Primo quia [illegible]

philosophi principes et ydolorum [illegible] eius superstitionibus [illegible] contradicere non audebant. Ideo
et [illegible] et per eius [illegible] aut mundi incurrerent indignationem ff

Eadem ratione et hodie [illegible] philosophi et doctores et predicatores sepe veritatem tacent / et peccatores magnates reprehendere non audent /

2a causa

¶ 2a causa de philosophis erat / quia fortassis cum non recte et debite philosophabantur in negotio deorum / et deorum pluralis superstitionis / et ipsi philosophi [illegible] decepti [illegible] tangit deorum [illegible] credebant / et se [illegible] ¶ Sed [illegible] quia ista causa non potest extendi ad omnes philosophos / et sapientes gentiles / Unde b. Augustinus li. 6 de civitate dei [illegible] et [illegible] dicit quod aliquibus [illegible] affuit libertas vere sentiendi, quibus defuit libertas vere vivendi. vi. ca. x. Et illud ibi declarat duplici exemplo / ¶ Primo scilicet de Marco Varrone / cui ut dicit affuit libertas vere sentiendi / non tamen dicendi aut vivendi / [illegible] cultum deorum superstitiosum [illegible] / non fuit ausus apud [illegible] in suis libris / ¶ Secundo exemplo scilicet de Seneca / cui sicut Augustinus [illegible] apostolorum [illegible] floruisse temporibus / cui libertas reprehendendi vulgares superstitiones / non omnino ex toto / sed ex parte defuit / affuit ei libertas scribendi, vivendi non defuit / ¶ Et eodem ca. dicit Augustinus quod sapientes [illegible] cultum deorum [illegible] non [illegible] in actibus fingebant propter metum tyrannorum. Et subiungit quod Seneca elegit sapientibus ut illas deorum culturas in animi religione non haberent, sed in actibus fingerent / ¶ [illegible] ipse Seneca loquens ut ibi dicit [illegible] quod hec omnia sapiens servabit tamquam legibus iussa et non tamquam diis grata / ¶ Propter quod b. Augustinus reprehendit Senecam dicens [illegible] quem philosophi quasi liberum fecerunt / tamen quia erat senator populi romani colebat quod reprehendebat / agebat quod arguebat / quod adorabat [illegible] [illegible] ex philosophia intellexerat quod [illegible] superstitiosa esset / propter leges civium et mores [illegible] in actu [illegible] fingebat / quo eo tamen [illegible] populus veraciter agere existimabat. ¶ [illegible] Augustinus ut ibi dicit Seneca [illegible] indorum ceremonias [illegible] / ¶ [illegible] consuetudo [illegible] convaluit ut [illegible] victis leges dederunt / ¶ [illegible] Augustinus [illegible] ignoramus. ¶ Ex istis infero 3a corrolaria / ¶ Primum quod non [illegible] de Seneca quod fuit [illegible] nec fidelibus nec [illegible] [illegible] b. Augustinus [illegible] libertatem vere vivendi [illegible] habuit libertatem [illegible] vere scribendi / ¶ 2o quia [illegible] ydolatria [illegible] propter legum imperium [illegible] / ¶ 3o [illegible] et ceremonias [illegible] legis [illegible] [illegible] observantia [illegible] [illegible] et [illegible] / [illegible] Seneca [illegible] observantia [illegible] [illegible]

¶ [illegible] quod [illegible] et [illegible] et laude / [illegible] [illegible] in fidelibus [illegible] consuetudine / ut [illegible] / [illegible] [illegible] Seneca [illegible] [illegible] paulum [illegible] b. Jeronimus [illegible] in li. illustrium virorum / [illegible] ipsis [illegible] non [illegible]

¶ [illegible] et [illegible] de [illegible] famosissimorum philosophorum / ut [illegible] Seneca [illegible] philosopho [illegible] / qui [illegible] apostolorum [illegible] agere /

¶ [illegible] corrolarium [illegible] quod [illegible] et famosi [illegible] magni [illegible] mortis [illegible] in [illegible] religionis [illegible] / [illegible] ut allegatum est Augustinus de Seneca / et ita [illegible] alios [illegible] superstitionum / ¶ [illegible] habetur notabilis historia 2 Mach. 6 c. [illegible] regnum [illegible] antiochum [illegible] compelleret iudeos / ut se transferrent a patriis [illegible] legibus / [illegible] et [illegible] templum / et cognominaret Jovis Olympii / dedicando [illegible] cultum Jovis Olympii [illegible] / Et in Garizim [illegible] / [illegible] templum luxuria et commessationibus [illegible] plenum / et [illegible] / [illegible] et quod non licebat / altare etiam plenum [illegible] legibus prohibebant / Neque sabbata custodiebant / neque dies solennes patrios servabant / [illegible] simpliciter iudeum [illegible] confitebatur / [illegible] metum mortis / Tales [illegible] antiqui philosophi Seneca [illegible] legem [illegible] mortis [illegible] religionis [illegible] [illegible] in die natali regis ad [illegible] / Et cum [illegible] sacra celebrarent / cogebantur [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] iudeos qui nollent [illegible] ad [illegible] gentiles [illegible]

Seneca

Bellum [illegible]

3m corrolarium

[illegible] sedare [illegible]

liberi [illegible]

ff [illegible] [illegible] videntur [illegible] die [illegible] et alios [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] damnata [illegible] philosophi [illegible]

cieba(n)t p(re)dict(us) Seneca. Erat ergo vide(re) i(n)sig(n)e quod d(icitu)r multos deleti sunt n(ost)ris s(e)c(u)l(i)s credidisse, q(ui)bus
infirmitas ad obera suspensi, cum publice p(er) civitate(m) circu(m)duxissent. P(ri)mos p(ro)ripuit. Ille Elea-
zar(us) vnus de p(ri)nc(i)p(i)b(us) scribar(um) non carne(m) porcina(m) et illa(m) decrevit ip(s)o de ipsius compellebat a(er)-
nem porcinam manducare. Et ille glo(rio)sa(m) morte(m) magis q(uam) odibile(m) vita(m) amplectens voluntarie
p(ro)ibat ad supplicium. Hij aut(em) q(ui) astabant iniqua miseratione com(m)oti p(ro)p(ter) antiqua(m) viri amici-
ciam tollentes eum secrete rogabant afferri carnes quibus vesci licebat et simularet manducasse
sic(ut) Rex imp(er)auit de sacrificij carnibus ut h(oc) facto a morte liberaret(ur). Et p(ro)p(ter) amiciciam h(uiu)s(modi) faci-
ebat ille senex in eo humanitate(m). Et ille cogitare cepit etatis ac senectutis sue eminentia(m) digna(m)
et ingenite nobilitatis caniciem atq(ue) a puero optime conu(er)sac(i)o(n)is et s(an)c(t)e s(ancti) et a deo condite leg(is)
constitutam et d(ixi)t cito dicens co(n)uenit se velle d(icens) in infernum. Non eni(m) etati n(ost)re dignu(m) est fingere
ge(n)t ut multi adolescentes arbitrantes Eleazaru(m) lxxx annor(um) transisse ad vita(m) alienigenar(um). Et ip(s)i
p(ro)p(ter) meam simulac(i)o(n)em et p(ro)p(ter) modicu(m) vite corruptibilis te(m)p(or)is decipiant(ur) et p(er) hoc maculam atq(ue) execrac(i)o(n)em
mee senectuti acquiram. Nam et si in p(rese)nti te(m)p(or)e suppliciis ho(m)i(nu)m eripiar, s(ed) manu(m) d(omin)i o(mn)ipotentis nec
vivus nec defunctus effugiam. Quamobrem fortit(er) vita excedendo senectute quide(m) dignus apparebo. Ad-
olescentibus aut(em) ex(emplu)m forte relinquam, si p(ro)mpto animo et forti p(ro) gravissimis et s(an)c(t)issimis legibus ho-
nesta morte p(er)fungar. Hijs dictis co(n)festim ad suppliciu(m) trahebatur. Cu(m) v(er)o plagis p(er)imeretur in-
gemuit et dixit: D(omi)ne qui h(abe)s s(an)c(t)am sciencia(m) manifeste tu scis q(uod) cu(m) a morte posse(m) liberari
duros sustineo corp(or)is dolores. Sec(un)d(u)m animam v(er)o p(ro)p(ter) tuu(m) timore(m) sciencie et b(e)n(e)uolenciale libent(er) h(ec) pa-
cior. Et iste quide(m) vir fidelis hoc modo vita decessit. Non solu(m) iuvenibus s(ed) et vniv(er)se genti
memoriam mortis sue exemplu(m) virtutis et fortitudinis delinquens. Secunda fecunda et vn(de) s(e)c(u)lis co(n)ti-
nue valentes eum sibi carnes porcinas co(n)tingere nec retrorsu(m) vero ei d(ixi)t p(ro)p(ter) metu(m) mortis z
p(ro)p(ter) etatis talia(m) infringe. Non s(e)c(un)d(u)m i(n)sup(er) s(e)c(u)l(u)m se infideles gentiles ph(ilosoph)i ip(s)o ap(osto)los sec(un)d(u)m et aly-
p(ro)p(ter) metu(m) mortis ap(er)tissime se h(abe)ntes in h(uius) q(ui) sunt religiosi p(er)tulerunt mort(em) et damnati mise-
s(ed) metu mortis apostatisse se h(abe)ntes [illegible]

Tercia admirac(i)o sive i(n)t(er)rogac(i)o de ph(ilosoph)is. Quo(modo) ex viribus naturalibus p(ro)p(ri)is potuerunt tam ardua et diffi(ci)lia agere et
pati amore sapie(n)cie. Et tamen sine passionibus dominari. Vt et quida(m) eor(um) ad virtutes heroicas puta(n)tur. Et i nobilis
p(er)venisse. S(ed) videt(ur) q(uod) ista tam p(otes)tas e(st) q(uod) spiritualis e(st) opus dei s(e)c(un)d(u)m gr(ati)a(m) et adiutoriu(m) p(ro)phetie. Quemadmodu(m)
Sapie. 8. p(ro)misisse. Scio q(uia) aliter non possu(m) esse co(n)tinens nisi deus dederit. Videre p(otes)t q(uod) s(e)c(un)d(u)m experiencia(m) docet. Homo
sapiens dicit. Nemo p(otes)t esse co(n)tinens nisi deus dederit. Vide(re) p(otes)t q(uod) s(e)c(un)d(u)m experiencia(m) docet homo carnalis aut vano amore
sepe difficiliora et molestiora leve pacitur et pacitur infirmitates sive fastidia carnali aut vano amore
tu(n)c fuerunt scripte aut certantes q(ui) alij fuerunt h(abe)ntes amorem divinum. Et inter deliciis fuit. Nec
p(ro)p(ter) hoc d(ixi)t penitus tollenda aut passiones concupiscibiles animales extinguendas aut mortificandas.
Principal(ite)r requirit(ur) d(e)i gr(ati)a seu auxiliu(m) d(e)i sp(iritu)ale s(ed) requirit(ur) et virtus e(st) gr(ati)a d(e)i homo ad h(oc) ut ea
agat vel paciatur recta et debita intencione. Et ut videtur virtuose in talibus se h(abe)at. Sed et acha et an(tonius)
heretici at ut d(icitu)r p(er)fidi d(icuntu)r abstinencie seu errores sepe mira pacientur velut ille Machabeus m(...)
heretici ac inde p(er)fidi co(n)stanter fidelissimi vere eo non sunt viro s(an)c(t)o co(n)tinenti. Et aliqui infideles p(er)fidi atq(ue) ere-
sis tu(n)c fidelissimi sunt eo non sunt viro s(an)c(t)o continenti. Et aliqui infideles p(er)fidi heretici ere-
dunt se p(er)stare obsequiu(m) deo. Austerissime et abstinentissime vivunt mortificatis omnibus p(ro)p(ri)is et
extinguentes i(n) se p(ro)p(ri)is passiones atq(ue) co(n)cupiscibiles animales. Q(ui) tamen non sunt laudandi nec de eis
q(uod) s(e)c(un)d(u)m exterior et corporalis exercitus sine interiori sive discrecio(n)e et sine recta intencio(n)e
ad modicu(m) et ad nichilu(m) valet. Si ergo gentiles ph(ilosoph)i mundum co(n)tempserunt, voluptates abicerunt
I. ad Thimo. 4. ad modicu(m) et ad nichilu(m) valet. Si ergo gentiles ph(ilosoph)i mundum co(n)tempserunt, voluptates abicerunt
ac se corp(or)ibus extinguerunt animales. Et sancti et totis viribus fructuosissime co(n)sentiunt toto amore
sui se corp(or)ibus extinguerunt animales. Et dico et totis viribus sancti co(n)sentiu(n)t toto amore
cui et ad p(ro)p(ri)am p(er)fectio(n)em indigere et p(ro)pter s(e) fecerunt. Sed absq(ue) re(ctitudin)e et relacione ad finem intentu(m) h(abe)nt o(mn)ia
fer(r)unt. Et p(ro)pter hoc in co(n)structione veri finis et debiti p(ri)ncipij actus. Q(uod) e(st) amor ca(rit)atis deffe-
cerunt. Et vero p(er) hoc non fuerunt virtuosi nec v(er)e laudabiles p(ro)p(ter) ea q(ue) sunt humani. Et tamen si humana co(n)siderac(i)o(n)e
cienti nec v(er)e virtuosi nec v(er)e laudabiles p(ro)p(ter) ea q(ue) sunt humani. Ceteris si humana co(n)siderac(i)o(n)e
estimac(i)o(n)e religiosi qui talia fecerunt virtuosi reputant(ur) et laude digni h(abe)nt(ur).

philostratus

Sequit(ur) I a scripsit s(e)c(un)d(u)m hoc plenissime philostratus octo volumina. Iste e(st) nonissima p(er)relacio(n)e
et exhortatorie, ad b(ea)to Jeronimo dicitur ad diligencia(m) veri studij et v(er)e sapie(n)cie. Ex illo veteres
ph(ilosoph)os de quor(um) studio labore et discursu pe(r) universum mundi p(ro) acquirenda sapia(n)cia collecta fuit. Bis d(omin)i
ph(ilosoph)os de quor(um) studio labore et disc(ursu)s p(er) universu(m) mundi p(ro) acquirenda sap(ie)ncia collecta sunt. B(ea)t(us) Jeronim(us)
ex libris philostrati et aliorum plurimorum qui in hystorijs aut aliis eor(um) libris plurima scripserunt in nova
digna et de ph(ilosoph)or(um) studio de eor(um) doctrinis et de exemplaribus eor(um) et moribus que valde morali
pytagoras et aly unde hystoria de pytagora et ph(ilosoph)is quod b(eatu)s Jeronimus hic introducit tangit plene valde
et aly unde hystoria et quorundam aliorum ph(ilosoph)or(um) studiositatem commemorat ut demorcti de quo d(icitu)r q(uod) cum
demorritus b(ea)t(us) vnus et vnius p(atr)is et quorundam aliorum ph(ilosoph)or(um) studiositatem commemorat ut Democriti de quo d(icitu)r q(uod) cum
valde dives esset, tamen ut magis vacare animo studijs liberis fecit patrimonium adnich(il)um sentencie p(er)-
vaderet, fundavit prediu(m) suu(m) patrie donavit. Et venit ad studium Athenis ubi pluribus annis moram
traxit, inmorans ad querenda doctrina confabulaciones ille multo vixit. Et p(re)benig(n)is valde de(si)d(er)io
quodam alio ph(ilosoph)o d(ic)to Carneades laborasset et ceteris sapie(n)tes multis sequendo ergo explere annis illi
dam alio ph(ilosoph)o d(ic)to Carneades laborasset et ceteris sapie(n)tes multis. Sequend(um) ergo explet annis illu(m)
vincendi ac p(er)suadendi fuisse fuit. Et ille tamen intentus erat studio ut cum sibi capiendi tamen desinisset
cogitacionibus inherens manum ad mensam porrexit abluit. Cum dextera uxor ipsius sepe ad mensa(m)
applicabat. Et in vita p(ro)p(ri)a simile legit(ur) de principibus quibus sollicit(ud)o ac diligencia. Et iste valde q(uam)

anaxag.

archimedes

Seneca ad l[ucilium]

diogenes ... in academia

no e op9 gamb distincte [illegible]

pronides

promethes

uvra

Demostenes

Demo. pro dira bo.

go tales phus tho ame vita fructus. Corpe vo qn aliene et superatus studatis cat. Idem in-
terceppo disputaturus elleboro se spali industria purgauit vt clarior et expeditior obtinere
ingenio. Versum de anaxagora legimus valerius ita dicit. Quanto porro studio anaxagoram flagrasse
se credimus qui cum diuturnam peregrinacionem pro acquirenda sapientia peractam repetisset et possessiones suas neglectas
et desertas vidisset dixit non esse ego saluus nisi ista perissent. Vincens sollicitudinem acquirendi
calcatas suas spondenda esse ... aut agendi tales ... ita vt dicit valerius con-
sideret potius cultura ingenii vacasset et domus sui familiaris intra penates mansisset non
tamen anaxagoras ad eos venisset. Archimedis legimus dicit ... obtenta cum possidium quia ... mora
fuerit de studiositate archimedis ... et oculis in terram defixis figuras geometricales describe-
bat ad hec ipse tanta studiositate ... introiuit quis vocaretur non ... nec ...
vt cum ... gladio ... super ... capite ... suo ... sue linea-
is regabat vt non turbaret figuras in puluere. ... dicit valerius archimedis fructuosa industria fuisse dicitur
vitam ... De ipsius philosophi studiositate dicit ... obsidionis ciuitatis audiret de fama archimedis
nisi ei dedisset vitam et abstulisset. Hec ... ordinata aut laudabilis talis ... studiosis homo
... fecit vt non interficeretur. ...
que prudencia et discretione ... se absorbeat et hominem sic infatuat ... fecit vt sui obliu-
iscatur de vita cura agit. Talis enim studiosus ... a suo fine que sic non be-
ne ... de vita ... et ... reddit siluestrem et insociabilem ... debet discretione ... ad sapienciam ... stultam inducit ... et que reddit ... ad imitacionem ... ab ... alios ... propter
moralem ... alii philosophi possent ... ad imitacionem ... et ... studiosum ... pro acquirenda sapiencia ... illos quos ... in epistola ... comemorat. Et ... studiosum ...
inuitandum ... obmitto ... ... sunt ... in ... ibi
primi ... epistola de philosophis introducta ... in quibus ... ad ... sapiencie
discipulis exemplo est ... philosophorum ... pro acquirenda sapiencia ... et ... labore studi-
osos ... regiones et populos ... adire ... famosos in suis querere et ... audire vt pitagoras
... debet ... a ... doctis ... addiscere ... in ... vt ... plato
debet ... vt plato debet ... querere discretam ... apollonius
studio ... habere vt plato ... querere ... aut honoris fastigium ... plo
spectaculorum insania ... querere ... voluptate aut ... opulencia ... fecit mora ... non reperit
nobiles ... Non ... voluptatem aut regionis opulencia ... apollonius ... alios ... ... quos
... apollonium ... et ... regiones et populos ... olim fuerunt
... hoc ... regiones et populos ... inuenerunt ... in libris ... laboriosa
philosophiam ... ad hec ... erat et preciosa et ... inuenerunt ... gentiles laborauerunt et fratres fideles
inuencionem inuestigabant ... qui ... vt gentiles laborauerunt ... sapiencie ... consideracionem
inuenerunt labores ... Et ... quod ... ... inuenerunt ... non ... sic
... reperit ... fidelibus vtpote ... copiose ... et ... descriptos ...
... in ... libris et historiis ... et ... studiose gentilitas
... et ... laboriose ... potuit ... per ... in ... vsum ve-
et laboriose ... investigare potuit ... sui ... studium ve-
vt inuencionem ... non occupati ... contemplacioni ... per hunc sapiencia ...
sapiencie que ... et ... applicarent
inuenta ad vsum vere vite et ... honorifice ... insistendo ...
Et ... illi qui in ... studio sapiencie seu ... studet ... sic
... laboriose ... non ... in ... regiones et populos sic philosophi genti-
... et laboriose essent. Non ... in ... regiones et populos ... et codices sic illi ... discre-
... in discernendo ... et laboriose ... per varios libros et codices sic illi ... studiosi-
bant per populos et regiones ... compando studiosi
... ad studium ... dicit ... diligenter inspicere voluerit ... acqui-
... ad studium ... pro virtutis ... amore ... esse videbit ... alii ... calcabant honores alii pretere-
... sua diligencia inferiores esse videbit ... alii ... honores ... desidentes ...
... alii acceptis ... gaudebant alii ... pronides philosophus ... annis in
... Et promethes philosophus ...
... egipcia ... legitur. Et promethes philosophus ob ... caucasi ... studia ... mechanicas ...
... caucaso ... quod ... studia ... mechanicas ...
De alio quodam legitur ... diligencia in nostris studentibus et lectoribus
... et ... Hanc ... diligencia in nostris ... in ... sapiencia ... que ... esse vellet vt continuato studio ... in ... sola ... et magis ... uva-
... in ... decrescere assidua studendi diligencia sola crescit et magis
... senibus ... qui adolescens ... honestis studiis instruximus.
valescit. Seneca itaque illos qui adolescens ... honestis studiis ...
... doctior ... Et ... studiorum ...
... Vnde demostenes ille sapiens ... expletis ... annis
se mori ... dixisse ... dolere ... sapiencie ... incepisse

plato
Socrates
pytag[oras]
Catho

Plato 2 81 anno decessit et scribens moritur. Et Socrates autem [illegible] 8 annos et
disputandi studendi [illegible] dolore et labore complevit. Cato dicit Hugo alios philosophos py-
tagoram Democritum [illegible] qui omnes unam etate longeva in sapientie studiis floruerunt.
Nec mirum cum esset Catho [illegible] senex grecas litteras di-
scere non erubuit nec desperavit. Ad adipiscendum ergo [illegible] illi [illegible] sapien-
tie nec decrepita etas aliquem inhabilem potuit reddere. Nemo ergo propter se-
nectutem studium sapientie obmittat. Tamen ipsa est Abysaac que sola calefacere potuit
senem David. Nemo in studio in addiscendo torpeat. Nemo paupertas abstrahat.
Neminem voluptas aut opulencia retrahat. Nemo labor exterreat. Nemo [illegible] de-
spectum addiscere desperet aut diffidat sapientibus diligenter attentus.
[illegible] sapientiam [illegible] sive theorice. Tamen hec sapientia [illegible] Augustinus in [illegible]
Et [illegible] sapientiam [illegible] custodie acceperunt. Tamen ab aliquibus [illegible]
large libere [illegible] illuminandi. Hec et sapientia [illegible] in annis [illegible]
discendi. Et [illegible] impetravit ut patet de Salomone 3 Regum 3. Et de illo qui dicit cap.
Et [illegible] ad me spiritus sapientie. Patet etiam de duobus viris devotis [illegible]
[illegible] et [illegible] de Anthonio quodam egipcio monacho qui sine ulla [illegible]
[illegible] ut dicit Augustinus [illegible] et [illegible] intellexisse perhibetur [illegible]
beatum. Et [illegible] de barbaro [illegible] dicit Augustinus [illegible] acceperit
[illegible] litteras nullo docente [illegible] in plenum noticiam accepit orando ut [illegible]
[illegible] et [illegible] impetravit. Et ut codice oblato stupentibus qui aderant
[illegible] et [illegible] Tamen ergo [illegible] per addiscendo sa-
legendo [illegible]. [illegible] culpa sua [illegible] penitentiat et petat [illegible] a domino et dabitur
[illegible] de indispositione [illegible] subito infundere et [illegible] aliquis [illegible] non
ei teste apostolo Jacobo 1. [illegible] litteraliter acquirere. Sed fuit in [illegible] supradictis
[illegible] tempora [illegible] et [illegible] querit. Et [illegible] habuit quo ad te-
[illegible] sequentia et precedentia [illegible] sapientiam antiquitatis sub lege et [illegible] lege. [illegible] dubita-
[illegible] generalium sapientum ad [illegible] sapientum [illegible] gentilium [illegible] non
[illegible] quod [illegible] aliquorum admiracioni [illegible] philosophos famosos [illegible] Ex [illegible] dubitare [illegible] philosophi
[illegible] sapientum et philosophos famosos [illegible] [illegible] adiutorium [illegible]
[illegible] cum aliquibus [illegible] an [illegible]
[illegible] explanacionem. Augustinus quippe loquens de temporibus philosophorum et [illegible] poetarum 18 de civitate
dei [illegible] apud Hebreos [illegible] et apud [illegible] Pytagoras a quo philosophie nomen
ortum est floruit. Et eodem tempore fuit [illegible] Babilonem. Socrates [illegible] Plato autem
floruit [illegible] tempora [illegible] babylonica et longe post ut dicit Augustinus
fuit Plato. Et [illegible] multi philosophi fuerunt ante Pytagoram ut Tales Milesius
[illegible] Tamen [illegible] illi [illegible] philosophos [illegible]
septem sapientes et alii quidam [illegible] poete et Orpheus Linus. Et si quis alius [illegible] apud
[illegible] solum theologi [illegible] poete [illegible] theologi [illegible] Moyse qui [illegible]
[illegible] fuit [illegible] theologus [illegible] Moyses qui verum
[illegible] deum [illegible] predicavit. Et per hoc [illegible] habet [illegible] sapientum [illegible] an-
tiquiorem [illegible] sapientia [illegible] est in [illegible] dicit. [illegible] dicit Augustinus [illegible] in [illegible]
in barbaris gentibus sicut in Egipto fuit [illegible] ante Moysen [illegible] nulla doctrina [illegible] sapientia di-
[illegible] Moysen eruditum [illegible] omni sapientia egipciorum
[illegible] sapientiam philosophorum [illegible] potuit [illegible] et Abraham [illegible] fuit et Noe [illegible]
Enoch septimus ab Adam [illegible] legimus in epistola Jude apostoli. Et concludit Augustinus. Nulla
igitur gens de antiquitate sue sapientie super patriarchas et prophetas nostros quibus [illegible] inest
[illegible] sapientia se de antiquitate iactare potuit [illegible] sapientia egipciorum [illegible] de antiquitate sue
sapientie gloriari [illegible] invenitur prophetarum et patriarcharum precessisse sapientiam.
Et hec de comparacione philosophorum et sapientum gentilium [illegible] antiquitate ad nos sapientes qui fuerunt [illegible]
[illegible] qui coluerunt unum verum deum. [illegible] in mundo veri sapientes unius dei cultores
et celestium contemplatores qui poterant philosophos [illegible] sapientie [illegible] informare. Et si [illegible]
[illegible] conquisivisset tota diligencia [illegible] quos alios [illegible] Et
[illegible] nostros sapientes [illegible] et [illegible] fuit [illegible]
Congruum [illegible] hec [illegible] de philosophis [illegible] sapientes aliquibus [illegible] al-
[illegible]. [illegible] possit [illegible] Primo [illegible]

Jacobus primo c. Si quis vestrum indiget sapientia postulet a deo qui dat omnibus affluenter et non improperat et dabitur ei. [illegible]

Anthonius

pytagoras floruit
Socrates [illegible] platonis

Moyses

1
2

Bene bragnat[illegible] sedulo sum modo vincendi sunt in statu salutis / secundo vero tempore legis et sic an ipsi
aliquam gentiles sedum legem non vivendi sunt in statu salutis / quarto utrum philosophie studium vel studium sit
ere theologie et sit et fuerit apud deum meritorium / Et quantum ad divisionem ad [illegible] et eius explanationem
alia sit quod sumitur sit de aliis tribus / ideo solum hic est pertinens quod / Arguitur quod sic
quod philosophie [illegible] studium non sit et fuerit apud deum meritorium / Quia si ipse [illegible] gentiles
sit secuti plus [illegible] et esset apud deum olim multum meruisset / Sequens ut [illegible] [illegible] fecisse
et laboriosissime insudabant studio tali / Et amore ipsius sicut philosophie renunciabant omnibus temporalibus
vel exemplis et [illegible] plagas devoverunt / Sed tale studiose sollicitus apud deum [illegible]
meruerunt [illegible] quia amore ipsius studium ad [illegible] vel [illegible] ad eius [illegible] ordinaverunt
Et sic patet ad [illegible] / Item studium [illegible] vite [illegible] meritorium [illegible] et in-
mediatum talis studii [illegible] credere vel scire / Sed [illegible] non est meritorium / quia non [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] credere at non credere / Non per studium / scientia sola inflat et ad cor[illegible] [illegible] dei
Ad secundum arguitur sic et [illegible] de studio philosophie / Quia per studium tale acquiritur [illegible] et veritas cognita
[illegible] quia et [illegible] ad [illegible] vite [illegible] / Ergo philosophia [illegible] debitum [illegible] et ordinem [illegible] ne-
cessitatem / Igitur et [illegible] labor [illegible] et meritorium / quia nulla [illegible] [illegible] [illegible] / Item actus
militie [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] sunt meritorii [illegible] temporalis [illegible] augustinus
[illegible] de civitate dei / Igitur a fortiori actus militie [illegible] [illegible] gentilium debuerunt eis esse meritorii
[illegible] et clara / augustinus [illegible] de civitate dei [illegible] ubi loquitur de [illegible] dicit augustinus / [illegible] non erat [illegible]
[illegible] vitam eternam / Sed [illegible] [illegible] gloriam [illegible] imperii [illegible] [illegible]
actibus [illegible] quibus ad tantam gloriam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / Ergo de
[illegible] augustinus [illegible] de [illegible] et [illegible] [illegible] / Quia [illegible] studium [illegible] ad [illegible] [illegible] ad meri-
studio [illegible] theologie [illegible] / [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] studium [illegible] [illegible] vite [illegible] / Et [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] possessori suo /
meritum dicit / hec [illegible] amplius [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] tribuunt possessori suo /
[illegible] [illegible] dubio [illegible] [illegible] studium est diligens et vehemens animi [illegible] applicatio
[illegible] occupatio adinveniendi declarandi roborandi vel defendendi veritatem / Secundum omnis studiosus labor est
vel circa inventionem veritatis vel invente declarationem / vel roborationem / vel defensionem / [illegible] [illegible]
quod [illegible] visa [illegible] [illegible] [illegible] multiplex [illegible] vel [illegible] [illegible] sic applicatur studio philosophie / [illegible]
[illegible] intentionem gentilium [illegible] cognitionem veritatis et [illegible] [illegible] [illegible] philosophie [illegible]
[illegible] / [illegible] sic applicatur tali studio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
vel [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] disponit / [illegible] ut honoretur et magis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] honorabilium / Et omnibus [illegible] indebita intentionem [illegible] [illegible]
[illegible] igitur [illegible] [illegible] tale studium philosophie [illegible] [illegible] [illegible] intentionibus / [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] cognoscit [illegible] [illegible] conditionibus et [illegible] [illegible] dei [illegible]
[illegible] in [illegible] fieri voluit / Et ut ita [illegible] [illegible] [illegible] in dei laudem et dilectionem [illegible]
ille [illegible] non cognoscit [illegible] artificis in [illegible] et [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] intuitu artificis / [illegible] ut cognoscat [illegible] [illegible] [illegible]
potuit in cognitione dei et [illegible] [illegible] et [illegible] potuit [illegible] cognitioni [illegible]
[illegible] / Et ut sic videat [illegible] [illegible] fuit ad salutem suam de [illegible] fieri illuminatus
[illegible] intentio vero studii [illegible] et ut [illegible] talibus [illegible] [illegible] disponit et abilitet [illegible]
[illegible] ad [illegible] intelligendum et aptius defendendum ea que fides saluberrima [illegible] [illegible]
tradit credenda / [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pono tale [illegible]
Studium [illegible] [illegible] apud infideles sicut apud [illegible] fuit [illegible] celeste meritorium / [illegible]
[illegible] quia gentiles applicabant se tali studio [illegible] illis tribus intentionibus [illegible] et in-
[illegible] ad meritum apud deum / Non [illegible] [illegible] ut [illegible] dilectionem / Nec eius honorem
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per apostolum [illegible] ad [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] medicina et [illegible] legum [illegible] apud fideles [illegible] celeste
[illegible] meritorium [illegible] / Quia [illegible] actus et sollicitudines fidelium [illegible] temporales et utiles [illegible]
[illegible] ad eius honorem [illegible] [illegible] meritorii / Igitur a fortiori studium veritatis [illegible] utile ad
[illegible] vite humane / erit talis [illegible] meritorium / Et [illegible] [illegible] [illegible] celeste [illegible]
allegatum [illegible] Romani [illegible] [illegible] [illegible] militie [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] philosophi ut [illegible] [illegible] [illegible] longe fuerunt abstinentes et [illegible] [illegible]
bonum temporale meruerunt vel [illegible] [illegible] temporale [illegible] [illegible] [illegible] / Et illud [illegible] [illegible]
fuisse [illegible] aliquam temporale [illegible] [illegible] philosophorum [illegible] [illegible] [illegible] per fideles [illegible]

Omnia genera contrarietate sepe dant mala et pluribus propter bonum aliorum quibus dant / Et quod dei auxilium habuerunt philosophi vide per augustinum 22 de civitate dei c. 22 ubi in inducta auctoritate Tullii dicit. Et ipsi tamen quos agimus quid sunt compulsi, humana non quarimus, si vera philosophia, quorum quorum contrarietatem quos agimus quid sunt compulsi vocati sunt ingeniis acutissimis preditum. Et hic recitat X° de civitate dei c. 2 philosophi ut ingeniis vocati sunt ingeniis acutissimis preditum. Et secundo investigare quid in re naturali latitat, quid in moribus appetendum et quod fugiendum. Et sublimia quedam investigare quid in re naturali latitat, quid in moribus appetendum et quid fugiendum. Et subdit, quedam eorum quedam magna quantum divinitus adiuti sunt invenerunt / quantum ut humanitus impediti sunt erraverunt. Ex quibus apparet quod philosophi meruerunt a deo digni spirituali in inventione veritatis aut aliquid tale quod

Ex quibus amplius infero aliqua corollaria. Primum est quod nulli est vere meritorium studium artium et theologie, quidem quod est in statu mortalis culpe, quia quamdiu est homo in tali statu non vt theologie quidem quod est in statu mortalis culpe / quia quamdiu est homo in tali statu non debet intendere nec recte sentire, sed ad quod referre debet, scilicet ad dei honorem et proximi salutem, studium debet intendere. Nec recte sentire / sed ad quod referre debet / scilicet ad dei honorem et proximi salutem. Sed tale eius studium procedit ex radice in qua non est dei caritatis radicatio.

// studium

Secundum corollarium. Secundo quod laudabilia gymnasia sapientie et divine prudentie et apud fideles et infideles prodierunt et sunt disposita. Hoc quantum ad gentiles patet quia sicut seculares que ex studiis eorum publicis prodierunt et sunt disposita. Hoc quantum ad gentiles patet quia sunt secularis que ex studiis eorum publicis provenerunt, erant utiles fidelibus tribus modis predictis. Quantum vero ad fideles patet quia nisi studia publica continuarentur et confunderent fideles sana cito rudescit. Et errores et falsa superstitiones varie bene insurgerent. Et dicat forte, sufficeret quod quilibet studeret in propriis suis, puta hic quod fecit quilibet

2m

studium

generales scolarium et magistrorum. Respondeo dicendum. Primum propter maiorem auctoritatem et apparentiam literarum. Primum propter celeriorem instructionem plurium. Tertio propter maiorem veritatem addiscendam et melorem digestionem et discussionem dubiorum. Quarto propter liberiorem vacationem in studio, sed propter remotionem multorum que impediunt acquisitionem sapientie / ut sunt voluptates, abundantia propter parentes et familiaritates parentum et amicorum. Quinto propter maius et fortius augmentum sapientie in generali multorum disputandi et docendi, via, sicut ille apes portantes simul laborantes componunt plures de melle quam si quelibet simul singulariter et separati laborasset. Primum quasi multe propter et nulla propter solum fieri potuisset. Sed est deserviens et de multis pollentibus congregatum, quod quilibet melius et latius inveniunt quam si solitarie vivendo nova dicere et hic incidunt questio. Si ex divina providentia propter ita sicut apud gentiles et est nunc apud paganos gymnasia sive scientia universaliter sapientie humane scilicet et divine / quare ergo apud populum israel nunquam fuit studium puerili liberalium sive humanarum. Respondeo quod quia futurum erat scilicet ex duobus populis, scilicet israelitico et gentili, fieret tamen propter unam ecclesiam, et congregatio fidelium. Ideo disposuit deus quod unus illorum populorum vacaret pure et quasi impermixte veri sapientie. Et alter alteri, scilicet populus israel pure cognitioni spiritualis dato per theologiam / Et alter populus scilicet gentilis vacarent investigationi studiis generaliter valde inveniebant cetera quia nulla sive alia humano studio vere spirituali prodire poterat. Unde voluit deus ut in uno populo qui perfectissime deberet in omni tranquillitate et veritate generaliter ut tamen esset a gentilibus, et generaliter revelatam sunt spiritualia israelitis generaliter. Ut sic fieret ut esset una perfecta fidelium ecclesia scilicet sana

¶ ut addi gentiles ut supra

Unde propter maiorem declarationem dictorum ut gentiles philosophi per studiosos labores suos et varios discursus perprehenderunt scientiam, tamen non meruerunt celeste premium, tamen meruerunt perdi nomen eorum temporalem aliqua temporalem retributionem. Et ipso magis additum est / Cum illa temporalis retributio multiplex esse potuit videtur et primo ut tantum fuit generaliter, cum quidam philosophorum pro bonis eorum studiis et operibus remunerati fuerunt a deo per aliqua divitiarum temporalem in processu disputationis et vocatione ad magisterium vitae. Secundo aliqui gentilium sollicite prudentes fuerunt sine tali vocatione diversorum / quod aliquem dederunt affirmantibus, sic vel alius. Tertio forte dicitur specialiter, a multis estimatur, tamen philosophi fuerunt de studiosissimis philosophis. Quarto remunerati videntur aliqui honore fama laude et reverentia eius post acquisitam scientiam ab [illegible] impeditis, et in vita eorum et post mortem. Sicut multi fuerunt qui fuerunt unius ordinis celebres non meruerunt tantam laudem, famam et honorem habere vel saltem non obtinuerunt in hoc seculo post mortem, quantum quidam philosophi obtinuerunt, ut plato, aristoteles, galienus et alii qui processerunt in philosophia et medicina. Ut in celebri honore memoria sunt. Sed per hoc non videntur omnino adhuc mortui esse, quorum nomina vivunt sic in memoria. Et aliquorum studiosorum gentilium divitiis remunerati sunt per suis studiis et bonis artibus, quia non multi videntur olim pervenire propter divitias, sicut et hodie forte in aliquibus causis sunt, fuerunt suis studiis tales fuerunt, propter divitias vel honores magis quam inquirendi veritatem. Gentilibus causis sed et degentilibus cum adepti fuerunt suis quos sibi statuerunt, de ipsis, sicut dicitur vos receperunt mercedem suam. Et illud fili recepisti bona in vita tua, sed videtur quod bonum quod tales adepti fuerunt non debetur dici merces, et premium fuerunt quia peccaverunt in actibus et operibus quibus conantur ad fines malos suos. Et premium offenderunt. Sicut non merentur apud ipsum mercedem si suis penas. Et peccantes deum tamen est facilis. Quinto merces multiplex fuit pro quibus alium in eiusmodi ministeriis. Scilicet simpliciter non in premio merces et mitto[?] aliquem exigente vel ubi caritas habita meretur angeli et merita meretur peccatori. Secundo vel est ex pacto quod exigente unde de vigore glossa dicit quod meruerunt portare palmam, non quod hic exigerent eius merita

merces multiplex / 2

pythagoras

ex dignitate actus / Sed quia ad hoc ... merendo fuit singularis congruentia / Secundo fuit pro indigentia vel occasione ad aliquid petendum / pro felici culpa ... que meruit talem ac tantum redemptorem ... indigentia talis et tanti redemptoris / Meritum enim et indigentia in hoc conveniunt quod utrumque disponit aliquid fieri / et ideo quasi mereri pro indigentia ponitur

Triplex ergo est meritum scilicet meritum exigentie / meritum congruentie / et meritum indigentie / Meritum exigentie ... contingit ... primo secundum dignitatem actus ut cum dominus requirit ... hoc vel illud / Secundo quod per dispositionem legis vel legislatoris ordinatum est ... Meritum congruentie attenditur ... primo penes ... aut abundantiam bonitatis ... / Secundo ex ydoneitate sive dispositionis ex parte merentis / Tertio ex utilitate aut profectu alterius vel aliorum / ... notatur dico ... inter predicta modi distinctionis ... gentiles studiis suis laboribus et operibus de genere bonis / ... non recta intentione ... potuerunt deum meruisse apud ... laborabant ... congruebat ex parte dei qui est largissimus dispensator et ... benignissimus dominus ... solem suum oriri super bonos et malos / ut ... ad referendum deo gratiarum actiones / Et ... ad bonum ... alliceret ad se ... Secundo congruebat remunerari gentiles magnitudine ... et veritate ... ut ... meruisse ... et hoc per magnam diligentiam et solliciam ... in plaga ...

[illegible]

Et si Bragmane illi ... rectius ... talis intentionis ... in statu salutis tempore legis nature ... lex ... lex divina ... Igitur ... Vide Archidiaconum ... super ... distinctio ... in lege apostolica et ... Et ita ... Gratianus ... que summa ... deus ... illud tradidit et dedit ... legem et prophetas etc.

exigentie
Meritum congruentie
indigentie

Dubium

Ro.

Ex.

et circa [illegible] in [illegible] et sic ad [illegible]

civium / et quia ad ea que sunt divino convenit naturalis vel essentie [illegible] intentionis dicit
et impellit / sicut dicitur quod si [illegible] ancillaria [illegible] servire [illegible] hoc [illegible]
dici naturale / quia ad ea [illegible] quibus tenetur / Et hoc [illegible] in [illegible] propter
[illegible] quod [illegible] diliges dominum deum tuum [illegible] / prohibet quod leditur ut
non furaberis / demirat quod tenetur / et expedit [illegible] esse [illegible] et
[illegible] esse [illegible] et repetere [illegible] repetere / [illegible] ad quod [illegible]
tenetur / hoc modo [illegible] apud [illegible] aliquos ~~[illegible] et legem [illegible]~~
~~[illegible] lex [illegible] apud omnes [illegible] ad [illegible]~~
~~[illegible] omnes obediunt [illegible]~~ / Petro [illegible] [illegible] quidam [illegible] volunt
quod lex nature non est una apud omnes / Non tamen [illegible] dicunt [illegible] in [illegible] quod [illegible] naturale est
quod in lege et in [illegible] continetur / Et hoc est quod omnibus [illegible] ut dicit apostolus [illegible] ad [illegible] non
omnes obediunt [illegible] / Ergo lex naturalis non est una apud omnes / [illegible] dicit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] dicitur [illegible] quod hic quod dicit [illegible] est [illegible] intelligendum [illegible] quod in lege
[illegible] continentur sunt de lege nature / Cum multa sunt [illegible] tradantur [illegible] / [illegible]
quia ea quod sunt de lege nature plene tradunt / Unde notabiliter [illegible] hoc dixisset gratianus
statim exemplo subiunxit in principio libri / Quod quisque iubet alii facere / quod [illegible] vult fieri . i. det
velle / Et prohibetur alii inferre quod [illegible] nolit fieri / [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] ut vobis faciant homines et vos eadem facite illis / hec est lex et prophete / [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dicendo time et mandata eius observa / hoc est omnis homo [illegible] et [illegible]
. i. iste due [illegible] iustitie faciunt perfectum hominem in virtute / Et subdidit ibi sapiens [illegible] Et cuncta
que fiunt [illegible] [illegible] per liberum arbitrium [illegible] et demerita adducet deus in iudicium [illegible]
[illegible] [illegible] sive celato quod [illegible] manifestabitur sive bonum sit vel [illegible] sive malum / ut [illegible]
patet hoc [illegible] et testimonio illius viri sancti Job in lege nature [illegible] et [illegible] Job 31o
pepigi fedus cum oculis meis . i. firmiter statui ne cogitarem quidem de virgine . i. [illegible] ne [illegible]
[illegible] in delectatione et [illegible] alicuius puelle [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] in me deus desuper
et hereditatem omnipotens de excelsis / quod [illegible] nullam [illegible] et [illegible]
[illegible] dicit homo in quo deus [illegible] per gratiam [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] et ab eis [illegible] longe a peccatoribus salus / Ideo subdit [illegible] [illegible] non ydolatrie
[illegible] [illegible] [illegible] deputatur a deo omnibus gentibus infidelibus / Et [illegible] et paganis
[illegible] / [illegible] [illegible] sive corporalis sive spiritualis / Ideo subdit ipse considerat
vias meas / hoc est [illegible] iustitie [illegible] et cunctos [illegible] meos dinumerat / Et ideo [illegible]
[illegible] allegat [illegible] [illegible] [illegible] simplicitate [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] alii [illegible]
[illegible] et [illegible] appendit me in statera iusta / et sciat [illegible] sic faciat deus simplicitatem / [illegible]
Erat iste Job [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] et fuit moysi [illegible]
temporaneus [illegible] [illegible] et aliis [illegible] [illegible] in lege [illegible] [illegible] scribente / [illegible]
[illegible] [illegible] egrotus / fuit [illegible] [illegible] cultor [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] / Cum illustrium [illegible] [illegible] / Cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] meum [illegible] Job [illegible] non est
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] verus dei cultor / abstinens se ab omni opere malo / et
[illegible] [illegible] sua / et in simplicitate cordis / Cum eum [illegible] [illegible] hostilibus [illegible]
[illegible] [illegible] / cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pulsaret [illegible] [illegible] patie
ac [illegible] debellat / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] plena / [illegible]
iustitie [illegible] [illegible] / Ille [illegible] turbine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / cum [illegible] [illegible] [illegible] portabat [illegible] / Ille eum [illegible]
[illegible] angelus [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] / [illegible] [illegible] orbatus / et fides [illegible]
et [illegible] durabat / Cum [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] plena / cum [illegible] [illegible]
[illegible] / Et plagatum [illegible] ictibus corpus et [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / intra [illegible] [illegible] incolumis militabat / Et que [illegible] pla
ges [illegible] [illegible] [illegible] / hostiles [illegible] [illegible] [illegible] / ut [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] desperit /
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] aliqua gens [illegible] non posset vitam [illegible] [illegible] ut [illegible] legem [illegible]
et [illegible] gens [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuerunt in statu salutis / [illegible] est [illegible]
predicta / Et [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] quicumque sive [illegible] sive [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] fidei / [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] et [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] in

et redemptoris futura
carnem et salvatorem mundi. Sic enim crediderunt ea nato de virgine, passurum, pendente ad
dexteram dei patris et venturum ad iudicium. Sic crediderunt ipse Elyas, Enoch, Noe, Abel, Job et
fratres eius, alii filii sui et filie tempore legis nature crediderunt, fuerunt in statu salutis.

Et intelligamus legem naturalem nichil aliud esse quam principiorum legis eterne in rationali creatura
lumine et naturali donum, quo discernimus quid sit malum et quid bonum, pertinet ad
legem naturalem, que nichil aliud est quam impressio divini luminis secundum b. Tho.

Propter autem legem naturalem tantum unum preceptum et unum genus dicitur preceptorum, scilicet bonum
est faciendum et malum vitandum. Super quo fundantur omnia precepta legis naturalis, ut
scilicet omnia ea vitanda vel facienda pertineant ad precepta legis, que ratio practica naturaliter
apprehendit esse bona vel mala humana. Cum vero bonum sit ratione finis, malum autem ratione contrarii,
inde est quod omnia ea ad que homo habet naturalem inclinationem, naturaliter apprehendit ut bona et per consequens ut opere
prosequenda, et contraria eorum ut mala et vitanda. Secundum igitur ordinem inclinationum naturalium est ordo preceptorum
legis nature. Primo est in homine inclinatio ad bonum secundum naturam in qua convenit cum omnibus
rebus, prout scilicet queque res appetit conservationem sui esse secundum suam naturam. Et secundum hanc inclinationem
pertinet ad legem naturalem ea per que vita hominis conservatur et contrarium impeditur. Secundo inest homini
inclinatio ad aliqua magis specialia secundum naturam in qua convenit cum ceteris animalibus. Et secundum hoc dicuntur ea
esse de lege naturali que natura omnia animalia docuit, ut est coniunctio maris et femine et educatio liberorum et
similia. Tertio inest homini inclinatio ad bonum secundum naturam rationis, que est sibi propria, sicut quod habet naturalem
inclinationem ad hoc quod veritatem cognoscat de deo et ad hoc quod in societate vivat. Et secundum hoc
ad legem naturalem pertinent ea que ad huiusmodi inclinationem spectant, ut puta quod homo ignorantiam vitet,
quod alios non offendat cum quibus conversari debet [illegible] alios dependeret, et cetera similia que ad hoc
[illegible] Sic de Brachmanis audivimus supra et de Job et fratribus suis et [illegible], et si
[illegible] quod homo quibus inclinatur secundum suam naturam ad operationes sibi convenientes, secundum
formam inclinatur [illegible] ut agat secundum suam [illegible]. Et hoc est agere secundum
[illegible] Quod secundum hoc omnes actus virtutum sunt de lege naturali. Dictat enim
[illegible] propria [illegible] ut virtuose agat, qualiter Brachmani fecerunt et alii multi [illegible]
[illegible] in lege naturali. Sed si virtutes consideremus prout sunt in propriis speciebus, sic non
omnes actus virtuosi sunt de lege naturali. Multa enim secundum virtutem fiunt ad que natura primo
non inclinat, sed per rationis inquisitionem ea homines invenerunt, que utilia ad bene
vivendum, secundum b. Tho. Sicut illi homines fuerunt in lege nature, sicut scripta, sicut
in lege gratie ac nova. Unde lex vetus manifestabat precepta legis nature et superaddebat
quedam precepta [illegible] ad illa que vetus lex continebat de lege naturali illi autem gentiles qui
fuerunt in via salutis ad observantiam tenebantur [illegible]. Non quia erant de veteri lege, sed de lege nature.
Non tamen tenebantur ad illa que veteri lex superaddebat, nisi populo Iudeorum. Cum illa populo Iudeorum
data est lex scripta in [illegible] progratiarum [illegible].
[illegible] patet hoc ad Romanos 2 c. ubi dicit apostolus: Cum enim gentes que legem non habent naturaliter ea
que legis sunt faciunt, eiusmodi legem non habentes ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum
in cordibus suis. Secundum b. Remigius dicit: Primo cum gentes que legem scriptam non habent
faciunt ea que lex scripta precepit illis quibus data est, ipsi utique ostendunt habere se scriptam naturalem
legem in cordibus suis. Et ipsi sibi sunt lex, quia ea faciunt que lex docet, licet illis non sit data.
[illegible] fuit b. Job et fratres sui [illegible] et Saraceni, qui neque legem Moysi neque legem evangelii
habent, quod naturaliter sciunt legem, ne homicidium faciant neque adulterium perpetrent. Certum est quod lex
scripta [illegible] ipsi sibi sunt lex, quod per opera scriptam legem in cordibus suis ostendunt.
lex [illegible] non [illegible] qui legem non accepit ipse sibi est lex. Hec opinio [illegible] quod salvatur [illegible]
in sua lege naturali et Saracenus. Cum vero nova lex [illegible] et evangelium publicata est [illegible]
[illegible] Cum gentes que legem Moysi non habent per doctrinam evangelii imbuti naturaliter ea
fecerunt que lex Moysi precepit, ipsi sibi sunt lex, quia habent eandem legem naturalem
scriptam in cordibus suis inspirationibus spiritus sancti et [illegible] [illegible] igitur
[illegible] ut in Christo [illegible] est [illegible] tempore legis [illegible] sicut [illegible] aliqui
gentiles secundum legem nature vivebant, fuerunt in statu salutis. [illegible] ut

Left margin: f. b. tho; 1; 2; 3; ii p. [illegible]; [illegible] lex naturalis [illegible]; [illegible] lex [illegible]; [illegible]

Right margin: de lege nature; non hoc [illegible]

[illegible] Abrahe [illegible] [illegible] suo [illegible]
[illegible] Abrahe [illegible] [illegible]
[illegible] esse [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] legalis hostie [illegible] prophetia [illegible]
[illegible] Et [illegible] esse deum et hominem et quod
passione et morte, quam hostie figurabant, [illegible] [illegible]

"et in 2a ad Corin. [illegible]

[illegible] ad Ro. iii. Iustificati igitur per gratiam ipsius per redemptionem que est in Christo Ihesu. [illegible] velit quod nulli iudei [illegible] legem [illegible] salvantur. [illegible] ad baptismum nec
nec [illegible] per legem [illegible] que in spiritu [illegible]. Et [illegible] quia redemptio
[illegible] redimuntur et salvantur et [illegible] iustificantur. passio [illegible] sine ba-
ptismo iustificavit [illegible] et [illegible] [illegible] ita [illegible] [illegible] quanta
[illegible] ut [illegible] [illegible] posset iustificare. [illegible] fides [illegible] passionis [illegible]
[illegible] baptismi [illegible] [illegible] sic [illegible] [illegible] fideles in lege [illegible] qui
credebant venturum et passurum. [illegible] forte in [illegible] [illegible] per baptismum [illegible] [illegible] [illegible]
fide [illegible] passionis [illegible] valet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
redemptionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gentiles [illegible]
iustificavit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] redemptionem [illegible] [illegible] nos [illegible]
suo sanguine ex fide et aqua baptismi. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] statim obierit salvabitur.
Si autem vixit [illegible] fidem operibus quia [illegible] fides in lege [illegible] sine operibus ociosa
[illegible] et in lege [illegible] ociosa erat [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] negat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] fidem tenet [illegible] operibus destruunt. Et plus est in
[illegible] catholica [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

legem

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et omnis lex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a deo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad Ro.
[illegible] [illegible] dicit legem [illegible] [illegible] preceptum [illegible] diliges [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] absit [illegible] legem preceptum [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et lex
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] preceptum.
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legem [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legi [illegible]
[illegible] [illegible] homo [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] lex [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] Et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in veteri [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et velut [illegible] [illegible]
medio [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de loco
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Et sic tota arbor [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] [illegible] [illegible] nova lex
[illegible] [illegible] in veteri et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in lege [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Tercia [illegible] ad principalem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vite eterne [illegible] quia [illegible]
[illegible] [illegible] illud [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] debitum [illegible] illud [illegible] Tale [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] et [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] apostolus [illegible] ad [illegible]
[illegible] ad [illegible] ad [illegible] ad [illegible] et ad [illegible] in iusticia ut [illegible] sit homo dei ad omne
opus bonum instructus. [illegible] illud quod reddit [illegible] [illegible] ad omne opus bonum [illegible] dirigit
et [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vite eterne. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
cor. 2 Nos autem non [illegible] [illegible] [illegible] accepimus [illegible] [illegible] [illegible] ex deo ut sciamus que a deo donata
sunt nobis que et loquimur non in doctis humane sapientie verbis [illegible] in doctrina [illegible] ubi [illegible] glo-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in volumine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] apostoli [illegible]
in [illegible] [illegible] ubi [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab [illegible]
[illegible] illud [illegible] [illegible] fides [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
defenditur et roboratur [illegible] ad [illegible] [illegible] et laborat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ille est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
per illud [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible]
[illegible] et [illegible] cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] quia [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad salutem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[Margin notes:] [illegible] per b. Tho. [illegible] 2a q. [illegible] — gl[illegible] — [illegible] et est [illegible] de [illegible] bonus [illegible]

venit i que desiit [illegible] quod tenet / cum labore invenit i [illegible] eius [illegible]
adeptum · Ergo tolle studium · naturam [illegible] ad [illegible] / Item studium [illegible] congregate possunt
defectum [illegible] / et animum ad opus [illegible] [illegible] / [illegible] tolle [illegible] studium [illegible] / [illegible]
[illegible] scriptura sacra [illegible] oculis · est quidam speculum oppositum · ut interna
[illegible] in ipso videat · Ibi certum [illegible] et pulcra congregatur · ibi [illegible]
[illegible] a [illegible] [illegible] narrat gesta virorum · et ad [illegible] cordis [illegible]
[illegible] [illegible] illorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] · ut eo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] trepidus / [illegible] et [illegible] tot virorum fortium triumphos
videt / Sed solum nobis [illegible] virtutes [illegible] · [illegible] et [illegible] · ut et victoria [illegible] [illegible]
quod imitando accipe · et rursum audimus in [illegible] quod [illegible] debemus

Item illa vera opera que bonum [illegible] et torquent mali [illegible] / [illegible] studium [illegible]
[illegible] [illegible] super illud 1 cor 2 angelorum [illegible] nobis adesse credendi sunt [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] plus [illegible] super [illegible] 20 [illegible] anglice cum spiritibus ore
[illegible] velut quod [illegible] in [illegible] nobis adesse et [illegible] angelos [illegible] / et nobis [illegible]
[illegible] referunt in sermonibus et pastoribus / [illegible] virtutes [illegible] / [illegible]
Et [illegible] libro [illegible] [illegible] [illegible] videbis urgeri tormentis · [illegible] que viderint [illegible]
[illegible] et [illegible] / et tolle [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] tormentorum [illegible]
[illegible] que viderint [illegible] [illegible] / et [illegible] legis · et [illegible] in [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] studium [illegible] [illegible] [illegible]

Sed tunc ad argumentum in oppositum [illegible] de studio physice · [illegible] studium physice non fuit apud deum [illegible] / quam si
[illegible] plus · et [illegible] apud deum multum meruisset [illegible] fervetissime [illegible]
[illegible] studio / [illegible] amore [illegible] omnibus qualibus ut [illegible] / [illegible] ad
[illegible] argumentum [illegible] / [illegible] solum actum [illegible] [illegible] · [illegible] dilectionis dei
[illegible] [illegible] [illegible] meritorii / Et adhuc non [illegible]
dilectionis dei / [illegible] solum [illegible] in nobis · et habitum [illegible] / [illegible]
de formata caritate / [illegible] quod nullum bonum manet [illegible] · [illegible] de [illegible]
[illegible] [illegible] de illa remuneratione / [illegible] intelligit [illegible] nullum [illegible] / [illegible]
[illegible] [illegible] actus virtuosi [illegible] / Cum [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] intelligitur de [illegible] actus boni · [illegible] actum bonum [illegible]
[illegible] et [illegible] / [illegible] · [illegible] est [illegible]
[illegible] actus [illegible] / Et alia [illegible] bona [illegible] in [illegible] · [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] bonum et virtuosum actum · ab [illegible] fieri
· et nullum [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] de [illegible] [illegible]
accidentalibus actuum malorum / [illegible] [illegible] · [illegible] nullus actus [illegible] boni · est
[illegible] / [illegible] boni · [illegible] [illegible] dictis / [illegible] · [illegible] actus [illegible]
[illegible] / ut [illegible] · [illegible] mali · possent dici moralis boni · et [illegible] meritorii
· [illegible] tamen talis est meritorius [illegible] · [illegible] dictis [illegible] / Et [illegible]
[illegible] error pelagii / Ad aliud argumentum de studio theologie [illegible] · [illegible] [illegible]
et [illegible] talis studii [illegible] credere [illegible] · [illegible] non [illegible] · [illegible] non est in [illegible]
[illegible] credere [illegible] non credere [illegible] [illegible] [illegible] / Ad hoc dicendum [illegible] [illegible]
[illegible] credere non sit in [illegible] nostra / [illegible] [illegible] [illegible] / Supposito [illegible] / Et [illegible]
credere [illegible] studii · ad hoc [illegible] studium [illegible] / [illegible] credere · non posse non credere
[illegible] esse [illegible] · per [illegible] [illegible] adhuc [illegible] studium [illegible] ad [illegible]
[illegible] · [illegible] · et ex [illegible] [illegible] [illegible] / Et quod argumentum [illegible] infert [illegible]
[illegible] sine caritate / [illegible] [illegible] sicut virtutes formaliter et effective · [illegible]
[illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] de [illegible] theologie [illegible] formaliter et effective
[illegible] [illegible] [illegible] · et ad [illegible] [illegible] paulo [illegible]
[illegible] · [illegible] [illegible] · [illegible] volunt [illegible]

Aliud loquitur [illegible] · [illegible] [illegible] in superiori [illegible] supposito [illegible] · [illegible]
[illegible] paulus [illegible] · [illegible] et [illegible] · [illegible] ut [illegible] intelligere doctores
[illegible] / In isto [illegible] [illegible] facit · [illegible] paulus [illegible] doctores · supposito [illegible]
exemplo · a fidelibus · et [illegible] a doctore gentium [illegible] paulo · Et primo [illegible] studium · [illegible]
[illegible] · [illegible] · [illegible] paulus apostolus · In primo [illegible] [illegible]
[illegible] paulus [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] · [illegible] / [illegible] [illegible] per [illegible]
[illegible] et [illegible] / [illegible] · a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Sexto commendat in paulino distincte diligentiam et amorem in studio quam ardor tuus / ad predicandum

Ibi Nec hoc dico [illegible] sexto commendat beati pauli sanctitate studium. capitulo 2o quod incipit ibi paulus apostolus. [illegible] Sententia generalis prime partis stat in hoc quod non solum debet movere nos et accendere ad studium et amorem sapientie studiosa diligentia philosophorum [illegible] ubique famosos in studiis a quibus discerent ut patet. Sed magis incitare nos debet ad requirendum sacre sapientie excellentia studiositas sanctorum. Et precipue beati pauli qui per multarum regionum perlustrationem [illegible] ipse spiritualiter a deo illuminatus esset. Nichilominus per maiorem securitate[m] sue doctrine [illegible] voluit alios videre et audire et cum eis collationem habere. Hanc [illegible] tradit beatus Ieronimus [illegible] ipsius viri. [illegible] Unde loquitur [illegible] de sanctis hominibus [illegible] ut hic patet

non [illegible] Cum apostolus paulus [illegible] Et propter auctoritatem quia apostolus et propter sanctitatem quia vas electionis actuum 9 c. et ita [illegible] significatur. Et propter sapientie perfectionem quia doctor est et magister gentium 1 ad thi. 2. Et propter eloquentie copiam [illegible] qui de consciencia tanti in se hospitis [illegible] id est cristo qui vadit et venit ad modum hospitis Ioh. 3. loquebatur [illegible] experimentum queritis eius qui in me loquitur cristus [illegible] que sola dephebus antiquis et planis [illegible] que sunt [illegible] et non fuerunt [illegible] Baruch 3 [illegible] et nescit [illegible] prudencie [illegible]

doctrina

[illegible] documentum [illegible] in exhortationibus seu predicationibus potius inducenda sunt [illegible] a fidelibus [illegible] gentilium. [illegible] potius attendendi [illegible] in [illegible] vas electionis id est adeo [illegible] et portaret [illegible] actuum 9. [illegible] vas electionis [illegible] Et [illegible] doctor gentium ut habetur 2 thi. 2. qui de consciencia tanti hospitis id est de cristo qui in se habitare cognoverit loquebatur [illegible] 2 ad cor. 13 An experimentum queritis eius qui in me loquitur cristus id est vultis experiri an in me loquitur cristus et utrum possit in me loqui et per eum [illegible] super vos [illegible] Nunc quid queritis [illegible] cristi qui in me loquitur utrum valeat [illegible] qui in vobis non est [illegible] et virtutibus faciendis [illegible]

Condiciones requisite ad catholicum doctorem et quomodo fuit b. paulus

[illegible] plures [illegible] ad illud requiritur [illegible] caritate ad proximos [illegible] predicatores [illegible] ad doctores et predicatores requiritur ut [illegible] caritatem [illegible] hospicio [illegible] legitur de sancto paulo [illegible] predicator [illegible] caritate [illegible] 1 cor. 13 Si linguis hominum loquar et angelorum caritatem autem non habeam factus sum velut es sonans aut cimbalum tinniens. Ergo [illegible] et si alios [illegible] ad afferendum [illegible] in eo quod apostolus doctor gentium habuit caritatem qui de consciencia tanti hospitis [illegible] de cristo qui in se habitare cognoverit loquebatur [illegible] ad doctores requiritur [illegible] quod et in

ut s. landulphus ... [illegible]

b. paulo [illegible] in textu post damascum id est ubi baptizatus fuit actuum 9. Damascus est civitas seu urbs sirie condita a damasco dispensatore abrahe filio [illegible] et ysidorus [illegible] arabia [illegible] Et videtur hic locum de arabia movere [illegible] quasi illud [illegible] apud Ierosolimam [illegible] in arabia [illegible] apostolorum ut videret petrum a principe ecclesie [illegible] beatus paulus apostolus in [illegible] doctrine [illegible] doctorum et predicatorum [illegible] predicare debent [illegible] tenet ad [illegible] caput ecclesie petri successorem. Et mansit apud eum diebus 15. [illegible] illuminare magis populum iudeorum [illegible] beatus petrus

littera

Et luminare minus populum gentilium [illegible] beatus paulus et doctor gentium [illegible] doctor gentium [illegible] plures et principalius laboravit in populo gentili. Vel quia [illegible] doctrina erat magis disposita et aptior conditioni populi gentilis et grecorum qui rationem et sapientiam [illegible] Sicut iudei signa. Et subdit in littera hoc est [illegible] misterio id est horum dierum misteria significat ebdoadis vel ebdomadis id est septenarii et octoadis id est octonarii [illegible] hoc est [illegible] septenarium et octonarium [illegible] iudei celebrabant septimum diem [illegible] Et per octonarium [illegible] in quo diem octavum celebrat per octavum [illegible] Septem autem [illegible] predicator [illegible] hoc misterio ebdomadis id est septenarii per quem [illegible] et octoadis id est octonarii per que [illegible] designatur ut [illegible] intelligitur per mansionem apud petrum 15 diebus [illegible] doctorem novi et veteris testamenti [illegible] Non [illegible] glossa [illegible] 1o [illegible] Item Octonarius [illegible] solida [illegible] replicatione [illegible] dicendo bis duo bis [illegible] quod novum testamentum est [illegible] solida tetragonis [illegible]

septem ... denarius ... [illegible]

Octonarius

virtute confessionis [illegible] et observationis duorum mandatorum in quibus pendet lex et prophete. [illegible]

Septenarius — septenarius vero [illegible] numerus [illegible] ex replicatione solius unitatis resultans. Et propter hoc testamentum signum gerit. Cum illud non sit [illegible] per dimensionem super quam alie dimensiones scilicet latitudo et profunditas duarum mathematicarum consurgunt. Erat enim sub veteri testamento solum simplex confessio veritatis dei in qua confessione consistebat lex vetus. Si quis autem ex artibus considerare vellet proprietates doctorum morum secundum veritatem invenerit ipsorum congruentem applicationem ad duo testamenta, scilicet discernendo per opera doctorum sanctorum multiplicia mysteria designantur in proprietatibus et conditionibus morum. Unde proprietates arismetica investigande sunt. Et propter hoc non immerito ceterum est sacrarum scripturarum arismetica, unde beatus Augustinus 2° libro de doctrina christiana dicit quod ignorantia numerorum sepe impedit intelligentiam sacrarum scripturarum. Sicut enim quibus sancte desideratum quare ipsius Moyses et Helias ieiunaverunt pariter per xl dies etc. Sed sancte [illegible] numerum quadragenarium

2° In quo lex passa est clava duorum doctorum sanctorum, Petri et Pauli. Doctrina convertibilis catholice commisseratio [illegible] populo iudeorum vel alteri gentilium [illegible] ut dicit [illegible] in doctore catholico sit exemplar vite lucide. Unde [illegible] in omelia de decem virginibus dicit cuius vita despicitur restat ut eius predicatio contempnatur. Et ait doctorum 13 q. 1 scilicet [illegible] quam bene predicat et male vivit deum instruit quod eum condempnare debeat. Idem xl di. multi. Sequitur quod ut laudabiliter vivat

Augustinus libro 4° unde Augustinus de doctrina 4° libro: Non obedienter auditur qui se ipsum non audit. Et est [illegible] Gregorius in moralibus: Cum impius docet, quidquid pravum agit, ipse [illegible] dicit. Sua doctrine sub trahit quod [illegible], quando opera [illegible] lingua vita etiam docet invare doctrinam non impe dit. Et pro hoc dicitur qui docet se ipsum informet in doctrina, sicut est visum est de beato Paulo apostolo qui ceteros alios, proverbiorum v°: Bibe aquam de cisterna tua et fluenta putei tui. Et propterea subditur diriventur fontes tui foras.

3 Tertio requiritur in doctore ut predicatione ut auctoritate magistri doctorum tractat, ut apostolus Paulus qui dicit: Cum in me loquitur ipse Christus, unde Augustinus in libello de disciplina christiana: Christus ipse sermonat. Ego quod sum vox [illegible] sonans; in me ipse ponere dignatur quod velit. Augustinus: Nolite quoque attendere ad auctoritatem [illegible] sed ad caritatem et prosperitatem sermonis et pietatem sermonatoris. Idem in codem libello: Christus est qui docet cathedram in celo habet, scola eius in terra est. Scola ipsius corpus ipsius est. Caput docet membra sua, lingua loquitur pedibus suis. Idem super canonica Iohannis: magisterium forinsecus adiutoria sunt et admonitiones, cathedram habet in celo qui corda docet.

4 Quarta conditio requisita ad doctorem est ut doctor orationi [illegible] sicut et Paulus dicit: Orate pro nobis, ubi dixit: Dominus [illegible] et orat. Unde Augustinus de doctrina christiana: Si [illegible] pro temporali salute laborata apud eum [illegible] temporales orant ut in ob eius compatiendo [illegible], quanto magis doctor catholicus orare debet ut tale munus accipiat, qui pro eterna hominum salute in verbo et doctrina laborat. Et dicit idem in eodem libro: Sit orator antequam doctor.

5 Quinta conditio requisita ad doctorem ut ipse doceat semper plus amet quam verba. Sicut et apostolus fecit prima ad Corinthios 2: ubi dicit Sermo meus et predicatio mea non in persuasibilibus humane sapientie verbis ~~[illegible]~~ non in philosophie et aliorum sermonum predicantium et [illegible] ut verbis decipere et delectare per obscuritatem verborum, sicut philosophi faciunt, sed in ostensione spiritus et virtutis, id est in exhibitione miraculorum que per virtutem spiritus operabantur. Confirmabam mea sermonis et magis predicatorum. Quia quod docebam et predicabam verbis planis, miraculis roborabam et ondebam verum esse, quod est philosophi verum et pseudo apostoli agere non poterant. Sicut ferunt quam obscurum stilum vestrorum habuerunt. Bonorum igitur ingeniorum ut dicit in 4° libro de doctrina christiana Augustinus insignis est indoles verum amare non verba. Quid enim prodest clavis aurea si aperire quod volumus non potest, aut quid obest lignea si hoc potest, quando nihil querimus nisi patere quod clausum est. Doctor igitur qui docet vitabit verba omnia que non docent. Et si pro eis alia que intelligantur integra potest dicere, id magis eligat. Si autem non potest, sive que non sunt sive que in [illegible] non occurrunt, utatur etiam verbis minus integris, dum tamen res ipsa doceatur atque discatur integre. Et hoc quidem non solum in locutionibus sive fiat cum aliquo uno sive cum pluribus, verum etiam multo magis in populo, quando sermo promitur, ut intelligamur instandum est. Quia in collationibus est cuique interrogandi potestas, ubi autem omnes tacent ut audiatur unus, et in eum intenta ora convertunt, ibi ut requirat [illegible] quod

Clavis aurea

Sibi dicit ibidem: [illegible] cum sapientes et eloquentes [illegible] qui non aliter [illegible] aptius [illegible]

2 [illegible] et ultra [illegible] [illegible] venerabilem [illegible] [illegible] et [illegible] non docet et intelligit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et afirmat eis [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab eius [illegible] [illegible] dictum [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

nō intelligit nec mouet ē. Nec decorē. Ac per hoc debet maxime tractari sub verbis directis. Sic cum strictis et incognoscenda cumulat. Sic quovis qui cognita ineleat. Eos dumtaxat ipsos tota expectatio in dissoluenda eorum que pandimus difficultate pendebat.

6 Sexta condicio ad doc. requisita. Ut in scriptura sacris auctoribus suis regulariter. Et facit apostolus ad Gal. i. Vobis enim notum facio fratres evangelium quod evangelizatum est a me. i. predicatum et probatum, quia non est secundum hominem i. secundum tradicionem seniorum et phariseorum. Evangelium. ii. quod secundum hominem esse non est secundum hominem neque doctorum et aliorum vitans inveni in homine. non est ab dict. ideo est evangelium. Omne. ii. ho. medio. et omnes vitans inveniuntur in homine. nō est ab homine. Sic adeo per homines. Unde subdit apostolus. Neque. ii. ego ab homine accepi illud neque didici. Sed per revelacionem Ihesu Christi. i. manifestacionem divinam evangelium. Et si accepi a domino ipso Christo de celo. iam immortalis erat. Nō go. i. ab aliquo apostolorum. Et si accepi a domino. neque didici. Si per revelacionem Ihesu Christi. i. manifestacionem didici evangelium. Decepit ab homine accepi. neque didici. Si revelacionem ut apostolus nō habuit doctores plenitudinem evangelicae doctrine. Tantum spiritu revelante omnem didicisse. quod mansit in damasco tribus diebus. nō videns lumen solis. neque manducans. neque bibens. Ut est tunc accepit quod scit ipse dicit quadam die cum dicit. Sed neque manducans neque bibens. Ut est tunc accepit quod scit ipse dicit quadam die cum esset in templo si extasi positus est. Certe iste sanctus doctor semper auctoris ... ut non aliud predicabat. Quia oppositum eorum dicere. quod auctor non intendebat. dampnabile est. ut ibidem docet apostolus paulo ante. Sed licet nos. si ego et apostoli. et petrus et alii. aut angelus de celo. michael aut gabriel evangelizet vobis preterquam. i. preter evangelium quod evangelizavimus vobis anathema sit. Anathema variis habet significationes. Aliquando ponitur pro occisione. ut cum apostolus ait. Optabam ego anathema esse pro fratribus. i. cupiebam interfici et occidi corpore pro eis. Aliquando sumitur pro maledictione. ut in canonibus legitur. Si quis hoc vel illud fecerit anathema sit. i. maledictus sit. Aliquando intelligitur separacione a corpore fidelium. sine perpetua ... dicitur est maledictio spiritualis et gladius malos scindens et dividens a bonis.

7 Septima condicio ad doc. requisita. Ut in scriptura sacra nil ubique misterio reservat. Unde docet Aug. xvi de civ. dei. Non sane credendum est. quod gesta narrantur. esse aliquid significantia putanda. Et propter illa que aliquid significant. etiam ea que nichil significant attexuntur. Solo enim vomere terra scinditur. Sed ut hoc fieri possit etiam cetera membra aratri sunt necessaria. Et soli nervi in cytharis et ceteris vasis musicis aptantur ad cantum. Sed ut aptari possint insunt et cetera que non percutiuntur a canentibus. Sed ea que percussa resonant hiis connectuntur. Ut in prophetica scriptura dicuntur aliqua que nichil significant. Sed quibus adhereant ea que significant. et quodammodo religentur.

8 Octava condicio que requiritur in doctore vel predicatore. ut doctrina sit facilis et apta. ut in quinta tactum est aliqualiter condicione. Et hoc paulus ita testatur i. cor. xiiii. ubi dicit. Etenim si incertam vocem det tuba quis parabit se ad bellum. Ita et vos per linguam nisi manifestum sermonem dederitis. quomodo scietur id quod dicitur. Eritis enim in aera loquentes. Tam multa ut puta genera linguarum sunt in hoc mundo. Et nichil sine voce est. Si ergo nescio virtutem vocis. ero ei cui loquor barbarus. et is qui loquitur mihi barbarus. Sic et vos quoniam emulatores estis spirituum. i. qui studetis habere spiritualium donorum. ad edificationem ecclesie querite ut ipsa dona que quis habet. ut abundetis fructificando aliis. Hic vult dicere apostolus. Sonitus in musicis instrumentis. quia sic sonitus cythare et tube ut tybie insinuant esse in distincte promissio. Ita vox predicatoris vel doctoris nulla utilitas prestat neque delectat audientem si non intellexerit que loquitur. Item consuetudo clarior inspicitur noto. Quod apud iudeos antiquitus fuit mos ut in initio mensis clangerent tubis et in solempnitate tabernaculorum et festivitatibus tubarum appellatur. Sic ait propheta psalmo lxxx. Buccinate tuba in clare tantis in neomenia i. in novilunio et in quia in nonilunio magis apparet festivitatis tempus. Erat etiam mos ut imminente bello tubis buccinarent et erat in sonitu diversitas que ad bellum et quod invitabat ad diem festum. Sic ergo confuse sonus tubae audissent preparare. Et quid se debuisset preparare. quomodo potuit scire. Sic doctor lingua incognita loquente. aut in obscuritate sermonis auditor potest intelligere quid sit dictum. Et vox tube incerta fuit. utrum solemnitatis vox. an belli. nemo discernit. Ita et vos si ceperitis loqui variis linguis. sic quidam predicatores barbarizant. perturbabunt auditores. verum predicacionis vestre aut sermo intelligi debet ut possit ad spirituale bellum se milites preparare. alias eritis in aera. i. inaniter loquentes. Propter hoc inquit beatus Augustinus iiii li. de doc. christiana. quid prodest locutionis integritas. quam non sequitur intellectus audientis. Cum loquendi. nulla est omnino causa. si quod loquimur non intelligant. propter quos ut intelligant loquimur. Propter hoc xiiii doctrina predicantis facilis.

Unde dicit Bernardus super cantica in prologo quod melius [illegible] et proferunt. Et ideo prudentes doctores qui hoc noverunt sic proferunt quod auditores de facili intelligere possunt. Et talibus prudentibus doctoribus testatur Sapiens Ecclesiastici 39 Non abscondet sapientiam suam in decore eius s. verbis inutilibus obumbrando veritatem. Et subditur statim ibidem causa In lingua enim s. lucide loquendo dignoscitur sapientia et sensus et doctrina et scientia in verbo sensati et firmamentum in operibus iusticie. Quod quidem homo de facili capit ab auditoribus. Unde dicebat apostolus paulus 1 cor 14 In ecclesia volo quinque verba meo sensu loqui ut alios instruam quam decem milia verborum in lingua s. incognita aliis ut in obscuritate sermonis. Et accipiatur secundum glossam apostolus male ingerit se quasi verba proferre in conventu fidelium ut intelligant ab aliis quam decem milia sine profectu aliorum. Utilius est pauca verba in apertione sermonis loqui quae omnes intelligant quam plura oracionum habere in obscuro et indiscrete. Unde idem apostolus Nolite pueri effici sensibus. Puerilis est et sensus parvuli agit qui obscuro et polito sermone [illegible] loqui quaerit. Unde in ambiguo melius est ut nos intelligant populi quam ut condemnant [illegible] Augustinus libro 4 de doctrina christiana.

9 Requiritur nona condicio ut sit doctrina catholici predicatoris sive doctoris sit bene [illegible] Eccli 21 verba prudentium statera bona deliberationis ponderabuntur quia nichil pronunciant nisi precedente bona deliberatione. Sic doctrina doctoris sit bene [illegible] quia unde dicitur ille qui docet omnia verba que non docet tempore Augustinus libro 4 de doctrina christiana capitulo 20. Et cuius doctrina clamat auctoritate [illegible] Ecclesiastes 5 Ne cito dicta [illegible] animi dociles tenent [illegible] fideles. Sed sicut semper [illegible] de pectore manat. Unde Ambrosius libro 1 de officiis capitulo 3 [illegible] Sit restrictior qui loquitur et ripis [illegible] sicut [illegible] ac desidero ne ducat de te. Non est malagma apponere neque oleum neque alligatura. Habe [illegible] et absterge diligentius ne [illegible] in iracundia excitet vocem tuam et [illegible] pedem et [illegible] proprie [illegible] doctor quando loquitur discrete [illegible] in registro.

10 Decima condicio spectat ad doctorem predicatorem catholicum ut sit doctrina sua sit utilis. Ita dicit Gregorius in registro [illegible] sermo [illegible] docti quam vani allocutio. Que docto allude [illegible] doctrina debet esse cum gestu aliquando et similiter ad edificationem [illegible] et proximi. Et clarius [illegible] Bernardus super cantica explanat [illegible] modum dans alibi docet modum quo [illegible] utilis multa. Et sciat quo ordine quo fine quo studio [illegible] ordine ut illud prius addiscat quod est utilius et maturius ad salutem. Quo studio ut illud ardentius quod est vehementius ad amorem. Quo fine ut non ad inanem gloriam aut propter curiositatem aut aliquid simile sed tantum ad edificationem et suam et proximorum edificationem et doctrinam et [illegible]. Sic fecit beatus paulus apostolus qui ascendit Jerosolimam ut videret petrum [illegible] laborans in predicatione gentili [illegible] in epistola [illegible] et patebit infra.

Sequitur littera Deinde post annos xiiii s. post visitationem primam s. post conversionem suam ascendi iterum Jerosolimam cum barnaba assumpto et Tyto s. de gentibus. Et exposui cum apostolis evangelium s. conferendo cum illis s. quantum ad hoc [illegible] legis imponenda esset gentibus. Ne forte in vacuum s. sine fructu currerem vel laborarem quantum ad futura aut cucurrissem quantum ad preterita.

Circa quod littera est advertendum quod beatus paulus post conversionem suam non immediate accessit ad alios apostolos sed iuit predicando gentibus in Arabia et inde reversus est Damascum et post tres annos venit Jerusalem et tunc illa vice solum vidit petrum et Jacobum et mansit xv diebus cum eo [illegible]. Et deinde post annos 14 iterum ascendit Jerosolimam et tunc vidit ibi petrum iacobum et Johannem [illegible] venit Jerusalem propter [illegible] sui et apostolorum aliorum et aliorum fidelium. Et hoc [illegible] familiaritatem cum ceteris apostolis [illegible] ad conferendum et concordandum de veritate evangelii cum aliis apostolis et fidelibus [illegible] ad gal 1. Quia forte aliqui dubitabant [illegible] cum aliis apostolis concordaret in predicatione evangelii inter gentes

Paulus apostolus vidit petrum et Jacobum

Vel quia questio fuit inter conversos de iudeis et gentibus de observancia legalium cum morte prima tum erat. Propterea questionem sedanda et determinanda videtur. Tunc venisse Paulus ad apostolos alios non ut disceret ab eis quia doctus erat ab aliquo. Unde glossa super illud ad Galatas: ascendit Jherosolimam videre Petrum. Non venit discere aliquid ab eo sed eum videre propter affectum apostolatus. Et ut Petrum de se certum redderet. Nec indiguit instrui a Petro de quo vero sed quo sancte erudito a se. Sed eum sibi coaptum. Nec indiguit instrui a Petro de veritate quia ipse responderit: ideo quia non vidit quod recte ambulare videbatur ipse prestiti [?] Petro. Unde responderit ideo quia non vidit recte ambulare videbatur ipse propter que restitit Petro. Cum autem venisset Cephas Antiochiam in faciem ei restiti, quare reprehensibilis erat. Antequam enim venirent quidam a Jacobo ab Jerosolimis ubi erat Jacobus constitutus episcopus, credentium aliquos veniret a Jacobo ab Jerosolimis. Cum autem venissent subtrahebat se et segregabat timens eos qui ex circumcisione erant. Hoc est timens ab illis reprehendi. Et simulacioni eius consenserunt ceteri iudei ita ut Barnabas duceretur ab eis in simulationem illam. Sed cum vidissem quod non recte ambularet ad veritatem evangelii. Non recte se ambulabat, quia segregabat se a gentibus cum iudeis. Et quod esset tenendum. Dixi Cephe coram omnibus. Petro scilicet publice eum redarguit, quia ipse publice videbatur peccare ut ex eius correctione ceteri roborarentur in fide. Publica enim culpa publicam egit castigationem. Coram multis omnibus ut in sacris preceptis canonibus. Quid autem dixit Paulus coram omnibus: Si tu cum sis iudeus gentiliter et non iudaice vivis, quomodo cogis gentes iudaizare? Non cogebat eos tenendi verbo, sed operibus, quod se ab illis segregaret. Potuit et gentiles dicere: Si essemus salvati et iudei per baptismum, necessario non iudeos reputarent. Nos natura iudei et non ex gentibus peccatores. Iudeus enim erat Petrus natura, et gentiles vivebat, non adorando ydola, sed non credens posse salvari per circumcisionem, sed potius per baptismum. Sic et ille gentes salvabat non per circumcisionem sed per baptismum. Nota de hac materia Augustinus in sermone volens quod non contentio inter apostolos sed disputacio erat, unde dicit: Non facilis quidem inter apostolos contentio est. Rome hec singulos conturbat audientes quod Petro restitit Paulus, qui in se columpne ecclesie collidentur et sibi invicem. Nam vera columpne sunt ipsi qui fidei constructionem sublevant ac portant. Et columpne inmobiles et pungentes et omnis ecclesie compages et corpus sunt fortes et durant et portant. Illud ipsorum litigium summo non litigium sed quoddam litigium contendens portabat totius autem pacis utilitate concordie portabat. Nam non ita nobis invicem sibi intra constricta sunt, sicut cum apostoli sibi constricti vinculis caritatis. Non illic quippe odium nec contentiones, nec appetitus vane glorie litigium fuit. Absit ut de Paulo hec dicantur, qui non solum Petri columpne apostolice penerum glorie servum esse, sed sanctorum omnium [s. servum se esse] conspicabat [?], licet cunctis laboribus superaret. Ego sum autem minimus apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus, nec tamen apostolorum. Sed et cum Petrus contrictum ad quem mentem omnium Petrus data est huius gratia. Vidisti gentem autem. Vidisti Israhelitarum mentes, unanimiter omnium Petrum non apostolorum sunt movent. Et qui talis erat tantum omnibus Petri gloriam et principatum prebebat. Et quod ei conventus debebatur non gravabat, quia honore eius non exhibere. Et inde manifestum est, terrarum orbem ad ipsum pendebat. Et ceteros totius terre sollicitudine spiritus velocitatis animos. Apostolus dicebat singulis cunctis cum ubique retinebat cogitationes patrum, contradictiones consilia, persuasiones magistra, in infinitis dispones. Et hec relinquens omnia sapientia mittens. Et Jerosolimam petiit. Et itineris nulla causa fuit nisi Petri visitatio. Sic ipse ait: ascendi Jerosolimam Petrum videre. Sic eum honorabat et omnibus preponebat, quod ipso visum semper diligebat. Non fuit. Sed diebus 15 apud eum remansit. Et ut diu optimus bellator, contractam concordie instrumentum, undique cum militibus in militare pervenit. Sic veluti decem visitandum Petri hic utrique maiorem caritatem ostenderint et nullus dubitet, hoc plene affectionis indicium. Hoc in Paulo et Petro cogitate. Nam et hic bellum fuit et secundum certamine insisterent. Non solum adversus homines sed adversus principes ac potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum. Et hic de salute hominum fuit. Et cum inter Petri visitacionem, ut tanta necessitate iniuncta Jerosolimam postposuit et apud eum diebus 15 commoraretur, et sic de diversis cogitarunt. Iste apostolus dicit duo magna certamina, [?] quam predicaret per orbem universum, nulla heresis nec divisio fuit. Sed omnis humana veritas quam dixit servatus habent, verba sanctorum aliquorum corruptum. Illum autem gentiles aut iudei nomine habebant. Tunc nec Manicheus, nec Marchion, nec Valentinus, nec alii

disputacio petri / pauli

Nota

Sign[um]

Heresis

petrus autem fuit ad nouitatem singulos heresis nominatim. Nam per ternam zizaniam seminata
heresis usque destitit. Tunc xpus iudeos petro, gentiles paulo commisit. Gal. 2 c.
Et qui operatus est petro in apostolatum iudeorum, operatus est et paulo inter gentes. Sicut flavius
sic optimus imperator cum milites suos disposuit [illegible] tunc. Illos pedestri preposuit
militie, quos pedestri noverat arte munitos. Et illi equestre iungit militiam, cum eque-
stre studium congnoverat. Et sic diversi uterque singulos commisit industrias. Ita
et xpus. Certum suum duobus commisit partibus singulis, prouida dispositione commisit. Iudeos
petro, gentibus paulo preposuit. Et si diversi exercitus sunt, unus est imperator. Nam sicut
dissimiles exercitus in armorum instructione, non in homine unitatem consistit. Ita [illegible] in [illegible]
sed in brevem corpus [illegible] protinus distat exercitus

Damasio

Sed autem questio pulsat animum. Cum iste iudaicum, ille gentilem populum gubernabat. Et petrus pa[ulus]
ante omnes scrupulositate patria eruditus est lege, qui ad pedes gamaliel degebat. Cui
cum instantiam continuum ad legem [illegible] liber erat. Quare non iudeos suscepit. Sed gen-
tiles. Et piscator qui nullis erat litteris eruditus iudeis preponitur.
Huius questionis licet alia sint media, ego non video nisi xpi dispositio et voluntas.
Unde paulo ad gentes euntem. Et dicens sibi. Act. 22 festina et exi velociter quia
non recipient testimonium tuum de me. Causam quia ipsi ferociores dixit. Exosum te sciunt habent.
Et ideo non te ingressum habent pacientem. Nec tua verba percipient. Vade ergo quia ego in na-
tiones longe mittam te. [illegible] et calledi, perfidi ac totius contumatie pleni. Non est enim
[illegible]. Non mirum non venerabilem ordinem suscipient. Sed sunt tres quartam imple-
festinat. Timore dei [illegible] petrum considerans. Dicebat paulo. Vade in nationes, longe mit-
to te. Nec pacium soli qui non crediderant iudei. Sed et qui crediderant declinabant.
Nam quod accidit ierosolimis. Iudicatur quia ad eum iacobus et ceteri dixerunt: Vides frater paule
quanta milia sunt in iudeis qui crediderunt. Et illi omnes emulatores sunt legis. Audierunt autem
de te quia discessionem doceas a lege. Hac de causa magis eum exosum habuerunt. Et hec quidem
causa est quia non iudei illi sed gentiles commissi sunt. Utrique tamen istorum, tamen iudeis et
gentibus fidem predicabant. Utrique deum [illegible] crucifixum et sepultum et resurrexisse et sedere ad
patris dexteram, vivos et mortuos iudicaturum. Et alia predicabant. In observationibus autem ciborum
et sabbati et circumcisionis et in aliis iudaice consuetudinis erat distantia. Nam petrus prius discipulus
apte commisisse quod diceret non audebat. Scilicet observationem debere contemni. Timebat enim ne per
consuetudinem auferre festinans, etiam xpus aufferret fidem corporis, anima quodam [illegible] cum lege
[illegible] ut deinde roborata. Hac tamen de causa beatus petrus iudaice eos conversari paciebatur.
Nam et diligens agricola, cum arbustulam viridi plantacionem pullulatam in terra perspexit, vicinam
arborem diuturna [illegible] senescentem, non evadiscit. Non est terra strenuit. Ne veternosis radicibus
elevatis tenera [illegible] ledat. Sed expectat tamen ut robustior terre sinibus intimata convale-
scat, iam matura stabilitate fundata. Et tunc eradicat veterem arborem de novella securus.
Hoc et petrus prouida dispositione faciebat. Fidem recentem plantationem pullulatam, exspectabat
augmentum altitudinis robustius inherere, ut sic eam licite terris penitus amputaret. Sed paulus
[illegible] ita [illegible] necessitatis laqueis non tenebatur astrictus. Quippe qui gentibus predicaret, que
legis precepta non fecerunt. Et insuper observatores fecerunt alieni. Unde apostolo dicitur. [illegible]
[illegible] in quodam loco [illegible] duos [illegible] apostolos [illegible]. Et hic docet quia ipse ar-
bitri gentibus et [illegible] predicatoribus erat. Omnibus gentibus et [illegible] eius predicatio sufficere possit.
Et si aliquis dicat: Ille stare, quid deus fecit petrum magnum et [illegible] autem iudeorum credentium. Et pau-
lus in predicationis officio propositum omnibus gentibus. Tamen ego petrus ait iudeorum si vidisset
aliquem gentilem velle converti ad fidem, suscepisset eum absque circumcisione. Sicut paulus ait gentium
aliquem iudeum circumcisum. Utique sic erat. Reprehenditur petrus quod gentiles non
cogeret cum circumcidi ut [illegible]. Et paulus sic non reprehendebat iudeum. Per circumcisio-
nem [illegible] legales observancias docebat eum non esse observandas carnaliter. Sed autem docebat [illegible]
[illegible] cogebat. Ritus iudaice observationis simulans suo [illegible] arbitrio faciebat. Sicut
ratione, ut sedem beatus gregorius [illegible] non simulationem fallacie. Sed dispensatio
qui miserat egroto. Non tamen se febres habere mentitur. Sed cum animo condolens [illegible]

duarum petri pauli

illum servare velit si ipse egrotat. Ita utique paulus iudeis cum iudeis factus est ut iudeos lucra-
retur. sed legem iudaicam [illegible] ... reliquerat. cum quereret ille populus et legitime ipse quem oportebat acciperet ... ex quo suscepit
ea celebranda. cum iam cristi esset apostolus ut doceret non esse perniciosa his qui ea vellet
sicut a parentibus legem acceperant custodire. etiam cum in cristum credidisset. non tamen in eis ipsius consti-
tuerent spem salutis. cum per dominum nostrum ihesum salus ipsa que illis sacramentis significabatur advenerat. —
[illegible] ... gentibus autem quos insuetos ad fidem converterent onera gravia. et non necessaria nullo modo
imponenda esse censebat. Videns petrus iudeorum animos qui credebant ... et iudaicum ob-
servanda esse ... sicut ... posse ... eos liberari.
[illegible] ... gratia ... petrus non erat ... legis. audite
et videte ... quod ait. Nunc ergo quid temptatis deum imponere iugum super cervices discipulorum. quod neque patres
nostri neque nos portare potuimus. ... contra ... et illi-
... et petrus et paulus ... similabant. et ...
videre quod ... petrus illius ...
... non erat. Si vero ... et legem ... postulabant. ...
... et ... cum ... veritate ... Et paulus post ... diebus
... erat. Et ... ipse precipit. et ubique petrum
erat. ista petro ... et audiebat. Et ... apud ... ratione.
Et non est dicere quod ... apostolus potuit ...
Si igitur ... quia verum ut paulus petrum increpaverit emendaverit et reprehenderit et ...
petrus utrumque peccavit timendo eos qui ex circumcisione erant. subtrahendo et segregando se a gentibus
fidelibus de gentibus. eo quod erat ... ne scandalizaret eciam de iudeis ... reprehendit eum paulus
... in ... ... Ad hanc ... valeo. ... facere ...
Et licet ... sicut ... tamen ... ipsi dicti ... petro ... satisfacere
... possumus ... Et primo ... sicut ... quod ... dicit quod iacobus
frater domini ecclesie Ierosolimitane primus episcopatum gerebat. ... qui ex iudeis credidissent ...
... Tunc petrus ... venit Anthiochiam ... inter ... ex gentibus conversos
... in cristum et ex iudeis. qui paulatim consuetudinem ... et
nullo ... fidem ... retinens. Eo itaque talem vivere cum fidelibus ...
... et iudeis sine ... observancie et ... ac aliorum. ... quidam ... a Ia-
cobo. hic est ex Ierosolimis. qui metropolitane urbis erat pontifex. ... gentibus ... gratia. Eo-
que ... in illo ... vivere ... et illi solent consuetudinem ... tenebant
et ... more ... servarent. Hoc petrus ab Iacobo et Ierosolimis qui
descenderant ... timens ne per aliquod scandalum deprivati a fide re-
cederent. gentilem ... ciborum observacionem custodiens. Hoc vero iudei anti-
ochie qui ... ciborum ... hoc ... et
ipso ... ceperunt iudaice observacionis sollempnitates ... gratia custodire. Hoc est quod paulus
reprehendit et accusavit. Et ut manifestum ... ipsa verba paulus apostolus narret. Cum igitur
venisset petrus anthiochiam in faciem ei restiti. quia reprehensibilis erat. ... qui venerunt
... ab Iacobo cum gentibus edebat. Cum autem venisset quidam ex Ierosolimis ... fide ... act. 17
... subtrahebat et segregabat se petrus timens eos qui ex circumcisione erant ne scandalizarentur
... qui ab Iacobo descenderunt. et consenserunt ei. Et ceteri iudei illi qui ... illi qui
qui ex Ierosolimis venerant in Antiochia ... nullam observacionem ... aliorum
ita ut Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem. Hoc est quod ... videt ... quod paulus
petro in faciem restitit. qui ... veritati ... et ...
Et tunc ... paulus accusat petrum. quia ... con-
... Nam ... qui ... Ierosolimis iudeis ... et ille ... debuit ...
anthiochiam venisset non iudeos ... sed gentes ... Et ... ibi ... omnes iudei
erant. et paulus iudaico ritu viveret. Ita ubi plures erant ex gentibus. Et ... nullam
... veritatem ... ... pro paucos iudeos tantos scandalizare
gentiles. Et hic ... illi ... quod ... in ... ex ordine ...
... paulum iuste accusasse ... et ... esset inmodanda ...
... et petrus ... accusatos ... Et hic ...
... petro ... paulus ... se ... et ...

publicanis

Columne quidem sunt isti qui fidei constructionem atque portant et rectores eius fontes et thezauri corporis existunt. Et si quis contradixit, non corporis nulla dignitatis attingit. Non igitur presumenda est ad illorum accusationem crimina proferre, qui laboravit pro peccatoribus, ut eos ab ipsis removeant, ea que sunt fidei catholice contraria. Quod tamen hoc quidem ut ministri omnibus noxius alicui monstretur et nullus omnino obnoxius. Et hic facilius declaratur. Si merito sint utriusque proposita. Quia ille increpavit, ille sustinuit, et eorum [illegible] peccata pendant. Hec autem eorum meritis est. Valde petrus cupiebat et nimio desiderio tenebat ut eos qui ex Jerosolimis venerant ab Jacobo, ab illa iudaica observantia liberare. Et signum ipse auctor legis sunt et apostoli esse voluisset. Et illius gentis observationes solemnia contemnenda, tamquam sibi dicens Et ea que aut presperat repugnantes. Magis discipulos scandalo depravaret. Paulus itaque si ad eos theoricos diversos voluisset, et [illegible] peritus cum nullus audiret. Nemo [illegible] presumeret. Nam qui eos eos hec admonitionem respice [illegible] scandalo nimio [illegible] [illegible]. Et amplius si hic audisset predicationem, peritus nec stetisset. Quid agitur sic quia iudeos qui ab Jacobo erant nemo increpabat. Increpationem [illegible] pauli excepit petrus, ut exemplo accusato et repulso, iuste etiam discipulos increpatos fiducia sumatur. Ut cum increparet petrus diximus corrigantur. Et illa accusatio multorum liberatio reputatur. Hoc et similiter quod hic contrarium. Nam eos publicanos tributores pensio flagitii et religiosos debita postulant. Nonnumquam hii qui solutionem iusta pudore constricti ut acriore occasionem repperiant, centurium praeteriti alios collegas separantes suo crimine sociatos sumunt ut ipsi [illegible] et in viris obnoxios vocant. Ut ipsi videntur coram omnibus, non ipsi [illegible] [illegible] sententie concessisse videantur. Et aliorum iniuria ipsis satisfecto eorum probos obnoxios demonstret. Hoc etiam petri et pauli factum est, aliquam religionem iudei debebant, id est tributum iudaice observationis penitus declinare. Hec petrus volebat [illegible] exigere, et eorum pura fide robustiori cupiebat firmitatem fundare. Volens utrumque maioris [illegible] pietatem ministri, paulus separavit velut modo obiurgatoris verba proferre, ut suo hoc et seria increpatio iuste eorum illos invectionibus fiducia largiretur. Nam ideo increpavit in facie ei inquit restiti. Et alibi dixi petro coram omnibus. Et si convicte condiscipulo voluisset, secreto hoc abstinuisse scripsisset. Sed quia non hoc fecerit festinabat [illegible] iniectum qui hec gerebantur ullatenus ignorabat paulus. Sed illos quoque clandestinis robore stabili firmare properaret. Hac de causa paulus coram omnibus increpat. Et petrus tacet ac patitur, et contradicit omnino increpati. Sed quantum se toto suo silentio corrigit. Cuiusque tamen constantie iudicio magisterii separatur. Cum parata legis observationes abdicare disponit. Nam magis inquit non tacet, nisi consciam constantiam vel arguta et convicta. Pauli instans obiurgationem indicavit. Sed placet eos ut ipsius pauli increpationes verba perpendunt. Dixi petro inquit coram omnibus. Si tu cum iudeus sis gentiliter vivis. Videamus prudentiam pauli. Non ei dixit, quoniam male facis iudaice vivens. Sed cum iustitiae et pauloante habitu conversationis arguit. Ne a pauli mente illud consilium illa ex exhortatione sed petri iudicio quod iam veritas processisse videatur. Nam si dixisset quod non recte facis legem observans, increparent eum petri discipuli. Cum autem audiret quod ex mente pauli non fuit hec correptio. Sed hec perfectum consilium. Sed quia talibus ipse petrus vincebat et in animo tali secta iudaicam retinebat, velut et mentem quiescebat. Hac de causa nec petrus post hoc consilium. Sed pauli obiurgationem tolerat et tacet ut magisterium facili preceptionem sumat. Et non tamen tantum pauli prudentia declaratur. Sed et sapientia demonstrabat. Non enim dixit si tu iudeus cum sis gentiliter vivens et non iudaice. Et quod sequitur totum pertinere est. Nam postquam dixit gentiliter vivis et sis iudeus, in consequentibus non ait, quomodo in eos cogis iudaice conversari. Sed quomodo gentes cogis iudaice conversari, ut eos presens dispu- puli invicem putaret et prudenti volumine gentiles defendens cura gerere videtur. Et iudeos veterem consuetudinem, et prime conversationis fecit abdicare. Nam quod filio accusato est accusato quod fieri simulatio est. Ipsa quoque dicta sunt verba testantur. Nam superius dixit simulatione eius servata sunt, et ceteri iudei. Hic ait quomodo gentes cogis iudaice conversari. Nam quia simulationem consensit, non ex gentibus sed ex iudeis erat. Sed si hec dixisset, sermo videbatur asperior, et ad eius cura non pertinere. Nam magis gentium erat. Nunc ad subsequentem curre re-

Nota quod Paulus ... exceptio

[margin:] gentes cogis non ... impie ... si quis ... plati ... vero pro cum ... vero tamen ... legem ... ipse ... nullo fuisse. Exemplum sit etiam talibus non apud deum gentilis qui iudeus indigere videt. Sed petrus iudeus non vincebat iudaice nec vivere debebat. Quo magis gentiles ut galathe. Et etiam voluerunt eam petrus qui exemplo suo cogebat gentiles ad ritum iudaicum. Et [illegible] quod dixit paulus, quomodo iudeos cogis iudaice conversari.

Sed quod geretur [illegible]

laudare probi discipulorum defensionem obtectum inculpabilem faciet et liberum obiurgacionem. Hec Crisostomus
ut cognoscamus quod non increpacionis sed exhortationis et magisterii indicio sub ymagine obiur-
gationis illa verba proferebat.

De petri simulatione et de eius a paulo reprehensione

Et quia hic Jeronimus et Augustinus varie videntur sensisse de legalium cessatione maxime ad Galatas
Et hic questio est an petrus peccavit peccato mortali aliquo modo vel nullo. Et videtur quod reprehensibilis et visum est per Crisostomum quod non. Placet ergo illorum de hoc audire sermones doctorum
sed quod tunc licita erat Gal. 2 et Jeronimus. De cerimonialium cessatione Jeronimus duo tempora distin-
xit tempus unum ad Christi passionem in quo legalia vim habuerunt et obligatoria et expiativa pro eo et una cum
aliud post passionem et post quod legalia sed in ipsum statum fuerunt mortua et etiam mortifera. Ita quod servare
ea mortale peccatum. Et consequenter Jeronimus habent dicere quod apostoli post passionem Christi nunquam
servaverunt ea tamquam necessaria sed solum propter quandam simulationem ne scandalizarent conversos
de iudeis et aliorum conversionem impedirent. Tamen quando simulatio non est sic intelligenda quod aliquos
illos fecerint vel mentire non facerent. Sed quia non sinebant illos tamquam legis cerimonias observantes.
Sic si quis pellicula verba virilis absciderit non causa circumcisionis faciendo. Sed sanitatis reparande.
Sed quia videtur non quod apostoli per scandalum occultaverit ea que pertinent ad veritatem vite et doctrine et
que sub tacendo vertuntur in hiis que pertinent ad salutem fidelium. Nota et hic glossa super omnibus Ezech.
quod scandalum de veritate vel ex veritate sunt veritatem pervertit scandalum qui veritatem illuminat.
Et intelligitur de triplici veritate et vite doctrine atque iustitie. De veritate vite quam pro nullo scan-
dalo aliquis mortaliter peccare. Et de veritate doctrine. Tamen doctor sive predicator non debet
[illegible] tacere sive predicare pro aliquo scandalo. Tamen tacere potest et debet si ubi obstinatos sunt
[illegible] et [illegible] deteriores fiunt et nullum conversio et utilitas inde sequeretur. Sic dicit Jeronimus in prologo
[illegible] ex certa deteriores fiunt et [illegible] aliud faciendo nisi odium gratie. Et [illegible]
que exedere [illegible] quando [illegible] aliud [illegible] nec indicat sed sumam nec testes sed testem de sic
De veritate et iustitie [illegible] dicit [illegible] non [illegible]. Tamen in nona omelia Ezech. Sancti viri [illegible] liberum increpationes sunt
pro aliquo scandalo. Et in nona omelia Ezech. Sancti viri non [illegible] liberum increpatores sunt
[illegible] eos ad sua odia excitare non metuunt quos quidem non diligere cognoscunt. Ex persone eorum devocio-
nem [illegible] ad sua odia [illegible] quia in ostendit nos aliquid iustitie habere si illis displicet incipimus
vite iure et appetitu. Tamen tria ostendit nos aliquid iustitie habere si illis displicet incipimus
que non placent deo. Et de convenientia distinxit Augustinus tria tempora unum ad Christi pas-
sionem in quo legalia cursum suum habuerunt et vim suam. Aliud autem post divulgationem evangelii in quo legalia
sunt mortua et mortifera. Tertium autem est tempus medium scilicet a passione Christi usque ad divulgationem
evangelii in quo legalia fuerunt mortua quia nullam vim habebant neque aliquis ea servare tenebatur.
Non tamen erant mortifera. Quia conversi de iudaismo poterant licite ea servare dum non ponerent
in eis spem. Illa reputantes sicut necessaria ad salutem quasi sine eis fides Christi salvare non posset
Hec autem servanda fuerunt ad tempus legalia sunt instituta. Tamen si conversi de iudaismo ad
fidem statim fuisset inhibita legis ritus sicut conversi de gentilibus ydolatrie cultus videretur quod
lex semper fuisset mala sicut ydolatria nec prius a deo fuisset data. Illis autem qui convertebantur
de gentilibus non licebat licet ea talia observare. Propter quod paulus circumcidit Thimotheum qui ex matre iudea
natus erat. Titum autem qui natus erat ex gentilibus noluit circumcidere. Gentibus sunt imposi-
ta Act. xv. scilicet quod abstinerent ab ymmolatis et suffocato non tamquam necessariis ad salutem sed ad amicabilem iudeorum conversionem
et sanguine et suffocato non tamquam necessariis ad salutem. Sed ad amicabilem iudeorum conve-
rsionem et gentilium adunacionem. Ita illo tempore huiusmodi iudei comedere abhorrebant. Sic et fieri
contingit quod aliquis existens in societate alterius abstinet a cibis quos ille abhominabiliter [illegible]
tempore. Cessante re cessant effectus. Item apostoli de iudaismo conversi [illegible]
dente eo tempore scilicet a passione Christi usque ad publicationem evangelii legerunt alii servasse legalia licite
tamen ego petrus male et paulus reprehensibiliter in tali observatione quia non peccavit ut videtur. Sit
ergo petrus. male et paulus reprehensus in tali observatione quia non peccavit ut videtur. Sed
Respondetur quod petrus non peccavit ex facto quod erat sibi licitum prout iam visum est. Sed quomodo
faciendi. Tamen in hoc nimia diligentia ad hibebat ne iudeos offenderet. Ita quod ex isto pec-
cator non mediocrem scandalum gentilibus intulit quod eos inducebant ad credendum quod talis ab-
stinentia ciborum in lege prohibitorum esset necessaria ad salutem. Et propter hoc paulus qui erat gentium
apostolus ut dicitur Gal. 2 ipsum publice reprehendit. Et petrus audita pericula gentium sive gentilium sibi
acquievit et tacuit. Hec petrus eo ignorabat si eo faciebat timens eos qui ex circumcisione erant
et et ipse vere reprehensibilis fuit et vere correctus. Et paulus vere narravit et non fal-
sum ut ipse fatetur ad Gal. 2. Ne in sacra scriptura habeat fide posite cedita. Sed admissa aucto-
ritate mendacii tota dubia nutet et fluctuet. Attamen petrus illud petri fuit veniale
quod tamen ex quo apostolus erat pro confirmatus gratia scilicet in primo [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] non [illegible] etc.

quo ad antiquitatem prelatorum petrus
quo ad [illegible] [illegible] par erit paulus.

Similiter circa petri simulationem videntur isti doctores dissentire · Jeronimus enim · dicit quod petrus legalia non servavit [illegible] · sed subtrahendo se a gentibus observare se simulavit / Augustinus vero dicit quod petrus legalia observavit
Nec in hoc peccavit / sed in hoc quod inmite et indiscrete servavit / Propter hoc Augustinus simulationem non fuisse
in facto exteriori secundum veritatem / simulationem vero fuisse intentionem interiori · quia simulabat se ea ex con-
scientia observabat id est legalia · ac si essent necessaria / Secundum Jeronimum vero peccavit simulatio fuisse in facto et apparentia
Ex hoc oritur etiam discordia circa exteriorem eius · a paulo reprehensionem / Secundum Jeronimum enim et Crisostomum
paulus non vere eum reprehendit ~~[illegible]~~ quia non erat reprehensibilis secundum veritatem · quia
nec peccavit / Sed reprehendit eum ficte et dispensative / Et hoc ex condictione / Convenerant enim petrus
et paulus · inter se · ut petrus simulate se observare legalia / subtrahendo se a gentibus / Et quod paulus eum
propter hoc reprehenderet / ut iudei · viderent tamen apostolum super observatione legalium reprehendi · et cognoscerent
ea non esse servanda / et ex tunc ea non servarent / Augustinus vero dicit dispensatorie paulum eum reprehendisse quia
peccavit venialiter ex indiscretione / Quia servavit legalia coram gentibus · ubi non debuit ea servare
quia per exemplum suum gentes iudaizare cogebat / Et ita vere reprehensibilis fuit · hoc dicit augustinus · Et
quia si petrus non fuit reprehensibilis paulus mentitus est scriptura · Et sic [illegible] scriptura [illegible]
totius scripture veritas titubabit / Item petrus aut vere ambulabat ad veritatem evangelii · aut non ·
si · recte · ergo mentitur paulus / Si non recte · ergo reprehensibilis erat / Et huic opinioni scilicet augustini
magis adheret ecclesia et nobis magis adherendum est / Sed dicitur quod isti non videntur
bene sensisse in sana ecclesia / quod sancti doctores tanti fuerint contrarii in doctrina religionis et fidei catholice
Solet dici ad hoc / quod ipsi non fuerunt contrarii secundum veritatem / Sed secundum apparentiam quia non sciebant intellectum
ad invicem ut visum est / Nam Jeronimus intelligebat quod legalia erant mortifera post passionem illis qui ponebant
spem in eis ~~[illegible]~~ / Augustinus dicit quod non erant mortifera illis qui non ponebant spem
in eis / vel Jeronimus proprie est locutus / vel dicendum quod [illegible] contradicunt [illegible] in quo
· non quod ad hunc ~~[illegible]~~ / generalis [illegible] etc.

Sed contra · non potuit paulus petrum reprehendere / Primo quia ipse videtur reprehendendus de [illegible] · de facto de quo ipse reprehendit ·
Nam paulus ipse fecit observando legalia · actuum xvi · ergo simul reprehensibilis fuit
Item prima ad thimotheum v · Seniorem ne increpaveris / ergo petrum tamquam maiorem prelatum reprehendere paulus non
debuit / Ad primum dicendum quod [illegible] / Ad secundum quod dicitur [illegible] etc. / Ad [illegible] quod [illegible] aliud de
peccato veniali · [illegible] · in quo prelatus esset et non peccat / Sunt [illegible] · aut tamen [illegible]
ad [illegible] ex officio / et non peccat / Sunt [illegible] et non peccat / Ex officio prelatus ingerens usurpat

Ad aliud quod dicitur paulus simulate fecit legalia observando et cum iudeis secundum ritum eorum manducando / tamen
per hoc quod [illegible] Respondetur quod paulus manducando non peccavit / Tum quia non ex pacto consilio / Nec in
[illegible] sicut petrus fecit / Concedit enim paulus adorandam legem bonam fuisse / Et in civitate iudeorum
tempore legis zelatores / Et quando non debuit paulus sed petrus congregatos vel arguere / Et maxime coram
omnibus / dicendo quod licet scriptum sit i thi v / Peccantes coram omnibus argue / Tamen petrus
manifeste peccavit / licet eum simulate argueret ex zelo caritatis / non tamen ex officio auctoritatis / Et videtur
hic precepto scriptura contra Ecclesiastici xvii c. Mandavit unicuique de proximo suo sed deus habet
curam / quantum ad salutem suam / Et hic [illegible] instructus / Quid igitur [illegible] utro petrus utrumque
peccavit / Respondetur quod petrus non peccavit ex facto licet ut [illegible]

..dampnabat

Hoc igitur paulus dampnavit et dimisit in iudeis quod multum habebant. Et in primis dampnabat quod ignorantes dei iusticiam et iusticiam suam volentes constituere iusticie dei non sunt subiecti, velud dicentes quod per passionem et mortem christi. Deinde ut manifestaret petro quod eius ordine [illegible] adhuc putabat res servare non ex consuetudine solempnitatis, sed per omnia ut salutis ad celebrandam. Ne quis si nunquam suffere [illegible] ut [illegible] post [illegible] mortis fuerint. Per hoc enim dampnabit per predicantes christum, sed [illegible] tamquam hostes legis persequebantur. Hos autem [illegible] errores et vicia dixit se damnare et ut sicut arbitrando et christum lucrifaceret, non observantes legis, si more patrio celebrarentur, sed et abusive celebrata sunt sine ulla salutis utilitate. Non semper inde [illegible] celebrandas prohibet, aut fallaci simulacione quod in petro reprehendit. Nam si quando [illegible] sacramenta celebrabant, quare simulant se iudeos ut illos lucrifaceret. Cur ergo non prohiberet ... gentiles [illegible] et hiis qui sine lege erant, tamquam sine lege factus est ut eos quoque lucrifaceret. Sic gentes et illud fecit ut iudeos, et hic tamen dixit non ut fallaciter se fingeret esse quod non erat, sed ut misericordia ita subveniendi esse sentiret. Ac si ipse in eodem errore laboraret, non scilicet mentiens astu sed compaciens affectu. Sic corpore [illegible] [illegible] factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem, et sicut [illegible] ... omnibus factus sum, ut omnes lucrifacerem, adhuc [illegible] intelligatur ut cuiusque infirmitatem tamquam in seipsa miseratus appareret. Non ergo ut eos deciperet, quia infirmus et hoc ego non infirmus, infirmitatem alterius simulasse potius quam doluisse voluit intelligi.

Ista et pluribus premissis per quaedam digressiones in laudem et commendationem predictorum apostolorum, et doctorum ecclesie catholice, laudat magistrorum. Ista consequenter oritur dubitacio, quomodo sit ut dictum est paulus non visitaverit alios apostolos ut ab eis disceret. Cum enim b. Jeronimus introducere et imputare quod adduxit paulino presbitero in exemplum ut doctores querat exemplo antiquorum philosophorum et magistrorum, sequitur ut a famosis disceret. Tunc paulus [illegible] doctus in lege et in evangelio, non disceret per [illegible] predictos ut disceret, sed ut alios doceret. Nec visitavit alios apostolos ut ab eis disceret, ut aliquando supra tactum est. Dicendum est pro adhuc dubium. [illegible] philosophi magni non solum visitabant et querebant alios philosophos vel apostolos ut ab eis discerent, sed etiam ut etiam quod ipsi vel invenerunt vel invenerant stirent. Plura testimonia habent, audierunt alios famosos eciam [illegible] [illegible]. Et ita fuit de b. paulo. Nec introducitur b. paulus, si [illegible] hic in exemplum, ex intencione quia philosophi introducti fuerunt. Sed ad aliquid [illegible] [illegible] ut qui iam sufficienter doctus sollicitior sit ad docendum ignaros quam ad visitandum [illegible] doctores alios, qui doceri non indigent.

Exemplo pauli qui consilium [illegible] ad docendum gentiles [illegible] visitavit antecessores apostolos.

Ideo introducitur ut quamvis aliquis senciat se sufficienter doctum, tamen per alios, et per maiorem auctoritatem approbacionem querere a summo pontifice. Et hic est per [illegible] in studio generali. Vel aliud exemplum b. pauli, cum quamvis a christo immediate doctus fuerit et ad predicandum missus, tamen adiisset petrum, et exposuit et contulit cum apostolis evangelium, sicut habetur ad galatas 2, et hec erit [illegible] declaratio.

Ponit documentum fructuosum et inducit

Sequitur littera Habet nescio quid etc. Ista est 2a pars huius capituli in qua b. Jeronimus inducit discere volentes ut potius audire doctores, quam per se legere libros conentur. Et hoc propter [illegible] utilitatem quam audiendo consequuntur. Et patet sensus in hoc quod viva vox doctoris quadam occulta et latenti virtute efficacius instruit et movet discipulos quam lectio propria. Et hoc probat adducendo eschinem sive eschinem, cum dixit quod viva vocis oraculum demostenis rethoris in perorando valde efficacius et mirabilius quam sicut dictamen ab alio lectum, et [illegible] resonabat.

Hanc sentenciam tangit b. Jeronimus, subiungit verba dicens Habet nescio quid latentis energie, id est absconse operacionis, viva vocis actus, quod dico non possum exprimere sufficienter, quomodo intus in mente discipuli operetur et laboret viva vox doctoris. Sciendum energia est interior labor vel operacio, et dicitur ab en quod est in, et ergon quod est labor vel operatio, unde et energumini dicuntur ab intus labore vexationis vel operacionis demonis occupati. Venit ergo inde energia latentis labor vel operacionis, et maxime interioris. Et subdit in littera, et si ipsa vox viva in aures discipuli de auctoris, id est doctoris ore transfusa fortius sonat, id est efficacius, quam viva autem vox dicitur que formatur instrumento animalis, victus ad differentiam vocis in scriptura.

Subdit in littera Unde et eschines verbum probat predictum per sapientis testimonium dicens Unde et eschines

Energia

latentis, id est absconse, quia latet, id est absconditur, vel est in absconditu

paulus

orator optimus atheniensis cum Rodi in illa insula exularet sive in illa civitate que dicitur Roda exularet

dico i. exilium passus est et extra patriam suam tres potius fuisset quia defecerat in probacione criminis

que imposuerat thesiphonti quem demostenes defenderat et legeretur [illegible] ipsos vel con-

ipsum demostenes oratoris optimi oratio contra [illegible] adversarium cum i. eschine habuerit [illegible]

i. que conveniebat cum in causa [illegible] [illegible] de tanta eloquentia oratoris [illegible] laudantibus

tantam sapientiam ipse eschines suspirans ait quid si ipsam bestiam i. demostenem audivissetis et

ferocitatem eius non allegaret audisset sua verba resonantem i. artificiose et efficaciter proferentem quod

admiraciones admirarentur et laudes [illegible] [illegible] [illegible] maiori evidencia

est advertendum quod hic agitur a valerio libro viii eschines et demostenes fuerunt duo famosi oratores

pue rethoris et eschines tempore [illegible] thesiphontis sic nominati impugnavit et ei crimen im-

posuit demostenes vero tamquam advocatus eum defendit et prevaluit in iudicio contra eschinem

propter quod eschines in exilium missus fuit ad insulam [illegible] et civitatem que vocatur Rodis et post cum

legeret in insula [illegible] ipsius rethoricam [illegible] quid si ipsam audissetis bestiam sua verba resonan-

tem [illegible] ore suo s. demostenis audissetis et videretis gestum eius terribiles et in

quo diceret multo fortius verba in pondere [illegible] acceptacionem [illegible] acumen vocis cum efficacissimos vibracione

motu oculorum in [illegible] et per tales gestus motus cum [illegible] rethoricis et advocati loquens cum

toti corporis motus et per tales gestus [illegible] cum talibus gestibus et motibus corporalibus bestie exprimi

eschines vocat demostenem bestiam [illegible] et passiones ut ira et odium ut [illegible] [illegible] demostene

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tamen magna pars demostenis abesset cum

[illegible] [illegible] legeretur plusquam audiretur et hoc propter singularem energiam vocis [illegible]

Sed quid hic sit illa energia [illegible] latentis [illegible] et interior operatio vive vocis et [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] scriptura [illegible] [illegible] energiam ut [illegible] alia doctrina quam vox viva exterior

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad placitum et non ex [illegible] [illegible] [illegible] et

[illegible] [illegible] [illegible] dictores [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legenti quam verba audienti quia

[illegible] [illegible] [illegible] distinctius [illegible] [illegible] imprimuntur legenti quam verba audienti [illegible] [illegible]

vis [illegible] [illegible] perfectior et perfectius apprehendit [illegible] [illegible] audientis igitur magis [illegible] scriptura in-

tendens operari ad doctrinam quam vive vocis [illegible] [illegible] movet et afficit [illegible] [illegible]

et scripture quam vocem [illegible] [illegible] [illegible] dici quod sicut in [illegible] cum visione multiplicatur [illegible]

virtus que movet et [illegible] [illegible] passionem [illegible] ita a presente [illegible] cum dispositionem [illegible]

multiplicatur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] audientium [illegible] [illegible] [illegible]

interior energia sive specialis [illegible] [illegible] quod in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] motus

[illegible] passiones [illegible] [illegible] in audiente aliquid tale quod facere possit ad perfectius intelligendum

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legit quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] sic movet

[illegible] per rethoricam et talis passio [illegible] [illegible] [illegible]

Non obstantibus [illegible] predictis [illegible] energia vive vocis sive latentis [illegible] et [illegible]

vive vocis operatio interior et specialis [illegible] [illegible] ex quibus causis ex duabus sic [illegible]

et exteribus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] voces sunt [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] quam figure [illegible] [illegible] et sunt [illegible] ordinate ad expressionem [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] voces hominum et brutorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quia efficacius et [illegible]

movet viva vox [illegible] causa ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] magis delectat [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] verum et [illegible] quam [illegible] figurarum teste experiencia delectatio autem excitat [illegible] di-

latat et confortat et hoc facit ad diligenciam attendendi et [illegible] intelligendi et [illegible] quia [illegible]

[illegible] vocum [illegible] contrarium efficit [illegible] audientibus tedium inducendo [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] quibus vox viva acquirit energiam et non scriptura [illegible] sunt ipsi gestus oculos

[illegible] utuntur rethores in [illegible] [illegible] [illegible] gestus [illegible] illud quod [illegible] [illegible] [illegible]

et [illegible] [illegible] quod [illegible] et perfectius intelligitur [illegible] causa [illegible] [illegible] quia [illegible]

[illegible] [illegible] visus [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] visus [illegible] [illegible]

quod [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legere et aliis audientibus [illegible] solum figuras

ad voces loquentis per modum [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] in libro sic et de audie-

te vive loquentis [illegible] multis aliis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] dictum [illegible] [illegible] [illegible] aliis [illegible] [illegible] causa [illegible] [illegible] [illegible]

ordine et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] modi

energie [illegible] doctoris [illegible] rethoris [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] energiam [illegible] [illegible] [illegible] modus

[illegible] [illegible] excitat magis in audientibus [illegible] legentibus tale affectum et passionem [illegible] [illegible]

[illegible] aliquando alium [illegible] [illegible] attendendo [illegible] modus loquendi [illegible] [illegible] Bernardi Gregorii [illegible]

Augustini

Illa

Eschines Demostenes

Energia vive vocis

perfectior

Circa istam autem materiam pono quatuor propositiones que faciliter ex predictis ad intellectum parvum deduci possunt. Quarum prima est quod animus specialis operatio quam facit doctrina, quemque verbis oratio, preter tractus modos, oritur ex concursu aliorum ex parte cause, que ad prolationem talium verborum faciunt ex parte et aliunde talem vel talem effectum. Et illo modo forme vocales separatione energiam et operationem habere dicuntur, non per intrinsecum corporum virtutem, sed ex duobus parte et dicto. Et simili verba incantatoria seu caracteres operationem seu virtute habere dicuntur, cum operatione demonum ad eorum placitum fuerit, deo permittente, similes vel tales effectus ad deceptionem exigentibus. Patet heresi ...um qui superstitionibus vacant.

Secunda propositio est quod si unus doctor equalis dispositionis et fundamento audiendo plus proficit quam alius ... per idem tempus perlegendo. Patet ex causis vocalis energie premissis. Tertia

Tertia propositio est quod facilius et comodius erudit vox viva quam lectio scriptura. Patet faciliter, quia unum sermonem vel lectionem per parvum tempus mille audiunt et simul intelligunt, quod de facili et tediosum est per idem tempus non proficere legendo.

Quarta propositio quod maiorem energiam habet vox rethorice prolata quam scriptura etiamsi pulcre figurata. Patet similiter ex causis premissis. Cum quibus stat tamen non semper unicuique vocem eloquentem esse maioris energie quam eius dictamen scriptum. Cum predictis etiam stat, si unus equalis dispositionis doctorum convicitur addiscere solum legendo et alius solum audiendo, de communi cursu hic magis proficit et hic propter maiorem copiam librorum quam doctorum vel vocalem doctrinam lectorum igitur.

Alia tamen propositio est quod maioris energie est stilus scripti in scriptura eloquentia quam demosti... ... rethoris vive vocis oratio. Et hoc quantum ad stabilitatem et devotionis effectum et perfectum, licet ad varietatem provocandum vivo sermone et artificialis rethorica se... pius auctoris mutilis ... quam commotione ad aliud serum affectum audientibus ingerat. Sine est flutterere et instare sic arma nomen quod sepe ipsa persuadet et obumbrare veritatis ... et verba disparuit. Et quod dixit Tullius in primo veteris rethorice: Sepe ... ... plus attulit hominibus et civitatibus an boni copia ... dicendi atque summum eloquentie studium. Video, inquit, per disertissimos homines non minima ... malorum et incomodorum invecta. Circa istam partem eloquentie ponit augustinus notabilia in quarto libro de doctrina christiana. Quorum primum est quod a sanctis doctoribus eloquentia talis non est principaliter intenta ... familiarem ad ... sapientie. Sic famula sequitur dominam suam etiam non vocata ... in ... eloquentia ... ... magis abeo in.

Secundum est quod ... audire inutile est, delectatur auditor. Tertium est quod causa ... in ista parte eloquentie ... ... audire ... que dicenda proponit, dum attenditur quo arte dicatur. Quartum est quod illi rethorici invenerunt ... sapientiam sine eloquentia parum prodesse civitatibus. Eloquentiam vero sine sapientia obesse plerumque, non prodesse numquam. Sequitur etc.

Nec hoc dico quod sit aliquid tale in me, quod vel possis audire vel possis discere. Si quo ar... ... ingenium docile ... sine ... studium ... absque nobis perspicere debeat. ... ingenium docile ... sine doctore laudabile est. Non quod inveniat ... per multorum exempla.

Istud est exemplum tertium. Et estimat sic. Supra ... per multorum exempla. Homo debet querere doctrinam sine ... tollere a se ambitionem docendi, vel vitat arrogantiam. Secundo gaudeat paulino presbytero ... beati pauli simile studium seu discendi amorem ... paulo apostolo. Et est ... ... beatus Ieronimus paulino presbytero ... ... et exempla per hoc adduxi, non ... ut me talem doctrina vocalis doctorum ... ... ad studiositatem et tantum reputet ut te docere presumat. ... tradit ... ingenium tuum habile, quo ... ... expositione brevem et litere explanationem. Sic inquit ... ... Et lege ... de commendationibus audiendi ab aliis, quod sit aliquid in me tale ... in mea.

Nec hoc dico, scilicet de commendationibus ... ... aliquid vel reputatos quod vel posse ... audire vel velle, sine ... vel ingenio ... Nichil est in me propter quod audiendo vel discendo debeat ad posse discere. ... ... ad audiendum me ... ...

Non hoc dico ... ... me ... tantum ut ad audiendum me ... ...

sequitur

vt fecerunt antiq phi greci famosos in scptis. Nec dicit hic q vna vox mea sit tm efficatior energie z opacionis sicut demostenis. Aut qd sim tm auctetic. vt b. petrus. qui fuit pre doctrine appellat [illegible] et egregius doctor paulus. Nec hic dico vt tu vt te re- probem. Aut phibeam studere p se pprio ingenio. absq doctore. Cum ex parte laudabile sit et pprio ingenio pbari i exercitari. Et hoc est qd subdit Si quo ardor tuus. et infra dr ingenium docile. Vbi pmo comendat i paulino discendi diligenciam. et amorem. Et dem innuit 2º pfectam eius facilitatem vbi mollis cera. Vnde dicit Si quo ardor. In lra b. Jeronimi sic h Si qº vr. Et tunc sic exponit. Non dico q sit aliquid tale in me vel Si s dico qr ar- dor tuus. i. fervor addiscendi. i. discendi studium i vehemens applicacio animi ad discendum cum absq nobis s. doctoribus p se debeat pbari i. exercitari. Quasi dicat sine me lau- dabiliter procedit unde gaudari debet. Lra vo glos. sic quo ardor t. Et sic subaudi- tur aliquid vt. ad ista. Si quo i vt ardor tuus. hic est desiderium. et discendi studium i di- ligentia. cum absq nobis s. doctoribus p se pbari debeat. i. exercitari. Sic sola r. pada planandi cum hic sine doctore s. stu- opatur. i. exercitatur. Et subdit Ingenium docile. i. ad doctrinam habile. cum sine doctore. s. com- dendo laudabile est. i. merito laudari debet. Et subdit Non quid inuenimus. Vbi jeronimus co- mendans inter bona paulini vt dicit. Non quid inueniebat. i. quantum studendo pficias vt te l' pal- quidam si quid generale intendas s ad discendum in sacra scriptura. qd ambo intendo sua ap- peticione [illegible]. Si quid grave s. pprium ingenium tuo vicium imponit. Vel Non quid inuenias s in nobis. Si quid gravis s. pprium ingenium addiscendum. Et q. b. jeronimus no considerat. vt attendit quantum doctrine paulinus a. doctore vel p se inuenire possit. Et magis attendit. que et qualia dicere grat. vt pote sacra scriptura. Deinde innuit pfectam eius facilitatem qd cere comendans cum habilitatem ingenii ipsius pau- lini. d. qd mollis cera s. in se. et ad formandum facilis. i. facilis recipere forme ad recipiendam impres- sionem. Quam no omne molle formari est facile. cum si artifices i. habentes arte opandi cessent manus. s. ab opacione in cera s cera. et plaste i. formatoris q formas imprimit. cessent pte. s. parciscendo vt cedela- tame vere est. i. potencia pxima et disposita [illegible] et sigilla et similia. Sicut vult dicere in sensu. Ecce capax ingenium pp- ter imagines et sigilla et similia. Sicut mollis cera bona formabilis. est in potencia facilis redu- intelligibilium facilis est recipiens. Sicut mollis cera sine forma est plaste i. formatore. Item plastes sine pla- cibili ad actum. Sine cum doctore existo. vt plaste. i. formatore. Sicut in greco qd dicitur ab- stor dr formator ut figulus. a plasmo ab qd est formare. Sicut hic dicitur plasor. ut plastes hoc ideo quia plasser qd est manibus compo. Et deus dr plastor. et plastes dicitur formator v- nsa. z r. qr deus formauit et faciens ea. pp plastes eius. et plaste dicitur formatoris u- delicet vsa se plaste ydoli omnis [illegible] sunt. Et subdit Si vere est to l hoc dr quia intellectus possibilis. vt dr in 3º de anima est in potencia ad ea. i. faciliter si habilis fuit. i. omnes intelligibiles species suscitatur. Regentibus intelligitur q volunt discere.

Tria precipue sunt necessaria. Pmo ingenii facilitas siue dispo- sicio. Secundo [illegible] studiositas siue diligentia. 3º audiendi cupiditas siue amor et peculiaritate nullam spem extollat.

Et hoc est qd dicit [illegible] hugo in suo didascalicon. Tria quidem sunt necessaria studentibus scilicet Natura, exercitium et disciplina. In natura considerare vt facile qd percipiat et percepta firmiter teneatur. In exercicio attendere vt labore industria dure consideret. In disciplina vt audiendo disciplina fiat.

Secundo vt laudabiliter viuendo mores suos cum scientia disponat. Circum go ad primum qui doctrine operam dare voluerit ingenio simul et industria pollere debet. Quia duo si ingenium et usus i. in omni studio et disciplina ita sibi coherent vt si desit unum. alterum ad pfectum duce- re possit. Sicut nulla pdesse potest lucra vbi deest custos. Et in ergo receptaculum mi- nus cum qd recondat no habuerit. Et ita est in proposito quoniam ingenium et memoria custodit sapientiam. Ingenium dicit hugo. est vis quedam anime naturaliter insita et ingenium ingenium. go. a. natura procedit sed pficitur. Vsu vero vel exercitio viuat. Primo dicto la- bor temendi et temperanter arte exercens. Vnde satis eleganter quidam dicit est. Volo tamen tibi pons. labor est in carta. carere per acta. Et ingenium ubi et genium i. considerans [illegible] s. ad [illegible]. [illegible] in. adduca. intellectus opatur. nisi qd volo ingenium esse ut iniustam vim anime. et naturalem. dr ingenium. q. intus genitum s. anime. Et ingeniosus hoc dr. i. pridens [illegible]

Et hoc de ingenio
Sequitur de memoria

corrum

plastes

De memoria autem hec advertendum [illegible] sicut ingenium discurrendo investigat et invenit, ista memoria colligendo et breviter summando recolligit et custodit. Si vis memoriam hominis [illegible] et leviter gaudere discere vero volueris, collige ea de quibus legit aut audit et de quibus probatur scriptum et disputatum est, et ad brevem quandam et ad compendiosam summam redige. Et hanc sepius mente revolve. Habet namque omnis sermo vel tractatus aliquod vel aliqua principalia quibus tota vel virtus et vis sententie innititur, et ad illa pura cuncta alia referuntur. Debes ergo industriose studere in omni lectione sermonis et disputationis breviter aliquid colligere et summare in id quod est totius virtus negotii. Et de illud sic in memorie archa sive memorie recondere. Et qui talem industriam in studendo habuerit in brevi tempore multos profectus potest. Econtra autem tarde aut nunquam proficiunt qui multa legunt et audiunt et [illegible] summatim perstringunt, nec in aliquo se figunt. Est et alius modus cito discendi, cum scilicet singula audita et visa fixe attendere debes, attenta diligenter perspicere et pensata ad invicem comparare. Si vis bonitatem ingenii consistere in diligentia et in sui apprehensione et apprehensorum multiplicia ad se comparatione et relatione [illegible] et convenientias assignando et in resolvendo et in componendo et huiusmodi [illegible] sequela seu illatione. Sunt aliqui ita suspiciosi ingenii quod quamvis videntur non [illegible] et mirabiles dispositiones, tamen non moventur ad excitandum quod sit causa talis dispositionis seu habitudinis rei, aut quis finis aut quis modus. Econtra reperiuntur aliqui tam inquisitivi ingenii et innovativi ut in grossis considerent figurant et pensant [illegible] singulares dispositiones et habitudines in rebus. Et illi citissime addiscunt et proficiunt et multa inveniunt et ex invicem subtiliora deducunt. Iuxta ista tria de memoria, conditiones, modos et fines sunt ista de ingenio.

Dubia

Ista materia de ingenio occurrunt tria dubia. Primum est quod [illegible] in ista materia de ingenio non dedit aliis viribus per exercitium [illegible] studium attingi possit. Secundum est quod [illegible] ingenio non dedit, ex parte corporis solum vel etiam ex parte anime. Tertio est diversitas ingeniorum se tenerit ex parte corporis solum vel ex parte anime [illegible] et unde proveniat quod unus est ingeniosus valde ad unum studium et ad unum artificium, et ad aliud rudis et ineptus. Ad primum videtur quod sic. Quantum ad aliquid unde valde laudis, in de industria loquens Demostenius dicit. Demostenes cum concitavit nomine maxime eloquentie consummatio audientium animos obruit. Cum ipse inter initia multarum artis rethorice quam affectabat primam literam dicere non posset, scilicet r, officium suum vitium tanto studio et ingenio expugnavit ut illam literam a nullo alio expressius proferret. Deinde per nimiam exilitatem acerbam auditu vocem suam exercitatione continua ad maturum et gratum auribus sonum perduxit. Et narrat ibidem Valerius quod Demostenes in pluribus vires quas ei natura denegavit industria et imitatione acquisivit. Et subdit ibidem Valerius de Demostene quod cum ei natura esset quedam vitiosa abyssima [illegible] lignitate [illegible] pertinacissimo animi robore superavit. Itaque alterum Demostenem mater alterum industria enixa est, hec ibi. Nec mirum si per sollicitam et ingeniosam assuefactionem ut excitationem homo plura quam ei natura negavit acquirere possit. Cum et tali modo bruta assuefactibilia sint ad actus humanos, ut aves ad loquendum et canes ad diversos ludos exercendum. Et quamvis ex natura propria in tales actus exire non possint, tamen per assuefactionem adventitia quedam consuetudo facit talia consequi. Et a fortiori in homine [illegible] et assuefactionibus [illegible] non tamen ... modo elevari, adiuvari et suppleri possunt. Si dicatur tamen supernaturalis gratia dei, nam solum sunt eleventur et fortificetur ingenium per assiduationem exercitii assuetum, non possent quasi tantum elevari et confortari. Sed virtute gratie specialis respondetur quod vim via natura elevatur et innatur. Et hec est modo specifice [illegible] et respectu actuum specifice distinctum. Et ergo cum natura vim exercitii et assuefactionis adiuvet ingenium attingere potest ad huiusmodi actus quos natura preceperit adiuvante gratia supernaturali. Cum gratia sit super naturam. Et gratia donum vel donatio est ut dicitur. Nec enim homo purus dimittit donatoris et gratie. Et non ne [illegible] eclatius tradit. Si quis dicat quod tibi non datur et tibi datur quod aliis denegatur [illegible] iste quidem donum quod tibi et non aliis. De sibi contemplationibus [illegible] versum. Quod tu tibi illud appetis quod ipse non habebis, te illi [illegible] cogitationibus tuum possessio. Et fit quod scriptum est: Compilores plurimum humiliter arbitrantes. Hec ita quod tempore dei agit in cordibus hominum quod fuerit de [illegible]

Ad Philippum 2o mo

[illegible] in scripto [illegible] quod a [illegible] aliquid [illegible] dissensio gratie bonum voluntas dei donum [illegible] et opus eius [illegible] quod dicit [illegible] ad alia dona [illegible] explanans dicit [illegible] natura sola per assuefactionem exercitii assuetum [illegible] elevari, sed virtute gratie dei sive supernaturalis. Nec enim homo [illegible]

De memoria modi discendi

Demostenes

[illegible] in [illegible]

generibus terre [illegible] .ii. utrumque regionum omnes fructus [illegible] / Et si utraque alterius regionis fructibus non indiget, quorum eciam alia non habuisset, sic fit ut una vini, altera vero olei abundantia tribuat, hanc multitudo pecoris, illa vero ubertate frumenti abundare faciat, ut eciam ista deest quod ista vero habet, et ista reddit quod illa non detulit per commercium, quod sibi invicem ex diverse terre quarte sunt. Sic eciam regiones terrarum. Ita sunt mercatores sibi et [illegible] que dum [illegible] sibi conferunt quod acceperit, qui fructum suis regionibus retinent et [illegible] impediunt, ut in una omnes civitate inveniunt. Et quibus omnibus infertur, quod [illegible] [illegible] [illegible] per attingere ad eius actum [illegible] [illegible] ad [illegible] gradum [illegible] quod una regio [illegible] [illegible] arte seminet vel plantet, ut per omnes fructus [illegible] ad opera spiritualis et corporalis [illegible] ad hunc gradum. Et hec de prima questione.

Ad 2am dubitationem, [illegible] si ingeniosi se teneat ex parte corporis solum vel eciam ex parte anime. Et videtur [illegible] aliquos quod [illegible] ex utroque.

Primo ex parte anime, et hoc racione essencialis inequalitatis animarum in gradibus essencialibus perfectionis. Ponitur .ii. multis [illegible] [illegible] essencia perfectior alia. Secundo ex parte anime et hoc quod forma originalis viri in anima [illegible] maior esse potest quam in una alia. Et hoc si talis forma [illegible] gradus [illegible] conceptionis ut aliqui dicunt. Sed [illegible] magna pars [illegible] et [illegible] ingenium tenetur se ex parte corporis [illegible] dubitatur. Cum operatur [illegible] modo receptionis specierum sensibilium et [illegible] organi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deservient, [illegible] vel peius [illegible] vel indirecte [illegible] virtutes organice, [illegible] sunt disposite in uno quam in alio, quia subtiliora [illegible] et organa [illegible].

Sed 3am questionem [illegible] [illegible] et [illegible] permittit, quod unus est ingeniosus valde ad unam scienciam et ad unam artem, et ad aliud [illegible] et ineptus.

[illegible] hoc potest provenire multis modis. Primo ex naturali inclinacione a nativitate contracta ad obiecta vel ad actum, aut [illegible] obiectorum talium [illegible] vel [illegible] habent eciam aliqui naturam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible]. Et ita [illegible] eius [illegible] naturam delectacio vehementer plus ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad alia.

Secundo hoc provenit ex modo parentis ut [illegible] qui [illegible] [illegible] inclinacionem ad [illegible] ad [illegible] [illegible] studiosius [illegible] et proficit in [illegible] seu artibus, quibus [illegible] solent [illegible] acquiri. Tercio potest esse quod aliquis a puericia [illegible] ut tales res magis obiciebantur. Et [illegible] filii pictorum, quia a puericia [illegible] [illegible] [illegible] habiliores inveniuntur ad pingendum, et ita de aliis.

Quarto provenit per [illegible] [illegible] et [illegible] parentum [illegible] [illegible] Jacob [illegible] generavit oves varii coloris, ut habetur Genesis [illegible].

Paulus apostolus ad pedes Gamalielis legem moysi et prophetas se didicisse gloriatur ut armatus spiritualibus telis per ea docte confidenter. Arma enim nostre milicie non carnalia sunt, sed potencia dei ad destructionem municionum et cogitaciones destruens, et omnem altitudinem extollentem se adversus scienciam dei et captivantes omnem intellectum et ad obediendum Christo, et parati subiugare omnem inobedienciam.

[illegible] [illegible] [illegible] in qua hortatur [illegible] ad studium [illegible] [illegible] Pauli, qui fuit studiosus [illegible] [illegible]. Et primo [illegible] hec verba Pauli de seipso. Secundo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scripture [illegible] esse [illegible] et [illegible] [illegible] doctrinam [illegible] quod sit [illegible]. Maxime [illegible] [illegible] Thimotheum scribit ab infantia [illegible]. Et [illegible] [illegible] in [illegible]. [illegible] Paulus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] ingenio [illegible] [illegible] [illegible] fuit [illegible] b. [illegible] [illegible] [illegible] ut doctorem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] provenit. Et [illegible] sibi [illegible] studium b. Pauli [illegible] [illegible] [illegible] sub doctore [illegible] [illegible] Gamaliele.

[illegible] Paulus apostolus ad pedes Gamalielis legem moysi et prophetas se didicisse gloriatur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] actualis doctrina non sufficit, quia Paulus apostolus ad pedes Gamalielis illius doctoris [illegible] [illegible] Actuum 22 [illegible] ad [illegible] sui [illegible] didicisse se legem moysi gloriatur [illegible] ad agendum, et prophetas [illegible] ad credendum, ut sic sit armatus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] spiritualibus telis, i. scripturarum [illegible] auctoritatibus et [illegible] diligenti studio [illegible] intellectus

que sunt tela quibus et Christus vicit et cum dyabolo agit in mundo. Non in solo pane vivit homo. Item vade retro Sathanas, quia scriptum est non temptabis dominum deum tuum. Unde prouerbiorum 30 scribitur: Omnis sermo dei ignitus clipeus est sperantibus in se. Et ad Ephesios 6: In omnibus sumentes scutum fidei et gladium spiritus, quod est verbum dei. Arma [illegible] propter. id est per suam questionem, quam ait docentibus doctoribus assidens: quomodo quod homo audiendo in publicis scolis a doctoribus approbatis addiscit, illud per propria consideratione docet, quam ea que suo ingenio invenit. Unde legitur Actuum 22 de Paulo, ad cuius doctrinam vellet studiose et diligenter discere voluit et instituit secus pedes Gamalielis doctoris venit, ut ita ex studio patrum scripturas armatus undique armis tamquam solidis documentis, validis argumentis, sanctorum et legis, expressis testimoniis et [illegible] subsidiis veritatis assidens doceret et eam ponere contra adversarios defenderet.

Ista ergo sunt arma spiritualia quibus spirituales hostes impugnantur. Cum quo talibus armatus fuit, considerandum est per exemplum Pauli, qui de huiusmodi armis loquens dicit ad Corinthios 10: Nam arma militie nostre, id est documenta legis et scripture veteris et nove, [illegible] et per que pugnamus contra dyabolum mundum et carnem, et contra adversarios fidei catholice, non carnalia sunt, id est non sunt infirma et debilia sicut carnis, sed non carnalia sunt sed intellectualia, quia non est [illegible] intentio carnis commodi, sed potentia, id est fortia, sunt deo, id est a deo, vel pro deo, quod epistola 6 accipite armaturam dei etc. que dicitur a Iohanne. Ipsum passum apostolus allegans pro conductione fidei et eius defensione nos non utimur [illegible] singularibus humanis sensibus et rationibus, nec astruens sicut hereticus sicut heretici vel pagani, sed intellectualibus et [illegible] spiritualibus armis, que sunt potentia deo, hoc est que sunt ita potentia et fortia ab ipso deo veritatis et constantie [illegible] spiritualem eis tribuente, ut non possint sibi resistere omnes adversarii nostri. Et sunt ad destructionem munitionum, id est ad destruendum rationes et allegationes quibus se muniunt et defendunt, fulciunt et excusant et volunt, sive homines a peccatis et omnes heretici contra catholicam veritatem, sed quibus omnes contra arma predicta nos firmiter destruentur, dicit apostolus. Et sic contra cogitationes, id est consilia cogitata contra fidem veniente impugnant, vel dicit ad destructionem munitionum, id est calliditatum hominum vel demonum, qui se defendunt calliditatibus contra ecclesiam catholicam. Ecce 2 Regum: Civitas parva et pauci in ea viri, [illegible] venit contra eam rex magnus, id est dyabolus, et vallavit eam, exstruxit quoque in ea munitiones per gyrum et perfecta est obsidio, inventus est quoque in ea vir pauper et sapiens, et liberavit urbem, id est Christus cum electis apostolis destruens munitiones eius. Sapientia dei quoque apostolus. Item in agone huius mundi apparent ei spirituales [illegible] sapientia, quia miles; fortitudo, quia non [illegible]; Cevo et [illegible] curia quoque sibi; fortitudo, quia potens; validitudo, quia destruens munitiones inimicorum; militum. Destruentes consilia mala hominum. Destruentes omnem altitudinem, id est intellectus profunditatem, legisperitorum et phariseorum, sive philosophorum, altitudinem dico extollentem se adversus scientiam dei, id est que est de deo, vel contra fidem, que quoque sola certissima est de deo in via, quam sibi impugnat, puta per Verbum incarnatum, passionem filii dei. Ysaia 11: Repleta est terra scientia domini.

Ego sum validitudo in opere,
fortitudo in voluntate,
[illegible] in intellectu,
sapientia in [illegible],
promptitudo in corde [illegible].

Et ita militantes nos destruimus omnem altitudinem, et eos redigentes in captivitatem, et captivantes per arma predicta, id est captivum ducentes omnem intellectum in obsequium et obedientiam deo. Hic est omnem scripture intelligentiam ad obedientiam Christi, id est fidei Christi. Cui ante repugnabat, sicut hereticus et [illegible] in proprio sensu. Et parati sumus per hec arma subiugare, vincere, quia nos vincentes [illegible] omnem inobedientiam ut contra se [illegible] [illegible], et [illegible]. Hic ulcisci, sicut ulciscitur, que vindicat inobedientiam cum illa que est contra obedientiam. Hic totum dicit apostolus, quia ante adventum fidei intellectus humanus erat quasi vagus et errans, et non firmus in certis opinionibus, sive credulitatibus, quibus non licet contradicere. Sic quod unus philosophus approbavit, alter reprobavit. Veniente autem doctrina fidei, propter quam captivatur intellectus humanus et determinatur ad tenendum certas veritates. Et sic [illegible] credit in humanis sensibus potuit fieri deo cooperante. Apostolus talia predicta spiritualia arma [illegible].

Nota contra armatos consilia [illegible] spiritualibus telis predicta

Nota militie [illegible]

[illegible]

Porro sciendum quod in ipsa auctoritate apostoli superius allegata, videtur tangi quadruplex impugnatio catholice fidei / sive religionis christiane / que vivit et per studium et doctrinam sacre scripture. Quarum prima fuit et adhuc est per iudeos perfidos litterali sensui et suo intellectui dimittentes scripturam / Secunda fuit et est per hereticos [illegible] et scismaticos qui sacra scripture sensum alium quam exigit eius ... erravit / Tertia impugnatio est et fuit per philosophos et mundi sapientes qui videbantur fidei christiane et eius verbis et thesauris repugnans et dissentiens / Quarta fuit per potentiam tyrannorum persequentium qui conati sunt multiplicibus minis, tormentis et persuasionibus retrahere homines a fide Christi et a bonis ... / Quinta impugnatio est per vitiosam et perversam vitam christianorum / Et maxime eorum qui presunt ... et a christianis viciosis vivunt eorum fides et religio ab hiis qui foris sunt amplius abhorretur et contemnitur vel ... ab ipsis blasphematur /

Prima itaque impugnationum tangitur ubi dicitur contra ... | 2a ibi despiciens omnem alium

Ex quibus omnibus colligimus quam utile sit et salubre studium et exercitium sacre scripture. Et hoc propter remotionem damnabilis mali intellectus et affectus / et propter adeptionem salutaris et finalis boni ipsius hominis catholici /

- 2a ibi despiciens omnem alium
- 3a ibi captivantes omnem intellectum
- 4ta ibi et ad obediendum Christo
- 5ta ibi et parati subiugare omnem inobedientiam.

Sequitur.

Littera

Thimotheus scivit ab infantia sacras litteras eruditus et hortatur ad studium lectionis / ne negligat gratiam que data est ei per impositionem manuum presbiterii /

Ista est tertia pars huius capituli in qua beatus Iohannes ostendit doctrinam sacram esse necessariam exhortando. Similiter ad studium diligens sacre scripture ex facto beati pauli / Et probat in triplici statu studium sacre scripture esse necessarium / et eius defectum esse damnabilem / Et primo ostendit eam esse necessariam in statu prelationis episcopalis / et hoc probat per verba pauli scribentis thimotheo et tito et thimotheo scribit ... Secundo in statu dignitatis sacerdotalis ibi Malachias propheta ... Tertio in statu predicationis ibi Ut paulus apostolus ibidem / In prima parte ponit duo exempla, primum ad thimotheum, 2m ad thitum / Prima prima parte dicit / Et licet thimotheus episcopus discipulus beati pauli fuerit ab infantia eruditus in sacris litteris / nichilominus beatus paulus ipsum sollicite admonuit ne ... sacra scripture litteras negligeret, et studiose ipsum continuando semper in eius intelligentia cresceret. Et hoc est quod dicit littera Thimotheus scivit ... 2 ad thimotheum 3 ab infantia sacras litteras eruditus et cetera. Et hoc est contra illos qui pueri in senectute sacras litteras audire incipiunt / contra illud ecclesiastici 6 ... quod est ... in iuventute excipe doctrinam / Et in ... que in iuventute non collegebat ... filii a iuventute ... et ... filii ... per totum ... in similitudinem ... et apostolus hortatur thimotheum quod ... non ... quod est contra illos ... quod sine litteris ... ab infantia ... in theologia ... ad alia se convertendo ... in inutilibus studiis ... aut occupationibus ... Et vix in senio incipiunt ... patiens studere theologiam / Tamen ... laudabiliores sunt illis qui illi qui in iuventute ... theologiam et ... et ... ad ... applicant / Illis vere dicitur illud apostoli ad Galatas 3o ... ut cum spiritu ceperitis nunc carne consummamini / hoc est cum per prius ... receperitis ... theologice ... in ... carnali et mundano studio deficiatis ... omnia ... ad ... / Sequitur littera et hortatur eum scilicet thimotheum ad studium lectionis 1 thimothei 4o dum venio attende lectioni, exhortationi et doctrine / noli negligere gratiam dei ... hortatur eum ne negligat ~~gratiam que data est ei~~ gratiam scilicet episcopalis status dignitatem / quam de gratia dei adeptus fuit ~~...~~ / Et ne otiose et negligenter habeat gratiam que data est ei per impositionem manuum presbiterii / Singulare pro plurali id est presbiterorum. ... ad ... tres debent esse in consecratione episcopi / Vel ne negligat gratiam id est virtutem specialem ... que ... ordinabatur in presbiterum, ut in episcopum per impositionem manuum presbiterii, sed presbiteri ut alia littera habet / ... sic allegatum est 1 ad thimotheum 4o Exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate ... noli negligere gratiam que in te est que data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbiterii / per prophetiam id est electionem per superiorem clericorum / In qua ... non dicit quod ... per prophetiam ibi intelligit inspirationem ... apostolus ... sic / vel forte per prophetiam ibi intelligit inspirationem ... cum ... apostolus ...

Thimotheum esse dignum episcopali honore, cum impositionem manuum presbiterii [sine predicacione] [illegible] presbiteratus [illegible] manus imponit [illegible] presbiterium [illegible] ordinatus [illegible] presbiterium i. collectionem presbiterorum [illegible] Et ideo singulariter ponit [illegible] in ordinatione episcopi [illegible] alijs [illegible] principaliter [illegible] singulare [illegible] pluralj ut presbiteri pro presbiterorum [illegible] et heri [illegible] Canonis di. 64 placuit [illegible] ut episcopus possit ordinari a paucioribus quam a tribus episcopis [illegible] Et hic exemplo beati Jacobi Jerosolimitani episcopi qui fuit ordinatus a tribus scilicet a Petro Jacobo et Johanne [illegible]

[illegible]

Et ideo [illegible] tractare diffuse de consecratione episcoporum et presbiterorum tempore presenti [illegible] ad aliud videtur pertinere tractatum et ad aliam facultatem [illegible] de alijs [illegible] Sequitur littera

Littera

Tyto precipit ut inter ceteras virtutes episcopi, quas breviter sermone depingit, etiam quod in eo eligat pre ceteris optineat, ut amplectatur eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem ut potens sit exhortari in doctrina sana et contradicentes revincere.

Hic ponit [illegible] Et [illegible] secundum paulum apostolum [illegible] episcopum [illegible] esse doctum in scripturis [illegible] ut possit subditos [illegible] exhortari. Et [illegible] vite [illegible] resistere [illegible] Tito ita precipit ut inter ceteras virtutes episcopi i. que debent esse in episcopo que [illegible] breviter sermone depingit i. depingendo et ornando descripsit [illegible] et coloribus celestibus [illegible] vel depinxit i. descripsit ad tytum [illegible] non superbum non iracundum non vinolentum non percussorem non turpis lucri cupidum sed hospitalem benignum prudentem sobrium [illegible] amplectentem eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem ut potens sit exhortari in doctrina sana et eos qui contradicunt arguere. Et apte dicit [illegible] depingit [illegible] coloribus celestibus [illegible] episcopos et prelatos [illegible]

[illegible]

De episcopo quem breviter depinxit etc.

Sequitur. Sanum quod sobrii oportet doctrinam peritia esse notam, per verba Pauli scribentis Tyto. Et ergo sanum quod in eo, scilicet sermone, eligat scripturarum, scilicet sanctarum, que sunt scripture autentice, secundum sanam, optimam inquit eum, scilicet Elredum nostra habet amplectentem. Et construitur littera sic: Oportet episcopum esse optimum, id est in parte bonum, et amplectentem fidelem sermonem, id est catholicum et verum, qui secundum doctrinam est, scilicet apostolicam, ut potens sit, scilicet episcopus, per scripturas hoc est prefatus et prelatus exhortari, scilicet bonos et perfectos, in doctrina sana, id est vera et bona. Et contradicentes, scilicet vitam verbum vel exemplo, scilicet bonos et perfectos in doctrina sana, id est vera et bona. Et eos qui contradicunt arguere. Et sic revincere, id est convincere vel refellere. Sana littera habet sic. Et Titus in scripto ubi ceteris virtutibus, scilicet sacra scriptura, tamquam pontifici specialis. Sanum in collegio. Et Titus in scripto ... Epistole statim magis notam eligat. Vel melius, id est in episcopali statu notitia generalis scripture perfecta, sed Salomon sanctus Rex orabat principaliter ... non ... perditionis ... et prudentia ... plurimis et opulentis ... orabat altissimum per sapientiam et prudentiam ... exaudiens fuit adeo et concedens. vide 3 Re. c. 3. Ideo dicitur in Tolletano generali concilio et ... Ignorantia ... vbi dicitur Ignorantia mater cunctorum errorum maxime in sacerdotibus ... Sacerdotes enim legere sanctas scripturas ad ... et episcopi ... cum docendi officium in ... suscipiunt. Sacerdotes cum lege sanctas scripturas ad ... monitione Pauli dicentis ad Thimotheum ... ut docere Attende ... exhortationi doctrine ... Sciant in canone ... Sciant ergo sacerdotes scripturas sacras et canones ... semper manere in eis. ... et docendi ... et omne opus eorum in predicatione et doctrina consistat. Ut edificent cunctos tam fidei scientia ... disciplina. Et ideo inter vi causas per quas episcopus potest petere cessionem ... deffectum scientie. Ut extra de renunciatione c. Nisi cum pridem ... per defectum ... Et ille vi cause ... debilitas corporis ... Ubi dicitur quod episcopus potest licentia postulare per consciam criminis ... defectum scientie ... malicia plebis ... grave scandalum ... irregularitas persone ... per defectum scientie dicitur ... de etate et qualitate ... Ideo dicitur Osee 4 c. Quia tu scientiam repulisti et ego repellam te ne sacerdotio fungaris michi. Et scientia in episcopo desideranda ... competens ... in eo toleranda ... tolerande ... scientia inflat, caritas edificat. Sic quod cuius imperfectum supplet perfectio caritatis ... c. Nisi cum pridem ... requirit ... et prudens ... in temporalibus ... di. c. petrus. Et hec est uti ... in littera preterita. Exemplificando de Tyto episcopo, tamen inter ceteras virtutes episcopi breviter summam depingit. Et nota ... conditiones ... quod episcopus debet habere xxxv di. c. ... episcopus ... episcopum ... ordinando ... contra ... prudens ... vita ... sobrius ... lege ... in ... semper ... negociis ... affabilis ... benignus ... in lege domini instructus ... ad ... doctrina ... simplicibus ... verba ... caritate ... assertat, id est patrem et filium et spiritum sanctum ... tres personas ... unum deum ... confiteri ... Sicque ... in trinitate ... incarnationem divinam non in patre ... et totius trinitatis personis ... in ... Filius deus ... verum ... et matre virgine ... carnem ... ex matris virginitate ... filius esse ... verus deus et homo ... deus ... creator ... et auctor ... passionem ... pro salute ... carnis ... corporis ... morte ... resurrectionem ... in passionis ... mortuos ... libros legis et prophetarum ac ... apostolorum ... et ... non per ... per arbitrium ... malum ... in ... carnis et ... credat ... et ... suis ... in carne gessit ... vel penitentiam ... nuptias non prohibeat ... matrimonia non damnet ... carnium ... preceptionem non ... penitentibus ... originale ... illa que ... voluntate admissa sunt dimittantur ... Et extra Ecclesiam nullus salvetur ... qui episcopari debet. Sed istorum ... determinationem ... committo alteri ... disputationem.

debilitas corporis
defectum scientie
malicia plebis per S. adalb.
grave scandalum
irregularitas persone

Sancta quippe rusticitas solum sibi prodest / Et quantum edificat ex vite merito Ecclesiam Christi tantum
nocet si destruentibus non resistat / Malachias propheta immo per malachiam dominus interroga ait sacer-
dotes legem [illegible] sacerdotis officium est interrogatum videre de lege / Et in deut. legitur Inter-
roga patrem tuum et annunciabit tibi maiores tuos et dicent tibi / in ps. 118 Cantabiles mihi erant
iustificationes tue in loco peregrinationis mee. Et in descriptione iusti viri, cum eum arbori vite David qui est
in paradiso comparat inter ceteras virtutes hoc ei intulit In lege domini voluntas eius et in lege eius meditabitur die ac nocte

In ista parte innuit [illegible] epistole b. Ieronimi [illegible] dampnorum In quo talis videtur de-
[illegible] esse nimium periculosum in triplici statu / Et precipue desertum [illegible]
dampnabilis in statu episcopalis dignitatis / De quo hic loquitur b. Ier. Et [illegible] talis
Non sufficit episcopum esse sanctum et devotum / Sed oportet ipsum in doctrina sacra esse notabiliter doctum et [illegible]
[illegible] propter defensionem Ecclesie / [illegible] vita et sciencia in episcopo requiruntur [illegible] illud ad thi. 3
Attende tibi et doctrine insta importune oportet [illegible] / Et hoc [illegible] b. Ieronimus [illegible]
verbis / Sancta quippe rusticitas i. indocta vel illiterata sanctitas aut simplicitas vel sanctitas
indocta maxime episcopi / [illegible] sanctitas vel simplicitas solum sibi prodest / per bonam vitam
et sanctitatem / Sed non aliis per doctrinam et predicationem / Et quantum edificat ex vite merito / [illegible] Ecclesiam
dum promovet ad bonum Ecclesiam [illegible] congregationem fidelium / tantum nocet [illegible] occasionaliter
quod infirmos in fide monitionibus et exhortationibus non roborat / nec sanam doctrinam [illegible] hereticos tenet
[illegible] non timet. ab hereticis / Si destruentibus i. blasphemantibus Ecclesiam [illegible] hereticis ypo-
critis tyrannis et publicis viciosis [illegible] non resistat [illegible] quantum prodest exemplo tantum
nocet [illegible] lupos [illegible] et [illegible] pastoris [illegible] et depellendo
[illegible] de vinea domini / [illegible] destruentes Ecclesiam [illegible] per vulpeculas par-
vas demolientes vineam domini sabaoth Cant. 2 [illegible] ad thi. 1o [illegible]
[illegible] / [illegible] vel visum [illegible] / Et quantum ad ista duo
episcopi sunt in [illegible] / Nam [illegible] episcopi [illegible] [illegible] sanctimonia vite et
[illegible] sancta vita / In quibusdam [illegible] vita et magna literatura / [illegible] excellencia doctrine
In quibusdam sancta vita et excellens sciencia In quibusdam [illegible] vita
et [illegible] literatura in quibusdam [illegible] nec sancta nec vita / [illegible] opinor ille [illegible]
allegat / [illegible] qui [illegible] non [illegible] ad alios sciencia et sanctitate / [illegible]
[illegible] / Et videtur [illegible] ad regimen [illegible] plus valet
[illegible] vita et excellens sciencia et prudencia / [illegible] rusticitas et sancta vita / [illegible] alle-
gatur [illegible] [illegible] sermo tuus [illegible] / et posse [illegible] et
[illegible] inter malum et bonum / Et [illegible] / [illegible] et in-
telligencie / Et [illegible] b. Ieronimus [illegible] episcopo [illegible] periculosa
doctrina parva / [illegible] / [illegible] Ecclesie destruentes et fidelium turbatores per-
[illegible] et pastores hereticos et [illegible] culpabiliter impugnat / neglig-
gencie ac rusticitati imputatur episcoporum et aliorum ecclesie prelatorum / [illegible]
[illegible] rusticitas i. indocta [illegible] et nulla sanctitas / Sed potius [illegible]

Et certe talis modi episcopalis rusticitas [illegible] totaliter [illegible] non solum — mundialis prosperitas
destruit Ecclesiam Dei / non resistendo destruentibus [illegible] / Sed sicut [illegible] — tyrannica tempestas
[illegible] et destruunt / [illegible] statum [illegible] — [illegible]
[illegible] et abiectus / [illegible] destribuuntur in iure — carnalis voluptas
et [illegible] et [illegible] tacti sunt / — et similia //

Sed [illegible] quod hic [illegible] tempus [illegible] Ecclesie requirat [illegible]
[illegible] et magistros [illegible] prelatos / Et [illegible] / [illegible] mul-
titudine malorum et [illegible] / [illegible] hereticos / et [illegible]
[illegible] iudeos / et gentiles [illegible] Ecclesiam / [illegible] po-
[illegible] et tyrannicas [illegible] defendenda et [illegible] /
[illegible] et res publica [illegible] / et [illegible] regibus [illegible]
[illegible] expediens episcopos temporaliter et secularibus [illegible] / [illegible] apud [illegible] 2.
[illegible] / Spiritualis [illegible] indigeat [illegible] / [illegible]
Ecclesia plantata erat per rudes et indoctos / [illegible] et optimo doctores /
[illegible] et [illegible] / [illegible] alte dignitatis in Ecclesia / [illegible] resistendo [illegible]
[illegible] hereticis et [illegible] / et aliis infidelibus / Sed [illegible] Ecclesia [illegible] indigeat defensione

De sacerdotibus curatis sive episcopis qualiter debent erudire subditos

in suis spiritualibus necnon et divino cultu assumendos. Apparere videtur quod ministerium talis status episcoporum
et prelatorum ecclesie in tempore aliquo fuerit optimum. Ex causis predictis vel consimilibus
Sed in presenti videtur quod hoc non sufficiat excusare status eorum modernos. Sed quod sint magis ad ex-
cusandum excusatores in peccatis. Et quod huiusmodi persuasiones et cautele sunt ...

[illegible]

Primo

[illegible]

Volo [illegible] in epo [illegible] in sacerdote curato [illegible] esse [illegible] ambrosius [illegible] simplicitas

[illegible] O [illegible] O [illegible] O [illegible] honoris inexplebiles [illegible]

O [illegible] unde obrepsit [illegible] unde [illegible]

[illegible] presumptio ut indigni et superbi dignitates ambiant et per phas et

nephas [illegible] ad cathedram pastoralem

[illegible] attendunt [illegible] cathedra pestilencie [illegible] et aliis [illegible] in [illegible]

et amicis Teste b Jeronimo [illegible] et [illegible] alios [illegible]

homo [illegible] de [illegible] tanto [illegible] ut indiscretis et [illegible] au

esse [illegible] de [illegible] aut [illegible] et [illegible] sapere et

intelligere ac [illegible] prudenter nec [illegible] iniquitates [illegible] excessibus aggravent debet ergo primo in

epo [illegible] curato esse [illegible] simplicitas [illegible] debet in eo esse [illegible] doctrina me-

[illegible] resistat [illegible] modicum [illegible] quid agit [illegible]

[illegible] aliorum doctor [illegible] et curatus sacerdos [illegible] Zacharie xi [illegible] vestis erat

[illegible] hodie [illegible] prudentia tanquam vilis et abiecta [illegible]

[illegible] abhominabilia [illegible] publicum [illegible] deplorando co-

[illegible] vidi [illegible] sub sole [illegible] per [illegible] egrediens a facie principis stultum positum in

dignitate sublimi et divites sedere deorsum [illegible] ille princeps a facie cuius [illegible]

deus [illegible] nullus [illegible] sedem [illegible] hominem insipientem [illegible]

[illegible] malorum ad magnas dignitates [illegible] deum dormire vel desipere [illegible]

[illegible] ordine et [illegible] occulte permittit aliquos malos sublimari et bonos

humiliari [illegible] per [illegible] absolute [illegible] per [illegible]

[illegible] simplicitas [illegible] magna [illegible] malum [illegible] quod [illegible]

sub sole [illegible] in dignitate sublimi [illegible] simplicitate [illegible] nec [illegible] do-

[illegible] et [illegible] omnis [illegible] dignitatis

[illegible] ad thi [illegible] et [illegible] filio thimotheo [illegible] apostolus [illegible] in-

[illegible] gladius [illegible] in manu pontificis [illegible] resistit

hereticis [illegible] hec [illegible] tres lapides [illegible] posuit

[illegible] hec [illegible] mandibula [illegible] Samson [illegible] hostium strages [illegible]

vomer ille [illegible] filius [illegible] sexcentos philisteos occidit [illegible]

[illegible] et [illegible] et reddere [illegible] acceptum deo [illegible] sapien-

do [illegible] petro et successoribus eius papis [illegible] alium [illegible]

[illegible] intelligentias [illegible] captura hominum [illegible] et dolent [illegible]

[illegible] nec posse [illegible] et [illegible] doctrina [illegible] posse

[illegible] mittet [illegible] significavit in [illegible] ad [illegible]

[illegible] ad hec [illegible] et [illegible] informacionem [illegible]

[illegible] legitur [illegible] primo [illegible] moy [illegible] a deo destinatur ad liberandum [illegible] de egipto [illegible]

[illegible] mitte quem missurus es [illegible] et [illegible] loquutus es ad servum tuum

impedicioris lingue [illegible] et [illegible] hodie a [illegible] honore se excusat [illegible] hoc

allegat insufficientiam [illegible] hodie invitus trahitur [illegible] hodie [illegible] ille

[illegible] invenitur [illegible] clerici [illegible] in epm elegissent [illegible]

[illegible] ille et [illegible] indutus

[illegible] ipsi [illegible] Alex [illegible] episcopari permittit [illegible]

Thimotheus [illegible] cuius [illegible] et [illegible] esset

[illegible] lingua mea per quam vobis placeo nisi [illegible] abscidam

[illegible] celestis [illegible] in celo [illegible] superbia et in terra [illegible]

per hanc [illegible] sede [illegible] aquilonis [illegible] laborancium ut sedet [illegible]

[illegible] laboravit ut sedeat ut [illegible] pastoralem [illegible] et [illegible]

[illegible] b Gregorii [illegible] b Ambrosii [illegible] petro [illegible] cum

[illegible] cum [illegible] Samaritana [illegible] expeditate [illegible] reliquerunt [illegible] Sed [illegible]

Malachias propheta [illegible] in ista [illegible] Ieronimi [illegible] b Johannis [illegible]

theolocum esse [illegible] in statum sacerdotalis dignitatis [illegible] et probat quod sacerdos debet [illegible]

[illegible] et [illegible] Et assignat b Jeronimus [illegible] primo [illegible]

Margin notes:

deut 32

Cathed

homines [illegible]

o pastor et ydolum

x c

[illegible] ut assignat alia [illegible]

Malach. 1 et 2 ca. / Malachias propheta sive per malachiam dicitur Interroga ergo sacerdotes legem
i. legis intellectum et expositionem, scilicet quia intellectum, ad hoc sacerdotis officium est / interrogatus re-
sponde de lege i. si interrogatum fuerit de lege quod [illegible] pertinet ad sacerdotis officium
Et [illegible] iste [illegible] Johannis [illegible] intellectum pertinet ad sacerdotes scire legem dei et divinas
scripturas habere plenam notitiam / quod deus per prophetam requisivit tale notitiam in sacerdotibus
[illegible] illud malachie 2 labia sacerdotis custodiunt scientiam / et legem requirent ex ore eius / quia
angelus domini exercituum est / dicit glossa [illegible] sacerdos interrogetur de lege / doceat et aspectibus [illegible]
[illegible] frustra iactat dignitatem se habere / cum non exhibet operationem / Et super id aggei 2 c.
Interroga sacerdotes legem domini / dicit glossa sacerdotum est scire legem domini / et ad interrogationes de ipsa re-
spondere / [illegible] ergo sacerdotes scire legem domini [illegible] ignorans legem se abnegat esse sacerdotem /
Sequitur littera / Et in deuteronomio legimus / ad idem inducit auctoritatem deuteronomii 32 Interroga [illegible]
patrem tuum scilicet spiritualem i. sacerdotem / et annuntiabit tibi / [illegible] et / maiores tuos scilicet dignitate
et officio / et dicent tibi / [illegible] seniores / presbiteri [illegible] senior latine dicitur
Et quia auctoritate dicitur duo documenta [illegible] moto sunt [illegible]
Ex qua auctoritate [illegible] pertinet / ut est status ecclesie [illegible] spirituales / respondeo et ad sa-
[illegible] ad religionem [illegible] et non ad consilium laicorum / sive et laici presides in dubiis et
sacerdotes / et ceteri consilium [illegible] negotiis consilia habent [illegible] spirituales scilicet episcopos expertos et exercitatos
perplexionibus suorum [illegible] Et ad ipsos potius recurrere [illegible] ad deum [illegible] / vel alia ydola
in [illegible] legis [illegible] / aut nigromanticos / vel nescio quos alios superstitiosos [illegible]
/ vt astra consulere / [illegible] et alii boni presides / [illegible] in suis dubiis et anxietatibus
[illegible] / non consulunt astra / nec superstitiosos [illegible] consulunt deum per suos sacerdotes / ut [illegible]
[illegible] in libris iudicum et regum / [illegible] ergo magis presides et principes [illegible]
[illegible] debent / et magis [illegible] / [illegible] per pleniorem et clari-
orem [illegible] / et spiritualiorem [illegible] et esse debet
[illegible] documentum [illegible] in [illegible] / in solida et [illegible] volens / intro-
[illegible] debet a [illegible] de senibus antiquis et [illegible] debet traditionibus prudentium virorum [illegible]
auctoritatem / et non solum [illegible] ad inventionibus [illegible] modo [illegible] evasisse
videtur / Sequitur littera
In psalmo [illegible] In hac parte [illegible] doctor [illegible] / per
[illegible] in psalmo 118 [illegible] cantabiles [illegible] i. delectabiles
[illegible] modo et ordine [illegible]
[illegible] iustificationes tue [illegible] in loco [illegible] / vt in hoc mundo / [illegible]
[illegible] ad [illegible] i. loco [illegible] abraham ysaac iacob [illegible] / non [illegible]
[illegible] / [illegible] et [illegible] peregrini [illegible]
[illegible] psalmo 1o i. [illegible] arbori vite i. -
Et in [illegible] / que est in paradiso / [illegible] comparari [illegible]
semper [illegible] / [illegible] dei [illegible]
Et erit [illegible] legem quod [illegible] in lege domini voluntas eius / [illegible] / et in lege eius
[illegible] meditabitur die ac nocte / [illegible] indesinenter / [illegible] consolabor [illegible] in ea [illegible]
[illegible] legendo [illegible] efficax [illegible]
[illegible] / vt [illegible] intelligunt [illegible]
[illegible] / [illegible] psalmo [illegible] letificantes corda / Sed
quod [illegible] / Ex hoc apparet quod de intentione [illegible]
[illegible] fecit [illegible] / Et quod dicit
meditabitur die ac nocte [illegible] spirituales viri ut sacerdotes et alii occupationibus
[illegible] pertinet [illegible] debent [illegible] / et incessabiliter [illegible]
[illegible] diligentia [illegible] insistere debent
Hic [illegible] / et [illegible] et pa-
[illegible] / [illegible] sacerdotalis dignitatis i. [illegible]
[illegible] / [illegible] competentem [illegible] / 2 [illegible] / [illegible]
[illegible] talibus [illegible] / [illegible] ipsi [illegible] / [illegible]
[illegible] / Et hic [illegible] ad sacerdotalem statum pertinet [illegible]
[illegible] / [illegible] purgare [illegible] purgare [illegible] ab errore
illuminare
et perficere

credendorum / et ab omni macula viciorum / Et purgatos sic illuminare · de credendis · agendis · desperandis
et timendis / Et ulterius sic illuminatos / assiduis doctrinis / et exhortacionibus perficere · in fide · et virtute
indiget ergo prelatis et parrochialibus sacerdotibus ad quos predicti actus ierarchici pertinent · necessaria scientia prelatis
sed et sancta vita / Quantum ad tercium actum ierarchicum qui perficere est / quia non solum potest fieri verbo doctrine / sed et ex-
empli coherente exemplum sancte vite / Ex quo patebit deuote orantes · sanctitatis applicacionis / Et acceptabi-
lius deo sacrificiorum oblaciones / et sacrificatores pro peccatis populi quam / debet ii et tenetur ex ordine
celestis ierarchie · episcopi et sacerdotes deuotis oracionibus / ieiuniis penitenciis · et aliis huiusmodi specialiter
clericis impetratoris populi in huiusmodi supplere / Et deum per talia corpori quam populo possint placare —
Sic legimus sub antiqua lege · sacerdotes et prophetas fecisse / cum gravarentur tribulacionibus populi · fecerunt
humiliacionem · i · grauiter [illegible] · Et interposuerunt se inter deum et populum · deuotis oracionibus · ieiuniis et diuersis
afflictionibus / Et sepe impetrauerunt graciam populo tribulato · sicut moyses · aaron · daniel · et multa alia
cetera / Cum ergo sacerdotes et prelati sacerdotum · no · legis pastores et doctores esse debeant sacer-
dotibus antique legis / simili modo magis se debent affligere · et deuotionibus [illegible] pro dissipato · et
populo tribulato quando ab eis commissa quasi sit facienda / certe vos nonnisi et ipsi viderunt / Cum tu [illegible] prophetalis
et sancta alii ecclesie sunt videlicet / et qui nostris infidelibus tenentur / et pastoribus indiebus · Scismaticis
per hereticos · et thaboritas / Et filii sui quod crescunt et exaltantur · non [illegible] erubescunt / sed et
tractaciones · Et deum blasphemare / totam sanctam ecclesiam militantem et triumphantem / in sacramentis et in sa-
cramentalibus rebus / et huius in vilipensione sedis pontificalis · sacerdotum proborum et omnium fidelium —
Et quis non vere et legittime filius sancte matris ecclesie / ipsum tot et tanta mala et incommoda
audiens et ponderans non ingemiscat / et dolore cordis non affligatur intrinsecus / Quis non ploret
audiens [illegible] sic tot molestias / Quis flebiliter non gemat / Quis non altissone clamat
vel terrendo et exhortando [illegible] adsurgendum [illegible] sic amatissime / quod ipsum spiritualis sonat
· orbis terrae / Sequitur ea —
· et a qua tot bona recepit / Timeo quod non clamauerit qui [illegible] / cito cadet cum eis in interitum perpetuum / —

Daniel ultimo in fine sacratissime visionis ait iusti fulgebunt sicut stelle · et intelligentes · i ·
doctores quasi firmamentum / Videbis quantum inter se distant / iusta rusticitas et docta iusticia
alia stellis alia celo comparantur / Quamquam iuxta hebraicam veritatem utrumque intelligi possit
· ita et de eruditis / Cum apud eos legimus · Qui autem docti fuerint fulgebunt quasi splendor fir-
mamenti / Et qui ad iusticiam erudiunt multos quasi stelle in perpetuas eternitates /

In ista parte ostendit beatus Jeronimus uenerabiles sacre scripture per dignitatis fastigio / Et ostendit erudi-
tam iusticiam rusticam sanctitate meliorem · Quasi dicens daniel in fine sacratissime visionis scilicet qui est de — // Exaltat
mencionem · et morte et de die iudicii / ait sicut dicit iustos · i · bonos illuminatos fulgebunt sicut
stellas · i · fulgidos futuros et intelligentes · i · doctores · et alios per doctrinam illuminantes · quasi firma-
mentum vel ut heretice dicitur · c · scilicet · ecclesie plus [illegible] maior est splendor totius firmamenti stellati
quam unius stelle / vel dicitur sacratissima visio · i · secretissima propter eius difficultatem · et in-
lucet · i · ad textum scilicet alia est claritas solis alia claritas lune · et alia claritas stellarum
stella · et · differt a stella in claritate / Et ita similiter a sancto docto a docto et [illegible] a beato
Videbis ergo · scilicet · o pauline quantum inter se distant · i · differunt studio · premio · et vestigio · iusta — Eva
rusticitas · i · iustus rusticus sine litteratura / et docta iusticia · i · iustus doctus / ait simpliciter sicut
alia et stellis · i · iusti rustici · alia celis apparent / scilicet iusti et docti · Quamquam · i · licet iuxta
hebraicam veritatem / cui fides est adhibenda / utrumque scilicet sedens quod dicitur in 3 c daniel de stellis
et firmamento · de eruditis et sapientibus iustis possit intelligi · ita et apud eos · i · hebreos
legimus daniel scilicet qui autem docti fuerint / scilicet non doctores · fulgebunt quasi splendor firmamenti
· scilicet et hic quantum ad premium essenciale · splendor · et · firmamenti ubi stelle non sunt · non
apparet / et qui ad iusticiam erudiunt multos scilicet quasi maiores · quasi stelle in perpetuas eternitates quasi lux
· quam incomplete eternitates · quasi tot sunt ut sic uti ene · i · aptissime [illegible] / [illegible]
infinita longa dicitur perpetuitates et doctores quantum fulgoris firmamenti / propter premium [illegible]
stelle propter premium accidentale quod consequuntur ex meritis aliorum · et sine fine / ad diuinam
illius · quod cum fine et principio · et quasi stelle propter eternitates quia splendor firmamenti apparet
plena — in parte in qua sunt stelle /

// Eam [illegible] premittit intelligendo textum / Videtur hic in auctoritate daniel duplicem · tangit docti ·

Cum vere intelligentie spirituales fulgebunt in beatitudine / vt docti puri contemplatiui qui per fun-
dis et aliis celestium meditationibus amplius inflammatur deuotionis caritate // Alii sunt docti
qui exteriori ex[er]ciciis predicationis vel lectionis erudiunt ecclesiam et intellectus intelligentie et illi
merentur aureolam / que pertinet doctrine exteriori et non doctoris tytulo / quia stelle comparantur

in libro per aureolam sive premium accidentale / quia sicut aureola spiritualis fulgere scintillat ex medio
meritorum / [illegible] inter et regentes / dicta .go. & mi[ni]stri doctores sola / et mi[ni]stri doctores qui
tales sunt actuales doctores sive docentes / Cum ergo sunt [illegible] dicta /

Doctores

Sunt etiam doctores tytulatores seu facti / Sunt doctores re et ope vt gradati / Et doctores
pastorales ordinarii / de quibus apostolus ad ephesios quarto. Cum ascendit
super omnes celos / et ipse dedit quosdam quidem apostolos / quosdam prophetas / alios vero euangelistas
alios autem pastores et doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerii in edificationem corporis
Christi / vt in mistica quadam ecclesia // Ex quibus patet quod sicut apostoli in celo / quinque sunt secundum gu-
bernacionem et illuminationem angelis / ita hominum speculationibus et illuminationibus / vnde et beati

angeli in plagio hoc deserti Dara. Et quamuis licet deus possit singulos homines per angelos edo-
cere / tamen instituit vt homines se mutuo edoceant vt ipsa igitur cum adiuto concur-
rentibus respondendo inuicem animos / Et illud dictum ipse declarat in simplici textu / Primo quod
cum [illegible] in actibus apostolorum non docuit angelus eunuchum oracio sed philippus apostolus

Regum 3

Secundo quod Moyses a Ietro socero suo alienigena / Cum enim moyses esset homo
maxime prouidus / tamen quia nimie simplicitatis / consilium accepit ab illo gentili de
regimine populi dei / Item patet de Cornelio qui misit angelum informandum ad beatum
petrum / Et ita de multis aliis / Et hoc dico vt appareat quod inter dicta disposita
ordine / inter homines sicut et inter angelos esse debet Ierarchia id est sacer principatus Sine

Ierarchia est sacra stabilium [illegible] congregatio per gradus et of-
ficia ordinate distincta cum statu et operationibus sibi competentibus ad dei confor-
mitatem prout sibi possibile est assimilata et prouehens eos sibi diuinitus infor-
matos ad dei imitationem [illegible] actiua

quantum ordo [illegible] infima per media reducuntur ad suprema per beatum dyonisium in libro de ecclesiastica
ierarchia vbi ait quod lex sacratissima diuinitatis est vt infima per media reducantur ad suprema / et
Et hoc visio est supplicis / per tres actus ierarchicos qui sunt / illuminare / purgare / perficere /
Ergo autem dictum est / Sicut inter angelos sic inter homines debet esse ierarchia id est ordo diuinus
vnius id est diuine ordinationis societas / Sine certis aggregatis certis deputatis ordinatis ad obsequia
seu officia certorum placita / vel abeas imposita / Et hoc non nulla plenitudinem congregatio
ordinatorum ecclesia reddit ad hanc [illegible] et sublime ordinationem / Exemplum gratia videmus
vnde quod ordo monachorum non est nisi certis aggregatus / et sibi ordinatis ad certa officia / et
deputata obsequia certorum / Sic et ordo Canonicorum regularium / Similiter et ordo
templariorum / Et eodem modo se habet de multis aliis vt infra probabitur / Sic et in multis
istorum ordinum manifestum est gradus diuersos esse et multiplices / Et prius inter eos
quidem videmus / non omnes equales esse perfectos / vel perfecta / sed aliis dominantes / licet de vno eodem
que ordine sint / Sic Ieronimus in libro vbi dicit videbis quantum inter se distant inter voces
et docta inter aliqui stellas aliquando comparantur et / Dico autem inter hec inter istos et
illos superexcellentes ordines / Quia non inueniuntur in aliquo istorum ordinum aliquis con-
equalis / vel forsitan eo maior / non inuenitur in aliquo ex aliis ordinibus / vt forsitan in
omnibus / Sicut et non se [illegible] sunt quod de tribus primis ordinibus sunt quidem quod de infimis
Et qui de mediis / quidam qui de extremis / Sic igitur ordines apud nos dicti sunt proprie certa
seu aggregatis per sancte congregationes et certorum officiorum pulcherrima ordinatione / ad quam isti
tales et [illegible] constituti sunt / Sic et in ea beatissima curie nobilissimis supernis / vbi incomparabiliter
maior est pulcritudo ordinatorum in dei obsequiis / et ab eodem eis impositis officiis / Et nichilominus
sicut tota illa multitudo beatissimorum spirituum diuinus ordo appellatur secundum patet et dictum / Quemadmodum
ordo clericorum / Cum sicut continet ordinem prelatorum et ordinem spiritualium sive claustralium / vel laicorum
Et in vtroque certi multi ordines sunt / Sic et ordo militum ordo vnus dicitur specialiter / in quo
sunt multi ordines sicut / vt Templariorum / Hospitalariorum / Theutonicorum / Et sic patet hierarchia / Communiter
igitur sicut ipse patet dici Ierarchia diuinus ordo / licet multos ordines contineat / sed tamen vere
diuinus ordo / id est diuine ordinatorum societas / Quam totius ille beatissimorum sacratissimus principatus
diuinus ordinatorum societas / Et certum igitur pulcherrima describitur ordine / Ac decentissimo co-

construentur gradum. ad obsequium creatoris, nunc congruentiam et exigentiam donorum, hec scilicet scientie et virtutum, quibus illustrati sunt, nunc decentiam officiorum quibus preditis sunt.

Ad quorum maiorem declarationem, ut et appareat quam inextricabiliter obligentur ex ordine sine dispensatione illi moderni doctores scripture, scilicet prelati ordinarii et parochi, ad illuminationem populi de [illegible] dignitatis et statu [illegible], advertendum est quod secundum [illegible] in libro de [illegible] totius universi est triplex ierarchia, in qua [illegible] ordo, scilicet suprema, media et infima.

In suprema est trinitas personarum; in media est trinitas ierarchiarum; in infima est trinitas statuum. Ad directionem et eruditionem hominum divinitus ordinatorum, et quamvis in divina [illegible] superat. Suprema est [illegible] et divina; [illegible] est celestis et angelica; infima sub celeste et ecclesiastica.

Istarum ierarchiarum [illegible] ordo reductionis infimi ad supremum, [illegible] tribus divinis personis sunt omnes perfecte [illegible]. Ibi est ordo originis et processionis. Et [illegible] auctoritatis, ita quod est persona que est a nullo. Et alia [illegible] scilicet pater. Et ibi est persona que est ab alia et a qua est alia, scilicet filius. Et ibi est persona que est ab alia et a qua nulla, scilicet spiritus sanctus. [illegible] plures intelligi [illegible]. Hec est ierarchia summa, et [illegible] omnium perfectionum et [illegible] reducendum [illegible] in [illegible] fieri [illegible], in sapientia, in pace, in [illegible], et omni bonitate laborat [illegible] et angelica ierarchia. Et [illegible] talem [illegible] conformitate angeli attingant, divisi sunt in tres ierarchias. [illegible] suprema illuminat mediam, et media infimam. Suprema et ipse deus irradiando illuminat. [illegible] dicitur quod [illegible] abundantissime [illegible] solum [illegible] appareant [illegible] dignitate et officiorum [illegible] angelorum et [illegible].

[illegible]

Illum prelatum glorie clerus / tamquam ad ministrandum creatus [illegible] corporis / solis hominibus videtur deser-
vire / Et igitur [illegible] a perfectissimorum et beatissimorum angelorum sit principatu aut potestatibus aut
iudicibus vel aliis [illegible] / hic [illegible] [illegible] gubernacionem [illegible] [illegible] / et [illegible] humanas utilitates
[illegible] aut completa fuit reparando et reformando [illegible] [illegible] / que non est nisi [illegible] [illegible] in
[illegible] clericorum / tunc cessabunt huiusmodi officia / nec erunt necessarie ministraciones aut [illegible]
angelice / Cessabunt igitur officia angelica que fiunt ad homines / Et in angelis si qui erunt [illegible]
[illegible] huiusmodi officiis / tunc omnino [illegible] ab eis [illegible] ab hominibus pastoralis cura etc.

Porro quia beatus Dionisius edoctus fuit a Paulo illo doctore suo de triplici ierarchia scilicet suprema
et media et infima / quam doctor raptus in paradisum sic ibi [illegible] / Et vidit / Et novem cognidores
[illegible] ordinum ab eodem doctore suo et preceptore accepit / Et primum ordinem dixit cognominari
[illegible] ordinum ab eodem [illegible] et [illegible] [illegible] / Secundum dicunt
Seraphin et est cognomen hebraicum / Et [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible] ardentes / Secundum dicunt
cherubin / Et quia cherubin [illegible] plenitudo sciencie cognominatur [illegible] cherubin [illegible] [illegible]
Tercium autem thronos et sedes / Quartum dominaciones / Quintum virtutes / Sextum potestates / Septimum princi-
patus / Octavum archangelos / Nonum angelos / Hos igitur novem ordines per ternos dividens in
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] / Tres ordines [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] super tres yerarchias / Tres ordines [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] yerarchia continet / Seraphin Cherubin et Tronos / Secunda [illegible] virtutes potestates /
Tertia principatus archangelos et angelos / Et quia [illegible] principatus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] per elongacionem et [illegible] ad [illegible] [illegible] / principatus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] super alias [illegible] / [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] / qui
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] super alias [illegible] / Et a gubernatoribus [illegible] [illegible] [illegible] nullo
[illegible] principi atque principe [illegible] sunt / Et in [illegible] leges [illegible] [illegible] [illegible]
modeste [illegible] [illegible] [illegible] / Et [illegible] hec [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] gubernacionis [illegible] [illegible] [illegible] / Et [illegible] [illegible] subiecta / et inferiora se [illegible] [illegible] [illegible]
creatoris [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / non solum in ordinibus [illegible] celorum
[illegible] [illegible] principatus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nomine [illegible] [illegible] / non [illegible]
[illegible] novem [illegible] / [illegible] principatus [illegible] [illegible] illa militia novem ordinum / [illegible] principatus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] tota illa militia novem ordinum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ordinibus / volens [illegible] ad [illegible] aliquale [illegible] [illegible] / [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] ordinare ac [illegible] [illegible] atque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] habere
[illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tres ordines [illegible] / [illegible] [illegible] est
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] regis [illegible] debet [illegible] tres ordines [illegible] / [illegible] [illegible] est
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / primus [illegible] est [illegible] / hic est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut et velut habere
et amorem [illegible] super omnes [illegible] / Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] amicissimos / [illegible] est ordo sapientum
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] ordine [illegible] regi [illegible] / [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / Et ille rex [illegible] hebreorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] illam a creatore singulariter pecierit / [illegible] et dixit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est ordo [illegible] / Tercius ordo est [illegible] vel qui [illegible] / qui [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] / Quartus ordo est excellentissimorum atque [illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] regni vel ille qui solet dici [illegible] regni et [illegible] / [illegible] [illegible]
ti et tributarii regi / vel ille qui solet dici [illegible] regni et [illegible] / Quintus ordo [illegible] [illegible] / Sextus ordo
[illegible] [illegible] [illegible] fortitudinis et [illegible] [illegible] / [illegible] ordo [illegible] [illegible] / Septimus ordo [illegible]
[illegible] legionum atque bellorum [illegible] et [illegible] [illegible] / Octavus [illegible] [illegible] [illegible] qui [illegible]
[illegible] [illegible] qui [illegible] et [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / Et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] et aliis [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] ordo est [illegible] [illegible]
[illegible] atque [illegible] [illegible] ad [illegible] rex [illegible] / Nonus et [illegible] ordo est [illegible] [illegible]
rebus atque negociis [illegible] ad [illegible] rex [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est / atque
[illegible] ordinum / et [illegible] [illegible] [illegible] / Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] est pulcer-
[illegible] / [illegible] aut [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] est in illo [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] / [illegible] in illo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] exemplares
Nam [illegible] et [illegible] / non solum esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] / Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sunt reges [illegible] [illegible] / Reges [illegible] [illegible] / Et [illegible] [illegible] [illegible] disposita
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] rex [illegible] [illegible] est et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] regis
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] disposicio [illegible] et [illegible] [illegible] illius et
qui est creator [illegible] / [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] hic [illegible] [illegible]
ordinacionis [illegible] ordinacioni illius et ordines [illegible] ordinum illius / [illegible] hic [illegible] [illegible]

Scolo

Seraphin
Cherubin
Tronos
Dominaciones etc.

Argumentum

Secundum viijo

Capitulo vj

et aliorum [illegible] consiliarios [illegible]

dantur in similitudine et proporcionalitate aliqua comparandum primum, sunt ordines ad prelatos. Summe ordinis principes nobilissimi regni illius. Ordo et [illegible] ordo amore igneo fervent(issim)o ordini Seraphin assimilatur aliqua proporcione. Hec apparet ex ipsa cognominacione ipsius, quia [illegible] totus ardens sine incendio corporis. Et ordo prefectorum qui est ordo 2us per similitudinem et proporcionem ordini Cherubin sicut cognominatur ex hebreo in latinum interpretatum plenitudo sciencie vel [illegible]. Tercius et 3us ordo, qui est iudicum, assimilatur et proporcionatur ordini tercio prelatorum illius ac nobilissimi regni qui throni vel sedes cognominantur. In illis enim tamquam in throno regalis excellencie sue sedet rex ille [illegible] et in suos subditos iudicia sua exercet. Quartus ordo potentissimorum. Honore quidem ac sublimitate prelatis in regno [illegible] videtur per consequens [illegible]. Quarto ordini regum [illegible], qui cognominantur dominaciones, [illegible] in illis maxime [illegible] dominatio supereminentissima [illegible] in ipsa potencia et gloria magnitudo maxime apparet regum [illegible] potencia [illegible] et [illegible] a fortune sine potencia cognacionem [illegible]. Principes vero principatus [illegible] principie [illegible] principatibus [illegible] quia [illegible] et officium [illegible] principatus [illegible] iusticia [illegible] clemencia decorant diligenter attendant [illegible] dignissima principe [illegible] longe [illegible] principatus a tyrannide a rapina et oppressione subditorum [illegible] principes [illegible] et [illegible] subditorum. Et ordo principe [illegible] quem [illegible] subditi [illegible] et [illegible] amare [illegible] principatus [illegible]. Sexto ordini qui est potestatum [illegible] comparantur [illegible] legionum [illegible] et [illegible] per eos [illegible] potestas regis [illegible] qui a potestate [illegible] rebellare. Septimus ordo qui est [illegible] iniustos [illegible] iudicia [illegible] esse [illegible]. [illegible] ordini [illegible] qui adeo [illegible] debet esse [illegible] in morte eorum [illegible] apparent et [illegible] videantur [illegible] vel [illegible] dignum [illegible] officium eorum sit [illegible] et [illegible] opera [illegible] ipsis eorum [illegible]. [illegible] igitur incumbit [illegible] et armis et [illegible] strenui sint. Et [illegible] specialiter et [illegible] arma in [illegible]. Novissimi vero duo ordines [illegible] angelorum et archangelorum. Et [illegible] non indiget declaracione speciali.

[illegible] omnibus [illegible] similitudo regni [illegible] spiritualis [illegible] doctrina [illegible] clerum [illegible] pontifex vel sacerdos summus plenitudinem tenet [illegible] ac [illegible] loco esse [illegible] ad spiritualem gubernacionem [illegible] in terra. Circa ipsum vero [illegible] intelligencia [illegible] esse debet et [illegible] ordines clericorum [illegible] instar Seraphin [illegible] esse amore creatoris ferventissimorum et totaliter [illegible] instar Cherubin [illegible] esse sapientissimorum [illegible] instar thronorum [illegible] et [illegible] spiritualia et leges [illegible] et [illegible] peccatis. Et ista ierarchia [illegible] ordinum [illegible] in [illegible] scriptura [illegible] cardinalium. Manifestum est [illegible] ordinibus [illegible] indiget [illegible] spiritualis et gubernacio [illegible]. Et plane [illegible] nulla maior [illegible] regno spirituali [illegible] spirituali [illegible] ierarchie [illegible] loco [illegible] Seraphin et [illegible] Cherubin [illegible] et ex [illegible] leges spirituales et [illegible] et iudicium [illegible] et antithronis et [illegible] ierarchia [illegible] et synagoga Sathane [illegible]. Et [illegible] spirituale [illegible] dominacionibus vero [illegible] qui in [illegible] ordines [illegible] sunt in clero. Principatibus autem archiepiscopi [illegible] metropolitani [illegible]. [illegible] et [illegible] potestatibus episcopi [illegible] archidiaconi [illegible] archipresbiteri [illegible] angelis [illegible] sacerdos [illegible] archidiaconos [illegible] et [illegible] presbiteri et [illegible] angelis [illegible] et archipresbiteri [illegible] ad ipsos [illegible] spiritualis [illegible] spirituales [illegible] et [illegible] hostes [illegible] doctrina.

- 1us ordo Seraphin
- 2us cherubin
- 3us throni
- 4us dominaciones
- 5us principatus
- principes
- 6us potestates
- 7us virtutum
- 8us archangelorum
- 9us angelorum
- Ordo clericorum

ubi armatura spiritualis rapere se credunt [illegible] primum corporis. Similiter in omnibus ordinibus et omnibus prelandi ordinis in eodem regno [illegible]. Sicut spirituale sit hec [illegible] non est exemplum et [illegible] quedam hanc veritatem. Et per hoc designatio quedam huius signum pulchritudinis illius primi ac nobilissimi [illegible] manifestum est hierarchie pulcritudinem et ordinationem esse apud ipsum summum principem et rectorem [illegible] incapabili modo ac [illegible]. Ex quibus prompte ad claudem [illegible] [illegible] quedam [illegible] doctores dicunt. Seraphim et [illegible] vocatos esse supremos illos spiritus qui a creatore accipiunt [illegible] [illegible] ut ipsi possent alios angelos vel homines in amorem creatoris [illegible]. Et quia [illegible] [illegible] et officium illuminandi. sapientia vel scientia recipiunt. cherubin [illegible] ut [illegible] [illegible] sunt. Sicut [illegible] [illegible] iudicia et iudicandi potestatem vel officium ut quod ad [illegible] potestatem et officium accipiunt. throni et iudices nominantur. Et quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] iudicium vel [illegible] habent. Et quia [illegible] hic fuit thronus sive sedes vocata fuit. Dominationes vero quia ad dominandos et [illegible] indomitos et ferinos homines et ad exaltandum et amplificandum divine gratiae [illegible] ex officio diligenter ac studiose [illegible]. et quia homines ipsos ad [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] ex officio et adiuvant per [illegible] creatoris accipiunt. Principatus vero quia homines principari et regere [illegible] vel alios docent docet et adiuvat. Potestates vero illos angelos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ne noceant quantum vellent. Virtutes vero illos [illegible] [illegible] miracula fiunt. Archangelos per quos maiora ac potiora indicantur [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Angelos vero quia minora de occultis et [illegible] annunciant ex officio hominibus. quibus non incongrue respondent [illegible] [illegible] regni seu regales. Ista sunt [illegible] [illegible] [illegible] obmedia
ista sunt meditanda. Sicut [illegible] inter angelos et [illegible] principatus [illegible] divine dispositionis ordinatorum [illegible] inter homines [illegible] esse [illegible] ierarchia et ordo [illegible]. Videntur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nominati sunt seraphim [illegible] ex officio inflammant homines amore creatoris. Sicut [illegible] cherubin [illegible] [illegible] [illegible] ex officio docendi homines et implendi eos [illegible] [illegible] et [illegible]. Sicut throni [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ordine ex [illegible] [illegible] ex officio instruendi et docendi homines qui in [illegible] officiis [illegible] sunt ad regendos et [illegible] sibi commissos et concreditos [illegible] [illegible] subditos vocantur. Cum [illegible] [illegible] qui [illegible] vel plati [illegible] magis illorum subditi sunt. [illegible] [illegible] subditi [illegible] et servi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] officia [illegible] [illegible] in quibus multi intelligenti [illegible] [illegible] illa recte et ut decet exequuntur. [illegible] [illegible] et [illegible] sunt. Et hic habet evidenter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ne ingratam sunt [illegible] vel [illegible] [illegible] sibi vendicent. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] servi sunt aliorum quam maiores videntur. [illegible] modo [illegible] [illegible] ordinibus ut dominationes intelligantur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod homines instruunt et adiuvant ad dominandum carnem rebellantem [illegible] [illegible] et ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Principatus vero [illegible] homines instruunt et [illegible] in eos quos habent regere [illegible] [illegible] quae principe digna sunt. Sic est [illegible] tyrannides et iniquos oppressores [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible].
[illegible] vero quia sunt [illegible] [illegible] et [illegible] in [illegible]. Et ad hoc [illegible] [illegible] et officium [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] huius [illegible] in [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad finem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] in [illegible] officiis [illegible] in hoc videlicet ut sint et incorruptibiles acceptionum [illegible] vel [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] adulatorum [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et suggestionibus infallibiles. Potestates eos vero [illegible] ac [illegible] [illegible] quam [illegible] potestates [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] repellunt et ad pugnandum [illegible] [illegible] [illegible] instruunt et adiuvant in bellis et aliis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] multipliciter [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sic et de virtutibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ac [illegible] [illegible] quod homines ad aggrediendum [illegible] difficilia et ardua [illegible] et adiuvant. Et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] homines [illegible] [illegible] hic [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] difficilia sunt [illegible]. De angelis autem et archangelis manifestum est quod [illegible] [illegible] nominationibus eorum officia [illegible].

Seraphin
Cherubin
Throni
Dominationes
Principatus
Potestates
Virtutes
Archangeli
Angeli

[illegible] exemplar
Seraphin
Cherubin
Throni

Et [illegible] [illegible] [illegible] 1 petri [illegible] et 2
Dominationes
Principatus

Potestates

Virtutes
Archangeli
Angeli

Ex quibus nominationibus nove ordinum predicatorum in tribus ierarchiis et officiis ipsorum. Quod videlicet sicut ipsos miraculis illustrant in ordinibus prout et nos homines in statibus pro velle cooperantes. Prout tamquam fontalis illuminatrix et effectrix apparuit primum virtutis gloriosa creatoris. Et ordinatio regni ipsius spiritualis et orantis aule perclarissime sue. Ac vero et aliquando sine excepte misericordia gubernatoris sue. Quod prius et perfecte [illegible] gubernatoris per sublimes illos et beatissimos spiritus prius [illegible] et erudite per homines. Ostendunt nempe isti ordines miraculis in se vero parte de gloria creatoris. Seraphin ardore servantissimo purissimo ac beatissimo amoris in parte ardet de presentia et bonitate creatoris. Sic cherubin expellendo quo claret ad ipsum creatorem. Ardet vero parte de liberalitate ipsius clementissimi regis cum plenitudine et altissime sic et beatissime throni de regni et magnificentia pacate ipsius. Sic dominationes de supremissima ac clementissima nobilitate ipsius. Sic principatus de illesa ac potenti modo inviolabili principatione et gubernatione ipsius. Sic potestates de invincibili et [illegible] omnino [illegible] bili potentia et victoriosissima potestate ipsius. Sic virtutes de infrangibili et super omnia admirandi mirifica virtute ipsius. Que apparet in mirandis et mirabilibus suis. Sic angeli et archangeli evidentissima cura et potenti modo infallibili et inevitabili ac pure bona in [illegible] et abundanti ac ordinante [illegible]. Hec omnia in ipsis principatus ac beatissimis ordinibus videt illuminatione perfectione [illegible] nobiliori lege ac sublimiori splendore. Beatus Paulus raptus quod post et [illegible] de celo illud perclarissimum templum [illegible] de civitatis [illegible] imperatoris [illegible] velut civibus quos perfecte [illegible] collocati sunt et distincti ordinibus pulcherrime ac decentissime assistunt et dignitatibus ac officiis preclaris. Nec minus honorati. Conveniendi videlicet apud nos [illegible] manifesta est [illegible] dignitates et officia [illegible] per [illegible] et potentes per [illegible] creatoris celebrant [illegible]. Ibi vero gaudia perfecte et pulchre et [illegible] [illegible] tutores [illegible] ubi [illegible] et decor regni et felicitas. Velut quod non est alia. Serviunt [illegible] felicissime regnant [illegible].

Unde ad instar [illegible] difformis angelice dignitatis ac [illegible] famulatus et gubernationis est disposita ecclesiastica ierarchia ita videlicet quod in illa est trinitas statuum scilicet supremi medii et infimi.

Supremus status est prelatorum velut	Seraphin, Cherubin, Throni
Medius continentium velut	Dominationes, Principatus, Potestates
Infimus et [illegible] laicorum velut	Virtutes, Archangeli, Angeli

Istos tres status tangit Christus [illegible] sub methaphora [illegible] in agro in lecto et in mola dicens. Ibi erunt duo in agro [illegible] assumetur alter relinquetur. Et [illegible] in agro sunt qui in ecclesia presunt. In lecto sunt qui contemplacioni vacant. In mola sunt qui in [illegible] tractant et secularia. Et [illegible] talis status mola quia multis curis et distractionibus agitatur. Et qui per [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]. Primus itaque status est angelis [illegible] rectorum; secundus celibatuum; tertius coniugatorum. Alia [illegible] angeli [illegible] [illegible] tria vel hos tres status non [illegible].

Supremus ergo status ecclesiastice ierarchie prelatorum est. Et continet in tres gradus scilicet supremum medium et infimum. Supremum tenebat Christus [illegible].

Ipse Christus erat caput ecclesie principale et [illegible]. Secundum gradum tenebant apostoli. Infimum vero gradum tenebant [illegible] ierarchie supreme lxx duo discipuli. Supremus [illegible] cum [illegible] [illegible] ipsius [illegible] caput et monarcha totius ecclesie [illegible] spiritualibus et temporalibus. Sicut ipse dicit data est mihi [illegible] potestas in celo et in terra. In ipso secundum beatum Gregorium [illegible] ecclesiastice ierarchie perficitur et completur omnis ierarchie dispositio. Ipse etiam in altum perficiens optimus dominus optimo ordine ecclesiam disposuit. Secundum principaliter vicarium suum reliquit in terris cum esset caput et monarcha totius ecclesie militantis. Ut sic in tota ierarchia [illegible] [illegible] quod volunt male dispositum [illegible] unum principantem [illegible] [illegible]. Sic in tota ecclesia militante [illegible] ad unum monarcham. A quo procedit dispositio et illuminatio purgatio et perfectio totius ecclesie militantis. Cum supremus in subcelesti ierarchia recipit illuminationem in capitibus optimus ab infimo ordine angelice ierarchie. Sic infimus angelice ierarchie recipit illuminationem a [illegible] [illegible] supremo. Secundum gradum [illegible] ierarchie tenebant apostoli. Quorum vicem et statum nunc tenent episcopi [illegible] [illegible] [illegible] super illud [illegible] principibus [illegible] nunc [illegible] tibi [illegible].

Tertium gradum tenebant [illegible] discipuli quorum locum et vicem tenent presbyteri parochiales sive curati. [illegible] [illegible] sunt erudiendi in pro[illegible]. A Christo immediate [illegible]. Et [illegible] missi sunt [illegible]. [illegible] designat [illegible] et alios lxxii discipulos et [illegible] [illegible] et [illegible] vobis [illegible] Ecce ego [illegible] mitto vos sicut oves in medio luporum. [illegible] apparet [illegible] et non apostolus. Sic ergo apparet [illegible] supremum principatum ordinem qui

Qui [illegible] [illegible] archidiaconos et [illegible] [illegible] [illegible] debent [illegible] [illegible] et fideles [illegible] [illegible] [illegible] ordinarii ecclesie [illegible]

Pa[illegible]

Ierarchia [illegible] sunt ordinum ecclesie doctores. Ad quos inexcusabiliter [illegible] et altius [illegible]
statum pertinet illuminare [illegible] et [illegible] actu reducere [illegible] cherubin. Seraphin et thro-
nis [illegible] immediate assistentibus supremo regi. Sequitur omnibus predictis [illegible]
et [illegible]. Ad equalia et ad [illegible] se obligent omnes qui [illegible] [illegible] vel pasto-
ralem assumunt curam secundum [illegible] huius officia omnia sunt [illegible] et [illegible]
[illegible] nisi [illegible] creatoris sed [illegible]. At illos [illegible] plurimi qui [illegible]
[illegible] magnus [illegible] et [illegible] ut [illegible] talibus se [illegible]
tunc ordinibus ierarchiis et statibus [illegible] supremis [illegible] et operationes [illegible] facere
[illegible] sunt [illegible] negociis negligunt [illegible] dive dispensacionis
ordinem et [illegible] et propriam voluntatem. Nam et maligni spiritus sunt principes [illegible]
ordine et [illegible] et principatu et potestate malignorum spirituum ardore
[illegible] volunt [illegible] presidentium [illegible] principatu et potestate [illegible]
[illegible] maligni [illegible] [illegible] per [illegible] sancti
[illegible] et [illegible] aliud intelligens [illegible] et [illegible] qui [illegible]
[illegible] et [illegible] neglectis spiritualibus et [illegible]
[illegible] et [illegible] principatus et potestates et alios in alios principatum [illegible]
[illegible] principatus et potestates [illegible]. Et [illegible] qui sunt [illegible] spirituales [illegible] principes et
et potestatem [illegible]. Et [illegible] rex super omnes filios superbie Job 41.
Secundus [illegible] ecclesiastice ierarchie [illegible] erat [illegible] est clericorum sive religiosorum qui
statum [illegible] tres gradus. In primo sunt abbates sive [illegible]
In 2o priores. In 3o [illegible] conventuales [illegible] obedientes.
Tercius status ecclesiastice ierarchie est laicorum qui [illegible] tres gradus continet. In primo sunt principes [illegible]
In 2o milites. In tercio [illegible] vulgares. Hec vero [illegible] ut [illegible] posset aliquo
[illegible] alte [illegible] in ordine [illegible] ecclesiastici principatus et ierarchie [illegible]
[illegible] gradus [illegible] in [illegible] vel [illegible] adiutat [illegible]
[illegible] divinis ordinibus dispensacionum obligentur et in illis [illegible] [illegible] ordines
[illegible] divini ordinis [illegible] dei altissimi contemplando [illegible] ipsi [illegible] sunt
[illegible] principatus et potestates,
Iam inferiores illis meditando [illegible] principatus et potestates,
habentes aliud officium et aliud ordine dignitatis alia et aliis sunt dig-
[illegible] Iam cogitando infimos [illegible] archangelos et angelos. In quibus
ierarchiis [illegible] et [illegible] supercelestibus [illegible] ordinata societas et [illegible]
et actio [illegible] ordinate [illegible] sunt [illegible] in eis. Et ordinata officia [illegible]
[illegible] imperatum ac [illegible] dispensacionis [illegible] Non [illegible] deformitate
[illegible] inveniuntur. [illegible] ad [illegible] officia [illegible]
qui [illegible] [illegible] Et [illegible] [illegible] ordine [illegible] Et
[illegible] [illegible] [illegible] intolerabiles ac [illegible] in supercelestibus [illegible]
ad [illegible] ad [illegible] et [illegible] composita sunt et [illegible] quippe officia
[illegible] imposita sunt et apte aptissime [illegible] [illegible]
Tercia [illegible] [illegible] tres [illegible] ierarchias [illegible] ut appa-
reat [illegible] ordo [illegible] et [illegible] ordinatum [illegible] et [illegible] [illegible] ab ho-
[illegible] et [illegible] ab angelis et angelorum a [illegible] [illegible] filius et [illegible] apud [illegible]
[illegible] [illegible]. At [illegible] ierarchie [illegible] per [illegible]
[illegible] ac [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sacra [illegible]
omnium [illegible] principatus [illegible] ultimi [illegible] principatus et principes [illegible] principatum [illegible]
[illegible] et non [illegible] principatus [illegible] apud [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] pura et vera spiritualis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad officia angelorum ordines [illegible] sunt [illegible] in [illegible] esse ierar-
chie [illegible] [illegible] principatum in tres ierarchias. In [illegible]
[illegible] intelligens [illegible] [illegible] [illegible] Angelicam et
[illegible] in novem [illegible] distinguens [illegible] 1o Sera-
phin igneum 2o cherubin [illegible] 3o ordine thronorum [illegible] 4to dominationes
[illegible] ad manifestandum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] omnibus [illegible]

Marginalia (left): [illegible] / [illegible] — [illegible] — [illegible] — 1 Seraphyn 2 Cherubin 3 Throni Dominaciones

Marginalia (right): [illegible] / Seraphyn, cherubyn et thron[i] [illegible] / [illegible] baptize.

sunt. Post hanc est subiectio nobilissima, adeo utiles esse sunt ut dominatores nominentur.
Sunt nobis et utilissimi et prosperi utiles deinde vocari. Sexto modo isto principes et
principatus nominantur creatoris sunt propter. Et per istum modum quinto ordini attribuitur, cum
tamen liberi soli se regi gaudeant et glorientur. Principatus dicitur quasi se diligens et a[illegible]
dilatari et extendi in alios cupiens. Et quantum est permitti ut iungitur ceteris. Ut
nomen principatus dicitur non immerito obtineant, qui liberum quod in se et magis diligunt, magis
optinerent et ceteris aliis cupiunt non istud habere. Sed et potestates, [Sexto ordo] propter excellentiam
suam creatorem gerentes, quam essentiam et potestatem. In sexto ordine brevi spiritu refertur et ipse
cum solus vere et essentia est potestas, absque impotentia, difficultate, prohibitione et impedimento
in ultimitate elongationis longe. Cum quo nichil rebellare nec resistere intendit ad gloriam
et victoriam ipsius patet. Nominatur igitur ista hic ordo sexto in generali. Contra tamen
omnem rebellionem et contra omne quod adversum ipsius extolletur, ordine isto adeo potentem efficit
ut neque resistere ei valeat neque ex adverso stare. Ipsi et homines et [illegible] qui pertinebant
nos dicuntur. Ad hoc utique assumpti sunt, ut inimicos vel [illegible] et corporis hostes ut opprimant, nec exterminent
viribus et armis. Nec dubitandum est quin omnis huiusmodi potestate creatoris incogitabiliter dili-
gant et semper cogitare possumus de eadem gloriantur, et non de sua plenitudine et potestate.
Virtus est nulla dubitandum est, cum ipsa et essentialiter virtus sit creatoris, cum ipse sit qui sit
invariabilis solus. Hanc tamen nominationem septimo ordini tribuit, quae ea ut essentie extollit, ut
in specie caelestis operatur opera admiratione dignissima, quae utique miracula vocantur, quibus utique
singulare eius eundem. Et ipsi per quos talia fiunt ministri eius fidelissimi apparent, per quod et
eis creditur et obeditur in hiis quae ad gloriam pertinent creatoris. Amplius post predictos duo
ordines sunt superiores, scilicet archangeli et angeli, qui ad annuntiationes maiores vel
minores faciendas sufficiunt creatori, et illis quibus faciende sunt. Cum ordines hominibus
[struck] et nuntiissimi in se non per se ostendunt depulsiones, et gloriam creatoris
per evidentissima evadet per omnem modum infallibile et incunctabile, et pure bonum,
et quod regit et administrat atque ordinavit summus rector per ipsos dignatur. Secunde [illegible]
[struck] vigilet quando est in istis sanctis ac beatissimis ordinibus bonitas. Et quod magis etiam dicitur
potest et est quod ac beatissime trinitatis. Et magis spiritualis et clarissima illis pulchritudo est
cum qua deus pater benevolentissima potentia, quam magis est predicta est. Cum vero filius benevolentissima
sapientia qua illustrata est. Cum spiritus sanctus vehementissimo ac beatissimo ardore est dilectionis
quo inflammata est. Veniunt enim dei homines ad imaginem et similitudinem suam sit et est in illa
imagine splendorem suum. Et de sua magnificentia et superveniente bonitate instituit angelicis virtutibus dignitates et
et angelorum officia, quibus hominibus deserviunt. Et horum primum est ministerium officium per quod
revelant hominibus dei beneplacita, ut mandata et leges, atque ea quae ad ipsas leges et earum
observantiam pertinent, quemadmodum sunt promissores et comminatores creatoris. [struck]
Secundum officium eorum est interpellatio ipsorum pro nobis, cum officio portandi deo nostras orationes
et vota. Vere est enim ab offerentibus et portantibus angelis sanctis orationes nostras et
vota deo altissimo aliquid addi eiusdem quod exaudibiliores eas efficiat. Sic autem non
est aliud nisi interpellatio ipsorum, vel aliud adiutorium orantibus sive nostris et votis per-
venientium angeli sancti se boni et favorabiles promittent, sic quod favore suo
gratiam quam obtinet in conspectu altissimi, non solum orando et petendo, sed etiam favendo
et [struck] porrigendo. Amore enim et gratia ipsorum placitum est nobis res expedita in-
veniunt quam petimus, et est quia quod non petimus ipsi nobis impetrant. Presertim ipsos
pro nobis maxime dormientibus in tempore ut negligentia [illegible] et aliis bonis
assistentibus ipsi pro nobis vigilant orantes et gratias pro nobis largitori omnium bonorum
referentes. Ex quibus infertur quod multa nobis inveniunt et impetrant quae nunquam nostra
invocatione obtinemus. Gratissimi quippe sunt et creatori acceptissimi [illegible]
[illegible] peritissimi oratores. Semper vero [illegible] tanta digni sunt obtinere
quecumque petunt. Impossibile autem est denegari eis a benignissimo largissimoque
qui largitor bonorum omnium, in potestate omnibus quae petunt dignis et eandem digne
petentibus. Ex quibus concluditur quod ipsi nobis inveniunt et impetrant nunquam per se
petunt. Neque etiam possibile est beatissimos [sapientissimos] aliquid petere vel indignum vel indigne.

Margin (left): principatus; potestates; virtutes; archangeli; angeli; Hec dominatio ostendunt hominibus in [illegible] et creavit
Margin (right): hominibus; primum officium angelorum; 2um

Ex quibus omnibus per premissa ad memoria et ad dubia facilis. [illegible] Capitulum quartum ordo dignitatis
[illegible] capitulum [illegible] ex parte [illegible] v per [illegible] ordo per [illegible]
3o [illegible] ad [illegible] angelice dignitatis ac [illegible] et
[illegible] per [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] ordinum et [illegible] officiis
[illegible] et amplius preter predicta angelorum officia
[illegible] angelos [illegible] officium et [illegible]
[illegible]

Si quis ad orat. qualiter orant pro nobis / vt quemadmodum alias dictum est supra / pt videri quod illo
quo pontifices et omnes sacerdotes. Ecclesie patriarche / quorum cure fidelium in cura corporalium sunt
commisse / Et potissime ille sacerdos ordinem capitulorum orat pro nobis pro nostris desideriis et petitionibus spiritua-
libus / Quantum autem distat petitio spiritualis a desiderio / desiderium etc. per hoc quod est desiderium / non
respicit nisi in re desiderata / petitio vero secundum intentum respicit in ipsum datorem / ad inclinandum ipsum
sive ad intercedendum ad dandam rem petitam / Et secundum alium modum i. alia inclinatione animi [illegible] opera-
tionem desiderii / Et desiderium quod phylosophus quod secundum desiderium tendit in objectum non intelligens / petitio vero non
Item petitio philosophus quod est petitio intendit in concessionem seu donationem rei petite / Et est in ipsius [illegible]
gressionis seu huiusmodi donationis / desiderium vero per se non est [illegible] in ipsius / nisi rem desideratam.
Quomodo in quantum est anima per unum petitore pro aliquo / Luce 16 / Et in multis super nobis oportet ipsum
prius sive insistentem ex qua est procurandum gaudium / Non est dubium quin per intercedente pro vita sua opti-
ne illud gaudium refertur orationes sanctis ad suum creatorem / Et petitionum devote inveniunt semper et in-
fecte deus. insistentia petitionis illud et illud / Et sic nobis gaudet de pena et instituentium illius ut [illegible] per
nos. ut nos gaudeant de satisfactione nostris peccatis /
In eadem quo descendunt homines angeli sancti secundum regimen seu gubernationem nostra / Spiritus etiam nobis ministra-
do. et ornantur super nobis bona operando / et avertendo a nobis mala. regendo et defendendo
nobis impedimentum et contra quod nocere vel nocere nobis potest / Primo contra malignos spiritus. Et hoc
faciunt arcendo eos. et diffugiendo a nobis / et mediante et religando. et in deserta loca
relegando / Secundo contra homines nocere nobis volentes ad contrarios non solum arripiendo, [ipsos tyrannos] et
et insistendo / Nam sicut reperitur in dominum arrepti fuerunt a demonibus. et illi per
eos liberati / quamque arreptionibus non nisi [cancelled] permissione aut precepto potuit fieri in loco
mutata fore [donec] potuisset / Tertio angeli sancti prestant nobis multiplicem defensionem contra ipsas be-
stias et dracones et leones sicut in libris veteris testamenti narratur / Sicut nobis per diversos angelos li-
beratos. puer accidit sub rege babylonie [Danielis vi c.] / Deus inquit meus misit angelum
suum et conclusit ora leonum / et non nocuerunt michi / Quarto defensionem prestant hominibus an-
ceni contra ipsa elementa / Sicut patet Danielis 3 c. Nam descendit angelus domini de celo. et excussit flammam
ignis de fornace et medium fecit fornacis quasi ventum roris flantem / Item contra principes ipsos
boni angeli prestant hominibus fidelibus defensionem / Sic apud eundem prophetam legitur de principe persarum
quem restitit alius archangelus / pugnantem pro liberatione populi hebreorum / Ille vero ut principes cyro al-
legat pro regno suo persarum contra liberationem populi ipsius fieret in derogacionem vel detrimen-
tum regni persarum / Vnde secundum patrum similitudinem huiusmodi servitus ad creatorem videtur in
perfectionem / in amoenitate / et in defensionem quibus homines / Quemadmodum etc. videmus creatorem videtur
perfectione seu complementissima / quia totalem / Et hoc solo impio optime voluntatis sue / ita
ut nichil vel progredi ultra / vel [citra] posse possit etc quia ipse universaliter continet quidquid existit / Sic
omnes boni spiritus similiter etc / licet incomparabili differentia / cum dei creaturis inequalitate potenti-
ones sive sine lege et origine sua / Sine iusto dei iudicio improprietatem sue
sunt / et subiecta sibi sine lege et ordine / Sine iusto dei iudicio intelligimus subiectos
districtioni singula cohercent / quibus nichil imperant / Iusto tamen iudicio intelligimus subiectos
esse tamquam in penam damnatos omnes malignos spiritus. omnes sub ipsis ac beatis / Item nichil
quam quosdam celestissimos spiritus [illegible] rectores esse congregationes hominum / Sic quidem bonus ac beatus
spiritus tradita est commissa quibus hominum gubernatio et cura. Et contra dextra pro parte / quos
spiritus tradita secundum commissa quibus hominum vindicat spiritus assignata a creatore. et cupiunt magis
quam suam naturam / vanitatem hominum vindicat bonorum spiritus assignata a creatore. et super magis
At vero omnes sic multos secundum pietatis et dilectionis ab hominibus admiranda / nihil quam amor honestatis
et compositionis vite / per quod multi quasi plenarium vel pusillanimitatem adhuc incedere. et
componere mores et decoret vita hominum sive similiter per suos spiritus eius extendi-
tur pietate et dilectione contrarios eos ac corripit animis et peccatis / quibus deformatur
mores hominum et vita turbatur / Et nullus dubitat adhuc eius et hoc bonum est et deo aliquid
placere / Tanto fortius quod in gratia ac beatissime pietatis et ita nobis pietas ac dilectio sensus
tanto maior quam hominum / tanto nobilitas eorum adhuc et alia bona omnia expediunt secundum alias
patres / quam ipse homines mihi dignitatis et plenarie in mundo vite potest / Sed quod merita
humana in statu depressionem et miseria hominum bonos a contemplatione regeneratione hominum quanto perfecte
quam absque ut pateat / Tanto magis nobilissimo ordine bonorum angelorum natura ex incomparabili
natura pietatis ac dilectionis et inseparabilissimos habent sanctis angelis et archangelis. pluribus omnibus ad

Sed per hominis thobie angelus [illegible] Raphael angelus [illegible] demonium et religavit eum in deserto superioris egipti

Oro ag[illegible]

[vnu vt]

gubernatori eorum presentibus usque ad finem temporis. Et diligentissime inspiciendo [illegible] presules
et dilectos angelorum sanctorum ad homines in carne existentes quos ipsi admittunt gubernat
ac protegunt. [illegible] homines in prioribus et dignitatibus constituti sicut multis modis presules
et dilectos ad eorum subditos, iam consulendo iam animadvertendo aliisque officiis congruis [illegible] ve-
niunt impediendo, ymmo ipsi rectores multiplicem curam boni regiminis impendere debent dili-
genter suis subditis si velint hic curam glorie et in ierarchiis principibus regnare in celestibus
[illegible] suadet eis ipsius a quibus preficiuntur. Curam igitur illorum habe et per con-
sequens et omni cura tua explicita retribue et lectis per illos ut ornamentum gracie accipies
corone et dignitatem [illegible] aggregatos. Eccli. 32. Gaudet ergo in hominibus prius in homines et
presunt eos rectores hominum et [illegible] a sancto imperatore deo eorum perturbatores vel publice et
contra homines superbos querentes bonam [illegible]. Si ergo cura est curatorum animarum ut deo altis-
simo et hominibus rectores ac defensores hominum [illegible] et principes eorum infestatores ac ho-
mines pravos et perturbatores. Sed insuper tanta [illegible] districtione principibus hominum
vel hiis qui presunt sive in spiritualibus sive in temporalibus quantum non solum doctrinis et exhorta-
cionibus inducunt subditos suos ad ea que necessaria sunt et que divino cultui sunt honori
ac ab hiis eos aberrare non sinant et errores impietatis, doctrinas et dissensiones extirpent,
quod eos variis penis et eos mortis suppliciis hiis bonis inspirare et a quibus eos tamen com-
pellant. Et si hec omnia [illegible] predicta [illegible] circa iusticie. Et declarat sit diligentia
[illegible] ipsorum angelorum et principum et pauca defectibus eorum [illegible]
omnia predicta tanta sunt brevia et sufficiencie. Ut patet quoniam obest salutis fidelium et
contrarium vigere in dampnacionem plurimorum, quod quidem institutus ecclesiasticus ordo predictus sive
ierarchia vacillat sicut confundit. Et maxime quia [illegible] capitalia eius [illegible] seu diminuitur, hoc
cum impedit debitam influenciam vitalem et spiritualem capitis et cetera membra. Quod in ipsa
ierarchia ecclesiastica non solum veteres manent errores sed et recentes et novi suboriuntur
atque [illegible]. Et quod in quibusdam nacionibus horribilitates et abhominabiles ac sceleribus
pullulat viciorum. Hec quidem eis angelici spiritus et sancti viri eorum [illegible] dicentes
Cyprianus de tribus seculis que nunc in civitate famosissima [illegible] eiusdem episcopio
sunt audita. Exemplum postmodum patet clerici cuiusdam quendam racio et causa
quare modo cessant spirituales illuminaciones et inspiraciones hominum ab angelis que olim abun-
dabant. Et quare angeli sancti non curant [illegible] ab impiis atque peccatoribus
hominibus. Racio potest esse illa. Non quod homines [illegible] diligentia ut de salutaribus erudian-
tur, non est doctrina qua non homines erudiri possit [illegible] illuminet
a celestibus spiritibus. Et sic eis [illegible] adhuc [illegible] que
[illegible] hominum sunt [illegible] erat opus revelacionibus. Modo autem quia terra plena est scien-
cie. Et de omnibus sufficienter erudita est ecclesia catholica. Ita quod si diligenciam velint facere ho-
mines [illegible] et diligenter addiscere [illegible] debent facere, poterunt omnia negocia in
ecclesiastica ierarchia et omnibus casibus salubriter expedire [illegible]. Et ita videtur palam
[illegible] [illegible] declaracionibus [illegible] argumentis sic tentare deum [illegible]
[illegible] ecclesiam in omni sciencia [illegible] et [illegible]. Vel potest dici et alia esse racio [illegible]
quare nunc non sunt illuminaciones de superceletibus nec declaraciones [illegible] spirituales. Quia
multi temporibus istis sunt [illegible] et ignoranciam diligunt [illegible] ac alios docere
[illegible] quod [illegible] repellunt. Ut scribitur [illegible]
et [illegible] angeli [illegible] celestia non [illegible]. Nec [illegible] sapiencie. Et racio-
ne [illegible] canibus. Nec margaritas spergunt ante porcos [illegible]. Evidenter
[illegible] homines intelligit eos qui [illegible] doctoribus ablatrant [illegible]
maledicti [illegible] doctrinam repellunt. Quod [illegible]
doctrine [illegible] eos qui illud [illegible] rabie mordent et lacerant. Porcos
[illegible] porcinos homines intelligit quibus sola [illegible] sapit. Porcos
spiritualia abhominabiles eis despiciunt [illegible] porcorum [illegible] quod
[illegible] gaudent. Si igitur deo [illegible] prohibuit doctrinam [illegible] talibus hominibus
[illegible] sancti ac angeli [illegible] prohibentur [illegible]
[illegible] Concessum quippe est [illegible] deo [illegible] subtrahunt [illegible]

Margin notes:

pontifices et alii curati

A vero ut

Quare cessant divine declaraciones

Canini porcini

et ab ipsis quae sunt ab illo auferunt, semper addat. Admiranda quippe benignitas creatoris
quod talibus vitam et largitur et conservat, aliaque multiplicia dona sua profusissima lar-
gitate [illegible] praestare non cessat. Cum non solum vita ipsa indignissimi sint, [illegible] etiam omni
bono, praesertim eo quod bonis quae ab ipso creatore acceptis illos mirum in modum beneficiis et
dignitatibus in hoc saeculo [illegible] etiam ipsum creatorem benignissimum nequissime impugnant, [illegible]
[illegible] in semetipso. Sed et in sacris ecclesiae cathedris collocatis scilicet apostolis et apostolicis viris et [illegible]

Sequitur textus

Unde dicitur apostolus Paulus vas electionis. Nempe quia vas legis et scripturarum sacrarum
erat armarium. In ista particula beatus Johannes [illegible] ad praedicta [illegible] suum continuando
[illegible] ex divina dispositione et electione sine [illegible] Pauli [illegible] sapere [illegible]
[illegible] ordinarii doctores succedunt apostolis et episcopi [illegible]
[illegible] per beatum Paulum qui per scripturas sacras quas acceperat assumptus fuit a deo
in statum apostolatus et etiam in praedicatorem officium. Et hic tangit beatus Johannes in littera per [illegible] cum
dicit scilicet a domino Paulus apostolus vas electionis Act. 9. c. 1. vas electum ad praedicandum officium [illegible]
[illegible] quia ipse electus et assumptus fuit ut esset vas pretiosum portans [illegible]
per mundum. Sic enim scriptum est in actibus apostolorum vas electionis [illegible] ut portet
nomen meum. Et [illegible] beatus Johannes Nempe id est certe quia vas legis id est pentateuci et sacrarum
scripturarum id est prophetarum et hagiographorum erat armarium id est habuit illas in corde, non tantum in codice
[illegible] in sinu. Ideo ad hunc statum elegit deus Paulum, quem videt ipsum ex divinarum scripturarum
plena notitia specialiter ydoneum. Ex quo satis pulcre claret documentum et in [illegible] ta-
men est quod in electione ad statum episcopatus [illegible] principaliter et magis est attendi-
[illegible] eligenda doctrina et scientia divinae legis, quam scientia [illegible] Et magis quam
nobilitas generis aut quantitas saecularis potestatis [illegible] Sed hoc est [illegible]
doctrinae. Nam talis doctrina [illegible] ad [illegible] statum episcopi debitum [illegible] Nobilis
vero generis et potestas saecularis ex [illegible] amicorum [illegible] ecclesiis et non magis obest. Hoc sit
per [illegible] et conservationem quae sunt aliquando ecclesiae nociva. Et [illegible]
[illegible] ecclesiae et non magis obest. Dum illi qui ex genere reperiuntur illustres in saecula-
ri dignitate volunt habere magnos [illegible] et [illegible] status [illegible] generis sui [illegible]
quibus certe plures dilapidantur [illegible] bona ecclesiae. Et item [illegible] ipsi [illegible]
facti ex consideratione sui magni status nobilitatis et [illegible] ex [illegible] movet [illegible]
[illegible] principibus [illegible] Et propterea deserviunt ecclesiae [illegible] et negligunt [illegible]
spiritualia. Sed si dico [illegible] prudenter [illegible] ista [illegible] modicos status episcoporum nostrorum et prae-
latorum. Et [illegible] ad statum [illegible] comparare volunt. Et nisi fallor videbunt [illegible]
et [illegible] olim [illegible] ecclesiarum [illegible] vel [illegible] sunt vel [illegible] obligata.
Non ergo in persona eligenda ad statum episcopatus vel alterius magnae dignitatis [illegible]
nobilitas generis aut quantitas [illegible] vel saecularis potestas. Sed scientia et doctrina divinae legis, sicut
exemplificavit beatus Johannes de illo qui dicitur esse vas electionis et armarium divinae legis. Et [illegible]
[illegible] et [illegible] ex verbis eiusdem apostoli [illegible] et [illegible] in lege domini
ad Ephesios 1 capitulo dicentis, benedictus deus et pater domini nostri Jesu Christi qui benedixit nos
in omni benedictione spirituali in caelestibus. Non in benedictione [illegible] carnali vel terrena [illegible]
est nobilitas generis vel quantitas saecularis dignitatis vel potestas vel [illegible] Sed spirituali in caelestibus
qualis est abundantia divinae legis, scientia scripturarum [illegible] [illegible]
spirituale domini et [illegible] est, de caelestibus dicitur et melius est [illegible] Et addit
in Christo id est [illegible] bonum [illegible] non [illegible] per illud et ab illo [illegible]
et in omni benedictione quam [illegible] ab illo [illegible] Sic elegit nos deus pater
in ipso ante mundi constitutionem ut essemus sancti et immaculati in conspectu eius in caritate
et dilectione [illegible] deus et [illegible] Non dixit apostolus elegit nos quia nos
[illegible] nobiles [illegible] in hoc mundo [illegible] ut essemus nobiles [illegible] in hoc saeculo.
Sed inquit ut essemus sancti et immaculati. Hoc est ab omnibus peccatis [illegible] in conspectu
dei, et in caritate multiplicati. [illegible] non sic est in ecclesia [illegible] et debet esse secundum
apostolum [illegible] est [illegible] Et [illegible] quod [illegible] illud [illegible]
[illegible] nos [illegible] ad [illegible] [illegible] Et [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] prepos magis quam prodiens [illegible]

defectum probavit / quia dimitte[re] fuit vitandum a filiis hominum et viris vite / bone doctrine et iuste. Et quia dimitte[re] semper ubique credit quod quamvis vere et viri alia licet fuit de terrenis divitiis et potentiis et nobilitate / renunciassent ad doctrinam Christi / sanctitate tamen et fidelitate.

Porro contra visionem beati Johannis ad quod per hoc forte / quia cum paulus apostolus vir doctus assumptus est in collegium / Et videtur quod decorum quia doctus fuit in lege et scripturis / Et si illa visio esset valida / quare tamen ergo deus non elegit unum ex doctoribus sicut paulum Gamalielem / Et Nicodemum de quo Christus dixit / Tu es magister in Israel / Et quare tamen elegit petrum et alios piscatores indoctos pro inductione et fundatione fidei / Et non magis episcopos vel alios doctores legis. Responsio: dicendum quod deus sic fecit ne introductio fidei et religionis christiane poneretur humane inventioni / aut attribueretur humane industrie / Cum magis fidei primordia apparebant ex toto supernaturalis gratie divine / Voluit tamen deus post ea paulum et alios doctores in lege et in scripturis in quibus Christus fuit declaratus vocare / ut iudei perfidi videntes tales doctores in eorum lege ad Christum conversos / non possent dicere simplices propter scripturarum ignorantiam a principio deceptos fuisse / Et ideo ut essent qui simili modo inducendi et disputandi iudeos perfidos ex lege propria convincerent / Et quare tamen non vocavit Gamalielem et Nicodemum doctiores forte in lege quam erat paulus / Respondetur quod supposito quod doctiores paulo fuerint / aliud tamen habuerunt / vel aliud deus providit futurum in paulo. Vero ad statum apostolatus quam in aliis / Non tamen cuilibet expedit propter salutem cuiuslibet status indifferenter / Sicut enim deus plurimis prohibet et non largitur dignitates statum dominii temporalis aut spiritualis / quia scit de uno quod si conveniens esset sibi esse in tali statu / vel in statu dignitatis Et ita multos per mala que facerent / aut certe tyrannos quod exerceret si in potestate esset providens eorum saluti non largitur ipsis statum honoris temporalis / Et similiter a statibus spiritualibus dignitatum propriis electis deus prohibet / Ne sint eis in ruinam / eo quod patet quod talibus statibus non est se ingerendum / Sed vix si legittime sint oblati ad tremorem non modice sunt assumendi / Quia periculum vix audit et aspicit / Et ergo quia nescit homo qualis in eo finis futurus est / semper cum timore dignitates paveat sit / quod dicit beatus Gregorius quod de cura pastorali quod quando expeditum non est oportet et non honoris illud sarcinam sibi non imponit portandum / vacandum est virtuti et contemplationi / Si autem imponitur portanda est propter caritatem mentis et non propter utilitatem / Et ibidem est sententia beati Augustini / quod episcopatus fastigium non est presumendum et non imponitur / Sed potius est vacandum studio virtutis / Et quibus concluditur / quod non debent multum dolere sui dignitatibus non promoventur ad altos status et gradus in ecclesia / Quia cogitare debent quod in hoc deus providet magis saluti eorum / Dum dubitatur hic circa hoc quod dicit beatus Johannes de eius electione beati pauli adeo fuisse quia ipse fuit plene doctus in lege divina / Hoc tamen videtur esse contra doctores sanctos et alios qui dicunt divinam electionem esse simpliciter gratuitam et non ex aliquo merito respectu operum esse ex parte creature / Sed tamen clare ad Romanos ix capitulo in Rebecca / que typum duorum gessit populorum / scilicet credentium et reproborum / cum geminos filios peperit Jacob et Esau / habens illos ex uno concubitu patris nostri Ysaac / Ubi dicitur ex persona divina / unum electum / alterum ex iusto iudicio odio habitum / Quia ambo ex Ade descenderunt propagine filii nascuntur peccati / Et ideo damnacione digni / Hic quem vero liberantur bonitatis et gratie dei est / non eorum retributio meritorum / Et quibus non possumus cavere ergo sic elegit Jacob antequam nascerentur / et reprobavit Esau / cum nec ille nec iste bonum aut malum fecit / implere / iusticia quia in uno / scilicet in Jacob gratiam suam largam exhibuit / et in Esau iustum iudicium suum implevit / Nam cum iam Rebecca haberet conceptum in utero suo / Et iam tunc temporis deus responsa dabat / dictum est ei ex voce dei / Duo filii in utero tuo sunt / Et duo populi / maior quam serviet minori / ergo per eos non fuit prescientia dei et predestinatio secundum electionem bonorum meritorum in Jacob sed et electio gratuita non fuit secundum electionem meritorum sed

in margine: nunc dicitur
Jacob
Esau — duo gemelli

Jacob
Esau

secundum graciam et predestinacionem dei. Cum apparet quare Jacob sine operibus bonis electus fuit, Esau vero absque malis operibus odio habitus, soli deo notum est, cuius omnia iudicia semper sunt iusta. Sicut scriptum est in Malachia propheta: Jacob dilexi, Esau autem odio habui. Malachie 1°. Quod dubium quod dicitur ex dictis beati Johannis ubi videtur dicere quod electio beati pauli fuisse ideo a deo, quia ipse fuit plene doctus in lege divina, sic est dicendum quod ipsum beatum paulum elegit deus propter sacra documenta quibus eum docuit, que docebat sancti. Nota vero quod non excludunt electionem de simplici gratuita, quia nulla eius ad aliquod meritum vel ipsius esse ex parte [illegible], sicut visum est in Jacob et Esau gemellis fratribus, uterinis et gemellis. Ad dubium istud videri potest quod hic [illegible] de electione predestinatorum ad felicitatem eternam. Secundus autem est de electione qua deus eligit aliquem ad aliquem statum ut puta apostolatus vel cuiuslibet alterius status opera exerceat. Nam ibi deus videtur attendere eligendo persone habilitatem et ydoneitatem ad statum illum, quemadmodum beatus Johannes videtur hic attendere. Unde si divina electio vel predestinacio aliquem ad aliquem certum statum. Hic cum ex parte [illegible] requiritur quod eius salvari possit causa predestinacionis vel felicitatis eterne, quod omnes doctores [illegible]. Et ideo sustineri potest quod utraque electio simpliciter gratuita. Et quod omnia que insunt predestinatis ad executionem predestinacionis sunt effectus et non causa ipsius. Modo in ista videtur ad dictum beati Johannis, quod ipse vocat eruditionem pauli in lege eius electionis causa ad apostolatum, eo quod est dispositio conveniens, quam presupponit actus eius status, ad eligendum aliquem ad talem statum sicud consuevit attendi. Et dicit quod sic quia in beato non fuit [illegible] quod diceretur quasi vas electionis et sceptrum status erat armatus, sed status [illegible] quando diceretur ille qui prius fuit sceptrorum armatus [illegible] electionem ad statum apostolicum. Circa ista advertendum est quod quedam divina electio vel promotio ad statum apostolicum et spiritualem doctoratum est effectus predestinacionis divine, cuius quem eligit sic fuit in beato paulo, in Petro et Johanne. Quedam vero non, sicut fuit in apostolo Juda et Esau. Quandoque est effectus predestinacionis aliorum. Quandoque vero talis electio est effectus demeriti populorum, ideo propter peccata populi deus facit regnare ypocritam, Job 34. Et dat ipsis principes pueros et effeminatos. Aliquando est effectus ire dei satisfacientis importuno conatui horum. Et hoc modo dedit deus populo regem Saul, ut habetur 1 Regum 8 et 10 et 12 [illegible]. Aliquando collatio dominii vel alterius status est premium virtutis iusticie et moralis virtutis, ut habetur in decimo de civitate dei c. 17, ubi dicit beatus Augustinus quod Romanis quos deus non erat daturus hereditatem eternam, dedit eis pro suis bonis operibus dominia et gloriam mundi, et ipsi Esau. Unde numerus quia talia bona egerunt et pro eis laborant filii huius seculi, quibus non est pars in hereditate eterna. Et ideo deus ipsos talibus munerat, quia aliquod boni egerunt. Cum ergo prelaturas vel dominia deus erigat, saepe habiliores esse [illegible] ydoneiores aut per dona nature aut per dona gratuita, que receperunt, ad gubernandum populum, cum predestinatos vel electos deus largitur ipsis saepe. Vel forte peccatis digniores sunt ad status alios gubernandum, non per ipsos. Sed propter saepe [illegible] tamen saepe amatores horum dominium et pace et convenientem gubernationem sedictores, tamen tyrannum servitutem defendunt et melius disponunt quo ad eum dominium cognoscit. Tamen tyranni [illegible] vero dei amatores. Et quod dicitur beatum Christum predicavit esse filios horum seculi filios lucis in generationibus suis. Alia. Sequitur [illegible]

Phariseis stupent in domini doctrina et mirantur in petro et Johanne quo legem scirent cum phariseis litteras non didicerint. Cum eis alius exercitatio et cotidiana in lege meditatio tribuere solet, illis spiritus sanctus suggerebat. Et erant iuxta quod scriptum est Theodidacti, id est doctos [illegible] deo. Duodecim annos [illegible] implevit, et in templo sedens de questionibus legis interrogans [illegible]. Nisi forte rusticum petrum, rusticum dicimus Johannem. Johannes rusticus piscator magis docet deum prudenter interrogat. Quomodo verbum dicere potuit et si impiti sermone, non tamen sciencia. In principio erat verbum et verbum erat apud deum et deus erat verbum [illegible]. Et unde illa vox obsecro. Illum et illum est et vado et [illegible], et causa [illegible] totoc grece multa [illegible].

In ista parte ponuntur aliquos incipere quintum capitulum huius epistole beati Johannis cap. 6.

Et quidam ingredi [illegible] capitulum incipiunt ibi hic doctus [illegible] in ista vero parte ubi dicitur Pharisei stupent in domini doctrina.

[Marginal notes:] Electio divina — Ser[mo] de omnipo[tente] [illegible] Stanislai — Alii Theodocti

intitur audere / sacra scriptura / non posse debite haberi sine interiori et exteriori doctore / Et hoc ex tribus / primo ex eius origine spirituali / in principio erat verbum / 2° ex eius doctrine altitudine mirabili profunditate / ubi hec doctrina plus nescitur / In principio creavit deus celum etc. / 3° ex eius nimia difficultate et innumerabili involucione ubi liber in apocalipsi vii sigillis signatus cernitur / Ita medius quam tale / Et per illa tria innuebat sanctus beatus Ieronimus paulino presbytero / quod quamvis ipse secularibus litteris excelleret, "erudit[us] / tamen non credit se posse sacram scripturam plene intelligere, nisi perlegendo sine quaestoribus / aut glosis aut doctoribus adiutoribus / qui revelante deo sacram scripturam exposuerunt / Gra[illegible] dicit "que declarat misteria / ad quorum cognitionem non potest pervenire secularis scientia / aut passa humana in scripturis eruditio ". Ad quod consequenter videtur exclude primo una obiectio / que posset fieri de ipso petro et Johanne / qui absque doctore exteriori literati inveniuntur / Et tamen in pluribus ipsi hic sunt per inspiracionem primo ergo ponit hanc solutionem / 1° probat hic per phariseos ignorantiam in parte veritatis celi / hoc doctrina plus etc. 2° pmultiplicem auctoritatem / ubi hec scriptura in misterio absconditur / 3° per privilegia paucorum / quae non sciunt legere quorum / ponit hic exemplum domini etc. / quod scriptum necesse hominem requirere doctorem / ubi in actibus apostolorum scriptum est etc. / 4° ostendit sua intentionem audientibus ad quid induxit omnia ista / quam ante scripta sunt breviter.

Et ergo s. Johannes dicit / pharisei stupent / i. mirantur in doctrina domini / i. in doctrina de hominibus qui [illegible] "Mirabantur Judei dicentes quomodo hic litteras scit cum non didicerit / Respondit illis et dixit / doctrina mea non est mea / Item hec ipso miraabantur in verbis gratie que procedebant de ore illius / Patet ergo quod exemplis non humana informacione / sed divina inspiracione fuerunt eruditi / scilicet petrus et johannes ac alii apostoli / Ideo dicit Johannes / Et mirabantur in petro et johanne / quomodo legem sciunt / scilicet Actuum iiii° scribitur / videntes petri constantiam et johannis / comperto quod homines essent sine litteris et ydiote admirabantur de eorum doctrina / et quomodo legem sciunt / cum litteras non didicerunt / scilicet audiendo ab homine / admirabantur et cognoscebant / et quomodo legem sciunt cum litteras non didicerunt / Erat enim exemplis doctis eos se preter humanum et non per se sciebant doctrinam / 5° et discipulos eius / mirabantur inquit in petro et johanne / non attendentes quod pharisei dicit / a cetera in fine / mirabantur inquit in petro et johanne / non attendentes ... homines ineruditi / vel [illegible] / quod illi discipuli doctorem habuerunt interiorem / qui intervallo quorumque hominis non indiget ad docendum quemcumque vult / Et hic est quod dicitur in proposito beato Johanni vidimus / quod non est admirandum / cum per se quisque alius ... sic frequenter / vel disputatoris / vel collatoris / vel predicatoris / et quotidiana in lege meditatio / scilicet in actu interiori / pro prudendo ... solet ... / Sicut ad pfectum presentis illius / i. apostoli ... hoc spiritus sancti [illegible] / i. occulte instruebat / Sciendum est secundum Hugonem in suo didascalicon / Tria sunt necessaria ... humana disce ... solitaria exercitium / De ista etiam [illegible] ... et similiter ... dicitur / Exercitium disciplina ... sunt / ... vero prima lectio et meditatio / de qua hic tangitur / scilicet ... hugonis / meditatio est frequens cogitatio ... et utilitate / ... rei solent ... / Ipsa enim meditatio lectionem committit / frustra ... et oritur a lectione audita et lecta / Nisi cum meditatio lectionem committit frustra ... / Et oritur a lectione ... et oculi abiecti ... fatigant / Disciplina vero ait Hugo ... propterea ... ... de modo et forma dispensandi / ... que aut Hugo ... tunc ... obscura legendo ... / ... potest / Et ideo ... sciendi et prudendi / potest / dicit Hugo ille ... in moribus ... scientiam / Et ideo preceptum sciendi et prudendi / ... scitis quod illam ... vita vincit / ... in scientia ... volunt / Scitis quod ... vita / preceptum est vincendo ... volunt / ... ergo ... ut non negligat ... cum ... / ... passionibus infectus et distractus / ad altum non potest pertinge intelligentiam / Nec via humana / nec ... divina / quia per ... / Et ... pura et a vitiis purgata scientia sacra / unde Augustinus super illo psalmi 118 In quo corrigit adolescens viam suam / i. custodiendo sermones tuos / Custodire sermones dei ... intelligendo et operatio ... / frustra enim custodiunt in memoria si non custodiunt in vita / Nam verba dei in memoria tenendo / agunt quod ne obliviscantur / non tamen agunt vivendo ut corrigantur / Bene igitur dicit Gregorius in ... / custodire sermones eius / et diligere illos / hic est servare illos in vita bona / et operatione / Et unde ... disciplina / ... / observantia mandatorum ... intelligentiam oculorum / unde qui diligunt sermones dei habebunt

Serva mandata

" sed format pium doctorem

meditatio

Disciplina

Disciplina dicitur quod sit disciplina docet Hugo de institutione noviciorum [illegible]. Disciplina est conversatio bona et honesta cui parum est malum non facere, sed studet eciam in hiis que bene agit per cuncta irreprehensibilis apparere. Disciplina est omnium membrorum motus ordinatus et dispositio decens in omni habitu et actione. De qua Bernardus in quadam epistola: O quam componit totum statum corporis necnon et mentis habitum disciplina: cervicem submittit, deponit supercilia, componit vultum, ligat oculos, cachinnos cohibet, moderatur linguam, frenat gulam, sedat iracundiam.

[illegible] stola [illegible] theologorum [illegible] potius inspirationibus [illegible] revelationibus et devotionibus [illegible] intendendum est [illegible] Hugo [illegible] [illegible] vos [illegible] scola disciplina [illegible] lectione [illegible] debetis [illegible] ad docere instruere [illegible] ad subtilitatem [illegible] magistri velle [illegible] [illegible] impedivi. Ergo [illegible] in disciplina [illegible] ad extinguendum in vobis [illegible] insidias inimici. [illegible] ad [illegible] valeat extinguenda. Et quod [illegible] ad bonos affectus [illegible] et ad prava [illegible] in opere [illegible] obediendum in preceptis per operationem ardentem attendat [illegible] disciplina [illegible] ad agenda bona [illegible] Et ad mala [illegible] habere doceat. [illegible] ad [illegible] stolas [illegible] docet esse [illegible]. Et ideo [illegible] epistola [illegible] docet [illegible] indigerati et bonos mores [illegible] doctorum [illegible] Et inquit [illegible] viciosi quo [illegible] docet subtiliter disputando et [illegible] aliquid [illegible] ad [illegible] excolendi [illegible] ingenium. Vult dicere quod [illegible] per ingenium [illegible] per [illegible] Extra [illegible] scolarium [illegible] per ingenium [illegible] docet [illegible] ordinem [illegible] tenuit [illegible] ad [illegible] negligat [illegible] ut [illegible] ad [illegible] clarum et [illegible] per [illegible] [illegible] Sap. 6. [illegible] clara est [illegible] [illegible] Et [illegible] prophetie [illegible] sacra scriptura. Et [illegible] doctores [illegible] in [illegible] docti [illegible] humanitus [illegible] informati. Et [illegible] docti [illegible] illuminati. [illegible] beatus Paulus, [illegible] et alii. [illegible] [illegible] lege [illegible] sapientia [illegible] erudit simplices et [illegible] et [illegible] ad [illegible] humanitus docti [illegible] illa [illegible] et [illegible]. Et hic [illegible] docti [illegible] quod [illegible] negligentes sunt in [illegible] aut [illegible] alios. [illegible] hic [illegible] apostolus ut [illegible] infirma [illegible] mundi [illegible] confundat [illegible] et [illegible] ut non glorietur omnis caro in conspectu eius. 1. Cor. 1. c°. [illegible] ut appareat [illegible] gratia dei operari in hominibus. Et hic [illegible] in [illegible] de illuminatorum [illegible] mittendorum ad predicandum [illegible]. Si aliquis posset [illegible] [illegible] B. Johannis [illegible] ut [illegible] alius [illegible] hic apostolus docuit [illegible] [illegible] docet apud [illegible] omnes artes liberales scilicet loycam, philosophiam, geometriam, astronomiam, astrologiam [illegible] tamen non [illegible] doctrina [illegible] in [illegible] [illegible] est ad hanc [illegible] humanitus [illegible] a philosophis quod ad vicia et virtutes et ad salutares [illegible] per divinam revelationem [illegible] [illegible] et [illegible] tempus et status exigebat. [illegible] Augustinus [illegible] 18 de civitate dei [illegible] philosophi [illegible] opinati sunt [illegible] et disputationibus laboriosis persuadere [illegible] regit et administrat. [illegible] honestate virtutum, de fide, et amicitia [illegible] ad mores bonos pertinentibus [illegible] ad que [illegible] Et quo [illegible] modo [illegible] ista referenda [illegible] hec [illegible] argumentationibus [illegible] inculcata. [illegible] doctor [illegible] B. Johannis [illegible] quod sacra scriptura [illegible] aliis [illegible] humane eruditionis [illegible] et ad gubernationem vite hominis et ad salutem. Et nulla [illegible] sine [illegible] ad hec sufficit [illegible] in quibus [illegible] hominibus ad [illegible] et credenda divinitus revelata sunt. [illegible] animum [illegible] v.

ut sunt petrus et Johannes, bartholomeus [illegible]

ad fortia

[illegible]

Conn

et inspiranda

Utrum aliqua credenda singularia sint homini revelanda necessaria ad salutem. Et videtur quod non quia natura non deficit in necessariis sed magis abundat in superfluis ut dicitur in de anima. Ergo per rationem naturalem potest homo acquirere omnia veritates necessarias ad salutem. Ergo nulla nova [illegible] talia revelanda. Praeterea negare verum [illegible] [illegible] [illegible] quod non credit [illegible] [illegible] negat verum. Igitur credere talia [illegible] [illegible]. Sed fides facit credere talia quae rationi repugnant sicut [illegible] de [illegible] alterius de [illegible] filii dei et de multis talibus. Ergo [illegible]

Ad oppositum [illegible] [illegible] fidei [illegible] [illegible] [illegible] argumentis non apparentibus [illegible]. Et iterum sine fide impossibile est placere deo. [illegible] [illegible] est habere fidem de non apparentibus [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]. Ad quaestionem dicendum quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] credenda sunt homini revelanda necessaria ad salutem. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] rationalitatem ad fidem quia possent dementare illa quae ipsi tantum non fide tenent. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quae rationi repugnant. Sed [illegible] quod nulli [illegible] [illegible]. Sed tamen non adhaeret credulitati [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] voluntaria veritatis fidei non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fidei [illegible] [illegible] absconditum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Tullius [illegible] rhetoricae fidei [illegible] proprio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ergo ad credulitatem et fidem [illegible] [illegible] et non repugnat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod aliqua [illegible] inspiranda homini revelanda [illegible] necessaria ad salutem.

Sequitur [illegible] Et erant [illegible] quod scriptum est. Dydasti. Theos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] theodocti [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] quod deus. Et didasti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] didascalo quod est docto. Et [illegible] [illegible] [illegible] didascoli [illegible] doctor et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] doctos [illegible] a domino. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in visceribus [illegible] et in corde eorum scribam eam. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] quod pharisaei mirabantur in doctrina [illegible] petri et johannis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pharisaeos in doctrina [illegible] et apostolorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Cuius excellencia doctrine facit mirabilem. Primum est cum aliquis docet alta et profunda.
Secundum est quod ille qui docet magna et alta est etatis tenere. Tertium est quod illi qui docent sunt
simplices et ydiote et a nemine magistro humanitus sunt docti. Propter primum et secundum mirabantur
de doctrina Christi scilicet in xii annis alta et magna predicabat. Propter tertium et cetera mirabantur de
doctrina petri et johannis mirabantur multi. Quod xii annos nondum solet implevit Luce 2
et in templo sedens scilicet Jerosolimis inter doctores et senes disputantibus legis interrogans
magistros docet scilicet quam docuit quod prudenter interrogat scilicet legis doctores. Nisi forte rusticum petrum etc.
q.d. bene dixit petri et johannis adeo doctores nisi forte rusticum petrum rusticum dicimus et
johannem id est dicere volumus quod [illegible]. Quorum uterque q. dicat presumendum forte esset
petrum et johannem aliquid [illegible] nisi nos dicimus id est nisi nos dicimus rusticum petrum et rusticum
johannem. Ecce quod [illegible] johannis [illegible] verum est quod sunt simplices et ydiote ut legitur
actuum 4. habentes tamen eleganciam doctrine. Cum ergo petrus [illegible] apostolus quod [illegible]
[illegible] alibi nisi indignanter dicimus eos rusticos fuisse. Quorum tamen uterque dicere po-
terit illud scilicet 2 ad cor 11 et si id est quamvis imperitus sermone id est lingua materna sed tamen sciencia
scienciam imperitus scilicet inspirata vel gratia. Et bene dicit non imperitus sciencia. Quia et si johannes
rusticus fuit [illegible] piscator scilicet arte, indoctus scilicet ab homine disciplina q. dicit
[illegible] quod fuit rusticus, piscator, indoctus. Et unde tam obscura illa vox
scilicet admirabilis et altior celis q.d. unde possit tam alta dicere si indoctus est. Sed in prin-
cipio erat verbum et verbum erat apud deum et deus erat verbum Joh primo q.d. ex doctrina divina habet
fuit non ab homine didicit. Et ad ostendendum altitudinem misterii in dicto johannis et
quod illa vox fuit obscura et sententiosa. Beatus Johannes hic [illegible] ponit logos grece et
grecum [illegible] latine dicitur In principio erat verbum, grece dicitur In principio erat logos. Sic quod
logos in greco ponitur pro verbo. Et ita verbum id est [illegible] multa significat que Christo conveniunt. Quia
dicitur verbum inquantum patrem directe manifestat. Et dicitur racio id est ars inquantum creaturas
ad fines ordinat. Et supputacio id est numerus inquantum omnia in numero et pondere disponit.
Dicitur causa sive efficiens [illegible] inquantum res in esse producit. Et sermo
sunt singula que subsistunt [illegible] intelligimus in verbo quia ipse verbum
patrem inquantum manifestat dicitur. Racio [illegible] est ars plena omnium racionum viventium
[illegible] Supputacio id est numerus [illegible] in quo omnia disposita sunt et ca-
sa efficiens. Et [illegible] de patre causa exemplaris finalis et efficiens omnium. [illegible]
[illegible] intelliguntur in logos [illegible] et verbum est quantum ad sui manifestationem.
Racio quantum ad creaturarum ordinationem in finem. Supputacio quantum ad ordinatorum distinctionem.
[illegible] Et causa quantum ad rerum creationem. Vel [illegible] Christus dicitur verbum quantum ad [illegible]
[illegible] quantum ad [illegible] Racio quantum ad [illegible] ordinationem. Supputacio et
[illegible] causa quantum ad [illegible] distinctionem. Sic ergo dicit quod johannes fuit rusticus indoc-
tus quantum ad [illegible] non fuit eruditus. [illegible] qui fuit sim-
[illegible] humane erudicionis modo non fuit eruditus [illegible] rethoricis coloribus [illegible]
[illegible] varians [illegible] scriptura [illegible] et vulgari sermone [illegible] declarat. Tamen
[illegible] sacra scriptura [illegible] intelligencia [illegible] misteria [illegible]
[illegible] velut obumbrare [illegible]
[illegible] sacre scripture [illegible]
[illegible] latet [illegible]
[illegible] sacre scripture [illegible]
latet [illegible] intelligencie. Et [illegible] mira misteriorum celestium [illegible]
Et ob hoc attendendum et ponderandum [illegible] sacre scripture et [illegible]
[illegible] Et omnis apex [illegible] ventilandus [illegible]
[illegible] doctrine [illegible] significande [illegible] et [illegible]
[illegible] et omnibus metaphoris [illegible] et significationibus [illegible]
[illegible] celestium misteria [illegible] Christus Judeis Joh 4. [illegible]
[illegible] testimonium perhibent de me. [illegible]

Doctores a deo

apls

Sacra scriptura

vere[illegible]

Capitulum quintum

Hoc doctus plato nesciuit / hoc demostenes eloquens ignorauit etc. usque in prima parte

Continuatur ista littera sic / Supra ieronimus reddidit discipulum multum attentum ad sacre
scripture studium / Nunc extendit phylosophos. Primo ex inutilitate scientie. 2o ex utilitate scripture
[illegible] hic quod calo [illegible] [illegible] aliis [illegible] [illegible] [illegible] scriptura non [illegible]
haberi sine interiori vel exteriori doctore / [illegible] cum aliqua [illegible] [illegible] aliquando
[illegible] scripturarum [illegible] [illegible] [illegible] in scriptura [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] illud [illegible] Confiteor tibi domine pater celi et terre
quia abscondisti hec a sapientibus et prudentibus et reuelasti ea paruulis / 2o. b. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scripture / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
dicit [illegible] [illegible] sic hoc doctus plato nesciuit vt quod beatus johannes [illegible] scripsit. cum dicit In
principio erat verbum etc. usque [illegible] et tenebre eam non comprehenderunt / Nec tamen [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] eloquentissimi demostenis [illegible] / [illegible] verba plana et [illegible] rudia [illegible]
johannes [illegible] quod dicit hoc demostenes eloquens ignorauit etc. [illegible] [illegible] videtur
quod ieronimus et augustinus hic [illegible] [illegible] / [illegible] augustinus dicit [illegible] confessionum se legisse
in [illegible] platonicorum libris. Non quidem [illegible] [illegible] hic [illegible] suadeo multis rationibus
quod in principio erat verbum usque ibi etc. et tenebre eam non comprehenderunt / Ergo videtur quod doctus plato
hoc sciuit. [illegible] principio [illegible] et verbum erat apud deum /
Dicendum [illegible] [illegible] et primo quod non [illegible] quod [illegible] plato hoc sciuit / [illegible] aliquis de-
[illegible] platonicis potuit hoc etc. [illegible] johannes [illegible] scripsisse / ad [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible]
vel [illegible] [illegible] aliquis platonicus hoc [illegible] habuit / Non tamen sequitur quod plato
sciuerit / 2o dicitur quod [illegible] [illegible] plato vel platonici alicubi in suis libris talia verba
inseruerunt vel posuerunt. s. In principio erat verbum etc. [illegible] plato [illegible] [illegible]
loquebatur non [illegible] ipsum intellexisse de tali veritate quod. b. johannes [illegible] [illegible] / Et
[illegible] loquebantur de deo [illegible] / [illegible] [illegible] quod loquebatur [illegible] [illegible] [illegible] heri
sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / 3o solet dici quod [illegible] plato sciuit
[illegible] [illegible] aliquid de verbo dei. hoc non [illegible] puro [illegible] intelligentie et per claram reue-
lationem / [illegible] johannes [illegible] quadam [illegible] rationis / [illegible] per [illegible] rationis [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] augustinum [illegible] [illegible] / [illegible] dicat se legisse hoc rationibus
suaderi vt patuit [illegible] / [illegible] [illegible] platonici legisse in scriptis [illegible] de deo [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] / et [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] de [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] /
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] artifex [illegible] [illegible] in mente sua [illegible] artificiale [illegible]
[illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] et non de verbo [illegible]
vel [illegible] / 4o quia dicit [illegible] glosa super [illegible] ad coll. quod plato habuit notitiam
de patre et filio / [illegible] [illegible] non [illegible] / augustinus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicit se non
legisse apud platonicos illam [illegible] / Et verbum caro factum est etc. / Et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] nec plato nec aliquis philosophus [illegible] / et per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
Nec aliquis [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / et
[illegible] [illegible] [illegible] / Et si aliquid in hac materia philosophi [illegible] hoc [illegible] [illegible]
[illegible] attributa [illegible] / [illegible] solet [illegible] attribui vt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
vt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / Nec cognouit adhuc illas personas [illegible] [illegible]
[illegible] aliquam [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] / [illegible] [illegible]
cognouit per [illegible] [illegible] / johannes per [illegible] [illegible] / [illegible] per [illegible] / [illegible] per [illegible]
/ [illegible] [illegible] quod [illegible] adhuc [illegible] [illegible] / quod doctus plato hoc nesciuit vt
In principio erat verbum / [illegible] per [illegible] philosophi in [illegible] [illegible] [illegible] quod petrus
et johannes doctrinam per reuelationem habuerunt / [illegible] quod [illegible] [illegible] quod [illegible] petrus
et johannes per reuelationem habuerunt / et multi [illegible] hic ignorauerunt / Ergo [illegible]

hoc ph̄s docens nescivit. Et si in humana sapientia, sic demostenes ignoravit demostenes fuit contemporaneus aristotelis. a. demos. qui fuit philosophus et thetorus quod non verum cum vobis et pote ipsi. Et ipse eloquentius i. precellens eloquencia intellexit ignoravit & ad huius sapientie profunditatem attingere non potuit Scribitur ii. Fabianus sicut enim philosophorum doctrina splendore quodam nitet eloquencie, i curiosos secuntur

Sequitur lra

Perdam inquit sapientiam sapientum. Et prudenciam prudentum reprobabo, vera sapientia perdet falsam sapientiam. Et quemquam stultam predicationis in cruce sit [illegible] parvulis sapienti loquimur inter perfectos. Sapientiam autem non seculi istius [illegible] destruentur. Sed loquimur dei sapientiam in misterio absconditam, quam predestinavit deus ante secula. Dei sapientia Xpus est [illegible] Xpe et dei verbum et dei sapientia. Hec sapientia in misterio abscondita est, de qua et nomine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in quo sunt omnes thesauri sapientie et scientie dei absconditi. Et que in misterio abscondita erat, predestinata ante secula, predestinata autem et prefigurata in lege et prophetis, unde et prophete appellabantur videntes, quia videbant ea que alii non videbant. Abraham vidit diem eius et letatus est, aspiciebant etiam Ezechiel, cum populo peccatori clausa erat. Revela inquit david oculos meos et considerabo mirabilia de lege tua. Revelata est specialiter [illegible] et [illegible] opus [illegible] ut intelligatur et revelata facie dei gloriam contemplemur, [illegible] liber in apokalipsi &c.

In hac lra [illegible] [illegible] quam plato et demostenes [illegible] que philosophi antiqui nescierunt [illegible] [illegible] dixit et clare intellexit, perdam inquit sapientiam sapientum. Sic sumitur de apostolo 1 cor. 1 Et de abdia propheta est 1. ubi dicitur perdam sapientes de ydumea et prudenciam de monte effraym. Et ysa. 29 peribit sapientia a sapientibus eius, et intellectus prudentium eius abscondetur.

Perdam inquit sapientiam &c. q. d. [illegible] perdam stultam que plato hoc nescivit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mundi sapientes tradiderunt scripta scribi perdam sapientiam sapientum i. philosophorum. Et nichilominus [illegible] sit perdam inquam sapientiam illorum, [illegible] faciendo [illegible] [illegible] diffinicones regulas et flores [illegible], et [illegible] ac opiniones ipsorum. Et sic in parvum [illegible] [illegible]. In [illegible] altius. In [illegible] dei et hominum in actione creaturarum. In forma sylogismorum et in similibus. De quibus theorica sapientia calumniata est philosophos. Vel aliter perdam sapientiam sapientum i. mundi sic est ostendam ipsam insufficientem esse ad humanam felicitatem. Vel 3o perdam i. ostendam ipsam nullius momenti esse in comparatione ad sapientiam divinitus [illegible] revelandam [illegible] [illegible] [illegible] absconsit [illegible], et [illegible] [illegible] lra. Et prudentiam prudentum reprobabo

In explanatione huius lre sciendum est prudentia potest distingui quintuplex. Prima est mundana studiosa ad conquirendum et ad exquirendum corporales voluptates et mundana [illegible]. Et ista est prudentia carnis. Alia prudentia est cautelosa et circumspecta astutia ad acquirendum et [illegible] [illegible] sine fine divicias. Et illa est prudentia mundialis. Tercia est ingeniosa sollicitudo procedendi ad honores, dignitates et altos status seculi. Et est prudentia [illegible]. Iste sunt tres prudentie [illegible], in quibus sunt multi valde experti et circumspecti. Et tales magnum habentur [illegible]. Quarta respectu [illegible] vite [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Quarta prudentia est legalis, regitiva reipublice, [illegible] [illegible] [illegible] libris legum [illegible]. Et fuit hec prudentia [illegible] multis reipublicis, [illegible] plures [illegible] leges condiderunt, [illegible] disponendo [illegible] antiquas leges Romanorum. Quinta est prudentia [illegible] [illegible] [illegible] huius mundi & contemptus res temporales [illegible] [illegible] [illegible] disponere ad veram felicitatem hominibus [illegible] in [illegible]. Et quanto aliquis est [illegible] et circumspectior ad ordinandum et disponendum temporalia convenientis ad illum finem, et ad inveniendum vias et modos ad attingendum ipsum, et ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], tanto est prudentior et melior [illegible]. Unde [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] prudens est [illegible] [illegible] fortis et iustus. Et [illegible] [illegible] quanto prudens fortis et iustus. Et [illegible] [illegible] [illegible] prudens [illegible] et iustus. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fortis et prudens. Sic quod [illegible] virtutes tanto perfectiores sunt singule quanto [illegible] [illegible] [illegible]. Et sicut [illegible] ad [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] libera virtutum. Quatuor [illegible] [illegible] virtutes [illegible] plurimi philosophi

Virtutes [illegible] sunt, [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]

Similiter Plotinus [illegible] primae sunt politicae, 2ae purgatoriae, 3ae sunt animi iam purgati, 4te vero dicuntur exemplares. Et sunt politicae quia homo sociale animal est. Homo
2m quartus homo operatur [illegible] et si quartus hoc politicum animal nuncupat. Prudentia
ergo politice [illegible] ad [illegible] cogitat et agit [illegible]
[illegible] velle [illegible] actibus [illegible] prudentia [illegible] autem polite
[illegible] agere [illegible] tolerare [illegible] et adversa
temperantiae vero politicae [illegible] nulla lege [illegible] virtutis excede[re]
[illegible] virtutis [illegible] corporis [illegible] iustitiae [illegible] suave
[illegible] ad genus [illegible] sunt virtutes purgatoriae [illegible] contemplatores [illegible]
publicas [illegible] actibus [illegible] Plotinus [illegible] prudentiae [illegible]
[illegible] exemplaribus [illegible] in sola divina
[illegible] et ad [illegible] prudentia [illegible] tem-
perantiae [illegible] fortitudinis autem est non terreri
[illegible] ut per [illegible] liberas [illegible]
[illegible] iustitiae vero [illegible] virtutis [illegible]
[illegible] et [illegible] virtutes [illegible] Hae vero sunt virtutes purgati
animi [illegible] Plotinus philosophus appellabat [illegible] in [illegible] actibus [illegible] divina [illegible]
[illegible] prudentiae [illegible] divina [illegible] sola [illegible]
et [illegible] temperantiae vero sic [illegible]
[illegible] fortitudinis autem sic passiones ignorare [illegible]
ut [illegible] iustitiae vero sic [illegible] superna et divina mente [illegible]
ut iam [illegible] inseparabili [illegible] Quartum autem genus virtutum vocat
Plotinus philosophus exemplares [illegible] in mente divina [illegible] de [illegible] exemplo reliquae virtutes
omnes per ordinem [illegible] et nobilis in ceteris virtutibus [illegible]
[illegible] Plotinus [illegible] corporis et [illegible] volunt esse
plo[illegible] virtutes [illegible] in mente divina [illegible] sic
[illegible] mens divina in deo sit prudentia ipsa temperantia vero in deo [illegible] ipsa mens
[illegible] et in nobis temperantia dicitur [illegible]
[illegible] fortitudo autem [illegible]
aliquo [illegible] iustitia vero dicitur [illegible] perpetui operis sui con-
tinuatione non flectitur [illegible] legis [illegible]
ita prudentes [illegible] virtutis [illegible] prudentia prudentia
[illegible] solo [illegible] prudentes [illegible]
[illegible] operari [illegible]
illos magis imprudentes dicit [illegible] qui imprudenter operantur licet [illegible] intelligunt
[illegible] et [illegible] agendum [illegible] compendiosae descriptionis [illegible]
[illegible] prudentia virtus ex consuetudine bene operandi inducta [illegible] ex consuetudine [illegible]
[illegible] tempus [illegible] habitum non inducunt virtutem [illegible] in multo tempore pru-
dentia Iob xii [illegible] bene operandi [illegible] boni cum discretione [illegible]
virtus [illegible] mali vel boni [illegible] in [illegible]
Sequitur [illegible] aliquis [illegible] virtuosior et sanctior tanto est vere prudentior
[illegible] rebus [illegible] ex praedictis pro[illegible]
salute sua et aliorum. Prudentia enim [illegible] vi ethicorum dicitur recta ratio agibilium [illegible]
Ratio vero [illegible] est [illegible] discretiva boni et mali licitorum et illicitorum honesti et inho-
nesti [illegible] cum electione boni et fuga mali [illegible] investigativa
investigativa triplex [illegible] ignoti mali [illegible] boni [illegible] ignoti indifferentis [illegible] praeceptiva
[illegible] investigativa veri ad [illegible] memorativa
[illegible] veritatis [illegible] et [illegible] ratio [illegible] praecogitativa
[illegible] veritatis diligenda [illegible] ignorantia [illegible] errorum [illegible] et maxime in
[illegible] dicitur et [illegible] xxx d[istinctio] de providentia [illegible] ignorantia
[illegible] xxxviii [illegible] illius quae dicitur [illegible]

Marginalia:

politicae
virtutes purgatoriae
animi purgati
exemplares

2m genus virtutum

3m genus

prudentia
temperantia
fortitudo
iustitia

4m genus

prudentia diffinitio

Ratio diffinitio

providentia

[illegible]

a deo restiterunt, scilicet ignorans ignorabitur. Gregorius xxxiiii moralium capitulo. Sunt vero investigativa prudentie vel prudentes huius seculi investigativa necessaria que sapiunt ad salutem et non ad perfectionem. Unde apostolus ad Romanos xii: Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Est et vero unde cautius et hanc similem prudentiam dirigit, ne indiscrete detinentur de hiis que bene et male

certe et hanc similem prudentiam dirigit, ne indiscrete determinet de hiis que bene et male fiunt, sed ...

fieri possunt potuerunt quia cum fuerit et quis et eis fuerint certi. Hec prudentia prohibet et cohibet hominem a iudicio usurpativo, ne de alterius conscientia iudicet, sed non sufficienter de qua iudicio dicit apostolus ad Romanos xiiii: Tu quis es qui iudicas alienum servum. Hec est prudentia cohibens hominem indiscretis, ne nimia levitate sit ad credendum quicquid senserit. Item credere et nulle credere vicium est. Seneca. Et Ecclesiastici xix: Qui cito credit levis est corde.

Et necessaria prudentia dirigit hominem, sicut salubria sunt inventis scilicet beneficia Dei. Et necessaria est ... obliviscentis scilicet ... peccati, quo ad primum patet per beatum Bernardum ad fratres de monte Dei: Scio quoniam hominem ... salutem peccatoris expedit, quoniam semper redemptoris debitum et utile est ut una saltem aut alia hora diei passionis eius ac redemptionis beneficium ... ad fruendum suaviter in conscientia et ad recolendum fideliter in memoria. Beneficiorum collige beneficia ad ... ut ... accepta.

Quo ad secundum patet per Deuteronomium xix: Non sit ingratus tempore ... tui ... velut colorem quod ferebatur ... et ... obliviscis ... beneficiorum et ... nobilis peccatum exire, quod esse non debet. ... Seneca libro de beneficiis: Accepta beneficia in memoria ... ut alius scilicet dans statim oblivisci tradit, scilicet recipiens in memoria ... prudentia ... investigativa, quo ad duas partes.

Est et ... que dirigit prudentia ... investigativa ... ab aliquibus ... simplicia ... affirmant, quod esse prudentis non convenit. Sed prudentis hoc convenit, ut inspiciendo ... non ... ut ... veritatem non asserit, patet Seneca ... de formula honeste vite, que non omne quod visibile est ... et sepius quod incredibile videtur non ... Crebra ... mendacium facies verum tenere. Et crebro veritatis facies mendacium ostentat. Crebra ... adulator ostendit ... sic est visibile ... et ... veritas ... colorantur ... labia sua ... et ... prudentissimi ... Prima Corinthiorum ... ipsa ... cognoscitur ... in oculis ... ut ... cognoscitur ... ipse ... qui sapientes estis in oculis vestris et coram vobismetipsis prudentes. Tales autem sunt qui ... sapientes ... Roma ... et tenens ... prudentie et sensu suum ... patientia non intelligentes ... agunt et ... ita ... qui non intelligunt ... et investigantur ... ita ... scribit ... quod scribitur ... que non ... prudentia. Et que ... Et ... ad ... Ephesios iii ... investigationis ... ideo ... et periculum ... scripturas ... ad ... et investigandum ... periculum ... sacrorum canonum ... evangelii. Sed querenda et investiganda ... et ... apostoli libri xxxiiii omnium psalmorum.

Sequitur littera.

Vera sapientia prodest sapientiam seculi ... Item ... vera ... theologia ... prodest artes ... que ... sapientie ... et mundane sapientie ... superstitiosas et ... gentilium ... ille artes ... sapientia ... veros ... ad fallendum eos ... et philosophos gentilium ... philosophiam ... pro ... et opinionem philosophorum ... sapientia ... philosophi erant ... veri ... philosophia talem doctrinam ... vera sapientia ... sapientia seculi ... vera sapientia ... prodest ... per beatum Paulum et alios ... sapientia prodest seculi ... ut dicit glossa I Corinthiorum ... de verbo apostoli quod

sapientia apostolorum sit stultitia / hoc excludit ibi Et quidem quia scilicet stultitia predicari in cruce sit a [illegible] predicato omnes stulta reputent a pseudo sapientibus predictis / 1 Cor 1. [illegible] parentibus quidem stultitia est. Ideo Paulus sapientiam loquimur inter perfectos, i. inter [illegible] qui sit [illegible] capitulo 1 Cor 1 / Sed ne vero credat de sapientia [illegible] subdit [illegible] Sapientiam autem non seculi huius vel istius / quo ad [illegible] actiua [illegible] mechanica que destruuntur / quia [illegible] opera corporalia in toto cessabunt / Et [illegible] naturalia / Nec / loquimur sapientiam principum seculi istius qui destruuntur, i. quorum scientia destruitur / hec [illegible] quo ad [illegible] contemplatiuam / sed principum seculi istius i. malignorum spirituum / vel generaliter philosophorum qui sapientes in hoc mundo videbantur / ut plo [illegible] destruentes [illegible] qui destruuntur, i. quorum scientia destruitur modo predicto / Sed loquimur dei sapientiam i. Christum / in quo ostensa est dei mirabilis sapientia in opere redemptionis humane / loquimur. dico in misterio i. exponendo misteria veteris testamenti / in quibus Christus significatur / vel in misterio sub multarum figurarum abscondita i. in eis velatum / quam predestinauit deus i. incarnari preordinat. ad gloriam i. ad [illegible] ut hec [illegible] mundi esset / et sapientia dei sapientia Christus est / [illegible]

deinde exponit auctoritatem q. d. Bene dico quod loquimur dei sapientiam / quia de Christo qui est dei sapientia [illegible] / dei sapientia Christus est / Christus [illegible] dei virtus et dei sapientia est [illegible] sub diuersis figuris veteris testamenti abscondita / dei virtus [illegible] ad operationem [illegible] / dei sapientia [illegible] ad contemplationem [illegible] 1 Cor 1 Nos autem predicamus Christum dei virtutem et dei sapientiam /

Subdit hec sapientia [illegible] In hac littera per auctoritatem incipit [illegible] inspiratam esse [illegible] / unde ait. hec sapientia i. Christus in misterio abscondita est sub diuersarum figurarum veteris testamenti [illegible] sapientia non [illegible] Confiteor tibi pater [illegible] cum [illegible] pro occultis filii dei i. Christo in quo sunt omnes thesauri sapientie et scientie dei absconditi ad Colossenses 2 / que occulta sunt [illegible] passio et [illegible] / hoc enim erat absconditum a seculis [illegible] filius dei incarnaretur et pateretur / In quo scilicet filio dei sunt omnes thesauri sapientie / de diuinis et scientie dei de humanis absconditi / Sequitur. Et qui in misterio absconditus erat i. in figuris occultis velatus / [illegible] predestinauit [illegible] predestinatum autem scilicet [illegible] predestinatum [illegible] / et prefiguratum in lege et prophetis //

Nota Uerum quia dicit in misterio absconditum erat. filius dei [illegible] et alis [illegible] absconsus sub tegumentis figurarum vel parabolarum [illegible] Sed sciendum quod [illegible] figuris seu methaphoris siue parabolis [illegible] mistica [illegible] de Christo et aliis [illegible] et sub talibus misticis multiplicibus similitudinibus [illegible] in lege et prophetis / ut dictum est in [illegible] / In lege quidem Genesis [illegible] per Abel Christus prefiguratus fuit [illegible] / per Ysaac quem pater ymolare voluit Genesis 22 / per Joseph quem fratres vendiderunt / Genesis 37 / per agnum Exodi 12 / Et in prophetis ut in Jeremia [illegible] per lapidem angularem Ysaie 28 / per lapidem [illegible] Zacharie [illegible] Jeremie 18 / per lapidem [illegible] de multis aliis figuris /

Sequitur littera Unde prophete appellabantur videntes / [illegible] misteria [illegible] Christo [illegible] Supra dictum est quod [illegible] / Sed hic modo [illegible] / [illegible] et prophete appellabantur videntes / [illegible] velata sunt prophetis et [illegible] reuelante misteria / que ceteri non videbant / [illegible] / [illegible] sapientia figurata fuit in lege et prophetis / Et prophete appellabantur videntes / Et [illegible] dicit propheta olim videns vocabatur 1 Regum 9 / dicit quod quos gentiles vates appellant hos nos prophetas [illegible] prophete / In veteri testamento videntes appellabantur /

Nota [illegible] propheta sunt multis modis [illegible] propheta / [illegible] et abstractis [illegible] laudi dediti [illegible] cum laudabant [illegible] 1 Regum [illegible] Samuel Sauli [illegible] gregem prophetarum [illegible] religiosi et contemplatiue viuentes et deum [illegible] laudantes et prophetabant [illegible] / Et in hac acceptione dicitur propheta a [illegible] et phanos [illegible] laudes / vel dicitur a [illegible] et phanos [illegible] ardens / Et [illegible] aliqui prophetabant [illegible] extaticus

[margin notes:] [illegible] / opera / [illegible] / textus / [illegible] / Abel / Ysaac / Joseph / agnus / Jeremias / littera / propheta

propheta id est qui videns. Et tunc dicitur propheta de hiis que procul sunt luce inspirans. Omnes philosophi grece id est
est quod lux latine. Et inde dicitur phebus. Vel in hac acceptione dicitur propheta a phane quod est apparicio
quia hiis de remotis et occultis apparicionem. Vel est dictum tunc a phonos et a fer fero et potest
sumi propheta quasi pronunciator vel precinator eorum que procul sunt ab humana cognicione. Et hoc
sive fuerint de preteritis sive de presentibus sive futuris. Convenit tamen proprie pro hiis occultis futuris
quod sit. Et est in maximo donum vel ipsius passio quasi consimiliter quia ignota alii non videbant.
Sequentibus parte propter ipse non sunt pronunciata nisi a prophetis populi israel et propter non astrologis aut
sibillis et a gentilium vatibus ut plures. Propter tamen dici quod multa eciam a predictis a prophetis
revelata sunt pronunciata vel quod a ceteris non sunt ita plene et clare pronunciata vel intelligi. Quia certi
de populo israel si sacerdotes et plures non videbant nisi per eos prophetas. Secunda littera
Abraham vidit diem meum, scilicet visione intellectuali. Et letatus est scilicet spiritu revelante ei ipsa. Unde
Johannis 8 dicitur Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum. Vidit et gavisus est. Et docet
revelante intellectuali visione cognovit tempus novi testamenti futurum per Christum. Et tamen
dies vel tota tempore precedentia in quibus clausa et obtenebrata fuerunt in diversis figuris illa
archana celestia que per Christum et post apostolos clare patefacta sunt. Est enim tota periodus
temporis ab inicio mundi usque tunc quasi una magna dies naturalis. Similiter ortu Christi vel
inspiracionis in die et nocte. Vel forte aliquis diceret quod est distinccio unius diei inter abraham
et diem naturalem quia fuit revelatum ipsi abrahe. Sed videtur quod hoc non sufficeret ad augendum
gaudium et exultacionem abrahe. Sed magis ad contrarium propter nimiam longinquitatem ipsius temporis. Secunda
Aperientur celi. Ezechielis 1. Ezech primo hic est visiones celestes ei revelabuntur. Igitur celi vel visiones
populo peccatori id est iudeis incredulis clausi erant scilicet ne viderent perfidi quod ille videbat.
Et ibi tangit unum de vii que obtenebrant oculum intellectualem. Obtenebrant homines. scilicet peccata. Corrupta
Ista non solum claudunt hominibus celum id est celestem intelligenciam. Sed eciam 2 concupiscencia carnalis
se excecant ut non videant civitatem ipsius cursum. Nec eciam prope statum peri- ambicio mundialis
culum. Nec eciam appropinquare infidelitatem inspirantem. Ista sunt tenebre. Exclamaciones aperte absorbens occupacio temporalis
vero cum mala scilicet tenebras hominis in caligo quia excecant perfectos id est clericos prelatos. et diversa conversio
Unde in psalmo dicitur 39 Comprehenderunt me iniquitates mee et non potui ut viderem Hugo
quia propter peccata eorum comprehensi sunt et puniti. Et Jeremias predixit Treny in tercio de captivitate
scilicet ipse dicit pro peccatis illis. Et 2m Cassiodorum subdit propheta quid nocet pondera mala. in-
quietates scilicet et peccata et quo peccatum comprehenderunt et obtenebrant. Et non potui ut viderem
scilicet te domine quia qui non videt nichil videt quia circumdederunt me iniquitatibus meis
scilicet non potui scilicet ut viderem te. Sed scilicet Hugonem propter obstinati quibus clausum est celum
noluerunt contricione ipso qualiter infirmabantur in corpore invidentes quod punientur. Sic ibi
psalmo 71 Celi in eorum iniquitate operandi in terra. Iniquitates manus vestre concinnant. Et in
ferro illius sedem plurimum serpentis qui scilicet comotus effundit virus. Sic appetitus perde-
opterunt aures suas quia sedens serpens turbatus occultans se in cauda et re-
plus audire illas voces incantatoris quibus se cogit exire ad extra. Allidit unam aurem
contra terram et de cauda sua obturat alteram. Ita ita voces illas quantum potest contrahi non
exit ad incredulitatem. Sic peccatores populo quibus clauduntur celi id est celestis intelligencia obtenebrant
autem peccatis eorum quos predicatores et admonitores peccatis. Describit autem mala eorum propheta
qui humane sunt passiones. Auris terram et audiendas scilicet Dei gratia deus carpsit. Et infra
sic terra que fluit ascendit. Sic in alio psalmo scilicet Hugonis. Sicut fluit cera a facie ignis sic
pereant peccatores a facie dei. Hoc est in extremo iudicio quando deus veniet ad iudicium ignis
ante ipsum precedet et inflammabit in circuitu inimicos eius. Et inde deus in hoc mundo
igne supplicii luxurie et aliorum viciorum ardent nunc sunt precipue per hanc veram ignem
infernalem consumentur. Unde super de corpore psalmo 71. Superceciderunt id est superbos cecidit ignis si-
milibus concupiscencia ferrum carnis et cupiditatis mundialis et non viderunt solem
Gregorius in libro moralium. Igneus post impios mittitur sed solem igne cadente non cernunt
. Quia flamma ignis gehenne flamma devorat a visione veri luminis cecant. ut et foras eos

scilicet que propheta fuit ut habetur 2 Reg. xxvii de ea dicitur 33

Unigenitus prelatus dicitur Christo die abrahe fuerit

Gen. 3. Quia amat periculum peribit in illo

vn

dolor combustionis cruciet et intus pena [illegible] obstruet [illegible] qui [illegible] sic [illegible] et
qui dum hic vivent [illegible] sub [illegible] in corde et corpore [illegible] [illegible]
[illegible] et utrobique [illegible] [illegible] [illegible] ignorantie caliginis et obscuritate
petit propheta illuminari [illegible] in [illegible] et ps 118 Revela inquit domine [illegible]
velamen ignorantie oculos meos et [illegible] et [illegible]
[illegible] qui obscurant [illegible] et [illegible] scripture per [illegible] et [illegible]
[illegible] per multiplices curas [illegible] per [illegible] per nimis [illegible] celestium
[illegible] ps 27 [illegible] maiestatis [illegible] per ignorantiam et corpore
per [illegible] materia [illegible] domine [illegible] deposito oculos meos [illegible] terrenis
per acceptionem [illegible] et [illegible] aperiendo legis mistice figuras Et quod hic dixit
per [illegible] [illegible] Vetus lex [illegible] [illegible] ad [illegible]
per [illegible] [illegible] [illegible] et ita apparet in lege sub figuris et [illegible] quod
misteriis [illegible] [illegible] [illegible] mirabilia [illegible] spiritualiter intelligi non [illegible] Nec sine
tali [illegible] scriptura veteri revelata fuerit illa magnalia [illegible] ad gloriam [illegible] dispositum
[illegible] intelligentia [illegible] scripture [illegible] [illegible] Concilio b. [illegible] domine [illegible]
templum Et ergo [illegible] appareat ubi doctores [illegible] exponens sacram scripturam
[illegible] [illegible] spirituales [illegible] in hoc [illegible] et [illegible] a deo [illegible]
[illegible] et [illegible] spirituales [illegible] ad illuminandum homines [illegible] [illegible] revelare
ita largus et benignus fuit olim ad illuminandum homines [illegible] [illegible] revelare
dignatus fuit nobis [illegible] Quod ergo doctori sollicito [illegible] et [illegible]
[illegible] veritati ad salutem [illegible] in gloriam [illegible] veritatem et absconditam non ape-
ruit scripturam Et [illegible] spirituales [illegible] et [illegible] per [illegible] et
studium [illegible] scripture doctores [illegible] expositorio attingere [illegible] veros
et spirituales [illegible] Istud patet [illegible] studium [illegible] scripture
[illegible] b. [illegible] [illegible] studiose
lege hic [illegible] [illegible] apostolis Et [illegible] in scripturis [illegible] potatur [illegible]
modo [illegible] ad [illegible] intelligentiam [illegible] intelligentia [illegible] revelabatur Et
[illegible] ad [illegible] et ad [illegible] scripture per [illegible] patet de paulo docto
in lege [illegible] per studium et [illegible] studiose in scripturis [illegible]
spirituales attingere [illegible] [illegible] principaliter exhibitum [illegible] studio [illegible]
[illegible] attingere non [illegible] [illegible] facto applicare signa [illegible] ad
[illegible] ad [illegible] in figuratione [illegible] signum [illegible] petit propheta illuminari
[illegible] per [illegible] Revela oculos meos [illegible] Cassiodorus [illegible] domine [illegible]
velamen ignorantie [illegible] cordis ablatum [illegible] scripturis [illegible] non possum
intueri [illegible] [illegible] veritatem Et considerabo mirabilia de lege tua [illegible] mirabilia
ad credendum [illegible] et magis [illegible] [illegible] mirabilia ad [illegible]
[illegible] mirabilia ad intelligendum [illegible] mistica et allegorica [illegible]
[illegible] qui significationem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] lege [illegible] significabat
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] illud [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] copiosa [illegible] Rogat ergo [illegible] ille [illegible] ut [illegible] corde ipsa con-
sideret [illegible] velamen ignorantie non [illegible] [illegible] Revelationem [illegible] Ut ipsa lex spiritualiter
[illegible] mirabilia intelligant Ut [illegible] revelata facie [illegible] in qua [illegible] intelligatur et
[illegible] velamen [illegible] gloriam [illegible] gloriosum [illegible] predicta

Ad questionem igitur qua queritur [illegible] demostenes [illegible] puro intelligentie aspectu Et per
claram declarationem [illegible] hic [illegible] Johannes [illegible] de verbo in [illegible] Et quod
[illegible] et [illegible] apud deum [illegible] de uno [illegible] mira-
bilium [illegible] demostenes eloquens intellexit Et [illegible] [illegible]

rio fuit in fide veri sapiencie fundum. Nec fuit similiter vel falcem. Nec caritate temporati
liberter cum in illis gentilium philosophorum appetitus viguit sapiencie cum magna diligencia. et excitacionem et
libenter excellenti et magno ingenio se doctrine penitus addixerit. Et quantum laboris poterat im-
pendi et omnibus contemptis prosperitate publicis actionibus sepe ad inquirendum veritatis studium contulissent
libenter multo precium consumaverint habuerunt et quare ut investigarent et suis racionibus opibus
insistendo et contendendo honoribus inherere libenter cum tota vita studiorum gymnasiis impendiunt
quare tamen a via recta sic scilicet a rectitudine ac regula recte fidei declinaverunt et ambulantes in
tenebris vanis sequebantur ambiciones. Semper ut ait apostolus 2 thi. iii. discentes et numquam
ad veritatem vere sapiencie venientes. Et ideo illud Eulogium In principio erat verbum ignoraverunt quod statim
Johannes audita. Quia veri sapientes non fuerunt ut visum est supra. Nam vera sapiencia in quibus
scilicet deum scire et illud verum lumen ac divinum pura mente venerari quia illa amabilem et contem-
plandum eterne veritatis pulcritudinem tota mentis caritate diligere. Sed isti infideles philosophi non deli-
gebant simpliciter veritatem quoniam cognoscentes deum non sicut deum glorificaverunt aut gracias egerunt
sed evanuerunt in vanitatibus et in cogitacionibus suis et obscuratum est cor insipiens eorum ad Ro. primo
sed evanuerunt in vanitatibus et in cogitacionibus suis et per eorum intelligencie asscensum et per eorum claritatem declaraciones sunt
Ergo nec plus nec Demostenes fuerunt puro intelligentie asspirantes
Ergo nec plus nec Demostenes fuerunt per ea que Johannes evangelista intellexit. Sed quia nec philosophi aut prophetis ingeniis aut
inquirendo quod Johannes evangelista intellexit. Sed quia nec philosophi aut prophetis ingeniis aut
hominibus alienigenis cognosce domini sacramentum. Germanitate accepit ipse ultimo quarere
ingenii de celo mitte que fiperas docet veri et cum superbis et infideliter ipso absconditum esset va-
riis revelatum quod in petebat psalmista ut apparet hic in sancti Revelavit iussu domini oculos meos
et considerabo mirabilia de lege tua etc.

Sequitur littera

Liber in apocalypsi vii sigillis signatus ostenditur. quem si dederis homini scienti litteras ut legat
respondebit non possum signatus est enim. Quanti hodie putant se nosse litteras. tenent signatum librum nec
vidébit. non possumus signatus est enim. Quem hodie claudit deus quem aperit et nemo claudit. Claudit et
aperire possunt nisi ille respondit qui habet clavem david quem aperit et nemo claudit. Claudit et
nemo aperit. In actibus apostolorum sanctus Eunuchus ymo vir sic et cum sacra scriptura cognoscat
nemo aperit. In actibus apostolorum interrogatus a philippo putas ne intelligis que legis Respondit quo-
modo cum legeret ysaiam prophetam. interrogatus a philippo putas ne intelligis que legis Respondit quo-
modo possum nisi aliquis me docuerit. Ego ut de me loquar interim non prudencior sum hoc
Eunucho nec studiosior qui de Ethiopia. i. de extremis finibus mundi venit ad templum
Reliquit aulam regiam. Et tantus amator fuit legis divine scripture ut etiam in vehiculo
litteras legeret sacras. Et tamen cum librum teneret et verba domini in cogitacione conciperet. lin-
gua volueret. labiis personaret. Ignorabat eum quem in libro nesciens venerabatur.
Venit philippus ostendit ei ihesum qui clausus latebat in littera. O miram doctoris virtutem eadem
hora credidit Eunuchus. baptizatus fidelis et sanctus est. Ac magister de discipulo effectus
plus in deserto fonte ecclesie quam in aurato synagoge templo reperit.

Hic consequenter 2º ostendit quod sacra scriptura non potest haberi sine interiori vel exteriori doctore ex
eius difficultate et involubilitate inestimabili. Et primo ostendit beatus Jeronimus sacre scripture
difficultatem in generali. Secundo discurrendo per omnes libros sacre scripture in speciali. Ibi vide. licet
manifestissimum est. Quamvis per adhuc dicitur. quam primo fuerit hic quod dictum est absolute
Primo ostendit sacre theologie excellenciam et difficultatem in comparacione ad alias artes et sciencias. Ibi
Taceo de grammaticis. Et intendit hic beatus Jeronimus talem racionem persuade[re] etc.
Cum sacra scriptura alta in studio aperiri non potest sine doctore interiori vel exteriori. Et quia
ad hoc est ita evidens.

Liber in apocalypsi.

Apocalypsis grece idem est quod revelacio latine. Et ita ultimus liber apocalypsis vocatur propter altitudinem et
magnitudinem revelacionis in eo de progressu et statu sancte Ecclesie. Et de antichristo et de fine
mundi. Liber in apocalypsi i. liber sacre scripture de quo habetur in apocalypsi beati Johannis
capitulo v. ubi ita dicitur vidi in dextra sedentis super thronum librum scriptum intus et foris etc.
Liber ~~signatus sigillis septem~~ iste dicitur scriptus intus et foris. conferens per prophetas insinuationem quo ad
Exo. xxxii. Cum peccaverit in me delebo eum de libro meo. Intus quantum ad illos qui ibi
scribuntur per sensum insinuacionem ut ait v. Gaudete et exultate quoniam merces vestra copiosa est in celis

Aliquando in scriptura sacra liber dicitur liber vite. Et 2º angelus hic xx de cimiterio... xiii liber vite... [illegible]

2º apoca. xiii et xxº c.

[illegible] ... et ex recepit ... et alius liber aperti... xxº c. ... libros dixit et apertos beati Johannis ... [illegible]

i. de decathologo ... scripture ... quia decalogus ... liber ... testamentum ... [illegible]

Apocalypsis ... quod liber

quarta vero [illegible] vite

Et in isto libro scribuntur boni ad capescendam gloriam. Glo. ad philippenses 4 [illegible] in hec [illegible]
[illegible] omnes salvandi scripti sunt. Et hoc valde ad plurimum [illegible] illud ps. 138 et in libro tuo
in memoria tua [illegible] que dicitur liber eo quod ibi omnia sint retenta absque oblivione. omnes
scribentur in memoria. et [illegible] [illegible] reprobationis que [illegible] liber mortis. [illegible] sunt
scripti. Licet in memoria [illegible] [illegible] scripta [illegible] se extendit ad predestinatos et [illegible] omnes
sunt scripti. Et [illegible] [illegible] liber. In quo etiam scribuntur omnia [illegible] ad [illegible]
[illegible] illud luce 10 nomina vestra scripta sunt in celo. Glo. [illegible] quibus celestia gerit vel terrestria
[illegible] [illegible] [illegible] litteris annotantur [illegible]. Et liber iste audivimus signatus id est sigillis [illegible]
[illegible] in quo clausa sunt sub signis et enigmate id est [illegible] [illegible] secreta sive sacramenta
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] articuli de [illegible] [illegible] [illegible] conceptio [illegible] [illegible]
[illegible] et alia absondita sunt olim in veteri scriptura per ipsum [illegible]
plene aperienda. Et hoc [illegible] quod addidit quem [illegible] liber [illegible] [illegible] homini [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ysa 29 [illegible] [illegible] homini [illegible] [illegible] ut legat [illegible]
[illegible] non possum signatus est enim [illegible] [illegible] videntur [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] litteras [illegible] non possumus legere quia signatus est liber. [illegible] [illegible] doctores iudeorum
[illegible] [illegible] [illegible] et adventus [illegible] [illegible] [illegible] et omnes [illegible] [illegible] ipsa ab-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] super [illegible] Et [illegible] [illegible] [illegible] doctores
moderni [illegible] [illegible] [illegible] sunt clausi et dubium liber [illegible] apertus per [illegible]
xpi et apostolorum [illegible] [illegible] homini [illegible] [illegible] [illegible] iudeorum sit [illegible] de adventu [illegible]
et de temporibus dicunt se non esse [illegible] in lege [illegible] [illegible] [illegible] detalibus vide
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] adherent et tangit [illegible] de lira super ysa c 29.
[illegible] [illegible] declaratio [illegible] [illegible] quam multi [illegible] putat se nosse litteras [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] et tamen tenet signatum librum nec aperire potest [illegible] intelligen-
do aut aliis exponendo nisi ille reseraverit [illegible] [illegible] [illegible] clavem david. [illegible]
[illegible] et alios omnes [illegible] [illegible] clavem [illegible] [illegible] aperiendi celata [illegible] qui aperit et
nemo claudit claudit et nemo aperit apo 3 et 5 et ysa 22 et apoc. 1 glo. claudit
ut [illegible] aperit ut [illegible]. [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] se aliquid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] appa[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] omnia misteria scri-
pturarum aperire et intelligere. [illegible] [illegible] non sufficit plena eruditio in artibus libera-
libus [illegible] eruditio [illegible] [illegible] [illegible] magistri et optimi [illegible] [illegible] ad intelligentiam
divine scripture. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in celo [illegible]. [illegible] etiam quidam theologi
[illegible] [illegible] [illegible] excellenter eruditi qui pro ingenioso studio [illegible] sunt omnia occulta miste-
ria scripture penetrare [illegible] aperire et hoc modo [illegible] sunt [illegible] de statu ecclesie et
de fine mundi [illegible]. [illegible] [illegible] fecit ille abbas Joachim exponendo apocalipsim
et Jeremiam et [illegible] [illegible] [illegible] et alii [illegible] quia liber signatus erat et ipsi [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] defecerunt. Nec tales aperire [illegible] misteria eius. Nec [illegible]
[illegible] nec [illegible] nec ad hunc [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] finales [illegible] de [illegible]
[illegible] celesti curia [illegible] [illegible]. [illegible] et omnia misteria scripture aperta sunt
[illegible] illuminante deo per [illegible] expedientia [illegible] [illegible] et per quos placuit domino deo
illi xpo filio david [illegible] [illegible] qui [illegible] clavem [illegible] et [illegible] aperiendi scripturas et
claudendi. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nullus [illegible] magis [illegible] posset reserare quod ipse
[illegible] [illegible] xpus [illegible] [illegible] [illegible] aperiendi clavem david [illegible] scripturas [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] multa misteria de xpo [illegible] et tetigit in psalmis ut [illegible] legendo
[illegible]. [illegible] quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] clavem david et xpus [illegible]
[illegible] scripture [illegible] testamenti [illegible] [illegible] [illegible] clausa [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] doctores iudeorum ad adventum xpi nullo suo studio aperire potuerunt scripturas [illegible]
[illegible] ad misteria xpi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est tamen vel magis [illegible] esse oratio et devotio [illegible] aperiendo [illegible] et specialiter
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] studii [illegible] cum simplicitate et
modestia [illegible] [illegible] [illegible] in ecclesia catholica [illegible] fuit [illegible] [illegible] et eius intelligentia

[illegible] [illegible]

[illegible]

Joachim

for[illegible]

[illegible]

Didimus cecus ... in orem imperfect ... a deo ... litterat ... non digne

[com]plevit quam multis doctis qui ad eius intelligentiam humano studio sudantissime conati sunt. Et hec p[recipue]
ex libro xi ecclesiastice hystorie de s. Didimo. Cum enim adhuc in prima etate esset et prima ele-
menta litterarum ... luce orbatus. Sed maior desiderio ... veri luminis inflammatur. Nec de-
sperans ... adipiscendi. ... audisset scripturam in evangelio ... apud homines impossibile esse
sed apud deum. Hac igitur sancta pollicitacione confisus indesinenter deum precabatur. Non ut oculorum
carnalium visionem, sed ut illuminationem cordis acciperet. Miscebat tamen precibus studia et labores. Sed in-
cessabilibus ... continuis vigiliis non ad legendum sed ad audiendum adhibebat. Et quod aliis visus, hoc illi ...
conferebat et auditus. Cum vero post lucubrationes laborem somnus, ut fieri solet, legentibus advenisset,
Didimus silentium illud non ad quietem sed ut ... [illegible] ... ruminans cibum
... Et ea que ... precurrentibus aliis ex librorum lectione cogno-
verat repetat ex integro revolvebat. Ut non tam audisse que lecta fuerant quam descripsisse ea menti-
bus ... memoria ... Ita in brevi deo docente ad tantam divinarum humanarumque rerum eruditionem
pervenit ... paginis videretur. Ita ... scole ecclesiastice doctor existeret. Athanasio episcopo ... in Ecclesia Dei
... et scole ecclesiastice doctor existeret. Sed et in ceteris sive dyalectice sive geometrie, astronomie sive arismetrice
... perfectus. Sed et ... nullus unquam philosophorum aliquid ex hiis artibus ... optime fuit
... Ita esset paratus ut nullus ... et ... illius ... deque
... ceteris disciplinis. ... aliquid dicta vel disputata ... vel ... ad-
... mirabilis habitus. Nos tamen ... temporibus
... descripta
... et ... alia ... et ... a ... nullus ... descripta
... legimus longe ... Et ... Anthonius ... Athanasii
... quod ... Arrianos de Thebaide ... Alexandriam descendisset ... magister ... de
... Nichil te ... offendat o Didime quod carnalibus oculis videris orbatus. ... enim tibi
illi oculi quos muscae et ... habent, sed letare quia habes oculos quos angeli
habent et quibus deus videtur, per quos tibi magnum scientie lumen accenditur. Sicut ipse s. Didimus huius libri ... scriptus repleti
... [illegible]
Item x libro hystorie ecclesiastice ... Homo quidem modicus ... litteris ... humilibus
... divina ... sacra scriptura. Et eius intelligentia plenius ... vir multis doctus ... vel
heretici ... Et apud Alexandriam post Achillam qui Petro martiri successit Alexander sacerdotium
suscepisset. Et religiosissimus imperator Constantinus Constantini ... moderatissimi et egregii
principis filius Maxentium tyrannum superasset. Post hec ... apud Alexandriam Arrius nomine
vir specie et forma magis quam virtute religiosus. Sed glorie laudisque et novitatis inprobe
cupidus ... de fide ... prava ... in medium ... et ... ad ... veneramus. Scripturas
... et separare ab illa eterna et ineffabili dei patris substantia ... natum filium ... Sed et
... in ecclesia plurimos conturbabat. Alexander pro ... pius et quietus ... revocare ...
Arrium ... a pravo incepto et assertionibus impiis revocare. Et hec ... plurimis co-
... indicavit. Quaestio longe nota ... et ad aures ... religiosissimi
principis pervenit. Tunc ille ex sententia sacerdotum apud urbem Nicenam episcopale concilium convocat
... Arrium ... et ... episcopos ... adesse iubet. Et de eius sententiis et
... ventilari ... et indicari. Et illa que ad fidem dei pertinent discutere ...
tractare. Et cum ... vehementer ... Arrii fautores ... supportando ... tamen
... excitabant inceptio ... Et ... Arrii ... confessores ... simpli-
... et ... in ... Et ob hoc simplicitati fidei adversa-
ri ... et ... philosophi et dyalectici valde nobiles et opinatissimi. In quibus quidam ipsius philo-
sophie ... arte dyalectica ... singulos confessoris ... religioso ... adeoque
in dyalectica non ... eruditis ... Et ... ingens ... ad ...
... doctis et litteratis viris. Sed ... argumentorum philosophicis ... a ... po-
terat ... constringi. ... arte obiectis quaestionibus ... ubi ma-
... acutius ... anguis lubricus elabebatur. Sed ut ... non

iiij ... studii ... Nec in ... philosophiam ... in ... dei ...
... confessoribus ... simplicissime ... Et ... ipsum ... et ...

Constantinus

Arrius

inter ceteros auditores episcopus aderat. Qui cum vidisset philosophum insultantem episcopis catholicis et callida-
se disputationibus arte iactantem, petiit ab omnibus locum velle se paucis cum philosopho sermocinari.
Tunc vero fideles ac religiosi episcopi, qui simplicitatem viri et imperitiam in sermone cognoverant, expa-
vescere paene et velut pudorem quendam pati, ne forte apud callidos homines risui efficeretur
sancta simplicitas. Perstitit tamen senex et simplex dei confessor et hinc incepit sermonis exordium:
In nomine, inquit, Ihesu Christi, o philosophe, audi quae vera sunt. Deus unus est qui fecit caelum et terram et ho-
minem quem de terrae limo formaverat spiritum dedit. Et universa quae videntur et quae non videntur virtute verbi
sui creavit et spiritus sui sanctificatione firmavit. Hoc verbum et sapientia, quem nos filium dicimus, in genus
dicimus, pro erroribus hominum miseratus ex virgine nascitur. Et per passionem mortis
a perpetua nos morte liberavit, et resurrectione sua aeternam nobis contulit vitam, quem etiam expe-
ctamus iudicem omnium quae gerimus esse venturum. Credis haec ita esse, philosophe? At ille velut si
numquam aliquid sermone contradicendi didicisset, ita obstupefactus virtute dictorum, mutus ad omnia hoc
solum potuit respondere: ita sibi videri nec aliud verum esse quam quod dixit senex. Si haec, inquit, senex
ita esse credidisti, surge et sequere me ad dominicum et huius fidei signaculum suscipe. Et philosophus
conversus ad discipulos suos vel ad illos qui audiendi gratia convenerant: Audite, inquit, o eruditi vi-
ri: donec verbis mecum gesta res est, verba verbis opposui et quae dicebantur dicendi arte subverti.
Ubi vero pro verbis virtus processit ex ore dicentis, non potuerunt resistere verba virtuti, nec homo
adversum deum potuit. Et ideo si quis vestrum potuit in his quae dicta sunt sentire quod sensi, credat
Christo et sequatur hunc senem in quo locutus est deus. Ita philosophus christianus effectus tandem se gratu-
latus est victum. Aliud item exemplum reperitur in legenda gloriose virginis Katherine, quae
[illegible] sunt allecti rhetores et [illegible]. Cum ergo quinquaginta viri gentiles in omni doctrina
Egyptiorum et artium liberalium in omni scientia mundi excellentiores et ultra omnes mortales peritissimi
per imperatorem in medium introducti fuissent coram virgine, ut in disputatione eos ipsa redderet
victos et elinguos. Cum autem hii vocati essent ad presentiam imperatoris, [illegible] vehementer indi-
gnati stomachati voce dixerunt: O [illegible] imperatoris consilium. O mediocris ingenii [illegible] qui ab
[illegible] genere unius puelle conflictum sapientes viros [illegible] iussit venire. Cui satis posset
[illegible] unus ex clericis nostris. Nisi ad omnes occidui orbis philosophos [illegible] disputationem nec dum
tot sapientes viros contra puelle venire compelleres. Et [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
de qua dicis puella ut agnoscat se nondum vidisse [illegible] adisse [illegible] hodie sapientum. Et
virgo [illegible] imperita mulier sine agone [illegible] domine Ihesu Christe, o sapientia et virtus dei altissimi, tu [illegible]
qui tuos milites ne [illegible] formidare [illegible]. Ne timeatis [illegible] adversantium tur-
baretur [illegible] consolacionem [illegible] dixisti [illegible] cum steteritis ad reges, nolite precogitare quomodo
loquamini. Ego enim dabo vobis os et sapientiam cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii
vestri. [illegible] [illegible] et da sermoni meo [illegible] ut hii qui ad derogandum nomini tuo
convenerunt non prevaleant adversum me, sed verbi tui virtute [illegible] [illegible] sunt penitus
obmutescant [illegible] nomini tuo dent gloriam et honorem. Et conversa ad philosophos et oratores:
Ego, inquit, puella paganorum deposui gentilis artis peritiam [illegible] robustas et
[illegible] plenas dictorum, quibus vos fultos ad instruendam pugnam video [illegible]. Habui ipsa
dictatas penitus abieci: philosophias Homeri, assertiones et aristotelicos complexiones syllogismos,
Esculapii quoque et Galieni sagacissimas lectiones [illegible] et Philistionis et Platonis
ceterorum quoque famosa auctorum volumina reperi. Et quamvis hiis omnibus adeo imbuta sim ut
nullum mihi in hiis socium reperiam, tamen quia vana sunt omnia et a vera salute aliena, haec ita
penitus abrogavi ut me iudice inter vos nichil aliud sciam nisi Ihesum, qui est vera sapientia et
perennis [illegible] credentium [illegible] [illegible] qui dixit per prophetam: Perdam sapientiam sapientium
et intelligentiam intelligentium reprobabo, et habetur 1 Cor. 1. Hic est Christus qui in primis parentibus
[illegible] et disciplina [illegible] [illegible] [illegible] per quod cultoribus suis immortalis vite p-
remia [illegible]. Cum genus humanum per diabolum a paradisi deliciis dolens exclusum, huius
[illegible] [illegible] invisibilis deus de virgine carne assumpsit, per quam visibilis apparet
novissimis temporibus et [illegible] [illegible]. Et quia et mirabilium operum signis et natura passibilis expe-
rimentis nobis quia deus et homo esset apparuit. Hic est deus meus, hic est [illegible] meus,
hic est victoria mea [illegible] [illegible] nomine [illegible] [illegible] adversantium superabo. Cum fa-
cile sit in paucis et in multis salvos facere credentes. Et [illegible] virgo [illegible] orationes
[illegible] a Christo [illegible] qui est in [illegible] principium, finis et origo bonorum, per quem deus pater

Katherina virgo

incomprehensibilem formam mundi. Tamen non esset condidit, sed ipse est ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia
visibilia et invisibilia constituit. Item non magis est [illegible]. Sed sola divina potentia mortuos
suscitat [illegible] ad corpora. Cum potenti virtute clausis ingressus reddidit [illegible] nudant. Que si ab-
eo gesta non credis, si [illegible] hominibus in nomine eius sunt etiam multorum facta composite. Sed
si deus non esset, mortalis vitam quam non possit. Sed homo non susciperet, nisi ut homo non potuisset
[illegible] Christe dei est qui morte sua carne susciperet, sed hoc est [illegible] morte sua divinitate
deservivit. Ideo [illegible] dei filius, qui divinitate mori non potuit, carne mortem. Sed quia
mortalem deus immortalis suscepit, et [illegible] Christe dei filius carne mortem suscepit, quia in mortalitate
[illegible] divinitatis carne mortem non amisit [illegible]. Sed in se et morte [illegible]
[illegible] inops fidei [illegible] defensio, et in sua defensione [illegible] imitatur
testimonio. Sed amplius et plus quam fragrantissimum et perspicuissimum perhibet [illegible] declaranda.
[illegible] majestate loquentur [illegible] signum illum intimat futurum [illegible] deum [illegible]
[illegible] et [illegible]. Sibilla [illegible] ut aperiat carmina [illegible]
[illegible] dignitate nate. Hec eadem deum posita [illegible]
[illegible] disputationibus [illegible] predicta [illegible] ille deus
quem vos [illegible] disputationibus [illegible] ille [illegible]
[illegible] ab alto. Videte disputationibus [illegible] confessionem ille [illegible]
designet. Quia manifestam in hominem designat. Hec scilicet [illegible] quia divinam [illegible]
[illegible] singulari [illegible] et in eum homines morte [illegible] non [illegible]
[illegible] loqui aliquid [illegible] non ut [illegible]
[illegible] meruisse videretur. Sed ut [illegible] deum ac dei filium [illegible] loquitur [illegible]
[illegible] vos ad credendum non [illegible] audita et visu probata. [illegible]
[illegible] invitum demonum [illegible] confessionem [illegible] dignum con-
[illegible] vel saltem [illegible] credere [illegible] potera [illegible] vos [illegible]
[illegible] testimoniorum nulla [illegible]
[illegible] adversarium [illegible] laqueos [illegible] et [illegible] testimonia con-
[illegible] fidei [illegible] testimonium non recipitis. [illegible] fide [illegible]
[illegible] ad audiendum [illegible] perhibeat [illegible]
vos [illegible] loquimur, et ego [illegible]. [illegible] hec et alia multa [illegible] dixisset
[illegible] cuncti [illegible] inscribant. Sed turbati [illegible] manifesta [illegible]
[illegible] obmutuerunt, ut [illegible] Christo [illegible] et [illegible] eius [illegible] simul
[illegible] aberrare [illegible] audierunt. Confessi sunt [illegible]. Corda tre-
[illegible] ipsius [illegible] et ipsi [illegible]
[illegible] et omnia [illegible] ad ipsum [illegible]. Et ipsi [illegible]
[illegible] et dei filium [illegible], per quem tanta [illegible] que [illegible]
[illegible]. Sed [illegible] intelligentiam [illegible] ex [illegible] ut [illegible]
[illegible] [illegible] quanti hodie possit se nosse [illegible] signatum [illegible]
[illegible] nec aperire [illegible] ille [illegible] qui [illegible] clavem [illegible]. [illegible] ut [illegible]
[illegible] alta [illegible] aperiri non [illegible] doctore interiori et exteriori. Sed [illegible]
[illegible] et manifesta [illegible] simplici ydiote [illegible] libro. [illegible]
[illegible] ydiota et sine litteris [illegible] doctor [illegible]. Cum
[illegible] et [illegible] dei [illegible] fuit et [illegible] ut [illegible] electione
[illegible] in specie columbe [illegible] omnes [illegible] oculis [illegible] super
caput eius requievit. Quando dicit accidit ut [illegible] Italie, omnes
[illegible] ad [illegible]. Cum expletis [illegible] ut [illegible] clerus et populus
[illegible] orationi [illegible] peterent, ut electionem [illegible] dei illis [illegible]
[illegible]. Cum [illegible] ad tale [illegible] venit [illegible]
[illegible] aut ad [illegible] et [illegible] visionem [illegible]
[illegible] columba [illegible] et super caput [illegible] ut [illegible] simplex et [illegible] co-
lumbe. Sed [illegible] Hic et [illegible] quia
non [illegible] in loco [illegible] te pontificem [illegible] or-
[illegible]. Sed hec ille [illegible] ut [illegible]. Sed [illegible] vade [illegible] quia [illegible]

Argumentum efficax [illegible]

[illegible] ad [illegible]

hora nimirum statim episcopum ordinabis. Ille autem cursu citato ad ecclesiam properat. Ubi cum populus cum sacerdotibus congregatus et pro restitutione velitate. Cum spiritualis erat indutus, amictum occultante se per valuas templi. Expleta oratione confestim descendit de celo niue candidior columba et sedet super caput b. Severi claritate eximiae. Ille autem quod a se columbam repelleret et illa hac atque illac quasi per aerem volitasset. Iterum iterum remisit dilectum super caput eius viri. [illegible] spiritualis [illegible] quod in re erat providerit grus. Super quo requiescat. nisi super humilem et quietum et trementem sermones meos. Ysa 66. Stupefactum super hoc cuncti pontifices et clerus et omnis qui ad hoc spectaculum convenerant, omnium bonorum largitori deo immensas gratias egerunt. Et merito quod talia voluntati talis episcopus per columbam datus, et ad modum apostolorum spiritu sancto repletus et sacra doctrina sua ut impleretur illa vox b. apostoli. Stulta mundi elegit deus ut fortia quaeque confunderet. Isti pro viro iusto et simplici spiritualis [illegible] alta mysteria aperuit intimus doctor, plenum cum multis doctis. Cum sine columbina simplicitate humano studio ad divinas sive intelligentias fervestissime conati sunt pervenire. Pluribus quasi aliis et superbis mentem despiciens. Sicut in beata Catharina et b. Severo et aliis compluribus. Aliis absconditur pro instanti ipsorum ordine, ac fervente dilectione et profunda devotione sapientibus ut habetur in libro sancti Brevilodium.

Sic fit bre-

Sequitur textus. In actibus apostolorum (8?).

[C]ontinuari potest sic liber. Supra enim audivimus notitia scripturarum sufficere humilibus per revelationem et sub humilibus et devotis [illegible] cordis, ipsorum intellectum illuminante spiritu sancto. Hic b. Ieronimus pro predicta ostendit exemplo eunuchi, quod quasi (minime) ideo nobis querere doctores, sine labore cum prioribus non fuerit legere. Quod dicitur in libro In actibus apostolorum. Continuo eunuchus, id est spado. Vir. Vir, qui licet eunuchus corpore tamen vir perfectus mente et patiens ad omne bonum tendens. Dicitur eunuchus ab eu, quod est bonum, et nichos, quod est victoria, qui bone vincens carnis temptationem vel bone victoria vel bone victoriosus. Et talibus [illegible] non ostium caste vivendo intrare regnum. Et dicitur eunuchus ab euchos, quod est lumen (bonum), et chimis id est filius, quasi bonus filius. Eiusdem fuit iste eunuchus bonus filius matris ecclesie Candace.

Secundum tria inveniuntur genera eunuchorum. Quidam autem sic nascuntur natura frigidi; quidam dicuntur castrati id est casti nati. Quidam sunt facti ab hominibus eunuchi. Quidam spadones. a spata, quod est gladius, vel cultellus lato quo castrari solebat. Quidam eunuchi, id est spado, quod fuit vestitus Origenes de quo habetur in Ecclesiastice historie c. viii libro vi. cum docendi officio apud Alexandriam preesset. Et tunc id ab eo traditum ... in mentibus fertasse quanto perfectior habetur, perfecte fidei. Ambo castratus indiciorum. Quidam quasi illud quod scriptum est: Sunt eunuchi qui seipsos castraverunt propter regnum dei. Et tanto secundum hystoriam implendum credidit. Non solum castitati obtemperare quod perfectus esse, tam in publico quam in occulto sive secreto. Et tamen vir sanctus ... occasionem turpis maledicti gentibus infidelibus excludere videtur. Huiusmodi vocem ut actione operi in semetipsum aggressus et ad implere studuit id ne ab hominibus laude quereret, sed adeo incredibile speravit in occulto opere voluisset. Quamquam late non patuit. Sed rei geste indicium ad Demetrium episcopum pervenit. Hystoria audiens ingenti primo stupore admiratus est animi virtutem. Tunc deinde collaudans animi eius magnitudinem ut talem. Et tamen quia de his opere dei ... cohortatus est eius incepto operi doctrine et predicatoris insistere, quando adversus nulla obtrectandi delicta suspicio. Sed tunc quando talis erat Demetrius sermo. Ad inde animus mansuetus quo tanti iudicii regulam in presbiterum [illegible] declinavit. Postea vero cum vidisset adolescentem ingenio fama castitate vero amatorem ut et opere eunuchus magnus eius domum frequenter ipsum extolli. Sed ordinem inserit aliquem, presbiter quoque quod ipse persuasione ingenii ad miraculum laudaverat, infamare presbiterum cepit. Nam eum apud Palestinam principi et commitentes inter episcopos viri, id est Ierosolimorum.

Nota: eunuchus dicitur ille qui evulsis genitalibus, id est castratus. Sed quibusdam temporibus iuvenes castrabantur ut ipsi preessent mulierum custodie secure committantur. Secundum Hugonem 3a [illegible].

Marginalia (left):

in sub [illegible] extollit alium ad ... [illegible]

a pte [illegible]

Nota: Eunuchus dicitur simpliciter Ethiopiis (?) aut ... erat (?) ... fuit eunuchus, nam sub [illegible] Candacis regine ethiopum [illegible] tenuit. Sicut habetur in hystoria ecclesiastica libro 31 c. [illegible]

Marginalia (right):

spado id est

Eunuchus quasi bonus

nota: eunuchus dicitur ille [illegible]

Varia (?) 19

Sic eunuchus

Nota xiiii c.

Origenes eunuchus

demetrius episcopus

Allexr / et Theotisti cesarie videm doctores ecclesie valde clari aput Allexandriam et dem-
um aput ... in urbe ... ordinasset eum presbiterum, de suis eum sedibus ... dignum pla-
cere ... dignissimum fecit ab omnibus ... laudatum. Fit ne se quid dignus honor-
e sapie ... ac virtutibus in eum collatis dicitur vehementissime. Hic primo Demetrius ... Et
... in eum ... alterius ... hic qd aliquid prius adhuc ille egerat. Et epus
iste ... laudandus ... loco ... et iam ... culpa. qui eum ordinaverat
... inferiore ordinatus ... e presbiter aput cesaream ab illius provincie epo. Et ab-
... aput achaiam. ut illo ... heretici venerat ... vagatur ...
... quod ... aput ... qui castrat se ... propter regnum dei. i. carnis ... Et hic ... dicunt
Tercii sunt eunuchi qui ... et tentatores separantes. Isti eunuchi qui se
eunuchi i. bene ... designat viros mundos et puros qui per votum continencie
a carnis immundiciis sunt liberi. ... qui se castrat et ... castitatem ... hoc
vel per ... palacia ... 2
2o / Et se eunuchi et ... regis filias custodire et cum eis habitare. ut
Regum ... Reges ... et regis filias ... viri casti et impetum carnis ... vincentes
... reg xx ... castrati. i. viri casti ... placent ... deo ... et angelis ... aput
... o. ... cum ... immortal ... et ...
... quod ... aput ... Istud est aput antiquos ... figurabat ... se
aput ... et ... et ... castrabant et ... capite
illi ... quod ... gallorum ... castrabant ... se
obligabant ... gallorum ... dicebatur ... Et ... quod ... gallorum ... se pro
... ... et ... regnum ... et ...
vel ... et ... digne ... laudabiliter ... genitalia ... ra-
... civitate ... aput ... regnum celorum ... fieri ...
... in templo ... pudicicia ...
Sybille ... ubi dicitur ... in ... castitate et pudiciciam designabant. Et post ... castum
tenebant velut. Istis ... Sic ille qui se castraverit propter regnum celorum ... debet perseverare
... et ... eunuchi ... se ... in ... vol-
... capitate ... ... scriptura ... vocatur ... sicut nominat ... et ...

littera ... Sic ... eunuchus ... legit ... interrogatus a philippo pre-
... Ecce vir ethiops eunuchus cum legeret ... Quid ... possum nisi aliquis me doceret / quasi ... non possum ... me-
nis ... intelligis quid legis. ... possum ... de vii diaconibus et ... fuisse ... ut dicit
... philippo ... in ... philippus fuisse ... de vii diaconibus et ... fuisse ... aliquis
apostolus. Dicens ... Ego ... ut de me loquar ... in ... aliquis ... vir ...

littera ... Ego ... ut de me ... si aliquid loqui ... dicit
... eunuchi non valere subdit Jeronimus ... Ego ut de me ... non de aliis
... non potuit intelligere ... nos ... Ego ut de me non de aliis
... non ... ... eunucho ... ad vitam. Nec ...
interim loqui ... de ethiopia ... de ... venit ad templum ...
... ... ad ... de ethiopia ... invenit in ...
Reliquit aulam regiam ... Candacis regine ... gentiles eunuchi ... ex ...
Job 28 / ... littera ... Erat enim ille eunuchus ...
ad deum devotionem et ex ... scripturas ... legere. Et tam ... ille gentilis ad dei
amator ... in vehiculo ... scripturas legit. venit ab extremis terre. ut
... aula regia Candacis regine Ethiopum dimissa ... ethiopum dicebantur Canda-
... adoraret deum ... in Jerusalem. Nota quod ... regine Ethiopum dicebantur Canda-
ces. Sicut Romanorum imperatores dicebantur Cesares. Nec habebat regimen terra illa ... a femi-
... eunuchus amator fuit ... et non solum in domo ... legere.
... in ... sive in vehiculo. Et ... studiosi et ... Cum ...
... et ... ... / ... voluit
tenet ... et ... labiis ... / ignorabat eum ... deum
... in libro ... quod ... / ... in libro ...
... ad ... ... non ... esset ... legit ...
... ... Venit philippus ... et ... qui clarius loquitur ... sub
figura ... non intelliget scripturas ... / ...

clam mirata et intelligens de sollicitudine scrutabatur / invenit sibi scripturas per philippum / adeo ut
inter se conferre / unde hic apparet quantum valet et meretur attenta et devota scripturarum lectio etiam a simplicibus non intelligentibus eius profunda mysteria
/ secretum o miranda / Ex predictis colligitur iste homo magne et summe dignitatis / unde dicit in lectione
o miranda dignitas dei et efficientia / eadem hora s. qua expositionem audivit credidit eunuchus et explicatur
quo ad fidem habitum / baptizatur s. quo ad fidei sacramentum / fidelis s. quo ad fidem et
[illegible] s. quo ad petitionem et missionem / et eunuchus qui in fide firmatus / quia fecit id quod
de nigro s. factus in terra sua alios / discipulo efficitur / Circa predicta vero notandum quod doctor
cum lingua sonabat s. agitur / ut fuit in philippo / vel cum verbis sanctitatis loquitur / vel
oribus clarus energiam prestat specialem / et sentencie energiam augescit rethorice secundum de
quo supra plura in dictis fuit / plus in deserto fonte celesti / in sacra scriptura quam erat
reperit in eunucho / que fuit fons celestis / et nunc deserti et per philippum eruditus / quam in
aurato synagoge templo / quam in profundo iudeis / q. d. christianam fidem invenit in eunucho
quam in iudaeis populo / plus denique invenit eunuchus in hoc fonte quam populus quam in templo
iherosolimitano invenit / quod causa adorationis visitavit / ibi enim invenit figuras dispersas
hic vero misterii explanacionem / Ex quibus colligitur quod iste vir / quamvis sacram scripturam
de fonte celesti / licet a multis deserti [illegible] ardenter amavit / similiter dicit [illegible]
circa hoc / Sicut dicit ysidorus li. 1° c. 1° de summo bono / Amicus qui in deo [illegible]
[illegible] / Et bene vere cognitus [illegible] per sacram scripturam / cognitus
[illegible] opus [illegible] et boni operis [illegible] / sine credendus
bene qui in ea credite quod scriptum venit / ut per eam sacram [illegible] et tenetur / ut nemo
[illegible] et desiderat fontem celestem sacram scripturam / Et oberrant in
vestigiis [illegible] / qui [illegible] et visibilia / [illegible] illa
[illegible] / ut illos qui obliviscuntur [illegible] et visibilia
[illegible] / Et in [illegible] cogere [illegible] assurgere cornelius celsus / qui ait
[illegible] / bonum ad malum esse dolorem cordis / Ver. tt. eius [illegible] absterda
[illegible] / bonum aut bonum [illegible] partes [illegible] / bonum vero malum est dolor
partis pessime / Et [illegible] / et in corpore pessimi dolor et in
[illegible] / Sic ergo [illegible] malum et dolorem sine dolor cordis / Sic et
bonum [illegible] / Comparatur iste fonti eunuchi / ipsi sacra scriptura [illegible]
sine comparatione [illegible] / Et unus [illegible] sermone [illegible] consimili
misteriis / Et per misteriis arduis [illegible] et [illegible] / Sic [illegible] simplicibus
et indoctis sufficienter resonet / Comparatur quod illud [illegible] super [illegible] [illegible]
ad [illegible] et [illegible] / [illegible] sacre scripture [illegible] abundancie
/ Comparatur [illegible] rethorice eloquentie / Et [illegible] poetice [illegible]
per qualibet [illegible] principalis [illegible] scripture consistit ex ordine / Ergo ad he-
sit lectionibus sacris / [illegible] illud [illegible] inspiratum / quod consistit [illegible]
ad [illegible] / [illegible] lectionibus / probavit. tt. ubi
necessitatem [illegible] / [illegible] alimenta pascitur omnis caro
Sic ex [illegible] eloquiis et lectionibus ac orationibus nutritur [illegible] interior
homo / Et per [illegible] / Nec [illegible] sed [illegible] hic eunucho
[illegible] / quod [illegible] in [illegible] et [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] / ad [illegible] de [illegible] [illegible]
[illegible] lege [illegible] / et [illegible]
[illegible] / [illegible] studio fuerit ac labore.

[margin, left:] [illegible] et [illegible] ar [illegible] 132 c

[margin, right:] [illegible] omne [illegible]

[margin, right:] Ver[illegible] quod [illegible] consistit [illegible] super [illegible]

[margin, right:] [illegible] ubi

p(er) lectio(n)e(m) nichil aliud nisi sonum inane(m) et strepitum quendam sermonis sub lectionibus concipiunt / n(on) a
cum ibi pereunt viri / nulla mentis refectio reperitur / Si studiosi lectores eorum in fine e
sunt virtutes et devota penitencia perseverant / Ergo bene dicit Ysidorus in sinonimis [illegible]
sancti viri et devoti quia oblectamenta fabularum mentem excitant ad incentiva libi-
dinum / legant figmenta poetarum / quia oblectamento fabularum [illegible] ... liberum quam
deum / Non enim solum offerendo thura demonibus ymolatur / sed eciam eorum dicta cupidius libenter quam
opus / Et similiter [illegible] abrumpitur indigere lectio divine scripture propter
sui spiritum et abiciatur seculi pompa / ad eruditionem discipline studentes eloquentia et sapientia [illegible]
apparatur / Sic in [illegible] ... non [illegible] / Non homines erudire / Et [illegible]
Non enim hec lectio docet sed monitio / Non lectio sed spiritus / Non homines erudire / Et extra
in mandatis dei / Nec prodest tota die salvatoris non in libro libere legere et preceptum
in moribus non habere / Hec [illegible] animadvertens eunuchus sacris lectionibus impedimentum et intelligentia [illegible]
iste eunuchus gentilis qui gaudet hic de Jeronimo lectionibus sacris ut dixi adhesit / Carnibus
dimissis poculis et sapida secularibus / Dimissa est aula regia / venit ut adoraret deum celi in
Iherusalem et magna devocione / Et ex amore scripturarum lectionibus nec quod in domo patris legit libros
sed eciam in curru sive in vehiculo / non solum in templo legit ysaiam / sed eciam [illegible]
Sed eciam in curru sive in vehiculo non solum in templo legit quod legit / quia non sibi misterium sacrum erat
per viam / Nec tamen per se intelligere potuit quod legit / quia nec sibi aperiri non potuit / sine doctore interiori vel exteriori
sunt revelata / Et propterea liber alta misteria aperiri non potuit / sine doctore interiori vel exteriori
unde iste eunuchus aperit scripturas sacras sanctus philippus et audivit ille ut [illegible]

Hec a me perstricta sunt breviter / Non enim epistolaris angustia evagari longius patiebatur
et intelligeres te in scripturis sanctis sine previo et ductore / et monstrante semitam non posse
ingredi / In hoc capitulo beatus Jeronimus in fine huius tractatus tali prologo galeato
[illegible] / In hoc capitulo [illegible] sine in merito / audiens ad quod hec omnia induxit / sed ut paulinus [illegible]
[illegible] Jeronimus sine interiori sacra scriptura intelligere / sicut gelasius de sancto [illegible] multis [illegible] et
quod sine doctore non posset sacra scriptura intelligere / Et quia hoc ipsa gestibus recapitulando [illegible]
modice deduxit in ipsis verbis ut audisti / Et quia hec ipsa gestis [illegible] sunt multa / Tullius breviter
hec a me perstricta / i. summaliter. et breviter posita sunt / licet sint multa / Tullius breviter
tale [illegible] nulla nisi [illegible] aperitur / unde subdit Non enim epistolaris angustia [illegible]
gari longius patiebatur / Studiosus non est impetrativo / et repetit illud quod dixit breviter
quia epistola debet esse brevis / ut inquit intelligeres te in scripturis vel de scripturis sacris
sine duce primo vel doctore sol. sine previo ductore / i. magistro bene intelligere / et monstrante
i. bene docente semitam sed semper ignota [illegible] non posse ingredi / i. illas intelligere / nec
idem prefere / Sacra. Et in hoc semitam non posse ingredi scripturas sed doctore [illegible]
quantum ad profundos misterios intellectus sacre scripture / sive allegoricos / tropologicos / et anago-
gicos / Et eciam quantum ad preguisitum futuros occultos [illegible] in scripturis divinis clauduntur / et clau-
dentur [illegible] ad different tempus / donec erit aptum ea revelari / Et tales [illegible] qui semita
spirituales veram sine scripturas / thesauri ingredi non potest nisi doctore homine / vel deo / Sicut
virum de eunucho / qui deo libros legit. et illa quedam in capitulis gerit / ignorabat
et non intelligebat illud / que clarius latebat in eo / Sed philippus et audivit et declaravit
ipse tamen ingredi studiosus gentes veras scripturas / Quia e doctores sedens ad adiutorum pro-
scripturas intellexerunt in multis quantum ad suum hystoricum et litteralem /
Sed d. q. utrum aliquis fuit primus doctor / qui misteria scripture ingressus est / Et [illegible]
aliquis sine doctore previo ad illos [illegible] previt [illegible] quod ille primus doctor fuit ysaias. a.
vero fuerit secundum primus doctor / unus primo spirituales intellectus scripturarum aperuit et verbis et
sicut / Et ab illo venit scripturas intellectus in discipulos eius / Et ab illis generabatur in posteris
successores doctoribus et deinde in alios [illegible] / Sic intelligencia scripturarum sanctorum re-
velante / declarante in claritate verbis / consumatur [illegible] / Sequitur [illegible]

Tantas de grammaticis / rethoricis / philosophis / geometriis / dyalecticis / musicis / astronomicis / astro-
logis / medicis / quorum scientia mortalibus prodest utilissima et [illegible] est. Et in tres partes
[illegible] in doctrinam verum / et usum / respice ad [illegible] artes [illegible]
In ista parte beatus Jeronimus dimissis aliis sanctis et hominibus sacre scripture intelligencia et dif-
ficultatem / et hoc in comparacione ad omnes alias artes / inducendo per hoc unum argumentum / per lo-

cum a minori ad potentiam gelony sunt. Et est contra tales. Quod dicit. Si aliquis preterquam ... difficiles sunt, quod scilicet duarum ... scriptura, sine doctore non potest habere plene notitiam scilicet multo magis non potest intelligere scripturam divinam que difficilior est sine doctore. Et sic quidam preter complexionem ... Et patet auctoritate ... sine doctore. Secundo ut apparent ... theologi ostendit ... difficultates ... ibi videlicet manifestissima sit genesis. In prima ... ostendit. Secundo undique ... sacra scriptura redarguit. Ibi sola scripturarum ars est. Et ... Varro

Logica dicit venerabilis Hugo in didascalicon. Quia graece logos grece significat et sermonem et rationem, logica secundum utramque acceptionem ... logos dicitur scientia sermocinalis. Etiam ... logica ... ut logica potest dici a logos quod est ratio. Et ... scientia ... ut est ... disputatio ... et vere ... Et ut dicit Hugo ... esse partem philosophie ... esse quoddam appendicium et instrumentum ad philosophiam vel ad ... De logica autem dicit Robertus quod et pars esse possit et instrumentum ad philosophiam. Sequitur de rethorica, id est oratoribus. Rethor quod est locutio ... apud loquendum ... Sic describitur rethorica est scientia ad persuadendum ... Hugo. Et est ... ut primo rethorice ... non in verbis ... aut ornatibus ... Sed ... subtilibus et ingeniosis persuasionum adinventionibus. ... clara et decora verborum ... ad efficaciam persuadendi et efficaciam ... amos ... ad ... et gestibus ... de hoc ... de energia eloquentie demosteni ... Varro de ... rethoribus

Philosophi. Pro quibus amplius est advertendum. Philosophi sunt ... amore ... amator et zelator sapientie dicitur philosophus. Secundo sunt ... sapientia ... in hac acceptione sunt triplices ... et ... philosophia ... Secundo sunt stricte ... stricte autem / strictissime ... ut ... philosophia ... philosophia moralis, mathematicalis ... Secundo strictissime sunt ... physica ... causis ... in effectibus suis et effectus a causis suis investigando ... et philosophi ... amator sapientie ... philosophia autem ... describitur disciplina ... investigans. Et ... ad philosophiam pertinet ... alibi describitur ... philosophia est cura, studium et sollicitudo ... desiderium ... cum ... et tales philosophi ... celestia ... Sequitur Geometrice.

Geometria, ut ... est scientia ... principia ... et ... proportiones, et ... habitudines et ... demonstrativis ... geluctus ... Et ... arismetrica subtilissima ... Et ... ut ... ingenium ... ut de ... Tamen hic ... scilicet geometria et arismetrica et hic cum aliis scientiis ... pullulat

Item Geometrici dicuntur illi qui tractant de mensuris terre. Et a geos quod est terra, et metros quod est mensura, in geometria ars docens mensuras terre.

Sequitur dyalectice. Dialectici hic sunt qui dyalecticam docent vel in ea student. Est autem dyalectica ad discernendum ... inventa. Et dicitur a dya ... et lecton quod est dictio, quasi de dictis in ea disputatur ... dyalectica est scientia disputationis ... veritatis inquisitiva ... et ... manifestativa de qua dicit ... in secundo de ... disciplina disputandi ad

et est scientia
astronomia
musica
perspectiva
scientia de ponderibus
de formarum latitudinibus
et subtilibus calculationibus ... de ponderibus

[illegible] de ... que ... sic dicuntur ...

[Right margin notes:] dicit ... philosophus; ... ysidorus

* [illegible] q appellant [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] at ille [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] iste [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ille [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab illo
accepisset [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] illa que appellantur

[illegible] [illegible] questionum que in libro [illegible] sunt penetranda et dissoluenda plurimum valet [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] libido rixandi et pueriles [illegible] ostentacio. Et [illegible] decipiendi [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que appellantur zophistica in [illegible] [illegible] in disputacionibus [illegible]
ut non solum tardos [illegible] ingeniosos diligenter atteros decipiat [illegible] Et illud [illegible] genus [illegible]
[illegible] disputacionum detestatur scriptura [illegible] [illegible] cum zophistice loquitur odibilis [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] loquitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scripta [illegible] crudeliter [illegible] ad bonum
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per augustinum [illegible] [illegible] aut zophistice loquitur [illegible] deceptorie adi-
bilis [illegible] deo et hominibus Et patet ibidem de zophistica [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] defraudabitur quia [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] aliis [illegible] [illegible] ille a deo gracia [illegible] [illegible] veritate et [illegible] loquendi [illegible] loquentes
theologi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scriptura defraudatur [illegible] licet alii [illegible] [illegible]
[illegible] videantur. Ex quibus [illegible] sequitur 3a [illegible] [illegible] [illegible] vel loyca [illegible]
[illegible] theorie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicit [illegible] [illegible] [illegible] in dissoluendo [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] plurimum valet. 4o sequitur [illegible] disputacio litigiosa et zophistica [illegible]
[illegible] [illegible] a theologicis disputacionibus excludenda [illegible] [illegible] [illegible] libido rixandi
a theologicis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] theologicis [illegible] [illegible]
5o sequitur [illegible] disputacio in qua [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in ista materia [illegible] [illegible] [illegible] pot-
[illegible] [illegible] fugienda [illegible] [illegible] ostentacio Et [illegible] in ista materia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] quibus loyca [illegible] [illegible] [illegible] ab [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
aliqui [illegible] [illegible] in rebus [illegible] [illegible] [illegible] ibi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab hominibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] petra
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] loyca [illegible] [illegible] realis et non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Ex quibus sequitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] universales et [illegible] existunt
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deus [illegible] [illegible] et omnes [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et omne volatile [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et reptilia et bestias [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et omne reptile terre [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible]
[illegible] bestias terre [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
illa et per [illegible] illas nulla [illegible] [illegible] intelligi [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] illorum [illegible] [illegible] universales et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] ipsa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est duo
[illegible] [illegible] [illegible] velut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] velut [illegible] grosso et [illegible] subtiles [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] et forma [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] velut [illegible] subtiles et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] distancia [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] ligno vel lapide
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a ligno vel lapide [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] Et ibi per [illegible] et [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] intelligentur [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicunt loyci reales [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] [illegible] de pluribus [illegible] [illegible] [illegible] ibi
de pluribus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
nulla videntur intelligi [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] aliquid [illegible] [illegible] [illegible]
vel [illegible] [illegible] aliquibus [illegible] [illegible] vel [illegible] Ergo [illegible] loyca [illegible] [illegible] [illegible] vel
et non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sequitur [illegible]

s. ars canere

i. de

Musicus. s. qui docet vel audiendo musicam secundum ysidorum. Musica est peritia modulationis in sono et cantu consistens. Et dicitur musica secundum hugonem a moys quod est aqua. eo quod sine debita organorum concordancia humectatione non potest fieri. quibusdam (??) vel forte quia occasione quarundam rotarum in molendinis fuit primo musicalis inventa. quamquam moyses eius dicit repertorem musice artis fuisse Tubal qui fuit de stirpe chaym ante diluvium. Et pitagoras invenisse fertur. Aliquis artis primordia ex malleorum sonitu et cordarum extensione percussione. Alii dicunt alios in musica arte claruisse prius. ut dicit ysidorus [illegible] dicit li. 2. ca. de musica. Vel secundum alios musica dicitur a musa. Et sunt secundum philosophos et poetas 9 muse. i. nove instrumenta. ut alii dicunt. nove instrumenta vocis. s. duo labia. iiii or dentes principales. plectrum lingue. arteria gutturis. et concavitas pulmonis. Et quia ut dixi est sine humectatione crementi talia instrumentorum musice ad potest vox. musica dicitur a moys quod est aqua. Alii dicunt poetas intellexisse per ix musas. nove sonos. qui celestem armoniam faciunt. secundum numerum nove orbium. quos ex motu revolucionibus cognati fuerunt. Sic patet 2º libro de celo et mundo. Quos quidam musas intelligunt spirituales sollicitudines vel studiositates. videlicet vii artium liberalium. Vel per nove theologie [illegible] Et tunc musica idem est quod sapiencia. Et dicuntur ab hoc verbo muso. as. ac. id est quero vel sollicite seu studiose cogitare. Et secundum hoc dicuntur ille nove musa. Quod idem est. nove musa. i. eum illud non musa reperitur pluries in textis hystoriis. [illegible] sapientia. vel sapientia. Ex premissis igitur aliquando ab illo magnum de musica dicendum. Et quod musica prout sumitur generaliter. est scientia que versatur circa armonias seu concordantias vocum conveniencium proporcionum. et in unitatem ac ordinem convenientes. Et secundum hoc apud papiam quosdam sive doctores triplex distinguitur musica. scilicet

Mundana / Humana et / Instrumentalis

Mundana autem consistit in elementis. Alia in planetis. Alia in temporalibus. utpote in proporcionata magnitudine noctium et dierum. et concordante alternatione lucis et tenebrarum. veris et estatis. autumpni et hyemis. Ad hanc musicam mundanam est pertinet convenientis proporcio elementorum. et convenientia virtute celestium corporum. Et quando in hac musica mundana discordia aliquam contingit. quod a prius concordiis exorbitatum de materia. Et hec musica pertinet ad ipsum macrocosmum. i. hominem. et ea que sub eo variantur dispersa patiuntur.

Humana vero musica pertinet ad ipsum microcosmum i. hominem. Et huius musice ponuntur duo species. Alia enim consistit in corpore. Alia in anima. Alia vero in unione corporis et anime. Ad primam pertinet debita proporcio membrorum. humani corporis. et unio humorum. et inter elementarium qualitatum et legittima complexionalis habitudo. Et huius armonie consideracio ad physicam medicinalem pertinet. Rursus ad hanc musicam que ad aliam pertinet ordo virium. et carum concordans connexio. Et actuum interiorum. et exteriorum ipsarum gratia. et legittima moderacio. et talium inter se caritativa concordia. et pacifica consensio. Hec autem musica theologie pertinet quando barbarizat. et a prius armonice concordancie longe aberrat. Ad hanc ista musica humana pertinet illa naturalis amicicia. qua anima corpori quibusdam nexibus non vinculis colligatur ad mortem disperserunt quousque ipsum corpus. Secundum quod naturalis connexionis concordia ut dicitur nemo unquam carnem suam odio habuit. Hec consistit in hoc ut amet ut plus mentis quam corporis. ut foveat corpus sui non perimat vitam. Tercia musica est instrumentalis et illa consistit circa sonorum armonicam concordiam. Et illa est duplex. secundum quod docet duplicatio instrumentorum. Sunt instrumenta naturalia vocis formandi. Aut instrumenta artificialia. ut sunt organa. cythare et similia. Et solet queri circa hoc que istarum musicarum sit suavior et gratior. an scilicet naturalis vel instrumentalis. Et videtur quod melodia humanarum vocum ceteris paribus est suavior et efficacior. quam instrumentalis. Et racio est quia instrumenta quibus efficitur sunt nobis equalia. Et ex hac vocum armonia ex eis formata plurima vox movet et imitat. Et secundum b. augustinum super psalmo 148 laude deum decet melodia humanarum vocum. plus placet deo. quam quorumcumque instrumentorum sonus dicit. Sicut fieri homines. ut laudet deum. cantet vox. cantet vita. cantent facta etc. Et pro isto allegatur. 1 Paralip. 27. Ubi david constituit cantores. 2.2.8. qui prius cantent domino laudes. Et i. istis fecit tres principales cantores. s. asaph. eman et ydithum. Nec musicam david dilexit musicam instrumentorum voluptate vulgari. sed fideli voluntate. prout tangit b. augustinus li. xvii de civitate dei ca. xiiii. david erat dominus in cantibus eruditus. qui armoniam musicam non vulgari voluptate sed fideli voluntate dilexit. Ea quoque deo suo qui verus est deus misticis [illegible]

li. 2 ethicorum 4 ubi plura ponit de musica

Ipsi post omnia dicit de proporcionibus vocum sicut [illegible] [illegible] nulla vox fecit ut sepe [illegible] [illegible]

Tres musice. Prima. prima mundana. 2a humana. 3a instrumentalis.

[illegible]

Astronomia

... et tympanis, et quibuslibet aliis instrumentis, aut modulationibus ... [illegible]

... et ad intelligendas sacras scripturas.

Sequitur Astronomia

... leges vel regulas de astris. Et dicitur ab astris et nomos quod est lex, vel ... regula scilicet astronomia, id est lex astrorum secundum Ysidorum Ethymologiarum libro 3°.

Astronomia autem et astrologia in hoc differre videntur, quia astronomia de lege astrorum ... astrologia autem ... de astris disserit vel potius de effectibus astrorum ... stellarum et motum ad hoc inferiora. Et ab astronomia venit ipsa astrologia ...

[illegible]

[illegible] astrologie superstitiose et astrologia ipsi arti magice [illegible] 2° cap. [illegible] studium [illegible]
[illegible] astronomie periculosissimum [illegible] cum aliquis [illegible] astrorum [illegible] et [illegible] ad
[illegible] astrorum [illegible] [illegible] et ymaginum fabricatores [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] intelligi [illegible] de imperfectis astronomie
[illegible] studium [illegible] periculosissimum [illegible] Et plurimi [illegible] in divinatores [illegible] aliquando [illegible]
[illegible] formatur [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de Babilonis Caldeis apud quos viguit astrologia [illegible] super te [illegible] et [illegible] multitudinem maleficiorum tuorum [illegible] [illegible] veniet [illegible] vehementer [illegible] sapientia tua et [illegible] tua [illegible] decepit te [illegible] dixisti in corde tuo ego sum et preter me non est altera [illegible] ad tales [illegible] [illegible] veniet imperfecta astrologia [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] Et [illegible] veniet [illegible] te [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] te [illegible] magis astrologiam [illegible] veniet super te calamitas [illegible] non poteris [illegible] [illegible] veniet super te repente [illegible] quam nescies [illegible] [illegible] incantationibus tuis et cum multitudine maleficiorum tuorum in quibus [illegible] ab adolescentia tua [illegible] forte [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] fieri fortior [illegible] in multitudine consiliorum tuorum [illegible] [illegible] et salvent te augures celi qui contemplabantur sidera et supputabant menses ut ex eis annunciarent ventura tibi [illegible] facti sunt quasi stipula [illegible] combussit eos ignis et non liberabunt animam suam de manu flamme [illegible] Et
ad Gal. [illegible] [illegible] [illegible] iterum ad infirma elementa quibus denuo servire vultis
[illegible] dies observatis et menses et tempora et annos [illegible] Timeo ne forte sine causa laboraverim
in vobis [illegible] Caveat [illegible] calculatores ne sint [illegible] sub elementis [illegible] Elementa [illegible] [illegible]
lex et prophete [illegible] ibi exponit [illegible] [illegible] [illegible] elementa [illegible] et [illegible] sunt [illegible]
[illegible] lex et prophete [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in epistola ad Hebreos [illegible]
[illegible] lege veteri [illegible] sub lege [illegible] et prophetia [illegible] [illegible] antiqui [illegible] adoratores [illegible]
elementorum [illegible] [illegible] [illegible] observationem [illegible] et lune [illegible] celebrationes [illegible]
ac aliarum festivitatum [illegible] Et non [illegible] elementis serviebant [illegible] sub elementis [illegible] ob-
servationibus legis et prophetie [illegible] ad [illegible] [illegible] observationem cursum et [illegible] lune atte-
[illegible] [illegible] sol et luna elementa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] observare [illegible] [illegible] infidelitatis [illegible] in [illegible] [illegible] dependent a [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] preceptum ut in nuptiis celebrandis vel aliis [illegible] [illegible] [illegible]
ut in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] 2° judicia astrorum [illegible] per aliquam dispositionem [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] probabilitatem [illegible] [illegible] in actibus [illegible] voluntatis [illegible] Et
in actibus hominum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] effectum [illegible] [illegible] in tota [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible]
[illegible] [illegible] magis [illegible] [illegible] [illegible] corporis [illegible] [illegible] singularis [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] judicia astrologorum [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible]
[illegible] quod [illegible] corpora celestia [illegible] [illegible] aliquid [illegible] et [illegible]
libero arbitrio [illegible] in [illegible] inferiora ad [illegible] effectum [illegible] in [illegible] et [illegible]
[illegible] placebat eos [illegible] et [illegible] [illegible] est [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] inferiora [illegible] [illegible] Et [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab illo errore [illegible] eos [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et a signis celi [illegible] a planetis et [illegible] constellationibus [illegible]
[illegible] superstitiose [illegible] per hec tamen non excluditur [illegible] [illegible] [illegible] corpora cele-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] elementa [illegible] et [illegible] ex eis ad
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dispositionem [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] [illegible] dispositionem ad [illegible] aliquod [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] in pluribus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Timor [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] constella-
tionibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dispositiones ad [illegible] [illegible] et [illegible]

maleficiorum

Tempus observare

[illegible]

has passiones et alia humana que sunt ex influentia celi cognoscere non est malum quia licitum et bonum
Et sicut dicit ptholomeus in centiloquio capitulo 4 sapiens dominabitur astris ingenium per videbit sibi de futuro
eorum effectus torpescunt discretis prefulcitus cum pericolosos ... et vehementes preciderit de-
terius damnum et sic tenentur corporalis / Et contra alias passiones fortes ... timet ... in ...
tectum ... et sic ... corporalis / Et contra alias passiones ... ad astra celi modo predicto / Ergo a fortiori
... dicitur prohibent respectum ... ad astra celi modo predicto / Ergo ... magis debent
Sanctus hoc debet esse prohibitum quia debent esse spiritaliores et devotiores / propter quod magis debent
in suis factis ad deum recurrere / et contra suis negotiis et ipsum consulere in dubiis / Et doctores sacri ...
in iuris ... ad astrologos / aut consulere astra non ... inventa et [illegible] / Et hoc
... ad astrologos / aut consulere astra ... prohibita sunt astrologa indicativa / patet in multis passibus decretorum
de 2a parte decreti / Et alii auctoritates ecclesie prohibita sunt ... et 3a de c. legimus ... alibi ... non legimus alibi
per Gratianum / ut 26 q. 2 per totum / et 3a ... Ut alia ... que despicia-
... et ... infideles in ... et ... / ... in ... / et ... studuit / ... aut
... quia ... valet ad salutem / ... invenit ... ad salutem / quod ...
non ... / ... ad ... secundum ... / Et 26. q. 2 c. ... et illud / ... in
ad salutem / Et hoc ... cum ... ceteris ... / et ... rimari ... / ...
... obtinere ... implicari ... ydolatria ... / et ... quod
... superstitionibus implicari / ydolatria ... et ... glossis / videntur ergo ... ex ... astrologia
doctores ... prohibent ... / videntur ergo ... ex ... astrologia
... sit ... prohibita / Et ... non ... et ... et ...
... per ... illa ... magice / et nigromantice / Cum angeli docent
... per ... astrologi / qui hoc sunt ... malorum ...
... non ... multa ... de ... hominum
... contra ... hac ... et ... de ... hominum
Et ... Christo per miracula et
... et ... magica et nigromantia
... in omnibus referent ad deum / et ipsum ... et ...
... ipse ... quod fideles Christo in omnibus referent ad deum / et ipsum ... et alteri
... ipse ... quibus astra ... / et ... attribuere
... erant / ... infide-
les / que ... / Et ... cum ... suggerent-
... ut ... ydolatrie ... / Et ... inmutabilia ... / ... spatulimantia / a spat-
et inveniret / ut ... ydromantia / pyromantia / augurium / spatulimantia / a spat-
... in spatula / spatule dicuntur rami ... folia / ... fructus palmarum ...
... ad ... de ... id est ... gladius spata ... ex ...
aptantur ad ... spate / ... superstitionibus / Sub hoc ... quod
... non dubitatur quod ... et ... videtur / Et propter illud ... hec superstitio ...
... ad ... ista inferiora / et ea ... videtur / ... hec superstitio ...
... adhuc ... hominis / ... iudicemus ergo ... optimum / ... mirabilis
... superstitiones ... testimoniis predictis / et potius ... fallaci et decepte antiquitati ...
... sunt ... testimoniis ... / ... albumasar / ... aliorum ... / ... in multis superstitiones
... superstitiosos auctores ut albumasar / ... aliorum ... / ... in multis superstit...
dum superstitiosos auctores ut albumasar / ... aliorum ...
Circa predictam dubitationem et eius declarationem solet 2 queri / Utrum observatio signorum ad prognosticandos ... futuros eventus sit licita / vel superstitiosa / Et primo videtur quod sit licita / ... licitum est illis uti quod ... experimenta ... esse vera / ... multi ... religiosi ... vel ... / ... licet illis uti / Et ... vel ... / Item multi ... quod ... dies ... / ... et ... / ... licet ... observare ... / Augustinus ... 2o de doctrina christiana ... ubi dicit ... omnes tales observationes ... ad ... pacta significationum ... demonibus ... / ... ad dubium ... quod ... / ... observatio signorum ... Item ... observant ... eventum / ... ut ... eventum ... / ... possit esse ... causalitas vel ... / Item ... et ... / ... illud licet observare ... quod ... pluvia vel aliquid tale / ... in ... / ... nulla ... possit attendi / ... dicitur / ... et ... eventum ... / ... Sic ... sed ... hospitium ... / ... signum ... non est ... quod ... observaverit ... signorum ... introducere ab ...

Margin: ... ... in ... ... et ... ... et ... ...

Margin: Dubium

cooperante demonum malicia, sicut gaudent implere homines in vanitatibus et erroribus. Et in pluribus casibus accidit quod talis credens ad tale signum [illegible] et propterea quando homines incipiunt talibus indulgere multa fecerunt per cooperacionem demonum, ut homines magis fiant credi- et artibus et talibus supersticionibus vacarent, unde eo nullo [illegible] possit esse quare [illegible] vivorum vel [illegible] impediat sicut est licitum. Et a [illegible] aperientibus [illegible] argumentum est quod hec ars est supersticiosa et erronea. Hec in [illegible] [illegible] sicut patet per predicta. Quia homines decipiuntur per demones et cooperaciones demonum [illegible] credulitate [illegible] credentium. Et ideo observaciones talium multum [illegible] [illegible] sicut alia nullatenus [illegible] [illegible] de talibus non curat. Sed tunc de imaginibus astronomicis que fiunt certis temporibus, planetis [illegible] quibusdam locis celi [illegible] [illegible] talibus imaginibus fieri. Et talibus uti [illegible]. Sicut narrat Robertus Holkot de [illegible] [illegible] temporibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] imagines [illegible] [illegible] [illegible] constellaciones [illegible] Sic difficile [illegible] [illegible] operantes [illegible]. Tamen hic est [illegible] [illegible] homo [illegible] compleri non potest, ut in [illegible] de angelis [illegible] de adulterinis coniugiis [illegible] [illegible] et allegat Augustinum 10 De civitate Dei [illegible] 196 [illegible] de imaginibus talibus [illegible] [illegible] formas [illegible] et [illegible] constituunt ex corporibus celestibus. Sed imagines [illegible] ab arte. [illegible] aliquid virtutis [illegible] a corporibus celestibus [illegible] [illegible] talis imaginis [illegible] aliud [illegible] [illegible] operacionem demonum [illegible] hominum [illegible]. Et ideo tales imagines astronomice [illegible] per demones [illegible] signum [illegible] imaginibus quosdam caracteres [illegible] [illegible] imagines astronomice vel astrologice vel nigromantice [illegible] [illegible] ymaginum [illegible] expresse [illegible] invocaciones demonum [illegible] [illegible] cum demonibus [illegible]. Sed in factura astronomica vel astrologica [illegible] [illegible] tacita [illegible] per quosdam caracteres et figuras ab ipsis demonibus adinventas [illegible] caracteres [illegible] demones [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et astronomiis [illegible] assignantes [illegible] iudicia astrologie, scilicet de [illegible] de electionibus, de annorum revolucionibus, de planetarum [illegible], de [illegible], de impressionibus aeris. Et de imaginibus vel ymaginacionibus [illegible]

[illegible]

Ymagines: Astronomice, Astrologice, Nigromantice

[illegible]

No[ta] istud i[n] fine
q[uod] artes p[ro]hibite sunt
Grecis [illegible] nec[essari]e
et [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] reductibiles

aurifabros [illegible] capiunt alios [illegible] [illegible] tale [illegible] [illegible] dicit absurdum [illegible] dicit q[uod] non
[illegible] [illegible] [illegible] fabricat[ur] vel funditur [illegible] videmus q[uod] novum vas [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vas ipsa ymagine [illegible] novum vas recipit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliis liquoribus repletur [illegible] ad [illegible] in [illegible]
[illegible] hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] phie [illegible]
[illegible] [illegible] igitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et regulis [illegible]
et [illegible] [illegible] ad [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] legittima [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et ad [illegible] illas ad [illegible] legittima [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

domo eiusdem elementi nutrit ubi aer et loca posita sunt et vim agunt plurimum valere ad certum ut bene
vel male accipiendis medicinalibus [illegible] / Et ita in exercitationibus assuefacti tamen similia corpora
agentur sive gererent ut essent ad egrotandum uno tempore / Et ipsi inquit similiter moventur / Constitutionem
vero celi ac siderum que fuit quando concepti sive nati sunt velle trahere ad ipsam egrotandi paritatem
Cum tam multa diversissimi generis effectu diversissimorum afferant et [illegible] eodem tempore in una re-
gionis terra eodem celo subdita potuerint concipi et nasci / Nostro enim sit ingenio / Nobis ipse
novimus geminos non solum actum et peregrinationes habere diversas verum et dispares egritudines
perpeti / Quod ut sentitur quantum in vide(re) corpora reddit ypocras [illegible] complexionis / Actionis et alimentis et exercitationibus que non de corporis temperatione sed de animi
voluntate veniunt dissimiles eos reddere potuisse valetudines / Porro autem Possidonius astrologus
[illegible] sidera [illegible] inveniret quod diceret / Si nollet imperitorum mentibus
in eis que [illegible] rebus illudere / Ut enim conantur efficere de intervallo exigui temporis
[illegible] et gemini [illegible] Habuerunt [illegible] puncto ubi ponitur hore notatio quam
horoscopum vocant [illegible] horarum [illegible] / [illegible] per horas [illegible] spectant
et [illegible] / [illegible] non valet [illegible] in genere voluntatibus actibus moribus
casibusque diversitatis / [illegible] plus esse valet quam [illegible] ut humilitas generis eiusdem vel nobilitas
quam magnam diversitatem non nisi in hora qua quisque nascitur ponunt / Ac per hoc si tam celeriter
alter post alterum nascitur ut eadem pars horoscopi maneat / Quero cur in illis [illegible] geminis
omnia paria invenire / [illegible] autem [illegible] horoscopum mutat [illegible] parentes diversos
gemini habere non possunt / Item [illegible] sunt gemini ut antiqua [illegible] Jacob et
alter post alterum [illegible] ut et posterior plantam prioris teneret / [illegible] in eorum vita
fuerunt moribus diversi / [illegible] actibus dispares / [illegible] dissimilitudo
[illegible] ipsa distantia / [illegible] quem [illegible] ambulare
te alius sedebat / Et uno dormiente alius vigilabat / Alio loquente alius tacebat / Que pertinent
ad illas minutias [illegible] qui constitutionem siderum que quisque nascitur
[illegible] mathematici consulant [illegible] mercennarius serviebat / Alius non serviebat
[illegible] a patre alius a matre diligebatur / [illegible] apud eos habebatur amisit
alter adeptus est / [illegible] de uxoribus [illegible] de filiis [illegible] de rebus [illegible] diversitas
[illegible] ad illas pertinet [illegible] quibus [illegible] stellationibus non [illegible]
[illegible] stellationibus [illegible] / [illegible] in celo [illegible] constella-
tionibus [illegible] ut alteri geminorum hereditas obveniret alteri non obveniret / [illegible]
[illegible] qui gemini non sunt [illegible] constellatores talia [illegible]
ad illud [illegible] momentum [illegible] nascendi
[illegible] mathematici et astrologi [illegible]
Hinc ipse [illegible] sive philosophi istos redarguunt astrologos sive mathematicos qui volunt predicere
[illegible] de corporum simili temperatione veniebat / Cur [illegible] simul [illegible] alter prior
alter posterior egrotabant illi gemelli [illegible] / [illegible] utrique simul nasci ambo
non potuerunt / [illegible] ut diversis temporibus egrotarentur [illegible] diversis temporibus nati [illegible]
[illegible] diversis ad alteram [illegible] valere [illegible] / Cur potuit diversis temporibus
[illegible] diversis temporibus uxores [illegible] diversis temporibus filios [illegible] et multa alia
[illegible] diversis temporibus nati sunt et non potuit eodem [illegible] diversis temporibus egrotare / [illegible]
[illegible] mora mutavit horoscopum et dissimilitudinem intulit ceteris rebus / Cur illud [illegible]
[illegible] quod habebat in tempore equalitate conceptus / [illegible] si fata valetudinis in conceptu
sunt / [illegible] esse dicuntur / Non deberent astrologi inspectis natalibus
et de valetudine aliquid dicere [illegible] inspicienda conceptionalis hora non datur / [illegible] stellationibus
[illegible] egritudines non inspecto conceptus horoscopo [illegible] indicat eos
[illegible] geminorum et [illegible] hora qua [illegible] nascendi
[illegible] habebat per egrotare / Deinde [illegible] et alter [illegible] non ha-
[illegible] in nativitate geminorum ut [illegible] constellatores [illegible] diversus [illegible] horoscopus
et alia [illegible] cardines [illegible] ut hinc esset [illegible] fata
[illegible] conceptus [illegible] habere non posset [illegible] uno mo-
mento conceptorum potuerunt esse ad nascendum fata dispari / Cur non et duorum uno momento

Secundo ergo [illegible] mathematicorum [illegible] et eos qui simul nascuntur [illegible] / Nonne [illegible] ipse [illegible]

Horoscopus [illegible] horoscopus [illegible] de fato [illegible]

vel regionis

[illegible]

temporis intervallo possint esse ad vivendum atque moriendum fata diversa. Nam si unum momentum quo
ambo concepti sunt non impedivit ut alter prior alter posterior nascerentur. Cur uno momento
si duo nascantur impediat aliquid ut alter prior alter posterior moriatur. Item si conceptio
in uno momento diversos casus in utero geminis habere permittit, cur nativitas in uno momento illos
non etiam quoslibet duos in terra diversos casus habere permittat. At sic omnia huius artis vel potius
vanitatis commenta tolleret. Quid est hoc [illegible] uno
tempore momento uno sub una eademque celi positione concepti diversa habent fata que illos perducant
ad diversarum horarum nativitatem. Et uno momento duobus de matribus duo nati sub una eademque celi positione
diversa fata habere non possint que illos perducant ad diversam
vivendi vel moriendi necessitatem. An concepti nondum habent fata, que nisi nascantur
habere non poterunt? Quid est ergo quod dicunt, si hora conceptionalis inveniatur, multa ab
istis dici posse divinitus? Unde etiam a nonnullis depredicatur quod quidam sapiens horam
elegit qua cum uxore concumberet, unde filium mirabilem gigneret. Unde postremo et hoc
[illegible] quod de illis duobus pariter egrotantibus geminis Possidonius magnus astrologus
et philosophus respondebat, ideo fieri, quod eodem tempore fuissent nati, eodem que concepti. Nam
utique propter hoc addebat conceptionem, ne diceretur ei non ad liquidum eodem tempore potuisse
nasci, quos constabat omnino eodem tempore fuisse conceptos, ut hoc quod similiter simul que egrotarent
non daret de proximo pari corporis temperamento, sed eandem que valitudinis parilitatem
siderei nexibus alligaret. Si igitur in conceptu tanta vis est ad equalitatem fatorum,
non debuerunt nascendo eadem fata mutari. Aut si propterea mutantur fata geminorum, quia diversis
temporibus nascuntur, cur non potius intelligamus iam fuisse mutata, ut diversis temporibus
nascerentur? Itane non mutat fata natorum voluntas viventium, cum mutet fata
conceptorum ordo nascendi? Quamvis et ipsis geminorum conceptibus, ubi certe amborum eadem
momenta sunt temporum, unde fit ut sub eadem constellatione fatali alter concipiatur masculus alter femina?
et subiungit de ipsis fatis sideralibus et devinatis geniturarum et differentiis sub-
geminis et aliis [illegible] et sic Romanus geminos diversi sexus an-
ho ad hoc vivunt. Ambo etate adhuc vigent. Quorum cum sint inter se simillima cor-
pora, quantum in diverso sexu potest, instituto tamen et proposito vite ita sunt di-
spares, ut preter actus quos necesse est a virilibus distare femineos, quod ille in
officio comitis militat et a sua domo pene semper peregrinatur, illa de solo
patrie et de rure proprio non recedit. Insuper, quod est incredibilius, si astralia
fata credantur, non autem mirum si voluntates hominum et dei munera cogitentur, ille coniugatus, illa
virgo sacrata est; ille numerosam prolem genuit, illa nec nupsit. Nichil igitur vim horoscopi valet.
Et si illud nichil in ortu valere dicitur, utrumque non est in conceptu, ubi et unum concubitum esse
manifestum est et tanta nature vis est ut cum conceperit femina deinde alterum concipere omnino
non possit. Unde necesse est eadem esse in geminis momenta conceptus. An forte quia diverso horoscopo
nati sunt, aut ille in masculum dum nascerentur aut illa in feminam conversa est? Cum igitur
non usquequaque absurde dici posset ad solas corporum differentias afflatus quosdam valere sidereos,
sicut in solaribus accessibus et decessibus videmus etiam ipsius anni tempora variari et lunaribus
incrementis atque detrimentis augeri et minui quedam genera rerum, sicut echinos et conchas
et mirabiles estus oceani, non autem et animi voluntates positionibus siderum subdi,
Nunc et cum etiam actus nostros inde religare conantur, admonent ut queramus, unde ne in ipsis
corporibus eis possit ratio ista constare. Quid enim tam ad corpus pertinens quam corporis sexus?
Et tamen sub eadem positione siderum diversi sexus gemini concipi potuerunt. Unde quid insi-
pientius dici aut credi potest, quam siderum positionem, que ad horam conceptionis eadem
ambobus fuit, facere non potuisse ut cum quo habebat eandem constellationem, sexu diversum
a fratre non haberet, et positionem siderum que fuit ad horam nascendi facere potuisse ut
ab eo tantum virginali sanctitate distaret? Item quis illud ferat, capitulo vii,
quod in eligendis diebus nova quedam suis actibus fata moliuntur? Non erat videlicet ille
ita natus ut haberet admirabilem filium, sed ita potius ut contemptibilem gigneret. Et

Hic contra eos qui [illegible] in capitulo vii, loquens de illo proprie qui horam elegit
qua cum uxore concumberet ut admirabilem filium generet. Queritur de illo proprie [illegible]
ille fuit natus quod generet ex natura sua filium mirabilem vel miserabilem. Si mirabilem
frustra elegit horam ad hoc [illegible] quod ipse filium generet mirabilem. Si miserabilem
[illegible] et [illegible] quod ipsa potuit mutari fata nativitatis. Et illud quod non habuit
ex natura [illegible] ex [illegible] fatale [illegible] ex fato dependentia et natura. O stultissime [illegible]

quo

Divinans

[illegible] nota

De eligendis diebus quibus uxor ducitur. Capitulo vii

Mathematici dicunt quod fatum est vis positionis siderum in [illegible] nativitate vel conceptione alicuius

Fatum secundum gentilium dictum a fando vel for, quia dicunt fatum [illegible] quod fit et non [illegible] contrarium [illegible] fatum esse [illegible] fit, vel fatum secundum [illegible] [illegible] vel [illegible] a deo [illegible] [illegible] est ipsa divina [illegible] in summo omnium principe constituta que cuncta disponit. Fatum vero est inherens rebus mobilibus dispositio per quam providencia suis queque nectit ordinibus [illegible] mutabiliter [illegible] providencia disponit cuncta debito ordine.

Ideo enim doctus elegit horam qua misceretur uxori, fecit ergo fatum quod non habebat et ex ipsius facto cepit esse fatale, quod in eius nativitate non fuerat. O stulticiam singularem! Eligitur dies ut ducatur uxor. Credo propterea, quia potest in diem non bonum nisi eligatur incurri et infeliciter duci. Ubi est ergo quod nascenti iam sidera decreverunt? An potest homo quod ei iam constitutum est secundum diei electionem mutare? Et quod ipse in eligendo die constituerit, non poterit ab alia potestate mutari? Deinde si soli homines, non autem omnia que sub celo sunt, constellacionibus subduntur, cur aliquos eligunt dies accomodatos ponendis vitibus vel arboribus vel segetibus, alios dies pecoribus vel domandis vel admittendis maritis, quibus equarum vel boum fetentur armenta, et cetera huiusmodi? Si autem propterea valent ad has res dies electi, quia terrenis omnibus corporibus sive animantibus sive non animantibus secundum diversitates temporalium momentorum siderum potestas dominatur, considerent quam innumerabilia sub uno temporis puncto vel nascantur vel oriantur vel inchoentur, et tam diversos exitus habeant, ut istas observaciones cuivis puero ridendas esse persuadeant. Quis enim est tam excors ut audeat dicere omnes arbores, omnes herbas, omnes bestias, serpentes, aves, pisces, vermiculos momenta nascendi singillatim habere diversa? Solent tamen homines ad temptandam peritiam mathematicorum afferre ad eos constellaciones mutorum animalium, quorum ortus propter hanc explorationem domi diligenter observant, eosque mathematicos preferunt ceteris, qui constellacionibus inspectis dicunt non esse hominem natum sed pecus. Audent etiam dicere quale pecus, utrum aptum lanicio an vectacioni an aratro an custodie domus. Nam et ad canina fata temptantur, et cum magnis admirantium clamoribus ista respondent. Sic desipiunt homines, ut existiment, cum homo nascitur, ceterorum rerum ortus ita inhiberi, ut cum illo sub eadem celi plaga nec musca nascatur. Nam si hanc admiserint, procedit raciocinacio que gradatim accessibus modicis eos a musca ad camelum elephantumque perducat. Nec illud volunt advertere, quod electo ad seminandum agrum die tam multa grana in terram simul veniunt, simul germinant, exorta segetes simul herbescunt, pubescunt, flavescunt, et tamen inde spicas ceteris coevas atque, ut ita dixerim, congermanas alias rubigo interimit, alias aves depopulantur, alias homines avellunt. Quomodo istis alias constellaciones fuisse dicturi sunt, quas tam diversos exitus habere conspiciunt? An eos penitebit his rebus dies eligere easque ad celeste negabunt pertinere decretum, et solos sideribus subdent homines, quibus solis in terra deus dedit liberas voluntates?

His omnibus consideratis non immerito creditur, cum astrologi mirabiliter multa vera respondent, occulto instinctu fieri spirituum non bonorum, quorum cura est has falsas et noxias opiniones de astralibus fatis inserere humanis mentibus atque firmare, non horoscopi notati et inspecti aliqua arte, que nulla est.

Et sequitur capitulum viii. Qui vero non astrorum constitucionem, sicuti est cum quidque concipitur vel nascitur vel inchoatur, sed omnium connexionem seriemque causarum, qua fit omne quod fit, fati nomine appellant, non multum cum eis de verbi controversia certandum atque laborandum est, quandoquidem ipsum causarum ordinem et quandam connexionem dei summi tribuunt voluntati et potestati, qui optime et verissime creditur et cuncta scire antequam fiant et nichil inordinatum relinquere; a quo sunt omnes potestates, quamvis ab illo non sint omnium voluntates. Ipsam itaque precipue dei summi voluntatem, cuius potestas insuperabiliter per cuncta porrigitur, eos appellare fatum sic probatur. Senece sunt, nisi fallor, hi versus:

Duc, summe pater altique dominator poli,
Quocumque placuit; nulla parendi mora est.
Adsum impiger. Fac nolle, comitabor gemens
Malusque patiar facere quod licuit bono.
Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

Nempe evidentissime hoc ultimo versu ea fata appellavit, quam supra dixerat summi patris voluntatem, cui paratum se obedire dicit, ut volens ducatur, ne nolens trahatur, quoniam scilicet ducunt volentem fata, nolentem trahunt. Illi quoque versus Homerici huic sententie suffragantur, quos Cicero in latinum vertit: Tales sunt hominum mentes, qualis pater ipse Iupiter auctiferas lustravit lumine terras. [illegible]

Fatum secundum mathematicos est vis positionis siderum in nativitate vel conceptione alicuius. Secundum alios [illegible] fatum [illegible] [illegible] rebus [illegible] [illegible] [illegible] quam [illegible] in ipsa divine [illegible] [illegible] [illegible] constituta, que cuncta disponit [illegible]

questionum auctoritatem hic potius sumpsit. Vel certe singulis eundem sensum addunt vestri omnes poete

cum tamen dicit poeticus non sit sermo ubi agitur de materia naturali. Et sit disputacio non

solum contra opiniones vestras si est ad probandum ipsam veritatem ~~se disputat~~. Quod Cicero adducit

eciam auctoritatem Homeri quem in libro de fato et stoicos qui fatum ponunt istos versus

ait auctoritates Homeri quem et hanc auctoritatem ab ipsis stoicis. Quos Seneca eo quod modicam

poneret sibi vsurpasse et hanc auctoritatem ab ipsis stoicis [illegible] Crisippum precipuum stoicorum qui non po-

auctoritatis. Cicero vero in hoc desistit inuehitur contra Crisippum. Sed singulis repellit opiniones Ciceronis cum voluit improbare sum-

tuisset salvare fatum. Et singulis [illegible] prescientiam ~~negavit~~ curat et negaret a deo prescientiam

ob potestatem fati, quia fatum est series causarum prescientiam curat quam stoici non curaverunt nisi in mente

prescium futurorum. Et plures multos curant quam stoici. Et tamen ipsum non potuerit [illegible] posset

Et hic quam fatum solet aliter accipi in quo vsu loquentium et tamen ipsum non potuerit posset

ut si fatum dicatur a fando. Et voluntas dei qui creat futura tamen fatum est quod vult fieri

Et Cicero turpius errat non solum quam stoici. Et est quam mathematici quam fatum ponunt in alia

constitucione siderum ipsum accipiunt propter vim posicionis siderum. Quam mathematici non negando deum

et futura ignorat. Sed Cicero negat esse scientiam futurorum et deum prescium negat et omnem prophetiam

luce clariorem conatur evertere, vanis argumentacionibus suis. Sed que concesserit habent statuto

confitetur [illegible] et disputacionibus philosophorum inquit Augustinus. Nos et confitemur summum et verum deum

confitemur veraciter, et disputacionibus Nec timemus ne ideo non vo-

luntate faciamus quod voluntate facimus. Et presciam eius confitemur. Nec timemus ne id non vo-

luntate faciamus quod voluntate facimus, cum id nos facturos ille presciuit cuius prescientia

falli non potest. Quod Cicero timuit ut oppugnaret prescienciam. Velut stoici vt non omnia

necesse fieri dicerent. Nos vero adversus istos sacrilegos

et ausus impios. Et deum dicimus omnia scire antequam fiant. Et voluntate nos facere quicquid a

nobis non nisi volentibus fieri sentimus et novimus. Quod vero ut stoici fato fieri non

dicimus nullum fato fieri dicimus. Sed fati nomen vbi solet a loquentibus poni id est

in constitucione siderum. Cum quisque conceptus aut natus est, cum res ipsa inaniter asseritur, nichil

vale [illegible] Ordinem autem causarum vbi voluntas dei plurimum potest neque negamus neque fati

vocabulo nuncupamus, nisi forte ut fatum a fando intelligamus dictum, a loquendo. Non

enim abnuere possumus esse scriptum in libris sanctis, semel locutus est deus, duo hec audiui, quia potestas

est dei. Et tibi domine misericordia etc. Semel locutus est deus intelligitur immobiliter. Et hoc est incommutabiliter

Deo dilectos. Et quod ita deus est semel locutus immobiliter commutabiliter omnia que futura sunt, et que ipse facturus est. Hac itaque

esse locutus. Sicut novit incommutabiliter omnia que futura sunt, et que ipse facturus est. Hac itaque

ratione possemus a fando fatum appellare, vt hic nomen alias in alia significacione adspiceret nollemus

Nos autem concedimus vt si [illegible] dei ceterum est bonum ordo

est ordo causarum. Et voluntatis humane arbitrio. Et ipse quippe nostre voluntates in

causarum ordine sunt, qui certus deo est, eiusque prescientia continetur. Sed et humane voluntates humanorum

operum cause sunt. Et ita qui omnes rerum causas presciuit, profecto in eis causis etiam nostras voluntates

operum causas esse presciuit. Nam et illud inquit quod idem Cicero co-

ignorare non potuit. Sed causis efficientibus non precedit. Et ait est ad eam [illegible] et istam questionem redargu-

endum nichil fieri sine causa efficiente non precedente. Nam causa est ea

refellit nichil si ea non dicit. Nam dicit quod dicit. Nichil fieri sine causa. Sed non omnem causam esse fatalem, cum causa

fortuita, est naturalis, est voluntaria. Sufficit rerum omnium que fiunt nisi causa precedente fi-

fortuita est naturalis. Est voluntaria. Et causas fortuitas vocat eas que latent, tribuimus vel deo veri vel quorumlibet spirituum voluntati.

Non et eas causas que dicuntur fortuite vnde et fortuna nomen accepit non esse

Ipsas quoque naturales nequaquam ab illius voluntate seiungimus, qui est auctor omnis conditor que nature. Iam vero

causas voluntarias, aut dei sunt, aut angelorum aut hominum, aut angelorum et voluntatis. Seu

bonorum, quos angelos dei dicimus, seu malorum quos angelos diaboli et eciam demones appellamus.

Sic et hominum et bonorum scilicet et malorum. Sic et per hoc intelligitur non esse causas efficientes rerum que fiunt

nisi voluntarias illius nature scilicet que spiritus vite est. Sed causa vniversitatis, creator est omnium

corporum et omnium creatus spiritus ipse deus. Spiritus vniversitatis, in cuius voluntate summa potestas est, que

creatorum spirituum bonas voluntates adiuuat, malas iudicat, omnes ordinat, et quibusdam

tribuit potestates, quibusdam non tribuit. Sic et deus omnium creator est, ita omnis potestatis dator est,

non voluntatum. Male quippe voluntates ab illo non sunt, scilicet contra naturam que ab illo

est. Corpora autem magis subiacent voluntatibus. Quedam nostris, id est animancium mortalium et magis

---

Fatum quid[?] vi

[illegible] ut est tamen quod ego [illegible] / libro de prescientia / et fato et [illegible]

[illegible] est deus nunc / [illegible] dilectis [illegible] / [illegible] est / [illegible] 61

Cause: divine / angelice / humane

Mala voluntas non est a deo

hominum quam bestiarum. Secundo vero angelorum. Sed cum maxime dei voluntati subdita sunt. Sicut et eius vo-
luntati omnes subduntur. Quia non habent potestatem nisi quam ille dederit. Causa itaque rerum que
facit omnia et non fit deus est. Alie vero cause et faciunt et fiunt. Hec sunt omnes create spiritus et
maxime rationales. Corporales autem cause que magis fiunt quam faciunt non sunt inter causas
efficientes annumerande, quia hoc possunt quod ex ipsis faciunt spirituum voluntates. Quomodo igitur ordo causarum
qui prescientie certus est dei id efficit ut nihil sit in nostra voluntate, cum et in ipso causarum or-
dine magnum habeant locum nostre voluntates. Non est ergo ille qui hunc ordinem causarum dicunt fata
vel potius ipsum fati nomine appellant. Sicut [illegible] decrevit, aut deum esse negat. Qui enim non
est prescius omnium futurorum non est utique deus. Quapropter et voluntates nostre [illegible]
tantum valent quantum deus eas valere voluit atque prescivit. Et ideo quicquid valent certissime valent
et quod facture sunt quia valituras atque facturas ille prescivit, cuius prescientia falli non potest. Et quam dedit deus
nobis liberam voluntatem. [illegible] quod est deum [illegible] cum voluntatibus. Non aliquam dominetur
necessitas. Respondet [illegible] quod non [illegible] angeli [illegible] prescientia dei non imponit
necessitatem rebus [illegible] coactionis vel immutabilitatis voluntatis. Nec necessitas ex suppositione re-
pugnat libertati. Necessitas autem quam timuerunt stoici fuit necessitas fati repugnans vo-
luntatis libertati. Modo angeli [illegible] quod non est formidanda necessitas quam stoici formida-
verunt. Quod aliquas causas subiecerunt necessitati, aliquas vero non, sunt quidam posuerunt vo-
luntates nostras [illegible] necessitati, timentes ne tollerent libertatem. Sicut [illegible]
[illegible] distinguit ibi de triplici necessitate. Quarum una est coactionis. Et prima talis necessitati
[illegible] libertati, que est libertas a coactione sive libertas indifferentie. Quia si potest homo peccare
et non potest peccare. [illegible] immutabilitatis que est in deo. Licet deus non subiaceat
Et ista non impedit libertatem voluntatis, que libertas est a coactione. Nec est libertatem indi-
fferentie, dum tamen necessitas sit [illegible] et volumus [illegible]. Sicut necesse velle se ipsum esse
Neque nos [illegible] et presciuntur [illegible] ponimus. Sed dicimus necesse est deum esse semper
vivere et cuncta prescire. Nec potestas eius minuitur cum dicitur mori fallique non posse. Sic [illegible] hoc
non potest, ut potius si posset minoris esset utique potestatis. Recte quippe omnipotens dicitur qui tamen mori
et falli non potest. Dicitur enim omnipotens faciendo quod vult, non patiendo quod non vult. Quod si ei
si accideret nequaquam esset omnipotens. Unde propterea quedam non potest quia omnipotens est. Sic [illegible]
[illegible] necesse esse, ut cum volumus libero [illegible] arbitrio. Et [illegible] dicimus. Et
non ideo ipsum liberum arbitrium necessitate [illegible] que adimit libertatem. Sunt in nostra voluntate libere
Et per se facimus quicquid volendo facimus, quod non fieret si nollemus. Tertia necessitas est ex
suppositione, quam magis est necessitas [illegible] prescita si dicatur [illegible]. Si aliquid volo ne-
cessario, volo illud libero arbitrio. Et ista necessitas non repugnat libertati que est a coactione
nec libertati indifferentie. Et [illegible] ad aliud vel [illegible] est libertas indi-
fferentie. [illegible] libertas est [illegible] vel [illegible] et talis necessitas [illegible] est.
Quicquid homo patitur voluntati sue [illegible], non debet attribuere [illegible] humanis vel angelicis vel
[illegible] creati spiritus voluntatibus, sed eius potius qui dat potestatem volentibus. Non ergo propterea
nihil est in nostra voluntate, quia deus prescivit quod futurum erat in nostra voluntate. Non enim qui hoc
prescivit nihil prescivit. Porro si ille qui prescivit quod futurum esset in nostra voluntate non utique
nihil sed aliquid prescivit. Profecto et illo presciente est aliquid in nostra voluntate. Quam ob rem
nullo cogimur, aut retenta prescientia dei tollere voluntatis arbitrium aut retento voluntatis ar-
bitrio deum quod nefas est negare prescium futurorum. Sed utrumque amplectimur, utrumque fideliter
et veraciter confitemur. Illud ut bene credamus. Hoc ut bene vivamus. Male autem vivitur
si de deo non bene creditur. Unde absit a nobis eius negare prescientiam, ut libere velimus, quo
adiuvante sumus liberi vel erimus. Proinde non frustra sunt leges, obiurgationes, exhortationes,
laudes et vituperationes, quia et ipsas futuras esse prescivit. Et valent plurimum quantum eas valituras
esse prescivit. Et preces valent ad ea impetranda, que se precantibus concessurum esse prescivit. Et
iuste premia bonis factis et peccatis supplicia constituta sunt. Neque enim ideo peccat homo quia deus
illum peccaturum esse prescivit. Immo ideo non dubitatur ipsum peccare cum peccat, quia ille cuius
prescientia falli non potest, non fatum, non fortunam, non aliquid aliud, sed ipsum peccaturum esse prescivit.

Sed absoluta [illegible]

Sed quia te [illegible] causale quicquid

iii esse

deus

et non potest non [illegible]

Argumentum dei dicitur

libere

sed fortuna vel fato per astrologos vel mathematicos dicunt fieri humana

causale nimis

prescia

[illegible] nolit [illegible] non peccat / sed si peccare voluit [illegible] Hec ille [illegible] omnipotens creator et factor omnium creature [illegible] hominem [illegible] animal ex anima et corpore / [illegible] et per contrarium non impotenter esse [illegible] nec [illegible] delinquere / cum bonus et malus esse [illegible]
vitam seminalem [illegible] arboribus
vitam sensualem [illegible] pecoribus
vitam intellectualem [illegible] solis an[gelis]

[illegible] Sequitur littera

Et medicus / [illegible] creator et factor [illegible] fecit hominem [illegible] animal ex anima et corpore [illegible] et supplementum [illegible] Et [illegible] astrologi [illegible]

[illegible] Medicina [illegible] corporis [illegible] restaurat salutem. Et exponit [illegible] Tarco de Gramatica qui docet recte loqui Rethorica [illegible] qui docet [illegible] dyalectica qui docet [illegible] Musica qui docet modulari [illegible] Astronomia qui docet de regulis astrorum astrologia qui docet de [illegible] medicina qui docet [illegible] corporis [illegible] valde utilis [illegible]

Sequitur littera

Et in tres partes scinditur in doctrinam / [illegible] et usum [illegible] ad [illegible] artes.

Continuatur [illegible] et [illegible] valde [illegible] utilis Et quod in tres partes [illegible] doctrinam [illegible] ad [illegible] et usum [illegible] ad [illegible] Nec [illegible] Isti [illegible]

[illegible] scilicet gramatica, rethorica, loyca, arismetrica; geometria, musica, astronomia, medicina

hominibus in hac vita mortali necessarie. Et utiles. Ut igitur tales ignari predictas liberales moreque respicerent et suam ignoranciam faterentur et recognoscerent, considerare expedit quodam modo defectum et utilitatem earum. Artium liberalium [illegible]. Et hic duplex considero in generali 2º in speciali. Consideratur igitur ad primum quod ad decendum per vii artes liberales primarie et in genere [illegible] magis legendo sunt utiles. Primo ad removendum mala erroris et ignorancie, quod quamvis primo anime racionalis creatura naturalis refulget tamquam clarum sine pictura. Secundo omnibus hominibus naturaliter sciendi desiderium appetit.

Secundo sunt utiles ad perficiendum humanum intellectum [illegible] cognicionum virtutesque naturaliter homo appetit, velut suum primum et ultimum perfectionis. Tercio sunt utiles ad operandum et disponendum subtiliter, sanctiter [illegible] ad capiendum et ad plenius intelligendum ac efficacius defendendum, presumendo in [illegible] celestis sapiencie quod ad salutem mortalibus de [illegible] ad veniunt. Quarto sunt utiles ad cognicionem virtutum moralium et [illegible]. Hic patet quod ex cognicione nature [illegible] et [illegible] que operacio et que dispensacio [illegible] decet et debita sit cuiusque hominis secundum suum statum et condicionem. Ex quo patet quod philosophia moralis pullulat de fonte liberalium [illegible] quod [illegible] cognicionem [illegible] secundum [illegible] racionis. Et consequenter ex moralis philosophia et naturalis processit civiles legum ad invencionem [illegible] philosophi moralibus in liberalibus [illegible] fontis excellentis instructi, ut sunt Seneca, Tullius, Cato et [illegible] qui in omni etate [illegible] non crediderunt, nec defuerunt [illegible] que semel in vita [illegible]. Et alii sunt multi [illegible] Athenienses et Romanis legem [illegible]. Ideo patet quod ex liberalibus [illegible] tamquam ex [illegible] fonte pullulat omnis sciencia moralis speculativa et practica humane [illegible] et ordinativa. Et ideo hic [illegible] ex hoc fonte emanat sciencia illa, digna ultime [illegible] morbidis mortalibus [illegible] et [illegible] accommoda. [illegible] medicinalis [illegible] ad vires et operaciones [illegible] quibus distinguit et [illegible] ordinem vires corporales organice sunt ministrative [illegible] intellectualis in homine. Ideo hec est sciencia sine cuius auxilio et [illegible] ingruente [illegible] morbo hic [illegible] humane advenctos [illegible] ex illo [illegible] fonte liberalium artium [illegible] et [illegible] Et sine quibus ad [illegible] experiencias dependentes [illegible] et perfecte [illegible] et [illegible] philosophi generales [illegible] de natura rerum [illegible] scilicet sciencia medicinalis incipit consideracionem [illegible] in ordine ad [illegible] corporalium. Denique [illegible] hec inquirimus de [illegible] theoretice [illegible] theologicam [illegible] quod est una [illegible] theorice [illegible] que methaphisica vocatur [illegible] generaliter [illegible] ex cognicione rerum [illegible] et corporalium [illegible] humanum [illegible] per viam [illegible] et abstraccionis methaphisicales [illegible] illa theologia illuminacionem [illegible] de fonte [illegible]. Sed [illegible] de [illegible] salutem [illegible] moralium [illegible] et [illegible] quos [illegible] mortalibus [illegible] liberalium [illegible] utilissima et non [illegible] utilissima [illegible] quod tales [illegible] non sunt ut utiles et utilissime [illegible] modo et necessaria [illegible] vite [illegible] simpliciter et [illegible] et vere felicitatis humane [illegible] mortalibus [illegible] ad vera [illegible] utiles ad mortalium salutem [illegible] et aliis [illegible] ad hec [illegible] et ad [illegible] moralibus et ad cognicionem theologicam. [illegible] sed [illegible] absolutius sunt mortalibus necessarie ad [illegible].

Gramatica tacet
Rethorica eloquencia [illegible]
logica [illegible] sillogizat
theorica [illegible] predicat
[illegible]
dialectica disputat [illegible]
[illegible] pungunt
[illegible] orat et
rusticus [illegible] laborat

Marginalia:

liberalibus
Medicina
[illegible]
ad [illegible]
Cato
Seneca
Medicina
// ipsa [illegible] sciencia

phisice et
et recte vivendi scilicet theologia. Sicut unde dicit quod omnis recte vivendi regule sunt in moralibus disposi-
toria scilicet. Sed singularis victoria [illegible] Ideo primo sufficeret et quod ad leges posi-
tivas sufficeret ipsa ethica philosophia. Quod dicitur ab [illegible] ut legionis vel [illegible]
[illegible] sufficeret ipsa theologia et adhuc sufficeret. Ecclesia quod constitutiones positive seu legales
traditiones ecclesie vel civiles non essent. Quod circa ultimum studium in theologie traditi-
onibus legum scriptarum seu positivarum et scholarum vigent. Item ex quo scientia legum
civilium procedit ex philosophia morali ut visum est supra. Et ex quo ut dictum est scientia constitutionum
ecclesiasticarum ex illis originem traxit et potest a [illegible] a scientia morali
et traditionibus legalibus civilibus. Et ab
ipsa sacra doctrina que theologia. Et hec
unum pre. Et ex quo scientia est pars que
philosophia et theologia gerunt de aliis scientiis
scilicet scientiam legum civilium et scientiam legum
ecclesiasticarum. Quare quod etiam gerunt sicut effectus et non e converso. Et ex isto videtur quod inferri quod aliquis
perfecte et plene eruditus et expertus in predictis scientiis humanis et in theologia. Et alius in omni capere
[illegible] ad leges positivas vel scriptas et posset dispone-
re circa humanum conversationem et civitatem absque recursu ad leges [illegible] [illegible] [illegible] potius fuerit. Et locum
quem [illegible] et utilis. Et quod [illegible] et iustitia in omni [illegible] et intellectus. Primo ex cognitione scientie. Alteri [illegible]
Sed quod attento quod dicta sunt et intellectis. Primo ex cognitione scientie altius [illegible] manifestum est seu desiderans [illegible]
[illegible] et ordo constitutique [illegible] actio sit debita et que indebita manifestum est. Seu defectus [illegible]
[illegible] et ordo. Quod statutique actio sit debita et que indebita. Quod ergo valet studium legum, et iuris canonici.
Sed fortassis [illegible] quod ergo valet studium legum et leges scripte assumuntur, sed dependens quod
Respondetur quod multum per quendam modum iura et leges scripte assumuntur. Et dependens quod
[illegible] et quod expediens. Et hic propterea attentius explanari alibi quam videri.
Et per declaratione sed in generali qualiter omnes facultates videlicet. Et circa hierarchie et gradus
ad facultatem scripte liberalium artium quas philosophia comprehendit. Quam est causa sed quedam
dependentia a [illegible] facultatum scilicet medicine, legum et iuris canonici. Ab illa facultate tamquam an-
tiquiores vere facultatis [illegible] superiores. Quod ergo et [illegible] de professoribus liberalium artium
[illegible] inter facultates [illegible] omnes [illegible] in [illegible] partes vel [illegible] partibus. Sed et specialiter ad-
dixit in [illegible] [illegible] [illegible] theologia moralis absolute sed [illegible]. Et hic primo [illegible] locutus est in scriptura
theologica moralibus absolute. Sed [illegible]. Et hic primo [illegible] locutus est in scriptura
[illegible] [illegible] modo loquendi humanum et capiendi. Hos autem modos tradunt gramatica
[illegible] colores rethorici de quibus Augustinus in quibus scripturis inveniuntur. Et rethorica
[illegible] modi loquendi figurativi et transumptivi, quos tradunt in illa logica
[illegible] gramatice que est de figuris. Quare generaliter a doctoribus [illegible]
pre [illegible] [illegible] et ad intelligendum divinas scripturas. Sed ergo quia in
scriptura sacra non solum verba signant sed et res ut visum est. Et circa [illegible] alia
signorum [illegible] Significatio autem rerum a rebus oritur ex cognitionibus naturarum et
[illegible] ex liberalibus artibus habetur. Unde beatus Augustinus 2 De doctrina christiana
[illegible] rerum ignorantia facit obscuras figuratas locutiones. Et declarat
hoc ibi exemplariter. Primo quia ex eo scripture de figura accepit non assumitur
non intelligit quod dicitur nisi quod sciat quia sit astutia exponendi totum
corpus proprie. Similiter si ignoraverit serpentis spectabilis que per [illegible]
arta [illegible] deponit veterem pellem et [illegible]. Aliud exemplum ponit de ignoranti
[illegible] ut nature ysopi que habet purgare pulmonem. Et sic [illegible] Augustinus quod nisi
[illegible] quibus sit figurata locutio [illegible] et [illegible] cognoscantur, impossibile est talibus
locutionibus de figuratis intelligi ut patet. Et ita natura est ut cognitio ad intelligendum
scripturas sacras que plures talibus locutionibus [illegible].
Item tamen [illegible] per artes liberales cognoscatur quantum se extendit posse ei ipsa nature vel [illegible]
causarum concursus [illegible] non posset fieri [illegible] [illegible] mirabiles et insolitos effectus [illegible] cursus
et [illegible] effectus supernaturales miraculosos [illegible] ut [illegible] Valerius libro [illegible] quod grecia [illegible] exercitum [illegible]
[illegible] regem [illegible] [illegible] fuisset tamquam ex miraculo. Ideo quod [illegible] nocte [illegible]
bellum, subito luna eclipsabatur per [illegible] [illegible] cursum sideris fuit exercitum animatum. Et

Adinventio ecclesiastica

Theologia
Philosophia
Leges

Colores rethorici

Dispositionis
Additionis
[illegible]
Ordinis et
respectus

Cognitio rerum [illegible] necessaria

// et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]

or et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]

laus

hec informacionem quod tunc apparuit esse de malo cursu [illegible] Et ita agitur sunt hodie / Et plures hodie contingunt vel contingere possunt in populo simplici / Item ad plures in artibus et in studiis philosophie exercitatos

4to — Item 4to multe sunt materie theologie in quarum plena pertractatione omnino necessaria sunt logica, ut de predestinatione, de contingentia futurorum, de materia peccatorum, in quibus nullus potest sibi vel alteri satisfacere nisi exercitatus sit in logica vel methaphisica / Similiter et de materia de trinitate, ut patet discurrendo per omnes xv libros beati Augustini de trinitate, quos fere nullus sine periculo erroris studere potest nisi tamen exercitatus in theologia et liberalibus artibus

7o — Item quia sancta mater ecclesia recipiens artes liberales et exercens se in eis abstulit argumenta [illegible] et hereticis arma, quibus se defendere consueverunt contra catholicam fidem, quos non propriis armis repellet et superat /

6o — Item 6to liberalium artium studium non solum facit ad cognitionem creatoris, sed et ad ipsius magnificandam laudem et excellenciam. Racio quia quanto aliquis plenius cognoscit subtilitatem et preciositatem artificii, sicut cuiuscumque artificis, tanto amplius consurgit in admiracionem et magnificenciam ipsius artificis. / Cognito autem creatore [illegible] per studium liberalium artium [illegible] [illegible] mirabilia eius patent

1o — Item 1o liberales artes ministrant theologie eloquencia pulchra et plurima moralia documenta afferunt [illegible] / Ut patet predicantibus et exhortantibus [illegible] / Unde in eius patet [illegible] beati Augustini [illegible] per [illegible] libro confessionum. Ille liber Ciceronis qui dicitur Ortensius exhortans ad philosophiam mutavit ad te domine affectum meum et preces et vota mea, et viluit in omnis vana spes, et inmortalitatem sapiencie concupiscebam estu cordis incredibili, et surgere ceperam ut ad te redirem, ut ibidem / Ex quo dicto sumuntur [illegible] documenta, primum quod valde [illegible] fidelibus [illegible] legere libros et documenta philosophorum, quia liber Ciceronis fuit [illegible] occasionale conversionis beati Augustini ut ibi patet /

documenta primum

Secundum quod inter omnia que [illegible] sunt ad mundum et superandum [illegible] est vere sapiencie studium / Unde [illegible] esse ita [illegible] corporibus / [illegible] affectum ad veram philosophiam fuit ab eis depravatus et mutatus in alterum verum /

3m — Tercium quod inter omnia que provocant animum ad contemptum mundanorum est studium sapiencie, quia [illegible] laus philosophie [illegible] in illo libro Ciceronis fuit [illegible] in eo omnis vana spes /

4m — Quartum quod sapienciale studium [illegible] et desiderium hominis [illegible] ad deum, quia laus philosophie sapiencie rapuit desiderium beati Augustini in deum, sicut [illegible] ergo [illegible] in doctrina philosophorum reperitur documenta [illegible] affectum ad spiritualia inflammancia

8 — Item 8o artes liberales dant regulas et precepta et documenta de ministerio et defensione veritatis [illegible] / Et in eis eciam sumuntur exempla et similitudines aptissime ad [illegible] humanam mentem ad concipiendum divina et spiritualia / Ut patet per progressionem numeri ab unitate, de [illegible] [illegible] [illegible] / per compositionem trianguli ysoplevri in ymaginatione trinitatis [illegible] et ita de consimilibus

[margin:] ysoplevrus 3 3 [illegible] / 3 [illegible] equalia latera — ysoplevrus

9o — Item nono / Artibus [illegible] invenitur clare insolucio contra argumenta hereticorum impugnancium fidem, que argumenta apparent [illegible] in exercitatis liberalibus artibus gravia et insolubilia / sicut patet de illo callidissimo argumento sive machinamento logicali arrianorum, quod ipsi adversus fidem catholicam solent proponere / Dicunt veri catholici nichil in deo secundum accidens dicitur, quia in eo nichil mutabile est / Concludunt ergo vero in deo ingeniti et geniti appellatio diversitatem indicat dispositorum / [illegible] ergo disparate substancie secundum arrianos. Sic arguitur / Illud quod de deo dicitur non secundum accidens, sed secundum substanciam dicitur / Sed ingenitum esse patri secundum substanciam est, et genitum esse filio secundum substanciam est / [illegible] est ingenitum esse et genitum esse / ergo est diversa substancia patris et filii, quod [illegible] contra catholicam fidem — Et alia plura inveniuntur arrianorum argumenta in quorum solucionibus magnam habent difficultatem

[margin:] ut tangit beatus Augustinus [illegible] de trinitate [illegible] 2 [illegible] Dicunt veri

beatus Augustinus ut ibidem / Et in libris de trinitate et plurimis [illegible] capitulis /

[margin:] in pluribus capitulis

Dimissis tamen aliis argumentationibus arrianorum et aliorum hereticorum / sic vide ad [illegible] argumentum et ad [illegible] de trinitate capitulo 2 / [illegible] ad [illegible] predicamentorum. Unde quorum [illegible] et [illegible] consideratione non potest huiusmodi callidissima tolli machinamenta [illegible]. Ergo sic beatus Augustinus [illegible] ad argumentum / Cavendum ergo quod de deo dicitur secundum substanciam dicitur / accidens enim dici non solet nisi quod aliqua mutacione eius rei cui accidit amitti potest. Sed in deo nichil mutabile, aut amissibile est / Ergo nichil in eo secundum accidens dicitur / Ergo quicquid de deo dicitur [illegible] / [illegible]

[margin:] ut relacionem [illegible] accidens in divinis accidens [illegible]

ingenitus. sive genitus, sive pater sive filius secundum substantiam. ut placiam dicit. In rebus namque talibus atque mutabilibus, quod non secundum substantiam dicitur restat ut secundum accidens dicatur. Omnia enim accidunt eis quae vel amitti possunt vel minui, sicut magnitudines et qualitates, distantiae, comparationes, similitudines, aequalitates, situs et habitus, et loca, tempora, opera et huiusmodi. In deo autem nihil secundum accidens dicitur, quia nihil in eo mutabile est. Nec tamen omne quod dicitur secundum substantiam dicitur, ut illi arguunt; dicitur enim et ad aliquid sicut relative. Et per hoc ad argumentum Arrianorum qui dicunt ingenitum esse patri secundum substantiam est, et genitum esse filio substantia est. Sed genitum esse et ingenitum esse diversum, ergo est diversa substantia patris et filii. Dicendum quod hoc sic genitum et ingenitum non dicuntur secundum substantiam sed secundum relationem, sive secundum relativum, quod tamen relativum non est accidens, quia tamen non est mutabile.

Si autem huic sermoni se putat resistere quod pater ad filium dicitur et filius ad patrem, sed ingenitus et genitus ad se ipsos dicuntur, non ad alium. Non enim hoc est dicere ingenitum quod est patrem dicere, quia etsi filium non genuisset, nihil prohiberet eum dicere ingenitum. Et si generet quempiam filium, non ex eo ipse est ingenitus, quia geniti homines ex aliis hominibus gignuntur et ipsi alios gignunt. Ergo pater ad filium dicitur et filius ad patrem, ingenitus autem ad se ipsum, et genitus similiter ad se ipsum dicitur. Et si quod ad se ipsum dicitur secundum substantiam dicitur, diversum autem est ingenitum esse et genitum esse, diversa igitur substantia est. Hic Augustinus dicit non intelligunt Ariani secundum de ingenito et genito. Nec et ideo quempiam patrem quia ingenitus, nec ingenitus ideo quia pater, et propterea non ad aliquid sed ad se dici putatur ingenitus. Genitus non mira caecitate non advertunt dici non posse nisi ad aliquid. Ideo quippe filius quia genitus, et filius utique genitus. Sicut enim filius ad patrem, sic genitus refertur ad genitorem. Et sicut pater ad filium, ita genitor ad genitum. Non credit glossa a vero procedendo cum ingenitus dicitur et ibidem deus. Cum multi utilius sit proficere in scientia voluntatis, cum ingenium subtilius et subtilius [illegible] Hugonis, studium autem et exercitium in liberalibus artibus maxime ingenium acuunt, elevant et subtiliant per magnitudinem et per experientiam, intantum quod in nulla facultate ita posse esse subtiliter et perfecte proficere, maxime a priori, nisi intellectus liberalibus studiis non fuerit perfecte praeexercitatus. Et sic habemus x modos quorum modorum scientia mortalibus est valissima, tamen inter ipsos magis specialiter audiamus de mathematica utilitate, quia sic ingenio dicitur quadruviali, quae doctrinalis scientia, quoniam per illa venitur ad theologiam, quae est doctrina doctrinarum, et scientia scibilis. Vel quia maior doctrina est in mathematica quam in aliis, quoniam in aliis artibus solo sermone fit doctrina. In hac autem visu fit doctrina, quod verbis dicitur et visu per figuras oculis ostenditur. Vel dicitur doctrinalis quia ita posterius consistit, quoniam ibi fit doctrina de corporalibus seu de corporibus per ea quae ita corpora sunt. Quod mathematica dat inventum, physica probatum, theologia consummat et perficit.

In primis de geometria considerandum est, quae est natura prior inter alias scientias mathematicas. Quod ingenio x de causis est 3 praecipue quod ostendit sapientiae studium senatum. Quia deus voluit primo ingenio creaturas perfecte dicit, licet contemplativum senatum non perfectum, quod per vi. dierum opera creaturas perfecte, sed sub primum redactus perficitur. Itaque perficit deus opera sua, sicut ingenio non imprimens sive. In primo redactas perficit, quia non curat in multis scripturae sacrae locis. Cum magis commenda fit clarius, commendandus non est tamen in multis scripturae sacrae locis, in magis commendatur sicut clarius, diligenter intuentibus. Nec frustra in laudibus dei dicitur. Omnia in mensura et numero et pondere disposuisti. Hic ut supra. Et primo ad plenam cognitionem operum dei in numero et pondere disposuisti hic ut supra. Et primo ad plenam cognitionem operis dei multitudinis, soliditas, condicionis, creaturae verbis secundum scientiam mensurarum et distinctionum et scientia geometrica, et id asseritur, cum proportionis mensurarum. Et imperitia eius de mensuris, ut geometria, et non solum mensurarum ignoratas, sed artes mathematicae multum impedit notitiam. Unde patet non solum mensurarum ignoratas, sed artes mathematicae multum impedit notitiam. Unde patet per Augustinus 2° de doctrina christiana. Et impedit multorum cognitionem divinarum scripturarum, ut docuit Augustinus 2° de doctrina christiana. Et impedit multorum cognitionem per alias scientias, ignorantia numeri et mathematicarum, sicut quod dicit Boethius in prologo ut per aliquas scientias ignorantia maior caret veritatis inquisitione, tamen intentione non arithmetice sive quod si huic maior caritas vitae et alias, alias intentione non mathematice. Vel sive certe speculationem cuiusquam recte perpendendum est. Et tamen grossum sit. Nec sine certe speculatione cuiusquam recte perpendendum est. Circa quod Boethius non recte philosophandi et infra. Constat igitur quas scientias sapientiae et doctrinam quam ingenio per Boethius non recte philosophandi, et infra. Constat igitur quisquis haec praetermiserit, omnem philosophiae perdidisse doctrinam. Et veri reddens gratiam ad arithmeticam. Et hoc scientia mensurarum, ut valde hic ille huius mundi conditor deus, primum sive habuit creaturis exemplum. Et ad haec [illegible]

de nō pila

Quare dicitur doctrinalis scientia mathematica

3a artium

mathematica
physica
theologia

Cap. xi

fabricatur rome. per modum assignare ordinis, invenire concordia / Item posset declarari quod
ignorantia certe que pertinet ad geometriam in scripturis figurativis scripture impedit notitiam
seu operationem exponendo quedam spiritualia et cogitationes vere in aliis scripturis naturalibus. Item quia
opus geometrie in multis passibus philosophie naturalis. Ut in tractatu methaurorum de iride et halo
et in libro de celo 2° modo. Item in 2 capitulo et 4 lib. ut pluries in loyca et naturali philosophia et
methaphisica ponit exempla ex geometria et aismetrica. Item ad simile de musica induci
possit. Sicut patet satis supra dictis. Ut ex de ipsa etiam Augustinus in 2° de doctrina christiana
per certa que ad consideracionem pertinet cuius ignorantia impedit operationem misteriorum sacre
scripture que in sacris figurativis locutionibus sepe veniunt velut ignee ad musicam pertinet
per cytharam tympanum et psalterium decacordum etc. in quibus spiritualia mistica latent
efficiat et fecit hec scientia in ipsorum pertinet ad bonum regimen hominis interioris et exterioris
ad hominem exteriorem pertinet quemadmodum in animo que ad pectore. Ut que omnes ille
quibus instructus homo ad exteriora sensuum sensus
inficere in mortalem corporalem eius sentire affectus ad hanc agit ad exteriorem hominem pertinens
illud vero unum quod in actione corporalium ad spiritualia tendens sunt opera ad ea sit
que ad pectore sensibilis sensualis que per habitus intelligibilia ad mensurabilia virtuti
ad interiorem vero hominis pertinet. Ad bonum regimen hominis et ad devotionem
divini cultus non parum musica sua facit. Unde et sua invenit in ecclesia devotam
excitationem musica. Que scientia ad magnificentiam divine benedictionis in celis fabricatur organis musica ... singularum ingenio sic repelle ...
melancolias, reformare corporis distrasias, sedare iras, extinguere concupiscentias
Que scientia vero hic facit musica. Sicut omnia fere dictaveris
referunt per allegationes ex prologo musice boecii et ex vi°
pollicratici ubi plura habetur de mirabilibus effectibus musice melodie. Similiter ex prosperitatis dictaveris quod musica
ex malignos spiritus arcet et mentem ad prophetiam disponit. Sicut
4° regum 3° de Elyzeo volens prophetare dixit adducite mihi psaltem
cumque caneret psaltes facta est super eum manus domini et cetera. Et dicit
glosa ibi etc. Item 1° Regum 16° dicitur de David quod quemadmodum spiritus domini malus arripiebat
Saul tollebat cytharam David et percutiebat manu sua et refocillabat Saul et levius
habebat. Recedebat etiam ab eo spiritus malus. Ex quo auctoritate sufficienter patet et in pluribus locis
scripture facit hec scientia ad bonum regimen hominis et ad devotionem cultus divini

spiritus revocare
vires confortare
dementes effugare
mala ab extrinsecus rapere
prophetias disponere
pelle timores
animare pusillanimes.

Tam post hec de astronomia quam docent plures predicta contendentibus. Ipsa enim talis scientia manifestat motibus celestium orbium et stellarum mirabilem ordinem, dispositionem et pulchritudinem mundi
et ad modum inferiorum effectum. Ut excellentiam celorum enarret gloriam Dei enim sicut ea
hec scientia proprie ad divinum cultum artem invenit compotisticam temporum distributivam
invenit cyclos solis et lune quantitates. Solis et lune quantitates et apponit. Construit
kalendarium concordo mensium et annorum revolutiones. Hec invenit horologia pretiosissima
ad designationem horarum pro divinis laudibus et horis vesperis et instrumenta varia.
Postremo de philosophia naturali quid aliud in presenti dicere possumus preter predicta nisi quod talis
scientia investigans et mobilibus distribuens bona contrariis mixtis dispositionibus et virtutibus in agendo
et patiendo pulchritudines et operationes ex omni creatura praesit laudem creatoris. Efficaces specialiter
ut illud laudent celi et terra benedicant fruges et estas glaties et frigus noctes et
colles aurora et flumina et omnia que celi ambitum continet. Et hec de variis liberalium
scientiarum in generali et speciali tactis aliqualiter utilitatibus

Sed quartus excellit illa certe utilitates magis quam ... eorum liberalium scientiarum nobilissima et optima
que est scientia moralium inventrix descriptor et assertor. Ut dicit in de b. augustinus 1° decimo de
c. 3. omnes philosophi cum sorte naturalibus rebus pertinendi operam maximam impenderunt ipse autem
Socrates primum ... universam philosophiam ad corrigendos componendosque mores deflexit et
coadaptavit. Et ob inde philosophi quippe laudes ipsa philosophia erudiret. Ultimate eos cognitioni sue
et consumptioni similis est sentiens cum in corruptibilibus et incorruptibilibus cognoscendi puritate.

Marginal notes:

hoc interior ... mediante ...
hoc exterior ... cum ...
ille ... dici ...
... angeli ... de divinis
mathematica
phisica
theologia
de morali philosophia

huius mundi. Cognoverunt preterita humani generis. Cognoverunt nobiliter et imperfectum humane vite, [illegible] argumentis propter [illegible] et [illegible] ad [illegible] mundo [illegible] et [illegible] atque cum voluptatem [illegible] ad finem ut veris et propriis perfectionibus [illegible] humane debetis, scilicet virtutibus et scientiis perficiunt et ornaverunt. Quibus quam sunt [illegible] que laborabat, laborando pervenerunt ad summas [illegible]. [illegible] virtutibus et scientiis philosophi [illegible] florentes, ut et in historiis [illegible] de ipsis invenimus. Et si exigua et fragiles rerum [illegible] humanarum attingibiles sic efficaciter [illegible] olim gentiles philosophi ad ea [illegible] abstracte et religiose vivendo, multo magis [illegible] et [illegible] pudor est et esse debet [illegible] philosophis et theologis qui nedum iam [illegible] omni scientia humana [illegible] fulgent, sed et gratuita scientia coruscant, cum ipsi etiam [illegible] pro [illegible] et etiam calamitatibus pro viciis [illegible] magna [illegible] confusio est [illegible] ad [illegible] religiose et virtuose vivendi. Sic olim ex sola philosophia [illegible] nobilitabantur. Notum est igitur nobis catholicis qui [illegible] et ex [illegible] caritate, veritate, [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] formam. Et si [illegible] [illegible] Non ut [illegible] temporalium [illegible] [illegible] ut vel [illegible] in [illegible] temporalium [illegible] contempla[illegible] [illegible] ut [illegible] in [illegible] per ista [illegible] in [illegible] Augustini [illegible] et [illegible] [illegible] per ista [illegible] et scientia [illegible] [illegible] inflat [illegible] habet [illegible] ut [illegible] et scientia [illegible] que non inflat [illegible] ut [illegible] edificat. [illegible] scientia [illegible] [illegible] caritate [illegible] que non inflat [illegible] per quas hec misera vita gubernatur, ut ad illam [illegible] [illegible] haberi per [illegible] [illegible] contemplationis actio, qua bene utimur [illegible] [illegible] et illa [illegible] et [illegible] [illegible] scientia [illegible] temporalibus. Et illa sapientia [illegible] [illegible] et [illegible] sapientia [illegible] scientia [illegible] [illegible] sed et apostolus loquitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] contemplationis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sapientie [illegible]

Sic ille distinguit, continuit in cap. 1

Scientia

[illegible] [illegible] in libro Job. [illegible] [illegible] sapientia [illegible] [illegible] [illegible] ad actionem scientiam pertinere [illegible] pietate

In hac [illegible] intelligendum est [illegible] contemplationem sapientiam [illegible] ad actionem scientiam [illegible] [illegible] hoc loco posuit dei cultum, qui grece dicitur theosebia. Et quod est in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] amor eius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] prudenter, fortiter, temperanter et iuste agimus [illegible] [illegible] [illegible] disciplinam [illegible] in [illegible] [illegible] bonis [illegible] actio [illegible] [illegible] Et [illegible] exempla [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sermone [illegible] [illegible] sapientie [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et esse. Et [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sapientie et scientie vera [illegible] distinctio, ut [illegible] ad sapientiam pertineat eternarum rerum cognitio intellectualis, ad scientiam vero temporalium rerum cognitio rationalis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] difficile iudicare. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intellectualis cognitio eternarum [illegible] rationalis temporalium. Et huic illam esse [illegible] nemo ambigit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad cogitationem rerum intelligibilium [illegible] [illegible] temporalium rerum distinctio rationalis [illegible] [illegible] [illegible]

Comment[illegible] Job 28: Ecce timor domini ipsa est sapientia et recedere a malo intelligentia.

Sapientia / distinguitur / Scientia

Et in tres partes scinditur: In doctrinam, Rationem, et Usum.

In ista particula .b. [illegible] ponit divisionem scientie philosophie pro ut lic(et) philosophia generaliter sumitur pro omni scientia liberali humanitus acquisita. Et dicit quod talis scientia dividitur in tres .i. in doctrinalem et naturalem et rationalem .i. in philosophiam naturalem et rationalem et moralem. Et prout invenitur de aliquibus antiquis philosophis [illegible] ipse posuit hec tria genera vocabula. hijs nominibus .s. doctrina. rationem et [illegible] proportionabiliter

~~[illegible] i doctrinale [illegible] genere quod est [illegible] et genus [illegible]~~
~~[illegible] i rationalis. Et tertium id est moralis~~

Et hic de illa divisione quantum ad textum .b. solum. Sed augustinus prosequimur ulterius illam divisionem et addit (ut dicit .b.) augustinus 2o de doctrina christiana posuit divisionem scientiarum humanarum. dicens quod duo sunt genera doctrinarum. Unum earum quas instituerunt homines. Et aliarum earum quas animadverterunt ex rebus divinis institutas et naturales. Secundum genus comprehendit omnes scientias et doctrinas reales. Primum vero genus continet scientias et artes que habent ex humana voluntate originem. Et sunt ille scientie dupplices. Quia quedam earum sunt vere scientie et utiles. Quedam vero sunt vane et abusive. Et vocantur scientie vel artes.

Item ille scientie vere adhuc sunt dupplices. scilicet sermocinales et legales. ut [illegible] de sermocinalibus. hic ergo de [illegible]. in quibus multe propositiones vere dependent ab humana voluntate et institutione. ut sunt iste [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bonum [illegible]

Et ita de aliis multis. Et dico notanter de multis et non de omnibus. Quia quamvis sint scientie sermocinales. nichilominus plurime continentur in eis propositiones vere. [illegible] non dependent ab humana voluntate. sed ex voluntaria hominum institutione.

Nigra [illegible] [illegible] octo sunt partes orationis. Cuiusque sunt tot voces [illegible]. Non dependet ex institutione voluntaria. Quia de natura [illegible] humani est. ut [illegible] octo generibus [illegible] principium considerationis octo partibus orationis vocales. Et hinc est quod communi lingwa invenitur [illegible] [illegible] pro [illegible] vel [illegible]. Similiter de natura humane vocis est pro [illegible]. ut [illegible] in [illegible] ~~[illegible]~~ literales voces vocales. Et [illegible] tales voces reperiuntur in [illegible] cuiuslibet ydiomatis humani. Et propter tales veritates grammaticales ex natura et ydeone rerum dependent. et non ex institutione humana. Quantum vero ad logicam expresse velit augustinus ubi supra. Quod veritas harum et sylogismorum non est fabricatio animi. vel ex voluntaria institutione. Sed est in rebus reperta. et animadversa ab hominibus cogitantibus et studiosis. Et hoc de illo. Sed scientie in quibus operatur aliquid humana institutio. Similiter potest exemplum poni de aliis que scientiis humane institutionis. ut de scientia iuris positivi. In qua scientia sunt multe veritates reperiuntur que dependent ex humana voluntate. institutione et auctoritate. ut veritates circa ea omnia de quibus [illegible] [illegible] voluntatis superioris. vel legistarum et legislatorum. Quemadmodum est in institutionibus [illegible] [illegible] institutum [illegible] [illegible]. Et ille sunt scientie et [illegible] vel leges positive. Ceterum vero quamplurimas veritates scientie [illegible] non sunt ex voluntate aut ex institutione hominum. Sed ab hominibus in rerum conditione et natura animadverse. et a studiosis expresse et declarate [illegible] per modum legis ponuntur. Et iste patet contra illos qui dicunt [illegible] iuris positivi esse voluntarium. Ita quod in voluntate hominum sit [illegible] non esse [illegible]. Contra tales [illegible] patet ex dictis. Quod scientia vera et vera [illegible] cum plures veritates eius dependeant dicto modo ab humana voluntate. Sic et in grammatica. Non tamen per hoc dicitur scientia voluntaria. licet humana institutione dependeat. Sicut nec grammatica. Aut logica in quibus similiter humana institutio aliquid operatur. Item scientia iuris positivi. non solum consistit in manifestatione veritatis legum. sed constitutione et in declaratione intentionis legislatorum in eis. Sed [illegible] [illegible]. intellectus humanus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] actus humanos. Et etiam negotia humane communitatis. Ita quod in quolibet casu emergente [illegible] [illegible] et expediat hoc sit potens iudicare. et discernere quid expedientius [illegible] [illegible]. Et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] negotiorum. et status hominis. Item esto quod statuta [illegible] secundum exigentiam antiquorum temporis [illegible] modo sint abolita quia non expediunt. Et venerata sunt. [illegible] in nullo obstat. quod derogat scientie iuris positivi. Quia tales varietates circa humanas leges. necesse est fieri. Sic et circa [illegible] medicinales. [illegible] et non dicitur. et [illegible] [illegible]

Margin, by the first paragraph: quod sunt (bracketed to:) phisica / Ethica / logica ut augustinus [illegible]

Margin notes beside the top of the main text: 2o li. [illegible] phisica [illegible] [illegible] in qua de [illegible] [illegible] disseritur. Ethica. [illegible] moralis in qua de moribus agitur. logica [illegible] rationalis in qua disputatur [illegible] [illegible] [illegible] ut. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. In phisica [illegible] causa [illegible] In Ethica ordo vivendi In loica [illegible] intelligendi [illegible] [illegible]

Margin: [illegible] [illegible] [illegible] — grammatica — rethorica — logyca

Margin: logica

Margin: wicleff

Margin: Statuta

et infra dicetur

Ad hanc questionem [illegible] respondendo dicendum quod multe artes prohibite aut superstitiose ad principia legittima [illegible] redire [illegible] [illegible] radicem et fundamentum in natura rerum [illegible] quod [illegible] non [illegible] et [illegible] [illegible] et realem philosophiam [illegible] [illegible] aliis artibus superstitiose [illegible] suggerit. Est etiam hec variatio diversorum et [illegible] in subiectum consideratorum talis scientie [illegible]. Et quibus apparet artes moralibus [illegible] [illegible] ipsa [illegible] [illegible] [illegible] positum in libro de [illegible]. Licet [illegible] non [illegible] de ea [illegible] [illegible] quod [illegible] cum non esse [illegible]. Sed quia modo est multum [illegible] tempore [illegible] vel [illegible] scientia [illegible] modo plene [illegible] erat a scientia theologica [illegible] theologie practice ut videbitur. Et hec de [illegible] [illegible] humana institutione [illegible]. Alie vero sunt vocate scientie vel artes. Non solum pure a libera voluntate dependent. Sed etiam a [illegible] voluntate ad invente et superstitiose et non habent radicem aut fundamentum in [illegible] rebus, tales quas [illegible] ut sunt ars magica [illegible] alias artes voluntarie [illegible] et superstitiose institutas introduxit [illegible] a [illegible] angelo [illegible] [illegible] tenebris. [illegible] [illegible] [illegible] in posteros [illegible] [illegible] de [illegible] et de vanitate [illegible] artium. Et [illegible] et superstitiosa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

- Nigromantia
- Geomantia
- Pyromantia [illegible]

Primo [illegible] [illegible] tales questiones [illegible] vocate artes prohibite et [illegible] superstitiose [illegible] et principia reducibiles [illegible]. His igitur dictis respondendo [illegible] ad divisiones scientiarum liberalium [illegible] que ponitur in [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] b. Augustinus 1° de civitate dei.

[margin:] [illegible]

Et [illegible] Socrates [illegible] [illegible] philosophiam in tres partes distribuit [illegible] [illegible] b. [illegible]. Et [illegible] [illegible] morale [illegible] [illegible] actionibus [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et logica vocatur ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] distinguit a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] practice et speculative sit [illegible]. Licet Augustinus dicat [illegible] de civitate dei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et reducit predicta divisio [illegible] [illegible] [illegible] maxime [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut in actionibus ut in speculatione. [illegible] omnis scientia est practica vel speculativa. Et [illegible] [illegible] scientia practica reducitur [illegible] scientia speculativa [illegible] [illegible]. [illegible] autem de predictis singulis [illegible] [illegible] [illegible] et alii [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et crediderunt [illegible] per singula [illegible] explicare longum [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] divisionis [illegible] [illegible] [illegible] in practicam et speculativam. Constituitur [illegible] arbor [illegible] vel [illegible] per modum divisionis hoc modo. Et philosophia [illegible] [illegible] dividitur in theorica [illegible] [illegible] [illegible] et practica.

[margin:] arbor

Theorica [illegible] dividitur in [illegible] theologiam et humanam philosophiam. Sermocinalis dividitur in sermocinale. Humana philosophia dividitur in sermocinalem et realem. Sermocinalis autem [illegible] dividitur in [illegible] [illegible] et in [illegible] [illegible]. Deinde philosophia realis dividitur in philosophiam [illegible] naturalem et in philosophiam logicam et rethoricam. Naturalis [illegible] dividitur in [illegible] et [illegible]. [illegible] vocatur [illegible] et in philosophiam abstractivam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] philosophia. Abstractiva vero dividitur in methaphisicam et mathematicam. Mathematica [illegible] dividitur in mathematicam [illegible] et mathematicam secundariam. Mathematica [illegible] [illegible] dividitur in arismetricam et geometriam. Secundaria dividitur in mathematicas medias [illegible] [illegible] [illegible] astronomiam [illegible] et [illegible] de [illegible] et [illegible]. Et hec [illegible] divisio speculative philosophie generaliter [illegible]. Et [illegible] sic dividitur philosophia practica generaliter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] practica [illegible] speculativa [illegible]. Et [illegible] theorica dividitur [illegible] speculativa et practica. Practica dividitur in tres [illegible] in [illegible] [illegible] in [illegible] et in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Tertia [illegible] [illegible] [illegible] et illa vocatur [illegible]. Similiter ex [illegible] [illegible] mathematicis [illegible] sunt [illegible] scientie practice [illegible] practica geometrie que [illegible] [illegible] [illegible] magnitudines [illegible] [illegible] magnitudines [illegible] et in figuras solidas de quibus [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] practica arismetrica dividitur in tres artes [illegible]. Similiter practica musica [illegible] [illegible] practica astronomia.

[margin:] Mathematica [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] abstractiva [illegible] [illegible]

[margin:] theorica dividitur

- informatoria et
- [illegible]

[margin:] Mathematica [illegible]

- arismetrica
- musica
- geometria
- astronomia

dicitur, ut declarant auctores et Ysidorus in 3° ethimologiarum. Sed iuxta Medicina dividitur in speculativam et practicam. Practica dividitur in maiorem scilicet in curativam doctrinalem, in apotecalem, in cyrurgicalem, et in conservativam. Sed iuxta philosophia naturalis que rerum causas comprehendit et actiones vaticinatur sit sterilis in generatione practicarum. Respondetur quod necessario scientia ex illa generata scilicet duplex practica: primo medicinalis speculativa, que scilicet una particularis philosophia generalis philosophie completiva, sicut iam dictum est. Secundo philosophia naturalis peperit aliam artem practicam que alchimia vocatur, que quidem scit facere mirabilia ex applicatione et combinatione naturalium virtutum, ut potest aquas mirabiles virtutis, quibus opus est, et medicas et amicabiles. Et scit facere nobiles colores, lazurium et minium, cenobrium et hungaricum, quibus pictores indigent. Et postremo cupiditate humana impellente illa ars presumpsit facere aurum et argentum et lapides preciosos, pro quibus hec ars adhuc continue laborat circa impenetrabilitatem seu secretum. Cameras dominorum et pauperum plurium ecclesiarum procerum. Et forte cupiditate excedente et humana curiositate incredibiliter sepius sophisticant.

deceptores multiplicat
pauperes infestat
divites depauperat
pauperes omnino destruunt
depravant multos et
turpiter mortificant

Scrutatori quorum patet hic quereretur utrum est ars alchimica in moralibus sit vel parum utilissima. Et de aliis sermo dicit Iohannes in textu. De quo dubio tangit aliquid alibi pro ut occurrit, quando de virtutibus loquitur mechanicis. Respondetur utrum hec ars faciat vel pro occasione multorum [illegible], ut videri quod ut plurimum sit scilicet. Ergo non est utilis rei publice, sed potius in pollucionibus [illegible] et predatoribus et prohibenda. Et hec quantum ad illam partem eius, quia mutare facit aurum et argentum vel alia plura metalla [illegible] permutare [illegible] generatorum. Et hec de divisione scientie summarie et perfunctorie dicta pro nunc sufficiant. Et quibus dictis qui vult pro artificiosa divisione arborem philosophie pretie constituere seu erigere [illegible] omnes species scientie speculative et practice, quibus quidem scientiis omnibus humana mobilitas multiplicatur, ornatur et variam utilitatem consequitur. Hec igitur arbor est famosa, florida et fructuosa ipsius philosophie et scientie, in qua nobiles homines laborant et ab initio mundi laboraverunt, ut fructus eius salubriter apprehenderent. Plurimis studiis hanc arborem ascendere conantes. Summum vero generis mortalium a radicibus [illegible] arboris ascendere ad extrema ramorum eius pervenire potuit. Sunt autem hec arbor septem radices, i. radicales seu initiales scientias, a quibus nisi ascendat in hanc arborem inchoare nemo in summitatem eius potest pervenire. De istis radicibus dicit [illegible] Hugo in suo Didascalicon. Et omnibus scientiis septem specialiter erudiendos decernunt antiqui in studiis suis ad opus erudiendi. In quibus tantam utilitatem preteris esse omnibus perspexerunt ut quisquis has disciplinas plene percepisset, postea ad aliarum notitiam magis inquirendo et exercendo quam audiendo perveniret. Sunt enim, ut dicit Hugo, quasi optima quedam instrumenta et rudimenta quibus via paratur anime ad plenam veritatis philosophie notitiam. Et inde trivium et quadrivium dicitur nomen accepit. Et eo quod hiis quasi quibusdam viis vivax animus ad secreta sophie introeat. Et quia nemo antiquitus nomine magistri vel doctoris dignus videbatur qui non hec septem scientias perfecte posset. Et quia hiis liberalibus artibus olim, dicit Hugo, ferventissime et plenissime studebant, multi inveniebantur qui et sine libris et ordine omnem scientiam disponere sciebant. Et hinc accidit tot eo tempore fuisse sapientes, ut plura ipsi scriberent quam nos legere possumus. Scolares vero moderni temporis et studentes, quia vix salutant artes a limine, tales aut nolunt aut nesciunt convenientem modum et discendo servare. Et hoc tempore multos quidem studentes, paucos vero sapientes invenimus. De ordine autem congruo et debito studendi et addiscendi est, ut dicit Hugo, quare philosophiam logica intelligere. Causa enim ipsa prius philosophiam inventa fuit. Unde dicit Vetere fuit logica inventa, cum nemo de rebus commendet dicere prius inspiciens recte et veraciter loquendi rationem agnoverit. Nam sicut dicit Boetius: Cum primitus antiquorum etas viris rerum et morum qualitates investigatum operam daret, veritate fuit falli sepe, quia vocum sine discreto intellectu et rerum qualitatem et discretionem non habebant.

ut accidit multis sicut Epicuro et aliis. Ideo statim post quamlibet disputationem credebat quecumque aliqualem rationem aut persuasionem comprehendunt, propter quod in multis errabat. Nota ut dicit Hugo quarto [?] commento [?] decursu invenit illud semper natura rei firmiter tenet. Quamvis dicit necesse est falli eos qui absque scientia disputandi de rebus naturam perquirunt. Sentiens itaque veteres in processu disserendi et investigatione veritatis multiplices fallacias accidere et ista quoque apparere contraria sunt inveniendi [?] scientiam [?] vere et falso. Et scientiam [?] syllogizandi [?] et vocabula et ad vitandas [?] fallacias disputandi que est logica seu dialectica. Et hec breviter de origine logice.

Sequitur textus

Ad minores artes veniam. Et que [?] tam longeva opera manum ad instrumenta [?], agricole, cementarii, fabri metallorum, lignorum quoque cesores, lanarii quoque et sutores. Et ceteri qui variam suppellectilem et vilia opuscula fabricant absque rectore esse non possunt. quod [?] incipit vel [?] quod medicorum est. Continuatur sic: ista littera [?] In precedenti particula [?] ... [illegible] argumentum per locum a maiori. Et si in artibus liberalibus indigentibus ad inveniendum nemo perfecte potest ad plenum nisi mediante doctore, multo minus ad intelligentiam sacre divinitatis [?] absque magistro pervenire potest. Hic vero ponitur locum [?] simili argumento [?] ad idem quod [?]. Volens dicere [?] quod nemo perfecte potest esse [?] in artibus mechanicis sine doctore, que minores sunt et minus difficiles artibus liberalibus. Sic ergo ipse [?] artes mechanice sunt minores [?] liberalibus [?] in difficultate, quia non sunt tam difficiles, [?] in comparatione [?] ... [illegible] in reputatione, quia minus [?] ... [illegible] acuitate ingenii. Quando igitur eruditio plena in theologia requiritur magistrum et doctorem. Et hinc [?] sunt [?] ... [illegible] hic [?] ubi. Ad minores artes veniam etc. Tria sunt septem artes de quibus superius dictum est, vocantur maiores, quia tendunt ad bona anime, que sunt natura bona. Artes vero mechanice tendunt ad bonum corporis, que vocantur bona media, scilicet ad acquisitionem bonorum fortune, que dicuntur bona minima. Alie vero vocantur artes ille serviles, quia circa opera varia deserviunt humanis necessitatibus. Et ut [?] subtiliter vocantur artes liberales vel [?] quia ut dicit doctor liberos, id est expeditos et exercitatos requirunt, et subtiliter ... [illegible] de his natura et ... [illegible] disputare possunt. Vel ut dicit quia antiquitus tantum liberi, id est nobiles, in eis studere consueverunt, plebei vero et ignobilium filii artibus servilibus et suis practicis applicabantur. Et ideo ut videmus sit totum per gradus. Ideo vocantur iste artes mechanice, id est adulterine, quia de opere artificis agunt, quod a natura formam imitatur. Sunt enim tria opera: opus dei, opus nature, opus artificis imitantis naturam. In istis tribus operibus continetur opus humanum, scilicet ... [illegible] natura ... [illegible] imitatur. In his tribus operibus continentur ... [illegible] et nominantur mechanica, id est adulterina, chadmeth [?] et claves [?] ... [illegible] quare dicitur mechanica. Similiter autem opus artificis imitatur naturam. Longum foret et ... [illegible] per singula explicare. Inducit tamen Hugo ... [illegible] pervenit [?]. Unde inquit: qui primus statuit [?], id est ... [illegible] fabricatur ... [illegible] est, qui domum struit, montes [?] respexit. Ad filandum vero et texendum aptus ... [illegible] Qui usum armorum et vestimentorum primus invenit, considerantur [?] ... [illegible], ipsa quedam habet arma et indumenta quibus nunc pariter ab incommodis defendunt. Nigra [?] cortex ambit arborem, penna tegit volucrem, piscem squama operit, lana ovem induit, concha testitudinem recipit [?] ... [illegible]. Nec sine causa factum est quod cum singula animantia sua arma habeant, solus homo inermis nascitur et nudus. Convenit [?] enim ut illis, que sibi ipsis [?] providere nesciunt [?], natura consuleret. Et quod homo ... [illegible] minor se causa [?] ... [illegible] et reperiendi perveniret [?]. Unde illa que ceteris animalibus naturaliter data sunt [?] ipse [?] ratione et industria investiganda, multo magis nunc claret in homine ... [illegible] ingeniose inveniendo, quam naturaliter habendo claruisset. Habere enim ... [illegible]. Et hinc [?] ... [illegible] ingeniose omnes excogitant artes. ... [illegible] indigentia, adiutorium [?] et ... [illegible] que ingeniosa sunt copulantur ... [illegible] in miseriis et defectibus subiectos ad inveniendas artes et scientias, quibus humane nature corporales et spirituales debilitates ... [illegible]. Et eius defectus supplentur, per hoc enim invente sunt artes mechanice que tendunt ad bonum corporis et artes liberales que tendunt ad bonum anime. Unde vult [?] Hugo: Omnium igitur humanarum artium ... [illegible] seu studiorum, que ... [illegible] moderatur, finis et intentio ad hoc spectare debet, ut vel nature nostre reperiatur integritas

[?] indigentia adiutorium nativitas

vel defectum quibus subiacet [corporis] [vita] temporis interitus / deus. et sunt in homine bonum et
malum in natura et vicium / Natura. et. istius [illegible] at [illegible]. bonum omnis operatur / vicium et
omnis corruptela malum / vicium semper excludendum est / et malum extrema [illegible] reparandum est /
[illegible] sed [illegible] extinctum non potest. Saltem ad salubri remedio reparandum est / hoc est [illegible] quod
curando quod omni humano studio agendum est [illegible] natura reparetur / et excludatur vicium /
Integritas vero nature humane [illegible] perficitur / scientia et virtute. In quibus solis nobis cum
supernis et divinis substanciis similitudo est / Ex quibus colligi potest illud quod supra dictum est cap. 12 omnium
humanarum artium et scientiarum ad hunc finem currit intentio / ut vel divine ymaginis similitudo in
nobis reparetur vel huius vite necessitudini et imperfectioni consulatur testatur b[eatus] Augustinus 18 de civitate dei
Hic attende potest magnam perfectionis sedem / Sciendum est ut aliquam nostri esse perfectionem seu dignitatis
gradum attendit / aut penes dignitatem obiectorum / id est rerum de quibus considerant / aut penes rationem
abstractionis qua res considerant / aut penes puritatem certitudinis / aut modum in demonstrando [illegible]
[illegible] aut considerationem [illegible] / aut quia necessaria [illegible] relinquitur ut considerantur
Tamen alius modus preter eos invenitur. et [illegible] quem ponit [illegible] tangitur / Quod scilicet perfectionis
dignitatis [illegible] est attendi potest in [illegible] ad finem humanum / et ad verum hominis felicitatem / que
consistit in plurimis perfectionibus divinis [illegible] quod sunt intellectus et voluntas / Et secundum hoc illa
scientia est perfectior / que magis homines assimilat et conformat deo in intellectu et voluntate / Hec est
que plus facit [illegible] aut que disponit immediatius et perfectius intellectum humanum ad cognitionem
dei. In cuius clara visione consistit beatitudo hominis quantum ad intellectum / aut que plus et immediatius
aut efficacius afficit et dirigit voluntatem affectionem. voluntatem habere ad veritatem virtutis et iusticie
operibus potissime et nobilissime perficitur homo / Cum videmus [illegible] in cognitione virtutis ordinetur
tamen in fine rectitudine voluntatis / Sed dicitur ut illos qui ponunt voluntatem potentiam nobiliorem
potentia intellectiva /
Et quia in predictis solum tactum est quibus sit finis [illegible] omnium ar-
tium et scientiarum ad quem cursu tendit omnis studiosa humana sollicitudo / Restat tacta est. oratio et opor-
tunitas invectionis artium et scientiarum / Ideo est de duplici origine humane cognitionis / seu scientie
[illegible] prima fuit primi hominis spiritualis illustratio / Secunda fuit lapsi hominis naturalis erudicio
seu veritatis [illegible] investigatio / Sed ipso [illegible] de illa duplici origine / Intellectus vero fuit a sursum
alia a deorsum / Advertendum quod primo in hac investigacione seu in 2a scientia et artium inventione natura

investigabat et intellexit / creatura imitabat / victorem humanum cogitabat / scriptura divina adiuvit / periculum conservit / Et deus gratia afferit /	Et sunt iste scientie in quibus initium seu originem sumpsit omnis humanarum artium et scientiarum adinventio / De primo dicit Hugo in Didascalicon quod natura intellectualis humane [illegible] capaci / non possit ut [illegible] subiecta sensibus apprehendit que est sensibus imaginationis accepta / ad insensibilia et spiritualia consurgere. Semper intuitus / donec [illegible] apprehenderit primum et solum [illegible] quod est deus. et in illo quiescit iuxta illud b[eati] Augustini in confessionibus domine creasti nos ad

te / Ideo inquietum est cor nostrum donec requiescat in te / Et ut intellectualis natura humana. ad illud quod
perveniat inditum est illi [illegible] ut per ea que sibi nota sunt deveniat in cognicionem ignota investigare.
tando de quolibet an sit quid sit. quomodo singulare sit. quare sit / Hec est igitur humani animi nobilis
conditio. ut semper intelligere [illegible] investigare et [illegible] inveniendi apperetur / Et hoc
[illegible] donec in omnibus rebus [illegible] vel [illegible] quodammodo [illegible] / Et hoc
[illegible] aliquid esse quod [illegible] / Et si non [illegible] / Et sic vere
Hec est ergo dicit Hugo humane nature dignitas / quod omnis quidem naturaliter [illegible] eque [illegible]
non omnes eque noverunt / Animus enim corporeis passionibus [illegible]. et per sensibiles formas
extra semet ipsum abductus oblitus est [illegible] nobilibus [illegible] oblivisceretur sui [illegible] / Et ab
[illegible] vera [illegible] et [illegible] / Et hec [illegible] involucris carnalibus / Et ab
[illegible] obtenebratus et defedatus. ut [illegible] / Reparatur autem talis animus humanus / aut [illegible]
[illegible] et scientias liberales [illegible] / ut [illegible] agnoscat [illegible] / [illegible] extra
se non querere. quod in se potest invenire / sed [illegible] ymaginem [illegible] / ut discat sua creatoris
dignitate / ut discat [illegible] procedi ad verum felicitatem / Et hec vera dicitur contemplativa [illegible]
[illegible] puto in libris augustini de trinitate in litteris [illegible] ab [illegible] distinctam / [illegible]
[illegible] non [illegible] ab illo. [illegible] ut sapiens fieri [illegible] mens et intellectus
potest / In hac philosophia [illegible] magna [illegible] est / et hac in alia [illegible] donum [illegible] de-
migrare / In huius studiis. nobis omnis opera et cura ponenda est / et in hac philosophia [illegible]
[illegible]

Dignitas

[Margin:] [illegible] / voluntas [illegible]

[Margin:] [illegible] / [illegible] sit / quid / quale / cur

[Margin:] [illegible] / Sapientia contemplativa

Item
et illa prope principium non contemplationis amore

fame veritatis. Unde facit illorum primitus occasionem [illegible] Et ergo nisi [illegible]
solvi studiosi hanc philosophiam sine doctrina cepissent, inceperunt aliqui implicantes homines [illegible]. aliqui [illegible]
Et hic huius fecunditatem in talis facit reditum et expressum. Unde ergo dicit Hugo in hac vita
solamen quam studium sapientie: qui invenit felix est et qui possidet beatus est. Et hic de primo
videlicet quod intellectus noster humanus impellebatur ad paratis inventionis et earum inventorum exigebat.

2m — De 2° vero quod circa ad hoc incitabat necessitas per [illegible] vel de similitudine [illegible] ad inventi-
onem de dispositionibus rerum et earum operationibus et [illegible] incepit homo in Egipto philosophari.

3m — De 3° autem quod inopia et adversitas indigentie et vexatio que dant intellectum cogunt ad inveniendum
artes vivendi. Dicitur est supra. De 4° vero quod divina scriptura advenit in invencionem scientie et

4m — artium apparet. Quia ex indiciis et certis scripturis in quibus erat cognitio veritatis et virtutis
dispositio per multas captivitates et universum mundum philosophi et studiosi gentilium ceperunt occasionem mul-
tarum speculationum et opinionum doctrine et veritatis. Sicut ut apparet de divinitate dei [illegible] plura
predicamenta [illegible] dedicasse in Egipto. Et ita verisimile est de aliis philosophis qui totum mundum circuierunt pro
acquirenda cognitione veritatis et post eorum predicationem per longa [illegible]

Item Hugo [illegible] decem dei c. 31. Et poete inceperunt tempore iudicum populi israel et antiqui-
ores philosophos habet regum. Et quod famosi philosophi inceperunt et floruerunt post prophetas israeliticos. Et ita

poesie et scripture ecclesie poete — ars poetica a divinis scripturis qui plurium [illegible] et [illegible] locuntur. Sic originem occasionis
habere potuit. Et similiter rethorica et gramatica. Quia licet hebraice fuit prius, quibus deus
scripsit populo hebraico precepta x in tabulis lapideis, a quibus quam legitur omnes alie videntur originem
[illegible] habuisse. Et ita apparent primarum inventores bibisse. De-
inde talem occasionem sic inventores habuisse

5m — De 5to vero quod inventoribus scientie quasi [illegible] aliquando revelabant
[illegible] ipsis. [illegible] patuit quantum ad malos spiritus. Ubi dicitur est qualiter philosophi per cognitionem veritatis ad-
de quo supius patuit quantum [illegible] Memphitices vates id est sacerdotes ydolorum. Sed quia experientia multa alia dicta sunt
de tali suspecto modo originis gentilium tradito specialiter. Et ideo fecit etiam per [illegible] post [illegible] fi-
eri dicitur dulcationem a nomine ydoli. Quia pro derivatione et inventione illius veritatis [illegible] significatur
per, 1 pr — confirmata obtulit. Et plura in aliis potuit [illegible] velut post [illegible] de [illegible] quo-
rum [illegible] spiritus offerebat [illegible] cupiditatem [illegible] consuetudine paganorum. [illegible] multa secreta
de philosophia declarabat. Ex quibus patet contra [illegible] gentilium autorum antiquitatibus [illegible] re-

Con— retinenda tamquam [illegible]. Et quod tradicio antiquorum poetarum, philosophorum et astrologorum [illegible] et
clausi [illegible] vallare [illegible] a [illegible] sine diligenti inquisitione [illegible] deglutiende
[illegible] spiritus veniunt [illegible] scripta [illegible] veritatis. [illegible]
quam [illegible] in [illegible] studiosi gentilium revelaverunt aliquas veritates, aut velle [illegible]
ex bonis spiritibus [illegible] studiosi gentilium [illegible] in libris platonicorum [illegible] Johannes de qua [illegible]
[illegible] in libro confessionum se invenisse in libris platonicorum principium evangelii Johannis [illegible]
in superioribus prelectum. Similiter et in pluribus locis libri de civitate dei [illegible] tamen [illegible]
talium sibille [illegible] fuerunt inspirate. Et videtur adhuc [illegible] ut legitur in sacra scriptura
deus sepe in malis revelavit veritates futuras ut Balaam ariolo et aliis. Quare ergo stu-
diosissimis inquisitoribus veritatis moribus voluisse [illegible] revelatum fuisset ex divina benignitate
que facit solem intelligentie oriri super bonos et malos. De 6to vero et ultimo. Quia

6m — videlicet [illegible] et artium inventores quod de specialibus aliquid advenit [illegible] eorum ingenia
et digendo in processu [illegible] investigaverunt veritatem cuius eis nichil revelavit. Hoc tamen apparet
per Hugonem in multis passibus librorum de [illegible]. Et ut tacta de magnis et aliis [illegible]
credo quod homines [illegible] apparuit [illegible] rudimenta gramatice tempore [illegible]
[illegible] sine apte [illegible] humana [illegible] speciali de diccione. Sic inventa sunt [illegible] posset
[illegible] et hic dederunt [illegible] hoc tempore brevius. Apparet ergo expresse quod ad inventionem scientiarum
et artium magis attribuenda sit divine gratie et providentie quam subtilitati humane industrie. Non est
tamen [illegible] de origine, et prima inventione artium [illegible] inventorum gramatice. Homines [illegible] loquendo
[illegible] et [illegible] inventorum [illegible] sillogizare [illegible] et hugo et [illegible] gramatica
et [illegible] in arte redacta fuerunt. [illegible] erant in
usu quam in arte. Et [illegible] deinde homines usum in arte posse converti. Et quod [illegible] erat
[illegible] et [illegible] regulis et preceptis posse restringi. Ceperunt illud in quo usus plus habuit
[illegible] in quo nichil supplesset quod supplendum restaret. Et tales fuerunt [illegible] artium omnium
origo [illegible] esset artificialis gramatica. Homines [illegible] et [illegible] loquebantur. Et [illegible] esset

artificiali logica sylogizabat et disputabat. Et pristinum cum distinctionem ipsarum invenit habuit et etiam de aliis. Artes quoque et scientie ab usu ut dicit Hugo principaliter surrexerunt licet usu meliores et digniores sint. Hic [illegible] posset applicari tractatus longior qui ex hystoriis colligitur qui fuerunt singularum artium et scientiarum primi inventores. Et quo extiterint et ubi. Et quando per eos singule artes et scientie exordium sumpserunt. Sed ne animos viros gravet prolixitate dicendi artistis tractanda relinquo. In quorum actibus ipsa [illegible] inveniuntur.

Revertor ad litteram tenorem iam prelecte. Ad minores artes id est mechanicas venia. et scilicet hoc ad illas artes que administrant scilicet non tamen lingwa docendo. quam manu scilicet exemplariter ostendendo. Iste textus qui de artibus mechanicis fuit in precedentibus inchoatus et applicatus ad [illegible] sermonem fecit tunc audiebatur. Et protrahendo ibi primum [illegible] scilicet ad minores artes fuit in generali comparatum. cum de artibus mechanicis et liberalibus. Nunc specialiter videndum est de illis minoribus scilicet mechanicis artibus quarum operarios tangunt in littera a textu primo cum dicit exemplando. agricole scilicet qui colunt agros. Cementarii qui cum cemento operantur. Fabri metallorum scilicet ad differentiam aliorum fabrorum. quia dicitur faber ferrarius ut faber lignarius. lignarii qui tegunt. Lanarii id est qui operantur de lana. et fullones id est qui operantur et mitigunt pannos. Et dicuntur a fulgeo fulges quia faciunt pannos fulgentes. et textores qui varia suppellectilia et alia opuscula vel opera fabricant absque doctrina non. potest esse quod capiunt id est docti vel periti in artibus illis.

Suppellex dicitur omne instrumentum illud vel ornamentum domus. Et dicitur a suppleo es quia supplet defectum domus. Iste enim textus litteralis finit textus. Sed pro ampliori materie premittendum est istorum et aliorum quod hic impleatur illud quod Hugo scripsit in libro allegato. [illegible] in quibus ipse et quod pars consistit sapientia. subiungit. dicit [illegible] textus reliquas id est certas mechanicas loquendo [illegible] ad sapientiam referri possunt. Expressius sic loquitur per vocem eloquentie mechanice [illegible] ad ethicam per [illegible] moralis et operis. Et conformiter videntur omnes artes mechanice in usum [illegible] ad id est artes liberales dependentes dicit sic. Hec sunt ancille quas [illegible] philosophia in dote accepit. Cum enim omnis eloquentie cum mente sint sapientia omnes artes serviunt. Et hunc ad rem publicam pluribus quedam veniunt scilicet mediante anima [illegible] sapientia. Et maxime theorica sapientia que verificat harum artium intentiones et fines in suis operibus. Et non solum utiles sunt iste artes ex eorum operibus intrinsecis. Sed est ad cognitionem veritatis et nature per experientias particulares cum rebus quas singule artes tractant sunt conducentes. Secundo sunt etiam utiles sine exteriori opere ad producendum oportuna prestandum. Secundum gubernationem rei publice. utpote ad cognoscendum utilitatem. aut preciositatem rerum artificialium. que veniunt in usum humanum. ut etiam [illegible] et qualitatem cognoscendum. [illegible] sapientia. Et omnis non expedit [illegible] mechanice operari. tamen eis expedit est mechanicas scire [illegible] ex ea dictis immediate. Patet est hic quia omnis specialis cognitio mechanica. ut alia cum quantumlibet res consistit est anime perfectio. Omnia sciencia secundum dominum [illegible] de anima. Solo etiam ex cognitione. vel apprehensione rerum quarumlibet intellectus humanus vilescit [illegible] intellectus humanus recipit intentiones. sed per res sensibilium specialiter. sine

Ratio est. Tamen [illegible] est per se mala. aut vilis [illegible] est ex apprehensione [illegible] materia. Vel aliquis res quod est per se [illegible] et abhominabiles intellectum vilescit. maxime intellectus generatio eorum. quas novimus viles [illegible] absurdissimum est angelicum. [illegible] vilescit [illegible] et alia predicta quando philosophus. post omnia liberalium disciplinarum studia. et

Ista quoque attendens [illegible] ad artem figuli descendit agnoscendam. Et ut [illegible] aliquis textum philosophum discipuli eius laudibus magnis suis efferrent [illegible] cum eius gloriantur. Patet quoque quod doctrine mechanice in se non sunt contempnende. licet viles aut turpes habeantur. Et quoniam patent ad supplementum sapientie pertinent. et non parum humana meditacio erudiatur et producatur [illegible]. Patet est omnis non decet precipue mechanice operibus vel rustico operi vacare. Tamen expedit ipsum talium sciencia non ignorare.

Per hoc autem quod dicit Salomon in littera. Et textores qui varia [illegible] fabricant. Et per hoc est vel doctores sancti dicunt quod aliqua magis expedit ignorare quam scire. Non volunt quod ex cognitione veritatis cuiuscumque intellectus humanus imperficiatur. Sed vilescit. [illegible] philosophus quod aliqua ars. aut sciencia per se sit mala. Sed aliis [illegible] sic dicunt que tanguntur

Marginalia: fullones; nota; istorum et aliorum; ut fieri intellectus humanus ex apprehensione ipsius vilibus

et simulacrum ... [illegible] ... et ... [illegible] ... alique secundum prohibet vel [illegible]

Quod vero hic dicitur in littera agricole [illegible] Hugo de sancto victore in suo Didascalicon

dividit omnes mechanicas in septem quarum tertia sunt lanificium armatura navigatio

Et sunt gratia ... [illegible] ... quod est theatrica mechanica ... [illegible]

dicitur hoc ... [illegible] ... ludos seu spectaculorum a theatro ubi populus ad ludendum

convenire solebat. Vel ... [illegible] ... theatro ... [illegible] ...

quia locus celebrior fuit ceteris. Et ... [illegible] ... Hugo de sancto victore ... [illegible]

[illegible] ... in theatris et in aliis locis ... [illegible] ... ad ludendum apud antiquos

ludos vero tales antiqui ... [illegible] ... artes et legitimas actiones ... [illegible] ... duabus causis ... [illegible]

... [illegible] ... motu naturalis calor ... [illegible] ... corpore. Secunda est quia ... [illegible]

sunt ... [illegible] ... ad ludendum convenire ... [illegible] ... voluit determinata loca esse ludendi ne forte in diversis

conventicula facientes ... [illegible] ... perpetrarent. Et hic ... [illegible] ... Hugo ...

mechanicas in genere. Et aliis modis ... [illegible] ... dividi possunt seu distingui in quantum

... [illegible] ... et ... [illegible] ... quibus homo indiget in hac vita scilicet ad acquisitionem

et conservationem ... [illegible] ... corporalium et spiritualium. Et ad remotionem oppositi mali sicut ad ...

animalis. Ad hoc modo ... naturalis omnes mechanice videntur pertinere. Ad conservationem bonorum corporalium pertinet ars ... [illegible] ... ars ... [illegible] ... ars coquendi etc.

Ad conservationem bonorum spiritualium pertinet ars scribendi ... pergamenum faciendi

Et ... [illegible] ... facile ... possunt. Secundo mechanice possunt dividi ... [illegible]

... [illegible] ... instrumentorum quibus utuntur. Quedam enim

mechanice faciunt opera sua ... [illegible] ... artificialibus ut ... [illegible] ... Quedam vero

per instrumenta naturalia et artificialia sicut fabri per ignem et malleos. Quedam utuntur ... [illegible]

solo ... [illegible] ... actionibus naturalibus ... paucis artificialibus instrumentis ut ... [illegible] ... et

... [illegible] ... Tertio mechanice plurimum utuntur variis instrumentis scilicet naturalibus et artificialibus

... [illegible] ... ars imitando naturam volens facere opera ... [illegible] ... imitatur duplici

processu. Primus est processus ... [illegible] ... naturalium actionum ad determinata passiva.

Secundus processus est per instrumenta artificialia ad faciendum figuras et formas similes ... [illegible] ... natura

... [illegible] ... processu ... [illegible] ... ars magica et nigromantia in parte. Et ars alchimica. Et

... [illegible] ... ars ... [illegible] ... faciendi ... [illegible] ... et plantas ... [illegible] ... lapides. Et hic ... [illegible]

naturalium actionum et applicatione ad determinata passiva. Et in hoc processu ars natura semper ...

... [illegible] ... ars ... [illegible] ... et ... [illegible] ... sicut fit ... in floribus

et in aliis rebus naturalibus. ... [illegible] ... ars dicte processu facere

In secundo vero processu ... [illegible] ... ut potest per instrumenta artificialia facere formas et figuras similes

formis et ymaginibus quas ... [illegible] ... ars ... [illegible] ... separare ...

... [illegible] ... Et hic in figurationibus et ... [illegible] ... ymaginum. Ex predictis ... [illegible] ... et

... [illegible] ... Welhelmus ... [illegible] ... in libro ... [illegible] ... actus ... [illegible]

... [illegible] ... artes ... [illegible] ... mirabilibus ... [illegible] ... Et quod omnis

instinctum artificiose operandi rebus ... [illegible] ... aranea ... [illegible]

... [illegible] ... apis ... [illegible] ... exagonum facit et ... [illegible] ... mirabili ... [illegible]

artificia. Nota ... [illegible] ... ut ... [illegible] ... tamquam ... [illegible] ... tamquam

liber. ... [illegible] ... tamquam ... [illegible] ... et ... [illegible] ... ad ...

... [illegible] ... artifice ... instructus. ... [illegible] ... tamquam ... liber. Et ... [illegible] ... sibi

liber. Et ... [illegible] ... erit aliquis ... [illegible] ... artis ... [illegible] ... naturalem ... [illegible]

... [illegible] ... Et ... [illegible] ... naturam artificiosam ut patet in corporibus

... [illegible] ... plantarum ... [illegible] ... convenire. ... [illegible]

... [illegible] ... artificiose operantibus ...

apparet in creaturis ... [illegible] ... apparet per absurdissimum

... [illegible] ... artificem. ... [illegible] ... [illegible]

... [illegible] ... ars nullus posset ...

... [illegible] ... Et hic in ... [illegible] ... figurando ... aliquid

... [illegible] ... pictor ... [illegible] ... ymagines ... [illegible] ... monstruosas ...

... [illegible] ... ex arte ... [illegible] ... naturalis ... [illegible]

... [illegible] ... aranea ... [illegible] ... signum ... [illegible] ... posse ... aranea

... [illegible] ... artificiose ... [illegible]

... [illegible] ... magis ars ... [illegible] ... magis ... [illegible] ... et ... [illegible] ... magis ...

... [illegible] ... aranea ... [illegible] ... fila ... [illegible]

... [illegible] ... et ... [illegible] ... et ... per providentiam

... [illegible] ... aranee ... [illegible] ... et ...

... [illegible] ... formice ... [illegible] ... et ... [illegible] ... artificibus ... [illegible]

... [illegible] ... et ... [illegible] ... Et ... [illegible]

... [illegible] ... ad ... [illegible] ... ratio ... [illegible]

[Side note, top right, bracketed: Lanificium, Armatura, Navigatio, Venatio, Agricultura, Medicina, Theatrica]

[Margin notes, left: ... acquisitionem ... conservationem bonorum et remotionem et ... / aurum naturale / Welhelmus Parisiensis ... parte 2a / ... / ... / ... aranea ... / ... aranea]

velucet ut videatur ymago artificis producta quam in natura inveniatur que effigiet. Verbi gratia unum folium arboris vel unum florem etc. [Item] 2° quia multis ymaginibus a natura factis ars facere potest in eadem specie graciorem et commensuratiorem. Ac magis accedentem ad yma[ginem] [illegible] ille speciei. [Item] 3° quia ex quo artifex recipere potest in uno homine faciem optime formatam, in alio collum, in alio manum etc. nichil prohibere videtur quin artifex facere possit [illegible] et pulcriorem ymaginem habentem [illegible] quam natura [illegible] fecit. [Item] Cum istis tamen stat quod nulli ymagini a natura facte ars humana potest omnino similem facere [illegible] de [illegible] que sunt de genere speciei qualitatis. Ubi dicitur qualitas forme vel circa aliquid constans figura [illegible] et superficiebus [illegible]. Et ille modus dicitur [illegible] vel superficie vel in [illegible] corporibus et superficiebus [illegible] referuntur ad [illegible] ad formam [illegible] et in toto et in partibus [illegible] corporis [illegible] forme corporis sive superficies [illegible] forma. Et ad [illegible] ad figura ad [illegible] vel [illegible] in tales vel in tales angulos [illegible] figura. Et [illegible] dicit [illegible] comparando ymaginem [illegible] formam vel figuram de genere speciei qualitatis. Nullus artifex [illegible] facere potest similem [illegible] ymaginem ille facere [illegible] natura. Et [illegible] quia [illegible] [illegible] veri [illegible] homo distincte [illegible] igitur [illegible] predicta. Dicendo quod causa [illegible] attingit optima et proportionalissima effigie in specie humana ut [illegible] impedimentum [illegible] applicatione ut [illegible] impedimentum [illegible] ars [illegible] attingere non potest [illegible] separare in effigiendo ut figurando [illegible] vellet. Et [illegible] agens [illegible] potest [illegible] quod [illegible] [illegible] in ymagine artificis [illegible] et [illegible] [illegible] in arte agentis [illegible] ut visum est.

[Item] [illegible] impedimentum in [illegible] organis ut instrumentis mediantibus quibus ars efficit ut exprimat conceptum artificis [illegible] quam ars non impedita adhuc posset superare [illegible] [illegible] non impeditam. Et si non ars [illegible] potest ars [illegible] applicare [illegible] passivis sine impedimento. Et hoc sit in quanto dictum de imitacione qua ars imitatur [illegible] figuris et formis ymaginis [illegible]. [Item] In coloribus non [illegible] separare [illegible] et hoc [illegible] ad colores [illegible] et [illegible].

Hec [illegible] ad [illegible] quod non [illegible] in effigiendo res ars [illegible] imitari naturam [illegible] et [illegible] et [illegible] in hoc quod sicut natura non abundat in superfluis nec deficit in necessariis ita ars [illegible] sempre [illegible].

1 [Item] [illegible] in hoc quod sicut natura omnem disposicionem suam [illegible] facit propter finem [illegible] ita et ars facere semper [illegible].

2 [Item] [illegible] in hoc quod sicut natura facit semper de possibilibus quod melius est et [illegible] ita et ars vult facere. Verum est [illegible] in hiis tribus ars non [illegible] naturam. [Item] [illegible] ad [illegible] [illegible] quod opera artis magis et sepius [illegible] in superfluis [illegible] natura. Natura enim non facit aliquam disposicionem in suo effectu nisi certa et racionabili [illegible] ad [illegible] utilitatem. Quia deus et natura nichil faciunt frustra [illegible] 2 celi et [illegible] ars [illegible] dat [illegible] operibus artificialibus plurimas disposiciones propter [illegible] et [illegible]. [illegible] ut de [illegible] [illegible]

3

<table>
<tr>
<td>[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
superfluis. Et [illegible]</td>
<td>de aliis [illegible] et superfluis ornatibus et delicatis disposicionibus rerum artificialium. [illegible] non humana indigencia seu [illegible] adinvenerit. Sed [illegible] humana magis [illegible] excogitantur [illegible] [illegible] in [illegible] non [illegible] laborare. Et [illegible] mechanice [illegible] ad [illegible] non [illegible] [illegible] et [illegible] quia [illegible] disposicio et [illegible] a natura [illegible] [illegible] 2 phisicorum. Quia</td>
</tr>
</table>

[illegible] dat [illegible] disposiciones [illegible] et [illegible] ad fines et operaciones [illegible] ad [illegible] ad [illegible] artifex [illegible] operari [illegible] adinveniret. Et hic tangit quoddam [illegible] opus artis humane [illegible] mechanice [illegible] quia [illegible] magis voluptas humana introducit [illegible] [illegible] ad opera artificialia et [illegible] magis introducit [illegible] voluptas [illegible]. Hoc apparet quia opera que [illegible] et in [illegible] [illegible] ad [illegible] et [illegible] ad hec sufficerent [illegible] [illegible] multi [illegible] et [illegible] hoc [illegible] artificialia [illegible] modo nobis [illegible] [illegible] voluptas seu luxuria adinvenisse [illegible] et non [illegible] humana indigencia [illegible]. Et hoc de secundo modo [illegible] mechanicorum.

3o [illegible] distinguitur [illegible] penes hoc [illegible] quedam earum sunt utiles [illegible] utilitati [illegible] curiositati et vanitati. [illegible] ista 3a [illegible] in omni arte mechanica [illegible] [illegible] ut in pluribus [illegible] mechanica [illegible] in suis operibus quedam [illegible] quasdam dispones que sunt [illegible] Et quedam que sunt in optimo commodi [illegible] que sunt vane curiositatis [illegible] et plures artium mechanicarum plus laborant [illegible] et que sunt curiositati [illegible] et superfluitati quam in [illegible] operibus que sunt nature utilitati ut sunt aurifabri · pictores
[illegible] et ut plurimum homines artifices [illegible] subtilitate [illegible] — sculptores
et [illegible] [illegible] expediunt pluribus artificibus et operibus mechanicis que sunt ornatu — lathomi
et curiositati [illegible] in hiis que sunt oportune utilitati. Notandum [illegible] que contingit — [illegible]
artifices mechanicos quadruplicater [illegible] in [illegible] peccare [illegible] attende [illegible] — fullones [illegible]
[illegible] doctrina et [illegible] possibilitatem reformare.

Primo nimis curiose [illegible] intendendo et nimis adinventionibus [illegible] opera sua ut [illegible] [illegible] simplicioribus et [illegible] [illegible] ut [illegible] videmus apud artifices mechanicos [illegible] aliquas [illegible] [illegible] vel in [illegible] aliorum artificum [illegible] aliquo subtili opere [illegible] [illegible] 2o [illegible] opera [illegible] in [illegible] in forma [illegible] 3o [illegible] [illegible] pro artificio [illegible] [illegible] vendendo [illegible] 4o [illegible] solo intentione lucri et acquisitionis [illegible] laborando. [illegible] aliud [illegible] Nota laborare [illegible] [illegible] principalis laboratoris [illegible] ut adiuvet [illegible] indigentes et imbecilles ut [illegible] [illegible] in opera [illegible] dei. Et ut ipse operans acquirat [illegible] [illegible] ad [illegible] Et si labor mechanicorum artificum [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] solo [illegible] [illegible] — [illegible] laudandi
[illegible] [illegible] vite eterne.

Hic [illegible] et [illegible] [illegible] artes [illegible] ornamentorum [illegible] [illegible] que sunt ad [illegible] vel [illegible] et [illegible] sunt in [illegible] [illegible] aut prohibende.
Et breviter solet videri [illegible] [illegible] sit ars ad faciendum aliqua opera quibus homines [illegible] [illegible] [illegible] artifices talia facientes prohibendi sunt in [illegible] ut [illegible] fabricare ydola vel aliquid ad ydolorum cultum pertinens vel ad superstitionem [illegible] [illegible] [illegible] sit ars [illegible] operibus [illegible] homines [illegible] et male [illegible] sicut sunt gladii et sagitte et alia [illegible] [illegible] talium artium [illegible] prohibentur in operibus talibus [illegible] Si [illegible] operibus aliorum [illegible] homines ut plurimum male [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non sunt [illegible] [illegible] artes [illegible] possint [illegible] que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Etiam in documento [illegible] et plurimis et aliorum [illegible] [illegible] 2o [illegible] plato [illegible] poetas cum suis figmentis et ludibriis [illegible] et de [illegible] [illegible]
[illegible] de artibus [illegible] ornamentorum quibus [illegible] mulieres [illegible] [illegible] grata [illegible] Solet videri per auctoritatem scripture [illegible] mulieres possunt licite se ornare [illegible] ut [illegible] decentia status sui [illegible] aliquid [illegible] [illegible] in [illegible] ut placeant suis viris. [illegible] igitur [illegible] artifices talium ornamentorum [illegible] in [illegible] talis artis, nisi forte [illegible] aliqua superflua aut curiosa nimis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab arte [illegible] et [illegible] textorum multa abscondere opera [illegible] pure ad pompam et vanitatem sunt [illegible] homines [illegible] et curiosos [illegible] [illegible] corporis [illegible] [illegible] solum in talibus [illegible] pompa [illegible] vana gloria [illegible] [illegible] in [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corporalis decore [illegible] [illegible] pompa [illegible] in ipsis [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] opinor [illegible]
[illegible] solum ordinantia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pertinet [illegible] [illegible] [illegible] aliquis [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] sui status [illegible] [illegible] Et [illegible] artes [illegible] ornatum [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] sunt licite et non prohibende [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fugienda [illegible] [illegible] Et [illegible] in [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] omnis ars mechanica [illegible] aliquid ad utilitatem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] solum [illegible] fugienda [illegible] [illegible] [illegible] nulla ars mechanica [illegible] ordinatur ad superstitionem ut fabricatio ydolorum et similia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ars vel industria [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Margin notes:

+ ut ad defendendum [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible]

[illegible] [illegible] 1m / 2m / 3m

quod sit iniusta. Secunda est utilis ad humanos usus, ut res necessarie habeantur in propria sed ordinata
requirit esse in una questione per certas rationes. Quarto [illegible] idem vide de advocatis et
oratoribus exhibita. Prima utile est hominibus, ut eis in rebus eius [illegible] et instrui
defendatur. Forte aliquibus [illegible]. Idem videtur de usuris, quia licite sunt, cum fiunt moderate
[illegible] quam pretio propter pecuniam indiget. Et ob hoc utile sit eis licentiam pro
usura pecuniam. Secundo [illegible] non est simile, quia usura explicite expresse a lege est
prohibita et canonibus. Non autem ars venatoria. Et si dicatur quid tunc de arte ve-
natoria sit sentiendum. Ipsa enim sit licita est et clericis et laycis, dicitur [illegible]
sed illa que est piscium licita [illegible] et est [illegible] ut habetur in decretis. Tamen illa
que est ferarum et avium non omni persone, nec omni tempore licita est, unde contra [illegible] habetur [illegible] et per [illegible]
venator [illegible] quam peior erat. Et penitus non invenimus in scriptura aliquem sanctum ferarum ve-
natorem, piscatores vero sanctos invenimus. Hec ergo venatoria ferarum et avium clamorosa
non est licita clericis, sed bene laycis licita est. Et hoc ob utilitatem vestium pellibus
et carnibus, non ad voluptatem. Sed cum non possit haec ars sine culpa exerceri aliquid
[illegible] nisi solum sancti ad opus illud Augustinus [illegible] benedicte [illegible]
apparatum exigentem. Pene et laqueum vel rethe sine clamore et canibus licitum est clericis [illegible]
aliquos [illegible] possent [illegible] allegatum sed obviatur, cum [illegible]
[illegible] et clerici et [illegible]. Tamen abstractio [illegible] vetite [illegible] clericos
[illegible] et laycos non solum prohibetur, sed eciam [illegible] dicta sunt, sed et temporis amissio et [illegible] occupacio

- intemperata corporis fatigacio
- periculosa [illegible]
- [illegible] bestiarum agressio
- [illegible] destructio
- [illegible]
- et [illegible] laborum amissio
- et nullius vel parve utilitatis [illegible]

[illegible] venatores et venatores [illegible] plures [illegible]
[illegible] per [illegible] vel capellum vel [illegible] tot [illegible]
[illegible] tot [illegible] vociferationes.
Et in fine quid habetur, nisi quod dicta sunt si [illegible] destructio
[illegible] contentio [illegible]. Et si [illegible] per tot fatigas et pericula
forte [illegible] bestiola capitur, [illegible] canes [illegible] fatig-
atis [illegible] multo deridentur. Et ergo [illegible] hec ars [illegible] sit ad
utilitatem [illegible] exteriorem, nec [illegible] corporum, sed ad de-
structionem et diminucionem. Et corpora [illegible] que [illegible] et ad lesionem et [illegible]
quod [illegible] est [illegible] multiplicem in [illegible] et aliis [illegible]
quod non sine magno [illegible] et magis [illegible] se [illegible] venatores
[illegible] est [illegible] prohibitione aliquarum artium. Pro ampliori huius declaratione [illegible]
advertendum est, quod quedam artes et industrie quibus homines [illegible] ad [illegible] et [illegible]
huius vite sunt simpliciter prohibite. Secundo quedam [illegible]. Et quedam prohibende simpliciter. Et quedam
prohibende [illegible] quod. Modo [illegible] quibus [illegible] prohibitus in [illegible]
advertendum est igitur quod [illegible] aliqua [illegible] vel industria vel ars prohibetur simpliciter vel aliquo statuto [illegible]
[illegible]. Primo si [illegible] perversa sit et de mala origine [illegible] introductione.
Secundo si [illegible] et [illegible]. Tertio si [illegible] et de [illegible] dat [illegible]
[illegible] est in se vel ars [illegible]. Quarto si [illegible] inclinat [illegible] vel per
[illegible] ad aliquod [illegible]. Quinto si [illegible] aut [illegible] auctoritatibus [illegible] aut
[illegible] quibus [illegible] debet. Et hac [illegible] legendum et meditandum [illegible]
[illegible] in [illegible] et [illegible] religiosi ut plerumque [illegible]
[illegible] decretal. [illegible] prohibetur et [illegible] cum [illegible]
[illegible] legum [illegible] ad [illegible] occupaciones mundanas et [illegible] militantes
deo, ut [illegible] non debent [illegible] apostolus [illegible]. [illegible] vel sit [illegible]
[illegible] et [illegible] scrupulosa. Que [illegible]
refugit et [illegible]. [illegible] contemplacio et [illegible]
[illegible] altare [illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] contemplare et [illegible]. Et ergo [illegible]
tales [illegible] et [illegible]. Ut cum [illegible] contra [illegible]
Sexto aliqua ars prohibetur propter eius [illegible]. Et [illegible] [illegible]
fallibilitatem vel ambiguitatem. Ex eo quod [illegible] de [illegible]. Et [illegible] eius [illegible] [illegible]
[illegible] per eam attingatur effectus [illegible].
[illegible] alchimia et astrologia [illegible] a legislatoribus prohibende sunt et depelluntur [illegible]

Prohibenda videbitur astrologia . ita scripsimus aliqua doctores sunt / Et amplius infirmus dicit quod non licet sano per usum seu practicam huius artis venire superstitionibus necessaria vite querere et velle vivere / Et tangit ibi rationes magis prohibentes huius superstitionibus quod venire ad quem querant aliis modis de artibus

De alchimia vero ille qualis [illegible] qui fecit librum de vetula scribit . Quidam [illegible] dicit quod philosophia [illegible] pater et [illegible] . amor lacrimis regnat / Et quod adventum magis diligit [illegible] cum tamen [illegible] / subiungit de alchimia . quod e qui fuerunt clerici hoc proprie [illegible] tormentorum

Tunc fratres [illegible] terra
Et [illegible] in [illegible] quod nullus in ipsa
Artem obtinuit . quod [illegible] habere studeret
Sic de dignatur [illegible] largissima [illegible]

Causa autem quare de nuncquam fuit [illegible] contingentibus quod tale arte operantes attingant intentum effectum et multis / Prima causa quia ut per artem fiet aurum / oportet [illegible] modum et passivum [illegible] in genere aurum / [illegible] ars est [illegible] / Modo [illegible] defectum et imperfectionem particulare [illegible] minerali talis modi non dici est scriptum a philosophis convenire defectibus

Secundo [illegible] quod aurum tali modo / et ex talibus nullibus fiat / Album est album / Et ideo [illegible] est quod si aliquis attingat per artificiale applicationem actionem ad passivam generationem auri et argenti / Iterum licet [illegible] velud argentum vivum et sulphurem esse materia metallorum / Et agens esse calorem digerentem / Tamen difficilimum est scire proportionem [illegible] materie / Quia proportionem [illegible] generatio auri / Et est scire gradum caloris agentis in generatione [illegible] talis [illegible] metalli non attingit / Et esto quod forte a casu talis proportio et gradus attingitur / non potest artem illud [illegible] alia operatione resumere / propter latentes varietates et diversitates materie / et actionem / et applicationem et generationem talium / Igitur non est mirum si nuncquam vel raro talis ars attingit effectum / Et si forte quis attingat plura per expensas exposita studio suum effectum valeat / Et ita fere frustra laboratur in tali arte / Alia causa quare alchimiste non consecuntur effectum esse potest peccatum avaritie / Aut vane curiositatis / propter quod sunt indigni consequi statum talem / quem abutentur ipsi et alii in perditionem animarum / Item attento quod diabolus introducit auxilium suum / mediante auro et argento / non est impossibile ipsum effectum talis artis impedire / ut tempore suo terra sit aurum et argentum propter paratiorem eius / Et ita pater quod deus et diabolus obsistunt practicantibus huius artis / qui non sunt contenti auro et argento / quod deo [illegible] per eum fecit deus /

Respondendum [illegible] quod [illegible] merito prohibetur illa ars prohibenda etiam a [illegible] legislatoribus

Primo quia fabricare studet ydola avaritie quod sunt aurum et argentum / Dicit enim apostolus quod avaritia est simulacrorum servitus / propter quod veniet ira super pectores et filios incredulitatis ad colossenses iii / Secundo quia secundum aristotelem [illegible] esse [illegible] / ut sit terra vilescet aurum in [illegible] multiplicato auro et argento per talem artem igitur [illegible] / Tertio quia attento quod demones sciunt per applicationes activorum [illegible] ad passiva facere aurum et argentum / Suscitabunt avaritia et cupiditate [illegible] et tunc homines venient ad demones pro informatione in tali arte / Sic narrat wilhelmus quod aristoteles consuluit quendam [illegible] pro dubiis [illegible] /

Quarto quia ut experientia docet practica talis artis cupiditate et curiositate [illegible] [illegible] deceptos multiplicat / pauperes infirmat / divites depauperat / pauperes autem [illegible] multos deprimat / Et deprimatos [illegible] / [illegible] suspendandos et illos combureret / Et [illegible] [illegible] illis [illegible] [illegible] / [illegible] illorum [illegible] avaritia vel [illegible] et in ventres eorum effundit / et oculos [illegible] [illegible] tamen omnibus non obstantibus adhuc hec ars incredibilem hominum cupiditate et curiositate [illegible] laborat [illegible] / [illegible] reges et principes / divites et pauperes / [illegible] a [illegible] ad maximum omnes avaritie student [illegible] in [illegible]

Consequenter est dicendum [illegible] quod hic [illegible] aliquem statum [illegible] in hac vita ad perfectionem et ad summum deduci posset vel ita forte sit deducta / Et [illegible] quod non [illegible] deductio [illegible] [illegible] et [illegible] ad [illegible] principiis / procedit in infinitum / [illegible] / Et sic non in aliis [illegible] non [illegible] potest / [illegible] in hac vita aliquem statum ultimate appleri / [illegible] aliquem in [illegible]

scientia perfici et similiter consummari. | In oppositum tamen arguitur: quia desiderium habitum in rebus ad hoc ut homo perficiatur scientiis et virtutibus; igitur homo potest in talibus tantam perfectionem attingere ut suum desiderium ultimate quietetur. Item quia alias illud desiderium frustra esset et frustra, ut si nunquam ultimate quietari posset, quod natura non permittit. Et per consequens homo potest ad summum in scientiis attingere, quod est oppositum. | Pro pertractatione aliqualiter istius questionis premitto aliquas notabiles. | Primo sublimiores in scientiis sive virtutibus. | Notandum est igitur primo quod sex sunt que imperfectionem et subtilitatem reddunt [illegible]

[illegible]

Margin: Notandum; [illegible] veritatis 2; sublimitas veritatis 3; [illegible] operatus 4; [illegible]; [illegible]; ambros[ius] [illegible]; tres opiniones; Divicie temporales scientie; [illegible]

... q° vel iiii

talibus sunt ordinate. Parte igitur ordinata secundum finem quendam, vocamus bonitatem et perfectionem
recipit a fine, et per finem aliquid habitum communicat, et necessaria quibus magis convenit
ad finem perfectionem habere dici potest et debet. Item est minus sepe et plurimum [illegible] capitulo
est minus sepe quam [illegible] contingit circa perfectionem sepe, ut tamen sepe quam [illegible]. Et ea que
oportet. Et eo modo quo [illegible]. Et hoc est finis humani, ut [illegible] felicitas. Ad istum finem
non contingunt [illegible], sed mediante [illegible] sua que expediunt [illegible] ex nobilitate [illegible]
primo [illegible] in una [illegible] ex fine suo ut illi [illegible]. Et illud ex capitulo
sentencie. Et ista [illegible] octavi politicorum. Est autem [illegible] in liberalibus seu aliquibus ipsis
ad aliquem principalem [illegible] apprehendere [illegible] aut ad perfectionem [illegible] docte
nominetur. Quarto Ingeniosior virtus in quibus facultatibus, dum [illegible] videtur [illegible]
dierum sunt clariores. Apparet [illegible] videmus [illegible] senescit et tabescit
[illegible] temporis sui [illegible] et temporis sui [illegible] et temporis status. Istud inductione
declarari possit in singulis. Sed quia clarum est, obmittitur ante brevitate. Si
queratur autem [illegible] videre [illegible] et [illegible]. Videri potest circa [illegible] vaticinium
illarum Sibille [illegible] Hildegardis. [illegible] progressum fuit de [illegible] mille
[illegible] domini 110. [illegible] fuit [illegible] totius [illegible] a [illegible]
perfectionis sue [illegible] ab incarnatione filii dei per [illegible] ad [illegible]
[illegible] et velut [illegible] et velut aurora [illegible] ad [illegible]
[illegible] in [illegible] temporis [illegible]. Item [illegible] ex hoc [illegible] et
[illegible] nobiles [illegible] facultate invente sunt [illegible]
[illegible] Sed docti viri et illuminati [illegible] ad aliud [illegible] nec fuit [illegible]
[illegible] invenire [illegible] videtur [illegible] in [illegible] facultate [illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible] invente sunt et in libris [illegible]
[illegible] illud Bernhardi doctoris mellifluis [illegible] vite [illegible]
[illegible] in voluntas. Et [illegible] ad [illegible] presunt [illegible]
perfectionis [illegible]. Et [illegible] ad [illegible] multe et [illegible]
[illegible] in [illegible] facultate adhuc inveniri potest et [illegible] in fine mundi et perfectionis
et [illegible] intelligentie multe veritates antiquis [illegible]. Cum quibus [illegible]
illa que [illegible]. Sed adhuc [illegible] et [illegible] de [illegible] inventum est
adhuc apud [illegible] et [illegible] nova invenire et [illegible] investigare igitur
[illegible] crescit et [illegible] et [illegible] mundo [illegible] perfectionis
[illegible] Confirmatur per illud vulgare ars [illegible] et vita [illegible]
[illegible]. Et illud Ypocratis in primo afforismorum: vita brevis, ars vero longa [illegible]
[illegible]. Et [illegible] adhuc [illegible] crescere potest ut [illegible] crescit. Sed
[illegible] et [illegible] adinventionibus [illegible] apicibus. Ante [illegible]
[illegible] ac salubrium [illegible] adinventionibus. Sic patet in codicellis quorundam anglicorum
[illegible] frivolis et [illegible] de [illegible] de blasphemia sed de
apostasia, [illegible] de Eukaristia [illegible] de [illegible] de Ecclesia [illegible] diabolica [illegible]
[illegible] fidei catholice [illegible]. Hec [illegible] ex quibus [illegible]
quia [illegible] sunt [illegible] sunt ignis alimentum.
Item esto quod apud [illegible] in codicibus, ut [illegible] Bernhardus. Sed
non in cordibus. Quia [illegible] sunt, nec [illegible] illuminati [illegible]
[illegible]. Item esto quod apud [illegible] in [illegible] adinventio [illegible]
quia vita decrevit et brevitate [illegible] impaluit [illegible]
[illegible] non [illegible]. Sicut [illegible] esse
[illegible] apostolus dixit 2 ad Thi[mo]theum 4°: Erit tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt. Sed
[illegible] prurientes auribus, et a veritate auditum avertent, et ad fabulas con-
vertentur. [illegible] a solida veritate in fine temporum [illegible], et erit
[illegible] et [illegible]. [illegible] nimia abundancia [illegible]
abundancia [illegible] et [illegible] in [illegible]. Nullus
[illegible] abundantiam [illegible] in [illegible]
[illegible] possunt [illegible] ad [illegible] et [illegible] multas [illegible]
[illegible] multas [illegible], tamen nisi illa [illegible] illuminante [illegible]

Capitulum [illegible]

4° 3ª

Sibilla Hildegardis

Sancti doctores non possunt [illegible]

Jeronimus 3ª

Ambrosius

Ambrosius [illegible] de officiis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] magna [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible]

Et intelligo proprie illam maxime de naturalibus scientiis et metaphisicalibus et moralibus. De scientiis
moralibus clarum est, ut de legibus civilibus, cum multas tales leges gentilium ro-
manorum sancta religio reprobaverit et plures quas philosophi putaverunt esse virtutes que fuerunt vitia
secundum beatum Augustinum. De naturalibus et metaphisicalibus patet, cum philosophi negaverunt creationem
et plures non concedunt creatorem deum liberum efficientem ad extra agere et movere, ita quod
possit facere celum et terram et huiusmodi. In quibus omnibus non cognoverunt se errasse
per eum illuxit desuper scientia divinalis [illegible]. Quarum sunt utiles olim vere
et nobiles scientie conscripte apud duos populos, scilicet gentilem et judaicum, translatam est ad populum
[illegible] et eius ingenio et doctrina purgata et augmentata. Ista questio quantum ad populum
judaicum manifesta est, quia omnes libri divine scripture et omnis eius doctrina que apud eos
erat integre conscripta translata est a sanctis per beatum Jeronimum et alios sanctorum doctores peritos
in utraque lingua, cum inde hoc esset dubitari possit, cum fides et religio [illegible]
et [illegible] fundata sit ex divinis scripturis. Et ideo de hoc nullus est curandum. Secundum vero ad-
versus gentiles populos patet, quia tales scientie reperiuntur scripte apud grecos, caldeos et arabes. Ita
libros potissimos communiter scientie habent sancti. Itaque [illegible] patet de libris scientie naturalis et de
libris medicine, de libris astronomie, geometrie et arismetice [illegible]. Item sunt plures latini
facti frequentissimi auctores, scilicet in predictis linguis, scilicet greca, caldea et arabica. Deinde
[illegible] libros aliquos nobilis scientie vel doctrine in illis linguis [illegible].
Item fides et religio sancta [illegible] impugnata fuit diu et multipliciter et a iudeis et a philosophis
gentilium. Igitur si aliquid verum et fundatum doctrine apud eos fuisset, vel fuisset illa do-
ctrina contra sanctos et tunc tamen sancti [illegible] talis doctrine. Item plures sancti sunt
perfectissimi [illegible] et [illegible] vitam moralem et spiritualem, quia per eam sunt
[illegible] filius. Igitur et in ipsum querere debebat, [illegible] spirituales et [illegible] perfectos
in omni alio populo. Cuius figura fuit [illegible] et alios sanctos doctores [illegible] filii israel
exeuntes de egypto spoliaverunt egyptios auro et argento, et [illegible]
[illegible]. Multe alie figure ad hoc inveniuntur in scriptura sacra, quas modo brevitatis causa omitto.
[illegible] ex [illegible] greca [illegible]. Et [illegible] alia, [illegible]
[illegible] sancti recepit [illegible] multum vigoravit et [illegible] cognoscendo
et intelligendo. Igitur [illegible] libris [illegible] intelligeret [illegible]
veritate investigantem. Et [illegible] dixit [illegible] non intelligetis [illegible]
[illegible] in veritate. [illegible] fides [illegible] humanum in [illegible]
[illegible] veritatis. Et [illegible] ad fidem [illegible]
Et [illegible] et [illegible] et [illegible] fuisset [illegible]
[illegible] et vera fides mortalibus [illegible]. [illegible] modis [illegible]
fidei sancte [illegible] claritate [illegible]. Nec [illegible] multum hic [illegible]
quia experientia [illegible] doctrina [illegible] per studium et [illegible] sanctorum, cuius scientie
[illegible] et [illegible] fuit. [illegible] ut [illegible] excellentissimi philosophi [illegible]
[illegible] de anglia [illegible] tempore sanctorum [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] reliquit. [illegible] modo [illegible] per alium
[illegible] sancti [illegible] doctoribus [illegible] et [illegible] explanatio.
Item etiam et in aliis [illegible] antiquos [illegible] clare [illegible] in
[illegible] artium mechanicarum super mechanicas antiquas pingendi, sculpendi, fabricandi [illegible]
[illegible] antiquis [illegible] et [illegible] admirabile appareret [illegible]. Hoc [illegible]
[illegible] ad [illegible] inquirendo veritatis [illegible] et naturalis [illegible] attingit [illegible]
[illegible] et [illegible] potuit. Non [illegible] humana [illegible] ad [illegible]
[illegible] claritatis. [illegible] doctrina [illegible] tamen
[illegible] ut homo [illegible] possit in [illegible] et [illegible], ut [illegible]
[illegible] philosophi [illegible] et [illegible] homo [illegible] non [illegible]
[illegible] agendo ad salutem. [illegible] exemplum [illegible]
[illegible] doctrina [illegible]
[illegible] et [illegible] apud
illos populos [illegible] de [illegible] et litteris [illegible] et [illegible]
[illegible] clare [illegible] et eius
[illegible]. [illegible] et [illegible] apparet [illegible]
[illegible] non sunt [illegible] libri [illegible] scilicet [illegible] quidem

[illegible] — marginal note
fides — marginal note
[illegible] ad [illegible] Carolo 6 — marginal note
9o — marginal note

vel paganus

ad palliandam falsitatem et ignoranciam suam sophismata hereticorum et illusiones. Nam antequam diceret se nosse in singulis simul libros non adhuc translatos grecos et colligebat sibi libros in tenebras famosos. Tamquam fundamentum et radix cognicionis veritatis remansit apud gentiles et iudeos ... in libris non translatis. Insuper auget [illegible] dicit et fingit quod [illegible] fecit [illegible] excellentissimum philosophum. Et [illegible] libros quos dicebat nos non habere [illegible] apud aliquos esse grecos. Et sic modo ille pseudo propheta libros translatos [illegible] et [illegible] infirmare et attemptare [illegible] se et modernos [illegible] faciunt adhuc heretici. Et [illegible] et a longe volebat fidem infirmare. [illegible] doctores sanctos ecclesie contra [illegible] scripsisse et quod ipse [illegible] nec ulla aliorum [illegible] intellexit ... Et [illegible] blasphemiam non legebat [illegible] in [illegible]. Item dicebat quod ille [illegible] in [illegible] a [illegible] intelligitur de [illegible] quibusdam medicis qui adhuc non sunt [illegible] dampnati [illegible] et veri [illegible] penitus [illegible].

Textus

Quod medicorum est promittunt medici, tractant fabrilia fabri. [illegible] ibi Sola scriptura [illegible] [illegible] secundum multiplicem abusum doctrine ad sacre scripture intelligenciam pertinentis ... Hic [illegible] et [illegible] multorum [illegible] qui volunt docere sacram scripturam [illegible] habundantes debitam noticiam [illegible] ad eius aliquam [illegible] exercitacionem. Et horum doctrinam [illegible] multum [illegible] et [illegible] ... Hanc garrula anus et [illegible] ibi abducto sepulchro [illegible] ibi a [illegible] ... ibi Tacco de [illegible] ibi puella sunt hec et [illegible] ... [illegible] quod [illegible] tractant et docent [illegible] in regulis [illegible] et [illegible] sola ars scripturarum [illegible] quam [illegible] ... Et [illegible] ... Sed [illegible] in [illegible] Et hanc [illegible] sub [illegible] Quod medicorum est promittunt medici [illegible] absinthium [illegible] de [illegible] poete et [illegible] non audet [illegible] abrotanum dare egro nisi [illegible] ... Et [illegible] Et [illegible] quod medicorum est promittunt medici. [illegible] medicorum est [illegible] morborum [illegible] et [illegible] medicinas [illegible] et [illegible] debitas applicaciones ... promittunt medici. Et per ea sanitatem. Et [illegible] se intromittunt et non [illegible] quod non sunt [illegible] ut [illegible] de appellacionibus vel [illegible] vel [illegible] postulacionibus et eleccionibus [illegible] de [illegible] ... in iure canonico [illegible] vel [illegible] Et [illegible] ... Et [illegible] illam artem quam didicerit. Non intromittens se de [illegible] quas non didicerint. Nec aliquis intromittet se de [illegible] quos non [illegible]. Et [illegible] valde [illegible] sunt simplices et ydiote qui de [illegible] et [illegible] theologica se intromittere [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] ... et [illegible] ... et [illegible] ... [illegible] Animus [illegible] ...

[illegible] quidam [illegible] bestiarum [illegible] et [illegible] ... ut Jacobus vel alios ut alias sacras scripturas in [illegible] translatas. Et isti [illegible] et [illegible] ... Et ut [illegible] ... Et [illegible]

Ipsi oracionem

theologica

Animus

[illegible] animus [illegible] ... [illegible] et [illegible] theologica [illegible] et indocti [illegible] intelligere [illegible] quidam

[illegible] et [illegible]

[illegible]

requirat. Nõ huius principia debita intelligendi scripturas et doctorum dicta, et impericias
soluendi fallacias cauendi, que contingunt a persona inquisitoris veritatis. Sepissime tamen erat
et hec plures et in morte condemnat. Sic accidit aliquociens quibus nisi sit magis eligunt [illegible]
[illegible] consumi cum sophie professores [illegible] vocari. Vnde Bern. quia sine litteris mors
est et viui hominis sepultura et [illegible]. Sequitur tractatus fabricula fabri

Nota bene quod sicud est in perditum periculum inuenit triplices condicionis homines reprehendendos. Primi sunt illi
qui cum non sint experti et docti in aliqua scientia vel arte, nichilominus se intromittunt de hiis quae illius
artis sunt vt visum est. Secundo reprehenduntur illi qui aliquam artem professi sunt et importune
[illegible] arti tractanti et inoportune se intromittunt de hiis quae alterius sunt, sicut patet de preparare
hic aduertendum est et [illegible] de triplici errore qui committitur studentibus a doctoribus et discentibus.
Et secundum Hugonem primus est quod non legunt primo artes liberales, in quibus vt dicit fundamentum est
omnis doctrine et intelligentie. Secundo legunt primo appendicias artium, sicud sunt carmina poetarum
et tragedie, comedie, satire et quedam fabule et hystorie in quibus a primo aspectu [illegible]
[illegible] cuius [illegible] et [illegible] clericorum [illegible]. Tercio se [illegible] in quibus est fundamentum
et [illegible] humane intelligentie primo legunt [illegible] aliquam artem obmittunt, tamen erant [illegible] perfecte
doctrine [illegible] vt dicit Hugo hec artes [illegible] alterius [illegible] [illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible] impedit [illegible] et [illegible] impediunt et obscurant. Et ergo dicit ipse Hugo quod valde est
cauendum a doctoribus. Sicut ergo eleganter et [illegible] introduxit ad suum propositum
secundum [illegible] poete [illegible] medicorum [illegible] medica, [illegible] fabri
Sequitur textus. Sola scripturarum ars est quam passim omnes vendicant, scribunt indocti, docti quod poemata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus
senex, hanc sophista verbosus, hanc vniuersi presumunt, lacerant, docent, antequam discant. Alii adducto supercilio grandia verba trutinantes inter mulierculas de sacris litteris philosophantur. Alii discunt, proh pudor, a feminis quod viros doceant. Et ne parum hoc sit, quadam facilitate verborum, immo audacia edisserunt aliis quod ipsi non intelligunt. [illegible]

In hac littera beatus Ieronimus [illegible] tractatum [illegible] sacra scriptura. Et primo eos qui [illegible] non audierunt [illegible]
[illegible] tractant [illegible] presumptuose. [illegible] eos qui tractant curiose, ibi alii adducto supercilio.
[illegible] eos qui discunt ab hiis a quibus non debent discere, ibi alii discunt a feminis. [illegible] eos
[illegible] [illegible] non doctrinam [illegible] [illegible] excogitant. [illegible] doctores [illegible] [illegible] [illegible]
attende [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] collaudare [illegible] in [illegible] littera tacto de
[illegible] [illegible] ad [illegible] beatus Ieronimus [illegible] eos qui non audierunt aliquas [illegible]
[illegible] eos presumptuose volunt docere. [illegible] [illegible] [illegible] quod dicit. Sola
scripturarum ars est [illegible] licet sit difficillima [illegible] passim et indifferenter et [illegible] omnes vendicant et [illegible] et vsurpant [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] indocti, docti quod poemata passim. Nota secundum [illegible] in [illegible] poete theologi dicti
sunt qui de diis carmina faciebant. [illegible] autem poete [illegible] vt ea quae vera gesta
sunt in alias species obliquis figurationibus cum decore aliquo [illegible] [illegible]
[illegible] poete [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Vnde poete [illegible]

magnificentia ad religionem deorum suorum exagitarunt. Ideo ut templa illis domibus pulchriora, sicut
et simulacra corporibus ampliora faciebant, ita eloquio eos quasi augustiori honorandos
putaverunt laudes eorum et verbis illustrioribus et rationibus numeris [illegible] cumulaverunt. Id genus
tamen forme quedam efficit quod poetes dicitur poema vocaretur et eius [illegible] factores poete. Et
propter dicit poema carmen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicitur tangit in lira, quando dicit sic pe
et docti scribunt poemata. Sic et moderni volunt scribere. Sicut theologi doctores theoretica
scribunt quando et optime. Sic volunt et indocti. Et post similiter ostendit. Hanc scilicet garrula do-
ctrina garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus. Quasi isti scilicet qui [illegible]
[illegible] inepti ad docendum. Et delirus id est deficiens senex, ordo, [illegible] io [illegible] delirus dicitur
mente deficiens per etatem. Vel delirus id est despiciens. Senes et quidam pueri dicuntur
deliros quia propter senectutem insaniunt et recto tramite tenere non possunt. Dicuntur ergo
scilicet a [illegible] [illegible] cum prematura despiciunt. Nam et phisici dicunt senibus et
[illegible] frigidiores sanguines pueris calidi. Unde senes in quibus iam friget et pueri
in quibus nec dum calet minus sapiunt. Unde quod gerit plus infantia etas et senium. Senes
enim per nimia etate delirant, pueri per lasciviam et infantiam ignorant quid agunt. Et
quod dicit delira senex, delirus dicitur despiciens. [illegible] latine. Unde eorum delirancia. Dicitur
eorum [illegible] in quibus despiciunt. Et [illegible] a [illegible] ordinibus [illegible] a lira oberrat. Lira enim [illegible]
[illegible] [illegible] unde id [illegible] tangit lira facio [illegible] venit lyra. Vel delirus dicitur a [illegible]
Et [illegible] [illegible] [illegible] interna [illegible]. [illegible] delyro [illegible] deliro [illegible] [illegible]. Et post ergo
exponit [illegible] delirus senex id est [illegible] nesciens. Hanc sophista verbosus id est deceptor vel imitator
verborum, apparens sapiens sine [illegible] vera [illegible] non [illegible]. Hanc [illegible] presumunt scilicet docere
et impudenter audent exponere. Hanc lacerant scilicet [illegible] [illegible] violenter [illegible] [illegible]
[illegible]. Docent scilicet exponendo antequam discant scilicet [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] te con-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Alii adducto id est elevato supercilio. Supercilium
dicitur ordo [illegible] [illegible] [illegible] oculos. [illegible] [illegible] [illegible] superbia, que in supercilio maxime apparet.
Et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] de se [illegible], et
grandia verba trutinantes id est [illegible] [illegible] [illegible] et appendentes [illegible] [illegible] [illegible]. Vel tru-
tinantes id est ponderantes, ut cum ponde[illegible] [illegible], inter mulierculas [illegible] non sunt [illegible]
capaces, de sacris litteris philosophantur, id est [illegible] vel docent, ut [illegible] [illegible] philosophi vel more
[illegible] philosophorum [illegible] mulieres [illegible] et [illegible]. Alii [illegible] [illegible] [illegible] discunt a feminis
[illegible] [illegible] [illegible] feminis viros doceant. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] docent aut mulieres
[illegible] [illegible] nec [illegible] [illegible] viros docentes. Tales et instruunt a mulieribus de iubilo [illegible]
de leticia cordis et exultacione, de raptu, de contemplatione, ut alibi referant, iubilus dicitur
gaudium quod verbis explicari non potest nec [illegible] penitus reticeri, ut dicit iubilus, cum tanta
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non explicari, ut dicit doctores. Tales ergo
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut ipsi [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] an ipsis [illegible] [illegible] [illegible] accidat [illegible]. [illegible] [illegible] ne esset [illegible]
decepte et ficticia. Et ne [illegible] [illegible] [illegible] a feminis, quidam facilitate verborum, quidam
audacia id est temeritate edisserunt id est exponunt vel [illegible] aliis quod ipsi non intelligunt, scilicet ut
videantur sapientes et scioli. Ite edissere id est [illegible] [illegible] [illegible] aperte et disserere et [illegible]
quod valde differre, ut [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] loqui et affirmare.
Taceo hanc [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] dicitur [illegible] [illegible] ut [illegible] audistis. [illegible] [illegible] [illegible] filii [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] arte [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] de [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible], et [illegible] tales [illegible] [illegible] et [illegible], [illegible] legitime et scolastice
[illegible] et [illegible]. Videra Reperiuntur verba et [illegible] [illegible] [illegible] audacter presumunt do-
[illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] in [illegible] et in [illegible]. Et similiter inveniuntur [illegible].
Ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] omnibus [illegible] et [illegible]. Et ita inveniuntur [illegible]
[illegible] astrologi. Et [illegible] in omnibus [illegible]. [illegible] ergo dicit [illegible] Sola scripturarum ars est
quam omnes passim vendicant. Potest videri [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] se intromittunt [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] aliarum [illegible] et artium.

livina
deliramenta

+ Supercilium dicitur quod alios supponit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a celo [illegible] [illegible] [illegible]

* [illegible] edissero

quarta [illegible]

[illegible] modo discendi quo prima scriptura [illegible] peroptime perceptibilis [illegible] nullus fidelium [illegible] loquendi quia hic prima scriptura [illegible] intellectum [illegible] scriptura indiget [illegible] doctrina [illegible]

Et tempus istud est triplex. Prima est quando divine scripture tradite sunt sermone vulgari et plano stilo simplicitatis, et [illegible] ut sibi videtur intelligibili. [illegible] quia continentia veritatis theologice [illegible] non est tradita more [illegible] per certa principia scientie et regulis et [illegible] artes humane. Secunda causa quia scriptura [illegible] ordinem originaliter [illegible] quid agendum, quid obmittendum, ad consecutionem vere beatitudinis, quam omnes appetunt [illegible] Salvatoris per Johannem v. Scrutamini scripturas in quibus putatis vitam eternam habere, hec est [illegible] et [illegible] et que missisti filium tuum [illegible] xvii. [illegible] et similia, omnes docti et indocti, magis [illegible] scripturas [illegible] et [illegible] intelligere laborant. Secundo [illegible] et legittime [illegible] ab hiis doctoribus qui noverunt scripturas et modos legendi earum. Secundo vero illegittime et indebite accessere aggredi presumunt scripturas sacras, quas non didicerunt. [illegible] in triplici [illegible] Et tangit [illegible] sunt [illegible] i. cum magno pondere et [illegible] proferentes verba grandia et inflata [illegible] et alias et sepe inintelligibilia, et qui parum sciunt hac simplicia et [illegible] plus [illegible] Sicut [illegible] inflata fuerit [illegible] sicut vesica est plena [illegible] competit eis illud quod Oratius dicit in poetria: [illegible] et exul uterque proicit ampullas et sesquipedalia verba. Ampulle ibi dicuntur verba inflata [illegible] ad modum ampullarum [illegible] in principio plene. Sesquipedalia verba i. totaliter [illegible] mensura pedis [illegible] et [illegible] alteram partem. Et suo modo [illegible] de similibus [illegible] Vel [illegible] dicas aliter:

Trutinantes [illegible] trutinant [illegible] libera distinctione et appendunt quia scripture suo proposito [illegible] et [illegible] sicut [illegible] scripture violenter ad propositum suum [illegible] exponendo [illegible] concordantias, seu concordantias magistrorum addiscendo. Et [illegible] et [illegible] distinguunt [illegible] viri a feminis [illegible] illud [illegible] allegando [illegible] mulier non permittit [illegible] et [illegible] et [illegible] Richardus [illegible] devotionibus de modo [illegible] de oratione, de [illegible] contemplationis, de excessu mentis, de [illegible] ad vana [illegible] et [illegible] ad [illegible] [illegible] et Beginarum [illegible] mirabili [illegible] et [illegible] [illegible]

Taceo de meis similibus qui si forte ad scripturas sanctas post seculares litteras venerint et sermone composito aurem populi mulserint, quicquid dixerint hoc legem dei putant. Nec scire dignantur quid prophete, quid apostoli senserint, sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia; quasi grande sit et non vitiosissimum dicendi genus, depravare sententias et ad voluntatem suam scripturam trahere repugnantem. Quasi non legerimus Omerocentonas et Virgiliocentonas, ac non sic etiam Maronem sine Christo possimus dicere christianum: Iam redit et virgo, redeunt Saturnia regna, iam nova progenies celo demittitur alto. Et patrem loquentem ad filium: Nate, mee vires, mea magna potentia solus. Et post verba Salvatoris in cruce: Talia perstabat memorans fixusque manebat. Puerilia autem sunt hec et circulatorum ludo similia, docere quod ignores; immo, ut cum stomacho loquar, ne hoc quidem scire quod nescias.

Continuatur sic: [illegible] et [illegible] indoctos [illegible] [illegible] modo in hac [illegible] amplius [illegible] per sua ingenia subtilia et seculares [illegible] scripture [illegible] presumunt [illegible] et [illegible] doctorum non attendens, respondet [illegible] Vel primo [illegible] compositionis verborum; secundo [illegible] voluntate, aut [illegible] scripturis. [illegible] incongrue applicationis testimoniorum et exemplorum. Sicut quidam [illegible] religionis [illegible] sensu abundantes [illegible] et apostolis [illegible] et poetis [illegible] applicare presumunt [illegible] testimonia veritatis fidei [illegible] fide [illegible] Et [illegible] in derisionem religionis [illegible] et apud gentiles et alios [illegible]

Joh. v. Scrutamini

[illegible]

fabulas legunt et poetas et eorum inventionem intelligunt. Respondetur sicut dicit b. Jeronimus
qui talia non ignorant, immo tamen ideo eis tales vane credunt, quia catholicam blasphemantes
fidem, faciunt credere videntur, ipsam indigere mendicatis suffragiis et [illegible] ac ridicule
portare testimoniis, sicut faciunt credere quod ab illis qui nulla investigatione inspectabant
cognita fuerant illa que fides Christi tradit credenda. Talia ergo testimonia non confirmant
fidem David, sed magis infirmant et [illegible] perfidos iudeos et gentiles. Hanc solam
[illegible] tradit b. Jeronimus super [illegible] Tacito de [illegible] [illegible] scia sedem
[illegible] in qua fuerat [illegible], [illegible] aut quod dicit Tacitus, et dicit [illegible] color rethoricus [illegible] occupa-
tione, qui fuit color [illegible] [illegible] non [illegible] non tacet. Aut non [illegible] aut nolle dice-
re [illegible] ignoramus. Aut [illegible] non [illegible] alius ostendere
id quod fuerit magis [illegible] non ignorabile, sicut plane non potest fieri, sicut facili
occulte admonuisse [illegible] occulte fecisse suspicionem [illegible] modi intellexisse [illegible]
[illegible] respondit, ut [illegible] occulte [illegible] in [illegible] dicens. Sed ad hoc
[illegible] redarguit [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Non dico [illegible] [illegible] [illegible] arripuisse. Non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tanto [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] venerit. Ad [illegible]
[illegible] [illegible] b. Jeronimus [illegible] [illegible] [illegible] b. Augustinus in epistola ad Cirillum ubi [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] adhuc [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] artes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
plus apparet. Et ut ex epistola [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] arabicorum et pene omnium nationum linguis
noui [illegible] hebreorum, caldeorum, persarum et medorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ignorat in
et linguis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et educatus fuerit. Cum ergo dicit de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Non potest hoc intelligi de omnia [illegible] [illegible] alias
[illegible] per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Jeronimus [illegible] [illegible] in
ipse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] b. Jeronimus [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] gravius ab angelo flagellatus, ut dicit
[illegible] [illegible]. Cum ipse Jeronimus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Jeronimum flagellatum
de [illegible] in epistola ad Eustochium, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
fuit ab angelis, non quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Sed quia Jeronimus magis delectabatur legere in libris [illegible] Tullii et aliorum philosophorum [illegible]
[illegible] [illegible] in libris [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Vel quia [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in libris [illegible] nimis et [illegible] ad tales [illegible], vel quia nimis
se [illegible] dedit studio [illegible] [illegible] fuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] habundantia non [illegible]. [illegible] et
[illegible] talibus morabatur. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] venerunt
ille [illegible] [illegible] [illegible] dicit sibi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] eloquentia [illegible] delectati
sermone [illegible] composito [illegible] ornato [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non delectat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
verunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] allegationibus. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ex [illegible] [illegible] comparatione
ex [illegible] [illegible]
ex [illegible] [illegible] ex [illegible]
ex [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
ex [illegible] fabularum [illegible] fictionibus
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
ex mirabilibus [illegible] [illegible] [illegible]

aliquis doctores et predicatores [illegible] [illegible] non nimis
[illegible] [illegible] [illegible] magis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et ad risum et de-
[illegible] [illegible] [illegible] veris et realibus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad
[illegible] [illegible] et ad celestia [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible]
Tales [illegible] [illegible] debent [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. Et illud 2 Pet. 1. Non indoctas fabulas secuti [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fabulas [illegible]
[illegible] domini [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] doctores [illegible] fabulatores [illegible] va-
[illegible] [illegible] [illegible] narrant [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legem
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] delectabilia. Et [illegible] [illegible] [illegible] nulla [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] dicit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in corde, [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illud [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et a [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], ad fabulas autem [illegible]. De quibus [illegible] Tullius libro 1° De officiis

Exposicio [illegible]

[illegible]

Augustinus
Jeronimus

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

* et nulla [illegible]
[illegible] [illegible]
ut [illegible]

Illi sed Cicero vel Homerus alii ad lenitatem medendi quasi non optimales sed philosophi accom-
modatissimas fabulas eligunt. aut vero per alibi. ac pro fabulis non oportuisse confingi
philosophi nullum figmenti genus veri professoribus convenit. Nec tamen omnibus fabulis philosophia re-
pugnat nec omnibus adquiescit. Et ut facile secerni possit que ex hiis a se abdicet
ac velut profanam ab ipso vestibulo sive portam sacre disputationis excludat, que vero
etiam sepe ac libenter admittat, divisionis gradibus explorandum est. Fabule, quarum nomen
indicat falsi professionem, aut tantum conciliande auribus voluptatis aut adhortationis quoque in bonam
frugem gratia reperte sunt. Auditum mulcent, pruriunt et urunt, velut comedie quales
Menander eiusve imitatores agendas dederunt, vel argumenta fictis casibus amatorum referta.
Et multa fabularum tanguntur figmenta per Augustinum 18 de civitate dei c. 12, que post mortem
Ihesu Nave exorta sunt usque tempore Hebreorum iudicum possunt reperiri. Illis temporibus fabule multe
ficte sunt de Triptolemo, quod iubente Cerere anguibus portatus alitibus indigentibus terris
frumenta volando contulerit; de Minotauro, quod bestia fuerit inclusa labyrintho, quo cum
intrassent homines inextricabili errore inde exire non poterant; de ypocentauris, quod equorum
hominumque fuerit natura coniuncta; de Cerbero, quod sit triceps inferorum canis; de Amphione,
quod cithare suavitate lapides mulserit et attraxerit; de fabro Dedalo et Ycaro filio,
quod sibi coaptatis pennis volaverint; de Edippo, quoddam monstrum quod Sphinga dicebatur,
humana facie et quadrupedem; de Antheo, quem necavit Hercules. Iste fabule ingeniis
hominum ficte, ut rebus vel veraciter gestis contineant occasione hystoriarum, sed in genere fabularum.
Hoc totum fabularum genus, quod solas aurium delicias profitetur, a sacrario suo in
nutricum seu decipientium cunas, scilicet et maxime sapientie, tractatus eliminat. Ex hiis
autem que ad quandam virtutum speciem intellectum legentis hortantur fit secunda discretio. In quibusdam
enim et argumentum ex ficto locatur et per mendacia ipse relationis ordo contexitur, ut
sunt ille Esopi fabule elegantia fictionis illustres. At in aliis argumentum quidem
fundatum veri soliditate, sed hec veritas per quedam composita et ficta profertur, et hoc iam
vocatur narratio fabulosa, ut sunt cerimoniarum sacra, ut Hesiodi et Orphei que deorum
de progenie actuve narrantur, ut mystica Pythagoreorum sensa referuntur. Ergo ex
hac divisione quam nunc diximus et medium a philosophie libris prior species, que concepta de
falso per falsum narratur, aliena est. Sequens in aliam rursum discretionem scissa divi-
ditur. Nam cum veritas argumento subest solaque fit narratio fabulosa, non unus reperitur
modus per figmentum vera referendi. Aut enim contextio narrationis per turpia et indigna
numinibus ac monstro similia componitur, ut de adulteriis, Saturnus pudenda Celi patris
abscidens et ipse rursus a filio regno potito in vincla coniectus. Et quedam finxerunt a
Jove ad superos raptum pulcherrimum puerum Ganimedem, quod nefas rex Tantalus fecit, et
Jovi fabula tribuit; vel Danaem per imbrem aureum penetrasse genitum, verba enim
pudicitia mulieris auro fuisse corrupta. Sed illis temporibus aut facta sunt aut facta
putabantur male de hominibus prescripserunt credita, que postea ab aliis ficta de Jove dici non potest quisquam.
Cum tamen etiam libenter amplexi sunt. Cum enim
sicut ista patiantur ferre medicina, quanto deorum iam colunt, tibi hec deos amasse pro se delectari
quando solum eis que ista finxerunt irati non sunt, sed etiam fabularum et figmentorum
ista etiam in theatris agerent, ipsos deos potius iratos timuerunt. Et hoc genus totum
fabularum philosophi nescire malunt. Aut sacrarum rerum notio sub pio figmentorum ve-
lamine honestis et tecta rebus et vestita nominibus enuntiatur. Et hoc est solum figmenti
genus et fabularum quod cautio de divinis rebus philosophantis admittit. Cum igitur
nullam lectorum sive disputationi pariat iniuriam, sed res sacras enuntiatio in
integra sui dignitate hiis vel hiis fit tota nominibus satisfactor tamen ceterum a
fabulis fabulosa secernere conveniat. Quamvis philosophos ut theologos
admittere fabulosa, sed hiis non solum de anima vel de aereis aetheriisve po-
testatibus ut de ceteris diis loquuntur. Ceterum cum ad summum et principem omnium
deum, qui apud Grecos TAGATHON nuncupatur, tractatus se audet extollere, vel ad men-
tem quam Greci NOUN appellant, originales rerum species, que ydee dicte sunt,
continentem, ex summo natam et profectam deo, cum de hiis, inquam, loquuntur summo

i. similitudine

Habentur ii dicitur Edippum
propterea quia erat apud ...
... a Dedalo factum
... unde labi unde
posset, i. scilicet errantibus, et
ad laborem ... facit
dicitur a labor exeunt, a labor
... laborum ... de ypo

Secunda i. hystorie

noun

·i·

deo et mente [illegible] [illegible] fabulosum [illegible] | Sed sicut [illegible] assignare [illegible] [illegible] simile [illegible] [illegible] [illegible] excitantur humanitatis [illegible] ad similitudinem et exempla [illegible] | Sic [illegible] [illegible] in 14 libro de [illegible] [illegible] | Et in 1° [illegible] posuit [illegible] [illegible] sapientia [illegible] [illegible] spiritualis et incomprehensibilis | est enim [illegible] et sol ipse lumen | Sed corporale | est et spiritualis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] | Sed incomprehensibile | lumen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sicut [illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] tres [illegible] [illegible]

exemplare [illegible] [illegible] cognitionem [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] fides [illegible] ad cognitionem et ad dilectionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cognitionem | cognitio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] videbimus facie ad faciem | Credimus [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut pater et filius | [illegible] [illegible] ut pater esse ut filius | Sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] ego [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] amor | Cum aliquid amo [illegible] [illegible] | ego et [illegible] amo | et ipse [illegible] amor | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] amor [illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] ego [illegible] amor | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mens et amor eius [illegible] [illegible] amat [illegible] duo sunt [illegible] et [illegible] [illegible] | et notitia eius [illegible] [illegible] novit | [illegible] [illegible] mens | et amor | et notitia eius | [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et perfecta sunt | equalia sunt | Et [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible]

[illegible] | In [illegible] igitur tribus [illegible] se novit [illegible] et amat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et singula sunt in seipsis et [illegible] tota in [illegible] amor et notitia et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in singulis | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mens et notitia eius [illegible] proles [illegible] de seipsa [illegible] [illegible] [illegible] imago [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mens et notitia [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] se novit [illegible] [illegible] eius | et amor [illegible] | Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] se diligit [illegible] novit [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et voluntate | et de [illegible] [illegible] | [illegible] posse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] | Et in 17° [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dixisse [illegible] [illegible] [illegible] | Sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nec potuisse [illegible] ad illud | Sic plato [illegible] de [illegible] loquens [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] posset ab homine | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] | Et per eius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] se ad [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] eius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] | [illegible] ultra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de fabulis [illegible] | Bene ergo [illegible] b. Jeronimus [illegible] doctores [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] applicatores testimoniorum et exemplorum | per sua ingenia subtilia | et [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] fabularum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] | et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad risum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] | et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] ad celestia | vel ad [illegible] Et [illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] | Sed ad [illegible] [illegible] [illegible] aptant testimonia | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] | [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potius [illegible] [illegible] | [illegible] grande sit et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] | et ad voluntatem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] repugnantem | [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] | in subtilitate sui ingenii [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad singulares [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] doctoribus traditum | Et illos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] | et [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] | Et [illegible] | [illegible] esset [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Tandem crescente sua cepit imprudens spernere simplicioribus scripture profunda que et obscura timuit. Et curiositatibus et curiosis intellectibus prophetarum enodandis vehementer insistere, sed quia mens humana tantum ad [illegible] cepit desistere, et tunc illius importune [illegible] ab utilibus sed etiam a [illegible] actibus cessaret et inutilis fieret. Et sic [illegible] qui legere scripturas ad edificationem vite sue cepit, easdem similiter occasione erroris habebat. Sic Hugo de Sancto Victore [illegible]. Et ita periculosum est et dampnabile subtiliter male scilicet exponendo scripturas. Et sequitur in [illegible] adeo solum tamen sed etiam contra sacram scripturam repugnantem scilicet male ad propositum inducendo. Unde dicit beatus Gregorius super Ezechielem: Qui verba sacre scripture inordinato modo exponit, sed ad vanam gloriam vel ad favorem hominum vel cupiditatem illud facit, verba sua sunt que loquitur, non dei. Si autem ad edificationem aliorum illud facit, et si auctor aliter est intellexerit, verba dei sunt que loquitur. In primo casu [illegible] depravare scripturas. Et est advertendum quod scripturam divinam exponunt quidam ad [illegible] intellectus [illegible] non intellectus. Et hoc [illegible] est dupliciter [illegible] vel ad [illegible] vel etiam ad aliquos [illegible] quos [illegible] intellectum per scripturam. [illegible] possunt [illegible] locutiones scripture fere adaptari, tamquam signa et figure multis veritatibus tam humanis et divinis. [illegible] quas tamen veritates significandas spiritus sanctus non decrevit [illegible] ordinavit scripturam. Sic [illegible] accidit quod aliquis faciat unum sermonem vel [illegible] ad unum [illegible]. Et tamen ille sermo diligenter inspectus et discussus [illegible] importare alios [illegible] a dictante non intentos. Et hoc [illegible] multiplices in significando eiusdem veritatis. Et [illegible] et suppositos eiusdem varietatis vel [illegible] diversitas [illegible]. Hinc est [illegible] multe fabule [illegible] et aliorum possunt fingi figure et parabole aptari ad ea que [illegible] gessit. Et [illegible] allegorice exponi, et ad aliquos sensus morales vel ad alios [illegible] applicari [illegible] intellectus, fingit quidam fabulas vel poete alii. [illegible] periculosum [illegible] quidam [illegible] fabulas exponendo de Christo [illegible]. Secundo [illegible] simplicibus [illegible] audientibus quod tales [illegible] fabule correspondent factis Christi vel veritatibus fidei, credant forte illos [illegible] poetas fuisse prophetas [illegible]. Sicut fabule poetarum preter eorum intentionem [illegible] et colorative exponuntur de Christo [illegible] et [illegible] figure et parabole exponuntur forte de Christo et factis religiosorum [illegible]. Et quod sic [illegible] scripture religionem [illegible] non sit [illegible] fundata. Et ergo [illegible] reprehendendi sunt omnes illi qui subtilitatem ingenii sui confidentes scripture divine [illegible] et diversos. Et quidam ad diversos exponunt [illegible] quod quasi scriptura non habeat determinatum sensum, et dicunt quod [illegible] nasum cereum ad dextram [illegible] sinistram [illegible] flexibilem [illegible] sacra scriptura [illegible] nasum cereum [illegible]. Jeronimus non dicit ut allegat [illegible] 24. q. 3. Heresis [illegible] qui sacram scripturam aliter intelligit quam sensus [illegible] flagitat, licet ab ecclesia non recesserit, tamen hereticus appellari potest. Et Jeronimus [illegible] dicit [illegible] hereticus 21. di. [illegible] qui scripturas sanctas male intelligunt [illegible] pseudo prophetas [illegible] qui aliter scripturarum verba [illegible]. Et Salvator [illegible] acceperit quam sensus [illegible]. Et [illegible] Non [illegible] sola scriptura. Et alibi Luce 21 [illegible] lege donec omnia fiant. Et [illegible] verba autem mea non transibunt. Et Deutero. 4 dicitur: Non addetis ad verbum quod vobis loquor nec auferetis ab eo. Et apocalypsi ultimo [illegible] qui apposuerit ad hec apponet deus super illum plagas [illegible] Johannes [illegible] aliquid addere vel subtrahere vellet [illegible] ne homines non intelligentes [illegible] aliquid addere [illegible] libros sacri canonis [illegible] vel subtrahere de textu librorum sacri [illegible] aut diminuendo. Unde beatus Jeronimus ponit [illegible] super [illegible] Et reprehensionem [illegible] subtilitatem ingenii sui [illegible] scripture divine addunt diversos sensus et quidam viros [illegible] ad hec [illegible] discrepantia [illegible] Ebyon et Cherinthus heretici [illegible] tempore illo addebant [illegible] discrepantia a veritate evangelii. Et aliquid diminuebat de eius veritate [illegible] ad Marcum [illegible] per hoc tamen

151

vel et additi

non excluditur quin possunt aliquem dei licite quod faciunt ad declarationem totius sacre scripture quo fece-
runt doctores Ambrosius, Augustinus, Gregorius, Thomas de Aquino et alii. Exemplum in quo ostenditur
quod divina scriptura continet determinatissimam et inexpugnabilem veritatem atque innobilem et inflexi-
bilem intelligentiam a fundamento in omnibus [illegible]. Patet quia quod ut habetur [illegible] narrationem
sed ferrea [illegible] calibem. Et concluditur quod non mediocre peccant qui pravis exercicijs et per-
versis expositionibus suo ingenio involuti vel exercitati sunt in causa quod scriptura sacra
mode diffamationi essent, ut quod habetur [illegible]. Et concluditur quod sacra scriptura non
est flexibilis ad eorum sensum quem sibi [illegible] sed est intelligenda secundum traditiones prima-
rum ipsius scripture translationum, expositionum et locorum, et [illegible] exemplorum, et modorum loquendi [illegible]
vel linguarum, que est traditionem [illegible] investigare sensum veritatis. Unde Ieronimus de
illis qui nolle et exercere exponunt scripturas: quasi grande sit et non vitiosissimum genus
de pravare sententias et ad voluntatem suam trahere scripturam repugnantem. Et non solum est vitiosum
de scripturis sacris de quibus actum est, sed etiam de scripturis philosophorum et poetarum quarum aliquas
contra sensum eorum violenter retorquent ad suum propositum, sicut facimus illa que versus Virgilij et
Homeri exponunt de Christo, cum auctores longe fuerint alia intentione. Et ita in signe aptant
fidei nostre testimonia, male ad propositum inducendo scripturam sententiarum. Unde Ieronimus:
quasi non legimus Omerocentonas et Virgiliocentonas, id est opuscula quedam de versibus Homeri
et Virgilij poetarum compacta seu excerpta, que digne videntur aptari Christo, sed non inducunt
versus Virgilij vel Homeri ad probandum nativitatem Christi vel ipsius passionem, sed ipsi longe
aliud intenderunt. Centones enim et nos eorum vim ignoramus, qui non legimus. Homerocentonas
que in libris opusculis seu excerptionibus de Homero et Virgilio multi versus per interiorem eorum
adaptantur Christo. Et excerpciones de Virgilio vocantur Virgiliocentones et de Homero Homero-
centones, id est particularum excerpta de illis duobus poetis. Et sic quod centones dicuntur versus excerpti
de libris Homeri et Virgilij et in duos libros redacti, in quibus multi versus sunt aptati
ad Christum contra intentionem auctorum. Elegerunt enim quidam libros utriusque et inserverunt per ob-
Christo, inter libros velut inveniunt aliquid quod velut sonabat prophetijs, quod fidei Christiane sunt. Ita
libros vel rimarentur inveniunt aliquid quod ut [illegible] per morte, punctabat et punctis signabant, ut quod aliquid compilarent, ut
quod possunt aptari per morte, et propter invenerunt scripturam quod particulas sibi [illegible] convenientes. Et ob-
tinuerunt ob [illegible] et propter inveniunt centones et particulas seu [illegible] convenientes. Et ob-
illam punctionem compilatores tales dicuntur centones. Cento enim est [illegible] id est quod
punctis [illegible]. Et unde venit cento, centonis, quod est idem quod punctus vel punctio. Et inde Homerocento-
na dicta, hinc Homerocentonas. Et Homerocentonas accusativus pluralis. Et similiter et Virgiliocento-
nes Virgiliocentonas in accusativo casu [illegible]. Ysidorus autem 1° libro Ethimologiarum dicit:
centones apud grammaticos vocari solent, illa que de carminibus Homeri seu Virgilij ad propria
opera more centonario ex multis hinc inde compositis in unum sarciuntur corpus ad facultatem
cuiusque materie. Et accedit centones dicuntur secundum eos expositores et Ysidorum ibidem. Homero-
centonas composuit Eudoxia uxor Theodosij minoris, Virgiliocentonas vero compilavit Proba
uxor Adelphi proconsulis, in quam applicationem posuit per magna parte Genesim et novum
testamentum et de evangelijs plenissime expressit. Sequitur littera: et non sic etiam Ma-
ronem. Et id est et sic quia ita loquimur, quasi non legimus, et quasi non possumus nos
sic sic ipsi dicere, id est affirmare Maronem, id est Virgilium sine Christo, id est non intelligentem de Christo. Vel
non habito aliquo respectu ad Christum, sed fuisse Christianum, id est auctoritates quas ipsi asserunt dixisse de
Christo, quod dici possumus, si vellemus. Et ista particula sic et alia precedit, quasi non legimus,
refertur ad illud in precedenti expositione positum, videlicet incongrua adaptat testimonia. Et in
his duabus particulis, eos qui talia testimonia que apparent forte simplicibus et ignaris poe-
tarum congrua, reprehendit hic beatus Ieronimus, tanquam sacris intentionibus illorum poetarum, quorum
versus introducunt in testimonium fidei Christiane. Et est quasi dicat: isti eos audent coram nobis
et alijs intelligentibus poetas, huiusmodi testimonia recitare, quasi non legimus Homerocentonas et Vir-
giliocentonas, et sic etiam Maronem sine Christo possumus dicere Christianum, quod de tales loquuntur, ac si
non possumus sic sicut et ipsi dicere, et dicendo affirmare Virgilium sine Christo. Hec est secundum
veritatem non habere intentionem loquendi de Christo, vel respectum ad Christum fuisse Christianum, id est tanquam
Christianum aliquid scripsisse de Christo. Vel aliter, Maronem sine Christo, id est Virgilium qui non habuit

Rubricated marginal notes (left, from top): Nota contra [illegible]; Scilicet illi versus punctis signati; Nota: Et modo centones dicuntur carmina, vel versus de diversis poetis variabiliter a centonibus; non glosam.

Marginal note (right): scilicet Homeri

fidem Christi fuisse sanam et scripsisse ea que Christo convenirent. Et si dicat iste ... sic dicere
potuissem sicut ipsi volebant. Et hec ne inepta et incongrua testimonia applicata
de fide Christi que non indiget mendaciis confirmari ipsam fidem exponunt derisioni apud
eos. talium testimoniorum ineptitudinem noverunt et studio poetarum quemadmodum et nos exercemur. Et ex quo patet quod non inutiliter doctores student quandoque poetis. Item etiam ex hiis clare
potest quod studium poetarum est utile ad sacram theologiam non solum propter documenta moralia que in
eis inveniuntur sicut propter fabulas apte moralizabiles sicut propter varios modos considerandi
et loquendi ... et ornate quibus utuntur. Est etiam ad discernendum quid fabula
quid historia. Et ad cognoscendum varias origines deorum et dearum ex fictionibus poeticis. Et
ad discernendum quod testimonia pro fide adducta sunt inepta et incongrua. Sicut si quid forte exin
certum locuti sunt poete tamquam prophete de Christo et eius sanctis. Et ad cognoscendum que sunt poetarum
fabule que tamen Christo applicari possunt quorum tamen sensus secundum intentionem longe fuit a Christo. Et
quod etiam multa in poetis et philosophis inveniuntur quasi verba ... et vero ... applicatores
aptari possunt factis Christi. Sicut est ex libro intitulato fabularum et ... qui liber vocatur morale reportorium sive integrum dictionarium vel dictionarius factus per quendam mona
chum ... Gallicum pictaviensem nomine Petrum cognomine Berthorium. Et sic est declarare
illud per simile in pictoribus apud quos sepe contingit quod pingentes faciunt similes multis
hominibus quos nunquam viderunt nec quibus ymagines similes fieri intenderunt. Et tamen
tales ymagines ... non pictores sed illi qui alios noverunt homines illos referunt ad eos tamquam
per eos factas. Et ita est de fictionibus fabularum et variis fabulis locutionibus poeticis de
quibus est illud Virgilii quod sequitur. Iam redit et virgo redeunt saturnia regna. Iam nova
progenies celo dimittitur alto etc.

Ut vero per ordinem ostendatur quod dicte auctoritates usurpate sunt nec de Christo loquuntur notandum est quod
Asinius Pollio seu secundum alios Paulus quidam dux Romanorum cum ... exercitu cepit Salonam
civitatem dalmacie eodem anno consul Romanus fieri promeruit unde Virgilius in bucolicis ... te
consule ... Pollio ... venit quo et quid semper presumpsisse constat consulatum Romanum. Et eodem anno
Pollio ... habuit filium quem a Salone civitate devicta Saloninum vocavit quem
ille dux ... habuit filium ... secundum aliquos erat nullo omine ... male fuit
Saloninus natus de partibus ... Virgilius volens illud omen ... illum
laudans ... in suis primordiis ... vel in meliorem partem convertere et interpretari dixit quod ipso re
...ante in aliquod bonum factum vel ... et leticia magna. Et omnia ... abundantia que ... pa
cificante ... in ... Iam redit et virgo. Iam ... Sa
... reditus ... Iam redit ... et ... illius ...
... fingebant filia fuisse Astrei gigantis ... ad nullum
gigas neither ... et ... Et hinc et iustitia ... ad nullius
... Et ... illa virgo Astrea. Et ut ... Metha ...
... reliquit. Et hec fecit propter corruptores iustitie ... dicebant
in celo ... Et hodie illa Astrea virgo a corruptoribus iustitie fugata. Unde ...
... Et subdit redeunt saturnia regna
... virgo quia ... esse incorrupta. Et go per saturnia
... quod fuit aurea. Saturnus ... pater ... Et ... per saturnia
... intellexit Virgilius aurea secula id est pacifica et abundantia tempora ... regna.
Et secundum vaticinia Sibille Chumeorum ... Hyldegardis ... ista aurea secula ...
Et secundum magnum ... rediturum. Subdit Iam nova progenies ... Saloninus celo
... demittitur alto ... ille puer ... a diis datus reputabatur et natus celestis. que ...
... Virgilii. Et post alios versus ... nate mee vires mea magna
potentia solus. Iste ... non est dicta de Christo ... Eneydos
... apparet quod ista fuit verba veneris ad cupidinem filium suum supplicantis ut assumpta for
ma ... Ascanii nepotis sui ... Enee filii quem Eneas diligebat Dido olim Carthaginensis
... inflammaret ea ad amorem Enee. Et sequitur Et per verba ... Talia ...
... Iste ... de Eneyde dicitur
... Eneyd ... hoc ... de ... pro Enee. Nam cum Eneas ...

ibi quod ... 118 ... ... de Christo

Dictionarius vocatur iste opus

Male intellexerunt de Christo

omen

Sibille

Euthysem de troiano incendio in humeris exportasset et cum ipso fugam inire vellet, ille Euthises senex cum filio suo Enea nullo voluit exulare sed troya iam incensa destruc-
tionem malluit mori in terra sua naturali. Unde de ipso firmo proposito non recedendi dicitur in 2º
Eneydos: Talia perstabat memorans fixusque manebat. Et ita ut dicit ipse senex Euthi-
ses cum esset vetulus voluit mori in terra naturali sua. Unde dicitur de eo ibi: Abnegat
abscissam vitam producere troya. Exilium quod pati [illegible]. Et hoc quod hic ponitur de dicto Virgilii
scilicet Talia perstabat memorans, id est statuebat in corde suo et firmiter manebat
in suo proposito non recedendi a troya. Ex quibus apparet magna simplicitas
levitas et fatuitas eorum hominum qui tales versus tamquam de Christo a Virgilio dictos allegare
presumunt quos Virgilius prophetice fecit. Et ergo beatus Jeronimus predicta subiungit in littera: puerilia
sunt hec, id est talia sic adaptare puerilem sensum et levitatem sapiunt. Et puerilia sunt hec quoniam
a quibusdam mulierculis vel [illegible] tamquam textus suus [illegible] comparata sunt.
Et unde procedit et similatorum ludo puerilia docere quod ignorant. Et istud exponit dicens:
Et circulatorum ludo. Et in ludo circensi de quo dicit Ysidorus 18 libro Ethimologiarum: Circenses ludi sunt dicti
a circumeundo. Et ab equitibus circa quos secundum quosdam modum periculose et fatue curre-
bant vel quadrige ducebantur et circa metas propter eqorum circa [illegible] torque-
bantur. Vel forte per ludo circulatorum Jeronimus hic intelligit ludum corruptum, id est qui ambu-
lant in circuitu per seculum mulieres auditos. Fecerunt isti per delectabiles [illegible]
fictiones et fabulas [illegible]. Et forte per ludo circulatorum vocat hic
quendam ludum puerorum qui est in circulo pannorum, et unum inter eos oculis velatis
ponitur ad divinandum per ea quibus eum percusserit. Et sicut illi pueri sepe de-
cipiuntur divinando de illo qui percusserit, ita isti qui predicta textui et similia
tribuunt fatue et puerilliter divinant et coram aliis affirmant [illegible] non est. Ac-
per hoc docent quod ignorant, id est affirmant perfectum fatuum quod ignorantes sunt.
Et sic apparet quod puerile sit et similatorum ludo simile docere quod ignorant.
Et propterea ibi hoc quod est [illegible] vel quod non. Et si hic aliud [illegible] et aliud [illegible]
[illegible]. Et ponitur hunc ut cum stomacho loquar, id est cum indi-
gnatione vel abhominatione loquar. Omnes stomachosi [illegible] id est [illegible] iracunde et
indignantes. Stomachus enim cum aliquid intrat in ipsum et gravat et displi-
centibus [illegible] et abhominationem et exire [illegible]. Ita cum in [illegible]
[illegible] venit aliquod obiectum vehementer displicens, [illegible] ab horrore et indi-
gnatione et repellunt ancillis. Et beatus Jeronimus stomachatur de hoc quod aliqui sunt
presumptuosi, veracer [illegible]. Et per signa manifesta ignorantia sua aliis osten-
dunt, ut pueri. Et tamen nec in hoc ipsi scire volunt. Sed quod nesciunt, id est quod
ignorantes et insipientes sunt. Cum et eorum ignorantie manifestum signum sit,
videlicet quia dicunt manifestissimum esse Genesim, id est quod facillimus est liber Genesis
cum [illegible] veritate et difficillimus. Et hoc credit beatus Jeronimus de [illegible] de creatura
mundi vel in principibus. Circa istam litteram et precedentem movetur ista duo dubia. Primum est quare inter
videlicet manifestissimum est Genesis in qua de creatura mundi et exordio generis humani, de divisione terre, de confusione linguarum, de descensione usque ad Egyptum gentis Hebreorum.
Hic iam beatus Jeronimus tangit [illegible] et difficultatem omnium librorum veteris et novi testamenti. Et
sic per hanc divisionem vel assignationem quam libri patent beatus Jeronimus velit ostendere [illegible]
in eo difficultatem et multiplicem obscuritatem, ita facit consequenter per omnes libros sacre
scripture contra predictos presumptuosos quibus videtur sacra scriptura plana et manifesta
tamquam a [illegible] lectio ut nichilo [illegible] addiscebant. Et consequenter
sunt hic capitulum primum huius prologi. Et ita littera manifestissimum est Genesis etc. refertur ad [illegible] videlicet
est quod [illegible] nesciunt quod nescias, videlicet [illegible] hoc quod repu-
tas quod manifestissimus est Genesis. Et loquitur ibi [illegible] quasi dicat ridiculosum est
tibi docere quod ignoras et ignorare quod nescias.
Liber Genesis hebraice dicitur bresith, Genesis grece, generatio latine. Et secundum Ysidorum

Circenses ludi

Capitulum primum

vi Eth. et sic appellatur primus liber biblie. Et ex quo exordium mundi et generatio seculi in eo scribatur. Cum quidem librum Genesis Moyses per plurimos annos ab initio mundi spiritu prophetico preterita videns scripsit, et eius exordium multa obscuritate et difficultate involvit. Ut Augustinus fatetur scribens super Genesim ad litteram. Unde et apud antiquos [illegible] origo mundi et generatio huius semper magnam habuit [illegible]. Cuius questionis difficultatem attestatur multiplex error philosophorum circa [illegible] mundi, sicut apparet in multis passibus philosophie Aristotelis, [illegible] primo libro de principiis multis explanat rationibus et argumentis. Et iterum [illegible] difficultatem attestatur consuetudo Hebreorum circa [illegible] de [illegible] unde usque ad tempus [illegible] consuetudinem legere [illegible] Ieronimus. Huius ergo questionis usque ad tempora Moysi nullus reperire potuit profunditatem, sed ipsi [illegible] et tenebre ignorantie super questionis erant superficiem abyssi donec Moyses spiritu Dei afflatus questionis huius aperuerat nodum. Unde dicit Augustinus: Sicut Paulus per revelationem didicit evangelium, ita Moyses docente spiritu sancto ~~[illegible]~~ conditi mundi cognovit exordium.

Circa istam lectionem et precedentem movetur primo hec dubia: primo utrum inter gentiles fuisse sybillas, poetas, vates spiritu sancto de Christo inspiratos a catholicis sit asserendum. Secundum utrum semper possit exponi scriptura ad sensum [illegible] non [illegible] — tamquam amicos dei

Quantum ad primum dubium quo queritur utrum inter gentiles fuisse sibillas, poetas, vates sive prophetas spiritu sancto de Christo inspiratos et amicos dei a catholicis sit asserendum. Hic est verum [illegible] ~~amicos~~ dei [illegible] — solos amicos — fuit [illegible] prophete et [illegible] Ieremias, Ezechiel, Daniel, [illegible] [illegible] continentur domini prophetie de Christo venturo et in eternum regnaturo. Item et sunt alii collaudati [illegible] domini infidelibus ~~[illegible]~~ Christo scilicet sybillis et poetis ac aliis qui vates apud eos vocabantur et prophete. Et arguitur primo quod solos amicos dei donum prophetie consequitur, quia secreta non sunt revelanda nisi amicis, Io. xv: Iam vos dixi amicos, quia omnia que audivi a patre meo nota feci vobis. Sed deus secreta sua revelat prophetis, ut habetur per Amos [illegible] [illegible] plurimis [illegible] ergo ipsi sunt et fuerunt amici dei. Item sed prophete non infideles vates sunt [illegible] [illegible] videtur esse iudicium de sibillis [illegible] sunt infideles. [illegible] Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. [illegible] non sunt amici dei [illegible] et [illegible] sunt lupi rapaces et [illegible] ergo falsi prophete. Ergo ~~[illegible]~~ [illegible] ipsis donum prophetie [illegible] solos amicos dei. Hic [illegible] et fidelibus dei prophetis. Item dicitur quod Balaam fuit propheta [illegible] xx. [illegible] fuit malus et infidelis quia coluit ydola et demonum [illegible]. Item habetur [illegible] multi dicent [illegible] die Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus et in nomine tuo demonia eiecimus, et virtutes ~~[illegible]~~ multas fecimus. Et tunc dicet eis: discedite a me operarii iniquitatis, numquam novi vos [illegible] [illegible] ergo illi sunt prophete et tamen numquam sunt amici dei. [illegible] B. Gregorius xviii [illegible] ~~[illegible]~~ de Sibilla Erithrea que de Christo vaticinata est [illegible] et Erithrea

Margin: Et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

In ista questione [illegible] breviter tres articulos tangam: primo an inter gentiles fuerint Sibille, vates et poete. Secundo an fuerint spiritu sancto inspirate tamquam amici dei. Tertio an solis amicis dei inspiratio sive donum prophetie conferatur. Quantum ad primum articulum pono [illegible]: quod gentiles fuerunt Sibille, poete ac vates. Patet per B. Gregorium xviii [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ ex tempore quo Roma condita est. Et [illegible] [illegible] [illegible] per quadringentos annos septuaginta [illegible] Ezechia rege regnante in Iudea et [illegible] [illegible] Sibillam Erithream ferunt vaticinatam. Sibillas autem [illegible] [illegible] vates [illegible] plures fuisse [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] et de poetis.

Sibille plures

Sibille nomen generaliter dicitur omnis femine prophetantis, alias vatis [illegible]. Nam [illegible] [illegible] [illegible] dicitur deus. Et inde dicta Sibilla quasi theosbole sive bele quod est mens, id est divina fuit, vel mens dei.

Et bele mens

Et quia prophetissa sit dicta Sibilla, tamquam dei [illegible] ut [illegible] inspiratione. Unde apud gentiles ille femine, que divina voluntate [illegible] inspirari solebant, Sibille nominate sunt. Sicut enim omnes viri prophetantes vel vates dicti vel prophete, ita omnis femina prophetans Sibilla vocatur, que nomen ~~ex~~ officio

Dicta prophetarum [illegible] Sibillarum [illegible] dicebant gigneret deus in orbe terrarum [phebat]
et gremium virginis erit salus gentium, et pedes eius in valitudine hominum

[Margin: [illegible] librum quod prophetabat de [illegible] deus et illuminabit [illegible] tempore et [illegible] synagoge 3a]

non ex pietate [illegible] 3. Decem autem Sibille a doctissimis auctoribus fuisse traduntur. Quarum prima de Persis fuit. IIa Libyca. IIIa Delphica in templo Delphici Apollinis genita, que ante gentiles ad Troiana bella vaticinata est, cuius plurimos versus Homerus operi suo inseruit. IIIIta Cimeria in Italia. Vta Erithrea nomine Erofilla in Babylone orta, que Grecis Ilium petentibus vaticinata est perituram esse Troiam, et Homerum poetam mendacia scripturum. Dicta est Erithrea quia in eadem insula eius inventa sunt carmina et vaticinia. VIta Sibilla Samia, que Samonesta dicta est a Samo insula, unde fuit cognominata. VIIma Cumana nomine Amalthea, que IX libros attulit Tarquinio Prisco in quibus erant decreta Romana conscripta. Et dicta est Cumana a civitate Cumas que est in Campania. Octava Hellespontia in agro Troiano nata, que scribitur Solonis et Ciri fuisse temporibus. Nona Frigia que vaticinata est Ancire in civitate. Decima fuit Tyburtina nomine Albunea, cuius opera carmina efferuntur in quibus de deo et de Christo et gentibus multa scripsisse manifestissime comprobantur. Celebrior autem inter ceteras ac nobilior Erithrea perhibetur, secundum Ysidorum. Et in Augustinus libro sic dicitur: quoniam de Christo colloquentur [illegible] Flacciani proconsul viri multe doctrine, graeco nobis codice protulit carmina esse dicte Sibille Erithree, ubi ostendit quodam loco in capitulis versuum ordine litterarum ita se haberet, ut hec in eo verba legerentur: Ihesus Christus theonos sother, quod est in latinis

[Margin: Erofilla. Illius fuit [illegible] Troiam [illegible] 3 Ilium]

Ihesus Christus dei filius salvator.

[Margin: versus]

Iudicii signum tellus sudore madescet
E celo rex adveniet per secla futurus
Scilicet in carne presens ut iudicet orbem
Unde deum cernent incredulus atque fidelis
Celsum cum sanctis eui iam termino in ipso.
Sic anime cum carne aderunt quas iudicat ipse
Cum iacet incultus densis in vepribus orbis
Reicient simulacra viri cunctam quoque gazam
Exuret terras ignis pontumque polumque
Inquirens tetri portas effringet averni
Sanctorum sed enim cuncte lux libera carni
Tradetur, sontes eterna flamma cremabit
Occultos actus detegens tunc quisque loquetur
Secreta, atque deus reserabit pectora luci
Tunc erit et luctus, stridebunt dentibus omnes
Eripitur solis iubar et chorus interit astris
Volvetur celum, lunaris splendor obibit
Deiciet colles, valles extollet ab imo
Non erit in rebus hominum sublime vel altum
Iam equantur campis montes et cerula ponti
Omnia cessabunt, tellus confracta peribit
Sic pariter fontes torrentur fluminaque igni
Sed tuba tum sonitum tristem demittet ab alto
Orbe gemens facinus miserum variosque labores
Tartareumque chaos monstrabit terra dehiscens
Et coram hic domino reges sistentur ad unum
Recidet e celo ignisque et sulphuris amnis.
Et patet quod sunt XXVII que numero quadratum ternarii solidum reddunt. Tria enim ter ducta fiunt IX, et ipsa novem si ter ducantur ut ex lato in

[Margin: [illegible] Cerula [illegible] de [illegible] maris [illegible]]

altum figura consurgat, ad XXVII perveniunt. Hec autem Sibilla predictis expositoribus tempore ypome prophete dicta est Saron. Sic ibi legitur in Ysaia: letabitur deserta et invia, et exultabit solitudo, et florebit sicut lilium, germinans germinabit et exultabit letabunda et laudans, gloria Libani data est ei, decor Carmeli et Saron. Quid dicit Saron [illegible] est ei illa Benedicto [illegible] ipso, nisi ista Sibilla Erithrea ad predicandum [illegible] [illegible] et ea que per ipsum erant fienda vel futura in imperio Romano. Hec Sibilla, ut et alii dicunt, Cumea in hora nativitatis Christi ostendit imperatori Octaviano in quodam circulo circa solem quandam puellam pulcherrimam tenentem in suo gremio unum puerum simillimum pulchrum. Sic quia ista Sibilla erat inter ceteros gentiles posita, que erant montium principes, ut legitur, quia tunc in toto gentili populo esset aliis vatibus. Et dicit Augustinus ista Sibilla nichil habet in carmine suo toto [illegible] quod ad deorum falsorum sive fictorum cultum pertineat, quinimo ita etiam contra eos et contra cultores eorum loquitur, ut in eorum numero deputanda videatur qui pertinent ad civitatem dei. [illegible] pertinet [illegible] ad istam particulam vera, que dicit: quia inter gentiles fuerunt Sibille, sed quod sit vel ad alias duas particulas pateat per Ysidorum li. VIII Ethimologiarum. Decem ergo porte dicte sunt, sed [illegible] nomen

henricus de hassia dicit in tractatu suo [illegible] heremita de [illegible] [illegible]

Sibilla [illegible] Renensis [illegible] hildegardis que floruit tempore sancti bernhardi, et multa de futuris statim Ecclesie generalibus vaticinata est [illegible] scribens ad clerum Coloniensem de illis, [illegible] dicit: presbiterium et a diabolo seducentur et [illegible] pallida facie venient et velut in omni sanctitate se componunt, et maioribus [illegible] se iungent principibus quibus se [illegible] et de vobis [illegible] [illegible] per [illegible] cum hos [illegible] et [illegible] vos vobis [illegible] [illegible] [illegible] ecclesia [illegible] et [illegible] et [illegible] et [illegible] Ecclesia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in fide catholica [illegible] [illegible] [illegible] illos [illegible] Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

r al' greca

[illegible] senectute [illegible] vite habere cepissent / eos ac deos suos nosse. / Cultum modicum ac ser-
monem necessarium [illegible] pluribus utriusque magnificentiam ad religionem deorum suorum excogi-
tavit. Igitur ut templa illis domibus pulcriora et simulacra corporibus faciebant,
ita eloquio et quasi augustiori [illegible] honorandos putaverunt, laudesque eorum et verbis illustrioribus
et iocundioribus numeris extulerunt / hinc vates a vi mentis dicti sunt. Et quidam poete theo-
logi dicti sunt / eo quod de diis carmina faciebant / Quorum officium poetarum est in hoc ut ea que
vera [illegible] gesta sunt in alias species obliquis figurationibus cum decore aliquo conversa transferant.
Ut patet ex [illegible] li. vi et viii de civitate Dei illorum theologiam civile vocant et fabulosam, que turpia
fingit et mendacia [illegible] / [illegible] que urbana et illam turpitudine ornant. / Sic ergo inter
gentiles fuerunt Sibille, poete et vates, igitur [illegible] conclusio vera.

vel dicti vates a vi-
rendo, a viendo car-
mina, i. flectendo sive
modulando, vel a
mentis videre quia fu-
tura videbant / et
dicebant vates poete
Et quidam /

¶ Quantum ad 2m articulum ponitur conclusio ista: quod aliqui poete, Sibille aut vates inter gentiles
fuerunt spiritu sancto inspirati, tanquam amici Dei, / pro tanto quia aliqui eorum habuerunt [illegible] et mani-
festacionem rerum latentium [illegible] vel presencium vel futurarum ex divina inspiracione, / ergo ista vera.
[illegible] ex diffinicione prophetie [illegible] / Sed Augustinus contra [illegible] Augustini [illegible] allegata li. 18 de civitate
Dei / [illegible] quod Sibilla Erithrea / vel Cumana [illegible] in toto carmine suo, quod ad deorum falso-
rum cultum [illegible], [illegible] ita est contra cultores ydolorum loquitur / ut in eorum numero deputanda
videatur, que pertinet ad civitatem Dei, ergo fuit tanquam amica Dei [illegible] inspirata. / Et dicit
[illegible] de aliis illorum qui fuerunt in lege nature sicut Job et [illegible] / Et Bragmanni [illegible]
[illegible] cultores veri Dei credentes [illegible] in carne et salvatorem generis humani, ut supra est.
[illegible] in alia [illegible] / Sunt [illegible] nempe viri et mulieres inter gentiles de gentibus, quampro-
[illegible] inspirant intelligentiam, velud fuit quibusdam amicis / ut scribitur Job 32 Solus enim Deus
[illegible] intelligentiam [illegible] et ei veritatem ostendat / Sic patet per Augustinum
in libro de [illegible] / ¶ Ex quibus elicitur [illegible] licet inspiracio vel revelacio prophetica, sive
de Christo, sive de aliis presentibus vel futuris, fiat aliquando per solum lumen influentiam, et quan-
[illegible] per [illegible] de novo [illegible] vel [illegible] ordinatas / [illegible] tamen fit sine inspiracione formali
per [illegible] et spiritualis / [illegible] lumen divini. Et formale in prophetica inspiracione vel reve-
lacione [illegible] mens erigitur supra se in Deum ad percipiendum [illegible], quod accidebat vatibus illis
[illegible] / [illegible] in lege nature / sicut illis Sibillis / Et hoc [illegible] Ezechielis 2°, ubi dicitur: Fili hominis
sta super pedes et loquar ad te, hec elevatio fit secundum [illegible] mentis in [illegible] lege. [illegible] pro vº arº [illegible]

¶ Quantum ad 3m articulum conclusio est: [illegible] non solum amicis Dei confertur inspiracio sive donum prophe-
[illegible] et [illegible] sola caritas est per quam homo amicus Dei constituitur, ut habetur 1 Cor 13 et alibi
[illegible] / Et omnis gracia gratis data, que potest esse sine caritate, potest convenire bonis et ma-
[illegible] amicis Dei et [illegible] / [illegible] gracie gratis date, sunt fides, [illegible] prophetia, gracia curacionum, et si-
[illegible] / unde dicit ibidem apostolus 1 Cor 13: Si habuero prophetiam et noverim omnia misteria et
habuero omnem fidem ita ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nichil sum / Ex quibus [illegible]
[illegible] donum prophetie potest haberi sine caritate / et per consequens non solum conferri amicis Dei. / Et ideo potest
[illegible] talibus / [illegible] donum prophetie conceditur aliquando ad utilitatem ecclesie [illegible] et non
[illegible] ad utilitatem illius cui datur [illegible] 1 Cor 12: [illegible] datur manifestacio spiritus ad utilitatem.
Ad utilitatem utique ecclesie, et ad honorem Dei omnipotentis, quod habet testimonium [illegible] a malis
[illegible] et paganis / Et ergo legimus [illegible] multos malos prophetasse / ¶ Attamen hoc expedit pre-
[illegible] prophetia comparatur [illegible] malicia morum, [illegible] indifferenter ad [illegible] maliciam. [illegible]
[illegible] prophetia [illegible] peccatum fetorum ad quod requiritur elevacio mentis per
[illegible] / prophetia [illegible] cogitacioni vicia repugnant et [illegible] / [illegible]
[illegible] ut [illegible] / [illegible] cognitioni vicia repugnant [illegible] impediunt prophetie repugnant / [illegible] legitur de filiis prophe-
tarum et alia [illegible] mentis elevacionem impediunt prophetie repugnant / [illegible] habitabant cum Heliseo [illegible] solitariam vitam agentes / sicut patet ex hoc
4 Reg 4 [illegible]
[illegible] et castitatis abstinencie / vicia vero spiritualia, que mentis elevacionem non impediunt, prophetie
non repugnant / [illegible] fuit cultrix ydolorum, observatrix et divinatrix, et ex [illegible]
[illegible] / unde 3 Reg 18 dixit Helyas: Congrega ad me universum Israel in monte
Carmeli et prophetas Baal [illegible] prophetas lucorum [illegible] qui comedunt de mensa Iezabel.
Constat quod omnes isti fuerunt [illegible] cultores, et tamen in gradu honestatis corporalis vivebant

Sequitur secundo quod multi prophete gentilium aliqua vera predixerunt. patet de Balaam Num. 24 qui
dixit. Orietur stella ex Jacob et consurget virga ex Israel. Et Sibille de Christo predixerunt
vera. Supposito 2° quod aliqui fuerunt infideles et ydolatre. Et si dicatur utrum spiritus sanctus per
Balaam. vel Sibillam. vel Cayfam prophetizavit. Dicitur quod sic. ut vel contra aliquem dubitatum. Sed spiritus
sanctus in eis qui infideles et pagani fuerunt. non fuit. Spiritus ergo sanctus aliquando loquitur
per aliquem. et non loquitur in eo. Quia non est in eo per gratiam et caritatem. Sic locutus est
per Balaam per Cayfam et per infideles. Aliquando loquitur in aliquo. et non loquitur. per
eum. ut quod intus aliquid mentem inspirat. ut in psalmo 84 propheta. Audiam quid loquatur in me dominus. Propheta
de Christo meditans dixit sanctus. Si autem cor dicitur quod loquitur in me dominus deus. i.
quod inspiret cordi meo. per ipsum prophetarum. patet exponit Hugo ibidem. Aliquando spiritus
sanctus loquitur in aliquo. et et loquitur per eum. et sic fecit in bonis prophetis et
amicis suis fidelibus quibus inspiravit donum prophetie. et veritatem quam menti inspi-
ravit manifestavit per eos ceteris. Hec sunt verba ut dixi domini dei malis
et malis suis prophetare donum quod prophetie conferendo. Sed hoc facit deus ut fu-
turas conclusibilior et credibilior que ab adversariis est testimonium. Et ideo ut boni
mediis malos prophetare ut duciorem habe futurorum. Cui et consimilia ut apparuit
Sed potest apparere vel bona. veritate cum et alias vaticinia decreta. Et sic deus
permittit ut bonis plurimis cum sese diligunt deum. Et hec tunc apparet. quod occulta
et mistica dei. non reperiuntur per malefica et divinationes malorum. seu talium ge-
neralium prophetarum. Et sic si eveniunt que ipsi predixerunt. Hec littera textus deutronomii xiii.
Et hoc ideo permittit deus ut fallatur fallaces per homines malos per peccata sua qui
merentur decipi. ut illi qui eius despiciunt. ut volunt audire plura. Et dicitur
3 regum xxii. 3. et ultimo capitulo de Achab rege Israel qui noluit credere prophetis dei
quia prophetabant sibi mala. Sed credidit propheticis Baal quos non reperie-
bat malos sunt falsos. et incidit in manus hostium suorum. et interfectus est.
Sic igitur ad questionem principaliter querebatur. quod inter gentiles fuisse Sibillas poetas vates quod bo-
no de Christo inspiratos. tanquam amicos dei. a catholicis sit asserendum. per triplicem rationem est
responsionem et testimoniis sacre scripture deductum. Quod vero ad ultimum in opposito adducta et ad 2a
quibus sic arguitur. quod soli amici dei et fidelibus donum prophetie dei conferunt sine sancta inspiratio-
ne Sibille. ut vates gentilium sunt inimici dei. quia paganorum. et ydolorum cultores. ergo contra.
per ostensum immutatorum sunt vel alia non sunt talibus revelanda. Iam ad ista notata
vero similiter in precedentibus articulo dictis est. Sed ampliatur vide dicere. quod secreta
non sunt revelanda inimicis ipsis sed. Sed licet per utilitatem amicorum seu ipsius ecclesie ma-
xime ubi notitia non prodest inimicis nec indigent occultatione. Sed publicatione. Tamen
cum ad hominem est. quod secreta illud quod est grande mirum et utile amicis per inimicos potius
divulgetur. Sed quod autem dicitur Joh. xv capitulo. Ubi dixit Christus discipulos suos amicos. quia omnia
quecumque audivit. a patre suo. nota fecit illis. Exponit beatus Gregorius quod notitia illa que in
eis complevit. sunt notitia eius amore. Talis autem notitia non omnibus prophetis competens
ut satis est in 3a glosa. Sed quod dicitur. qui non sunt amici dei inimici. Sic est
quod communiter infideles. ut heretici vel perfidi iudei et omnes gentiles simplices sunt lupi rapaces
quod non obstat ipsis donum prophetie. Sic vero tamen. quod talibus ut in contrario. Sed quod
lupi rapaces dicuntur. tales tamen. qui intendunt pravitatem doctrine. alios seducere et perdere.
Unde non omnes mali intus et extra apparentes boni sicut sunt ypocrite. vel alii quod ho-
nesta docent. et corpore vivunt. sunt lupi rapaces. Sed illi sunt lupi rapaces ut pseudo prophete
qui dono suo abutuntur ad seducendum alios. Sed omnia ad hoc non inspirantur nec a deo
mittuntur. Sicut sunt heretici mali. Sed vero tamen prophete vel prophetisse quales fuerunt. xii. Sibille
ut alii vates gentilium. sicut fuit Balaam. ac alii mittebantur. et mittuntur a deo. propter ver-
itatem alios. Et qui prophetaverunt zelo veritatis. non intentione alios decipiendi.

Ad secundum autem dubium quo querebatur. utrum semper petiit exponens scripturam ad sensum ab auctore

non intellexit. Et primo videtur quod sic Ysidorus dicitur in libro [illegible] ca. exponens ubi dicit quod hoc
est nocentissimum genus dicendi. Secundum in opposito apparet per glossam super Ezechielem dicentem quod
verba sacre scripture inusitato modo exposita si ad edificationem aliorum hoc fecit verba dei
sunt etiam si auctor aliter intellexit. Respondeo. Ad hoc dubium breviter per distinctiones
tales videlicet. Quod si aliquis elicit ex dictionibus respectu similiter sensum [illegible] verum et [illegible]
utilem quem auctor non intendit in scriptura data non peccat sicut solet fieri apud modernos
in sermonibus thematum. Si tamen aliquis asserat auctorem intendisse in tali oratione vel dictione
talem sensum et similiter et si non fecerit peccat. Et si ille sensus est vel [illegible] litteralis est
contra fidem aut dubium temerarie affirmat et decipit audientes faciendo eos credere quod auctor
talis scripture intendit talem sensum in eo quod contra fidem est. Et si sic fecerit credere fidem ergo fecit contra
scripturam peccat. Et quod si aliquis subtilitate ingenii eliciat sensum aliquem verum et profundum
ex aliquo sensu passus scripture quem adhuc nullus doctor posuit non peccat quando tamen non
affirmat temerarie quod auctor intendit illum sed potius dicit. Secundum [illegible] cuilibet circumstantias
respectu et conditionibus similiter et modos loquendi talis passus scripture videtur importare talem sensum
salvo meliori iudicio. Secundo si exponens scripturam ad sensum falsum ab auctore non intentum ut alias supra dixi
Et hoc est duplex. Quia vel sciunt vel ignorant. Si primo peccant mortaliter quia contra con-
ponendo talis periculose mentiuntur. Et sit sensus contra auctoris falsum. Si vero 2° est adhuc duplex.
Quia aut faciunt hoc ignorantia ignorantia crassa vel ignorantia excusabili. Si primo
peccat mortaliter similiter et cum [illegible]. Et hoc modo ignorant ignorantia crassa qui non
excusat. Heretici exponentes scripturas sacras pro suis erroribus confirmandis sicut patuit Wiklef et
alii nostri temporis [illegible] contra sensum [illegible] suorum opiniones intendisse sic faciunt
ipsum auctorem falsitas. Quoniam in eo est. Si vero tales qui ad sensum falsum scripturas exposuit
fuerit diligentiam debitam et optimam et invenire sensum verum et sensum verum scripture exponere
ut dicit plus quam ad hoc requiritur debito fine ficto peccati si decipitur falsum sensum eligendo quem
credit esse verum. Quarto. Sequitur patet quam periculosum sit simplicibus et indoctis presumendo
theoricum non contentari in sensibus divine scripture a precedentibus doctoribus famosis traditis. Si volunt
speculabilia et profundiora invenire quando et ubi hoc non est oportunum. Et cum ipsi ad hoc non sunt
sufficienter dispositi seu eruditi. Talibus tale studium sacre scripture conveniret fieri finaliter magis
occasio erroris quam salutis et edificationis eruditionis. Ille allegatio fuit et supra. Ex quo ita
dicere pullulare patet hereticos. Unum post hoc quaeritur
.utrum cum scripture intelligentia periculosius contingat errare. Et breviter solet videri ut et notum
est quod circa intelligentiam scripture divine magis in hiis que pertinet ad credenda et agenda.
Et rationibus [illegible]. Circa errorem circa intelligentiam quarundam scripturarum confundunt fidem. Patet veritas
et decipit contrariis [illegible] est periculosum. Unde Augustinus in Enchiridion [illegible] nullo falli
[illegible] et hoc non credit quod ad veritatem [illegible]. Pariter nullo fallitur qui falsum pro vero
approbans incurrit in aliquas molestias temporales. Consequenter vero error circa intellectum scripture
que sunt de legibus et iure periculosus error est. Ratio quia vergit ad condemnationem innocentum et
ad approbationem iniustorum et repulsionem iustorum. Consequenter periculosior est error circa intelligentiam
scripture medicine quia vergit ad occasionem corporum. Sic periculosum vergunt in occasionem animarum.
Igitur verum est quod est falsum vel contrarie [illegible] opiniones in medicina vergunt [illegible] per
[illegible] in occasionem animarum et in corpus [illegible] et in infirmis. Error vero in scripturis artium
liberalium minime periculosus est. Unde Augustinus in suo Enchiridion dicit. In quibus autem rebus nichil interest
ad capessendum regnum [illegible] credantur an non vel vera sunt sive putentur falsa. In hiis
errare in aliud pro alio putare non arbitrandum est esse peccatum. Aut si est minimum esse putandum et levissimum.
Sicut [illegible] credideris et si peccata non sunt talia in hoc malis [illegible] vite deputanda sunt
que circa [illegible] est vanitas. Ut approbentur hic falsa pro veris, respiciant vero pro falsis, temeritate
certa pro incertis. Hec Augustinus.

Sequitur capitulum 1^m

Videlicet manifestum est genesis in qua de creatura mundi et de exordio generis humani
de divisione terre de confusione linguarum de descensione usque ad Egyptum gentis scribitur
Hebreorum.

[illegible] in ambrosio [illegible] Solus enim verus magister est Christus qui [illegible] ab aliis homines quod omnes docet et docuit et quod omnes alii homines discunt per eius doctrinam et ab illo accipiunt quod aliis tradunt ut dicitur hic super [illegible] visum est [illegible]

Istud est capitulum [illegible] prologi galeati. Et [illegible] Beatus Jeronimus dicebat [illegible] et [illegible] sensus et misticos [illegible] allegoricos tropologicos et anagogicos. Et etiam quantum ad [illegible] ad hanc in scripturis [illegible] ad differentiam [illegible] et ea [illegible] sicut per mathematicam et astrologiam, sed per gratiam [illegible] nullus [illegible] potest nisi doceri [illegible]. In hoc primo capitulo beatus Jeronimus tangit multas et difficultates omnium librorum veteris et novi testamenti. Et dividitur hoc capitulum in duas partes principales. In quarum prima beatus Jeronimus tangit libros veteris testamenti. In 2a vero describit per libros novi testamenti. 2a pars ibi incipit ibi Tangam et novum breviter testamentum. Prima pars dividitur in tot partes quot sunt libri veteris testamenti. Et sic patet divisio [illegible] Hanc [illegible] pertinet [illegible] libri. Beatus Jeronimus volens ostendere difficultatem in eo [illegible] omnes libros sacre scripture [illegible] doctos [illegible] videtur [illegible] plana et manifesta [illegible] a quolibet grammatico et philosopho [illegible].

Dicit ergo sic quantum ad primam partem capituli in textu videlicet manifestissima sit genesis etc. [illegible] quod [illegible] quod nescias videlicet i.e. videlicet [illegible] hoc quod reputas manifestissimam esse genesis et loquitur [illegible] quod Ridiculosum est tibi docere quod ignoras et ignorare quod nescias. Videlicet i.e. videlicet [illegible] manifestissima est genesis. hoc est non facillimus liber genesis. In quo scilicet genesi scribitur vel agitur de creatura mundi capitulo primo de exordio generis humani capitulo 2. de divisione terre capitulo x. de confusione linguarum ibidem. de descensibus usque ad egiptum gentis hebreorum scribitur in xii capitulo ubi legitur quod abraham descendit in egiptum usque ad capitulum 46 ubi legitur quod tota familia Jacob descendit.

Genesis i. Bresith

Nota hunc librum [illegible] est liber genesis hebraice dicitur Bresith quod est grece genesis latine generatio. Et [illegible] sic appellatur primus liber byblie eo quod exordium mundi [illegible] liber genesim [illegible] per plurimos annos ab initio mundi [illegible] et cum exordium multa obscuritate et difficultate involvit. [illegible] sapientia origo mundi et generis humani semper incognita [illegible] difficultatem attestatur [illegible] in pluribus partibus et tractatibus [illegible] ubi [illegible] stirpando et [illegible]. Et [illegible] difficultatem attestatur [illegible] hebreorum [illegible] tractatu de origine mundi usque ad [illegible] moysi nullus [illegible] potuit [illegible] usque [illegible] tenebre ignorantie [illegible] super faciem abyssi donec moyses spiritu dei afflatus [illegible] aperuit [illegible]. Unde [illegible] sicut [illegible] paulus per inclinationem [illegible]

Moyses

Ita moyses docente spiritu sancto [illegible] exordium. hic [illegible] libri autem veteris testamenti 2m beatum Jeronimum in prologo super libros regum sunt 22 secundum numerum litterarum alphabeti hebreorum. Unde dicit ibidem sic [illegible] 22 elementa sunt per que scribunt hebraice omne quod loquuntur. [illegible] 22 volumina supputantur [illegible] tenera adhuc et lactans viri iusti eruditur infantia. [illegible] ibidem [illegible] ruth [illegible] iudicum. Nec lamentationes [illegible] in [illegible] libris ut sit 2m [illegible] sed distinguunt ruth et lamentationes [illegible] duos libros. Et ita 2m illos sunt 24 libri veteris testamenti quos [illegible] 24 seniorum [illegible] adorantes agnum. Et coronas [illegible] astantes [illegible] apocalipsis [illegible]. Et [illegible] 22 [illegible] vel 24 libris 2m [illegible] alii legales

divisio librorum

[illegible] alii historiales
alii sapientiales
alii prophetales

vocantur libri legales / quia continent legem veterem naturalem et spiritualem. Et sunt Genesis, Exodus, Leviticus, liber Numerorum, liber Deuteronomii.
(bresith, hellesmoth, vagetra, vagedaber, elleaddabarim — pentateuchus)

Libri vero hystoriales sunt / liber Iosue Bennun, liber Iudicum, Ruth, liber Regum, Samuel, liber Paralipomenon, liber Hester et liber Esdre.

Libri sapientiales sunt / ut liber Iob, tres libri Salomonis scilicet liber Proverbiorum / Ecclesiastes et Canticum canticorum, liber psalmorum.
agyographa scilicet ...

Libri prophetales sunt ut / liber Ysaie, liber Ieremie cum lamentationibus, liber Ezechiel et Danielis, liber XII prophetarum parvorum. Et in summa sunt ... XXII ... vel ... prophetarum.

Aliud quinque librorum veteris testamenti tangit beatus Ysidorus Ethimologiarum libro ... ad vetus testamentum. In principio quinque libri Moysi: Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, id est recapitulatio legis et secunda lex. Hunc precedit liber Iosue Nave, et Iudicum. Sive libellus cum quo Ruth, qui non ad hystoriam Iudicum se habet assumi, sed magis ad principium Regum pertinere videtur. Hunc sequitur Regum liber quatuor. Greci quidem Paralipomenon libri duo a latere ascribuntur. Quia cetera gesta et continet ... in libris Regum esse ... et alia sunt ... in ... quinque ... hystores, ut liber Iob et Thobie, Hester sive Iudith. Non et Esdre seu Machabeorum libri duo. ... Hii omnes preter librum Iob regum sequentes hystoriam deinceps ... annales ... Thobie et Iudith, sive Machabeorum ... Ecclesiastes ... canticis ... et ... prophete ... liber ... et Salomonis libri tres, Proverbia scilicet, Ecclesiastes, Cantica canticorum ... duo ... et ... libelli Sapientia scilicet et alius ... Cum ... filio Syrach editus ... eloquii similitudine Salomonis ... sunt ... Ecclesia ... auctoritatem. Sequitur liber XVI prophetarum, ... quorum ... volumina ... Ysaias, Ieremias, Ezechiel, Daniel. Reliqui vero ... brevitate sunt et contigui. Et ob hoc uno volumine continentur. Ieremie ... lamenta ... de volumine eius ... Sic ... et ... duos libros veteris testamenti ... vero ... et alii quinque libros ... testamenti ... et hugo ... de ... Per istos omnes libros ... Et tangit ... aliqua ... et ... difficultatem ... Sed ... ad ... intelligentia ... et ... visum est. ... solo ... patet ... et ... legentibus ... loquitur ... vidimus ... ut visum est.

Sequitur textus

Osee
Iohel
Amos
Abdias
Ionas
Micheas
Naum
Abacuc
Sophonias
Aggeus
Zacharias
Malachias

Patet exodus cum x plagis, cum decalogo, cumque misticis divinisque preceptis. In promptu est Leviticus liber in quo singula sacrificia, immo singule pene sillabe et vestes Aaron, et totus ordo leviticus spirant celestia sacramenta. Numeri vero nonne totius arithmetice et prophetie Balaam et XLII mansionum per heremum misteria continent? Deuteronomium secunda lex et evangelice legis prefiguratio. Nonne sic ea habet que priora sunt ut tamen nova sint omnia de veteribus? Hucusque Moyses, hucusque Pentateucus, quibus quinque verbis loqui se apostolus velle in ecclesia gloriatur. Iob exemplar patientie, que non misteria suo sermone complectitur? Prosa incipit, versu labitur, pedestri sermone finitur, omnesque leges dyalectice propositione, assumptione, confirmatione, conclusione determinat. Singula in eo verba plena sunt sensibus. Et ut de ceteris sileam, resurrectionem corporum sic prophetat ut nullus de ea manifestius vel cautius scripserit. Scio, inquit, quod redemptor meus vivit et in novissimo die

de terra surrecturus sum. Et rursum circumdabor pelle mea et in carne mea videbo deum [illegible]
sepulcra visitavi sum, exposite et alia in [illegible] sunt et in aliud repositum est hec spes mea in
sinu meo. Veniam ad Ihesum Nave, qui typum domini non solum in gestis sed etiam in nomine portat,
transit Iordanem, hostium regna subvertit, dividit terram victori populo, et per singulas
urbes, viculos, montes, flumina, torrentes, ac confinia ecclesie celestisque Ierusalem spiritualia regna
describit. In Iudicum libro quot principes populi, tot figure sunt. Ruth Moabitis
Ysaie explet vaticinium dicentis: Emitte agnum domine dominatorem terre de petra deserti ad
montem filie Syon. Samuel in Hely mortuo et in occisione Saul veterem legem abolitam
monstrat. Porro in Sadoch atque David novi sacerdotii novique imperii sacramenta testificatur.
Malachim, id est tertius et quartus regum liber, a Salomone usque ad Iechoniam et a Ieroboam filio
Nabath usque ad Osee, qui ductus est in Assyrios, regnum Iuda et regnum de-
scribit Israel. Si hystoriam respicias, verba simplicia sunt; si in litteris sensum latentem in-
spexeris, Ecclesie paucitatem et hereticorum contra Ecclesiam bella narrant. — usque l. xii prologi

In hac littera b[eatus] Ieronimus cum doctrina difficultate librorum veteris legis. Et dicit pater Exodus [illegible]
corum opinionibus. Et difficillimus liber est secundum [illegible] - quod non [illegible] exodus primo toto [illegible]
et [illegible] quod [illegible] ostendendo discurrit per singulos libros predictos tangendo breviter et
[illegible] eorum difficultatem. Sunt difficultates et ... [illegible] librorum [illegible] erit [illegible]
appareat [illegible] quilibet [illegible] considerandi sunt primo de nomine, 2o de materia, 3o de auctoritate,
4o de libri auctoritate. Procedendo [illegible] sic ad [illegible] Exodus [illegible] pars
Iste liber hebraice dicitur Hellesmoth. Grece Exodus quod est latine exitus. Et eo quod continet exi-
tum populi Israel de Egipto. Et est attendendum quod [illegible] sicut consuevimus [illegible] nominare ab
eorum principiis, ideo hic [illegible] in [illegible] vel in primo [illegible]. Et sic legiste et ca-
noniste intitulant suos capitulos ab [illegible], ita et Hebrei [illegible] libris imposuerunt eius nomina.
Et quia exodus incipit sic: Hec sunt nomina, vocant illum librum Hellesmoth quod sonat
latine hec nomina. Et hec est regula Hebreorum intitulando libros. Et tunc [illegible]
[illegible], tangendo continentie difficultatem, 9 cum [illegible] plagis [illegible] quibus deus plagavit Pha-
raonem [illegible] Egipti nolentem populum Israel dimittere, ut habetur Exodi capitulo 8, 9, 10, 11, 12. Et ge-
[illegible] cum decalogo, id est cum x preceptis, ut deus [illegible] preceptum, digito [illegible] in tabulis la-
pideis scripsit, ut habetur Exodi 20 et 22. Et dicitur decalogus a deca quod est x et logos
quod est sermo, [illegible] preceptorum [illegible] precepta x. Cum [illegible] preceptis Exodi 21o,
22 et 23. Et hic dicitur quod in lege antiqua triplicia erant precepta: moralia,
[illegible] ceremonialia et iudicialia. Sed precepta moralia manserunt in lege nova [illegible]
[illegible] precepta [illegible] secundum legem anti-
quam. [illegible] Ceremonialia vero erant [illegible] sacrificia et [illegible] figurato.
Et quia [illegible] figure [illegible] tempore Christi [illegible] veniente figurato
cessaverunt [illegible] veniente luce cessaverunt tenebre. Iudicialia vero erant [illegible]
[illegible] sic modo leges et iura sunt [illegible]
[illegible] iudicialibus [illegible]. Iste Exodus continet [illegible] et [illegible]
Et multa [illegible] de iudicialibus [illegible] quod [illegible] sine [illegible]
[illegible] quod est [illegible] latine [illegible] per [illegible] longum [illegible]
[illegible] per [illegible] ponitur in primo colume [illegible]
[illegible] ad [illegible] Exodus [illegible] Exodus [illegible]
[illegible] redit ad [illegible] Exodus [illegible] incipit [illegible] alios. Sequitur
[illegible] Et hinc Exodus [illegible] Leviticus liber [illegible] secundum opiniones doctorum [illegible]
[illegible] in [illegible] Leviticus [illegible] difficultatem [illegible] dicit: In quo singula sacrificia [illegible]
[illegible] quod [illegible] ut [illegible] singule [illegible] et vestes Aaron et totus leviticus ordo spirant celestia
sacramenta. [illegible] moralibus et allegoricis [illegible]
[illegible] liber [illegible] ceremonialia precepta legis antique [illegible]
[illegible] figure [illegible] Et iste liber hebraice vagetra, quod sonat
latine vocavit. Grece dicitur Leviticus [illegible] et [illegible] agit Leviticus

[illegible] Leviticus [illegible] incipit
[illegible] domini [illegible]
hebraice et a principiis denominant
libros [illegible] et sic a principio
[illegible] liber [illegible]

Marginalia:

ll [illegible]

x precepta [illegible]

moralia

Ceremonialia

Iudicialia

Exodus dicitur

ll Exodus [illegible]

[illegible] spirant [illegible] [illegible] in plenius [illegible]

spiritualia

usque ad [illegible]

Dicitur ergo leviticus latine offerimus vel sacrificium, quia de sacrificiis et de hiis que offerebantur ex lege tractat. Sequitur Numeri vero etc. [illegible] tangit difficultatem libri moysi quarti. Numeri vero nomen. Iste liber iuxta titulum regularem hebreorum dicitur hebraice vagedaber quod apud nos sonat et locutus est, quia sepius ibi inveniuntur liber moysi: locutus est dominus. Greci dicunt arismoth, i. e. numerus, [illegible] quia numerus in presenti mysterio [illegible] arismoth dicitur. Latine autem dicitur liber numerorum, vel dicitur numeri pluraliter, quia solemus dicere quartum liber legitur in missa. Et numeri vocatur ex eo quod ibi recitatur quia in eo [illegible] principaliter numerantur, scilicet de omni populo viri apti ad arma ferenda, et numerantur primogeniti, numerantur leviti, et mansiones .42. ubi mansit populus filiorum israel per desertum .40. annis, que omnia sunt quedam alta mysteria vel novum testamentum. Et subdit Nove totius arismetice, sic dicitur quia arismetica que est scientia quidem [illegible] et ibi mos est numeros ut ipso est [illegible] per explicandis variis misteriis que importantur per numeros positos in illo libro, et in scriptura et prophetia balaam, scilicet illa orietur stella ex iacob etc., ut ponitur numerorum 24 capitulo, et .42. mansionum continet per hebraicam mysticam [illegible], et ita inveniuntur scriptum in antiquis libris numerorum 33 capitulo. Quarum hebraicus docet desertum, post de multis mysteriis. Subdit Deuteronomium vero secunda lex. Ubi breviter tangit quintum libri legalis. Et est iste liber hebraice dicitur elleaddabarim, quod sonat hec verba, propter hoc sic incipit: hec verba que locutus est moyses. Greci vero appellant deuteronomium, quod sonat secunda lex, quia deuteros grece idem quod secundum, et ita greci appellant deuteronomium, secundam legem, quia deuteros grece quod est secundum, et nomos ut nomen quod est lex, sed hoc quidam arguunt dicentes esse legem veterem, una data a deo in libris precedentibus continetur, alia data a moyse in hoc libro. Et hoc quod de illa lege dicitur, sic superius ubi loquitur locutus est dominus ad moysen, de ista dicitur hic locutus est moyses ad omnem populum. Contra quod predicatur quia pentateucus non est nisi una lex, que ab apostolo et ab aliis sanctis vocatur lex moysi, sive lex dei. In signum quod est quod est una lex, hebrei nos vocant thorath, i. legem. Vero ab aliud dicitur iste liber secunda lex, nisi quia dicta in precedentibus libris, hic iterantur novo stilo et eleganteri exhortatorio modo, quasi lex iterata. Tribuitur autem in illo libro tria et tribus de causis, scilicet precepta et et [illegible] ad quedam [illegible] fratribus et ipsorum observationem. Secundo beneficia dei ad roborandum in illis dei dilectionem magis ex eo. Tertio flagella que populus murmurans sustinuit, ad timorem incutiendum. Et est in hoc secunde legis in evangelio prefiguratio, secundum: vos rexit veterem legem, que dicitur lex timoris in decem preceptis iterum explanant et confirmant, addens que pertinent propter amorem. Sic ipsius ipsius condescendentis legem veterem iterum et instituto que restituit, et completiorem fecit in lege evangelica, que est tota amoris. Subdit ergo moyses typum gessit christi continebat, i. lex moysi umbras futurorum et figuras celestium, bonorum temporum est [illegible] veritas [illegible] illud solum. Primo lex per moysen data est, gratia autem et veritas per iesum christum facta est. Nove sic dicit ea que prova sunt, i. in precedentibus libris dicta, ut in omnia deuteronomii sunt, i. apparent aut nova sive novo modo tradita, quia novum est dicendi stilo et eleganteri modo, ut dixi. Ysidorus autem in vi ethimologiarum sic exponit: secunda lex sic dicitur quia ea que sunt veteris nova sunt omnia que in ea replicantur, vel de veteribus concernantur cum superioribus et melius ut credo sic deuteronomio heresis moysi, i. deuteronomius moyses [illegible] veteris testamento, id est in fine deuteronomii. Et hoc est quod sequitur: heresis oratione i. pentateucus, hoc est v. volumina moysi, que ipse scripsit, sive volumine quinque librorum moysi. Et nam pentha est quinque et theucus i. volumen vel liber, et sic [illegible] quinque librorum. Moyses dicitur a moys, quod lingua egyptiaca dicitur aqua, et ses quod est assumptio, quia assumptus est de aqua a filia pharaonis. Tunc quinque libris predictis loquitur se velle apostolus in ecclesia [illegible], per litteram, prima ad corinthios 14. Sequitur in littera Job exemplar patientie etc. Hic consequenter tangit difficultatem libri Job, dicens Job exemplar patientie. Iste liber intitulatur a suo auctore scilicet ab ipso Job, secundum quod quidam dicunt quod moyses composuit hunc librum iob, i. attributum [illegible] ex hoc quod fuerit metrice descriptus, sed immediate post pentateucum [illegible] ponitur quod

vagedabar
arismoth

[illegible] mystica [illegible]

libri filiorum israel exeuntium de egypto [illegible]

Genesis

sive secunda lex [illegible]

quinque volumina

Moyses

[illegible] verba

Et plures autem [illegible] potest fieri in anima [illegible] liber Job moysi [illegible] alii volunt libelli [illegible] Compositor [illegible] [illegible]

Job non fuit realis homo et propter hoc non fuit auctor [illegible] ficta in exemplum pacientie ut dicit Rabi moyses simpliciter aliquem hominem talia sustinuisse que legitur pacienter tolerasse Job ut dicitur [illegible] in illo libro. Alii sunt [illegible] ex modo loquendi [illegible] libri [illegible] in quo denotatur alter [illegible] loqui de Job [illegible] totum hoc non est [illegible] observantibus [illegible] a doctoribus et [illegible] quod nullus alius composuit istum librum nisi ipse Job [illegible] realiter afflictus [illegible] in libro [illegible] Nec fuit [illegible] parabola ficta sic dixit Rabi moyses [illegible] simpliciter erat homo posse sustinere [illegible] et fecit mentionem de Job [illegible] Josue [illegible] Job [illegible] Josue fuisse [illegible] et liber [illegible] Et ut quidam dicunt [illegible] Job alio nomine appellabatur Iobab de quo dicitur Gen 36 Et ille Iobab fuit rex seu regulus et regnavit post balath filium beor. Et hinc dicunt Job fuisse [illegible] cum fuisse non de populo israel [illegible] de gente [illegible] 18 [illegible]

[illegible]

Job
Josue

[illegible]

prosa
[illegible]

[illegible]

resurrectionem cum ipse prius tangit redemptionem suam/ Et oculi mei conspecturi sunt/ et non alius scilicet in specula licet alterata in forma recondita est hec spes mea/ in quo tangit certitudinem/ in sinu meo id est in mente mea per meditationem/ ¶ Voluit in hac littera dicere b. [illegible] quod processus totius libri procedit per modum disputationis, in quo processu ipse Job disputando cum deo et cum adversariis suis more dyalectico proponit/ arguit/ [illegible] et concludit/ [illegible] ¶ Et videtur plerisque quod [illegible] dyalectica/ ut forte etiam nec sunt [illegible] artificialibus per [illegible] que sunt [illegible] speciales et peculiares [illegible] ¶ Et ab ipso deo speciales electi/ et non per [illegible] extrinsecus/ ¶ Tamen ipse Job gentilis fuit a deo inspiratus [illegible] clara et distinctos [illegible] quam [illegible] de populo Israel prophete [illegible] nec est acceptor personarum deus/ sed in omni gente/ qui facit voluntatem eius acceptus est illi ut dicit s. petrus de Cornelio gentili/

¶ Sequitur [illegible]

Venia ad iesum nave id est ad librum Josue qui fuit filius nave [illegible] qui typum domini id est figuram non solum de gestis, sed etiam nomine gessit id est [illegible]/ quia iste appellatus est [illegible] Josue [illegible] tangit continentiam libri Josue [illegible] venia ad iesum nave/ Iste liber intitulatur a suo auctore, sicut ut dicit hugo liber Josue id est quem Josue [illegible] nomine intitulatur auctor fuisse creditur/ Et fuit [illegible] [illegible] iste Josue [illegible] cognominatur [illegible] iesus [illegible] filius nave [illegible] filius Sirach qui fecit librum [illegible] Iste nave gessit typum domini id est figuram [illegible] et factis/ ¶ Super Jordane et [illegible] [illegible] a 1° [illegible] usque xiiii/ [illegible] usque ad xxiiii;

Et [illegible] urbes [illegible] flumina torrentes [illegible] [illegible] id est [illegible] ecclesie [illegible] Jerusalem id est triumphantis spiritualia regna [illegible] omnia ista spiritualiter exponuntur de ecclesia militante et triumphante [illegible] Jerusalem et [illegible] ecclesia militantis/ ¶ Sequitur

In iudicum libro quot principes populi tot figure sunt/ In quo [illegible] difficultatem [illegible] libri [illegible] ad eius spiritualem intelligentiam/ In figuras [illegible] multiplicationem ostenditur difficultas spiritualis intelligentie/ Et iste liber hebraice sophtim quod interpretatur speculans [illegible] a [illegible] usque ad Saul primum regem/ populus israel regebatur variis iudicibus [illegible] [illegible] populum [illegible] et illos et eorum facta ille liber describit/ ¶ [illegible] iste [illegible] a [illegible] iudicum [illegible] usque ad hely sacerdotem describit iudices qui [illegible] et fuerunt populi [illegible] [illegible] [illegible] et illos et eorum facta ille liber describit [illegible] hugo in dydascalicon/ librum [illegible] iudicum a Samuele fuisse editum [illegible]/ ¶ Alius videtur quod iste liber quasi [illegible] [illegible] ita quod quilibet iudicum acta temporis sui in scriptis reliquerit/ Et postea aliquis illa in unum collegerit/ [illegible] iste fuit [illegible] quidam dicebant quod fuit Samuel/ alii quod fuit Esdras alii quod fuit alius quidam propheta [illegible] liber iste [illegible] iudices [illegible] inter canonicos et [illegible] libros indubie [illegible]/ Et [illegible] alia [illegible] quod Ezechias qui parabolas Salomonis et librum regum in unum collegit et [illegible] collegisse dicitur in [illegible]

[illegible] in iudicum libro quot principes populi etc. ¶ Sequitur Ruth moabitis [illegible]

Ruth moabitis id est de moabitide regione [illegible] [illegible] [illegible] id est [illegible] [illegible] descendit [illegible] [illegible] [illegible] quattuor terre id est totius orbis de petra id est de illa ruth [illegible] [illegible] id est [illegible] a deo [illegible] filie Syon id est ad templum in Jerusalem quod erat in monte/

Ipsa autem Jerusalem dicitur filia Syon/ Syon vero dicitur mons in ipsa Jerusalem/ Et [illegible] [illegible] ipsa civitate/ Item Syon hebraice latine interpretatur specula vel speculatio [illegible] et de longe venientium contemplatur/ Et [illegible] Syon dicitur mater Jerusalem quia Syon tamquam [illegible] filia [illegible] Jerusalem defendebat et protegebat/ Et dicit hec glosa quod Ruth moabitis nupsit Booz [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de petra [illegible] id est de ruth [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per lapides [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Margin notes:

[illegible]

quod [illegible] ut [illegible] [illegible]

[illegible]

Ezechias

[illegible] ex libro Ruth [illegible] per Ruth [illegible]

Jerusalem filia Syon [illegible]

Ruth, de qua quidem Ruth et gestis eius est ille liber qui ab ea denominatur Ruth, tamquam a materia, non tamen ab auctore. Quia liber Ruth et Judicum idem auctor esse creditur, scilicet Ezechias rex
hec alia non dixi [illegible]

Sequitur Samuel, 1 primus et 2us regum denominatus a Samuele, et hic apud nos 4 libros
regum primus liber regum dicitur apud Hebreos, a quo incipit In Heli morte, scilicet quo ad prin-
cipium 1 R[egum] iiiio et in occasione Saul, scilicet quo ad regem 1 R[egum] ultimo, innuit et testatur veterem legem
abolitam et deletam fuisse in passione, necnon in re, quia in morte Heli sacerdotis et Saul
regis sublatum regum et sacerdotium figurabatur, et hic est quod sequitur: primo in Sadoch 2 R[egum] 8
et David 2 R[egum] 2 novum sacerdotium scilicet quo ad Sadoch, novum regnum, scilicet quo ad David sacra-
menta restitutum. Malachim, 3us et 4tus liber regum. Hebrei quidem duos libros regum
in duos scilicet Samuelem et Malachim diviserunt, Malachim scilicet regum. Nos autem primum Malachim
3um et 4um, a Salomone, de quo 3 R[egum] 1 et 3, ac de regno eius usque ad secundam decem et
[illegible] R[egum] 21 [illegible] 24 scilicet de egressione regni Juda. Et a Jeroboam filio Nabath, de quo 3us [illegible]
R[egum] 12 usque ad decem tribus [illegible] R[egum] 14 omnia dictum [illegible] assideo. De egressione regum Israel
R[egum] 12 usque ad [illegible] decem [illegible] regnum defecit Israel omnia in Jeconia et in Sedechia regum [illegible] et
[illegible] Juda, et regum defecit Israel, [illegible] regnum [illegible] pariter [illegible] fidelium per regnum
in [illegible] regnum Israel et Juda [illegible] per historiam [illegible] simplicem sunt [illegible]
Israel multitudo Hebreorum [illegible] litteris [illegible] regnum Juda et Hebreorum [illegible]
bella narrantur scilicet per regnum Israel.

Pro cuius [illegible] intelligentia ut clarius studiosis et minoribus intelligentia regum [illegible] legimus
[illegible] in sequentibus breviter tangitur [illegible] Et [illegible]
[illegible] Jacob patriarche, qui postea Israel [illegible] fuit [illegible]
12 filios [illegible] Jacob [illegible] Israel [illegible] generis
[illegible] Et ita [illegible] 12 filius Jacob [illegible] Israel [illegible] Et ille [illegible] 12 tribuum [illegible] Hebreorum [illegible]
[illegible] Josue, Gedeon, Sampson [illegible] Et ultimus [illegible] fuit Sa-
[illegible] ut per Josue, Gedeon, Sampson [illegible] Et deus in ira sua dedit eis Saul in
[illegible] populo Israel petiit regem. Et deus in ira [illegible] Saul in
[illegible] regem. Tempore autem dicti Samuelis [illegible] sacerdos in populo [illegible] Heli [illegible] 1 R[egum] 2 [illegible]
Et postea [illegible] Saul et Heli [illegible] Heli
[illegible] filios [illegible] et [illegible] et spolia et ad [illegible]
[illegible] Saul regem [illegible] et spolia et ad [illegible] Et [illegible]
[illegible] deus [illegible] per [illegible] 1 R[egum] 15. Et [illegible]
[illegible] Heli in Sadoch [illegible] sacerdotem [illegible]
Heli et Saul et [illegible] Et ille [illegible] ut [illegible]
Et [illegible] regem Saul [illegible] David [illegible] elegit deus secundum cor suum. Et [illegible] in [illegible]
[illegible] figura [illegible] regum [illegible] Et [illegible] David
[illegible] specialiter videtur [illegible] cognoscere deum
[illegible] et verus [illegible] Israel [illegible] specialiter [illegible]
Et hic [illegible] quod hodie [illegible] Samuel [illegible] Heli [illegible]
exposita [illegible] Et apud [illegible]
liber Regum distinguuntur in 4or libros [illegible] Et apud Hebreos [illegible] distinguuntur
liber Regum [illegible] Samuel [illegible] et [illegible] et
[illegible] in duos libros [illegible] liber Regum [illegible] 3us et 4us
[illegible] Malachim [illegible] et hic a materia libri. Secunda vero
[illegible] Malachim [illegible] liber [illegible]
[illegible] Malachim [illegible] Regum [illegible] de regibus [illegible]
[illegible] de [illegible] Saul, David et Salomonem [illegible]
in [illegible] Salomonem [illegible] filius eius Roboam. Cui [illegible]
[illegible] Salomonem [illegible] filius eius Roboam [illegible]
adhesit [illegible] Juda et tribus Beniamin. Et [illegible] regum Juda [illegible]
regum David. Et x alie tribus Israel [illegible] et adheserunt [illegible]
scilicet Jeroboam. Et [illegible] regum Israel [illegible] Et [illegible]
[illegible] et [illegible] regni
per Assirios et Babilonios. Nec [illegible] deus in [illegible]
[illegible] ut [illegible] 3 R[egum] 12. De regibus [illegible] regnorum [illegible] Israel [illegible] et [illegible]
tractat liber Regum. [illegible] fuit ille liber [illegible]

Saul [illegible] filius Israel

Divisio regum Israel

regibus et pa[illegible] conpatria e[st] i[n] [illegible] / A[illegible] Jezima prophetia [illegible] exinde accipitur [illegible] 3 secundus libri Regum et Jeremie /

Ozee prophetiis [illegible] est plana et in aliquibus [illegible] [illegible] ibi Ecclesie parentibus et hereticorum [illegible] bella narrat. [illegible] Secundum [illegible] per Regnum Juda quod erat solum duarum tribuum et legittime descendit a David [illegible] [illegible] per Regnum [illegible] et x tribuum [illegible] hereticorum [illegible] Jeroboam [illegible] populum super quem regnabat ydolatrie / Sequitur littera

Duodecim prophete in unius voluminis angustias coartati multo aliud quam sonat in littera prefigurant. Ozee crebro nominat Effraym, Samariam, Joseph, Jesrahel et uxorem fornicariam et fornicationis filios, et adulteram cubiculo clausam maritum multo tempore sedere viduam et sub veste lugubri maritum ad se redire postulantem. Johel filius Fatuel describit terram xii tribuum eruca, bruco, locusta, rubigine vastante corruptam et post eversionem prioris populi effusum [illegible] spiritum sanctum super servos dei et ancillas / Et super c xx credentium nomina [illegible] effusum [illegible] Syon, cum c xx ab uno usque ad xv paulatim et per incrementa surgentes [illegible] gradus [illegible] efficiunt qui in psalterio mystice continentur.

Amos pastor et rusticus, et rubos mora distringens paucis verbis explicari non potest. Quis [illegible] digne exprimat tria et iiii scelera Damasci, Gaze et Tiri et Ydumee et filiorum Amon et Moab et in vii et in viii gradu Juda et Israel. Hic loquitur ad vaccas pingues que sunt in Samarie monte et ruituram domum maiorem minorem que testatur. Ipse cernit fictorem locuste et stantem dominum super murum litum vel adamantinum. Et uncinum pomorum attrahentem supplicia peccatorum et famem in terra non panis [illegible] neque sitim aque sed audiendi verbi dei.

In hac littera beatus Jeronimus ostendit differentiam librorum xii parvorum prophetarum, magis quam maiorum. Et forte non est alia causa nisi quod Jeronimus in prologo Ozee dicit volo unum librum esse xii prophetarum. Et fortassis placuit Jeronimo ut redigere posset totum vetus testamentum in totum libros sicut sunt littere alphabeti hebrayce. Et hoc non ponit in prologo super libros Regum. Ut quod ponitur in littera Duodecim prophete [illegible] in unius voluminis angustia coartati [illegible] mi[illegible] et [illegible] [illegible] ex [illegible] aliud quam sonat in littera prefigurant [illegible] multa et signant / Circa quod [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] libri attende [illegible] [illegible] multa [illegible] [illegible] [illegible] modi [illegible] loquendi seu [illegible]. Hac [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] libros [illegible] [illegible] epistolarum pauli. [illegible] [illegible] libri [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] auctoris vel obiecti. Et [illegible] [illegible] quibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et illa. Et qui diligenter et curiose [illegible] [illegible] [illegible] forte [illegible] [illegible] magis [illegible] prophetarum et unus liber [illegible] [illegible] [illegible] magnus prophetis [illegible] [illegible] Ezechiel et Daniel [illegible] [illegible] liber [illegible] [illegible] ut in artibus [illegible] Volumen xii prophetarum [illegible] [illegible] [illegible] liber [illegible] bene large [illegible] [illegible] sumendo. Sequitur littera

Ozee crebro etc. Hic beatus Jeronimus disserit per xii prophetas parvos nominatim tangendo [illegible] [illegible] [illegible] differentiam [illegible] quo ad misticam eorum [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] ad ostendendum [illegible] [illegible] [illegible] illorum prophetarum [illegible] vocatur Ozee [illegible] Ozee crebro intelligentia [illegible] ad [illegible] nominat Effraym, per Effraym [illegible] beatus Jeronimus super Ozee [illegible] Jeroboam significat [illegible] intelligunt x tribus, quia ille Jeroboam primus rex [illegible] Item nomine [illegible] in prophetis [illegible] ydolatrie ut [illegible] 3 [illegible] de [illegible] Effraym [illegible] x tribuum [illegible] [illegible] filiorum Jacob [illegible] Jeroboam nominatur ibi Effraym filii Joseph qui fuit unus xii filiorum Jacob [illegible] [illegible] Samariam Samaria fuit civitas metropolitana regni x tribuum [illegible] a [illegible] Samaria denominatur Samaria. Et ut dicit Ysidorus [illegible] [illegible] rex [illegible] [illegible] regio in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et nomen [illegible] Samaria [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] construxit illam civitatem et nomen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Sequitur Joseph / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc ponitur / Vel Joseph intelligitur in Ozee [illegible] [illegible] ibi [illegible] Effraym filius eius [illegible] non invenitur hoc nomen Joseph in illo propheta, ut [illegible] / Intelligitur ergo in filio suo Effraym [illegible] [illegible] haberi ex [illegible] Jeronimum Ozee [illegible] Jesrahel [illegible] metropolis [illegible] [illegible] de [illegible] regionis Samaritanorum [illegible] [illegible] [illegible]

" [illegible] Effraym [illegible]

" [illegible] vel [illegible]

Samaria

.xi.

Effraym pro [illegible] populo

latissimus, compressus bellis, testes [illegible] Israel ab Assiriis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] i. x tribus que dicte sunt Effraym propter Jeroboam de Effraym genitum, qui primus fecit
scisma in populo dei. Item Jesrahel interpretatur semen dei quod [illegible] [illegible] [illegible] implet[illegible]
quod per sanguinem naboth Jesrahelites [illegible] [illegible] Subdit de uxore fornicationis dicens Et uxo-
rem fornicationum [illegible] Osee i.o et fornicationis filios, et adulteram [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] Osee 3. a. [illegible] glo. hay. [illegible] [illegible] fornicatur x tribus [illegible] per adulteram [illegible] [illegible]
[illegible] intelligimus multo tempore sede [illegible] et sub veste lugubri i. [illegible] viri [illegible]
ad se reditum postulantis i. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aut salvans [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] ob crimen
ydolatrie [illegible] [illegible] [illegible] salutem [illegible] [illegible] [illegible] Ezechias rex inde [illegible]
ydolis et phanis [illegible] [illegible] reges [illegible] templo domini [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Sequitur [illegible]

Johel filius phatuel, etc. Iste [illegible] [illegible] [illegible] Johelis prophete [illegible] Johel fi. pha
describit [illegible] [illegible] [illegible] libri [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] super hunc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Johel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] prophetiz
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad tribus Juda et ad Jerusalem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] tribus in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] tribus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] tribus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Eruca

Bruchus

Rubigo

[illegible] coloris

Et. Eruca [illegible] [illegible] et [illegible] vocatur [illegible] [illegible] locuste [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et arborum folia. Bruchus vocatur fetus locuste [illegible] [illegible] volat dicitur locusta. [illegible]
[illegible] volare [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Rubigo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Rubigo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] glo. super [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in rubeo colore [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ad hec [illegible]. [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] plagavit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et alia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] plage [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible] per illa [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Sap. xi [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] ad. d. l.
[illegible] [illegible] creatoris. [illegible] illud Sap. v. [illegible] [illegible] creaturam [illegible] [illegible] [illegible] in illos [illegible] [illegible] et [illegible]
Et [illegible] [illegible] [illegible] orbis terrarum [illegible] [illegible] et [illegible] notabiles et [illegible] plage
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
per [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]. Et hic de eruca et bruco
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] Moraliter vero [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible]
[illegible] passiones [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per eruca notat libidinem.

[illegible] [illegible] [illegible] passiones

Tristicia de [illegible] [illegible]
Gaudium de [illegible] [illegible]
Timor de futuro malo
Spes de futuro bono

[illegible] [illegible] per eruca [illegible]
per locustam [illegible] [illegible], per bruchum [illegible] [illegible]
per rubiginem [illegible] vel [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] locusta et rubigo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] olim ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Johelis per erucam [illegible] passe [illegible] et
[illegible] [illegible]. Allegorice vero [illegible] [illegible] [illegible] Johelis per erucam i. hic passe Assirii et

Allegorice

Eruca

locusta

bruchus

Rubigo

Caldei designantur, per locustam [illegible] et medi, per bruchum macedones, et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], per rubiginem Romani. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in libris regum et machabeorum. Et [illegible] Et [illegible] [illegible] i. [illegible]
[illegible] destructionem [illegible] [illegible] [illegible] per captivitatem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible] tempore [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Johel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

super servos meos et ancillas i. super fideles Christi [leo] Johelis 3°. post hec effundam spiritum meum super omnem carnem. Et post i. super centum xx credentium nomina quem effundendus erat in cenaculo Syon i. super tot personas nominatas / Act. 1 erat autem turba hominum fere centum xx / Cum centum xx surgentes paulatim i. de linea in lineam Et per incrementa i. per additionem unius in qualibet linea ab uno s. ad duo. i. per aggregationem unius ut dicatur sic unum et duo sunt tria / deinde adde tria et erunt sex / deinde quatuor et erunt x. et ita paulatim et successive multiplicando procede usque ad quindecim lineam in qua ponuntur 15. Et post totam summam unam et invenies c xx [illegible] quindecim gradus unum efficiunt [illegible] quem de psalmo mistice continet. Et hic de simplici expositione [illegible] Simpliciter secundum quod tetigi illa prophetia legitur actum 2 [illegible] ubi dicitur cum complerentur dies pentecostes [illegible] de celo spiritus tanquam advenientis spiritus vehementis et replevit totam domum ubi erant sedentes s. apostoli et alii fideles in quodam cenaculo montis Syon in Jherusalem. Et tunc quod apparet ex dictis act. 1° erant c xx super quos tunc effundebatur [illegible] / Et sicut numerus misterium tangendus sunt quod [illegible] s. quindecim quod quem c xx [illegible] numeri triangularis / [illegible] in spacium triangulare est latere [illegible] [illegible] latera [illegible] 17 [illegible] / Et quod iste numerus continet 15 [illegible] apte [illegible] [illegible] 12 [illegible] 13 [illegible] quaternario [illegible] usque [illegible] ad 17 [illegible] [illegible] / Et quod talis [illegible] continua usque ad 17 simul collecta faciunt centum [illegible] algorismum. [illegible] si [illegible] simul ad unum impare, tunc per mediatatem [illegible] multiplicetur [illegible] Et re [illegible] 17 [illegible] 120 Juxta ergo [illegible] mistice de [illegible] fidelium per 15 gradus de virtute in virtutem [illegible] ad statum perfecte virtutis in hac vita premittitur / Et hos 15 virtutum gradus [illegible] in illis 15 psalmis [illegible] ad dominum cum tribularer clamavi usque ad illud psalmum [illegible] domino [illegible] Et [illegible] forte illi 15 psalmi dicuntur cantica graduum apud Hebreos et latinos / Vel forte alia [illegible] et [illegible] 15 gradus templi Salomonis in Jherusalem [illegible] habebat 15 gradus per quos ascendebat ad templum. [illegible] a sacerdotibus et levitis [illegible] in primo gradu [illegible] in 2° [illegible] [illegible] templum incipiebant ab inferiori et ascendebant [illegible] usque ad summum / Et [illegible] in singulis cantabant unum de illis psalmis [illegible] a gradu [illegible] a gradatione / [illegible] cantabantur / Vel aut aliqui dicunt / [illegible] templi edificandi tradidit filio suo Salomoni illos psalmos [illegible] ad tale [illegible] [illegible] in hoc tot [illegible] virtutum [illegible] in illis psalmis [illegible] quindecim gradibus ascendendum est in templum celestis Jherusalem [illegible] / Et quod [illegible] tempus quadragesimale [illegible] hic illos 15 [illegible] gradus quos [illegible] mistice intelligit in predicto [illegible] / [illegible] in illis misterium [illegible]

[illegible] in dictis 15 psalmis tres quinarii psalmorum [illegible] primus pertinet ad incipientes, secundus ad proficientes, tertius ad perfectos. Primus enim [illegible] consistit in declinatione a malo / Et primus gradus huius [illegible] est clamor liberationis a [illegible] quem tangitur in psalmo Ad dominum cum tribularer clamavi. Secundus gradus est fiducia liberationis que tangitur in secundo psalmo s. Levavi oculos meos in montes etc. Tertius gradus est leticia ex consideratione [illegible] liberationis [illegible] in hiis [illegible] Quartus est [illegible] supplicatio [illegible] liberationis ibi [illegible] Quintus gradus [illegible] contra actio [illegible] liberationis ibi Nisi quia dominus etc. Et hec de primo quinario /

Secundus quinarius respicit proficientes de bono in melius [illegible] ibi Qui confidunt in domino [illegible] ad proficiendum in bono / Et huius [illegible] gradus primus est confidentia amoris in deo [illegible] Qui confidunt in domino etc. Secundus est consolatio [illegible] ibi In convertendo dominus etc. Tertius est cum [illegible] deo attribuere ibi nisi dominus edificaverit domum. Quartus est beatitudo timoris ibi Beati omnes qui timent dominum. Quintus est firmitas [illegible] ibi Sepe expugnaverunt me a iuventute mea / [illegible]

Tertius quinarius respicit perfectos incipit ibi De profundis [illegible] in bono et ideo pertinet ad perfectos. Cuius quinarii primus gradus est confidentia supplicationis [illegible] ibi De profundis / Secundus est humilitatis [illegible] ibi Domine non est exaltatum

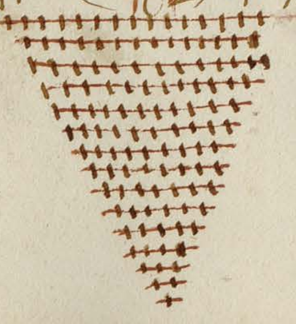

Trigonus iste dicitur equilaterus [illegible] lateris [illegible] 15 /

[illegible] in [illegible] Johelis

[illegible] domini [illegible]

Ps. 25 desideravi ferventer edificationem domus dei quia est ecclesia in memento domine david. Sextus est caritas proximi que ibi tangitur ecce quam bonum. Septimus est perfecta caritas dei spiritualiter exultans que in ultimo psalmorum tangitur cum dicitur ecce nunc benedicite dominum. Ille ipse homo cotidie ad 14m gradum ascendit scilicet ad caritatem dei que ponitur in ultimo gradu quam implet caritatem que 14 effectus habet ut patet 1 ad cor 13. Caritas paciens est benigna est etc. Caritas licet una sit et pro pari non possit videtur tamen loquitur quasi de re aliqua habente intelligendo per caritatem hominem habentem caritatem sequitur. Ita quod ille qui est caritativus paciens est tolerando adversa quasi probabiliter non vindicando ad graviam regni. Secundo benigna est valde benefica quasi non solum reddit non malum pro bono sed insuper bonum pro malo cibando inimicum et potando. Tercio caritas non emulatur id est nulli invidet alienam felicitatem non torquet. Quarto non agit perperam id est non facit aliquid prave et non querit sua retinendo fratris prandium et perperam dicitur proprie ad viciandum id est male et prave. Quinto non inflatur id est non extollitur et in prosperis non erigitur. Sexto non est ambiciosa id est non desiderat magis cupit preesse super alios sed prodesse quam noctibus cetera non ut appareat. Septimo non querit caritas que sua sunt id est quod sibi solum utile est sed quod aliis. Vel aliter quia a parte est que dicit prima quod caritas non querit que sua sunt id est vindicta quia iniuriam talionem non reddit. In quo loco quod ait apostolus cum Johannes dicat deus caritas est et ideo sunt sua que prius caritas sunt cum ipse de ipso quere cetera et optimum vero. Quod apostolus dicat caritas non querit que sua sunt ad hanc questionem respondetur dicendo quod caritas est intelligenda de caritate creata quia ubi in paulo caritas est increata. Johannes ipse deus intelligit quem caritas increata et cordibus fidelium ut quod paulus ait caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis ad Ro. 5. Secundo paulus predicare intelligitur de caritate increata que non querit solum que sua sunt et quod sibi utile est sed quod aliis. Vel aliter ipse deus qui caritas est non que sua sunt querit quia verus in mundum peccatores misisset non querunt que sua sunt corrigens non querunt nostros in peccatis qui sub diaboli imperio tenebantur sed ipse deus ipso vero vere nostros sed per caritatem dicitur et sua questioni satisfaciendo caritas id est ipse deus verus deus et non querit que sua sunt quia ad bonum contra adversarium subtraxit vel revocavit sed per deum et tamen cum habet sua ipse non querit licet sint sua et sibi ipse competant quia non querit honores non ignominias timendo ab hominibus sed que erant latronum homicidarum maleficiorum hominum scilicet sputa vincula alapas virgas cibationem et mortem et sic ipse non querit que sua sunt sua erant et nobis non dedit que nostra sunt aliorum.

8 Octavo caritas non irritatur id est non sibi lesa sit non provocatur ad iracundiam sive feriendum nec cogitat ad vindictam ut malum pro malo reddat.

9 Nono caritas non cogitat malum non solum non facit sed nec cogitat ut alius noceat.

10 Decimo caritas non gaudet super iniquitate sed potius tristatur cum videt quemquam per aliquod peccatum ruere. Undecimo gaudet autem congaudens veritati et operibus iusticie cum videt illum.

11 qui in veritate et in fide fidelis est. Duodecimo omnia suffert sustinendo adversa

12 patienter. Tercio decimo ipsa omnia credit sibi que dicuntur in veteri testamento et novo. Solo a

13 credere nostro aliquis precipitur a deo et vero fundamento. Quarto decimo omnia sperat quia non

14 credit non sperat. Quintodecimo ipsa caritas omnia sustinet per expectacionem futurorum bonorum.

15 Hec vero nunquam excidit sic et ab homine se habente nunquam labitur nunquam cadit. Secundo vero dicitur quod ex tribus sic ad 14 gradum ascendit scilicet ad caritatem quod ponitur in ultimo gradu que implet caritatem quia 14 habet effectus. Sexto igitur ut dicit glosa predictorum psalmorum per hos 14 virtutum gradus ascendere monet sperans in templum celeste in iherusalem recipiet se. Quintum in 120 discipulos numeri est in pentecoste sexto declarando est illud quod. Dicit autem ibi etiam in psalmis misticis contineri. Et hec quidem misteria requirunt exempla celestis tempore plenius quod illos 15 psalmos retinendo spiritualiter ordinant. Secundo ex quibus omnibus

autem apparet quod scriptura sepe in multis in sacra scriptura ponitur generaliter et specialiter et applicatur tangitur variis mistica et misteria. Secundo apparet quod sicut tractus de quibus diversis sed speciali modo ut aiseritica et optima ad aptandum parte scripture iusticiam [illegible]

Quinto anno a xx ab inicio usque ad 14 paulatim crescit et per crementa surgunt 14 quod gradum sunt effectus qui in

Pascuntur

Omnes pastor etc. Hic. Secundo feminis surgendo raptum aqua de quinque psalmis ut eius diffi-

ciuitatem ostendit. Dixit amos pastor officio et rusticus origine. Sicut patet amos 7° ca[pitulo].
Ubi iste propheta respondens amasie dixit Non sum propheta scilicet statim et [illegible]. Et non sum
filius prophete sed armentarius ego sum vellicans sicomoros et tulit me dominus cum sequerer
gregem. Et dixit vade ad populum meum israel. Sicomori quod dicitur sicomori fructus sicomorum scilicet
arbores pastoribus apte sunt ~~[illegible]~~ et folia pecoribus. Et hic [illegible] dicitur in textu, et
vellicans mora distringens i. leniter tangens vel leniter decerpens decutiens tales fructus.
[illegible] proprie vel petere [illegible]. Sicut pastores solent facere. Hoc leviter [illegible] in textu distinguitur
[illegible] bona pro mora, et que mala scilicet [illegible] eligerentur. Item in textu et anti-
quis [illegible] bibliis distinguitur. Sequitur panis [illegible] explanatio non patet. In quo notatur
difficultas ipsius. Sequitur dicere expressius [illegible] et maior pars Damasci. Quod prius
[illegible] metropolis Syrie. Gaze metropolis philistinorum. Et Tyri civitatis [illegible]
Ydumee [illegible] Edom quod est Esau. Et filiorum Ammon [illegible] loquitur ad [illegible]
[illegible]. Item iste propheta ut [illegible] principaliter prophetavit contra regnum x tribuum.
[illegible] contra alia plura ~~[illegible]~~ regna. Et populos gentilium qui [illegible] tempore molesti fuerunt
populo dei. Et primo prophetavit contra regnum Syrie cuius metropolis erat Damascus. Et dicit
hic dicit dominus super tribus sceleribus Damasci, et super quatuor non convertam eum. eo quod tritu-
raverunt in plaustris ferreis Galaad etc. Et hanc prophetiam seu similem [illegible] explicat amos
[illegible] cum aliis [illegible]. Verbis de [illegible] prophetis [illegible] populorum [illegible] vel eorum civitates
[illegible] in textu nominantur, ut philistei, qui modo dicuntur palestini, quorum principales civi-
tates dicebantur Gaza. Ut [illegible] Tyri. [illegible] magne [illegible] ut [illegible] ut ydu-
mei qui descenderunt de Edom. de Esau filio Jacob. Ut amonite et moabite.
Isti [illegible] populi variis tribulationibus vexaverunt olim populum dei israeliticum. Et alio loco dicit
[illegible] prophetiam de peccato regum Juda et de peccato x tribuum. Causa autem [illegible] quare deus
istis amplius parcere noluit fuerunt. Primo quantum ad assirios quia regnum Syrie mul-
totiens populum israel propter peccata eius affligit et [illegible]. Et victoria ei a deo data super populum
israel propter peccata eius. Assirii abusi fuerunt. Nimis crudeliter devictos israelitas tractando. Et
eorum victoriam sibi et non [illegible] deo attribuendo. Et ideo indigni erant [illegible]
Similiter philistei multos et [illegible] crudeliter persecuti sunt judeos, quos quosque de ex-
tribulis poterant comprehendere vendebant ydumeis in servos et ancillas, propter quod eorum
[illegible] non erat admittenda amplius. Ideo mittit eis propheta ignem captivitatis que ea devoret.
Similiter quia ydumei et populus israel descenderunt a duobus fratribus scilicet ab Esau et Jacob. Et
tamen ydumei populum israel multipliciter afflixerunt. Et ideo dicit super tribus sceleribus ydumee
et super quatuor i. super omnibus eorum peccatis. Quia [illegible] ~~[illegible]~~ in scriptura sepe [illegible]
[illegible] [illegible] et maior sunt vii. Et ideo [illegible] dicit super tribus et super quatuor
scilicet i. super omnibus eorum peccatis. Sicut [illegible] in populum israel [illegible] iterare
noluit deus parcere eis amplius. Sicut [illegible] fuit de moabitis qui eis [illegible] fuit judeis.
Ultimo de regno x tribuum. Et hic dicit dominus super tribus sceleribus et super quatuor non convertam
eum. Et hic propter vicia oppressionis pauperum et avaricie luxurie et [illegible] vendendo
iustitie multiplicitatis noluit deus plus parcere. Sed [illegible] respondit [illegible] dei super quatuor
peccata. Et quatuor peccata judeorum olim perpetrata. Et primo dicunt fuisse peccatum vendicionis joseph.
Secundum adorationis vituli. Cum moyses erat in monte Synai recipiens legem i. a domino.
Tertium dicitur esse peccatum negationis [illegible] a x tribubus de quo [illegible] Reg. 12.
Quartum fuisse dicunt peccatum vendicionis vel negationis iusti i. Christi. Propter quod peccatum predicti inde
sunt adhuc in captivitate per universum orbem. Sed quia hec expositio videtur mistica [illegible]
[illegible] ista [illegible] exponuntur modo predicto ut dicit [illegible] Nicolaus de lyra super amos.
Et [illegible] in terra et filiorum Amon. Ubi intelligitur contra filios amon.
[illegible] ad [illegible] filii amon geniti de stirpe lloth [illegible] in arabia hoc [illegible] prin-
ceps Naas amonites temporibus Saul pugnavit contra Galaad [illegible] [illegible]
Et Manasse et [illegible] ut eis [illegible] [illegible] [illegible]. Sequitur [illegible] contra
moab [illegible] amos 2° sunt autem Moab filius maioris filie lloth contra [illegible]. [illegible] ut
[illegible] [illegible] dicit Jeronimus in glosa. Tradunt hebrei quod ydu-
mei fuerunt [illegible] Josaphath regi Juda. Et moabite Joram regi israel [illegible] in Reg. 4°.
[illegible] modo [illegible] [illegible] rex moabitarum a Joram petivit ille auxilium a Josaphat rege Juda.

// in quo notatur paupertas victus

Amos 6

Assyrii

Philistei

Ydumei

Quatuor peccata judeorum

[illegible]

Ydumei

quo veniens coniunxit se cum rege ydumeorum ad oppugnandum civitatem ubi rex moab erat con-
clusus. Et cum rex moab vellet confugere de civitate per eam partem qua obsidebat rex ydu-
meorum non est permissus alias (ut iiij Re iii°). Quem accedens super murum ymmolavit filium
suum deo. Et propter [illegible] huius sceleris recesserunt filii israel a civitate supradicta. memorato
rege ydumeorum et sepulto recordati moabite quod egerat contra eos in obsidione extra-
ctum de sepulcro combusserunt igni et in cineres redegerunt ut quod non poterant in vivo ul-
cisci facerent in mortuo. / Et hoc est quod dicit in cineres [illegible] [illegible] non
quiescam eum. / Hebrei autem dicunt [illegible] et [illegible] [illegible] hoc peccatum [illegible] tres cogi-
tationes, quartum peccatum vero [illegible] ... non [illegible] plures [illegible] [illegible] multe (ps. et Re 21) de ma-
gnitudine peccati [illegible]. Et non [illegible] homicidii et ydolatrie [illegible]. Et [illegible] optinuit [illegible] [illegible]
[illegible] que multo [illegible] [illegible] aliis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] peccati [illegible] reddit [illegible] [illegible] quodam indigentiam divine [illegible] que [illegible]
[illegible] radicata que oritur ex frequentia [illegible] et difficile [illegible] [illegible] debite de tali peccato
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et ita [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] aliorum pecca-
[illegible] [illegible] difficultas [illegible] [illegible] peccatoris. [illegible] [illegible] intellectum loquitur [illegible] [illegible] de [illegible]
[illegible] [illegible] non remittenda. [illegible] [illegible] tropologice exponendo de tribus et iiij°r peccatis super quo-
[illegible] non convertit peccatorem. [illegible] [illegible] homo [illegible] [illegible] peccata addidit [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] primum peccatum [illegible] [illegible] cogitasse [illegible] mala [illegible] cogitationibus agemusque [illegible]
[illegible] quod mente [illegible] [illegible] [illegible] non agere nolle [illegible]
Sequitur et in 1° [illegible] gradum. 1° loco [illegible] [illegible] [illegible] non agere [illegible] [illegible] pro [illegible] com-
.1. [illegible] [illegible] tribus [illegible] deo ydolis dedicatis. Et in viij° [illegible] [illegible] delicto [illegible] peccatum [illegible]
gradu i. octavo loco [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] x tribus [illegible] [illegible]
ta peccata curavit. In [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. habebat con-
[illegible] [illegible] [illegible], ut si pauper in via illis se ingereret flagellatum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] indignatus [illegible] [illegible] ire. Contingit etiam crebro ut [illegible] [illegible] filii polluerent.
illos etiam qui volebant ire ad adorandum vitulos sive ydola [illegible] etc.

Sequitur

Hic loquitur ad vaccas pingues. Hoc habetur Amos iiij° c. Et aliqui illud referunt ad [illegible]
gule et ventri [illegible] et deditos vel ad optimates et [illegible] [illegible] quos [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vaccas pingues vocat. [illegible] domini [illegible] gule. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] que sunt in monte Samarie [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ut [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] pauperes opprimant. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] optimates et delicati [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et delicias. [illegible] [illegible] forte est hodie tales
vacce pingues pascuntur, non [illegible] in monte Samarie sed in [illegible] [illegible] [illegible] ecclesie. Et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] temporibus [illegible] ego [illegible] sed vos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
Amos ad [illegible] loquitur de mulieribus [illegible] [illegible] [illegible] audite verbum hoc vacce pingues que
estis in monte Samarie, que calumniam facitis egenis et confringitis pauperes, que dicitis dominis vestris
afferte et bibemus. [illegible] argentum et [illegible] ad vaccas pingues [illegible] [illegible]
[illegible] delicate et carnales [illegible] [illegible] viros [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et pauperum oppressiones ut [illegible] [illegible] [illegible] et ornate [illegible]. [illegible]
hodie talibus vaccis pinguibus [illegible] [illegible] ecclesie forsan [illegible] [illegible] [illegible]. /

Et [illegible] domum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] domus [illegible] [illegible] regum [illegible] [illegible]. per
domum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] regnum iuda [illegible] [illegible] regna [illegible] [illegible]
capta [illegible] et babilonios. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] locuste Amos 6 c. [illegible]
locuste [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] locustas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
locuste [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ager [illegible] [illegible]
fere consumpsit [illegible] [illegible] [illegible] adveniens [illegible] floreret regnum [illegible] [illegible] [illegible]
et captivavit. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et plenum
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et est [illegible] [illegible]
In hac [illegible] ponuntur tres visiones [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] videt deum formantem lo-
custas tempore quo blada [illegible] [illegible] In 2a videt [illegible] deum vocantem angelos [illegible]

totum regnum [illegible]. In 3a parte [illegible] que prefigurabat regnum Israel [illegible] [illegible] habente in manum instrumentum [illegible] vel [illegible] [illegible] et dixit deum velle ponere illud instrumentum quod in terra prophete [illegible], et illa [illegible] instrumenti [illegible] vel [illegible] illud [illegible] prefigurabat quod deus [illegible] vellet [illegible] et [illegible] et prefigurat [illegible] peccato per [illegible] que [illegible] et [illegible] reddit [illegible] significat [illegible] per [illegible] que non [illegible] nisi [illegible] [illegible] in bono [illegible] a deo [illegible] nos [illegible] a caritate [illegible] tribulacio an angustia an fames etc. [illegible]

Et uncinum pomorum i. instrumentum curvum ad capiendum poma [illegible] cum illo instrumento attrahuntur rami arborum ad carpendum poma vel alios fructus, attrahetur supplicia peccatoribus [illegible] [illegible]. Per uncinum [illegible] [illegible] tempus captivitatis [illegible] cum uncino trahuntur rami arborum ad carpenda poma [illegible] proximus fuit tempus captivitatis. Iste ergo [illegible] [illegible] cum tribus [illegible] Israel videt uncinum i. [illegible] poma de [illegible] arborum [illegible] per quod prefigurabatur totaliter ablacio populi Israel de terra [illegible] capta fuit per captivitatem [illegible] ab Assyriis. Et famem in terra i. [illegible] non famem panis [illegible] nec [illegible] sed audiendi verbum dei. [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] quo [illegible] fame [illegible] [illegible] deus [illegible] non solum [illegible] mala [illegible] sed [illegible] famem i. defectum spiritualium bonorum [illegible] in [illegible] [illegible] et [illegible] non inveniunt doctores. [illegible] [illegible] [illegible] prophetarum et [illegible] i. tribulacionum [illegible] non [illegible] [illegible] eos et [illegible] eos [illegible] quod [illegible] eos [illegible] [illegible] fuit [illegible] [illegible] prophete.

Abdyas qui interpretatur servus domini [illegible] contra Edom et [illegible] [illegible] fratris sui Iacob semper [illegible] hasta percutit spiritualiter.

Iste Abdyas fuit dispensator domus Achab regis Israel [illegible] et [illegible] circa prophetas [illegible] illa [illegible] Iezabel [illegible] prophetis [illegible] [illegible] [illegible] prophetam in nomine prophete [illegible] prophete accipiet. Iste autem abscondit i. [illegible] centum prophetas [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] Iezabel prophetas domini [illegible] [illegible] quod [illegible] et [illegible] [illegible] dei. [illegible] ex alio [illegible] iste propheta [illegible] ad gentiles loquitur. Iste [illegible] contra Edom i. [illegible] et [illegible] destructionem [illegible] et [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fratris sui Iacob semper [illegible] 21 hasta percutit spiritualiter i. prophetica et [illegible] et [illegible]. Et quibus placet [illegible] in Abdya [illegible] Iacob [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] Abdyas [illegible] domum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] contra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] affinitate [illegible] ad populum Israel [illegible] [illegible] [illegible] cum aliis [illegible] valde [illegible] [illegible] et aliis [illegible] [illegible] [illegible] et Edom i. [illegible] [illegible] Iacob [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] populum Israel qui descendit a Iacob [illegible] 21 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] Iacob [illegible] [illegible]. Ergo iste propheta [illegible] et [illegible] [illegible] que vocatur hic hasta spiritualis [illegible] totaliter et finaliter [illegible] i. [illegible] Edom et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Abdie [illegible] Et iste Edom sanguineus [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Sanguineus quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] terrenus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Edom illa [illegible] et celestia non curabat. Et in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

fames verbi dei

9o

[illegible] et tribus cum [illegible] [illegible]

[illegible]

hasta spiritualis

Sanguineus

scr[ipt]o 1[o]

Jonas pulcima columba naufragio suo passionem d[omi]ni p[re]figurabat, mundu[m] ad p[e]n[itenti]am revocat et sub nomine Ninive salutem gentibus nunciat.

Hic agit [Remigius] de Jona p[ro]ph[et]a, qui columba interpretatur pulcima, qui ipse dictus est filius Amathi [illegible] interpretatur sicut columba d[icitu]r, ip[s]e [est] Amathi [illegible] vidue filius, quem [illegible] resuscitavit Helyas p[ro]ph[et]a [illegible] dicte [illegible] cognom[en] [illegible] ex Hebreo [illegible] in lingwa latina veritas d[icitu]r. Et quia Helyas [illegible] [illegible] columba [illegible] filius veritatis et columba pulcima. [illegible] Columba p[ro]gemitu, quod in ventre ceti tribus [diebus] fuit dolens [illegible] tristicia [illegible] de salute [illegible] [illegible] Et [Remigius] Jona et Jonas [illegible] ad p[e]n[itenti]am revocat [illegible] de naufragio Jone [illegible] 1o ca[pitulo] [illegible] Ninive ad p[e]n[itenti]am revocat [illegible] 4o ca[pitulo].

Iste p[ro]ph[et]avit t[em]p[o]re Jeroboa[m] regis [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] Jone 1o c[apitulo] [illegible] adeo [illegible] et [illegible] [illegible] naufragium passus a pisce deglutitur. Et ita in [illegible] tridui [illegible] fugiens a facie d[omi]ni naufragium passus a pisce [illegible] mortis [illegible] p[re]figurabat [illegible] [illegible] ad p[e]n[itenti]am [illegible] et sub nomine Ninive salutem gentium [illegible] [illegible] ad gentiles longe positos salutem et [illegible] [illegible] non [illegible] in orbe [illegible] Jonas legationem suam [illegible] fugientes sibi [illegible] ad predicandum [illegible] et gentibus. Et [illegible] [illegible] [illegible] ad eos non [illegible] [illegible] malicia [illegible] [illegible] p[ro]ph[et]e [illegible] [illegible] Et ideo [illegible] malicia [illegible] [illegible] [illegible] ad eos. Et [illegible] Franciscus Petrarcha poeta laureatus in libro [illegible] de vita solitaria [illegible] negligentiam et desidiam [illegible] prelatorum ecclesie, qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad infidelitatem [illegible]. Et allegat [illegible] l. 2o [illegible] et ad infidelitatem [illegible] Et [illegible] et [illegible] [illegible] de latitudine olim [illegible] [illegible] de [illegible] religionis [illegible], per omnes [illegible] [illegible], quas homines incolunt, [illegible] [illegible] [illegible] brevi [illegible] ille [illegible] [illegible] flebile nobis [illegible] [illegible].

Micheas de Morastin coheres Christi, vastationem nunciat filie latronis et obsidione[m] ponit contra eam, cuius maxillam percusserit iudicis Israel.

[illegible] [illegible] de Michea p[ro]ph[et]a, [illegible] Remigius Morastim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Micheas [illegible] [illegible] Eleutheropolim urbem Palestine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] interpretatur [illegible] [illegible] [illegible] coheres [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Micheas [illegible] [illegible] Bethleem [illegible] [illegible] [illegible] ad quod [illegible] ad [illegible] Micheas p[ro]ph[et]a [illegible] [illegible] passionem [illegible] quod [illegible] [illegible] Et ibi [illegible] vastationem nunciat filie latronis [illegible] [illegible] quia negaverunt Christum [illegible] [illegible] Et obsidionem p[ro]ph[et]a [illegible] filia latronis [illegible] maxillam iudicis Israel [illegible] ponit contra eam [illegible] percussit maxillam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] maxilla [illegible] [illegible] [illegible] 27 [illegible]

Naum consolator orbis increpat civitatem sanguinum. Et post eius[?] [illegible] loquitur. Ecce super montes pedes evangelizantis et annunciantis pacem.

[illegible] [Remigius] [illegible] de isto p[ro]ph[et]a [illegible] nomine interpretatur [illegible] Naum consolator [illegible] consolator orbis [illegible] [illegible] [illegible] x [illegible] [illegible]

Columba

[illegible] [illegible]

Filia latro[nis] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Samaria [illegible] [illegible] [illegible] Samaria [illegible]

ab assiriis gravit' afflicti destructor ipor et assior' possessoris futuri nunciant. Et
hic tangit in lra ipius increpat civitatem sanguinu i. Nynive ca. iii Hec civitas sanguinis [illegible]
Et hic quo ad primu. 2° tangit duo circa illius prophe. primu legit in fine primi ca. [illegible] Ecce super montes pedes evangelizantis et annunciantis pacem celebra iuda festivitates
tuas et [illegible] denotat exultacio ppli iude visa interfectione p angelu exercitu Senacherib
secus [illegible] visa eius morte [illegible] 10 unde visa delectione tanti hostis quo in
[illegible] Ezechias rex misit nuncios ad intimandu omnibus dicentis auxiliu. et veniret i
Ihrlm ad gras agendu deo. Et hic denotat cu dicit Ecce super montes q. d. et glosa [illegible]
O iuda ecce venit tibi nuncius [illegible] montes et colles nunciantes tibi morte Senacherib
et liberacionem urbis Ihrlm. celebra ergo festivitates tuas [illegible]
[illegible] plane sunt [illegible] quo ad primu [illegible] Secundu dictu [illegible] Ve civitas sanguinu [illegible]
[illegible] ca° 2. ubi propha [illegible] denunciat civitatis Nynive destructionem propter maior [illegible]
[illegible] primo [illegible] 2° multitudo [illegible] 3° propter [illegible] intestine discordie et dissensionis
[illegible] signum [illegible] consideravit
de maleficis incantacionibus et aliis supersticionibus [illegible] spiritualibus
in ydolatria causa fuit destructionis civitatis Nynive [illegible] propha iste [illegible]
in [illegible] micantis gladii et fulgurantis haste et [illegible].

Abacuk luctator fortis et rigidus stat super custodiam suam et figit gradum super
municionem ut xpm in cruce contempletur. Et dicit operuit celos gloria eius et laudis eius
plena est terra. Splendor eius ut lux erit cornua in manibus eius ibi abscondita est fortitudo eius.
Iste propha ad lram prophetavit de desolacione civitatis babilonis. ad consolacionem [illegible] cap. 4
[illegible] destructionis Ihrlm et templi a babilonis [illegible] caldeis [illegible]
[illegible] exaudiret oracionem ipsorum ut liberarentur a malicia nabu-
chodonosor [illegible] describit luctam et pugnam forte [illegible] ppli deo [illegible] et hic [illegible]
regum s. Cyri et Darii cum babilonibus [illegible] Abacuk dicitur luctator fortis et rigidus
fortis in aggrediendo rigidus in resistendo [illegible]
[illegible] amplexans [illegible]
[illegible] amplexato [illegible]
[illegible] amplexantis [illegible] stat super custodiam [illegible]
[illegible] de abacuk 2° ubi scribit sic super custodiam meam
[illegible] custodiam [illegible] et figam gradum meum super municionem [illegible]
[illegible] et hic [illegible] 2° ca° [illegible] animum super xpm [illegible] contemplando xpm in cruce
[illegible] et contemplabor in [illegible] et
quod respondeam ad arguentem me [illegible] Sextum in illo ca° ad lram [illegible]
[illegible] babilonis propter [illegible] tangitur. [illegible] passio [illegible]
tangit [illegible] 34 [illegible]
diligenter [illegible] de defendendo [illegible] civitatis [illegible] de
[illegible] possit coram deo et hominibus et [illegible]
[illegible] super [illegible] et custodiam [illegible] a deo p [illegible]
et [illegible] abacuk [illegible] super custodiam [illegible]
[illegible] Et operuit celos gloria eius [illegible]
[illegible] et gloria in [illegible] abacuk 3 c [illegible] ad lram [illegible]
[illegible] Cyri et Darii fulgurante armorum [illegible]
[illegible] splendor et gloria [illegible] babilonis
[illegible] a babilonis
dicit ergo splendor eius ut lux erit, et cornua in manibus eius [illegible]
et [illegible] sagittarum [illegible] et
[illegible] babilonis [illegible] abscondita [illegible] victoria
cum babilonis [illegible]
[illegible] ad liberandum ppli sui de captivitate babilonica. Et hic [illegible] ad [illegible]
[illegible] abscondita [illegible]
[illegible] qui liberacio ppli de babilone fuit figura liberacionis patrum de lymbo

ad [illegible] ut deum

[illegible] 2 palip 33 [illegible] cherub [illegible] [illegible] potuit [illegible] 2° [illegible] [illegible]

Abacuk

et plurimus [illegible]

insu[m] et fidelium de pirate dyab[oli]. Illam allegoriam seu misticam intelligit hic abacuk propheta. Allegorice go magis quam secundum litteralem sequendo ad b. Ieronimus. Per custodiam intelligat ut dicit tota [illegible] spiritualis custodiendum me virtutes et [illegible] adversus invadat sicut corporalis. Cum in illo tantum corporali tota munitio et custodia. In toto homo quod est quasi quedam civitas et fortalicium cum gubernatio et defensio contra demones et tentationes invasores commissa est anime seu spiritui humano [illegible] castellans quam si digne militaverit, et numquam sic custodiam suam [illegible] et incorrupta servatur. Limpide contemplari poterit misterium transfixionis Christi in qua habuit cornua crucis in manibus suis, ut in quo cornibus crucis affixe fuerunt manus sue. Et absconsa est [illegible] potentia eius per [illegible] talem eius passionis gloria effulsit toto mundo magna cum instituret una dei [illegible] laudem et gloriam. Et hoc est quod dicit Splendor eius et lux erit, cornua in manibus eius, ibi abscondita est fortitudo eius. Christi [illegible] dicit Ex quo talis [illegible] me tentari, et ex [illegible] ad mortem apparet poterat quod non esset deus omnipotens [illegible] homo adeo velociter non posset resurgere adversariis suis, Et quo [illegible] in passione Christi eius fortitudo abscondita erat. Cum tamen mirabiliter sol obscuratus, velum templi scinderetur, terra mota fuerit, petre scisse sunt et monumenta aperta sunt. Respondetur quod exterius abscondita fuit quia iudei non crediderunt si a divinitate [illegible] in Christo fuit abscondita, et non ondit se in [illegible] Christi quia sic permittebat mori. Sequitur de alio propheta.

Sophonias speculator et archanorum domini cognitor audit clamorem a porta piscium et eiulatum a secunda et contritionem a collibus. Indicit quoque ululatum habitatoribus pile quia conticuit omnis populus chanaan, disperierunt universi qui involuti erant argento.

[margin: i. ululatum]

Circa istum prophetam sciendum duo tangit: primo nomen interpretatur, qui a similiter dicit quod [illegible] propheta. Et [illegible] nomen. Et [illegible] in prophetie [illegible] Ezechiel 3. Fili hominis speculatorem dedi te domui Israel et audies de ore meo verbum et annunciabis eis ex me. Secundo tangit illud scilicet Sophonie. Et erit in die illa dicit dominus vox clamoris a porta piscium, et ululatus a secunda, et contritio [illegible] Et erit in die illa [illegible] in mortario colliberati ululate habitatores pile. Conticuit omnis populus chanaan, disperierunt omnes involuti argento [illegible] pibernt qui [illegible] et eis [illegible] se indutos et septos valde argento. Et primo [illegible] eiusdem addendum est quod iste propheta prophetavit ante babilonicam captivitatem. Et post caldeorum [margin: uo] dominatur pastoribus terre generaliter et accepit quemadmodum [illegible] principibus et vulgaribus. Arguit ibidem primo in illo capitulo sedi ... quod et [illegible] principibus et [illegible] vendentia [illegible] pipa. Arguit propter sunt cum domino colebat ydola et ad [illegible] consuetas apud ydolatras ut alios varios [illegible] alii portabant vestes peregrinas et abusivas consuetas apud ydolatras ut alios varios [illegible] arguit et illi qui magis ingrediuntur templum dei ad sua pompa qui addere [illegible] Arguit ibidem qui ritum gentilium et ingrediendo templum ut aliis observant. Secundo [illegible] aliquis inde volebat calcare super limen templi quod sic consuetum erat apud templum Dagon ydoli dicitur 1 Re. 4. Postremo arguit et [illegible] in domo domini negociatores [illegible] et [illegible] hic contigisse [illegible] iuxta, [illegible] Iohannes 2. Et [illegible] in primo capitulo Sophonie propheta hic allegavit. Et erit in die hostie domini visitabo super principes et super filios regis et super omnes qui induti sunt veste peregrina. Et visitabo super omnes qui arroganter ingrediuntur super limen in die illa qui complent domum dei sui iniquitate et dolo. Et erit in die illa dicit dominus vox clamoris [illegible] a porta piscium [illegible] porta civitatis Ierusalem exterior muro respiciens ad mare. Et secunda porta erat in [illegible] in muro interiori [illegible] in civitatibus habitatoribus muris interioribus et exterioribus. Propheta quod ille [illegible] dicens [illegible] Ierusalem et [illegible] iuda et beniamin, per nabuchodonosor regem babiloniorum. [illegible] quod in expugnatione civitatis exercitus babiloniorum primo murum debet per portam piscium et debet occupare colles. In monte Syon [illegible] erat civitatis [illegible] in quo olim erat templum Salomonis. Et hoc est quod dicit quod audiunt clamorem a porta piscium quia respiciunt mare et Ioppen, que porta piscium dicitur et appellatur quod ducit Dyospolim et Ioppen et vicinior est mari. Et sequitur eiulatum et ululatum a secunda porta muri quia hostes [illegible] Eiulatus dicitur ab e quod est [illegible] et ululo quod est ululando [illegible] a secunda [illegible] porta secundi muri [illegible] hostes [illegible] ingrediuntur [illegible] et contritionem a collibus [illegible] ab illa [illegible] alii posuerunt obsidionem [illegible] ut fortius defenderet ad [illegible] hostes. Et [illegible] ibi ululate habitatores. Et hic dicit [illegible] Predixit civitatis [illegible] ululatum [illegible]

[margin: s[illegible] ut sicut speculator signum ... et templum]

[margin: Arguit ... sicut]

[margin: Templum Salomonis]

[margin: Eiulatum]

Sophonias speculator et archanorum domini cognitor audiunt clamorem et cetera

bus pile i. Jherusalem que erat quasi pila vel mortarium iudee. Vel hic valle Syloe compat pyle i. vasi in quo tunduntur frumenta. Secunda de porta piscium. et de secunda. et de collibus provenientes exercitus contrivit. Ulula habitatio terra Chanaan. Secundum hoc dicit hic in litteris ignem [illegible] omnis populus Chanaan. Secundum [illegible] hic iudei populus Chananeus i. qui ca tria [illegible] et eos in petris [illegible]. Unde secundum hoc in Daniele dicitur Et eius semen Chanaan et non iuda Daniel xiii c. Et sequitur disperierunt omnes qui involuti erant argento i. variis viciis vel vicios negociationibus involuti. pro acquirendo argento et tenentes [illegible] qui [illegible] paupertas tantus [illegible] ut eis patent se indutos et [illegible]. Sed [illegible] mistice loqui de illa eversione Jherusalem a porta piscium et a colle [illegible] tropologice per Jherusalem [illegible] animam et per primam portam [illegible] per secundam [illegible] et [illegible] superbiam per pylam Jherusalem que erat [illegible] per omnia ista. Que illos ego tribus sepe invadet et expugnat Jherusalem i. animam humanam [illegible] quando omnibus [illegible] in qua [illegible] prospexit.

Aggeus festivus et letus qui seminavit in lacrimis ut in gaudio meteret. de structura templi edificat. Deum quem prius induxit loquentem. Adhuc unum modicum est et ego movebo celum et terram et mare et aridam et movebo omnes gentes et veniet desideratus cunctis gentibus.

Circa istud prophetam primo b. Ieronimus tangit nomen eius festivus et letus. [illegible] prophetavit populo qui iam fuit 70 annis in captivitate babilonica et reversionem in Jherusalem et templi reedificacionem et cultus renovacionem et sacerdotalis observancie restitutionem et exteriorum [illegible] [illegible] Unde ergo dicitur festivus et letus qui seminavit in lacrimis ut in gaudio meteret. Psalmus [illegible] 12 c. Et hoc dicitur [illegible] [illegible] [illegible] qui seminaverunt in lacrimis opera [illegible] messem expectantes. [illegible] Et hoc tangit propheta Aggeus in primo capitulo d. ponite corda vestra super vias vestras seminastis multum et intulistis parum [illegible] [illegible] seminaverunt in lacrimis [illegible] expectantes [illegible] [illegible] Sed hic de structura templi edificat i. edificandum predicit. Deinde b. Ieronimus tangit illud Aggei 2o Deum prius inducens loquentem. [illegible] hoc dicit dominus exercituum Adhuc unum modicum est et ego movebo celum et terram et mare et aridam et movebo omnes gentes et veniet desideratus cunctis gentibus.

In hoc quod dicit movebo celum glossa interlinearis quia tempore passionis [illegible] sol obscuratus est. Item glossa marginalis quando dedit legem [illegible] in Synai movit celum et terram et mare rubrum et desertum ut populum [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]. Nunc autem pollicetur quod adhuc movebo celum et terram ut illis [illegible] moveantur omnes gentes i. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non valebat et tunc veniet desideratus cunctis gentibus i. salvator. [illegible] [illegible] intelligentia [illegible] loquendo similiter in hoc passu [illegible] tangunt prophete. Primo est de motu celi ut quantum ad apparitionem nove stelle circa tempus nativitatis Christi [illegible] [illegible] ad [illegible] in Bethleem. Et quantum ad [illegible] passionis Christi [illegible] sol obscuratus. [illegible] tangit propheta de victoria Romanorum [illegible] [illegible] per quam victoriam [illegible] et subiecerunt sibi omnes populos circa adventum Christi [illegible] [illegible] Et propheta tangit ibi et terram et mare et aridam. Tercio tangit propheta de motu omnium gentium racione edicti quod exivit a Cesare Augusto ut describeretur universus orbis iam redactus sub Romano imperio. Ut patet Luce 2 c. Quarto [illegible] [illegible] Christi et illa propheta tangit ibi movebo omnes gentes.

Et ut melius intelligatur nota quod ut scribitur in 2o Paralipomenon ultimo capitulo Nabuchodonosor [illegible] Sedechie regis iude [illegible] Sedechias cum populo suo in Babilonem [illegible] capitivos [illegible] templo et Jherusalem destructa [illegible] Nabuchodonosor [illegible] filio eius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Cirus rex Persarum qui in primo anno regni sui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Zorobabel et Ihesum filium Iosedech [illegible] ut edificarent templum domini. Ille ad [illegible] [illegible] fundamenta templi. [illegible] I Esdre 3. [illegible] [illegible] [illegible] Ciro [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in Jherusalem ne templum edificarent. [illegible] I Esdre 4 et 7o. [illegible] [illegible] opus imperfectum usque ad annum [illegible] [illegible] [illegible] Aggeus et Zacharias prophete [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Zorobabel et populum [illegible] [illegible] et edificarent templum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] templum reedificandum [illegible] [illegible] annos [illegible] Ieremie xxix [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] templi reedificationem [illegible] [illegible] [illegible] sacerdotalem [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] dicitur festivus et letus [illegible] [illegible] [illegible]. Deinde b. Ieronimus [illegible]

[illegible] adveniat [illegible]

Sequitur quod iste propheta [illegible] Christi non solum [illegible] [illegible] [illegible] omnium gentium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et veniet desideratus cunctis gentibus. Et ista exposicio concordat cum [illegible] doctor [illegible] apud eos [illegible] [illegible] passim exponens de messia

Predicit [illegible] [illegible] Chanaan

Sequitur

De messia

Ut dicit magister in prologo: Ex quibus Iudei [illegible] adhuc vellet, et velamen [illegible] ab oculis eorum removeret, posset clarissime videre Christum esse messiam [illegible] que [illegible] ad hunc [illegible] expectant, sed qui iam dudum in carne venit. Et patet ex hoc quod hic dicit [illegible] abinc [illegible] edificationis secundi templi, scilicet edificationis post reversionem populi de captivitate babylonica, post [illegible] modicum tempus messias venturus erat. Sed a tempore huius edificationis illius templi iam lapsi sunt [illegible] anni. Et ideo [illegible] nec modicum est [illegible] ad [illegible] et [illegible]. Et [illegible] quod [illegible] ad [illegible] passim [illegible] in templo gloriosus [illegible] esse [illegible] non potest intelligi, nisi [illegible] ad [illegible] debebat per Christum [illegible] et [illegible] glosa [illegible] messias [illegible] templo magnificare [illegible] in secundo templo non fuit archa et multa alia ornamenta que in primo templo fuere a Salomone constructo fuerunt. In secundo [illegible] Christum [illegible] Nazarenum in secundo templo [illegible] non aliud restat nisi quod ipse fuit messias oblatus fuit et [illegible] miraculis coruscavit, non aliud [illegible] ostendit [illegible] ca. 3. Convertimini filii revertentes ait dominus quia ego vir vester et assumam vos unum de civitate et duos de cognatione, hoc est valde pauci eligentur ex multis, et introducam vos in Syon et dabo vobis pastores iuxta cor meum et pascent vos scientia et doctrina, que quidem verba intelligenda sunt de secundo templo, sive de novo testamento, et de vero [illegible] messia in prophetis promisso, et de ultima redemptione que promissa erat explenda sub [illegible] de primo templo [illegible] legitur et in redemptione a captivitate babilonica [illegible] [illegible] et congregabuntur ad eam omnes gentes [illegible] in illo tempore vocabunt Iherusalem solium domini et congregabuntur ad eam omnes gentes [illegible] nomine domini [illegible] [illegible] pauci [illegible] messiam Christum [illegible] et introducam vos in Syon. [illegible] in redemptione per [illegible] messiam Christum [illegible] qui iam dudum in carne venit [illegible] et israhelitici [illegible] salvandi, si solum [illegible] qui erant pauci [illegible] qui [illegible] redemptionis [illegible] per [illegible] [illegible] de civitate et duos de cognatione [illegible] dispersis [illegible] per universum orbem [illegible] interpretatione veri messie qui iam venit in carne, prophetis [illegible] et destruentur ac [illegible] [illegible] hic [illegible] Christum [illegible] Nazarenum [illegible] non fuisse verum messiam in prophetis promissum [illegible] quod ipse fuit et est verus Christus in prophetis promissus [illegible] [illegible] et destructionis seu [illegible] Iudeorum [illegible] Christi [illegible] [illegible] et destructio et [illegible] [illegible] mala [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] mala [illegible] [illegible] [illegible] sunt propter [illegible] redemptionem [illegible] de domo mea expellam eos [illegible] non addam diligere eos [illegible] per [illegible] [illegible] messie ad salvandos [illegible] in prophetis promissi [illegible] [illegible] adventu messie [illegible] de adventu [illegible] ad salvandum seu redimendum [illegible] [illegible] in forma pauperis [illegible] genus humanum [illegible] ad [illegible] in [illegible] [illegible] de adventu secundo ad iudicandum mundum [illegible] in [illegible] fore in maxima [illegible] et maiestate [illegible] Sequitur [illegible]

Zacharias memor domini sui multiplex in prophetia sua: Ihesum vestitum sordidis et lapidem oculorum vii candelabrumque aureum cum totidem lucernis quot oculis, duasque olivas a sinistris lampadibusque cernit et dextris, ut post equos russos, varios [illegible] et ad dispersas quadrigas effringit et equum de Iherusalem, pauperem regem vaticinetur et predicet sedentem super pullum filium subiugalis. In isto prophetia agitur de reversione Iudeorum a captivitate babylonica et de reedificatione templi et Iherusalem. Et prophetavit Zacharias et Aggeus sub eodem Dario [illegible] filio [illegible] ut supra dixi. Et [illegible] plura [illegible] ut [illegible] [illegible] quod plura [illegible] prophetarum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod ad intelligendum eos [illegible] [illegible] in [illegible] habere [illegible] iste propheta [illegible] principaliter difficilis [illegible] valde varius in prophetiis et obscurus in visionibus. Et tangit [illegible] que explanare non [illegible] nisi [illegible] de propheta [illegible] per [illegible] [illegible] et [illegible] per [illegible] [illegible] tangit illud propheta legetur [illegible] superficialiter tangendo et [illegible]

Iudei [illegible] nazarenus

[illegible] [illegible] lege et prophetis

[illegible] [illegible] sanctorum

[illegible] sacerdote

Et primo tangit illud Zacharie 3 Et iste indutus erat vestibus sordidis et stabat ante faciem angeli [illegible] ad litteram de Jhesu filio Josedech [illegible] sacerdotalem [illegible] fuit [illegible] sordidam [illegible] filios suos [illegible] uxores alienigenas de quo [illegible] Esdre 10. Et similiter alios [illegible] que [illegible] ipsum Sathan [illegible] assistebat [illegible] ipsam passionem de isto Christo indutus [illegible] ad Phil 2o [illegible] idem [illegible] vestibus sordidis indutus [illegible] Et in sua passione indutus veste sanguinea [illegible] sordida [illegible] illud Ysa 53 Et nos reputavimus eum tamquam leprosum [illegible]

[illegible] 2o Secundum tangit hic illud Zacharie 3 Et ecce lapis quem dedi coram [illegible] super lapidem unum septem oculi sunt [illegible] super lapidem unum [illegible] ad litteram iste [illegible] lapis de monte abscisus Danielis 2o [illegible] robore quo omnia [illegible] 21 [illegible] lapis [illegible] angularis [illegible] duos parietes [illegible] Ephes 2o Et ad litteram [illegible] de Lira [illegible] lapis [illegible] super quem lapidem vii sunt oculi [illegible] septem [illegible] Ysa 11 [illegible] requiescet super eum spiritus domini spiritus sapientie et intellectus spiritus consilii et fortitudinis spiritus scientie et pietatis et replebit eum spiritus timoris domini [illegible] septem [illegible] oculos [illegible] oculi [illegible] attenti [illegible] ut [illegible] mandata eius [illegible] ad [illegible] ecclesie et [illegible]

[illegible] 3o [illegible] tangit illud Zach 4 Ecce candelabrum totum aureum [illegible] ut [illegible] per visionem candelabri cum suo apparatu [illegible] in templo [illegible] complendo et consumando [illegible] in [illegible] completo et consumato templo [illegible] reedificatio [illegible] intercepta et impedita fuit ut [illegible] Et sequitur Candelabrum [illegible] cum totidem lucernis quot oculis [illegible] Mistice loquendo candelabrum [illegible] Ecclesia catholica [illegible] per spiritualem intelligentiam scripturarum [illegible] totidem lucernis [illegible] septem lucerne et vii infusoria [illegible] spiritus sancti [illegible] per duas olivas denotatur Moyses et Helias [illegible] lex et prophete [illegible] de Christi passione [illegible] per duas olivas intelligi possunt lex et prophete [illegible] duo testamenta vetus et novum [illegible] lex a sinistris [illegible] duas olivas [illegible] a sinistris [illegible] ad vetus testamentum [illegible] a dextris [illegible] ad novum [illegible] lampadis [illegible] Christi [illegible] Vel mistice [illegible] et spiritualiter loquendo per candelabrum potest accipi sacra scriptura [illegible] ecclesia ad illuminationem [illegible] candelabrum tot [illegible] quot libros et tot oculos quot [illegible] spirituales intelligentias [illegible] lampas [illegible] ut [illegible] in capite [illegible] candelabri [illegible] illud Ysa 62 [illegible] donec egrediatur ut splendor iustus eius et [illegible] eius ut lampas accendatur [illegible] Et sequitur [illegible] ut per equos varios albos et ad dissipandum [illegible] quadrigas [illegible] et equum de [illegible] regem [illegible] Zacharias [illegible]

[illegible] tangit illud Zacharie 6 Vidi et ecce iv quadrige egredientes de medio duorum montium [illegible] in prima quadriga equi rufi in 2a [illegible] nigri in 3a albi in 4a varii [illegible] Per iv quadrigas significatur [illegible] regum [illegible] Caldeorum Persarum Grecorum et Romanorum Et per equos quadrigarum significantur reges illorum regnorum per equos rufos significantur reges Babilonis [illegible] per nigros [illegible] per albos [illegible] reges [illegible] per varios Romanorum reges designantur [illegible] iv quadrigis iv [illegible] equos aptos [illegible] rufi [illegible] alii obscuri et nigri [illegible] alii albi [illegible] alii varii et fortes [illegible] habentes Et [illegible] et ad dissipandum quadrigas ex Effraym [illegible] instrumenta belli [illegible] pace [illegible] reddita [illegible] quadrigam ex Effraym [illegible] ex parte [illegible]

Mistice candelabrum / Ecclesia

mistice

iv quadrige / iv regna

dicit. Non enim pluribus [illegible] Christi adventu et nativitate precatur. Porro secundum alterum intellige-
ntiam Effraym ad Effrem multitudinem refertur, quem inter [illegible] et ubertas ac fruges abu-
ndantia. Fons [illegible] filii Effrem intendentes et mittentes arcum [illegible] in die belli [illegible]
[illegible] dicit in lege eius noluerunt ambulare. Et obliti sunt benefactorum eius et [illegible]
psalmo lxxvii. Et alibi [illegible] et [illegible] in equis. Sed equus iste disperditur de Jerusalem et
hic tangit [illegible] dicit et equum de Jerusalem. De quo psalmo 32 fallax equus ad salutem [illegible]
abundantia autem virtutis non salvabitur. Et quia illa [illegible] regum [illegible] habent a [illegible]
unde probatur [illegible] in propheta Zacharias vi capitulo quatuor venti principales [illegible]
Zacharias ab angelo qui loquebatur in eo. Quid sunt [illegible] quadrige [illegible]
[illegible] sunt [illegible] venti celi qui egrediuntur ut stent coram dominatore omnis terre. [illegible]
[illegible] totum [illegible] imperium [illegible] et [illegible] in hystoriis [illegible]
reges multi [illegible] Medi [illegible] valde [illegible] ad Alexandrum [illegible]
[illegible] Alexander fuit [illegible] valde [illegible]
[illegible] de [illegible] regnum [illegible] imperator [illegible]
Et aliorum [illegible]. Et hic totum significabat [illegible] hic [illegible]
visiones [illegible] sub iugo illorum [illegible] Christe venit [illegible] Zacharie ix capitulo
illud quod [illegible] hic tangit [illegible] ut pauperem regem [illegible] et [illegible]
[illegible] pullum asine sub iugalis [illegible] sub iugo existentem. Et [illegible] propheta ecce rex tuus
venit tibi iustus et salvator. Hanc prophetiam evangeliste dicunt esse completam quando domi-
nus ingressus est Jerusalem sedens super asinam et pullum asine. Matthei 21 capitulo, Marci xi, Luce xix, Johannis
xii. De ista autem asina dicitur in hystoriis quod quedam erat pauperibus [illegible] non
[illegible] de ista [illegible] et pullo [illegible] ad [illegible]
habebant. Cumque aliquis [illegible] sua [illegible] obsequium [illegible] sub iugale
[illegible] et ob eius ita [illegible]
et quam iugo et dominio [illegible] Hilarius [illegible]
[illegible] in propheta Zacharias. Et disperdam quadrigam ex Effraym et equum de Jerusalem
et dissipabitur arcus belli, et loquetur pacem gentibus, et potestas eius a mari usque ad mare.
Et sequitur [illegible] testamenti [illegible] vinctos tuos de lacu [illegible]
Et [illegible] per dispersionem quadrige Effraym intelligitur cessatio bellorum in
[illegible] ibi et [illegible] Heraclii [illegible] super hic [illegible] quando [illegible]
ad [illegible] et [illegible] Hebreorum [illegible] messias non [illegible]
sub iugo [illegible] mulierem [illegible] Et [illegible] hic [illegible] non ad [illegible]
[illegible] et in [illegible] iudeos [illegible]
[illegible] Christi [illegible] et gentiles [illegible]
[illegible] Ideo Christus [illegible] iudeos [illegible] ad [illegible] gentibus
[illegible] per Christum in lege [illegible] iudeis [illegible]
[illegible] ad [illegible] hic
[illegible] Et [illegible] per [illegible] in fine [illegible] ad [illegible]
[illegible] Et [illegible] et [illegible]
[illegible] Jerusalem [illegible] et [illegible] et [illegible] opera [illegible]
[illegible] et [illegible] Ecce [illegible]
Et sequitur [illegible] iudeorum gentibus [illegible]
[illegible] in illo [illegible] in hoc loco [illegible]
verba et [illegible] de Christo ad [illegible] ille rex messias [illegible]
[illegible] de lege messie. Et quidam [illegible] et Jerusalem evangelista [illegible]
ad [illegible] dicit. Ecce [illegible] per [illegible] et [illegible] totum est impletum in illo na-
[illegible] per sua [illegible] et [illegible] et quo Na-
zareno [illegible] messias fuit et est. Et [illegible] prophetia ut [illegible] gentibus [illegible] iudeorum
[illegible] Et [illegible] iudeorum gentibus [illegible] Et ut audiret [illegible] quod
[illegible] legem et doctrinam [illegible] ut in lege [illegible]
[illegible] iudeorum per [illegible] Et [illegible]
ut [illegible] Christi [illegible] de lege [illegible]
in [illegible] et lege eius [illegible] quod totum de lege [illegible]
[illegible] principalem Christus fuit in Jerusalem et ibi evangelizavit
ut dictum est. Et quibus omnibus [illegible] triplex prophetia impleta in illo Nazareno [illegible]
[illegible] Christus [illegible] Et est Christus seu messias in lege et prophetis promissus [illegible] quod [illegible]

[illegible]

messias

Nota

Messias filius dei

3a prophetia impleta de Christo

xpostmo

ipsum contemnendo non calent nec adhuc sunt gaudendo per amorem voluntatem ut viso e[st] Et per passionem [illegible] Et q[ui]a ex celsitudine potestate christi in toto orbe Et de caelo atque plenius ... in hoc passu habetur clara prophetia de liberatione patrum de limbo inferni virtute passionis christi in cruce effusi quando dicitur ibi Tu quoque in sanguine testamenti emisisti vinctos tuos de lacu id est de inferno ¶ Circa predicta notandum quod Aggeus propheta cum Zacharia prophetavit circa duobus mensibus in prophetia processit sicut patet in textu utriusque Aggeus enim incepit prophetare in vi mense Zacharias in octavo Secundum autem dicit Zacharias inter duos prophetas exponit [illegible] in viii capitulo quod Zacharias incepit nondum completo septuagesimo anno de solacionis templo zacharia predicante [illegible] duo prophete sunt subente [illegible] Dario rege Persarum prophetando et reedificatio est urbs et templum i esdre v c. Primo igitur christus duobus prophetis ... rex messias venturus erat in civitate Jerusalem in forma pauperis ut zacharias ix ... et cisternam sumptuaria quoniam semper pullum filium subiugalis ... in fine ... Et quod venit ad salvandum per iustitiam [illegible] et vidit eum zacharias propheta salvatorem et iustum omnia ad omnes ad aetatem principes [illegible] ad salvandum ¶ De alio vero cum adventu [illegible] ubi tertius de generali iudicio dicit predicendo [illegible] et libri aperti sunt ... ecce ego in visione noctis et ecce cum nubibus caeli quasi filius hominis veniebat et usque ad antiquum dierum pervenit et in conspectu eius obtulerunt eum et dedit ei potestatem et honorem et regnum et omnes populi et tribus linguae ipsi servient potestas eius potestas aeterna quae non auferetur et regnum eius quod non corrumpetur. In quo passu est sola [illegible] iudicium [illegible] dicit ipse rex messias ¶ Ista vero predicta placuit aliquantulum latius prosequi et producere ut sentiretur quod non certa difficultas et involutio est in explanatione sacre scripture et maxime in prophetis ¶ Et ex hoc apparet vera quidem [illegible] quod hic intendit videlicet quod non est possibile ad sacre scripture plenam et specialem intelligentiam pervenire sine doctore exteriori vel interiori

Sequitur [illegible]

Malachias aperte et in fine omnium prophetarum de abiectione Israel et vocatione gentium Non est mihi ait voluntas in vobis dicit dominus exercituum Et munus non suscipiam de manu vestra ¶ Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus et in omni loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio munda.

¶ Totum istud scribitur de malachia in primo capitulo ¶ Et Ieronimus in viii capitulo ... malachias interpretatur angelus domini ... Et inde [illegible] ... in [illegible] angelus eius ... Malachias aperte in primo capitulo et in fine omnium prophetarum ... et de abiectione Israel et vocatione gentium Non est mihi voluntas in vobis dicit dominus exercituum Et munus non suscipiam de manu vestra ... abiectio ... quia non suscipit deus [illegible] ... ab ortu solis usque ad occasum ... magnum est nomen meum ... ad fidem ut Joh xvii ... quos dedisti mihi et subdit et in omni loco sacrificatur ... et offertur nomini meo oblatio munda ... ¶ Per hoc incepit sacerdotes iudeorum qui offerunt non ... ad [illegible] ut animalibus victimas ... ¶ Clarius et amplius ... ¶ Et ... Jacob dando ei benedictionem ... Et populo ab eo descendenti ... Esau ... ab eo de[scendenti] ... ¶ Consequenter in ... argumento ... de illegitimis sacrificiis et oblationibus ... Et modo ... ¶ Et ideo sacrificium ... deo ... triplicem ... ¶ Primo ... ¶ 2o ... ¶ 3o ... ¶ ... Malachia de sacerdotibus male offerentibus quibus ... laude dei ... Et quis est in vobis qui claudat ostia et incendat altare meum gratuito ... sacerdotum et

Marginal notes: messias rex; quod hic intendit; Nota; i 2 3; tertio reddit deo sacrificium ... ; de sacerdotibus malis Mala. 1o c.o

unstrorum templi nec impendentur in sacrificium gratis / quia habebant magna emolumenta sacerdotes an-
tique legis de suo ministerio / quod nichilominus neglegenter serviunt / et adeo aut longe indicat hic
sacerdos novi testamenti quia si de tot bonis impleti fuerint deo acceptabile sacrificium fuit
offerentes; inducunt iudeorum populum prophetie / multo quidem quod illi sacerdotes antiqui / sequitur
dicit / non est michi voluntas in vobis dicit dominus exercituum / et munus non suscipiam de manu vestra et non est
vestra / In quo passu hic a b sermo introductus / includitur novum sacrificium deo gratum
reprobando et abiciendo antiquum a sacerdotibus legis antique indebite et abusive oblatum
Ita quod habetur hic ad litteram prophetia manifesta de abiectione sacerdotum veteris legis et successione
sacrificii mundissimi / et deo gratissimi atque acceptissimi scilicet eukaristie, ubique per orbem tempore nostro
sic offerende / Unde augustinus xviii de civitate dei c. 3 … hoc sacrificium per sacerdotium christi
in ordine melchisedech ubi in omni loco a solis ortu usque ad occasum deo videamus / sed
offerendum per sacerdotes iudeorum quibus dictum est Non est michi voluntas in vobis nec accepto munera de manu vestra nec
possunt / quod adhuc expectant alium christum / cum hoc quod prophetatum legunt et impletum vident
impleri non potuit nisi per ipsum / De ista prophetia paulus prima ad hebreos c. et de testamento novo
cum cum ipso vere et pace / … Hec augustinus … per …
esse de iudeis ubique … gentiles … mundo oblatio et sacrificium mundum
… ore devota et spiritu contribulato … idolatrie tempore malachie esset …
… quod non videtur quod … inter … ydolatrie tempore malachie esset …
et minores illis sacerdotibus qui redierunt de babilone quos hic arguit propheta / et ideo
aliter dicit ille Rabi et minus valide in quod intelligitur de gentilibus qui licet diversos deos
colerent tamen deum celi dixerunt omnibus esse excellentiorem / … illud erat oblatio ydola-
tr … non … acceptum … sic dicit … non obstante illa …
… remanet dicta expositio … passu de christo in vigore suo / … quibus …
… ad questionem qua queritur … tempus adventus messie sive christi … …
posset respondendi ad questionem … illud tempus adventus messie … præfinitum vel fixum … per …
… per danielem prophetam / qui fuit de ultimis prophetis veteris testamenti / et ipse … quod illud
de adventu messie … præfinivit / cum puer … dan ix cum orationibus et ieiu-
niis … ac … tempore babilonice captivitatis / … reparatione …
… angelus domini gabriel et apparuit tempore sacrificii vespertini / … angelus …
angelus domini gabriel … angelus gabriel / … reddidit …
… et devotionis … ergo aut …
… aut animadverte sermonem et intellige
… visionem … tempus adventus messie … … … …
… ebdomade abbreviate sunt … … … …
… ut … prevaricatio / et finem accipiat peccatum … et impleatur visio et prophetia et ungatur
sanctus sanctorum / In quibus … angelus … appareat … ebdomadarum
… … … adducenda … messie …
… per … iustitia et abundantia pacis … luna …
de quo in psalmo 71 oritur in diebus eius iustitia et abundantia pacis … … … opera … iustitia
in diebus eius … christi … … … iustitia et abundantia pacis hoc exponit …
… fides catholica … … temporis nativitatis christi / … quod …
… de pace … que fuit per orbem universum tempore … … …
… tunc … … … … christo … …
… … … … …
… in … iudeis … … et … quod … … … …
… de iudeis … exponit … de pace … in … messie
… et in terra pax hominibus bone voluntatis et hec pax
… non … … … … … et in aliis
… in … … … iustitia … et … 23o c. … igitur
… iustitia … per excellentiam de messia … …
tempus … ebdomadarum … … quod … … non solum
per … per … quod iustitia … messias …
lege … … … … illud tempus adventus messie … …
et … vera / … illud tempus … Sed hec de … prophetis /
Sequitur de … prophetis de quibus … &

Marginalia:
Platonis / … / …
De sacrificio novo et veteri
… iudeorum
Quod dominus christus …
… de christo … adventu …
… septuaginta ebdomade
pax hominibus bone voluntatis

quod difficile non impossibile

Ysaiam, Ieremiam, Ezechielem et Danielem quis possit intelligere vel exponere? Quorum primus non prophetiam michi videtur texere sed evangelium. Secundus virgam nuceam et ollam succensam a facie aquilonis et pardum expoliatum suis coloribus et quadruplex diversis metris nectit alphabetum. Tercius principia et finem tantis habet obscuritatibus involuta ut apud Hebreos ipse partes cum exordio Geneseos ante annos xxx non legantur. Quartus vero qui et extremus inter iiii^or prophetas temporum conscius et totius mundi philoistor lapidem precisum de monte sine manibus et regna omnia subvertentem claro sermone pronunciat. David, Simonides noster etc.

In hac parte beatus Ieronimus agit de iiii^or prophetis maioribus. Et primo de Ysaia propheta. Quorum primus scilicet Ysaias non prophetiam videtur michi texere id est ordinare vel construere sed evangelium, quia sic plenarie apte misteria incarnationis passionis et [illegible] [illegible] vnde beatus Ieronimus exponit [illegible] in prologo super Ysaiam dicens ita enim universa Christi ecclesieque misteria ad liquidum prosecutus est ut non putetur de futuro vaticinari sed de preteritis historiis texere. Et dicitur texere vel contexere [illegible] tu-
itelam facit totum in ordinare. Unde dicitur textus [illegible] liber continens totum sine lectura expositione [illegible]. Et si queratur quare iste magis dicitur evangelium quam alii prophete, dicendum quod iste plenius et clarius et preciosius aliis tangit illa scilicet que in evangelio circa Christum leguntur. Tamen ecclesia tangit illa plenarie quod [illegible] de [illegible] loquitur de futuro. Et ceteri prophete faciunt [illegible] [illegible] [illegible] prophetie [illegible] Ysaias ita clare loquitur. Quando enim illud [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] legeret illud Ysaie [illegible] ad [illegible] [illegible] Philippo [illegible] passionem intelligere [illegible] non aliquis audiret [illegible]. Et [illegible] si ille [illegible] fuisset in prophetis et vidisset ipsum quod ille nazarenus fecit. Et quod [illegible] illud [illegible] fuit illud passionem Ysaie intelligere potuisset. Et si sic tunc [illegible] [illegible] et sacerdotes et principes sacerdotum illius [illegible] [illegible] ex prophetis [illegible] Ysaiam [illegible] fuisse de illo nazareno. Et [illegible] qui fuit [illegible] [illegible]. Et dicitur quod hic [illegible] [illegible] forte [illegible] sacerdotes et principes sacerdotum iudeorum illo tempore et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] voluptati et avaricie [illegible] prophetis [illegible] [illegible] et de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sacerdotibus [illegible] hodie [illegible] [illegible] hodie. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad hunc non intellexerunt prophetas. Nam cum sint iudeorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Nicolaus de Lira super [illegible] iudeorum satrape [illegible] a principio ex prophetis [illegible] [illegible] [illegible] messiam. Et [illegible] [illegible] [illegible] arguebat [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vehementer [illegible] et invidiam [illegible] [illegible] [illegible] vera opinione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] et prophetas ad alium intellectum [illegible] retorquere [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] modo laborant [illegible] hodie posteri et vilissimi successores.

Sequitur secundus vero scilicet Ieremias virgam nuceam. Iste propheta pronunciat destructionem civitatis Ierusalem et post captivitatem et [illegible] [illegible] babilonis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ezechie hoc per nabuchodonosor regem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et omnes prophete regis Iude principaliter [illegible] [illegible] [illegible] prophete non sunt locuti nisi de diebus messie [illegible] [illegible] Zacharie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] libri prophetarum de messia [illegible] intelligi [illegible] ad principalem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] locuti sunt prophete [illegible] [illegible] ad messiam id est Christum. In [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illo [illegible] passu Ieremie [illegible] [illegible] tangit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Domini ad me dicens. Quid vides Ieremia? Et dixit virgam vigilantem ego video [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vigilantem [illegible] [illegible] [illegible] et hanc [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible] baculum [illegible] ego video [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] virgam amigdalinam. Et [illegible] [illegible] [illegible] Christus [illegible] [illegible] virga [illegible] [illegible] [illegible] exurget virga de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] virga [illegible] [illegible] [illegible] virga [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] virga vigilans dicitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] amigdalus dicitur [illegible]

Textus

|| textus

Quare [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

hic agitur de Ieremia

non de messia

[illegible] [illegible] prophetarum de messia [illegible]

virga

[illegible]

amigdalus

virga vigilans [illegible], Mt. 11: Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis et ego reficiam vos. Sequitur: Et ollam succensam, i. tribulationem babilonicam. Sed quod per ollam succensam intelligitur rex babilonis [illegible] olla succensa propter ambitionem [illegible] in primo indicatur quia ex toto iudeos destruxit [illegible] primo comedit eum rex assirie [illegible] iste novissimus Nabuchodonosor [illegible] eius. Et dicit propheta vidit ollam succensam a facie aquilonis. Aquilo dicitur quasi aquas ligans, ventus gelidus et siccus, per quem significatur dyabolus a cuius facie olla succenditur [illegible] suggestiones [illegible] Ysa. 54: Ego creavi fabrum sufflantem in igne prunas. In hoc igitur passu ad literam [illegible] revelatio [illegible] prophetia destructionis Iherusalem per exercitum caldeorum seu babiloniorum, collectum a parte aquilonis. Et destructionem [illegible] sub figura olle succense [illegible] olle in parte eius septemtrionali.

Consequenter [illegible] tangit illud Ieremie 13 ubi denunciat destructionem [illegible] Iherusalem propter nimiam obduratio[nem] eius [illegible]. Et dicitur ibi de habitatoribus Iherusalem: Si mutare potest ethiops pellem suam aut pardus varietates suas, et vos poteritis benefacere cum didiceritis malum. In quo notatur ab[illegible] [illegible] eorum in malo [illegible] ut ab ethiope separari nigredo [illegible] colorum varietas a pardo, ita vobis est inseparabilis obstinatio in malo. [illegible] pardus [illegible] bestia velocissima [illegible] ad sanguinem [illegible] varios colores, per quod notatur in iudeis [illegible] diversitas viciorum. In quo passu habemus argumentum quod vehementer mala [illegible] habituata a pueris [illegible] [illegible] malum, magis [illegible] ethiops nigredinem suam. Hoc tamen [illegible] [illegible] fit talis habitus plene [illegible] [illegible] quod [illegible] diuturna consuetudo [illegible] in vim nature [illegible] Sap. 12: Non poterit mutari cogitatio [illegible] eorum [illegible] [illegible] malicia eorum. Et hoc [illegible] eorum [illegible] consuetudinis. Sequitur: Et quadruplici [illegible] alphabeto [illegible] [illegible] tribus [illegible] tardandum. Ibi quadruplici planctu alphabetico destructionem populi [illegible] [illegible] ordine hebraicarum literarum in hebreo [illegible] deplorantur. Singule autem versus lamentationum [illegible] [illegible] incipit ab alleph, 2us a beth [illegible] usque ad finem alphabeti, et primum [illegible] alphabetum. [illegible] Ieronimus in quadam epistola ad Marcellam de [illegible] habetur in lamentationibus Ieremie inter alphabeta [illegible] [illegible] zaphico metro [illegible] tres versiculos qui sibi [illegible] [illegible] ab una [illegible] incipiunt hebraicum [illegible] [illegible] versus incipiunt [illegible] alphabetum [illegible] zaphico [illegible] sapphico metro [illegible] [illegible] [illegible] zaphicum metrum dicitur [illegible] Sancti Iohannis Baptiste qui saphico metro [illegible] dicitur [illegible] tres versiculos [illegible] [illegible] gelidi [illegible] versus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tres versiculos [illegible] saphica [illegible] [illegible] [illegible] versus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Iohannes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] alphabetum quadruplex. [illegible] super librum Trenorum [illegible] Et amplius ad [illegible] alphabetum [illegible] [illegible] quo libro Ieremias [illegible] destructionem Iherusalem [illegible] deplo[illegible] lamentationum Ieremie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] alphabeti [illegible] de integritate [illegible] [illegible] Ieremias [illegible] ordine [illegible] [illegible] ordine alphabeti latini usque ad [illegible] in hebreo [illegible] [illegible] hebraicarum [illegible] latinum [illegible] potest [illegible] Ideo apud nos [illegible] hebraice [illegible] ad versus [illegible] de integritate [illegible] non [illegible] apud nos [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] literarum hebraicarum [illegible] [illegible] ad [illegible] versum [illegible] in [illegible] [illegible] hebrei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Michael de [illegible] [illegible] quare [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] magister Nicolaus de Lira. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ieremias [illegible] [illegible] lamentationes [illegible] versus tali stilo et tali modo dictandi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] doctores catholici [illegible] Ieremia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in lamentationibus [illegible] habuisse. [illegible] [illegible] expressio hebraicarum literarum [illegible] [illegible] [illegible] magis apud latinos [illegible] in aliis psalmis alphabeticis [illegible] [illegible] [illegible]

Marginal notes (left margin): Propheta Ieremie [illegible] primo; Aquilo [illegible] dyabolus; Ethiops pardus; Iudei maliciosi; Consuetudo; [illegible] Ysidorus Ethimologiarum [illegible]; Et dicitur [illegible] Saphe puella [illegible] invenit; Hebrei dicunt [illegible] [illegible] libro [illegible] Ieremie [illegible]

Marginal note (right margin): De Lira

Ad intelligendum ergo huius alphabetacionis misteria attendendum quod primo est alphabetum hebraicum [illegible] ipsius [illegible] vel indiccione [illegible] et est solum tales ipsius [illegible] tale alphabetum. Et ista quarta replicacio [illegible] lamentacionibus designare [illegible] ille ipsius maior lamentacionibus et [illegible] fuit afflictus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sedo attendendum quod alphabeto designare posset [illegible] [illegible] [illegible] quod varie alphabeto [illegible] ipse Jeremias [illegible] in suis lamentacionibus alphabeta [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] hebraicarum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Jeremias [illegible] alphabeta quod omnia mala per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] alph. beth gymel [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] hebraicorum byblie et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] Alphabetum hebraicum scriptura legis et prophetarum significare [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Jeremias [illegible] in lamentacionibus [illegible] hebraicis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mala [illegible] legis et prophetarum [illegible] [illegible] deo non obedierunt. [illegible] intelligere [illegible] alphabetum [illegible] quod [illegible] significat [illegible] hebraicum [illegible] Jeremias loquitur ad quem [illegible] [illegible] [illegible] alleph [illegible] o [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] solo [illegible]. O Gymel [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] referendo ad passionem Christi. [illegible] o alleph [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] lamentabiliter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] affligeris [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] prophetarum iste intellexit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et alii prophete in quibusdam psalmis et alphabetis.

Deinde Ezechiel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] obscure agit de [illegible] [illegible] [illegible] quod in principio Ezechielis prophete agit obscure [illegible] [illegible] figura de cursu [illegible] regnorum et allegorice de [illegible] [illegible] [illegible] obscure. Et a [illegible] [illegible] usque ad finem agitur de templo mirabili. Ita obscure quod [illegible] [illegible] aliquis ipsum intelligere. [illegible] Jeronimus super Ezechielem de Ezechielis difficultate hebreorum [illegible] [illegible]. Nisi enim quis apud hebreos [illegible] [illegible] etate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] principia Genesis [illegible] Canticorum. Nec exordium Ezechielis nec finem legere [illegible] [illegible] ad plenum [illegible] et misticos [illegible] [illegible] intellectu plenum [illegible] tempus accedit. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] adhuc indigeste ac [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] religiosi [illegible] [illegible] aperit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illud ad hebreos xii [illegible] bestia que tetigit montem lapidabitur.

Sequitur [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] agitur de Daniele propheta. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et totius mundi philohystoricus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] adventus messie seu Christi [illegible] Daniel [illegible] [illegible] [illegible] de ebdomadibus [illegible] [illegible] in [illegible] Danielis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Christo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et tempus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per ordinem et annos [illegible] [illegible] manifesta [illegible] [illegible] [illegible] totius mundi philohystoricus [illegible] [illegible] hystoriam totius mundi. [illegible] [illegible] hystorie de cursu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] usque ad regnum Romanorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] x xi et xii usque ad [illegible] [illegible] per hec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hystoriam [illegible] [illegible] [illegible] hystoria [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab hystoria [illegible] quod [illegible] videre vel cognoscere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hystoria [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] prophete [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] Daniel propheta velut totius mundi philohystoricus cursum et [illegible] [illegible] regnorum et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] visionibus [illegible] [illegible] [illegible] visionibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ostendere decursum et mutacionem mundi [illegible] regna principaliora [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et Romanorum [illegible] [illegible] usque ad tempora Christi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Christi [illegible] [illegible] figuratum per lapidem [illegible] de monte sine manibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] dignitatis et [illegible] [illegible] [illegible] Christi [illegible] omnia regna [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] salvator [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] amplius [illegible] [illegible] predicat. Jeremias [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible]

Marginalia: Sequitur de Ezechiele; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; phylohystoricus; hystoria; [illegible] [illegible] salvator Jeremias

Prophete minores 12 in [illegible]

Ysayas
Ieremias
Ezechiel
Daniel

constitui te super gentes et regna Ieremie primo capitulo. Ezechielis [illegible] filius hominis [illegible] confortavit me deus
unde Ezechiel id est [illegible] confortavit me. Daniel [illegible] iudicium dei. Sive quia in
prophetiis [illegible] iudicio [illegible] examinationis exhibent. Sive quia visiones et somnia signata [illegible]
discernens aperuit. Sic igitur [illegible] 16 prophetas principales qui prophetaverunt in populo [illegible] 12
qui [illegible] 18 [illegible] dei dicuntur minores. Non quia de minoribus prophetent sed quia eorum ser-
mones breviores sunt in eorum comparatione qui maiores vocantur [illegible] volumina [illegible] ut per
et dixi [illegible] 16 principales. [illegible] plures prophete alii preter predictos 16 fuisse perhibentur
[illegible] unde in populo [illegible] prophetis [illegible] dictis et gestis in libris [illegible]
quorum [illegible] ut de Helya Elizeo Nathan et aliis [illegible] et 3 Regum 18 dicitur de Abdia quod
[illegible] prophetas abscondit in [illegible]. [illegible] prophetas videtur [illegible] in populo dei [illegible]
unde usque ad Christum fuerunt [illegible] prophete [illegible] et forte [illegible] propheticis [illegible]
prophetie non pervenit ad nos [illegible] videtur fuisse Enoch et Noe de quibus [illegible] 10

Enoch
Noe

de [illegible] 38 [illegible] Noe [illegible] prophetiis [illegible] quod ipsa [illegible]
et [illegible] prophetia [illegible]. Similiter Enoch septimus ab Adam [illegible] in
[illegible] prophetasse [illegible] prophetavit [illegible] venit deus in [illegible]
iudicium [illegible] et arguere [illegible] impios de omnibus operibus [illegible] quibus impie egerunt et
de omnibus [illegible] que locuti sunt [illegible] peccatores impii [illegible] secundum desideria

[illegible]

[illegible] ambulantes et os eorum loquitur superbiam. [illegible] prophetarum scripta [illegible] apud iudeos et apud nos
[illegible] auctoritate [illegible] nimia sunt antiquitas [illegible] quod videbantur esse suspecta [illegible]
[illegible] et [illegible] ipsorum esse [illegible] passim quod [illegible]
auctoritatis [illegible] recepit [illegible] quod eorum [illegible] [illegible] auctoritas [illegible]

dubium

[illegible] esse [illegible] dicit [illegible] 11 [illegible] destruit [illegible] et non [illegible]
[illegible] et [illegible] sicut [illegible] quod egredietur de ore meo non revertetur

dubitatio

ad me vacuum [illegible] per [illegible] non est [illegible] prophetarum prophetie pervenerunt
[illegible] ad fideles [illegible] Moysi et [illegible] ad [illegible] nos. Respondeo quod scripture tales prophetie

Responsio

[illegible] ad nos non pervenerunt [illegible] fuerunt [illegible] respicien[illegible] tempus. Et
[illegible] mysteria [illegible] prophetie [illegible] prophetie [illegible] et forte [illegible]
[illegible] mysteria [illegible] illa [illegible] et [illegible] aliis [illegible] fuit [illegible] ad posteros
non pervenerunt maxime cum illa mysteria [illegible] sufficienter in [illegible] fidelibus explananda
et [illegible]. Congruenter [illegible] generali [illegible] prophetiarum [illegible]

Notandum

fideles populi [illegible] ad credenda [illegible] et ad [illegible] exhortanda. [illegible] deus [illegible]
ad [illegible] [illegible] per [illegible] angelos suos [illegible] et [illegible] principalibus
populi fidelis [illegible] de [illegible] a principio mundi usque ad [illegible]
populi dei [illegible] usque ad Saul [illegible] legisse quod deus illo tempore locutus sit [illegible]
[illegible] principali in populo [illegible] prophetice inspirationis. [illegible] multiplices apparitiones [illegible] et [illegible]
locutus est ad Noe, Abraham, Iacob, Moysi et Iosue [illegible] principes [illegible] populus dei [illegible]
[illegible] prophetice inspirationis [illegible] simplicibus [illegible] per quos locutus est [illegible]
et [illegible] sacerdotibus ac aliis [illegible] in populo suo [illegible] et [illegible] tribula-
[illegible] [illegible] suis [illegible]. Et [illegible] voluntatem dei
in bonis et in malis. Et ista tuba prophetica [illegible] incepit a Samuele. Sed sine in-
[illegible] notabili [illegible] usque [illegible] populus [illegible] x tribuum [illegible] de [illegible] suo [illegible] in
Assirios [illegible] usque ad [illegible] [illegible] regni [illegible] rege

quintum

babilonis. [illegible] populo dei [illegible] incepit [illegible] deus locutus est
[illegible] per prophetas [illegible]. Videtur quod forte [illegible] fuit quia deus valde [illegible]
[illegible] populus [illegible] rex [illegible] et [illegible] et administrabat [illegible] et
[illegible] regem ad Samuelem [illegible] populus [illegible] et [illegible] petebat [illegible]

[illegible] 2 3 et [illegible] ad

populi in omnibus [illegible] et [illegible]. [illegible] et [illegible] quia
[illegible] incepit [illegible] superbia. Tyrannis, avaricia, voluptas et [illegible] apud [illegible]
[illegible] et [illegible] populi dei [illegible] non [illegible] deus [illegible] familiariter lo-
[illegible] ut cum patribus antiquis. [illegible] ut deus ostenderet [illegible] ut [illegible]
quod [illegible] perditionem peccatorum. Et ergo ad ostendendum [illegible] crescente [illegible] multi-
plicavit prophetas [illegible] et exhortatorum peccatores ut [illegible] a [illegible] iusticie
[illegible]. Et ergo [illegible] inexcusabiles si in peccatis [illegible] corrigerentur nec e-
mendarentur [illegible] et [illegible] predicatorum [illegible] induere [illegible]. Et ex-
[illegible] quare deus voluit x tribus captivas et [illegible] in Assirios de capti-
vitate liberare [illegible] liberando duas tribus captivas et [illegible] in Babilone. Sed dicitur [illegible] prophetas

Non addam inquit ultra misereri domui israel sed oblivione obliviscar eorum. et domui iuda miserebor et salvabo eos in domino deo suo. Causa vero deprecacionis quia omnes reges israel .i. regum .x. tribuum fuerunt mali sed augmentum et persolverunt in peccatis ydolatrie Jeroboam primi regis eorum. Sed quia divisio regni david ... per regnum iude, reputans regnum duarum tribuum .s. iude et beniamin fuerunt boni et mali aliqui, bonum semper preerunt. Sed tantum alia racio liberacionis regni iude est quia ipse natus est de tribu iuda in bethleem et ... agnoscebat ut sic reduceret illud regnum de captivitate ut instituerent prophetie de Christo quando sic ... et iudeis ... Sed tamen ergo iam captivitate regni iuda seu jherusalem deinceps per prophetam malachie qui ultimus inter ceteros prophetas cessavit quoque tuba propheciarum usque ad tempus Christi in quo tempore deus eorum loquebatur visibiliter populo suo per se quia in assumpta humanitate.

Et aut iam dicitur. Cum probet quia medium quod est prophetas sancti saepe per apostolos tempore sic passus est patiebatur multas tribulaciones et oppressiones ... deus non loquimur eis modo cum presidentibus populo suo sicut in antiquis. Sicut erat per visiones dictis vel inspiravit ... nec deus prophetas seu non inspirat multos sed tempore antiquo regnum populi fidelis fecit. Maxime cum regnet unus ... in populo suo et recolunt eumdem unversis in spiritualibus et temporalibus inter plex ... arguendo et increpando non minus quam alii ... antiqui testamenti. Sed magnum eius sollicitudinem sit deus de salute fidelium quam eorum qui fuerant alias de salute iudeorum. Quantum spectat ad primum videtur dicendum quod in potestate quasi domini libri et scripture de quibus dicitur .i. a prophetis et ab apostolis et ab evangelistis et ab aliis sanctis patribus quam mirum inspiratum nobis videlicet tradiderunt vivi prophete sunt. Et quod debemus quos consulere et invocare habemus. Et ad eos recurrere in tribulacionibus et anxietatibus nostris quia in omnibus que ad deum sunt et ad salutem et directionem nostram pertinent. Sicut isti libri sunt prophete nobis a deo missi ut erudiunt nos et increpaverunt quam vivas fidelium. Regula ... et cum prophetas, propos... audire debemus. Sed quia dicunt vobis isti ... ut ... detrahunt non quod dicunt sententias et superstrose commerentes. Sed patres libere auctores et ex potestate sic quia deus in illis scripsit et libros exprimit et expressit plene. Sufficiens voluntatem suam nobis. Non quod ut arceres revenerit in tribulacionibus prophetie. ut misit hodie illud ipse ... plene ... prudentes modernum populum sui ... multitudine ... ut inspiret seu suscitet ... prophetas quasi vel ad increpandum ut dicit in Job 33 et Seneca locorum 3 ... et 2° ... ad repetit. Sed ... ut dicit Lucas 16 dicitur habent moysen et prophetas ipsos audiant. Et pari racione dicitur fidelibus habent quosque libros ... et doctores et predicatores ... voluntate dei ... ex scripturis apostolorum et prophetarum ... ipsos audiant. Quanto magis ... predictorum et ... reges et alii ... audient sine dubio ... et populo sicut antiquus ... prophetas audire voluerunt ... audiebant sed non ...

Sequitur Lira.

David Symonides noster, pindarus et alcheus. flaccus quoque. catullus et serenus. Christum lira personat et in decacordo psalterio ab inferis excitat resurgentem usque in salvum ...

Iste est 16a particula prime partis principalis ... huius prologi ... in totam bybliam. In qua particula b. Jeronimus tangit quandam commendacionem libri psalmorum ... ex difficultate intelligencie misterii profundi. Sed ex efficacia et ex tribus ... ex ... singularitate. Sed intelligencie ... vero ad ... loquitur .b. Jeronimus hic de auctoritate huius libri. Sed de vero parte ... dicit ... de ... dicens ... David Symonides ipse david ... de poeta ... quidam fuit liricus. Et ... hic in ... noster. Symonides poeta ... poeta quidam fuit liricus ... David dicitur Symonides ... metra ... lirice ... apud hebreos. Sed Symonides apud grecos. ... symphonides .a. symphonia. Et sic ... musica instrumenta ... ut dicit Ysidorus in ethimologiis. David ... fortissimus ... fuit ... in stirpe ... ... prophetarum ... Causa ... quando ... hic poetis ... ysidorus ... Et ... ... David compacium hic poetis ... apud hebreos ... metrico carmine esse conscriptum. Et ... in more romani ... et ... apud hebreos ... alchaico ... pindari ... latine. Sicut ... latinus ... tetrametro pede ... ... et ... non ... ... Sed alique ... hebraice. Et ideo david comparatur hic ... poetis ... psalterium ... hebraice ... ... dixit ... psalterium ... composuit pedes ... ... poetis lircorum nominat appellatur. Sed alii ... poeta qui

Ideo david hic ... poetis ...

Margin notes: Auctores patrum ... sunt prophete ... libri ... ; Valerius ; Symonides ; ... ; flaccus ; pindarus

liricum — carmina

lirica carmina scripsit canticum lire aptum [illegible] · alia dicitur illa pars que cum lira cantatur · Sic sunt carmina Oracii · Item liricus dicitur a lyrin quod est varietas et diversitas · Et

Liricus

secundum hoc liricum carmina dicuntur que continent carminum varietates et diversitates per partes in odis Oracii · Et ideo dauid dicitur Symonides iniquum ipse et visus est stilo lirico scripsisse olim apud hebreos sicut Symonides poeta apud grecos de quo dicit ysidorus in ethimologiis · Symonides metra Symonides poeta liricus composuit · Et hac de causa dauid dicitur pindarus · pindarus non est alius poeta qui [illegible] lirice scripsit et fuit grecus · ita dauid dicitur pindarus quia lirice scripsit sicut ille pindarus poeta grecus · Et hic Ieronimus in prologo super Iob · Et item alcheus · alcheus fuit alius poeta de quo fecit Oracius mencionem in [illegible] opido et fuit famosus poeta · Et flaccus in Oracius qui eciam lirice scripsit de quo ita dicit Iu-

Flaccus

venalis · sumere pasci vivit victori flaccus · Tangit · et admissus intra precordia ludit · vafer · vafer · id est callidus quia callidi et fertile · qui scilicet variis loquitur modis et qui loquitur caute et ingeniose · Et ideo dauid est apertus · vafro flacco · Oracio · varie loquenti · quia per varietates modos loquendi qui reperit in sermonibus · Secundo quia omne vicium tangit · Tercio ffaria intime ipse mellorum dulciter precordia attigit · Ille dicitur catullus · Et Serenus

Catullus
Serenus

exponetur ut scribitur debilibus · Catullus fuit veronensis · unde Ouidius sine titulo in fine Amantia virgilio gaudet · verona catullo · pelignus gentis gloria dicar ego · Sicut forte serenus dicitur a serenitate animi · Qui serenus erat et clarus · Tullus · et scitulus · Et naso · dicitur a magnitudine nasi · Et Ouidius qui omni gaudebat · Congrue ergo dauid dicitur flaccus · noster et Catullus et serenus · Quoniam hic est plus quam flaccus et catullus serenus · Symonides et

Naso
gaudens

alcheus · Dulcior et lira alcheus et flacco dum resonat lira carmine dauidica · Quia ergo qui varie · dicere non aliter nisi quia isti in multis mentiebantur more poetarum · Ille vero scilicet dauid egregius tutulus et serenus in omnibus virtutibus dauid · vere compositus · Isti enim delectabant aures verbis vanitate · Iste corda afficiebat spiritualibus suavitatibus · Ipse enim dauid poeta noster liricus ut non gebitur est amplius et longe excellencius omnibus illis poetis et ipsum verbis et melodia recordatur · turbidos conservat · tristes exhilarat · Sermones excitat · per carminis efficacia audientium · · · · · desperatos consolatur · pigros exhortatur · malos quietat · confortat timidos · humiliat superbos · exaltat humiles · pestos lenificat · impios pena vincit · per tra convertat · Sursum gaudentes et spiritus tremebundos · mortalium animos ad gaudia celestia elevat · Ipse enim dauid noster Symonides · Cum psalmus eius ut canitur in lira · ipsa lira psallat · laudat et laudat unde · · ad cithara lirica · ad lirum in lira · quod tangendo decantabat · videlicet diue laudes · quando in carmina lirica · et ut in decoro · quod dauid precinebat · organum armigatibus · ad cium ligat · unde · paralipomenon 17 · dixit dauid principibus leuitarum ut constituerent de fratribus suis cantores in organis musicis · nablis · videlicet et liris et cimbalis · Et ideo lira a liryn quod est varietas vel diversitas · quia diversitates vocum faciat

Sequitur · Et in decacorde psalterio · in instrumento musico x cordarum quo olim utebantur iudei in decantacione psalmorum · unde super decalogum · Sicut ysidorus · Apud hebreos psalterium nablum · Greci psalterium a psallin · quod est tangere · Et latine dicitur organum · habebat enim x cordas in mysterium designacionis decalogi · decem preceptorum per quod spiritualiter homo debet decantare deo · Et ille ex corde preceptorum mente in recte extenduntur et recte intelliguntur et manu operis perficiuntur qualibus sunt dauid tangentibus · · · implorant · fiunt melodia

Singula
decacordum

Singule autem morum vicia · · · · · · bestia · Quid ergo singula in psalterio de decem cordis ita dicitur · Tangit primam cordam quod non habebit deos alienos · fugit bestia ydolatrie et superstitionis · Tangit 2am cordam quod est non assumes nomen dei tui in vanum · fugit bestia erroris et heresis · Tangit 3am · Memento ut diem sabbati sanctifices · fugit bestia crudelitatis · scilicet amor terrenorum · Tangit 4tam ut honores patrem tuum · cedit bestia impietatis · Tangit quintam scilicet non mechaberis · cedit bestia libidinis · Tangit 6tam scilicet non occides · et cedit bestia crudelitatis · Tangit 7am scilicet non furtum facies · et fugit bestia rapacitatis · Tangit octavam scilicet non falsum testimonium dices · cedit et fugit bestia mendacii et falsitatis · Tangit nonam scilicet non concupisces uxorem proximi tui · et cedit bestia adulterine libertatis · Tangit decimam scilicet non concupisces servum · non ancillam · et fugit bestia cupiditatis · Hoc est ergo psalterium decacordum spirituale · in quo ingiter canere debemus · Et eius melodia bestie recedunt · et immunda animalia audire non possunt · Hoc ergo psalterio et tali cum canere dauid per psalterium tale significare voluit · de quo dicitur in eodem · Et in decacordo psalterio exurge · · ex littera · · · ad resurgendum exhortatur · ab inferis resurgentem · i. · · · Christi

Vt exurgat · in · psalterio

Et patet etiam quod ipse loquitur per hominem suum
circumstantie, pro [illegible] pro passionibus psalmo 16 Exurge

respiciendo ad corpus post descensum eius ad inferos. Exurge gloria mea et caro mea. Et quia glosa [illegible] apparet quod est causa glorie resurrectionis mee. Exurge psalterium et cythara, id est tu o caro mea que fuisti psalterium id est sonum reddens a parte superiori scilicet a divinitate miracula operando, et cythara sonum reddens ab inferiori humana tormenta patiendo. Et rudit [illegible] determinando et et hora resurrectionis sue, dicens: Exurgam diluculo, id est ordine [illegible] egressus sum de inferno [illegible] in persona quoque loquens dicit: Ego dormivi et somnum cepi et soporatus sum et exsurrexi. Et iterum: Eruisti animam meam ex inferno inferiori. Et alibi: Non derelinques animam meam in inferno. Et ita de multis aliis locis loquitur de reditione Christi ab inferis et resurrectione a mortuis. Quidam vero putant quod [illegible] alludat cuidam fictioni poetarum loquentium de quodam [illegible] loco [illegible] per similitudinem Orphei, qui uxorem suam Euridicem in [illegible] a serpente vulneratam et mortuam ad inferos [illegible] deductam, cum cythara sua [illegible] ut eam ab inferis extraheret. Cum illuc veniret, eo dulcius [illegible] quod omnes qui in inferis erant delectatione cythare [illegible] sibi Euridicem reddiderunt. Ista fabula habetur in Theodolo, quam fabulam quasi moralissimam exponit [illegible] in psalterio dicendo: Exurge, id est exsurgens facias [illegible] ab inferis a morte, [illegible] per melodiam et hymnos [illegible] et [illegible] concinentes [illegible] et [illegible] melodie efficiatur, ut ab inferis [illegible] spoliando inferni [illegible] ducat [illegible]. Et cum cantu victorioso [illegible] educeret, ut exierit, id est ipse quidam [illegible] de resurrectione leticia magna et desiderium de [illegible] resurrectione [illegible] [illegible] alleluya [illegible] cum magno gaudio contemplabantur [illegible] resurrectionem [illegible] per ipsum cum animabus de infernis ad regnum celorum educendis.

Ubi ista et cetera liber psalmorum, que [illegible] in [illegible] particula tangitur, quem [illegible] [illegible] volumen psalmorum dicendo sit unus liber. Quidam dicunt quod sunt quinque libri psalmorum qui [illegible] [illegible] alii doctores ut Augustinus, Cassiodorus, Ieronimus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] articulo 10 dicit Petrus [illegible] et in libro psalmorum [illegible] in libris. Item in psalmo 3 in capite libri [illegible] de [illegible] psalmo [illegible] hic [illegible] [illegible] [illegible]. Augustinus proprie liber soliloquiorum [illegible]. Et ideo soliloquiorum [illegible] [illegible] [illegible] repararet [illegible] per aliquem [illegible] in publico [illegible] [illegible] [illegible] gaudebat [illegible] ab aliis recitatum [illegible]. Et [illegible] liber soliloquiorum [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] libri [illegible] glosam contra illos qui dicebant plures esse libros psalmorum [illegible] [illegible] et plures sunt [illegible] epistolarum [illegible] [illegible] [illegible] unus liber [illegible] [illegible] [illegible] multa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] liber [illegible] [illegible] libros [illegible] [illegible] libri plurium [illegible] liber [illegible] [illegible] forte alii doctores [illegible] quod [illegible] psalmorum sit divisus in plures libros [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]. Secundo queritur hic quis sit auctor libri psalmorum, [illegible] [illegible] [illegible] et Cassiodorus ac aliis doctoribus [illegible] [illegible] quod David non fecit omnes psalmos [illegible] plures alii fecerunt [illegible] [illegible] [illegible] quod David fecit omnes psalmos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et aliis qui modo loquentur poteris audire. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

3° queritur quomodo [illegible] psalmi [illegible] [illegible] laudes habuerunt sub aliquo instrumento melodias et [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] ille melodie [illegible] psalmorum non fuerunt recepte [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ille melodie tempore [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] halleluya [illegible] et [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] longe [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illis melodiis [illegible] [illegible] hodie [illegible] [illegible] forte [illegible] [illegible] ad laudem [illegible] [illegible] et alie [illegible] [illegible] possunt.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] laudandum [illegible] [illegible] [illegible]

4° queritur [illegible] psalmi [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] certis melodiis [illegible] [illegible] distincte [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fit et non intelligunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] audiunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Augustinus [illegible] X confessionum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] unde [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] dicit

Marginal notes:

in cantu

alia questio

3a questio

4a questio

sentio ipsum flagitia ut melos omne cantilenarum suavium quibus daviticum psalterium decantatur ab auribus meis removeri velim atque ecclesie tutiusque michi videtur quod de allexandrino episcopo athanasio sepe dictum memini qui tam modico flexu vocis faciebat sonare lectorem psalmi ut pronuncianti vicinior esset quam canenti etc. ¶ Contra arguitur per illud quod sepius allegatum fuit in paralipomenon: dixit dominus principibus levitarum ut constituerent de fratribus suis cantores in organis musicorum nablis videlicet et liris et cymbalis ut resonarent in excelsis sonitus leticie etc. ¶ Item Petrus Blesensis in confessione dicit: fundator laudabilis mos quorum fideles ad cantum ecclesie tue in precedentibus temporibus fidei [illegible] ¶ Et dum ipse consuetudo a cantu si rebus [illegible] cantantur [illegible] liquida voce et convenientissima modulacione ¶ Magnam instituti huius utilitatem rursus agnosco et fluctuo dum inter periculum voluptatis et cantus et experimentum motionis salubritatis magis adducor non quidem irretractabilem sententiam proferendo, cantandi consuetudinem approbari in ecclesia ut per oblectamenta aurium infirmior animus in affectum pietatis assurgat ... ipsis sanctis dictis religiosius et ardencius sentio moveri animos nostros in flammam pietatis cum dulcedine cantantur quam si non ita cantarentur. ¶ Augustinus in prologo super psalterium loquens de instituto ecclesie cantus per venturum psalmorum dicit: O vere mirandi magistri consilium instituto videlicet [illegible] obluctante ac resisteret ad vertices humanis [illegible] et ad delectationem mundanam magis inclinari [illegible] ecclesie de delectabilibus modulis cantilenarum sic doctrine providentiam [illegible] ut dum mulcetur auditus et dum [illegible] sonus pectus unitaris [illegible] pueribus psalmorum ut paradolos aperiat [illegible] ille ad eos tendere [illegible] instituto vitii divine laudis et aliorum sub verbo testamento ¶ Nam legitur in exodo quod post transitum maris rubri [illegible] Moyses cum filiis Israel canticum cecinerunt domino ¶ Item post hec divine dispensacionis non ignarus in decacordo psalterio laudes deo cecinit ¶ Et nos ad idem hortatur dicens: Cantate domino canticum novum laus eius in ecclesia sanctorum ¶ Hec psalmista non solum vocem et [illegible] in laudibus dei voluit sed et omnia fere musice artis instrumenta divinis laudibus commovens ait: Laudate dominum in sono tube, laudate eum in psalterio et cythara, laudate eum in tympano et choro, laudate eum in cordis et organo. laudate eum in cymbalis bene sonantibus etc. ¶ Et adhuc ad eius condignam laudem non attigisse fatetur illud Ecclesiastici 43: Benedicentes dominum exaltate eum quantum potestis maior est enim omni laude ¶ Et ideo quasi eum condigne laudare non valens [illegible] ut [illegible] excelso deo repetuntur et voces et tibie [illegible] melodiarum dulcedine [illegible] ¶ Et sic forte non [illegible] ac aliquibus in tempore modulos per organa habent in ecclesia ¶ Videntur enim aliquos quod a sancto Iheronimo [illegible] ab Ambrosio mediolanensi episcopo ipsi cepit habere musica in ecclesia voce ... et voce dulcissima [illegible] cantare ecclesie modulacionem ¶ Et canere formam ecclesie [illegible] per horas diei celebraretur officium composuit et distribuit ¶ Ut ait Ecclesiasticus contexuit et aptum sit ad augendam devocionem et non impediendum. Sequitur quod ita temperat quod intelligencia non turbet ¶ Hoc ibi cantus pausacionum similis decipiat ubi sensus verborum fuerit distinctus ¶ Et ut cum spirit[ualitate] qualitate sensus verborum cantus variet ¶ Item et sic melodia temperet ¶ Et ut quod [illegible] per universam [illegible] ¶ Cantus vero replimpsit [illegible] in texte ipse et [illegible] salutarem modulacionem adducit ¶ Et quam loca lacrimabilia [illegible] autoris musice ... talis inventi modos ut in adversis deflectent et in prosperis exaltent ¶ [illegible] ad nos [illegible] cantos, cum rex glorie, ut [illegible] invenit inter [illegible] vix [illegible] in [illegible] merces [illegible] ¶ Et amplius et salubrius afferunt affectus auditis [illegible] sine cantu intelligibiliter legerentur ¶ Et [illegible] conclusive quod omnes ecclesie precipue ad [illegible] divine laudes publice offerentes et corpore dei exaudibiliores reddentur et congrue et apta melodia et aliis exterioribus ceremoniis gestibus et apparatibus ¶ Et hoc ...ra [illegible] ad magnificandas divine laudes ¶ Et ad devocionem audiencium amplius excitant ¶ Hec dicta nostri cum cantores et [illegible] galectores ab hiis diligenter commonendi sunt ¶ Et maxime magistri celestina de choro in ecclesia ut deprimantur et [illegible] declamande sunt ¶ Cum magis ad distractionem [illegible] et delectacionem aurium faciunt valeat quam inde devotio auditorum excitetur ¶ Cum quandoque devotio excitatur per [illegible] cum eloquia deleguntur [illegible] ¶ Nam per modulos nimis [illegible] fractos [illegible] dum lasciuos [illegible] et verba concipiunt ac sensus separant et solo cantatu sonus abundancius attendatur ut ... abusus pertransit ut allegatum est ab Augustino supra ¶ Talis ergo musica male moderata replet ... et reprehensibilis et videtur bene instituti cum bonis pollicitus [illegible] ¶ Bernardus in prologo musice sic [illegible] vos olim prudens ac modesta musica dum simplicioribus organis ageretur ¶ Nichil vero vane pompe te quam ... caventur [illegible] ... ¶ Vere pluribus propter nimie operte pueros ad [illegible] modulos erudiens potius ad [illegible] ac simplices ... [illegible]

Marginalia: Canon; Moyses; Qualis debet esse cantus melodie in ecclesia; Cantus replimpsit; Conclusio

Boetius itaque magnum esse rei publice arbitratur p(ro)b(at) musicam optime moderatam prudenter [illegible] quietam. Ita ut sit modesta ac simplex et masculina, nec effeminata nec fera nec lasciva. Et ideo ergo quam magna vis musice sit extenditur in homine [illegible] illud passiones bonorum ut mala [illegible] per Boetium et Aristotelem 8 politicorum et hec de illo questio dubio.

7a questio

Quarto queritur utrum textu et premissa vel per melodiam vel dulcedinem lire aliquis excitare posset de somno mortis ad vitam. Et videtur quod sic. Dicitur 6 somniorum in libro de dulcedine quod in psalmo decantando exeunt ab inferis resurgentes [illegible] mortuis ut expositum fuit. Ita ipse resurrexit ut scriptum de ipso in psalmis et prophetis implentur. Ideo dulcedo fuit [illegible] causa [illegible] Christi quod est causa cause est causati. Item invitatio Christi accidit sub [illegible] antiquorum patrum. De [illegible] hamet dixit [illegible] [illegible] [illegible] sompnie [illegible] [illegible] resurrectio Christi [illegible] potuit sibi [illegible] dulcedo que ex magnitudine et fervore magno [illegible] [illegible] [illegible] voluit [illegible] de resurrectione [illegible] solum [illegible] [illegible] ut alii [illegible]

Item per viciorum musicalis melodie spiritus malus fugatur sicut de passione [illegible] legitur 1 Re(gum) 16 ubi dicitur quandocumque spiritus domini malus arripiebat Saulem, David tollebat cytharam [illegible] et refocillabatur Saul, et levius habebat recedebat enim ab eo spiritus malus, et per consequens [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] sicut ad quod [illegible] inclinatum est. Igitur vel

Ad oppositum arguitur quia resurrectio a mortuis est effectus supernaturalis et miraculosus [illegible] non potest fieri [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] per melodiam [illegible] ut illud dulcedine [illegible] [illegible] [illegible] practice [illegible] 2o [illegible] [illegible] est quod triplex reperitur somnus, somnus mortis [illegible], somnus realis expirationis, somnus egritudinalis separationis, somnus spiritualis obnubilationis, somnus carnalis et mundialis amplexionis, somnus tristis et oris [illegible], somnus malicie et viciis completis. Hac distinctione premissa pono tales conclusiones. Quod ab omni sopore mortis [illegible] [illegible] dicto homo excitari potest per melodiam vel lira dulcedinem. Sed quod prima declaranda est de somno mortali 2o de somno egritudinali 3o de somno mortis ipse dicto. Prima igitur ad primum advertendum est quod [illegible] somnus de [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] et obnubilat [illegible] corporales et ita somnum inducit. Similiter de fervore [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] somnus obnubilans [illegible] spirituales et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] somnus sive sopor [illegible] spiritualis inducit. Congruit quod [illegible] [illegible] et [illegible] longe [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] dormientibus. Et hec in quibus [illegible] in hoc quod in tali statu [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] spiritualis illustrationis [illegible] [illegible] in nocte [illegible] [illegible] palpitant. [illegible] [illegible] [illegible] ne [illegible] [illegible] eos [illegible] a tali somno [illegible]. Secundo in hoc quod sicut [illegible] et [illegible] et delectabilia, et talia [illegible] [illegible] dormientibus apparent, sic illusoria [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] ipsi excitati de somno [illegible] [illegible]. Ita [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] et [illegible] hominibus [illegible] [illegible] [illegible] apparent gaudia, [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] et [illegible] [illegible]. Non sunt [illegible] deceptoria et illusoria [illegible] [illegible] ut nomine illi qui in die spiritualis vite laborant et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] qui [illegible] de hoc somno [illegible] [illegible] valde [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lyra dulcedinem, [illegible] tube [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible], [illegible] de [illegible] sopore [illegible] et [illegible] sunt [illegible] in [illegible] spiritualis [illegible]. [illegible] quod [illegible] ex [illegible] tales [illegible] [illegible]. [illegible] quod qui iacet [illegible] dormiens [illegible]. Et [illegible] [illegible] dormientes [illegible] et [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lyra dulcedinem, [illegible] tuba prophetica, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lex [illegible], [illegible] quod [illegible] tota biblia. [illegible] quod qui dormit non [illegible] ut resurgat, tot vocum [illegible] [illegible] et [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] quod [illegible] ad [illegible] [illegible] dulcedine. Et ad tubam [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illud dulcedine [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illud dulcedine [illegible] 3o [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et illud [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] et in [illegible] ad [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] in [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] illud [illegible] xl [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Triplex est somnus: realis, egritudinalis, spiritualis, carnalis

Conclusio

[illegible] [illegible] [illegible]

et pondus equum voluntati ut levi 19 Statera iusta et equa sint pondera ... medius est quasi ... et illud David ... Mendaces filii hominum in stateris ... de vanitate in idipsum ... 61. Postremo excitantur a somno mortis ... dum ... libra Davidica ... et vidit ... Et illud Deut. 23 ... fratribus tuo ... et hoc et similia Davidice scripture ... Et cum surda et obdurata ... absque ... et sine ... in ... somno ... plurimi ... ferrea ... ut non ... ut non ... forte ... somno ... ut ... ad talia Davidice lire ... sicut ... hec lira Et Davidice scripture tuba ... Et tamen ... de somno mortis ... aliquos resurgere ... ad ... causa ... non ... virtutes. ... Sed potissima ... Davidice lire ... virtutes Davidice scripture. Et hic ... de ... ad ... de excitatione ... ad ... de somno mortis ... per melodiam ... lira Davidica ... scripture tuba. ... ad ... a somno ... et passionum ... melodia musicalis ... in pluribus ... valgatum quippe ... sepe ... et ... refert ... ubi ... et ... per ... Boecius et ... melodie ... exemplar ... Davidicam ... musice ... melodias ingenuis ... et ... labore ... molestabatur ... Oportet ... de musica ... ad mortem ... aut ... pati ... et ... per ... aut ... Pitagoras ... melodie ... fuerat ... ut ... passio ... Similiter ... magna esse ... musice melodie ... et corporis et animi ... Habet ... in musica ... et animi ... et ... et ... ubi ... sonos ... Ergo ... Consequenter ... et ... melodie musicalis ...

[illegible]

Corollarium 1m ... Corollarium 2m ... Corollarium 3m ... Corollarium 4m ... Corollarium 5m ... Corollarium 6m ...

[illegible]

exercitum [illegible] melodie que audietur ad lacrimas [illegible]. 2° [illegible] melodie [illegible] iubilum vel leticiam [illegible] in hominibus [illegible]. 3° [illegible] melodie [illegible] que ex magnifico et [illegible] cum [illegible] celestium gaudiorum [illegible]. Ex quibus omnibus colligitur [illegible] magna utilitas [illegible] illa [illegible] artem [illegible] ad [illegible]

Recolligendo igitur ea que dicta sunt apparet aliquis modi excitandi dormientem a somno [illegible] [illegible] melodie [illegible] predicta. 1° [illegible] per allegaciones ex sacra scriptura [illegible] et [illegible] de quibus patet [illegible]. Tercius est per allegaciones [illegible] et [illegible] scripturas quibus [illegible] est per apparicionem [illegible] modi. [illegible] est dissolucionem [illegible] et [illegible] quibus [illegible] [illegible] per [illegible] penalis [illegible] et tribulacionis [illegible] dormientibus [illegible] in [illegible] et excitat eos ad [illegible] illud [illegible] 82 [illegible] in [illegible] et [illegible]. [illegible] est per [illegible] [illegible] ponit Wilhelmus parisiensis in libro suo de [illegible] de quodam magno et potenti [illegible] in omnibus [illegible] [illegible] volunt [illegible] viro male vite [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] magnificencie [illegible] [illegible] excitatus fuit ille a somno [illegible] vite ad [illegible] [illegible] sunt [illegible] modi quibus dormientes [illegible] [illegible] ad [illegible]. [illegible] et [illegible] excitari [illegible] somno [illegible] simpliciter [illegible]. [illegible] modis [illegible] sunt [illegible] dormientes [illegible] et [illegible] excitari [illegible] et [illegible] incipit [illegible] per [illegible]. 2° modis [illegible] et [illegible] [illegible] somno [illegible] [illegible] somno [illegible] [illegible] [illegible] a somno [illegible] [illegible] a somno [illegible] ad [illegible] a somno [illegible] [illegible] a somno [illegible] vite [illegible] ad [illegible] vite [illegible]

Salomon pacificus et amabilis domini mores corrigit, [illegible] docet, [illegible] ingerit et [illegible] [illegible] dulce canit epythalamium.

Hec verba Jeronimus tangit in quodam generali [illegible] librorum [illegible]. Et [illegible] tres libros [illegible] Salomonem [illegible] composuisse. [illegible] libri [illegible] [illegible] Salomoni [illegible] Philonis [illegible] [illegible] [illegible] filio Syrach [illegible] librorum. [illegible] ad tres libros [illegible] [illegible] Salomon composuit dicit Salomon pacificus et amabilis domini [illegible] et Jeronimus [illegible] Salomon [illegible] pacificus [illegible] 2 Regum [illegible] [illegible] 2° [illegible] [illegible] 2 Regum 12. Nathan [illegible] [illegible] dominus [illegible] [illegible] 3° [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] Salomon composuit [illegible] [illegible] libri [illegible] [illegible] libri [illegible] [illegible] [illegible] Salomon [illegible] [illegible] Ethica [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] et q̄ [illegible] verum est [illegible] ... creatura vana [illegible] ... et dulcior [illegible] ...

... Salomon dixisse de omni creatura [illegible] vanitas [illegible] vanitatum [illegible]

dubium q̄

... Unde lampadis comparatione [illegible] est lampas stelle [illegible] ...

... [illegible] Et sequitur Osculetur me osculo oris sui [illegible] ... in libro qui dicitur cantica canticorum mistice designat et docet ecclesiam virtutibus [illegible] et sponse [illegible] Christi amplexibus copulatam [illegible] ...

Epythalamus

... Et id est liber [illegible] canticorum epythalamium. Epythalamium vel epythalamus dicitur canticum quod cantatur super thalamum id est super sponsi et sponse cubiculum ab epi quod est supra et thalamus [illegible] epythalamia [illegible] Isidorus [illegible] ethimologiarum. Epythalamia sunt carmina nubentium que cantantur a scolasticis in honorem sponsi et sponse. Et primus tale carmen edidit Salomon in laudem [illegible] Christi et ecclesie [illegible] dulce carmen epythalamium [illegible] Christi et ecclesie [illegible] et admirabile [illegible] designat Salomon per [illegible] copulam maris et femine [illegible] sponsi et sponse amore [illegible] et in aliis sacramentis per [illegible] spirituale aliquid figuratur sic et in sacramento matrimonii per coniunctionem maris et femine [illegible] Christi et ecclesie figuratur [illegible] illud apostoli ad Ephesios v. Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in Christo et ecclesia [illegible] ...

De sacramento matrimonii

... [illegible] ...

[illegible]

[illegible]

Regula

Hester in Ecclesie typo populum liberat de periculo, et interfecto Aman tyranni inspectat iniquitates, partes quinque et diem celebrem mittit in posteros.

[illegible]

Questio

Responsio

[illegible]

Et inguinum [illegible] ... [illegible]

[illegible]

Sequitur textus

Paralipomenon liber id est instrumenti veteris epythome tantus ac talis est ut absque illo si quis scientiam scripturarum sibi voluerit arrogare seipsum irrideat. Per singula quippe nomina iuncturasque verborum et pretermisse in libris regum tanguntur hystorie, et innumerabiles explicantur evangelii questiones.

Hic b. Jeronimus [illegible] paralipomenon [illegible] ... [illegible]

Epythome — [illegible] epythome [illegible] ... [illegible]

[illegible] ... Sequitur textus

Hesdras et Neemias adiutor videlicet et consolator a domino in uno volumine artantur instaurant templum, muros extruunt civitatis. Omnisque illa turba populi redeuntis in patriam et descriptio sacerdotum, levitarum, Israhelis, proselitarum ac per singulas familias murorum ac turrium opera divisa aliud in cortice preferunt aliud retinent in medulla. Cernis me scripturarum amore raptum excessisse modum epistole et tamen non implesse quod volui. Audivimus tamen quid nosse, quid cupere debeamus ut et nos quoque possimus dicere: Concupivit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Ceterum socraticum illud in nobis impletur: Hoc tantum scio quod nescio.

Iste est pars ultima prologi [illegible] ... [illegible] libri Hesdre [illegible] ... paralipomenon [illegible]

de hebraicis quaternionibus / Eo quidem sit finis paralipomenon et principium unius libri / historia vero Tobie precessit historiam unius libri / per quod quidam Tobiam ante Esdram ordinavit / Ut quia Iohannes Urater / sic / Esdras et Neemias adiutor videlicet et consolator a deo dicuntur ysidorus i° ethicorum Esdras adiutor et Neemias consolator interpretantur // Unde et consequenter / propter eorum nomina ista illi duo sortiti sunt / fuerunt enim adiutores et consolatores cum populo redeunti post lxx annos de captivitate babilonica ad propriam patriam / Nam et templum domini ipsi reedificaverunt et opus murorum seu civitatis reedificaverunt / extrinsecus intrinsecus instauraverunt / Unde dicitur quod historia unius libri cum quandoque aliud sonat ad literam et aliud secundum misterium seu secundum spiritualem intelligentiam designat // Et hoc in uno volumine continentur / quamvis sit primus liber Esdre libro Neemie iunctus est / qui liber totus appellatur instauratio templi / sed quod ea instauratio templi in Esdre 3° et quarto muros extrinsecus civitatis [illegible] usque ad septimum Neemie // dicitur quod illa turba populi redemptus de captivitate in prima [illegible] Esdre 1° capitulo et descriptio sacerdotum levitarum israhelitarum proselitorum [illegible] ad virum inde [illegible] / proseliti dicebantur advene et internasci qui adiunxerant populo dei / Et dicuntur proseliti a pros quod est ad [illegible] et [illegible] advene / Et prodit [illegible] singulos filios muros et turrim opus divisum aliud [illegible] in medulla retinet in [illegible] spirituali / multum [illegible] vel [illegible] exterior / aliud in medulla retinet in sensu spirituali / intelliget clarior / Quantum [illegible] quod sicut habetur primo Esdre i° capitulo ille Esdras ascendit de babilone / Et secundum quosdam ut tangit Vincentius in historiis / ipse fuit malachias propheta / qui et Esdras vocatur / et dicebatur scriba velox in lege domini / Et hic ideo quia lege moysi combusta a nabuzardan una cum templo velociter reparavit / Et quia Esdras figuras invenit / scilicet literas velocius scribit et potuit esse quod invenit illud modum scribendi figuras ad designandum [illegible] hebraicis literis ad velocius et expedicius legendum et scribendum / Item est quod [illegible] in scriptura [illegible] libros regum videntur non solum novos apices seu punctos tales invenisse [illegible] literales usque ad Esdram eodem erant hec samaritanorum et hebreorum. Et ut dicitur ibidem / Deinde quia [illegible] quod Esdras reparavit libros divinos combustos / Aliqui videntur velle quod eodem spiritu prophetico quo primo fuerunt conscripti sed si [illegible] amplioris et excellentioris revelationis habuit Esdras sic fuerunt conscripti / Alii volunt quod reparavit [illegible] ex reliquiis quibusdam divinorum [illegible] alio [illegible] et [illegible] et ex memoriis forte antiquorum iudeorum / Et [illegible] non libros [illegible] ad [illegible] dubitatio supplevit / Et hec videtur esse sententia nobilium re- potens / Sed tamen totaliter per divinam declarationem recuperasse divinos libros tamen hoc fuisset ma- gnum miraculum et magnum donum dei / Utrique non fuisset in scriptura tacitum / Ubi magis describitur expressum / Secundo queritur ut si omnes libros iudeorum combustos et perditos disperditos integre et pari ordine reparavit / Et videtur quod non quia 3 Regum 4 capitulo dicitur de Salomone quod locutus est tria milia parabolas et fuerunt carmina eius quinque et mille / Et dicit Nicolaus de lira quod non tot parabole continentur in libro proverbiorum et proverbiorum / quod nos habemus / Nec tot versus habet in hebreo / Nec tot carmina epythalamium continentur in canticis canticorum / Et sic videtur quod non integre reparavit omnes libros / [illegible] dicunt quod liber parabolarum Salomonis sic fuit fictus et collectus / [illegible] verba notabilia que ipse dicit [illegible] et [illegible] aliqui audientes redigebant in scriptis / Et quod [illegible] ex dictis scriptis fuit ille liber incomplete collectus / Et quod [illegible] sit de ge- neratione [illegible] de [illegible] carminum [illegible] / Et 3 Regum 4 capitulo ibi dicitur / Et precedebat sapientia Salomonis sapientiam omnium orientalium et egiptiorum et erat sapientior cunctis hominibus. Et quamvis orientales et egiptii vacabant potissime astronomie et mathematicis scientiis / quare verisimile est eum [illegible] multos libros de artibus conscripsisse / Et dicit ibidem quod Salomon disputavit super lignis a cedro que est in libano usque ad ysopum que egreditur de pariete et disseruit de iumentis et volucribus reptilibus et piscibus / Ille ergo disputationes vel determinationes Salomonis de predictis et naturis talium respectivis [illegible] multis vel non fuerunt scripte / vel si fuerunt scripte fuerunt combuste per Nabuzardan / quando incendit templum / Et [illegible] alios distracte si per caldeos et post ea non reparate per Esdram / Et sic nec multi alii libri / ut quidam glossa ibidem / Fundamentaliter forte hec aliquis dubitatio quomodo sit verum / Et quod sit verum quod Salomon erat sapientior cunctis hominibus ut allegatum est 3 Regum 4 capitulo / Respondetur secundum magistrum Nicolaum de lira quod hic solum intelligitur respectu regum qui fuerunt ante eum et erunt post / Adam enim fuit sapientior Salomone / Similiter apostoli fuerunt illuminatiores quam aliqui in re testamenti ut dicit doctor sanctus / Nullus vero regum fuit similis Salomoni in istis tribus scilicet in sapientia / in divitiis / in gloria

proseliti

aliud in cortice

Esdras

de reparacione librorum per Esdram

Salomon disputavit

Salomon sapientior cunctis

Adam sapientior Salomone fuit

dicit aquam preparatam eo fluunt fetoribus et ponitur / et aliqui dicunt / Et quod dicit hic predi-
positi de messia quem expectant adhuc in temporali gloria regnaturum. quo ille in isto tribu-
nali exceder Salomonem / Et propter hoc dicit Et nullum regem post Salomonem superabit eo quod studium

Messias

ipse homines vilissimi / Et praemissi quodammodo addere propter causam quod deo non placet Sanctus occupare
se frequenter in libris artium seu scientiarum nullam pro libertate / Et secundum cuiuslibet Et vanum est
et deo odibile Sanctus insistere libris [illegible] et astrologie et medicine et [illegible] / et simi-
libus artibus / Istud tangit propter similia / quando nulla alia causa fuisse videtur quod Salomon sit

Nota

sapientissimus in omnibus. Et Moyses eruditus in omni sapientia Egiptiorum Et sicut Joseph et
Abraham. Et tamen de populo dei veteris testamenti [illegible] illius populi non scripserunt libros / vel si scripserunt
deo providente ab eis fuerint ablati / Secundum quod fuit causa [illegible] nisi quod deus voluit populum suum
studio inutilium librorum occupari / Sed solum in salubri studio divinorum librorum insistere ad co-
gnoscendum veritatem et divine voluntatis agnitionem vel iusticie / Et ideo deus disposuit removeri [illegible]
de populo suo [illegible] et medicos scriptores forte hic vult de spirituali populo suo [illegible]
[illegible] debuit esse dispositio veteri tamen sapientibus veteris testamenti / cognovisset aliquam artem ge-
nerationis / et aliunde sine peperisset [illegible] et velles / ceteris [illegible] ille populus a suis sapientibus
habuisset libros. et huiusmodi plurimos / Et ideo non erit possibilitas eius solida et notabilis
cum huiusmodi / Et forte si essent debiles et exigua erit possibilitas eorum illam / cognoscebat hominibus ab-
illis vel sapientibus esse vanitas / Et populo dei multiplicius periculosa et dampnosa / Sicut apparet
quod quidam libri vanis artium valentes crediderunt non nuderint praeteritum dum instabili-
tum [illegible] praedictis sicut [illegible] cuiusdam [illegible] auctores dicunt Abraham. Moysen. Salo-
monem reges magnos fuisse astrologos. et multa per astrologiam sive astronomiam scripsisse
et non nullos superstitionum libros apud se attribuit presumendo plus non dehe.
Redeundo ergo ad unam partem litere Et pro solutione huius [illegible] incipit ita prima
parte huius. scilicet ecclesie datum sunt / invenimus quod vere hic beatus Jeronimus tunc erit. per .xx. libros
veteris testamenti in generali cuiuslibet glosa Et secundum intelligentie differentie / Et ad oste-
dendum verum esse quod dixit [illegible] ut potest quod nullus sit ad plenum divinorum librorum pre-
me intelligentiam per doctrine exponere et intelligere / Et quod precipue in hoc prologo conatur de-

Dubium

multis modis ostendere / ut in precedenti patet / Et forte dicit aliquis / Cum reperiantur quam-
in bibliis veteris testamenti multo plures libri quam xxii. quare beatus Jeronimus hoc tetigit esse hoc
illos. Et ad hoc respondet ipse in prologo super libros regum. dicens / Similiter sunt itaque veteris testamenti
.xxii. sive moysi quinque prophetarum octo agiographorum novem / Et quod non nulli Ruth et Cynoth

numerus librorum

.ii. lamentationes inter agiographa scripserunt / Et hos libros [illegible] in suo putant numero com-
putandos / Et per hoc presenti legis libros esse xxiiii. quos sub numero xxiiii seniorum
apocalipsis Johannis introducit / adorantes agnum. ponentes in thronum / et [illegible] dicens dignus
es domine deus noster accipere gloriam et honorem et quia tu creasti omnia / Et per voluntatem tuam
creata sunt / Et ita de aliis prestantibus dicit / Et ydiota clamat dignus. quos exponunt
isti xxiiii seniores libri veteris testamenti / Et subdit beatus Jeronimus ubi supra de prologo
in libros regum. dicens hic prologus scripturarum quasi galeatum principium omnibus libris. quos de
hebreo vertimus in latinum. convenire potest / ut scire valeamus quicquid extra hos est apocrifa
esse ponendum / Et quorum ordinem addentes est quod apud hebreos veteris testamenti distinguntur
in tres ordines librorum / Primo ordine vocant legem / Secundum prophetas / Tertium agiogra-
pha / In lege ponunt v. libros moysi ut audistis. In prophetis viii. libros qui sunt
In agiographis ix. libros ponunt. qui sunt

Job unus liber Tres libri Salomonis primus liber David liber Danielis paralipomenon liber Hester	Et dicit iste viii. libri agiographa ut visum est in prologo in precedenti scriptum. Ab aliis quod sic scriptum. et prophetas pri-mitiva / Et quamvis hic non sit que omnibus divine scripture libris / Et tamen quidam hiis ix libri non habentur commu-niter pro certis sed hii qui agiographi dicerentur / Et ideo quam non contenti sunt / Alii vero libri qui supersunt. scilicet liber Ju-	Josue Judicum Samuel Malachim i. liber [illegible] Ysaias Jeremias Ezechiel liber xii prophetarum

dith. liber Thobie. liber sapientie / Ecclesiastici / et pastor Et liber Macha-
beorum apocrifi dicuntur / Et in canone non sunt apud hebreos / Liber autem qui beatus Jeronimus
in prologo super libros regum vocat pastor. quare in bibliis nostris non habetur / Et
non creditur et quam difficile ut dicit supra / De libro vero Machabeorum ibidem dicit quod

Pastor liber

primum reperit in hebraico / Et quod 2us grecus est quod est ex stilo vel sermone probari
potest ut dicit Jeronimus / Et ergo libri dicuntur apocrifi. i. secreti / vel occulti [illegible]

inspiracionem vocabuli. Dicitur enim apocrypha ab apo quod est de et crisis secretum, quasi de occultis secretis;
vel dicitur apo quod est longe et crisis quod est iudicium, quasi longe a iudicio, quia non potest de eo certum
haberi iudicium. Vel 3o dicitur ab apo quod est valde et crifon quod est obscurum. Scriptura autem apo-
crifa dicitur scriptura cuius auctor et veritas ignoratur. Et licet quedam veritas in ea contineatur, tamen
quia plura falsa inserta sunt, ideo caute inspici tenentur. Non tamen sic sciendum quod isti libri sunt apocrifi.
[illegible] advertendum quod generaliter omnis scriptura dicitur apocrypha ad quam tenendum et credendum non obli-
gat Ecclesie auctoritas nec noti auctoris probitas, nec apparens racionis nec evidentia divine [illegible]
Et tales scripture sunt in multiplici differentia. Nam quedam reperiuntur iuxta [illegible] observare et in-
intelligibiles, ut in libro artis notorie et in quibusdam aliis libris et [illegible] superstitiosis, et hec comparatur [illegible]
inspiracioni. Quedam vero sunt multe magne pietatis, scilicet veritatis et religionis et devocionis, incredibilia
et oracula, et tamen sunt ab hereticis et a pseudo prophetis et apostolis [illegible] fidelium facte ad
irridendum [illegible] et falsitates asserere, et hec comparantur prime inspiracioni. Quedam vero tales
scripture apocryphe continent multa veritatis, tamen [illegible] legaliter [illegible] quod non sunt [illegible] per-
hibentur. Sed Augustinus dicit de prophetiis libri Enoch. Et talia apocrifa [illegible] et inspi-
racionem eius quod est apocrypha, et ad illam inspiracionem reducuntur. Patet ergo quomodo tres modi
apocriforum librorum et apocrifarum scripturarum distinguuntur per [illegible] triplicem inspiracionem [illegible]
Sequitur: Cernebam scripturarum etc. Continua [illegible] [illegible] Johannes audit ut [illegible]
[illegible] et difficultatem per libros eius singulos discurrendo. Hec [illegible] [illegible] ad pau-
linum presbiterum cui scribit hanc epistolam ut [illegible]. Ostendit primo ardentem affectum suum ad sa-
cras scripturas et [illegible] ignoranciam suam respectu earum [illegible]. Secundo [illegible] ad libros
novi testamenti, eorum [illegible] et difficultatem breviter perstringendo, et hec in 2a parte. Tangit
et novum testamentum. Continuatur igitur ad primam dicens: Cernebam me [illegible] Pauline scripturarum amore
raptum excessisse modum epistole, [illegible] et mensuram, quia amor vehemens et excessivus
non servat mensuram et ordinem. Item [illegible] Johannes incipiens scribere de recommendacione prime par-
tis [illegible] Pauline epistolam, accensus amore scripturarum, [illegible] et tamen non
implesse quod volui, quia nondum [illegible] librorum tetigit, quasi diceret: licet tantum digressus
[illegible] sacris scripturis [illegible] nondum meo desiderio satisfeci, declarando earum sufficien-
ciam, excellenciam, altitudinem et difficultatem, et hec digne ac sufficienter. Et ita [illegible]
tante digressionis. Consequenter [illegible] recognoscendo imperfectionem suam quantum ad intellectum et
affectum, ostendendo [illegible] digressionis [illegible] dicit: Audivimus tamen, scilicet in uno dicto, quod
nosse scilicet [illegible] [illegible], quod cupere debemus, scilicet quia intelligencia [illegible] dicit nosse quo
ad intellectum, cupere quo ad affectum, quasi diceret: audivimus aliquid [illegible] quod scire debemus, sed nondum
[illegible] Audivimus quod cupere debemus, sed nondum plene cepimus, scilicet deposcimus ut et
nos [illegible] possimus dicere [illegible] [illegible] concupivit anima mea desiderare iustificationes tuas [illegible]
[illegible] [illegible] affectum in [illegible] scripture meditacionibus. [illegible] quo ostendit in se ad huc imp-
[illegible] affectum. Et [illegible] in 3a particula ne videatur [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible]
se [illegible] de sua ignorancia, et [illegible] ad imperfectionem suam intellectum [illegible] in se implere
illud dictum Socratis: Hoc tantum scio quod nescio. [illegible] [illegible] [illegible] sed illud dictum Socra-
tis [illegible] illud dictum [illegible] impletur in nobis: hec tantum scio, scilicet vere quod nescio [illegible]
[illegible] [illegible] et scio me [illegible] [illegible]. [illegible] hec [illegible] Socratis et [illegible]
Et [illegible] hec dictum potest in [illegible] [illegible] in aliquo implere, [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod aliquid [illegible] [illegible] nescio quod est [illegible]
[illegible] [illegible] ista propositio: Ego sum nesciens, [illegible]
[illegible] hec ego sum nesciens. Et ultra ad illam sequitur per regulam 2e [illegible] [illegible]
de [illegible] infinito ad negativam de predicato finito: ego non sum sciens. Ad quam sequitur
quod ego nullam propositionem scio. [illegible] illud: ego sum nesciens, quod est contra dictum [illegible] implicat
contradictionem. [illegible] [illegible] [illegible] primi [illegible] [illegible] [illegible] una
exclusiva est [illegible] [illegible] [illegible] nesciens seu nesciens esse. Et non aliud, [illegible] plura scio
[illegible] hec quod non nesciens esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] tamen scio quod
aliquorum sum nesciens. Item [illegible] quia aliud [illegible] non aliquorum esse nesciens et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] nec exclusive [illegible]
[illegible] [illegible] hec tamen scio: hoc magnum scio quod ego sum nesciens [illegible] [illegible]
[illegible] est et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et recognoscit se nichil scire.
Sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

apocrifa dicitur
et inspiracionem 3a

+ d aliquis

Regula

[illegible]

p[er] ap[osto]l[um] hec e[st] nec magnum nec parvum. Item hec e[st] unde error achademicorum de quibus b[eatus] Aug[ustinus]
in li[bro] contra eos d[icit] [illegible] erat removenda inveniende desperacio veritatis. Achademici vero argumen-
tationibus roborare [illegible] per q[uas] omnis error putat[ur] esse p[eccatu]m. Quod q[ua]m[vis] p[eccatu]m verum no[n] posse co[m]pre-
hendere [illegible] suppeditatur [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]. Contra [illegible]
[illegible] [illegible] asserunt [illegible] nichil [illegible] esse in [illegible] [illegible] indistincta, ut indistinctam
similitudinem [illegible] et veri. [illegible] [illegible] [illegible] appareat et est, eciam [illegible] talia apparere et tali[a]
no[n] esse. Et ergo [illegible] [illegible] approbacionem asserendum e[st]. Et subdit Aug[ustinus] [illegible] Achademic[os]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] q[ui] non solum se nescire [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] se
[illegible] nescientes nescire se [illegible] q[uo]d nescire non p[otes]t. Nemo [illegible] sciencia nescire se [illegible]

Contra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliquid [illegible] sit q[uo]d homo nescire no[n] possit.
Secundo [illegible] omnis error sit p[eccatu]m. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] ad [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] q[uo]d [illegible]
[illegible] asserendum [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] posse per oblivionem [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. Item [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliq[ui] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] q[uo]d [illegible] esse [illegible] no[n] esse de nullo [illegible] simul. [illegible] a [illegible] [illegible] q[uo]d ad
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nescire. Item [illegible] e[st] q[uo]d [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] q[uo]d [illegible] [illegible] se esse mortuos. Item [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] appa-
rere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] modo [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] ad [illegible] esse [illegible] [illegible] adhuc
[illegible] corporis [illegible] [illegible] [illegible] alius [illegible] [illegible] [illegible] dubium esse an [illegible]
[illegible]. Item [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cum [illegible] [illegible] [illegible] cum nesciret
an [illegible] [illegible] [illegible] adhuc [illegible] corpori. Et simile [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] paulo
qui de [illegible] dixit 2 cor. 12. Eodem [illegible] [illegible] Aug[ustinus] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] aliud [illegible] [illegible] no[n] arbitrandum e[st] esse
p[eccatu]m. [illegible] [illegible] [illegible] esse p[eccatu]m. [illegible] [illegible] subdit q[uo]d [illegible] tales errores p[eccatu]m non
sunt. [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] q[uo]d [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] magis [illegible] [illegible] [illegible] nulla [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] homo [illegible] negligit. Et [illegible] [illegible] Aug[ustinus] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non solum in [illegible] [illegible] e[st] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] e[st]
q[uo]d [illegible] [illegible] [illegible] aliquid nescire. Et ergo [illegible] no[n] omnis error e[st] p[eccatu]m [illegible] non p[eccatu]m
[illegible] omnis nescientia p[eccatu]m e[st]. [illegible] e[st] duplex nescientia [illegible] [illegible] aliquis
[illegible] e[st] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] obligatur. [illegible] nescientia [illegible] ignorancia
[illegible] [illegible] [illegible] nescientia [illegible] [illegible] [illegible] obligacionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
no[n] [illegible] [illegible] culpa. [illegible] [illegible] [illegible] ad culpam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ille [illegible] et [illegible] doctor Wilh[elmus] P[ar]isiensis [illegible] [illegible] [illegible] libro de fide
et legibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] religiosi [illegible] solo [illegible] et [illegible] [illegible] solum ignorancia [illegible] e[st]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nescio
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] no[n]
[illegible] [illegible] nescio. [illegible] [illegible] ignorancia [illegible] [illegible] damnata e[st] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et igne [illegible] et [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
q[uo]d [illegible] [illegible]. [illegible] e[st] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ignorancia
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intelligi [illegible] aliquibus [illegible] [illegible] [illegible]
ignorancia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] culpabiles [illegible] e[st] de [illegible] [illegible] [illegible] e[st] [illegible] intellig[ere].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] culpabilis. [illegible] [illegible] [illegible] ex habitudine [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]-
[illegible] voluntatis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de illo [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Consequenter ergo declarandum e[st] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nescio [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] adimplere. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ill[e] [illegible]
qui [illegible] [illegible] ignorat. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tales [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible]. [illegible] 2a [illegible] e[st] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Marginalia: [illegible]; Q[uestio] 1a; Q[uestio] 2a; R[esponsio] ad [illegible]; [illegible]; nescie[nti]a duplex; ignoran[cia] [illegible]; [illegible]; Consid[eratio] 1a 2a

infinita nescit. Et ideo ubi nichil respectu eius sunt finita a nobis ad infinitum. Tertio quia tota latitudo nostre nescientie in infinitum excedit latitudinem sue scientie. quod videtur quia homo si aliquem modum potius debent denominari nescientes quam scientes. Tertia consideratio quod cernentes et imperfecte videntes consueverunt denominari quasi non videntes, sicut modernum vulgus [illegible] reputatur. [illegible] presentem huius mortalis vite homo valde imperfecte et diminute cognoscit et obscure [illegible] apostolus i Cor i° videmus nunc per speculum et in enigmate. Et illud sumitur ex parte cognoscentis et ex parte [illegible] quod [illegible] est mutabilis quod imperfectum est et ex parte. Et [illegible] sive de imperfectione cognitionis, hac vita dicitur. Quanto [illegible] plus laborant ad [illegible] tanto minus inveniet. Respondet tamen cum [illegible] adventum est quod [illegible] et imperfecte cognoscentis homine. Hac vita plene erudiri consideratur. Et [illegible] ex [illegible].

Homo ex parte obiecti [illegible] vel [illegible] ut potest considerando quod circa aliquod re quantumlibet parvum de qua aliquid sciamus sunt infinita [illegible] quas ignoramus. Et ita [illegible] nullus [illegible] homines [illegible] comprehensivam non scientie habere possumus. [illegible] relinquunt sibi infinita dubia et difficultates. [illegible] de [illegible] et ad [illegible] scientie [illegible] de [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] comprehensive scientie [illegible] licet non [illegible] [illegible] quod homo denominatio [illegible] [illegible] relinquit [illegible] difficultates. [illegible] metaphysice [illegible] habere [illegible] sit [illegible] distincta [illegible]. Et [illegible] per accidens [illegible] Et [illegible] non [illegible] esse [illegible] [illegible] denominationem comprehensive. Secundo attendere [illegible] imperfecte [illegible] ex parte intellectus [illegible] ad facilitatem de ceptionis et multiplicem fallaciam [illegible] decipitur [illegible] veritate. Tertio attendere ex parte [illegible] ad eius fallibilitatem [illegible] absolute fallibilis [illegible] absolute [illegible] talis [illegible] in intellectum [illegible]. Et non [illegible] esse [illegible] assentire [illegible] [illegible] assentit [illegible] contingenter significat. Et [illegible] [illegible] et [illegible]. Cum iste [illegible] [illegible] composito impossibile est [illegible] esse [illegible] est impossibile [illegible]. [illegible] dicitur [illegible] fidei [illegible] multos decepit et deponit inordinate affirmationes ex hoc quod [illegible] et [illegible] philosophias solo [illegible] et ultra limites [illegible] et [illegible] inveniet [illegible] esse [illegible] fides [illegible] et opinio [illegible] [illegible] de [illegible] pelagianos. [illegible] considerando quod homo [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] solvere [illegible] non posset. Et iste sunt tenebre et caligines quibus [illegible] ut [illegible] [illegible] in [illegible] et errores. [illegible] quibus [illegible] ad hic [illegible] et [illegible] et [illegible] ignorantia et imperfectione [illegible] homine [illegible] possunt [illegible] nostro [illegible] ad hoc [illegible] et [illegible] hoc [illegible] nostro. [illegible] quod nichil fecit homo plene [illegible] in [illegible] perfecte [illegible] hic [illegible] nostro [illegible] dicitur [illegible] quod nichil plene [illegible] perfecte [illegible].

[illegible] multa [illegible] [illegible] Et [illegible] aliquis ex humilitate posset sine [illegible] [illegible] nostram et imperfectionem [illegible]. Quare ad [illegible] quod [illegible] [illegible] ex humilitate [illegible] [illegible] [illegible] nichil [illegible]. Contrarium tamen [illegible] [illegible] in [illegible] et [illegible] quod humilitas collocanda est in parte veritatis et non in parte falsitatis. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible]. Sed quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] ex [illegible] humilitate [illegible] [illegible] et [illegible] ignorantiam et [illegible]. Et ut appareat quod et quibus considerationibus [illegible] posset [illegible] [illegible] in homine duo considerantur scilicet illud quod est dei et illud quod est hominis. Dei est quicquid [illegible] ad [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] hominis [illegible] quicquid [illegible] ad defectum [illegible] ignorantia [illegible] illud [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] illud [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et illud [illegible] [illegible] loquitur ex [illegible] [illegible] ex [illegible] loquitur. [illegible] quod homo ex nichilo est

3a consideratio

[illegible] de imperfecte cognitione

2

3

4

5

Solutio [illegible]

humilitas

et quantum [illegible] de se in [illegible] invenitur. Secundo quia [illegible] regentes vel [illegible] deo non [illegible] habet et quantum indiget de se. Tertio quia per cognitio et perfecto velare ad perfectorum [illegible] dicit [illegible] [illegible] nullum [illegible] est. Et apparet [illegible] illud ipsa [illegible] omnis [illegible] qui non sunt sed [illegible] [illegible] quod [illegible] quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] Et [illegible] [illegible] aliquid [illegible] domum in celum in quo te [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] sine [illegible] necdum omnes [illegible] et meliores [illegible] et [illegible] et valetudine [illegible] est [illegible] in omnia [illegible] et habuisset omnem [illegible] Et ergo [illegible] in [illegible] sive [illegible] et [illegible] quod [illegible] est sine [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] est [illegible] aliquibus sine [illegible] potest se esse de 2 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] occultos quos [illegible] se [illegible] et [illegible] que in aliis latet. [illegible] est [illegible] [illegible] super illud Philippenses 2° [illegible] se invicem arbitrantes [illegible] modo hoc ita debemus [illegible] ut nos [illegible] [illegible] Sed [illegible] quomodo esse possit aliquid occultum in alio quo nobis superior sit [illegible] [illegible] [illegible] ita quo videmus superiores esse non sit occultum. Et Augustinus in libro de virginitate dicit [illegible] aliquos in occulto superiores quibus [illegible] in manifesto meliores. Et ergo absque [illegible] potest aliquis [illegible] se [illegible] [illegible] et ad omnia inutilem et indignum [illegible] ad [illegible] [illegible] ut ita [illegible] [illegible] tota in deum [illegible] secundo ad Corinthios 3 [illegible] quod sufficientes sumus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis. [illegible] [illegible] [illegible] ex deo est. Et hoc de illo breviter dictum. [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] non potest sine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hic [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] est quo [illegible] [illegible] illud [illegible] potest quomodo [illegible] [illegible] est attendenda [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potest [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de nullo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nullo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] et pertinet ad ea que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] quod [illegible] Et [illegible] de illo [illegible] [illegible] quod potest [illegible] [illegible] [illegible] in declarando [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in hac vita [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vita de aliquo [illegible] possit habere certitudinem et evidentiam [illegible] [illegible] [illegible] aliquis [illegible] [illegible] possit esse omnino [illegible] [illegible] iste [illegible] pertinet ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] placet [illegible]

Sequitur Evangelium et novum

[illegible] est 2a pars principalis huius [illegible] [illegible] in qua [illegible] [illegible] [illegible] describit [illegible] per libros novi testamenti. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de libris veteris testamenti. Et [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] dicit [illegible] Evangelium et novum testamentum breviter, id est evangelii [illegible] [illegible] libros novi testamenti.

Evangelium et novum testamentum breviter. Evangeliste quattuor: Matheus, Marcus, Lucas et Johannes, quadriga domini et verum cherubim quod interpretatur scientie multitudo. Per totum corpus oculati sunt, scintille emicant, discurrunt fulgura, pedes habent rectos et in sublime tendentes, terga pennata et ubique volantia, tenent se mutuo sibique perplexa sunt, et quasi rota in rota volvuntur, et pergunt quocumque eos flatus sancti spiritus perduxerit.

Testamentum

Ut [illegible] Evangelium breviter et novum testamentum [illegible] ad declarandum quomodo nunc scriptura divina dicitur testamentum dei. Est igitur advertendum quod testamentum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut notificari [illegible] [illegible] testamentum est scriptura aut [illegible] testibus seu legittimis testibus roborata [illegible] [illegible] finalis voluntatis et [illegible] testatoris vel patrisfamilias [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ordinavit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] testamentum [illegible] [illegible] divina scriptura est testamentum magni patrisfamilias scilicet dei patris [illegible] [illegible] [illegible] in tali scriptura multis testibus [illegible] [illegible] [illegible] finalis voluntatis et [illegible] dei patris dei [illegible] filio suo et de [illegible] [illegible] et de toto mundo et de omni [illegible] [illegible] [illegible] ad ea que [illegible] [illegible] facere debet et que [illegible] [illegible] Et que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] libere [illegible] et testamentum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] hac [illegible] testamentum [illegible] [illegible] [illegible] magis [illegible] possit [illegible] [illegible] testator [illegible] [illegible] morte eius et [illegible] est. Et [illegible] testamentum [illegible] [illegible] scriptura. Et [illegible] est [illegible] plene finalis voluntas et [illegible] [illegible] omnibus que [illegible] in celo et in terra. Et de [illegible] et de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] libro. Testamentum [illegible] est quando [illegible] testator mortuus fuerit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod in eo scriptum sit [illegible] clausum et obsignatum est [illegible] [illegible] unde dictum est testamentum quia non valet nisi per testatoris monumentum. Unde 2 apostolus: Testamentum in [illegible] in mortuis confirmatur. Et [illegible] [illegible] Testamentum [illegible] [illegible] [illegible] hoc [illegible] quod non valet nisi testatoribus mortuis. [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] testamento [illegible] [illegible] Jacob et Laban

testamentum ferimus quod utrumque [illegible] valet. Et in [illegible] 82° legitur, quod [illegible] per-
petui [illegible] de testamento dispositionem [illegible] secundum ad [illegible] et novum [illegible]
Et alibi [illegible] testamentum meum [illegible] pluraliter
[illegible] legem meam. Et hoc de primo quod divina scriptura dicitur testamentum dei
Alio modo [illegible] scriptura testamentum dei [illegible] testimonium [illegible]
[illegible] scripture [illegible] et de ipsis et de omnibus [illegible]
talia [illegible] Et adhuc 3° [illegible] scriptura dicitur testamentum
dei [illegible] ipsa testificatur [illegible] ipse sufficeret omni [illegible]
[illegible] Et talem [illegible] et legem posuit. Et [illegible]
[illegible] fuisset [illegible] testamenti
[illegible] in iudicio hominis [illegible] mortis adducere [illegible]
[illegible] pro sua salute [illegible]
[illegible] nostri testamentum [illegible]
[illegible] in iudicio adducerent [illegible] in testimonium [illegible]
[illegible] Et proprie novum testamentum [illegible] clare et plene [illegible]
in antiquo testamento [illegible] Et [illegible] testamenti [illegible]
[illegible] novum [illegible] antiquo [illegible]
[illegible]

[illegible] testamenti novi [illegible] libri [illegible]
ad textum [illegible] in hac 2a parte [illegible] principali [illegible] Et primo [illegible] iiij^or^ evan-
Glosa ad textum [illegible] libros [illegible] testamento
[illegible] Matheus Marcus Lucas Johannes isti iiij^or^ evangeliste [illegible]
[illegible] evangelice [illegible]
[illegible] novum [illegible] antiquo testamento [illegible] Novum [illegible]
[illegible] hebraice [illegible]
[illegible] Marcus [illegible] Petri [illegible] evangelium [illegible]
[illegible] Lucas [illegible] evangelium [illegible]
[illegible] novum [illegible]
[illegible]
[illegible] novum [illegible] antiquo [illegible]
[illegible] testamenti [illegible]
[illegible] novum [illegible]
[illegible] Matheus [illegible] hebraice et
[illegible] Marcus [illegible] evangelium [illegible]
[illegible] Lucas [illegible] evangelium [illegible] Theophilo episcopo [illegible] Johannes scripsit evan-
gelium [illegible] iiij^or^ evangelia [illegible]
[illegible] de Christo et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Matheus [illegible] iiij^or^ evan-
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] per 38 annos.

viij^o^ libri novi testamenti

Theophilus episcopus

descriptam erat respondent super hec argumenta sicut ipse causas dictas [illegible] ne perfidi videre quod
tunc angeli sunt hebant spirituales erant corpora et ceca ipsorum patet. Et per hec fideles ad hec te-
neretur in errores ducerentur et ad errorem a fide Christi retraherentur.

Item quarto quia legem novam non dedit ipse. Ne dare voluit ad priores in scripturis sic data fuit lex
antiqua. Causa erat ut impleretur prophetia Jeremie 31° dicentis feriam novum testamentum. Ecce
dies venient dicit dominus et feriam domui Israel et domui Iuda fedus novum. testamentum novum
non secundum pactum quod pepigi cum patribus vestris. Et subdit post dies illos dicit dominus dabo legem meam
in visceribus eorum et in corde eorum scribam eam. Et ero eis in deum et ipsi erunt michi in
populum ut sic in hoc appareret status 2us Adam. ipse reduxit saltem primitivos fideles in statum
perfectum quod ad hunc statum innocentie in quo non fuisset libri exteriores nec fuisset lex
dei scripta in codicibus sed solum in cordibus. In quo quidem statu eo quod non esset fideles primi-
tivi meditabantur in lege domini die ac nocte et dicere poterant illud psalmi in corde meo abscondi
eloquia tua domine ut non peccem tibi. Et quia post lapsum talem vite perfectionem diu gerimus
non potuit humana fragilitas nec permittebat ad usque etiam hereticorum callida pravitas. Ideo
crescente fidelium numero multiplicatis et vite distractis ac occupatis cum incepit non reperiri cum
et evanescere lex descripta in cordibus nostris. Deo providente ne ex toto perderetur conscripta est foris in
codicibus. Sic quod doctrina Christi que olim incorporata erat in corde sita in cista putrescit-
quando cum sit olim lex dei exiret de cordibus ad codices. Ideo ecclesia postea constituit studia et
ordinavit doctores ut lex dei per doctorum studia scripturis de codicibus eorum intrent ad cor-
da. Et quoniam non corda hominum variis curis et mundanis occupata et sic vanitatis et pra-
vitatis plena. ad hoc non sunt disposita. Ideo ut plenius lex dei et doctrina Christi solum maneat
in codicibus. Et ad te quod in nobis excitet et inflammet spiritum divini amoris in nostris cordibus.

Et nunc sequitur in littera. Et vero cherubin quod interpretatur scientie multitudo. Ubi queritur habitudo scientie
jam erat ut de plenitudine et profunditate sue in comparatione ad angelos de ordine cherubin.
Et accipitur hic cherubin per Nicolaum propheticum imaginem. Quia sicut hic plus minus et gratia nemo
habuit posset hic dici. Quia et glose dicunt quod littera esset et legitur versus cherubin
pro omni quod invenitur indeclinabile in singulari. Et sunt nunc scriptores hec alii scribunt.
Credo tamen quod hoc Jeronimus non voluit admittere [illegible] illud de cherub cherubim et cherubin. Quia
tangitur in illo versu veteri. Sunt cherubin plura cherubim plura sed cherub aliquis
innuitur hic cherub et in neutro genere. Unde Ezechiel in 10° ubi dicitur. Et erant quatuor rote iuxta
cherub unum. Et subdit propheta quatuor facies habebat cherub unum. facies una facies
cherub. Et facies 2a facies hominis. Et in 3a facies leonis. Et in 4ta facies aquile. Ut patet
animalia que videram iuxta flumen Chobar. Ista visio mirabilis et difficilis plene habetur
Ezechiel 1° ubi quod dicit quoniam ad propositum quatuor quidem dicunt quatuor evangelistas videntur
designari et prophetice per unum cherub quadrivultum. Et sic quatuor vultus. Et omnes quatuor
evangelistas per unum cherubin et per quatuor tales evangelistas ymagines de quibus Ezechiel 1°
et 10 capitulo. Et quia principium Ezechielis est difficillimum propter istam visionem et sine eius exposi-
tione illa que hic tanguntur non possunt intelligi. Ideo expedit quod illa visio aliqualiter notificetur
sicut illa que hic tanguntur. Sciendum quod Ezechiel vidit super quatuor animalia quadrivulta cubilis appellata
quatuor rote et sunt quatuor vultus.

nota

Et quodlibet quatuor alas et quatuor manus. Et quodlibet erectum erat quatuor cruribus rectis ad
omnem partem volitum flexibilibus. Item quatuor illorum animalium quodlibet ad quatuor partes ambulabat
absque sui curvatione. Et illa quatuor animalia cherubim erant iuncta sic alis super-
oribus extensis. Et erant quatuor homines se tenentes manibus brachiis extensis in una co-
rona. Et alie due ale tegebant corpora eorum inferius et manus erant sub alis. Et sic expositores
quatuor vultus cuiuslibet istorum quatuor animalium respexerunt ad quatuor mundi partes. Ita quod facies hominis
videbatur ad meridiem versus prophetam quia visio venit a septentrione. Et facies leonis erat
ad orientem. Et facies bovis ad occidentem. Et facies aquile ad septentrionem convertitur. Apparuit
secundo videre Ezechiel sicut ad ambulandum ipse duxit rotas. Quatuor una videbatur quasi in
alia. Et secundum quod ymaginatur magister Nicolaus de Lyra quatuor facies rotarum non erant
aliud quam quatuor dextri semicirculi circulorum ad modum rotarum in spera se intersecantium quarum poste-
rior tetigit terram erat ad quatuor partes rotarum volubiles absque curvatione et versione
et erant plene oculis in circuitu et horribilis aspectus. Ista fuit visio Ezechielis. Quod expo-
nunt et doctores allegorice quod per quatuor facies. quatuor animalium et species animalium et rotarum
intelliguntur ad litteram quatuor homines reges qui se succedebant. Quorum caldeorum primum
designatum est medorum et persarum. Persarum quod est medorum tractabat secundum grecorum per.

instituit quatuor regna
caldeorum leo
medorum et persarum homo
grecorum bos
romanorum aquila

Dubium

nota de lege scripta quondam in cordibus

Rome, que indos [illegible] vetitabat tempore Antiochi illustris. Quartum regnum Romanorum per aquilam designatum [illegible] Romanum imperatorum sunt aquila. Et sicut Dan. 4° [illegible] duplici similitudine significabuntur [illegible] multiplici [illegible] regnum per [illegible] designata sunt. Et alie [illegible] designabant angelicas potestates presidentes illis regnis, de quibus Dan. 10. [illegible]

[illegible]

1°

2°

[illegible] per ob[illegible]

[illegible] fidelis tediosa librorum prolixitate gravarentur [illegible] ut [illegible] a fidelibus tollerentur. Sequitur [illegible]

Paulus apostolus ad septem scribit ecclesias. Octavam eciam ad hebreos a plerisque extra numerum ponit. Instruit Thimotheum et Titum. Phylemonem pro fugitivo famulo deprecatur. Super quo tacere melius puto quam pauca scribere.

[illegible]. Et quodam modo descripsit in parte precedenti in quatuor evangeliorum scriptis seu libellis [illegible]

hic describit b. Iohannes tangit scripturam epistolarum beati pauli apostoli Et dicit quod ad hoc paulus apostolus
sua auctoritate ad scripta sua mittit Et ut patet ex bibliis quod paulus scripsit xiiij
·14· epistolas scilicet ad romanos unam / ad corinthios duas / ad gal. unam / ad ephes. unam ad colossenses unam ad
thessalonicenses duas / Et scripsit iiij^or epistolas ad personas scilicet ad Thimotheum duas ad titum unam
ad philomonem unam · que sunt 13 epistole / Postremo scripsit ad hec unam epistolam ad hebreos / Et
quibus primo apparet quantum zelus b. pauli fuit pro salute omnium / quia quos erudire non poterat
voce / aut absens / variis instruxit epistolis / Et quos verbo predicationis ad agnitionem veritatis perduxit / epistolarum
exhortatione et informatione in fide nutriuit solidauit et stabiliuit unde b. augustinus 14 de ciuitate dei
loquens de zelo pauli apostoli dicit sic Qui et plus omnibus pro compluribus laborauit et pluribus epistolis
populos dei non eos tantum qui presentes ab illo videbantur verum etiam illos qui futuri prouidebantur instruxit
Ille inquam dicit augustinus optimus et fortissimus vir athleta christi doctus ab illo / [illegible] de illo / crucifixus cum illo / Gloriosissimus in illo / in theatro huius mundi spectaculum factus angelis et hominibus
legittime magnum agonem certatur / Et palmam superne vocationis in anteriora sectando
fide libentissime spectaculum / hec ibi ¶ Considerandum ad utrumque unum hic quod dicit Iohannes ostendens
eam ad hebreos a pluribus extra numerum ponitur / quia dicunt eam non esse pauli / sed luce vel
clementis vel barnabe / hec tamen non debeat esse dubium quin pauli fuerit cum dicitur
·14· epistolas / Et tamen ante quattuordecim quorundam opinionem / ultima epistola scilicet ad hebreos non scripsit
barnabas / sed quod luca vel clemens ut tertullianus vel lucas / Et mouebantur ad hoc certis de
causis / primo quia nec salutatio vocis pauli intitulata ut in aliis illius epistolis
scribitur / Secundo quia longe facundiore et splendidiore stilo quam cetere epistole pauli est edita
Ad hec respondetur glossa in prologo epistolarum pauli quod ideo si ideo haec epistola non est pauli / nec pauli
attribuenda / quia nomen eius in titulo non habet / ergo nec erit etiam barnabe / sed alicuius pre
dictorum / cum nullius eorum nomine intitulata sit / Nec ob id pauli non esse putanda sit · quia
elegantiori est scripta stilo / Prius est quia unde et [illegible] plus valebit et perspicuius esse
in sua lingua quam in peregrina / Illud etiam hebraice scriptum scripsit hebreis / Nomen non suum in titulo
ideo ponere voluit / quia ipse indignis oppositus adversus erat / apud legis destructor arbi
trantibus / Et ideo de lege ad christum obliquis tractatus / iste et prudentia nominis
sui subtrahere voluit / Ne praescripti nominis invidia utilitatem precepti excluderet lectionis / aut
perdicionis / Est ergo ista pauli sicut et alie / Scripsit itaque nec · ecclesiis · x · epistolas ad romanos unam
Ex quibus omnibus patenter colligitur manifestum zelus et discretio b. pauli in predicando et scribendo / quia salubriter curauit scribere solum prebuit et
modum loquendi scilicet generaliter instruendos populos / Caute et adultera
apostolos ? sic cum arcuptis ? providet et dilexit nominis sui prescriptio
facere ut alterum legerent et diligentius ponderent · quod subito non doceret
Sic eius fuerit impedimentum magnum in doctrina apostolus propter doctrinas mala opinio
de doctore / sed cum inuidit et vindicauit sit adiutor
Tangit et restare ad eum qui offerat uult docere propter beniuolentia / fama / vita / scientia et eloquentia
Sic ipse et opinio docentis facit magnum / maximum
cum in docendo scientia facit impedimentum
Sunt ergo doctori cauenda et non solum mala / de vita mala
vita et fama euitanda / sed etiam omnis sit de verbo mala opinione de talibus suspectis / et de doctrina suspecta
¶ Appareat ergo et scitur quod sit scriptura sacra data fuit eruditione apostolorum · contra ad illiteratos
et stultos / Non tamen excludens quantum ad illiteratos / Tertio quia ascribitur paulus non dicitur fuisse
dictando et scribendo stilo suo hebraico et b. petrus non eloquenter et eleganter dicitur fuisse
et paulus / Et marcus suo loco · quod tamen in textu scripto non apparet sufficiunt ergo ut videntur
in hebreis · quam eius eloquentiores naturales / et artificiales / eleganter leuitas in per vere et ex
tenui domini lingua esse videntur sed dispersiores et latiores despiciunt unde b. augustinus · 4 de con
tra 3 · dicit eas deo ministrat sic eius · ut crescit et in ipsis prosa dictat et age modus suavi
eius est cum priorum scriptorum deum alicui · sed ad contra de sapientia infundit · propter graecias intelli
gere valebant sed intellectus / taliter si quis in esse quiuerit homines in peregrino ? de cerne ? homines
ad veritatem et ad unum nullum fuit dissimilitudinem quibus patet in ea / Recipit ea
Thimotheum instruit / cui scribit duas epistolas per dedicationem
Iste thimotheus ordinatus erat · a paulo apostolo episcopus ephesinis / cui in prima epistola ad ipsum instruit
de officio episcopali / In 2^a vero monet eum ad diligentiam exemplum officiorum illius ad palmam
martirii / Et titum / instruit in una epistola ut in spiritu sed exercet officium ordi

vide de apostolo

tangit quam ad illud qui vult docere offerat

[illegible] paulus cum in episcopum crearet / Et hic clerus ipse tempore [illegible] pauli apostoli ipsa instructus
episcopos crebriter et attente exhortare et sollicitare eos debere / propter epistolas litteras per [illegible]
fidelibus suis [illegible] ad instruendum [illegible] ad munera [illegible] per [illegible]
et collectores / [illegible] pars aut [illegible] hoc et sollicitant episcopi a [illegible] pro [illegible]
[illegible] / valde aut pro [illegible] ut et ipsi [illegible] sepe violenti exactores
fieri [illegible] plebibus ut [illegible] Et scribit philemoni
pro [illegible] fugitivo [illegible] Onesimo / Iste philemon colosensis erat nulla [illegible]
[illegible] / Hic erat vir quidam laudabilis in plebe cum familiaris [illegible] scripsit
apostolus pro onesimo servo suo / qui cum damno domini sui fugerat [illegible] audiens [illegible] et
ab apostolo baptizatus / Super quo multi tacere [illegible] quam [illegible] sapientia [illegible]
[illegible] ad exprimendum [illegible] epistolas [illegible] quod paulus scripsit ad [illegible]
et scripsit epistolam ad hebreos [illegible] non sua esse [illegible]
[illegible] / Sapientia non [illegible] illa [illegible] et abyssalis alti-
tudo [illegible] pauli [illegible] ab ipso [illegible] Non [illegible]
[illegible] pauli epistolas ad plenum [illegible] /

Sequitur

Actus apostolorum nudam quidem sonare videntur historiam et nascentis ecclesie infantiam
texere / Sed si noverimus scriptorem eorum lucam esse medicum cuius laus est in
evangelio animadvertemus pariter omnia verba eius anime languentis esse medicinam

In quo [illegible] liber actuum apostolorum et eius descriptio
Actus apostolorum nudam quidem [illegible] historiam et nascentis ecclesie infantiam texere [illegible]
[illegible] et simplicitate nascentis ecclesie / [illegible] de exordio ecclesie nascentis et de eius [illegible]
[illegible] Sed si noverimus scriptorem eius et eorum esse lucam medicum [illegible]
cuius laus est in evangelio / veraciter [illegible] ab ipso et scripto et [illegible] animadvertimus pariter omnia
verba eius anime languentis [illegible] per [illegible] esse medicinam [illegible] per [illegible]
[illegible] presbiterum [illegible] ad [illegible] luca [illegible] cuius laus est
in evangelio per omnes ecclesias [illegible] et ordinatus [illegible] ab [illegible]
Et quod [illegible] colosenses [illegible] Salutat vos lucas medicus carissimus [illegible]
[illegible] et [illegible] discipulus apostolorum petri et pauli / Et propter pauli
lucas fuit syrus natione et antiochenus [illegible] ad [illegible]
que [illegible] medicus [illegible] et de ipso [illegible]
[illegible] Sed quia apostolus [illegible] medicum [illegible] esse [illegible] et [illegible]
[illegible] corporalium non parvam [illegible] ad artem [illegible]
[illegible] in arte curativa egritudinum [illegible]
[illegible] quod difficile est [illegible]
[illegible] apostolus paulus [illegible] et [illegible] medicum [illegible]
Et quod [illegible] medicus [illegible] alii [illegible] et [illegible]
[illegible] medicina [illegible] corporis
[illegible] exhibentur medicus [illegible] liber actuum apostolorum ab eius [illegible] medicina
Item [illegible] quod [illegible] lucas [illegible] et [illegible]
ut apparet ex [illegible] per [illegible]
[illegible] et languentium [illegible] Scribit enim [illegible] infirmorum curas [illegible] apostolos [illegible]
[illegible] / Scribit exempla [illegible] et [illegible]
Describit sanatos [illegible] Scribit [illegible] de [illegible]
[illegible] fidelium [illegible] nova lege [illegible] Hac igitur consideratione
[illegible] Sed si noverimus scriptorem [illegible] esse lucam [illegible]
videtur [illegible] et [illegible] omnia verba illius anime languentis esse medicinam /

Sequitur

Iacobus petrus Iohannes Iudas septem epistolas ediderunt tam misticas quam succinctas
et breves pariter et longas / breves in verbis longas in sententiis ut rarus sit qui
non in earum lectione cecutiat /

Hic [illegible] difficultate [illegible] libri novi testamenti [illegible] epistolarum canonicarum sive catholicarum
[illegible] catholice [illegible] in ecclesia [illegible]
[illegible] inter apostolos / et dicuntur [illegible] / [illegible] dicuntur catholice
[illegible] dicuntur autem catholice a catha [illegible]
[illegible] a fide [illegible] ecclesie [illegible]

catholice dicte quia in summa vl[illegible] communis [illegible] dicuntur canonice .i. regulares . a canon quod est regula. Et dicuntur sic ad distinctionem earum quas fecerunt pseudo sub nominibus apostolorum. Vel dicuntur sic canonice .i. regulares. hic [illegible] in fide et voluntate [illegible] plurimorum [illegible] ecclesiam [illegible] [illegible] [illegible] scripsit Jacobus . quatuor petrus . tres Johannes . judas apostolus vnam / Et sic ordinantur secundum dignitatem [illegible] vt [illegible] magis placet. Quia tamen petri [illegible] ad [illegible] alii volunt ordinari secundum ordinem temporis [illegible] scripte sunt [illegible] est epistola Jacobi prima quam scripsit inter apostolos [illegible] [illegible] annus [illegible] ecclesiam [illegible] per passionem domini [illegible] [illegible] anno [illegible] [illegible] fuit [illegible] petrus vero 42o anno .i. vltimo anno [illegible] et [illegible] in vltimo tempore sue vite scripsit [illegible] 2a petri [illegible] [illegible] est quia velox est depositio [illegible] [illegible] patri quod scripsit longe post Jacobum / Johannes vero multo post omnes et epistolas suas scripsit post mortem domini [illegible] [illegible] de [illegible] invenit ecclesiam [illegible] [illegible] / Et tunc scripsit [illegible] et epistolas contra ipsos hereticos vel [illegible]. [illegible] [illegible] quod Jacobus . petrus . johannes . judas . [illegible] [illegible] in [illegible] .i. [illegible] [illegible] et .i. breues [illegible] et longas / [illegible] hic [illegible] breues in [illegible] et longas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] .i. ignorantie veritate [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] . q. [illegible] [illegible] has canonicas epistolas legere et [illegible] possunt [illegible] [illegible] ignorare veritatem **Sequitur**

Jacobus

Apocalipsis Johannis tot habet sacramenta quot verba / parum dixi et pro merito voluminis laus inferior est / In verbis singulis multiplices latent intelligentie / vt [illegible] [illegible]

Hic [illegible] Johannes [illegible] [illegible] omnium librorum noui testamenti et veteris totius libri / Et dicit apocalipsis Johannis tot habet sacramenta etc / Apocalipsis grece reuelatio latine . [illegible] ab apo quod est [illegible] et calipsis velatio [illegible] [illegible] reuelatio / Et quia liber iste [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] noui testamenti [illegible] [illegible] [illegible] / Et [illegible] noui testamenti [illegible] [illegible] / Et [illegible] [illegible] [illegible] johannis [illegible] veteris testamenti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] christi et ecclesie in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] johannis [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] de preteritis presentibus et futuris Reuelauit [illegible] Johannes / Et [illegible] ecclesia [illegible] sit [illegible] in tempore [illegible] .i. in tempore fundatorum et plantatorum suorum / Et [illegible] [illegible] [illegible] tempore [illegible] / Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sit / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vt [illegible] [illegible] 28 / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in hoc libro vltimo / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / Et [illegible] [illegible] ecclesie [illegible] [illegible] a fidelibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / vt a [illegible] [illegible] / [illegible] in [illegible] [illegible] et aliis [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] illos / Et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / Et [illegible] [illegible] in [illegible] libro [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] ecclesie [illegible] [illegible] [illegible] / Et [illegible] [illegible] supplicia [illegible] [illegible] vt [illegible] [illegible] supplicia [illegible] / Et promissa [illegible] [illegible] / [illegible] vt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] flagelli / Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sit labor / Et [illegible] de [illegible] libris noui testamenti / [illegible] sit de libris vt aliis dicitur [illegible]

- [illegible] sunt legales vt libri euangeliorum
- [illegible] sapientiales vt libri epistolarum
- [illegible] sunt historiales vt liber actuum apostolorum / et alius liber prophetalis
- [illegible] liber prophetalis sicut liber apocalypsis

Continet ergo totum volumen byblie xxxvi libros [illegible] / Et canonicos [illegible] [illegible] [illegible] libri canonici a canon quod est regula . vt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] / Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et ordine [illegible] [illegible]

[illegible] / Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] libros secundum augustinum 18 de [illegible] [illegible] in aliis [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] libri / Et [illegible] [illegible] [illegible] / Et [illegible] auctoritatem [illegible] . Et sic [illegible] [illegible] / vt de deo / vt de [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] libri . [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] / [illegible] veteris et noui testamenti [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

liber prophetalis

de [illegible] vite statu et rebus [illegible] i[n] ipse gestis certitudinem divinam | Et vilo de creaturis et invisibilibus locis poterit manifeste loqui sicut scripture prophetarum | Et talia sub exteriori rudi et simpliciori superficie sic firmius medullas plurimas continet, has scripturas divinas appellare fides catholica solet | Et merito tale vocabulo sortite sunt sole ille scripture quia sicut a pluribus conciliorum alieno [illegible] [illegible] ut inter generandum vero ut quam plures canonis a catholice fidei cultoribus editis auctoribus [illegible] ecclesie dei in fide corroborationem i[n] [illegible] [illegible] numero librorum competitudas decrevit et legendas continuit unde et ysidorus in ethimologiarum [illegible] qui tunc fuerunt canonici bybliotece libris sed eorum auctoribus subdit quod sunt scriptores sacrorum librorum qui per spiritum sanctum loquentes ad eruditionem nostram et precepta vivendi et credendi regulas nobis conscripserunt | preter quod sunt alia plura quam [illegible] volumina apocrypha

Et subdit ysidorus apocrypha vero sunt dicta a[b]scondita quia in dubium veniunt | Est et eorum occulta origo | Nec patuit patribus a quibus usque ad nos auctoritas veritatis et salutaris scripturarum | Venit certis successionibus et apertissime scripture | certissima et notissima successione pervenit | Sed diligenti cura et examinatione prudentum patrum pars scripture apocrypha et fabulosa et de pluribus suspecta | a scripturis canonicis et divinis penitissime fuit segregata sicut habetur in dist. 15 [illegible] in decretalibus dist. c. 23

~~[illegible]~~,

Sequitur textus Oro te

Oro te frater carissime inter hec vivere | ista meditari, Nichil aliud nosse, nichil querere. | Nonne tibi videtur hic in terris regni celestis habitaculum | Nolo ut offendaris in scripturis sanctis simplicitate quasi vilitate verborum que vel vitio interpretum vel de industria sic prolate sunt ut rusticam contionem facilius instruerent et in una eademque sententia aliter doctus aliter audiret indoctus. Non sum tam petulans et hebes ut hec me nosse pollicear et eorum fructus carpere quorum radices in celo fixe sunt | Sed velle fateor, sedenti me prefero magistrum renuens | comitem spondeo. petenti datur, pulsanti aperitur, querens invenit, discamus in terris quorum nobis scientia perseveret in celo. Obvius te manibus excipiam | et ut inepte aliquid ac de Hermagore tumiditate effundam quicquid quesieris tecum scire conabor |

Hic congruenter incipit pars octava et ultima huius epistole | Scilicet ad paulinum | et dividitur in duas partes | 2a ibi Obvius te | Prima pars adhuc dividitur in tres partes quia pars lectionis [illegible] inferius | Igitur in prima parte postquam [illegible] in capitulo precedenti omnes divine scripture libros [illegible] eorum continentiam et difficultatem tetigit in generali et evidenter ostendit | [illegible] ad continuit | Et eorum continentiam et hortatur paulinum presbyterum ad studendum | scilicet illos libros legere et in eis appetit meditari | ut tandem ex singulis eorum intelligentiam capitulis contemplative vite attingat | Et unde hic [illegible] in terris [illegible] vite celestis | Prima ergo [illegible] ipsum adpri- 2o hortatur ad [illegible] ibi Oro te | Adhuc [illegible] ad [illegible] possit ipsum retrahere ibi Nolo ut vitandum | Et tertio [illegible] duplex impedimentum quod posset ipsum retrahere ibi Nolo ut offendaris | Et 3o [illegible] permittit se [illegible] ibi Obvius te manibus excipiam | Dicit ergo [illegible] ad hoc | Oro te frater carissime scilicet paulinum inter hec scilicet studia scripturarum vivere scilicet operando, ista meditari scilicet studendo. Nichil aliud nosse scilicet apprehendendo Nichil querere aliud scilicet desiderando, Et subdit | Nonne videtur tibi iam hic in terris regni celestis habitaculum quod est per scripturarum meditationem | Et quod patet [illegible] | Hic hortatur ad lectionem [illegible] ad contemplationem | Et quod [illegible] ad perfectionem vite contemplative et meditationem divine scripture [illegible] pro declaratione huius passus: advertendum quod | Sed[illegible] gratia sufficienter contemplative [illegible] [illegible] vita [illegible] | Et unus [illegible] | Secundum hugonem [illegible] | quosdam gradus ad summa perfectionem ascenditur Videlicet: lectio sive doctrina [illegible] [illegible] [illegible] lectionis [illegible] intellectum | Et primo advertendum quod duplex est divine lectionis fructus [illegible] ad [illegible] opera [illegible] | Et hunc fructum [illegible] [illegible] | Et est meditatio [illegible] [illegible] ex lectione oritur | Et est meditatio cogitatio angit meditandus que ex lectionis oritur [illegible] et veritate [illegible] quid lectio [illegible] [illegible] et origine [illegible] et veritate [illegible] sunt a lectione | Nec [illegible] angustia lectionis [illegible] [illegible] prudentius investigat | Et in hoc [illegible] | Et ut [illegible] [illegible] libere valeat deservit | ut contemplande veritati [illegible] affigeret | Et cum [illegible] illas rerum causas perscrutatur | [illegible] profunda queque penetret | [illegible] anceps nichil obscurum relinquat | Principium ergo doctrine est in lectione | consummatio in meditatione, seu contemplatione | Et ut dicit

Meditatio
oratio
operatio | ut [illegible]
gradus deinde [illegible]
contemplatio

meditatio

contemplatio

+ Et Sed enim profiteor /

+ Et [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] i[n] corde [illegible] [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] Et [illegible]

studeat

Hugo opera si quis addiscit, et sepius insistere studeat, et ea rite uti sciverit, iocundam valde reddit partem vite. Et maxime in tribulacionibus prestabit consolacionem. Ipsa etiam est que maxime animam a strepitu actuum terrenorum segregat. Et in hac vita etiam eterne quietis dulcedinem quodammodo pregustare facit, quo cum iam per ea que facta sunt eum qui fecit agnoscere didicerit et intelligere. Et ideo cum putaverit, sua credit et lectio profundit. Et secundum doctores 3a sunt quibus sit meditatio:

Primum consistit in consideracione morum, ut vicia vitemus et virtutes obtineamus.
Aliud in perscrutacione mandatorum dei, ut ea diligenter perficiamus.
Tertium in investigacione operum divinorum quando ea potencia, sapiencia et clemencia.

operationes et sermones utriusque sunt in viciis et virtutibus quo ad primum.

Mandatorum divinorum aliud percipiens, aliud permittens, aliud docens quo ad 2m. Opera dei que ipse creat ~~quo ad 3m~~ creat potencia, moderatur sapiencia, et reparat gracia. Que omnia tanta sunt admiracione digna, tanto magis quanto magis novit attencius dei mirabilia nulla- et singularia meditari consuevit. Ex quibus apparet quod in dictis quinque gradibus ascendendi ad perfectionem vite lectio est incipientium, oracio et meditatio [illegible]. Meditacio discutit et aspirat, desiderat, et consequitur, oracio petit et oratio pulsat seu querit. Et contemplatio perfectorum invenit ut infra videbitur. Sic ergo dicit Hugo legere et intelligere [illegible]. Et nosse ea que facienda sunt, initium boni est. Sed adhuc tibi non sufficit, nondum es perfectus. Ergo attende ergo arce consilium et meditare qualiter et quibus modis et viribus implere valeas quod faciendum esse didicisti. Multi sciunt sed pauci sunt qui nouerunt efficere. Quos scientia optat implere. Deinde quia consilium homo de implendo quod scienter inspicit est insufficiens sine divino auxilio, opus est homini ut ad oracionem se erigat et auxilium eius imploret. Sine quo nullum potest homo facere bonum, ut ita dei gracia te precedendo te illuminet, consequendo vero subsequendo, et pedes tuos id est affectus dirigat in viam beatitudinis eterne. Et hec que in sola voluntate, ad bonum, ad effectum producat bonam operacionem. Deinceps restat tibi 4tus gradus, ut possis quod ad bonum opus utiliter attingas, ut quod orando petis operando accipere merearis. Et quamvis sit propositum bene ascendendi hiis gradibus in nobis esse debeat, tamen quia vita est mutabilibus inter terre, ut in eodem statu vel gradu stare diu non possumus. Ideo sepe ad inferiora redire et ne amittamus quod sumus reperire quod relinquimus, ut videlicet qui in opere positus est indiget oracione ne deficiat. Qui sollicitus insistit in orando ne displiceat meditatione est, quid et quo orandus sit. Et qui alii in ipsa investigacione quod providentiam sue [illegible] consilio deficit ad inferiorem gradum descendat et lectionem consulat. Et sic circuit ut in ascendendo dictis gradibus nobis semper sit voluntas descendendi aliquando necessitas cogit nostre. Isti ergo sunt gradus spirituales scale, in qua per ipsam inclinari perficimur in 4to gradu scilicet in vita contemplativa. Sicut in ipsa contemplacione invenitur supra quem contemplacionis gradum producendum fructum. In hac vita eciam que sit bonum opus mutabilis futura prepostera. Et hic est quod pertinet beatus Johannes in libro suo ubi dicit Nomine tibi videtur in hec in terris regni celestis habitaculum. Hoc est conformiter ad predicta. Primum predicta est quod omnes ex lectionibus scripturarum ducentes ad contemplandam celestem hierarchiam. Et omnes partes vite contemplacionis figuranda sunt et describenda, sicut describit nobis magnifice ille altivolus celestium contemplator beatus Johannes apostolus.

Et quomodo ad ipsum statum perfecte contemplacionis ascendatur quia secundum beatum Johannem apparet in terris habitaculum regni celestis. Est advertendum:

Primo de differencia inter meditacionem de qua supra scriptum est et inter contemplacionem predictam. Ipse que valet quod dicit magister Richardus de sancto Victore in libro de contemplacione quod unum et eundem materiam aliter per cogitationem intuemur, aliter per meditationem rimamur, atque aliter per contemplationem miramur. Multum inquit hic tria a se invicem et modo differunt, sive quo circa idem materia versentur. Vnde cogitacio per devia quaeque sine respectu pervenit passim huc illuc que vagatur. Meditacio ad finem cum magna animi industria tendit. Contemplacio vero libero volatu quaque circa intelligibilia circumvolat.

Gradus cogitacionis, meditacionis, contemplacionis

In cogitacione vagatur imaginacio.
In meditacione investigacio.
In contemplacione admiracio, et affectus ad deum inflammatur.

Et per orietur ex imaginacione cogitacio. Sic ex racione meditacio, et ex intelligencia contemplacio. Et intelligencia quidem id est cognicio circa que solo leguntur intus penetrabilia veniantur. Cogitacio ergo vagando de vno ymaginario ad aliud transit. Meditacio rimando circa unum aliquod perscrutari intendit. Contemplacio vero admirando supra intelligencia in altissima se diffundit. Et secundum doctores quos de contemplacione scripserunt, sex sunt genera et sex sunt gradus ascendendi in celsitudinem seu culmen contemplacionis. Primum est in sola ymaginacione quando res ipsas contemplamur, secundum solam ymaginacionem.

De 6 gradibus ascendendi in culmen contemplacionis

Secundum est in ymaginacione secundum racionem.
Tercium est in racione secundum ymaginacionem.
Quartum est in racione et secundum racionem.
Quintum est supra racionem, sed non preter racionem.
Sextum supra racionem videtur esse preter racionem.

vi genera contemplacionis

Duo itaque sunt in imaginatione, duo in ratione, duo in intelligentia.

1o Primus gradus est cum rerum species sola imaginatione apprehendimus, rerum multitudinem, rerum magnitudinem, rerum diversitatem, rerum pulchritudinem, rerum iocunditatem attendimus. Et in his omnibus creatoris illius essentiae potentiam, sapientiam, munificentiam mirando veneramur et venerando miramur.

2o In secundo vero sensibilium gradu rationem, ordinem, dispositionem, causam, modum et utilitatem rerum speculamur, admiramur. Et est iste gradus per rationem in rebus corporalibus et sensibilibus.

3o Tertius gradus contemplationis est dictus, quando in ratione secundum imaginationem formatur. Hic autem contemplationis gradus veritatis tunc [illegible] per visibilium seu corporalium similitudinem invisibilium ad speculationem sublevamur. Et iste gradus primo exigit genus rerum sensibilium.

4o Quartus gradus contemplationis est in toto ex genere sensibilium. Et fit quando in ratione et secundum rationem formatur, quando mens sit [illegible] remoto omni imaginationis officio solis illis animus intendit quae imaginatio non novit, sed quae mens absolute ex ratiocinatione colligit aut per rationem comprehendit. Cuiusmodi sunt spiritualium invisibilium [illegible] per invisibilia quae [illegible] novimus, et caelestium animorum, et per [illegible] contemplationem assurgimus et ex invisibilibus ad invisibilium altiora levamur.

5o Quintus contemplationis est gradus, quod est supra rationem, non tamen praeter rationem. In hunc autem contemplationis speculum ascendimus, quando ea ex divina revelatione cognoscimus quae nulla humana ratione plene comprehendere nec ratiocinatione integre investigare sufficimus. Talia sunt illa quae de divinitatis natura et illa simplici essentia credimus, et scripturae divinae auctoritate probamus, quibus [illegible] et [illegible] humana ratio allegat, ut tangit Richardus.

6o Sextus gradus contemplationis est quando in his versatur quae sunt supra rationem et videntur esse praeter seu contra rationem. In hoc gradu tunc animus maxime exultat, ut dicit Hugo in libro de [illegible], quando illa ex divina revelatione cognoscit ac credit quibus humana ratio omnis reclamat. Talia sunt pene omnia quae de personarum trinitate et de mysterio Eucharistiae et de [illegible] credere iubemur. De quibus cum humana ratio consulitur nihil aliud quam contrarium sentire videtur.

In duobus itaque primis gradibus erudimur ad studium circa exteriora et corporalia. In duobus autem mediis provehimur ad notitiam circa invisibilia et spiritualium creaturarum. In duobus novissimis sublevamur ad intelligentiam supercaelestium et divinorum. Et iterum [illegible] gradus contemplationis [illegible] maxime quam ascendere solet [illegible] et [illegible].

Isti sunt contemplationis gradus et gradus in quibus se [illegible] ascendendo [illegible] et delectatione [illegible] videbit in [illegible] regni caelestis [illegible], ut tangit beatus Iohannes [illegible] gradibus scalae. Et [illegible] se per [illegible] ascendere, ducente [illegible] excelsum [illegible] et Iacobo et Iohanne soli [illegible] contemplationis [illegible], exclamavit: Domine, bonum est nos hic esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] despicit. [illegible] contemplationis [illegible] cogitatio [illegible] angustia est, et in [illegible] et [illegible] tenet. [illegible] in [illegible].

[illegible] in libro [illegible] corporalia [illegible] et [illegible] in [illegible] studio.

Ille autem ad [illegible] ad altiora, cum ipso ascendunt caelesti, qui se [illegible] studio ad spiritualium et supercaelestium investigationem et degustationem [illegible] et [illegible] conferunt. Unde beatus Iohannes [illegible] [illegible] ex studio [illegible] ex toto [illegible]. Unde beatus Hieronymus [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et orando et studendo [illegible]. [illegible].

Nolo ut offendas etc. Clausula [illegible] ista [illegible] [illegible] parte [illegible] et [illegible]. Beatus Hieronymus [illegible] Paulinum [illegible] ad studiosam lectionem et meditationem scripturae divinae [illegible] et [illegible] caelestem contemplationem [illegible] fecit. Hic modo excludit a lectione [illegible] retractionem [illegible]. [illegible] duplex impedimentum [illegible] impedire. [illegible] scripturae [illegible] simplicitatem [illegible] ad [illegible] exteriorem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aperiam etc. In prima parte [illegible] scripturae [illegible] simplicitatem [illegible]. 2o tollit [illegible] Non sum tam [illegible] et [illegible] etc. [illegible] Nolo ut offendaris in scripturis sanctis [illegible] ut ab [illegible] [illegible] sicut [illegible] simplicitate [illegible] quo ad modum loquendi etc. [illegible] [illegible] quo ad verba [illegible]. [illegible] simplicitas vel

vilitatis. Sed parte scripture vel vitio incepto vel industria sic plane sunt ut rusticam contionem et
plebem simplicem congregatam facilius instruerent et in una eademque sententia aliter doctus aliter indoctus. quia
medullam et interiora speculetur, velut pretiosum medulle in cortice et superficie tantum [illegible]

De simplici stilo sacre scripture

Ut merito hic recte scripsit beatus Jeronimus Paulino. Quia sciret Paulinum esse eloquentem et elegantis
sermonis. Et in legibus et regulis grammatice et rethorice eloquentie intentum, sic scribit:
in libris quando tales et quia tales audire consueverunt alios despiciunt in eloquentia. Ita nimirum talibus
aliquid eloquium, nisi quadam verbali compositione aut ornatu varietate titillet aures eorum.
Tales simplicium non curant observare sibi magistros, nisi pruriendis auribus et ad [illegible]
Consimiliter quod si tales simplex rusticitate vel barbarismus eloquium despicere consueverunt, sic
egregios doctores rudes et dissonantes, soluti sunt a veritate. Unde sanctus Augustinus de seipso dicit in libro
3 Confessionum: Talis ipse hac de causa retrahebatur a lectione et studio divine scripture
propter eloquii ruditatem et rusticitatem impeditus, et nullius momenti estimat in comparatione ad tullianam
tubam eloquentie. Sed quia deus non vult omnes ad [illegible] [illegible] [illegible] ad tullianam

Nota

ita dignatur scripturas, quod stilus retrahet ab eorum studio et lectione. Sed sicut [illegible] [illegible]
fecit deus, ut ubique per humilitatem confundet superbiam. Confundet [illegible] et stulta [illegible]
mundi confundet fortia. Sed conversionem [illegible] potentes et sapientes sic. Et ideo propterea humilitate
expressit mysteria altissima, et sub exteriori humilitate et vilitate abscondit profundissima, et
sub ruditate subtilissima, et sub vulgaritate eloquii spaciosissima, ut per hoc [illegible] scripture eis qui [illegible]
ipse investigare, id est pura celestia mysteria [illegible] celanda [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible]. Unde 3° Confessionum Augustinus de studio divine scripture loquens dicit: Institui animum
intendere in scripturas sanctas ut viderem qualis esset. Et ecce video rem non compertam superbis
nec nudatam pueris, sed incessu humilem, successu excelsam, que crescit cum parvulis.

Documentum · in hac hora [illegible]

Sed quibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in studio divine scripture nisi fundatis in humilitate
per omnia [illegible] ipsam non potuisse se penetrare hac asserit Augustinus. Propterea dicit beatus Gregorius
in moralibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in scriptura simplices [illegible]

Tra(?) [illegible] scriptura divina et humana

[illegible] ut fluvius planus et altus, in quo agnus ambulat et elephas natat. Unde
Hugo comparat scripturas humanas [illegible] ad scripturas divinas dicens in suo didascalicon: Philosophorum scripture
[illegible] [illegible] [illegible] nitore eloquii foris pollent, Sed si quando veritatis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quedam [illegible] et colore adulterino [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
Scriptura autem divina eloquia aptissime comparantur favo, qui quamvis eloquia et simplicitate
sermonis foris [illegible] arida apparent, intus vero dulcedine plena sunt. Quapropter quod dulcedo
tanto amplius fragrat et diffunditur [illegible] [illegible], quanto scripture arida et [illegible] scripture
subtilius [illegible], et considerantibus distrunt, ut tangitur in quadam [illegible] [illegible] [illegible]
Et hoc de primo, quod ex parte divine scripture [illegible] a studio earum quosdam retrahere solet.

Secundo vero retrahunt quosdam et multos obscuritates scripture planas. Sed que quod obscuritas provenit
vel ex modo loquendi [illegible] vel insuetis, vel ex quarum (?) [illegible] verborum [illegible] [illegible]
et [illegible] exemplificand [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] plurima divina scriptura
utitur. Et illud [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Unde cum sicut obscuritates divine
scripture Augustinus tangit 2° de doctrina christiana, dicit quod obscuritas divine scripture propterea divinitus provisa
est ad edomandam labore superbiam, et intellectum a fastidio renovandum. Cum facile in-
vestigata plerumque vilescunt, ut dicit ibidem. Item et quia facile acquiruntur ... acquiruntur. Et quia difficile
magis diliguntur. Ita [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible], nullus per se reperire [illegible] [illegible]
Cum autem talia possit. Sed [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illa quam [illegible] [illegible] [illegible]. Et in

abstrusibus scripture sunt propter quinque [illegible]

1 disciplinis illa veritatem ad quem parum per attingere. Et ut primum [illegible] [illegible] [illegible]
divinis obscuritatibus sacre scripture propter quinque. Primo ut propter doctrine multiplicatiorem seu multiplicem
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illud Danielis 12 [illegible] Daniel [illegible] [illegible] et signa libros usque ad tempus
2 statutum; pertransibunt multi et multiplex erit scientia. Secundo propter studiosorum exercitium et utile occupationem.
3 Tertio propter celestium misteriorum ab indignis absconsionem. Et ne [illegible] [illegible] [illegible] aperirentur.
4 Quarto ut ... [illegible] [illegible] [illegible] divine illustrationi per aptiores scripturas. Et ut ad deum per hoc
5 revertantur. Quinto propter admirationem et reverenciam [illegible]. Sed [illegible] magis [illegible] solemus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] propter aptam et [illegible] similitudinem in alia re nobis repetitam [illegible]
[illegible] in se [illegible] [illegible] [illegible] magis delectamur, [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illius [illegible] [illegible] in se quam nobis [illegible] [illegible]

[illegible] observantie reperiuntur. Et sic tu vides [illegible] de quibus [illegible] a studio [illegible] ad hunc restat 3a que impediunt omne studium [illegible] ut aut [illegible] studio [illegible] obesse solet.

negligentia — Negligentia [illegible] studiose [illegible]
imprudentia — Imprudentia [illegible] ordine [illegible] sine discretione [illegible]
fortuna — [illegible] fortitudine [illegible]

[illegible] non possunt [illegible] studio [illegible] discretio [illegible] Fortuna vero [illegible] ingenii [illegible] a studio [illegible] in studio impediuntur [illegible] his tribus impedit [illegible] de negligentia studentes admonendo [illegible] de imprudentia instruendo [illegible] de fortuna [illegible]

Capitulum tertium

Non sum tam petulans [illegible] obiectioni sive [illegible] ex [illegible] et vita [illegible] obiectioni [illegible] Non sum tam petulans [illegible] petulans [illegible] ingenii [illegible] petulans [illegible]

[illegible]

Canitiei spondeo [illegible]

[illegible]

Tria sunt que omne studium impediunt
negligentia
imprudentia
fortuna
petulans
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

in labore spirituali. Secundum quod similiter pertinendo similiter ubi petere dicitur et secundum quod querere pertinet di-
gentibus [illegible] tangit in distinctione i textu. Item est receptivum hospitis recumbentis sibi omnibus
te membris et apta. Secundum quod et carpendi volueris [illegible] tangit ibi et ut inepte aliquid in
textu [illegible] communibus quam habuisse [illegible] Primum tangit in primo [illegible]
[illegible] habes hic et Secundum ergo ad ipsam dicit [illegible] [illegible] et [illegible] me et [illegible]
per tres [illegible] de intelligentia. Quia petere vel orare dicitur [illegible] pulsare per devotionem
aperire spiritualem intelligentiam, querere per studium [illegible] et sollicitudine invenire in usum
corporis [illegible] per [illegible] et hic [illegible] de [illegible] i ait et 11 [illegible]. [illegible] passe [illegible]
tangit 2a quod [illegible] ut quod [illegible] in [illegible] veritatis et perveniat ad plenam in-
telligentiam spiritualem. Primum quod orare devote ad deum [illegible] illuminationem [illegible]
per illud Jacobi 1. Si quis vestrum indiget sapientia postulet a deo qui dat omnibus affluenter.
[illegible] 3 R 3. Cum Salomon rex [illegible] [illegible] se [illegible] pro-
[illegible] tamen [illegible] postulavit a deo [illegible] sapientiam et prudentiam. Nec eo obtinuit
illam [illegible] que [illegible] petiit ad talem [illegible] deus adiecit sibi [illegible] divinabilem
gloriam magnam. Secundum est sollicitudo studii et diligens labor [illegible]
aptione spiritualis, [illegible] pulsare [illegible] meditatione aperiet et [illegible]
Tertium quod querere [illegible] a doctoribus et [illegible] ad [illegible] prudentie [illegible] intelli-
gentie [illegible]. Et [illegible] se querendo [illegible] inveniet veritatem et spiritualem intelligentiam.
[illegible] 3a tangit [illegible] [illegible] petentibus [illegible] pulsantibus per meditationem [illegible] aperiet et
querentibus inveniet. Et [illegible] de [illegible] quod [illegible] est acquirenda [illegible].
Distinctione i textu [illegible] [illegible] [illegible] nobis [illegible] in celo. [illegible] hic dicitur quod
de [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] vero de [illegible] quod [illegible]
[illegible] ad [illegible] et [illegible] ad [illegible] ad [illegible] 1 cor 13. Et tunc
[illegible] se [illegible] in [illegible] et non solum se [illegible] ibi [illegible]
[illegible] ergo [illegible] omnibus te membris i libere [illegible] et ut inepte i non apte sive [illegible]
aliquid. Et de Hermagora [illegible] [illegible] [illegible] loquitur [illegible]
Hermagoras [illegible] [illegible] fuit [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
respondere [illegible]. Exemplum [illegible] nobis quod sunt illa [illegible]
[illegible] in celo, [illegible] tangit [illegible] de [illegible] [illegible] celo-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] solet [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cogni-
tionis [illegible] [illegible] [illegible] gradiatur ad [illegible]. Et [illegible] confessionum [illegible] infelix homo
qui [illegible] omnia illa [illegible] te autem nescit [illegible] beatus autem qui te scit [illegible] illa
nescit. Cum [illegible] te et illa novit [illegible] propter illa beatior est solum propter te [illegible]
Hec ergo et similia de quibus [illegible] [illegible] thomas [illegible] [illegible] in textu
[illegible] [illegible] in celis. [illegible] [illegible] omnis [illegible] [illegible] in celo
[illegible] 1 ad cor 13. Caritas numquam excidit, sive prophetie evacuabuntur sive [illegible]
destruetur. Ex parte et cognoscimus et ex parte prophetamus. Cum autem venerit quod perfectum est
evacuabitur quod ex parte est. [illegible] [illegible] ex parte [illegible] multiplicatur et imperfectam [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] illud [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] igitur
[illegible] evacuabitur [illegible] [illegible] ibi [illegible] intrabit aliquod imperfectum aut indecorum.
[illegible] [illegible] dubii et argumenti eius, quod advertendum [illegible] in statu vie [illegible]
[illegible] in statu beatitudinis est completa. Primo tangitur i [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] visio [illegible]
[illegible] [illegible] hic [illegible]. Hoc modo manet [illegible] in [illegible]. Et similiter [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] hic non [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] aliis
[illegible] [illegible] in [illegible] et [illegible]. [illegible] potest intelligi [illegible] ad [illegible]
[illegible] hic potest esse [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] intelligibilia [illegible] [illegible] [illegible] manet
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] inter se ut habitus co-
[illegible] et [illegible] et [illegible] hic [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] et in [illegible] laudabiles [illegible] et [illegible] in [illegible] [illegible]

Ad plenam cognitionem [illegible] obtinendam [illegible] [illegible]

2m

3m

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] temporibus [illegible]

[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]

1o

2o

3o

4o

[illegible] ad gloriam [illegible]. Et sic etiam fides manebit in patria [illegible] [illegible] [illegible] fides [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Tunc vero tales [illegible] [illegible] sic acquisitus [illegible] et sic manebit [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Et ut inepte aliquid ac de Evangelio [illegible] [illegible]

[illegible] Evangelio [illegible] [illegible] loquar [illegible] totum [illegible] conabor [illegible]

[illegible] laborabo ad disserendum et solvendum omnes questiones [illegible] Et respondendo [illegible]

[illegible] vel in quo omnes tu dubitaveris illud scire conabor. **Sequitur lectura**

Habes hic amantissimum tui fratrem Eusebium qui litterarum tuarum michi gratiam duplicavit referens honestatem morum tuorum, contemptum seculi, fidem amicitie, amorem Christi. Nam prudentiam et eloquii venustatem etiam absque illo ipsa epistola preferebat. Festina queso te et herentis in salo navicule funem magis precide quam solve. Nemo renunciaturus seculo bene potest vendere quod contempsit ut venderet. Quicquid in sumptus de tuo tuleris pro lucro computa. Antiquum dictum est: Avaro tam deest quod habet quam quod non habet. Credenti totus mundus divitiarum est, infidelis etiam obulo indiget. Sic vivamus quasi nichil habentes et omnia possidentes. Victus atque vestitus divitie christianorum sunt.

Hic incipit [illegible] [illegible] et ultima [illegible] huius epistole [illegible]

[illegible]

[illegible] Eusebius

[illegible]

[illegible] Habes hic amantissimum tui fratrem Eusebium [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Hic [illegible] huius epistole [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Ex^e capitulo
duo s(un)t g(ra)d(ua)nda
p^m
2^m

sunt a carnalibus et mundialibus ut amore abstrahat hanc sapientiam plene et salubriter attingere non potuit
O tali p(ro)cessu dimittendo Hec (scilicet) intentio ut sapientie quem ex studio sacre scripture oritur vere ut
renovetur in mente fidelium mundialibus ab amore (et) terrenis (et) carnalibus Et ut contempto mundo et terrenis q(ue)
in eo sunt rebus (et) divinis obtemperent preceptis Et ad apta eis regna celestia suspirent Quarta intentio
cum hanc ut sapientie sit sacre scripture lectio veteris Quoniam hoc ex (parte) vitiis plantare et
radicare in animabus mortalibus amorem iustitie et veri dilectionis Et cum sedula lectione rigando usque
ad p(er)fectum ponere Quinta (et) finalis causa tibi declarare et publicare omnes virtutes ad humana
salutem utile [illegible] optima Et dixi [illegible] intentio quarta et non dixi ultima (scilicet)
sapientia s(cilicet) theologia omnia (con)sideratis plurimam intendit publice et clarisse ad gloriam [illegible] [illegible] apostolus Omnia
in quantum facitis ad gloriam dei facite Sed ad hec sapientia s(cilicet) sacre scripture ut ecclesie (et) ecclesia et exaltat
ad fugienda seculi vanitate et carnis voluptates apparet quia lectione divine scripture beatus Anthonius
fuit mox compunctus et inductus ad renuntiandum seculo. Unde beatus Augustinus in confessionibus Audieram
de Anthonio quod ex evangelii lectione, cui supervenerat (con)monitus fuerat tamquam sibi diceretur
vade et vende omnia que habes et da pauperibus et habebis thesaurum in celo Et veni et sequere me
et tali oraculo ad te conversum confestim fuisse Et eiusdem fecit beatus Augustinus meus. cum in flecta
(con)fusionis sue sibi diceretur Tolle lege. Tolle lege arripiens legebat codicem apostoli et legit
in silentio capitulum quo primum coniecti sunt oculi mei Non in comessationibus et ebrietatibus
Non in cubilibus et impudicitiis Non in contentione et emulatione Sed induimini dominum ihesum christum
carnis curam ne feceritis in desideriis vel Nec ultra inquit volui legere Nec opus erat
statim enim ad talem lectionem omnes tenebre diffugierunt et convertisti me ad te. Ita ut
nec uxorem quererem Nec aliquam aliam seculi huius spem deligerem Patet ergo quod lectio
sacre scripture sit efficax ad contemnendam mundi vanitatem Et ad vitandam carnis
voluptatem Sicut sanctus Anthonius ex lectione evangelii [illegible] mundum relinquebat (et) carnem
edomuit Et Augustinus per lectionem apostoli factus est castus contemptor mulierum et celestium ama-
tor Et quod mirum si hec sapientia theorica efficiat Cum beatus Augustinus [illegible] de miseria humane
vite dicit ergo confessionum Et sic incipiunt assurgere ad deum qui valent sibi omnis spes vana
Et quod immortalitatem sapientie concupiunt estu cordis incredibili Et cuius surrexit omnibus ad dilectionem
dei assurgere incipit Et ergo beatus dicit de doctrina christiana Et quidam divinas scripturas
plene credo et sanius (est) dilectio dei et quo fructibus etc. Et ideo ad nuget ibidem qui putas (con)stituti
scripturas divinas in quibus eum vere intellexisse sibi videtur Ita eas ipso intellectu non edifi-
cet geminam caritatem s(cilicet) dei et proximi nondum intellexit eas Et quare Certe quia non
dum ascendit debitis gradibus ad verum sapientiam Unde Augustinus 2° de doctrina christiana dicit quod septem ascende(re)
valent ad sublimitatem sapientie Primus gradus est Timor dei Secundus pietas ad credendum divine
scripture Et tertius 4^a vel 3 qui sibi provenit cum cognitione valeamus Quartus gradus est fortitudo
animi et rebus spiritualibus et proprio ad eum Quintus gradus (scilicet) abstractio
mundi Sextus (scilicet) quo profectus mentis usque ad dilectionem inimici Septimus gradus in quo est
verum sapientia a quo mundi cordis prius Et ergo talis sapientia et [illegible] ascendunt ad
sunt omnia impedimenta et retractiva a perfectioni similis vite aliquando Et
gesserunt Cognitio inquirere laudare et adorare et ut pulchre de hoc tangit
beatus Jeronimus Epistola CXXIII scribendo ad paulinum de vite religiosorum et nobilium in
germanie [illegible] et clerici pauperibus Et tali arte conserve tabernacula celestia Hac igitur
sapientia illuminati et instructi ex divinis scripturis pauperes prius ut Jeronimus Benedictus Bernhardus
et alii plurimi olim contempserunt omnia mundi delectabilia et desiderabant sola celestia

Questio

Si queritur cur sacra scriptura non habeat talem fructum et effectum hodie in [illegible] circa ea [illegible]
doceret Cum quotidie [illegible] studeretur quia vera causa est quia ad eius intelligentiam predictis
gradibus non ascendimus Secundo quia carni et mundo tam irretractabiliter adheremus ut cohere(re)
et reminiscere eis non possemus Et hinc est quod modo libros sapientie legimus et tamen sensu
agimus Libros legales audimus et legem non implemus Psalmos canimus Sed devotione
non ardemus Evangelium quotidie recitamus sed nos met ipsos non abnegamus Sermones et prophetias
Sed divinis comminationibus non tremimus et [illegible] allicimur Legimus libros hystoriales
et exempla non cavemus Epistolas legimus et nostra studia negligimus Legimus epistolas
et mississimus [illegible] non servamus Hoc premisso apparet expediret quod sua doctrina finis est et

Illa, scilicet vera sapientia, que docet quod summum sit sapere et non quod semper vivamus. Que provenit pro contemptu et renunciatione huius ut destinatum celestis regni. Bene ergo et congrue beatus Johannes per quendam multiplicem hortatur fratrem paulum ad studium huius sapientie, consulens et christiane indicat et hortatur ipsum ad contemptum mundi et celerem renunciationem seculi dicens: festina queso te, scilicet exire de hoc seculo nequam, in quo te multa circumdant pericula, pericula inquam deceptionis, involucionis, temptationis, precipitationis et periculose excecationis. Et ergo subdit beatus Johannes et: Et hec enim in sillo [illegible] in mari huius mundi, qui a re ut dicitur solo vel salsugine et amaritudine. Et dicitur a sale, naviculam [illegible] cuius tue, scilicet funem vel assertivum vinculum quo mundo adheres, magis vel repente precide et [illegible] quamdiu violentia solve, quam paulatim et lente sicut naute faciunt recto iudicio.

Nota quod huius [illegible] funis recto [illegible] sive solvendo aut nodo cuius mora, quod [illegible] unde per hoc exemplum dicit et beatus Johannes. Qui intendunt renunciare seculo absque mora sed [illegible] excepto [illegible] ne diabolus impedimenta imponeret. In quo loco hic mundus vel implicitum mundi comparatur navicule herenti in mari ad anchoram vel [illegible] missum. Sic enim navis talis periculose iactatur hinc inde variis procellis et ventis. Ita suo modo homo qui fixe mundo adheret, sive per solum vel mare significetur, periculose [illegible] et distrahitur. Soluto autem retinaculo vinculo et rupto fune huius affixionis et alligationis ad mundi [illegible] ad velum propter liberare [illegible] vel [illegible] velocior et expedite ad portum salutis. Et ergo sequitur: Nemo renunciaturus seculo. Sibi [illegible] capabile [illegible] quibus prendi et mone poterit paulum. Et pone illud ut res suas carius vendere. Re illud ut de accepto precio pauperes perficiam, ubi nisi sit in semper permansurus. Et ergo Nemo renunciaturus seculo sibi a [illegible] et honeste sibi, potest vendere vel bene vel iuste precio quo contempsit, intendo se ut vendat vel vendere disponeret. Circa in hoc passu exemplum beatus Johannes hortatur paulum ad rumpendum funes alligationis ad mundum et ad removendum inde pericula et retinacula. Est autem in genere duplex retinaculum quod retardare consuevit eos qui seculo renunciare [illegible] scilicet amor persone
Amor persone [illegible] funibus [illegible] volentes seculo renunciare [illegible] retinaculum et [illegible] pecunie
rerum vendendarum.

1. Ista 2a retinacula que se tenet ex parte amoris persone —
2. Ceterorum debitorum repetitionis — beatus Johannes hic per ordinem excludit. Sunt tamen et alia re—
3. cuperande rerum possessionis — tinacula que non sinunt homines renunciare mundo scilicet amor car-

nalis, parentum, filiorum et nepotum; ac consueta delectatio voluptatis corporalis, prosperitas temporalis [illegible] mundi [illegible] status et dignitatis, in quibus singulis homo constitutus est et assuetus. Quantum ergo ad exclusionem primi retinaculi quod est retardativum vendenda [illegible] dicendo dicit beatus Johannes in principio Nemo renunciaturus seculo. Duplex autem contingit renunciare seculo, primo scilicet quantum ad affectionis abstractionem, 2o quantum ad possessionis abdicationem. De primo dicitur est illud psalmi lx primi: Si divitie affluant nolite cor apponere. Secundo [illegible] in [illegible] et ex-
emplum [illegible] ad gehennam intrand sed [illegible] ad [illegible] cor set ad respectum in [illegible] et [illegible] flebis vel nec [illegible] si [illegible] largius divitiis quibus [illegible] modificata [illegible] illos qui divitiis cor suum apponunt et [illegible] qui nolunt expendere in bonos usus. Certissime ergo [illegible] ut ap. [illegible] pauperes [illegible] vere salvatoris. [illegible] Sunt etenim quidam spirituales viri et femine, etenim si divitias habeant [illegible] honoribus et ornatibus fulgeant, [illegible] in [illegible] delectabiliter affluant, [illegible] tamen omnia [illegible] impedimenta, quia cor non apponunt gloriando in talibus sed vane et indebite in talibus complacendo. Sed omnia ad dei gloriam referunt et disponunt. Secundo [illegible] quod dicta tenent hic beatus Johannes volens dicere Nemo renunciaturus seculo potest bene vendere, bene dico [illegible] et honeste [illegible] expediret vel pene expediret admixtione. Extra xx vii [illegible] in medio [illegible] lapides palus figitur sic et inter medium emptionis et venditionis [illegible] augustiabitur peccatis. Nemo ergo potest vendere ea que contempsit ut [illegible] ipse vendidit [illegible] in seculo renunciare [illegible] Nemo potest bene vendere ea que adeo contempsit ut [illegible] [illegible] tempore vendendis in seculo remanere nolens. Sicut enim divitiis [illegible] [illegible] et [illegible] est [illegible] tempore [illegible] vendendas in seculo durare non [illegible] [illegible] remanere donec sua oportune et lucrose vendere [illegible] expeditatis. [illegible] aut [illegible] allegans [illegible] sollicitudine [illegible] vendicionem ad suam utilitatem sed propter aliorum utilitatem [illegible] excludit. Et [illegible] quod [illegible] propter suam utilitatem [illegible] excludendo dicit, [illegible] in superfluo precio vendere [illegible] lucro [illegible] [illegible] habere potest [illegible] pro magno lucro vel pro magna [illegible] [illegible] que sic [illegible] [illegible] periculosa [illegible] indilate. Sed propter aliorum utilitatem non [illegible] [illegible] nisi [illegible] [illegible] quod expectare

[illegible]

Salum
mare

seculo

Duplex renunciatio seculo

[illegible]

in lege sua / Ideo igitur christus monet vendas omnia possessiones [illegible] et expensis tuis ve-
mundi / quamvis et in scriptis de eius [illegible] in vita plures tamen computa. s. et tamen
habere posse / quia per [illegible] periculo modus / vel quare divitiis deest et sunt avarus deest
in antiquo proverbio / avaro deest tam quod habet quam quod non habet / quod habet / sequitur non habet
expendere [illegible] non habet / sequitur deficit habere / Item [illegible] excludit aliud remedium
quo multi retinent in pecuniis timore defectus et penurie / quem quidem timorem propter de-
pensi avaro / Unde secundum antiquos philosophos deest tam quod habet quam quod non habet. Et hec multiplex ratio

Ro. de avaro
1

quia de omni avaro infinita cupit / Cum appetitus eorum crescat in infinitum ut politicus. Ergo
[illegible] habitus est quasi nichilo [illegible] respectu eorum que cupit / Et ita deest plus omne quod habet
quando nichil plus sunt eorum que possidet / Et omnium hominum secundum suam opinionem quasi nichil possidet
Alia ratio hic deest est quia ipse avarus caret usu et utilitate eorum que habet / [illegible] non reputa-

Avarus 2a

propria operatio et propter usum alicuius rei plus indiget ipsa non esse / Et ideo tamen apud avaros di-
[illegible] usus non apparent propter / Et deest a talibus divitie non habent / Ex quibus apparet quod
avarus facit triplicem iniuriam / Primo ipsis rebus utilibus quas includit / et cogit remanere apud
se otiosas / Secundo facit iniuriam pauperibus qui propter accumulationem in superfluo apud avaros deficiunt
patiuntur / Tertio facit iniuriam deo qui concessit illi copiam ut utilitate non ut constituet eas otiosas
sed ut exerceat eas ad fines debitos eorum / Et ideo offendit eum qui res ad tales fines et usum con-
cessit et ordinavit / Sicut vera / Si quis aliquem provideret suo [illegible] de aliquibus instrumentis ad-
[illegible] illud opus / Si non uteretur eis [illegible] dispositione sua offenderet eum / Hic est propterea
de [illegible] hominem adeo [illegible] / Tertio avaro adhuc deest quod habet / quia propter

3a

[illegible] male acquisiverint non est suum / Et hic non multis avaris et [illegible] divitibus deest
quod habent / Et ideo [illegible] divitibus / quia multa opinione hominum habent et tamen sunt ditissimi qui
secundum veritatem sunt pauperrimi / quia nichil est eorum quod habent / sed est de proprio iudicio et [illegible]
eorum usurarios tyrannos et aliis qui male acquisierunt que possident / Patet ergo quomodo et eloquens
dictum est quod avaro deest tam quod habet quam quod non habet / Nunc vero dicitur est quare nichil ei sufficit
[illegible] secundum opinionem [illegible] semper vellet plus habere / Sicut id [illegible] avarus non
impletur pecunia / Et patet [illegible] quanto crescit ipse et [illegible] sunt alii rapiunt aliena et
semper [illegible] / Tales sunt [illegible] in pecuniis retinet augens timor penurie / Sed

Credentes in deo omnia conferri sibi credentibus

non esse eis timendum / Sequitur et probat beatus Johannes / Credenti sive deo et dictis apostolis de dei-
[illegible] et confidenti de divina benignitate totus mundus divitiarum est sive [illegible] ad
impretio / Juxta illud Luce xxii dixit christus discipulis suis quando misi vos sine sacculo et pera
et calciamentis / numquid aliquid defuit vobis / At illi dixerunt / nichil / Non est ergo nec [illegible] abiit
[illegible] divitias seculi ex timore penurie [illegible] quia [illegible] deus ubique habundant [illegible]
qui relinquunt omnia propter christum / Sed credenti et fideli homini totus mundus divitiarum est sive [illegible] divitiis
[illegible] / Infidelis autem [illegible] qui non credit deo [illegible] / nec confidit de
bonitate de divina largitate / Et omnia formidat / [illegible] [illegible] venit eum
qui possidet [illegible] talis [illegible] obolo indiget / [illegible] augmentat [illegible] obolo
indiget / quia eo quod habet contentus non est / Sciendum autem duo de confidentibus [illegible] ad eorum in-
[illegible] locupletibus / Et ibidem Creditur quod [illegible] nichil habentes et omnia possidentes / qui nichil [illegible] habens / sive in despectu et sollicitudine / et
omnia possidens / [illegible] reputatione / Patet ergo quod volentes remittere [illegible] non est timenda tamen
expensis et necessariis ad vitam / Est adhuc aliud [illegible] quare opinio et
falsa estimatio cupidorum insatiabilis sit / Natura enim modicis et paucis contenta est / Et modica sufficiunt
his qui temperate et modeste vivere volunt / propter quod sanctus [illegible] victus et vestitus dum-

Victus vestitus thesaurus

[illegible] sunt / [illegible] specialiter requiritur et seculo propter ipsum [illegible] / Et non [illegible]
cibus et vestimentis / qui [illegible] abundantia / Sed victus et vestitus quibus magis [illegible]
[illegible] / [illegible] ad [illegible] habens alimenta et quibus tegamur [illegible] contenti simus / Et ergo
[illegible] adhuc [illegible] pollicente esse, dicens quod [illegible] / [illegible] sunt quo
apponuntur / Et [illegible] primum querite regnum dei / et iustitiam eius et hec omnia adicientur vobis

Et quia tractum est de morbo avaritie quam tam multos inficit et nec seculo remittere videtur
[illegible] signalis morbus iste generetur / Et quibus remediis [illegible] forte curari possit

Istic patet de origine avaritie

Et videtur breviter quod primo oritur ex indigentia quia homo secundum conditionem sue nature
indiget rebus temporalibus [illegible] non magis curant [illegible] divitias [illegible] angeli / hanc ad
indigentiam [illegible] falsa opinio seu estimatio indigentie / [illegible] estimatio [illegible] avaricia
[illegible] [illegible] exaggerat et radicat amor voluptatis et mundane dignitatis / Has causas
[illegible] et exaggerat / inconsideratio sui ad veram felicitatem / inconsideratio finis et ordinis [illegible]
inconsideratio divine providentie / Consideratio instabilitatis fortune / Longe vite promissio-

Avaricia

[illegible] falsa rerum estimatio / qua falso estimat avarus divitias propter delegibiles / Considerans quod

ab omnibus [illegible] et [illegible] huius divitias, quoddam malum omnia haberi et possideri, et ita deo applicari qui omnia possidet. Et ideo avarus divitias [illegible] et deum [illegible] [illegible] [illegible] avaritia dicta est ydolorum servitus. Omnis avarus [illegible] fecit mortis amore divitiarum. Et [illegible] colit pecunias tamquam ydola. Et hic breviter de ortu huius morbi. Et [illegible] [illegible] medicum spiritualem curare velit [illegible] eius evadere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] considerationibus [illegible] ad hunc morbum possum [illegible]. Ex quibus considerationibus [illegible] hic sunt tres considerationes vel contemplationes que ad curam huius morbi valent. Quarum prima est ex parte divitiarum attendendo quod plurimis modis [illegible] divitias [illegible] et [illegible] quod illud [illegible] [illegible] hominum [illegible]. Secunda ex [illegible] attendendo quod ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] distrahunt et involvunt suos possessores, quos habentes timore et sollicitudine inquietant, perdentes dolore [illegible], acquirentes labore fatigant. Et [illegible] vero felicitatem [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]. Secunda contemplatio est ex parte dei [illegible] quod ei cura est de omnibus et gratis omnibus providet, attendendo etiam quod divitie [illegible] [illegible] a deo tamquam [illegible] dispensatori et distributori, et quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sibi [illegible] homo [illegible] reddere [illegible] domino suo de usu et dispensatione [illegible] et tamen [illegible] [illegible] quod horrendum est. Tertia medicinalis contemplatio est ex parte hominis [illegible] quod homini [illegible] et omnibus [illegible] [illegible] quod brevis est vita, et [illegible] non [illegible] [illegible]. Et quod [illegible] est [illegible] ab hac vita hominibus qui [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad salutem [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]. Hec et similes considerationes vel contemplationes sunt [illegible] ab interiori medico habet morbum avaritie [illegible] [illegible] multi egrotant et tanto periculosius quanto se egrotare ignorant aut credere nolunt. Tales enim [illegible] incurabiles sunt [illegible] [illegible] [illegible] morbum [illegible] [illegible] [illegible] quod tali morbo [illegible] medicis spiritualibus credere nolunt.

Sequitur textus

Si habes in potestate rem tuam vende. Si non habes proice. Tollenti tunicam et pallium relinquendum est. Nisi forte tu semper retrastinas et diem de die trahens caute et pedetentim tuas possessiunculas vendidis. Non habet Christus unde alat pauperes suos. Totum deo dedit qui seipsum obtulit. Apostoli navem tantum et retia reliquerunt. Vidua duo era minuta mittit in gazophilacium et preferetur Cresi divitiis. Facile contemnit omnia qui se semper cogitat esse moriturum.

In ista parte [illegible] [illegible] [illegible] volenti renunciare seculo. Et [illegible] se a rerum possessionibus vel abdicet [illegible] [illegible]. Et hoc ne talium sollicitudine [illegible] impediatur in contemplatione spirituali [illegible] homo [illegible] que habet. Dicit ergo Si habes in potestate, id est vendendi rem tuam vende [illegible] aliena [illegible] [illegible] ad abdicandum [illegible]. Hic est ex propria [illegible]. Si non habes [illegible] apud alios [illegible] quibus [illegible] [illegible] vel qui tibi tenentur, proice, id est [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cum apostolo et [illegible] abs te appetitum [illegible] talium rerum, quod plus est et [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] videtur repugnare priori in quo dicitur Nemo renunciaturus seculo potest bene vendere que contempsit ut bene venderet. Hic vero dicitur volenti renunciare seculo quod res suas vendat. [illegible] [illegible] in hoc [illegible] prohibetur venditio retardans et impediens executionem propositi eius qui seculo renunciare concepit. Hic vero conceditur venditio [illegible] indilata et expedita [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vendere [illegible] [illegible] et [illegible] pauper habet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] homo [illegible] principaliter in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] abdicare [illegible] [illegible] [illegible]. Tollenti tunicam et pallium [illegible] [illegible]. Tollenti tunicam [illegible] [illegible] et pallium [illegible] relinquendum est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illud [illegible] [illegible] [illegible]. Et qui vult tecum contendere in iudicio et tunicam tollere, dimitte ei et pallium. [illegible] est intelligendum [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] habende tolerantie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Tollenti tunicam, id est corpus per [illegible] et pallium, id est temporalia relinquendum est [illegible] [illegible] relinquendum per voluntariam paupertatem [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ex quibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] volentes renunciare [illegible] seculo [illegible] ad abdicandum possessiones debet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] quod [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] si [illegible] ad [illegible]

Vidua

perfectionem vite vende et dimitte res humanas propter artem desiderabis [illegible] vt varie cum sollicitudine acquirendi voluptuosum vel vsum [illegible] at [illegible] laudabilis est. Et magna [illegible] difficultates que est in renunciando apparentibus perfectissima [illegible] renunciacio est que [illegible] ex utroque [illegible] que [illegible] et fructuosum statum religiose perfectionis [illegible] [illegible] prius priorum [illegible] et phi [illegible] ad [illegible] hoc tende [illegible] perfectione [illegible] et [illegible] ex [illegible] docere ad [illegible] ab exercicio illius perfectionis hoc impediret rebus temporibus [illegible]

Et ideo illas [illegible] multa impedimenta et omnes [illegible] [illegible] cum sollicitudine studiumque in se [illegible] et a se totaliter excludere vt possent perfectionibus insistere animi [illegible] contemplatorum se [illegible] [illegible] in mundo [illegible] vt [illegible] et intelligere [illegible] humane nobilitatis [illegible] Et phi qui olim viuentes [illegible] temporalibus [illegible] magis [illegible] qui [illegible] [illegible] in [illegible] temporibus laudabant et [illegible] [illegible] fortiores Alexandro magno et cesare qui [illegible] totum mundum vicerunt. [illegible] se ipsos in [illegible] [illegible] vincere non potuerunt. Et sic apparet quod magne glorie est perfectionis [illegible] in [illegible] triumphare de se ipso in [illegible]

[illegible] non solum laudant [illegible] et phi [illegible] et [illegible] statum nature renunciacio [illegible] religio philosophorum [illegible] perfecte religiosos et [illegible] [illegible] Et [illegible] [illegible] modo abstinere et contemplacio [illegible] et abstrahendo exteriora [illegible] et se extendendo ad interiora [illegible] erat dissimilis [illegible] et [illegible] phi [illegible] [illegible] vt [illegible] per se ipsos et [illegible] perfectionis. Et [illegible] ad [illegible] excellentie [illegible] [illegible] [illegible] bene et male [illegible] vt [illegible] alios ad statum moralis perfectionis [illegible] ad [illegible] Et ideo phi vt de pluribus legimus [illegible] mundo cum pompis et temporibus [illegible] exilium [illegible] perfectionem in [illegible] et [illegible] acquirendam. [illegible] de [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] et adipiscendam [illegible] perfectionis [illegible] vite [illegible] et celestibus [illegible] [illegible] in illud [illegible] xxiiij [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gentiles philosophi [illegible] esset si non [illegible] de nobis aliquid [illegible] [illegible] Et sic [illegible] [illegible] surget in iudicio cum [illegible] et [illegible] [illegible] Et [illegible] phi gentiles mundi [illegible] surget in iudicio et [illegible] mundi contemptores [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] Hic potest queri vtrum omnes [illegible] teneantur seculo renunciare seu exire de mundo. Videtur quod sic, ad Ro. 12 Nolite conformari huic seculo. Et per illud ad [illegible] Jo dedit semetipsum pro [illegible] vt eriperet nos de presenti seculo nequam. Item per illud [illegible] [illegible] voluit amicus esse huius seculi inimicus dei constituitur. Et in [illegible] i Joh. 2 Nolite diligere mundum. Et [illegible] mundus totus [illegible] in maligno positus. Item [illegible] [illegible] renunciauerit omnibus que possidet non potest meus esse discipulus. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] relicto. Et per [illegible] [illegible] teneri ad renunciacionem seculi et ad fugam mundi. Et ideo [illegible] in figura [illegible] [illegible] fugite de medio babilonis vt saluet vnusquisque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] omnes [illegible] obligarentur omnes ad renunciacionem et mundi contemptum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Item xpc non dixit [illegible] [illegible] vade et vende omnia que possides [illegible] dixit [illegible] vis perfectus esse [illegible] ad perfectionem vite [illegible] consulit et non precipit [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] renunciatorem et contemptorem mundi [illegible] religiosos non [illegible] [illegible] renunciauerunt se [illegible] Et religiosi [illegible] [illegible] religiosi renunciant Et vltra hec quibusdam [illegible] et [illegible] se astringunt [illegible] mundus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] ad [illegible] Et ideo mundus [illegible] a [illegible] [illegible] mundus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] mundum [illegible] [illegible] Tercio dicitur mundus [illegible] [illegible] babilonis [illegible] non [illegible] ad [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] mundus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mundi [illegible] bonum [illegible] [illegible] bono [illegible] Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et non [illegible] [illegible]

[illegible] mundum [illegible] renunciare mundo et seculo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Marginalia (left margin):
gemina
voluptuosa honores et dignitates
de se ipso in [illegible]
gemina
voluptuosa et
honores [illegible]
[illegible]
[illegible]
questio
[illegible]
mundus [illegible]
[illegible]
1o
2o
3o
4o

renunciatores quod cum incipit et [illegible]. Secunda incipit ex loco ad omnes deserta et solitudines ut heremite scilicet conspexi ad omnem reliquam vitam et conversacionem quam homines. Tercio renunciare mundo est non conformari mundo scilicet tot abrenunciare et abdicere blandimentis, oblectamentis, temptacionibus et persuasionibus eius ad malum. Quarto similiter mundus potest [illegible] renunciare mundo i.e. mundane vite ut conversacioni scilicet cum propria cura et sollicitudine cum pertinentibus honoribus diviciis et pompis acquirendis et conservandis in hoc seculo. Et talis modus precipue quo dicto loco [illegible] addicere [illegible]. Et [illegible] renunciare mundo [illegible] modo dicto. [illegible] ps. 113 [illegible]

[illegible]

Cante pedrentium

[illegible]

Dubia

[illegible]

18

edificanda luce 14. Renunciatio seculo vel [illegible] intrat[us] data religioni debet precedere mensurare vires
suas respectu eorum que ei incumbunt in statu illius religionis. Igitur opus est illi morosa delibera-
cione et discrecione, sine precepto apostoli. Ad oppositum sunt argumenta: primo illud quod dicitur mathei 4 ad vocacionem christi
petrus et andreas continuo relictis retibus secuti sunt eum. Ubi crisostomus dicit super hoc: Talem obe-
dienciam christus querit a nobis ut neque instanti tempore remoremur. Item exemplo sancti Thome in
ista materia sepe in multis probandis. Sicut ex dictis suis clarius patet. Prima est quod de ingressu
religionis statim se non requirunt consilium diuturnum: patet quia de ingressu religionis vel de renuncia-
cione seculi certum est quod est magnum bonum et a christo consultum. Unde illud mathei 19: Si vis perfectus
esse, vade et vende omnia que possides etc. Venite et sequimini me. Hic dicit glossa: Deum dicit vocare te [illegible]
onerosum vel ypocriticum, et tu attendis consiliarium velud hominem mobilem sub arte potestatis ipsum consulendo.

Secunda propositio est quod etiam in ingressu religionis non est opus consilio quantum ad vires, quia intrantes propriis
viribus confidere non debent, sed illi qui religionem ingrediuntur non confidunt de virtute sua se posse perseverare et tolerare
sed de auxilio divino. Unde dicitur Ysaie 40: Qui autem sperant in domino
mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquile, current et non laborabunt.

Tercia propositio est quod etiam impedimentum ingressionis, verbi gracia infirmitas vel debitorum vel huiusmodi, requirit
bene moram consilii, sed patet ista propositio quia in talibus aliquibus peritis. Et si iste examinare pertinet ad hu-
manam discrecionem et prudenciam. Unde ab illis consilium petendum est de quibus speratur quod proficient
non impediant, sed non retrahant a sancto proposito. Unde dicitur Ecclesiastici 27: Cum viro religioso tracta
de sanctitate, et cum iusto de iusticia. Perfeccionem acquisitam adipisci sperant. [illegible] sua res frequenter
amici carnales adipiscuntur perfeccionem spiritualem, proponentes renunciare seculo, secundum illud Michee 7: Inimici
hominis domestici eius.

Quarta propositio est quod etiam modus intrandi, et quam religionem sit expediens
aliquem intrare, bene deliberacione et consilio indiget. Et hoc ab illis qui non impediunt, ut prius. Unde
et hoc sit esse dubium intrabiles ingredi volenti. Sed tunc ad verum predictum dicitur per hoc
patet. Ubi quod hic loquitur de hiis que dubia sunt et quibus dubium est si aliquis per deum agitur.
Et quod ingrediens religionem probatur a recipientibus cos [illegible] Unde dicitur beatus Thomas. Cum
ingreditur, hoc potest esse dubium, an spiritu suo sit a spiritu dei et cetera. Quinto est honorem, in terram
ducit veniam. Secundum haec patet hic expediens non esse a deo quod aliquem vocat vel alterius. Sicut ille
quem gracia dei adduxit, potest per se sub [illegible] gracia dei pedem. Et ideo discrecione et cetera. Et ad id unum
versum est sicut predicacionis diversis propositis.

Tunc ad 2um dubium quod ubi dicitur salvatoris
volens turrim edificare debet prius sumptus computare ne videatur consumere non posse, deridetur.
Ad hoc dicitur quod homo volens se erigere in statum perfeccionis et se construere turrim immensam et
stabilem eorum innueret salvator hic sumptus computare. Quod secundum Augustinum nichil aliud est quam ut re-
nunciet omnibus que sunt sua. Et accidit quod ad talem turrim edificandam, oportet eum cum sua seu re-
nunciando impedire. Sicut illud nisi quis renunciaverit omnibus que possidet et cetera. Et discrecionem atten-
de an hoc sufficeret. Et quod hic et alia sumptus sunt valentes complere eo potest. Et prius adve-
nire graciam domini hic devote invocare ut in se perficiat quod incepit. Et ergo quod quamvis ma-
lignus spiritus quandoque singulariter aliquem et habitum et penitencie proponendo suggerit illi statum
arte penitencie sed religiosos ut per eam apostatet et perdat. Et quod si ille assumpto tali statu
computet duo modo sumptus et mensuret vires suas, recurrendo ad divinum auxilium, ut debet
primo deus debet sibi in confessionem durabiliter graciam perseverandi. Et ita accidit ut diabolus semper decipi-
at eum suggerens statum degentes et religiosos quamvis sibi [illegible] in illis statibus se conveniat et
vires suas non sufficere ponderaverit et perseveret devote ad deum recurrunt et sic impetrant
graciam feliciter in confessionem durabile per eos statum decent. Et ideo non trepidet quisquam qui cum mittitur
spiritu renunciandi seculo vel religionem intrandi. Nec magna dispersionem opus est ipsos sperat
mercatorem [illegible] ut homo dampna et affectus suos. Sed ex arduitatem facilius stiterit et quod valebit.
Unde Ricardus. Et vindictis meis. Solum prius consideret hoc se per dei agi. Et sumat ut
deum est et salvabit anima sua. Et tunc de prima dubitacione de [illegible] decretum in sequentibus
sequitur: Totum deo dedit qui seipsum obtulit. Sed tunc ipse procedit hoc sequitur audite pau-
linum: Quod homo non debet differre renunciacionem seculi seu contemptum mundi, quia quod totum est offerre seipsum
deo. Non etiam talis oblacio ut hinc et [illegible] differenda est quia per vera possessionem renunciacionem
et ut illas deo quas offerat vel pauperibus distribuendo vel ad cultum divinum honorificentie ordina-
tionem manuppando. Et primo in talibus deo ut ante una sunt necessaria. Et nota quod quamvis
deo aliquis inesset haberi sibi offerre de rebus suis sunt, ut homo se pariliter induceret ad offe-
rendum tandem seipsum totum deo. Sed Multi sunt qui pro deo et pauperibus et pro edificandis
ecclesiis et celebrandis suffragiis et agendis divinis officiis. Sed tamen pro hiis de suo dant et
magna sunt. Tamen sui velint placere deo in multitudine munerum suorum. Unde ideo ob hoc non-
dum perfecti sunt quia solum sua dant deo et non seipsos. Sed optima pars deo tribuatur et

// Eccl. iiii° c

corda sua cum mundo et non cum deo occupat. Sed e contra propter eius perfectionem ita inquietatur. Ne-
gligens sua multitudine munerum magis respiceret deus et offerre nec deo altissimo munera non
sufficiunt. Et ideo bene dicit beatus Iohannes quod deus non quaerit munera sed nos [illegible] in textu
· d · Totum dedit deo qui seipsum obtulit. Cum deus magis prosit affectum quam censum [illegible] dominus
[illegible] · d · cum seipsum offert deo committendo se totaliter simpliciter finaliter [illegible] de offerendis
rebus quibuscumque. Cum quaerit nos et non nostra [illegible] per nos si per seipsum [illegible] finis omnium

Sed · d · forte aliquis. Cum dicit aliquid alicui sit facere aliquid, aliud esse quod sibi non
fuit eius. Quomodo potest homo dare seipsum vere ipsum deo. Responsio quod homo dare aliquid deo
non est facere aliquid esse suum quod prius non fuit suum, cum omnia sua dei sunt. Sed nihil potest fieri
et esse non suum. Sed alia et alia consideratione ut sit similiter [illegible] ut hic seipsum
det deo. Primo quantum ad intellectum ut recognoscat et fateatur se omne esse et [illegible] nihil se
boni sumpsisse ab ipso habere. Nec aliquid bonum quod in se est sibi attribuat sed totum deo. Secundo
quantum ad affectum requiritur ut homo plene integre et totaliter deo obediat et ei pareat [illegible]
eius intentionem [illegible] ad ipsius gloriam faciendo. Et dum sic ad talem statum se reduxit
[illegible] seipsum deo obtulit. Et dum ita se deo obtulit totum et omnia sua deo dedit. Et sic
est quod dicit Iohannes: Totum deo dedit qui seipsum obtulit. Sed adhuc
plus est homini se offerre deo scilicet hostiam sanctam et acceptabilem quod nihil aliud est quam mor-
tificando carnem suam spiritualibus et abstinentiis orationibus meditationibus lectionibus et [illegible]
laboribus et vigiliis et [illegible]. Et sic eius [illegible] sensualitatem reducere ad obedientiam spiritui et spiritum
ad obediendum in omnibus deo suo. Mortificare autem carnem nihil aliud est quam [illegible] carnis car-
nales concupiscentias et [illegible] quae militant adversus animam reprimere. Et talibus [illegible] omnem
bestialem motum et appetitum in se quasi occidendo extinguere. In cuius figura bestiae quae olim
in lege Moysi offerebantur deo prius mortificabantur et a membris [illegible]. Et deinde in
igne et fumum in altum [illegible] redolentem [illegible]. In signum quod homo volens
seipsum offerre deo hostiam acceptabilem debet seipsum dicto modo mortificare et a [illegible]
et demum per contemplationem et devotionem in deum se levare. Et qui est hoc modo seipsum deo obtu-
lit totum deo dedit, ut dictum est et innuit beatus Iohannes. Sed autem deus ut deus magis acceptet offe-
rentis animum et affectum quam donum oblatum, unde quod datur acceptat propter afferentem et non e contra. Iux-
ta illud Genesis iiii° capitulo: Respexit deus ad Abel et ad munera eius. Et ideo [illegible]
Iohannes per ipsos apostolos et per viduam et per Cresum ditissimum exemplarem. Et dicit apud [illegible]
ea et vera religione sicut de Iacobo et Iohanne. Marc. xii et Luc. xxi. Respexit viduam
quae aera minuta mittit in gazophilacium et praetulit Cresi divitibus. Quae minuta et duos obo-
los · q · dicitur quadrantes in gazophilacium et in archam repositionis templi. Gazophilacium enim
vulgariter appellatur archa, vel locus in quo thesaurus vel pecunia reservatur vel ponitur ad reservandum.
In Catholicon ponitur gazophilacium [illegible]
[illegible] foramen [illegible] ad dextram ingredientibus [illegible] quae mittebantur
pecunia offerentium ad sustentationem templi reponebatur. Et dicitur gazophilacium a gaza quod lingua persica
est quod pecunia vel divitiae vel thesaurus. Et philaxe graece id est quod servare vel custodire,
unde gazophilacium quasi gazam custodiens. Et Ioh. viii ponitur [illegible] quae gazophilacium
[illegible] dicitur ibi haec verba locutus est Iesus in gazophilacio. Item dicitur quod illa vidua
praefertur Cresi divitibus. Cresus fuit quidam rex Lidorum ditissimus per quem [illegible]
figuratur divites quae mittebant munera in gazophilacium [illegible] haec vidua paupercula quae
[illegible] obolos misit. A Christo fuit praelata. Luc. xxi [illegible] respiciens autem vidit eos qui
mittebant munera sua in gazophilacium divites, vidit et quandam viduam pauperculam mittentem
aera minuta duo. Et dixit: Vere dico vobis, quia vidua haec pauper plus quam omnes
misit. Nam omnes hi ex superabundanti miserunt, haec autem ex eo quod deest ei omnem victum
suum quem habuit misit. Ideo [illegible] glorietur dives in [illegible] se magnum fecisse
[illegible] deo magna impertasse [illegible] suppleant sua dona deo, et non seipsos, quamvis
[illegible] perseverando se non deo [illegible] offerunt [illegible] Cresi et [illegible]
[illegible] relinquentes [illegible] impulsi [illegible] quam [illegible]
[illegible] impedimentum [illegible] dicit [illegible] divitis
sperare eternitatem [illegible] temporalia voluntatem quam se [illegible] cogitat esse mortuus [illegible] relinquit
[illegible]. Et [illegible] ista similia exempla [illegible] per apostolos beatus Iohannes
ad [illegible] quam [illegible] et audistis quod [illegible] ad [illegible] et [illegible]
Et quam difficile [illegible] hominibus [illegible]. Et [illegible] quam diu mundo adhaesit. Et toto tempore

Gazophilacium

Cresus rex

sic sunt contenti et hi multi cum tendencia et nullia renunciare seculo / Aut relinquere mundum / devote.

Jeronimus tangit [illegible] secularia [illegible] de iiii^or consideracionibus seu meditacionibus que potissime movere debent hominem ad contemptum mundi et renunciacionem seculi / Et est prima frequens meditacio mortis / Et certum quod morte preventus sit transiturus ad iudicium et ad eternam dampnacionem / vel ad futuram gloriam / In quo iudicio [illegible] nichil proderit [illegible] fuisse et delicias mundi ac omnem gloriam eius habuisse / Et ideo dicit scriptura Eccli vii Memorare novissima tua et in eternum non peccabis / Unde bernardus [illegible] facile contempnit omnia qui se semper cogitat moriturum. Et illa est prima consideracio / Secunda autem consideracio que movere debet ad contemptum mundi est attendere quod omnia commoda huius mundi sunt multipliciter vana, fallacia et transitoria / Eciam non conferunt secularibus suis amatoribus illa que eis secundum eorum estimacionem pollicentur / Tercia consideracio [illegible] quod status hominum secularium et mundanorum sunt plena fatigiis, fallaciis, vitiis, curis [illegible] anxietatibus / tribulacionibus, distraccionibus et infinitis [illegible] et similia [illegible] et ex corde cogitaverit et consideraverit / non solum ad renunciandum seculo inclinare deberet sed pocius ipsum a seculo isto fugaret. / Congruit huic consideracioni addere terciam consideracionem que inter ceteras maxime movere deberet ad renunciandum mundo cum pompis et concupiscenciis eius / Et est [illegible] consideracio, que et qualiter mundi amatores deliciosi, divites, gloriosi secularia consecuti fuerunt. Et quales fines habuerunt / Et quomodo [illegible] ducunt in bonis dies suos et in puncto ad inferna descendunt / Contrario autem consideratur, quid adepti sunt mundi contemptores / Et quam gloriosa est eorum memoria inter vivos / Etenim illi qui vixerunt viliter et abiecto habitu [illegible] Ideo iam in reverenciam eorum [illegible] religiones [illegible] ymaginibus [illegible] et [illegible] processionibus [illegible] / Et eorum qui viventes in hoc mundo contempti et despecti fuerunt, pulveres iam [illegible] adorant / Et in [illegible] et cantibus festive laudantur / Cum [illegible] in hoc mundo [illegible] / Et eorum reliquie [illegible] ymaginibus [illegible] et [illegible] collocantur quod olim in pulvere sederunt [illegible] ornata mundi [illegible] / Nunc sequitur quarta consideracio, que non parva ad mundanum contemptum movere nos debet / Et est meditacio vel contemplacio eternalis celestis [illegible] quam homo contempnendo ista caduca mundi [illegible] vivendo mereri potest / facilius autem [illegible] Cum celestia et eterna se confidit adepturum / Et cum [illegible] in vita felicissima [illegible] / O [illegible] ista consideracio [illegible] movere deberet ad delinquendum mundum et [illegible] in celeste [illegible] / [illegible] estimacio [illegible] felicis status [illegible] gentiles philosophos ad [illegible] de hoc mundo [illegible] incitabat / [illegible] fuerit ille Tullius qui in fine sui libri de senectute [illegible] / [illegible] studio patres vestros quos colui et dilexi videndi. Non solum quos ipse cognovi sed illos eciam de quibus audivi et legi [illegible] quos [illegible] me [illegible] nemo [illegible] potuerit / [illegible] si quis deus michi largiretur ut ex hac etate repuerescerem et in cunis vagirem valde recusarem / Nec vero velim quasi decurso spacio ad carceres a calce revocari. / Quid habet enim vita commodi / quid non pocius laboris / Et [illegible] / Neque me vixisse penitet, quoniam ita vixi ut non frustra me natum existimem. Et ex vita ita discedo tamquam ex hospicio, non tamquam ex domo / Commorandi enim natura diversorium nobis non habitandi dedit [illegible] / Et exclamando subdit O preclarum diem cum in illud divinorum concilium [illegible] proficiscar [illegible] / Cum [illegible] ex hac turba et colluvione discedam / proficiscar non ad eos solum [illegible] de quibus ante dixi [illegible] eciam ad [illegible] quo nemo vir melior natus est / [illegible] te [illegible] ille philosophus [illegible] per mortem [illegible] ad felicem [illegible] / [illegible] in hac vita [illegible] et laudabiliter vixerunt et in eorum [illegible] / Et ut [illegible] nec vellet repuerescere, et ad [illegible] / Et [illegible] ut audiret [illegible] / Neque me vixisse penitet, quoniam ita vixi ut non frustra me natum existimem / Pauci [illegible] religiosi philosophi aut Theologi se movent et [illegible] / [illegible] credunt futuram felicitatem felicissime [illegible] / [illegible] vero et [illegible] dei et cum angelis [illegible] / Si enim [illegible] philosophi [illegible] felicitatem se [illegible] ad laudabiliter [illegible] et mundi delinquendi / Et [illegible] felicitatis expectacio talis consideracio non movet [illegible] a mundo hoc [illegible] ad [illegible] / Et [illegible] sic dulcedinis parvulo mundi [illegible] sed [illegible] / [illegible] fortassis inflammat [illegible] amatores [illegible] / Et [illegible] et [illegible] / [illegible] allegat / Et [illegible] in [illegible] est [illegible] apud [illegible] seculo relinquendo omnia

meditacio mortis

Prima consideracio — novissima — tua memor

Secunda consideracio

3a consideracio

4a consideracio

Et in aliis [illegible] visum est esse de intencione beati Ieronimi quod presentis [illegible] [illegible] seculi regis abdicatorum [illegible] ex [illegible] / Ideo posset [illegible] / verum status [illegible] seculi [illegible] per[illegible] perior tanto et perfectior / Et ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] / nec audeo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] magis [illegible] hic [illegible]

Incipit prologus in penthatheucum

Desiderii mei desideratas accepi epistolas qui quodam presagio futurorum cum daniele sortitus est nomen obsecrantis ut translatum in latinam linguam de hebreo sermone pentatheucum nostrorum auribus traderem. periculosum opus certe et obtrectatorum latratibus patens. qui me asserunt in lxx. interpretum suggillatione nova pro veteribus cudere ita ingenium quasi vinum probantes. Cum ego sepissime testatus sim me pro virili portione in tabernaculo offerre que possim nec opes alterius aliorum paupertate fedari.

Iam domino credente generalem prologo expedito in tota biblia [illegible] quo [illegible] [illegible] et commendatur sacra scriptura [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] et multiplex [illegible] / Et [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / Iam [illegible] in illo prologo [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] ad [illegible] libros [illegible] [illegible] latinis translatis [illegible] / Tamen b. Ieronimus transtulit libros [illegible] de hebreo sermone in latinum / [illegible] quia translatores ille [illegible] [illegible] de hebreo in grecum et de greco in latinum / multas hebrayce [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] translatorum / Et hic scribit b. Ieronimus ad [illegible] [illegible] desiderium [illegible] [illegible] familiarem [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] plenius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] beato Ieronimo [illegible] translatorum [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] b. Ieronimus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] prologum [illegible] [illegible] in 2o libro contra ruffinum prologus [illegible] / Epistola [illegible] ad paulinum [illegible] prologos [illegible] [illegible] [illegible] biblie prologum [illegible] [illegible] [illegible] ad ruffinum / Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ista nomina prologus prohemium prefatio et argumentum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] introductiva / Est [illegible] prologus in libro [illegible] introductorius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ante [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] prologus [illegible] de libro / Item est prologus in libro qui est [illegible] libri et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod dedit illi [illegible] / [illegible] prologus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] prefatio vel prolocutio / Et [illegible] prologus [illegible] prologus [illegible] [illegible] [illegible] / Prohemium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] prohemium [illegible] prohemialis [illegible] [illegible] prohemium [illegible] [illegible] ad [illegible] / Prefatio [illegible] prolocutio [illegible] / Argumentum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] unde apis argumentosa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Et [illegible] iste prologus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] translatorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nove translacionis pentatheuci [illegible] [illegible] [illegible] librorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] libro [illegible] [illegible] [illegible] / Nunc [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] opus periculosum et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] patebunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] observantes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] pro [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] dilecti amici et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] amor [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / desideratas accepi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] desiderata [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] periculoso opus [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] hic [illegible] b. Ieronimus / quia [illegible] in scribendo [illegible] et utili [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] laborem [illegible] desiderius [illegible] postulabat / Ieronimus [illegible] [illegible] [illegible]

et periculosum [illegible] desiderii fortiter [illegible] ut doceret desideria [illegible] daniele [illegible]
daniel vir desideriorum [illegible] [illegible] et hec [illegible] [illegible] quia [illegible] [illegible] ut [illegible]
[illegible] ut [illegible] spiritus sancti [illegible] ut [illegible] [illegible] vir desideriorum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] daniele [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] daniel
[illegible] vir desideriorum [illegible] ab angelo sicut iste desideriis appellatur [illegible] [illegible] [illegible]
fuit [illegible] [illegible] et [illegible] quod desiderabilis [illegible] [illegible] et [illegible] desideriis
replenda [illegible] quod desiderabile erat postulatum [illegible] [illegible] quod [illegible] videlicet
ut transferret in latinam lingua de hebrea [illegible] pentatheucum [illegible] [illegible] [illegible] est
[illegible] [illegible] liber [illegible] [illegible] tradendum [illegible] latinorum desiderabat [illegible]
ille [illegible] [illegible] de hebreo [illegible] in latinum [illegible] librorum [illegible] translationem [illegible] ante
[illegible] solum translati de greco [illegible] de lxx interpretum [illegible] in latinum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] translatio [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] de exemplari [illegible] [illegible]
aliud ydiomate [illegible] [illegible] integrior et [illegible] [illegible] per lingwam mediam [illegible] [illegible] aliud
ydioma [illegible] [illegible] et vinum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vigorem
[illegible] [illegible] [illegible] de vase in vas [illegible] periculosum opus
In hac [illegible] [illegible] opus laboriosum [illegible] [illegible] detractionem [illegible] [illegible] difficultatem [illegible]
[illegible] facilitatem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliud opus fuit periculosum [illegible] [illegible] obstinatie
translationis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] forte in transferendo ab aliquo talium [illegible] [illegible] aliquem [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
aliquos [illegible] [illegible] in latino quod non habetur in hebreo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in aliis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] periculosum [illegible] forte
[illegible] [illegible] [illegible] et detractionibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] periculosum opus [illegible] [illegible]
[illegible] et obtrectatorum [illegible] [illegible] detractorum [illegible] latrantibus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] latrant et dentibus lacerant [illegible] obtrectatores [illegible]
[illegible] latrantibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] detractores [illegible] [illegible] lxx
interpretum sugillationem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nova [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sugillare [illegible] [illegible] [illegible] gula [illegible] homo [illegible]
loquitur [illegible] [illegible] latrantibus illorum [illegible] opus [illegible] tria [illegible] [illegible] [illegible]
maledicentis [illegible] linguas [illegible] [illegible] manifestius opus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] adulator [illegible] detractor [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] bonum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] detractores aliorum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] dilatant [illegible] in aliis
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] virulentam [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] detractores lingwe [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] latrantibus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] habentes [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] detractorum et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] triplex maligni [illegible] designatur [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] obtrectatores latrantibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in lxx [illegible] [illegible]
nova [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] lxx interpretum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] translationem lxx [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] de [illegible] hebreo in grecum [illegible] maligni [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] opiniones [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] possimus [illegible] [illegible] [illegible]
videntur [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ingenio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ingenio [illegible] opus ingenio [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] novo [illegible] veteri deferet [illegible] [illegible] [illegible]

daniel

unde
[illegible] liber [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de hebreo [illegible] latinum [illegible]

Sugillacio

tria vibrant maledicentis lingwas

subtilitatem veterum defecit. Et per ingenium quod vinum perhibetur [illegible] videretur ingenium moder-
norum [illegible] spumam simplicem. Sicut vinum novum spumat et est [illegible] inflatum et fit
[illegible]. Sic [illegible] indicit de modernis quod sunt inflati et simplices, vel sicut vinum vetus
est melius et purius novo. Sic ipsi detractores dixerunt veteres subtilioribus ingeniis floruisse
quam modernos. Et veterum tractatus modernis esse meliores. Contra quorum opinionem po-
test [illegible] in primo [illegible] quanto sunt iuniores tanto perspica-
ciores et ingeniis floruisse et valuisse diligentia. [illegible] talem opinionem et experientia [illegible] con-
sumpta in operibus artificialibus modernis, ut sunt picture, edificia [illegible] que absque compa-
ratione sunt subtiliora antiquis. Item apparet de quampluribus subtilitatum inventionibus [illegible]
[illegible] ulterius quam antiquorum temporum rudimenta ad perfectionem [illegible] sunt
[illegible] illos et quod invenerunt moderni temporis sunt [illegible] meliores [illegible] pru-
dentiores [illegible] inventores antiquitatis. Et [illegible] modo inveniret ad perfectum usum et [illegible]
[illegible] olim. Si dicatur antiqui fuerunt meliores complexionis et diuturnioris vite [illegible]
[illegible] ad originem [illegible] humani [illegible] bonitatem complexionis [illegible] videtur bonitas
ingenii. Et [illegible] complexionis ex [illegible] humani ingenia hominum videtur
deteriorari. Respondetur quod licet olim homines fuerunt fortiores in [illegible] et longioris
vite, et [illegible] ad hoc [illegible] fuerunt melioris complexionis quam homines huius temporis,
non tamen sequitur ex illo quod [illegible] fuerunt melioris et [illegible] complexionis et [illegible]
dispositionis [illegible] bonitate seu subtilitate ingenii. Quia ex alia complexione oritur fortitudo
hominis [illegible] vires animales et diuturnitas vite, et ex alia subtilitas ingenii [illegible]
secundum Aristotelem [illegible] problematum [illegible] omnes illustres in studiis fuerunt melancolici. Et tamen com-
plexio melancolica non est nobilissima [illegible]. Item [illegible] complexionis [illegible]
[illegible] formica et tamen valde ingeniosior et industrior est formica [illegible]
[illegible] homines subtiliores et valde ingeniosiores sunt [illegible] vite, et e converso
homines fortes et longevi sunt tardi ingenii. Item [illegible] problematibus
[illegible] infantia [illegible] et [illegible]
[illegible] amplius intelligunt et [illegible]. Et [illegible] unde ho-
mines esse debent [illegible] ingenii et intelligentie [illegible] olim. Et hoc [illegible]
[illegible] procedit et vergit ad occasum [illegible] vellet similitudo de [illegible]
[illegible] et [illegible]. Et [illegible] de etatibus mundi et etatibus hominis
[illegible] in ultima sua etate [illegible] incipit delirare [illegible]
[illegible] ultima etate mundi homines incipient notabiliter desipere, delirare et [illegible] in [illegible]
[illegible]. Patet quod [illegible] opinionis detractorum, quod assumpserunt [illegible]
quod [illegible] vinum [illegible] et melius [illegible] ingenia veterum subtiliora fuerunt. Et [illegible]
ad [illegible] similitudo [illegible] vinum novum [illegible] et [illegible]
[illegible] successu temporis fit [illegible] et digestum. Ideo potius
veterum ingenia [illegible] et [illegible] comparantur vino novo [illegible] et [illegible]
[illegible] et posteriores vino veteri claro et [illegible] defecato. [illegible] fuerunt ingenia
[illegible] digesta [illegible] et defecata a [illegible]
[illegible] moderni ingenii potius vino veteri et claro sunt comparanda. Et [illegible]
[illegible] detractores ingenii [illegible] vinum [illegible]. [illegible] intellectum [illegible]
[illegible] Quam dicit ingenium est vinum [illegible] quod
veteres [illegible] dicit [illegible] et alios modernos vocat philosophos et theologos esse
[illegible] et inflatos [illegible]. Nam novum vinum [illegible] spumat et ingenium [illegible]
[illegible] et [illegible] despiciunt et [illegible]
[illegible] et [illegible]. Cum [illegible]
[illegible] et [illegible] portionem in tabernaculo dei [illegible] in [illegible]
offerre quod possunt [illegible] plage [illegible] libri [illegible] in tabernaculo dei offerunt
[illegible] et argentum et lapides preciosos [illegible] offerunt
Et hoc [illegible] portionem [illegible] paupertate [illegible]
portionem [illegible] pro parte [illegible] leges [illegible] heredibus filiis
[illegible] portionem [illegible] laborat [illegible] pro-
posse. Et [illegible] opes [illegible] paupertate [illegible] testamento [illegible]
[illegible] oblatio [illegible] per oblationem [illegible]

veteres
Rom

[illegible] melancolici

[illegible]
[illegible]

quo
quo
oppinio
Cuius modi
desiderius
aliud modus
p^a ppositio
2^a ppositio
3^a ppositio

[illegible] fideliter sedent [illegible] inspirauit ei deuotus / ¶ Iuxta illud quod scriptum est primo [illegible] *iste textus [illegible]*
dixit b. Jeronimus cum quodam presagio futurorum [illegible] et nomen eius ¶ Contra pro uno in quantum
prout nomen [illegible] conditiones et circa homines / ¶ Et [illegible] per [illegible] Johannis in [illegible] Item ad
[illegible] li. in ethic. c. vi. quod plerique [illegible] ex propriis [illegible] nomen [illegible]
quibus ita [illegible] inuenta sunt [illegible] sed [illegible] corum [illegible]
¶ Oppinio [illegible] que [illegible] esse ut posse esse aliqua [illegible]
[illegible] ex propriis nominibus hominum de ipsorum conditionibus et eventibus / Et [illegible] quia per
doctores catholicos et [illegible] supersticiosas / Item quedam supersticiose [illegible] / volentes
ex [illegible] nominum cognoscere quales homines sunt et que eis accidunt et que futura sunt et
[illegible] debemus [illegible] sit / et alia [illegible]
¶ Responsio aliqualis ad illud quod [illegible] nomen est [illegible] ex impositione et dispositione [illegible]
nominis contingit aliquid [illegible] ut sicut intelligi de illo cuius est nomen / ¶ Primo attendendum est [illegible]
nomen [illegible] aliquid appellatum in se [illegible] in aliquo eius [illegible] et in proposito de hoc nomine desi-
derius / [illegible] inter [illegible] appellantur et [illegible] desiderium [illegible] similiter est [illegible]
nominibus propriis felicitas [illegible] / ¶ Secundo hic est attendendum [illegible] nominis propri
ex aliis verbis significantibus integris et corruptis / ¶ Et hoc nomen [illegible] impositum [illegible] depe-
[illegible] ut desiderium [illegible] / ¶ Secundo ex ipso nomine intelligi potest aliquid [illegible] cuius est
nomen [illegible] aliquas [illegible] significantes ex [illegible] syllabarum cum nomen proprium [illegible]
[illegible] et [illegible] significantes in latino ut in alio ydiomate ex [illegible]
[illegible] nomen [illegible] et respondens ut [illegible] ad illud cuius est nomen / ¶ Quarto contingit
aliquid intelligi ex nomine de aliquo attendendo [illegible] ut [illegible] quia [illegible]
ex prologo [illegible] / [illegible] ut [illegible] delectantur in [illegible] et [illegible]
[illegible] ut gens ferox et [illegible] et [illegible] delectantur [illegible]
et [illegible] ut sunt [illegible] phalazar [illegible] / Et gens mansueta [illegible]
mansuete et modeste [illegible] / Et quod [illegible] passiones [illegible]
[illegible] quia aliquis [illegible] iratus [illegible] et alius mansuetus et alius [illegible]
et alius [illegible] / Et propter hoc attendendo [illegible] ad qualitatem nominis [illegible] et [illegible]
[illegible] ad modum [illegible] intelligi potest quedam conditio [illegible] hominis / [illegible]
[illegible] ut [illegible] ista nomina / Et maxime [illegible] valet [illegible] et [illegible]
[illegible] / Et dixi in principio [illegible] / quia quodam modo contingit ex nomine [illegible]
intelligi [illegible] ut sicut de illo cuius est nomen [illegible] ut sicut [illegible] illud [illegible]
[illegible] auctore alkindus de radiis stellarum [illegible] in [illegible] nomine
[illegible] eius [illegible] et conditiones [illegible] quod qui [illegible] nomen [illegible] in illo [illegible]
[illegible] et [illegible] ut [illegible] quod [illegible]
et supersticiosum est / ¶ [illegible] pono aliquas propositiones [illegible] prima est [illegible] quod
[illegible] nomen [illegible] originale impositionem ut aliquo [illegible] sed aliorum conditionem
vel [illegible] / [illegible] patris [illegible]
[illegible] impositio nominis dependet a libero [illegible] hominum quod [illegible] ad hoc [illegible]
[illegible] ut [illegible] / quia [illegible] imponunt filiis suis nomina [illegible]
[illegible] vel [illegible] attendendo [illegible] / ¶ 2^a propositio est [illegible] ut [illegible] quod [illegible]
nomen [illegible] originale eius impositionem [illegible] aliqua lingua [illegible] / [illegible] que [illegible]
est quod [illegible] aliquid sicut / [illegible] aliquo ydiomate significabat impo-
[illegible] nomine [illegible] ut [illegible] dicit ix li. ethicorum quod [illegible]
nomina antiqua et [illegible] plurimum [illegible] originale [illegible]
[illegible] propositio vera / ¶ 3^a propositio quod [illegible] nomine [illegible] ut [illegible]
[illegible] ex [illegible] impositionem vel ex [illegible] ut ex diuina dispositione
[illegible] ex [illegible] / ¶ Ista propositio [illegible] prima [illegible] ex deductione
[illegible] quod [illegible] nomina imposita [illegible] ad [illegible]
[illegible] nomina [illegible] ex speciali
diuina [illegible] imposita ut [illegible] b. Johannis baptiste [illegible] ix li. [illegible] et
ix ethicorum [illegible] ex speciali diuina dispositione [illegible] nominibus [illegible]
nomen [illegible] / Et quasi [illegible] ut [illegible] futura
erat illis ut [illegible] / ¶ [illegible] / [illegible] consonantia [illegible] nomen
[illegible] appellatoris / [illegible] sortiunt [illegible] dispositi habent [illegible]

ipsa nomina [illegible] plurimi [illegible] hic nomina qui [illegible]
de [illegible] in complexionibus [illegible] item aliquando pessimus [illegible] optime
[illegible] ex quibus sequitur [illegible] septem [illegible]
occulta dispositione celi vel nature latet in nominibus [illegible] et fortune [illegible]
[illegible] valde [illegible] et [illegible] et ideo
ut [illegible] obmitto et [illegible] nomina [illegible]
[illegible] filiis suis imponere [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ut plurimum ex nominibus appellatiuis [illegible]
[illegible]
[illegible] in polonia
[illegible] sorech [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] (Sequitur)
nomina [illegible] hebraica

Quod ut auderem Origenis me studium prouocauit qui editioni antique translationem
Theodotionis miscuit asterisco et obelo id est stella et veru opus omne distinguens
dum aut illucescere facit que minus ante fuerant aut superflua queque iugulat
et confodit [illegible] et apostolorum auctoritas promulgauit in quibus
multa de veteri testamento legimus que in nostris codicibus non habentur ut est illud ex
egipto vocaui filium meum Et quoniam vocabitur [illegible]
[illegible] de ventre eius fluent aque viue Et que nec oculus vidit
[illegible] que preparauit deus diligentibus se Et
multa alia que [illegible] desiderant Interrogemus ergo eos ubi hec
scripta sunt et cum dicere non potuerint de libris hebraicis proferamus
[illegible] in ysaia [illegible] in zacharia [illegible] in prouerbiis
[illegible] in ysaia [illegible] multi ignorant
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Sorech i. bona vite vel optima vitis [illegible]

suo labore nisus est corrigere et emendare ex aliis translationibus translationem lxx interpretum. Iterum de origene dicit Jeronimus in libro illustrium virorum: Origenes Alexandrie dictus [illegible] etatis sue anno catheseon id est doctrinarum opus aggressus per multos annos floruit. Qui [illegible] quod tantum habuit in scripturis sacris studium ut etiam linguam hebraicam contra etatis gentis quoque sue naturam edisceret. Et exceptis lxx interpretibus alias quoque editiones in unum congregavit, Aquile scilicet Pontici proseliti et Theodotionis Ebionei et Symmachi eiusdem dogmatis. De isto etiam Origene laudibus eius et studio viri et sancti multa et mira scripsit Eusebius in historiis ecclesiasticis, que hic propter brevitatem omittuntur. Et sequitur: Cum Origenes editioni antique translationis lxx que translata est de hebreo in grecum translationem Theodotionis miscuit, signis compluribus [illegible] et [illegible] asterisco et obelo, id est stella et veru, totum opus distinguens. Asteriscus autem dicitur ab astron quod est sydus et yscos quod est virgula, quasi signum astri. Unde asteriscus est figura in modum stelle facta, que ponebat Origenes ubi aliquid addebat translationi lxx de translatione Theodotionis ut sic pateret aliquid esse additum quod lxx obmiserunt. Et obelos grece dicitur sagitta quod per appositionem [illegible] obelos in greco quod apud latinos obelus dicitur. Et obelus est figura in modum virgule facta [illegible] quam ponebat ubi aliquid a lxx suppletum positum erat quod non erat in hebraica veritate ut scilicet sagitta iugularet et confoderet suppleta. Asteriscus vero grece stella dicitur latine, obelus sagitta. Quorum autem illucescere facit asteriscus, quod [illegible] in translatione lxx aut suppleta quasi iugulat et confodit, id est tollenda signat. Et hec fecit [illegible] in libris que evangelistis in eorum [illegible] et apostolus in epistolis [illegible] promulgat, id est manifestat [illegible] promulgata dicit ipse propheta et manifesto multa [illegible]

~~[illegible]~~

Sciendum tamen quod antiquam ~~[illegible]~~ editionem appellat translationem lxx interpretum que ceteris translationibus divinarum scripturarum de hebreo in grecum antiquior fuit ut apparebit. Ad evidentiam autem predictorum planiorem declarationem. Et totius huius prologi et aliorum prologorum totius biblie [illegible] sciendum multe fuerunt translationes divinarum scripturarum de lingua in linguam ut etiam patet per Augustinum de civitate dei libro 18 c. 43. Et Ysidorus in libro ethimologiarum [illegible] ubi primo loco est de lxx interpretibus subiungit [illegible] et alii interpretes qui modernorum ex hebrea in grecum [illegible] eloquia transtulerunt, scilicet Aquila, Symmachus et Theodotio. Sed [illegible] et vulgata illa interpretatio cuius auctor non apparet. Et ob hoc sine nomine auctoris quinta editio nuncupatur. Septimam et octavam editionem Origenes miro labore repperit et cum ceteris editionibus id est translationibus comparavit. Correxit etiam Origenes translationem per asteriscum et obelum. Et illa correctio vocatur translatio origenis. Et sic patet quod adhuc alia fuerit. Iste sunt que translate de hebreo in grecum. Qui autem de greco in latinum plures fuerunt ut referunt doctores [illegible]. Et latini plures stili utriusque lingue scripturas sacras [illegible] in latinum transtulerunt. Et hec de translationibus mediis que fuerunt [illegible] ad editionem [illegible] translationem antiquissimam lxx interpretum et novissimam scilicet a beato Jeronimo.

De lxx interpretibus et eorum translatione de qua hic magister et [illegible] sicut scribitur in historiis. Anno mundi 4710 [illegible] Ptholomei Philadelphi lxx interpretes floruerunt. Post quos Aquila quintus interpres scripturas de hebraico in grecum [illegible] Adriano regnante. Et post alios videlicet Theodotion. Deinde post annos 30 Symmachus transtulit ut habetur in libro breviario de [illegible] biblie et exponitur hunc novum interpretem. Plenius autem tangit historiam de lxx interpretibus Augustinus 18 de civitate dei c. 42. Deinde [illegible] pro pure scripture [illegible] omnibus aliis scripturis sunt [illegible] scilicet has sacras litteras [illegible] unus Ptholomeorum regum Egypti nosse studuit et [illegible] habere. Nam post Alexandrum Macedonem qui magnus Alexander cognominatus est mortuo et eius latissimo imperio diviso Ptholomei reges habere ceperunt Egyptum. Quorum primus Lagi filius multos ex Judea captivos in Egyptum transtulit. Huic autem successit alius Ptholomeus qui est appellatus Philadelphus omnes quos [illegible] adduxerat captivos liberos redire permisit. Insuper et dona regia in templum dei misit in Jerusalem. Et petivit ab Eleazaro tunc pontifice dari sibi scripturas quas audierat fama predicante divinas esse. Et ideo cupiebat illas habere in sua bibliotheca quam nobilissimam fecerat. Unde Ysidorus in ethimologiarum c. 3: Ptholomeus Philadelphus omnis litterature sagacissimus [illegible] omnium scripturis [illegible] scripturas in bibliotheca sua, id est librarium suum, contulit. Sed lxx milia librorum huius temporibus Alexandrie inventa sunt. Iste ergo Ptholomeus ut inveniret [illegible] ubi sibi eius Eleazarus pontifex misisset ei scripturas in sermone hebraico, requisivit ut ei mitteret inde peritos eas interpretari sibi in grecum. Et dati sunt ei lxx [illegible]

d[e] lxx interpretibus

asteriscus

obelus

Deinde

lxx milia librorum

Nota Eleazarus pontifex [illegible] elegit ut probet [illegible] Moysi [illegible] 12 [illegible] apud eum [illegible] de hebreo in grecum [illegible] spiritu inspirati omnes [illegible]

[illegible] de singulis 12 tribubus viri lingue utriusque doctissimi hebree scilicet atque grece. [illegible]
ut lxx vocentur tam optime consentiendo. Et dicit Augustinus quod hanc translacionem 10 interpretes tanquam
sola esset sic [illegible] ecclesia. Et quod venit [illegible] ipsi [illegible] quamvis plures quam [illegible] alia sit ignorata.
Et [illegible] quod ex hac lxx interpretacione est in latinam linguam interpretatum [illegible] quod ecclesie latine te-
net ut dicit Augustinus. Et quare factum est quod [illegible] interpretatio esse [illegible] biblia propter gentiles. Nichil mi-
nus sed propter ipsos illius dispositionem et [illegible] [illegible] voluit divinas scripturas
[illegible] gentibus sicut ipsis iudeis. Et quod illi interpretes 12 qui post divinas scripturas [illegible]
[illegible] gentibus divinitus admoniti ut dicit Augustinus [illegible] aliqua obmiserunt et aliqua addi-
derunt. Et aliqua aliter quam ad [illegible] translatum [illegible] quod ut dicit Augustinus [illegible]
[illegible] codices grecos [illegible] interpretationibus lxx ex hebreis codicibus [illegible]
[illegible] Et [illegible] que hebrei non habebant et lxx posuit. [illegible]
[illegible] in hebreo [illegible] apud 10 [illegible] Et illa signis [illegible] stellule
[illegible] ad caput [illegible] notaverit que signa asteriscos vocant. Illa vero que [illegible]
hebrei habent et lxx [illegible] ad caput [illegible] signis que obelos vocant signaverit.
[illegible] ut dicit Augustinus [illegible] sunt [illegible] alias [illegible] exposuerunt
et explicare [illegible] utriusque codicibus inspectis [illegible] Et [illegible] ut dicit Augustinus ut oportet
nichil aliud [illegible] in scripturis [illegible] spiritus [illegible]
[illegible] in hebreis codicibus et non est apud interpretes lxx [illegible] per alios prophetas
[illegible] in hebreis [illegible] apud lxx in hebreis [illegible] per ipsos [illegible]
[illegible] per alios [illegible] Et [illegible] lxx interpretes et
[illegible] per alios [illegible] scripturas [illegible] alia per [illegible] per
[illegible] per [illegible] per [illegible] dixit
ut voluit. [illegible] apud [illegible] per [illegible] dicere voluit [illegible]
[illegible] ut illi [illegible] interpretando [illegible] alios interpretando. Et [illegible] ut
[illegible] interpretes [illegible] accepit ut illas scripturas
dicit Augustinus [illegible] gentibus [illegible] crederunt [illegible]
[illegible] Iste [illegible] de interpretibus [illegible]
[illegible] scripturas [illegible] intelligi [illegible]
[illegible] interpretationibus [illegible] scripturas [illegible] asterisco et obelo [illegible] distinguerentur. [illegible]
[illegible] translationem Theodotionis [illegible] textu hebraico
[illegible] translatio lxx [illegible] textu hebraico
[illegible] de translacione Theodotionis supplevit [illegible] Et [illegible] supplementa posuit
[illegible] asteriscos [illegible] Et sub [illegible] et non habent in translacione
Theodotionis [illegible] supplevit et [illegible] interpre-
[illegible] Et talis [illegible] obelus [illegible] in greco [illegible] et [illegible]
[illegible] Et [illegible] ut dicit Ieronimus in [illegible] per asteriscos Origenes [illegible]
[illegible] in translacione 10 interpretum [illegible] Ieronimus in [illegible]
[illegible] Et est [illegible] quod [illegible] translacione lxx interpretum [illegible] asteriscos
et obelos [illegible] signis [illegible] et [illegible] Et hoc fecit [illegible] ex textu hebraico
[illegible] ex translacione Theodotionis. Et [illegible] possumus [illegible]
[illegible] Origenes [illegible] solicitudo et diligentia [illegible] antiquis fidelibus in divinis scripturis
[illegible] labore et [illegible] et plene [illegible] et examinandas [illegible] quod nichil de di-
[illegible] lingua hebraica apud iudeos quod non [illegible] per
[illegible] studiosos [illegible] Et [illegible] scriptis et [illegible]
[illegible] de veteri testamento [illegible] que in [illegible] non [illegible] lxx [illegible]
[illegible] in [illegible] de hebreo in latinum
[illegible] in [illegible] lxx interpretibus [illegible] in novo testamento [illegible] et in
hebraica biblia invenitur [illegible] in [illegible] Et [illegible] illud
Ex egipto vocavi filium meum quod ponitur [illegible] 2 Et in veteri testamento [illegible] hebraica veritate
[illegible] 10 [illegible] Israel et dilexi eum et ex egipto vocavi filium meum
[illegible] lxx [illegible] Israel et dilexi eum et ex egipto vocavi filium [illegible]
[illegible] illud [illegible] 2 [illegible] Nazareus vocabitur de quo dicit Ieronimus in epistola ad Pammachium de
optimo genere interpretandi quod [illegible] ubi [illegible] dicere [illegible]

fl. 262

flos [illegible] radix eius ascendet, secundum hebraicum [illegible] Hebr. [illegible] virga de radice yesse, et nazareus de radice eius ascendet. [illegible] Johannis [illegible] Et videbunt in quem transfixerunt [illegible] Zacharie 12 Hebr. [illegible] appareat ad [illegible] translatio [illegible] in latinum [illegible]

[illegible] dictum est illud Johannis vii flumina de ventre eius fluent aque vive [illegible] hebr. [illegible] ubi dicitur derivetur fontes tui foras [illegible] hebraice lingue [illegible] flumina de ventre eius fluent [illegible] alii dicunt quod [illegible] ubi nos habemus venia vite [illegible] hebrei habent flumina de ventre eius [illegible] glo. [illegible] dicta auctoritas [illegible] Johannis [illegible] dubitat [illegible] secundum hebraicum [illegible] auctoritatem in tali forma [illegible] potius [illegible] fontes tui foras [illegible] vite [illegible] secundum hebraicum [illegible] Nec [illegible] Johannis [illegible] principaliter [illegible] et vulgarium [illegible] Et [illegible] multiplices [illegible] illius [illegible] Et [illegible] hebraice lingue [illegible] aliquibus locis [illegible] hebraico [illegible] clare [illegible] apparet. Et [illegible] et maxime ad excludendum cavillacionem et refrigerandum [illegible] de sacris [illegible] bibliam [illegible] Et ideo [illegible] Et [illegible] per [illegible] lingwas [illegible] infidelium [illegible] pericia [illegible] in notitia [illegible] hebraice, arabice [illegible] sarracenorum [illegible] et caldaice [illegible] caldeorum [illegible] in studiis [illegible] lingwis in curia Romana, Parisius, Oxonie, Bononie. Et [illegible] Salamancie. Et [illegible] in quarum lingwarum illarum [illegible] fideles periti [illegible] et [illegible] curia Romana [illegible] lingwis [illegible] regnum Francie [illegible] lingwas [illegible] lingwis [illegible] ordinacionem [illegible] de lingwa [illegible] dicitur ysodorus [illegible] Tres sunt lingue sacre: hebrea, greca et latina [illegible] in toto orbe [illegible] tribus lingwis [illegible] pilatus [illegible] scripta [illegible] ysodorus [illegible] trium lingwarum cognitio [illegible] ad aliorum [illegible] lingwa [illegible] dicitur [illegible] illius [illegible] greca [illegible] in tali lingwa [illegible] Cum vero [illegible] ysodori [illegible] illius lingwe [illegible] sed [illegible] et [illegible] et [illegible] et [illegible] plurimorum [illegible] dicta [illegible] in [illegible] [illegible] dictum [illegible] illud [illegible] ad [illegible] Nec [illegible] hebraicum [illegible] Hebr. [illegible] Nec [illegible] in [illegible] Et [illegible] et [illegible] et multa alia [illegible] in [illegible] vel potius sinthagma [illegible] [illegible] illud [illegible] ad [illegible] de [illegible]

Marginalia:

hebrea / greca / latina – lingue

+ aliquis planius [illegible]

Sinthagma

+ [illegible] hec scripta [illegible]

[illegible] hebraicis [illegible] in [illegible] 12 [illegible] de [illegible]

de aliis multis [illegible] in translacione [illegible] a suo habentur. Ut alibi habentur que in textu hebraico
[illegible] quibus [illegible] patet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] videbatur.
Sed nostra est plena et fidelis translacio divine scripture immediate de hebreo sumpta in latinum
[illegible] in hac [illegible] ut [illegible] allegata scripta in antiquis scripturis [illegible] non inveniuntur
in translacione [illegible] [illegible]. Et ita [illegible] discrepancia lxx et aliorum interpretum [illegible]
[illegible] [illegible] male [illegible] et [illegible] et [illegible] biblia scripta ut [illegible]
[illegible] fidem et religionem [illegible] fidelis et ad [illegible] immediate de
hebreo in latinum divine scripture translacio. [illegible] ut colligitur ex aliis [illegible] et
multis [illegible] translacionibus erat [illegible] confusio et discrepancia inter plures translaciones [illegible]
[illegible] ab hebraico textu [illegible] translaciones [illegible] ecclesia [illegible] discrepancie [illegible] fidei et
religioni [illegible] expediebat [illegible] ad originale [illegible] tota ecclesia concordaret
in una auctentica et plena translacione [illegible] scripture ut [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] aliquid [illegible] [illegible] [illegible]
ad fidem [illegible] utroque esse [illegible] lingwe potius [illegible] unde [illegible] in aliud per
interpretes [illegible]. [illegible] potuit ignorare [illegible] aliquorum translacionem [illegible]
Theodotion fuit hereticus de secta Hebionitarum [illegible] et Symachus [illegible] impia [illegible]
translacione in utraque lingwa scilicet hebrea et greca [illegible] [illegible] et [illegible] translacionem [illegible]
[illegible] potius discrepancie translacionis [illegible] ab hebraica
veritate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et sequitur [illegible]

Quod multi ignorantes apocrifora deliramenta sectantur, et hebreas nenias libris
autenticis preferunt. Causas erroris non est meum exponere. Judei prudenti factum di-
cunt esse consilio, ne Ptholomeus unius dei cultor etiam apud hebreos duplicem divinitatem
deprehenderet. Quod maxime idcirco faciebant, quia in Platonis dogma cadere
videbatur. Denique ubicumque sacratum aliquid scriptura testatur de patre et filio et spiritu sancto
aut aliter interpretati sunt, aut omnino tacuerunt, ut et regi satisfacerent et archanum fidei
non vulgarent. Et nescio quis primus auctor lxx cellulas Alexandrie mendacio
suo exstruxerit, quibus divisi eadem scriptitarent, cum Aristheus eiusdem Ptholomei ype-
raspistes et non multo post tempore Josephus nichil tale retulerint, sed in una
basilica congregatos contulisse scribant, non prophetasse. Aliud est enim esse vatem, aliud
interpretem. Ibi spiritus ventura predicit, hic erudicio et verborum copia ea que intelligit
transfert. Nisi forte putandus est Tullius Yconomicum Xenofontis et Platonis Protagoram
et Demostenis pro Thesifonte afflatus rethorico spiritu transtulisse. Aut aliter de eisdem
libris per lxx interpretes, aliter per apostolos spiritus sanctus testimonia texuit, ut quod illi
tacuerunt hii scriptum esse mentiti sint. Usque huc [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ista [illegible] ad [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
agressus fuit opus nove translacionis [illegible] scripture [illegible] obstantibus [illegible]
et detractoribus multis de quibus supra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
deliramenta apocrifa [illegible] multi [illegible] ex predictis [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] ecclesia [illegible] [illegible] plura [illegible] in interpretacione lxx [illegible] alle-
gata ab apostolis et [illegible] apostolis et ewangelistis haberi in textu hebraico biblie [illegible]
in translacionibus apocrifis [illegible] ut in illa [illegible] [illegible] [illegible] auctor ignoratur [illegible] apo-
crifa [illegible] [illegible] [illegible] Theodotion et Symachus fuerunt heretici, ut dixi supra [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et Origenes de mala doctrina
fuit notatus [illegible] [illegible] translaciones [illegible] non [illegible] auctoritatis [illegible] apocrifis
[illegible] alias dixi apocrifum [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] veritas
[illegible] non [illegible] dictorum translatorum scripturas dixit apocrifas [illegible] et [illegible] fabulosas [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] fabule [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] multi ignorantes apocrifora [illegible] dubiorum et opinabilium deliramenta [illegible]
[illegible] [illegible] sectantur. [illegible] apocrifa grece [illegible] latine [illegible] libri apocrifi [illegible]
[illegible] [illegible] auctor illorum ignoratur. [illegible] quia ibi [illegible] multa [illegible] [illegible] ab apo

Grece [illegible]

Theodotion hereticus
Symachus similiter

scriptura

apocrifa

[illegible] plures [illegible] ad pertinet [illegible]

[illegible] longe [illegible] a veris [illegible] hyberas [illegible] hyspanas fabulas [illegible]

[illegible] hyberi [illegible] hybere [illegible] hyspanis [illegible] apud hyspanos [illegible]

[illegible] super [illegible] fabule [illegible]

[illegible] auctoritate [illegible] hebrice lingue [illegible]

[illegible] fabulas [illegible] in allegoricis [illegible] hebraicos libros [illegible]

[illegible] hebraico [illegible] philadelphi [illegible] philosophi [illegible] hebrice [illegible]

[illegible]

olim ante adventum christi doctrinam iudei ex sacris scripturis intellexerunt prout illo tempore exigebat similiter
operare in veritate essentie. ¶ Si vero dicitur quare quo modo ex eisdem scripturis non
possit de illa trinitate [illegible] credenda convinci iudei moderni. ¶ Videtur quod hic est ratio quia iam
habent [illegible] se credendo [illegible]. Et arguunt se in studiis et prius scripture expositoribus ad oppositum
¶ Si dicatur quod audivimus eos quod possunt intelligere scripturas respiciendo illum articulum et cre-
dere, ¶ dicitur quod pars ut [illegible] [illegible] propter maliciam et obstinationem excecati sunt. ¶ Et per adm-
quod hunc adiungitur [illegible] ¶ Item [illegible] [illegible] non viderunt [illegible] ex [illegible] tam diligenter
a quibusdam principibus ad exactionem [illegible] defensi [illegible] laboribus [illegible] se intrirent
[illegible] [illegible] intellectum plures [illegible] assidue ad eos erudiendum et predicandum continua
ex scripturis [illegible] ¶ [illegible] [illegible] audiret [illegible] [illegible] [illegible] ut modo se [illegible] [illegible]
[illegible] Comparantur quibus debent in derisionem christi, quamquam [illegible] celebrantium. ¶ [illegible]
aliquas quod principes sunt causa [illegible] iudeorum ipse iudicet qui hic [illegible] [illegible] expedit
¶ Et hoc [illegible] [illegible] [illegible] sunt cause multiplices errores et discrepantie interpretationis. Io.
[illegible] [illegible] beati Ieronimi ad [illegible] nova translatio ex hebreo [illegible] in latinum ¶ Prima causa de
[illegible] fuit ut eo [illegible] ne Ptholomeus videret in doctrina pluralitatem credendo tres esse deos
[illegible] [illegible] [illegible] ¶ Secunda causa fuit quia eo [illegible] et [illegible] hebreis erat olim
[illegible] in doctrina et [illegible] [illegible] [illegible] eo [illegible] [illegible] [illegible] scripture divine
[illegible] hebreis communicande erant per interpretationem gentilibus quod aliter quam in hebreo habebant
in multis fecerunt eorum interpretatione prout expediebat tunc statui gentium. ¶ Et Ptholomeus regi
Egypti. ¶ Non enim erant misteria [illegible] [illegible] in adventu christi. Sed gentilibus [illegible]
se [illegible] [illegible] dicitur [illegible] [illegible] ne [illegible] [illegible] ad [illegible] ¶ 3a causa
esse potuit [illegible] Ptholomeus philadelphus cum valde studiosus et eruditus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] libros in sua bibliotheca. Ideo ne divine scripture viderentur [illegible]
[illegible] aliquibus [illegible] [illegible] [illegible] aut eo aliquibus [illegible] aut [illegible]
[illegible] gentium concordare. ¶ [illegible] [illegible] omnia que scripta sunt in libris biblie
esse Ptholomeus [illegible] et ab illis .lxx. interpretibus aliter ponuntur aliqua. Et aliqua obmittuntur
et aliqua adduntur. ¶ Quarta causa esse potuit multiplex transcriptio translationis que
.a. lxx. facta in quibus transcriptionibus potuit multiplex error et corruptio successive [illegible]
ex [illegible] et negligentia scriptorum. Et correctio non adhibebatur vel forte propter [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] negligentiam. ¶ Ista omnia tangit beatus Augustinus in de civitate dei. ¶ Quinta causa
esse potuit malicia hereticorum in primitiva ecclesia et maxime iudeorum [illegible] quos [illegible] [illegible] interpretatio
.lxx. [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] in principio fundatores fidei [illegible] scripture vel [illegible]
[illegible] translationis .lxx. interpretum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in multis passibus corrupte et [illegible]
et maxime [illegible] adhuc esset primi libri translationis .lxx. apud grecos fideles [illegible] [illegible]
Augustinus in de civitate dei [illegible] [illegible] quod discrepantia .lxx. interpretum ab hebraica veritate
potuit esse ex invidia [illegible] illorum [illegible] vir iudei voluit tradere [illegible] [illegible] scripturas
gentilibus. ¶ Sed quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] interpretando ethnicis et alienigenis.
Istud dicit Augustinus non est verisimile [illegible] illi .lxx. viri fuerunt venerabiles probi et electi
[illegible] [illegible] ad hoc opus. ¶ Item Ptholomeus philadelphus prout tactum fuit in precedentibus [illegible]
[illegible] multa bona fecit [illegible] [illegible] liberavit plus quam [illegible] [illegible] iudeorum qui fuerunt
in regno suo [illegible] [illegible] [illegible] per singula capita [illegible] [illegible] dragmas argenti et [illegible]
[illegible] regalia ad templum dei in Ierusalem et alias [illegible] [illegible] [illegible] nullo modo est
verisimile quod sic infideliter interpretarentur scripturas divinas [illegible] regem predictum tam
[illegible] ¶ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dispositione ut illi .lxx. viri interpretarentur eo modo quo
interpretati sunt [illegible] [illegible] [illegible] se exposuisset [illegible] regi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
erant [illegible] et infideliter interpretando. ¶ Et quod [illegible] [illegible] Augustinus de [illegible] esse quod eo
[illegible] de bibliotheca Ptholomei [illegible] [illegible] [illegible] tunc aliquid [illegible] [illegible] errore fieri
potuit [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] et in aliis [illegible] [illegible] sub [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] iudeorum. Nec [illegible]. Ab interpretatione scriptoris tribuit errori qui de bi-
bliotheca supradicti regis [illegible] [illegible] [illegible] accepit. ¶ Et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuit nova translatio [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] de hebreo in latinum quam deo providente nemo dubitet [illegible] [illegible]
[illegible] et eruditissimum Augustinus teste in epistola ad [illegible] beati Ieronimi [illegible] et
[illegible] et beatus Augustinus in de civitate dei dicit [illegible] [illegible] tunc [illegible] [illegible] presbiter Ieronimus
homo doctissimus et [illegible] [illegible] linguarum peritus [illegible] non ex greco sed ex hebreo in latinum [illegible]

De iudeis quare credant [illegible]

Secunda

1a causa

2a causa

3a causa quare fuit fiunt nova translatio post beatum Ieronimum de hebreo in latinum

4a causa

5a causa

scripturae contradicit. Et eius literam cum labore [illegible] inde fuerant esse vitiata. Septuaginta vero interpretes in multis errasse credantur. Tamen ecclesia Christi tot homines auctoritati ab Eleazaro tunc pontifice ad hoc cum operis electorum recipit [illegible] [illegible]. Sequitur apparet 2m [illegible] quod translatio

Dubium

nostra est perfecta translationum. [illegible] et antiqua auctoritas sive obstantibus discrepantiis quibuscumque et defectibus [illegible] expediens possit fortassis alicuius suspicionis oriri et modo [illegible]. [illegible] tota ecclesia fideles [illegible] [illegible] scripturis [illegible] translatio · 1a · perfunda fide et religione [illegible]. Et illa translatio esset corrupta multipliciter et defectuosa · [illegible] a veritate hebraica [illegible] vel [illegible] [illegible] inspiratione fidei [illegible] ipse apparet ex dictis. Ergo videtur saltem [illegible] aliquis audiens [illegible] [illegible] possit dubitare [illegible] [illegible] fundatum et determinationes fidei [illegible] [illegible] [illegible] ecclesie [illegible]. Vel aliquis possit [illegible] ex hoc capite [illegible] [illegible] [illegible] originaliter non vere et [illegible] ex [illegible] scripturis fundatas. Quod confirmatur · [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] super [illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] translatio · lxx · [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] ecclesie roborantur fideles [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et hec [illegible] alia translatio non [illegible] [illegible] translatio · [illegible] in aliis [illegible]. Ac eius defectus et corruptiones manifestius [illegible] [illegible] [illegible]. Pro [illegible]

Solutio dubii 1°

[illegible] huius dubii est advertendum quod primi fundatores ecclesie fidei et religionis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] doctrine [illegible] et apostoli [illegible] scripturas [illegible] cordibus [illegible]. Ergo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut dicit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Tamen [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] fundata [illegible] quod [illegible] et credenda determinantur · [illegible] [illegible] [illegible] scripturis [illegible] veteris testamenti. Et certum est quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] et indubie fundandum novum testamentum. Certum est quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad scripturas veteris testamenti vel [illegible] quod [illegible] illa scriptura [illegible] lex antiqua [illegible]. [illegible] [illegible] quod primi fundatores fidei fuerunt de iudeis [illegible] vel ex doctrina [illegible] [illegible] et alii. Vel ex revelatione [illegible] [illegible] [illegible] scripturas [illegible] hebraicam veritatem et [illegible] linguarum notitiam habuerunt et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuerunt in originalibus hebraicis scripturis quod [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] concordia 1m

Sequitur iterum [illegible] [illegible]. Quod est quod legem novam esse adeo [illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] et ex [illegible] in [illegible] Et ex [illegible] [illegible] historiis [illegible] [illegible] legem antiquam [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] possit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliquis [illegible] [illegible] indifferentibus ad [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] dicere legem [illegible] [illegible] [illegible] testamenti esse adversam legi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

2m

Sequitur [illegible] 2m quod lex nova ad [illegible] [illegible] testamenta [illegible] ut magis [illegible] et roboretur lege veteri [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. 3m quod fides seu lex [illegible] [illegible] et in [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible]. [illegible] quod [illegible] scripture antique [illegible] [illegible] [illegible].

3m

4m

4m [illegible] est quod non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vere [illegible] fidei [illegible] roborationis quibus [illegible] [illegible] expediat [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] modo [illegible] et in se [illegible] et [illegible] fuerit. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] possit et amplius [illegible]. Ex [illegible] posset [illegible] [illegible] [illegible] de perfectione legis · [illegible] [illegible]

de perfectione legis [illegible]

[illegible] lex Christi sit legum ultima et perfectissima. De hoc [illegible] et multis aliis [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] · et in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sequitur [illegible] dubium ad [illegible] de [illegible] scripturam [illegible] [illegible] scripture [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] in

questio

hebreo. [illegible] [illegible] [illegible] est advertendum quod [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] scripture · [illegible] ex [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vocabula [illegible] ex [illegible] [illegible] · ut [illegible] · [illegible] [illegible] · ordine ac [illegible] · et [illegible] [illegible] · [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] ex [illegible] [illegible]. [illegible] ex modo [illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] et modis [illegible]. [illegible] [illegible] posset est per exempla declarari · [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod talibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · ex [illegible] [illegible] scripture [illegible] · [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est quod [illegible]

p[ri]a [illegible]

[illegible] intelligi [illegible] · ex hebraicis scripturis que non [illegible] ex latinis et [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] lingue [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] · et [illegible]. [illegible] quibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] allegat [illegible] [illegible] 38 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

·S·ch·s·

scripturam sacram cuiusque lingue proprietate accipiendam est. Item 11. Omnis lingua quedam propria locucionum genera habet que cum in aliam transferuntur videntur absurda. Hec ibi. Et ideo in translacione hebraici sermonis in latinum non potuit omnis proprietas locucionum et dictionum servari. Secunda propositio est quod omnes sensus divine scripture litteralis et spiritualis allegoricus et tropologicus vel anagogicus, qui tamen ex proprietate vocis et translacione dictionum sumuntur, ita integre in translacione latina sicut hebraica [illegible] quia illa [illegible] sensus [illegible] precipue intendunt non occurrit in translacione scripture de hebreo in latinum [illegible]. Sed poterunt [illegible]

3a propositio est [illegible] intelligi [illegible] notari vel significari in dictis aliis scripture, sunt de [illegible] interiori. Clarum est [illegible] multi sensus [illegible] saluti et fidei [illegible] ex humana industria [illegible] ex vana proprietate et ordine sermonis hebraici vel latini. Et que ad hoc est de dictis patet ex aliis [illegible]. Et quia infra [illegible] aliquos quod quando ex sacra scriptura thema sumitur recommendatur [illegible] non debet in [illegible] dici quod ibi [illegible] denotari [illegible] quam [illegible] sensus [illegible] vel significatus [illegible] et [illegible] attribuere [illegible] diligenter [illegible] et [illegible].

Queritur tunc et restat quis primus auctor [illegible]. [illegible] ad [illegible]

[illegible] in parte [illegible] modo et tamen translatio [illegible] erravisse [illegible]. [illegible] hebraica [illegible] quod non [illegible] videri mirabile. [illegible] interpretando [illegible] erravisse [illegible] veritate hebraica [illegible]. Et [illegible] exemplaria in linguis [illegible] et ex aliis [illegible] [illegible] Ieronimus [illegible] talem [illegible] quod lxx interpretes interpretati sunt non [illegible] et ingenio [illegible] et non [illegible] prophetico. Et [illegible] potuit errare. [illegible] Ieronimus [illegible] hec in libro [illegible] [illegible] quod in interpretando sunt et [illegible] hebraica [illegible] aliud [illegible] translacione [illegible] quod aliud est esse interpretem et aliud esse prophetam. [illegible] [illegible] aliud est esse vatem [illegible] ratio [illegible] translacione [illegible] Grecie [illegible] alias de eisdem [illegible] ad [illegible] [illegible] questio quis primus auctor [illegible] lxx cellulas Alexandrie [illegible] quibus [illegible] Aristheus [illegible] Ptholomei [illegible] vel fideles interpretes. Et non multo [illegible] Iosephus [illegible] tale [illegible] [illegible] in [illegible] Basilica [illegible] in domo [illegible] [illegible] basilica [illegible] quod est rex vel imperator [illegible] [illegible] probare quod lxx interpretes [illegible] et [illegible] ingenio et industria interpretati sunt [illegible] habent [illegible] lxx [illegible] ad Ptholomeum regem in Alexandria [illegible] [illegible] translacionis [illegible] illorum [illegible] [illegible] interpretari debent [illegible] collacione cum aliis. Et [illegible] totam bibliam [illegible] [illegible] Et [illegible] in [illegible] lxx [illegible] angeli [illegible] [illegible] [illegible] 18 de civitate Dei [illegible] [illegible] Ptholomeo placuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in alio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] de ista materia [illegible] allegata [illegible] Et [illegible] de doctrina christiana [illegible] quod lxx interpretes [illegible] interpretati sunt [illegible] hebreo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mirabile [illegible] miraculose factum fuisse [illegible] illud [illegible] [illegible] Ptholomei [illegible] [illegible] [illegible] Aristheo [illegible] Ptholomei [illegible] Iosephus [illegible] [illegible] interpretibus [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] interpretes [illegible] [illegible] interpretes ad [illegible] 12 [illegible]

Omnis lingua habet proprias [illegible]

2a propositio

3a propositio

Conclusio

7a ratio

Basilica

[illegible]

De interpretibus

yperaspistos

translator gregorius iudeos omnes dementing ad basilicam in qua legis interpretatio facta fuit et pluribus
interpretibus legitur etiam in eadem basilica i. domo regia dicta a basileus grece quod est rex latine ut
dictum est. Et de quo prius loquitur Josephus tangit processum illorum lxxii interpretum. Et tamen non fuerit me-
tionem de divisione eorum per 72 cellulas. Sed de illa mirabili concordia et inenarrabili facto
Item de Aristea de quo b. Iohannes tangit hic dicens liber quem conscripsit Josephus quod fuit armiger
[illegible]

Secundum augustinum dicta interpretum et prophetarum

[illegible]

aut aliter de eisdem

[illegible]

libris libros legis interpretum [illegible] aplicet [illegible] credatur aliqua dicat scripta in scripturis [illegible]
[illegible] vero intelligit per [illegible] libros [illegible]
[illegible] originales hebraice lingue [illegible]
[illegible]

[illegible]

Circa [illegible]

primum

1us

2us

3us

1° [illegible] augustini

Augustinus magis probare dixit in sermone

3^a ratio

2^a [illegible]

non [illegible]

[illegible]

opiniones [illegible] doctorum

Nota hic de [illegible]
doctoribus [illegible] ad scripta

publice coram vulgo. Nec in scolis publicis per doctores talium [illegible] et repugnancie sic sic publi-
cande, sed magis communicande a doctoribus scolasticis ad glosandum concordandum et solvendum doctores pro-
rebus et [illegible] est [illegible]. Et non sunt negande sine racione evidenti sicut auctoritate scripture sacre,
sed in [illegible] que [illegible] de [illegible] opiniones sunt. Et causa est quia si publice in talibus parvis [illegible]
[illegible] et rep[illegible] eorum auctoritas infirmaretur et [illegible] redderetur in magnis et [illegible]
ad [illegible]. Tunc ad iddem [illegible] [illegible] videtur quod [illegible] doctores non fuerint [illegible]
[illegible] in suis assercionibus seu opinionibus, [illegible] omnia que scripserunt tali [illegible] et discrecione [illegible]
quod eorum scripta nulli nisi ex ipsis inest culpa vel negligencia vel [illegible] [illegible] asserunt
[illegible] [illegible] doctores [illegible] inest eorum scriptis [illegible] non esse credendum nisi [illegible] ab ecclesia
approbatur vel [illegible] [illegible] revelacione sive scripture [illegible] racionibus evidentibus. Libro
[illegible] [illegible] de [illegible], et aliorum [illegible] [illegible] [illegible] libro [illegible] [illegible] quod et [illegible]
[illegible]. Non [illegible] credere [illegible] [illegible] quod ex veteri et novo testamento habere [illegible] posset [illegible]

Tunc ad aliud [illegible] cui [illegible] quod opinio sit [illegible] videtur quod opinio Ieronimi sit [illegible]
[illegible] videtur [illegible] [illegible] auctoritatis ex parte vite et ex parte [illegible] et ex [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] scripturis. Et cum [illegible] et linguas [illegible] [illegible] de Ieronimo dixit et Gracianus allegat
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] optinuit [illegible] [illegible] et Augustinus [illegible] Ieronimus [illegible] est
[illegible] Ieronimus [illegible] [illegible] [illegible] ex Iosepho. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] malachiam
[illegible] [illegible] [illegible] prophetas [illegible] se [illegible] quod tunc [illegible] [illegible] [illegible] prophetas vel viros
[illegible] inspiratos. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scripturis [illegible]
[illegible] et [illegible] habere [illegible] et [illegible] [illegible]. [illegible] Ieronimus [illegible] quod ecclesia
latina [illegible] [illegible] [illegible] et videtur [illegible] iam translacionem lxx et recepit translacionem Ieronimi.
Augustinus [illegible] allegat [illegible] [illegible] [illegible] 18 de civitate dei. [illegible] [illegible] [illegible] 12 [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] scriptura [illegible] [illegible] asserunt [illegible]. Et [illegible] de doctrina christiana [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ieronimi [illegible] [illegible]
allegando [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] allega-
[illegible] [illegible] [illegible] scripturas [illegible] [illegible] translacionem lxx. [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] ecclesie in [illegible] fundamentum fidem ex scripturis [illegible] translacionem lxx. Et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] illam ordinaverunt et instituerunt. Et non est verisimile quod [illegible] [illegible] ha-
[illegible] [illegible] [illegible] ecclesia [illegible] quod [illegible] scripturis [illegible] translacione
fides et [illegible] religio fundata fuisset. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]. Tunc [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] veteris [illegible]. [illegible] [illegible] priorum studia in domo dei [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]. Et quod [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. Nos [illegible] passionem et [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. Aliud enim audita aliud visa narrantur. [illegible] melius intelli-
gimus melius et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Hic incipit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible]
in tres [illegible]. In prima [illegible] Ieronimus [illegible] se de [illegible] lxx interpretum [illegible] quod
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nova translacione. In 2a [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] veteris [illegible] [illegible] [illegible] nova translacione [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. In 3a parte [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nova translacione non [illegible] [illegible]
[illegible] veteris translacionis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] scripture [illegible] [illegible] [illegible] sicut tunc [illegible] et intellexerunt
vel [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] tempore medio [illegible] [illegible] studia [illegible] [illegible] [illegible]
scripture [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in plenam et integram veterem
scripturam [illegible] [illegible] de hebreo in latinum. Tunc [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ecclesia [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] scripture veteris hebraice [illegible] in latinum [illegible] ante. [illegible] illa [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tempore [illegible] de [illegible] clare intelle-
[illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de Ieronimo quod tempore suo
[illegible] translacionem [illegible] [illegible]. Et hanc [illegible] [illegible] Ieronimus [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] veteris [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nova [illegible]

slacionem faciendo [illegible] ... ne damnare veteres per novam translacionem [illegible] ... in domo dei ...
... quod possumus laboramus ... et ideo lector nobis ... ad possibile ... ei inspirata sunt ... et quod ignorabat ... per
... exhibuit ... dubia prodidere ... obscura ... Nos pro passione et ... eius
non tam ... historiam ... scribimus ... et auditu ... narramus ... melius intelligimus ... et proferimus ... et ... transferre possumus
Ex qua ... exposita ... clare ... spiritu ... [illegible] ... in omnibus ... intellexerunt ... ambiguus ... obscura ... ad illud ... expressit ... potuit ... ubi scriptura clare ... intelligi ... dubia ... obscura ... prophetavit ... occasionem ... gentibus

Audi igitur emule obtrectator ausculta: non damno, non reprehendo LXX, sed confidenter cunctis illis apostolos prefero. Per istorum os michi Christus sonat, quos ante prophetas inter spiritualia carismata positos lego, in quibus ultimum pene gradum interpretes tenent. Quid livore torqueris? Quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in translatione tibi videor errare, interroga Hebreos, diversarum urbium magistros consule. Quod illi habent de Christo tui codices non habent. Aliud est si contra se postea ab apostolis usurpata testimonia probaverunt, et emendatiora sunt exemplaria latina quam greca, greca quam hebrea. Verum hec contra invidos ...

Ista ... in qua beatus Ieronimus ... translacionem esse fideliorem ... testimonia apostolorum ... emulus ... translacionem ... vera et plena ... a Christo et ab apostolis ... LXX interpretibus ... Audi igitur emule ... obtrectator ... ausculta ... Non damno ... nec reprehendo LXX ... ab apostolis allegatis ... sed confidenter cunctis illis apostolos prefero ... Per istorum ... apostolorum os Christus michi sonat ... intelligebat ... ante prophetas inter spiritualia vel specialia carismata positos lego ... carismata appellat ... et ... apostolus ... alii ... prophecia ... alii interpretacio sermonum ... in quibus ... ultimum pene gradum interpretes tenent ... translacionem LXX ... Quid livore ... torqueris ... quid imperitorum animos contra me concitas ... Sicubi in translacione tibi videor errare, interroga Hebreos ... multos.

Disputat verbum [illegible] non solum verum quod ille [illegible] de christo [illegible] hebrei [illegible] codicibus non habent
[illegible] secundum lxx. Et sic patet quod vera translatio [illegible] verior. Et sequitur aliud [illegible]
[illegible] [illegible] cautela [illegible] fieri posset [illegible] aliquis dicere posset [illegible]
[illegible] apostoli allegant testimonia et non habentur in translatione lxx interpretum [illegible] ab [illegible] in
hebraicis [illegible] ab hebreis [illegible] ab apostolis usurpata et allegata
[illegible] exemplaria [illegible] grecam et grecam [illegible] hebraica
[illegible] hebraica [illegible] latinis [illegible] cautelam [illegible]
[illegible] cautelam [illegible] hebrei [illegible]
testimonia [illegible] ab apostolis [illegible] usurpata [illegible] hebreis assumpta et [illegible]
[illegible] lxx [illegible] libris [illegible]
[illegible] Et [illegible] emendatiora sunt exemplaria
latina quam greca [illegible] hebraica [illegible] et latina et greca [illegible]
[illegible] Ista cautela [illegible]
[illegible] apostoli usurpare [illegible] allegaverunt aliqua [illegible] in [illegible]
[illegible] apostoli [illegible] Iudei [illegible] apostoli [illegible]
[illegible] Et [illegible] libris scripta. Si [illegible] Iudei [illegible]
[illegible] in [illegible] libris scripta [illegible] hebreos [illegible]
apostoli et evangeliste [illegible] addiderunt [illegible] libros [illegible] infideles [illegible]
[illegible] allegata [illegible]

Nunc te deprecor desideri carissime ut quia tantum opus me subire fecisti. Et a Genesi exordium capere orationibus iuves quo possim eodem spiritu quo scripti sunt libri in latinum eos transferre sermonem.

[illegible] in [illegible] in quo [illegible] orationum suffragiis
[illegible] ut [illegible] opus. Et tamen [illegible] orationum suffragia
deprecatur ut [illegible] feliciter [illegible] opus. Et [illegible] difficultatem exordii Genesis
[illegible] implorabat [illegible] ardentius [illegible] opus [illegible] Et [illegible]
[illegible] Nunc te deprecor desideri carissime ut quia tantum opus me subire fecisti [illegible]
[illegible] tantum opus [illegible] translacionis [illegible]
de hebreo in latinum [illegible] Et [illegible]
[illegible] transferendo [illegible] ab aliis [illegible]
[illegible] transferendo [illegible]
[illegible]
[illegible] odio [illegible] opus orationum
suffragia [illegible] exordii Genesis [illegible] Et a Genesi exordium
capere [illegible] difficultatis. [illegible]
[illegible] Genesis [illegible] possim eodem spiritu quo libri scripti sunt [illegible]
hebreos [illegible] annos xxx [illegible]
[illegible] in latinum transferre sermonem [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Marginalia: [illegible] | difficultas maxima | [illegible] | Et aliis [illegible]

Et quia in hac ultima particula prologi sequitur penthateucum [illegible] quem b. Jeronimus considerans magna difficultate librorum veteris legis et signanter penthateucum quantum ad ipsorum quinque librorum transferre
de hebreo in latinum transferre perpenderat esse opus nimis periculosum, ut tangit in prologo [illegible] epistole
[illegible] ipsius desiderio [illegible] magis desiderium et affectum [illegible] et [illegible]
[illegible] sibi [illegible] pro penthateuci translacione [illegible]. Et quia b. Jeronimus [illegible]
[illegible] pro peticione [illegible] in prologo [illegible] penthateuci [illegible]
ipsius desiderio et opus assumendo posset [illegible] hoc [illegible] posse [illegible]
a hebreis scripti sunt libri eos transferre in latinum sermone. Et quia ex [illegible] quod [illegible]
[illegible] libri debeant dici canonici biblie. Et [illegible] credendi
sint [illegible] revelati. Et an translacio Jeronimi sit [illegible] et adequata hebraice veritati
et [illegible] credende sint [illegible] explicite in talibus libris ponuntur [illegible]
[illegible] infertur. Ideo queritur utrum omnes libri biblie nostre, et precise tales quos
ad omnes assensus [illegible] ecclesia, sint [illegible] divinitus revelati translati et conscripti.

Et primo arguitur quod non. Non omnes libri nostre biblie sunt de canone divinorum librorum. [illegible]
per b. Jeronimum [illegible] translacionem in prologo libri regum [illegible] librorum veteris testamenti [illegible]
[illegible] distinxit eos in tres ordines [illegible] in lege prophetis [illegible]. Et postea concludit quod
[illegible] prologus [illegible] galeatum principium [illegible] libris quos de hebreo [illegible]
latinum sermone [illegible] valeamus cognoscere quod [illegible] apocrifa esse ponenda. Et statim post[illegible]
[illegible] liber sapientie [illegible] filii Syrach, et liber Judith et Thobias non sunt in
canone. Et machabeorum [illegible] liber hebraicum [illegible]. Item in prologo librorum [illegible]
[illegible] Judith et Thobias et machabeorum libros legit quidem eos ecclesia [illegible]
non recipit. Sic et hec duo volumina scilicet librum sapientie et ecclesiastici legit ad edificacionem plebis non
ad auctoritatem ecclesiasticorum dogmatum confirmandam. Confirmatur quia apparet [illegible] biblie [illegible]
testamentum discrepat in [illegible] ab hebrea veritate [illegible] hebreorum [illegible]
[illegible] ad [illegible] nullum [illegible] Et potest [illegible]
[illegible] hebraice apud [illegible] discrepat ab illa scriptura [illegible]
[illegible] discrepat [illegible] per postillatores nostre biblie [illegible]
[illegible] a caldaica translacione. Et quia b. Jeronimus discre-
pat ab illis et ab aliis [illegible]. Et confirmatur [illegible] addendo et [illegible]
et delendo [illegible] in 2o prologo biblie. Et [illegible] Augustinus
[illegible] apparent [illegible] inspirata scriptura. Et
quod [illegible] ab Eleazaro [illegible]
[illegible]. Et confirmatur [illegible] biblia hebraica [illegible]
[illegible] translatori [illegible]. Tercio sic primo principaliter [illegible] omnes assertiones librorum
nostre biblie sunt in [illegible] ecclesia [illegible] revelata est
a deo [illegible] ad [illegible] Salomonis [illegible] paralipomenon. Et [illegible]
[illegible] lxxi. Et [illegible]
ad [illegible] de ipso Salomone. Et [illegible] multa [illegible]
scripture [illegible] 2o principaliter [illegible] et [illegible]
[illegible] credende [illegible] nostre biblie [illegible] in eis [illegible]
[illegible] non solum libri nostre biblie sunt divinitus [illegible] revelacione conscripti [illegible]
[illegible] ab apostolis per successores [illegible] per scripturas [illegible] per
[illegible] ad [illegible] sunt [illegible] et credenda. Et [illegible] libri nostre biblie
[illegible]
[illegible] ab [illegible]
[illegible] apostoli [illegible] expressisse [illegible]
[illegible] apostoli. Et ab [illegible]
[illegible] forma [illegible]
[illegible] et [illegible] plene [illegible] libro alio
[illegible]. Cum [illegible] illa forma [illegible]
[illegible] forma [illegible] libri biblie [illegible]
[illegible] ex aliqua [illegible]
[illegible] ista [illegible] possit [illegible]

In opp[osi]tum arguitur q[uia] . . . est illud q[uo]d d[icit] s[anctus] Isidorus hyspalensis ep[iscop]us in li[bro] p[ro]hemiorum de
libris novi et veteris testamenti plenitudine q[uo]d in canone catholicam recipit ecclesia iuxta veterum
priorum tradicionem . . . ordine . . . libri veteris et novi testamenti q[ui] in tota biblia co[n]-
tinentur . . . in ordine . . . testamenti libri . 22 . hec sunt . . . et . . .
de thauro . . . et . . . sacrificia . . . Isti sunt seraphyn duo qui
in confessione . . . dicentes . . . [illegible]
. . . libri integri . . . et . . . [illegible]
. . . et . . . ad opp[ositu]m p[ro]b[a]t . . .

In decisione huius q[ue]stionis procedetur tribus articulis . . . ex quibus apparebit . . .
huius q[ue]stionis. Primus articulus erit de auctoritate et sententia librorum nove biblie
et . . . de hoc . . . Iohannis . . . et . . . hebraice . . . 2[us] est
de . . . catholicis . . . libri . . . 3[us] articulus erit de valencia . . .
. . . Quantum ad primum articulum . . . librorum . . . biblie et
de . . . Iohannis . . . hebraice . . .
. . . hebraice . . . ille
. . . doctor . . . hebraica lingua . . .
. . . Iohannis . . . veritate . . .
. . . de . . . testamenti . . . Iohannis a textu
hebraico . . . Iohannis . . . hebraice . . .
. . . Iohannis . . . *

Primo articulo . . . Ysidorus hyspalensis in . . . libri sui
. . . libri . . . legis . . . autem libros . . . Esdras propheta
post incensam legem a caldeis . . . regressi fuissent Ierusalem, divino afflatus spiritu . . .
. . . a gentilibus corrupta correxit. Et post ea . . . primo
de hebreis . lxx . interpretes ediderunt . . . inspirante . . . ptholomeo
Egypti rege peritissimo Alexandri . . . in legendo studiosissimus . . . libros
. . . Eleazaro . . . libros . . .
ad templum . . . misit . . . interpretarentur . . .
libros. Et hec . . . libros . . .
ecclesie . . . de greco in latinum . . . tradiderunt . . .
. . . Aquila . . . et . . . Theodoricon et Symmachus ediderunt . . .
. . . origenes . . . editoribus
. . . de hebreo in grecum . . .
. . . in . . .
. . . [illegible]
. . . lingue . . .
. . . extitisse . . . Com-
. . . Iohannis in tribus . . . Iosue . . . et Esdre. Et
Ieronimus de hebreo autem in latinum . . . Iohannis . . .
. . . ecclesie . . .
. . . et . . . Concordat . . . in epistola . . .
. . . vulgari . . . Cuius auctor . . . Et . . .
. . . Et . . . illud . . .
. . . ad . . . ecclesie . . . biblie latine in . . . vulgare . . .
. . . temporis et locis . . . Tercio . . .
. . . complete . . . aliquid . . .
de lingua in linguam . . . et . . .
. . . ad . . . scriptura . . . et . . .
et . . . et . . . scripture . . .
in aliam linguam . . . et explanet . . . auctor . . . principal
. . . ad . . . alium . . .
. . . principaliter . . .
. . . [illegible]
. . . [illegible]

vacat

[illegible]

latine

Contra 1 — fideli aperte sermone. ¶ Contra primum quod sequitur ad istam glosam / translacio b. Ieronimi complete
continet scripturas hebraicas secundum omnem sensum ad quem spiritus sanctus eas intelligi voluit [latine] toto decursu
Ecclesie katholice, patet quia ipse transtulit eas perfecte [illegible] [illegible] [illegible] ipse [illegible] [illegible] apostolos
et alios prophetas ac doctores Ecclesie katholice. Et eciam ab ista tenet Ecclesia in ecclesiasticis generaliter [illegible]
[illegible] [illegible] ex predictis. Et eciam ex dictis in glosa et ipsius [illegible] [illegible] per-
sonis intelligens clare novi testamenti auctores, quibus toto nisu innitebatur, perfecte transferre po-
tuit. Et quia eciam hoc quantum in se fuit facere potuit, sequitur ipsum [illegible] nullo debere esse dubium
quin sensum [illegible] digerere [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] ut audiuimus in
prologis et per alios diligenter implorando omnia transtulit ad utilitatem sancte Ecclesie quo
ad eius totum decursum sunt a deo ordinata. / Item ipse mente audiat in suo prologo biblie
quod evangeliste et apostoli auctoritates multa [illegible] de veteri testamento, que in codicibus [illegible] non
habent Ecclesia ut inveniuntur, ut est illud: ex Egipto vocavi filium meum. Et plura alia que clare
inveniuntur in sua translacione, et quod ipse [illegible] novi testamenti [illegible] intellexit veteri testa-
menti [illegible] et absque diminucione et corrupcione aliqua transtulit. ¶ [illegible] [illegible] [illegible]

Contra 2m — [illegible] translacio b. Ieronimi in pluribus [illegible] [illegible] [illegible] veteri testamento exponit. ab eis discrepet
[illegible] [illegible] esse debet in aliqua sui parte suspecta. [illegible] quia [illegible] [illegible] [illegible] in multis parte
exponunt scripturas [illegible] et intelligi voluit de Christo et de misteriis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
dicente apostolo quod usque in hodiernum diem manet velamen in lectione veteris testamenti. 2 cor. 3 capitulo /
[illegible] per [illegible] sunt de libro Ieronimi ut [illegible] deleuimus [illegible] [illegible]. ¶ Contra 3m. quod [illegible]

Contra 3m — [illegible] quod [illegible] veteris testamenti [illegible] et auctoritas [illegible] in latina lingua [illegible] [illegible]. po-
terit [illegible] legem [illegible] ordinando [illegible] et [illegible] ex predictis [illegible] omnes [illegible] [illegible] [illegible] intelligibiles.
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] illos [illegible] [illegible] illum [illegible] ordinat.
[illegible] ¶ [illegible] et [illegible] ex predictis. [illegible] multe scripture divine et libri [illegible]

Contra 4m — [illegible] doctrine habent apud hebreos que in nostra biblia non ponuntur. [illegible] [illegible] [illegible] in aliquo
est defectiva reputanda. ¶ [illegible] [illegible] sufficit ut in nostra biblia [illegible] [illegible] ea de lege
veteri que a spiritu sancto ad utilitatem Ecclesie sancte sunt ordinata. Et si [illegible] hoc [illegible] [illegible] con-
[illegible] et [illegible] [illegible] alias doctrinas [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
sunt apud talia [illegible] scripturis [illegible]

Contra istam glosam et eius contenta arguitur. / [illegible] in lingua hebraica [illegible] [illegible] non sufficit
humano intellectui ad explicandum misteria veteris testamenti que continentur in obscuritatibus et figuris scripture hebraice
[illegible] [illegible]. [illegible] b. Ieronimus solum [illegible] [illegible] [illegible] humane [illegible] in linguis et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] transtulisse scripturas [illegible] insufficienter et diminute, et [illegible] non absque errore
[illegible] [illegible] quia [illegible] [illegible] [illegible] sufficit ad intelligendum et [illegible] [illegible] ad explicandum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est de [illegible] [illegible] in titulo [illegible] [illegible]. [illegible] quia b.
b. Ieronimus [illegible] [illegible] in 2o prologo biblie [illegible] [illegible] [illegible] esse vatem et interpretem [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] intelligit [illegible] [illegible] interpres fuit et
non vates [illegible] [illegible] [illegible] illustracione [illegible] [illegible] intelligentie erudicionis scripturis transtulit

ad 2o — [illegible] ex modo intelligendi hebraice scripture [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et per
[illegible] de lira in [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible]. de [illegible] [illegible] [illegible] latine biblia, et
[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] hebraicum textum. / ¶ [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] erudito

Resp. — in lingua hebraica [illegible] [illegible] b. Ieronimus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quia b. Ieronimus [illegible]
[illegible] in 2o prologo [illegible] [illegible] [illegible] ex dicto suo non sequitur eum solum fuisse interpretem, et non vatem
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] speciali illustracione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod in toto opere [illegible] esse debent ad totum [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] non defuit auxilium speciale. [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] se habuit b. Ieronimus

[illegible] — et [illegible] in transferendo [illegible] non [illegible] [illegible] illustracionis [illegible] [illegible] intelligencie
erudicionis scripturas transtulit [illegible] ad [illegible] scripture [illegible] veteris testamenti [illegible] [illegible] et in
[illegible] alios [illegible] [illegible] habuit. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuit

ad 3m — ¶ Ad aliud [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in latinis que
habere [illegible] ex hebraico, et [illegible] qui ibi [illegible] [illegible]. Et hec in [illegible] [illegible] scripture
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ecclesie. ¶ [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] voluit Ecclesia non [illegible] [illegible] fieri per [illegible] [illegible] [illegible] scripture [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in hebreo [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

tam pluraliter respondentes in plurali, ubi nos habemus deus in singulari. Quare ad hoc petrus ... [illegible]

... in principio creavit deos celum et terram ... [illegible] ... pluralitas et ... [illegible]

... [illegible]

Quod forte apud Ieronimum prelatum [illegible] quod concordat cum Iosepho [illegible] et Isidoro. Et forte posset
sic concordari. Sed licet [illegible] dispensacionis habuerit certis temporibus ad illam basilicam convenire
inter se [illegible] et concordant. Et ita licet [illegible] quo ad domum [illegible] sphere
[illegible] acceptari, patet tamen modo accipere [illegible] apud suum [illegible]. Illo tamen quo ad domum sphere [illegible]
pro parte distinguat cum alia domus, patet tamen modo accepisse Ieronimum; qui etiam dicit in dicto plago
quod [illegible] pene ultimum locum optinuerat etc. Et dictum est in hac parte de [illegible]. Non est in hoc
[illegible] modo [illegible] debet [illegible] ex veteris et [illegible]. Quantum [illegible]
ad [illegible] pertinet [illegible] per [illegible] Ieronimi in transferendo [illegible]
[illegible] plus concepit [illegible] c. xiiii de [illegible]

Et tamen ad [illegible] aliquibus in capite [illegible] et [illegible] ad illud quod dicitur. Translacio
Ieronimi in pluribus discrepat a moderno textu hebreo [illegible] et [illegible]. Quidem

discrepancia

[illegible] modo [illegible] est. Tamen cum tali discrepancia translacionem [illegible] et Ieronimi
[illegible] quod [illegible] et vere transtulit. Cum enim dicta scriptura hebraica [illegible]
[illegible]. Cum etiam [illegible] potuit ex [illegible] legentis in modo
legendi. Et in [illegible] ad [illegible] non [illegible] hebraice [illegible]
[illegible] latina [illegible] latinum reperimus [illegible]
significacionem per [illegible] lingue hebraice, [illegible] quod [illegible] scriptura intelligebatur.
Et sic contingere potuit quod alter translator in alio tempore [illegible] aliud significantem [illegible]
[illegible] tempore suo [illegible] transferret. Et ideo non [illegible] translatores [illegible] discordant
[illegible] hebraice biblie [illegible]. Cum omnes libri [illegible]
[illegible] translatoribus [illegible] in diversis temporibus et diversis [illegible] per
diversos translatores [illegible]. Item doctores antiqui hebreorum diversi exposuerunt sepe
[illegible] passus textus [illegible] scripture [illegible] aliam,
Et tamen [illegible] probabilior et alter alteram. Et ideo non est mirum si translatores [illegible]
[illegible] hebraicos doctores [illegible] quod [illegible]
[illegible]. Et [illegible] ad aliquem [illegible]. Et quod translatores [illegible] transferre debebant [illegible]

Translatores [illegible]

patet per Ieronimum in epistula ad Pammachium de optimo genere interpretandi. Unde [illegible] quod [illegible]
[illegible] ex [illegible]. Et etiam in epistula ad [illegible] ut allegat [illegible]
dicit: [illegible] in [illegible] esse [illegible]
[illegible]. Et ex hoc [illegible] de duplici translacione
[illegible] medulla [illegible] significacionem
et [illegible] lingue hebraice. Cum enim ergo sit de [illegible] et [illegible] et
[illegible] hebraici textus [illegible] illuminatur
[illegible] scripturarum veteris testamenti plane [illegible]. Item quod tales
discrepancias non debet [illegible] apparet [illegible] transferat [illegible]
in [illegible]. Et [illegible] in alia [illegible] discrepabat
vel forte magis quam nunc translatores vel quam Ieronimi ab hebreo textu [illegible]
[illegible] in multis passibus de corrupcione suspecta. Item si interrogetur [illegible]
doctores [illegible] passus vel textus contingit esse longe
aliter et aliter [illegible]. Et ideo propter discrepanciam [illegible] translacionis Ieronimi a textu
moderno biblie hebreorum non debet [illegible] translacio illa suspecta habenda [illegible]
[illegible] haberi debet [illegible] a viro eruditissimo et [illegible]
[illegible]. Item non [illegible] doctores moderni temporis in lingua hebraica [illegible] discre-
pancias tales [illegible]
[illegible] discrepancia [illegible] alter in [illegible] lingua [illegible] discre-
pancia. Item moderni [illegible] in [illegible] ut [illegible]. Et [illegible] modo legendi
antiqui illius [illegible] et [illegible]
[illegible] in latino [illegible] ex longo tempore tractu. Igitur licet
biblia nostra translacionis Ieronimi discrepet [illegible] a [illegible] hebraice biblie [illegible]
[illegible] hebraice lingue non [illegible]. Non debet [illegible] haberi aliquomodo suspecta vel
[illegible] translacio Ieronimi. Quantum [illegible] quod
biblie de hebreo in latinum [illegible] modo [illegible] esse suspecta et [illegible]
[illegible] periculosa [illegible]. [illegible] illa translacio discrepans a translacione Ieronimi.

Ex quibus solvitur aliud dubium superius [illegible] sit ad propositum ecclesie catholice translacio biblie latine in ydiomata vulgaria. Et apparet ex dictis manifeste quod non est ad propositum ecclesie [illegible] translacio, et sequeretur periculum [illegible] et [illegible] discrepanciam [illegible] translacionum [illegible] translacio biblie latine [illegible] in ista epistola [illegible] [illegible] apparuit [illegible] Nicolaus de Clamengiis [illegible]

Et non est dubium quod [illegible] doctores alios [illegible] ut Judeos in hebraica lingua [illegible] ad hoc discrepancia ab hebraico textu [illegible] intellectu. Et quod ex inde oriretur [illegible] translacionem [illegible] et ita infirmiores possent incurrere titubacionem circa fundamentum fidei et religionis [illegible] Nicolaus de Clamengiis quod nulla [illegible] esse dubium [illegible] religio [illegible] et clarius [illegible] scripturas divinitus revelatas [illegible] ad [illegible] testamentum [illegible] [illegible] habuit in [illegible] et in [illegible] [illegible] figurie et umbre. Et [illegible] novi testamenti [illegible] multa abundancius [illegible] sunt veteris scripturis [illegible] religio [illegible] clarius habet omnes scripturas divinitus revelatas [illegible] Judeorum antiqui [illegible] et obscuritas [illegible] [illegible] Christi [illegible] et [illegible] temporibus [illegible] [illegible] nulla dubitacio sit [illegible] [illegible] scripturas [illegible] revelatas [illegible] [illegible] Judeis reperitur [illegible] palam [illegible] ex quibus [illegible] [illegible]

Ex quibus omnibus patet [illegible] alii Judei [illegible] nulli doctores [illegible] [illegible] in lingua hebraica [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scripturis [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] biblie moderne Judeorum [illegible] ex biblia [illegible] Nicolaus de Clamengiis [illegible]

[illegible] biblie [illegible]

Secundo ad istum articulum [illegible] antiqui testamenti [illegible] ecclesie [illegible] per Christum et sanctos eius [illegible] Ecclesie [illegible] plene [illegible] Christus [illegible] expressit. Et [illegible] [illegible] ad plene [illegible] scripturas [illegible] sancto [illegible] [illegible] [illegible] Christus dixit Nolite putare quia veni solvere legem aut prophetas, non veni solvere sed adimplere. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ecclesie [illegible] [illegible] [illegible] celum et terra [illegible] a lege [illegible] Et Luce ultimo [illegible] [illegible] scripturas et dixit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Christum et [illegible] per ipsum. Et [illegible] [illegible] [illegible] veteris testamenti [illegible] [illegible] [illegible] plenius [illegible] in scripturis hebraicis et lingua [illegible] et [illegible] [illegible] ad fundandam fidem [illegible] ab illis scripturis [illegible] [illegible] ecclesie et eius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in actibus apostolorum [illegible] [illegible] ecclesia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Ex quo [illegible] [illegible] novum testamentum [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] doctores hebrei [illegible] [illegible] [illegible] novo testamento [illegible] [illegible] [illegible] de scripturis [illegible] ecclesie [illegible] [illegible] in pluribus [illegible] passibus veteris testamenti discrepet ab expositoribus Judeorum. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ecclesie de [illegible] veteris testamenti [illegible] biblie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex doctrina novi testamenti [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et alie scripture novi testamenti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scripturas veteris testamenti [illegible] [illegible] utilitate ecclesie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad ecclesiam [illegible] et alia multa

Eva[n]

Marci
Luce

gesta ewang[elii]

[illegible]

... arbitror ... libros ... ewangelia ... apostolos ... [illegible]

... Marci ... Luce ... [illegible]

... de gestis ewangelii ... [illegible]

... Marci ... Luce ... Petro ... [illegible]

... Bibliae ... [illegible]

... Sapiencie ... Ecclesiastici ... [illegible]

Sapiencia
Ecclesiastici

pene cum depravatum et post aliquorum [illegible] assertionem expositum [illegible]. Quod ex quibus satis videtur — Cont[ra]

Libri autem praedicti libri non fuerunt de canone hebraeorum [illegible] non inter apocryphos sed inter [illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] tales libros [illegible] [illegible] [illegible] non recipiunt. Et [illegible] [illegible] [illegible] ipsa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de talibus libris et [illegible] eorum [illegible] [illegible] non est [illegible] ipsa sunt de eorum [illegible] [illegible] [illegible]

Cum ergo [illegible] [illegible] [illegible] epistole canonice [illegible] apostolorum [illegible] [illegible] in decretis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] apostolorum [illegible] [illegible] Clementis [illegible] [illegible] [illegible] apostolorum [illegible] [illegible] non recipiendos [illegible] inter apocrypha deputatos [illegible] [illegible] canones [illegible] apostolorum [illegible] [illegible] [illegible] apocrypha [illegible] [illegible] [illegible] ab hereticis [illegible] sub nomine apostolorum compositi [illegible] in eis inveniuntur utilia [illegible] apocrypha [illegible] eorum gesta [illegible] [illegible] [illegible] apocrypha reputanda. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] asterisco et obelo [illegible] [illegible] [illegible] aliquid additum translationi [illegible] [illegible] aliquid [illegible] quod in hebraeo [illegible] non habetur [illegible] [illegible] libri [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

Epistole canonice

[illegible]

optimum est ubi non potest sic haec una immediate deus vult cum singularibus illuminare et dirige-
re. Certum sit esse certitudine demum [illegible] Item quod auctores biblie vel omnes talium veritatum supernatu-
ralium a deo fuisse motos et habuisse revelationem videtur esse consilio credendi veras scripturas ab-
infidelibus igitur hic non est credendum quia non sunt autem quia infideles audiunt nos dicere quod ta-
les veritates quibus longe altiores et profundiores philosophi docuerunt et tales intra se continent
scripture sunt genitus declarate [illegible] nos credere de veritate quod in illis continentur et
credimus revelationem esse nota sint ut esse patet omnibus veritatibus nostris aliquando volentibus diligen-
ter ad studendum circa cognitionem adhibere. Item miracula non fuerunt longe sine veritate ut fuit
apparere opportunitate igitur talium veritatum testimonia non est attribuenda revelationi quod habent per
viam naturalem. Item [illegible] tamen [illegible] deus dicitur miraculose agere ut egisse ubi non se egit
et ne negetur aliquando miraculose egisse ut agere ubi egit ut agit scilicet deus non excoli-
tur per [illegible] igitur [illegible] Et advertendum ne nimis extendantur dicta mira-
cula. Nec nimis restringantur. Item ex nullo auctore [illegible] hic quod ita fuerint mota
omnes auctores vel omnes veritates nostre biblie igitur quod prima predicta. Item apostolus paulus qui ma-
xime [illegible] erat [illegible] doctrina [illegible] Ad cor. vii
[illegible] ubi dixit Nam ceteris ego dico non dominus [illegible] Ideo non omnia
precedentia [illegible] revelationem supernaturalem sunt attribuenda.

Pro isto videndum notandum. Est triplex modus veritatum [illegible] in scripturis quarum in qualibet
libro canonis biblie. Prima est [illegible] auctores [illegible]
vel per experientias vel ex revelationibus [illegible] non sunt [illegible] auctori-
bus [illegible] aliquibus precedentibus [illegible] tales videntur ponere in dictis libris ut
paulus apostolus [illegible] veritates aliquas [illegible] posuit [illegible] non oportet
[illegible] revelationem [illegible]
in [illegible] Et ita [illegible] auctores canonicorum librorum biblie fuerunt.

Secundus modus [illegible] veritatum quas potuerunt colligere [illegible] et studio et cognitionibus per-
[illegible] et historiarum precedentium [illegible] Et [illegible] auctores [illegible]
et alii [illegible] alias [illegible] potius [illegible]
[illegible] Et [illegible] Moyses [illegible] scripsisse [illegible] Genesis [illegible] libri
canonici biblie. [illegible] Adam [illegible]
alia de deo et [illegible] non solum [illegible] Et [illegible] in scripturis reliquerunt filiis [illegible]
[illegible] Et [illegible] aliqui libri historiales [illegible] Noe Abraham et Moysen [illegible]
[illegible] Moyses [illegible] revelationem [illegible] complevit. [illegible]
theologiam non solum precedere philosophiam dignitate [illegible] antiquitate [illegible]
[illegible] ab Adam incepisse et [illegible] per [illegible] omnibus philosophis de quibus [illegible]
[illegible] aliqua [illegible] notabilia ad nos [illegible] ex [illegible]
[illegible] 31 [illegible] theologos et [illegible] philosophos. Et dicit hic
[illegible] de Abraham et Moyse. Et [illegible] xxx [illegible] Noe [illegible] Et est
de Enoch [illegible] ab Adam [illegible] in canonica epistola apostoli
[illegible] prophetasse [illegible] scripta [illegible] apud Judeos et apud nos [illegible] auctoritate non esset in
[illegible] Et [illegible] dicit de [illegible]
[illegible] canonice [illegible]
Et in libris aliis inveniuntur [illegible] Et alicubi [illegible]
[illegible] in canone [illegible] Et [illegible]
[illegible] auctoritate religionum esse debebunt
[illegible] revelabunt. Et hic [illegible] 39 [illegible] Nulla
igitur gens [illegible] de antiquitate [illegible]
[illegible] Et [illegible] de [illegible] Et [illegible] non
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Tertius modus est veritatum quas auctores biblie [illegible]
[illegible] libros [illegible] dicentes [illegible] Non [illegible]
[illegible] in ista hora quod loquamini [illegible] non enim vos estis qui loquimini [illegible]
[illegible] non [illegible] se applicaverunt [illegible]
[illegible] Alius est esse [illegible] aliquando [illegible] vere [illegible]

miracula sunt

3 modi veritatum
1a veritatum [illegible]

2a modus

Adam Moyses
filius [illegible] Moyses
xxx [illegible] filios [illegible]
[illegible] filias [illegible] Cain
et Abel [illegible]
et alios [illegible]
[illegible]
[illegible] Cain
[illegible]
[illegible]

philosophia

Enoch 1a ab Adam

Cain [illegible]
[illegible]

3a modus

Iste magnus ille Areopagita dionysius antiquus pater et doctor [illegible] quem a beato paulo apostolo [illegible] paganus et cultor ydolorum ad veram veritatis [illegible] et fidem [illegible] [illegible]

[illegible] et [illegible] ordo [illegible] et [illegible]

[illegible]

[illegible] canonicalibus [illegible] ad veritatem in eis positas [illegible] de veritate [illegible]

[illegible]

[illegible] veritates [illegible] veritates [illegible]

[illegible]

[illegible]

Item [illegible] omnes veritates in [illegible] biblie [illegible]

[illegible]

Item [illegible] veritates [illegible] revelatam [illegible]

[illegible]

[illegible] historiam de [illegible]

opposita / Iuste puniendo contrarios oppositos / Sapientis ordinando secundum libitum cognita / Et adhuc ut plenius libertatis lege gratiae accipere poterit tot signa sibi faciendo / [illegible] vero plenius historicus hystoriographi est scripturus ut rex vel plures egyptum / Semper actiones et mores [illegible] ipsius ... intendit scribere / Ita quod incidens est pluribus quam [illegible] principale quod genus [illegible] vel [illegible] / principale [illegible] quod deus egit ut puniret / q. incidenter [illegible] ... [illegible] ... scriptum est a [illegible] alias vero ab auctore alio ... scripture / [illegible] de primo articulo patent questiones

Secundus articulus An iste sole veritates reputande sint catholice et de necessitate salutis credende que vel explicite in canone biblie asseruntur vel ex eis ... inferri possunt / [illegible] quarum quedam sunt que veritatem ... in scriptura sacra continentur vel ex eis argumento necessario possunt inferri / Secunda est quod ab ipsis apostolis ad nos per successionem ... vel scripturas fidelium pervenerunt ... in scripturis sacris non inveniuntur inserta / Sed ex eis solis possunt necessario argumento concludi / Tertium est quod in fide dignis cronicis et hystoriis relationibus fidelium inveniuntur / Quartum est quod ex veritatibus primi generis et secundi ... aliquibus ... veritatibus ... manifeste concluduntur / Quintum est quas deus preter veritates apostolis revelatas aliis revelavit ... inspiravit / Et si opus fuerit revelaret ... vel etiam inspiraret / Que revelatio vel inspiratio ad universalem ecclesiam absque dubitatione pervenit /

Conclusio prima: Prima conclusio ad istum articulum ... quod veritates predicte per credentur esse catholice ... non ... differentie / Hec conclusio ... ad primum ... veritatum ... in articulo precedenti ... ad alia ... catholica in ... quod ad salutem ... necessaria ... est pene fundata ... Ibi / xv ... Cum concordat apostolus ... in ... fundamentum aliud nemo potest ponere preter id quod positum est quod est christus ... fides ... glo-

... quod non solum primi generis ... sed et aliorum ... veritates ecclesia recipit et catholicas tradidit observandas / Sed ipse licet ... aliquibus ... vel ... intelligitur ... in aliqua parte ... ecclesie auctoritatis / Et ... reddere ... fides catholica ... et ... ecclesie ... fundata / ... et de ... veritatem ... licet ... allegatum est / Non crederem evangelio nisi me ecclesie auctoritas compelleret / ... quod ecclesia ... veritatem ... recipit et tradit catholice observandas ... ad ... quod ... de ... constitutione ... ab apostolis ... apostoli ... scripto expressisse legimus / Et ... ibidem ... credendum ... verba ... a ... apostolis et ab ipsis ... acceperunt successores / ... licet ... eucharistie ... non reperiatur ... in scriptura ... tamen est ... apostolos ... tradidisse apostolos et ab ipsis ad ecclesiam pervenisse / Et ... decretis ... nulli licet ... ex ... de ... in decretis dis xi ... et ... [illegible]

... ecclesie ... a patribus traditionis ... existimare ... / Et ... de ... et ordinibus que sunt in canone ... de ... in quibus ... sunt addita per ecclesiam ... et ... apostolis ... de ... baptismum ... et angelicis ... informamur / Confirmatur quia secundum Ioh xvi ... dixit apostolis adhuc habeo multa vobis dicere sed non potestis portare modo / Cum autem venerit ille spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem / ... expressisse ipsis apostolis ... veritates aliquas catholicas in scripturis non ... expresse / Nec ex eis formaliter ... sed ... ecclesie ... usque in finem mundi duratura / Exemplum ad secundum genus ... vetus ecclesia tenet et docet apostolos ... concessisse / ... petrum ... pontificem fuisse / Sedem beati petri de anthiochia romam translatam fuisse / ... beato petro successisse / Et multa alia que in cronicis fidedignis inveniuntur de gestis ecclesie et ... in scripturis biblie continentur / Nec ex eis solis ... / ... de papatu beati petri ... expresse loquens / ... romana ... ecclesiam ... in ... scriptura ... reperitur / Et ... de papatu ... ecclesie / Et ... romane ecclesie principatum tenet et ... super alias ecclesias ... / ... Nicolaus papa ut habetur di xxii c. i ... / ... romane ecclesie ... ipso ... ecclesiarum capite traditum ... heresim labitur et ... hereticus / ... videntur esse ... ecclesia ... historie libri ... in decretis di xi c. ... romana ecclesia / ... et ... ecclesia tenet esse ... que ... / ... de veritatibus ... / Et aliqua de veritatibus ... / Et aliqua de ... quartum ...

tantum vtriusque. Multa namque alia ex veritatibus premissis generis et secunde sunt vel aliqui eorum sunt ex veritatibus tercii generis, quia narrant facta et gesta [illegible] multa que negari non possunt [illegible] in [illegible] libris scilicet patet et multis ecclesie [illegible] sunt [illegible]. Et [illegible] ad concludendum [illegible] premissis in quibus veritatis [illegible] Christi [illegible]. Ergo [illegible] dictis vsque ad [illegible]

Secunda conclusio [illegible] Concilia generalia ecclesie et omnes determinaciones et sentencie [illegible] summorum pontificum determinaciones [illegible] catholicam [illegible]. Quia non est credendum ecclesiam vel aliquem determinasse [illegible] catholicam [illegible] tanquam [illegible] determinatam [illegible] predictis [illegible] veritatis [illegible] in aliquo [illegible] aliquibus [illegible] non est ex [illegible]. Et [illegible] ex eiusdem conclusionis [illegible] et [illegible] ecclesia [illegible] Ista conclusio [illegible] generalia [illegible] Et de [illegible] summorum pontificum [illegible] xix [illegible] Romana [illegible] prelati et [illegible] ecclesie [illegible] in [illegible] vel [illegible] Ecclesia [illegible] in [illegible] fidei [illegible] plura [illegible] ecclesia [illegible] fidei [illegible]

[illegible] Tercia [illegible] omnes veritates libri [illegible] tota biblie [illegible] et veritates librorum [illegible] doctorum [illegible] Ecclesiam [illegible] catholicas [illegible] non [illegible] que inveniuntur in [illegible] [illegible] veritatis [illegible] ecclesia [illegible] in decretis [illegible] Ego [illegible] in [illegible] et [illegible] in decretis [illegible] xx [illegible] Pauli [illegible] Gregorius [illegible] Item ad Galatas [illegible] Paulus [illegible] Petri [illegible] Item [illegible] Cyprianus de [illegible]

Quarta [illegible] omnis [illegible] veritates catholice [illegible] ad salutem [illegible] illud [illegible] ad iustitiam [illegible] et [illegible] salutem [illegible] Christi [illegible] Et [illegible] ad salutem [illegible] fide [illegible] catholicam [illegible] in canone [illegible] Et [illegible] Pharao [illegible] et alii infideles [illegible] Quarta conclusio [illegible] veritatis fidei [illegible] distinguendo [illegible] ad salutem [illegible] fidei [illegible] Item [illegible] fides [illegible] fidem [illegible] ad salutem [illegible] fide [illegible] credenda [illegible] Abraham [illegible] filios [illegible] fidei [illegible] in veritatibus [illegible] omnes [illegible] in biblia [illegible] catholicas

+ Conclusio [illegible] veritates [illegible] catholicas [illegible] canonis biblie [illegible] catholicas [illegible] biblie [illegible]

2a concl.

Conc. 1a

3a concl.

[illegible] de libris [illegible] doctorum

Aliqui [illegible] Gra.

4a concl.

Conc.

[illegible]

x [illegible] canonis biblie

ad hoc quod sint catholice veritates quod explicite continentur in canone biblie vel quod ex contentis in eo sequi possint formaliter vel quod ut tales teneantur auctoritate ecclesie / Ergo prima pars [illegible] patet ex hoc quia tam veritates in biblia expresse quam formaliter ex eis inferibiles sufficienter in ea fundate sunt / Secundo et auctoritate ecclesie sufficienter fundantur [illegible] / Ergo [illegible] que tenentur ex auctoritate ecclesie sufficienter in ipsa sunt fundate et [illegible] / [illegible] notum est de se [illegible] catholica [illegible] / Ergo probatur prima per veritates que explicite continentur in biblia / vel expresse [illegible] in ea [illegible] sunt alie veritates quas oportet [illegible] fide tenere / [illegible] et [illegible] [illegible] negare ad [illegible] / Et [illegible] prima que et [illegible] parte [illegible] contineri [illegible] veritates contentas in biblia sunt formaliter inferibiles ex eisdem sunt catholice / Sequitur [illegible] xxx [illegible] ne addas quicquam verbis illius / et arguaris inveniarisque mendax / Et [illegible] quod verbis [illegible] in [illegible] scriptura et in biblia [illegible] quod [illegible] catholicorum sit tenendum [illegible] Non addetis ad verbum quod vobis loquor / neque auferetis ab eo / Et Apocalypsis ultimo [illegible] apposuerit ad hec apponet deus super illum plagas scriptas in libro isto. Et si quis diminuerit de verbis prophetie libri huius auferet deus partem eius de libro vite /

[illegible] Augustinus in [illegible] epistola ad Ieronimum et habetur in decretis di. ix. ait Ego solis scripturarum libris qui iam canonici appellantur didici hunc timorem honoremque deferre / ut certissime nullum [illegible] scribendo aliquid errasse firmissime credam [illegible] / Alios autem ita lego ut quantalibet sanctitate doctrinaque polleant non ideo verum putem quia ipsi ita senserunt / [illegible] quia [illegible] canonicos auctores vel probabiles rationes quod a vero non aberrent mihi persuadere potuerunt / Et ergo patet quod solis scripturis canonicis que in biblia continentur / tanquam fide certissima adhibet et non approbamus aliorum / Item Augustinus in libro de unitate [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] scriptura canonica [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dubitare et disceptari non possit [illegible] [illegible] in ea scriptum esse constiterit / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] canone [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gravioribus auctoritatibus [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] in eis forte a veritate deviatum / Et [illegible] [illegible] collegitur quod de [illegible] scripturarum et non [illegible] [illegible] dubitare [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] in ea scriptum esse constiterit / de ceteris non scripturis [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] aliorum expositorum scripture divine / [illegible] romanus pontifex [illegible] [illegible] [illegible] canone [illegible] [illegible] non est illarum dubitatione et disceptatione [illegible] a veritate [illegible] [illegible] scripture [illegible] ad salutem [illegible] / et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Augustinus [illegible] de [illegible] tota fides ad quam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] / Ergo tota fides ad quam tenetur [illegible] expressa est in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non tenetur aliquis credere quod non in biblia continetur / nec ex solis contentis in ea [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] illud quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad fidem catholicam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod de scripture auctoritate non [illegible] et [illegible] [illegible] auctoritatem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ecclesie / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in toto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad scripturas [illegible] / [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Augustinus et Ieronimus [illegible] [illegible] /

[illegible] istorum [illegible] [illegible] iste auctoritates [illegible] sunt [illegible] per glosas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scripture [illegible] quod aliquid [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scripture quod [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] ad [illegible] quod [illegible] sit credendum esse catholicum in scripturis [illegible] nullo [illegible] sit fundatum / [illegible] auctoritatem Augustini [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod solis scripturis canonicis que in biblia continentur [illegible] [illegible] fide [illegible] adhibet et non approbamus aliorum [illegible] auctoritas ecclesie / [illegible] [illegible] [illegible] auctoritatem Augustini et ad omnes [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ipsi scriptura nulla catholica veritas invenitur ad [illegible] [illegible] iusti [illegible] ex scriptura [illegible]
nulla [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in ea [illegible] vel ex ea
formaliter [illegible] Nec in ea principaliter fundatur / Nulla est veritas [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ex scripturis [illegible] [illegible] [illegible] sit fundata [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / Et [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] veritates catholicas
[illegible] [illegible] etc. Item dicit beatus Augustinus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de libris [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in aliis scripturis [illegible] invenitur [illegible] [illegible] de illis [illegible] [illegible] [illegible] ad
[illegible] [illegible] [illegible] exprimitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] etc.
lege [illegible] Et si [illegible] [illegible] talis [illegible] veritates catholice [illegible] tenere [illegible] plene
et expresse continetur in novo testamento [illegible] [illegible] [illegible] sicut omnes veritates [illegible] ab hebreis
[illegible] in solo veteri [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] ipsi fuerunt sub umbra et
[illegible] [illegible] [illegible] etc. Nunc autem lux veniet [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] Non [illegible] [illegible] [illegible] in scripta lege continetur. [illegible] [illegible] per
alios modos [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] etc. / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

ipsa de sua lege dicunt vel ex divina revelacione conscriptos esse asserit ut tales esse tenendos i[n]genere.
Sed circa hoc beatus Augustinus de civitate dei libro 20 [illegible] et ponitur in decreto dis[tinctione] nona [illegible] dicit quod [illegible]
solum scripturam canonicam veteris novi testamenti [illegible] personibus
[illegible] ita [illegible] de ipsa dubitare et discrepare aliquid non possit [illegible]
[illegible] unde asserit [illegible] ita credendo nisi per [illegible]
[illegible] Item Ysidorus hyspalensis in libro prohemiorum librorum veteris et novi testamenti [illegible] capitulo 2 [illegible]
omnibus auctoribus dicit hii sunt scriptores sacrorum librorum divina inspiracione loquentes [illegible]
[illegible] precepta celestia [illegible] Et [illegible] auctor [illegible] esse credimus
Et ipso [illegible] quod [illegible] in biblia [illegible] et [illegible] scripture [illegible] dissensiones [illegible]
[illegible] esse [illegible] est [illegible] revelatum a deo pro salute humana est [illegible]
Et [illegible] in sacra scriptura [illegible] revelatum a deo [illegible]
[illegible] Item [illegible] novi testamenti [illegible] ut dicit beatus Johannes in [illegible]
[illegible] Et [illegible] ipse sit [illegible]
[illegible] scripture [illegible] debent [illegible]
[illegible] tales [illegible] possunt [illegible]
[illegible] theologie [illegible]
[illegible] Et [illegible] augustinus [illegible]
[illegible] dicit [illegible] lege [illegible]
librorum veterum et novorum [illegible] scripture [illegible]
[illegible] inspirat [illegible] unde
[illegible] 2a [illegible] lege [illegible] libri [illegible] et augustinus [illegible]
[illegible] scriptura [illegible] libri [illegible] et augustinus [illegible]
[illegible] conclusiones [illegible]

Hiis premissis accedo iam ad 2um articulum [illegible] qui est de auctoritate [illegible] scripture [illegible] debeat [illegible] scripture editor et auctor. Et [illegible] in [illegible]
[illegible] Moyses [illegible] auctorem penthateuci [illegible]
[illegible] librorum auctorum [illegible] a capite primi libri [illegible]
In principio creavit deus celum et terram [illegible] ipse invenitur esse
auctor [illegible]
[illegible] scriptura
[illegible] argumentum [illegible] non esset
[illegible] et [illegible] in tanta [illegible] argumento.
[illegible] singulorum [illegible]
[illegible] esse auctores [illegible] vel [illegible]
[illegible] auctorem [illegible] scripture. Item [illegible]
de [illegible] triplex [illegible] auctor [illegible] scripture vel
[illegible] assertor vel [illegible] editor sive compilator [illegible]
auctor [illegible] Et [illegible] ad [illegible] dicti doctoris [illegible]
[illegible] in penthateuco. Moyses non est auctor. [illegible] Moys[es]
non est assertor [illegible] editor sive compilator sive recitator [illegible] unde in talibus loquentibus [illegible]
[illegible] Moyses [illegible] mediatorum assertores,
[illegible] Moyse in penthateuco Moyses est auctor [illegible] et 3o [illegible]
[illegible] editor et assertor [illegible] de auctore loquendo [illegible]
scriptura [illegible] editor et assertor illa non [illegible] Et alio
[illegible] ex dictis
[illegible] ad [illegible]
[illegible] auctorem [illegible] penthateuci Moyses est auctor
[illegible] recitator [illegible] ex dictis [illegible]
penthateuci [illegible] nullus est auctor [illegible]
non est [illegible] esse auctores [illegible] libri [illegible] ex diversis libris
[illegible] auctorem [illegible] non est [illegible] Moysen esse auctorem [illegible] et [illegible]
[illegible] non [illegible] illa [illegible] Et [illegible] de Moyse [illegible]
[illegible] ad [illegible] de aliorum librorum auctoribus est dicendum Ex hiis [illegible]
[illegible] nullus [illegible] auctor [illegible] scriptura [illegible] non [illegible] Sed

Vide p[ro]bat

hunc articulum [illegible] ad [illegible]

Moyses auctor penthateuci

Harmonius auctor [illegible] triplex

[illegible]

[illegible] concordia auctoris [illegible] conclusiones [illegible] et singularum [illegible]

[illegible] Auctor ab augendo [illegible] est ab [illegible] dicitur auctor
[illegible] auctoritate quod [illegible] est [illegible] auctor

[illegible] asserit [illegible] dicit. Tales aut scripture prophetice [illegible] auctor sancta ipsum deus asserit et apponit
[illegible] nominis sed baruch nominis fuit Jeremie. De quo Jeremie 36 dicitur [illegible] baruch scripsit
ex ore Jeremie omnes sermones domini. Ubi aut prophetia ut [illegible] omnis scriptura [illegible]
et ipse auctor est [illegible]. Et ideo [illegible] omnis scriptura duplicem habere auctorem deum [illegible] et ipsius scripture
[illegible]. Ex quo [illegible] oritur unum dubium quod est [illegible] isti articulo [illegible] quelibet
scriptura [illegible] duos auctores [illegible] ad eundem [illegible] et [illegible] et tamen [illegible]
[illegible] non est [illegible] voluntatem humanam [illegible] inspiracione divina [illegible] omnis [illegible]
scripture [illegible] ex dictis [illegible] articulo. Et [illegible] de scriptura prophetica [illegible]
prophetis. 2 petri 1o ubi dicitur non [illegible] voluntate humana allata est aliquando prophetia [illegible] spiritu sancto inspirati
locuti sunt sancti dei homines. Confirmatur [illegible] numeri 22 ubi Balaam dixit [illegible] dederit mihi Balaach plenam
domum suam auri et argenti non potero immutare verbum domini dei mei. Nec plus loquar [illegible]. Et ex hoc
[illegible] quod [illegible] litteralis scripture sit [illegible] a spiritu sancto [illegible]. [illegible] argumentum [illegible] Johannis
ubi Caiphas [illegible] asserit: Expedit vobis ut unus moriatur homo. Et [illegible] alia sunt [illegible] dei
quod Johannes exponit [illegible] quod ihesus erat moriturus [illegible]. Et [illegible] ut filios dei [illegible]
qui erant dispersi congregaret in unum. [illegible] redempcionem generis humani. Aliud [illegible] Caiphe
[illegible] doctrina [illegible] ab obediencia Romanorum [illegible] per Romanos
[illegible] in textum [illegible] litteralis [illegible]
[illegible] vera. [illegible] ad [illegible] de Salomone dicitur 1 paralipomenon 28. Et firmabo regnum eius in eternum
[illegible] non esse [illegible]. Et [illegible] psalmo lxxi Et dominabitur a mari usque ad mare [illegible]
[illegible] esse dictum de ipso Salomone. Et [illegible]

Sciendum quod [illegible] scriptura [illegible] multipliciter [illegible] exponendo [illegible]. Omnes doctores [illegible]
[illegible]. Ad hoc ut quo ad hoc plenius intelligatur dicitur [illegible] ad intelli-
gendum scripturas [illegible] multipliciter [illegible] ad pauca [illegible] ad duo genera. Et [illegible]
[illegible] sensus scripture [illegible]. [illegible] ad istum articulum 3m.
Omnis sensus scripture [illegible] sensus [illegible] intelligi est litteralis vel misticus.
Ex quo [illegible] litteralis [illegible] spiritu sancto [illegible] scripture [illegible]
[illegible] ex ipsa forma scripture et circumstanciis [illegible] potest apparere. [illegible] scripture [illegible]
[illegible] ex eis probari potest. Misticus aut [illegible] a spiritu sancto non [illegible]
[illegible] ex forma scripture et circumstanciis eius. Nec ex eis probari potest [illegible] auctoritate [illegible]
de hoc apostolus 1 cor 2 Loquimur dei sapienciam in misterio que abscondita est. [illegible] misterium
[illegible] misticus vel misterium [illegible] latine dicitur secretum [illegible]
[illegible] intelligenciam
[illegible] absconditum
[illegible] ad aliud dicitur [illegible] aliud intelligitur. Et [illegible] quod misterium [illegible]
[illegible] in spiritualibus [illegible]
quod [illegible] misterium est [illegible] ex litera et circumstanciis [illegible]
[illegible] apostolus [illegible] expressit [illegible] scripturam et
[illegible] intendendum [illegible] duo
nos [illegible] ad hoc [illegible]
[illegible] absolutum a lege [illegible]
[illegible] 2 ad cor 3 [illegible]
[illegible] apostolus loquitur [illegible]
[illegible] misterium [illegible] Omnis [illegible] scripture
[illegible] apparere ex forma scripture et circumstanciis [illegible]
[illegible] misticus [illegible]
[illegible] in lege [illegible] mandatum [illegible]
Item [illegible] de [illegible]. Et [illegible]
[illegible] intelligit nichil esse [illegible] accipi ad
[illegible] misterium [illegible] intelligit nichil [illegible]
[illegible] nichil [illegible]
[illegible] exponit apostolus ad [illegible]
Secunda glosa Omnis [illegible] modus intelligendi [illegible] scripture a spiritu sancto [illegible]
[illegible]. Et [illegible] testamenti veteris [illegible]
[illegible] historiam [illegible] scripture [illegible]
[illegible] in domum domini. Et
non [illegible]
[illegible]. Et ad illud [illegible] uxorem [illegible]

Dubium
et [illegible] asserit [illegible]

Cum plures [illegible] de isto [illegible]
[illegible] librorum [illegible] doctor Galatie

2a glosa

Beda

consolationem esse ab incredulis [illegible] Moysen dare libello repudii permisisse [illegible] Hic ingt Moyses [illegible] per duritiam cordis vestri [illegible] causa [illegible] illud a Moyse pro tempore [illegible] permissum sit [illegible]

quod Christus prohibebat [illegible] demonstrare videtur. Secundum anagogiam cum dicitur [illegible]

[illegible] duo testamenta [illegible] et novum [illegible] Et Gal. [illegible]

[illegible] videtur [illegible] lex vetus ut adventum novi [illegible] apostolus ad Gal. 3

[illegible] Et [illegible] priusquam veniret fides sub lege custodiebamur [illegible] fidem [illegible] revelanda erat. Itaque lex pedagogus noster fuit in Christo ut iustificemur ex fide. At ubi venit fides iam non sumus sub pedagogo. [illegible] pedagogum dedit [illegible] Et hoc modo [illegible] studiose [illegible] et ordinate [illegible] ad novum [illegible] Secundum allegoriam cum dicitur [illegible] ad literam esse accipienda [illegible] scriptura sunt [illegible] figurative intelligenda. Et ita Christus [illegible] accepit hoc signum [illegible] signum Ione prophete [illegible] sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus, ita erit filius hominis in corde terre. [illegible] apostolus [illegible] Nolo vos ignorare fratres quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt [illegible] Item ad Gal. 4 scriptum est quoniam Abraham duos filios habuit [illegible] que sunt per allegoriam dicta [illegible] Et [illegible] clare ex dictis [illegible] sola allegoriam [illegible] non ad literam esse accipienda [illegible] scripta sunt [illegible] Et patet etiam hoc in exemplo [illegible] sententie [illegible] Concordat etiam [illegible] de Hallis [illegible]

Item Beda in principio super [illegible] ponit quatuor sensus quibus [illegible] scilicet historiam que res gestas [illegible] tropologiam id est moralem que est de moribus ordinandis. Allegoriam que aliud ex alio intelligit. Et anagogiam [illegible] ad superiora ducimur. Et est de [illegible] Ierusalem secundum historiam est civitas [illegible] secundum tropologiam [illegible] fideles [illegible] secundum allegoriam ecclesiam militantem, secundum anagogiam [illegible] Et [illegible] historiam [illegible] literalem [illegible] allegoria [illegible] anagogia [illegible]

Item Hugo in prologo [illegible] historia est [illegible] allegoria [illegible] Et [illegible] Tropologia est [illegible] significare [illegible] ad literam. Et [illegible] ad mysterium re[illegible] Et [illegible] declaravi.

Tertia quarto [illegible] literalem sensum assumi posse [illegible] ad omnia [illegible] tamen [illegible] scripture [illegible] apud fideles [illegible] scripturam allegorice [illegible] literales sensus [illegible] scripture et [illegible] apud [illegible] infideles [illegible] ad aliquid amplius intelligendum [illegible] illos [illegible] sunt [illegible] literales sensus apud illos [illegible] Petrum [illegible] Paulus [illegible] de Christo [illegible] Et ad Heb. 1 [illegible] Iohannes [illegible] scripturam [illegible] Ioh. 19 Et [illegible] fidelium [illegible] talis sunt [illegible] in epistula ad [illegible] allegorie [illegible] testimonium [illegible] apostolus [illegible] legimus [illegible] dixisse [illegible] Ioh. [illegible]

Ista [illegible] et [illegible] scripturam ad [illegible] scripture [illegible] in [illegible] scripture [illegible] sed solum [illegible] mysterio [illegible] Et [illegible] quarto [illegible] et [illegible] habuerint [illegible] scripture [illegible] scriptura est [illegible] prima [illegible]

[illegible] de casu [illegible] et 2a [illegible] / Et ideo facit [illegible] de Iona dum dixit Ninive subvertetur / Iona [illegible]
unde dum videt quod deus fecit [illegible] afflictus est Ionas afflictione magna / et [illegible]
est ibidem [illegible] / [illegible] patet ex hoc [illegible] pars scripture [illegible] ipsa [illegible] non [illegible]
mysterium [illegible] sensus litteralis [illegible] assertive [illegible] ex [illegible]
confirmatur quia si scriptura [illegible] in sensu litterali deficeret [illegible] deficeret in illo sensu qui solus
ex ipsa et [illegible] sicut [illegible] patet / [illegible] concedere [illegible] fidem veram [illegible] fundare
[illegible] scripturas in dubium et derisionem infidelium [illegible] / Et si dicatur quod sufficit veritas in
aliquo sensu mysticali [illegible] infideles [illegible] quod ipse pari [illegible] velit audire
fabulas [illegible] / Et multa [illegible] scripture [illegible] et fidei nostre
[illegible] et 3a pars [illegible] probatur per [illegible] parte 1 q. 1 a. 10 [illegible] ad [illegible]
[illegible] sensus litteralis [illegible] quem auctor intendit [illegible] scripture [illegible] deus est qui
[illegible] simul comprehendit / [illegible] ut [illegible] dicit xii confessionum [illegible] sensus litterales
[illegible] in una littera [illegible] scripture [illegible] sunt sensus / Et ibidem [illegible] sensus litterales
[illegible] scripture [illegible] potest [illegible]
/ [illegible] pro [illegible]
[illegible] / [illegible] / ita sunt parabolice dicta in [illegible] non [illegible]
[illegible] ad [illegible] / Item sensus litteralis in quibusdam passibus scripture [illegible]
[illegible] et [illegible] pro [illegible] non dicitur [illegible] nisi [illegible] fuit [illegible] et [illegible]
a vera veritate [illegible] / et [illegible] sed [illegible] fuit [illegible] qui solus
[illegible] a vera veritate [illegible] / [illegible] allegatur de
halt in [illegible] q. 1a [illegible] ad [illegible] in [illegible] ad illud quod [illegible]
/ Et [illegible] ad illud [illegible] quod [illegible] in [illegible] parabola est [illegible] ad [illegible]
[illegible] ad [illegible] aliquam [illegible] vel rei [illegible] / Et isto [illegible] non [illegible]
ad significationem [illegible] ad significationem [illegible] / Et [illegible] quod in [illegible]
[illegible] ad significationem [illegible] in parabolis [illegible] ad significationem [illegible] ex [illegible]
[illegible] accipi [illegible] significationem [illegible] vocum [illegible] ex textu litterae [illegible]
patet [illegible] / Et manifestum est [illegible] intelligens scripturas ex textu litterae [illegible]
[illegible] patet [illegible] illud esse sensum scripture litteralem [illegible] generaliter exprimunt [illegible] illud
[illegible] sunt in rebus [illegible] significationibus [illegible] ex textu litterae [illegible]
[illegible] ad [illegible] intellectus rebus [illegible] exprimunt
[illegible] exprimuntur quod [illegible] intellectus [illegible] / Et [illegible] non potest intelligere
[illegible] ad intelligendum [illegible] ex illis rebus [illegible] / [illegible] in multis parabolis [illegible] et [illegible]
[illegible] / [illegible] intelligentur litteraliter [illegible]
sensu [illegible] talia [illegible] / Et [illegible] ad [illegible]
aliquos passus scripture [illegible] sensus litteralis [illegible] / [illegible]
[illegible] in [illegible] passibus / ex quo [illegible] et [illegible] quod [illegible] passus [illegible]
[illegible] significationem [illegible] / Et ex [illegible]
[illegible] talis [illegible] ad [illegible] / [illegible] significatio [illegible]
[illegible] ita accipiendus esse talis passum ad [illegible] / Et [illegible] humani [illegible]
[illegible] ydiomatis [illegible] scriptura [illegible] sensus litteralis / Et [illegible] 3a [illegible] ad aliquem sensum
ydiomatibus humanis [illegible] esse [illegible] litteralis / [illegible] sensus litteralis in
aliquo passu scripture [illegible] esse [illegible] / [illegible] ad [illegible]
[illegible] passibus scripture [illegible] est [illegible] / [illegible] quod [illegible]
[illegible] / [illegible] a vera veritate [illegible] illi [illegible] ad [illegible] illo [illegible]
[illegible] illius veritatis [illegible] / [illegible] in pluribus locis / Et [illegible] in [illegible]
[illegible] per [illegible] ad [illegible] Et [illegible] cum sensu litterali [illegible] Hugonis [illegible]
[illegible] accipiendo sensum historicum [illegible] / Et illud quod historia est [illegible] significatione
[illegible] historia est [illegible] / [illegible] absolute / [illegible] ad [illegible] significationem
[illegible] ad [illegible] intelligi [illegible] ad [illegible] significationem [illegible] ad [illegible]
[illegible] ad [illegible] significationem [illegible] passibus [illegible] illo passu [illegible]
[illegible] hoc modo [illegible] ydioma
sensus [illegible] esse [illegible] sensus litteralis / [illegible] sensus [illegible] metaphorici
[illegible] esse [illegible] sensus mystici [illegible] non potest [illegible] ex [illegible]
[illegible] significationibus [illegible] scripture [illegible] ex [illegible] nisi [illegible]
[illegible] apparet [illegible] scripture [illegible]
auctoritate exponentis / Et [illegible] de tropologia, allegoria et anagogia [illegible]
sensus mystici / [illegible] quod sensus mysticus [illegible] sensum litteralem [illegible]
[illegible] significationem vocum [illegible] / [illegible] sensum litteralem [illegible]
[illegible] significationem [illegible] significationem [illegible] in [illegible]

Marginal notes (left): [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

Marginal notes (right):
sensus litteralis
vacat
[illegible] et 2m [illegible] parabolica [illegible] ad [illegible]
[illegible] ad [illegible] / [illegible]
[illegible] passibus scripture [illegible] textu [illegible]
sensus mystici [illegible] debent [illegible] ex [illegible] patet [illegible]

tales voces significant. Et tunc illud quod tales [illegible] per voces significate significant [illegible] Et tales voces secundum usum aliquem et modum loquendi [illegible] ydiomatibus [illegible] metha[illegible]

Ad racionem autem oppositam istius dubii quando videtur esse contra primam partem conclusionis [illegible] quod arguitur. Tale assertio non est secundum voluntatem humanam [illegible] ad intellectum scripture [illegible] quod non est [illegible] secundum voluntatem humanam [illegible] quod ad [illegible] loquitur verum dictum propheticum, ad quod loquendum [illegible] inspiratur. Et tunc alium [illegible] [illegible] quem [illegible] qui cum inspirat [illegible] de Caypha [illegible] tamen instrumento [illegible] prophetavit. Et tunc [illegible] verum propheticum ignorat. Et [illegible] patet ad confirmacionem et ad primum argumentum principale oppositum [illegible] Danielis [illegible] intelligencia opus est in visione, et loquitur ibi ad literam de visione prophetica [illegible] nullus potest habere visionem propheticam nisi intelligat verum [illegible] [illegible] nec aliquis potest prophetare nisi [illegible] intelligat prophetice. Respondetur [illegible] [illegible] [illegible] intelligitur [illegible] ad [illegible] aliquis habens visionem propheticam sit vere propheta [illegible] intelligere [illegible] quod [illegible] potest habere visionem propheticam [illegible] non sit ex hoc propheta [illegible] [illegible] [illegible] longe per medium [illegible] ad [illegible] argumentum oppositum [illegible] non est aliquis simpliciter [illegible] propheta ex aliquo actu prophetandi. Nec prophete ex hoc quod [illegible] figuras sub quibus [illegible] misteria [illegible] prophete [illegible] illuminacionem et revelacionem [illegible] [illegible] occulta [illegible] et figuris significata. Aliud Nabuchodonosor [illegible] sompnium suum quod vidit ex hoc [illegible] prophetavit quod non est verum. Sed Daniel ex hoc solo quod per illuminacionem revelatum fuit ei misterium sub illo sompnio obumbratum, propheta dictus fuit et erat [illegible] [illegible] olim dicebatur videns [illegible] prophetarum [illegible] [illegible] illuminacionem et revelacione [illegible] alios accepit dictum [illegible] prophetarum per glosam in principio psalterii [illegible] igitur liber prophetarum Daniel non ponitur in ordine horum prophetarum. Nec est liber Danielis [illegible] agiographa inter alios sacros libros [illegible] per beatum Jeronimum in prologo galeato. Et [illegible] [illegible] [illegible] illis [illegible] [illegible] assignant tres ordines librorum [illegible] Quorum primus ordo appellatur lege [illegible] secundum ordinem [illegible] prophetarum. Tercium agiographorum [illegible] volumine [illegible] liber 2us et Danielis 6tus. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] eximus prophetarum [illegible] [illegible] ad [illegible] ad prophetandum [illegible] [illegible] non habent auctoritatem prophetandi [illegible] alii [illegible] ex officio et auctoritate prophetandi prophetabant. Nec [illegible] [illegible] [illegible] ex officio et auctoritate prophetandi [illegible] [illegible] [illegible] non est [illegible] prophetas per hebreos [illegible] non [illegible] de Daniele [illegible] hebreos.

Ad [illegible] principale oppositum [illegible] de Salomone, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] conditionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] conditionem [illegible] intelligi dictum [illegible] [illegible] [illegible] dictum scripture intelligendum esse de Salomone ad literam [illegible] [illegible] [illegible] 22 dixit [illegible] ad Salomonem [illegible] voluntatis [illegible] edificarem domum nomini domini dei mei [illegible] [illegible] multum [illegible] effudisti [illegible] filius qui nascetur tibi ipse edificabit domum nomini meo [illegible] et [illegible] in filium et ego ero ei in patrem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] [illegible] et filios [illegible] multos [illegible] filios dedit michi dominus elegit Salomonem filium meum [illegible] dixitque [illegible] Salomon filius tuus edificabit domum meam et altaria mea [illegible] elegi [illegible] in filium et ego ero ei in patrem et firmabo regnum eius usque in eternum [illegible] [illegible] [illegible] de Salomone, hoc [illegible] filiorum David [illegible] allegacionis [illegible] [illegible] auctoritate apostoli [illegible] esse [illegible] scripture [illegible] ex circumstanciis [illegible] est de Christo [illegible] auctoritate [illegible] Nicolaus de Lyra [illegible] ad hebreos 1o ego ero illi in patrem [illegible] [illegible] scriptura quam allegat apostolus licet loquatur de Salomone [illegible] [illegible] dicitur quod ipsa scriptura [illegible] de Christo intelligitur [illegible] quam triplicem cognoscit [illegible] Christi. Et ideo de Christo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] Tercio ut [illegible] et signum [illegible] Sic [illegible] est de Salomone [illegible] [illegible] [illegible] et talia exponenda sunt ad literam de ipso. Et [illegible] de Christo [illegible] [illegible] Salomonem [illegible] [illegible] ydolatria [illegible] [illegible] [illegible] figura Christi [illegible] Et talia sunt exponenda de solo Christo ad literam [illegible] illud [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] Christi [illegible] [illegible] [illegible] quod non potest [illegible] de Salomone [illegible] regnum fuit [illegible] [illegible] [illegible] Christi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in scriptura de Salomone [illegible] [illegible] et [illegible] sunt [illegible] Christi. Et talia [illegible] [illegible] ad literam [illegible] in Christo. Et ideo [illegible] de [illegible] [illegible] ego ero illi in patrem [illegible] Salomon fuit filius dei adoptivus [illegible] [illegible] regni sui [illegible] quod Nathan propheta vocavit eum amabilem domino [illegible] filius est dei [illegible] [illegible] Subdit tamen magister Nicolaus dicens quod [illegible] [illegible] non possunt exponi ad literam de Christo, sed tamen secundum [illegible] misticum [illegible] apostolus ad suum propositum. [illegible]

et argumentum [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] in [illegible] ad [illegible] [illegible]
de [illegible] et ad [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] Et ista 2a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Est [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] libri biblie [illegible] Et [illegible] [illegible] [illegible] ad
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] a [illegible] libro [illegible] [illegible] ad [illegible] biblie totius [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inde de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] explanationem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] diligentius ad textum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] libri [illegible] biblie [illegible] [illegible] liber genesis quedam
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] de [illegible] [illegible] libri genesis [illegible] [illegible] totius biblie [illegible] [illegible]
[illegible] et de multis [illegible] [illegible] in libris biblie [illegible] [illegible] de [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Nec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
ad [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] libros [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] liber
[illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

vide in alio [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] liber [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] vel liber in quo libro [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sive liber Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] esse [illegible] ~~[illegible] [illegible] [illegible]~~

Igitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] testamenti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] ordinata ut per ea [illegible] [illegible] [illegible]
ad salutem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] ad [illegible] [illegible] ad [illegible] 17o [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] est
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] veteris testamenti [illegible] a deo per moysen tradita [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in multis locis [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] ut [illegible] erat salutis. [illegible] mortificat [illegible] infra [illegible] de [illegible]
[illegible] apud ad [illegible] Christo [illegible] Sicut igitur
a deo dispositum est ut [illegible] cum aliqua manifestiori difficultate vel [illegible]
per hoc tolleretur tedium [illegible] audiendi [illegible] scriptura [illegible] ad illam [illegible] aliam difficultatem
[illegible] surgeret [illegible] et [illegible] que removeret tedium [illegible]
[illegible] omnia [illegible] volens [illegible] vel [illegible] tolleret [illegible]
studentibus theologiam [illegible] scripture difficultates [illegible] ingenio
[illegible] difficultates penetrare [illegible] intelligentiam a deo impetrare
et [illegible] ordine et ab [illegible] quibus [illegible] in-
[illegible] ut [illegible] in pluribus locis et maxime
in libris suis de doctrina christiana. [illegible] Cum igitur [illegible] sacra
scriptura [illegible] ut [illegible] aliquam [illegible] a sensu hystorico
per sensum tropologicum et allegoricum usque ad sensum anagogicum [illegible] Unde [illegible]
[illegible] ad [illegible] sponse sue Ecclesie [illegible] doctores principales
[illegible] et [illegible] plus [illegible]
[illegible] Et alter [illegible] allegoriis
moralibus Gregorius [illegible] Augustino. Et quia inter hos tres doctores Augustinum
Augustinus magis excellit in disputationibus, Ieronimus in hystoriis et translationibus, Ieronimum et
Gregorius in moralibus. [illegible] insuper [illegible] doctoribus sacris Gregorium
[illegible] quibus ipse a [illegible] doctor [illegible] eruditur et illustratur tota catholica illuminatur
[illegible] Ecclesia [illegible] super [illegible] dicuntur [illegible] regule scripture

Hystoria que res gestas loquitur.
Allegoria in qua aliud ex alio intelligitur.
Tropologia i. moralis locutio in qua de moribus ordinandis tractatur.
Anagoge i. spiritualis intellectus per quem de summis et celestibus a spiritualibus viris contemplatur.
Sic quod hystoriam i. litteralem sensum [illegible] ille [illegible] per [illegible] mysticus ille [illegible] scriptura.
Et hic mysticus est triplex. Nam si per talem modum sensus aliquid pertinet ad credibilia dicitur allegoricus, si ad agibilia dicitur moralis, si ad speranda i. beatitudinem futuram dicitur anagogicus ab ana quod est sursum et goge ductio [illegible] [illegible] quibusdam [illegible] tota [illegible] scriptura [illegible] Regulas hoc [illegible] in [illegible] [illegible] septem regulas [illegible] et regule [illegible] Augustinus [illegible] de doctrina christiana. Et Ysidorus eas ponit li. primo de summo bono. [illegible] Nicolaus de Lyra in prologo postillarum tali loco explanando [illegible] laborandum. Et [illegible] regule
ab aliquibus [illegible] per [illegible] scripturam.

[illegible] est de domino nostro Christo et eius corpore mystico quod est Ecclesia. [illegible] capitis ad corpus
[illegible] scriptura [illegible] Aliquando loquitur de utroque [illegible]
[illegible] et [illegible] sponsus [illegible] et [illegible] sponsum
quod [illegible] sponsa [illegible] de ipsa Ecclesia [illegible] Ostendit mihi [illegible] Christo. Et
ora [illegible] Ostendit [illegible] sponse [illegible] sponso [illegible]
quod [illegible] sponsi [illegible] et [illegible]
[illegible] lector attendat quid conveniat capiti et quid corpori [illegible]
[illegible] regula de domino et eius corpore. Et de [illegible] in una [illegible] capiti [illegible]
[illegible] ut [illegible] et corpori [illegible] Ecclesie [illegible]
[illegible] caput [illegible] capiti [illegible]
[illegible] ad [illegible] quod capiti quod corpori conveniat [illegible] regula [illegible]
[illegible] fidelibus [illegible] a capite ad corpus et a corpore [illegible] ad caput [illegible]
[illegible]

Secunda regula est de corpore domini vero et simulato sive permixto [illegible] Ecclesia [illegible] eius [illegible]
[illegible] ad [illegible] usque ad iudicium [illegible] malos [illegible] bonis
[illegible] sicut Osee xi puer [illegible] et dilexi eum. Et [illegible] bonum [illegible]
[illegible] cognoverunt bos possessorem suum et asinus presepe domini sui [illegible]
[illegible] in [illegible] ad bonos pertinet
[illegible] ad malos [illegible] Cantica [illegible] nigra sum sed formosa filie Jerusalem sicut tabernacula Cedar sicut
pelles Salomonis [illegible] Ecclesie [illegible] nigra sum [illegible] bonos
[illegible] formosa. Et [illegible] sicut tabernacula Cedar ad malos [illegible] Cedar [illegible]

filius [illegible] ut habetur [illegible] descenderunt [illegible] sicut pelles Salomonis
[illegible] ad [illegible] Salomonis [illegible] ipse [illegible] expositores catholicos et hebreos. Et ideo [illegible]
[illegible] dicuntur quibus [illegible] tabernaculum in quo bonum [illegible] dei. Sic [illegible] ad [illegible]
[illegible] ista regula [illegible] et boni [illegible] cum malis et mali [illegible] cum bonis. Sed [illegible]
ad quod [illegible] prudentem lectorem [illegible]. Tyconius [illegible] [illegible] posuit
regulas [illegible] de [illegible] corpore [illegible] quod [illegible] debent appellare
[illegible] corpus domini [illegible] cum illo non erit in eternum. Sed [illegible] de [illegible] vero [illegible]
[illegible] sunt [illegible] aliquid aliud [illegible] solo in eternum [illegible] corporis
[illegible] illo [illegible] sunt [illegible] ecclesia [illegible] regula et appellari [illegible] de [illegible] ecclesia.

Tercia regula est de spiritu et littera [illegible] vel de promissis et lege vel de gratia et mandato. De
lege [illegible] ad [illegible] Sed [illegible] ut [illegible] vel [illegible]
ad [illegible] non [illegible] hystorice. Sed [illegible] et hystorice [illegible] fidem [illegible] Et [illegible]
legem [illegible] hanc regulam [illegible] hystoriam et [illegible]
[illegible] ad [illegible] hoc modo [illegible] et exponit
[illegible] ista regula [illegible] et [illegible] ad [illegible] litteralem [illegible] ad [illegible] litteralem.
Circa quod [illegible] duplicem [illegible] litteralem. [illegible] quod [illegible]
[illegible] de Salomone [illegible] ero illi in patrem et ipse erit michi in filium. Et [illegible] de Salomone ad [illegible]
[illegible] filius de [illegible] ad Nathan [illegible]
[illegible] ut habetur 2 Re. vij. [illegible] ero ei [illegible] in patrem [illegible]
ab apostolo ad Hebr. [illegible] ad [illegible] apostolus [illegible]
ad [illegible] Christus fuit maior angelis. [illegible] non [illegible]
[illegible] in [illegible]
in Salomone [illegible] Christo [illegible]
[illegible] per [illegible] litteralis [illegible] de Christo
[illegible] et [illegible] Salomon fuit figura Christi.

[illegible] regula est de specie et genere [illegible] de parte et toto [illegible] de uno [illegible] ad aliud et [illegible]
Et per hanc [illegible] pro toto et totum pro parte accipitur [illegible] in [illegible] civitate [illegible]
dei. Et [illegible] Nam [illegible] civitate babilonis
[illegible] ut Ysa. xiij. [illegible] loquitur [illegible] ad [illegible]
de specie et [illegible] toto [illegible] cum babilone [illegible]
[illegible] babilonis [illegible] filius [illegible] Et [illegible] ad [illegible]
[illegible] per hoc quod [illegible] vasa [illegible]
ut [illegible] ad loquendum cum babilone [illegible] cum [illegible] ego [illegible]
[illegible] super vos medos [illegible] Cyro nepote suo cepit
babyloniam et [illegible] Balthazar regem babilonis ut habetur Dan. v. [illegible] Sic et [illegible] egipti [illegible]
[illegible] et [illegible] egiptios adversus egiptios [illegible]
[illegible] egipti [illegible] regem. [illegible] hanc [illegible]
[illegible] sicut [illegible]
[illegible] gentibus.

Quinta regula ponit quam de temporibus appellat, quia regula [illegible] posset
[illegible] in scripturis sacris [illegible] temporibus [illegible] hanc regulam
[illegible] ut ait Nicolaus de Lira super prologum. Et [illegible] de [illegible] quod [illegible]
[illegible] per [illegible] pro [illegible]
[illegible] modo
[illegible] pro parte [illegible]
[illegible] per partem [illegible] aliquo
[illegible] de aliquo [illegible] annorum [illegible] de [illegible]
in uno loco [illegible] in alio vero loco [illegible]
[illegible] in uno loco [illegible]
[illegible] in alio a [illegible] fuit Abrahe [illegible]
[illegible] filios Israel in egipto [illegible]
[illegible] Joseph egipto [illegible] per [illegible] annos
egressi sunt ut [illegible] ab egipto [illegible]. Et [illegible]
[illegible] de ista [illegible] filiorum Israel in terra egipti fuit quadringentorum [illegible]
annorum [illegible] Abrahe. [illegible]
[illegible] de terra [illegible]
[illegible] Abrahe de [illegible] ut [illegible] xvij [illegible] et ille

Sunt tropo [illegible]
aut legittimus [illegible]
[illegible] vero

[illegible] per tropum [illegible]
[illegible] pro toto die
[illegible]

[illegible]

* Item 2° [illegible] septies illa [illegible] xix scilicet et vos sicut xii sedes iudicantes xii tribus Israel / per xii intelligit sedes apostolorum cum successoribus iudicantes per xii tribus Israel universitas eorum qui iudicandi sunt ostenditur [illegible]

quod cum in certis divina scriptura gaudeat sic septenario vel denario vel duodenario. Et quecumque alia sunt quae legendo studiosi libenter agnoscunt. Plerumque et numerus [illegible] pro universo tempore ponitur. Sic septies in die laudem dixi tibi psalmo 118. Et [illegible] est aliud dictu quam semper laus eius in ore meo. Tantumdem valent et cum multiplicantur per denarium. Sic septuaginta et septingenti [illegible] et septuaginta anni Ieremie pro universo tempore accipi spiritualiter [illegible] multiplicentur per se ipsos. Sic decem per x sicut centum, et 12 per 12 sunt 144 quo numero signatur universitas sanctorum in apocalipsi capitulo 14° [illegible] exponit ibidem doctor egregius. Et super illud Matthei 18 ubi petrus dixit ad Ihesum: Domine quotiens peccabit in me frater meus et dimittam ei usque septies? dixit illi Ihesus non dico tibi usque septies sed usque ad septuagesies septies. glossa usque quadringentos nonaginta vicibus, ut totiens fratri peccanti dimittat in die quotiens ille peccare [illegible] [illegible] illud intelligitur per [illegible] septuaginta vicibus [illegible] per quae universitas [illegible] Idem Augustinus in omelia et subdit [illegible] doctor quando [illegible] quod [illegible] petro [illegible] iste septuagesies septies [illegible] dixit quod septuagesies septies dixit. [illegible] intelligendum quod dicitur de beata petronilla [illegible] septem [illegible] manifestum est per istam quintam regulam non solum tempus questionis istius valet esse solvendas. Sed [illegible] signum [illegible] et in multa scripture [illegible] sicut iste in apocalipsi 144 [illegible] ad tempora pertinet scilicet ad homines. Circa non hec quinta [illegible] regula et [illegible] ea [illegible] quod scriptura sacra loquitur aliquando de facto primo [illegible]. Sic ysaie ix parvulus natus est nobis et filius datus est nobis. Et hic est ad [illegible] prophetie [illegible] de facto [illegible] ita [illegible] sicut iam [illegible]. Et hoc est propter certitudinem divine prophetie ex qua sit revelatio [illegible] prophete [illegible] talis modus loquendi non [illegible] in prophetia [illegible] quod aliquid [illegible] revelatur prophete [illegible] in prescientia dei que ita infallibiliter [illegible] sicut [illegible] et [illegible]. In prophetia [illegible] locum [illegible] aliquando [illegible] prophete [illegible] in dei prescientia [illegible] in ordine [illegible] et [illegible] prophetia Ione 3 Adhuc xl dies et Ninive subvertetur [illegible] meruerunt [illegible] quia [illegible] effectum [illegible] Sic in [illegible] Ninive [illegible] et [illegible] contraria.

Sexta regula recapitulacio vocatur vel alias anticipatio [illegible] in obscuritate scripture [illegible] vigilanti [illegible] Sic habebimus in Genesi in capitulis [illegible] quod cum in die [illegible] recapitulatio [illegible] ad [illegible] Genesi 2 capitulo [illegible] primo capitulo [illegible] creationem celi et terre. Et [illegible] et [illegible] Nec [illegible] et [illegible] recapitulando [illegible] celi et terre [illegible] in die [illegible] celum et terram et omne virgultum agri antequam oriretur in terra [illegible] regionibus [illegible] pluerat dominus deus super terram et homo non erat qui operaretur terram [illegible] recapitulationem [illegible] Genesi [illegible] de filiis Noe [illegible] in [illegible] et [illegible] Et [illegible] filii [illegible] et [illegible] Et [illegible] palam [illegible] illud quod [illegible] de [illegible] per anticipationem [illegible] in ordine [illegible] ad [illegible] latent [illegible] ex hac regula intelligatur [illegible]

Septima regula Tyconii que est et postrema dicitur de diabolo et eius corpore [illegible] Et cum [illegible] capitulo [illegible] caput impiorum omnium [illegible] eius corpus [illegible] cum illo in supplicium ignis eterni. Sicut Christus caput ecclesie que est eius corpus [illegible] cum illo in regnum et gloriam sempiternam. Sic ergo in prima regula [illegible] de duobus [illegible] et [illegible] caput corporis [illegible] ita et in ista novissima [illegible] in diabolo [illegible] quod non [illegible] in corpore [illegible] non solum in eis qui [illegible] sunt [illegible] in eo et [illegible] ad ipsum pertinent [illegible] ad [illegible] donec [illegible] de hac vita exeunt [illegible] a frumento [illegible] ultimo [illegible] per hanc regulam [illegible] diaboli [illegible] Et [illegible] omnes [illegible] ad [illegible] scriptura [illegible] loquitur de [illegible] ad loquendum de altero [illegible] Ysaie xiiii ubi loquitur de rege babilonis [illegible] diabolo [illegible] ad loquendum de principe demonum [illegible] subditur ibidem Quomodo cecidisti de celo lucifer qui mane oriebaris. [illegible] Ezechielis 28 et 28 [illegible] de principe Tyri [illegible] ad loquendum de diabolo [illegible] subditur [illegible] in signaculum similitudinis [illegible] in deliciis paradisi dei [illegible] lapis preciosus

[illegible] Numquid [illegible] coram interficientibus [illegible] et [illegible] in manu [illegible] alienorum quia ego locutus sum [illegible] hoc [illegible] super regem Tyri [illegible] et [illegible] ad [illegible]

[Margin:] [illegible] designatur

[Margin:] Et [illegible] intelligit [illegible] per 1 [illegible] totum [illegible]

[Margin:] [illegible] litera

[Margin:] In [illegible] scriptura non [illegible] ordine [illegible] et [illegible] anticipatio [illegible] recapitulatio [illegible]

[Margin:] diaboli

In principio fecit et creavit deus celum

[illegible]

Regula prima [illegible]

[illegible]

Tercia describit quid lex quid gratia possit

[illegible]

Sexta refert [illegible]

Septima [illegible]

[illegible]

Josephus in prologo

[illegible]

aliqui ab huius diligentie [illegible] fuit eos omnia sub inopia que videbant in abundantia. Et in calamitate [illegible] ipsis veteres [illegible] [illegible] egere [illegible] [illegible] cos qui legere sciunt hos libros [illegible] et voluntate [illegible] et legislatorem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] digne [illegible] et semper [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] rationem de illo [illegible] ab omni que [illegible] ab aliis turpitudine fabularum [illegible] longe temporis et etate vetustiore potuisset multarum [illegible] fallacium habere licentiam [illegible] et ad annos duo milia [illegible] longe [illegible] [illegible] [illegible] generationes [illegible] forte [illegible] [illegible] leges dare [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ordine declarabit. Hoc [illegible] [illegible] [illegible] negotio isto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Moyses legislator [illegible] [illegible] nos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pauca de illo predicere [illegible] qui lege [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de dictis et factis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legislator ille [illegible] necessarium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et lege [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] debet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] exemplo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legislator fuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliquid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] calamitatibus [illegible] vita [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legis [illegible] a iure [illegible]

Hoc igitur [illegible] [illegible] Moyses [illegible] [illegible] ad deum et [illegible] fabricam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legislatores [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fabulas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legislator [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad maiestatem dei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aperto et simplici [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] manifeste declaravit [illegible] [illegible] allegorice [illegible] [illegible] dici [illegible] [illegible] multa [illegible] et valde philosophia [illegible] [illegible] [illegible] singulas considerare contemplatum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fabricam [illegible] aliis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scripta [illegible] Moyses dixit [illegible] [illegible] [illegible] libris [illegible] [illegible] [illegible]

In principio creavit deus celum et terram

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] viri clarissimi [illegible] Basilius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] confirmando [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Moyses [illegible] historiam non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Moyses [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Moyses ille [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] filia [illegible] Pharaonis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] adhibens [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Egyptiorum eruditionem [illegible] Egypti [illegible] ad Ethiopiam [illegible] Moyses [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Ore ad os loquar ei in specie et non per figuram. Hic enim qui pro timidis patribus dei aspectibus angelis fecit coniunctus que ausculta[ve]runt a deo dixit nobis. Audiamus ergo viventes vocem non in persuasione humane sapientie sed in probatissimis spiritalis doctrine sermonibus [illegible] non audientium laus sed discretum [illegible]. **In principio fecit deus celum et terram etc.**

Reddidit igitur sermone meo mentis admiratos cogitantes quid sit deum vel unde [illegible] ... [illegible] ne varietate [illegible] aut invicem potius pugnare videntur ... [illegible] ... [illegible] a sequente deiecto. [illegible] ... [illegible] ... mortalium [illegible] ... [illegible] ignorantie sublapsi variis omnium [illegible] ... [illegible] illorum ad [illegible] ... [illegible] et humores ac [illegible] visibilia tradiderunt. [illegible] athomos et [illegible] ... [illegible] ... compositas [illegible] ... [illegible] in [illegible] corporibus completionem athomorum [illegible] ... [illegible] ... **In principio fecit deus celum et terram** ... [illegible] ... **In principio fecit deus celum et terram** ... [illegible]

Beatus Augustinus XI de civitate dei ca. 3 ... [illegible] ... In principio fecit deus celum et terram ... [illegible] ... In principio fecit deus celum et terram ... [illegible] ... Beatus Augustinus de visibilibus ... [illegible] ... Exod. XIX et deinceps ... [illegible] ... ut habetur Exo. 34 ... [illegible] ... Augustinus XII Confessionum ... [illegible] ... Augustinus libro 2 super Genesim ad litteram ... [illegible]

[illegible]

curiosius aliquid invenerit. quia in sacra scriptura precipue ubi agit de ineffabili misterio dei et [illegible]
et plebi simpliciter et occulte. Hoc autem dicit beatus Augustinus contra illos contendentes multi qui spiritualiter
non intelligentes scripturam offendunt. Nec enim deberent [illegible] habentes hereses et vanis tene-
bris offenderunt. Post quod et alia que dicta sunt beatus Augustinus meditationem et elucidationem
divinarum scripturarum [illegible] volens, gratulatur ad eorum suffragia se convertit dicens xi confessionum
Pulsantibus [illegible] principis [illegible] appareat et placeat in conspectu misericordie tue invenire me
gratiam ante te ut aperiantur mihi pulsanti interiora sermonum tuorum. Obsecro te per dominum nostrum Iesum Christum fi-
lium tuum qui sedet ad dexteram tuam et interpellat pro nobis, in quo sunt omnes thesauri sapientie
absconditi. Ipsum quero in libris tuis. Moyses de illo scripsit. Hoc ipse dicit, hoc veritas. Au-
diam et intelligam quomodo in principio fecisti celum et terram. Scripsit hoc
Moyses, scripsit et abiit, transiit hinc a te ad te, neque nunc ante me est. Nam si esset, tenerem
eum et rogarem eum et per te obsecrarem ut mihi panderet, et preberem aures corporis mei sonis e-
rumpentibus ex ore eius. Hec Augustinus xi confessionum capitulo 2. Et concludit in fine dicens: Quem ergo interrogare
non possum eum, te quem veritas vere dixit, veritas, rogo te deus meus, rogo te, parce peccatis meis,
et qui illi servo tuo dedisti hec dicere, scilicet In principio creavit deus celum et terram, da et mihi hec intelli-
gere. Hec ille. Igitur frater dilectissime, nobis libros Moysi et ceteros totius sacre scripture cum
voluntate meditemur. Et studiose meditando perscrutemur divinorum eloquiorum pertractemus, quod
fecerat ipse quod et Augustinus exorando creatorem celi et terre impetravit, ut suppleat primum
Moysi et aliorum sacri eloquii scriptorum. Ille namque qui per ipsos locutus est spiritus sanctus [illegible] doctor
horum scriptorum. Isidorus vi libro Ethimologiarum capitulo [illegible] dicit. Hii sunt scriptores sacrorum librorum qui
per spiritum sanctum loquentes ad eruditionem nostram et precepta vivendi et credendi nobis regulam conscripserunt.
Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti dei homines. 2 Petri 1o
Ipse igitur spiritus sanctus auctor principalis et efficiens sacre scripture quas [illegible] principalis qui illumi-
navit fidelium mentes, aperit eorum ingenia. Et solus dederit que sit longitudo, latitudo, sublimitas
et profundum, ut in eis ad Ephesios 3o. Notandum quod duobus modis ad scripture intelligentiam pervenitur
ut tangit beatus Augustinus in prologo libri de doctrina christiana. Uno scilicet dono divine inspirationis, et doctrinali studio
humane eruditionis. Primus specialis est et paucorum, qui quidem ex singulari devotione sunt devota oratione
sine humane eruditionis [illegible] et sine ulla scientia litterarum, ad plenam sacre scripture intelligentiam pervenerunt,
sicut exemplificat beatus Augustinus ibidem de duobus devotissimis viris, primo de sancto Anthonio et secundo
viro Egyptio monacho, qui sine ulla scientia litterarum scripturas divinas et memoriter audiendo tenuit
et prudenter cogitando intellexit. Et ille servus dei ex barbaro factus christianus [illegible]
[illegible] fide et dignissimus vir [illegible] nullo docente homine
[illegible] notitia orando ut sibi revelaretur accepit, [illegible] impetravit, ut et
in plena notitia [illegible] qui aderant legendo peroraret. Secundus modus est quo
et ministerio [illegible] beatus Augustinus ibidem [illegible] licet deus possit singulos homines per se vel per angelos erudire,
tamen instituit ut homines per homines docerentur, ut ipse [illegible] homo aditu [illegible]
[illegible] ut docetur ibidem de eunucho erudito a Philippo apostolo, [illegible]
et [illegible] in actibus apostolorum. Convenit ergo ut ex illis quibus [illegible] perfectorum suffragio, licet
abstruse et implicite tradita sunt, homo humane eruditionis modo et processu [illegible]
dei digitorum gratia et ex eis alios multiplicius erudiat. [illegible] per-
moneo et [illegible] libros [illegible] ad [illegible] et multiplex et [illegible]
Unde 2 libro Augustinus xi de civitate dei capitulo xix. Ea itaque [illegible] obscuritas [illegible]
est et utilis quod plures sensus veritatis pariat et in lucem notitie producit, dum alius eam sic,
alius sic intelligit, sive eo ut illa teneatur ad id quod pervenerat. Quod sensit ille qui scripsit,
sive illud latet, sed ex ceteris tractandum profunde obscuritatis, alia quidem vera decernitur. Non
[illegible] ab operibus dei absurda sunt hec [illegible]. Sed in [illegible] illud clarius [illegible]
beatissimus Augustinus libro [illegible] ad [illegible] in fine capitulo xx. [illegible] et infra. [illegible]
[illegible] [illegible] qui [illegible] non intelligunt, neque que loquuntur, neque de quibus affir-
mant. Sed hec et [illegible] libros [illegible] multipliciter [illegible] contineant, [illegible]
de [illegible] ad [illegible] obscure [illegible] aliquid inde tenere [illegible] alterius
expositionis, [illegible] et [illegible] eligat quicquid [illegible] posset [illegible] aut intelligere non
[illegible] scripture dei [illegible]. Sed [illegible] multis [illegible] scripture, quibus [illegible] expo-
nuntur [illegible] [illegible] velut [illegible] aliquid [illegible] sive [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] de [illegible]
[illegible] et [illegible] et copiose disserere audiunt [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] libri Moysi libri

cum fastidio repetunt / Et quos dulcius haurire deberent vix patienter attingunt a segetibus appe-
tunt ab [illegible] spinarum floribus inhiantes / Non [illegible] miratur vero qui [illegible]
Nec in [illegible] esuriunt atque ideo pigri sunt [illegible] a quo [illegible] accepta velle [illegible] et
tandem [illegible] manibus contractis [illegible] donec ad esca[m] perveniat / Et mox [illegible]
[illegible] [illegible] tanta [illegible] [illegible] graviter [illegible] [illegible] — [margin: [illegible]]
[illegible] in questionibus adhuc latent omnia / [illegible] aliquid [illegible] que multa posse intelli-
[illegible] / [illegible] sequitur video [illegible] ipsum [illegible] fidem [illegible]
[illegible] in videndo [illegible] fidem / sed ut quod videndum [illegible] calumniari libros [illegible]
[illegible] afferant vel [illegible] ipsi [illegible] veritate variis doctrinis derivare poterunt /
[illegible] esse [illegible] de quibus [illegible] sicut voluminibus [illegible] litteris
[illegible] fidei catholice [illegible] aut aliqua [illegible] facultate vel [illegible] aut ulla
[illegible] esse [illegible] / licet [illegible] mediatorem [illegible] in quo sunt omnes
thesauri [illegible] / Et [illegible] philosophie [illegible] / [illegible] religiosi
[illegible] / Et cum quosdam libros legimus in tanta [illegible] intellectum
[illegible] catholice fidei [illegible] potissime diligenter [illegible]
apparuit [illegible] sensisse que legis / [illegible] littera [illegible] scripture non [illegible]
et cum sana fide concordat / [illegible] et scripture [illegible] non [illegible]
quod fides sana [illegible] / [illegible] quid potissime scriptor scripsit non [illegible] / [illegible]
a regula [illegible] / [illegible] fructum legentis [illegible] vero [illegible]
non [illegible] voluntas scriptoris [illegible] sit [illegible] inutile est [illegible] — [margin: + [illegible]]
Igitur [illegible] et aliis talibus [illegible] in [illegible] clarida[illegible]
[illegible] catholici doctores [illegible] et [illegible] scripturarum
explanationes et [illegible] studiosissime laborando [illegible] intelligere [illegible]
[illegible] per hoc omnia que ad [illegible] plenius [illegible] possent diligentissime [illegible]
et [illegible] / Et [illegible] in [illegible] scripture [illegible] incipientes
doctores [illegible] ad [illegible] scripture [illegible] prambula valde sufficientia
[illegible] / Et amplius ad [illegible] libros [illegible] biblie
Et iam [illegible] in [illegible] libros [illegible] plures [illegible]
[illegible] prambula [illegible] totius biblie [illegible] tale [illegible]

Ex testimoniis veritatis in [illegible] fundat [illegible] theologiam esse scientiam omnibus — [margin: + in [illegible]]
[illegible] invenitur [illegible] / Et [illegible] theologia [illegible]
[illegible] theologia non est [illegible] / Et [illegible] pro
[illegible] theologia non est [illegible] / Et [illegible] sic differentie
[illegible] / Et [illegible]
[illegible] / [illegible] theologiam [illegible]
[illegible] theologia [illegible] credatur igitur [illegible]
non [illegible] fide [illegible] scripta sunt ut credatur igitur [illegible]
In [illegible] theologiam esse scientiam [illegible]
[illegible] per [illegible] inspirationem [illegible] / [illegible] per [illegible]
[illegible] inspirata [illegible] ad [illegible] et [illegible] ad [illegible]
[illegible] aliquam [illegible] theologia [illegible] — [margin: Quod [illegible] theologia et [illegible] ad [illegible]]
[illegible] per [illegible] theologia [illegible] ad [illegible]
In hac questione [illegible] aliquot [illegible] prambula
[illegible] ad [illegible] theologie
ad elucidationem huius [illegible] sufficientiam / [illegible] theologia [illegible] ab omnibus [illegible]
[illegible] / [illegible] de [illegible] et aliis [illegible] — [margin: [illegible] de [illegible]]
[illegible] erit de distinctione [illegible] / [illegible] multiplicem [illegible]
[illegible] scripture.
[illegible] et [illegible] de [illegible] theologie [illegible] ad aliquid [illegible]
[illegible] ad [illegible] et [illegible] / [illegible]
[illegible] et [illegible] vel [illegible]
et quibus [illegible] aliquid [illegible] vel [illegible] et quibus aliquid [illegible] per [illegible]
[illegible] vel [illegible] per [illegible] / [illegible] vel ab [illegible] vel a [illegible]
vel [illegible] inter quas est [illegible] ab [illegible] / [illegible]
[illegible] ad conclusionem [illegible] / [illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible] talem [illegible]
[illegible] / [illegible] aliquando
[illegible] et [illegible] / [illegible] non [illegible] et [illegible]
[illegible]

recordatur se scivisse ut sic argumentum / Quare de mirabile 3 [illegible] evangelii hic [illegible] [illegible]
[illegible] evangelii hic 3 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse sic [illegible] esset [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] angeli vel [illegible] in [illegible] posset [illegible] [illegible] [illegible]
esse eundem / Quare revelatum a deo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deum esse et ipsum et
trinum et unum [illegible] [illegible] deum esse et ipsum esse [illegible] et unum [illegible] [illegible] sibi eundem
[illegible] eundem 3 sibi [illegible] [illegible] [illegible] et unus / [illegible] hic eundem [illegible] [illegible]
Nam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ex [illegible] [illegible] de deo [illegible] [illegible] deus / et [illegible] seu [illegible]
[illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] deum esse [illegible] ipsum esse trinum et unum / [illegible] [illegible] hic ex [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible] esset sibi [illegible] se esse [illegible] per [illegible] esset sibi eundem
[illegible] [illegible] [illegible] non esset sibi eundem / [illegible] [illegible] credite / vel aliqua nova
[illegible] fide / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut sic esse [illegible] [illegible] non esset
eundem sibi / [illegible] nota aliqua nova [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] veritates theologie / ad quas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] per illud [illegible] 3 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] / [illegible] per illud
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] et revelationem [illegible] ut intelligere [illegible]

[illegible]

[illegible] ... deo [illegible] aliude [illegible] perambit / sic et [illegible] semet / — *basilius*
in ipa [illegible] volvenda [illegible] / Et quia plurimos [illegible] in illis [illegible]
litteris obstenderis / deo [illegible] et [illegible] sine [illegible] haberi [illegible] / [illegible] in figura
eius / et celum [illegible] / [illegible] de [illegible]
auctor [illegible] principal et [illegible] ... [illegible] dei ... biblie
[illegible] / [illegible]
et [illegible] / [illegible] mandant et dicta sunt [illegible]

Ex quibus infero istam conclusionem: Trinum deum esse [illegible] potest [illegible] theologie [illegible] — *[illegible] communicabile [illegible] potest [illegible] theologie [illegible] 19.*
[illegible] theologie notitiam [illegible] theologie [illegible] / [illegible] alijs [illegible]
[illegible] theologie [illegible] / [illegible] trinum deum esse [illegible] ex [illegible]
[illegible] ad [illegible] trinum deum [illegible] theologie [illegible] fidele
[illegible] / Et [illegible] dei trini [illegible] / Et [illegible] xx [illegible]
[illegible] dei [illegible] in introductione [illegible]
Et ista [illegible] de introductione theologie [illegible] / [illegible]
theologie [illegible] apostolus ad hebreos xi [illegible] ad deum [illegible] et quod
[illegible] / deo fundamentum fidei [illegible] et [illegible] theologie [illegible]
fides [illegible] ista [illegible] dei [illegible] non sine [illegible]
formali [illegible] quia [illegible] intelligere [illegible] / Et [illegible]
[illegible] deum esse [illegible] ad deum [illegible] dei esse [illegible]
[illegible] / deo [illegible] a deo [illegible] et [illegible]
[illegible] — *[illegible]*
[illegible] theologie [illegible] / [illegible] in [illegible]
[illegible] in fine [illegible] totius [illegible]
[illegible] deum esse [illegible] / [illegible] de [illegible]
[illegible] / et [illegible] / [illegible] et [illegible] dei [illegible]
[illegible] et [illegible] in principio sine [illegible] / [illegible] autem [illegible]
intellectu [illegible] ad [illegible] theologie [illegible] ex [illegible]
[illegible] / [illegible] fidei [illegible] ad intelligendum creditorum [illegible]
esset, [illegible] posset ex alijs [illegible] ex principijs [illegible] theologie [illegible] / Et in tali de-
ductione [illegible] a dicto principio incipit [illegible] incipit [illegible] in principio [illegible] dei [illegible] — *!*
[illegible] Richardus [illegible] / [illegible] vij. Nisi [illegible] non intelligetis
[illegible] in [illegible] intelligere [illegible] negandam [illegible]
[illegible] / de tali [illegible] intelligenda [illegible] de [illegible] / [illegible]
[illegible] in fide / Et ibidem [illegible] intra [illegible] / [illegible] in ipso
[illegible] ad [illegible] et [illegible] intelligere [illegible]
[illegible] / et [illegible] ad alia [illegible] — *deus quid sit*
[illegible] / [illegible] attribuit [illegible] dei [illegible] bonum [illegible]
vel [illegible] / [illegible] dei [illegible] ex cogitari non potest [illegible]
[illegible] / [illegible] per Richardum [illegible]
[illegible] / et [illegible]
[illegible] / et [illegible]
[illegible] / deo [illegible]
attingit [illegible] / [illegible]
[illegible] x [illegible] in [illegible] / Et [illegible] xv [illegible] / Item hermes de
[illegible] / Et [illegible] xx [illegible] / [illegible] a xx [illegible]
[illegible] ex cogitari [illegible] / Et [illegible]
[illegible] / [illegible] theologie [illegible] in [illegible] theologie [illegible] libro [illegible]
[illegible] / [illegible] quid [illegible] / [illegible] esse [illegible]
[illegible] ab alijs [illegible] / [illegible] quid [illegible] / sic [illegible]
per corpora celestia / Et [illegible] monet [illegible] / Et in corporibus [illegible]
[illegible] inferiora [illegible] / Et [illegible] in infinitum [illegible] / [illegible]
[illegible] ab aliquo / sit [illegible] instrumentum [illegible] monet [illegible] non sit [illegible] monet
instrumenta [illegible] / [illegible] in infinitum [illegible] in [illegible] et [illegible] non esse
[illegible] infinita [illegible] instrumenta [illegible]
[illegible] instrumenta [illegible] ab alijs [illegible] agere [illegible] / [illegible] aliquod
[illegible] / [illegible] operante / [illegible]
[illegible] esse [illegible] / et [illegible] deus / et [illegible] trinum deum

Ut placeat de hoc primo pertractari scilicet de deo vero et trino. Lactantius autem li. primo institutionum adversus gentes. Cap. iii.

Sit ergo nobis operis exordium questio illa consequens ac prima: utrum potestate unius dei mundus regatur an multorum. Nemo est enim qui sapiat, qui rationem secum putet, qui non unum esse intelligat qui et condiderit omnia et eadem qua condidit virtute moderetur. Quid enim multis opus est ad mundi regimen sustinendum? nisi forte arbitremur, si plures sint, minus habere singulos nervorum atque virium. Quod quidem faciunt hii qui esse multos deos volunt, quia necesse est imbecilles esse, siquidem singuli sine auxilio reliquorum tante molis gubernaculum sustinere non possunt. Deus autem, qui est eterna mens, ex omni utique parte perfecte consummateque virtutis est. Quod si verum est, et unus sit necesse est. Potestas enim vel virtus absoluta retinet suam propriam firmitatem. Id autem solidum existimandum est cui nichil decedere, id perfectum cui nichil possit accedere. Quis dubitet potentissimum esse regem qui totius orbis habeat imperium? Neque immerito, cum illius sint quecumque ubique sunt, cum ad eum solum omnes undique copie congregentur. At si plures partiantur orbem, minus utique opum, minus virium singuli habebunt, cum intra prescriptam portionem se quisque contineat. Eodem modo et dii si plures sint minus valebunt, aliis tantundem in se habentibus. Virtutis autem perfecte natura in eo potest esse in quo totum est, non in eo in quo pars exigua de toto est. Deus vero si perfectus est, quia esse debet, non potest esse nisi unus, ut in eo sint omnia. Deorum igitur virtutes ac potestates infirmiores sint necesse est, quia tantum singulis deerit quantum in ceteris fuerit. Ita quanto plures fuerint, tanto minores erunt. Quid quod summa illa potestas ac divina nec separari ac dividi potest? Quicquid enim capit divisionem, et interitum capiat necesse est. Si autem interitus longe est a deo, quia incorruptibilis et eternus est, consequens est ut dividi potestas divina non possit. Deus ergo unus est, si nichil aliud esse potest quod tantundem capiat potestatis. Qui ergo putant unum deum ad regendum mundum non posse sufficere, et opinantur hanc tantam magnitudinem non posse ab uno regi, falluntur. Neque enim quanta sit vis ac potestas divine maiestatis intelligunt, si existimant singularem qui fecit mundum potentem regere non posse que fecit. Qui si comprehendant animo quanta sit divini huius operis immensitas, cum id ante non esset, tamen virtute atque consilio de nichilo esse conflatum, quod opus non nisi ab uno inchoari perficique potuit, iam intelligent multo facilius esse ab uno regi quod est ab uno constitutum. Dicat fortasse aliquis nec fabricari quidem tam immensum opus mundi nisi a pluribus diis potuisse. Ipse si pro capacitate capiat quamlibet multos, quamlibet magnos faciat, quicquid in multis magnitudinis, potestatis, virtutis, maiestatis esse posuerit, id totum in unum conferet et in uno esse dicet, et tantum in eo sit, ut comprehendi nec cogitari sive dici possit. Nec tamen intelligere verborum (?) sufficimus (?). Neque ex pluralitate (?) ... capit lingua mortalis, et ad hec ipsa humanus sensus accedit (?). Sed videant qui deos multos esse credunt, si fieri possit ut aliquid diversum velint, ex quo inter eos disceptatio et certamen oriatur, sicut Homerus bellantes inter se deos finxit, cum alii Troiam capi vellent, alii repugnarent. Unius igitur arbitrio mundum regi necesse est. Nisi enim singularum partium potestas ad unam providentiam referatur, non poterit summa ipsa constare, ~~unus si quis nichil ... esse ... ~~ ~~... quod ad eum ipse primus~~ sicut nec res quidem militaris nisi unum habeat ducem atque rectorem. Et si in uno exercitu tot fuerint imperatores quot legiones, quot cohortes, quot cunei, quot ale, primum nec instrui poterit acies, cum periculum recusaret, nec regi facile aut temperari, quod suis quisque propriis consiliis utatur, quorum dissensione plus noceatur quam prosit. Sic et in hoc rerum nature imperio, nisi unus fuerit ad quem totius summe cura referatur, universa solventur et corruent. Dicere autem multorum arbitrio regi mundum tale est, quale si quis affirmet in corpore unius multas esse mentes, quoniam multa et varia sunt ministeria membrorum, ut singulos sensus singulae mentes regere credantur, item multi affectus, quibus commoveri solemus, ut ad iram, ut ad cupiditatem, ut ad letitiam, ut ad metum, ut ad misericordiam, ut in his omnibus totidem mentes putentur operari. Quod si quis hoc dicat, ut ipsam mentem que una est hec tamen habere videatur (?). Quod si in uno corpore tantarum rerum gubernationem una mens possidet et in omnia simul intenta est, cur aliquis existimet mundum non posse ab uno regi et a pluribus posse? Quod quia intelligunt isti assertores deorum, ita eos presse singulis rebus ac partibus, ut tamen unus sit rector eximius. Iam ergo ceteri non dii erunt, sed satellites et ministri, quos ille unus maximus et potens omnium officiis his prefecit, et ipsi eius imperio ac nutibus serviunt. Si universi pares non sunt, non igitur dii omnes sunt. Non enim potest idem esse quod servit et quod dominatur, propter hoc quod servit.

[illegible]

Multa et infidelium poetis non periit esse credenda tamquam vana fingentibus. Nec philosophis qui omnia
potuerunt, quia et ipsi homines fuerunt, sed magis carminibus sibillarum quas x numero fuisse legimus
ipse tertia aliquibus [illegible] in prologo galeato, que sibille quasi divine femine ac vates prout ve-
teribus fuit interpretare. Sol. ab urbe delphidis nomine [illegible] consilia dei [illegible]. Hec omnes
sibille unum deum predicant, maxime tamen Eritrea, que celebrior inter ceteras ac nobilior habetur,
sic de uno deo testatur: summus deus solus qui maximus non genitus [illegible] esse solus summus qui
deus qui celum fecit, luminibus quod distinxit. Sed deus solus unus omnis summus excellit celo
solem quoque stellasque lunam [illegible] terram quoque aque fluctibus ponti [illegible] solus sit [illegible]
edificator mundi et artifex [illegible] quibus constat, vel que in eo sunt, solum colere oportet
testatur [illegible] solus ex [illegible] conditor principes mundi [illegible] solus in seculis, et ex seculis extitit.
Item alia Sibilla [illegible]. Cum perferre se ad homines voce dei diceret, sic ait:
Solus enim deus sum et non est alius.

Ex quo patet quod ex isto [illegible] theologie si [illegible] deus unus est sequitur [illegible] solum
[illegible] deus [illegible] summa [illegible] falli non potest et summa [illegible] falle non vult [illegible]
[illegible] simpliciter de hac scriptura et [illegible] cum Iheronimus [illegible] et sapientia
[illegible] et in multis scripture passibus. Deinde sequitur [illegible] quod omne reve-
latum a deo [illegible] vel si aliquid est revelatum a deo est verum.

Hinc sequitur [illegible] deus [illegible] causa prima libere ad extra producentia [illegible] liberalis bonitate
[illegible] quo ad sui totum esse et bene esse [illegible] sed [illegible] hic est [illegible]
[illegible] Et ex ista parte [illegible] creature sunt [illegible] esse ad
[illegible] [illegible] ex [illegible] aliqui a vere rationis
[illegible] creaturis [illegible] Item [illegible] motu con-
[illegible] per Augustinum [illegible] de [illegible] philosophis qui posuerunt [illegible]
mundi a deo factum per [illegible] sine [illegible] Et [illegible] sensualiter in sua
[illegible] et [illegible] libro de [illegible] Et [illegible] a primo [illegible]
de [illegible] esse [illegible] Et [illegible] apostolus [illegible] dependet celum et terra [illegible] Item
apostolus actuum xvii allegat [illegible] ad hoc [illegible] philosophorum [illegible] deus qui fecit hunc
mundum et omnia que in eo sunt, hic celi et terre sit dominus non in manufactis templis [illegible]
[illegible] manibus colitur [illegible] aliquo [illegible] ipse det omnibus vitam et inspirationem et omnia [illegible]
[illegible] vivimus et movemur et sumus [illegible] quidam vestrorum poetarum dixerunt. Est igitur deus [illegible]
[illegible] libere ad extra [illegible] liberalis bonitate [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] qui et [illegible]
[illegible] et [illegible] Nec [illegible] obdurata [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] illud [illegible] quod alii [illegible] [illegible] et [illegible]
esse mundi. Nec [illegible] esse [illegible] hominis arbitrentur [illegible] [illegible] [illegible] de
celo et terra [illegible] ait [illegible] in principio fecisti [illegible] [illegible]
informe [illegible] Nec anarchon [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in principio fecisti [illegible] in [illegible] existimentur [illegible] vel [illegible] intelligentie hominis [illegible]
comparabilis operator [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] operationis absolute
vel voluntatis [illegible] temporis [illegible] Nemo [illegible] [illegible] agnovit operari.
Soli igitur [illegible] legas [illegible] ipse dixit, et facta sunt, ipse mandavit et creata sunt [illegible] deus ordinator
Nec [illegible] igitur [illegible] Nec [illegible] expendit, qui [illegible] voluntatis [illegible] opus
implevit [illegible] esse fecit cum voluit [illegible] voluntas operationum [illegible]
[illegible] operatio voluntati [illegible] operationis [illegible] opus debet
[illegible] fecit [illegible] Quia deus fecit celum et terram [illegible]
[illegible] Hic [illegible] Melchisedech Abraham [illegible] benedictus
Abraham deo summo qui fecit celum et terram. Et [illegible] Abraham [illegible] et ait [illegible] manum meam
ad summum deum qui fecit celum et terram [illegible] deus [illegible]
[illegible] qui est rex [illegible] et [illegible] [illegible]
deus qui est [illegible] omnibus [illegible] esse [illegible] deus
qui [illegible] [illegible] fecit [illegible]
[illegible] fecit [illegible] que non videntur [illegible] potiora esse [illegible]
[illegible] temporalia sunt [illegible] non videntur [illegible] quod deus [illegible]
non fecit qui per [illegible] [illegible] manu [illegible] et celum [illegible]
[illegible] [illegible] statuit [illegible] in libra [illegible] et [illegible]

Creatura [illegible] per [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] omne quod est [illegible] deus
[illegible] [illegible] et deus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible]
Deus est causa prima
[illegible] [illegible] [illegible]

mora [illegible] / [illegible] cogno[scitur] [illegible] / sicut quib[us] [illegible] eis fuit sicut quib[us] [illegible] eius de q[uo] [illegible] ait
alibi loquitur / terra tenet centru[m] terre / sic ambitu[m] / Et terra velut nichilo fertur / Et [illegible] Jeremie [illegible] Deus deus verus et ipse
ait D[omi]n[u]s [illegible] fecerunt celu[m] et terram pereant a terra / et de hijs q[ui] sub celis sunt / Deus aut[em] q[ui]
fecit celum et terram in fortitudine sua / [illegible] orbem [illegible] sapientia sua / et in sua prudentia extendit
dit celos / ad vocem suam dat multitudine[m] aquarum in celo / et elevat nebulas ab extremitatibus
terre / fulgura in pluviam fecit / et educit ventum de thesauris suis / Et addit [illegible] facti sunt [illegible]
tractu / [illegible] a [illegible] / sicut [illegible] corruptibilis mundi [illegible] / et ex hijs patet [illegible]
posset ut comprehendere [illegible] / quod non [illegible] desertore dispositioni[s] [illegible] / [illegible] quo
[illegible] oracula audias / quibus testificatur [illegible] / quod fecit mundum. Nobis enim sine [illegible] esse
[illegible] spera mundi esse / et nullus [illegible] extare videtur / Et [illegible]
[illegible] omnia [illegible] / Et unde incipiat [illegible] finiat non facile [illegible]
[illegible] / [illegible] reperit / ut ubi [illegible] globus lune [illegible] vel ubi
[illegible] / [illegible] ipse non comprehendimus / [illegible] non [illegible]
desinere [illegible] desinet / [illegible] ipse centro [illegible] vel [illegible] centro [illegible]
/ sicut [illegible] desinet / [illegible] intervallo interposito / non facile [illegible] oculis colligitur / [illegible]
unde [illegible] ubi [illegible] / Et [illegible] cepisse et desijsse / et ipse tibi [illegible] et si [illegible] subterfugit
videre non [illegible] / [illegible] et [illegible] / Et [illegible]
[illegible] / [illegible] ipse solus deus in [illegible] suo / [illegible] Celum et terra
[illegible] / Et [illegible] ad consumationem [illegible] / [illegible] deo
[illegible] / et [illegible] equales esse [illegible] / [illegible]
[illegible] invisibilem illum aut inaccessibilem [illegible] / Cum
[illegible] / non [illegible] negare [illegible] et mutabilitatem [illegible]
[illegible] passionibus [illegible]
[illegible] / [illegible] et tamen [illegible] esse [illegible] / [illegible] in [illegible]
[illegible] / [illegible] fecit deus celum etc. / [illegible] theologie [illegible]
[illegible] deus [illegible] / a [illegible] liberalis bonitate omnis creature
[illegible] esse [illegible]

Ex hoc [illegible] sequitur [illegible] / Quod omnis [illegible] et subiectionis famulatus seu cultus debetur uni deo
[illegible] / [illegible] bonum / a quo omnia alia liberaliter [illegible] esse / Igitur [illegible]
[illegible] / [illegible] dictat et [illegible] particulariter [illegible]
et [illegible] / [illegible] et subiectum deberi / Igitur [illegible] dictabit ei [illegible]
/ [illegible] per plenitudinem omnis [illegible] et subiectionis famulatum
[illegible] omnis boni / et [illegible] / [illegible] esse [illegible] ab ipso liberalissima bonitate /
a [illegible] / et [illegible]
Et ad [illegible] / [illegible] a cultu
ydolorum / ad colendum unum [illegible] deum / Et [illegible] lex [illegible] et [illegible]
[illegible] / Quod sit in deo [illegible] perfectionis summe et bonitatis [illegible]

Latria

Ex quo sequitur [illegible] / soli debetur latrie cultus / [illegible] quia latria [illegible] in quo fit confessio vel
[illegible] veri dei / vel summi boni etc. / Ex hijs [illegible]
[illegible] in solo [illegible] latrie lege [illegible] esse [illegible] / et omnia alia [illegible]
[illegible] latrie cultu / [illegible] ex dictis [illegible] hoc addito [illegible] lege [illegible] opera
/ ad que naturalis ratio dictabat eos obligari / et [illegible] quo ad cultum latrie deo exhibendum /
/ seu summum bonum venerandum / [illegible] / [illegible] inter alia [illegible]
[illegible] potuisset / ad hec naturalis ratio dictasset [illegible] / [illegible] quia
[illegible] naturalis rationis [illegible] / [illegible] et [illegible]
/ et [illegible] omnis perfectionis et excellentie / [illegible] principalis [illegible]
[illegible] natura [illegible] mundi [illegible]

Septimum [illegible] / [illegible] ecclesia [illegible] hominum [illegible] veri dei cultus / [illegible] deus [illegible]
[illegible] vero cultu[m] [illegible] colendus [illegible] / Et [illegible] cultum [illegible] debet
[illegible] principale [illegible] ordinatum [illegible] et dictat [illegible] qui deberet [illegible]
[illegible] principale [illegible] per liberalem [illegible] non [illegible]
aliquid [illegible] per liberalem [illegible] obligari / Igitur [illegible] veri dei cultus [illegible]
[illegible] naturalis [illegible] principalis [illegible] / quod [illegible]
congregatio hominum / [illegible] / quod tota [illegible] principale fine [illegible]
dictamen rationis naturalis
Octavum [illegible] / aliqua ecclesia [illegible] hominum [illegible] salutem [illegible] cultum [illegible] expediens
Quia aliqua talis congregatio [illegible] veri cultus / Et non [illegible] processus in infinitum in illis [illegible]

[illegible] deus [illegible] qui fecit celum et terram / et [illegible]

[illegible]

[illegible]

tibi sicut aliquis est sanus et salubris.

Nam primo lex Ecclesie Romane saluberrimum cultum deo a mortalibus debitum docet verissime. Talis lex perfectissime ordinat homines in deum [illegible] [illegible] ad intellectum [illegible] altissima [illegible] contemplanda [illegible] scripture [illegible] 1 cor. 2 [illegible] ordinat affectum ut homo toto corde et tota anima et tota mente deum diligat [illegible] in contemplacione et amore in ipsum transformetur et ei quodammodo assimiletur [illegible] phos [illegible] homines [illegible] intellectum [illegible] docet lex Romana [illegible] Item possum aliud probari [illegible] legis introductoris [illegible] mirabili [illegible] publicacione [illegible] ad alias leges comparacione [illegible] apparet [illegible] et [illegible] Sola Ecclesia Romana cultum quem a mortalibus debitum tenet salubrem [illegible] Ecclesia Romana [illegible] lege [illegible]

[illegible]

Secundo principaliter [illegible] leges et [illegible] [illegible] Ecclesie Romane [illegible]

[illegible]

Tercio principaliter [illegible] [illegible] Ecclesie catholice [illegible] Ego vero non crederem [illegible] nisi me Ecclesie catholice [illegible] commoveret auctoritas [illegible]

Quarto principaliter [illegible] libri canonis veteris et novi testamenti [illegible] Ecclesia [illegible] Augustinus [illegible] de doctrina christiana [illegible] [illegible] scriptura canonica [illegible]

[illegible]

[illegible] Christus [illegible] testantur [illegible] non est [illegible]

Margin: [illegible] ... Scriptura canonica ... non crederem

[illegible]

· pro quorum [illegible] et alios articulos ~~sunt~~ sunt priores / sed potius conclusiones et propositiones, ut patet superius [illegible] sine [illegible] /
Isti articuli sunt certe principaliter presupposita credentibus eis, (secundum Augustinum pro [illegible] [illegible] [illegible] et
Omnes quos legere potui qui aliquid de materia scripserunt devenerunt ad [illegible] libros [illegible] [illegible] theo-
logice [illegible], ut credunt [illegible] sacre doctrine [illegible] [illegible] [illegible] quia [illegible] inseparabili [illegible]
[illegible] insimul [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] non aliud scripture veritatis / ex quibus ut [illegible] [illegible]
fidei nostre [illegible] [illegible] [illegible]

Quoad ad istum articulum: Quod articuli fidei sunt principia cum aliis veritatibus theologicis presupposita credendi
vel [illegible] non [illegible] per modum artis deductive / patet ex [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et al-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (Secundo [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
in articulo [illegible] [illegible] [illegible]

Conclusio 3a: Nec [illegible] [illegible] probabiles scripture ex aliis [illegible] nec [illegible] in lumine naturali evidentes
sunt nostre theologie sufficientia principia. Ista: articuli fidei sunt principia nostre theologie, que nec sunt [illegible] proba-
biles scripture ex aliis [illegible] / nec in naturali lumine evidentes [illegible] [illegible] [illegible] naturaliter et [illegible] [illegible]
(Secunda [illegible] [illegible]: si [illegible] [illegible] evidentes in lumine naturali essent nostre theologie sufficientia principia [illegible]
[illegible] nullus teneretur credere vel assentire, [illegible] theologie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lumine
naturali [illegible] [illegible] per Augustinum in dialogo suo ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] non est credendum scripture / [illegible] in [illegible] de [illegible] credendi [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non sunt /

Non [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] solo lumine naturali [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] nostre theologie [illegible]
[illegible] [illegible] ipsa in [illegible] solo naturali lumine cognoscibilia sunt ab homine [illegible] [illegible] [illegible] nostra [illegible]
naturali [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible] que ad [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible]
Rationes dicitur quod [illegible] [illegible] [illegible] facta sunt a creatura mundi ab homine [illegible] [illegible]
[illegible] sunt [illegible] [illegible] glosa per [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible], [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] naturali [illegible] [illegible] creaturis [illegible] ibidem [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] naturali lumine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] per apostolum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] plures legi, [illegible] [illegible], [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] / Omnia [illegible] [illegible] facta sunt [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] plures
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Richardus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] nostre [illegible] [illegible] ad ea que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] probabilibus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] in illo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ibidem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] velle investigare, [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ista [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] /

Responsio ad predicta notanda sunt 3 modi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in libris
philosophorum et poetarum / [illegible] [illegible] de philosophis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / Primus: Adam [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
ex quo [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] /
ex quo [illegible] [illegible] maxime [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
virtutibus / [illegible] [illegible] quod Adam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de theologia, de medicina, de naturalibus
et de legalibus ac [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] et quod [illegible] [illegible] [illegible]. Et quod
ita successive ab Adam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] investigatione
[illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] modus /

[illegible] modus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] maxime [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de revelationibus / et mirabilibus [illegible] facta sunt a deo [illegible] [illegible] non est [illegible]
[illegible] plures [illegible] philosophorum libros [illegible] [illegible] [illegible] / Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
· plus [illegible] et in [illegible] / [illegible] maxime [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] libros et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] non sunt in [illegible] / vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pluribus [illegible]
[illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] et [illegible] revelationibus / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sufficienter [illegible], Et maxime [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] scripture, [illegible] [illegible] [illegible] quod plus

[Marginal notes, left:]
Si propositiones sunt theologice ad quas tenemur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non pertinet [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Primus modus ad Moysen Adam

[Marginal note, right:]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

plurima inveniuntur consona in libris philosophorum et poetarum [illegible] legis datae. ¶ Secundus modus est quia
et gentiles viderunt quasdam inductiones [illegible] ut Sibille. Et si femelle [illegible] vero
qui abstractissime vixerunt et devotissime [illegible] de multis in historiis. Et quod in libris
philosophorum gentilium inveniuntur testimonia fidei sanctae divina providentia [illegible] convenientissime. Sicut ha-
bent [illegible] non solum scripturas [illegible] inducunt [illegible] Judeos. Sed etiam gentiles [illegible]
qui scripturas Judeorum non receperunt [illegible] philosophorum [illegible] in hoc movent scripturae gentilium
philosophorum [illegible] et [illegible] poetas [illegible] libros [illegible] humane [illegible]
Et ideo [illegible] divina [illegible] ita credendum [illegible]. De hoc [illegible] de angelis [illegible]
de [illegible] de c xlix [illegible] alienigena [illegible] non ex [illegible] ab illo [illegible] in
[illegible] inventa legitur aliquem [illegible] Christo [illegible] in notitiam [illegible]
[illegible] venit ad [illegible] a nobis [illegible] quod [illegible]
[illegible] fuisse et in aliis gentibus [illegible] declaratum est. Et qui hic
et [illegible] impulsi sunt [illegible] prophetas [illegible] fuerunt [illegible]
[illegible] angelos [illegible] Christum [illegible] inde non [illegible]
fuisse [illegible].

Pro rudiori ad alium.

¶ Ad primum argumentum [illegible] trinitatis [illegible] cognoscibile [illegible]
[illegible] per predictum apostoli philosophi cognoverunt [illegible]. Fidem [illegible]
[illegible] philosophi cognitionem trinitatis per propria [illegible] non habuerunt nec [illegible] potuerunt nisi
per [illegible] inspiratione. Sed notitia trinitatis [illegible] potentia [illegible] et
[illegible] potuerunt [illegible] habuerunt [illegible] visum est. Concordat Alexander de Hales in suo
[illegible] 3 [illegible] Thomas in prima parte summe q. xxxii. ar. 1 [illegible] allegatur ad hoc illud apostoli
1 Cor. 2 loquimur dei sapientiam quam nemo principum [illegible] philosophorum cognovit [illegible] glo. et [illegible] in lumine naturali
[illegible] aliquid cognoverunt [illegible] fuit aut per doctrinam aut per specialem inspirationem [illegible]
modo [illegible] tamen [illegible] philosophi in lumine naturali non plus senserunt de patre et filio [illegible]
de spiritu sancto [illegible] nam [illegible] apparuit patri et filio [illegible] spiritum sanctum [illegible]
Et [illegible] nescierunt [illegible] filii [illegible]
[illegible] in [illegible] ad [illegible] dignitatem [illegible] hic [illegible] philosophi [illegible]
[illegible] de patre et filio non [illegible].
[illegible] secundo [illegible] philosophi in lumine naturali non plus [illegible] de patre et filio [illegible]
[illegible] possunt [illegible] quod [illegible] nescierunt [illegible] filium possunt
[illegible] quod [illegible] philosophi [illegible] quod cognoscere potuerunt in lumine naturali [illegible] patrem et
filium. Ita ut ipsi modo quodam [illegible] cognoscerent deum producere [illegible]
esse productus et productum. Et producens [illegible] productum [illegible]
[illegible] filii [illegible] revelatam [illegible]
[illegible] ita ut [illegible]
ad apostolos [illegible] actuum xix. ¶ Aliter [illegible] concordat
[illegible] Thomas [illegible] Et Alexander de Hales [illegible] in lumine
naturali non plus senserunt de patre et filio [illegible] de spiritu sancto. ¶ Ad dictum [illegible]
[illegible] cognitione [illegible] a [illegible]
[illegible] spiritui sancto attribuitur [illegible]
Item [illegible] potuerunt [illegible]
[illegible] dei [illegible] ipsi [illegible] magisterium [illegible]
[illegible] resistendo spiritui sancto [illegible] deum [illegible] aliquam [illegible]
[illegible] dicit [illegible] in 16 [illegible]
ad contemplandum deum et [illegible] posse [illegible]
Et [illegible] in [illegible] 11 [illegible] et ordinis
[illegible] quod [illegible] ordine [illegible]
[illegible] Ex isto [illegible]
[illegible] Item quando [illegible] deum [illegible]
[illegible] ad [illegible] et libertate [illegible] et liberalissime [illegible]
[illegible] clerici. Item [illegible] intelligi [illegible] dictum angeli [illegible]
[illegible] Thomas [illegible] quod [illegible] loquitur [illegible] de planetis [illegible]
quod [illegible] esse [illegible] totius [illegible] aliud [illegible]
[illegible] intellectum [illegible] in [illegible] semper [illegible]

[illegible marginal notes]

Scipionis. Non aut[em] poterat alia [illegible] 3a [illegible] videt[ur] [illegible] contradicit. [illegible] aut[em] nos [illegible] p[re]dicaret filiu[m] [illegible] Et hic fuit error Arrii et ut quidam dicunt Origenis sequac[ium] in hoc platonicos. Ad aliud arg[umentum] cum Aug[ustinus] d[icit] in libris platonis se legisse q[uo]d in p[ri]ncipio erat verbum [illegible] tho[mas] [illegible] per quem deus o[mn]ia condidit [illegible] filio [illegible] q[uo]d h[abe]t ad hoc [illegible] potuit [illegible] phi[losoph]i abstracte [illegible] revelatione [illegible]. Ad aliud arg[umentum] de Trimegisto d[icit] ibidem s[anctus] tho[mas] [illegible] ad [illegible] filii [illegible] celi et terre [illegible]. Nam verbum dei produxit [illegible] mundum [illegible] in capite sui libri [illegible] celum et terram in p[ri]ncipio [illegible].

Ad aliud arg[umentum] cum Richardus d[icit] [illegible] licet [illegible] ibidem [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

cis inspiraret, philosophis apparuisse et mirabiliter eos sepissime delusisse et decepisse. Ista non michi verisimile est
malignos spiritus aliquos vel aliquas pseudo philosophos vel Sibillas vane et superstitiose per adinventionem
sciencie, indebito fine laborantes, sepius inspirasse de quibusdam preteritis et occultis rebus veritatibus,
[illegible] et alios callide pluribus falsitatibus admiscendo, ut sic exinde noxie et frivole opiniones
pullularent et affirmarentur in cordibus hominum, ut opinio plurium de fato et machinationibus [illegible] in bestias
et de reditu omnium ad pristinum statum post magnum annum et opiniones [illegible] in
morte corporis alios homines [illegible] et [illegible] vel honorifice intrare in aliud corpus. Et ita de in-
numerabilibus aliis periculosis erroribus [illegible] ex quibus [illegible] per hereticos
et pseudo philosophos vel poetas dignum [illegible] apud gentiles. ¶ Signum huius est quia Plato
et antiqui philosophi atque poete affirmaverunt [illegible] sine omni violentia [illegible]
[illegible] vel mulieres [illegible] sine auctoritate [illegible].
Et tamen non [illegible] se [illegible] filios Pythagore vel eorum sectatores. Sed primos philosophos
quorum tamen eorum processum philosophice doctrine modus [illegible] nisi ibi [illegible]
Si igitur nec philosophice credunt, nec [illegible] sunt. Sed hystoriographi scribunt plurima
et plurima superstitiose et fabulose [illegible], ut aliquid magni appareat in talibus scripturis
obscure involutum. ¶ Secundo [illegible] quia plurimi constat fuisse magi et nigromantici
vel talibus familiares, ut Hermes et Apuleius, quem fatetur se fuisse initiatum [illegible]
potuisse ligari [illegible] narrat [illegible] de se in libro quem fecit [illegible] de asino aureo
Sed ergo non tantum eorum dictis [illegible] suspicionem. Sed plures [illegible] videntur stilo aliorum philosophorum
vel poetarum [illegible] et verbis intitulatis, quibus mirabilia et [illegible] theo[illegible]
videntur [illegible]. Sicut eorum [illegible] Pellagianus [illegible] sic videntur [illegible] alia atti-
gisse [illegible] attribuerunt, ad quod in-
tendunt Pellagiani [illegible]. ¶ Ad tertium cum dicitur quod illi acceperunt [illegible]
armonia talium corporum celestium [illegible] ad effectum inferiorum, sicut ad plenum investigari non potest
ab homine [illegible]. Sed ergo dato quod [illegible] nativitatibus talis armonia prefigurata fuisset,
non tamen [illegible] ab aliquo in hac vita [illegible] potuit [illegible] dato quod aliqui
de hoc aliqua vestigia [illegible] tamen distincte [illegible] determinate de nativitate
[illegible] nec ex dictis [illegible] nativitatis [illegible] prefiguratam.
Item Gregorius xxx libro Moralium capitulo [illegible] exponit hoc [illegible] celorum [illegible] nisi
[illegible] quod [illegible] et celos
[illegible] clara visione manifestat. [illegible]
apparens in iudicio retributionis [illegible] verba cessabunt [illegible]
[illegible] fundabat [illegible]
¶ Amplius contra [illegible] articuli [illegible] Christum verum deum esse [illegible] theo-
[illegible] Christum verum deum esse [illegible] theologo [illegible]
theologorum, ut est fide credendum vel aliquid fide credendum presupponens. [illegible] Christum verum deum esse
est fide credendum, nec aliquid fide credendum presupponens [illegible]
Nisi credideritis non intelligetis. [illegible] de omnibus virtutibus theologicis [illegible] fides sit
fundamentum theologie [illegible] Christum verum deum esse [illegible] investigabile in solo lumine naturali. Igitur nec
est articulus fidei nec articulo fidei presupponitur. [illegible] quod fides est non apparentium in lumine naturali,
patet per apostolum ad Hebreos xi. Et per Gregorium in omelia [illegible] allegat [illegible] xxiii capitulo [illegible]
directe apparencia non habet fidem [illegible] agnicionem. Et [illegible] dialogorum [illegible] paulo dicitur
fides est [illegible] non apparentium. [illegible] credit quod non videt [illegible] credere
iam non potest quod videri potest. Et multe sunt ad hoc auctoritates [illegible] et aliorum doctorum. [illegible]
per illud apostoli ad Romanos i: [illegible] notum est dei manifestum est in illis [illegible] invisibilia [illegible]
facta sunt [illegible] in illis [illegible]. Et non solum
[illegible] ad hoc [illegible] et [illegible] illis [illegible] per apostolum [illegible] per quod eos [illegible]
quam [illegible] invisibilia [illegible] visibilibus [illegible] opus fecit et [illegible] quod opifice visibiliter
[illegible] manifestant. [illegible] de creatore et cum specie
et dispositione [illegible] vere videntes ex arte artificem cognoscunt. Item [illegible] in xii
[illegible] motorem esse semper [illegible]
[illegible] allegat [illegible]
[illegible] verum deum esse. ¶ Dimissis aliis argumentis [illegible] prima [illegible] et [illegible] aliis [illegible]
[illegible] dico ad primum [illegible] Christum verum deum esse non est [illegible] theo[illegible]
[illegible] theologorum et est fide credendum [illegible]

credi est tantum unum deum esse et articulus fidei. Sed probabilius cum dicatur unum deum esse et trinum in vestigiale in hoc naturali. Nec est articulus fidei sed est loquendo fidei presuppositum. Sed ecce contra. Ad probandum hec tria dicitur quod ista ex te ex fide et non apparent in hoc seculo. Sed hic non vult [illegible] auctoritatem presupponere.

no bn — Ratio est quod dicit b. tho. 2a 2e q 2 ar. [illegible] ostenditur [illegible] contra gentiles ca. 4 et Ricardus de sancto victore [illegible] fidei. Non solum ea que sunt supra rationem sed etiam ea que per rationem cognosci possunt. Sed hic primo [illegible] quia ut enim homo ad cognitionem divine veritatis [illegible] perveniret [illegible] probare deum esse et alia huiusmodi de deo [illegible] addiscenda [illegible] presupponit multa alia scire. Et non nisi per multum tempus [illegible] ad dei cognitionem perveniret. Sed hec ut cognitio dei sit [illegible] in studio [illegible] possunt [illegible] ingenium [illegible] occupationes et [illegible] temporales [illegible] addiscendi [illegible] a dei cognitione [illegible] perveniret cum divina providentia fidei. Tertio propter [illegible] et infirmum in rebus divinis est multum [illegible] in [illegible] phi[losophi] de rebus humanis [illegible] investigando [illegible] multi erraverunt et [illegible] sibi contraria senserunt. Ideo a fortiori humana ratio deficeret circa divina [illegible] et go[...] [illegible] cognitio apud homines de deo [illegible] divina [illegible] fidei tradere [illegible] dicta [illegible] [illegible] concordat dictum apostoli. Ephe. 4o dicens: Testificor in domino ut iam non ambuletis sicut gentes ambulant in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati a via dei per ignorantiam que est in illis [illegible] in lumine naturali aliqua [illegible] de deo cognoscerent [illegible] implicuerunt [illegible] quod opus est fide.

Concordat plato in 2o thimei ca. 3 ubi loquens de diis et deo [illegible] impossibile [illegible] [illegible] compendium [illegible] Et [illegible] concludit [illegible] credulitatis [illegible] priorum virorum assertioni. Et galadius [illegible] illud [illegible] [illegible] pytagoram ad [illegible] dicentem [illegible] adhibenda [illegible] [illegible] que [illegible] [illegible] predixit. Et [illegible] [illegible] auctoritate [illegible] sola ratione querere. Sed [illegible] de angelis [illegible] dei ca. x ubi [illegible] [illegible] fidem naturale [illegible] [illegible]

90

Et — Et [illegible] ad auctoritatem [illegible] [illegible] intelligendum sit quod fides est de non apparentibus i. de illis que penitus in naturali lumine non possunt faciliter investigari ab omnibus sed maior pars hominum absque errore, qui esset impedimentum ad salutem. Sed quo [illegible] quod fides est de aliquibus naturali ratione investigabilibus per aliquos homines excellentis ingenii et ad [illegible] singulare variis [illegible] de [illegible] cognitio detentibus non sufficeret eis propter [illegible] longitudinem quod requiritur ad acquirendam talem cognitionem. Et [illegible] propter incertitudinem [illegible] eis propter errorem admixtum [illegible] [illegible] Igitur [illegible] lex [illegible] esse [illegible] omnibus proponit et credi iubet. Et istud [illegible] lex tradita [illegible] magis [illegible] Igitur divina clementia salubriter providit ut [illegible] ea que ratio [illegible] investigare possit [illegible] fide tenenda preciperet ut sic omnes [illegible] possent divine cognitionis participes esse absque dubitatione vel et errore per viam scilicet fidei et revelationis sive specialis inspirationis.

[illegible] que sunt [illegible] theologie maxima et verissima. Sed quibus alie veritates theologice [illegible] debent [illegible] teneri. Et [illegible] fidelis debent presupponi [illegible] et illud principium theologicum ab omnibus fidelibus presupponi et teneri firmiter [illegible] res humanas a divina providentia regi. Et ut bonum divina providentia iustorum [illegible] [illegible] Sed [illegible] [illegible] [illegible] antiquitus [illegible] per inspirationem [illegible] antiquis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dogmata divinitus hic expresse asserunt. Primo patet ipsum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hystorialiter testantur [illegible] in singularibus [illegible] ut Gen. x ca. de [illegible] fundata sunt de [illegible] [illegible] et [illegible] in [illegible] Gen. vi c. Et de [illegible] Gen. xii et xv [illegible] Gen. vii Et de [illegible] Gen. 14 ca. Et [illegible] [illegible] [illegible] divina iustitia [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] per divina scriptura [illegible] dogmata [illegible] Gen. xviii o Abraham [illegible] deo absit a [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] legis Exo. xx ca. Ego sum dominus deus tuus [illegible] zelotes visitans peccata patrum in filios [illegible] Et [illegible] diligentibus me. Sed [illegible] divina [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scripture [illegible] [illegible] hominum opera [illegible] [illegible]

Et intima ut vinculum [illegible] ... Ego dominus scrutans corda et probans renes, qui do unicuique iuxta viam suam, et iuxta fructum adinventionum suarum [illegible] ... apparet [illegible] ... Ego dominus scrutans cor et probans renes [illegible] ... intelligens cogitationes et affectus [illegible] ...

[illegible]

[illegible]

[illegible]

~~[illegible]~~ quod non videndo sed credendo cognoscit. Hec autem cognitio sic dividitur: quia talia nota per se [illegible] vel adhesiva [illegible] evidentia sicut sunt talia [illegible] et inevidentia. Evidentia sicut sunt in mente [illegible] [illegible] sicut sunt [illegible] [illegible] cognitio primo [illegible] dicitur [illegible] magis scire et magis credere [illegible] prima [illegible] cum [illegible] [illegible] vel intellectiva [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intelligere [illegible] dicitur [illegible] inevidentia vel solo creditiva sicut non intellectiva vel [illegible] intellectiva. Sed [illegible] [illegible] fidei. Sed intellectiva vel tanquam principia sicut est nota aliquorum [illegible] fidei vel aliorum [illegible] scripture [illegible] sic sunt nota theologo quod ipse non scit ea [illegible] theologice deducta. Sed [illegible] [illegible] scit ex eis alia theologice deducere vel [illegible] intellectiva ex talibus principiis theologice deducta vel sunt ambo. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fundamenti [illegible] [illegible] catholice fidei [illegible] et [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nota credibilium [illegible] [illegible] evidentia [illegible] fidem simpliciter ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] credibilium [illegible] que non [illegible] [illegible] [illegible] non esse adhibenda credibilibus ut intelligerentur sed solum [illegible] auctoritas. Quod [illegible] [illegible] [illegible] fides ex [illegible] [illegible] et non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] maxime de hac re [illegible] de [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fidei [illegible] [illegible] solum auctoritate credere [illegible] intelligere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intelligentia [illegible] introducere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] quod aliud [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] credentibus [illegible] ut fidem [illegible] [illegible] ut ea que fidei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Richardus in primo libro de trinitate capitulo [illegible] [illegible] [illegible] de credibilibus de quibus non [illegible] habere evidentiam [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ que [illegible] nota [illegible] fidei [illegible] [illegible] vera [illegible] [illegible] [illegible] fide tenebatur.

[illegible] [illegible] [illegible] theologia ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] auctoritatis [illegible] et [illegible] theologia non [illegible] a fide. Et [illegible] [illegible] [illegible] theologie [illegible] auctoritatis [illegible] et ideo theologia non [illegible] a fide. Et [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] theologia [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ non solum ut ubi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] auctoritatis recepte. Sed [illegible] ut amplius intellecte [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] auctoritatis recepte [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex talibus alie per viam artis [illegible] deduci [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per viam artis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] multe alie veritates [illegible] [illegible] scriptura forma[illegible] non [illegible] per viam artis [illegible] [illegible] [illegible] fidem in aliis et [illegible] impios defendendam. Et [illegible] [illegible] [illegible] nota [illegible] ad [illegible] et [illegible] fidem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de trinitate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fides saluberrima [illegible] defenditur et roboratur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et contra impios defenditur [illegible] [illegible] [illegible] apostolus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Augustinus. [illegible] theologia dicitur [illegible]

Conclusio [illegible]: [illegible] articulo [illegible] [illegible] theologie [illegible] [illegible] in canone biblie [illegible] vel ex aliis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] sit. [illegible] Nulla sit aliqua [illegible] theologie [illegible] [illegible] [illegible] veritates [illegible] in canone biblie [illegible] aliquorum illarum [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] theologie [illegible] aliquid [illegible] ex illis [illegible] [illegible] theologia [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] theologie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliquis [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] sit veritate [illegible] ex auctoritatibus [illegible] scripture [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliquis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] apud nos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad theologiam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad theologiam [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et canone [illegible] canonis nulla sit veritas theologie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] scriptura [illegible] [illegible] in ipsa

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] multe veritatibus [illegible] in [illegible] scriptura [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] theologie [illegible] [illegible] multe veritatibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in ipsa scriptura [illegible] multe tales [illegible] sunt ex aliis tanquam [illegible] [illegible] [illegible] in ipsa scriptura [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in scriptura [illegible] [illegible] [illegible] in ea [illegible] formaliter [illegible] tales [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in scriptura [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] theologia [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in biblia [illegible] [illegible] [illegible] multe veritates sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in alia [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] deducte sunt [illegible] theologie [illegible] [illegible] [illegible] tales [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] de [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] non per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] aliis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] capitulo 2 [illegible] de fide ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Augustinus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Theologia [illegible]

Fol.

Certo theologia dicitur habitus aliarum conclusionum ad principia deducte ex articulis fidei sine ex dictis prescriptis vel [illegible] [illegible] habitus [illegible] alarum [illegible] hoc modo [illegible] / Sic habitus [illegible] conclusionum [illegible] sicut [illegible] Geometrie / Et [illegible] est quod [illegible] modo [illegible] 2º / vel [illegible] [illegible] [illegible] theologia [illegible] omne habitus quem assentit [illegible] in [illegible] Canone tradunt defendunt et declarant / Et [illegible] [illegible] sint forte [illegible] et [illegible] accepte / [illegible] ipse theologus dicitur / Sit qui tenetur [illegible] scriptura fideliter asserit [illegible] defendit [illegible] et declarat / Et [illegible] [illegible] [illegible] deducit / et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] conclusionum [illegible] [illegible] et aggregatur ex [illegible] [illegible] et [illegible]

[illegible] sua est [illegible] 3º / [illegible] ipse [illegible] distinguitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] esse habitus [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per experientiam [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] alias fides esset [illegible] ut fides [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deducte [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per revelationem sine auctoritatem fallere non potentem et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] experientiis [illegible] et sine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et sine [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible] sine fidem.

Ex quibus [illegible] et [illegible] [illegible] theologia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ipse theologus / [illegible] quid [illegible] sive [illegible] theologus [illegible] [illegible] [illegible] talem [illegible] sive [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ipso theologo [illegible] [illegible] ponit vel [illegible] ad aliquid [illegible] per [illegible] [illegible] quas [illegible] [illegible] ut ab aliis dictis [illegible] [illegible] / Sic illa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ipso [illegible] et [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 2º [illegible] / Et [illegible] [illegible] theologia [illegible] et [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] / Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / Et [illegible] theologia [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] theologus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Et [illegible] [illegible] [illegible] theologia sine [illegible] [illegible] aliquid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] ab omni malo [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] theologia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] theologia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in articulis fidei vel Canone biblie expressa vel [illegible] [illegible] ad aliquid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] theologia [illegible] [illegible] theologus [illegible] [illegible] fide [illegible] [illegible] explicite vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] theologia [illegible] [illegible] fidei in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ipso [illegible] Canone biblie [illegible]

Conclusio [illegible] [illegible] [illegible] Theologia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deducunt [illegible] ipse [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] theologia [illegible] [illegible] ipse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliquo modo [illegible] [illegible] vel per [illegible] [illegible] / Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Numeratus qui solus facit [illegible] sunt per [illegible] ex [illegible] et [illegible] vel [illegible] ad [illegible] [aliqua] nota [illegible] nulla
[illegible] ex articulis qui non sunt fidei [illegible] ergo nulla [illegible] talis fit [illegible] [illegible]
qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad-
[illegible] in talibus non sit [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] articuli qui sunt non fidei / ut
[illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] de se non [illegible] [illegible] aliqua [illegible]

Deus [illegible] nota [illegible] solum vel principaliter [illegible] ex auctoritate scripture [illegible] a deo esse inspiratam [illegible] et
[illegible] scriptura esse a deo inspiratam non est [illegible] [illegible] ad aliquas [illegible] 4° [illegible]
[illegible] et [illegible] doctor [illegible] theologia [illegible] non [illegible] ex principiis [illegible] [illegible] ex principiis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] theologia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] theologia [illegible] [illegible] in se [illegible] ut
[illegible] loqui [illegible] theologia [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad nos non est [illegible]
[illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] valde [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] volumus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] theologia [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et quod large [illegible] [illegible] theologia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] theologia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] scripture [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 2° [illegible] theologia [illegible] [illegible] theologia [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] 3° [illegible] theologia [illegible] [illegible] de [illegible]

[illegible] expressi [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] et [illegible] fidei [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] et theologia [illegible]
non [illegible] [illegible] non possit et esse [illegible] theologia [illegible] non est [illegible] / [illegible]
[illegible] theologorum [illegible] [illegible] ad [illegible] in [illegible] non [illegible]
per [illegible] et [illegible] in [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] theologia [illegible] [illegible] [illegible]
non [illegible] [illegible] in [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / et [illegible] [illegible] theologie [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fidei / [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] est non [illegible] [illegible] per [illegible] sunt [illegible] alia [illegible] et [illegible]
[illegible] est non [illegible] [illegible] et [illegible] sunt [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] per
[illegible] per [illegible] non [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] alia [illegible] a deo
[illegible] et [illegible] 1° et [illegible] 1° / [illegible] ad [illegible] [illegible]

[illegible] probacio non est theologicus et similiter [illegible] ex propositionibus scripture [illegible] ... esse dicentur [illegible] ... [illegible]

Ad articulum [illegible] theologia [illegible] notitia fide simpliciter [illegible] ... fidem [illegible] ... defensio [illegible] ... [illegible]

[illegible]

Conclusio 2a [illegible] ... theologia [illegible] ... [illegible]

Conclusio 3a [illegible] ... [illegible]

[illegible]

Conclusio [illegible] ... [illegible]

q sunt necessaria de natura [illegible] de rebus [illegible] extra, per [illegible] ut patet per Aug. [illegible] Sed quoniam [illegible] de [illegible]
[illegible] theologia ut dicit Bonaventura [illegible] q. 2 [illegible] ipsa [illegible] gratia [illegible] ad hoc quod philosophia
[illegible] ex quo de omnibus [illegible] assidue [illegible] intendunt [illegible] quod ad [illegible]
principia [illegible] scientifice procedit.

¶ [illegible] theologia esse scientiam, ad [illegible] videtur
respondisse [illegible] quia solum videtur assidasse [illegible] non [illegible]
notitia theologie semper [illegible] esse [illegible] dicitur magister Gerhardus de Arimino q. 1
prologi sententiarum [illegible] ad probandum [illegible] theologia non [illegible]
[illegible] prologo [illegible]
[illegible]

[illegible]

¶ [illegible] Tertius articulus [illegible] theologia [illegible] ab omnibus [illegible] distincta [illegible]
[illegible]
theologia esse [illegible]
[illegible]

+ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

inquisitive non pertingit [illegible] [illegible] ex diversis [illegible]
Confirmatur theologia nostra de rebus de ultimo fine [illegible] [illegible] alia scientia [illegible]
[illegible] invisibilia [illegible] [illegible] quod deus [illegible] [illegible]
[illegible] fuit declaratum [illegible] [illegible] divina scientia [illegible] de deo sunt
[illegible] ad modum [illegible] intelligendi [illegible] fortitudine humane industrie [illegible]
inspiratam [illegible] [illegible] deductione et argumentatione [illegible]
divina [illegible] infallibiliter [illegible] [illegible] in libro de [illegible]
[illegible] [illegible] theologiam [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad Dioscorum epistola [illegible]
[illegible] de deo [illegible] de theologia [illegible]
[illegible] nulla scientia [illegible] humana [illegible] sufficienter [illegible]
valde [illegible] [illegible]

Conclusio 2a. Nostra theologia vere [illegible] scientia, quia aliqua scientia sine notitia [illegible] invenitur
[illegible] Nostra theologia [illegible] omnes alias notitias humanas [illegible] dignitate [illegible]
[illegible] [illegible] de [illegible] philosophi [illegible] de anima [illegible]
[illegible] notitia [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] epistola ad Consentium [illegible] theologia [illegible] Augustinus
[illegible] Augustinus [illegible] philosophi [illegible]
[illegible] [illegible]
alia facultate [illegible] nulla [illegible] esse [illegible]
theologia [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] apostoli [illegible] ad nobilitatem [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] fine ordinantur [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad ultimum finem [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]

[illegible] de distinctione theologie nostre [illegible] de finibus assignandis et [illegible]

[illegible] et [illegible] ad aliquem finem [illegible]
[illegible] et conditionem [illegible] ad cognitionem [illegible] ad aliquem finem
[illegible] [illegible] [illegible] intelligentia [illegible]
[illegible] ordine ad alias scientias et [illegible]
[illegible] [illegible] theologia [illegible]
[illegible] philosophia [illegible] [illegible] de deo [illegible]
[illegible] [illegible] ad aliquem finem [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] de [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et de [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] de deo et
[illegible] ad finem [illegible] et [illegible] in hac
vita mortali possibilis [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
de felicitate future vite [illegible] Cognitio autem dei et [illegible]
acquiritur ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] cognitionis [illegible] a rationali creatura [illegible]
et [illegible] in duobus preceptis caritatis tota lex pen-
det et prophete [illegible] et apostolus [illegible] de corde puro ac [illegible]

divina scientia dicitur

de finibus assignandis

2us

ac fide non ficta. Et io tu et pulcre dixit b. Augustinus in sermone de laude caritatis. Si forte non est tibi vacuum omnes paginas sanctas perscrutari, omnia volumina evolvere, omnia secreta scripturarum penetrare, tene caritatem ubi pendent omnia, et tenebis quod ibi didicisti, tenebis etiam quod non didicisti. Et constat quod illis non vacat ad scrutandum omnes libros, tene caritatem in corde. Et concessum est omni quod habere in [illegible] codice. Et tenendo recte quod totum quod volunt omnes libri continere cognoscit et omnia [illegible]

(in toto biblia)

studium [illegible] aliud nisi dilectio dei et eius super omnia glorificatio. dicente apostolo: Omnia in gloriam dei facite. Et quod olim philosophi [illegible] qui intellectu [illegible] hunc non intendunt finem sed dampnabiliter erraverunt, quia cum cognovissent deum non sicut deum glorificaverunt ab apostolo insipientes vocantur ad Ro. i°: Cum cognovissent deum non sicut deum glorificaverunt aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, et [illegible] stulti facti sunt. Sic [illegible] apud antiquos gentiles philosophos qui ignorabant finem huius [illegible] ad quem omnis actus humani referendi sunt [illegible] stultos vocat [illegible] philosophos [illegible] et theologos clarorum [illegible] qui licet eam deum clare et facie ad faciem excellentissime felicitatis habere [illegible] ad hunc finem et ad referre [illegible] studia sua, sed ad [illegible] inutiles evangelistas [illegible] et cogitationibus suis. [illegible] laborantes et tempus consumentes circa quasdam vanas subtilitates et subtiles differentias [illegible] deformalitatibus [illegible] distinctionibus de [illegible] complexionibus [illegible] de fantasticis [illegible] respectiva [illegible] curiosis laboriosis et infructuosis studiis et scrutiniis, quibus philosophi et theologi [illegible] temporibus [illegible] lectionibus pluries consumunt [illegible] et vane occupari. Quales ergo credis quod apostolus velit vocari tales. Certe ego credo quod non solum insipientes et stultos sed omni [illegible] Cum enim [illegible] cognoscunt deum clare et finem [illegible] et excellentissime felicitatis habere [illegible] ad hunc finem studia non referunt sua, sed ad [illegible] inutiles evanescunt in cogitationibus suis.

Semper pulsat [illegible] conclusio principalis quod deus sit finis omnium, ut tactum est in principio [illegible] de finis assignatione. Et [illegible] patet [illegible] quod est bonum quod est finis omnium. Et [illegible] Bonum vero omne bonum [illegible] finis [illegible] conceptus [illegible] Item [illegible] et maior [illegible] in finibus [illegible] finis [illegible] et [illegible] Concludit ergo de fine [illegible] et de fine theologie [illegible] sacrescripture [illegible] qualis [illegible] potissime [illegible] et amplexandi, ut [illegible] illuminatur intellectus [illegible] fidei, quibus inflammatur affectus [illegible] [illegible] stabilitur animus [illegible] vite [illegible] Et [illegible] principaliter et [illegible] deus [illegible] in [illegible] Alii [illegible] sunt vel [illegible] ex sacra scriptura que ad hec tria non tendant vel non referantur [illegible] in se veri [illegible] impertinentes [illegible] esse, et [illegible] vel [illegible] theologie [illegible]

(qualis [illegible] sit in scriptura sacra [illegible])

Sanctus Thomas de Aquino dixit in prima questione [illegible] articulo

Necessariam theologiam esse preter [illegible] que humanitus investigantur [illegible] Et [illegible] omnis scriptura seu [illegible] theologia [illegible] quod [illegible] omnis scriptura a deo [illegible] [illegible] theologia [illegible] theologia [illegible] ab [illegible] aliis [illegible] omnis [illegible] sit theologia [illegible] Omnis scriptura a deo [illegible] theologia [illegible] Et [illegible] que theologia [illegible] alia [illegible] [illegible] theologia [illegible] sacra [illegible] edita [illegible] a [illegible] theologia [illegible] theologia [illegible] Concludit ad [illegible] theologia [illegible] a deo [illegible] Sed theologia [illegible]

(nota [illegible])

quia est a deo et de deo, et [illegible] investigationes [illegible] [illegible] theologia [illegible] excellentia [illegible] de deo [illegible] Vel [illegible] de deo [illegible] theologia [illegible] scriptura [illegible] theologie [illegible] [illegible] Aristoteles [illegible] methaphisica [illegible] scripture [illegible] [illegible] theologie [illegible] de deo et creaturis [illegible] textus biblie [illegible] et de [illegible] [illegible] infallibilis [illegible] errores et [illegible] expellit [illegible]

([illegible] sapientes)

[illegible] a [illegible] ut [illegible] ut [illegible] ut sit [illegible] ut ordinatissima [illegible] ordinet

// dixi(mus) esse

principes aliarum scientiarum, quia omnes alie sunt propter ipsam. Et ideo alie scientie a doctoribus vocantur eius ancille. Sexto quia ipsa omnes alias scientias habet ordinare et in usum suum attrahere prout sibi videbitur expedire, et non e converso ut est patet communiter per doctores.

omnibus scientiis humanitus inventis. Et de fine eius

Circa Theologiam [illegible] distinctam ab aliis tetigimus assignatorum [illegible] quod necdum subiectum esse [illegible] ostendimus ex scripturis [illegible] et supplemus. Et omnibus conditionibus que vere scientie conveniunt [illegible] supplendo [illegible] in hoc ultimo expressum articulo propter questiones [illegible] igitur visis et talibus [illegible] habitis, [illegible] cum [illegible] quam partem terminis [illegible] in fine tendat Theologie cognitionis acquisitio. Restat [illegible] solvendas questiones de quarto articulo, quorsum [illegible] ad subiectum seu [illegible] tendat Theologica consideratio. Nisi [illegible] subiectum vel [illegible]. Et eius [illegible] considerationem qua aliqua totaliter scientia consideratur, non potest sciri que pertinent ipse ad illius sive consideratorum et que non. Ideo [illegible] ut in inchoationem in qua laboramus Theologie scientie [illegible] intelligentia [illegible] scripturarum, ortum et originem habuisse notificet eius subiectum. Et [illegible] subiecti scientiam quam illa scientia omnia considerat. Sed in primis hic supponitur quod subiectum in aliqua scientia vel doctrina tripliciter accipitur. Primo dicitur subiectum in scientia ad quod omnia reducuntur sicut ad radicale primum. Alio modo ad quod omnia reducuntur sicut ad totum integrale. Tertio ad quod omnia reducuntur sicut ad totum universale. Exemplum [illegible] manifeste patet in grammatica. Sic accipitur subiectum primo ad quod omnia reducuntur sicut ad primum elementum vel radicale secundum [illegible] quia [illegible] vocat elementum primum quod est minimum in quo fit resolutio grammatice. Sed secundo ad quod omnia reducuntur sicut ad totum integrale est oratio congrua et perfecta. Sed tertio ad quod omnia reducuntur sicut ad totum universale est vox articulata litteraliter ordinabilis ad significandum aliquid in se vel in alio. Per hunc modum [illegible] distinguere in quadrivialibus [illegible] subiectum in Geometria ad quod omnia resolvuntur ut ad primum est punctum. Subiectum ad quod omnia resolvuntur ut ad totum integrum est corpus quod continet in se omne genus dimensionis. Subiectum ad quod omnia reducuntur ut ad totum universale est quantitas continua immobilis. Per hunc modum et in proposito possumus assignare subiectum secundum triplicem differentiam in hoc libro sive in biblia. Prima subiectum ad quod omnia reducuntur ut ad primum est ipse deus, qui est subiectum in summo totius nobilitatis per quod nominatur theologia, quasi sermo de deo et ideo [illegible] sermo de deo hic est sacra doctrina. Hic deum per subiectum quem est [illegible] primus [illegible] simplex omnium. Subiectum [illegible] ad quod omnia reducuntur [illegible] determinatur in hoc libro [illegible] ut ad totum integrum est [illegible] salvator [illegible] comprehendit [illegible] et [illegible] sive [illegible] et [illegible]. Et accipio [illegible] totum integrale quod multa complectitur non solum per compositionem sed per [illegible] et ordinem. Subiectum vero ad quod omnia reducuntur sicut ad totum universale [illegible] nominare per circumlocutionem sive subdistinctionem et est res vel signum [illegible] est et [illegible] volumus nominare [illegible] credibile prout est credibile [illegible] in rationem intelligibilis. Et hic [illegible] Hec Bo. ven. Alii aliter dicunt respectu huius ad acceptionem subiecti theologie dicentes quod prout dicit habitum quo assentitur hiis que traduntur in sacra scriptura prout traduntur in ea [illegible] in theologia sic accepta est [illegible] vel [illegible] salutis seu ordinabilis ad beatitudinem [illegible] per brevitatem. Sed prout dicit habitum quo defendimus et declaramus ea que tradit fides et sacra scriptura [illegible] subiectum in ea est deus. Sed si [illegible] solet inquiri sub qua ratione sit subiectum, an sub ratione absoluta qua deus est [illegible] vel sub aliqua ratione determinata puta sub ratione glorificatoris vel redemptoris vel aliqua [illegible] tali.

Circa hanc igitur [illegible] multi doctores opinionibus, quibusdam dicentibus quod sub deus sub ratione deitatis absolute, quibusdam quod [illegible] deus sub ratione bonitatis, quibusdam quod [illegible] Christus [illegible]. Tertiam volo prout ut breviter possum [illegible] in hoc materia opinionem domini Egidii de Roma quam magister Gregorius de Arimino pertractat super prologum sententiarum in tribus conclusionibus. Prima [illegible] quod deus inquantum deus [illegible] subiectum Theologie viatoris. Secunda est quod non inquantum deus absolute sed [illegible] est subiectum eius. Tertia est quod ratione talis [illegible] congrue potest dici quod deus inquantum glorificator vel glorificativus sit subiectum Theologie viatoris.

Circa [illegible] dicendum [illegible] inquantum [illegible] in ordine ad specialem considerationem [illegible] quod deus sit subiectum [illegible] cum Theologia inquantum est sermo de deo. Et quod inquantum [illegible] que in theologia considerantur de deo considerantur de ipso inquantum competunt ei sub ratione deitatis [illegible] quod sit [illegible] et [illegible] quod [illegible] quod omnipotens [illegible] sapiens, quod [illegible] quod summa [illegible] quod omnis perfectio [illegible] et similia. Item [illegible] in Theologia [illegible] considerantur ad deum inquantum deus reducuntur, quia considerantur inquantum sunt effectus dei manifestantes eius potentiam [illegible] dispositionem et [illegible] [illegible] vel inquantum precepta vel documenta dei manifestantia eius voluntatem sive quod ei placeat vel displiceat. Et ita generaliter nichil intrat considerationem theologi nisi [illegible] quod aliquo modo habet attributionem ad deum ut deus est [illegible] illud sit subiectum alicuius scientie totalis ad quod omnia [illegible] ea considerantur [illegible] relationem sive attributionem. Et [illegible] ratio subiecti [illegible] quam sit ad illud [illegible] attributionis relatio

[illegible] est

Bo venture

in hoc libro sive in biblia que licet in multis libris [illegible] [illegible] tamen hic [illegible] generaliter biblia dicitur et liber vite ipse nominatur ut dicitur [illegible] hoc est liber vite [illegible] subiectum [illegible] ad quod

ut Durandus de [illegible]

De subiecto theologie

pz ppoi / Confirma^t p btm Augu. in 2° de ciu dei c penult° vbi d^r q in scriptura sacra aut dei percepta insinuant^r aut eius mirabilia narrant / aut dona laudant^r aut supplicia postulat^r / animus p^t hic .q^d nichil in ipa gtinet^r nisi inquantu analoga^r eis q^z no ad ipm deus^i eq vad

Secda gclo eat eid deus non inquantu deus absolute / sz ut e sbm theo^e viatoz / prima declaratione z aduertend / et .ad contracte dupplicit^r pt intelligi. s. vel p additionem alicui termini qui significatur modos gsuerit deum ap genus gthis per diuisas / tz^r no accipi^r hic cuma fz 2° gtracto intelligi^r per restitutionem ly deus glificat vel saluator no suppot p pancotibus cum ly deus / sz ly ppositio .s. Primo pmisso patz qd gsideratio et exclusiuo vbi gphensus obtinet ut sunt i ppsito. pmo pnisso patz qd gsideratio et exclusiuo vbi gphensiuis obtinet et ita sunt i pposito / Primo pmisso patz qd

sbm theo^e viatoz / i^a si deus absolute rone dictas et sbm theo^e viatoz

actu humanis possibile haberi igitur e sbm / Et quam pbatur / quia ad omnez scientiam humanitus acquisitam

sbm pub aliqua rone absolute spectat gsideare gtinuo illa scientia gueniunt s^i illa rone / Et hoc

i. aristol. pbat / qd ad phys ptinet determinare de gtinuo infinito loco et tempore pr

similibus / quia gueniunt corpori inquantu mobile / Et hic ab pbat qd ad metham spectat

gsideare de vno et de multis de eodem et de diuerso et similibus quae gueniunt enti .s. qd

cuius e sbm metha^e / Item argui^t sic / No est ro quare scientia aliqua potius habet gsideare

aliq eorum q^e pse competunt sbto sub rone qua eius sbm q^m alia / Ergo si aliqua scientia

aliqua ro sgt^r no e eius sbm sub tali rone absolute / ergo gtra eade dicta q de ipo inquantu tale

gsiderat / Sed tu^n theo^a .ura. vel aliqua alia creata vel creabil scientia hic deum pbito in

quantum deus e^r absolute sb considerare quecumque et quibuscumque dedito visioni et cognosci. pt et

pgus hic ipm cophendes / et ita scientia theoa viatoz in toto suo ambitu gsidata et infinita

i spua infinite veritatis de deo cognoscibiles sunt / Item et cphesiua dei sicut habet deum pro obiecto sub

absoluta ratione deitatis / ergo gtractam ad aliquam de ipo spaliter cognoscibilia .s. scientia deriuata

rone / Item arguit sic deus no e sbm theo^e viatoz inquantu deus absolute / quia ipe est

creata scientia cophensibil / Expediens igitur qd deus inquantu deus absolute / z sbm theo^e

viatoz i q^a tu quia fides vel nec infusa nec acquisita excedit i credendo scientiam pre in

intendo / Nec de deo nec plus credimus q^m tunc visori sumus / plias fidei no plene sufficit

visio / Nec veniret qd pfectu clementam qd ex pte e i eorum aptus s^t reliq^t go. qd deus

inquantu talis absolute z sbm solu vel obiectum theo^e sic dum intelligitur / quia no reperi

eat^r pq^e qd deus a creatura per aliquam tabulam scientiam possi cophensiue cognosci /

Sequitur vna istu scdo qd humanus intellectus e pq^i lib scientia cophensiua de ente nobili

inquantu tale. primu si vo pr^a gtone pz oz sic contradi /

Tunc restat 3^a conclo vz qd gtendo absolute rone dictat congrue dici pt .qd deus inquantu

glificator vel glificatiuus sit sbm theo^e viatoz / hic gclo patet in .q. dictum est .s° vel

vlt Augu qd theo^a capit ea in sua coplexione quibus fides saluberrima q ad vitam beatitudini

ducit gignit^r et nutritur / Sequitur quod qd deus sub rone e sbm theo^e / et fidei et

visionis pred / et pgus in ista gtractione vt obiecti visionis glie / Et tu ceteris si fidei ad illud

ordinatur satis congrue pt talis gtractio per istud demonstrari / ita vt dicatur deus inquantu glifi

cator vel beatificator z sbm adeptum pre theo^e viatoz / quod et pt tali rone / illa pre

cipue simus principalis z salus et gloria gsidat sine sbm. vt hic habitum et respe

ctum ad saluandos / sz principalis finis theo^e e salus et gloria vt patet supra^r / Item

hic non placet saluator pot exprimere gtractionem istam / dico quod tu facit quod deus no inquantu

deus absolute e sbm sbm contracte si aliquid rone theo^e consideratione viatoz competentem

vt saluatoris vel redemptoris / Vel deus inquantu omnibus creature ad gloriam sui supernaliter re

tiuns vel beatificans /

Adiud z vnuz doctor theo^e durandi .q. deus e sbm in theo^a non sub rone absoluta / sed sub rone determinata / Et pbatur hic sic / Sub eadem rone

deus sbm in theo^a de quo ibi loquimur et i fide articulorum / sed i fide articulorum deus e

sbm / no sub rone absoluta sz sub rone determinata / go deus no e sbm in theo^a

sub rone absoluta / Ad z q^a illud ibi et sub eadem rone e sbm in scientia qd e sbm in

rone principali illorum / sz articuli fidei sunt gclones principaliter illorum i theo^a pot vnus

loquimur / go ibi et sub eadem rone e sbm i theo^a et i fide articulorum / ita q^r theo^a

et fides articulorum no differunt quantu ad sbm / sz solum quantu ad modum assentiendi et

pz mor / minor pbatur .s. qd in fide articulorum deus no sit sbm sub rone absoluta sz

sub rone determinata / quia licet fides sola sub forma eorum possit esse simul in corde et de

ordo rerum

quare pe sm^m deum sunt illud

eodem de quo et similia. Tamen fides accepta secundum specialem modum qualis est fides articulorum de qua sola
loquuntur theologi, non est de aliquo scibili pro statu vie, cum nec articuli possint demonstrari, nec
rationes adducte contra articulos possunt scientifice solui, prout sepius tactum est. Ex hoc argui-
tur: deus non est subiectum in fide articulorum sub illa ratione sub qua multa possunt probari de ipso demonstrative
et scientifice. Theologi inveniuntur aliquos articulos fidei qui possunt viatori demonstrari de deo sub
ratione absoluta qua deus est, prout multa probari et demonstrative et scientifice scimus, ut quod deus est
unus, quod est intellectualis et similia. Ergo deus sub ratione absoluta non est subiectum in fide articulorum
sed sub aliqua ratione determinata. Que autem sit illa ratio querit iste doctor et videtur certo quod sit
ratio salvatoris. Quod patet primo, quia licet sint multa sacre in aliquo libro que in illo principaliter intendun-
tur et que continet alias fundamentaliter et per illas explicantur, ut patet de corpore mobili in scientia
naturali, tamen ratio salvatoris est huiusmodi principaliter in fide intenditur [illegible] et fuit fides ut
in statu innocentie ante lapsum, quia explicite vel implicite fuit de salvatore suo,
ut aut dealibus. Item hec ratio continet alias fundamentaliter et implicite si esse incarnatum
generaliter deus, salute unam operatum est [illegible] articulos trinitatis implicite continet in
ratione salvatoris, per determinationem personae salvantis nos intendit. Tunc ergo est principale
obiectum complete salutis deus est Christus deus sub ratione salvatoris, est subiectum in fide ar-
ticulorum. Ex hoc patet quod sub illa ratione deus est subiectum in fide articulorum sub
qua maxime habet [illegible] habitudinem ad opus intentum, sed talis est ratio sal-
vatoris [illegible]. Ratio quia propria est habere propter habitudinem ad gloriam, articuli aut
fidei [illegible] vel [illegible] in [illegible] scriptura [illegible] de opere intento ut dictum fuit [illegible]
[illegible] subiectum in fide articulorum habet habitudinem ad opus intentum [illegible] similiter propter quod illa ratio
habet maxime [illegible] habitudinem ad opus intentum, [illegible] includit rationem finis et aliquem modum precendi
ad finem [illegible]. Hec patet quia in agibilibus finis habet rationem principii ut patet 2 physicorum. Sed ratio salvatoris
includit finem operis intenti, scilicet salutem implicite et modum perveniendi ad ipsum finem. Ergo deus sub
ratione salvatoris maxime habet habitudinem ad opus intentum, et sic fuit [illegible] quod [illegible] quod
deus sub ratione salvatoris sit subiectum in fide articulorum. Et in theologia que est fide declarativa et
de [illegible] ad hoc fuit ipse deus omnes articulos [illegible] in ratione salvatoris [illegible] hec the-
ologia et hec 2° ubi dixit angelus ad pastores [illegible] vobis gaudium magnum quia natus est vobis
hodie salvator qui est Christus dominus. Ex hoc ergo [illegible] articuli [illegible] in [illegible] quod deus est
subiectum in theologia [illegible] absolute non [illegible] per aliquod signum ipsius [illegible] sicut in [illegible]
[illegible] et [illegible] est. [illegible] ut [illegible] deus [illegible] et [illegible]. Subiectum ipsum ut per
quod omnia est [illegible] salvator [illegible] ad quod omnia est opus reparationis, ut [illegible] quod [illegible] trinitas
[illegible] et [illegible] de quo [illegible] in libris [illegible] credibile
ut credibile, ut de quo [illegible] in libris expositivis credibile ut intelligibile secundum Augustinum in [illegible] de trinitate
credendum quia quod credimus debemus auctoritati et quod intelligimus rationi. Ex [illegible] licet
a predictis discordat, qui scribens super [illegible] sic [illegible]. Sed [illegible] consideratione aliqua
[illegible] non solum [illegible] subiectum est [illegible] que [illegible] attribuuntur ad ipsum. Sed [illegible] sub consideratione medietie
non solum [illegible] [illegible] sed [illegible] reparabile, sed [illegible] vera [illegible] est [illegible] vel [illegible] [illegible]
et potius [illegible] est [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] attribuuntur ad deum ipsum [illegible] est [illegible] subiectum. [illegible] est [illegible] consideratio omnium
In quo [illegible] [illegible] [illegible] sapientia, hec omnis liber vite [illegible]
est sapientia. Et hec quod continet [illegible] sic [illegible] hec [illegible] volumen [illegible]
a capite Genesis [illegible] in [illegible] libros [illegible] reducuntur in unum
volumen quod biblia appellatur ut [illegible]. Continet igitur omnia que [illegible] est [illegible]
consideratione. Sed [illegible] hec [illegible] de [illegible] est quod sit [illegible] Et [illegible] theologie [illegible]
[illegible] quod sit [illegible] quod [illegible] in principio erat verbum. Et [illegible]
per ipsum omnia facta sunt, ut [illegible] et in capite primi libri [illegible] in principio
[illegible] per [illegible] creavit deus celum et terram [illegible] omnia [illegible] in principio
omnia [illegible] continetur [illegible] [illegible] Ergo
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] singulos
[illegible] et [illegible] et salvatoris [illegible] per [illegible] fide [illegible]
ad quod consideratio [illegible] ut [illegible] est [illegible]. Et hoc est quod dicit [illegible]
[illegible] 1° [illegible] ab homine [illegible] super [illegible]
et [illegible] est [illegible] illud [illegible] fides [illegible] ad unum.

Vide .2. [illegible]

passum
resurrexisse
ascendisse in celum
adventum ad iudicium
omnibus explicata

deus subiectum fidei [illegible]

[illegible]

beatitudinem dicitur gignitur nutritur defenditur et roboratur, ut Joh. 16 Salvator loquens de spiritu sancto cuius declaracio data est in scriptura [illegible] docebit vos omnem veritatem scilicet necessariam ad salutem.

Dicit autem vera theologia sive scientia viatorum per quam declarantur articuli et aliqualiter defenduntur a scientia beatorum non solum capte large et modo [illegible] sed accipitur capte [illegible] scientia beatorum est scientia [illegible] sed de deo [illegible] quia sit [illegible] replet quod non possit facere aliqua [illegible] non attributales [illegible] theologia quam habemus de deo in via dicitur nobis ad opera [illegible] et ideo [illegible] in ea est [illegible] illa [illegible] magis respicit [illegible] non est [illegible] absolute latior est [illegible] includit [illegible] viso prius [illegible] de omnibus de quibus est [illegible] fidei [illegible] [illegible] quod [illegible] visione [illegible] ad facie et fide [illegible] totaliter viso de deo [illegible] adequata [illegible] speculative.

Ex premissis infero quod in theologia viatorum [illegible] accepta non [illegible] de deo [illegible] absolute [illegible] sed solo in [illegible] ad creaturas.

Quarto [illegible] amplius super [illegible] loquendo de scientia theologie [illegible] quod [illegible] generatur probabilius [illegible] quod deus sit [illegible] theologie [illegible] est finis vite viatoris fide [illegible] attingibilis [illegible] quam [illegible] dei sit [illegible] theologie et [illegible] est sub [illegible] absoluta sed [illegible] ratione formali [illegible] theologie ab aliis distinguitur [illegible] et principaliter [illegible] sed [illegible] est finis vite viatoris [illegible] totalis ad quem tendit [illegible] theologia [illegible] principalis viatoris [illegible] viatores [illegible] Et [illegible] principa- absoluta [illegible] finis vite viatoris [illegible] ut [illegible] fide attingibilis [illegible] canonica [illegible] ut [illegible] ordinate [illegible] ad [illegible] theologia [illegible] Nam [illegible] canonica [illegible] catholicam [illegible] ad [illegible] per ecclesiam [illegible] et de veritatibus expressis in libris [illegible] canonicis et ex [illegible] sed [illegible] theologia [illegible] de [illegible] fide [illegible] attingibilis [illegible] finis vite viatoris [illegible] ut [illegible] in libris biblie vel in [illegible] [illegible] textu.

Sed quod hec sit ratio formalis [illegible] theologie [illegible] Et hec [illegible] ut [illegible] Abrahe [illegible] magna nimis [illegible] Et xxv eiusdem [illegible] ut Gen. 17 [illegible] Abrahe [illegible] in [illegible] de benedictione felicitatis eterne [illegible] per omnes gentes [illegible] fide formata [illegible] theologia ad salutem viatoris fide [illegible] fide [illegible] et [illegible] caritate [illegible] et dilectione formata attingibile deum [illegible] fide [illegible] formalis [illegible] talis [illegible] [illegible] diligitur [illegible] theologia nichil [illegible] deus [illegible] theologia [illegible] notum [illegible] finis vite viatoris [illegible] et de deo [illegible] [illegible] quod de deo [illegible] finis vite viatoris [illegible] et [illegible] quod ut [illegible] ad Heb. 11 [illegible] ad deum [illegible] incipiendo a tempore [illegible] libri Moysi et [illegible] remuneratione [illegible] in theologia [illegible] deus ut creator est. Et [illegible] ut [illegible] sive [illegible] [illegible] sunt homines ut [illegible] [illegible] de cognitione vere vite [illegible]

et [illegible] principium [illegible] vera theologia dicitur et separatur ab omnibus aliis

Jam ergo habemus ex tractatu [illegible] [illegible] per [illegible] sed [illegible] vel [illegible] tractatum et considerationem [illegible] Distinctio [illegible] maxime [illegible] speculativam et practicam. Talis [illegible] distinctio est [illegible] formalis [illegible] originaliter et radicaliter [illegible] [illegible] speculativa ab actu speculandi vel a speculacione ut [illegible] practica [illegible] ab operacione [illegible] per [illegible] latine [illegible] speculatio [illegible] et operatio sunt fines [illegible] distinctio [illegible] speculativa et practica est formaliter [illegible] radicaliter et originaliter a [illegible] principaliter distinguntur et arguit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] infero quod [illegible] a speculativis [illegible] distinguntur [illegible] formaliter [illegible] [illegible] [illegible] Tercio infero quod aliqua theologia vera [illegible] et [illegible] de theologia morali vel [illegible] ea que est de preceptis moralibus respicientibus [illegible] praxes [illegible] actus [illegible] [illegible] theologia de preceptis [illegible] [illegible] quia lex [illegible] accepta est [illegible] theologia [illegible] [illegible] lex [illegible]

Dum

De [illegible] est finis vite viatoris [illegible]

[illegible] [illegible]

1

Con 2

3

Specu[lativa]

practi[ca]

quam tamen utilitate scriptura, ut in decreto di. iiii^a. bo^r. pz per illud baruch 4°. hic est liber mandatorum dei
et lex que est in eternum. Est breviter si tota theologia esset speculativa sic quod in nulla parte esset practica
non esset sufficiens regula pro attingenda salute, quia ymmo speculativa supponunt et per sua sequentia non dirigunt
vitam activam. ¶ 2° infero ¶ longe theologia est speculativa, pz de habitibus intellectualibus
theologicis de premissis que non dirigunt actiones. Sic de ista deus est trinus et unus, deus non sit est
simplex quod non est in eo pluralitas [illegible] vel rerum relatarum. Essentia divina dicit formaliter a [illegible]
patris [illegible] est [illegible] pluribus personis et persona [illegible] Et de multis [illegible] de quibus
non [illegible] que dirigunt actiones. ¶ 3° infero. Vera theologia est practica que [illegible] cuius [illegible] pz
per id Joh. [illegible] hec est vita eterna ut cognoscant te deum [illegible] et quem misisti [illegible]
Et per id [illegible] visio est tota merces. Et [illegible] theologia [illegible] est bea-
titudo patrie, que consistit in speculatione [illegible] clara dei visione et eius dilectione. Constat autem quod visio
non est praxis cum non sit actus voluntatis. Et [illegible] dilectio [illegible] est praxis [illegible] dici oportebit quod
beatitudo angelorum [illegible] practica quod non est [illegible] dici [illegible] et praxis est
nullius agibilis [illegible] a prudentia dirigibilis et in eternum [illegible] quod [illegible] sunt ad
placitum [illegible] vellet dicere [illegible] quod [illegible] filii in divinis est praxis [illegible] sit actus immanens, vel
[illegible] dilectio qua deus se diligit esset praxis cum sit pura actio [illegible] non est [illegible] dici, [illegible]
illa diceretur praxis. Et manifestum est quod [illegible] cognitio dei [illegible] cognitio dei [illegible] esset praxis
¶ 4° infero. [illegible] theologia vera [illegible] est speculativa que ad finem eius [illegible] pz [illegible]
[illegible] est [illegible] finis sive [illegible] est de obiecto speculativo et principaliter ad perficiendum
partem anime speculativam. [illegible] theologia vera est [illegible] non est. Et [illegible] et [illegible]
[illegible] sit speculativa ex parte obiecti [illegible] non est deserviens [illegible] ex parte finis gratia cuius [illegible]
est [illegible] deserviens. [illegible] que parte anime [illegible] sunt speculative sunt eius finis gratia [illegible] ex parte finis, quo-
niam [illegible] est speculativa [illegible] que ad partem intellectualem. Et est dilectio speculativa que ad partem appetitivam
[illegible] quod sit de rebus speculabilibus [illegible] et [illegible] est [illegible] eius finis et
obiectum ad quod eius [illegible] speculativus [illegible] quod sit principaliter ad perficiendum partem anime speculativam patet
quia finis theologie [illegible] est felicitas vite [illegible] vel [illegible] esse felicem [illegible] vita [illegible], quod
[illegible] formam [illegible] Speculativam autem [illegible] est theologia vel [illegible] in theologia [illegible]
habere perficit partem intellectivam speculativam. Et [illegible] partem affectivam et contemplativam. Cum utrique [illegible]
[illegible] in theologia [illegible] sit appellandum [illegible] attributionem ad aliquid [illegible] quod cum
iste finis [illegible] sit speculativus, tota theologia vera [illegible] speculativa.
¶ [illegible] infero. licet theologia [illegible] sit speculativa [illegible] a [illegible] vite active
[illegible] principaliter est speculativa [illegible] principaliter intendit. [illegible]

Postquam igitur [illegible] de hiis que pertinent ad causas theologie [illegible] querendum
[illegible] de comparatione eius ad alias scientias. Et primo [illegible] subalternet sibi [illegible] 2° utrum ipsa sub
alternetur alicui scientie humanitus invente vel alie scientie [illegible]. Circa ad primum videnda sunt duo,
primo [illegible] quid est subalternatio. Et quot modis fiat. 2° declarabitur propositum. Primo ad primum [illegible] est quod
scientiam subalternari scientie [illegible] subalterni collatam [illegible] et [illegible] pluribus modis [illegible]
[illegible] et particularis. Sic [illegible] collocantur sub specie [illegible] sub genere. Et [illegible]
scientie singulariter accepte collocantur sub scientia [illegible] accepta. Et non loquimur de subalternatione
[illegible] geometria et [illegible] subalternatione [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] descriptione [illegible] subalternationem [illegible] pluribus [illegible]
[illegible] collocari [illegible] scientia subalterna [illegible] Sic [illegible] degnitatis [illegible]
est in subiecto [illegible] certitudine [illegible] homo [illegible] de anima
Et talis collocatio non fit subalternatione [illegible] dignitate [illegible]
de anima est de nobiliori [illegible] geometria vel [illegible] ita [illegible] procedit quam
scientia de anima. Et tamen nec illa subalternatur isti nec ista illi. ¶ [illegible] collocari una
scientia subalterna [illegible] dependentiam [illegible] que dependentia potest [illegible] ex duobus [illegible] ex parte
[illegible] ex parte subiecti. Et [illegible] potest esse dependentia vel [illegible]
[illegible] aliquis est sic dispositus quod [illegible] pt [illegible] de geometria [illegible] solo credit illi qui [illegible]
demonstrationem [illegible] et [illegible] eius dependeret ex scientia alterius vel est dependentia [illegible]
[illegible] sic [illegible] quod [illegible] cognoscere nisi [illegible] impossibile est cognoscere
illa [illegible] non potest [illegible] nisi [illegible] ab illis qui talia viderent et [illegible]
alio [illegible] Ad hoc [illegible] subalternatio [illegible]
[illegible] non includit alteram. Ordinantur [illegible]

Subalternatio quid est

maxime finalis et efficientis et effectus vel finiti et causati, quorum unum est finis alterius. Non enim fit finitum nisi per causationem. Scientia igitur que considerat finem subalternat sibi propter illa que considerat illud quod est propter finem vel causatum finientis ut patet. Et dicitur propter quid, finem enim oportet esse talis forme corporis sive finientis solum dicit quia. Hec autem subalternatio nullatenus invenitur in perfectis et in artibus similiter, ideo se habet ut efficiens et causa effectus. Sic principium quod considerat medicus, et utitur in sanando, quas considerat naturalis philosophus. Nam medicus dicit quia reubarbarum purgat colera, sed naturalis dicit propter quid. Et medicina subalternatur naturali philosophie, ut patet. Et hoc probari possit diversas esse modos propter subalternationes, tamen sufficit quoad scientiam se habet sicut finiens et illud quod est ad finem, et ut se habet sicut effectus et causa effectus. Per hec ad principale quesitum dico quod an theologia nostra subalternetur sue vel aliis.

Per theologiam gloriosorum

Ad cuius evidenciam quamvis theologia nostra dependeat a scientia dei et beatorum, per comparationem tamen iuxta predicta ipsa non subalternatur eis propter quod aliquas nobis predicte. Propter quod dicendum cum sit universalis scientia et perfecta subalternatio, ideo subalternans dicit propter quid de principiis sue subalternate, dependenter solum dicit quia. Sed scientia beatorum non dicit propter quid. Ex illis de quibus fides et theologia dicit quia. Ideo non est ibi propria et perfecta subalternatio, ut dicit nono (?) prius ..., quia [?] quedam illorum que tradit fides et theologia non habent propter quid ... ut deum esse, vel deum esse trinum, quedam vero et si habent propter quid, et causam ut deum fuisse incarnatum, passum et huiusmodi, hec tamen omnia sciunt sed a deo propter maximam salutem fiunt. Item tamen propter quod est dicere nostra theologia sit scientia beatorum, nec etiam plus accipit nostra theologia a scientia beatorum quam alia. Scientia autem vere subalternata nichil dicit propter quid de suis principiis nisi in directo formam sue subalternantis quod non fit in proposito. Et tamen de primo.

Secundum vero dico quod, an ipsa theologia subalternet aliam scientiam humanitus inventam vel sibi aliis scientiis quocumque humane. Et quamvis duo dicuntur, tamen dubitative. Primo quantum ad primum per talem videtur: gloriosorum theologia nostra non subalternat sibi aliquas scientias; talem enim scientiam illa sue que habet de suis principiis evidenciorem noticiam quam sit illa que de eis traditur per theologiam; non subalternat theologie. Sed sue humanitus adinvente sunt huiusmodi, ergo non subalternantur ei. Ista est maior et consequentia. Ipsa subalternata est quod inferior scientia dependet a superiore quantum ad perfectam cognitionem suorum principiorum. Et ideo non potest esse quod perfectam subalternatam perfectam cognitionem principia quam subalternatam. Et perfectius nec evidentius, quia evidentia perfecte pertinet ad perfectam cognitionem. Et magis quam adhesio que potest esse de fide. Propter quod illa cognitio est perfectior que est evidentior. Minor similiter patet, quia sue humanitus adinvente habent de suis principiis claram evidenciam via sensus, memorie et experientie. Et patet ex philosophico mathematico. Theologia autem si quam tradat de eis cognicionem illa est enigmatica tamen, quia est prophetica auctoritatibus aliorum (?) et preterea ... theologia nostra non subalternat sibi alias scientias.

Secundo adhuc videtur per rationem gloriosorum theologia nostra non subalternare aliam scientiam humanitus inventam. Hec patet quia theologia nostra plus dependet a scientia dei et beatorum quam a scientia quacumque humanitus inventa. Sed ipsa non subalternatur propter sue beatorum, ut predictum est, ergo nec aliam humanitus inventam. Secundo patet quia nullum modum subalternationis est inter ipsam et alias scientias humanas ad predictum scientiam singulos. Non enim scientium cognitionem sue alterius est finis sive theologie, quamvis ... potens .... Sed alie sue dicunt causam propter quid de operatione alicuius vel ... theologia dicit tamen quia. Ergo nullo subalternat theologie aliam sue humanitus invente.

Circumscripto

Consideracio itaque que res obiciat pura theologie consideratione, et si quam rationem vel si que rationem respondeat illa scientia, scilicet theologia, quantum in ea consideratur, tenere potest hic veram. Omnis res sit propter theologie considerabilis. ~~...~~ ... est ... perfectam rationem obiectum illius sue. Et videtur breviter quod sic. Primo quantum ad utrumque quod maior vel quoque modo omnis creatura est theologie considerabilis.

Nam quod modus obiecti omnis creatura theologie considerativa

Primo namque sic: theologia creatura considerat sub talibus respondendum et respectibus ad deum, quibus sub luce naturali cognosci non potest vel qui sub eo non apparent, in tali theologie considerat, ut patet. Secundo ut primo scilicet creatura a deo libere dependet et conservatur et agit, similiter et similia. Modo si considerat in ordine ad premia de peccatis vel alia quecumque vel supernaturali tali creature in infinitum vel. Modo si considerat possint, ut primo. Sed tempus cessabit, generatio cessabit, celum est annihilabile. Vel in esse actu ex nichilo, et huiusmodi de theologia.

Sed hoc est theologie considerantes

Tertio sic considerat creatura vel creature disponitio vel habitudo tamquam figura, methaphora vel signum alicuius vel aliquorum que ad supernaturalem habitudinem vel naturalis civitate pertinent, tamen inter theologie considerantes. Quarto modo si consideretur creatura tamquam nunquam ... seu perfecti vel nunquam nocet respectu salutis rationalis creature vel nunquam fuerit ad fidem vel mutum utitur vincat vel devitat. Et si hunc modum vel primo utrum consideratur theologia nunquam est occasio vel causa morbis peccati per ebrietatem vel nunquam est occasio vel materia divine laudis vel gratiarum actionis. Et sic omnis tibi nunquam influunt ad peccatum gule morbis considerat. Et ita de aliis si hunc modum.

[illegible] creatura [illegible] quidquid [illegible] a philosophis [illegible] ipsi nature [illegible] deo potius attribuatur et immediate [illegible] ipsum [illegible] in [illegible] agendi et [illegible] omnibus creaturis [illegible] Et quod [illegible] in [illegible] Et [illegible] et tales leges [illegible]

Et quod talis [illegible] et digne fieri [illegible] nulla creatura [illegible] ad esse [illegible] Et quod collocatio terre in medio mundi [illegible] et [illegible] deo attribuenda [illegible] terre [illegible] Quod [illegible] Exameron [illegible]

[illegible] ad [illegible] sit ad [illegible] terram [illegible] et [illegible] mensura [illegible] Job [illegible]

[illegible]

Et hec fidei [illegible] Et voluntate dei [illegible]

[illegible] Ambrosius [illegible] Exameron [illegible]

~~[illegible]~~

[illegible]

Ambrosius in exameron

Job 38 [illegible] lineam [illegible] vasis [illegible]

De terra

[illegible] in fundamento [illegible] pedes [illegible]

Conclusio [illegible] de collocatione terre in [illegible]

Sed simplex motus absolute competit simplicibus similiter et motum semper habet directum. Motus lunaris [illegible] semper inordinatus [illegible] ... Sic nec superior aut inferior [illegible] tellure [illegible] motu [illegible] vel directo circa circulare [illegible] [illegible] motus in spere aut [illegible] circumducit et vim sive cursus [illegible] spera in orbe [illegible] volutur et superiora inferioribus superioribus quam inferiora [illegible] ... aut naturales motus [illegible] ... principalibus corporibus [illegible] elementa possibile [illegible] motus circa celum [illegible] ... ut potest singul[illegible] ... ex natura [illegible] ... labore [illegible] componi [illegible] a motu [illegible] ... dissimilibus ac repugnantibus [illegible] ...

[illegible]

[illegible]

Et ipa est e humane vite decor virtutis et decus eximium. Philosophia decus est [illegible] doctrina apostolorum quod qui-
cumque sic philosophantur [illegible] antiquorum et amicos suos inscribi [illegible] et cum ipsis philosophis
et [illegible] doctrina pluribus modis petunt [illegible] quia [illegible] [illegible] fuerunt et [illegible] ab eisdem [illegible]
tunc debet in gloriam seu glorificationem [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] fuerunt a fructu [illegible] est [illegible]
nevas felicitatis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quia deformes [illegible] fuerunt ac detrimenta
[illegible] ab ea [illegible] [illegible] seu [illegible] [illegible] pulcritudo ac [illegible] in hac fine [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Quod stultum [illegible] fuerunt [illegible] ad
[illegible] magis [illegible] stulti [illegible] [illegible] sapientes [illegible] [illegible] quippe stultissimo sapiens et
[illegible] opant [illegible] [illegible] et [illegible] illam [illegible] [illegible] illa glorie sic [illegible]
[illegible] glorificari [illegible] et [illegible] in omni glorificare [illegible] [illegible] cupiente [illegible]
[illegible] homines [illegible] philosophi veri [illegible] philosophorum [illegible] ridiculosissimos reputans [illegible]
[illegible] diligunt [illegible] theologie ac [illegible] philosophie destructio [illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quibus declinat a [illegible] virtutis et semitis rectitudinis [illegible] ad [illegible]
vere philosophantes [illegible] sunt [illegible] [illegible] quibus [illegible] gloria dei [illegible] ut et [illegible] deus
et [illegible] in ultimum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] indigent [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] aliud [illegible] [illegible] possit vel [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] agat in rebus humanis [illegible] qualiter. Et ipso [illegible] involverunt [illegible] [illegible]
et providentiam in rebus humanis vel [illegible] rebus humanis penitus esse negaverunt [illegible] et alii [illegible]
[illegible] [illegible] in libris suis [illegible] [illegible] [illegible] quibus et [illegible] lex gratia dei. Et eisdem [illegible] lege
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gloriam dei. Et [illegible] [illegible] [illegible]
ipsis [illegible] [illegible] mundo seu [illegible] [illegible] [illegible] sunt. Et [illegible] [illegible] [illegible] posse
[illegible] affirmant. [illegible] [illegible] [illegible] philosophi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sublime [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] glorificavit [illegible] ille [illegible] et [illegible] [illegible] posuit duo esse principia
duos esse deos. Et nominat alterum lucis et deum benignum alium vero deum tenebrarum et deum
malignum. [illegible] [illegible] posuit duo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] lucis et [illegible] tenebrarum [illegible] lucis et [illegible] tenebrarum. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et laudibus colunt [illegible]. Et [illegible] alii
[illegible] fidelium [illegible] [illegible] [illegible] librum biblie [illegible] a Genesi incipiendo usque ad apocalipsim.

[illegible] [illegible] ut dixi [illegible] [illegible] a philosophis antiquis [illegible] naturis [illegible] [illegible]
attribuunt primo principio scilicet vero deo summo libere ad extra agenti. Et anima [illegible] et naturanti.
[illegible] naturalis vel philosophica veritas est theologisabilis vel theorice [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est multi-
plex [illegible] theologie [illegible] [illegible] multi sunt modi quibus [illegible] res [illegible]
theorice considerabiles in ordine ad esse [illegible]. Et ita [illegible] [illegible] [illegible] sit [illegible] theorice con-
siderabile in ordine [illegible] in relacione ad deum [illegible] [illegible] res [illegible] ad esse [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ita [illegible] [illegible] ad verum esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Item aliqui articuli sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] virtus
in [illegible] fundati [illegible] theologia esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est de multiplici [illegible] scripture
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de virtute [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Item expositorum sacre scripture [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] hoc spirituale [illegible] [illegible] scriptura et [illegible] theologia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et res [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] significaret
[illegible] [illegible] [illegible] ad placitum instituta [illegible] [illegible] [illegible] seu [illegible] [illegible] vero alia [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] seu [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] res [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] volunt [illegible] res significare. Et ad declaracionem modi quo res
[illegible] [illegible] et assignacionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] apta et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] seu [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible].

Philosophorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] libri [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

hugo

Regule

Illa que de visibilibus spiritualia intelligere ex progenie virtutum [illegible]

[illegible] natura artificis et [illegible]

signa Gregorii [illegible]

Jerusalem

[illegible] moralium [illegible] sunt [illegible] virtutes vitiorum et variis statibus hominum deum angelorum [illegible] capitulum
Tales ergo videtur [illegible] similitudines sunt quas nobis exprimunt divine scripture, non solum [illegible] differentiis [illegible] paradisus
[illegible] si varius valde [illegible] sensibilium seu visibilium similitudinibus [illegible] corporalibus [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] spiritualium [illegible] quod res sensibiles non [illegible] significatur [illegible] multa
[illegible] similitudine [illegible] et [illegible] signa [illegible]
ad invisibilia dei [illegible] quia facta sunt [illegible] per quendam [illegible] quasi libros [illegible]
[illegible] sunt singule creature [illegible] spiritualibus [illegible] et respectibus [illegible] [illegible] hugo
[illegible] similitudinibus sunt signa [illegible] rerum spiritualium [illegible]
[illegible] libro de operibus [illegible] capitulo 3 [illegible] sensibilis quasi [illegible] liber est
[illegible] singule [illegible] figure [illegible] plurimo [illegible]
[illegible] ad [illegible] significanda invisibilia dei sapientie [illegible] operum
[illegible] [illegible] De modo autem significandi [illegible] possunt [illegible]
[illegible] regule ut [illegible] omnes res sensibiles [illegible] rei spiritualis
[illegible] est similitudo [illegible] quasi [illegible] vel liber [illegible] regula et maxima
[illegible] est similitudo [illegible] res spirituales [illegible] rei visibilis [illegible] est similis [illegible] plurimarum
[illegible] omnes res spirituales [illegible] vel liber [illegible] quo quidem libro illa res [illegible] est [illegible]
[illegible] res visibilis [illegible] diversis respectibus et [illegible] plurium rerum [illegible]
[illegible] facies seu liber [illegible] res spirituales plurium rerum sensibilium [illegible] esse [illegible]
clarum est ex illo libro [illegible] de [illegible] seu de [illegible] qui [illegible]
[illegible] ordinis [illegible] et apud alios [illegible] [illegible] visibilibus ad cognitionem invisibilium
[illegible] [illegible] via qua [illegible] et visibilibus ad cognitionem invisibilium
[illegible] corporalis [illegible] in similitudine [illegible] spiritualem [illegible]
[illegible] ut [illegible] progenie virtutum [illegible] seu [illegible]
[illegible] de modo [illegible] et similiter artes [illegible]
[illegible] debet [illegible]
[illegible] rerum [illegible] in triplici via
et grata [illegible] rebus [illegible] naturalis et [illegible]
natura via de [illegible] in se [illegible] ut [illegible] naturalis [illegible] ut artificium vel [illegible]
artificis et respective et absolute [illegible] ordine
in uno modo ad artem ut [illegible] aurei [illegible] vel [illegible] aureum [illegible]
ad artem [illegible] rerum spiritualium [illegible] ut [illegible]
accidentibus et proprietatibus [illegible] ad [illegible] rerum [illegible] ad [illegible]
[illegible] Gregorii [illegible] in magno [illegible] in [illegible]
[illegible] et [illegible] ex [illegible] totum [illegible] liber [illegible]
[illegible] moralem et allegoricum et anagogicum [illegible] quod [illegible] spiritualis
[illegible] ad [illegible] moralem [illegible] et ita [illegible]
[illegible] ad significandum ea que sunt [illegible] lege nova [illegible]
[illegible] allegoricum [illegible] ad significandum ea que [illegible] sunt agenda [illegible]
[illegible] moralis [illegible] ad ea que sunt speranda [illegible]
[illegible] anagogicum [illegible] et [illegible] Et [illegible] istorum sensuum spiritualium
[illegible] Littera gesta docet, quid credas allegoria
moralis quid agas quo tendas anagogia
[illegible] historia [illegible] quedam civitas que fuit [illegible] Judee [illegible]
[illegible] et [illegible] ampliata et fortissima [illegible] ad [illegible] moralem [illegible]
[illegible] Consurge consurge [illegible] vestimentis glorie
tue Jerusalem [illegible] allegoricum [illegible] ecclesiam militantem [illegible] Apocalypsis 21
[illegible] civitatem sanctam Jerusalem novam descendentem de celo sicut sponsam ornatam viro suo [illegible]
[illegible] ad [illegible] anagogicum [illegible] ecclesiam triumphantem [illegible] ad [illegible]
Illa que sursum Jerusalem libera est [illegible] et sic [illegible]
[illegible] in una dictione [illegible] in [illegible]
[illegible] et [illegible] angelis [illegible] anagogicum [illegible] spiritualis et corporalis [illegible]

allegoricus quando per unam rem alia intelligitur. Si per unum actum [illegible] Anagogicus est sensus tropologicus. Si pro illis rebus quas vulgariter vocamus [illegible] est sensus litteralis ... sensus mysticus secretos latitans sub sensu litterali. De libro autem scripture dicitur Ezechielis 2: Et ecce manus missa ad me in qua erat involutus liber et expandit illum coram me qui erat scriptus intus et foris. Et Apocalypsis 5: Vidi in dextera sedentis super thronum librum scriptum intus et foris. Scriptura exterior est sensus litteralis qui est patentior quia plus per voces immediate significatur. Scriptura autem interior sunt sensus mystici vel spirituales qui latentiores sunt quia per res significatas per voces designantur ... et aliquid [illegible] et infra dicetur.

Ad declarationem et explanationem huius duplicis scripture libri ... sensus ... multi doctores ... sensus ... litteralis ... allegoricus ... moralis ... Gregorius ... allegoricus Ambrosius et anagogicus ... Augustinus ... de celestibus et de his que sunt futura ...

Pretende etiam istos sensus ... sunt ... dubitanda ... sensus concordant ... sensus spirituales seu mystici ... dicitur ... concordant cum sensu historico et litterali. Sicut in ... capita eorum ... Apocalypsis ... sensus litteralis est sensus anagogicus quia de supercelestibus. Item ... de ... in Daniele lapis abscissus de monte sine manibus ... sensus litteralis et allegoricus ... Ezechielis ... sensus moralis ... tropologicus ... de distinctione ... sensus ... Et ... ut illa distinctio magis appareat ... sensus scripture ... litteralis vel metaphoricus sive figuralis ... sensus moralis et spiritualis. Spiritualis ... Metaphoricus seu litteralis ... allegoricus et anagogicus ... litteralem historicum ... plures passus scripture ... gesta ... historicum ... Sensus vero litteralis ... Ista ... Sensus scripture ... absurda ... Et illud ... sensus ... ad intentionem auctoris ... absurda ...

... Sensus litteralis ... Et ... sensus ... scripture ... sensus ... mysticus ... scriptura ... ex ... sensus litteralis ... Et ... sensus ... litteralem ... passus scripture ... Et sensus litteralis ... figuraliter ... metaphorice vel figuraliter sit exponendus ... moralis

allegoricus
et anagogicus

sensus moralis
lapis abscissus
sensus litteralis primo
sit sensus
Mysticus sensus
vide hic ... et obmitte si placet

possint ex scriptura certe. Secundo quod pura scriptura illis [illegible] sensibus exponenda videtur ex scripturis novi testamenti per quod ipse liber veteris testamenti scriptum intus et foris, exposuit videlicet ex multis passibus testamenti novi. Primo quod scriptura vetus est allegorica ad sensum a spiritu sancto in ea intentos sic intelligenda, manifestum est non solum per augustinum et alios doctores sanctos, sed est per apostolos et evangelistas, unde apostolus ad Romanos vii probat quod nos iam sumus ab solute a lege sicut ut serviamus deo in novitate spiritus et non vetustate littere. Et 2a ad Corinthios 3 dicit Qui et idoneos nos fecit ministros novi testamenti, non littera sed spiritu. Et manifestum est quod ibi apostolus loquitur de spirituali sensu per quod distinguitur contra litteralem. Idem expressius habetur 1 ad Corinthios 10 ubi dicit apostolus Nolo vos ignorare fratres quia patres nostri omnes sub nube fuerunt etc. Omnia autem hec in figura contingebant illis. Et ad Galatas 4o dicit Scriptum est quoniam Abraham duos filios habuit etc. que sunt per allegoriam dicta, hec enim sunt duo testamenta etc. Et Matthei 12 dicit Jesus generatio mala et adultera signum querit, et non dabitur ei signum nisi signum Jone prophete. Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terre etc. Et ita de multis aliis. Tertio infero expressius contra expositores pure spirituales scripture non posse sumi efficax argumentum contra infideles, iudeos vel alios, per hoc quod tales quando videlicet 32a [illegible] quod intellectus dei fuit quod scripture sic exponerentur non possent suscipere. Et dixi notanter pure spiritualibus quia sepius sepius patet [illegible] litteralis ex quo solo probatio efficax potest sumi, contingit tamen quod sensus spiritualis [illegible] quod ex illis sensibus pure spiritualibus non sumitur efficax probatio quam fidei sit argumentum. Sunt tamen ex illis quodammodo conveniens fidei testimonium. Et hoc maxime apud fideles qui novum testamentum recipiunt per quod manifestum est quod in scriptura sacra preter sensum litteralem aliquem spiritualem sensum a spiritu sancto intentum comprehendi. Et quod in scripturis novi testamenti inveniuntur allegorice exposite in testimonium veritatis scripture sunt. Et quod non invenitur extra et plura ultra allegorice sicut est illud Johannis xix Et Exodi xii Os non comminuetis ex eo etc. sed in testimonium fidei. Apparet ex hoc etiam utique conveniens

Item quod spiritualis expositio scripturarum sit est in testimonium fidei, scriptura veteris testamenti sic apte et aptissime convenit et correspondet [illegible] vel verisimile videtur quod omnia facta veteris testamenti sic apte et aptissime convenit correspondentia et proportionari invenitur factis novi testamenti, tamquam figure significatis et umbre veritati. Et ita apta conveniunt et correspondentia, multo tamen verisimile esse dicitur quod deus per facta antiqui testamenti intendebat allegorice vel parabolice designare facta novi testamenti quam historie humane et fabule poetice, facta nature preter moralisationem.

Si tamen hec dicta quamvis historie humane et fabule omnibus moralisate et allegorisate inveniuntur idem et allegorizari de Christo. Sed de factis fabule [illegible] et similiter facta vere et gentilium gesta historiarum et preterea non qui facta Christi vel veteris novi testamenti. Et [illegible] expositionibus scripturarum non consurgit conveniens testimonium veritatis. Quare religiosi ex talibus pure moralis expositionibus scripturarum non consurgit conveniens testimonium veritatis fundata vel ex eis suffragium magis dissolveret fidem per illas tamquam ex fabulis fundata. Sed quod magis dissolveret fidem. Respondendo dicitur quod istud argumentum probat quod allegorice testimonium non est necessarie conveniens. Hoc ergo quod istud argumentum probat quod allegoricum testimonium non est necessarium ad convincendum infideles vel ad roborandum seu fundandum fidem, sed hoc fieri debet principaliter per litterales sensus scripture ut dicit Augustinus [illegible] cum hoc bene stat quod omnibus que sumuntur ex [illegible] sensibus litteralibus per scripture concordia cum fidei et convenientia antiqui testamenti sicut dictum est tam pertinentia aptissima et apta consonantia et concordia cum factis et Christo et suis que ex scripturis veteris testamenti litteralis intellectus futura fuisse mirabiliter. Quod facta veteris testamenti et Christi et suos [illegible] et aliis infidelibus verisimile esse quod hec facta fiat [illegible] consonantia attestationis conveniens est iudeis et aliis infidelibus verisimile esse quod hec facta novi testamenti per illa scilicet veteris testamenti tamquam per figuras et similitudines concordes fuerunt mirabiliter a deo ab initio mundi designata. Similiter est de allegorizationibus fabularum poeticalium et historiarum humanarum quia constat quod poeta intendebat alia facta per suas fabulas et fictiones parabolice exprimere et designare. Sed

Poete

constat quod poeta intendebat alia facta per suas fabulas et fictiones [illegible] inepta et indigna et ceteris intentionibus impertinentes. Ergo tales moralizationes manifeste extorta est inepta et indigna et ceteris intentionibus impertinens. Et ideo sicut autem est de moralisationibus et allegorisationibus historiarum et chronicarum veteris testamenti. Et ideo talibus [illegible] potius uniri deberent quam illis impertinentibus allegoriis et moralitatibus, et certe talibus sed [illegible] potius uniti deberent quam ex talibus testimoniis mederi. Tamen per similes ex talibus fidei [illegible] talibus testimoniis mederi. Tamen perversos. Item patet similes exinde deridere fidem quam ex talibus testimoniis concedere. Tamen per plures fideles quam [illegible] possint quia poete et philosophi gentiles predixissent futura et religiosi quare tempore fuissent et humana. Videtur quod presumenda presentia sit libertas ad fabulas aniles et certa moralia sive et humanas. Videtur quod presumenda praedicatoribus sit libertas ad fabulas aniles et certas moralitates et [illegible] quam in scriptura ad hoc a spiritu sancto ordinate sit ut moralia et spiritualia litteralis quamvis concorditer conveniunt in fide et in moribus. Nisi forte quod absit tales laborent videri expositores ad edificationem fidelium in fide et in moribus. Nisi forte quod absit tales laborent vidi exponere ad edificationem fidelium in fide et in moribus, visibilibus fabulis quas apostolus notasse videtur 2a ad Thessalonicenses [illegible] titillantes auditum auribus [illegible] vanis et risibilibus fabulis quas apostolus notasse videtur, et ad fabulas convertentur.

de veritate querere auditum avertent et ad fabulas convertentur. Conspicuus hujus questionis 2o per dictum humanis pallegorum [illegible] aliquorum passuum sacre scripture fabulosis Respondetur quod hujus questionis secundum per dictum [illegible] de passibus per [illegible] sepius allegatis et fide quarum dicunt sic de [illegible] [illegible] ut [illegible] sibi [illegible] et de similibus multis. Responderi ubi dicitur cum [illegible] convenit [illegible] doctor irrefragabilis antiquus Alexander de Hales quod veritas in sensibus est [illegible] historie quamvis de [illegible] doctor irrefragabilis Alexander de Hales [illegible] intendere per humanis aut parabolis conveniens ad illud quod dicit. Et conveniens ad illud quod dicit vel quod intendit per humanis aut parabolis

Sed utrum contra ad id primum quod dicitur, scilicet quod designent aliquod fictum vel non, si vitarentur. Et istae parabolae non assumuntur contra ad significandum prophetiam [illegible] magis contra ad significandum [illegible] pars seu in scriptura [illegible] asserta. [illegible] alii hic dicuntur, quia de usu [illegible] et omnium seu modorum loquendi in aliqua [illegible] scriptura. [illegible] dicendi [illegible] sermonis [illegible]. [illegible] per quem voces non habent significationem nisi ex quo usu loquentium [illegible]. Et ideo [illegible] [illegible] metaphoricae in scriptura loquendi. Et in omni ydiomate clarum esse debet quod sermones parabolici non sunt [illegible] de veritate sermonis [illegible] hic si loquentes [illegible] modos loquendi intelligunt [illegible] ultimate [illegible] et parabolae [illegible] scripturae. Et ideo nullus [illegible] passus [illegible] est de veritate sermonis [illegible].

Sed adhuc 3° quaeritur [illegible] forte credendum sit quod aliqua falsa contineantur in sacra scriptura. Vel si prophetae et alii auctores secundum divinae scripturae dixerunt quasi falsum vel falsa, videlicet quod [illegible] asserunt. Dixit insipiens in corde suo non est deus. [illegible] non est deus [illegible] aliquod [illegible]. Et Moyses dixit serpentem dixisse: [illegible] moriemini et eritis sicut dii. Et Christus dixit [illegible] [illegible] similes vos [illegible] et ultra [illegible]. [illegible] quia dicere simpliciter sine addito quod scriptura continet falsum vel quod prophetae et alii scripturae auctores quasi dixerunt falsum vel ultra falsa, non [illegible] offendere [illegible] auris [illegible] hic non [illegible] simpliciter sine addito esse [illegible].

Hic est opinio aliquorum [illegible] nulla [illegible] falsa continentur in scriptura [illegible] [illegible] orationes [illegible] continent [illegible] [illegible] [illegible] ad hoc [illegible] [illegible] non [illegible] est [illegible] actualiter [illegible] [illegible] sicut a simili [illegible] per brachium non est homo [illegible] et ita [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc est asinus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc est [illegible] [illegible] videtur credendum [illegible] [illegible] quod Christus [illegible] dixit falsum [illegible] opinionem oportet credi quod [illegible] Johannes [illegible] [illegible] dixisse [illegible] non videtur credendum [illegible] et realiter videtur negare. Ad dubium [illegible] quod [illegible] credendum sit quod auctores scripturae sacrae [illegible] falsum recitando [illegible] credendum non est quod [illegible] falsum vel falsa asseruerint. [illegible] [illegible] [illegible] et ita [illegible] [illegible] ad [illegible] ista nullus hic est asinus [illegible] falsum. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nullus hic est asinus [illegible] [illegible] ad significandum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dixit insipiens in corde suo non est deus [illegible] [illegible] totale [illegible] actuale [illegible] non est deus. [illegible] 2a solutio [illegible] melior [illegible] ad [illegible].

Aliud dubium et [illegible] scripturae [illegible] [illegible] sit studium de intelligentia scripturarum. [illegible] de [illegible] in 2° prologo super Genesim [illegible] [illegible] [illegible] fundamentum et [illegible] discrepantes [illegible] et [illegible] hebraicum [illegible] declarat [illegible] in libro de hebraicis [illegible] [illegible] quia [illegible] [illegible] in

3m dubium

Alia solutio

4m dubium

defensionem sui erroris corrumpunt aliquos passus maxime ubi scriptura de divinitate Christi loquitur vel de sacramentis ad illa. In illis autem passibus in quibus non est verisimile quod aliquis [illegible] [illegible] cum hoc faciendi habuerint [illegible] [illegible] magis consultum sit, ut beatus Jeronimus in 2º prologo super Genesim, in dubiis libri recurrere ad textum hebraicum tamquam ad originale primum scripture pro veritate certius declaranda. Ex quo patet quod ad perfectam intelligentiam scripturarum requiritur plena eruditio ad minus in duobus ydiomatibus scilicet latino et hebraico, ultra hoc quod requiritur competens eruditio in rethorica, logica et physica, prout visum est supra. [illegible] quod audiendo diligenter theologiam et maxime studendo aliquos [illegible] de artibus quorum sufficit quantum ad illud studium. Deinde 4to [illegible] originalis i. litteralis ob [illegible] est multum [illegible] contingit [illegible] ibi [illegible] modum exponendi scripturas [illegible] neglecto sensu litterali [illegible] misticos introducunt [illegible] multiplicant [illegible] litteralis [illegible] et concordancias adducentes [illegible] [illegible] sunt [illegible] ista [illegible] sunt que monent doctores [illegible] ut clare et [illegible] exponant litteralem sacre scripture [illegible] magis quam mistice.

Adhuc sunt aliqua dubia circa predicta de quatuor sensibus sacre scripture. Unum primum est utrum omnis passus illius scripture quadruplicem habeat sensum. Ad quod videtur [illegible] Hugo [illegible] 2º libro sui didascalicon [illegible] [illegible] [illegible] omnia que in divino eloquio reperiuntur ad hanc interpretationem sunt [illegible] ut singula hystoriam, allegoriam et tropologiam simul contineant. Et licet allegorice intelligi [illegible] Et si in multis congrue assignari possit, ubique tamen hoc observare aut difficile est aut impossibile. Et ponitur exemplum: sacra scriptura cythare [illegible] in qua non omnia faciunt illas [illegible] consonantias perfectas, scilicet dyapason, dyapente et dyathesseron et tribus sensibus spiritualibus comparatas, sed solum [illegible] cordarum consonantie ille producunt. Alia vero multa que preter cordas in cythara sunt faciunt [illegible] ad melodiam, sed [illegible] vel sunt cordarum nexus [illegible]. Et sic [illegible] in divino eloquio [illegible] posita sunt que [illegible] spiritualiter intelligi volunt. Quedam vero morum honestati deserviunt. Quedam que secundum simplicem sensum hystorie dicta sunt. Nonnulla autem que et hystorice et allegorice et tropologice [illegible] exponi possunt. Et [illegible] Hugo sic [illegible] scripturam, ut non ubique hystoriam, nec ubique allegoriam, nec ubique tropologiam [illegible] singula in suis locis prout ratio postulat competenter assignari. [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] repiri [illegible] aut [illegible] scriptura ad hunc vel ad illum sensum scilicet litteralem vel spiritualem exponenda sit contingit [illegible] Augustinus libro 2 super Genesim [illegible] quod [illegible] velut omnia que dicta sunt in divina scriptura [illegible] litteram recipere et non aliter intelligere [illegible] [illegible] et poterit [illegible] blasphemare et omnia [illegible] catholice fidei [illegible] non solum [illegible] [illegible] [illegible] laudabilis [illegible] lector [illegible] [illegible] nullis [illegible] [illegible] et pie et digne ad litteram de deo que scripta sunt intelligentibus tamen figurate et enigmatice intelligimus [illegible] [illegible] dicit Augustinus [illegible] sensus litteralis divine scripture maxime [illegible] et tanto plus quanto magis [illegible] scriptura [illegible] tamen sensus ille sit [illegible] fidei catholice et [illegible] religionis [illegible] [illegible] [illegible] sensus spiritualis vel enigmaticus est [illegible] [illegible] sensus litteralis [illegible] sine blasphemia aut errore vel [illegible] [illegible]. Item ad hoc quod spiritualiter intelligenda [illegible] sit dicit Hugo libro [illegible] supra [illegible] [illegible] loca que [illegible] [illegible] scriptura [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nullus tamen sensus esse [illegible] per nos [illegible] modum [illegible] vel [illegible] aliquid aliud [illegible] [illegible] intelligendum [illegible] ut est id ipsa [illegible] [illegible] i. mulieres [illegible] plenum sunt et apta [illegible] intelligis [illegible] [illegible] fortasse [illegible] tenent totum passum [illegible] intelligere [illegible] [illegible] [illegible] in hoc [illegible] [illegible] multa [illegible] fuit. Et inde evenit ut spiritualiter [illegible] intelligendum credas quod [illegible] ad litteram dictum sit [illegible] Dicit ergo [illegible] mulieres [illegible] esse [illegible] sancti spiritus que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per plenitudinem sue [illegible] [illegible] [illegible] est quod [illegible] per illa verba potuit [illegible] ad litteram aliquid significare ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod tot viri [illegible] [illegible] mulieres [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] habet [illegible] subdit Hugo [illegible] [illegible] in [illegible] scripturis et maxime in [illegible] [illegible] [illegible] ydiomata [illegible] illius lingue scilicet hebraice dicte que [illegible] in illa lingua apta sunt [illegible] apud nos significare videntur. Et [illegible] de latino et [illegible] [illegible] [illegible] quod dicebat Richardus de sancto Victore in libro de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sepe passus

[illegible]

sacre scripture, delectabilibus blandiuntur quo non [illegible] nichil sonare videtur. Simile est illud Capilli tui sicut greges caprarum que ascenderunt de monte galaad. Nasus tuus sicut turris libani. Caput tuum sicut carmelus. Et huiusmodi alia que cum audiunt vel legunt iocunda esse videntur. Et sic in huiusmodi omnibus si solum litteram [illegible] sequimur in eis nil invenimus quod digne invenimus. Sed forte in hiis dictis hic [illegible] libenter amplectimur quod ex iocunda quadam [illegible] dum [illegible] ad spiritualem intelligentiam surgere continuamus. Et [illegible] argumentum [illegible] [illegible] passus scripture sunt allegorice et [illegible] anagogice de celesti regno exponendi, cum uti tales aliter nichil ponit ad litteram vel [illegible] ser [illegible] fuerunt que non est verisimile a [illegible] principaliter intentum esse [illegible]

Ultimo qui [illegible] circa predictos [illegible] Nota omnia facta [illegible] et [illegible] glose [illegible] sunt in veteri testamento allegorice designata. Et similiter [illegible] esset. Nota omne morale documentum [illegible] est in scripturis [illegible] mistice designatum. [illegible] possit qui [illegible] anagogicum [illegible] celesti [illegible] in scripturis plene designatum anagogice. [illegible] negare ad [illegible] quod [illegible] scriptura [illegible] oculus vidit, et auris audivit, nec in cor hominis ascendit que preparavit deus diligentibus se [illegible] in statu [illegible] scriptura [illegible] et anagogice sufficienter designatum et descriptum [illegible] et [illegible] hominis vite. [illegible] forte vidisset abbas Joachim [illegible] ex scripturis [illegible] quoddam [illegible] in [illegible] de ambobus [illegible] et [illegible] [illegible] ad [illegible] ex libris suis [illegible] et super apocalipsim et ex libello [illegible] scripturarum. [illegible] [illegible] solum [illegible] ad [illegible] facta [illegible] et [illegible] sufficienter et fidei [illegible] sunt in scripturis allegorice designata. [illegible] omne morale documentum [illegible] [illegible] documenta [illegible] et ad [illegible] et ad tropologiam expressa sunt. Et [illegible] inter alia [illegible] documenta [illegible] in [illegible] in [illegible] [illegible] differenti [illegible] sapientiales biblie et per morales expositores [illegible]. Et [illegible] dixit [illegible] in [illegible] [illegible] illas ex sacra scriptura [illegible] et plenius [illegible] que alibi [illegible]. Et [illegible] de quarto articulo predicte questionis.

Nunc restat [illegible] articulo [illegible] articulum [illegible] [illegible] de non [illegible] in [illegible] scripturas. [illegible] de hoc aliquid in generali videndum [illegible] in speciali de [illegible] regulis quibus [illegible] videbitur. [illegible] ad [illegible] dicit [illegible] hic [illegible] in [illegible] spiritualis intelligentie veritate solidatum esse, et [illegible] apices que et [illegible] intelligi [illegible] ad [illegible] non [illegible] ideo debet prudens scripturarum lector curare et [illegible] illa spaciosa librorum volumina [illegible] de singulis [illegible] ad salutem et [illegible] fidei [illegible] instructus sit [illegible] invenit tute [illegible] possit. [illegible] in tanto librorum pelago et [illegible] anfractibus [illegible] et [illegible] et obscuritate [illegible] [illegible] aliquid [illegible] colligere potest [illegible] sine fide [illegible] ad quod [illegible] non [illegible] [illegible] et [illegible] hic [illegible] breviter et dilucide quid tenendum sit de fide [illegible] [illegible] profiteri et [illegible] debens [illegible] in singulis theologicis difficultatibus. Et [illegible] libros et multa obscure [illegible] apte et multa ambigue scripta [illegible] [illegible] tuo [illegible] [illegible] obscura [illegible] et si ad [illegible] non vales [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] potius [illegible] sed [illegible] tenebris [illegible] [illegible] [illegible] scripturas legentes [illegible] fundatum [illegible] non [illegible] per lapsos et [illegible] legunt [illegible]. Et alios vidi [illegible] illa [illegible] scripturas ad [illegible] [illegible]. Et quod a fide [illegible] [illegible] ubi et [illegible] illa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] fidei et [illegible] [illegible] libros [illegible] theologice difficultatis [illegible] libri [illegible] collecte sunt. [illegible] ut plenius ad intelligentiam scripturarum [illegible] [illegible] non [illegible] ordo debitus audiendo libros [illegible] et [illegible] deinceps. Ideo [illegible] [illegible] non [illegible] ordo in [illegible] ad [illegible] hystoricum. Et [illegible] ad [illegible] spiritualem. Ista hystorie ordine [illegible] [illegible]. Et [illegible]

vnd [illegible]

+ [illegible] x [illegible]

+ scolas

hystoriam a Genesi inchoandam est. Quantum vero ad sensum allegoricum et anagogicum, qui fidei generaliter magis respiciendus est ordo doctrine et cognitionis. Et quia doctrina non obscurioribus sed magis apertis et absconditis procedit, que notiora sunt[?] ex ordine sumere debet, ideo primo quam novum testamentum in quo manifesta predicantur veritas, in hac expositione [illegible] testamento veteri ponendum sit et prius audiendum, in quo eadem veritas figuris adumbrata occulte premittitur. Eadem enim utrobique speculatur veritas, sed ibi occulta, hic[?] in testamento novo manifesta, ibi promissa hic exhibita.

Propter quod legitur in Apocalipsi, quia signatus erat liber et nemo invenire poterat qui solveret signacula eius nisi leo de tribu Juda. Signata erat enim lex Moysi. Signata erant prophetie, clausa occulte tempora venture redemptionis premonstrabat. Et quibus potius[?] quam verbis Hugo hec [illegible] impleretur, sed lex et prophete intelligi potuit? Venit ergo leo de tribu Juda, id est Christus filius dei, et induit naturam nostram. Natus est de virgine, crucifixus est, sepultus, resurrexit, ascendit ad celos etc. Hec ista implendo que promissa erant in lege et prophetis, aperuit illa misteria que ibi sub umbraculis latuerunt figuris. Et ergo nisi quis primo [illegible] per [illegible] et certum quod in mundo per carnem gessit ipse et sui agendum[?] veterum figurarum misteria penetrare non valebit. Et quanto apertius eo gratia ad sensum allegoricum et anagogicum veteris scripture novum testamentum primo audiendum est quam antiquum quod fuit declaratum.

passionem, resurrectionem, ascensionem

Quantum ergo[?] tamen specialiter ad intelligentiam generalem scripture descendendo duobus attentis notandis erit opus esse quibusdam singularibus regulis pro eius elucidatione. Primum est singularis involutio vel textus eius misio[?]. Secundum est conformitas poetice artis locutio. De primo dicit Hugo ubi supra: Novi inquit divinam scripturam magis cetris omnibus in textu suo consistuum esse seu truncatam, cum quibus littera perfecta est, et nichil supplere oportet. Quandoque vero diminuta et truncata est et aliquid subaudiri velit. Aliqui qui superflua [illegible] et per-modum vicissitudinis longam interpositionem idem repetit. Plerumque transpositum aliquando vero talis inveniuntur littera, ut nisi in alia resolvatur, sensum sequi non videtur incongrua esse videtur, ut ibi: Deus in celo sedebit, sedebit deus in celo. Et ibi filii hominum dentes eorum arma et sagitte, filiorum hominum dentes etc. Et in homine sit fenum dies eius, id est dies homo sicut fenum etc. de similibus multis. Quantum ergo ad secundum dicit Cassiodorus quod omnis splendor rethorice eloquentie, omnis modus poetice locutionis, varietas decore pronunciationis, ex divinis scripturis sumpsit exordium. Et ideo opus est pro intelligentia illarum scripturarum notitia de modis loquendi figurativis et transsumptive poeticis et rethoricis. Et aliis variis regulis secundum stilum vel modum seu processus singularis sacre scripture requiritur expositor. Consueverunt ergo doctores ad eius expositionem nunc etiam tamen quasi a regulas speciales quas Ticonius tanguntur et Abysodorus, Ticonius ab Hugone et a Ticonio Hugone invente. Et vocatur ille regule a quibusdam claves, quia per eas interna domus scripture in multis aperiri solet. Secundum quarum prima est de domo illius et corpore eius[?] et eius corpore mi-stico quod est ecclesia etc. Vide istas regulas supra in 3° articulo illius questionis. Premisse in omnis libri biblie etiam et epistole tales quo ad omnes afferunt, sed in processu littere fuerunt quam seu quandam declarationem turbati[?] et conscripti etc.

Hec considerata, quam primus Genesis usque ad [illegible] creaturarum omnium describit factionem. Et certe nobis proponit considerandam. Ideo per ostendenda illius utilitate passus, qui liber quadraginta erat et tres distinguit[?] figurationes. Non [illegible] querimus, sed dicit formalis creaturas perseverantia[?] sit utilis per hoc quod credimus credenda ex scripturis divinis. Et erit prudens opinio quod non vi-tanger[?] intrat in hoc de origine mundi, dictum enim negans[?] necesse ad fidei utilitatem, quinque de creaturis quesiit sentiret. Non querunt et enim quod per scriptura damnat eos quod opera dei non intelligunt, ut in psalmo: quoniam non intellexerunt opera dei etc., destrues illos et non edificabis eos. Contrarium est iste sentit ille propheta, qui dixit: delectasti me domine in factura tua et in opera manuum tuarum exultabo. Et alibi: meditatus sum in omnibus operibus tuis et in factis manuum tuarum meditabar. Et ideo cum iste omnium secundum Thomam est cum gentiles magis propriis[?] pro ordine, per quod credit consideratio creaturarum ad fidei instructionem utiliter valet. Primo est quia talis consideratio ducit homines in admirationem divine sapientie, apparet quod illud quod arte vel principio fuit, exerte illud et principium representat. Quia fuit deus autem arte in creatis, sed per principium [illegible] et creaturas necesse per [illegible] illud psalmi [illegible] in principio

A XXVI

in operibus [illegible]

[illegible] secundum Bonaventuram[?] [illegible] creaturis [illegible] dicit [illegible] et [illegible] et alio stelle [illegible] Et ideo

psalmo 91

psalmo

Aliorum [illegible] in principio [illegible] omnium [illegible] in principio [illegible] et illud

ij re de [illegible] 1° [illegible]

fecisti. Et id est primo [illegible] illam quam sapienter sicut omnia opera sua. Et quod ex consideratione mundi et creaturarum [illegible] sapientium in ordinatione excellentia creaturarum in artifice voluntate intelligere possumus.
Et hec consideratio invitat ad exhibendum deo laudes et honorem, quia sapiens honorandus est.

2m Secundum est quia consideratio creaturarum ducit in admirationem magnitudinis divine potentie et virtutis. Quod enim [illegible] potentia faciente excellentior intelligitur rebus factis [illegible] philosophi [illegible] et opera celi et stellarum ac elementorum mundi mirati sunt, intelligunt quam qui fecit hec fortior illis. Et sic ex consideratione creaturarum [illegible] et deo timorem [illegible] debent [illegible] illud [illegible] magnum est nomen tuum in fortitudine quis non timebit te o rex gentium.

3m Tertium est quod creaturarum vera consideratio animas mortalium in amorem divine bonitatis accendit, quia considerant quod universa natura corporalis ad bonum hominis ordinata est. Sicut [illegible] et [illegible] delectationes homo experitur ex multiplici [illegible] universe nature, homo sentiens. Ex quo consideratione et similibus homo [illegible] ad gratiarum actiones et dilectionem eius [illegible] tot [illegible] mirabilibus disposuit et ordinavit.

4m Quartum est quod vera consideratio nature et creaturarum [illegible] valet et necessaria [illegible] ad [illegible] et excludendos [illegible] errores [illegible] fidei et religioni [illegible] errores [illegible] sensum [illegible] creaturarum [illegible] fidei abducunt et [illegible] abduxerunt [illegible] error [illegible] creaturarum [illegible] fidei et religionis. [illegible]

1 [illegible] ignorabant [illegible] ad hec [illegible] stellarum [illegible] lunam deos [illegible] in libris [illegible] ordine [illegible]

2 Secundo quia [illegible] quod soli deo [illegible] creaturis aliquibus attribuerunt ex errore considerationis creaturarum [illegible] attribuit quod eius [illegible] quod illius rei natura ignoraret [illegible] hominum [illegible] attribuerunt [illegible] hominis ignorantiam.

3 Tertio [illegible] creature non ignorantiam [illegible] divine [illegible] operationi derogant. Sicut [illegible] de illis qui deum [illegible] asserunt [illegible] de illis qui [illegible] divine prudentie subtraxerunt. [illegible] de illis qui deum [illegible] solum cursum [illegible] operari posse negaverunt. [illegible] et plures errores [illegible] ex ignorantia nature [illegible] creaturarum provenerunt.

4 Et item [illegible] quod ignorant [illegible] gradus [illegible] ordinis [illegible] universo aliquas creaturas plus [illegible] superior est. Sicut [illegible] talibus creaturis [illegible] superior est. [illegible] tempus [illegible] et [illegible] voluntates [illegible] supponunt. Et [illegible] deum [illegible] se extendunt, sicut hominum voluntates [illegible] Multi alii errores ex ignorantia nature [illegible] celi nolite metuere [illegible]

Nota X [illegible] creaturis exorti sunt [illegible] qui angelos [illegible] creatores [illegible] et [illegible] creaturas [illegible] dignitati [illegible] animas hominum esse [illegible] ignorantia nature [illegible] et [illegible] creaturarum [illegible] fidei [illegible] modo [illegible] ignorantia [illegible] vera fides credenda est.

[illegible] modos [illegible] causa errandi [illegible] ex eadem radice pullulant [illegible] et singulorum considerationes [illegible] in [illegible] de fide et legibus.

Et est prima causa errandi ignorantia [illegible] et [illegible] ignorantia [illegible] intellectum suum [illegible] posse existimaret credit [illegible] non esse [illegible] vel [illegible] non [illegible] qui credit [illegible] ignorantia [illegible] credit non esse [illegible] non invenit. Ignorantia [illegible] limitationem [illegible] ad [illegible] voluntatem [illegible] voluit [illegible] ignorantia [illegible] fidei sunt [illegible] causa [illegible] quod [illegible] posse esse de [illegible] et de [illegible] ad tale [illegible] posset.

[illegible] causa erroris [illegible] et consideratio [illegible] credendi sunt. Et illa [illegible] ex [illegible] vel ex [illegible] cum alia [illegible]

additionis et indigenciam ut est de multis perfectionibus fidei et morum vel contingit ex nimia affectione ad-
quirendi scientiam ut apparet ut est [illegible] in clericis [illegible] [illegible] amplectens [illegible] opi-
niones suas sive de quibus [illegible] [illegible] audierunt et cogitare voluerunt. Et ita error transit in
[illegible] ex ignorancia [illegible] et additionibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] corporalis [illegible] [illegible] [illegible] per diligentem [illegible] et [illegible] visus [illegible] [illegible]
ita est de oculo intellectuali.

3a causa errandi — Tercia causa errandi est ignorancia magne diversitatis intelligibilium [illegible] in subtilitate [illegible] et
[illegible] corporalium [illegible] et visum corporalem sic turbidum et grossum [illegible] ut pilus illo
videre non possent [illegible] [illegible] sic [illegible] visu [illegible] ut est pilus [illegible] videre possunt.
Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] credere nolunt quod ipsi videant aliquid
aliquid quod [illegible] [illegible] intellectum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intellectibus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] grossum et [illegible] intellectus [illegible] subtilitatem credendorum [illegible] ea capit
[illegible] [illegible] ea vult credere quod ea capit.

2a causa — Quarta causa errandi est [illegible] circa spiritualia et longe existencia seu a sensibus [illegible] [illegible]
[illegible] per quem [illegible] se [illegible] ad spiritualia sic a longe sicut per nebulam apparent [illegible] [illegible]
eius [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] velud distantia a longe speculantur.

7a causa — Quinta causa errandi est [illegible] presumpcio qua quidam temere se credunt ea que supra gradum naturalis
capacitatis sunt intellectus [illegible] se attingere penetrare et describere posse.

6a causa — Sexta causa errandi circa credenda est nolle credere nisi quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] igno-
rant [illegible] fidei et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] credere et [illegible]
Et firmiter credunt [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]. Nescit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] obsequium fidei.

1a causa — Septima causa errandi est obtenebracio intellectus ex peccatis et diversis [illegible] affectionibus inordinatis et pass-
ionibus [illegible] [illegible] [illegible] intellectualem oculum [illegible] [illegible] nebula se ponit. Sub hac etiam est [illegible] ne-
gligencia [illegible] [illegible] ad credendum ea que divina scriptura [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] non obtinet [illegible] illud obtinere non curat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sub hac etiam est [illegible] malignorum spirituum suggestio [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fidem. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Iam positis [illegible] causis errandi. Ex ignorancia [illegible] consideracionis [illegible] errandi [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] theologia [illegible] sunt credenda [illegible] [illegible] [illegible]

Con. 1 — Quorum primum est quod ignorancia ut [illegible] problema [illegible] [illegible] multos philosophos fuit [illegible] [illegible] ydolatrie
[illegible] corollarium ex [illegible] [illegible] [illegible] ignorancia [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]

Con. 2 — Secundum corollarium [illegible] si aliqui fuerunt [illegible] [illegible] philosophi [illegible] sine culpa [illegible] ydolatria vulgi
[illegible] ut [illegible] [illegible] philosophi [illegible] [illegible] cognoverunt [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] potuit illa [illegible] ydolatria et [illegible] secundum [illegible] [illegible] [illegible] a deo [illegible] [illegible] [illegible]

Salomon — [illegible] Salomon [illegible] magnus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] rege [illegible] [illegible] ydo-
latria et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] philosophi [illegible] [illegible]

Con. 3 — Tercium corollarium est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] philosophi [illegible] [illegible]
[illegible] ad destructionem errorum et [illegible] ad [illegible] fidei catholice. [illegible] est ex [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] operationes [illegible] [illegible] alia [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]

Con. 4 — Quartum corollarium est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex consideracione
[illegible] ex consideracione [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] libri philosophorum [illegible] [illegible] ad nos [illegible] [illegible]
[illegible] a posteriori est prior [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ordine [illegible] [illegible]
[illegible] liber [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ordine ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sit et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] a [illegible] [illegible]

nota — [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] originalis et originales [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] illam passionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in ordine ad deum
et [illegible] ad [illegible]. Et hec [illegible] ordine ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad naturam non
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad naturam [illegible] [illegible] [illegible]

3a [illegible] — Tercio [illegible] [illegible] ad [illegible] naturam [illegible] complete [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] in [illegible]

pferrion Nec p[er] textum exponere impiciam nisi de p[re]dictis tribus, a[liqui] in g[ener]e tangam et h[ic] finaliter submittendo istam q[uest]ionem

Utrum deus ... creare potuit creare aliqualiter entitatem aliqualiter actu infinitam

Et arguitur q[uod] non / impossibile est aliquid deum creare ... / impossibile est aliquid fieri ex nihilo ... quia in hoc omnes philosophi concordant ut patet primo phisicorum textu com[men]to 4 ubi querit hic p[...] ex isto fundamento q[uod] impossibile est agens producere effectum nisi presupposito ... et reducendo ad actum q[uod] erat in potentia. Item sic deus non potuit producere creaturam ab eterno ... q[uia] ... duratio ... impossibile est esse ut fuisse creaturam nisi cum duratione ... [illegible] ... impossibile est esse ut fuisse creaturam nisi ... [illegible] ... impossibile est esse ut fuisse creaturam nisi ... [illegible]

In oppositum arguitur deum potuisse creare aliquam entitatem infinitam ... ex ... et ex creatura infinitam ... fuisse non repugnat ... [illegible] ... et potuit facere creaturam ... fuisse absque deformitate et ... repugnantia ... [illegible]

[illegible]

Hic tria implicantur ... et theologorum ... In 2[o] inquiretur ... et ... In 3[o] ... an possibile sit creature competere infinitatem ... [illegible]

Quantum ad primum ... [illegible] ... agens ... ex nihilo ... [illegible] ... agens excludat ... [illegible]

Item ... [illegible]

Et ... [illegible]

Ultra ... [illegible]

suum velle. Non est movens aliquod extrinsecum, [illegible] artificis [illegible] movet [illegible] sed operatur et [illegible] movet instrumentum [illegible] et [illegible] instrumentum, movet [illegible] quibus [illegible] operatur [illegible] et [illegible] eidem instrumento [illegible]. Hic [illegible] sicut [illegible] est aliquod [illegible] nisi suum cogitare vel suum velle [illegible] aliud [illegible] aliquid [illegible] operatur [illegible] et [illegible] suum cogitare et suum velle [illegible] operatur [illegible] Et [illegible] per se [illegible] in operationibus [illegible] per se solum agit [illegible] per quod operetur nisi ipsum cogitare et velle.

Ex predictis sequitur quod ad [illegible] principium [illegible] in re [illegible] extendere se ad [illegible] quod est in re [illegible] esse ex se [illegible] esse ab alio [illegible] esse [illegible] absolutum non dependens ex aliquo [illegible] esse [illegible]

[illegible] aliquid [illegible] ex nichilo [illegible] ex nichilo [illegible] ad [illegible] potencie [illegible] ex nichilo [illegible] aliquid [illegible] ex [illegible] aliquid [illegible] ad [illegible] exponunt et doctores [illegible] per [illegible] actionem [illegible] est potencie [illegible] aliud [illegible] est [illegible] agentis [illegible] est [illegible] nisi [illegible] in [illegible] posset [illegible] ex nichilo [illegible]

[illegible] ex nichilo [illegible] nichil [illegible] ex aliquo [illegible]

[illegible] quod [illegible] et [illegible] ex [illegible] ex nichilo [illegible] agens [illegible] et [illegible] potencialem [illegible] passivam [illegible] ad actionem illius agentis [illegible] agens [illegible] ad [illegible] ad [illegible] aliud [illegible] agens [illegible] effectum [illegible] et [illegible]

[illegible] ex nichilo [illegible] effectum [illegible] est [illegible] semper [illegible] et [illegible] est [illegible] aliis [illegible] ex [illegible] est [illegible]

[illegible] aliquod [illegible] ex nichilo [illegible] aliquid [illegible] et [illegible]

[illegible] aliquod [illegible] ex nichilo [illegible] et [illegible] aliquo [illegible]

Aliquod appellatur [illegible]

Si enim res fierent vel fientibilis que fit ex aliquo a materia existente [illegible] est si ex aliquo [illegible]
[illegible] quia forme [illegible] dicit eternam depositio [illegible] non preexistit in materia [illegible] aliquid
[illegible] materia nec aliquid eius nec aliquid in materia [illegible] in [illegible] forme [illegible]
de aliquo competit ens pure extrinsece et accidentaliter [illegible] per impositionem agentis cum non competit
de communi lege [illegible] effectum sine generatione [illegible] subiectum [illegible] actionem [illegible]
Et [illegible] est de omnibus que dicitur fieri ex aliquo [illegible] ad terminum [illegible] compositum fit intrinsece
et ex materia et forma [illegible] actionem [illegible] quod fit ex materia Item nulla est aliquid pro
[illegible] et non ex [illegible] a deo [illegible] est [illegible] omne quod
non habet [illegible] agentem est de se [illegible] esse cum alio [illegible] quia sic nichil potest incipere esse
nisi per aliquod agens deducens ipsum de non esse ad esse Ita nichil potest desinere esse nisi per
aliquod agens deducens ipsum de esse ad non esse [illegible] non est de se [illegible] et cum alio
[illegible] de se non potest esse sine forma [illegible] Et si aliquis diceret quod [illegible]
[illegible] potest esse sine forma [illegible] in [illegible] quod [illegible] a deo
[illegible] agens [illegible] potest [illegible] creationem [illegible] potest aliquid fieri
ex nichilo [illegible] tamen [illegible] ita quod nichil ex parte facti vel prioris agentis presupponitur [illegible]
[illegible] ex differentiis [illegible] ad [illegible] genus est [illegible]
[illegible] et [illegible] Confirmatur quia si non vel [illegible] repugnantia
ex parte dei [illegible] ex parte [illegible] cum [illegible]
[illegible] Secundo [illegible] deum esse creatorem non solum
est fide creditum sed etiam [illegible] deductum [illegible] rationes [illegible] non
[illegible] est Et [illegible] aliqui philosophi naturali [illegible] posuerunt mundum esse eternum a deo
[illegible] Et [illegible] dicit quidam [illegible] philosophi
[illegible] in [illegible] sine demonstratione [illegible] et factum sunt [illegible] et [illegible] sunt [illegible] 32 et ultimo
[illegible] dixit deus fiat lux et facta est lux et similes [illegible] ibi [illegible] 1°
[illegible] in principio creavit deus celum et terram [illegible]
[illegible] esse Et [illegible] pertinet ad [illegible] philosophie [illegible]
[illegible] celum et terram [illegible] esse Et de potentia te [illegible] esse in actu [illegible] Et
[illegible] materiam [illegible] formatum [illegible] declarat [illegible] Tercia est [illegible]
et terram [illegible] corporalia [illegible] esse Et [illegible] fundata est super radicem [illegible]
est [illegible] est ordo [illegible] sine [illegible] et esse sine [illegible]
Et declaratio huius [illegible] est per hanc aliam radicem [illegible] et [illegible] ad illos
idem est ordo in [illegible] et [illegible] Esse [illegible] sine [illegible] se habet ad creationem
[illegible] ad [illegible] declaratur est [illegible] ordo [illegible] et [illegible]
[illegible] est ordo actum et [illegible] actualitatum [illegible] potencialitatum [illegible] autem est
ordo potencialitatum [illegible] ordo exitum de illis Et qui [illegible] est et actum [illegible]
[illegible] et [illegible] de potentia in actum et de potencialitate in
[illegible] manifestum est [illegible] actum [illegible] actualitates [illegible] de potencialitate
[illegible] Cum [illegible] celum et terram [illegible] potest [illegible] corporalia
[illegible] ex [illegible] de potencialitate [illegible] in actum ut [illegible]
non [illegible] non sunt nisi [illegible] ex quibus [illegible] est [illegible]
[illegible] esse [illegible] est [illegible] capite byblie in principio [illegible] [illegible]
Et [illegible] confirmatur [illegible] de [illegible] et [illegible] philosophi [illegible]
[illegible] mundi duplex fuit opinio Secunda [illegible] posuit quod [illegible] mundi non sit a deo [illegible]
[illegible] Secunda autem sic posuit mundum eternum [illegible] ipsum mundum a deo
[illegible] volunt habere [illegible] et [illegible]
[illegible] intelligibile semper fit [illegible] Item [illegible] in methaphisica [illegible] duplex agens
[illegible] quod est agens per motum Et [illegible] est [illegible] esse et illi non repugnat
aliquid producere sine motu vel ex nichilo [illegible] est [illegible] et ibidem dicit de re [illegible]
[illegible] esse [illegible] non esse absolute [illegible] a causa [illegible] Et [illegible]
[illegible] esse Certio [illegible] quod philosophi [illegible]
[illegible] ultra agentem naturale [illegible] et [illegible] Et [illegible]
[illegible] in libris [illegible] lingua in latinum [illegible] in [illegible]
[illegible] Et quod [illegible] sunt [illegible] et [illegible] non nisi [illegible]
et [illegible]

[illegible] ... ex nichilo ... de facto ... [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Secundo dico ad primum ... tamquam probabilius omnem effectum qui ad extra producitur creatum ... quemlibet talem creatum a deo ... quia quilibet talis producitur a deo ... licet etiam producatur ab alio agente naturali quod in sua actione indiget materia. Deus tamen licet producat in materia ... in sua actione indiget ... Ista est conclusio ... in scripto 2o questione 1a ubi dicit quod omnes res secundum totum id quod in eis est a primo et perfecto ente oriuntur ... producere ... esse secundum totum ... est ... omnes res facta dicitur creari ... non tamen ... agentis naturalis ... ab alio ...

Tercia conclusio ... non sit ... posse creare ... sive virtuti ... Nulla tamen ... probibere repugnancia ... posse creare ... 2o ... aliquid producere nullo ... supponendo ... impossibile ... agere ... in virtute ... non potest ... et non ... potest ... Confirmatur ... agentis ... in sua actione agenti ... quod non sit ab alio ... Sic et ... creare potest ... quod non sit ab alio ... Ista ... angeli ... de ... angelis ... creare ... aliquid ...

[illegible] ... angelos esse creatores ... creare ... ex nichilo ... de nichilo aliquid fieri ... de aliquo nichil ... solo deo ... [illegible]

Ratio ... materie ... creare ... agente ... talem effectum et ... nullo ... potest ... producti sunt ... [illegible]

... vellet creare aliquid ... [illegible] ... potest generari ... conclusio Non est de ratione ... actione ... in sua actione ... agit ...

Conclusio prima et 2a ... Cum dicitur aliquid fieri ex nichilo aut li ex est nota materie aut subiecti aut termini a quo seu oppositi. Si primo ... Non primo, quia non ens seu purum nichil non potest esse alicuius materia seu subiectum, quia non potest esse principium alicuius entis. Nec 2m ... dicimus aliquid fieri ex nichilo ... sicut dicimus quod ex non albo fit album ... quod fit album accidit quod fuit non album. Et oportet quod ipsum nichil accidat alicui sicut ex quo fit est aliquid. Consequens est impossibile ... ingreditur ... impossibile est ipsum non esse et ... Sic igitur aliquid dicitur fieri ex nichilo ... ex non ente ... fit ex aliquo cui accidit ... sicut ex nigro dicitur fieri album, quia fit ex illo cui accidit esse nigrum ... aliquid ... supponitur ... impossibile ... aliquid fieri ex nichilo, et hanc ... potest ... phisicorum ... et ... Item si ... esset aliquid ... non sit ... igitur est ... Et non in ipso creare ... aliquam ...

[illegible]

Quod dicitur aliquid fieri ex nichilo est [illegible]

Rc ad ista argumenta / Ad primum dico quod licet ex et non inveniatur et similiter tamen aliquando non tamen affirmat in sic magister intelligendo illud ex nichilo, sicut exemplum movemus. Sed dicitur quod aliquid factum esse factum ex nichilo, et hic modus intelligi potest per primum et quo volumus ponitur non est factum quod factum dicitur ex nichilo, ut si quaerenti de tacente unde loquitur / videtur de nichilo, id est non loquitur quod modo de summa essentia et ex deo ... ponitur ut fecit nec [illegible] factum est ... de nichilo, id est non quod factum est. Alius modus est si dicatur aliquid esse factum ex nichilo, id est ex eo quod penitus non est, quasi ipsum nichil sit aliquid ex quo possit aliquid fieri, et est impossibile, et ideo ex nichilo ut ibi dicitur. Tertius modus est ut intelligatur aliquid esse factum, sed non est aliquid unde sit factum. Per similem significationem dicitur ... cum contristatur sine causa, dicitur contristari de nichilo. Et si hoc tertio sensu intelligitur summam essentiam alicuius ex nichilo factam fuisse, id est non ex aliquo, ut ibidem dicit Anselmus. Et ad propositum dico quod aliquid fit ex nichilo, id est non ex aliquo, ut [illegible] ... quod fuit tamen a quo sed oppositum. Et cum hoc istum non procedunt ... rationes ... Ad aliud dico quod ratio activa et operatio generatio quae est [illegible] ... creatio vero passiva est res ... quae fit ... actionem ... Et si ponatur actionem ... ut dicit ... doctor ... ab aliquo ... generatio ... ut fit in ipso ... in fine sic filius est in patre

Sed alia propositio communis est de possibilitate eternitatis et ad extra producendo. Secundo ... quod eternitas ... accipitur ... immutabilis vitae tota simul perfecta possessio, ut dicit Boethius 5 de consolatione prosa ultima, et habetur ... quod istud impossibile et eterna esse ... ut deo eternitas ... parts ... eternitas, ut et soli deo propria, vel ex dicta descriptione ... id est ... interminabilis vitae plenitudinem totam pariter complectitur ac possidet. Cum neque futura ... absit neque praeterita ... affluxit. Et ideo eterni ... esse prohibetur. Sed constat quod hoc nulli potest competere nisi ut ... unde non recte ... quod ... mundum ... habuisse principium temporis nec habitum esse ... hoc non condiciones ... fieri ... Aliud ... est immutabile ... tota quod ... tribuit. Aliud interminabilis vitae totam ... complexa quod esse ... quod ... esse ...

Hoc accipitur ... large ... et extendit se ad omne illud quod non habet finem durationis ... totalis ... Nec habet ... illud dicitur eternum aptum quod ... non habet finem durationis totalis ... Illud vero eternum ... quod ... et non habet finem durationis totalis ... Secundo vero ... quod complexum ... quod ... ut erit ... Et ... istud ... in proposito. Et utraque parte disputatio ... parum ... quod ... incorruptibile ... et ... dicitur ... aeternum sit ... non tamen ... incorruptibile ... dicitur. Et si semper aliquid ... cum immutabilitate ... Et patet dicit ... quod incorruptibile est. Et quod ... in proposito ... fuisse ab eterno ... est ... fuisse sine ... totalis durationis ... ut ... tempus ... incepit esse ... aliquando ... mensura esse ... eternum ... est ... sine ... totalis durationis ... et ... tempus ... quod ... desinit esse. Et ... intelligendo ... fuisse ... mensura esse eternalis ... abeterno ... in proposito non est ... dictio ... equivalent ... includens signum distributionis ... sive distributiones. Et ... et sic ... ut patet ... et ... eternaliter

Ex isto sequitur quod ... dicunt ... deus aliquando potuit producere mundum abeterno ... quod ... ab omnibus ... concedunt ... mundum productum a deo ... secundum ... dubium ... dicitur et apud theologos et ... Nec tamen ... ista ... quod ... ab eterno ... accipitur ... et ... intelligitur ... si utrobique ... sinceritate ... ex ... sufficit ... quod ... abeterno ... refertur ad ... potentiam ... dei abeterno potuit seu potens fuit producere mundum. Sine ... producere ... eternaliter ... vel temporaliter ... Ista ... abeterno potuit producere ... et ... Sed in secundo sensu abeterno ... producere mundum ut refertur ad illud ... ut sit sensus deus potuit abeterno producere mundum sine initio temporis ... durationis ... sicut ... de possibili ... quod ... possibile fuit ... producere mundum abeterno. Et ... de ista ... difficultas. Et non de prima ... ista ... in ... dato ... Accipiendo ... cathegorice ... deus potuit producere mundum productionem infinitam ... infinitam ... non ...

[illegible]

... aeternitas ... non ... [illegible]

[illegible]

[illegible] infinitum. Et sic [illegible] ab eterno [illegible] infinitum. Item si aliquis ad hoc ponit [illegible] deus potest ab eterno producere mundum. Et deus potest producere mundum ab eterno [illegible] ab eterno [illegible] producere [illegible] mundum [illegible] deus potest ab eterno producere mundum [illegible] producere [illegible] ab eterno produxit mundum [illegible] deus [illegible] produxit mundum ab eterno [illegible] deus ab eterno produxit mundum [illegible] ibi produxit [illegible]

Conclusio prima: Sic mundum fuisse ab eterno non est demonstrabile, sed nec eius oppositum est evidenter [illegible] fide [illegible]. Patet [illegible] mundum fuisse ab eterno est [illegible] fide [illegible] [illegible] eius oppositum sit verum [illegible] ex [illegible] [illegible] ponit [illegible] 1° Thopicorum [illegible] ad utrumque [illegible] de mundo eterno [illegible] non sunt [illegible] alterius [illegible] demonstratio. Item [illegible] mundum fuisse ab eterno est [illegible] fide [illegible] non est [illegible] fide aliqua ratione demonstrabile. Nec etiam eius oppositum [illegible] multi philosophi crediderunt mundum fuisse ab eterno [illegible] de opposito [illegible] non potuit [illegible]. Ergo [illegible] mundum ab eterno fuisse crediderit [illegible] demonstrasse non [illegible] plures [illegible] 1° celi et 1° methaphisice [illegible] allegatur 1° Thopicorum.

Aliud dicit [illegible] mundum esse ab [illegible]

2a conclusio. Secunda conclusio: [illegible] mundum et alia [illegible] creata fuisse ab eterno sit [illegible] impossibile [illegible] aliquid tale fuisse ab eterno non includit repugnantiam [illegible] ab eterno [illegible] eius oppositum est [illegible] [illegible] conclusionem precedentem. Et [illegible] non repugnat [illegible] et infinito [illegible] esse in futuro [illegible] repugnat [illegible] et infinito [illegible] fuisse in preterito [illegible] sic est de [illegible] de terra [illegible] et de pluribus [illegible]. Item si fuisse ab eterno repugnat [illegible] in ordine ad agentem. Non primum [illegible] de ratione [illegible] sunt [illegible] quod sit [illegible] et

Creatura [illegible] includit

[illegible] non repugnat [illegible]
[illegible] repugnaret filio in divinis.
Nec [illegible] quod creatura est ex nichilo [illegible] nullus ordo
[illegible] ad [illegible] supponit [illegible]
vel [illegible] negatur.

[illegible] quod sit productum ab alio [illegible] quod sit de nichilo [illegible]

Non 2m, quia non est necesse [illegible] agentem [illegible] effectum durationem quod [illegible] agentis [illegible] agens absolute [illegible] voluntate. Non [illegible] [illegible] effectum [illegible] splendor eius et sol et lux [illegible]. Nec 2m, quia non repugnat [illegible] libero [illegible] liberaliter [illegible] actum vel producere suum effectum [illegible] non possit aliquid [illegible] agens [illegible] esse [illegible] actu libero [illegible] oppositum [illegible]

Contra: Non est de ratione [illegible] si aliquid sit [illegible] est [illegible] incipere vel incepisse esse vel aliquam mutationem subitam vel successivam [illegible] esse et [illegible] quod non includit repugnantiam aliquam [illegible] ab eterno [illegible] quod non includit repugnantiam aliquid [illegible] esse [illegible] non incipere vel non incepisse esse vel [illegible] mutationem subitam vel successivam [illegible] ab eterno [illegible] et [illegible] incipere [illegible] Item [illegible] Hylarium et [illegible] Et [illegible] non incipit esse nec [illegible] aliquam mutationem tale [illegible] esse possibile deo aliquid facere [illegible] tale mutationem [illegible] quod [illegible] et incepisse [illegible] posse [illegible] repugnantia [illegible] posse fieri [illegible] esse [illegible]. Item si [illegible] aliquid [illegible] ad aliquid [illegible] opposite ad illud [illegible] ad [illegible] ad hoc. Nec [illegible] in eo [illegible] fieri [illegible] aliquid [illegible]

Aliud contra [illegible] aliquid esse ab eterno sine principio [illegible] impossibile [illegible] allegatur de [illegible] esse [illegible] sine esse sine principio durationis repugnat et [illegible] et [illegible] esse [illegible] esse ab alio de nichilo et [illegible] de [illegible] esse [illegible] non esse [illegible] principium [illegible] durationis [illegible] esse [illegible] a deo de nichilo [illegible] principium [illegible] durationis [illegible] mundum et [illegible] esse [illegible] a deo [illegible] mundum et [illegible] esse [illegible] principium [illegible] durationis [illegible] ordo [illegible] aliquid [illegible] quod [illegible] ab alio [illegible] quod [illegible] non [illegible] ab alio [illegible] ratione [illegible]

[illegible] conclusio [illegible]

incipit esse [illegible] aliqua mutatio [illegible] dicta mutatio [illegible] [illegible] [illegible] prius [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] semper [illegible] ad [illegible] per [illegible] [illegible] non est [illegible] [illegible] sit ergo [illegible] illud
sit in quolibet instanti illius temporis de quo ponitur [illegible] [illegible] [illegible] totum et tamen non in quolibet
[illegible] illius temporis [illegible] illud incipit esse [illegible] Confirmatur illud per [illegible] [illegible] [illegible] libro et
[illegible] semper [illegible] vult quod [illegible] creatura [illegible] deus [illegible] [illegible] et operatur Et tamen [illegible]
quod non [illegible] tales [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] semper incipit esse [illegible] Ex hoc sequitur [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] in dicto casu non mutatur nisi mutatione que est a non esse ad esse et
[illegible] incipit esse quod est contra partem [illegible] [illegible]

Tertia quod deum potuisse mundum et aliam rem ab eterno [illegible] creature producte nulla [illegible] repugnantia
[illegible] et fuisset ex parte divine potentie productive et ex parte [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potentia [illegible]
[illegible] fuit potentie ad creandum ab eterno sicut nunc [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] et eius [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deus ab eterno fuit causa sufficiens et sine defectu ad producendum mundum
[illegible] potuit producere mundum ab eterno [illegible] quia causa [illegible] ab eterno fuit causa sufficiens et sine defectu [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] libera [illegible] [illegible] [illegible] produxisse mundum ab eterno igitur [illegible] libera potuit producere
mundum ab eterno quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] causa sufficiens et omnino sine defectu [illegible] [illegible] ad producendum
suum effectum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] causa statim produceret effectum [illegible] causa sufficiens libera [illegible] hoc ad posse
producere suum effectum [illegible] [illegible] ad hoc quod aliqua causa [illegible] [illegible] sufficiens ad aliquem effectum pro-
ducendum fuit ab eterno et nullo fuit impedita [illegible] [illegible] tale effectum produxisse ab eterno
[illegible] ad [illegible] talem liberam fuisse ab eterno [illegible] [illegible] potuisse producere suum effectum [illegible] ab eterno
[illegible] libertas agentis in nullo minuit eius [illegible] agendi [illegible] [illegible] [illegible] causa [illegible] [illegible]
produceret effectum [illegible] [illegible] ipsa potuit producere effectum suum ab eterno [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] splendor ab eterno [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] causa [illegible] [illegible]
[illegible] sufficiens tamen ad ~~[illegible]~~ suum effectum producendum fuisset ab eterno [illegible] potuisset producere suum
effectum ab eterno [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] causa [illegible] [illegible] [illegible] effectum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] effectus [illegible] [illegible] potuit producere mundum ab eterno [illegible] [illegible] [illegible] plus includere
repugnantiam deum potuisse producere ab eterno [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et cum dependentia a deo
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in esse independentiam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] possibilitas hec et illa [illegible] [illegible] [illegible] nec posset [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] possibilitatem [illegible] [illegible] [illegible] Sed nos aliqua [illegible]
non [illegible] [illegible] [illegible] quia plura deus potest quam nos possumus apprehendere [illegible] [illegible] illa
per [illegible] Augustinum [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] posse quod nos [illegible]
[illegible] posse [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] plures [illegible] [illegible] [illegible]
ex [illegible] [illegible] fuisset [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod tamen a [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] aut plus [illegible] ~~[illegible]~~ semper fuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fecit [illegible] [illegible]
[illegible] et plures [illegible] [illegible] [illegible] ab eterno et tamen a deo [illegible] et [illegible] [illegible] ad [illegible] intelligentia
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intelligentie [illegible] ab illa [illegible] intelligentia [illegible]
Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] intellectum [illegible] Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad intelligendum [illegible] [illegible]
[illegible] Sed ab eterno motus potuit esse [illegible] motum et [illegible] potuisse ac esse ab eterno
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potuit esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] temporis potuit esse motus [illegible] [illegible] ab eterno potuisset fuisse mundus [illegible] Sed ab eterno po-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mundus potuit esse ab eterno [illegible] [illegible] [illegible] plures [illegible]
fuisse [illegible] aliquem [illegible] motum quo celum movebatur ab eterno [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potuit
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que dicta in hac [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] dicta [illegible] deus potuit producere [illegible] [illegible] [illegible] aut aliquid aliud [illegible] [illegible] [illegible]
ab eterno aut hoc potuit creando seu de novo producendo aut potuit non creando et [illegible] non de novo
non producendo Non primum quia includit [illegible] [illegible] novam productionem [illegible] [illegible] [illegible]
Non secundum quia [illegible] [illegible] [illegible] fuit ab eterno igitur deus non potuit ipsum producere nisi per novam [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] nullum [illegible] [illegible] esse nisi [illegible] de novo [illegible] deus potuit produ-

[illegible] [illegible] [illegible] deus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

duxisse mundum ab eterno potuit produxisse istum mundum creatum ab eterno quod includit contradictionem, et quia partes ut nunc, quia ante et consequenter continuarentur ut nunc et sunt singulares /

Ad argumentum concedendo quod deus potuit producere b ut c est ab eterno creatum, non tamen de novo producere do, ad probationem etc. patet / quando dicitur quod si ita b ut c non fuit ab eterno igitur deus non potuit ipsum producere etc. Nego consequentiam, quia licet non fuit ab eterno tamen potuit fuisse ab eterno. Et quando dicitur quod nullum futurum potest esse nisi fiat de novo, dico quod licet nullum futurum potest esse nisi fiat de novo, tamen aliquid ymo quodlibet futurum potuit esse sine eo quod fiat de novo. Ad aliud argumentum conceditur quod deus potuit produxisse istum mundum creatum ab eterno. Et non quod hoc includit contradictionem. Non est de ratione creationis factio alicuius de novo, sed solum non esse simul tempore ut dicit sanctus Thomas prima parte summe questione 46 articulo 2 in responsione ad primum, patet dicit quod illi qui ponunt mundum eternum dicunt mundum factum a deo ex nichilo, non quod factus sit ex nichilo, sed quia nos intelligimus per nomen creationis, sed quod non est factus de aliquo. / Et etiam non requirunt aliquem [illegible] creationis [illegible] ex [illegible] sine [illegible]. Sed contra quia deus potuit produxisse istum mundum creatum ab eterno igitur deus potuit produxisse istum mundum creari de novo ab eterno, consequentia patet ex probatione [illegible] argumento, quia [illegible] ante et continuis continuarentur ut nunc et sunt singularis. Dico quod [illegible] non [illegible] desideratur. Nec [illegible] ut nunc sufficit ad hoc ut valeat consequentia. Non etiam quod deus potuit producere istud [illegible] aliquo replicato ab eterno igitur deus potuit [illegible] istud replicatum ab eterno, quia licet [illegible] aliquando [illegible] continuarentur ut nunc [illegible], sic quod [illegible] est [illegible] simul et [illegible] tamen [illegible] quod [illegible] tale seu [illegible] libere sit [illegible] vera vel [illegible] et aliud [illegible] vel [illegible] per [illegible] ad [illegible] / Sed dico credo [illegible] quod iste mundus fuit ab eterno et heri vel pluribus [illegible] de novo. Et de hac materia amplius [illegible] textum [illegible] et [illegible] in [illegible]

Tercius articulus [illegible] utrum possibile sit creaturam componi infinitate molis vel alicuius rei (Pro isto articulo primo noto [illegible] differentes creationis dicitur creatura est quod [illegible] ad hoc non est [illegible] aliquid non fuit [illegible] per [illegible] voluntate [illegible] / Secundo noto quod potest infinitate [illegible] [illegible] in [illegible] solet [illegible] infinitate scilicet magnitudinis, multitudinis et perfectionis. [illegible] infinitas magnitudinis seu infinita magnitudo [illegible] [illegible] continuatis sive partes continuabiles [illegible] certe [illegible] [illegible] dividendo [illegible] plerumque [illegible] infinitas [illegible] infinita / [illegible] infinitas partes non [illegible] certe [illegible] / [illegible] infinitas [illegible] vel [illegible] infinitas ut [illegible] negative [illegible] privative [illegible] [illegible] negative [illegible] [illegible] [illegible] differenter [illegible] negatum [illegible] [illegible] dicitur [illegible] philosophi 3 physicorum [illegible] [illegible] infinite partes eiusdem [illegible] non eiusdem [illegible] / [illegible] magnitudo [illegible] partem [illegible] replicatum [illegible] eiusdem [illegible]

[illegible] magnitudo infinita [illegible] magnitudo infinita simpliciter [illegible] est infinita [illegible] Et in infinitas [illegible] est infinita [illegible] dimensionibus, scilicet longitudine, latitudine et profunditate et sex [illegible] positionibus etc. quod [illegible] ex eo quod [illegible] partes non [illegible] / [illegible] linea [illegible] partes non [illegible] non ex omni parte [illegible] / Sed [illegible] aliquam dimensionem vel [illegible] positionem [illegible] sine [illegible] est [illegible] sine [illegible] est [illegible] ad [illegible] dimensionem, sed non [illegible] ad omnes [illegible] positiones [illegible] quia est infinita [illegible] dimensionem [illegible] vel [illegible] / Et [illegible] vel [illegible] positiones [illegible] illis dimensionibus [illegible] dimensionem [illegible] aliqua [illegible] / Si a magnitudo esset infinita [illegible] dimensiones [illegible] longitudinem et latitudinem [illegible] possit esse [illegible] infinitas [illegible] positiones [illegible] illis [illegible] dimensionibus [illegible] etc.

Multitudo actu infinita est [illegible] non [illegible] unitates / Et [illegible] simpliciter [illegible] nulla potest fieri additio [illegible] quod ipsa omnes unitates possibiles [illegible] / et in infinitas [illegible] / non [illegible] potest fieri additio unitatis vel unitatum [illegible] [illegible] infinita est

Et si [illegible] ab eterno [illegible] produxisse [illegible] potuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et de [illegible] [illegible]

Creatura

quod per omnem speciem numeri perfectionum vel virtute in se quia, vel semper continet eminenter. Et deus in perfectione seu virtutem infinitum simpliciter [illegible] quae quamlibet finitam dabilem simpliciter excedit, et illa infinitas competit soli deo. Et in infinitum perfectum eo quod sic quod excedit quamlibet finitam dabilem in sua specie vel in toto genere tamen. Et illa deus [illegible] dupliciter [illegible] vel perfectionis contrarie [illegible] generis [illegible] infinitatis. Nota 3o perfectio vel virtus infinita perfectionaliter est [illegible] quod omnem speciem numeri perfectionis vel denominationis perfectionum simpliciter [illegible] speciem continet, scilicet quae est aequalis isti [illegible] maior. Et deus in perfectione infinitum simpliciter quae sic continet perfectiones vel perfectionis simpliciter in [illegible] ad omnia genera perfectionum. Et secundum quod [illegible] competit in genere perfectionum [illegible] cuiuslibet certe speciei perfectionis [illegible] creabilis. Virtus infinita gradualiter intensive est quae [illegible] speciei numeri continet gradus [illegible] aequalis vel maior [illegible] perfecte [illegible] sicut deductio [illegible] articuli. Item et de isto sunt opiniones doctorum [illegible] probatur tamen per [illegible] per unam partem.

Conclusio prima: pluralitatem esse [illegible] multitudinem tamen simpliciter quod sic quod actu infinita. Secunda: pluralitatem esse aliquam multitudinem [illegible] quae [illegible] infinita et infinitas [illegible] partes quarum quaelibet est infinita [illegible] quod deus distincte videt totam multitudinem [illegible] distincte videt totam multitudinem [illegible] totam multitudinem [illegible] est cognita a deo [illegible] esse [illegible] totam multitudinem [illegible] Nota [illegible] per Bragwardin doctor [illegible] 1o [illegible] quod deus [illegible] cognoscit totam multitudinem [illegible] quae nulla [illegible] cognoscere [illegible] Nam deus cognoscit aliquam [illegible] quae nec sunt nec fuerunt nec erunt [illegible] cognoscit omnia [illegible] deus [illegible] cognoscit totam multitudinem [illegible] Item est [illegible] angelus [illegible] 1a [illegible] nulla infinita posse [illegible] Constat [illegible] omnia [illegible] infinita esse [illegible] Et [illegible] 16 [illegible] quod deus [illegible] infinita [illegible] posse comprehendi [illegible] deus [illegible] infinitas esse [illegible] Et [illegible] intelligentie [illegible] infinitas [illegible] intelligit [illegible] intelligentie [illegible] Item deus distincte et actualiter novit omnia creabilia. Et voluntas eius [illegible] omnia creabilia [illegible] pluralitatem esse omnia creabilia. [illegible] voluntas [illegible] semper impletur. Constat [illegible] omnia creabilia [illegible] angelo [illegible] multitudo actu infinita [illegible] Item [illegible] puncta infinita [illegible] superficie [illegible] infinite. Et in omni corpore superficies infinite [illegible] nulla [illegible] partes [illegible] superficiei [illegible] deus [illegible] anichilare [illegible] partes [illegible] multitudo [illegible] ex [illegible] de lineis vel superficiei. Et de superficiebus vel corporibus. Et [illegible] puncta infinita in actu [illegible] deus [illegible] species infinitas [illegible] Item de facto [illegible] multitudo [illegible] infinita [illegible] deus [illegible] partes [illegible] successive [illegible] dividere [illegible] deus omnes illas partes et quamlibet earum distincte cognoscit. Et [illegible] et quamlibet [illegible] distinctam [illegible] omnes illas [illegible] per voluntatem [illegible] Item [illegible] per [illegible] spatium [illegible] Item [illegible] pars [illegible] spacii [illegible] deus [illegible] partes [illegible] dividere et [illegible] Nec sufficit dicere quod licet deus quamlibet partem illius [illegible] possit [illegible] successive dividere [illegible] pluralitatem [illegible] quod sic dividat [illegible] spacii [illegible] dividat partem spacii a 2a et [illegible] 2a a 3a [illegible] deus sic dividet [illegible] partem a 2a [illegible] a 3a [illegible]

perfectio sive virtus quid sit

dicit

pro sit possibilis. Respondeo eandem conclusionem probo: si copulativa est possibilis et quaelibet pars est et cuilibet compossibilis
vel indifferens igitur tota copulativa est possibilis. Item contra hoc arguitur: nec est repugnantia
quod posset magnitudinem datam secundum partes proportionales dividere; sed si quod dividitur, ... aliquod per infinitum
tempus ... facta posse infra certum tempus eundem producere. Et cuilibet parti proportionali
eius distincte coexistere ... ex parte rei non sit maior repugnantia in una quam in alia. Et
Item quod agens naturale corrumpit aliquod compositum aut per partes; possit deus creare partes proportionales
in actu successive ... per illud agens corrumpit ... illud ~~corrumpit~~ corrumpit infinitas partes proportionales successive et per consequens ...
Nona conclusio quod deus possibile est de facto esse infinitas creaturas non quantas distinctas proportionales.
Item possibile esse infinitas creaturas non quantas distinctas specie quas secundum possit ... esse
aliquod in actu, patet ex quarto et ex probatione. Item non videtur impossibile quod deus faciat vel faceret
tot animas vel tot angelos quot sunt partes proportionales in hoc continuo et per consequens ...
Decima quod possibile est esse aliquam magnitudinem continuam semper ... in actu infinitam. Probatur quia ... magnitudinem
... data aliqua spera solida. Deus potest ... in prima parte proportionali alicuius
hore augere ad suum duplum per rarefactionem vel alio modo vel per appositionem fieri ex ipsa et apposito
... duplum. Et similiter in parte proportionali secunda facere duplum ad illud quod factum est in prima; et in tertia triplum
duplum ad illud quod factum est in secunda, et consequenter secundum omnes partes proportionales divisas ... usque in finem
hore procedendo; sed ... in fine hore erit ibi magnitudo ... ~~et ... ~~
~~positiva~~ semper infinita et per consequens videtur ... possibile sic fieri aliquam magnitudinem infinitam secundum
longitudinem ... et per consequens ... Item per argumentum ... corpus longum
... palmus ... et latum unius palmi ... in ipso sunt infinite partes proportionales ... quaelibet ... latitudinis ... totius est unius palmi; ... quaelibet ...
illarum dimensionum ... alia dimensione nulla alia sit ... possibile
est deum ... partes ... et si illa dimensio ... ita quod
... magnitudinem ... consequenter igitur deus potest facere unum corpus et ... longitudinis
infinite ... tale ... longitudine infinitis partibus ... esset
quaelibet longitudine unius palmi igitur etc. 298 va ... ante notum est ex praedictis probatione.
Ex hoc statim concluditur quod deus posset facere corpus infinitum simpliciter et omnino quantum ... non
est magis impossibile deo quam aliud. Item arguitur ex alio fundamento ... deus intelligit
magnitudinem actu infinitam; igitur talem potest producere. Consequentia tenet ... ut putant ...
... deus intelligit ... potest producere ... quam deus intelligit ... magnitudinem possibilem, quod
non potest intelligere ... nisi infinitam ... deus non ... simul in-
telligeret distincte omnem magnitudinem possibilem ... in actu ... quod ... probat ...
Conclusio tertia et principalis ad hunc articulum: possibile est deum facere creaturam actu infinitam gradualiter
intensive sicut ... specialiter ... possibile est deum facere creaturam infinitam ... magnitudinem. Et
... possibile est ... infinitam ... sed ... potest facere creaturam infinitam ... intensiorem ... creaturam ...
... repugnantia
... fundamentum ex quibus ... intensiorem ...
... quod deus distincte ... omnem perfectionem
et omnem intensionem ... potest ... Item deus possit
intendere qualitatem ... partes proportionales ... in prima ad suum duplum ... in secunda ad quadruplum etc.
Et similiter ... de ... indivisibili etc.

Iste itaque liber declarat an ex parte textus in ista questione valet decisa et audiret
mixta premissa et hoc in generali / primo de habitudine dei ad creatura vel extra in qua
creatura existit. Secundo de habitudine dei ad creaturam actualem a deo conservatam. 3o
de habitudine ipsius dei ad universi creaturam complete existentem / Ad istos enim tres habi-
tudines tota consideratio creature potest reduci, ut videbitur successive in processu
et in speciali. Iam igitur tandem aliquibus pro predictis dubiis et preambulis [illegible]
prologum byblie ad elucidacionem et notificationem diverse scripture premissis [illegible]
venientes ad ipsum textum sacre scripture / Licet sit reliquum [illegible] tamen textus
[illegible] prologus / et sacre scripture [illegible] alia [illegible]
[illegible] exigunt progressum ad eorum explanationem / que ad hunc modum sufficiunt ad
eorum aptitudinem sine speciali illustratione [illegible] et patet ex prologo [illegible]
[illegible] vt [illegible] conditio et [illegible] ad alias [illegible]
[illegible] et modum [illegible] notificetur [illegible] tanto tempore [illegible]
[illegible] sacre scripture / et [illegible] predictis preambulis ac articulis

In principio creavit deus celum et terram et cetera [illegible]

Iam vero ad alia [illegible] in generali totius byblie explanatio dependenda [illegible]
[illegible] divisionem eius / sicut enim iste liber [illegible] totius biblie [illegible] in partes / primo generaliter
[illegible] quos [illegible] docet [illegible] politice
[illegible] sicut [illegible] in pentatheuco [illegible] voluminibus moysi / [illegible]
[illegible] politice [illegible]
[illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] historice sive narrative
[illegible] Josue [illegible] Ruth Regum Paralipomenon
[illegible] poetice et doctrinaliter [illegible] libris: Esdre, Thobie, Judith, Hester, Machabeorum
docet vero 3o [illegible]
libris [illegible] in libris [illegible]
[illegible] Ysaie, Jeremie, Baruch, Ezechielis, Danielis et XII libris prophetarum
[illegible] docet [illegible] disputative [illegible] partes
[illegible] in duobus libris Job et Ecclesiastes [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] ethice et [illegible] in alia sui parte
[illegible] Ecclesiastico [illegible]
[illegible] testamenti [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] o theophile [illegible]
[illegible] in libro apocalypsis [illegible] liber [illegible]
[illegible] ecclesiis [illegible] apocalypsis [illegible]
[illegible] Johannes [illegible]
[illegible] in ecclesiis [illegible] que sunt in Asya [illegible] et pax
[illegible] qui est et qui erat et qui venturus est et cetera.
[illegible] totius biblie [illegible]
Tota biblia [illegible] canonica et divina scriptura [illegible] et speculativam
[illegible] firmamentum [illegible]
[illegible] firmamento [illegible]
[illegible] et novum testamentum
[illegible] firmamentum [illegible]
[illegible]
[illegible] in loco [illegible]

In principio creavit deus celum et terram
primo generaliter
[illegible]

Vacat

Actiua, incorporalis essentia, summa cognitio veri, apperitur dispositio scriptura indelebilis [illegible] [illegible] Cuius verba sunt immutabilia. Unum [illegible] omnia creauit et ipsa essentia a deo creata [illegible] Unus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] essentia veritas essentia et deitas [illegible] [illegible] essentia [illegible] per essentiam [illegible] [illegible] Thuchams,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] — principium fidei / medium spei / conclusio sensibilis
Insuper [illegible] ipsa tota scriptura sacra sit de deo trinitate de [illegible] [illegible] modo quo sequitur [illegible]. Tamen prima pars principalis [illegible] de deo trinitate de creatore et gubernatore. 2a vero [illegible] de deo trinitate redemptore [illegible]. Dimissa igitur secunda parte ut [illegible] [illegible] scripture [illegible] [illegible] testamenti, de quo [illegible] [illegible] ad videndum [illegible] patris [illegible] [illegible] quod [illegible] veteris testamenti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] diligentius [illegible]. Dicitur autem vetus testamentum [illegible] et [illegible] in [illegible] partes ut patet in libris legalibus, hystorialibus, sapientialibus et prophetalibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] temporis [illegible] existere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] igitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] — [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] solercia [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] mundi [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] electi populi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et hoc in parte prima veteris instrumenti scilicet in libris legalibus. Deinde in [illegible] mundi [illegible] [illegible] et in [illegible] populi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et hoc in parte 2a [illegible] scilicet in libris hystorialibus. Tercio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] populi [illegible] solercia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et hoc in 3a parte [illegible] scilicet in libris sapiencialibus. [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] electi populi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] clarius [illegible]. Et hoc in quarta parte scilicet in libris prophetalibus.

Vacat

Dico primo quod in [illegible] mundi [illegible] [illegible] et electi populi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et in hoc in libris legalibus. Ubi considerandum quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] populi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et sic fit in libro genesis. In illo .n. libro moyses [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] designatur [illegible] in libro illo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] liber generationis adam, et [illegible] adam genuit filios et filias ca° 2°. 2° [illegible] [illegible] [illegible] mundi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] exempla [illegible] in [illegible] [illegible] et sic fit in exodo ubi [illegible] [illegible] [illegible] afflictione populi [illegible] [illegible] Et [illegible] [illegible] ut liberaret eum de manibus egyptiorum et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ca° 3°. [illegible] [illegible] agitur de exitu israel de egypto et transitu maris rubri et ingressu deserti per quod [illegible] [illegible] exitus designatur [illegible] [illegible] ad [illegible]. Tercio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] Et sic fit in leuitico [illegible] [illegible] [illegible] aaron et filiis suis [illegible] filios israel [illegible] Et sic fit in [illegible] [illegible] ad vos et [illegible] moysi ca° 10. 4to [illegible] [illegible] corpus [illegible] [illegible] [illegible] ut sic [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] moysi et eleazaro sacerdoti [illegible] [illegible] omnem [illegible] filiorum israel 26. 5to [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] afflictionum [illegible] sic fit in deutronomio, ubi [illegible] populo [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] legis [illegible] que scripta sunt in hoc volumine augebit deus plagas tuas [illegible] plagas [illegible] [illegible] 28 ca°. Et hec de [illegible] parte veteris testamenti scilicet de libris legalibus. Dixi 2° quod in [illegible] mundi [illegible] [illegible] et electi populi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scilicet in libris hystorialibus [illegible] per bella [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bellis [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible]. Hoc [illegible] fit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sic fit in Josue ubi [illegible] [illegible] Josue [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deus et tradidit eum in possessionem filiis israel [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sicut fit in libro iudicum [illegible] liber Ruth [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] iudicum [illegible] [illegible], ubi [illegible] quod [illegible]

Vacat

2a pars [illegible] [illegible] [illegible] — tercius

suscitavit dominus iudices qui liberarent eos et per quos iudicaret in pace ca. 2o [illegible] regalis dignitatis sceptro vel serta coronetur sicut traditur in libro regum vbi dicitur quod tulit dauid coronam melchon de capite eius et inventum est ea auri pondo talentum et [illegible] gemmis fecit quod inde sibi diadema [illegible] 20 / [illegible] legalis [illegible] ruinarum reparatur / Et hec fit in libris Esdre neemie [illegible] volumine continetur / de ista reparacione dicitur [illegible] celi et terre precepit michi vt edificarem ei domum in Jherusalem [illegible] 1o [illegible] exempla traduntur Sed hec exempla sunt [illegible] sunt viri paciencie et sine querela [illegible] traduntur in libro Job / Cum Job dicit [illegible] de manu dei mala [illegible] 2 ca. [illegible] sunt viri confidentes in dei medela et sic fit in Thobia [illegible] ca. [illegible] tobiam filium meum / [illegible] sunt grate [illegible] [illegible] et hester in Judith vbi dicitur quod Judith fecerat in superioribus domus sue [illegible] in quo cum puellis suis clausa morabatur Erat autem [illegible] ita vt non [illegible] sunt [illegible] de salute [illegible] hester vbi dicitur quod [illegible] ex [illegible] libris machabeorum

[illegible] vbi dicitur quod Judas [illegible] et [illegible] Et hec de 2a parte veteris testamenti

[illegible] de libris historialibus [illegible] Et [illegible] in libris sapiencialibus Et [illegible] in libro [illegible] vbi dicitur quod virga et correctio [illegible] 29 ca. [illegible] in libro [illegible] vbi dicit Salomon vidi in [illegible] sub sole 1o ca. 3o per [illegible] et [illegible] vt in canticis vbi dicitur [illegible] 2o ca. [illegible] in libro sapiencie vbi dicitur [illegible] et [illegible] in sua [illegible] opera mea et [illegible] in operibus [illegible] 9o ca. Quarto per [illegible] laudes [illegible] in [illegible] vbi dicitur [illegible] in [illegible] Josie in composicionem [illegible] [illegible] et [illegible] et vt musica in convivio vini [illegible] / et [illegible] capitulo [illegible] Et de libris sapiencialibus

Et hec de tercia parte veteris testamenti [illegible] vbi [illegible] dei [illegible] gesta [illegible] et vltimo quod in [illegible] clarius distinguntur per libros prophetales [illegible] [illegible] congruit [illegible] in libro [illegible] dignitas [illegible] congruit [illegible] per [illegible] 140 / 2o per [illegible] predicatorum [illegible] [illegible] in [illegible] libros prophetales [illegible] predicantes [illegible] [illegible] et predicantes [illegible] vt in libro prophete [illegible] Tercio per [illegible] malachie 3 [illegible] [illegible] testis velox [illegible] de libris prophetalibus Et [illegible] de toto veteri testamento Sic ergo [illegible] [illegible] de [illegible] parte veteris testamenti [illegible] de [illegible] pluribus [illegible] pro bibli[illegible]

[illegible] [illegible] in generali [illegible] in libros legales et politicos
in libros hystoriales et [illegible]
in libros sapienciales et ethicos
in libros prophetales [illegible]

[illegible] nouum testamentum et vetus [illegible] sicut [illegible] in medio rothe vt [illegible] Ezechielis 10 [illegible] testamentum [illegible] ad [illegible] generali [illegible] in nouo testamento [illegible] [illegible] libris sapiencialibus continentur epistole pauli et aliorum apostolorum libris historialibus continentur actus apostolorum libris prophetalibus continetur liber apocalipsis hec est reuelacio vltimo facta beato Johanni apostolo Et [illegible] [illegible] vbi [illegible] rota in medio rote [illegible] nouum testamentum in veteri [illegible] quod exponens [illegible] [illegible]

Nota

tam ad primum librum canonicum totius biblie, quem moyses legislator et nuncius [illegible] in populo

[illegible] sic incipit: In principio creavit deus celum et terram etc. Sicut philosophus politicorum dicimus

et legislatorem [illegible] [illegible] [illegible] audisse quod ipsum [illegible] [illegible] arenosum et sterilis

si [illegible] ad literam solum intelligatur. [illegible] fructuosus si intelligatur de christo per allegoriam

vel aliis [illegible] sacre scripture. Non enim [illegible] semper [illegible] [illegible]. Hec est scriptura sacra

in [illegible] et [illegible] sicut pictura in coloribus et rebus. [illegible] [illegible] [illegible] qui [illegible]

picture coloribus inheret ut res que picte sunt ignorant. Nos [illegible] [illegible] que [illegible]

[illegible] amplectimur et [illegible] ignoramus [illegible] ignorant res [illegible] depicte sunt [illegible]

colores tenemus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] sic palea tegit frumentum [illegible] [illegible] palea vestitum [illegible]

frumentum [illegible] [illegible] [illegible] ratione [illegible] [illegible] paleas abiiciat et frumenta

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] libros sacre scripture qui de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] incipiens

[illegible] igitur [illegible] In principio creavit deus celum etc. quod sit [illegible] in pentateuco

per moysen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] libri [illegible] [illegible] sit causa [illegible] [illegible] opus

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] historie moysi sive penthateuci — que materia

Ad [illegible] [illegible] [illegible] creavit [illegible] et [illegible] [illegible] — cuius finis

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] — cuius modus agendi

Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] libri — Et quis titulus [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] causa [illegible] [illegible] [illegible] moyses lator legis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] auctor fuit ipse [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intelligeret [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] intellectum

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Hebreorum

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] libri et ordine [illegible] [illegible] Titulus vero huius

[illegible] agendi [illegible] [illegible] [illegible] sive genesis est in hebreo Bresith. [illegible] [illegible] liber iste [illegible] [illegible]

libri [illegible] Genesis et [illegible] in [illegible] [illegible] more hebreorum a principio Genesis appellatur. [illegible] [illegible]

[illegible] scripture [illegible] [illegible] more [illegible] [illegible] liber [illegible] a [illegible] [illegible] in eo de celo et terra [illegible]

apud hebreos a suo principio. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad mortem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] agitur [illegible] de creatione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] moyses [illegible] hominem [illegible] [illegible] in libro

per [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in virtute [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

de terra virgine [illegible] qui [illegible] [illegible] in [illegible] virgine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]

[illegible] [illegible] hominem [illegible] [illegible] de [illegible] virgine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] adam figura [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] alte librum [illegible] Genesis. Hec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Quare autem moyses ita inciperet [illegible] [illegible] difficile observaret [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

illud quod durum et grave [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] timor [illegible]. [illegible] attendens moyses cum dura

[illegible] [illegible] negligenti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] populo ex egyptiaca [illegible]

[illegible] et aspera mandaret [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et amplioram [illegible] in futuro [illegible]

in [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illaturum [illegible] [illegible] in transgressores [illegible]

exhibenda [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab exordio mundi [illegible] [illegible] [illegible] exhibitam [illegible]

et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] diligenter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de creatione mundi [illegible] [illegible] de angelorum creatione

creata sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad ydolatriam [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] in exordio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

in egypto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potentia [illegible]

[illegible] in omnibus operibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] benevolentia et benignitatem

in dispositione et gubernatione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] Nec mirum [illegible] moysi [illegible] exordium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] filiis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tradidisse [illegible] [illegible] ad

[illegible] [illegible] [illegible] Ita autem in mundi opere debemus cogitare [illegible] [illegible] quod

moysen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in conservatione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] utilitas

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] multitudine [illegible] posset obviare. Potentissime

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Potentissime

Signum omnia ex nichilo [illegible] sunt locuta. Multi theologi inferioribus tota sensualitate de sapientissime prelevati [illegible] totos se dederunt hiis que facta sunt, quomodo [illegible] ad quod facta sunt [illegible] nullos fuisse quibus fuit vanitas pollicendo modum et ordinem [illegible] factorum [illegible] et plures non [illegible] verum perquirere dissimularent, et ipsas magnitudines [illegible] cibo pavissimo [illegible] philosophos vocarent. [illegible] a nobis vani et curiosi [illegible] appellantur. [illegible] successerunt viri prudentes [illegible] et que facta sunt et quo [illegible] intendunt [illegible] ad quid facta sunt. Nec latuit [illegible] quia [illegible] facere et fecit deus omnia [illegible] [illegible] gratuita sua bonitate sua [illegible] utilitate [illegible] facta sunt [illegible] sunt [illegible] voluptate [illegible] vanitate [illegible] unde sicut omnis [illegible] tendit ad deum [illegible] desiderabilibus [illegible] in quo solo est [illegible] Sic tendit et omnis investigatio in divinis notitiam [illegible] Nec haberi [illegible] notitia possit [illegible]

[illegible] curiosus. [illegible] Octo [illegible] videre possibile [illegible] in [illegible] a deo [illegible] [illegible] sermonibus [illegible] [illegible] dicentem salmo

In principio creavit deus celum et terram

Videtur autem liber iste in duo [illegible] [illegible] duplex [illegible] eius esse [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] quod liber iste tractat de [illegible] in speciali [illegible] [illegible] liber iste dividitur in duas partes [illegible] describitur eius [illegible] [illegible] incipit capitulo 12 [illegible] [illegible] a principio [illegible] [illegible] incipit capitulo 11 [illegible] in observantia [illegible] [illegible] potentissimus et [illegible] in hoc libro et in aliis [illegible]

[illegible]

vero quatione in com~t de

Ubi primo agit de exordio totius mundi generaliter / 2° de exordiis generis humani specialiter. 2° ibi Igitur perfecti sunt celi usque ad 3m cam / Textus de generatione hominum eorum colen cum [illegible] specialissime / et de aliis de deo creatore non circumscripte [illegible] [illegible] dicitur. dixit deus ipse hebrei in 3° cap° dixit autem deus ad abraham usque in fine libri / Primo exordium pt dei maior mundus / 2m minor / 3m minimus / de primo de [illegible] 1° pr mundi [illegible] / de 2° ibidem et mundi per ipsum factus est / de 3° ibidem et mundus eum non cognovit / 1. [illegible] prelatus / Prima pars dividitur in tres. Prima circa primam tria facit. Secunda circa primo exponit opus creationis / 2° agit de rerum in esse productione / 2° describit opus distinctionis seu [illegible] quod pertinet ad bene esse. 2° de rerum in esse productione [illegible] formas [illegible] distinctionis ibi dixit quod deus fiat lux / 3° agit de rerum productione et distinctione adornationem sive dispositionem / ibi dixit autem deus fiant luminaria / Opus creationis describitur an[te] omnem diem / Opus distinctionis tribus primis diebus / Opus autem ornatus aliis tribus sequentibus / Et septimo die requievit deus a navis creaturis condendis / Prima pars amplius pt dividitur in tres. Primo ponit in creationem describens causas creationis s. patrem et filium et spiritum sanctum / secundo rerum creatarum de se imperfectionem / 3° causas ad esse perfectum inchoantium / Creature auctor tangitur ibi deus / Creature imperfectio / Terra autem erat inanis / Auctoris perficiendo creaturam dispositio ibi et spiritus dei ferebatur / unde quia sedet [illegible] [illegible] [illegible] in principio omnis disciplina sapientie que ad homines erudiendos pertinet. 3 auctoris creatura divisio est / Nec legislator in principio libri explicat [illegible] singularem et ipsius creature [illegible] materialis / ibi in principio creavit deus celum etc / 2a ibi Terra autem erat inanis et / Ita quod in prima parte 3a facit / Primo insinuat creatoris dignitatem / Secundo creature productionem / Et 3° alterius creature adornationem / Circa primum duo tangit. primo creatoris singularem perfectionem / 2° productionem / Singularis perfectio sive eminentia creatoris consistit in eius superioritate [illegible] existentia / quia deus [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] in principio / Nam singula in genere suo facta sunt autem creator dicitur et quo omnia et quo omnia / Et ita totius [illegible] [illegible] in capite libri [illegible] [illegible] quod [illegible] dedicit super hoc / Nam mihi de [illegible] dionisius [illegible] [illegible] qui est fontale principium / Primo vero principium [illegible] [illegible] [illegible] in quo [illegible] / Nec interrogantibus quis esset [illegible] principium qui et loquor vobis / Et vero dicit et spiritus domini ferebatur super aquas [illegible] [illegible] / Item illa pars in qua ponitur rerum distinctio dividitur in tres / quia primo ponitur distinctio partis superioris ab inferioribus / Secundo [illegible] medie ab aliis s. celi firmamenti cum aquis superioribus et inferioribus positionem / Et 3° partis inferioris a [illegible] / 2a ibi dixit quoque deus fiat firmamentum / 3a ibi [illegible] divisit quod aquas que erant sub firmamento ab hiis que erant super firmamentum. Item illa pars in qua agitur de rerum adornatione dividitur in tres / Circa primo agit de ordinatione partis superioris s. firmamenti per corpora lucida in eo mota / 2° partis medie quo ad s. aeris et aque / 3° partis infime s. terre / 2a ibi dixit et deus producant aque reptilia anime viventis / 3a ibi dixit quoque deus producat terra animam viventem et cetera breviter summam quod [illegible] primo capitulo primo tangit de tribus s. de auctore creature [illegible] de auctore tangit in [illegible] primo unius eternitatem cum dicit in principio / 2° de imperfectione eius / 3° de dispositione [illegible]

Secundo potestatem cum dicit creavit / sed quo nichilo ex [illegible]

Tertio bonitatem cum dicit deus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pt. [illegible]

Quarto sapientiam cum dicit celum et terram quod ordinatur per [illegible] [illegible] creature specie.

Iste autem summus auctor et opifex universi deus et creator bonus sicut [illegible] [illegible] b. dionisius in [illegible] opus ex ordine creaturis quod vere universis conditum veritatibus et magnificentiis / Et [illegible] quia cum sit optimus et ab ipso quod longe [illegible] sit omnis in [illegible] / creatura sue voluntatis [illegible] [illegible] / [illegible] quod sui similia [illegible] [illegible] cum quod creatura capax beatitudinis esse potuit effici volens / [illegible] [illegible]

eloquentissime perdixit inesse / Singula namque creaturarum sunt admirabili decore [illegible]
ac gubernans scilicet [illegible] cum liber possibilitate et [illegible] / Et [illegible] potentia [illegible]
potentia creatis [illegible] / [illegible] ineffabiles miranda [illegible]
unde totalis pulcritudinem cum inexplicabili [illegible] admira-
bili varietate specierum ac formarum ut in [illegible] / [illegible]
[illegible] ita sunt in [illegible] et pro magna parte [illegible] et [illegible]
tabilia / [illegible] bonitatis divine [illegible] coherent / Et ipsa in
[illegible] aliis [illegible] mutaciones [illegible] disponit
/ Creaturarum variatio tam dispositissima et in singulis tam certus ordo [illegible]
[illegible]
[illegible] / Tota enim vita [illegible] simul [illegible]
[illegible] creatura [illegible] in se continet / [illegible]
[illegible] compago
admirandi magnifice [illegible] / Celum et [illegible] mundi
mundi celestis [illegible] et [illegible] corporea
[illegible] / Et [illegible] duplex natura [illegible] corporea [illegible]
corporea [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]
relinquens vestigia creaturis scilicet magnitudo pulcritudo et bonitas / [illegible]
[illegible] patrem [illegible] sapientia [illegible] bonus et benignus / [illegible]
[illegible] filio bonitate et benignitate spiritui sancto / Et [illegible] mirabil
[illegible] mirabilibus exordium / [illegible] ordine [illegible]
[illegible] et [illegible] **In principio creavit deus celum et terram** [illegible]
[illegible] in ordine [illegible] creatur [illegible] in principio [illegible]

Prosequendo [illegible] obscuritates illius passus [illegible]
[illegible] Genesis libri [illegible] in prologo [illegible] Genesis [illegible] obscuritatibus [illegible]
dicit [illegible] apud hebreos non legitur / [illegible] nota [illegible]
[illegible] annos [illegible] deus / [illegible] deo [illegible] ipse [illegible]
[illegible] deus est
[illegible] et [illegible] singula alia [illegible]
[illegible] / [illegible] ipse deus [illegible] triplex — 3x [illegible] deus
ex [illegible] surgit [illegible]
[illegible] et [illegible] / Et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] / Et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] de [illegible]
[illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] / Et [illegible]
[illegible] et [illegible] et filii Et [illegible]

[illegible] esse simplicissimum pater et filius et spiritus sanctus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible]. Tertium principale [illegible] [illegible] deus [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] ut causa efficiens [illegible] [illegible] omnia [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] forma [illegible] forma [illegible] dat esse rei et [illegible] [illegible] in esse [illegible] deus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intelligibile [illegible] [illegible] [illegible] illud [illegible] deus in quo omnia sunt ut in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] principium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] singulare et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] relative ad [illegible] pater et filius et spiritus sanctus sunt unum principium [illegible] [illegible] creator [illegible] principium [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] ut pater [illegible] principium filii et spiritus sancti [illegible] principio [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] principium [illegible] principio filius [illegible] est principium de principio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] principium totius deitatis [illegible] [illegible] in quibus [illegible] tota [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in tempore [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pro filio ut hic in [illegible] In principio creavit deus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et ista [illegible] principii in multis locis [illegible] [illegible] [illegible] In principio creavit deus celum et terram [illegible] [illegible] Basilius in Exameron [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] Exameron [illegible] [illegible] de principii [illegible] distinctione [illegible] principium [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] ad fundamentum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] principium [illegible] quod ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod ad [illegible] respicit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] In principio fecit deus [illegible] [illegible] [illegible] illa invisibilia et intellectualia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] comprehendunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] principium [illegible] [illegible] [illegible] In tempore fecit deus celum et terram [illegible] exordio [illegible] [illegible] [illegible] cepit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] celum [illegible] illo [illegible] [illegible] [illegible] principium [illegible] motio [illegible] principium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] operibus [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] principium [illegible] [illegible] ut [illegible] In principio fecit deus celum et terram [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ante [illegible] visibiles [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] celum et terram fecit [illegible] [illegible] principium [illegible] [illegible] [illegible] sit ex aliqua subsistente materia [illegible] in [illegible] fundamentum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] principium [illegible] [illegible] illud [illegible] [illegible] timor domini [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] ad fidem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] religio [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] In hoc ergo principio [illegible] celum et terram fecit deus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] optima [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] glaciebus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] splendor [illegible] [illegible] ergo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] lege [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] herba [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Nam et [illegible] [illegible] tempore [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] glacies et [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] tempus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Hic queritur et est pro intelligendo [illegible] hoc quod dicitur Exod. 12 capitulo: mensis iste erit vobis principium mensium, primus erit in mensibus anni
quod dicitur Exod. 23 [illegible] solempnitatem [illegible] agri [illegible] solempnitas tabernaculorum [illegible] est in mense
septembri [illegible] in exitu anni [illegible] solempnitate [illegible] in exitu anni, quando congregaveris omnes fruges tuas
de agro [illegible] exitus [illegible] attingere [illegible] principium [illegible] quod principium anni est in mense
septembri quando congregantur fruges de agro [illegible] in mense aprili [illegible] mensis [illegible] Exod. 23
[illegible] de solempnitate tabernaculorum [illegible] anni tempore [illegible] quod est
in mense septembri [illegible] anni [illegible] Solutio [illegible] attendenda [illegible] quod [illegible]
Hebreos [illegible] de mense quo creatus fuit mundus [illegible] est ille in quo [illegible] vernale qui est
apud nos [illegible] ille in quo est equinoctium autumpnale, qui apud nos est septembris [illegible] legitur in scripturis
[illegible] quod Hebrei alii computaverunt a creatione mundi, et [illegible] Babilonicam [illegible] invenitur quod computatio
[illegible] anni lege erat scripta ab [illegible] Hebreis [illegible] principium agri [illegible] Constat [illegible] fuit [illegible] de mense
omnibus creaturis mundi [illegible] dignioribus, et [illegible] in scriptura fit mentio de initio [illegible]
[illegible] a creatione mundi [illegible] in tali anno [illegible] mundi [illegible] anno de vita [illegible]
[illegible] et mense 2o [illegible] computando a vita [illegible] Noe [illegible] a mundi creatione [illegible]
[illegible] tempore [illegible] agri [illegible] fit mentio de creatione mundi [illegible] videtur esse [illegible] fuisse a Deo creatum
[illegible] predicta [illegible] scriptura [illegible] habent [illegible]
[illegible] apud grecos [illegible] et [illegible] in [illegible]
[illegible] fuisse creatum in tali mense [illegible] in tali. Et ideo de hoc
[illegible] quod dicitur mensis iste erit vobis principium mensium [illegible]
[illegible] quod antea [illegible] habuisse aliud mense pro principio [illegible]
[illegible] ordo computandi menses [illegible] ab isto mense primo vernali [illegible]
[illegible] Egyptiaci vel Babilonici. Et pari [illegible] Arabes [illegible]
[illegible] in primo mense [illegible] Hebreos [illegible]
[illegible] cum principio anni [illegible]

[illegible]
proprium [illegible]
sit plus [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
media [illegible]
[illegible] distere
[illegible]
et regula
[illegible]
[illegible]
[illegible] dicit
[illegible]
que sive [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] esse [illegible]
[illegible]
una parte
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
cum [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
itaque [illegible]
[illegible]
esse [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
posse esse
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

eum principium aut principium esse generationis Et ipsum generationis [illegible] aues foveri
[illegible] cum alii possent tenera rete exordia aut asperiores labores tolerare frigoris
aut torrentes estus immunem sustinere etc. Et insuper et penetrabilia operis p[illegible]
principium incepturum sicut [illegible] tabernaculis dei. Metrum [illegible]
sit [illegible] principium bonis [illegible] inceptoris sicut in [illegible] misericordie [illegible]
[illegible] deo placet quod facias Et cum ad [illegible] hominibus [illegible] maxime
[illegible] Et [illegible] que [illegible] applicatione Conveniens ergo
[illegible] principio [illegible] incipit [illegible] omnibus [illegible] acco-
moda [illegible] Et cum [illegible] tempore [illegible] mundi [illegible] possibile ubi
[illegible] de [illegible] ad [illegible] principale [illegible]
[illegible] tempore [illegible] accessit Deinde [illegible]
et regula [illegible] Et [illegible] artifex [illegible] de
[illegible] sicut vox [illegible] In principio [illegible]

[illegible]

que hic mundus factus est visibilis. Omnia namque creata et condita sunt visibilia et invisibilia. Sive tro-
ni sunt sive sedes, sive dominationes, sive principatus, sive potestates. Omnia inquit per ipsum et
in ipso creata sunt. Quod est in ipso creata sunt, nisi quia ipse est heres, presertim quod
a patre in ipsum transierit hereditas. Sicut pater dicit, postula a me et dabo tibi gentes
hereditatem tuam. Quae tamen hereditas a patre transivit in filium et in patrem redit a filio.
Egregie igitur apostolus et hoc loco filium dixit auctorem cum et maiestate sua continentem
omnia. Sed ad nos de patre ait, Quoniam ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia. Ex ipso primum
et origo esse [illegible] ex voluntate eius et potestate. Omnia enim ex voluntate eius et potestate
[illegible] unus deus pater, ex quo omnia. Etenim tamquam ex suo fecit, qui unde vellet fecit.
Per ipsum continuatio, in ipso finis. Vel ita, per ipsum continuatur, finitur et in ipso. Ex ipso
ergo materia, per ipsum operatio quae ligavit et constrinxit universa. In ipsum quia quidquid
vult omnia eius virtute manet ac consistit et finis eorum in dei voluntate remanet
et ex eius [illegible] repositum arbitrio. In principio itaque ut audivimus creavit deus caelum et terram
deus fecit. Tempus enim ab hoc inchoavit dum mundus, dies autem temporis portio, non primum.
In principio caelum fecit unde progenitura creaturis sit et causa, et terram fecit, in qua
esset creaturis substantia. Et hic enim duobus elementis omnium seriem designavit extremitatem.

Tempus creatum — Caelum — Terra — Baptismus

Caelo quidem theologia digniora attribuens. Terram vero sede in ceterarum loco constituens.
Et si quid aliud et medietate principalibus illis vicina posterius. Item constituit de aere
vel igne vel aqua dominus sit. Et tamen providentia [illegible] et intelligere primum quidem quia
in omnibus omnia sunt permixta. Sic quidem aqua et igne et [illegible] aerem terrae cohaerere cer-
tissimum est. Nam et ex ferro et lapidibus ignis per frictum solet excutiri. Atque [illegible]
[illegible] nascuntur. Et est [illegible] in [illegible] abstrusa et flumina corporalibus
[illegible] vel sit [illegible] ebrietas, devorat ea [illegible] quae facit custodita. Experti quoque
nimium [illegible] [illegible] indicavit [illegible]. Et caelum et aerem esse permixtum
ex eo [illegible] possumus, quod cum fuerit humecta tellus et temperiem solis acceperit, mox

pluvia fit

vapores exaltat largissimos. Deinde si nubes sede superiori loco caelo positum est, terra
vero habetur inferior. Ob hoc quia quae leviora sunt feruntur ad caelum. Quae autem graviora
sunt devehuntur ad terram. Contra autem sibi sit mixta et separata. Unde dictum est
nisi quia ille qui res distinctissimas propter [illegible] [illegible]. Etenim ea quae medium [illegible]
elementa locum amplexantur suo dispensavit arbitrio. Illo ergo quibus [illegible] de singulis [illegible]
[illegible] illa quae quae plenius [illegible] [illegible] ex his quae relata sunt debet adiutere,
Et certum igitur [illegible] et [illegible] singulari quae nisi [illegible] exposita sunt tamen nobis
satis [illegible] [illegible] ut multa [illegible] in [illegible] ex [illegible] deferenda

Caelum [illegible]

sunt [illegible] in terra omnibus quae ex pluvia possibile est. De quo vero et nulla penitus quo-
dicas [illegible] constituit caelum. Et super caelum quidem [illegible] [illegible] hic quo-
[illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de eo nobis [illegible] intelligi.

Caelum

Cum fecerunt caelum super humum [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] in caelo [illegible]
subsisterit. De [illegible] [illegible] et [illegible] ab eo deum [illegible] glorificatum dei. Igitur sta-
bilivit caelum ut [illegible]. Quae intra caeli ambitum [illegible] [illegible]. Et de
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut distinctionis [illegible] sit eius [illegible]. [illegible] [illegible] nobis co-
[illegible], [illegible] quod et [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Terra

et inferiora. Et tamen patet nobis [illegible] quae [illegible] terram videmus. Ad hoc solum
ut esset ordinata sunt in quibus rebus [illegible] completur. Itaque inquit ad nullum [illegible]
[illegible] singulas eius [illegible] [illegible] [illegible] volubis et [illegible]. Et enim differentiis eius
vigore, singularitate, gravitudine, densitate et [illegible] [illegible], quae [illegible] [illegible]
[illegible] habent. Nihil enim [illegible] quod tellurem [illegible]. Et ergo [illegible]
illud [illegible] [illegible] [illegible] quid sit [illegible]. Et [illegible] enim [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] distinctionis [illegible]. Sicut enim [illegible] dixit subesse fundamento
[illegible] [illegible] liquida et diffusa [illegible] [illegible] pondere subsistitur
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
non potuit liberum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse subdita. Nihilominus [illegible] [illegible] quod
eam super aquam [illegible] [illegible] stabilitam esse subditam. Nihilominus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
molestie, gravis et spissitudine super aquas [illegible]. Et ab infirmitate [illegible] [illegible]
[illegible] ponderis [illegible]. Et quod et [illegible] [illegible] fundamenta [illegible] sit [illegible] [illegible]

cu movend volubiliq[ue] filamc resistere vlq [illegible] fund[illegible] q[ui]ncet / Si n aut aliud q[uo]d dici
valid[illegible] esse c[ir]ca ind[illegible] q[uo]d t[er]ram [illegible] ad y[illegible] dep[re]nd[illegible] cogitare deb[illegible] illud e[st] ip[illegible]
sunt fundata repagulo q[uo]d [illegible] fluxu[illegible] [illegible] dicit[illegible] q[uo]d [illegible] / Sicut e[st] [illegible] s[ed] [illegible]
[illegible] potenti[illegible] oppone [illegible] aliud posse minime [illegible] distensa e[st] [illegible]
[illegible] / Et [illegible] infinitu[illegible] cogitatio[illegible] ducent[illegible] / Et ipso longius sermone progredi[illegible] tanto
magis [illegible] virtutes t[er]re stupendo compellim[ur] / Sicut [illegible] co[n]c[ep]ta sunt
valeat [illegible] / [illegible] inquit [illegible] depensionem [illegible] debet imp[illegible] [illegible] quod
[illegible] metaphysicalibus [illegible] Job videlicet obsistit / et interrogat s[upe]r
quod [illegible] infixe sunt / Si et [illegible] in [illegible] columnas
eius / [illegible] [illegible] columnas intellige / [illegible] aut [illegible] ad
[illegible] fundat[illegible] [illegible] aliud significat [illegible] orbem t[er]re [illegible]
[illegible] / [illegible] ad [illegible] contende[illegible] solet
pendula / et in [illegible] parte [illegible] non [illegible] minore s[ed]
[illegible] tellus [illegible] tanto [illegible] pondere libratam
in aere / [illegible] sup[er] [illegible] aquas [illegible]
[illegible] a [illegible] distende cogitatione [illegible] / Si continere [illegible]
creatoris omnia [illegible] qui fecit celum et t[er]ram in principio [illegible]
Ad cuius [illegible] intelligentiam [illegible] sancti doctores de productione [illegible] rerum
[illegible] et [illegible] in libris philosophorum / Et aliis locis [illegible] ad [illegible]
principales reducunt[ur] / [illegible] philosophi aliud theologi / [illegible] differentia [illegible] quod [illegible]
[illegible] in [illegible] adhuc [illegible] / Theologorum est
[illegible] Deum nullo [illegible] ponit differentiam / [illegible] ut [illegible]
Nazanzenus / Et Damascenus [illegible] Et Johannes [illegible] super Epistolam ad [illegible]
[illegible] longe an[te] alias creaturas / Alii aut[em] sancti et doctores [illegible]
[illegible] esse producta / Et isti differunt / [illegible] angeli [illegible] principales [illegible]
sunt [illegible] distinctis sunt productis ut celum empireum ad [illegible] / Et [illegible]
et [illegible] ornatu / Et inter elementa corpora inferiora s[cilicet] ignem aerem aquam t[er]ram
[illegible] principales [illegible] in [illegible] elementis [illegible] in [illegible]
[illegible] aut [illegible] [illegible] in [illegible] cognitione an[illegible]
[illegible] / [illegible] aut [illegible] ad [illegible] Et [illegible] / Et [illegible] monet[illegible]
[illegible] ut patet [illegible] ad [illegible] / Et [illegible] ab Hugone de Sancto Victore
[illegible] / Albertus in [illegible] / Alii aut[em] [illegible] doctores et sancti [illegible]
et [illegible] / Alii aut[em] [illegible] [illegible] Quia [illegible] videtur
creationem rerum factam [illegible] [illegible]
Moyses legislator / [illegible] differunt / Quia [illegible] opinio [illegible] celum s[cilicet] empireum
[illegible] in quo est [illegible] modum [illegible] / Et [illegible] et celo [illegible]
[illegible] omnia corpora celestia super speram ignis [illegible] ad [illegible] et [illegible]
ad formas [illegible] distincte [illegible] inter elementa [illegible] / [illegible] ad [illegible]
[illegible] et [illegible] postea distincta et ornata / [illegible] opinionis [illegible]
[illegible] [illegible] / Et alia [illegible] / Alia [illegible]
[illegible] forma [illegible] / Et tota [illegible]
celum empireum ad [illegible] forme [illegible] forma distincta [illegible]
[illegible] in [illegible] massa informi [illegible] in potentia existentem ad alias formas
/ Et habente formam [illegible] in se continet indistincte adinvicem agentes et
[illegible] ad formas elementorum actuales in se continet [illegible] respectu forme elementum
[illegible] / Si [illegible] dispositionem [illegible] dispositionem [illegible]
et corporis celestis [illegible] dispositionem [illegible] massa tantum [illegible] in se distinctionem
[illegible] respectu [illegible] formarum / [illegible] massa [illegible] in aliqua sui parte magis erat apta et disposita
[illegible] habuisse [illegible] in alia [illegible] in exteriori parte aptior erat ad recipiendum formam
ad recipiendum [illegible] formam [illegible] / Et in eius medietate magis dispositio
corporis celestis [illegible] ex toto eius [illegible] in [illegible] / In principio [illegible] forma [illegible]
ad formam t[er]re / Et in [illegible] in [illegible] eius partibus [illegible] disposita [illegible] ad [illegible] et
[illegible] / Sed [illegible] in [illegible] partibus [illegible]
[illegible] opinio [illegible] celum empireum [illegible] [illegible] [illegible]
forma [illegible] / Et [illegible] in [illegible] [illegible] aque [illegible]
informe [illegible] nec [illegible] existens formam distinctam habuit / Sed [illegible] in [illegible]
ad [illegible]

~~et~~ dispositiva fuit ad omnes. Et ecce intra tam nobilem presuppositionem sive predestinacionem et in presentibus ad hanc quidam accomodabo [illegible] nimia vel dei obscuritate huius passus sacre scripture, incipiendo a capite biblie scilicet a primo genesis usque ad finem primi capituli. Et illa obscuritas vel [illegible] tradicionibus patet apparet ex variis et multiplicibus opinionibus et exponentibus tam illis doctores hebreorum quam catholicorum qui ista prima genesis solent [illegible]. Unde dicunt quidam, illud beati Augustini dictum in primo libro super genesim capitulo 2o. In libris omnibus sanctis oportet intueri, quae ibi eterna intimentur, quae facta narrentur, quae futura [illegible] pronuncientur, et que agenda precipiantur sive moneantur. Ideo tamen illud verbum In principio creavit deus celum et terram sicut totius sacre scripture exordium ipsum est maiori modo exponendum. Primo

Primo secundum sensum hystoricum. Et per celum intelligitur celum empireum. Et terra prima materia primo [illegible] sive capacitate continua. Et ista expositio sumitur a beato Augustino 12 libro confessionum [illegible] appellatur terra. Et celum intelligit empireum. Et secundum dicunt est creatum cum [illegible] et [illegible] [illegible]. Quod celo empireo et angelica natura loquitur [illegible] [illegible] 66 capitulo 9. Celum sedes mea est et terra scabellum pedum meorum. Celum namque empireum [illegible] [illegible] in eo deus et [illegible] [illegible] requiescit. Et hec terra dicitur scabellum pedum eius, quia ultra [illegible] [illegible] [illegible] vestigium est [illegible].

Secundo secundum sensum tropologicum sive moralem exponitur ille passus In principio creavit deus celum et terram, id est noticia utriusque testamenti. Noticia novi testamenti sive doctrina dicitur esse celum, quia promittit celestia. Noticia vero veteris testamenti dicitur esse terra, quia promittit terrena secundum quod patet [illegible] in [illegible] [illegible] de morte [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] precepta [illegible] [illegible] celorum et [illegible] [illegible] [illegible] regnum terrenum.

Tertio exponitur secundum sensum allegoricum. Et per celum et terram intelligitur creatura spiritualis et corporalis et [illegible]. In principio quod deus creavit [illegible] [illegible] [illegible] spiritualem et corporalem. Et exponitur beatus Augustinus super genesim ad litteram spiritualis creatura [illegible] [illegible] nomine celi, corporalis vero terre. Et [illegible] [illegible] et exponitur dicitur in psalmo 148 laudate illum celi et terra [illegible] [illegible] [illegible] ad laudandum quod allegorice.

Quarto exponitur secundum sensum anagogicum [illegible] a primo sunt [illegible] [illegible] ad laudandum deum [illegible] [illegible] dicitur esse celeste [illegible] terrestris. Et secundum [illegible] In principio creavit deus [illegible] angelicam et [illegible], quia [illegible] angelos electos et reprobos simul [illegible]. [illegible] vero distinguit quod electos a reprobis separavit, secundum [illegible] Augustinum in libro super genesim. Et [illegible] distinccio facta est per duos [illegible] [illegible] [illegible] dicitur apocalipsis 21 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. De terrestri vero et reproba dicitur ysaie 14 [illegible] [illegible] que te [illegible] [illegible] [illegible] a te in terra [illegible]. Et secundum beatum Augustinum de doctrina christiana In exposicione scripturarum non est recedendum a littera et [illegible] [illegible] nisi ubi non potest littera teneri. Ideo ista prima expositio scilicet litteralis sive [illegible] [illegible] diligencia et [illegible]. Et tamen alias sensus [illegible] non [illegible] [illegible] poterit ipsos [illegible] [illegible] [illegible] ad litteram applicare. Ex hiis verbis posset [illegible] expositionem [illegible] [illegible] et intelligentie [illegible]. Et secundum [illegible] [illegible] opiniones [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] ut infra [illegible] [illegible] exponam. [illegible] et [illegible] [illegible] debeam restringere omnes alias expositiones illius passus [illegible] ad tres famosiores et solemniores [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potuit referri [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ge. [illegible] [illegible] [illegible] 2m [illegible] et [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] omnes angeli, omnia corpora celestia, omnia corpora elementaria, omnes species animalium, [illegible] in aliquibus vel in aliquo suo [illegible] et [illegible] [illegible] fuerunt simul et in [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] tempore [illegible] illud [illegible] xviii [illegible] [illegible] in eternum [illegible] omnia simul. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intelligere velle Augustinum et alii doctores [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] de [illegible] [illegible] que non fuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] solo [illegible] [illegible] [illegible] elementis [illegible]. Et [illegible] quod [illegible] scriptura refert facta a deo [illegible] [illegible] dierum simul in principio temporis fuit facta et creata, non solum in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliqua forma [illegible] et [illegible] [illegible] specifica ut [illegible] visum est et infra dicetur. Tunc igitur dies [illegible] [illegible] fit [illegible] et [illegible] [illegible] scriptura ponit, non sunt accipienda secundum [illegible] vel ordinem temporis, sed secundum [illegible] [illegible] vel [illegible] in angelico intellectu [illegible] [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] corporalis. [illegible] secundum Augustinum scriptura [illegible] exponitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] In principio creavit deus celum ~~[illegible]~~

ii prima

Celum quod dicimus [illegible] empireum

et omnia [illegible] [illegible] [illegible] in omnibus [illegible] et [illegible] [illegible] distinguitur

non ibi

De prima expositione magistrali

Ista est opinio beati Augustini et expositio [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]

Sex dies in littera

ex spiritualem naturam quam creature corporalis, que intelligitur nomine terre aque et abyssi tenebrose [illegible]
[illegible] celum sit altius quam terra, solidius aqua, pulchrius abysso tenebrosa. Tanto natura
spiritualis corporali altior in gradu, solidior in statu, pulcrior in ornatu. Et dicitur
natura [illegible] prior naturaliter intelligentia informis quam formata. Informi-
tas [illegible] in matre [illegible] angelorum in ordine ad lucem, et si non tempore, tamen natura precedit statum for-
mationis. Ideo scriptura primo exprimit creationem nature spiritualis ad huc informis sub nomine celi
[illegible]. Ideo scriptura [illegible] per gradum [illegible] intelligit per formationem lucis [illegible] primo die [illegible]
[illegible] formationis [illegible] informis quam formata, sed solum natura [illegible] exprimit creationem
Non [illegible] tempore [illegible] informis sub nomine terre aque et abyssi tenebrose [illegible]
nature corporalis. Ad huc informis [illegible] die. Per firmamentum [illegible] firmamentum in medio aquarum [illegible]
[illegible] celo empireo usque ad [illegible]
[illegible] formatio corporum celestium [illegible]
[illegible] solum firmamentum [illegible]
[illegible] per congregationem aquarum [illegible]
[illegible] intelligit [illegible] formarum elementorum in materia
[illegible]

[illegible]

Cognitio angelica duplex.

[illegible]

[illegible] in speculo a priori [illegible]

[illegible]

In [illegible]

[illegible]

Hec autem due expositiones famose sunt que iste videntur repugnare. Et quia ille expositiones fundantur super traditione philosophorum de materia primordiali rerum corporalium, generabilium et corruptibilium, ideo oportet addere de hoc aliquid premitti propter eos qui non audiverunt sufficienter naturalem philosophiam. Est ergo notandum quod Aristoteles et alii peripatetici philosophi sunt de [illegible] generationibus et corruptionibus rerum naturalium asserverunt, et [illegible] quod [illegible] fides de supernis data [illegible] naturales rerum transmutationes, generationes, corruptiones et [illegible]. Et posuerunt illi philosophi duas substantias totales, scilicet generabiles et corruptibiles, [illegible] in quandam substantiam simplicem scilicet materiam pure passivam seu potentialem [illegible] incorporalem [illegible] omnibus talibus. Et ideo quandam substantiam materialem, quedam alie substantie actuales que forme dicuntur componunt substantias tales. Et vocant ille forme substantiales a quibus sumitur esse rei composite et nomen specificum, et cuius per operationes [illegible] in [illegible] et [illegible] forme et illa substantia materialis suscepit. Et [illegible] forme [illegible] cum substantia composita componunt. Et dicunt forme accidentales ut sunt albedo, caliditas, frigiditas [illegible] philosophiam peripateticam [illegible] in tribus [illegible]. In hoc quod ponit formas [illegible] cum aliqua [illegible] substantia, ut [illegible] de compositione hominis ex [illegible] [illegible]. Secundo in hoc quod ponit accidentales formas [illegible] distinctas a substantiis, ut [illegible] separatas. Tertio in hoc quod ponit [illegible] in omnibus generabilibus et corruptibilibus, quod [illegible] doctores catholici super [illegible] qui in exponendo [illegible] hanc [illegible] supponunt. Exponunt enim illud Terra erat inanis, vel illud Tenebre erant super faciem abyssi [illegible] dicunt Deum primo produxisse quandam [illegible] [illegible] accidentis formas, in diversas res [illegible] distinxit, in quo philosophi [illegible] [illegible] ad positiones tales [illegible] substantie [illegible] rebus, quod [illegible] pure passivum. Sed Deus [illegible] pure activus et purus actus.

Consequenter [illegible] intellectum litere notare oportet quod catholici doctores de illa materia diversimode opinati sunt. Sed [illegible] materia talis modo [illegible] rerum corporalium tres sunt opiniones. [illegible] de substantia orbis quod in corporibus celestibus non est materia [illegible] substantie composite. Sed [illegible] materia [illegible] dicta que est [illegible] in potentia et in quandam [illegible] ad [illegible] formis corporalibus. Et [illegible] possibilitas [illegible] de forma substantiali in formam substantialem [illegible]. Talis autem transmutatio in corporibus celestibus [illegible] forma [illegible] incorruptibilia sunt [illegible] omnes philosophi in corporibus celestibus [illegible] esse materiam [illegible] longe accipiendo [illegible] accipitur pro materia. [illegible] corpora celestia sunt simpliciora quam [illegible] elementa [illegible] intelligibilibus.

Alii autem dicunt quod in corporibus celestibus est materia que est pars substantie composite. [illegible] corpora celestia essent forme actu intelligibiles [illegible] a materia separate. [illegible] forma substantiale [illegible] quod materia corporum celestium est alterius rationis quam materia elementorum et mixtorum. [illegible] in potentia ad formam [illegible] et [illegible] in potentia formas substantiales [illegible] est de aliis corporibus celestibus [illegible] quod corpora celestia sunt incorruptibilia. [illegible] elementorum et corporum mixtorum est in potentia ad plures formas que non possunt simul esse in materia. Et ideo quando est sub una forma est adhuc in potentia ad aliam [illegible] predicta corpora sunt corruptibilia [illegible] physice.

Alii vero de tertia opinione dicunt quod in corporibus celestibus est materia et quod est materia eiusdem rationis cum materia generabilium et corruptibilium. [illegible] materia [illegible] per suam [illegible] compositio cum forma [illegible] in genere [illegible] est pars compositi. Et ideo nisi pura potentia. Cum igitur actus sit qui distinguit, et per [illegible] nulla posset esse distinctio [illegible] de eius ratione aliquis actus. Ideo videtur [illegible] aliquid unde [illegible] materia posset distingui ab alia [illegible] simpliciter eiusdem rationis in corporibus celestibus et corruptibilibus. Est ergo [illegible]

Est ergo in celo materia prima denudata a materia que est in potentia ad esse. Et illa materia celestis est omnino
remota cum materia istorum inferiorum, ista quia illa est sine formis et ista similiter, ista ab illa
non distingueretur. Et quod sic supponitur quod iste due materie sint denudate a formis substantialibus
et sint due et distinguantur, aut ergo ista habet plus de entitate quam illa, aut minus. Si
plus, tunc non erit materia prima, quia materia prima tenet infimum gradum in genere entis. Et est
materia prima esse [illegible] angelus. Si habet minus, tunc non erit materia prima. Non enim
illa materia potest habere plus de entitate quam ista, nisi plus haberet de actualitate formali et esset
ens valde minoris entitatis simul ab actu. Non erit ergo illa materia [illegible] materia
Item materia est sine natura et quantitate [illegible] rerum actualitatis [illegible] materia
prima [illegible] quod necesse [illegible] non habet aliquam rerum entitatis actualis
Vel si ista materia habet minus de entitate quam illa, et illa est prima, et materia est esse nichil
[illegible] ergo si ista habet minus de entitate erit nichil
Item [illegible] ambe iste materie [illegible] celestis [illegible] inferiorum sunt equales in entitate. Cum
equalia [illegible] non erunt due materie [illegible] materie [illegible]
corpora superiora et inferiora [illegible]
Et hic dico [illegible] in celo nulla est privatio [illegible] forme celi, nulla alia forma appe-
tatur. Illa forma [illegible] omnes appetitus quos possit habere materia [illegible] appe-
titus [illegible] materia celi nullam habet privationem. [illegible] privatio est annexa
materie [illegible] et est materia [illegible] est privatio ei annexa [illegible] materia que
est [illegible] potentia esset in celo ut dicis [illegible] in celo privatio esset. Et [illegible] est privatio illud
est corruptibile ut apparet per philosophos. Ergo celum erit corruptibile. [illegible] privatio [illegible] annexa
materie [illegible] non absolute [illegible] in ordine ad formam. Et [illegible] adveniente forma
recedit privatio. [illegible] privatio absolute [illegible] annexa materie [illegible] adveniente
forma [illegible] absolute [illegible] non [illegible]
[illegible] materia celi esset denudata a forma celi, diceret privationem
in ordine ad illam formam, vel in ordine ad [illegible] aliam formam [illegible] materia
[illegible] respectu [illegible] formam vel [illegible] Et [illegible]
[illegible] in ordine ad formam [illegible] vel in ordine ad formam illam [illegible]
[illegible] forme. Et [illegible] est materie [illegible]
[illegible] per formam [illegible]
et [illegible] ad [illegible] formam. Ergo adveniente forma [illegible] privatio in materia. Et
[illegible] privatio adveniente [illegible] forma [illegible] omnes formas [illegible]
forma celi [illegible] et celi [illegible] formas vel [illegible]
ut omnes formas [illegible] omnes forme [illegible]
[illegible] omnes forme [illegible] formam [illegible]
[illegible] de potentia materie [illegible] celi vel [illegible] ut [illegible]
illa [illegible] materia [illegible] celi [illegible] de potentia materie
ergo forma celi [illegible] omnes formas [illegible] quod est in [illegible]
est in eo modo [illegible]. [illegible] ut aliqui dicunt quod ille due materie [illegible]
[illegible] ab omni forma distinguuntur per respectum ad formam aliam et aliam [illegible]
formam celestem [illegible] distinguitur ista ab illa. Ergo [illegible] ista materia [illegible] illa et [illegible]
[illegible] quia illa respicit formam celi et illa formam [illegible]
inferiorem [illegible] esse privationem et potentiam [illegible]
[illegible] alia ut [illegible] in [illegible] assignari [illegible] due materie [illegible] solum [illegible]
distinguuntur per respectum ad extra, sed non per respectum ad intra, sed materia [illegible] absoluta [illegible] prima
[illegible] res absoluta distinguitur ab alia re absoluta per aliquid intra [illegible] ille
due res absolute, ~~[illegible]~~ non essent due res absolute [illegible] est
dare in istis duabus materiis denudatis a suis formis substantialibus [illegible] distinctio
est [illegible]. Et ideo [illegible] distinguuntur [illegible] principalibus actum. Et ideo [illegible]
[illegible] ille due materie [illegible] distinguerentur [illegible] in suis [illegible]
[illegible] actum [illegible] in actibus, ut si [illegible] potentia distinguitur ab actu
distinguatur, [illegible] actus distinguitur a potentia. Et ideo [illegible] distinguuntur [illegible]
[illegible] actum [illegible] in [illegible] in [illegible] ratio [illegible]
solum est in potentia [illegible] Et [illegible] de se est [illegible] et [illegible] de se

forme corporeitatis

solum est in potentia ad unam formam corporeitatis. Sed quod sit in potentia ad hanc vel ad illam distincte, hoc est ex quibusdam dispositionibus superadditis, id est ex quibusdam qualitatibus in materia derelictis ex contrarietate formarum. Contrarietatibus igitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inclinatio materie ad formam. Et quia signa sunt apta nata fieri [illegible] [illegible], ideo sola forma cum alia contrarie [illegible] privationibus aliarum formarum [illegible] [illegible] in materia. Sunt autem forme celi a formis generabilium [illegible] et opposite, quod hoc ex parte materie. Ideo illa forma celi nulla potest esse inclinatio [illegible] materie celi ad aliam formam. Et ergo [illegible] celi hoc appetitu privatur, nullam habet [illegible] per privationem. Si sic arguitur: Si in celo esset materia et [illegible], et illa esset eiusdem rationis cum materia istorum inferiorum, quia utrobique una est materia cum habentur eadem [illegible] de generatione. Et quia ista sunt transmutabilia ad invicem quorum est eadem materia, ut patet in [illegible] libro, ergo celum posset in ista inferiora transmutari et econverso, et ipsum celum esset corruptibile. Dicendum ad hanc instantiam quod [illegible] materia non est causa transmutationis. Ista multi ponunt quod in celo est materia [illegible] [illegible] [illegible] ab ista [illegible]. Sed quod una sit in omnibus celis et [illegible] rationis. Et tamen non ponunt corpora celestia in se invicem transmutabilia, [illegible] quod materia non est causa transmutationis. Sed privatio materie annexa est causa transmutationis et est causa recessus materie a forma sub qua actu est, et est causa accessus materie ad formam qua privatur. Similiter quod materia non potest dicere causa transmutationis nisi [illegible] materia [illegible] est [illegible] privationi. Cum igitur privatio non sit in celo, nec celum erit transmutabile in ista corpora inferiora nec ista inferiora in corpora celestia, sicut licet habeant eadem corpora [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]. Non tamen habent eandem [illegible] [illegible] [illegible] ipsa materia [illegible] non habet.

privatio est causa transmutationis

Tertia [illegible] iam tetigi materia est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod nichil potest cogitari [illegible] [illegible] in corporibus celestibus est materia alterius rationis quam in elementis, sed [illegible] materia [illegible] nobilior. Cum [illegible] non potest esse [illegible] nobilior [illegible]. Et ergo magis recedit a nichilo et per [illegible] [illegible] [illegible] materie [illegible] [illegible] forme seu entis actualis [illegible] [illegible] in corporibus celestibus est materia [illegible] rationis. Et tamen corpora celestia sunt incorruptibilia, [illegible] [illegible] corruptibilia. [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] agere et pati ad invicem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt contrarie [illegible] [illegible]. Et ideo elementa et mixta quorum forme substantiales habent connexas contrarias qualitates [illegible] actuales et passivas, agere et pati ad invicem possunt [illegible] [illegible] [illegible] ablationem [illegible]. Ideo sunt transmutabilia, generabilia et corruptibilia. Forme autem substantiales corporum celestium non habent annexas tales qualitates activas et passivas [illegible] [illegible] [illegible] materia [illegible] [illegible]. Et [illegible] in [illegible] [illegible] passio [illegible] [illegible] quod [illegible] ab ipsa substantiali esse. Et [illegible] [illegible] corpora celestia [illegible] [illegible] licet habeant [illegible] eiusdem rationis cum corporibus corruptibilibus. Et ita in istis [illegible] corpora celestia non est [illegible] [illegible] ad invicem. Cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad invicem [illegible]. Ipse [illegible] [illegible] potest esse [illegible] substantialis forma [illegible] annexas qualitates [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] alterius forme substantialis [illegible] in eadem materia. Sed forma substantialis ignis habet qualitates annexas caliditatem et siccitatem. Et forma substantialis aque habet annexas frigiditatem et humiditatem, que sunt causa generationis et corruptionis [illegible] [illegible] [illegible]. Non [illegible] [illegible] aqua [illegible] [illegible] corruptibilis, quod est composita ex materia et forma. Nec [illegible] quod forma [illegible] requirit certam dispositionem qualitatum in materia, ut forma substantialis aque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] substantiale esse componentis quod est aqua. Sed [illegible] aqua est [illegible] complexionis [illegible] illa qualitatum dispositio et complexio. [illegible] [illegible] forma requirit in materia [illegible] qualitates [illegible] aliis corporibus quam aque [illegible] [illegible] [illegible] applicari posset. Et ergo [illegible] [illegible] quod celum compositum sit ex materia et ex forma. Ex forma [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in materia [illegible] complexionis. Non sequitur [illegible] quod celum sit corruptibile [illegible] sit esse, quod illa complexio non [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] applicari non posset [illegible]. Et hec dicta [illegible] opinionibus [illegible] celestia corpora [illegible] ad habere [illegible] [illegible] et illius rationis, vel non habere [illegible]. [illegible] [illegible] autem harum opinionum [illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Nec [illegible] [illegible] [illegible] adhuc inducere. Sed [illegible] [illegible] est huius opinionibus [illegible] licet [illegible] [illegible] unum sunt [illegible] [illegible] nec illius opinionis [illegible]. [illegible] ergo [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] tetigi quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ut corpora celestia [illegible] et elementa per opus creationis. A [illegible] [illegible] [illegible] in formis suis substantialibus [illegible] in suis speciebus

Licet in corporibus celestibus sit materia eiusdem rationis cum materia istorum inferiorum, non tamen celum est corruptibile vel transmutabile in ista corpora inferiora nec econverso.

Et [illegible] celum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inferiora [illegible] [illegible] [illegible] opinionibus [illegible] de materia prima [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de materia celi et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]

i. opus

specialibus distinctis. Et quantum ad distinctionem seu formationem tribus diebus sequentibus. Et ceterum opus ornatus corporum celestium quod fecit quarta die utique quantum ad qualitates et virtutes accidentales super additas ut videbitur magis in particulari prosequendo istius expositionis. Et patet quod ista expositio secundum dictas primas opiniones de materia media sive deinde convenit supra positis. Illi enim qui dicunt quod in corporibus celestibus non est materia non possunt dicere quod materia aliqua corporalis fuit primo producta sub una forma [illegible] et postea secundum suas diversas partes per formas speciales specifice distincta. Cum si [illegible] in corporibus celestibus non sit eadem. Et ideo oportet illos dicere quod omnia corpora celestia in principio fuerunt producta [illegible] sub formis specialibus distinctis. Et qualiter [illegible] ut patet [illegible] in suis formis specialibus [illegible] de elementis [illegible] ad [illegible] simul fuit producere. Licet non in una natura [illegible] de elementis ad terra [illegible] de materia [illegible] descriptis celestibus in quibus non ponunt materiam. Sed modo [illegible] illi qui tenent opinionem secundam de materia [illegible]. Cum si materia est eadem [illegible] solum in potentia ad formam specialem [illegible] non potest dici quod materia corporis celestis et elementorum fuit primo producta sub una forma generali et post ea per formas speciales distinctas per formas specificas solum et [illegible] corporalium celestium. Cum [illegible] ad [illegible] ad unam formam sed ad plures. Item [illegible] et [illegible] qui tenet Strabus et Beda et aliqui alii doctores quod materia corporum celestium et elementorum [illegible] simul producta est sub una forma [illegible] ut forte corporeitatis et diebus [illegible] secundum diversas suas partes per formas specificas tam celestes quam elementales [illegible] sit distincta.

Hic igitur [illegible] expositione [illegible] ad opus quarte diei primo simul cum [illegible] et secundum opiniones de natura corporum celestium. Et [illegible] passus ex [illegible] et secundum tertiam opinionem, quae ponit corpora celestia et elementaria [illegible] materia [illegible]. Et secundum quam Strabus et Beda exponunt [illegible] Et intendo [illegible] modo procedere. Dico igitur [illegible] ad primam particulam divisionis [illegible] in illa describitur opus creationis. In principio. Et describitur [illegible] die [illegible] expositionem [illegible] non accipit durationem, [illegible] Et [illegible] secundum [illegible] verba. Dicit ergo Moyses In principio creavit Deus celum et terram. Terra autem erat inanis et vacua, et tenebre erant super faciem abyssi et spiritus [illegible]

In principio, id est temporis vel durationis [illegible] creavit Deus [illegible] per [illegible] secundum Augustinum [illegible] tota simul. [illegible] de nichilo produxit vel fecit [illegible] Et celum, id est corpora celestia [illegible] distincta licet adhuc [illegible] aliquibus proprietatibus accidentalibus [illegible] et terram [illegible] in [illegible] suo [illegible] forma speciali [illegible] et aliquibus [illegible] formam specialem [illegible] et [illegible] imperfecti et [illegible] complexionis. Et similiter [illegible] licet sit speciali in sua specie [illegible] adhuc non [illegible] organizatio [illegible] Et ita [illegible] secundum [illegible] opinionem et expositionem de originali [illegible] celi et elementorum.

[illegible] quod dicit Deus creavit, id est de nichilo fecit celum et terram. [illegible] Et hec tria differunt:

Creare, facere et generare — Creare est de nichilo producere, opus quod [illegible] Deus [illegible]; Facere de alia materia, opus factionis [illegible]; Generare vero de materia propria, opus [illegible] solus [illegible] creavit.

Hoc enim est infinite potentie [illegible]. Et in hoc [illegible] errorem [illegible] Platonis, Aristotelis, Epicuri et [illegible] aliorum plura principia [illegible] sine initio, id est eterna scilicet Deum [illegible] et [illegible] incorrupta et increata [illegible] exemplar [illegible] materie [illegible] ad exemplar. Hoc [illegible] de materia [illegible] ad [illegible] corruptibilem [illegible] dicit [illegible] principia

Quod [illegible] et multi alii [illegible] aliquid fieri [illegible] factor [illegible] artifex [illegible] de nichilo [illegible] aliquid fieri [illegible] creator opifex [illegible] aliquid de nichilo fieri [illegible] infinita [illegible] potentia creantis est infinita [illegible] potentia [illegible] potestate sine virtute infinite. [illegible] infinite [illegible]. Et in hoc Moyses excludit errorem [illegible]

basilius de [illegible] [illegible] distinctiones [illegible] principio [illegible] intelligibilis [illegible] creatura [illegible]

Strabus
Beda

[illegible] die [illegible] intelligit [illegible]

[illegible] in capite [illegible] exameron.

ponderet materiam et [illegible] sive formam. Est tamen cum [illegible] quod operatorem dicitur. Cum [illegible] competeret efficere quod ad dicendum [illegible] [illegible] igitur [illegible] ut eternitatem
operis cum [illegible] [illegible] contraria [illegible] ut [illegible] deum esse dicent ut [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] unde deos esse
[illegible] [illegible] mundum non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Nam pictagoras [illegible]
[illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de philosophis
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] usurpatur dicere
[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] asserunt [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] testificatur. [illegible] [illegible] duo posuit [illegible] [illegible] et athomos
[illegible] in [illegible] quosdam [illegible] alias in [illegible] alias [illegible] alias aera alias igneum
esse [illegible]. Inter has dissensiones [illegible] que [illegible] esse veri estimatione cum [illegible]
[illegible] esse dixit [illegible] et mens [illegible] [illegible] ut putat in esse videtur. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] figura sit [illegible]. Nec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
possit aut [illegible] comprehendi. [illegible] [illegible] estimatoe volubile [illegible] ardentem [illegible]
[illegible] [illegible] sine sensu [illegible] [illegible] intelligi [illegible] [illegible] suo motu feratur.
Unde [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] reprehensione
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] In principio fecit deus celum et terram [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] comprehendens ut [illegible] deus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Nominat autem [illegible] aquas et abyssum tenebrosum per
quod intelligit aquam et aerem. De igne autem non facit mentionem quia [illegible] [illegible] non [illegible]
Hic statim incidunt questiones dubitatoes
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicuntur [illegible] [illegible] [illegible] forma [illegible] [illegible] [illegible]
informis. Dico [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quia non habet formam [illegible] quia [illegible] [illegible]
[illegible] chaos. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] informis [illegible] [illegible] [illegible] modis. Unde [illegible] [illegible]
[illegible] informis [illegible] [illegible] modorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] designetur. [illegible] queritur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aut non sunt.
Ad primum arguitur. A perfecto agente perfectum opus [illegible] a perfectissimo perfectissimum. Sed [illegible] informis
[illegible] [illegible] [illegible] forma [illegible] [illegible] [illegible] ergo non est perfectum opus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sit opus perfectissimi agentis scilicet dei ergo [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] forma. [illegible] [illegible] quod intelligi [illegible] [illegible] aliquid sit non [illegible] [illegible]
[illegible] forma. Nec [illegible] [illegible] [illegible] forma in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ergo nec deus qui est summe agens creat rem corporalem [illegible] sine [illegible] informis.
In [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de non esse ad esse. Cum [illegible] [illegible] [illegible] de potentia
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sed in operibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] conditio [illegible] dicitur.
Fiat lux et facta est lux et [illegible] de aliis ergo [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ergo [illegible]
de non esse in esse aliquod [illegible]. Ut [illegible] de non esse [illegible] in posse esse [illegible]
de posse esse in esse actu quod esse est per formam [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ergo in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] capax est omnium formarum [illegible] [illegible] a potentia
[illegible] videtur esse conditio [illegible] ut capax omnium formarum.
Ad hoc dubium [illegible] Allexander de hall [illegible] [illegible] summe [illegible] Secundum [illegible] [illegible]
Augustinum [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] forma [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] esse in [illegible] [illegible] et formis. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et aliorum [illegible]
quod [illegible] [illegible] in [illegible] materie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] facta sunt [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sol et luna [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible]. Augustinus [illegible] in [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] postea formarentur [illegible] formata sunt. Item
Augustinus [illegible] [illegible] [illegible] exponit istud [illegible] In principio creavit deus celum et terram [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corporali [illegible] [illegible] [illegible] celum et terram [illegible] [illegible]
[illegible] distincta et formata [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] ergo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] intelligi posset [illegible] de non esse [illegible] [illegible] posse esse. Et [illegible] de posse [illegible] esse
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] forma [illegible] [illegible] et [illegible] ut
[illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ad aliud [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Marginalia (left): [illegible] athomos N; [illegible]; [illegible] quod [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ([illegible]); Augustinus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] forma [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Marginalia (right): [illegible] in [illegible]; Vide [illegible] [illegible]; Allexander de hall

[illegible]

dicitur celum et terra quibus [illegible] | Et sic loquitur eo distinguit celum et terram quia ad celum pertinet
a terra et ab ipsis que circa perdurant | Si vero dicitur materia in qua est formatio
indistinctio angelorum distinguuntur [illegible] hic quibus materia poterat esse celi superioris et
celi quod dicitur firmamentum et celorum inferiorum secundum distinctionem stabilem | Et si hic ad
ea obiciatur quod sit una materia omnium corporum [illegible] quod dicitur una materia plurium susceptiva
formarum | Ad aliud [illegible] quando dicitur in materia est potentia receptiva plurium
formarum et vestigium dei [illegible] per formas plurium etc. | Et licet materia sit vestigium
divine potentie [illegible] multiplicem impressionem et diminutionem | divina potentia una est
ad omnes formas fiendas | Materia vero divisa ut una sit ad formas corporales et ad formas
elementares | alia ad formas corporum supercelestium et ideo dicitur sub duplici nomine celum et terra

Materia prima duo

Item divina potentia est activa | potentia vero materie est receptiva | Item in deo idem est potentia et
essentia | materia vero non est [illegible] | Ergo materia est vestigium [illegible]
non est vestigium nisi in parte [illegible] / Item queritur quare non dicitur
In principio creavit deus celum et terram utraque informis sed unam informem scilicet terram et
alteram formatam scilicet celum | Et dicendum quod secundum Augustinum in libro de civitate dei [illegible] quando
creata intelliguntur cum celum dicit celum | Et tenendum est quod celum empireum creatum sit cum
forma sua quia statim angelis est repletum | Nichilominus tamen potest dici informe respectu eius
quod acceptat formam [illegible] et ita de aliis | Item [illegible] dicit terra vacua et
inanis Celum autem [illegible] dicitur [illegible] etc. | Terra enim sic [illegible] hic ut
sunt aliqua ex illa non tamen habuit | Nec tamen est [illegible] que est [illegible]
formarum | Celum autem [illegible] licet per ornatum sit non tamen dicitur esse vacuum vel aliorum
ex ipso [illegible] | Et ideo non dicitur de celo sicut de terra | Vel potest dici quod cum dicitur In principio creavit
deus celum et terram | per celum et terram [illegible] materia informis ex qua facta sunt celum et terra et
quecumque in eis | Vel [illegible] angelos cum [illegible] | per materiam factam confusam et
informem | unde omnia fierent que distincta atque formata sunt quam credo a grecis
chaos appellari | Unde in alio loco legitur [illegible] invenies dictum in laudibus dei qui
fecisti mundum de materia informi | Et alii codices habent de materia invisa sicut ponitur
in libro [illegible] | Et non dissone creditur deum de nichilo ea fecisse | quamvis enim sint omnia
formata de quibus materia facta sunt | Et ipsa tamen materia de nichilo est facta

designatur

Item infra | Informis ergo illa materia quam de nichilo deus fecit appellata est primo celum
et terra | non quia iam hoc erat sed quia hoc esse poterat | Et celum postea legitur factum
Sicut si semen arboris considerantes ibi dicimus esse radices et robur et ramos ac
fructus atque folia | Non quia iam sint sed quia inde futura sunt | Sic dictum est
In principio fecit deus celum et terram quasi semen celi et terre cum in confuso adhuc esset celi et
terre materia | Sed quia certum erat inde futurum esse celum et terram Iam et ipsa materia celum et terra
appellata est | Item infra Hanc autem informem materiam quam terram invisibilem voluit appellare [illegible]
[illegible] elementa unde terra videtur minus speciosa quam cetera | invisibilem autem
dicit propter obscuritatem et incompositam propter informitatem [illegible] eandem materiam
aquam appellat super quam ferebatur spiritus dei sicut superfertur rebus fabricandis voluntas
artificis | Terra vero [illegible] absurde aqua dicta est ista materia quia omnia que in terra
nascuntur sive animalia sive arbores sive herbe et si qua similia ab humore incipiunt
formari atque nutriri | Hec ergo omnia sunt celum et terra | terra invisibilis et incomposita | sive
[illegible] et abyssus cum tenebris sive aqua super quam spiritus dei ferebatur nomina sunt
informis materie | ut rem ignotam notis vocabulis insinuaret | Dicta est ergo celum et terra
quia inde facta erat celum et terra | Dicta terra invisibilis et incomposita et tenebrosa super
abyssum quia informis erat et nulla specie cerni poterat aut tractari etiam si esset homo
qui videret atque tractaret | Dicta est aqua quia [illegible] et ductilis subiacebat [illegible]
ut deinde omnia formarentur | Sed sub hiis omnibus nominibus materia erat invisa et informis
ex qua deus condidit mundum | De celo empireo autem [illegible] mentio nisi hic sed tamen

materia

de celo Empireo

dictum est fiat lux et facta est lux | Sed non aperit [illegible] alii dicunt [illegible] in illo
[illegible] luminose tamen terra apparuit ut diebus diceret distinctionem lucis a tenebris | Nox autem
[illegible] | Sed sicut hic quamlibet fecit diebus [illegible] et [illegible] [illegible]
revolutionem lucis tamen [illegible] | Quod hic autem quod materia fuerit informis [illegible]
[illegible] formas | Sed sine forma corporalium distinctione | facit quod dicit Augustinus [illegible]
[illegible] mundus creatus est ex materia informi | Et dicitur in libro Sapientie qui placuit deo

Cum deus dicitur creavisse celum [illegible] quod prima materia [illegible] appellatur [illegible] distinctio [illegible] in terra [illegible]

primo materie informe et postea formate. Cum autem ponere sit eius sancte totum [illegible] formam distinctam. [illegible] In ceteris rebus a [illegible] creatura spirituali et intellectuali. Informis materia facta est ac deinde formata [illegible] ut eo ipso [illegible] quod absque ipsis non existentia accepissent esse, sine quo formari et ordinari non potuerunt habere essentiam. [illegible] spiritualis creatura [illegible] informis facta est [illegible] ad creatorem suum conversa formata [illegible] prius est [illegible] materia informis prius formata, ut conversa esset et esse perfecte distinctum [illegible] per hoc admonita [illegible] conversa est et eo quod [illegible] acceperat [illegible] perfectum esse ac bonum adipisceretur [illegible] a creatore acceptura erat.

Ite quod si omnino sine forma creata sit materia prius et [illegible] ut patet [illegible] illarum rerum [illegible] [illegible] informe esse [illegible] nulla omnino formam habuit. [illegible] informe appellari posset quod [illegible] et [illegible] subsisteret. [illegible] in qua [illegible] aptata et perfecta recepisset. [illegible] Hoc est videre per hoc quod sequitur. Non est absurdum si uno momento temporis cuncta creata sunt [illegible] visibilia et celum materia. Et invisibilia et angelica esse. [illegible] Ex quibus omnibus colligitur quod creata est [illegible] materia corporalium et visibilium [illegible] in quibus [illegible] differentiam [illegible] alter [illegible]. [illegible] Sed hic [illegible] et alteram [illegible] corporalium et incorporalium [illegible] materiam [illegible] esse et posse [illegible]. [illegible] posset celum sit incorruptibile, quia non corrupti[illegible] posse prius in eo differebat [illegible] posset esse in materia informi, et deinde in forma distincta. [illegible] quod posse et esse [illegible] in [illegible] [illegible] contrarie [illegible] potentia [illegible] actu [illegible] esse differt. [illegible] ad actum [illegible] incorruptibilibus [illegible] esse perfectum acceperunt [illegible] esse et posse. In corruptibilibus [illegible] esse posse [illegible].

[illegible] quod [illegible] et [illegible] creata [illegible] ad [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] quia [illegible] et celum et [illegible] quia prius [illegible] [illegible] duplex esse [illegible]. [illegible] informe [illegible] et [illegible] ad esse forme [illegible] [illegible] informe [illegible] indistinctum [illegible]. [illegible] ad [illegible] quod [illegible] creata [illegible] hoc est [illegible] [illegible] celum [illegible] et [illegible] creata [illegible] hoc [illegible] tempore [illegible] Et [illegible] et [illegible] sunt [illegible] creata [illegible] in [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] creata sunt [illegible] [illegible] celum et [illegible] [illegible] creata [illegible] [illegible] mensura [illegible] et postea [illegible] creata [illegible] et [illegible] prius [illegible] et postea [illegible] ordo in mensura [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] creata. [illegible] quod [illegible] creata [illegible] in duplici [illegible] materia [illegible] et [illegible] duplicem materiam corporalium [illegible] materia [illegible] et ad hoc [illegible]. [illegible] formas distinctas [illegible] ordo [illegible] [illegible] et [illegible] prius et postea [illegible] formam [illegible] ordinata [illegible] materia [illegible] prius et postea [illegible] ordo [illegible] mensure [illegible] prius [illegible] et postea [illegible] [illegible] [illegible] in materia [illegible] [illegible] angelis [illegible] [illegible] materie [illegible] [illegible] creata [illegible] [illegible] distincte.

Informis materia

Esse et [illegible] et esse perfectum

[illegible]

[illegible]

[illegible] informe [illegible] celum [illegible]

[illegible]

[illegible]

sic simul creata per [illegible] nunc [illegible] per speciem formae. Sed quod [illegible]

Simul creata simpliciter

creata distinxit. Sed in nunc simul creata [illegible] simul vero per species formata non est. Est quod simul extitit per [illegible] nunc, non simul apparuit per speciem formae. Et [illegible] sic factum celum terra quando dicitur, scilicet corporalia et spiritualia, et quemadmodum de terra producitur simul [illegible] in [illegible] sol luna et sidera. [illegible] die in celo facta [illegible]. Sed [illegible] die [illegible] in ipso spiritus die in celo [illegible] extitit per conditionem [illegible] die terra creata dicitur [illegible] tertia condita et creata [illegible] distinxit. Sed quod die tertio in [illegible] producit [illegible] die in ipsa terra [illegible] condita sunt [illegible] concluditur quod omnis creatura simul per [illegible] extitit, quaedam vero simul per [illegible] per [illegible] ad [illegible] in [illegible] dicitur esse [illegible]

Concludo

Item [illegible] celum quod est in principio temporis. Beda [illegible] simul creata celum [illegible] creatio temporis et [illegible] mensurat tempore [illegible] tempus creatum est in tempore [illegible] vel illud est mensura simpliciter vel [illegible] principium temporis [illegible] esse, ipsa vero materia [illegible] alia [illegible] ipsa corporalia [illegible] esse in tempore, tempus autem [illegible] et localia [illegible] in loco, locum autem [illegible] propria [illegible] non indiget [illegible] alia [illegible]

[illegible] angelis [illegible] et spiritus

Item [illegible] in principio temporis nullus homo fuit, quando ipse Moyses ad notitiam [illegible] de creatione pervenit [illegible] angelis [illegible] perveniunt [illegible] dedit [illegible] condita mundi [illegible] didicerit

Item [illegible] in filio et [illegible] dicit in principio [illegible] filius [illegible] et ideo melius dicit in principio [illegible] in filio ut [illegible] completum per apparationem [illegible] sicut [illegible] in ipso [illegible] et [illegible] in [illegible] filio [illegible] intellectum [illegible] filius autem [illegible] intellectum [illegible] magis [illegible] voluntas [illegible] et non [illegible] in principio non [illegible] supponere [illegible] filius autem non in filio [illegible] in filio [illegible] in principio [illegible] creata [illegible] in filio [illegible] facta dicitur [illegible] dixit et facta sunt [illegible] in principio [illegible] facta sunt [illegible] sed vero [illegible] in principio temporis non [illegible] [illegible] in filio [illegible] ut [illegible] deus pater in principio in filio [illegible] in principio de principio creavit [illegible] scriptura [illegible] de tribus personis [illegible] magis apparet persona filii et fit [illegible] ad [illegible] et hic [illegible] appareat filius et fit [illegible] ad [illegible] in filio [illegible] in principio [illegible] creata [illegible] in verbo autem [illegible] creatio [illegible] vero [illegible] libere [illegible] et nulla alia [illegible] distinctionem [illegible] et distinctio formarum [illegible] verbum [illegible] vel [illegible] in [illegible] verbo [illegible] celi firmamentum [illegible] quod licet [illegible] tempus esse creatum [illegible] mensurat [illegible] potest esse in [illegible] deinde [illegible] mobile [illegible] motum

[illegible] in [illegible] mundo [illegible] ut

Item [illegible] deus [illegible] creare per totum [illegible] [illegible] de [illegible] effectus potentiae quae apparet [illegible] [illegible] in [illegible] pater [illegible] filius [illegible] [illegible] dei [illegible]

(32°

deus

Item ille magister [illegible] in capite bibliae ponit in principio [illegible] celum et terram, ponit tres modos exponendi [illegible] ut referatur ad [illegible] quod dixit in principio [illegible] celum et terram [illegible] producit [illegible] et decorem [illegible] celum et terram [illegible] in [illegible] eius [illegible] et [illegible] quod [illegible] ut faceret [illegible] quod [illegible] et persona et decorem dando complebit [illegible] in principio

creavit

walther [illegible] expo[nit] [illegible]

quotidie

creavit deus celum et terram in operibus eius primo est creatio 2a factio 3a ornatio 4ta propagatio

[2us modus] Secundus modus est in principio i. antequam currerent iste quas cotidie videmus generationes et propagationes creaturarum. Et hic idem dignum et iustum fuit ut primo crearet illa ex quibus et per que alia per modum generarent. Creavit autem de genere aque, aque non erat primum sed in statu sue creationis recepit formam ad speciem et sic maior sui parte. Quando enim ex ea generanda essent celi moveret et pisces omnium reptilia aquatica, similiter et volatilia et forte aer et ignis elementa. Celum vero empireum et terra in statu creationis remanserunt formam ad speciem. [Aqua]

Licet multiplex perfectio ... et ornatus eis per modum ... superaddita sit vel per hoc tamen de creatione aque ... Quia ex creatione ... ut non oportebat intelligi in ... variam. Non est enim vacuum nec potest esse nec potuit ut celum empireum et terram et aquam. Quia si esset vacuum vel inane ... vel illud possit ... non posset. Et non ... impossibile est motum fieri in illo vel per illud, quemadmodum si aer et aqua ... et ... esset impossibile esse motum fieri per alterum corporis ... corpus quod motum ... aliud ... dimensio ... in illo sive per illud

~~... vacuum vel inane ...~~ ... corpora solidissima atque fortissima et inane vel vacuum nec penetrabile aut compatibile ... penetrabile sit ullo modo nec ... possit alterum ... corporibus ... inane vel vacuum quod ... est ... compatibile aut penetrabile ... per aliud inane ... per inane ... expellet ... locus ... vacuum ... et ita ibi ... inane ... quo ... vacuum et ita ibi ... infinitum ... inane esset in alio quod ... vacuum ... et illud ... et ... non ... fieri ... inane corpus est ... duo corpora in eodem loco ... inane et corpus quod ... ita non esset corpus ... longitudinem latitudinem et profunditatem sive spissitudinem

[...] ... contra aque ... ex ... intelligi impossibilitatem ... et vacui

~~... exponendo ... et expositio ... in principio ... communis ...~~
~~... generatio et propagatio ...~~

Tertius modus exponendi ... ut intelligatur in principio ... et ... [3us modus]

... in principio ... ut referat illud ad ... intelligat ... hoc intellectum ... verbo ... in principio ... creavit deus celum et terram ... dixit deus fiat ... celum et terra ... non fuit ... formam ... in splendoris perfectionis ... forma perfectionis ... de forma perfectionis ... de arte ... plane ... explanandum ... creavit deus celum et terram ... perfectionis ... in ipso plano ... dixit ... celo et terra ... et lux ... firmamentum ... dixit deus ... celum et terram ... ad artificem ... de accessoriis ... edificii ... fundamenta ... artifex ... lapides de lapidicina ... materias. Ergo ... non debent ... esse de ... principali ... de forma ... accessoriis ... ad factorem. Ita ars est accessoriorum ... sigillo principalis forme ... principalis per ... imprimet ... longe ab ea ... de ... celi ... aut terre ... perfectionis ad artificem ... celum ... terre ... creature ...

creatoris in creacione celi et terre, Et per creacionem deducitur ad perfectionem suam, Ideo non fuit dictum necessarium celum et terram Sic ergo de productione celi et terre.

Sequitur terra

Terra autem erat inanis et vacua. Commentator [illegible] superiora depositis productione celestis et [illegible] celestis et terrestris creature Hic prosequitur in speciali de alteris istorum primo de terra compar[at] eam ad formam suam [illegible] perfectionem, Secundo comparat eam ad formam secundum quam disponitur acta [illegible] et tenebre, Tertio comparat [illegible] ad eius effectum et [illegible] de separatione.

Circa primum duo facit, duplicem comparacionem primo describit eius esse imperfectionem ex inanitate et vacuitate et tenebrositate ostendendo quod materia prima habet creationem forme [illegible] complere [illegible] quod res aliqua habet se receptive et passive [illegible] et vacua, [illegible] quod ita fuit terra informis, [illegible] non fuerunt tota [illegible] suis speciebus et completis [illegible] celum terra aqua [illegible] fuit informis ut dicitur, propter materia debite [illegible] debitum ornatum, et [illegible] informis [illegible] superioris [illegible] celo [illegible] infimus [illegible] in terre inanitate et vacuitate [illegible] ad hanc terram [illegible] ad aliquem erat ex modo informis ideo sequitur Terra autem erat inanis [illegible] invisibilis, quia erat undique aquis cooperta, et vacua quia non erat adhuc plantis et herbis ornata, vel [illegible] in [illegible] formis erat inanis [illegible] et vacua [illegible] formis [illegible] distincta [illegible] erat invisibilis Vel inanis per [illegible] instabilitate et vacua [illegible] indistincta [illegible] et vacua a [illegible] inanis [illegible] dispositione, et vacua [illegible]

Walafridus Terra erat inanis et vacua. [illegible] Nota [illegible] inquit [illegible] inanis et vacua, [illegible] plenitudinis, [illegible] plenitudo [illegible] primo quod plenitudo [illegible] interior [illegible] ex illa fuit exuberantie [illegible] ex infima plenitudine exuberavit et [illegible] generationis vegetabilium, [illegible] Secunda plenitudo [illegible] et [illegible] repleta [illegible] et [illegible] herbis. [illegible] autem istorum [illegible] se habebat [illegible] nec fecunda erat [illegible] autem [illegible] vegetabilium [illegible] ex qua [illegible] plenitudine [illegible] vegetabilium et animalium [illegible] de vegetabilibus et [illegible] ex terra [illegible] extra [illegible] generatio [illegible] autem [illegible] terra [illegible] et [illegible] inanis [illegible] et vacua [illegible] plenitudine [illegible] est, quia [illegible] plenitudo [illegible] et [illegible] plenitudo vero ista [illegible] ordine [illegible] et in ipsa creatione sua erat terra inanis et vacua.

6. Basilius Terra inquit erat invisibilis et incomposita [illegible] plena [illegible] plantarum et arborum [illegible] floribus et alia [illegible] decorare [illegible] ad [illegible] aliquid [illegible] Hec autem [illegible] decoris imperfecte [illegible] celum [illegible] sole [illegible] et luna [illegible] syderum [illegible] ita [illegible] a veritate [illegible] celo incomposito [illegible] Terra autem invisibilis [illegible] aquis [illegible] nullo [illegible] aque [illegible] invisibilis [illegible] oculis non [illegible] illud quod [illegible] invisibiles [illegible] esse [illegible] superficie [illegible] invisibilem [illegible] splendore [illegible] et obscura invisibilis itaque et incomposita terra [illegible] informis erat [illegible] et [illegible] que [illegible] et [illegible] invisibiliter [illegible] deo [illegible] estimabit [illegible]

et hys[illegible] ille [illegible] digna [illegible] / Ceterum quod sit nefandum ac scelestum [illegible] ut
res confessa [illegible] deformis [illegible] dignitate perdita [illegible] quo sapiens et potens
[illegible] Deinde [illegible] ut omne [illegible] posset capere
[illegible] tamen valet tellus
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] et ad hoc [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Accedit illud [illegible] esse [illegible] ut [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

Ite ma aut vestibit Cum 11. ergo terra habeat corpor[alitatem] tamen non erat simpliciter ut deus [illegible]
Quare ergo dicitur incorporea et invisibilis Quia creata erat ubi fuit cum materia que dicebatur [illegible]

Ad primum. Dicendum quod inanis dicitur vel forme distincte vacuum vero dicitur vel ornatus [illegible]
[illegible] invisibilis dicitur respectu forme et speciei [illegible] que est delectatio in visu [illegible]
vero dicitur vel sine compositione vel sine ornatu Quod autem [illegible] in quantum distincta quod non dicitur inanis quia
non habet soliditatem et corpulentiam Item vacua non dicitur quia nulla habebat formam [illegible]
quia non habet formam replentem et ornantem eam / Item invisibilis dicitur non quia non possit
videri sed quia non potuit videri ut speciosa Item incorporea non dicitur quia non habuit com-
positionem sed quia non habuit decentiam ornatus /

Bassa litera

Et tenebre erant etc. / Hic comparat ipsam materiam ad formam specierum [illegible] sine acci-
dentalem ostendens quod ipsa materia prima creata non solum habuit carentiam forme specialis sed accidentalis unde dicit Et tenebre erant scilicet quia lux nondum erat creata / tenebre vero quasi
[illegible] carentia lucis non quod tenebre aliquid positivum dicunt / erant super faciem abyssi vel super [illegible]
[illegible] vel in superficie abyssi vel illius masse / abyssus [illegible] dicitur [illegible] quod est sine
[illegible] Et bissus quod est genus lini candidissimi / per quod designatur quod in [illegible]
[illegible] est candor quia sunt tenebre culpe / unde abyssus dicitur quasi sine candore et splendore
quia color candidus [illegible] debuit / Et ideo illa [illegible] elementorum [illegible]
abyssus / quia lux non erat adhuc producta / Quia [illegible] abyssus [illegible]
[illegible] confusionem et commixtionem / Totum autem quod est infra circulum lune [illegible]
confusio [illegible] / Quia licet elementa essent producta in suis formis specialibus [illegible]
[illegible] ad [illegible] accidentalibus debitis usque ad tertiam diem in qua distincta
elementa / Et ideo usque tunc [illegible] aqua non habuit debitam distinctionem [illegible]
[illegible] per totum spatium aeris et ignis [illegible] et terram / Et [illegible] confusio et commixtio
erat in elementis / Et ideo illud vocatur abyssus / Et [illegible] terra et abyssus quia sine candore lucis / Et ideo [illegible] vocatur chaos // Et tenebra

Materia prima,
non [illegible] aliquid [illegible] lucis / [illegible] lucis [illegible] / [illegible] tenebras fuisse super faciem abyssi
non [illegible] aliquid fuisse super faciem abyssi / [illegible] aliquid abfuisse a facie abyssi

[illegible]
scilicet lucem / Et [illegible] empireo celo / [illegible] non fuit
lux illa quia [illegible] splendidatem [illegible] et de aliis celis quod [illegible]
[illegible] non [illegible] aliis corporibus / [illegible] lucis [illegible]
[illegible] et stellas / Non est igitur mirum si de empireo celo [illegible]
empireum celum [illegible] ab aliis celis non videatur nisi sola [illegible]
[illegible] et subtilitate eius / [illegible] non [illegible] sine [illegible] altitudine et [illegible]
[illegible] ordo [illegible] / [illegible] et in aliis corporibus [illegible]

Dicendum
quia terra nomine abyssi designatur / [illegible] abyssus [illegible] est quod [illegible]
potius dicitur quod tenebre erant super faciem abyssi quam super faciem terre / Item quia
[illegible] terra abyssus et aqua Ita diversis nominibus [illegible] Quod ad [illegible] quod

Responsio ad primum
de abyssi et aliis nominibus [illegible] eandem rem [illegible] aliquando [illegible]
ex diversis nominibus materia informis [illegible] / Et [illegible] potentia materie [illegible]
[illegible] in [illegible] potentie vel potentie active / vel simpliciter [illegible] / Et [illegible]
[illegible] terra [illegible] omnia elementa [illegible] de [illegible] activa [illegible]
[illegible] terre / [illegible] quia sine specie et pulchritudine ut ostendatur defectum ex parte [illegible]
abyssus [illegible] sine candore [illegible] mole [illegible] aliena / Item materia
dicta est aqua / [illegible] est [illegible] per formam et debitam dispositionem / [illegible] defectum [illegible]
[illegible] per [illegible] flexibilis [illegible] operanti / ut [illegible] aqua / [illegible] a primo agente [illegible] per formam [illegible]
[illegible] et formaverit / Et a primo agente [illegible] per formam [illegible]
[illegible] per ordinationem a [illegible] potentia [illegible] et [illegible] / Item dubium est

Dubium
[illegible] ipsa [illegible] infra [illegible] celi empirei [illegible] est tenebrosa [illegible]
celum empireum quod [illegible] cum sit lucidius sole [illegible] illuminat [illegible] / Et
[illegible] quod celum empireum [illegible] est splendidissimum et lucidissimum / quia nobile

[illegible]
[illegible] doctor / Ideo [illegible] ex parte eius potuit ipsam illuminare [illegible] infra se inclusam
et [illegible] / Ideo [illegible] ipsa materia non fuit capax ipsius illuminationis quia caruit dyaphaneitate

Dyaphaneitas
et [illegible] / Sed ipsa materia non fuit capax [illegible] formam [illegible] / Quod [illegible] dubium [illegible] primo
[illegible] tenebra [illegible] dicit et tenebre erant super faciem abyssi Et primo non sit nisi in [illegible]

mitte [illegible] in [illegible] [illegible] Et ipsa non potest esse apta nata illuminari et videri [illegible] non potest tenebrosa [illegible] [illegible] esse apta natum ad aliquid inter duobus modis scilicet mediate et immediate [illegible] vel [illegible] est aptum natum ad intelligendum [illegible] de [illegible] mediate [illegible] aptum natum ad aliquid [illegible] Et [illegible] est aptum natum ad aliquid [illegible] [illegible] Sic [illegible] illa fuit apta nata illuminari mediate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] immediate Et [illegible] est duplex scilicet mediata et immediata [illegible] [illegible] de tenebra [illegible] [illegible] lux [illegible] [illegible] [illegible] tenebra non [illegible] [illegible] fieri a deo [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] Nec est aliquid [illegible] [illegible] deum [illegible] defectus [illegible] [illegible] a deo conditum et creatum [illegible] Et hoc [illegible] ex illo [illegible] [illegible] Augustinus in libro [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et ideo est aliquid [illegible] defectus [illegible] Et tenebra [illegible] [illegible] [illegible] aliud [illegible] nisi [illegible] [illegible] lux.

[illegible] ubi fit mentio de tenebris [illegible] li 2° exameron inechiet [illegible] [illegible] [illegible] alie fabulares [illegible] et [illegible] [illegible] ut [illegible] superstitiose [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Tenebras deos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] observant [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] modo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] observate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ipsum malum [illegible] [illegible] ipsa [illegible] [illegible] bonitati dei Et [illegible] [illegible] tenebras esse [illegible] [illegible] deus est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] observant [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et subsistere et a deo factum esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et execrabiles [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a vitiis [illegible]

[illegible]

[illegible] sunt voluptatum frenare cupiditates, temperare libidines, iracundiam cohibere [illegible] in-
[illegible] virtutes [illegible] veritatem sequi [illegible] odisse meditatur [illegible] moribus esse [illegible]
humilem vel elatum [illegible] rex dominum [illegible] aliunde [illegible] mutuamus [illegible]
ria. Itaque [illegible] quia quod [illegible] malum est ex [illegible] arbitrii libero [illegible]
exordium [illegible] ex [illegible] voluntate depredentium peccantibus metum legum incumbere
[illegible] iudices supplicia criminosis digna statuerunt. Hec in [illegible] dicta sunt super eo quod
[illegible] malum est [illegible] egritudines vel egestatem aut ignominiam aut alia que solent
[illegible] mortales [illegible] in malorum [illegible] partem ponenda. Quia [illegible]
[illegible] maximis [illegible] sedibus collocantur. [illegible] alia sunt [illegible] que plerumque nobis
videntur [illegible] demonibus [illegible] conspectibus [illegible]
[illegible] tenebras [illegible] ac sine ulla calliditate [illegible]

[illegible] autem nobis [illegible] si tenebre ingenite sunt inde et si antiboles puta-
de sunt esse [illegible] ita [illegible] melior [illegible]
[illegible] tenebras non ex sui [illegible] esse [illegible] aere
subtracta luce [illegible] luce [illegible] repertum [illegible] est.
[illegible] instituti [illegible] et [illegible]
[illegible] in luce [illegible] dignitas angelorum [illegible]
[illegible] aliqua [illegible] virtus [illegible]
posset [illegible] in luce [illegible] habitum possidebit [illegible]
[illegible] illud quod [illegible] celos [illegible]
[illegible] apud [illegible] deo [illegible]
[illegible] luce [illegible] celestis [illegible]
[illegible] in [illegible] luce [illegible] est [illegible]
[illegible] esse [illegible] subito [illegible]
[illegible] rotunditate [illegible] et adeo validum [illegible] posset
[illegible] habitum [illegible] separare [illegible] regionem [illegible]
[illegible] luce [illegible] ut [illegible] qui desuper [illegible] exclusit [illegible] et [illegible]
in umbra [illegible] celi [illegible] et [illegible] tenebras
ex umbra celestis [illegible] existisse [illegible] est [illegible] adhuc quod de-
[illegible] noctis [illegible] ubi [illegible] ex [illegible] deorsum [illegible] et
[illegible] collectis [illegible] quod et illas tenebras
esse opinatur [illegible] principaliter [illegible] sub [illegible] pressum [illegible] altius [illegible]
aut tenebras [illegible] abissum super [illegible] corporis [illegible]
[illegible] aqua [illegible] supericta [illegible] quod [illegible] tenebras [illegible]
abissum fuisse [illegible] est.

Sequitur littera

Et spiritus domini ferebatur super aquas. In ista littera [illegible] ad [illegible]
[illegible] principale [illegible] ad voluntatem divinam [illegible] tota materia ista [illegible] ut [illegible]
de ea [illegible] voluntatis divine placitum [illegible] artifex dei superferri [illegible] et hic [illegible]
super quod ad litteram [illegible] verbum dei spiritus dei superferebatur [illegible] spiritus dei [illegible]
[illegible] subiacebat bone voluntati [illegible] illud erat [illegible] informe [illegible] perficien-
[illegible] inchoaverat. In hebreo [illegible] spiritus dei [illegible] super aquas [illegible] avis ova sua ca-
lore animat [illegible] spiritus dei [illegible] voluntas divina [illegible] super illud genus elemento-
[illegible] voluntas artificis [illegible] et [illegible] spiritus dei [illegible] ut [illegible]
[illegible] super aquas [illegible] super illa genera et [illegible]
elementorum [illegible] generibus [illegible] aqua
[illegible] et aliis [illegible] elementis [illegible] Basilius
[illegible] sed ego magis existimo [illegible] nobis fuerit [illegible]
[illegible] spiritus [illegible] qui
[illegible] hebraice lingue [illegible] spiritus magis [illegible]
[illegible] hic [illegible] superferebat [illegible] spiritus [illegible] hic [illegible] superferebat
et [illegible] aquas [illegible] ad [illegible] gallina [illegible]

[illegible]

Dixit quoque deus fiat lux et facta est lux Et vidit deus quod esset bona Et divisit lucem a tenebris appellavitque lucem diem et tenebras noctem Factumque est mane et vespere dies unus.

Hic 2a pars principalis [illegible] ... dixit quoque deus ... dixit quoque deus fiat ... dixit vero deus ... dixit quoque deus fiat lux ... et vidit deus quod esset bona ... divisit lucem a tenebris ... appellavitque lucem diem ... [illegible]

generale

quid est lux

Embrio

prima die facta est lux

Dixit quoque deus ... fiat lux ... [illegible]

auctor

[illegible]

[illegible] deum esse lucem [illegible]

magis mirabilis valde incredibile [illegible] cum omnino nulla [illegible] appareat lucis illius. Nostri vero [illegible]
[illegible] per, nec enim erant animalia, neque homines quibus luceret aut horas et certas p[artes]
[illegible] designaret. Item quod per medium [illegible] de luce illa [illegible] explenda primi diei spatium
[illegible] [illegible] orbem, Item [illegible] per medium [illegible] nulla dixerunt corpus solis [illegible]
[illegible] [illegible] intra quam videtur absurdissimum. Ubi tunc esset corpus solis ex illa [illegible]
cum ipsa [illegible] esse ubi creata est. Et qualiter transire potuit per celos medios ad
celum solis [illegible] die. Non enim medium fuit corpus lucis illius cum ex ea formatum esset corpus
solis quod constat esse tante magnitudinis. Et dementia [illegible] [illegible] est [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dicit [illegible] de diversis [illegible] de [illegible] mundi
ista lux fuit lux solis a principio non esse [illegible] perfectum creata. [illegible] [illegible]
erat tamen ita completa clara sicut modo. [illegible] ipse et lux cum erat adhuc informis
et incompleta et [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] laudata [illegible] bonitas lucis illius
[illegible] [illegible] creatori [illegible] [illegible]. Nec [illegible] [illegible] et bonitas [illegible]
[illegible] creator [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] lux illa fuisse lux solis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] splendor [illegible] illustratio [illegible] celo empireum. Ut [illegible] illa lux
fuisse spiritualis [illegible] [illegible] solis intelligentie illuxio [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] spiritualis [illegible] [illegible] splendor [illegible] ex [illegible] [illegible] erat ex
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] infirmitas ipsa eiusdem solis illuxio. Et per [illegible] [illegible] an-
gelorum [illegible] illud ineffabile et videntium lucem illam [illegible] et preclara.
Et hec [illegible] illuminatio fuit ex [illegible] dicens in [illegible] [illegible] intellectum angelorum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Dixit igitur deus et facta est lux [illegible] [illegible] orietur solis
ex [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt in ordine [illegible] et [illegible] nobilitate
[illegible] [illegible] [illegible]. Ut [illegible] [illegible] primo ac nobilissimo [illegible] [illegible]. Hec [illegible] p[er]-
fectio, decoratio et ornatus ex [illegible] [illegible] sunt, [illegible] decorationibus et
ornatibus aliorum. Illuminatio vel illuxio sive [illegible] spiritualis [illegible] [illegible]
preclara et [illegible] [illegible] est [illegible] intelligentium [illegible] et [illegible] [illegible]
ornatum [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] in operibus [illegible] [illegible] dicere [illegible] [illegible]
fuit perfectio [illegible] [illegible] [illegible] de quo hic dicitur [illegible] et facta est lux
exponit ad literam de [illegible] [illegible] de natura angelica. [illegible] [illegible] [illegible]
quod [illegible] [illegible], [illegible] ita [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] de nobilissima
natura. [illegible] de [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Addit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] angelos [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] de luce spirituali [illegible] [illegible] quidem de luce [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] de luce spirituali et [illegible] corporali
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lucem a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de luce corporali et [illegible] spirituali [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] angelorum et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lux corporalis et angelica fuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] Beda [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] celum [illegible] et terra [illegible] in [illegible] que
erat [illegible] [illegible] corporum mutabilium [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fiat lux [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] ex parte [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] in [illegible] superiori [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible]. Et dicunt doctores quod illa lux fuit [illegible] de superiori parte [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] celo empireo, [illegible] [illegible] erat [illegible] [illegible] ex [illegible] parte [illegible]
[illegible] ex parte [illegible] [illegible] illud [illegible]. [illegible] [illegible] lux [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
lux ita duplicem habebat effectum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] effectum [illegible] [illegible] corporales [illegible] [illegible] [illegible] lucis [illegible] [illegible] [illegible]
in aliqua parte illius [illegible] habebat effectum [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] lux [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] et alia [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod lux [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] parte [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

lux prima diei [illegible] [illegible] [illegible] fuit

[illegible] ut dicitur fiat lux [illegible] angelica [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] fuit [illegible] [illegible] dicta et facta est lux [illegible] [illegible]

[illegible] de [illegible]

ibi reperit [illegible] et ipsorum [illegible] et [illegible] alio. Et dicit Alex. de Hales [illegible] lux
ad hoc non desiit esse [illegible] ipsa [illegible] fuerit ad quendam usum [illegible] conversionem [illegible] corporibus
et celi [illegible] et ad hoc ad ampliorem usum [illegible] ad generationem et corporum. Ex ista [illegible]
lucem [illegible] facta sit una materia [illegible] et in ea parte [illegible] et levibus [illegible] lux
de [illegible] differentiam [illegible] diffunderetur [illegible] obstaculum [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] in luce [illegible] in domo.

Basilius. Prima vox dei naturam lucis fabricavit ac tenebras depulit, merorem quoque dis-
solvit et omnes subito letas speciosas iocundasque produxit. Celum namque apparuit quod erat nebulis
[illegible] a domo. Contra quoque [illegible] preclarum [illegible] restituerat aspectum [illegible]
aut illustior [illegible] lux [illegible] ad [illegible] generatorum [illegible] fulgoris [illegible]
[illegible] infecerant. Sursum [illegible] ether [illegible] celo [illegible] latitudine aut boreales
[illegible] et australes [illegible] orientales partes [illegible] et occidentis [illegible] appe-
[illegible] lucida [illegible] quod nullas moras temporis [illegible] sustinebit
[illegible] aer mox ad ea diriguit quod videtur. Ita
[illegible] et cum celeritate [illegible] fines [illegible] etheris
lucis [illegible] et [illegible] splendidioris apparent. Non solum [illegible] lucis [illegible]
[illegible] claviorem reddunt aeris effigiem. Ita ait. vox
[illegible] lux clara et honesta constituit. Nam et [illegible] qui olei asp-
[illegible] splendore [illegible] efficiunt. Sic [illegible] deus [illegible] afflatum so-
[illegible] lucis [illegible] exhibent. Fuit namque lux dixit deus. Confessio quoque
[illegible] et facta [illegible] est. Similiter [illegible] voluptuosa [illegible] captivorum
[illegible] mortales. Et si [illegible] vere [illegible] propter [illegible] debemus
[illegible] in interiori [illegible] corporis [illegible] desuper [illegible] luminis
[illegible] voluntatem [illegible] Et sequitur

Et vidit deus lucem quod esset bona. [illegible] lucem et [illegible] lucis et [illegible] hic
[illegible] legislator [illegible] et [illegible] gradum. Et dicit vidit
[illegible] lucis formate approbationem et [illegible] Nicholaus [illegible]
deus. Non est possibile ut [illegible] lucem videret [illegible] ab ipso facta est. Nicholaus de Lyra [illegible] existentia [illegible]
[illegible] et [illegible] dicitur [illegible] vidit [illegible] approbavit lucem quod esset bona [illegible]
[illegible] deus vidit [illegible] quod illud opus erat [illegible]
[illegible] placuit [illegible] bona. Nota quod in hoc verbo vidit approbatur opus
quod non erat [illegible] facta [illegible] sapientia dei. [illegible] placuit [illegible] quod placuit in arte sua
[illegible] non [illegible] intelligendum est quod deus aliquid videt de novo quod prius non videt [illegible]
[illegible] vidit [illegible] et simplici visione et [illegible] omnia videt. Vidit
deus vidit [illegible] utilis est ad multa [illegible] et vidit
lucem quod esset bona [illegible] celos [illegible] exponentes
[illegible] lucem [illegible] laudibus [illegible] de sua [illegible] testimonio

ostendens

Basilius. [illegible] oculos de illa iudicare appellant
a conditore meruit [illegible] compleri [illegible] attestatur. Sicut enim pulchrum corpus
[illegible] non sufficit [illegible] et colorum [illegible]. Sic lucem [illegible]
ex membris [illegible] compositis et colorum [illegible] formatur. [illegible] lucem [illegible]
simplex est [illegible] plena predicatione quia bona sit possumus explicare
[illegible] quia bonum [illegible] nigra nobis
et aurum bonum [illegible] Similiter et stella que vocitatur lucifer [illegible] pulcherrima nomine

De stella lucifero

oblectanda largitur. Similiter [illegible] nulla sunt [illegible] celorum [illegible]
[illegible] eximia compositione [illegible] testimonium [illegible] ad hoc solum respexit quod
fulgore [illegible] obtutibus [illegible] de testimonio, [illegible] quod
lux [illegible] bona est et iocunda cernentibus. [illegible] ut dixi [illegible] videntes [illegible]
[illegible] collata [illegible] bona dixit.

Et divisit lucem a tenebris. [illegible] divisione loci. Ut non simul in eodem loco esset lux
et tenebra. Et divisione operationis ut [illegible] lux operationi [illegible] tenebra ad [illegible]
[illegible] divisio facta fuit per motum solis. [illegible] sol movetur super unum hemisperium
[illegible] tenebre in opposito hemisperio [illegible] in meo mundo. Ut divisit
lucem a tenebris [illegible] lux [illegible] tenebra [illegible] tempore quia
lux in die tenebra in nocte.

Basilius. Et separavit deus inter lucem et tenebras. i. incommixta naturam, sibi quod ex contrarietate fabricavit, dissparem [illegible] quippe [illegible] a se spaciis. et destituit et discrevit.

textus

Appellavitque lucem diem et tenebras noctem. Factumque est vespere et mane dies unus

Nota ... [illegible] legislator descripsit formam lucis, hic qualiter describit diei et noctis designationem [illegible]. quod dictum est primo describit primae diei consummationem ibi: Et factum est vespere. Primo dicit quod deus appellavit, i. vocavit lucem diem, lucem a lucendo, quia lucet tenebras, i. purgat; diem a dyan quod est clarum, et nominato per [illegible] intellexit sic [illegible] deus illa luce quae fecit [illegible] corporis lucidi sic fecit sive motu super circumferentiam [illegible] appellavit quod i. vocavit diem, quod dies nihil est aliud nisi lucis solis super terram. Sol continuus lucis solis ab oriente usque ad occidentem. Sicut unde dicitur [illegible] [illegible] faciebat diem et noctem sicut modo sol. Et dicit Beda quod nox in illo medio aeris sol tenebrosa erat tenebrosa, et sic deus fecit tenebras noctem, quae nox [illegible] in [illegible] opposito ex [illegible] lucis absentia. Sicut per praesentiam solis efficitur dies, ita per solis occultationem efficitur nox per umbram terrae, quae pyramidaliter protenditur ad oppositum solis, et [illegible] illa umbra [illegible] astrologorum [illegible] [illegible]. Sicut ergo dies artificialis est lucis solis super terram, ita nox artificialis est [illegible] umbrae ab oriente in occidentem. Quia quando sol occidit, conus illius umbrae superius [illegible] solis oritur. Et quando sol oritur, conus umbrae occidit. Et infra noctem artificialem ille conus [illegible] umbrae [illegible] permensus superius ab oriente in occidentem. Cum ergo subiungitur **factumque est vespere et mane dies unus** hic [illegible] loquitur de die naturali, quae est ex horis et completur die et nocte. Per vespere [illegible] quod est tempus post lapsum ab oriente in occidentem, intelligit diem artificialem. Et per mane quod est tempus noctis, intelligit noctem artificialem. Et [illegible] dies artificialis et noctis ostendit ex eis unum completum diem [illegible] vocatur naturalis. Sed alternatio diei et noctis dicitur naturalis, cum sint somno et vigiliae, labori et quieti, per quam [illegible] vita hominis. Et [illegible] [illegible] quod [illegible] ~~[illegible]~~ vigilabant laborabant, dormiunt, et [illegible] ad vigilandum et sic [illegible]. Artificialis vero dicitur nox dicitur vel ex eo quod [illegible] ab [illegible] [illegible] suppositos et [illegible] tamquam specialis virtute [illegible] videbitur [illegible]. Vel diem dicit. a. deus [illegible] [illegible]. Et propter [illegible] plurimis totum diem [illegible] et tenebris quae [illegible] umbra [illegible], vel artificialis ex eo dicitur dies et nox, quia [illegible], vel proportio diei et noctis non potest inveniri nisi particularem [illegible] astronomicam. Ex hiis appareat quod deus potuit voluit tempus [illegible] per alternationem diei et noctis, quae per [illegible] claritatis. Sicut quae opposita [illegible] magis clarescunt, et [illegible] [illegible] per noctem [illegible] et delectabilior [illegible]. Item quia ablatio solis [illegible] lucis [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] ad [illegible] et ita [illegible] noctis et alternationem temporis, ut sic [illegible] [illegible] [illegible] quod non [illegible] deus, ostendendo se ab ipso [illegible] utiliter et optime institutum et dispositum. Hoc recte et devote considerant [illegible] [illegible] quod deus laudare ad opera dei [illegible].

Utiliter ergo factum est vespere et mane dies unus, i. primus. Sicut hic emissio et conversio videtur lucis [illegible] [illegible] facere diem et noctem, quod fieri non [illegible] lucis [illegible] [illegible] [illegible] propter [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] faciebat diem [illegible] [illegible]. [illegible] per parvam [illegible]. [illegible] vesperam [illegible] magis [illegible]. Nocte vero [illegible] corporale [illegible] [illegible] faciebat, [illegible] [illegible] localiter et [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] aut [illegible] corporum [illegible] [illegible] parte erit clarior, et in alia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in quo modo est [illegible] emissiones et [illegible] diem. Et [illegible] ad occasum fecit vesperam, deinde ex [illegible] [illegible] [illegible] noctem. Sed ad ortum [illegible] mane, et diem [illegible] [illegible] [illegible] ~~[illegible] dies [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicitur [illegible] vespere [illegible] mane.~~ Et quare [illegible] [illegible] doctores, quare dicitur prius vespere quam mane.

Factum est [illegible] vespere et mane dies unus, i. primus. [illegible] [illegible] vespere et mane, [illegible] [illegible] deus [illegible] suam opera a luce, et vocavit lucem diem, et in [illegible] [illegible] et ita [illegible] lux [illegible] [illegible] dies [illegible] mane [illegible] [illegible] vesperam [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] noctis [illegible] et [illegible] dies [illegible]. Ideo [illegible] et [illegible] [illegible] mane [illegible] nulla nox, [illegible] vespera [illegible], [illegible] [illegible] diem mane. Unde lux [illegible] procedente ad vesperam, et ad occidentem, factum est vespere, et ipsa ad ortum

* nulla [illegible] dies [illegible] [illegible] diei [illegible] [illegible] et [illegible], quod luce incipiente [illegible] [illegible] [illegible] dies [illegible] quod ab aurora [illegible] a mane [illegible] a plena luce [illegible] et in mane [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lucis [illegible].

+ [illegible] dierum 3a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] diei et noctis [illegible] [illegible]

dies quid

Vespere
Mane

[illegible]

nona

veniente sero [illegible] mane / dicitur factum est vespere et mane dies unus in ka [illegible] dies [illegible] dies naturalis [illegible] par[illegible] diei artificialis et nocte artificiali ut in [illegible] audistis / Modo [illegible] pars diei artificialis [illegible] diebus et in mane diei sequentis completur nox [illegible] et [illegible] pri-
ncipalis diei [illegible] / Et ideo [illegible] legislator exponit vespere [illegible] mane [illegible] ut [illegible] complet [illegible] terminos diei et noctis artificialis / Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuit [illegible] quod in oriente / mota est usque ad occidentem et tunc [illegible] mane non [illegible] ut [illegible] est /

Vitellius ex libro de unitate [illegible] quare
sic dixit propheta factum est vespere et mane dies unus [illegible] / capitulo [illegible] [illegible] hic [illegible]
[illegible] / [illegible] quia [illegible] subito factum [illegible] et in instanti / [illegible] est
[illegible] in tempore [illegible] in illo [illegible] semper [illegible]
[illegible] nulla [illegible] dignior [illegible] alia / [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] superficies [illegible] velut [illegible] / sine [illegible]
[illegible] / Et de superficie [illegible] / manifestum est [illegible] posse [illegible]
nisi in corpore [illegible] ipso / [illegible] aut [illegible] dici respisse [illegible] illum re-
[illegible] et [illegible] duo capita [illegible] esse [illegible] at
non [illegible] ut [illegible] est / [illegible] duo capita [illegible] simul [illegible]
[illegible] subito et in instanti [illegible] est illud celum / Et [illegible] perfec-
[illegible] virtus [illegible] et [illegible] sic operatur / [illegible]
temporalis / Operantur in tempore [illegible] / [illegible]
[illegible] [illegible] agentes super [illegible]
et paulatim [illegible] a corpore [illegible] / [illegible] est non est
resistentia in operibus [illegible] / [illegible] operatur [illegible]
[illegible] subito illud operatur in instanti / Sive illud [illegible] lux [illegible] / sive [illegible] / sive
[illegible] intelligentia [illegible] de operibus / [illegible] assignat [illegible] propheta ille dici prime vespere et
[illegible] factum est vespere et mane dies unus [illegible] / [illegible] illa.
[illegible] ad [illegible] illam ad tenebras [illegible] potuit / Et [illegible]
[illegible] vespere et mane ex [illegible] intelligere [illegible] / [illegible] in[illegible]
est [illegible] intelligere et [illegible] / nisi [illegible] illius [illegible] in consideracione
[illegible] [illegible] in se [illegible] / Et hic [illegible]
[illegible] vespere. [illegible] esse [illegible] / et [illegible] esse
[illegible] in [illegible] et [illegible] ad [illegible]
[illegible] ad perfectum [illegible] factum igitur est vespere in [illegible]
[illegible] / Et ideo [illegible] vespere / [illegible]
[illegible] et [illegible] / et [illegible]
[illegible] / et [illegible] est a vespere / et [illegible]
et perfectum [illegible] et operandi [illegible] perfectum [illegible] / factum [illegible] est vespere [illegible]
[illegible] a luce illa / Et factum [illegible] mane [illegible]
[illegible] et [illegible] operandi [illegible] / [illegible]
[illegible] et [illegible] / [illegible]
[illegible] mane et [illegible] / et [illegible] -
[illegible] et [illegible] et [illegible] in [illegible] -
[illegible] in medio. [illegible]
[illegible] aliquid addere
vel [illegible] vespere illud [illegible] -
ne / Et [illegible] complevit [illegible] horis [illegible] quae est mensura
[illegible] integre [illegible] / [illegible]
[illegible] dies et [illegible] / et [illegible] / et [illegible]
[illegible] integre / et nocte [illegible] / sic [illegible] in pluribus [illegible]
et [illegible] / Ab [illegible] igitur [illegible] et [illegible] ille propheta [illegible] spacium unius
[illegible] horis / [illegible] spacium illud [illegible] factum [illegible] celum
[illegible] et [illegible] media [illegible] ad celum [illegible] / et lux facta [illegible]
[illegible] de [illegible] [illegible] et [illegible]

Celum empireum [illegible]

[illegible] dicitur vespere

[illegible] anagogicum

dicitur est

impressionibus et potentialitatibus. Sic et de ipso mane, quare voluit propheta vespere et mane
et dierum [illegible] impia loquele et abusionem hic fuit. Demone vero ibi nulla
mentio fuit, quia nullus locus est noctis vel tenebris in regione illa. Vel propter hoc quia
in vespere dicit in mane revera mediocris est modum. Et quibus aut dixit brevissime illas
in consideratione et admiratione [illegible] per celum et terram. Aquarum. Et est sicut spatium morarum
aliqua traxisse, ut exinde magnificaret abundantius atque sublimius [illegible] et exinde eve-
xisse se ad ipsum. Et mora aliqua in hoc traxisse cum collaudatio et glorificatio gratia
nec brevis nec prefectoria sit, potuit nec esse debet. Ancora [illegible] dicitur vespere illud
sive fine illius lucis quod est congruencius. Non inmerito dici debet. Nec finis cuius tamen erro-
neus est reticendus. Sed ante cepit [illegible] hanc claritatem. Quia in prin-
cipio est in fine pre dici illius fuit, quam propheta vesperam vocasse videtur ultra fieri potest. Cum
omnia subito et in uno tempore sic est in puncto temporis fieri impossibile non fuit. Horum
unum est creatio simul celi et terre et aquarum. Secundum est creatio angelorum. Tertium ordinatio
angelorum in officiis, dignitatibus et ordinibus suis. Quartum apostasia angelorum malorum et
apostatizatio eorum. Quintum casus atque deiectio illorum. Hec autem quinque cum presentibus quodammodo
novennis absque ulla dubitatione facta fuisse in tempore aliquo. Cum facium vesperam volunt
sive prophetam. Vel possumus intelligi vespera casus malorum angelorum. Cum et fuit eos
damnasset et obtenebrasset a luce prima, et per illa que deus est conversi ad mala illud. Et
si cum multa luce sive sine propria [illegible] ad hoc clarescunt, in [illegible] obtenebrati sunt.
Nec propter hoc sola obtenebratio dicta est vespera sed nox. Sed [illegible] ultra, unde et
infrigidatione qua ab amore [illegible] creatoris penitus friguerunt. Quia ne scintilla
quidem amoris apud eos [illegible] ardoris, unde totaliter in ira et odium ipsius conversi
unde potius subito sunt. Addo sequitur [illegible] prius [illegible] celum primum [illegible] extra
eius esse stabilitum atque firmatum contra penitentie et duratione. Quod habuit initium et incorpo-
rea fuerunt, a parte precedenti [illegible] eius esse est inseruatur mensura temporis, et quibus
eius non [illegible] digna ut inserviat tempus. Qui motus aliorum celorum. Sicut ergo mensura hic
spiritus et duratio [illegible] vespere propter [illegible] vel ipsius vel corporis qui in ea facta sed
sunt subsistentia est mane [illegible] aliquid diei in qua facta sunt [illegible] mensura nomina-
bitur. Sed autem inter duo vespere sicut et mane [illegible] mediantibus diei. Quod
semper lucis equaliter continet spatium, licet sive facta non detinet. Non est sic cum [illegible]
[illegible] quod constitue a parcialibus diebus non discrepent. Propter [illegible] apostasio malorum spiritu-
um [illegible] temporis et plurimum deprivat. Quod et unus casus precumabilem [illegible]. Et post ar-
[illegible] cum creatores primus se erexit [illegible] venit ad [illegible] aliorum [illegible]
in hoc ipsum [illegible] per [illegible] aliquibus et [illegible] [illegible]. [illegible]
quod potuit esse [illegible] et [illegible] atque [illegible] [illegible]
esset, et in [illegible] dedecori sunt. Sed et hoc [illegible] non est [illegible] ad me-
dium semper [illegible] non per [illegible] sue de [illegible] et [illegible] declinet, nisi [illegible]
et [illegible] suggestionibus et [illegible]. Cum ille [illegible] propria [illegible] in [illegible]
tempore [illegible] videri potuit. [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] difficilius [illegible]
[illegible] aliorum [illegible] et [illegible] luce propria quam alios clarissime, parissimum [illegible]
nullus eorum exteriorem [illegible] suggestionibus [illegible]. Et [illegible]
splendorem proprie quod [illegible] confortissimum [illegible] et [illegible]
Hec autem [illegible] apparuit vesperam prime diei, sive prima pars [illegible]
sparsim [illegible] potuisse. Spera [illegible] facta sunt in ipsa [illegible] et
subito [illegible] fieri potuit. Sequitur vero mane [illegible] accipiatur non
[illegible] temporis mensura [illegible] evidenter [illegible] [illegible] diligenter quibus
[illegible] de [illegible] in eodem fieri oportuit, et quod in eodem [illegible] facta sunt. Horum pri-
mum est creatio lucis. Secundum collaudatio magnifica [illegible] de ipsa illustratione et glorificatione
bonorum angelorum, et de ipsa iusta damnatione et deiectione malorum, sic et de aliis benefi-
ciis atque [illegible] creatoris [illegible]. Tertium quod [illegible] ordine primum est ad
[illegible] creatoris in [illegible]. Sunt et alia que [illegible] angelis perfecta fuit ipsa cla-
ritate glorificatos. Quorum revelationum ineffabilibus gaudiis et iubilationibus [illegible] fuisse
nullatenus dubitandum [illegible]. Sicut de [illegible] quibus [illegible] et de [illegible] angelice [illegible]
ex [illegible] et [illegible] civitatis superne, ac integritatem ipsius que est [illegible] et [illegible]
[illegible] erit [illegible] malorum angelorum. Sic et alia [illegible] et [illegible]

vespere mane

vespa mane

consideracionem ac contemplacionem delectabiliter eos occupari voluit creator et ipsa liberalitas
intelligencie preparata amor [illegible] decore eius propter gloriam creatoris eos seruabat ac detinebat
[illegible] Sed est ingruenti [illegible] mensura [illegible] dierum [illegible] [illegible] Et si quis vbique exem-
plarium [illegible] Posset autem intelligi quibus principaliter [illegible] istarum vespere propter anti-
quitatem [illegible] [illegible] Mane vero [illegible] quod [illegible] in [illegible] est
[illegible] precedens tempus mane vocatur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] operis
[illegible] autem magis [illegible] plano littere est [illegible] intelligatur [illegible] [illegible]
operis vij dierum et in fine [illegible] illorum.

Beatus autem Basilius sic hanc litteram explanat **Vocauit deus lucem diem et tenebras noctem**
Et factum est vespere et factum est mane dies vnus Nunc [illegible] per solis creatorem
dies appellatur [illegible] aer sole [illegible] [illegible] emisphio quod supra terram est conuerta. Nox autem dicitur
terre ob vmbracio que sole [illegible] [illegible] conditio [illegible] [illegible] autem non solum [illegible] motu [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] modo se [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] dies fiebat nox [illegible] Et factum est vespere et factum est mane. Nam
et incipiente [illegible] [illegible] vigente nox [illegible] [illegible] Vnde [illegible] vt [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dixit primum vesperam [illegible] nox diem [illegible] Nam antequam
lux crearetur nox non [illegible] in mundo [illegible] [illegible] obumbracio [illegible] quam super [illegible]
[illegible] nox appellata est [illegible] vnde nunc [illegible] diei vocata est Et factum est
[illegible] vespere et factum est mane Non dixit dies [illegible] nox sed vespera et mane vt [illegible]
in dignitate [illegible] [illegible] Nam [illegible] vesperam mane [illegible] Et
hanc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scriptura in temporibus [illegible]
[illegible] dies [illegible] esse nulla [illegible] noctium [illegible] Sic [illegible] dies [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] et albe. [illegible] dies [illegible]
Et [illegible] Jacob [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] posteris valitura scriptor [illegible]
[illegible] **dixit primus sed vnus** Et [illegible] [illegible] dicturus
Sed quare non dixit [illegible] et [illegible] diei appellare [illegible] Sed hic dixit autem [illegible]
est de 2º et 3º [illegible] noctis [illegible] diffinientibus et [illegible] [illegible] vt 24or hore [illegible] spacium
vnius diei [illegible] [illegible] Cum [illegible] diei nox [illegible] intelligi
[illegible] [illegible] longitudinem [illegible] solstitialis [illegible] [illegible] [illegible] tempore
[illegible] completur [illegible] [illegible] sed dixit 24or horas ad mensuram vnius diei [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] Cum in celo [illegible] signis [illegible] die
[illegible] Vel 2a racionem dixit [illegible] [illegible] vespera et mane [illegible] solis [illegible]
[illegible] solis et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] diffinire
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] diei spacio [illegible] [illegible]
Vel sic doctor tradit [illegible] [illegible] tempore [illegible] mensura et [illegible] [illegible]
[illegible] intervallis et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vnius diei spacia
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vestigia [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] tempus [illegible] sed vnum [illegible] vt
nulla [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ex ipsa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] habetur [illegible] [illegible] scriptura [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible]
Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] factum [illegible] et non [illegible]
3m [illegible] dat intelligi dies et [illegible] dies magnos et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] tenebras [illegible] et non lucem [illegible] tenebras [illegible] dixit [illegible]
[illegible] dies [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] vita [illegible] cogitata [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] vt ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] venerunt.

Contra istas explanaciones doctorum possunt multa contra textum predictum policius instancie et dubitaciones Sed [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] esse [illegible] in alio [illegible] lux est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tenebra non est [illegible] [illegible]
corporis [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] vt [illegible] non [illegible] [illegible]
impedit [illegible] lucis ergo male dicitur quod [illegible] diuisit lucem a tenebris

vespera
mane

quid est dies
quid est nox

quare primo dixit vesperam

[illegible] 8 [illegible]

quare non dixit dies primus

2a [illegible]

3a [illegible]

[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

3o

3° ar

et 3° apparet [illegible] in p° die facta sit lux et divisa a tenebris Nunc[illegible] [illegible] deus
fecit lucem ante in initio sive in p[ri]n[cipi]o diei [illegible] et g[ra]tia [illegible] in primo diei et luce
[illegible] et luce creaturam [illegible] alia non incipit facere die [illegible] aut fiebat deus [illegible] re-
talitate [illegible] in p[ar]t[e] diei facta e[st] ergo [illegible] nichil aliud factum legitur in hac die videtur
[illegible] creature [illegible] in [illegible] diei et ita non [illegible] die [illegible] representat deus ec[illegible]

Sed [illegible] aliquas [illegible] [illegible] [illegible] videns quod lux si corporalis fuisset die [illegible]
et nocte exposuit de luce spirituali s[cilicet] de formatione angelorum quorum [illegible] [illegible] intelligentia [illegible]
[illegible] informes [illegible] [illegible] deus [illegible] non tempore [illegible] [illegible] forma [illegible]
Et [illegible] [illegible] non [illegible] esse formatos [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] amore et dilectione
et per lucem [illegible] [illegible] aut malos [illegible] non [illegible] in tenebris remansisse et [illegible]
tenebris [illegible] [illegible] et luce a tenebris divisa [illegible] ad doctores [illegible] de luce
[illegible] exponunt quod magis videtur [illegible] intelligere et ut dicit hugo de s[ancto] vic[tore] [illegible]

[illegible] corporalem massam illuminanda non competebat nisi lux corporalis [illegible] dicunt [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] exigere [illegible] formarum [illegible] [illegible] tota massa illa
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illustrari [illegible] adhuc [illegible] quod [illegible] non [illegible] lux
[illegible] [illegible] accipitur [illegible] lux [illegible] tale [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et ita non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de tenebra [illegible] tenebra
non e[st] nisi [illegible] lucem et aliquid [illegible] non fuit [illegible]
[illegible] [illegible] lucis [illegible] [illegible] ad [illegible] massa illa in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] et magis [illegible] ad formam [illegible] [illegible] [illegible] umbra fieri potuit
[illegible] nocte [illegible] [illegible] [illegible] lux [illegible] [illegible] fecit
[illegible] et nocte [illegible] lux [illegible] non fecit nisi [illegible] [illegible] nocte nisi per
[illegible] absentiam [illegible] non videtur [illegible] lux illa [illegible] firmamenti [illegible] potuit aliam partem
illius [illegible] [illegible] [illegible] et absentia [illegible] fecit diem et noctem et [illegible] [illegible] dies
et [illegible] lucem diem et tenebras noctem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illud [illegible]
[illegible] nocte et die [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] non potuit nisi forte in [illegible]
[illegible] [illegible] de luce spirituali exposuit Et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
tractatus [illegible] [illegible] [illegible] nisi [illegible] [illegible] [illegible] deus in [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] qui ex [illegible] in aliquo posset [illegible] in miraculo [illegible]
[illegible] [illegible] dicunt alii doc[tores] quod [illegible] illud [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] massa illa [illegible] die fecit et
nocte [illegible] in [illegible]

[illegible] aug[ustinus] [illegible] [illegible] [illegible] die fecit deus lucem [illegible]
[illegible] diei [illegible] [illegible] [illegible] deus in primo diei fecit lucem et [illegible]
operis [illegible] [illegible] diei [illegible] [illegible] in [illegible] Et ita non [illegible] deus
ad [illegible] [illegible] [illegible] de 2° diei et 3° [illegible] usque ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] fecit lucem in primo diei [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] de halt [illegible] lux creata
[illegible] in sua plenitudine [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dies [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dies nocte [illegible] et [illegible] diei [illegible] [illegible]
[illegible] nocte aurora [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aurora ad die [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dies [illegible]
illa aut lux [illegible] [illegible] [illegible] sol [illegible] Et [illegible] [illegible] non [illegible] esse nisi
[illegible] [illegible] [illegible] lucis [illegible] illius lucis divisio [illegible] [illegible] [illegible] placet
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible] deus opus [illegible] [illegible] aliquid in
[illegible] [illegible] [illegible] lux [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sol [illegible] fecit
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hugo de s[ancto] vic[tore] [illegible] [illegible] [illegible] magis esse [illegible]
aliquid in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et ad ordinem [illegible] formam [illegible]
[illegible] nisi [illegible] illuminet lucem ut posset videre [illegible] et [illegible] lucem a tenebris
[illegible] [illegible] a [illegible] ut [illegible] ad [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lux
corporalis illa
[illegible] in [illegible]

Dixit quoque deus fiat firmamentum in medio aquarum et dividat aquas ab aquis. Et fecit deus firmamentum divisitque aquas que erant sub firmamento ab hys que erant super firmamentum. Et factum est ita. Vocavitque deus firmamentum celum. Et factum est vespere et mane dies 2us.

Continuatio. Postquam legislator descripsit disposicionem diei et noctis et posuit distinctionem lucis a tenebris que lux facta fuit prima die, hic incipit describere opus 2e diei in qua facta est disposicio omnium corporum celestium que fuerunt sub celo empireo contentorum et distinctio minus perspicui a magis perspicuo, scilicet aquarum inferiorum a superioribus per interposicionem firmamenti. Et tota hec [illegible] notatur per ordinem. Primo tangit divinam disposicionem ibi *Dixit quoque deus fiat firmamentum in medio aquarum et dividat aquas*. Secundo operacionem ibi *et fecit deus firmamentum*. Tercio operacionis utilitatem ibi *Et divisit aquas que erant sub firmamento*. Quarto effectus manifestacionem et regularitatem ibi *Et factum est ita*. Quinto ipsius tangit nominacionem ibi *Vocavitque deus celum firmamentum*. Sexto temporis assignacionem ibi *Et factum est vespere ac mane dies 2us*.

Advertendum circa huius partis sunt aliqua permittenda. Primo considerandum est quod per celum empireum [illegible] dubitant philosophi et aliqui doctores utrum sit aliquis locus corporalis an non. Per [illegible] non sit hic mencio de ipso secundum istam exposicionem, quia non habeo [illegible] ut [illegible] preter magistrum illud celum empireum, gloriosum sit ut infra. Est vel ponitur sub eo celum cristallinum quod est dictum celum aqueum propter similitudinem quam habet cum aqua congelata in diaphanitate. Celum mobile quod astronomi vocant nonam speram, [illegible] cogunt quodammodo apparencia motuum celestium et maxime duplex motus repertus in celo stellato. Sicut igitur prima die lucem produxit et a tenebris divisit, sic hac 2a die non solum distinxit corpora celestia sub celo empireo contenta, sed ea distincte produxit. Et quia hic plura per considerare [illegible] predicta sunt. Primum est quod in omnium corporum mole terre, aque et [illegible] superiorum, que sunt [illegible] de iure [illegible] deus fecit ut deinde [illegible] moles corporea capacitatem celi empirei totam repleret. [illegible] et grossior et [illegible] in parte superiori. [illegible] Et in parte inferiori sunt aliqua corpora celestia, ista die secunda [illegible] Et in parte inferiori sunt grossiora et [illegible] de quibus sunt facta elementa 3a die. Et isti [illegible] sunt grandes stelle ita [illegible] celum cristallinum vel aqueum et firmamentum, per quod intelligitur

Subiecto itaque [illegible] vii spere totaliter vii planetarum, scilicet [illegible] in

- Saturni
- Jovis
- Martis
- Solis
- Veneris
- Mercurii
- Lune

vii spera. Est [illegible] spera Saturni superior, [illegible] sub octava spera sive [illegible] ita quod spera [illegible] sub ipso firmamento, [illegible] spera [illegible] octava [illegible] stelle fixe. [illegible] inferiorem spera Lune [illegible] elementis. Spera autem planetarum [illegible] spera [illegible] stellarum dicitur planetarum. Porro iste vii spere [illegible] dicuntur orbes excentrici. Quia [illegible] planete movent [illegible] motu diurno [illegible] mobilis ab oriente in [illegible] motu proprio ab occidente in orientem. Agunt autem planete [illegible] Et motu [illegible] in parvis epiciclis [illegible] aliquando [illegible] nexta orbes [illegible] Dicunt [illegible] ipsi planete planete [illegible] retrocedunt [illegible] et occasum [illegible] in singulis [illegible] Unde [illegible] planete dicuntur [illegible] planete [illegible] morales legem [illegible] habuerit [illegible] varietatem ortus et occasus [illegible] loca [illegible] debent dici [illegible] planete [illegible] ipsi planete [illegible] celum [illegible] Et [illegible] octava [illegible] illud celum quod dicitur celum stellatum, [illegible] firmamentum [illegible] stelle fixe. Et hec [illegible] celum mobile [illegible] motu [illegible] mathematici [illegible] motu proprio. Et [illegible] superiorum [illegible] celeste [illegible] primum mobile [illegible] motu [illegible]

distinctio corporum celestium ab elementis [illegible]

Empireum celum an sit

firmamentum

7 planete

Celum aplanes
Celum cristallinum

raptum. Primo motu rapit omnes speras inferiores semel in die ab oriente in occidentem et vocatur ab eis celum aplanes ab a quod est sine et planos quod est error quasi sine errore per uniformitatem et invariabilitatem sui motus, quia non habet motum difformem. Et hoc mathematici aut quidam theologi qui ponunt illam nonam speram et vocant eam celum aqueum et celum cristallinum, non quod sit de natura aque, quia aqua non potest esse super celum stellatum nisi violenter. Nullum autem violentum potest esse perpetuum. Sed dicitur aqueum, quia sicut aliquis est perspicabilis aqua, est et totum planum et perspicuum instar aque limpidissime nulla habens in se stella. Est etiam frigidum non quidem formaliter sed effective, quia eius influentia efficit in corporibus inferioribus frigiditatem, temperat quod calorem. Et quia est solidum ac si esset aqua fortiter congelata, ideo dicitur cristallinum. Istud autem celum factum est 2a die secunda cum aliis speris celestibus de superiori parte nunc satis. Ad hunc est supra istud spera nona, decima spera, que dicitur celum empireum, id est igneum, non quidem a calore sed a splendore. Est etiam totum lucidissimum. Istud inter omnia corpora est maximum continet intra se creaturas universaliter. Et quia omnino immobile est, eius locus dicitur beatorum et civitas perfectorum, cuius pars communis videndum. Require plura supra de alia exposicione. Amplius isto supposito quod celum primum et terra, prelucente eterna sint et an omnia mediata sit. Quod et primum celum creatum per preceptum aqueum parte eius incepissime curvari. Quod et quamvis eius esset motio in tempore ita ut post partem creatam non vecreatur. Et per quam aliam eius operatur quia. Et nichil esset ei resistens aut retardans cum sola virtute ubi operatur quia ipsi celo a billa forma vere esset per eorum corruptibilitatem aliam convenit quod dicendum non ipsius celi a billa forma vere esset per propter corruptionis aliam quod dicendum ad restrictionem eius que restricta erat forma celesti. Similiter quod non etiam materia sunt et forma creata est celum primum. Conclusio vero celorum celorum primo materia sunt et forma creata et celum. Conclusio vero corporum corporalis ex necessitate sit in perfectione invenitur ex ipsis spericitate creatis et cum corporalibus ex necessitate sit in perceptione motu corporalis patet declarare ... quam vocavi tempus sic et omnes alii motus corporales patet declarare ... in ... sive quam vocat tempus sit et omnium aliorum ... facta est agrans corpus in quam tempus audiens ex necessitate sunt in tempore. Habet autem quod ... Aqua parte incepit celorum quarto. Et vocatur celorum. Habet autem ... aqua parte incepit celorum quam. Et racio ... celorum ... uniforme incipit ... ut non nove celorum prima quod applanum libro 3 de universo ... vocatur sive cristallinum primo fuit creatum. Hoc est in prima parte diei secunde. Deinde sicut determinat celum stellarum fixarum sive ipsius firmamenti quasi in 2a parte. Tercio celum saturni et deinde celum stellarum ... donec veniatur ad celum lune quod est ultimum ex celorum istorum. Et tunc etiam ... ordo dignitatis et nobilitatis corporum. Tertium et est hoc et ... videtur ipse ordo dignitatis et nobilitatis corporum. Et ... virtute et dignitate ... quare est ... compacio celorum ... in nobilitate, virtute et dignitate ... et in ... celeritate et tarditate motus. Non ... inferiorum celorum et virtutes influentie esse ac dependentiam a primo ... et superioris ... sicut et ad hunc modum ... quanto ... est ... ad ... comparacio. Quia est virtus ad virtutem in ... ad esse sicut gravi ad gravitatem ... ordo creationis sive ... celorum ... eo ordine quo ... a primo et unusquisque parte. ... et esse ... quod ... istos ix celos ... in prima parte ... est celum aplanes, ... cristal. Deinde celum stellarum fixarum et ... dici ... Celum ... sit ad ... quod ipse attingat a summo usque de ... et ... ad ultimum ... hoc ... non magis ... sit ... quod ... non admirari ... creaturis vel ... impediri sine retardari ... vel elongacione. ... sine impedimento ullo modo ... operari ... ... ad virtutem ... in celo aplanon ... celo stellarum fixarum ... in celo lune ... ... de ... et ... ad ... non loco ... in alio vel in alia. Talis et non ... in ... uno loco et ... in alio ... ... uno loco ... sit potest ... et ... et in quibuscumque voluit.

Celum Empireum

Videlicet perfecti

Conclusio

Questio

Celum cristallinum primo fuit creatum 2a die

operari. Quod manifestum est esse virtute celestis qui in uno loco operatur folia, in alio flores,
in alio fructus, in alio semina, in alio lapides preciosos, in alio metalla, in alio plantas,
in alio animalia. Et operatur ita [illegible] istorum agens vel solum operatur [illegible]
[illegible] tam magna tamen ultra operatur [illegible] corpus sunt [illegible]
[illegible] operatur [illegible] ille solus intendit. Contrarie sic per se solum aut virtute sua solum [illegible]
hoc est absque adminiculo et mediatione virtutis alicuius [illegible] istos ex celestibus sunt [illegible]
[illegible]. Hoc autem [illegible] per aliam virtutem operatur [illegible]
[illegible] operatur [illegible] virtutis illius. Quemadmodum [illegible] coagulat aquas
[illegible] et per [illegible] et [illegible] velocitate quam [illegible] frigiditas et [illegible]
[illegible] fieri manna in qua operatur. Sed ergo per sola virtute sua [illegible]
celestibus [illegible] nulla virtute alia agente ad hoc vel cooperante [illegible]
[illegible] cum [illegible] celos illos [illegible]. [illegible] virtute aliqua cooperata
[illegible] ad [illegible] celorum. [illegible] forte [illegible] applicationis, hoc est [illegible]
celorum cooperata [illegible] in [illegible] agere [illegible] celestium
[illegible] et ita [illegible] celum [illegible]. Quemadmodum [illegible] generationum
[illegible] receptibiles [illegible] actiones et [illegible] agit in illud et [illegible]
[illegible] alium. [illegible] ergo [illegible] ille agens ex quibus [illegible] generabilia sunt
receptibiles [illegible] formarum celestium [illegible] quod [illegible] receperunt. Videtur
et receptibiles [illegible] et actionum [illegible]. Quamvis [illegible] materia [illegible] aliquid
et receptibiles ex [illegible] receptibilis est virtutis et actionum illius quod [illegible] generabile est
generabile [illegible] similis illi [illegible] similis illi in forma virtute et actione. Cum igitur [illegible]
et [illegible] similes sunt, licet nobilitate et aliis conditionibus differant, manifestum
[illegible] ex celestibus similes sunt receptibilia esse virtutis et actionis [illegible]
manifestum [illegible] ex quo [illegible] celum [illegible] et [illegible] de aliis. Et [illegible]
[illegible]. Secundum hoc [illegible] quemadmodum [illegible] agit [illegible] sit. [illegible] esse videtur ex
[illegible] sit [illegible] per aliud et non [illegible]. Sed [illegible]
celos [illegible] esse [illegible] a corpore. Et hic [illegible] sic [illegible]
[illegible] dici [illegible] et ita [illegible] totius. [illegible] aut [illegible]
[illegible]. Et in omni corpore [illegible] per [illegible]
[illegible] igne [illegible] videtur esse [illegible] celorum [illegible]. Benedictio [illegible]
[illegible] aut [illegible] videtur esse [illegible]. Unde et [illegible] generatio [illegible] natio.
[illegible] applicat [illegible]. Unde igitur [illegible] applicationem
[illegible] et celum stellatum [illegible] celum stellatum [illegible] celum Saturni, et [illegible]
[illegible] et [illegible] motibus [illegible]
[illegible] Ptholomei et aliorum astrologorum qui [illegible] aliquando
[illegible] celos fecit, et [illegible]
[illegible] celos. Et [illegible] alium [illegible] vel
cooperationem celorum. [illegible] solus [illegible] ex istis celis et [illegible] sunt
[illegible] celi vel firmamenta [illegible] sunt
firmamenta [illegible] celum [illegible] celum [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]. Et licet [illegible] receptibiles sunt formarum celestium [illegible]
possibiles imprimere [illegible]. Quemadmodum [illegible] receptibile
[illegible] forme [illegible] imprimere vel dare. [illegible] forma
illa [illegible] forme [illegible] esse [illegible] forme
[illegible] posse imprimere illa. [illegible] celorum [illegible] celum stellatum sive firmamentum receptibiles
[illegible] forme celestis [illegible] potest esse [illegible] forme. Nec adhuc
[illegible] celi sunt [illegible] celorum. [illegible] vigere [illegible]
[illegible] a luna [illegible] celos [illegible] et [illegible] celos [illegible]
[illegible] sterile [illegible]. Sed [illegible] igitur celum aliud et [illegible]
[illegible] aliud et [illegible]. Quamvis [illegible]
[illegible] celorum [illegible] latitudinibus sive profunditatibus [illegible]

videtur

Benedictio

[illegible] aliud celum

Exemplo separum et exemplo cadorum vnois super altum compressorum et eos [illegible] addit ferventibus impulsos

[illegible] sint quod partes et eius [illegible] quante sint. Verum [illegible] hic est quantitatibus corporum [illegible] quod [illegible] ille que sint ex parte [illegible] quas licet non reservat [illegible]
[illegible] quibus [illegible] consideravit generationem [illegible] et aliorum [illegible] ex partibus [illegible] contractibus [illegible] sint [illegible] et [illegible]
[illegible] partes partium sint [illegible] quas dixit [illegible] formas [illegible] et formas [illegible]
[illegible] ex quibus generationem [illegible] est [illegible] non est [illegible] ab [illegible] in illas [illegible]
[illegible] generationibus et corruptionibus [illegible] ab altero [illegible] et altero [illegible] hic [illegible]
[illegible] esset [illegible] generatio a non esse in esse [illegible] aut dico [illegible] medium [illegible]
[illegible] non [illegible] aut medium [illegible] manifesto [illegible] quia aqua [illegible]
[illegible] aut [illegible] amplius [illegible] potest et [illegible] [illegible]
de quibus [illegible] celos [illegible] ac [illegible] amplius [illegible] sint
[illegible] formas celorum [illegible] et hec sit media [illegible] ad formas celestes
[illegible] et [illegible] aquarum medium inter [illegible]
[illegible] et mobilitatem formarum celestium [illegible]
[illegible] medium [illegible] ab altero in alterum. Nec debet [illegible]
[illegible] aquas illas ad [illegible] formas celorum [illegible] creator [illegible]
[illegible] et ad motum celos [illegible] 1 3 [illegible] et [illegible] ad
[illegible] hic [illegible] celos [illegible]
[illegible] Nec [illegible] Nec alius [illegible]
[illegible] Quare [illegible] intelligi [illegible] illos [illegible]
[illegible] formas [illegible] celorum [illegible]
[illegible] et [illegible] formas [illegible]
[illegible] quod [illegible] creator [illegible]
[illegible] celorum [illegible] a formis aqueis [illegible]
[illegible] formas celorum [illegible] ab illis [illegible] Nec debet
[illegible] formas celorum [illegible] creatore
[illegible] formas [illegible] quod [illegible]
[illegible] ab [illegible]
[illegible] formas [illegible] generatio est
formas [illegible] creator illarum [illegible] formas [illegible]
[illegible] hec [illegible] et [illegible] formatis [illegible]
[illegible] aqua [illegible] et [illegible]
[illegible] hic est [illegible] Fiat firmamentum [illegible]
[illegible] dividat aquas ab aquis [illegible] ab [illegible]
[illegible] Nec [illegible] dividat [illegible] aquas [illegible]
firmamenti [illegible] Nostro [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] formas [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] celorum et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible]

Nota [illegible] de [illegible] formas celorum et [illegible]

[illegible]

Demonstratio

[illegible]

[illegible] et [illegible]

[illegible]

[illegible] corpus per dimensiones protensum [illegible]

lateat non possit quibus condicionibus exceptis, prius [illegible] sive supportat. Sic vox propter au-
ditum [illegible] et auditur per vocem, ubi non est aer est sine lingua et non audi-
[illegible] apprehensio ad [illegible] repressum [illegible]
[illegible] ut ita dixerim [illegible] cogitatio [illegible] voluntas [illegible] non form-
[illegible] audibile [illegible] dixisse [illegible] non est
[illegible] formari possit. Nec sic loquitur ullo modo [illegible]
[illegible] ad hoc esset audire sensibiliter
[illegible] possit audire vocem sensibilem [illegible] ut [illegible] ad
[illegible] apprehensione [illegible] clementis
[illegible] dixit et [illegible] Fiat firmamentum
in medio aquarum. Firmamentum [illegible] firmum et stabile [illegible] celum plane-
tarum [illegible] sidereum [illegible] motum circularem [illegible] elementa
[illegible] est sphera ignis ut plures dicunt, [illegible] ex aquis ut Beda videtur
dixisse. Nec compositum ex [illegible] elementis. Ut alii dixerunt [illegible] ab igne lucidita-
tem, ab aere subtilitatem, ab aqua [illegible] a terra soliditate. Et quia firmamentum dicitur
propter motus [illegible] propter [illegible] incorruptibilitatem, propter [illegible] insensibile, non
propter [illegible] In medio aquarum [illegible] superiorum et inferiorum
et dividat aquas superiores ab aquis inferioribus ut patet dicitur
Et hic determinat de [illegible]. Et fecit deus firmamentum [illegible]
et disposuit [illegible] fiat firmamentum, [illegible] nulla est
[illegible]. Nec istud fecit intelligitur quantum ad formam [illegible] ad formam
[illegible] quantum ad hoc [illegible] fecit firmamentum [illegible]
[illegible] illa factio [illegible] vel dispositionem accidentalem [illegible] illa disposicio
vel [illegible]. Unde ut dicit magister Nicolaus de Lira [illegible] qui fuit
doctor hebreorum, dicit quod illa [illegible] erat soliditas. De qua dicitur Job 37 Tu forte
cum eo fabricatus es celos qui solidissimi [illegible] fundati sunt. Et [illegible]
celum tunc vocatum est firmamentum [illegible] firmitatem [illegible] flexibile
[illegible] flexibilis [illegible] et [illegible] argento [illegible]
[illegible] in soliditate. Vel potest intelligi per tale factionem distinctio et in-
[illegible] illa divisio totius corporis celestis in plures orbes [illegible] in epiciclos
[illegible] et [illegible]. Et forte
[illegible] a [illegible] celi cristallini usque ad [illegible] orbem lune, fuit a principio
[illegible] vel unum corpus continuum. [illegible] quod habent [illegible]
[illegible] potest esse unum continuum [illegible] arboris [illegible]. Et
[illegible] et [illegible]. Ad hoc alii dicunt quod illa [illegible] dispositio [illegible]
[illegible] hic firmamentum [illegible] celo [illegible]
ad [illegible] stabilimentum [illegible] et gubernacionem [illegible] quod dicitur [illegible]
[illegible] sphera [illegible] et [illegible] superioribus [illegible]
virtutem [illegible] inde [illegible]. [illegible] elementa ligata sunt [illegible]
a [illegible] celi [illegible] 3a [illegible]
[illegible] ad [illegible]. Et [illegible] celi firmamentum [illegible] dispositionem
et [illegible]. Et propter hoc celum firmamentum [illegible]
[illegible] legibus [illegible] sublunaribus [illegible] firmamentum [illegible]
[illegible] legibus flexibilibus et dissolutis. [illegible] aliqua [illegible]
[illegible] dispositionem accidentalem [illegible]
[illegible] Rabi [illegible] ut [illegible] doctor [illegible] allegat [illegible] Deut. 21 de mu-
liere gentili capta a Iudeis [illegible] uxorem [illegible]
[illegible] hebraica [illegible]
[illegible] et [illegible] debite dispositione. [illegible] ut [illegible] Dan. 4 Nabuchodonosor dixit
[illegible] Babilon civitas magna quam edificavi [illegible]
[illegible] illa civitas [illegible] edificata [illegible] ut videtur hic Gen. 11. Et
[illegible] quod Nabuchodonosor [illegible] fortificavit vel amplificavit [illegible]
[illegible] dispositione [illegible]
ad complementum [illegible]

[illegible] [margin:] fecit factio

aliquam fore leonem cum quo lapide indueret dispo[sitionem] debitam leonis. Et ergo non est [illegible] quod aliquis a prima forma in suam speciem factus, sic iterum dicatur ut devenerit ad [illegible] [illegible] formatum propter acquisitionem complere accidentalis dispositionis sue speciei debite. Sic ergo fuit fiere ibi et factum est firmamentum, si isto modo exponendum sit. Et sequitur:

Divisit quae aquas quae erant sub firmamento ab his quae erant super firmamentum.
[illegible] hic circa [illegible] dispositionem [illegible] hic [illegible] de eius situ sive locali [illegible]
Divisit aquas [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] illas [illegible] super et [illegible] [illegible] super aquas
Et [illegible] [illegible] dicit et [illegible] [illegible] non erit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] angelorum
[illegible] et [illegible] quae [illegible] hic [illegible] [illegible] materia prima ut dictum est. [illegible]
per aquas [illegible] dicitur hic [illegible] materia prima super quam [illegible] dei ferebatur. De [illegible]
parte superiori facta fuit celum cristallinum. Et de parte inferiori postea [illegible] dicitur [illegible]
elementa. [illegible] [illegible] quae [illegible] [illegible] firmamentum. Et distinguitur inter celum cristallinum sive
aqueum et inter elementa. Vel aliquos per aquas [illegible] intelligi [illegible] super celestes, id est celum
aqueum sive cristallinum, et aquae elementares, et ad [illegible] firmamentum fuit factum [illegible]
celum aqueum [illegible] [illegible] [illegible] erit factum, et aquas elementares non [illegible] [illegible] [illegible]
dum erant facte [illegible] [illegible] in [illegible] de [illegible] erant fienda. Et si dicitur quod firmamentum
non est [illegible] illarum aquarum, [illegible] [illegible] elementares non sunt contigue firmamento [illegible]
ignis et firmamentum [illegible] ignis et aer. [illegible] quod [illegible] est, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ipsis non
[illegible] [illegible] nisi de corporibus [illegible] [illegible] ignis aut et [illegible] [illegible] [illegible] dicitur. Et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] erant illis [illegible] ultra. Sunt igitur hic aque [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] dicitur esse super firmamentum designat celum aqueum vel cristal-
linum, [illegible] dictum est, et [illegible] dicitur. Aque vero sub firmamento sunt [illegible] [illegible] elementares
[illegible]. Sequitur littera: Et factum est ita, ubi describitur firmamentum locato et condicione naturali, q.e.d. [illegible].
[illegible] factum [illegible] dicitur in mente [illegible] disposuit. Et [illegible] in [illegible] [illegible] disposuit [illegible]
modo factum [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et factum est ita, intelligendum [illegible] in mente
factum fuit [illegible] [illegible] [illegible] factum non [illegible] [illegible]. Et [illegible] ergo [illegible] Et factum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] factum [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
est ita, [illegible] [illegible] [illegible] firmamentum [illegible] factum est ita. [illegible] exponitur ut [illegible] fuit [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] et fuit [illegible] [illegible] voluit [illegible]. Et fuit [illegible] [illegible] quod
ad [illegible] voluntatem [illegible] [illegible] [illegible] dicitur [illegible] fieri [illegible]. Ita [illegible] [illegible] aliud
[illegible] fuit [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] dicitur [illegible] fieri [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] subsistentia
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] factum [illegible] ad [illegible] in [illegible] speciei [illegible] subsistentia.
Sequitur: Vocavit quoque deus firmamentum celum. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] firmamentum. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dieb.
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et factum est vespere et [illegible] [illegible] [illegible] vocavit deus firmamentum celum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inferiores elementares
[illegible] ei dedit [illegible] [illegible] [illegible] potuit. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
celare et [illegible] [illegible] dedit. Celum [illegible] [illegible] dicitur [illegible]. Vel vocavit deus firmamentum celum
[illegible] fuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
per [illegible] [illegible]. Et [illegible] fuit [illegible] angelorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] celo
[illegible] [illegible] illa [illegible] facta fuit per angelos. Vocavit ergo deus firmamentum celum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] firmamentum celum. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] deus celum et terram. [illegible] cristallinum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
celo [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] firmamentum vel celum sidereum [illegible] tota [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sidera et [illegible] [illegible] [illegible] quae celum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et factum est vespere et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est vespere [illegible] [illegible] dicit. Et mane
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dieb [illegible] [illegible] post
[illegible] dicit [illegible] dieb fuit [illegible] equinoctium vernale in mense martio [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] distincti [illegible] ad [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] aliis diebus [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] dicit, non habuit
benedictionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicit vidit deus quod esset bonum [illegible] [illegible]
aliorum [illegible] dierum. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] distinctione aquarum quae non fuit completa
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] fuit facta elementares aque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] angelorum [illegible] [illegible] dicit [illegible] [illegible]. In [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] celebre solet de angelis ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et forte melior [illegible] [illegible] dicit deus posuit firmamentum in medio aquarum et [illegible]
[illegible] [illegible] inferiores ad [illegible] ab aliis [illegible] [illegible] sub firmamento [illegible] [illegible] [illegible] opus 2[illegible] diei.
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] 3[illegible] die [illegible] [illegible] aquas [illegible]
ab aliis inferioribus [illegible] opus 2e diei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
diei [illegible] 3[illegible] die [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab aliis [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] opus 3e die [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] diei [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] aqua [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

quod dicitur aqueum a [illegible] [illegible] [illegible] aqueum / est [illegible]

Celum dicitur

[illegible] angeli [illegible] sunt.

[illegible] dieb
[illegible] dieb

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Item circa istam litteram dubitatur [illegible] firmamentum esse [illegible] / [illegible]
[illegible] esse frustra [illegible] in institutione naturae nichil fecit [illegible] frustra [illegible] aqua [illegible]
[illegible] elementa valet ad generationem corporum mixtorum [illegible] ubi ponunt [illegible] ad nichil vale-
[illegible] [illegible] aliquid [illegible] frustra [illegible] Item
[illegible] ad [illegible] esse [illegible] et [illegible] naturalis [illegible]
celo [illegible] deus [illegible] supra celum [illegible] posset [illegible] aqua fluere
[illegible] et firmamentum [illegible] super [illegible] per se [illegible] materia fluida [illegible]
descenderet [illegible] si ibi esset aqua [illegible] descenderet [illegible] / [illegible] ad [illegible]
[illegible] ibi sit aqua super firmamentum nullo fundamento esse [illegible] ut dicit [illegible] // dubium
super genesim ad litteram [illegible] 2 [illegible] [illegible] auctoritatibus [illegible] ingenium [illegible]
[illegible] / [illegible] sit illa aqua. Et [illegible] ibi [illegible] / [illegible] distinguit de
firmamento dicens quod possit accipi pluribus modis [illegible] regionem celestem [illegible] sperarum
[illegible] planetarum et celo [illegible] stellarum [illegible] firmamentum [illegible] mobilitatem [illegible]
[illegible] celum stellatum [illegible] celestibus
[illegible] celum stellatum [illegible] firmamentum
[illegible] et [illegible] aquas [illegible] aque [illegible]
[illegible] celum [illegible] celestibus [illegible] Aliquando [illegible] firmamentum pro
regionem celesti [illegible] orbes planetarum [illegible] pro sola [illegible] pro celo stellato
[illegible] firmamentum [illegible] ubi [illegible] luminaria
in firmamento celi ubi loquitur de sole et luna. Tertio [illegible] infra [illegible] posuit deus
stellas in firmamento celi. [illegible] firmamentum [illegible] pro celo stellato
[illegible] pro [illegible] celo aereo [illegible] quod [illegible]
[illegible] celo [illegible] firmamentum [illegible] quod deus posuit aquas
[illegible] super firmamentum [illegible] Augustinus [illegible] ad litteram [illegible]
de [illegible] Sed [illegible] intellexisse [illegible] Item [illegible]
[illegible] talibus [illegible] esset [illegible] solis et sidere
[illegible] ad litteram quod [illegible] firmamentum [illegible] / [illegible] aque [illegible]
[illegible] Primo [illegible] aque
[illegible] de illa [illegible] firmamentum [illegible]
celo stellato [illegible] celum [illegible] mobile [illegible] et [illegible]
apparet [illegible] ut [illegible] ab aliquibus [illegible] ex distinctione [illegible] quod [illegible] fir-
[illegible] quod [illegible] esse [illegible] in quo sunt [illegible] et aliud
[illegible] in quo [illegible] quod [illegible] mobile [illegible] posuisse firmamentum
in medio illorum corporum [illegible] mobile [illegible] celo [illegible] et [illegible] celo [illegible] planetarum
[illegible] intelligit firmamentum [illegible] et [illegible] illorum [illegible]
[illegible] per aquas [illegible] intelligunt [illegible] de [illegible] sit [illegible]
[illegible] cristallinum [illegible] per aquas inferiores [illegible] celum [illegible]
planetarum [illegible] et [illegible] celo cristallino [illegible] ad celo stellarum
[illegible] celo stellarum [illegible] et aquas inferiores [illegible] modo [illegible]
aque [illegible] Alio [illegible] aqua sit [illegible] aqua elementari [illegible] aque ibi [illegible]
[illegible] ad refrigerandum calorem corporum supercelestium [illegible]
[illegible] super [illegible] ignis [illegible] corpora [illegible] illarum [illegible] frigida
et humida. Item [illegible] tales aquas ibi esse [illegible] ad [illegible] calorem [illegible] corporum
corporum supercelestium [illegible] calorem [illegible] effectus [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] / [illegible] sol [illegible]
[illegible] ignis [illegible] est [illegible] calidum. [illegible] et [illegible] celum [illegible] aqua, et [illegible]
[illegible] quod est [illegible] se aquam [illegible] et esse
[illegible] frigiditate [illegible] calorem [illegible] firmamentum [illegible]
frigida [illegible] esse frustra [illegible] ad aliud [illegible]
[illegible] ad [illegible] influentie corpora [illegible]
[illegible] et [illegible] influere [illegible]
[illegible] aqua posset tales influentias recipere [illegible] vir-
tute [illegible] ibi [illegible] super firmamentum. [illegible] fluida [illegible] et firmamentum [illegible]
[illegible] de [illegible] fluida [illegible] super [illegible] descendere [illegible]
[illegible] / [illegible] ubi [illegible]
[illegible] esse de firmamento. [illegible] super [illegible]

dubium

firmamentum [illegible] pluribus modis

in primo [illegible]

Aqua sunt 3a 1o

2o

et [illegible]

[illegible]

extendi [illegible] ut pr[illegible] aque [illegible] per quod [illegible] solitur visu [illegible] et sic [illegible]
[illegible] probabiliter quod sunt ibi aque supra firmamentum [illegible] aque [illegible] dicitur celum cristallinum.
[illegible] et est [illegible] frigida. [illegible]
[illegible] in aqua [illegible] ultra [illegible] et [illegible]
[illegible] frigidi [illegible] celestia [illegible]
[illegible] corpus. Wilhelmus parisiensis li. de universo
[illegible] dixit [illegible] celum non potuit fieri de aqua [illegible]
materia aque [illegible] aqua non fuit [illegible] forma celesti [illegible] 37
[illegible] corporalis [illegible] a forma sua corporali [illegible]
[illegible] ad [illegible] formas corporales. Nec [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] forma [illegible]
[illegible] voluntati et [illegible]
[illegible]

[illegible]

no diligent[er] de celo aqueo

Firmamentum

Job 38

[illegible] color saphirus [illegible]

congelatio

Cristalli [illegible]

et insuper propter stabilitatem et soliditatem ipsius sicut celorum. Est enim fortissime sicut cristallus ar-
difficulter ad frangendum. Et tamen non ad liquefaciendum sicut videmus apud illos qui operantur
in gemmis. Sic et huiusmodi celi stabilitionem seu solidationem aut [illegible] intelligo a pre-
dicatoribus et doctoribus qui hoc dixerunt. Est manifestum quod ista forma celorum quam medium aquarum
in materia sua [illegible] a creatore formam esse [illegible] forma maior elementorum et eorum omnium ele-
mentorum. Et per hoc non esse possibile a calore vel frigiditate. Et isto non esse timendum
celos de periculo confractionis aut dissolutionis. Item autem quibusdam visum est aquas
illas super celestes ibi reservatas esse propter diluvium quod tunc erat futurum et per invigationes
pluviarum quod inde descenderunt nullo possibile videtur. Primo quia propter soliditatem celorum
nullo posset huiusmodi descendere nisi ut nove rime et aperture eius in celis fierent vel
veteres aperirentur. Et hoc est quibusdam visum est quod aperture et vie in celis sunt
ad descensum aquarum. Et verum est cataractas celi apertas [illegible] per quod pluit xl diebus et xl noctibus super-
dictum diluvium cataracte celi aperte sunt propter quod pluit xl diebus et xl noctibus super
terram fierent tres. Et si [illegible] cum ex omni parte celi descendit
pluvia super terram. Ex omni parte extrinsece aperta [illegible] celum. Secundo quia non posset
tot et tanti illa perforare aera ut aquas per ipsa descendere [illegible]. Aliter
gaudent super terram. Item gravis pluviarum [illegible] quia ex nubibus fit per
frigiditatem coagulante eas in aquas [illegible] et in nive [illegible] quod non est
caret dixerunt nivibus et grandinibus ex illas aquas descendere sicut et pluvias. Ad
tantam nimiam aquam fieri [illegible]. Item in mille annorum spatio non posset
aque iste descendere de super nisi celos [illegible] celorum.
aque iste descendere desuper nisi celos per [illegible] celorum
aperte [illegible] a longe [illegible] aperire cataractas celi amplius pluet super terram.
Et in quibusdam regionibus magis pluit. Et in quibusdam sepissime pluit [illegible].
Item in quibusdam regionibus intelligo hic [illegible] vii cataracte celi vo-
cata [illegible] per illas celi quod [illegible] sunt pluvie et inundationes aquarum. Talis per
[illegible] per illas celi [illegible] sicut pluvie et orion et stelle [illegible]
signa aquarum ut cancer et pisces. Sunt pliades et orion et stelle [illegible]
et lune [illegible] in libris suis [illegible]. Et experimentatores astronomie se
dicunt experientia comperisse. Cathacte ergo huiusmodi [illegible] apte [illegible]
huiusmodi ad istas aperiones pluviarum [illegible] et inundationem aquarum [illegible] la-
[illegible] per [illegible]. Et quibus autem corpus [illegible] ut ex [illegible]
aperire veletur [illegible] super [illegible] celos reposite sunt [illegible] in thezauris
[illegible] ad pluvias et diluvios [illegible] inundationes.
[illegible] de eo [illegible] in thezauris abissos. Item
[illegible] de [illegible] in [illegible]
[illegible] libro Job [illegible] creatoris [illegible] et thezauros
[illegible] thezauros [illegible] in die [illegible] belli. Item
[illegible] videre debes dum creator [illegible] magis
[illegible] ad [illegible]
[illegible] thezauris [illegible] manifestum [illegible]
[illegible] dixit qui [illegible] ad [illegible] super celos sunt non [illegible]
esse [illegible] ex eis [illegible] illa quod celo empireo [illegible]
[illegible] et [illegible] glorificande [illegible]
[illegible] in mortali et impassibili corpore. Sicut quibusdam videtur. Sicut
[illegible] ut [illegible] non [illegible] in aquis [illegible] vita [illegible]
videlicet pisces in aquis vivunt et in aere vivere non possunt [illegible] vivere in aquis [illegible] in aere
[illegible] regionem [illegible] esse [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] incorruptos [illegible]
[illegible] videtur ut sit regio illa sine [illegible] beatitudine illa futura
Commentator [illegible] celi empirei ut [illegible] scripta opinantur. Cum [illegible]
[illegible] celo empireo erit [illegible] et respiratione destitui non posset. Item
[illegible] in celo empireo erit [illegible] et respiratione destitui non posset
[illegible] et respirabitur in illa vita beatitudinis ab hominibus. Illa [illegible] celum
[illegible] et empireum sola elementis [illegible] beatitudinis eius. Item [illegible]
illa et splendor empirei celi magis digna [illegible] calorem [illegible] super
empireum celum [illegible] celum illud [illegible] et [illegible]

Margin notes (right): mundus 1 — [illegible] pluviarum: Cancer, pisces, pliades — Ad [illegible] celum aqueum sive cristallinum — Celum empireum

Margin notes (left): Job 38 — 138

[illegible] ... in libro sapientie ... [illegible] ... angelorum et de resurrectione mortuorum [illegible] ... intelligerent ... [illegible] ... lex lingua [illegible]

Dixit vero deus Congregentur aque que sub celo sunt in locum unum. Et appareat arida. Et factum est ita. Et vocavit deus aridam terram, congregationesque aquarum appellavit maria. Et vidit deus quod esset bonum et ait Germinet terra herbam virentem et facientem semen et lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum cuius semen in semetipso sit super terram. Et factum est ita. Et protulit terra herbam virentem et facientem semen iuxta genus suum lignumque faciens fructum et habens unumquodque sementem secundum speciem suam. Et vidit deus quod esset bonum. Et factum est vespere et mane dies tercius.

[illegible] ... corporibus celestibus ... [illegible] ... aqua ... [illegible] ... elementa ... [illegible] ... terre ... [illegible] ... arida ... [illegible]

Basilius [illegible] ... [illegible]

[illegible]

Dixit deus Congregentur aque que sub celo sunt in locum unum et appareat arida [illegible]

[illegible]

et apparuit arida [illegible]

Terra
Arida
Tellus
humus

[illegible]

i loca alia translatio et collocatio. Non non dicitur in sermone prophetico propter quod asseritur esse negare a [illegible]
dies unus. Secundo quia quinto operi sequentis diei [illegible]. Et hic [illegible] congregatio aquarum et
denudatio faciei terre super [illegible] sequentis diei opus facta sunt ut videtur propter fecundationem
terre. Non enim poterat germinare herbas ... nisi prius vegetabilia aquis operi-
rentur cum. Congregatio autem aquarum in loco uno ... facta ... propter ... propter
... et ... et ... aliis ...

dubium

Queritur hic ... dubitatio ... quia in una congregatione ... convenire et in uno loco ... ma-
ria esse ... et ... unum ... quod omnes aquas ... et ... multum
a se differre ... Et possit ... sicut ... quod ... debent. Si aque
non sunt congregate in unum locum sed ... in pluribus locis ...
... Quod una est aquarum ... et ... congregatio ... mare ... sunt ...
... Et ... in aquis et vocabulis regionum adhesit ... exponit ... loca vero
... in una congregatione ... aque ... et ... obsequendo ...
mundat. ... ad aliquam aquarum ... alie ... et ...
et flumina ... congregate sunt et ... Si ... ergo in

Solutio

plura obtinent loca ... continuantur ad unum ... Hoc est omnibus ...
et flumina ... continuatos aliquos ... mari magno ... oceano ... quod est matrix et origo
omnium aquarum ... Ergo sic ... ad ... reliquis locis et ... vel ...
... Et quod ad interiora et occulta ... colligantia. Congrega-
tio ... terre et meatus ... mari collegate ... continuate sunt et pro-
... in uno loco ... Et ... et ...

de originalibus

... in uno ... propter continuatos ... in quibusdam ... sunt. li de
Et hic ... multi ... in ... et ... Ut aliis ... magis mundi

... sunt ... per ... vel per ... patrum ...
... Sic ... de Sicilia ... mare ... et

Sicilia [illegible]

... magis ... colligitur ... intelligit unum locum
... separatio ... superiore terre ... congregatio ... in locum unum ... tam
... et ... abstulerunt ... intelligit ...
quod una est congregatio originalis. Quia a magno mari et de abisso magna ... quod dicitur ...

...

i ... matrice aquarum exeunt flumina plura localiter. Et ... dicit ... aquarum
... fontes abissi magne et ex illis inundasse diluvium ... quod in alicu-
... cogitatio ... de ... aqua ... que sunt ... de quibus

Baptismus

... locus ad quem ... et quod ... deficit
... Nec ... Et ... in
et ... illa ... in ...
historia ... propter preceptum ... congregentur aque que sub celo sunt ... Et
... ad ... Et ...
... Ergo aquarum cursu ...
Et quod mare ... propter preceptum ... Congregentur aque
in unum congregationem ... ut ... illa que ... replet ... sunt terre
... in uno ... indigere ... esset
... potest ... mare ... terram que ... de ... inundare

Mare rubrum

... pelago ... propter ... esset inhibitum. Nam quia ... est
Egyptus ... ab ... Egyptum et ... mare con-

Egyptus

... voluit ... Egyptus ... Congregen-

Hiulcus

tur aque in congregationem unam ... alia non ... ex illa ... que collecta
est ... Deinde ... Congregentur in unum locum et in unam congregationem ...
... loca ... multa

... aque collecte. Nec ... plenitudine pelagi
... congregatione ... sunt
precepto. ... Et ... tota ... aquarum ... terre ...

Baptismus

... loca in que ... aquis ... repleta ... sunt ... ergo debet
et aque colligi ... ad unam congregationem ... Ut ... 13o

Rx

et [illegible] eius [illegible] possit. Nota quod non erat illo tempore quod ex Gadibus [illegible]
per maximum illud et solis audacibus innavigabile pelagus quod Britannicum [illegible]
et [illegible] alium [illegible] per modum iussu dei tripartitus fa-
ctus [illegible] ut aquarum ibidem multitudo [illegible]. Nota [illegible]
[illegible] modis [illegible] dictis philosophi [illegible] in una congregacione
[illegible] aqua collecta [illegible] que omnibus nota sunt [illegible]
[illegible] in talibus [illegible] videatur [illegible] debeant paludes et
stagna [illegible] aquas [illegible] colligunt [illegible] ut [illegible]
[illegible] Item [illegible] aquarum [illegible] dei ope [illegible]
[illegible] et [illegible] aquas collectio [illegible] [illegible] profunda [illegible]
[illegible] quia aquarum [illegible] elementa [illegible]
[illegible] illa [illegible] collecta est [illegible]. Nam [illegible] ignis in [illegible] ac [illegible] quibusdam [illegible]
[illegible] omnibus [illegible] totus [illegible] in ethere [illegible] aer licet [illegible]
[illegible] orbem terre [illegible]. Hic aquarum [illegible]
[illegible] est maxima congregacio [illegible]
[illegible] a terris [illegible] regiones [illegible] in ellesponto
[illegible] in Macedonia [illegible] Bithinia [illegible] sine dubio [illegible]. [illegible] modo [illegible]
[illegible] de illa aqua [illegible] reliquis omnibus [illegible] amplitudine [illegible]
[illegible] congregacionibus aquarum [illegible] multitudine [illegible]
[illegible]. Non [illegible] illas [illegible] navigabit. [illegible] paludes [illegible]
[illegible] sunt. [illegible] a [illegible] in [illegible] vel [illegible]
[illegible] Palestina [illegible] Arabie [illegible] paludes.
[illegible] obviat [illegible]
[illegible] esse [illegible]
[illegible] Caspium [illegible] historiorum cosmographorum [illegible]
[illegible] lacus [illegible]
[illegible] rubrum pelagus appellatur
[illegible] in mare magnum [illegible] Gadibus [illegible]. [illegible] ut dicit
[illegible] affirmat in [illegible] maria [illegible] generaliter [illegible]. Et [illegible]
[illegible] aquas [illegible] maria [illegible] terre circumdatio [illegible] maria
[illegible] omnes [illegible] in descripcione facta [illegible] mare mediterranea
[illegible] appellant [illegible] in toto orbe [illegible] [illegible]
Mare Arthon [illegible] [illegible] singulari vocabula [illegible]
Mare australe [illegible] [illegible] longius [illegible] et [illegible]
Mare [illegible] orientale [illegible] aquarum [illegible] maria [illegible]
Mare occidentale [illegible] [illegible] addit ad.

Hellespontum
Ponticum
Egeum
Ionium
Siculum
Tirrenum [illegible]

[illegible] in unum
illud quod [illegible]. Et dixit deus Congregentur aque in unum
[illegible] in unum locum. Et appareat arida [illegible] ad [illegible]
congregatio [illegible] unum locum [illegible] Et appareat arida [illegible]
Et non dixit appareat terra [illegible]
et [illegible] ex aquis [illegible] solis [illegible]
[illegible] terre [illegible] [illegible] solo aqua
[illegible] illa [illegible] propter [illegible]
[illegible] radicali [illegible]
vel dixit [illegible] arida [illegible] a [illegible] [illegible] dixit
[illegible] arida [illegible] et absolute [illegible] ab [illegible] [illegible]
ut appareat arida [illegible] aquis [illegible] et [illegible] deus [illegible]
[illegible] aquis [illegible] xviii [illegible] deus [illegible] mari [illegible]
[illegible] job xxxviii [illegible] appareat [illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible] Basilius [illegible] ista.
[illegible] apta. Et sequitur [illegible] Et [illegible] [illegible] cosmographie [illegible]
[illegible] [illegible] ut appareat terra [illegible]
[illegible] collecta [illegible] aqua [illegible] hebreorum. Nam
[illegible] manifestat [illegible]
[illegible] quia [illegible] de [illegible] repetita
[illegible]

Gadibus [illegible] civitas [illegible] in Hyspania [illegible] ex Gadibus [illegible] et Gades civitas [illegible] Hyspanie [illegible]
[illegible] de aere
[illegible]
Cosmographia [illegible]
Nota [illegible]
Arida [illegible]

[illegible] et i[n] p[re]cedentibus dei e[st] congregatio aq[ua]r[um] i[n] [illegible] una & apparuit arida [illegible] magis deus debuisset apparere
terra [illegible] et vocavit deus arida[m] terra[m] arida ut [illegible] illud q[uo]d [illegible]
[illegible] terra [illegible] arida [illegible] e[st] / Sequit[ur] et vocavit i[gitur]

[illegible] // Et vocavit deus arida[m] terra[m] [illegible] fecit / ut [illegible] a [illegible] spectantibus i[n]
terra [illegible] pedibus teneda[m] / et [illegible] illi dedit [illegible] et nomen terre. et
[illegible] a [illegible] arida [illegible] pedibus [illegible] terit[ur] / Vocat[ur] q[ua]m aridam ab eius
radicali [illegible] et [illegible] / [illegible] licet terra [illegible] frigida et sicca / Est [illegible] primo
sicca et secundario frigida / Et aqua primo frigida et secundario humida / Et aer primo humidus
[illegible] et [illegible] calidus / Et ignis primo calidus et [illegible] siccus / [illegible] sicut [illegible]
[illegible] homo [illegible] vox [illegible] eius est [illegible] / Ita [illegible] et [illegible]
[illegible] auditus / Ergo elementa [illegible] nominatur / —
[illegible] eius est [illegible] ignis appellatur / Non solum [illegible] de tellure notandum
est / Sed [illegible] et in aliis elementis [illegible] est [illegible] per quam a ceteris singula
[illegible] et [illegible] manifeste [illegible] aqua [illegible]
frigida [illegible] / Aer [illegible] humiditate / Ignis ardore / [illegible] ut [illegible] principalia [illegible] -
[illegible] elementa [illegible] q[uo]d [illegible] sola possumus contemplari / [illegible] q[uo]d i[n] corpo-
ribus illa [illegible] sunt et visui [illegible] possident [illegible]
[illegible] simplex [illegible] oculis [illegible] et sensu [illegible] ut [illegible]

tellus e[st] arida & frigida | [illegible] natura [illegible] fuerit et [illegible]
aqua frigida et humida | [illegible] aliud [illegible] copulet[ur] / [illegible] elemento
aer calidus et humidus | [illegible] / [illegible] q[uo]d arida e[st] & frigida
ignis calidus et aridus | [illegible] aquis [illegible] frigiditate / [illegible] aqua [illegible]

Et [illegible] aqua [illegible] / [illegible] -
[illegible] frigiditatem [illegible] humiditatem aeri / [illegible] aer [illegible]
[illegible] ignis et aque / Ignis [illegible] calorem [illegible] humorem /
Ignis [illegible] arida [illegible] / [illegible] calor [illegible]
[illegible] / Et hoc modo [illegible] alterius [illegible]
[illegible] elementa [illegible] / [illegible] ordo [illegible] arida
terram [illegible] et [illegible] tellure [illegible] aridam / [illegible]
[illegible] / [illegible] antiquior [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] tellus [illegible] assumpsit —

Terra [illegible] a terendo / quia [illegible] ab [illegible] / [illegible] plurimum / [illegible]
accipit [illegible] / [illegible] q[uo]d [illegible] homo [illegible] / [illegible] -
[illegible] in [illegible] et in [illegible] / Aer [illegible]
[illegible] tellus / At ipsa terra benigna est [illegible] indulgens [illegible]
[illegible] / Sequitur Congregationesque aquarum appellavit maria

[illegible] in plurali more hebraica [illegible] vocant[ur] maria [illegible] sola [illegible] -
[illegible] congregatio [illegible] est / Et [illegible] hic in [illegible]
[illegible] / [illegible] galilee / Et [illegible] est [illegible] [illegible] / [illegible]
mare tiberiadis / [illegible] in lingua hebrea [illegible] et [illegible]
[illegible] genezareth / [illegible]
[illegible] apud hebreos [illegible] aquarum congregatio mare vocat[ur] / [illegible]
[illegible] sole [illegible] per evaporatione[m] humidum [illegible]
[illegible] / [illegible] congregationes aquarum appellavit maria [illegible]
Ergo [illegible] est [illegible] congregatio aquarum / [illegible] dixi [illegible] a mari
[illegible] congregatos [illegible] / [illegible] -
[illegible] aq[uarum] congregatione [illegible] calore sol[is] [illegible] ab [illegible] -
[illegible] / Sequitur / Et vidit deus q[uod] [illegible]

| Non utique tunc [illegible] q[uo]d [illegible] bat [illegible] / Sed [illegible] placebat / Sed q[uo]d esset [illegible] porro [illegible] [illegible] et [illegible] aliquid et [illegible] q[uo]d i[n] qua[n]tum esset

[illegible] / q[uo]d i[n] quantum esset bonum [illegible] -
et terre / [illegible] congregatio et a terra [illegible] / [illegible] bonum [illegible] et bona [illegible] aqua
[illegible] / Bonum [illegible] mare [illegible] et bona [illegible] -
[illegible] / [illegible] | [illegible]

Appellavit [illegible] deus bonitate aque / [illegible] | [illegible]
[illegible] bonum deo [illegible] | [illegible] d[e] [illegible]
[illegible] ineffabili [illegible] | [illegible] d[e] [illegible]
[illegible] | [illegible] i[n] voluptatibus
Nobile [illegible] colores ostentat | [illegible]
[illegible] / [illegible] tellurem [illegible] velut [illegible] | separatos [illegible]
Et [illegible] tellurem [illegible] bonum [illegible] | [illegible]
[illegible] dixisse [illegible] / [illegible] bonum [illegible] facture [illegible] | [illegible] labor[illegible]
| [illegible]
| [illegible]
| appellavit

Terra

[illegible] quedam ... terre [illegible] ... apparuerunt depressa loca / per quod ... aqua ... [illegible] obstaculis ... [illegible] ... per desertum [illegible] deposita / Nam ... ferventem ... et fit ... et arduus ... [illegible] ... mediterraneis ... fieri regionibus [illegible] / ... per [illegible] ... aquis repleta ... [illegible]

2º bonum ... [illegible]

... Bonum ... [illegible] ... aquis ... [illegible]

... [illegible]

Et dixit deus germinet terra herbam virentem et facientem semen et lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum cuius semen in semetipso sit super terram et factum est ita. Et protulit terra herbam virentem et facientem semen iuxta genus suum lignumque faciens fructum et habens unumquodque sementem secundum speciem suam. Et vidit deus quod esset bonum. Et factum est vespere et mane dies tercius.

[illegible] ... elementorum ... [illegible] ... aqua ... [illegible]

[illegible]

... sol fervet ... herba ... [illegible] ... excelsi-
-o. Germinet terra herbam virentem et herbam pabuli ... indigent adiumento
ut quidam opinantur plures ... seminibus ... ostendit ... de terra
pullulant ... calorem ... ab imis ... ad superiora ... sicut dixi sole
... [illegible] ... ut ... potest ...
... [illegible] ... potuerunt ... quod ... ipse
... erat in terra sub ... considerantes quod herbe et pabulis
... [illegible] ... alimentum
... [illegible] ... habent ... est
... bobus et equis ... [illegible] ... et fructi-
... [illegible] ...
... [illegible] ... congregatio aquarum
... ad opus ... subiungit et dixit Germinet terra herbam virentem et
... quia opus istud ... [illegible] ... terre ...
... [illegible] ...
... [illegible] ...
... [illegible] ...
fertilitate terre ... [illegible] ...
... [illegible] ...
... [illegible] ...

... [illegible] ...
... [illegible] ...
... [illegible] ...
... [illegible] ... ad gradum ... [illegible] ...
... [illegible] ...
... [illegible] ...
arbores et plantas ... [illegible] ...
... [illegible] ... ut dicit magister Nicolaus de Lira ... [illegible] ...
... Hebrei ut Rabi Josue et sui sequaces dicunt ... mundus factus est in marcio
mense marcii ... terra incepit germinare herbas virentes ... [illegible] ...
... [illegible] ... Et produxit terra herbam virentem et fa-
cientem semen ... Hebrei ... Rabi Eliazar et sui sequaces ... mundus factus est
in autumno ... in mense septembri ... arbores ... fructibus ... et quia fructus ...
... [illegible] ... ab Hebreis
... [illegible] ... opera ... [illegible] ...
... [illegible] ...
... [illegible] ... de terra ... [illegible] ...
fructus et semina ... [illegible] ... et fructum ... et lignum ...
... glossa dicit ... mundus ... fructus in autumno ... in vere ... pullulant arbores
... [illegible] ... glossa ... de terra ... [illegible] ... in historia
scolastica ... de hac ... quod dicit terra produxit herbam virentem ... [illegible] ...
... in vere ... illud tempus ... et fructiferum ... legunt lignum
... [illegible] ... herbam ... [illegible] ...
... in marcio ... [illegible] ... discordia
... [illegible] ... ad ... [illegible] ...
... [illegible] ... mundus factus ... [illegible] ...
... [illegible] ...
... et ... [illegible] ... et ... [illegible] ...
... [illegible] ... esse ... [illegible] ...
... [illegible] ... esse ... [illegible] ...
... [illegible] ... intelligat ... [illegible] ...
... habendo ... esse ... aliud ... et aliud ... [illegible] ...
... [illegible] ... aliorum ... [illegible] ...
... [illegible] ...
... [illegible] ... esse ... [illegible] ...
... in esse ... [illegible] ... accepisse esse ... [illegible] ...

Et quod mundus non semper fuit [illegible] dicebat [illegible] philosophus [illegible] non [illegible] fuit [illegible]
[illegible] fuit [illegible] Robertus Linconiensis de universo [illegible] de [illegible] perpetualitate [illegible]
[illegible] in [illegible] vel [illegible] vel [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] in illo [illegible] fuit in [illegible]
[illegible] in illo [illegible] incepit esse [illegible] non [illegible] de [illegible]
[illegible] fuit [illegible] in [illegible] et [illegible]
[illegible] de toto tempore [illegible] non [illegible] est [illegible]
[illegible] est et incepit esse [illegible] incepit esse [illegible] non fuit
[illegible] in [illegible] [illegible] Nulla [illegible]
[illegible] esse [illegible] [illegible] Solum [illegible] esse [illegible]
[illegible] et [illegible] aliud [illegible] est
[illegible] esse [illegible] in [illegible] est [illegible]
[illegible] esse [illegible] non [illegible] esse [illegible] in [illegible] [illegible]
et [illegible] esse [illegible] in [illegible] et ad [illegible]
[illegible] tellus arida [illegible] repente [illegible] et ad [illegible]
[illegible] velut [illegible]
[illegible] Unde dicit Moyses **Et dixit deus** [illegible] non [illegible] lo-
[illegible] [illegible] deum esse corporeum. Nec
[illegible] deus [illegible] audire [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible]
dixit et [illegible] [illegible] dixit [illegible] [illegible]
Unde dicit [illegible] [illegible]
Vel dixit [illegible] et voluntatis [illegible]
dixit deus [illegible] **Germinet terra** [illegible] et
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] **herbam virentem** [illegible] et [illegible] et [illegible]
virentem [illegible] ad [illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] **et facientem semen** [illegible] ad [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] et
[illegible] **Et** [illegible] et [illegible] et [illegible] vel
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] et [illegible] **Et lignum pomiferum** [illegible] ad [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] hominibus [illegible] **Et** [illegible]
[illegible] pomiferum [illegible] pomiferum
[illegible] ad [illegible] et in [illegible] esse [illegible]
[illegible] ad [illegible] **vel lignum** [illegible]
arborem [illegible] vel [illegible] **lignum pomiferum** [illegible] ex [illegible]
[illegible] semen ipso sit **super terram**
cuius semen [illegible] ad [illegible] arbores [illegible]
[illegible] ad [illegible] in [illegible] in visceribus terre [illegible]
[illegible] **Et** [illegible] [illegible] **Et** [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] plantare
[illegible] [illegible] plante
[illegible] [illegible] **Et** [illegible] ad [illegible] in [illegible]
et [illegible] et [illegible] et [illegible] ex [illegible]
ipso sit [illegible] ad [illegible] et [illegible] ad [illegible] arbores
[illegible] **super terram** [illegible] ad [illegible] arborem
[illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] et in visceribus [illegible]
[illegible] Ambrosius dicit hic [illegible]
[illegible] a deo dictum **Germinet terra herbam virentem** [illegible]
est **Et protulit terra** [illegible] a deo dictum [illegible]
[illegible] et [illegible] **et facientem** [illegible] et [illegible] et [illegible]

Dixit deus
ps° 148

Semen
Sementis
Sementum [illegible]

[illegible] ps

semine [illegible] [illegible] [illegible] quedam [illegible] / Semine et [illegible] explanatur [illegible] predicti

plante ex semine. In hoc [illegible] quod dicit faciens notari potest potentia activa generandi [illegible] quod dicit [illegible] potentia generandi passiva / semine potentia [illegible] et semine in plantis genita [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] semine sit in [illegible] [illegible] Quantum ad pullulationem herbe et arboris tria [illegible] [illegible] semine [illegible] [illegible] terre disposite in qua [illegible] in matrice [illegible] semine [illegible] / Et [illegible] celestis influentia [illegible] [illegible] seminalis / [illegible] terra [illegible] vegetabilium et celum velut pater

Terra mater
Celum pater

Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod ad [illegible] et [illegible] de effectum / Et ita [illegible] in [illegible] ut [illegible] preparat et per ipsa [illegible] [illegible] [illegible] voce audientes apparuit arida herba [illegible] nemoribus vestita. [illegible] in [illegible] [illegible] potentia [illegible] et semine [illegible] [illegible] de plenis [illegible] [illegible] [illegible]

Et protulit terra [illegible] potentia [illegible] [illegible] herbam virentem / [illegible] in vere et [illegible] semine [illegible] [illegible] [illegible] fructus et [illegible] quod [illegible] semine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] arbore [illegible] [illegible] [illegible] potentia activa [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] per [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] de plantis

Sed an ubique per superficiem aridam terra tunc protulit herbas et plantas vel solum in loco paradisi esse debebat. videbitur infra. Hic [illegible] [illegible] videtur quod ista productio herbarum et plantarum potius [illegible] debet ad [illegible] diem [illegible] [illegible] [illegible] terra [illegible] [illegible] dicitur /

dubium

Respondetur quod ornatus hic [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] ad ornatum [illegible] [illegible] illa [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / herbe autem et arbores [illegible] adherent [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ornatus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] completa [illegible] dispositio [illegible] et [illegible] elementorum ad [illegible] [illegible] / Et [illegible] [illegible] in terra secundum speciem suam [illegible] ex [illegible] [illegible] elementorum in [illegible] semine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex seminibus pullulat /

Sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dispensationis impleat [illegible] [illegible] germinatio / herbe [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] semina esse [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] calamus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] alia plurima [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] terra [illegible] / in radicibus et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Semine [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] calamus [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] alia [illegible] de radice [illegible] / Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / hic autem [illegible] [illegible] solo calamus. Sed [illegible] alia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in radice custodiunt / [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] semine [illegible] [illegible] [illegible] / aut [illegible] [illegible] semina sit [illegible] / et hoc [illegible] quod dicit secundum genus vel [illegible] speciem suam. [illegible] [illegible] calamum [illegible] [illegible] [illegible] habere [illegible] / Sed ex calamo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / Et calamus [illegible] [illegible] calamus [illegible] [illegible] [illegible] / Et [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dispositionibus [illegible] [illegible] ordo [illegible] / Spinatio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / Et [illegible] de radice [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad germinandum [illegible] [illegible] / et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Calamus
Frons
[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] herbam pabuli / Semine [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] calore mollitum [illegible] [illegible] [illegible] semine [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] calamos explicans / Et [illegible] radices extendit / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] / [illegible] [illegible] in cortice / [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] in [illegible] / Et hic [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / In [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legumen / [illegible] [illegible] [illegible] arbustum / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut crebris [illegible] [illegible]

gitur facilius valent nimis subvertere spiritus, tum gravitudine maturitatis infixe adversum
reperiunt inclinari. Apparent talium duarum totum veniunt [illegible] nullum ut pantum
gerunt porcis in capite. Inter autem longe alterius inveniunt. Cum grana pendeant adversum
locantur in thecis ut non dispergantur ab avibus. Et ideo et mirabiliter aristis cuiusque custo-
die velut hastis apposite, quorum aculeis morsus bestie repellantur.

Item Hugo b. augustini [illegible] inutiles venenatas et nocivas esse spinas
fuisse creatas. Videtur quod non. Quia post peccatum dixit: Cum operatus fueris terram non dabit fructus
sed spinas et tribulos. Rez. b. augustinus [illegible] molestie a peccato sunt tamen 3a die [illegible]
sed non fuit homo nocive. Nec fuissent si stetissent primi parentes in mandatis dei. Cum vero
assignat causam dicit quod omnes plante habent aliquas utilitates nobis occultas. Et ideo nullus
deus credere talia fuisse creata a deo sine causa. Ad illud ad quod obicitur dicendum quod [illegible]
terram incultam germinare spinas et tribulos. Et hic non est pena, nec fuisset in statu in-
nocentie. Sed quod in terra culta et seminata [illegible] est in penam pecca-
tum per penam debitam homini. Cum operatus fueris terram, non dabit fructum tibi. Et Augustinus quod
peccato facto facta sunt nociva et afflictiva. Et quod dicit spinas et tribulos germinabit
tibi [illegible] afflictiva tamen illud offeret quod [illegible] ad utilitatem est.

Item Hugo et dicit per b. basilium [illegible] Apex cum vectibus
[illegible] perdunt. Et cum etiam cicuta [illegible] religiosi [illegible] elleborus [illegible]
et mandragora et papaveris pure [illegible]. Causa quod [illegible] gravis
[illegible] a conditore [illegible] nocivas [illegible]
[illegible] non [illegible] sunt [illegible] de [illegible]
propter quam nocte sunt. [illegible] vicium [illegible]
[illegible] haustu [illegible] Ideo [illegible] fieri non oportuit
sunt penitus non vidi. Cum utique labor ad [illegible] utile valde utrumque
estimetur. Et tibi quod [illegible] familiaris hominibus ad declinanda [illegible]
sunt. Et [illegible] et capis [illegible] Solo intellectu de
[illegible] lesionum [illegible] et [illegible] Et artis medicine solertia [illegible]
[illegible] et vero [illegible] experientia malorum nobis [illegible] demonstrando
vel [illegible]. Difficile [illegible] potest [illegible] vitare. Quorum nichil
est [illegible] vel [illegible] quibusdam potionibus vel pe-
[illegible] nobis [illegible] solatia [illegible] ad salutem. Nam cicuta [illegible]
[illegible] Sturni sine turde [illegible] solet esse. Cuius venenum per [illegible] sui corporis
[illegible] cordi [illegible] illos [illegible]
ut digerant [illegible] frigiditatis [illegible] intestina [illegible] Contin-
[illegible] in usu esse [illegible] elleborus [illegible] pestiferum [illegible]
[illegible] Et mandragora [illegible]
[illegible] doloribus [illegible] autem [illegible]
[illegible] corporis
molestissimam [illegible]
extraxerint. [illegible] laudis
augmenta [illegible]

Item [illegible] sunt [illegible] vel [illegible] vel plex-
us colligimus vel [illegible] quod non pertinet ad [illegible]
et [illegible] fuisse [illegible] est. Sic
ex ipsa [illegible] et [illegible] et aliud
[illegible] et [illegible] elementa
[illegible] et [illegible] adulterium [illegible]
[illegible] originem [illegible]
[illegible] malignos magistros de [illegible] an-
dent se [illegible] clandestina [illegible]
ter [illegible] molestius [illegible]
[illegible] ita [illegible] et ille dormiat et surgat [illegible]
de die [illegible] et [illegible]

Avena
tribulos urtice
Dubium
[illegible]
Cicute nocive sunt [illegible]
Cicuta Sturni Turde
Continuatio

Solus creavit deus de paradiso

Olus olus

Quare germinet terra et herbas

semen per se separat. Tunc namque ad illud creatoris verbum germinet terra herbam [illegible] in brevissimo

temporis momento a germinacionibus tellus incepit, et illius legem implevit per omnes crescendi

gradus, confestim mox ad maturitatem quam nascebantur exivit. Terre inquit Basilius eo te-

mpore salutis nitor videbatur splendescere. Campos ac tergora [illegible] messibus exornatos [illegible]

quedam quasi pelagi fluctuantis spicarum motibus emulari. Quid tunc serere [illegible] omne genus

olitorum usque fructibus queque arbustorum vel seminarium [illegible] copiose per terra fructibus [illegible]

bat. Nulla tunc erat desperacio metendi sementibus nec ignavia culpanda cultorum,

Non aeris intemperancia. Non ullius tunc querela corruptelarum frugibus apparuit, nec eciam nimio

que sterilitatem posset impedire [illegible]. Postea vero delictum extitit, per quod sensim adiecit, ut

in sudore vultus pane vescamur, deinde multa differre germinandam sterilitatem

[illegible] hoc est precepit lignum [illegible] fructuosum fructus facere ut audistis. Eodem enim [illegible] ipso

[illegible] germine et plenitudine. Item vero [illegible] fructifera [illegible] nemora [illegible]. Arbo-

res [illegible] et in altum [illegible]. Cedri cupressi, pini, [illegible] [illegible] fructibus foliis

vestiebantur, et frondibus [illegible]. Et [illegible] [illegible] vocabantur [illegible] libata

[illegible] [illegible] [illegible] ante [illegible] [illegible] spectare

[illegible] ab alto [illegible] [illegible] et certa [illegible]

[illegible] illo tempore rosa sine spina fuit. Nam post eum [illegible] eius adiuncta est ut esset

voluptati sollicitudo contigua [illegible] peticio. Cuius [illegible] et [illegible]

Rosa

[illegible] terra [illegible] est.

Item cumque [illegible] quod iubet terra et lignum facere fructum producere cuius semen sit super eam. [illegible] multa

ligna videmus neque semen, neque fructum ferencia. [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] perfecte aut

[illegible] esse omnes arbores. Aut simul semen [illegible] [illegible] vel alias

[illegible] et salix [illegible] vel [illegible]. Et alie tales fructum [illegible] [illegible] videntur [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] foliis

[illegible] [illegible] [illegible] operam dederint. [illegible]

[illegible] [illegible] plantacionis [illegible] ex semine [illegible] radices

[illegible] optinet. [illegible] arbores ille digne [illegible] sub fructi-

[illegible]. [illegible] ut diximus arbores ille [illegible] libertati. [illegible]

[illegible] honeste [illegible] [illegible] et alia fructu [illegible] exhilarat. [illegible]

[illegible] vivere [illegible] vitet [illegible]

[illegible] alia sunt [illegible] [illegible] quod fit labrusca [illegible] terra

[illegible] [illegible] recordacionem nobis suggerit [illegible] et [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] cultore [illegible] [illegible] sumus [illegible]

[illegible] esse [illegible] [illegible] ad fructificandum [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] oliva semper viridis est et fructifera [illegible] semper fidei

tradamur. [illegible] [illegible] arboris et [illegible] fructuosa [illegible]

[illegible] [illegible] omni tempore [illegible] longitudo. O [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Nonnulla [illegible] [illegible] accomoda ut [illegible]

[illegible] quedam ferenda sunt [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]

quedam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Alia [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]. Alia [illegible] [illegible] et de

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] radices [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] habetur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] Nonnulle nodose et [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible]

sunt et [illegible]. Nonnulle [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] est cortex

[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] et [illegible] et scabiosa. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

mox [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] proferendo.

Et [illegible] quedam [illegible] cultorum arbores [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] mala punica que sunt [illegible] [illegible] amigdalas. [illegible] [illegible] posse molliri

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sciens quod agricultura [illegible] [illegible]

Mutacio arborum

Parietum [illegible] [illegible] arborum [illegible] [illegible] [illegible] et folio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] alt[illegible]

[illegible] quedam [illegible] arbores [illegible]

Nota

[illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

mox congruentes redeunt in melius. Labor et sollicitudo potens est eum morborum superare incommoditatem.
Et sicut terrarum et arborum fecunditatibus videmus esse distantiam [illegible] ne [illegible] quod possit
explere. Videmus et solum in aliquo genere diversitatem fetuum generari. Sed in singulis et plurima
genera inveniuntur. Sed quod aliud germinet masculum fructum, aliud femininum cultores fere
tradidisse solliciti. Item et palmas genus sexus esse asserunt. Ita ut quo aput eos que
femine vocantur ramos suos inclinant ad masculum velut genitum petentes, ut possit ex eius
admixtione concipere. Unde ingeniosi agricole sublatos de masculo istos oculos femine dum
inserere. Et ita quod concupiscit desiderat explere [illegible] brachiis [illegible] venit ad
[illegible]. Hec et de ficu quidam narrant. Que a fecundia dicitur eo quod fecundior et servatur
omnibus aliis arboribus [illegible] bis et ter gignit fructum in anno. Et vero manifeste aliqui
sunt. Quedam enim [illegible] plurimas agrestes [illegible] narrant apponi. Nonnulli et capiti
fici fructum domestice alligant [illegible] valitudinem [illegible] possint germina sua reti
nere caducia. Eius rei [illegible] figura monet nos [illegible] agrestis. Quia [illegible] plerique
que [illegible] ab aliena carne nos [illegible] documentum. Ad professionem [illegible] bene [illegible] declarando. Sic eum
videmus quempiam de gentibus aut hereticis ab ecclesia [illegible] sequentem [illegible] vite [illegible] cultibus
honestum [illegible] imperfectum [illegible] ac magis [illegible] quo possit accedere [illegible]
illa fructiferae fici quod de sinceritate [illegible] vigorem imitatur. Fecundum vitia molesti
fluxus inhibebit. Subsidia vero [illegible] accipient. Igitur si tamen racio [illegible] est
ut [illegible] paululum potuimus exponere. [illegible] fructuum [illegible] servat-
Et ita in singulis [illegible]. Cum sint alie que sole decocta mitescunt. Alie
que [illegible] presidio defensa [illegible]. Et quod [illegible] molle fructum servat. Folia fortiora
sunt [illegible]. [illegible] aut fructus durior [illegible] tenerior est [illegible]
[illegible] scilicet [illegible] imbecillitate [illegible] flagitant ope maioris auxilii. Nonnullis aut le-
[illegible] potuisset [illegible] operimentis foliorum. Nichil usque fortitudo. Nichil inrobo-
rem [illegible]. Que aut [illegible]
[illegible] videmus. Est [illegible] quedam [illegible] sepius. [illegible]
facundia sufficeret comprehendere cuncta subtiliter et [illegible] valeat. Et discernere
[illegible] singulorum [illegible] vinacii. [illegible] humor
diuturnitas singulorum [illegible] radices [illegible] differunt. Alie [illegible] radice [illegible]
per arbustorum radices [illegible] in palmitibus ramos [illegible] aliter corticem
quod [illegible] solo fit [illegible] aliter tenera et
[illegible] aliter medullas et
explicare [illegible]
[illegible] experiendo doctus [illegible] plenum [illegible]
[illegible]. Et [illegible] ligni [illegible]
non potest. Insuper [illegible] ut propter [illegible] reprehendantur. [illegible] que disposite sunt in
ciens fructum. [illegible] arbores [illegible] nulla [illegible] paradisi [illegible] aptam
[illegible] mortalium. Nam nulle [illegible] experientia [illegible] nudos [illegible]
[illegible]. Et ut [illegible] generi constituit
colligens [illegible] differentiis [illegible] ita [illegible] ut admiratione
[illegible] videamus [illegible] creatoris admirandum [illegible]
[illegible] delectationem creatoris [illegible]
domestica silvestria [illegible]
[illegible] agrestia [illegible]
florencia [illegible]
ut [illegible] possit [illegible] spoliari [illegible] ut palma et cedrus [illegible] germinatione propter
[illegible] solus esse [illegible] viride [illegible].
usque ad [illegible] Et vidit deus quod esset bonum. Vidit [illegible] appro[illegible]
Et sequitur in littera Et vidit deus quod esset bonum [illegible] placuit ut [illegible] Augustinus. Quod esset bonum.
quod [illegible] placuit deo ut fieret [illegible]. Hinc autem dici duplex est benedictio.
[illegible] ad [illegible] et [illegible] suppletionem et completionem operis [illegible] diei. [illegible]
[illegible] Et alia [illegible] ad illud diem. Quia [illegible] apparuit [illegible]
[illegible] completum [illegible] ad [illegible] apparuit aquis [illegible]. Et factum est vespere
ad illud [illegible] diem [illegible] artificiales. Et mane [illegible] diei [illegible]
[illegible] diei artificialis [illegible] tres dies [illegible] lux [illegible]
[illegible] xx [illegible] horarum
Circa premissa littera ad hunc [illegible] dubia. Et primo [illegible] utrum
ex [illegible] possit [illegible] alterius [illegible]. [illegible]

mixtionem dispositionem terre quam [illegible] plantarum et sol per quasdam plures seminationes nascitur [illegible]

et eius [illegible] sed hec est vera [illegible] illa semina que oriuntur [illegible] solum quod [illegible] nulli

attribuit [illegible] et [illegible] masculi et femine. [illegible]

Dubium 2[o]

Secundo queritur possunt unde [illegible] debent a priori vel a posteriori [illegible] terre et semina. Difficile est ibi regulam assignare. [illegible] que [illegible] accidit [illegible] terra hec aliquid [illegible] hec [illegible] de duplici fecunditate terre in qua producat vegetabilia et animalia, [illegible] de fertilitate seu defecunditate agrorum, [illegible] de fecunditate terre [illegible] prophetico [illegible] aqua [illegible] in ordine elementorum [illegible] terra prior est et eius fecunditas et prius [illegible] agens ordinanda fuit. [illegible] terre [illegible] gignit vegetabilia prior est ea fecunditate [illegible] que gignit animalia, sic vegetalia priora sunt [illegible] animalibus. [illegible] generatio [illegible] et [illegible] generantur; post ordinata est in [illegible] prophetico. Deinde post fecunditatem aquarum et [illegible] animalium [illegible] fecunditas [illegible] terre [illegible] gignit animalia, ordine [illegible] natura, [illegible] opus [illegible]

[illegible]

Tercio [illegible] queritur quare ipsi terre attribuitur productio herbarum et arborum. Cum fiant tamen non ex sola terra [illegible] mixtorum ex quatuor elementis. [illegible] quod magis terre attribuitur. [illegible] talibus magis dominatur, scilicet in herbis et arboribus et non ex hoc quod ex sola terra [illegible] producantur. [illegible] ut [illegible] terra [illegible] ignis, aer et aqua [illegible] mixtis [illegible] omnia quatuor elementa. [illegible] quod in [illegible] mirandam [illegible] dispositionem. Primo in illo [illegible] quatuor elementorum [illegible] mixti [illegible]. Apparet mirabile [illegible] in profundo maris [illegible] non videtur [illegible] aliquod [illegible] elementum ignis [illegible] grossa elementa sunt terra et aqua [illegible] evaporationes [illegible] et ignis [illegible] ignis et aer [illegible] grossitatem et gravitatem [illegible] ut [illegible] in [illegible] activorum et passivorum [illegible] quatuor elementa. [illegible] vapor [illegible] aqua et exalatio [illegible] terra [illegible]

Cum 3[a] sint miranda circa dispositio 1[o]

vapor [illegible] 2

Secundo miranda dispositio [illegible] in hoc quod tam [illegible] et tam [illegible] mixtorum fuit ex illis paucis simplicibus corporibus, [illegible] non apparet [illegible] tot [illegible]

[illegible] miranda est [illegible]

3

Tercio in hoc [illegible] [illegible] appetit et [illegible] ut [illegible] inseparabiles [illegible] in mixto, [illegible] mirabile [illegible] et [illegible] nulla [illegible] in [illegible] talibus et [illegible] admirationem [illegible] abstrahunt a [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] artificem. [illegible] et talibus mirari et glorificare debent, quod non [illegible]

[illegible] ad [illegible]

[illegible] videtur quod [illegible] terra [illegible] arida [illegible] superficiem [illegible] impura ex [illegible] aque et aliorum elementorum. [illegible] non fuisset apte disposita ad [illegible] mixtorum. [illegible] elementa [illegible] et a [illegible] mixtione [illegible] mixto est [illegible] vero [illegible] et [illegible] fontium et fluminum [illegible] exigebat [illegible] ad irrigationem terre aquas fuit.

[illegible] quod [illegible]

Quarto queritur [illegible] hic non dicitur [illegible] producat metalla vel minas auri et argenti et nobiles lapides et alias res [illegible] utiles [illegible] producat herbas et arbores [illegible]. Respondetur quod ad hec producenda magis [illegible] elementorum [illegible] sol et stellarum [illegible] forma [illegible] non est [illegible] commixtio sol. Vel [illegible] non [illegible] quod non [illegible] ita apparet ut [illegible]. Vel [illegible] [illegible] a [illegible] terre [illegible] ut dicit [illegible] quod [illegible] terra rubra, et argentum [illegible] alba [illegible] in visceribus terre et non apparet [illegible] herbe et arbores [illegible] non [illegible] producat.

Sexto [illegible] hic [illegible] herbe et arbores [illegible] a [illegible] producere [illegible] esse [illegible] stelle. Respondetur quod [illegible] stelle [illegible] firmamenti et [illegible] [illegible] firmamento eo modo quo [illegible] a [illegible] et stelle [illegible] elementorum vel terre [illegible] et [illegible] non [illegible] a [illegible] producere [illegible] stellas [illegible]. Et [illegible]

per gratiam. Omne terra post ornatur quam celum. Ad quod illud quod pulchellus ... deputatur ornamentum terre
post aliquas species terrigenas. Cum vero sit de adherentibus et fixis in terra ... vero quod ... dicto
possibilis fuit ornatum terre quam celum, quamuis 6to die ... .

Dixit autem deus fiant luminaria in firmamento celi et diuidant diem ac noctem et sint in signa et tempora et dies et annos ut luceant in firmamento celi et illuminent terram. Et factum est ita. Fecitque deus duo magna luminaria, luminare maius ut preesset diei et luminare minus ut preesset nocti. Et stellas et posuit eas in firmamento celi ut lucerent super terram et preessent diei ac nocti et diuiderent lucem a tenebris. Et vidit deus quod esset bonum. Et factum est vespere et mane dies quartus.

Continuatio. ... descripsit opus ... quod pertinet ad esse et opus distinctionis quod pertinet ad ... et incipit describere opus quarte diei quod pertinet ad pulchritudinem ... et opus ornatus ... Et primo agit de ornatu corporum celestium. Secundo describit ornatum ... Dixit ergo deus ...

[illegible]

Fecit ergo deus duo luminaria magna. ... Sol ...

[illegible]

... stelle firmamenti ... Due iste stelle ornatus dicuntur firmamenti ...

[illegible]

... Fiant luminaria ...

[illegible]

... luminaria dicuntur ...

Et dies

Stelle sunt ornatus

Corpus lune

+ [illegible] et [illegible] [illegible] fiat dies et [illegible] debet [illegible]

firmamento celi, i.e. ibi, licet firmamentum sint proprie pro celo stellato [illegible] stelle erratice [illegible] esse in firmamento sed potius in toto aggregato. Et [illegible] in firmamento celi [illegible] et celum celesti regionem continens [illegible]. Non dicit autem produxit celum luminaribus [illegible] cum sint corpora incorruptibilia et [illegible] non recipit [illegible] vel corpor.

Dividant diem ac noctem, i.e. distinguendo. Sol enim [illegible] presentia [illegible] faciunt diem in suo conspectu, sua autem absentia [illegible] faciunt noctem, [illegible] illustrant luna et stelle [illegible] luna et stelle [illegible] faciunt noctem, et absentia [illegible] sub [illegible].

Circa hoc advertendum quod licet luminaria celi [illegible] et [illegible] sunt propter [illegible] ad utilitatem hominis [illegible] diem [illegible] noctem [illegible] ad [illegible] et dividat diem et noctem [illegible] luminaria [illegible] ut [illegible] homi[illegible] [illegible] ad operandum et [illegible] ad [illegible] homo [illegible] laborare [illegible] nobis astra. [illegible] et [illegible] sunt in signa, i.e. [illegible] pluvie et [illegible] caloris et frigoris. [illegible] in signa [illegible] et [illegible] et [illegible].

[illegible]

Cometa — [illegible] de cometha [illegible] signo celi [illegible] cometha [illegible] stella [illegible] cometa [illegible].

Et ut sint in signa [illegible] stelle [illegible]

[illegible] et tempora et dies et annos [illegible] solis [illegible] quadruplex [illegible] solis [illegible] ad aquilonem.

Estatem [illegible] existente sole in parte [illegible]
Autumpnum vero existente sole in parte occidentali
Yemem existente sole in parte australi [illegible]
[illegible]

[Left margin notes: [illegible] nobis astra; Jacob [illegible]; Cometa; [illegible] stelle [illegible]]

Beda [illegible] super hanc litteram: Et sint in signis et temporibus et diebus et annis. Nonnullas
utique vite humane per longiorem usum didicit signorum notaciones et observaciones invenimus. Si-
cut [illegible] cum [illegible] aquilo [illegible] pluvia que de va-
poribus [illegible] ventus [illegible] generat [illegible] est vix mo-
[illegible] plurimi sunt venturi. Nam itaque ex de [illegible] solus quod [illegible] *pluvia*
futura tempestatem [illegible] celum [illegible] igneo rubore [illegible] Nebulis [illegible] obfuscatum radiis
[illegible] pinguiores [illegible] [illegible] ex hiberne [illegible]
[illegible] in calore expressis [illegible] exalantes [illegible] vaporibus et augentes [illegible] magis magisque
[illegible] tempestatem [illegible] quibus sunt glomerata [illegible] Sole [illegible] sed [illegible] *videtur*
luna [illegible] vel eius [illegible] [illegible] que [illegible] aquas multitudine. Sunt vero
[illegible] annunciat [illegible] vel eius [illegible] cum [illegible] [illegible] solet [illegible]
[illegible] aliquos etherei tractus [illegible] portendunt. Sicut et [illegible] ille [illegible] in [illegible] colore
[illegible] ostendunt [illegible] vehementes pluvias et procellas [illegible] aliquod [illegible] *astrologi*
[illegible] pluvie [illegible] indicia [illegible] luna [illegible] [illegible] *contra 3am lunam*
[illegible] [illegible] [illegible] plene [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sunt [illegible] [illegible] et [illegible] cornibus [illegible] appareat [illegible] de-
clarat. [illegible] aut rubicunda [illegible] cornibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Hoc igitur observare signorum [illegible] [illegible] impedat [illegible] igitur
[illegible] navigaturi intra [illegible] [illegible] classem futura pericula [illegible] [illegible] effectus
[illegible] tempus [illegible] Agricolas [illegible] seminibus et plantis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et ex [illegible] signis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
sole et luna et stellis videnda prodigia [illegible] Sol [illegible] et luna non dabit
[illegible] [illegible] Illi qui ultra [illegible]
[illegible] vita [illegible] de
[illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] celestium [illegible] in signis et temporibus [illegible] ad [illegible]
[illegible] in signis et temporibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
vite [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ad illas stellas que in zodiaco [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] *sive stelle*
[illegible] celum [illegible] est [illegible] in [illegible] [illegible] delectacionem [illegible] [illegible]

[illegible] fit et aer [illegible] propter frigus [illegible]
[illegible] nebulis vaporibus [illegible] pluviis
et nives glacies [illegible] plaga [illegible] sol medium orbem celi tenuerit [illegible] diebus
ac noctibus temporis equale distribuit [illegible] stato magis [illegible] tempori
per quod ver perdit [illegible] arbores frondescunt et [illegible] terra [illegible] calor
[illegible] sol mox ad [illegible] deflectendo [illegible]

Sex [illegible] sol Et dies · in distinctiones dierum solsticialium equinoctialium et communium [illegible] lune.
Solsticium et hiemale est in medio decembris per festum [illegible]
estivale vero in medio junii per festum Barnabe
Equinoctium autumpnale est in medio septembris [illegible] exaltacionem sancte crucis
vernale vero in medio marcii per festum sancti Gregorii / Vel dicit tempora sequitur [illegible]
[illegible] per cursum lune / Et dies · in distinctionem dierum [illegible] Et
in [illegible] per [illegible] solis [illegible] in zodiaco in
365 diebus [illegible] collectione [illegible] fit bissextilis [illegible]
almagesti [illegible] glosa [illegible] sydera fient hore in
[illegible] notabant [illegible] loquitur [illegible] moyses ut [illegible] de die [illegible]
[illegible] apte [illegible] apte clara / Et annos · in distinctionem annorum [illegible]
aliqui sunt solares qui habent 365 dies et quartam partem diei [illegible] Et alii bissextiles
[illegible] 366 dierum [illegible] ex collectione [illegible] annorum solarium
[illegible] bissextilis [illegible] annos / Et aliqui sunt anni lunares qui habent
[illegible] In diebus et [illegible] solaris excedit
354 dies [illegible] integrant [illegible] xii
lunare / Et alii sunt anni embolismales qui 384 dies [illegible] Appellatur [illegible] annus em-
bolismalis [illegible] xiii lune [illegible] parte [illegible] ad xiii lune [illegible] parte [illegible]
[illegible] xiii lunares [illegible] / Vel embolismus [illegible] super
[illegible] super lunare in [illegible] diebus [illegible] embolismales [illegible] excrescit
[illegible] superabundat [illegible] annis [illegible] ut dixi.
[illegible] Et illa [illegible] superaddunt / que
xiii lunares [illegible] / Et [illegible] embolismus [illegible] 30 dierum collectis ex excessu anni
[illegible] dispersis [illegible]
solaris ad annum lunarem / [illegible] et annos in annis [illegible]
Vel alii in tempora dies et annos [illegible] illud [illegible] 26
[illegible] distinctionibus [illegible] irradiata [illegible]
[illegible] non [illegible] labor [illegible] proferet terra
[illegible] arbores poma [illegible]
germinaret [illegible] arbores replebimus
pluviis temporibus [illegible] terra gignet [illegible]
Ex quibus apparet quod astra [illegible]
[illegible] dispensat [illegible] per hec [illegible]

[illegible] deserviunt [illegible] homini [illegible] ad ministerium astrorum
[illegible] die ac nocte [illegible] in operibus [illegible] / Et in [illegible]
[illegible] qui lux astrorum [illegible] et distinctione apparet / Et [illegible]
[illegible] et [illegible] ad lucem [illegible] / Et [illegible] ad hec [illegible] Ut luceant
de singulis [illegible] ad lucem [illegible] in firmamento
in firmamento celi ut lucerne [illegible] ad [illegible] et illuminent terram [illegible] ut
[illegible] in eo spacio in quo sunt stelle et planete / et illuminent terram [illegible] semper lucent in terra
[illegible] secundum Beda / Et dicit glosa [illegible] per hec quod dicit
[illegible] Et [illegible] ut lucerne [illegible] firmamento [illegible] irradiata [illegible]
illuminent terram [illegible] illuminent [illegible]
[illegible] et [illegible] celesti [illegible] per radios [illegible] et
[illegible] / Et factum est ita [illegible]
[illegible] et fecit
[illegible] Ex quibus [illegible] et fecit
[illegible] ad [illegible] ab ydolatria [illegible] a cultu astrorum
[illegible] ordinata sunt ad [illegible]
[illegible] Et [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] Et [illegible]
[illegible]

Contra ydolatria ab ydolatria

Sol et [illegible] de [illegible]

[illegible] sunt [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Solsticium
Equinoctium

Comm[illegible] [illegible]
[illegible] sol [illegible]
[illegible]
[illegible]

Embolismus

Quibus tamen velut artificiatis nos non vtimur quod vbi bene sit positum. Sed artificiatis que eas nobis bene et conuenienter aptauit et disposuit. Et intelleximus virum bonum et commodum talem disposicionem. Et ita in operacione dei [illegible] rerum [illegible] et [illegible] primo artifici quod sua bonitate eas ad hec originaliter disposuit reparari debemus de [illegible] et [illegible] aptorum elementorum [illegible] omnium elementorum ut sunt plantarum lapides et metalla. Sed hiis omnibus pre

dictis [illegible] quod operacio diei quarti fuit creacio stellarum et [illegible]. Et ordinat prior operacionibus vegetabilium et animalium et creature operacionis hominis. Non quod ipsi [illegible] respondeant [illegible] stelle et luna tempore sint [illegible] non solum [illegible] sed est regere de quibus [illegible] [illegible] ut [illegible] possunt [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible]. Sed [illegible] ordinat operacio luminarium post operacionibus vegetabilium. Quia ipsa luminaria sine stelle [illegible] ad [illegible] [illegible] ut [illegible] et generacionem et conseruacionem rerum generabilium [illegible] conseruet. [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] pertinent. Sine [illegible] [illegible] [illegible] fuit eis stelle et luna [illegible]. Sine [illegible] [illegible] ornata sunt corporis [illegible] et [illegible] sit [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] nobiliora videntur ex incorruptibilitate et [illegible] sua [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Hec [illegible] [illegible] renouata seu [illegible] fuit creato stellarum et [illegible] [illegible] in [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] comparacione [illegible] ad celos [illegible] hec [illegible] in quibus sunt. [illegible] [illegible] sunt instrumenta celorum [illegible] apparent in mundo isto inferiori. An sint [illegible]. An [illegible] celi. An sint [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] celi. Sic appareat apud nos [illegible] [illegible] ut in [illegible] in [illegible] splendore solent tres apparere stellule [illegible] et in lapide [illegible] [illegible] [illegible] elyotropia quem est videre stellas rubeis stellatis. Et in lapide [illegible] [illegible] colore et [illegible] [illegible] [illegible]. Sed si stelle et luminaria instrumenta sint celorum [illegible] fuit [illegible] [illegible] [illegible] instrumenta celi [illegible] [illegible] operari possent et non ante [illegible] in [illegible] die apta est. Sed et apta [illegible] in [illegible] possent operari celi [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] astronomus et [illegible] aliis ex philosophis. [illegible] quarta die fabricata fuit [illegible] et aptata [illegible] instrumenta. [illegible] ex hec [illegible] in aliis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sed habent [illegible] [illegible] plurimas et ad [illegible] [illegible]. [illegible] et reliquis aliis [illegible] aliis actibus [illegible] [illegible] et [illegible].

Sed tamen queritur quare deus fecit luminaria in firmamento celi sine in celo [illegible] [illegible] [illegible] deus fecit illa luminaria [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et ad [illegible] mundi ornatum ad [illegible] [illegible] et [illegible] et ad [illegible] temporis distinctionem. Illuxit et illa prima die [illegible] et si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et diem et noctem diuidet. Non tamen sic plene et distincte sic fit per luminaria ista. Lux enim celi empirei non posset illuminare ita inferiora [illegible] distinctione. Sed [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]. Sed [illegible] celo ~~[illegible]~~ [illegible] non illuminabile a luce empirei celi ~~[illegible]~~ cristallino. [illegible] [illegible] [illegible] sunt in luminaria. Videtur [illegible]

[illegible] [illegible] possunt et [illegible] adhuc [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] elementa. Et [illegible] celestia [illegible] philosophos [illegible] [illegible] mundi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] orbis [illegible]. [illegible] possumus dicere et [illegible] orbis aque et orbicularis [illegible] [illegible] [illegible] orbis [illegible] [illegible] vsque ad celum empireum. [illegible] [illegible] totus mundus est [illegible] orbis aeris [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] terra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] celum empireum [illegible] [illegible]. Videtur ad hoc possumus [illegible] celestia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] se inuicem et in ipso orbe [illegible] [illegible] [illegible] motus. Oppositus [illegible] et influxus diuersos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

De [illegible] vero celestibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et si obiciat quod mouetur diuersis motibus dicunt et quidam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ita quod orbis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad celum empireum. Dicit et [illegible] [illegible] [illegible] apparent [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de stellis [illegible] [illegible] quod sunt [illegible] ipsi orbi [illegible] stella fixa [illegible] [illegible] orbis. Sed de planetis que mouentur in epiciclis suis [illegible] [illegible] orbis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] orbis ad [illegible] partem [illegible] [illegible] planeta ad partem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] planete [illegible] orbi suo. [illegible] [illegible] quod planete sunt [illegible] epiciclis [illegible] orbis. [illegible] ad hoc possumus [illegible] luminibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non solum [illegible] de sole luna et stellis fixis [illegible]

Marginal notes (left margin): operatio 4e diei · 4o · in luminaria sunt debent instrumenta celorum · 4o · lux celi empirei · quo · continui

Marginal notes (right margin): ordinatum · Solem lunam et stellas [illegible] quod scripsit luna et celo empireo quod totum est lucidum [illegible] illa posset [illegible] [illegible]

prima facie videtur. Sed et de aliis planetis qui hic non nominantur licet et vocet nomina eorum stellarum nec illud potest omnibus nota vocantur. Scriptura tamen sacra nulla facit mentionem de nominibus planetarum nisi tantum de sole et luna et de lucifero qui alio nomine vocatur vesper, de quo Job xxxviii Numquid produces luciferum in tempore suo et vesperum super filios [illegible] terre consurgere facis. Et a philosophis vesper vocatur Venus. Non quidem Veneris [illegible] a venustate. De aliis vero planetis nulla mentionem facit nec etiam de stellis fixis nisi tantum de arcturo, orione, pliadibus et hyadibus [illegible] Job ix. Qui facit arcturum et orionem et hyadas, ubi [illegible] nomine [illegible] speciales stelle. Sic etiam Ysaie [illegible] Levate in excelsum oculos vestros et videte quis creavit hec qui educit in numero militiam eorum et omnes vocat ex nomine. Pulchritudinem [illegible] glorie stellarum [illegible] [illegible] xxvi li. moralium quod etiam luminaria [illegible] in [illegible] [illegible] deputata [illegible] vocantur.

Sequitur

Fecit quoque Deus duo magna luminaria etc.

Premissa generali dispositione et factione luminarium celi et stellarum in [illegible] Hic consequenter exprimitur illa generalis dispositio [illegible] generibus ut supra dictum. Et primo ad hoc dicit: Et sic fecit Deus duo luminaria. Fecit Deus scilicet primo non ad essentiam [illegible] sed [illegible] ipsam [illegible]. Et quo ad completam eorum accidentalem perfectionem. Fecit quoque Deus scilicet [illegible] admodum [illegible] faciendi ut dixi: fecit et non produxit. Quia [illegible] non est generatio neque corruptio secundum philosophos [illegible] et [illegible]. Fecit duo luminaria magna, scilicet solem et lunam. Magna quidem [illegible] quia eorum influentia et effectus manifestiores sunt in istis inferioribus quam [illegible] aliarum stellarum. Secundo magna apparentia, quia aliis astris maiora apparent. Tertio magna mole ut quantitate, [illegible] fere ceteris omnibus maiora sunt astris. Luminare maius scilicet solem. Et dicitur sol quia solus lucet, id est singulariter et perfecte lucet. Vel quia cetera luminaria occultat cum [illegible] ab ipso mutuant lucem. Ut preesset diei, scilicet non ut faceret primo diem [illegible]. Sed ut esset maior [illegible] ut preesset diei. Quia [illegible] cetera luminaria [illegible] occultantur. Et luminare minus, scilicet lunam que lucet luce aliena scilicet solari, ut preesset nocti, scilicet illuminando eam propter homines et animalia [illegible]. Ubi videtur ex parte scriptura habere ista [illegible] astronomica.

Sol est maior luna. Et dixi videtur, quia [illegible] minus [illegible] habet maioritatem et vehementiorem lucem intensive quam [illegible]. Nec etiam ad sensum apparet sol maior [illegible] nebulas vel nubes. Cum tamen secundum astronomos sit sol in[illegible] luna [illegible] ut videbitur. [illegible] Tamen quia [illegible] disputatione [illegible] super lunam ut videbitur [illegible] dicentibus nonnulla astra esse sole et luna maiora [illegible] ad [illegible] luminaria [illegible] concedat scriptura dicens Fecit Deus duo luminaria et cetera maiora esse [illegible]. Cum [illegible] Illuminare magnum [illegible] magna [illegible] non [illegible]. Et luminare minus in inchoationem noctis. Et ita hic translatio lxx [illegible] diei. Et luminare minus [illegible] Ad hanc [illegible] f. d. duo magna luminaria b. Basilius applicat [illegible] licet [illegible] duplex est [illegible] absolute [illegible] magnum [illegible] magnitudinem [illegible] Alia vero [illegible] illud quod est [illegible] ex comparatione alterius [illegible] magnum [illegible]. Non [illegible] [illegible] magnorem appellavit [illegible] [illegible] sine dubio [illegible] minoris [illegible] [illegible] postpositum [illegible] potius quia [illegible] [illegible] luminaria magna [illegible]. Magna [illegible] ita debet intelligi. Non [illegible] minora sunt aliis stellis magna [illegible] quia tanta amplitudo est orbis illorum ut [illegible] [illegible] [illegible] illuminet. Et ubique [illegible] terras [illegible] [illegible]. [illegible] in [illegible] pole [illegible] ut oriendo vel occidendo [illegible] [illegible] appareret. Cum magnitudo [illegible] [illegible] [illegible] collatione [illegible] [illegible] ut [illegible] sol et luna vel minor [illegible] vel maior. Nam semper ea que [illegible] posita sunt exigua [illegible] [illegible] abstulit. Cum [illegible] magnitudine eorum [illegible] Sol autem nulli [illegible] vel longius apparet esse vel propius [illegible] quod ex omni parte que [illegible] pariter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Britannie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vergens ad occasum [illegible] in oriente de sole quippiam magnitudinis [illegible] amittere.

magna luminaria: sol, luna

[illegible] unde sol

[illegible]

ista [illegible]

magna duo luminaria [illegible] Basilius [illegible]

// Nec quia celi

Nec in occidentis partes minor appareret exoriens. Nec quod medium celi tenet axem, utrimque lateris [illegible] appetitum. Non ergo nobis [illegible] eius contemplanda despiciat. [illegible] cubitalis videntibus orbis similis putatur esse. Sincera talis haberi putandum est. Semper ut coherentes [illegible] intervallorum tractum vere pluribus spectaculis. Conspectis ocelorum intuitu longitudinem spacii non assequitur intuendo. Quia tamen desperans expenditur magis estimatur quam visu. Ea que [illegible] attingit. Et ideo per suam tenuitatem res parvas estimat esse que [illegible] magne sunt imbecillitatem vi[illegible] huius que conspicit asserendo. Perfecto [illegible] fallit obtutus et indicium fidele non habet. Recordemur itaque infirmitati nostre et ex nobis ipsis capiemus vera que dicta sunt argumenta. Quid enim ex alto montis vertice subiecta camporum planicie respeximus. Nonne magna boum [illegible] grandia ut avarices [illegible] formicis [illegible] indicabimus. Nichilominus in de[illegible] in excelsa specula collocati oculos in pelagus contendimus, quales nobis videbuntur impulse. Nonne columbis [illegible] nobis similitudinem quedam philebanti. Intus naves ingentes velud turmentibus candidi[illegible] [illegible] nigre putabuntur. Quibus hec videmus [illegible] ut diximus oculorum aeris distemporis temeritatis non sufficit comprehendere plenum quod vident. Nam et rupium matrimus in alto [illegible] rotunde plena putatur appetitio. Que eminentibus undique marginibus occupata medio cavato loco non valet visus defectione attingere. Ita nec corpora [illegible] sumata illa sunt. Adduntur [illegible] Cum et [illegible] esse [illegible] que quante sint opinatur.

Certum est ergo quod in pluribus nicralliis [illegible] desensu [illegible] corporum [illegible]. Sic et magna [illegible] per scripture testimonium [illegible] sunt [illegible]. Licet aliud quo magnitudinis eorum sit plurabile documentum. Cum enim sint infinite numero stelle, [illegible] quam perdit ex eis non potest nocturna sentire [illegible]. Sol autem super [illegible] luce non modo [illegible] ut [illegible] et eius veniente [illegible] et [illegible] illuc [illegible] obstricta [illegible] et [illegible] aspera candore. Nam quia [illegible] nebulosis [illegible] dissolvitur at [illegible] Ex quo [illegible] et humor residuus [illegible] est grater. Tellus autem cum sit ampla [illegible] sub uno tempore mundo potest radiis tota lustrari, nisi de maximo solis orbe lux ei largissimo [illegible]. Hinc [illegible] ad [illegible] Ergo dum [illegible] eius mediocre [illegible] adhibuit ut nec ardor immoderatus [illegible] possit [illegible] tam eius mediocre [illegible] caloris efficere.

Nec infructuosum [illegible] degratio [illegible] caloris efficere. Cum [illegible] cum sit [illegible] non tamen magnitudinis [illegible] de luna est intelligi. Sunt [illegible] nec perfecta vi [illegible] globo et semiplena [illegible] et minuta [illegible] tendo [illegible] [illegible] nec perfecta [illegible] pro [illegible] Alio luce depender esse tenebrosa. Cum crescit et deficit [illegible] [illegible] pro [illegible] Ratio [illegible] est declinis [illegible] artificis. Propterea lune alio [illegible] Ratio [illegible] subiicit. [illegible] in rebus humanis [illegible] [illegible] nobis [illegible] subiicit. [illegible] ad [illegible] ad summa [illegible] [illegible] [illegible] dissolvuntur. Ex luna ergo [illegible] fuerunt [illegible] [illegible] adducere rebus mobilibus et mutabilitates illarum cogitare [illegible] [illegible] elati [illegible] superbiam vel insolentiam ne confidam [illegible] debemus. Nec [illegible] quod [illegible] sunt excellentes. [illegible] temporalis potentie. Nec [illegible] maxime [illegible] instabilis velut luna. [illegible] potius [illegible] corporis [illegible] [illegible] [illegible] lune [illegible] [illegible] [illegible] debebit affici. [illegible] que ex [illegible] vitam propter [illegible] defectibus, [illegible] firmiter [illegible]. [illegible] ut pote [illegible] [illegible] lune mutatur [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex lu[illegible] [illegible] [illegible] Et alie cum decrescit [illegible] corpora disponuntur. Modo et laxiora videntur et vacua cum senescit, modo integra et repleta cum crescit. [illegible] humorem quendam cum calore [illegible] [illegible] infundit. [illegible] ita esse demonstrant [illegible] qui sedent dormiendo [illegible] luna [illegible] qui [illegible] [illegible] sua largissimo [illegible] Et [illegible] ex[illegible] sub luna iacuerint [illegible] mox [illegible] corrumpuntur. [illegible] [illegible] ut visui [illegible] [illegible] que sunt [illegible]. Nec non arbores medulle. [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] luna redigere [illegible] nisi [illegible] excellet per scripture testimonium. [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] attestatur. [illegible] ex longa [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] aque [illegible] [illegible] [illegible] Euripi autem in utraque

Euripus [illegible] [illegible] ut [illegible] in [illegible] [illegible] Vel Euripus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] luna. Euripi [illegible]

Stelle sunt innumerabiles infinite

De luna

partem ipsius lumine fluenta converte[nt], reliquo omni tempore solita sunt. Cum vero luna versatur in illo parte
quem[?] si vehementi fervore ipsi extiterint donec luna versa apparuerit, sedatione commota tur-
binibus alterata. Talis [illegible] inde cerebros accepit patitur et recessit, quo advertens littora
fluctibus non destituens, ita velut quibusdam suspirantibus retro gradiens. Et iterum cum exun-
dat impulsibus. Hec igitur dixit differentia ad ostendendam magnitudinem lunarem.
Et quamvis licet ad unum [illegible] quid sit esse [illegible] quod ipsi propter [illegible] de se-
cretis suis deposuerit. Multa et semper amplitudine et magnitudine solis dat lune recipere [illegible]
potest cogitando, que non dispendiose effectionis eorum [illegible] digessit. [illegible] ornare sua
ipsis potius [illegible] imbecillitate vero magnitudine creature deus humanis metiri posse creda-
mus et pariter [illegible] sunt [illegible] sunt alia quam [illegible]. Non ergo velis igitur
oculis lune [illegible] potius estimare, que valde [illegible] aspectus [illegible] accede-
re. Igitur amplius exemplo magnitudinem lune accipe [illegible]. Et [illegible] in monte
terrarum [illegible] sunt longe [illegible] a se spatiis distinguuntur, [illegible] in planitie ad partem respiciunt
[illegible] lumine [illegible] accipiunt. [illegible] non esse corporis
[illegible] tantaque [illegible]. Et tum de magnitudine solis et lune
[illegible] servant.

Amplius ultra predicta aliorum adde doctorum positiones qui illa super positum aliis vere
probant quidem Sol est maior luna. [illegible] hic apparet [illegible] sol sit
maior luna, hec duplex [illegible] altitudo [illegible] est [illegible] eclipse
[illegible] altitudo [illegible] magnitudine. [illegible] altitudo [illegible]
[illegible] astronomi [illegible] et observationis diversarum eclipsium
[illegible] ad [illegible] quod sol est maior luna [illegible] est maior. Et hic
[illegible] et [illegible] et [illegible] mathematicis
mirabili ingenio et [illegible] aliquid hic apparet. Supponunt
[illegible] quod [illegible] et [illegible] aliquid hic apparet. Supponunt
quod omnes stelle habent lumen suum a sole, ut manifestum est de luna in eius eclipsibus. Hic suppono
[illegible] quod umbra terre [illegible] ex aqua et terra, que quando umbra ad opposi-
tum solis [illegible] sit figure pyramidalis, et [illegible] infra speram martis. [illegible]
[illegible] umbra [illegible] esse pyramidis [illegible] quanto longior et latior tunc ultra
[illegible] quod martis [illegible] et [illegible] eclipsati, [illegible]
[illegible] stelle fixe ex opposito solis eclipsarentur. [illegible] cadere in illa umbra [illegible]
[illegible] in infinitum procederet. [illegible] apparet [illegible] quod umbra terre [illegible]
[illegible] infra martem, ut dictum est. Et [illegible] figure pyramidalis [illegible] commune in
[illegible] eclipsibus [illegible] ad caput et caudam draconis
[illegible]. Hec [illegible] magis visa [illegible] umbra
[illegible] luna [illegible] in alia eclipsi [illegible]. Ex quo apparet astronomi [illegible] duo, primo quod
umbra terre quanto est longior, tanto est strictior vel gracilior, et [illegible] quod [illegible] ad [illegible] pyra-
midis. Secundo [illegible] ex inde quod luna [illegible] est remotior a terra et [illegible]. Et
[illegible] de sole. [illegible] quod [illegible] magnitudine [illegible] sole [illegible] et luna in
[illegible] et [illegible] ut hic videri [illegible] et [illegible] almagesti.
Verbo [illegible] quod umbra terre sit pyramidalis figure, [illegible] quod et [illegible]
primo quod sol est maior terra. [illegible] umbra pyramidalis non [illegible]
apparet luminoso maiori. Secundo quod luna est minor terra. [illegible] illa umbra [illegible] eclipsi
[illegible] luna [illegible] ut experientia docet [illegible]. Tertio luna est minor sole [illegible]
[illegible] est maior. Et [illegible] in figuram et [illegible] distantia lune a terra
[illegible] apparet et [illegible] angulorum quod facile fit apud astronomos [illegible]
[illegible] proportionum et [illegible] angulorum et [illegible] diametri
solis ad diametrum terre. Et diametri terre ad diametrum lune, ut in [illegible] almagesti
ptholomei. Et hic [illegible] de [illegible] altitudine solis et lune [illegible]
[illegible] ad [illegible] in [illegible] est [illegible] inter illos astronomos Geber
[illegible] et ptholomeum. Ptholomeus [illegible] ponit solem in medio planetarum, ita quod
[illegible] et tres infra. Geber autem in sua astronomia [illegible] et [illegible]
magne almagesti [illegible] quod sol sit [illegible] lunam et [illegible]. Ex
[illegible] ptholomeum qui invenit [illegible] aspectus in sole, [illegible] diligenti consideratione
et observatione. Geber vero [illegible] non potuit [illegible] invenire [illegible] aspectus. Nec in
[illegible]. Nec in [illegible]. Et [illegible] quod Geber [illegible] quod sol est

Henricus de Hassia

V

[illegible]

[illegible] distantie [illegible]

immediate super lunam, non deducto [illegible] medium [illegible] in astronomia [illegible]. Luna semper
astra [illegible] terre sit minoris [illegible] aliis [illegible] [illegible]. Cum [illegible] appareat sit [illegible]
inter locum visus stelle et inter locum [illegible] eius [illegible] indicat [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] per
terram stelle. Concluditur ergo evidenter quod sol est maior luna. Eo quod luna sit longe minor
[illegible] apparet quam sol. [illegible] sequitur quod luna est minor sole, [illegible] luna
[illegible] eclipsat partem solis. Et [illegible] cadit infra lineam pyramidis visualis sub qua sol videtur [illegible]
sol est minor. Item sequitur sol et luna apparent [illegible] ad visum [illegible]
[illegible] sol est maior luna [illegible] sol est minor luna [illegible] ex longiori distantia
res apparet minor [illegible]. [illegible] [illegible] ad ostendendum veritatem scientie mathematice [illegible] ut
apparet [illegible] videtur [illegible] quod est luna [illegible] radiorum lucis
de quo est [illegible] perspectiva dicitur [illegible] sunt predicta [illegible] [illegible] et geo-
metrice demonstrata. [illegible] sunt et alia [illegible] mediis [illegible] celestium corporum
[illegible] hominis [illegible] [illegible] apparent [illegible] unde [illegible] non
debent mirari quando [illegible] [illegible] habent videri [illegible] et [illegible]
intelligunt de deo, de intelligentiis [illegible] [illegible] apparet [illegible] et
ab homine [illegible] et [illegible] non [illegible] sunt fundati in principiis ad
illa pertinentibus. [illegible] exemplis [illegible] ut credat [illegible] debeat et sunt [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] videmus [illegible]

Post hunc tractatum duorum magnorum luminarium quantum ad magnitudinem corporum sequitur
lunare [illegible] ut posset dici [illegible] dies vel potius ut prius expositum fuit [illegible]
[illegible] tempus ab eius ortu usque ad occasum [illegible] [illegible] et aliorum [illegible]
Et lunare [illegible] ut posset nocti [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] in nocte [illegible]
ut [illegible] tempus [illegible] nocturnis. Ex hoc quod [illegible] ut possit nocti
[illegible] videtur quod luna fuit [illegible] opposito solis. Ut sic accidente sole posset nocti.
Si ergo queritur quando luna fuit creata Videtur quod in fuisse plena [illegible] [illegible] ix[illegible]
[illegible]. [illegible] ad [illegible] est quod [illegible] [illegible] in inchoatione dierum et luna in inchoatione
noctis. Sic accidit in plenilunio ita quod simul sol in oriente et luna in occidente plena oriatur
videntur. Ex hoc tamen [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] quod sol et luna creati fuerunt [illegible] dierum [illegible] quod [illegible] [illegible]
lunare [illegible] ut posset dici, et non ut posset [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] excluditur [illegible] illorum [illegible] soli attribuunt et [illegible] [illegible] dierum
secundum et lune attribuunt [illegible] et martem 3[illegible] [illegible] [illegible] singulos pla-
netis in singulis [illegible] [illegible] et [illegible] influentias [illegible] [illegible] [illegible] illos
[illegible] planetarum in eis [illegible] [illegible] illos dies aptiores esse. Habent autem
[illegible] ex [illegible] et non ex dei ordinatione originem [illegible] scripturam [illegible]
[illegible]. [illegible] lune alium dierum [illegible] debet. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] lune regere debent [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible]
Et [illegible] in [illegible] et stellas [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] situationem et formam stellarum fixarum. Et primo [illegible] ubi stelle facte sunt
et locate ad quod facte sunt [illegible] ut [illegible].
Dicit ergo [illegible] et stellas [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] ad decorem et illuminandum et ad effectus [illegible] [illegible] in inferioribus. Et illarum
sunt [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] ac [illegible]
ex motu velocior et [illegible]. [illegible] sequentia [illegible] [illegible]
opiniones de natura stellarum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] esse [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ex [illegible] orbis [illegible] [illegible] [illegible] in parte illa [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] stelle [illegible] [illegible] et [illegible] orbe
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sol [illegible] aliquarum stellarum [illegible] [illegible]
[illegible] posse esse [illegible] reflexionem radiorum [illegible] [illegible] aliqua stelle. Ubi nulla stella.
a [illegible] [illegible] apparuit in [illegible] [illegible] stelle [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
est [illegible] ut in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] stellarum
[illegible] [illegible] [illegible] celum empireum totum [illegible] [illegible] celum stellarum

[Margin:] [illegible]
[Margin:] [illegible] ubi nota [illegible]
[Margin:] [illegible]
[Margin:] De naturis stellarum

fixas [illegible] dicebant stellas fixas esse [illegible] resplendentias celi empirei per partes octave dyaffanioris que ipse servauit [illegible]. Alii putabant stellas esse excelentes aque a diuo [illegible] cristallos vel carbunculos lucidos [illegible]. De stellis aut cometis iam modicum dixi et de cometa / posset aliquis dubitare quidnam [illegible] dicit a pueris [illegible] cadunt stellas cometas. Ad [illegible] quod non est proprie metheoron [illegible] solum in suo tempore [illegible] lapsus fortuitus [illegible] methe[illegible]. Cometa nichil aliud est quam fumus et exalitio que ardet in superiori regione aeris.

Alii vero qui dicunt stellas esse mixte elementis dicunt cometas esse posse eiusdem speciei cum quibusdam stellis firmamenti. Et si illas esse non [illegible]. Et illas si cometas esse [illegible] quod [illegible] modo defendi. Et alios tangit [illegible] infundendo exponi [illegible] passim in [illegible] genesi.

Has quippe opiniones disparatas tangere volui [illegible] alias [illegible]. Et ut nemo confidat se humanis adinventionibus irrefragabiliter scire cuius nature sint stelle. Et aliud corpus in quo stelle [illegible] non moventur fixe [illegible] sit ignis [illegible] ut aliquid mobile mixtum dyafanum igneum. Adeo [illegible] firmamentum vel [illegible] sit corpus aliud simplex quinta essencia distinctum a quatuor elementis. Et absolute mixto excelentius fieri possibile. Et [illegible] de natura stellarum [illegible] est quid sunt et quales. Et [illegible] habende sunt [illegible] tamen dyfferunt et cur tales et tantos effectus attribuunt.

Et [illegible] et [illegible] humana adinventio [illegible] dicit sapiens [illegible] difficile estimamus que in terra sunt et que in conspectu sunt invenimus cum labore. Que autem in celis sunt quis investigabit. Et [illegible] potest se [illegible] attigisse cognitionem tam mirabilium operum [illegible] sapientie potentie et bonitatis artifex fecit de quo dicit propheta [illegible] opera tua domine [illegible] mirabilia tua et cogitationibus tuis non est qui similis sit tibi. Unde et propheta dixit [illegible] distat celum a terra tantum [illegible] mee a cogitationibus vestris. Et [illegible] sunt cogitationes tue. Et [illegible] opinionibus [illegible] tam frigidis et fallibilibus humane adinventionis de [illegible] celestium naturis et conditionibus [illegible] error [illegible] hominis investigantibus [illegible]. Et alia ut [illegible] virtutes [illegible]. Ergo [illegible] dixit [illegible] cogitationes [illegible] et alt[illegible] plurima [illegible] ostensa sunt tibi. Multos [illegible] adinventionibus [illegible] volentes [illegible] et in vanitate [illegible] illorum [illegible] vanitas [illegible] et [illegible] et omnia vanitas [illegible] inutiles [illegible] dixit [illegible] filii [illegible] Ecclesiastes XV et in [illegible] in fine. Et est homo qui diebus et noctibus somnum non capit oculis. Si volens [illegible] adinventionibus. Et intellexi quod omnium operum dei nullam possit homo invenire rationem eorum que fiunt sub sole. Et quanto plus laboraverit ad querendum tanto minus inveniet. Et [illegible] dixit sapiens se nosse non poterit reperire [illegible] in corde meo et omnia intelligens.

Hec licet dixerit [illegible] ut [illegible] de operibus nichil invenit de naturis operationibus [illegible] habet [illegible] ille [illegible] et aliis [illegible] tenenda est. Et [illegible] opinionibus [illegible] habenda. [illegible] de [illegible]. Non est [illegible] ut [illegible] humana [illegible] et [illegible] singularis [illegible] quibus [illegible] sunt. Non [illegible] illuminatio [illegible] humanarum [illegible] infirmis [illegible] tenebras relinquit. Et in [illegible] et [illegible] sunt. Et [illegible] velut [illegible] modici [illegible] tenebrosi [illegible] in tenebris [illegible] dessiunt et nocte [illegible]. Ut [illegible] quidam [illegible] de antiquis [illegible]. Nos quippe involuimur tenebris.

De predictis domino concedente [illegible] infra [illegible] sine [illegible] explicans [illegible] aliquibus [illegible] explanatis et [illegible].

Et posuit eas scilicet stellas ad ornatum celi [illegible] et [illegible] mundi. In firmamento celi id est in celo stellato sive in octava spera [illegible] firmamentum [illegible] sunt [illegible] spera [illegible] superius [illegible] per aliquod [illegible] celestis [illegible] plus [illegible]. Et [illegible] in firmamento celi posuit stellas fixas [illegible] celis inferioribus planetas. [illegible] fecit et posuit ut lucerent super terram scilicet ad eius fecunditatem et [illegible] et [illegible] [illegible] communicantibus [illegible] [illegible] dicit ut calefacerent [illegible] et [illegible] illuminatione [illegible] et celestium [illegible] corpus. Et [illegible] [illegible] et ut preessent diei scilicet [illegible] ad solem [illegible] ad lunam et stellas [illegible] ut dividerent lucem a tenebris scilicet [illegible] ad [illegible] et lunam et stellas. Dividendo [illegible] lucem a tenebris [illegible] et tenebras a luce.

Cometa quid

[illegible] de [illegible] stellarum

[illegible]

[illegible]

[illegible marginal gloss, 4 lines] ... theologi

sive absentia coadiuvando ad tenebras. **Et hec licet quomodo et deus fecit stellas et** posuit eas in firmamento sic inferius dicitur: Et deus fecit hominem et posuit eum in paradisum. [Contra] arguunt quidam qui sentiunt illi qui dicunt stellas esse quasdam nobilissimas mixturas [illegible] a deo factas et positas in orbibus celestibus in quibus incorruptibiliter [illegible] aliis [illegible] et aliis [illegible]. Alii tamen dicunt quod deus non primo fecit stellas inferius et postea posuit in firmamento superius, sed sicut faciendo posuit et ponendo fecit.

Sed queritur quas et quo ordine posuit deus stellas in firmamento. Dicitur quod ut homines suo modo investigando et [illegible] se apprehendere adhuc ut potuerunt posuit [illegible] stellas in suis distinctis orbibus que dicuntur planete seu erratice propter diversitatem motus [illegible]. Et sic Saturnus supremus [illegible]. Sed queritur [illegible] potuit sciri ordo positionis illarum stellarum vagarum. Dico quod nulla via [illegible] [illegible] quantitatis [illegible] planetarum parvorum. Cum sint [illegible] Saturnus. [illegible] supra vel infra alium. Sed solum quantum potest sufficit quod luna est infimus planetarum quia eclipsat [illegible] solem. Et [illegible] plane visibiliter eclipsare [illegible] alios planetas et stellas fixas. [illegible] alii visum est quod mars intrat [illegible] lune et disparet [illegible] et [illegible].

[illegible] adhuc quod Saturnus sit supremus et sub ipso Iupiter deinde Mars [illegible] aliqui [illegible] astronomorum persuasiones et [illegible] ex tarditate motus et [illegible] vix [illegible] ordine.

[illegible] quod astrologi in nonnullis [illegible] pluribus in quibus [illegible] non sunt fundati [illegible] fundant super ordinem situalem planetarum [illegible] [illegible] et quasdam diversas [illegible] [illegible] ridiculosas [illegible] [illegible] tempore in [illegible] planetarum [illegible] et [illegible] quibus [illegible] indicia [illegible] an deus divisit celum realiter secundum tales orbes, vel an potius sit solum ficta [illegible] orbium talium ad aptius salvandum et [illegible] planetarum motus et motum eorum [illegible] poterit.

Sed hic de positione stellarum [illegible] in suis orbibus [illegible]. Et adhuc posuit deus et alias innumerabiles nobiles stellas in uno orbe vel in certa spera ut [illegible] orbem [illegible] planete. [illegible] an [illegible] posuit tot stellas in uno illo orbe et quo ordine. Si [illegible] a terra [illegible] vel quod deus posuerit [illegible] illius orbis [illegible] in medio [illegible]. [illegible] an in distantiis equalibus [illegible] equaliter [illegible] distare. Sed an [illegible] magnitudinis [illegible] appareat maior alia [illegible]. Vel an sint [illegible] in eadem spera. Et iterum an [illegible] aliquas [illegible] ut [illegible]. An omnes stelle fixe sint pares

ut arietem, taurum, geminos etc. — Hec omnia [illegible] sunt dubia [illegible]

Sequitur: Et ut dividerent lucem a tenebris, id est facerent per presentiam lucem et per absentiam vel occultationem tenebras etc. **Genesis. Et vidit deus quod esset bonum** [illegible]

Vidit [illegible] **quod esset bonum**, scilicet opus stellarum propter multiplices effectus in inferioribus [illegible] celestium [illegible] stellarum [illegible] [illegible] [illegible] corporis [illegible] celestia [illegible] quedam [illegible] quod [illegible] theologi [illegible] dicunt quod [illegible] complete [illegible] angelis [illegible] [illegible] **Et vidit** [illegible] **deus quod hoc esset opus bonum** [illegible] forma [illegible]

Et sic taliter optime deus fecit [illegible] opus tam [illegible] superiorem [illegible] [illegible] quod esset bonum [illegible] regimine [illegible] [illegible] [illegible] iste [illegible] ille [illegible] et ille [illegible] iste [illegible] ille [illegible] longe [illegible] [illegible] et stellarum [illegible] [illegible] optimo et [illegible] [illegible] [illegible] stelle [illegible] a [illegible] [illegible] stellas [illegible] a deo [illegible] magna celo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sydera [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et dispositos ad [illegible] [illegible] malos [illegible]

[illegible marginal gloss, 8 lines]

De motu stellarum et corporum celestium

Arguitur

Respondetur

per [illegible]

[illegible] quibus [illegible] rebelles sua [illegible]
[illegible] deus optimus [illegible]
[illegible] celum [illegible] per [illegible]
[illegible] impia et [illegible] religionum [illegible] et
[illegible] finibus [illegible]

In principio creavit deus celum et terram. [illegible] in [illegible] libri
[illegible] testimonium sic [illegible] aptissime [illegible]
exordium [illegible] scriptura testatur. [illegible] magna [illegible] et [illegible]
[illegible] et mirabilia [illegible] mirabiliter [illegible]
[illegible] omnibus [illegible] creaturas ex nichilo fecit [illegible] et [illegible]
et [illegible] sine ullo [illegible]
[illegible] ut [illegible] ac [illegible] et [illegible] in se solo habuit [illegible]
[illegible] per [illegible] ex [illegible] ex nichilo [illegible]
[illegible] et visibilem [illegible] et [illegible] intellectualem et [illegible]
[illegible] ut [illegible]
[illegible] deus [illegible] in die [illegible]
[illegible] et [illegible] creature [illegible] et [illegible] deus
[illegible] die [illegible] ab operibus [illegible]
[illegible] in die [illegible] ut in die [illegible] ab opere [illegible]
[illegible]

[illegible]

Ante [illegible] cum [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible]

In principio creavit deus celum et terram. [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]

In principio creavit deus celum et terram. [illegible]
[illegible] empireum [illegible]
[illegible] empireum [illegible] et [illegible]

[illegible]

Celum [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] empireum [illegible]
[illegible] Celum empireum [illegible]

[illegible]

[illegible]

Beda
Strabus
Empireum celum

contemplationi glorie aptum. Celum vero empireum [illegible] a[illegible] sive de universo diversi ... et supra [illegible] alios predictos supereminens est distantia multa. Et quia illud celum ut dixi [illegible] semper quiescit [illegible] angelis [illegible]. Et terra non est est quia [illegible] centrum et medium sit quod [illegible] [illegible]

Et quia infimus locus est ... infimus ... et maxime miserie et solum miserie. Sic celum illud locus est ... ac magis et solum est felicitatis. Et sic infimum [illegible] i. terra [illegible] totum perfecte tota quiescit.

Sed illud celum est perfecte quietum nullo indigens motu. Quia [illegible] motus propter aliquam indigentiam est ... sunt localis motus erit propter indigentiam loci ... [illegible] per motum [illegible] ... et illud celum nullius indiget. Nec est in eo ulla indigentia. Nec aliqua imperfectio. Sicut ait [illegible] celum ... impossibile est esse motum. Nec potest dici ... quod illud celum movetur ... nec [illegible] propter aliquid aliud, quia nullo fructu vel utilitate movetur ... [illegible] ... perfectio ... quies ... stabilitas ... dignior est omni motu ... perfectio ... vel ... perfectionibus ... perfecto et [illegible] ... quiescit ... motus est ... ubi nulla indigentia nec imperfectio est. Et hoc planum est ... nec ... movet nisi ad [illegible] ... quietatem ... movet. Et propter hoc ... ab [illegible]. Nec est ... motus et ...

quietatem ... mobilibus et ... Cum igitur illud celum sit empireum supremum et ... ultimate elongatum sive ab imperfectionibus ... et indigentia ... esse quietissimum ... de loco quietis, perfecte est stabilitas et ... motus ... in instabilitate ... [illegible] ... collocandi sunt ... [illegible] ... ad illud ... felicitatis ... Celum igitur empireum ... corpus habitaculum ... quietissimum. Et hoc celo ... et supremum universi corporei seu corporalis creature, quietissimum. Et in illo celo ...

Quia omnis locus qui est in toto universo ... debet alicui ex corporibus ... locus infimus scilicet terra ... locus medius ... et [illegible] ... quiescit in eo ... locus supremus ... universo ... corpori ... [illegible] ... Est igitur ultra omnes celos mobiles celum aliud ... quiescit in eo quiete perfecte.

Et ... manifestum est ... beatificandorum ... celo ... Et ... motu et ... ab ... impedimentis ... illud ... esse ... Et in celo alias collocandi sunt ... beatificandi seu glorificandi ... esse ... Et ... in celo ... paradiso collocabuntur. Manifestum ... est fidelibus ... glorie ... in celo ... ad illud celum ... Quia nulla ... digna ... [illegible]

... corpora et beatorum ... incorruptibilium ... et ... celestis. Corpora et beatorum ... glorie ... illa felicitate ... celo ... Et ... aliquam ex ... ... ex ... celo ... et ... collocandi ... ... aliquo celo ... volubili ... ... in eo. Et ... corpora beatorum collocandi ... incorruptibilitas ... et duo ... impossibile est ... celo illo ... aliquam ... volubilem ... celo illo ... aliquid ... et ... glorificandorum ... celum ... et ... est ... celum ... quietissimum et ... incorruptibile et impassibile. Et illud celum ... quietissimum ... et non ... indigens ... motu ... perfectum ... et ... imperfectum ... et ... indigens ... Corpora igitur ... indiget motu ... perfectum ... ad perfectum ... Corpora igitur ... indiget ... meliora ... perfectiora sunt ... indigentia alterius ... perfectum ... igitur ... ... magis ... et digniora sunt ... perfecta ... celum empireum perfectum et non ... imperfecta indigent ... ex ... celum ... Ex quibus sequitur ... illud celum glorie ... indigens motu, et ... celo ...

... nobilissimum et perfectissimum. Et ... et ... [illegible] ... et ... perfectum ... aliud ex ... Et de illo celo ... Et igitur complementum ... et perfectum ... universi corporei ... decet ... nobilissimum et quietissimum. Et quia est ... nobilissimum ... et ... collocasset ... illud celum est inutile ac otiosum. ... maximum ... utilitatibus ... habitaculo ... ... sanctissima ... illa felicitas. ... utilitatis ... complementum ... perfectio ... universi corporei. ... utilitate ... alii ex ... doctoribus ... humanorum angelorum. ... celum illud ... sanctis angelis esse repletum. Et hoc ... ... celum illud locus corporalis est ... replere ... non potest nisi corpo-

[illegible] substantie spirituales et substantie sicut et magnitudine corporale non habent. Sic nec locum replere possunt [illegible]

[illegible] ad similitudinem substantiis de situatione corporali. Sic et multo [illegible] ad corpora de situatione spirituali- [illegible] ad spiritus vel spirituales substantias de situatione corporali. [illegible]

[illegible] impressionibus [illegible] et [illegible]

Et tales opinantur ipsum creatorem esse [illegible] putantes quod creator [illegible] totum [illegible] in mundo et extra [illegible]

Et hec ipsum intelligere videntur qui intelligunt creatorem esse in mundo localiter quemadmodum aqua [illegible] vinum in vase quod replet [illegible]

Intollerabiliter vero et absurde intelligunt creatorem sic in mundo esse [illegible]

Sed ut sapiens et sanctus doctor [illegible] Lincolniensis [illegible]

[illegible]

Supposito autem [illegible] quod deus creator totus esse in aliquo et in aliqua parte. Et propter hanc propositionem [illegible] totus [illegible]

[illegible] quod creator [illegible] in sua perfectione perfectus et absque [illegible]

[illegible] bonitati [illegible] bonitate incomparabiliter nobiliori [illegible]

Et hanc beatitudinem [illegible] in [illegible] celorum [illegible] et paradisum [illegible]

[illegible] celestis [illegible]

[illegible] in [illegible] celum empireum [illegible]

[illegible] celum empireum locum esse corporalem et [illegible]

[illegible] sed celum illud est locus corporalis [illegible]

[illegible] nec locum [illegible] replere corporalem [illegible] celum [illegible] corporalis [illegible] empireum.

[illegible] corporales [illegible] Item locus ille [illegible] aut est mere spiritualis aut est mere corporalis aut mixtus sive compositus ex ambobus [illegible]

[illegible] mere corporalis [illegible]

[illegible] corporalitatis et spiritualitatis [illegible]

Et propter hoc [illegible] Si vero [illegible] spiritualis et [illegible] corporalis [illegible]

[illegible] locus [illegible]

[illegible] angelis [illegible]

[illegible]

[illegible] Wilhelmus Parisiensis in tractatu de [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

creator [illegible]
et [illegible]

Totus

Regnum celorum
quid [illegible]

Celum empireum
locus corporalis

fecerunt a creaturis [illegible] tam nobilem. [illegible] maius esse non potuit, neque [illegible] ad-
hibere. Sed ad istas questiones [illegible]. Hic tamen non intendo [illegible] tamen una [illegible] occupacio-
nis, quod substantie spirituales repleverunt locum celi empirei corporalem, et quod pertineat ad eas habitacio-
illius celi corporalis [illegible]. Sed ut magister Walterus Chatton [illegible] ac prope-
tissimum palacium [illegible] nobilissimum ac [illegible] ac tale condidit, quale et gloriam videtur decere ma-
gnificenciam glorie sue, multitudinem quoque ac veritatem [illegible] proprie [illegible] sui. [illegible] quod eiusdem
capacitatis et amplitudinis ipsum fecerit, ut totum collocari possint ea decenter et decore quibus gene-
ratim [illegible] sunt, hic est propter [illegible] angelorum et hominum electorum, qui ad simulcrum
et eglem gloriam [illegible] assumendi sunt. Sed quamvis [illegible] ipsum celum empireum [illegible] celi [illegible]
receptibile sit et spiritualium substantiarum que in eodem [illegible] inde [illegible] et hominum illuc ad [illegible] qui
[illegible], et gloriam [illegible] et [illegible] inde [illegible] sunt. Sed [illegible] valde [illegible] et [illegible]
[illegible] construere [illegible] palacium. Nam [illegible] ex regibus [illegible] sibi palacium
[illegible] quod videt requirere [illegible] ac veritate [illegible] sui [illegible] filie quam [illegible]
[illegible] palacium [illegible]. Quanto magis impossibile est [illegible] in parte ista non [illegible] in
edificacione palacii sui et glorie sue et [illegible] [illegible] aggregatio.
Manifestum igitur est palatium istud [illegible] magnificum [illegible] corporalitatis esse [illegible] non patiatur
aptum et inhabitatorum spiritualium substantiarum. [illegible] eius [illegible] repellat [illegible]
glorificatorum. Sed [illegible] et ipsum [illegible] spiritualitatis esse [illegible] subtilitate ac nobilitate
corporalis. Similiter et ipsi glorie glorificatorum corporum debita convenienter [illegible].
Et propter hoc [illegible] congrua receptibilitate in ipso oportet esse localiter [corporales et spirituales]
[illegible] aut [illegible] [illegible]. Sed [illegible] per ipsam ultimitatem corporalis [illegible] et
ordine ac proporcionalitate. Sed [illegible] et nobilitatis in corporibus magnis et parvis
in corporibus mundi corporeis [illegible] sive temporalis [illegible] sunt. Sed [illegible] quod
[illegible] in altitudine [illegible] esse [illegible] et in nobilitate. Et propter hoc ad spiritualem naturam
[illegible] et in assimilacione. Secundo ex [illegible] corporum [illegible]. Manifestum est
[illegible] in ultimitate grossiciei et corpulentie esse. Et propter hoc [illegible] et [illegible]
et [illegible] ipsum ex philosophis [illegible]. Secundo loco [illegible] est aer apera.
Et ita [illegible] ad ultimum celum scilicet empireum.

Primo aeva
Secundo ignem

Manifestum est igitur ipsum celum empireum [illegible] ultimitate [illegible] esse [illegible] ad
grossiciem sive corpulenciam corporalem. Et propter hoc in ultimitate subtilitatis.
Item antiqui [illegible] ex [illegible] et philosophi [illegible] qui [illegible] corpore humano sunt
[illegible] et immediatum esse anime humane. Et [illegible] quod ex ipsa exeunt [illegible].
[illegible] et ab ipsis in [illegible] et [illegible] et inde [illegible].
[illegible] receptabiles sunt. [illegible] esse [illegible] etheree nature. Sed [illegible]
[illegible] anima humana spiritualis esset nature [illegible] corporee. Manifestum est [illegible]
celeste sive ethereum esse sedem et habitaculum spiritualis nature. Sed [illegible] sunt
ut [illegible] que in humanis corporibus sunt habitacula et receptacula esse anime [illegible]
subtilitate et nobilitate non obstante [illegible] prohibere hoc natura corporalis sue. Quanto magis non obs-
[illegible] prohibere natura corporalis [illegible] ipsum esse receptaculum et habitaculum substantiarum spiritualium
separatarum. Et propter hoc [illegible] media habere [illegible] spiritualem et corporalem
quod [illegible] in hoc [illegible] impossibile esse.
Item [illegible] apud nos catholicos [illegible] corpora [illegible] et habitacula et receptacula esse anime
[illegible]. Et in lege [illegible] et tabernacula [illegible] ut [illegible] Petri [illegible]
velox est [illegible] depositio tabernaculi mei [illegible]. Nec iste [illegible] longe [illegible] a [illegible]
Et si hoc conceditur de corporibus [illegible] ipsa sunt habitacula sive tabernacula vel receptacula [illegible]
[illegible] quanto fortius [illegible] de [illegible] ac nobilissimo corpore celesti quod ipsum sit substantiarum spiritualium
et a [illegible] separatarum. Sed [illegible] corpora [illegible] sunt habitacula [illegible]
[illegible] organa sive instrumenta [illegible] sit. [illegible] et si voluit [illegible]
[illegible] ex viribus [illegible] et [illegible] esse in corporibus [illegible]
[illegible] et propter hoc [illegible]. Substantie vero separate sive angeli non [illegible]
[illegible] in corporibus. Et ideo non est [illegible] celum empireum [illegible] aliud corpus
[illegible] habitaculum. Sed [illegible] substantie spirituales [illegible] organa.
Nam [illegible] substantie [illegible] organa [illegible] habitacula. Et [illegible] organa [illegible] non sunt [illegible]
[illegible] sunt instrumenta [illegible]. [illegible] substantie spirituales abstracte organa non
habentes [illegible] non [illegible] indigent, [illegible] habitacula sibi [illegible] et organa non habent. [illegible]

[illegible] et [illegible] domus ad inhabitandum sive tabernaculum ad commorandum in eo et quiescendum. Aliud apparatum pro [illegible] sive instrumentis convenientibus ad operandum. [illegible] per [illegible] quod [illegible] quia sancti angeli [illegible] abstracte sunt non indiget tabernaculis ad inhabitandum et quiescendum. [illegible] ad [illegible] [illegible] et corporalia [illegible] domus. [illegible] in [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] in defensione ab hostibus ut [illegible] et [illegible]. [illegible] ad [illegible] [illegible] sunt tabernacula tempore estivo in locis amenis. [illegible] sunt ad gloriam et [illegible] in palaciis [illegible] quam picture et sculpture [illegible] [illegible] aliis ornatibus decorant palacia sua, ut [illegible] ad gloriam et ostensionem. [illegible] in admirationem et delectationem inhabitantium et [illegible] [illegible] [illegible] palacio et [illegible] regis et [illegible] [illegible] [illegible] palacia celestis [illegible] corporeis indigent locis et localibus [illegible] [illegible] corporibus [illegible] [illegible]. [illegible] et loca [illegible] indiget corporibus ut [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sive [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ingenuis locis [illegible] quibus [illegible] [illegible] ascendunt in sublime et ex [illegible] [illegible] [illegible] ac ex aliis [illegible]. [illegible] insuper [illegible] collocantur in locis [illegible] non propter indigentiam locorum quam [illegible] [illegible] et aliorum edificiorum collocantur. [illegible] quia locus illis indiget [illegible] loca [illegible]. Et ad ornatum et decorem locorum ipsorum et gloriam [illegible]. [illegible] et [illegible] sic [illegible] ut [illegible].

Et propter custodiam ut [illegible]
[illegible] ad decorem ut gemme et alii lapides preciosi in ornamentis
[illegible] [illegible] marmorei in structuris parietum

[illegible] collocantur in corporalia non sunt [illegible]. [illegible] quod ipse indigentur locis vel loca ipsis. [illegible] et [illegible] collocantur et ordinantur sunt in palaciis ad honorem et gloriam ipsorum. [illegible] et in magnis palaciis sedes [illegible] apparatus sive sedilia [illegible] [illegible] et splendida [illegible] [illegible] vulgo curie [illegible] sunt a regibus et principibus in [illegible] palaciis [illegible] ad ostensionem et admirationem glorie sue. [illegible] reges et principes et [illegible] gemmis et auro fulgentes et [illegible] regalibus ornatibus in [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] longe amplius decorat et decorant regalia palacia [illegible] gemme auri et marmora. [illegible] celum empireum et [illegible] [illegible] splendidius et decorabilius [illegible] ac [illegible] angelicis [illegible] gemmis inestimabili fulgore [illegible] et [illegible] [illegible] velut lapidibus preciosissimis [illegible] ac [illegible]. [illegible] celum stellatum [illegible] et ornatum [illegible] multiplex [illegible] ac [illegible] stellarum et [illegible] tanto amplius [illegible] quanto fulgent et [illegible] [illegible] corporalibus [illegible]. Et [illegible] et in [illegible] [illegible] [illegible] regis regum. Non solo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gloriosis vel ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] regum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et dignitatibus sive celestes sunt [illegible] sive [illegible] sive [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] et voluntas vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] scriptura [illegible] [illegible] [illegible] intellectum de ipsis [illegible] non accipiat.

Aliud [illegible] [illegible] [illegible] sancti angeli sive angeli in celo empireo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] localem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illud [illegible] [illegible] decorat. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] inferioribus partibus [illegible] de angelis [illegible] [illegible] [illegible] sive [illegible] et fulgore [illegible] et flagrancia [illegible] locis in quibus [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]. [illegible] et in [illegible] [illegible] celo empireo sancte angelici [illegible] nec [illegible] [illegible] nec [illegible] localem in celo [illegible] [illegible] [illegible] multiplex [illegible] [illegible] [illegible] et decorant. Et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] nec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] localem et toto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non solum [illegible] [illegible] multiplex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et corporalem [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel non [illegible] celi empirei vel [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] quia [illegible] [illegible] sunt [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] empireum. Non solum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] modo [illegible] impediri. [illegible] indubitanter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Tabernacula sunt multiplicia
1°
2°
3°
4°

Celum empireum palacium est et celum stellatum

[illegible] [illegible] angeli

Galaxia

circulus depingitur seu distinguitur quem philosophi [illegible] in celo celesti, qui dicitur galaxia, et latine lacteus [illegible] ubi lacteus ille color [illegible] et [illegible] radiosis [illegible] stellarum. [illegible] manifestum est quod in aliis partibus celi stellati et potestates [illegible] stelle separate et distincte abinvicem fulgidius [illegible] seu radiorum magis oculos [illegible] lactei candoris [illegible] radiose [illegible] perderat. [illegible] creatorem hanc distinctionem pulchritudinis in celo illo [illegible] elegisse [illegible] que [illegible]

[illegible] Quare [illegible] et in celo stellato [illegible] perfecti [illegible] distinxit abinvicem illas stellas propter [illegible] decorem.

[illegible] quia [illegible] nobis [illegible] in terra apparentes [illegible] distant [illegible] stellas nobis ad [illegible] et [illegible] videntur [illegible] apparent nobis [illegible] et inferiores [illegible] superiores. Et de [illegible] pulchre [illegible] videntur [illegible] nobis [illegible] separate [illegible] et [illegible] multa distincta abinvicem distincte ac [illegible] sunt. [illegible] creatoris sint decores et [illegible] considerare potest exemplariter ex predicto exemplo [illegible] decoratum regalium palatiorum ex auro [illegible] ac variis [illegible]

Item ille qui dicitur spiritualis [illegible] non localiter [illegible] differentia [illegible] esse. Ista differentia [illegible] debent ad [illegible] perfectam. [illegible] extendunt [illegible] infinitum [illegible] in toto celo [illegible] in tanta parte [illegible] mensurat [illegible] Et [illegible] ista [illegible] [illegible] illustrant creatorem.

Quo

[illegible] Ut vero queritur aliquis [illegible] anima [illegible] in celo [illegible] totius [illegible] esse [illegible] partiali. [illegible] de quibus [illegible] sit esse [illegible] parte celi illius. [illegible] videre [illegible] anima [illegible] apparentes [illegible] partes [illegible] et partibus [illegible] singulis [illegible] in quibus vita est [illegible] anime [illegible] indiget [illegible] Est [illegible] vita [illegible] Nemo [illegible] anima [illegible] corpore humano [illegible] indigeant [illegible] organa [illegible] Ita quod [illegible] impedit [illegible] impediunt a [illegible] In [illegible]

Solutio

reperit seu angelis [illegible] indiget [illegible] indigeret [illegible] partibus celi [illegible] apparentes [illegible] in partibus celi [illegible] vivit [illegible] Et [illegible] vita [illegible] Et [illegible] mittitur ad nos [illegible] moveret partes [illegible] vita [illegible] [illegible] vita corporum [illegible] ab eis [illegible] igitur [illegible] motores in partibus celi [illegible] et [illegible] partes illas [illegible]

De angelorum ubi

Item [illegible] sine angelica [illegible] tota esse in toto celo illo, [illegible] magis [illegible] de natura [illegible] de [illegible] partium celi. Cum [illegible] ad [illegible] in [illegible] ad partes celi [illegible] attractio [illegible] ad [illegible]

Item [illegible] Item [illegible] philosophi [illegible] et [illegible] esse [illegible] et ubi [illegible] loco [illegible] et [illegible] esse [illegible] et [illegible] loco illi. [illegible] sine motu ullo et mutatione cum sint in [illegible] et [illegible] et absque ullo motu [illegible] et mutatione [illegible] in [illegible] ubi spiritualis [illegible] amplissimo [illegible] voluerit, et hic et alibi et in omni loco. Et [illegible] esse in anima [illegible]

Anima humana

corpore humano. [illegible] humanum [illegible] esse [illegible] possit [illegible] ubi [illegible] de [illegible] ubi [illegible] illud sit, in omni parte [illegible] absque omni motu [illegible] exhibere ad omnes operationes peragendas. Sine sit [illegible] illa operatio sine motu. [illegible] ubi [illegible] est omni parte [illegible] et omnis [illegible] absque motu [illegible] ad omnes [illegible] quod agendum [illegible] per totum et ad omnes passiones [illegible] in toto [illegible] partes ad [illegible] sunt ubi et [illegible] partium [illegible] distincta localiter, nullo [illegible] esse [illegible] ad omnia [illegible] adhibere. [illegible] modum [illegible] et [illegible] illius ad omnes partes temporis et [illegible] ad omnia [illegible]

[illegible] iste [illegible] et aliorum [illegible] seu angelorum [illegible] totam [illegible] impletur [illegible] esse in toto celo illo [illegible] parte [illegible] sit. [illegible] quod [illegible] totum impleat [illegible] Et [illegible] dici posset quod [illegible] Celum et terram ego impleo

Videtur pt ad h[illegible] [illegible] magis soluit [illegible] ... q[uod] i[n] urbibus [illegible] ... arbitrat[ur] [illegible]
[illegible] ... et esse i[n] [illegible] ... per supernum [illegible]
[illegible] creature. Et h[oc] [illegible] doctrine catholice [illegible] et [illegible]
i[n] celo sint [illegible] ... adherencia vel [illegible] ...
[illegible] in corporibus [illegible] ... adherenti ut [illegible] ...
abstrahi [illegible] ... [illegible] potius [illegible] ...
[illegible] ... palacio [illegible] ... Nec est
impossibile [illegible] ... palacio [illegible] ... esse [illegible]
variabiles [illegible] ... et alias [illegible] ... celo
[illegible] ... in aqua inveniuntur [illegible] ...
[illegible] ... esse [illegible] simplicia sive simpla.

Item cum hic [illegible] i[n] [illegible] regale palacium ipsa palacij [illegible] ordines et gradus dignitatis
[illegible] ... palacio illo imperatoris [illegible]
palacio [illegible] ... palatia vix [illegible] ...
[illegible] ... Item [illegible] igni purgatorio [illegible] igni infernali [illegible] ...
purgatorio et [illegible] ... super vires et [illegible]
[illegible] ... corpori celi empirei [illegible] ad [illegible]
gloriam et ad felicitatem [illegible] ... Licet igitur alia corpora [illegible]
[illegible] ... esse non possent [illegible] celo empireo [illegible]
[illegible] ... esse a creatore [illegible] et corporalium receptacula
[illegible] ...

Item [illegible] ... spirituales sint et corpora [illegible]
[illegible] ad [illegible] ... [illegible] ...
et [illegible] glorificatorum [illegible] celi empirei [illegible]

Item [illegible] ... gloriam [illegible] ... subtilitatem [illegible] ut comparatione cor-
porum [illegible] ... [illegible] ... celo [illegible] ...
glorie [illegible] ... et grossicie [illegible] ...
cum [illegible] ... gloria [illegible] ...
[illegible] ... glorie corporum [illegible] ... angelorum
[illegible] ... et fides catholica [illegible] esse futura [illegible]
[illegible] ... gloria [illegible] celeste [illegible] ...
[illegible] ... incorruptibilis et [illegible] ... non
solum incorruptibilia et [illegible] ... incorruptibilis et [illegible] ...
[illegible] et [illegible] ... Apparet igitur ex hiis [illegible] ... fide [illegible]
[illegible] ... et glorificatorum
angelorum et [illegible] ... [illegible] ...
et [illegible] ... esse voluit et fecit [illegible] ...
[illegible] ... ad hunc [illegible] ... Et [illegible] ...
et mirabilia ingeniis [illegible] ... vel investigabilia exposuit.

Item [illegible] ... celo [illegible] ... corporalium et [illegible] spiritualium et [illegible] sint et [illegible] ... collo-
[illegible] ... esse [illegible] ... celo [illegible] celi celesti
corporali [illegible] ... esse [illegible] cum corporalibus [illegible] spirituales
Et [illegible] ... spiritualium receptionem et locationem [illegible] corporalium
[illegible] ... corporalitatis celi [illegible] et [illegible]
collocationem sive receptionem [illegible] spiritualium i[n] celo illo nobili ac [illegible] Et [illegible]
[illegible] simplicitatis spirituales [illegible] ... corporalium [illegible]
[illegible] ... corporalium [illegible] spiritualium [illegible] corpora-
[illegible] ... celum empireum et [illegible] ... aptatum [illegible]
[illegible] spiritualibus [illegible] ... glorificatis [illegible] ... corporalitatis [illegible]
[illegible] celi empirei et ultimi [illegible] spirituales [illegible] ...
[illegible] ... longe [illegible]
[illegible] corporalis ut glorificatos [illegible] ad [illegible] ...
[illegible] ... non [illegible] et
[illegible] ... Et de palacio [illegible] ...
[illegible] ... non [illegible] ... longe [illegible] ...

empireum, corporum et hominum intellige [illegible] [illegible]. Propter eum ad eandem gloriam adgaudenda sunt corpora delectabiliter clarioris creaturis. In cuius nobilitatis confirmationem ex colore [illegible] ut non solum pervenire ad oculos non sint [illegible] et ad modicum [illegible] post eius gloriae et cum [illegible] proximitate ut [illegible] sufficientia. Sic ut omnia alia corpora [illegible] glorificata sint eis [illegible] absque resistentia et retardatione difficultatis sint eis [illegible] velocitate [illegible].

Cuius quidem aut generalis gloriae credendum est esse caelum empireum [illegible] habitationem glorificatorum spirituum et [illegible] corporales et [illegible] ut de [illegible] ac beatissimis angelis [illegible]. [illegible] caelestis [illegible] sunt corpora [illegible] et [illegible] et aer [illegible] et [illegible] hominum et aliorum [illegible] habitationem. Sic [illegible] alterum celum [illegible] ac [illegible] esse [illegible] glorificatorum et glorificandorum. [illegible] referre ad [illegible] spiritualibus [illegible]. Respondetur [illegible] nec respirationem nec [illegible] absque [illegible] in eo [illegible] vivunt et [illegible]. Habebunt [illegible] nec habebunt [illegible] respirationem et alimentum [illegible] ab eis [illegible] glorificati et [illegible] nec alimento nec [illegible] respiratione indigebunt habitatores gloriae. [illegible] esse ab eis [illegible] impossibile [illegible] differentia et [illegible] impedimentum [illegible] celeste [illegible] cedere. Ac [illegible] per illud et in illo [illegible] velut homines glorificati. Et [illegible] aut [illegible] corporis [illegible] velocissime et nulla penitus difficultate habebunt in illo [illegible] et [illegible] absque ulla [illegible] retardatione.

Et quemadmodum vulgo dicitur pisces [illegible] incogitabili felicitate exultant, et aves in aere habitantes illa [illegible] sic [illegible] homines beatificati. [illegible] in celo empireo [illegible] et [illegible]. Contemplare autem illud celum [illegible] et singula absque [illegible] et absque ullo [illegible]. Et [illegible] nullus [illegible] amplitudo [illegible] et virtutem [illegible] latitudinem spiritualem [illegible] amplectuntur, ut [illegible] et [illegible] in ea [illegible] manifeste [illegible] gloriae et [illegible] glorificati [illegible] in [illegible] gloriae [illegible] ille qui in hac vita [illegible] gloria [illegible].

Licet autem [illegible] paradisus beatissimorum angelorum et [illegible] glorificatorum [illegible] esse [illegible] in celo empireo paradisus est et [illegible] gloriae beatorum angelorum et hominum glorificandorum, et [illegible] paradisus [illegible] et [illegible] paradisum [illegible] esse [illegible] spiritualem paradisum se [illegible]. Non solum [illegible] et [illegible] paradisus spiritualis [illegible] esse impassibilis.

In illa et [illegible] spiritualis paradisus [illegible] spiritualis [illegible] corporales [illegible] angelos beatos et homines glorificatos, et in [illegible] secundo [illegible] glorificata hominum [illegible] angeli et [illegible] corporum [illegible] sufficiente [illegible] illa corpora [illegible] spiritualia [illegible].

[illegible] angelorum gloria [illegible] corpora [illegible] esse ad gloriam. [illegible] ut angeli [illegible] nec minor erit nec [illegible] gloria [illegible] hominum [illegible] corporum [illegible] in terra [illegible] gloria [illegible] esse illa [illegible] spiritualis [illegible] hominum glorificatorum [illegible] et [illegible] incogitabilis amplectitur [illegible] gloriae. [illegible] beatorum angelorum et hominum glorificatorum, et [illegible] in loco et [illegible] ad [illegible] et in gloria [illegible] angeli cum [illegible] glorificati [illegible] ad [illegible] celi empirei. [illegible] hominum glorificatorum [illegible] corporibus [illegible] in [illegible].

Nec aliter [illegible] de collocatione [illegible] ordinatione [illegible] angelorum in celo [illegible] ex collocationibus et ordinationibus stellarum in celis [illegible] autem in celo stellarum fixarum [illegible] intelligere [illegible] ut [illegible] collocatae et ordinatae sint [illegible] fieri posse. [illegible] celi. Stellae [illegible] septentrionales [illegible] celi [illegible] stellarum septentrionalium [illegible] australis [illegible] stellarum septentrionalium [illegible] sit australium. Sic declarat Ptholomeus in [illegible] almagesti [illegible]

simplex

Aves in aere et pisces in aquis

vel [illegible]

De collocatione angelorum in celo empireo

Stellae australes [et] septentrionales

videntur nobiles in utraque parte septentrionali et australi. Et quod dicitur de nobilibus stellis [illegible]
se habere consimile [illegible] pre parvitate sui non potuit ab astrologis [illegible]
[illegible] nobilibus [illegible] operibus [illegible] perfectissimi creatoris
[illegible] presens esse. [illegible] ullo modo [illegible] stellas
[illegible] parte australi vel [illegible] parte septentrionali [illegible] creatore
[illegible] astrologorum [illegible] stellarum [illegible]
[illegible] signi arietis [illegible] libre [illegible] stella [illegible]
parte arietis in capite libre esse [illegible] totum signum libre [illegible]
[illegible] collocatum [illegible] Orion ubi maior aut
minor ursa. [illegible] ubi pliades sunt [illegible]
[illegible] stellas singulas [illegible] signa sive ymagines [illegible] ordine debito creator
[illegible] ordine [illegible]

[illegible]

orion
[illegible]

Similitudo

De lumine et motu

Deus in [illegible]

Celum dei

corporalibus [illegible] omnes perfectiones creature spirituales omnino sunt. In corporibus autem et perfectionibus corpora-
libus perfectiones spirituales esse indubitanter [illegible] [illegible] Et nemo intelligens [illegible] [illegible]
frustra [illegible] [illegible] perfectionem [illegible] [illegible] [illegible] esse in [illegible] [illegible] phi-
losophi sunt substantie abstracte ab [illegible] [illegible] [illegible] omne [illegible] desiderium [illegible] perfectio-
nabilis [illegible] perfectio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in celos [illegible] alia [illegible] [illegible]
desiderio [illegible] [illegible] [illegible] desiderio aliquo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] desiderium [illegible]
motus [illegible] est [illegible] [illegible] ex[illegible] creatoris. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] per [illegible] mandata aliqua [illegible] [illegible] ad celos mobiles [illegible] [illegible] sol.
et luna [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] et [illegible] abacuk 3 [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod angeli dei deberent esse [illegible] et [illegible] illos et in [illegible] [illegible] [illegible]
sol. [illegible] [illegible] [illegible] alterius ex [illegible] et angelos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] angelorum ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] angelos.
in celo empireo creatos esse. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] absque ullo [illegible] [illegible]
et in ipsa [illegible] [illegible] in celo apparuerunt empireo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illos [illegible] [illegible]
celos et [illegible] [illegible] corpora [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] celorum [illegible] vel aliorum
corporum [illegible] [illegible] [illegible] abstracta a corpore et nullo modo pendentes ex eo.

Et si queritur. Si deus aliquos creasset angelos [illegible] [illegible] creatori [illegible] corporum, ubi creasset et ubi re-
fuissent [illegible] in amplitudine sive [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] amplitudo [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] loci [illegible] [illegible] loci [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] loci [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse loci [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] amplitudinem creaturis [illegible] esse [illegible] [illegible] abstractas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] polo [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
vel [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ubi [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ex [illegible] creaturis [illegible] [illegible] in corporibus [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] a [illegible] [illegible] ad aula regia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] vel ad aliud [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] absque ullo [illegible] [illegible]
Sed [illegible] firmiter credendum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Nota. Sequitur [illegible] [illegible] ubi [illegible] [illegible] abstractas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in ipso et apud ipsum [illegible] [illegible] [illegible] sive spirituales [illegible] sive corpora-
[illegible] [illegible] et [illegible] in [illegible] ubi [illegible] et nullo modo [illegible]

[margin:] [illegible] [illegible] et [illegible]

[illegible] [illegible] angeli [illegible] in ipso [illegible] [illegible] [illegible] celum empireum replevisse dicuntur vel celum [illegible]
[illegible] [illegible] repletum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] totum celum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et celum stellarum
[illegible] [illegible] stellarum [illegible] [illegible] ac [illegible] et [illegible] repletum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] stellis repletum [illegible] [illegible] corporeitate stellarum [illegible] plenum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sapientie [illegible] [illegible] replevit orbem
terrarum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] replerit loca [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ubertate
ac largitate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et replet.

[illegible] nulla [illegible] intelligentia [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] creatori [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] spirituales et separatas sive [illegible] [illegible] [illegible] celum empireum, vel [illegible] [illegible] corporeum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] creature [illegible] [illegible] [illegible] ullo modo ex creaturis, vel
existentia [illegible] corporis [illegible] esse [illegible] [illegible] quia ordine [illegible] sunt
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] indiget [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] indigent creatori et creatorum, vel creavit celum empireum, et [illegible] [illegible] cor-
poreitatem [illegible] [illegible] corporee ad creaturas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corporeo, [illegible] alia [illegible] corporea.

Si autem queritur ubi creasset eos si [illegible] vel celum empireum creare non voluisset [illegible] [illegible] ext-
[illegible] [illegible] corporeum, [illegible] corporalem [illegible] [illegible] loci [illegible] nullus [illegible] [illegible] sola ampli-
tudo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] eos [illegible] [illegible] in loco et corporali vel spiritua-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in ipsa amplitudine [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] creasse illos [illegible] [illegible] [illegible] creasset eos [illegible] [illegible] [illegible] creator [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et apud ipsum [illegible] quia ipse est esse omnium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] longe ab uno [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible]
esse omnium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ipso et [illegible] et [illegible] [illegible] esse [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ipse [illegible] [illegible] [illegible] angelorum [illegible] et omnium aliorum [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] solo verbo et corpora creavit et spirituales [illegible] ubi [illegible] abstractas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] angeli [illegible]

cuius a se ipso, et in suis corporibus collocasset, tam in celo empireo, sed in ipsum nunquam corporaliter
non extra se, sed intra se incorporaliter ambiente continet. Quantumque brevis et parum concavitatis
[illegible] mundi corporei esse intra ipsum celum [illegible] comparative [illegible] ut ad [illegible]
tare quam [illegible] et [illegible] esse [illegible]. Sciendum est ut hic declaratur per [illegible] quod
talibus [illegible], dico igitur quod anima humana in corpore [illegible] quod [illegible], et [illegible]
et proprie in [illegible] et hic absque tactu et contactu eius. Sic et [illegible] celum
empireum est in ipso creatore, et ab ipso [illegible] ambitur. Nec tamen tangit ipsum vel
[illegible] tangitur ab eo. Licet [illegible] proprie ac potissime [illegible] ipsi
et [illegible] ut tangat ipsum vel tangatur ab ipso et
[illegible] anima humana, et [illegible] et de singulis partibus ipsius corporis
[illegible] quod absque medio [illegible] sunt [illegible]. Nec tamen
ullo modo contingit aut contingere [illegible] hic non possit ullo modo
nisi in corporibus. Nec [illegible] est ad ipsas [illegible] spirituales [illegible] aliud [illegible] nisi
spirituale [illegible] localiter [illegible] distantia spirituale dico ut supra visum est ipsas [illegible]
[illegible] et loco [illegible] et [illegible] loco glorie et summe amplius [illegible] [illegible]

Et quod in celo empireo dicuntur esse ipsum est repletum [illegible] sub [illegible] pulchri-
[illegible] ut audisti. Nullo modo [illegible] sunt in [illegible] sint [illegible] in [illegible]
[illegible] infinita sint [illegible] repletum loco [illegible] continuum
[illegible] [illegible] anima humana [illegible] corpore [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] repletum. Non [illegible] esse [illegible] Nec [illegible]
[illegible] est [illegible] impletur. Nec intelligas quod [illegible] angelorum
gloriosorum repleant celum empireum quod [illegible] repleant [illegible] spiritus sint
[illegible] corpora ipsa [illegible] ornatissima [illegible]
[illegible] Et [illegible] ad [illegible] celum empireum
[illegible] ad [illegible] illud [illegible]. Quod regale pa-
latium ornatur et decoratur [illegible] ornatissimis et [illegible] et alie [illegible]
[illegible] instar [illegible] ad decorem et apparatum [illegible]. Sic celum empireum
[illegible] nobilibus ac [illegible] corporibus [illegible] ex [illegible] et
ac [illegible] Et hic [illegible] in [illegible] corporibus [illegible]
[illegible] ex [illegible] et ex [illegible] manifestum est.
[illegible] [illegible] ex [illegible] et [illegible]
[illegible] Non est igitur [illegible] esse [illegible] nobilissimum celum
[illegible] ac [illegible] alia [illegible]
multiplia [illegible] ex [illegible] corpore [illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] et videbis [illegible] esse et
[illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] Quod [illegible] ornatissimo [illegible]
illis [illegible] in celo illud empireum [illegible] et
[illegible].

Iste sunt [illegible] celi magni celi empirei et [illegible] perfecte
[illegible] Nec [illegible] ad [illegible] illud [illegible] ipsius celi empirei [illegible]
[illegible] glorie ac magnifice creatoris. Sicut et [illegible] palatio regali ex
[illegible] ipsi regi ex [illegible] ac [illegible] et [illegible] ac apparatu [illegible]
[illegible] ex ipsa [illegible] et decore palatii [illegible] magnificentia
et gloria regis. Sic in isto celo [illegible] regis [illegible] nobilissimo [illegible] palatio de gloria [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] ei [illegible]
[illegible] celestium [illegible] laudes eius [illegible] [illegible]
[illegible] et decor [illegible] et [illegible] [illegible] gloria
[illegible] magnifici [illegible] ac [illegible] ad [illegible] ad illum [illegible]
certissime appareat.

[illegible] notabile [illegible] ad [illegible] supra [illegible] et [illegible]. [illegible] ad [illegible]
angelos de [illegible] loci corporalis. [illegible] tales in scripturis [illegible] possit [illegible]
[illegible] ad [illegible] humanis [illegible] indubitanter incorporee sunt. [illegible]
ad ipsos [illegible] in corporibus [illegible] diligunt
[illegible] et [illegible] ipsum [illegible] quod est ab eis remotum
[illegible] diligunt [illegible] corporalem pulcritudinem, [illegible] et [illegible]

amenitate. Sicut quod est magis ad hoc longe remotum a summa magnificentia et quod est cum hoc
totius regionis aut civitatis regimen, quibus corpora eorum sunt plebs dispersa, licet nichil [illegible]
afferat corporibus eorum. Si hec autem predicti attenderent ex hac comparatione ad angelos [illegible] ali-
quid de nobilitate ac pulcritudine celi empirei perciperent. Nec videntur tunc scripturam invenire.
In ethica quibus diligentius universi corporum cognovit et homini comparavit. [illegible] et ipsum ecclesiam
in comparatione [illegible] quod spiritus est in ipso. Et hic intus quod autem est corporeum, hic
[illegible] videbit [illegible] habetur, sicut et corpulentioribus [illegible] ac [illegible] [illegible]
internum, et hic est [illegible] subtilioribus [illegible] nobiliori et a corporali [illegible]. Sicut
extima pene [illegible] Ideo dicitur [illegible] mundi totus sicut corpus [illegible] et cor ex [illegible]
ipsum corpus et [illegible] ex omni parte. Sicut vero corpus hic [illegible] cor [illegible] suo corpore pene
incomparabiliter corpus [illegible] magis ipso corpore. Sicut [illegible] universi [illegible] mundi. Cor eius
[illegible] maxima in [illegible] sicut [illegible] cor [illegible] est et receptaculum [illegible] et vite
et vitalis. Sicut [illegible] sedes [illegible] solum [illegible] totum regnum regentis et amministrantis.
Sic celum empireum [illegible] vitalia sunt in mundo [illegible] universo [illegible]
[illegible] sedem ac solium universi regentis et administrantis. Et hic est sermo [illegible]
[illegible] celum sedes mea. Et in celo sedes eius [illegible] 10. Et quia
[illegible] de gloria [illegible] ad dignum [illegible] celum sedes [illegible]
in hoc celo et mundo. Sedes autem indubitanter [illegible] esse [illegible] stabilissima.
Est igitur celum empireum velut [illegible] splendor totius mundi. Est velut [illegible] pulcherrimum palacium
[illegible] celorum. Est velut [illegible] templum ipsius quod [illegible]
totius mundi est. Est [illegible] glorie [illegible] ac intimum. [illegible] in mundo [illegible]
est intimum ac nobilissimum in [illegible]. Est alia comparatio velut [illegible] in [illegible] templo, quod
in mundo. [illegible] et [illegible] in toto universo [illegible]
sunt et [illegible] nobilis [illegible] digna. Est ipsum est celum celorum, quod [illegible]
[illegible] que invisibilia. Et propter hoc potissimum celum [illegible] dignissimum. Sic [illegible]
[illegible] celum est [illegible] et invisibilium. [illegible] celum [illegible]
[illegible] ubertate [illegible] quia in eo sunt. Et de [illegible]
[illegible] in ista regione [illegible]
[illegible] civitas quam [illegible] letificat, quam [illegible] voluptatibus [illegible] ineffabilibus replet.
Istud celum est [illegible] ac nobilissimum [illegible] habitaculum. Sedes autem est ordo [illegible]
et locorum seu [illegible]. [illegible] igitur [illegible] sunt [illegible]
[illegible] in [illegible] ordine [illegible]. [illegible] ille [illegible]
[illegible] hic [illegible] propter quod celum illud [illegible]
[illegible] sunt [illegible] celos. Et locus ille [illegible] inter loca.
Item si totus mundus est velut domus regia [illegible] officinalibus domus aut
regie [illegible] porticus aula est seu palatium. Et propter hoc [illegible] edificanda, deinde alie offi-
cine [illegible] appendices ei et non existentes [illegible] propter illud. Manifestum autem est quia
celum empireum [illegible] mundo [illegible] capatius. Et propter hoc [illegible] vel palacium
[illegible] solum [illegible]. Primo igitur edificandum fuit ab ipso rege [illegible] aula
vel palacium est. [illegible] legislator in principio [illegible] celum [illegible] empireum
tamquam nobilissimum. Deinde alie [illegible] regie [illegible]
[illegible] ordine [illegible] palacia [illegible] edificarent. Primo igitur creatum fuit
[illegible] de ordine [illegible] ipsum solum creari [illegible] potuit [illegible] ipsum [illegible]
[illegible] solum creatum esset. Quare creatum fuit cum eo [illegible] [illegible] ergo
[illegible] in principio creavit deus celum et terram.
Creatum autem fuit istud celum non per [illegible] aliorum [illegible] in infinitum
[illegible]. [illegible] generatio et corpora [illegible] esse [illegible]
non habuisse [illegible]. Quare creata fuit simul in [illegible] et forma. [illegible]
et forma simul create sunt alia in aliam vel per aliam. [illegible] et [illegible] et
loco creata est materia aliorum [illegible] est celorum et [illegible] elementorum, [illegible] ignis
et aer, vegetabilium [illegible] et animalium et aliorum [illegible]. Hec ergo materia fuit aqua
[illegible]. Est enim aqua [illegible] est elementorum [illegible] aptissima
[illegible] quod ex ea sola [illegible] generatur aliud vegetabile [illegible] corpus et [illegible]
[illegible] in [illegible] vegetabilium [illegible] et [illegible] ex agro [illegible]
[illegible] in nullo [illegible] quantitate. [illegible] hunc modum [illegible] et de [illegible]
vegetabilibus se habet. [illegible] ex [illegible] nullo [illegible]
[illegible] quod [illegible] in plurimis [illegible] et [illegible] Sedem.

Cor hominis

Celum empireum

Epilogatio facta

quid sit celum

Celum empireum inmensum et [illegible] edificandum

Materia [illegible] aqua [illegible]

tibus. Et illud probavimus l. ex experientibus, ubi invenimus quod in multa quantitate terre [illegible]
aliter ipsam manifeste recipere. Eodem modo si vas terre quantitate terre repleamus et
in eo aliquid plantamus vel seminamus aqua irrigantes, sive pluviali sive alia, manifeste videbimus aquam corrumpi atque consumi. Terra autem recipere videtur quamvis quam videat ea per [illegible]
ea vas repletum est. Generare generationes vegetabilium et animalium que ex terra fiunt, aliquam materie debent
ex aere vel igne si que fiat generationes prime atque nisi fiere videtur igitur fit. Concludit
igitur ex hiis aquam esse cum elementorum generationibus aptissimam propter hoc igitur tam generationes celorum
dicitur quam vegetabilium. Exponitur legislator noster. Aquis vero generata illa non ex que
omnia germinata erant, vel quia revera aqua est designare vissum est, quod proprie eam non esset
corruptibiles partes orbis. Cum et profunditas eius esset a terra usque ad celum empireum non est mirum
si partes ille que viciniores essent loco puritatis et remotiores erant a loco feculentie et
alicuius admixtionis, puriores erant eis que terre se habebant. Hec et in eum profundite aquarum
attinget et in aere ipsos quos indubitanter purior atque subtilior est, cum partibus suis a terra
et aquis remotioribus, debuit esse idem ordo partium esse materie illius in subtilitate atque puritate
tate que erat in altitudine et depressione. Et propter hoc fere et pessime per repugnantia aliorum
elementorum tamen quidam philosophi vocaverunt. Demum quia celum empireum purissimum est et
ab omni feculentia remotissimum, terra vero centro feculentissima et a prima puritate remotissima
cum omnia corpora in mundo ordinatissime posita sint, congruum est ut que sunt corpora mediorum
corporum in elongatione et propinquitate ad illa extrema, eadem fit eorum adventure in feculentia et
puritate, in grossitie ac subtilitate. Et eadem ratio est in uno illo medio propter partes suas
et in pluribus, intelligo autem hic per eam aqua eadem dicitur esse compositio partium materie illius sive
fuit aque sive aure similis, que et corpora eodem ordine in loco partium illarum posita.

Ex hiis omnibus iam probatis adhuc de celo empireo et de materia eius ita puto, licet omnes
quidam assimile precedentibus non minus graves sententia vero [illegible]. Sed quod fieri [illegible] et ipsius
revelationibus per prophetas [illegible] doctoribus sacris intimante. Et primo quod de materia [illegible]
modo celi primi ac nobilissimi scilicet empirei, utrum sit quinta i. similis naturis aliorum corporum.
Et multo de hac re dubitandum est atque [illegible] quod quamvis aliqua supra dixerim, et nisi in terra
expositionem plura intendo de hac re ponere. Et hic aliqua tangendo breviter inter alias du-
bitationes. Fuit quidem pluribus puto visum verisimile. Unde hebrei magnum reputant, cum
dixit quod deus de splendore pallii sui fecit celum, terram vero de nive que erat sub throno
eius. Et ista reperiens apud hebreos reportatum est. Sed hic non plenum sive iste manifeste
eorum sit. At quidem ex aliis certe philosophi non aliud eos intellexisse in sermone isto
exposuit, nisi quod primum aliam suisse materiam celi, aliam vero terre insinuare voluit per
sermone illo. Et mirabile non est, quod ut primum materia primitiva [illegible] ab omni
forma corporea sive corporali in se ipsa nudissima. Cum grossiores et subtiliores et
cetera alia [illegible] sunt formae corporales sint. Unde manifestum est quod de materia
non potest dici nisi primo potentie sunt potentialiter. Eadem autem est potentia sive
potentialitas ad utrumque [illegible]. Cum [illegible] ita idem [illegible] solum non fieri habeant
ut ex materia igitur fieret ut corpus subtile vel nobiliorem esse, sive mobile sive immo-
bile. Item tamen sive [illegible] difformiter soli debetur, vel magis bono artifici.
[illegible] placuit creatori celum primum hoc est empireum non solum ordine compositionis sive
situs primum facere, sed etiam nobilitate et aliis perfectionibus ipsum perficere,
decorare et ornare per aliquas, ita ut primine perfectione et ornatus omnibus inte-
rioribus appareret. Sicut corpora [illegible] ipsius corporis splendere mirabili
redimitum atque coruscum, et velut totum vinci vel tecto ut supra dixi.
Et hec omnia potius per ipsius nobilitatem forme, celo isti vel fecit vel dedit optimus
artifex et creator eius quam ratione materie ipsius. Materie igitur eius debetur omnibus eius perfectio
atque nobilitas. Hec autem dixi in principio propter rationes quas aliqui theologi temporibus no-
minant de materia prima corporis et maxime de materia primi celi scilicet empirei.
Et si forsan amplius obiciat
si tale celum lucidissimum ut dictum est, tendit immediate celos mobiles qui illi sunt proximi
et diafani, cur non apparet nobis vidensque illud celum scilicet empireum. Respondetur quod grossa
quod multiplicet lux per celos inferiores, quorum fuit [illegible] tota [illegible] dependet, et hoc potest esse quod
propter longitudinem distantie, radii claritatis eius deficiat antequam perveniat ad nos et ita
nobis nichil de illius lumine apparet. Credo dici potest quod celum fecit perfecte claritas
eius ut ipse sub [illegible] operata ne videat, sicut deus cepit desinens suspendere radiationem [illegible].

orto
Aqua a terra
Natura celi empirei qualis sit
Opinio de celo empireo
valde
x conforma conspicuis
Homines. h.

celi in celos inferiores / Et hec ne tota circumferentia celi appareret nobis tamquam una lux conti-
nua non habens distinctionem stellarum celi / et ne esset continue dies sine nocte super terram
quod per se nostre habitacioni non expediret / Et forte tempore futuro post iudicium radiabit per
totum mundum sine [illegible] / Ita quod nulla umbra vel obscuritas tunc rema-
nebit in eternum /

inferiores

Item obicitur contra illud quod celum empireum non sit repletum de angelis / Si sic ergo apparet
sunt plena angelis / Ita quod nulla non sunt [illegible] ab angelis spacium / Igitur in eo fuit infinitorum ange-
lorum angelus per [illegible] et in extremis [illegible] loco extremo / Respondetur breviter quod ultra
illa non sequitur [illegible] si quorundam opinionem angeli sunt [illegible] intellectuales incorporee
per visum [illegible] / Verum tamen quilibet eorum gradum sue perfectionis determinat sibi corporeum spacium ma-
gnum vel parvum in adequate coexistat / Ita quod forte nullus angelus coexistere posset nisi [illegible] puncto
indivisibili vel linee spacii [illegible] superficiei / Et forte dicitur quod dato quod cuilibet angelo
sit deputatum certum spacium corporeum celi in quo [illegible] / [illegible] a spacia certe figurata
Et quod in celo Empireo nullum sit spacium vacuum ab angelo / Sed talia spacia sunt [illegible]
ita non erunt nisi propter illud celi in quo [illegible] fuerunt angeli et propter hoc non sunt plena
angelis / Et potest dici quod illa spacia vel angelorum [illegible] sunt per [illegible] figuras quod possunt
repleri eciam totum spacium corporeum adequate sicut multis modis [illegible] / Vel aliter
dicendum et [illegible] / Et illud celum a principio repletum de angelis [illegible] illud quod dicitur
civitatem aliquam esse plenam hominibus quando cum [illegible] in ea sunt plena [illegible]
sunt quod multa sunt ibi loca in quibus non sunt homines / Ita de spacio [illegible] possemus de
[illegible] vel mansionibus gloriosissimis sunt angelorum in illo celo empireo quod [illegible] area vel
spacium [illegible] illius superne civitatis [illegible] apostolus [illegible]
Et tamen non potest convenienter dici quod sit [illegible] in celis mobilibus / Nec quod sit super omnes celos
mobiles in illo immenso vacuo extra celos / Congruencius ponitur ultra celos mobiles
celum tali civitati et societati beatorum dignum et aptum / Et hoc celum vocamus celum empireum

Celum empireum

Et videtur quod [illegible] ex scriptura sacra quod illud celum non debet [illegible] ex sui natura lucere sicut
flamma vel ignis facit / Sed potius limpidissima diaphaneitate / Et quod illuminatur splen-
dore glorificati corporis Christi / Sicut hic aer illuminatur a sole / [illegible] capitulo 21 de illa civitate dicitur
Ostendit michi civitatem sanctam Jherusalem habentem claritatem dei / lumen eius simile lapidi et
sicut cristallum / Et infra eodem dicitur Et illa civitas [illegible] non [illegible] in loco tenebroso / non
eget neque sole neque luna ut luceant in ea / Nam claritas dei [illegible] illuminavit eam
et lucerna eius agnus est / Ex quo [illegible] appareret quod luminaria magna [illegible] non vade-
ant / Nec radiabunt per illa civitate seu in celo empireo / [illegible] stellarum radii refle-
ctuntur ab illo celo / Vel [illegible] ptingant ex longitudine distancie deficiunt
Et [illegible] glorificatum corpus Christi [illegible] ibi loco solis videtur quod aptius illud poni ad medium in
[illegible] angulis illius celi ut totum illuminet / Et forte [illegible] liber vocatur [illegible] Johannis [illegible]
dicit quod civitas illa in quadro posita est [illegible] loci seu civitatis [illegible] mirabilis
dispositio decoris et dignitatis figurative describitur a beato Johanne ubi supra et in multis
aliis passibus sacre scripture / Et quis nescit si deus locum illum paradisi celestis summo
ordine ut locum habitationis nobilium tot ornatum varietatibus [illegible] in amenitatibus deco-
ravit / quod locum beatorum hominum et angelorum incogitabili pulcritudine et [illegible] disponens
glorie / ut decet summi regis aulam / magnificentissime exornavit / ut plus [illegible] sit visibile illud
celum per totum [illegible] esse [illegible] uniformis claritatis / Sed potius nobis incogitabilibus vari-
etatibus mirabilissime distinctum / [illegible] in ix orbes / ut [illegible] orbiculares / [illegible]
specie et claritate / [illegible] ex ordinibus angelorum / Habemus [illegible] quomodo sit in
regio latissima beatorumque celum empireum dicitur / Et [illegible] si plures erunt dampnati
angeli et homines [illegible] palacii / Et illud latissimum celum empireum replebitur in-
dignis [illegible] / [illegible] quod [illegible] inferni ubicumque locata sunt / erit locus maximus
terra obscuritate / et cum [illegible] horridissimus / Nisi forte in pena et confusionem
dampnatorum ibi spiritus et homines in [illegible] restringentur et coartentur /
Sic ergo sunt due regiones / Lucis et tenebrarum / [illegible] collo[illegible] [illegible]
[illegible] ibi [illegible] / Et hoc forte in misterio designat [illegible]
In principio creavit deus celum et terram / Terram id est regionem tenebrarum / [illegible]
[illegible] in [illegible] et aliis [illegible] dubiis magis [illegible] adhuc
aliabus quod [illegible] / Hec [illegible] / quod [illegible] et celi [illegible] / [illegible] dixi

et dicimus sicut nemo potest ante eum se misterium aperiret. Sed potius interiori gratia accipiunt, ut huius [illegible] altius [illegible] levemus [illegible] corda nostra ad mirationem et contemplationem illorum, expectamus nos celestium regionem, quod [illegible] suspirare debemus, dantes gloriam deo de mirabilibus suis que fiunt in celo et in terra de quibus scriptura dicit.

In principio creavit deus celum et terram. Celum scilicet empireum plenum angelis ut dicitur [illegible] et terram, secundum istam expositionem materiam quandam omnium corporum que sunt sub empireo celo. Que erat [illegible] aliquos [illegible] fuit [illegible] forma que in genere substantie [illegible] corporeitatis [illegible] equaliter [illegible]. Et nominatur hec talis materia tribus nominibus scilicet terra abyssus [illegible] propter obscuram eius profunditatem [illegible] extensa [illegible] ad centrum celi empirei. Vel abyssus dicitur propter infinitatem formarum [illegible] solo deo cognitam. Dicitur terra quia supponitur formis et eius [illegible] potentiam [illegible]. Vel dicitur terra [illegible] dicitur aqua propter facilem eius [illegible] et [illegible]. Sequitur

Terra autem erat inanis et vacua. [illegible] dicitur [illegible] hanc expositionem de illa materia [illegible] erat [illegible] formas [illegible] distincta [illegible] videtur ex hac littera quod erat ad huc [illegible] formas [illegible] ipsa erat a principio sine [illegible] forma. [illegible] dicitur inanis et vacua [illegible] ad hunc [illegible] apparet [illegible] translacio [illegible] terra autem invisibilis et incomposita [illegible] ex [illegible] terra fuisse [illegible] sine forma [illegible] ipsa. Et [illegible] invisibilis erat [illegible] fuisse [illegible] sensibilis vel visibilis [illegible] forma [illegible] deus [illegible] maxime [illegible] dicitur quod [illegible] vel [illegible] spacium [illegible]

[illegible] illorum et [illegible] qui opinantur materiam [illegible] talis [illegible] specialibus quod impossibile est [illegible] sine formis [illegible] et accidentalibus [illegible] existere. [illegible] forma [illegible] corporeitatis [illegible] quod est [illegible] corporum [illegible] forma [illegible] sic esse [illegible] dimensionum vel dimensionalitatem aliquam [illegible] vel [illegible]. Non [illegible] illam [illegible] forma [illegible] corporeitatis [illegible] in exordio mundi. [illegible] opinioni [illegible] de formis [illegible] esse [illegible] quod aliquid [illegible] per [illegible] in genere [illegible] forma [illegible] nulla.

Sed [illegible] esse [illegible] hugo [illegible]. Certe non [illegible] illam [illegible] informem fuisse, ut nulla [illegible] forma habuit [illegible] quod tale posse subsistere [illegible] quod aliquid esse [illegible] et non ad aliquam formam [illegible]. Ita [illegible] non absurde informem [illegible] appellari posse quod in [illegible] et permixtione quadam subsistebat non dum hanc [illegible] pulcra apta [illegible] dispositione [illegible]

Videtur quod hugo hic loquitur [illegible] illa veterum philosophorum opinione [illegible] formas ex materia [illegible] esse [illegible] in ea [illegible] philosophus [illegible] esse [illegible] in ea per [illegible] formas [illegible] esse [illegible] confusio.

Sed [illegible] philosophi [illegible] non est verum [illegible] de [illegible] quod [illegible] ut [illegible] semper [illegible] passive [illegible]. Et [illegible] non est aliquis actus formalis [illegible] vel [illegible] esse [illegible] esse [illegible]. [illegible] esse [illegible] et [illegible] in aliis rebus [illegible]

Et quod dicit hugo materiam posse esse [illegible] et nulla forma. Non loquitur de forma [illegible] vel loquitur de [illegible] esse [illegible] in genere [illegible] habente [illegible] esse [illegible] quod [illegible] esse [illegible] forma.

Hugo de [illegible] multos [illegible] in [illegible] de [illegible] de [illegible]. [illegible] quod [illegible] dicit hugo et doctores [illegible] illa [illegible] fuisse [illegible] et permixtam [illegible] et [illegible] chaos [illegible] confusio. Non est facile explicare [illegible] doctores intellexerunt in exordio creationis fuisse [illegible] materiam [illegible] et [illegible] fuit confusa. [illegible] esse confusio [illegible] vel [illegible] confusio [illegible] aliquid [illegible] et

Aqua
abyssus

Materia [illegible]

[illegible] in theologia

[illegible] hugonis

Chaos
confusio

irregularis seu inpportunata dispositio. Primo non video quod et quod in exordio mundi inceperit quedam materia confusa [struck] nisi forte aliquis ymaginetur de materia sic de lacte in quo philosophi sunt tres fere confuse. Sed si recte philosophamur non est talis ymaginacio de lacteria vel confusione formarum in materia prima. Nec ymaginandum est quod deus in principio fecit quoddam aggregatum confusum omnium specierum distinctibilium in esse diminuto, vel imperfecto, illud chaos communiter. Licet hic existimaverit in chaos Anaxagoras, vel Empedocles. Et propter quasdam opiniones philosophorum fabulas formaverunt mundi ex quodam chaos tali Anaxagoreo vel Empedocleano vel [illegible]. Sed ergo quod deus fecit terram id est materiam quandam omnium corporum, quam vocat terram propter infirmitatem, vel indifferenciam, quia erat inanis id est inutilis, et hoc propter instabilitatem. Et stetit taliter in potentia ad omnes formas. Et vacua propter informitatem. Est enim nichil [?] sine omni forma. Et dicitur incomposita ut patet [illegible] propter agricole manu culture, quam adhuc deerant cultores. Erat etiam incomposita, quoniam nondum gignebatur, nec ornata nemoribus, Nec leta segetibus, Nec odora floribus, Nec grata rivulis. Aliter etiam incomposita quia ornatibus indigebat. Eam vocat abyssum propter quandam confusionem et indistinctionem partium similium [?] id est non nichil est distinctum. Et ergo nocte. Et dicitur ipsam invisibilem et abyssum tenebrosam propter carentiam sui. Et materia id est sine forma certa est visui ymmo et intellectui. Non enim est scibilis nisi per analogiam ad formam, primo physicorum. Ad formam ergo fecit deus ipsam materiam et terram informem, tum in forma. Informia autem confusionis aut formam distinctionis secundum Hugonem. Informem confusionis dicitur propter materialia omnia corporalia simul et semel creata sunt. Et hec secunda forma dispositionis per modum [illegible] dictis naturalia ordinata. Et propter simul dicitur quod creatio rerum non dicitur esse informis [illegible] formas rerum corporalium. Sed per indistinctionem et confusionem quandam. Sed contra hoc movetur obiectio. Confusio est contra ordinationem. Sed ordinatio attestatur sapientie. Ergo summa ordinatio summe sapientie. Ergo a summa sapientia non procedunt immediate res sub confusione. Non ergo materia prima in confusione rerum corporalium procedit a summa sapientia. Et [illegible] ex parte [illegible]. Respondeo ad hoc propter [illegible] distinctionem materie confuse. Est et quedam confusio apparente ordinationem. Cuius forme [illegible] nec agentis impedimentum in materia opere non completo. Dico autem non est hic quod repugnat summe sapientie. Est et alia confusio que non sunt res propriis in suo debito // Dico loco, quam debetur forme distincte. Et si hec inceptio operis non repugnat summe sapientie. Est etiam confusio quedam latebra formarum in suis principiis. Et originaliter non repugnat summe sapientie, ymmo ostendit sapientiam. Et quia forme elementorum sunt in elementis originaliter non repugnat sapientie sed ostendit sapientiam [struck]

Vel dicimus quod illa materia originalis dici potest fuisse confusa 2o ex eo quia ex pro[portione] [illegible] plus de materia illa quam aqua quia est minus densa. Et aqua terra sub equali quantitate [illegible] et cetera ascendendo. Et ideo propter illud terra terre, ex quo plus de materia fieri debebat, erat densior. Et propter hoc rarior est per ascendendo in [illegible]. Et ita terra fieri debebat [illegible] dicitur fuisse confusa materia.

Vel aliter etiam dici potest fuisse confusa, eo quod erat nuda, et nulla forma determinata. Et quamvis in omnibus erat ad omnes formas substantiales et accidentales, ut [illegible] dicitur. Verum non desunt doctores ymmo sancti doctores qui dicunt ipsam fuisse per aliquibus formis substantialibus, ex quibus et ipsa fieret quedam creatura que simul vel prius essent elementorum, et corporum celestium, quia quando forme terrestres in uno in generacione elementorum. Hec fit de forma tali [illegible], vel seminibus forma tales ultimata introducuntur. Et ita quod [illegible] precipua talium formarum specialium. Que forma [illegible] expansa a centro mundi usque ad concavum celi empirei, ipsa dicta potuit confusa, vel quoddam primordiale chaos. Spiritus ymaginatur in eadem ubi nobis habetur Spiritus domini ferebatur super aquas. Alia translatio habet incubabat super aquas, per quas ut dictum est id est materia intelligitur. Quando incubatio est avium super ova, quod sit mixta [illegible], vel calore excitante fiant ex eis pulli. Ista in proposito demonstrari videtur eductio, vel quasi excubatio [illegible] variabiles ut seminaris originaliter [illegible] producta rerum originalium [illegible] est quod erat ut ita loquimur, quoddam magnum ovum dicitur seu seminarium omnium corporum [illegible]. Et hec de materia illa informi quod si [illegible] expositores per totum [illegible]. **Et tenebre erant super faciem abissi.** Hic scriptura videtur innuere

ova simul creata

Confusio

2us modus confusionis materie prime [illegible]

materia primordiale chaos

probacio

Magnum ovum dicitur materia

obscuritate propter carentiam lucis quam tenebre excludebant a facie abyssi. Tenebre, id est, que erant super faciem abyssi. [illegible] videtur quod per abyssum significet aliquam rem [illegible] formam vel dispositionem [illegible] vel ut faceret in forma [illegible] vel faceret [illegible]. [illegible] ergo per abyssum [illegible] materia informis ut opinatur [illegible] quod [illegible] super faciem abyssi, id est, super speciem [illegible] alterius illius rei. Vel super faciem, id est, super rem que talis esse apparet ipsam intuitive videnti. Vel super faciem, id est, super rem [illegible] [illegible] ad [illegible] formabilem [illegible] [illegible] quondam [illegible] accidentaliter [illegible] ex eo quod rotunda erat [illegible] ad [illegible] celi empirici [illegible] vero alios qui dicunt [illegible] cum formis et deus [illegible] est dictum super faciem, id est, super [illegible] formam quam respexit [illegible] ad hoc [illegible] illud ex ea procedens [illegible] Sequitur:

Dixit quoque deus fiat lux.

Hic 2a utraque expositionem [illegible] opus distinctionis. Et primo agit de distinctione duorum contrariorum scilicet lucis ac tenebrarum. [illegible] est advertendum quod quia [illegible] [illegible] [illegible] expresse [illegible] per celum et terram, id est, per aquas et abyssum designantur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] creata fuerit ante lucem. [illegible] de illo ante multe [illegible] [illegible] [illegible] dicunt [illegible] solum fuisse ante prioritate [illegible] prioritate nature [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut vox. Alii dicunt illa fuisse prioritate temporis vel ut alii dicebant illa fuisse prioritate durationis et non temporis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lucis [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tempus nullum erat ut [illegible] [illegible] [illegible] angelis. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Alii forte dicerent illa fuisse prioritate instantanee [illegible] ut quod solum per instans [illegible] abyssus fuisset tenebrosa. [illegible] quod illud instans fuisset [illegible] instans [illegible] esse creande lucis [illegible] lux [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] instans sui esse. [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ergo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] et alii [illegible] doctores intelligunt illud ante, solum de prioritate nature. [illegible] [illegible] ut videtur [illegible] [illegible] [illegible] abyssus [illegible] fuit tenebrosa [illegible] [illegible] scriptura expresse dicit Et tenebre erant super faciem abyssi. [illegible] forte velit dicere quod abyssus et lux fuerunt in primo instanti [illegible] [illegible] [illegible] instanti lux non illuminabat. Nec forte illuminare poterat [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esset abyssus [illegible] tenebrosa. Et [illegible] [illegible] illud quod sequitur fiat lux. [illegible] dicere fiat lux [illegible] [illegible] dicere [illegible] lux, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lucis a luce derivatio. Et illa expositio videtur satis probabilis eo quod [illegible] [illegible] verba scripture.

Augustinus: Dixit deus fiat lux [illegible] non temporaliter dixit, [illegible] [illegible] temporalis et mutabilis [illegible] mutabilis et [illegible] creatura [illegible] [illegible] creatura [illegible] [illegible] lux [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] In principio fecit deus celum et terram [illegible] creatura, vox, [illegible] temporalis fiat lux [illegible] [illegible] [illegible] temporalis lux [illegible] [illegible] creatura [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fiat lux [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Nec [illegible] temporalis vox sonuit dei [illegible] [illegible] [illegible] filius meus dilectus etc. [illegible] [illegible] lingua [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esset. Nec lingua erat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Nec erat qui oportet audire [illegible] intelligere. [illegible] ergo accipitur vox dei [illegible] [illegible] [illegible] intelligi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod omnia facta sunt [illegible] [illegible] dei. [illegible] quod dixit deus fiat lux [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et dixit deus fiat intelligitur [illegible] [illegible] esse, ut fieret. [illegible] [illegible] additur et factum est ita, intelligitur facta creatura [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Cum vero dicitur vidit deus quod esset bona intelligitur [illegible] benignitas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lux placuisse ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deus diligit creaturam suam ut sit et ut maneat. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et divisit lucem a tenebris: divisit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] locorum distantia, [illegible] lucem in superiori parte [illegible] in tenebris [illegible].

[illegible] Contra scriptura [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] de- formacionis vel instruccionis [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ante lucem

Tempus

dixit deus fiat lux [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lux [illegible] dispositio fuit

audiens deum operari per 6 dies, quibus hic fit mentio, tardet quod deus indiguit tempore in rerum productione et fabricatione mundi. [illegible] quia [illegible] est [illegible] fuit illa lux in primo instanti creationis celi et terre producta. Semper visibilis est ita aliquid. Et hic [illegible] pedes ista exponens quod fuit [illegible] [illegible] versus superiorem partem dicte nube a deo facta, tanta fecit quod extra orbis stelle per eam facte fuerunt. Cum motu pro faciendis dierum et noctium, imperfecte tamen usque ad xiii [illegible], in qua facta est sole per [illegible] demptis diebus perfecte clarius recepit illam lucem. Et sequitur **Et divisit lucem a tenebris**. [illegible] Quando hec fit potuit mediate divisione lucis [illegible] isto modo exponendo, ymaginaretur per totum spacium infra concavum celi Empirei quod dictum est nube [illegible]. Oportet ergo quod illa lux [illegible] nullo modo ex se [illegible] forme dyaphanitatis in materia illa, sed fuit [illegible] quod fuerit umbra. [illegible] si hec expositio ad hanc formam non erat. Videri potest [illegible] [illegible] non est [illegible] [illegible] materia terre densior [illegible] ceteris dyaphanitate [illegible] quod forma terre non detinuit [illegible] sibi dyaphanitatem, ipse forme aliorum elementorum et materia corporum celestium [illegible] videntur simul cum creationibus lucis recepisse formam dyaphanitatis. Tamen alias lux [illegible] videtur [illegible] radiare per dyaphanitatem non posset. Hac ymaginatione acceptata, post illam [illegible] terra [illegible] fecisset [illegible] vel [illegible] umbra [illegible] lucem illa [illegible] sicut modo [illegible] solis terra [illegible] et [illegible] in prima expositione [illegible] facta fuisset divisio a tenebris. Potest tamen et alio modo fieri tunc divisio lucis a tenebris, ita videlicet quod illa lux non fuisset sufficiens ad illuminandum totum illud spacium [illegible] si fuisset dyaphanum [illegible] solum illa pars quam dies vocari potuit, et pars residua tenebrosa nox. [illegible] Alio modo potuit deus dividere lucem a tenebris, videlicet faciendo ut hic tangitur [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] faciendo illam lucem ad tempus unius diei artificialis [illegible], et post suspendendo eius radiationem per durationem unius noctis. Et quia iste modus ymaginandi non posset convenienter ostendi [illegible] [illegible] vespere et mane [illegible] communiter videtur divisio lucis a tenebris [illegible] [illegible] videtur [illegible] quod hic tamen sepe dicitur factum est vespere et mane dies unus [illegible] denotari quedam successio noctis et alternatio successiva diei et noctis [illegible] sine motu [illegible] [illegible] convenienter intelligi non potest. [illegible] potuit illud lucis nubem fuisse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illius [illegible] vel post [illegible] illud spacium [illegible] [illegible] volendo per [illegible]. Ex quibus apparet quod a principio creationis lucis incepit motus [illegible]. **[illegible] aut sic velox** [illegible] sic non vel velocior [illegible]. [illegible] ut [illegible] estimant verisimilius [illegible] incepit quando [illegible] ab [illegible] ad [illegible] [illegible] quod potius tardior esse debebat quam modo sit motus solis. **Hic est querere in qua parte celi fuit primo creata lux**. [illegible] non potest [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] distinctio celi [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]. Videtur [illegible] ut post [illegible] ex [illegible] [illegible] quod [illegible] facta fuit in oriente [illegible] partem celi [illegible] incepit esse occidens et ex opposito occidens. Videtur tamen quod deus [illegible] lucem [illegible] ad [illegible] medium partem terre [illegible] seu habitabilis, ita quod in oriente [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] videtur lucem [illegible] [illegible] supra [illegible] [illegible] [illegible] illius [illegible] [illegible]. Et quia in illo puncto magis erat lux [illegible] in puncto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cum tempore [illegible] [illegible] puncto [illegible] modo est [illegible] hic deus [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] quod est optima [illegible] [illegible] plurimi. Sequitur **Appellavitque lucem diem**, id est [illegible] [illegible] in omni lingua [illegible] [illegible]. Quia nomina [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et in latino [illegible] dicitur dies a [illegible] quod est [illegible], et est nomen [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] solis [illegible] [illegible]. Secundum Ysidorum [illegible] quod a tempore [illegible] [illegible] nominibus impositis [illegible] [illegible] [illegible] septima [illegible] [illegible] latini dies [illegible] [illegible] vt deos coluerunt. Et sic hic ut ait Ysidorus dies dicitur a [illegible] [illegible] quibusdam [illegible] [illegible] [illegible] appellaverunt primum diem [illegible] septimum diem Saturni. Et hunc modum appellaverunt dies septimane [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] theutonici ex [illegible] [illegible] [illegible] dicentes [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] dies [illegible] ab [illegible] planetarum. Ex hiis autem septem

stellis ut dicit Isidorus nomina diebus gentiles dederunt eo quod estimarent se habere a sole spiritum, a luna corpus, a Mercurio ingenium et eloquentiam, a Venere voluptatem, a Marte sanguinem, a Iove temperantiam, a Saturno humorem. Et subiungit Isidorus: talis quippe extitit gentilium stultitia qui sibi finxerunt tam ridiculosa figmenta. Et si quis

Si queratur cur littera Hebraica vel Latina appellationem dierum [illegible]. Isidorus quod in Hebraico dicitur prima dies, [illegible] modo loquendi etiam ecclesia dicit dominica, secunda feria, tertia feria, et cetera. Sicut dicit [illegible] conditor [illegible] ut illud exordium erat quod [illegible] corde intelligat omnes illos de quorum nominibus appellati sunt [illegible] dies homines fuisse, quibus propter quedam beneficia et quasdam excellentias quibus [illegible] eminuerunt dum homines, et in diebus et sideribus a suis amicis sunt impositi. Et etiam sicut gentiles illos a quibus tamquam diis [illegible] estimarent crediderunt se habere bona nature et fortune [illegible] honores imponebant, et deificantes diis suis tamen a [illegible] nomina inferebant. Et tamen destat valde Hebraicum [illegible] a gentibus [illegible] quoniam in fide summi dei agnoscunt, qui se et omnia ad [illegible] bonum creavit et disposuit. Et sic hec omnia [illegible] post hanc fecit [illegible] passus et mortuus.

Sequitur in lucem et tenebras noctem. Ut dicit Augustinus noctem [illegible] quod non omnes tenebre nox sunt, sed ille tenebre noctis [illegible] [illegible] in cuius parte sunt succedunt, unde divicit dies. Sicut non omnis dies lux appellatur, in luna et lux lune est et siderum et lucernarum, sed illa lux appellatur dies cui succedit nox [illegible] et [illegible]. Et quod [illegible] tenebre [illegible] fuisse [illegible] lucis, tamen [illegible] tempus [illegible] propter hoc dicendum est incepisse a nocte sed a die. Sequitur

Factum est vespere et mane dies unus. Secundum Isidorum [illegible] dies [illegible] alias dictus [illegible] spatium temporis 24 horarum comprehendens lucem et tenebras. Alius est dies unius diei spatium ab oriente sole usque ad accidentem. Vocatur autem dies apte melius [illegible] et in usu est et ut sine [illegible] noctis [illegible] diei, [illegible] lege divina scriptum est factum est vespere et mane dies unus. Si quia Moyses volens exprimere [illegible] diei naturalis potius dixit factum est vespere et mane dies unus, Augustinus. Quia sic vespere denotat diem artificialem precessisse sicut mane [illegible] noctem precessisse noctem. Ergo ex hoc quod dixit prius de tenebris dicens [illegible] quod pertinet diem artificialem precessit nox, dixit potius factum est vespere et mane dies unus, quam factum est mane et vespere dies unus. Et hanc [illegible] ad hoc [illegible] et [illegible] qui diem naturalem incipiunt ab occasu solis. [illegible] ut dicit Isidorus incipiunt diem ab ortu solis. [illegible] a media nocte, quia tunc galli cantant [illegible] vox diei oritur [illegible]. Sequitur

Dixit quoque deus fiat firmamentum in medio aquarum. Hic describitur opus secundi diei, in qua factum sunt et disposita corpora celestia, scilicet [illegible] orbes. Omnia stelle fuerunt [illegible] addite [illegible] [illegible]. Sic et [illegible] nisi forte quod illa lux [illegible] in loco ubi nunc est sol. Circa quod [illegible] ad hoc dicit Augustinus.

Dixit deus fiat firmamentum, id est firmamentum [illegible] quod est [illegible] [illegible] [illegible] ac stabilitate celeste formetur, ut non [illegible] mutabilitatem et corruptionem [illegible] et inferiora subiacent. Ubi quod dicit fiat firmamentum, Nota [illegible] hic [illegible] ad [illegible] stelles et [illegible] de una parte [illegible] [illegible] factum est firmamentum [illegible] celum sidereum [illegible] [illegible] celi sidereum orbes, a [illegible] celum cristallinum [illegible] ad firmamentum stellarum et [illegible] 2a die. Et [illegible] celo [illegible] ut dicit firmamentum, [illegible] aque ut dicitur fuit [illegible]. Et [illegible] [illegible] et [illegible] inferioribus celis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] celum apparet blaveum.

[illegible] illo celo et [illegible] celis stellatis [illegible] lune [illegible] [illegible] portio illius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] clementi 3a die [illegible]. Et [illegible] portio residua [illegible] appellata [illegible] firmamentum [illegible] clare, [illegible] et ad [illegible] 2a die firmamentum [illegible] in medio aquarum [illegible] inter celum id est cristallinum et residuam [illegible] elementorum. Vel aliter in medio aquarum, id est in [illegible] [illegible] [illegible] firmamentum id est [illegible] ex celis stellatis et [illegible]

dies unus

Ambrosius

[illegible] ille [illegible]

in medio aquarum

supremum fecit quosdam alios celos non stellatos ut celum cristallinum et hunc dicit. ¶ De isto celo cristallino quod 2 aliquando dicitur in comparacione ad celos stellatos in quibus stelle quasi fluminis vadunt ... quod et quibusdam celi stellati dicti sunt ignea vel ignee nature.

¶ Queritur primo si sit unum solum tale super speram stellarum ¶ 2° utrum sit decimus mobilis ¶ Videtur quod sic opinio quorumdam quod super speram stellarum fixarum sunt adhuc duo tales celi non stellati quod probant quoniam per astronomos observatum est quod spera stellarum triplici motu scilicet accessionis et recessionis movetur ¶ Et item alio motu continuo in 100 annis uno gradu sicut contra usum oriente ¶ Et alio motu diurno omni die semel circa terram ¶ Aliqui autem tribus motibus ... assignant tres speras ... quarum quelibet moveatur uno illorum trium motuum per se ... primo celi et mundi ... unus motus simplex ... de celo et mundo ... ¶ Alii non videntes possibile quod unum simplex ... motum movet unum orbem ... semel ad oriente et occidentem ... sic oportet ... dictorum motuum inesse per se uni orbi ¶ Et ita relinquitur quod talem opinionem probabiliorem quod sunt duo celi totaliter mobiles ... decima spera ... per se inest motus diurnus ¶ Et nona spera ... motus sit ab accidente in oriens super polos zodiaci ... 100 annis uno gradu

¶ An autem sit adhuc aliquod celum quietum inter celos mobiles et celum empireum quod est locus angelorum videbitur aliter dicere ... quando in 3a expositione tangetur de loco celi in quo ... si homines non ... in ... celum ... ¶ Et si tale celum ... locus fuisset ... adhuc ... celos mobiles et ... infra celum ... empireum quod fuisset solum angelorum ¶ Ex quo dicitur ... replere ... angelis ¶ Et ... fuisset ... locus ... hominibus ... ¶ Potest ... adhuc tales celos ... in ... celi totales ... a celo lune usque ad celum empireum inclusive ¶ ... natura et ... in se et in suis partibus ... enarrat gloriam dei ¶ Non ... quia ... celi dicti sunt ... scriptum est psalmo 18: Celi enarrant gloriam ... apostolus ... ¶ Et ... et ... de lira ... quia ... dei et opera ... illuminati et in ... ¶ ... et ... corpora celestia. et ... celi et ... ¶ Et ... ingeniose ... indicit ... ¶ Et ... ad gloriam dei ... astronomia ... mathematica ... ¶ ... ¶ Circa speram mathematica ... regulis ... et ... motibus et disposicionibus ... planetarum ... orbes ... motum ... orbes ... ¶ Et apparent ... quod ... orbe ... in 3 orbes ... ¶ Et in orbe ... adhuc quedam alia parva ... ¶ Et illud parvum orbe ... ¶ Ista ... de excentricis et epiciclis ¶ Et si ... sicut ... xxiv. vel. xxx ... aliquos ... ¶ ... orbes ... et distanciis ... ¶ ... dispositio ... polorum et dyametrorum ... ¶ ... centrorum ... axium ... orbium celestium ... astronomia ... et calippi de ... et dispositione orbium ... excentricos et epiciclos ... ad salvandum apparencias ... ¶ Et quod 2m

illius Astronomie ymaginando [illegible] ut ad minus [illegible] orbes ad salvandum diversitates motuum planetarum. Adhuc est alia Astronomia que per paucissimos orbes vult salvare omnes diversitates que apparent in motibus et dispositionibus seu apparentiis planetarum. Et illa in [illegible] [illegible] [illegible] motus [illegible] quo spera stellarum fixarum quibusdam [illegible] est motus talis quod nullus eius punctus quiescit nisi terra et duo opposita puncta [illegible] duos parvos circulos [illegible] et [illegible] motu [illegible] [illegible] in latitudine [illegible] Et dicta astronomia fingit [illegible] sub terra [illegible] et epiciclos.

Ex istis clare potest videri quod quamvis observatio [illegible] varietatis et [illegible] apparentie [illegible] in motibus [illegible] et aliis eorum dispositionibus manifeste [illegible], sed si modus aliquis orbium [illegible] nullus [illegible] de illo modo adhuc [illegible] potuit nec potest [illegible] vita. Et causa [illegible] sepius bene [illegible] apparere potest accidere ex dispositione [illegible] [illegible] Sicut et similes effectus possunt fieri ex valde diversis causis et dissimilibus. Ex istis etiam [illegible] [illegible] [illegible] fundari iudicia super [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ymaginationum. Cum semper possit dubitari an aliqua earum habeat [illegible] in re [illegible] quod supposita [illegible] maxime illa de [illegible] et epiciclis [illegible] [illegible] et [illegible] velocitates motuum celestium et tabulari [illegible] Item [illegible] ad hoc [illegible] sine [illegible] [illegible] ymaginationem talem sive non. Et sic ergo [illegible] et [illegible] ex motu et [illegible] astrorum [illegible] nulla de futuris certa iudicia haberi potuit. Non [illegible] [illegible] [illegible] multum valet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] astronomia [illegible] ad contemplandum et [illegible] potentie et sapientie dei in fabricatione celorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] agere.

Ex predictis etiam faciliter possumus videre ad quantitatem [illegible] licet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] astronomorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] celum supra firmamentum sine stellis. Et si [illegible] [illegible] [illegible] mobilibus et sine stellis [illegible] [illegible] [illegible] aliquem orbem motum sine stellis. Et videtur [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] 2° [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliquod celum motum [illegible] [illegible] et stellarum [illegible] Et hoc est celum aqueum sive cristallinum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliqui. Et ille [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] motum [illegible] [illegible] astronomi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] sive ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] catholici [illegible] sancte scripture [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et Alexander de Gallis [illegible] [illegible] 2° [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cristallinum et mobile [illegible] [illegible] firmamentum [illegible] celum stellatum [illegible] ordinatum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] motu [illegible] [illegible] orbicularis. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] motus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] uniformibus [illegible] uniforme [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] videtur quod ultra [illegible] orbes [illegible] [illegible] [illegible] aliquod mobile celum [illegible] [illegible] [illegible] motum, [illegible] ille motus qui est [illegible] ab oriente [illegible] [illegible] [illegible] motus [illegible] ille qui est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] occidentem, qui est motus [illegible] [illegible] [illegible] et complet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et iste motus [illegible] illud celum est mobile [illegible] [illegible] ordinario modo ad [illegible] [illegible] est [illegible] principale [illegible] [illegible] Item si est [illegible] ordinario [illegible] [illegible] celum cristallinum [illegible] est [illegible] empireum et firmamentum [illegible] [illegible] celum empireum [illegible] [illegible] uniforme et immobile [illegible] firmamentum [illegible] difforme et mobile [illegible] [illegible] cristallinum [illegible] [illegible] [illegible] et immobile [illegible] uniforme et immobile [illegible] [illegible] [illegible] et mobile [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad motum [illegible] [illegible] [illegible] uniforme et mobile [illegible] [illegible] motum celi cristallini [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] explicari [illegible] doctores theologi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illud celum motum. Et [illegible] alias [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] celorum et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et aliqua [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] acceptum [illegible] [illegible] [illegible] super [illegible] elementa. Et [illegible] [illegible] [illegible] celorum [illegible] distinguntur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] uniformis [illegible] [illegible] hoc est empireum [illegible] [illegible] [illegible] et mobilis et [illegible] est [illegible] celum sine stellis [illegible] [illegible] uniformis et mobilis [illegible] est cristallinum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mobile [illegible] [illegible] [illegible] motus est passio [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Cristallinum celum mobile et uniforme

Celum [illegible] [illegible]

Alexander de Hales

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] 2° [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] motum [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] stellarum [illegible] stellarum fixarum [illegible] [illegible] ab oriente in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab oriente in occidentem motu diurno [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] celum empireum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cristallinum et empireum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] stellarum fixarum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] stellarum fixarum ab oriente in occidentem [illegible] celum cristallinum [illegible] [illegible] ab oriente [illegible] in occidentem [illegible] [illegible] theologi

[illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible]

superioris superficiei, ut est igneum. Quartum scilicet celum inferioris superficiei in quo quiescit aer, et istud est olimpium, quod quidem dicitur sic olimpum propter olimpum montem [illegible]. Hoc autem receptum est separabiliter, scilicet est aereum illuminatum ex parte celi [illegible] et obtenebratum ex eius absentia, et hec de primo. Quartum secundum superiorem partem est ethereum, quartum secundum inferiorem et est aereum. Sextum in hac distinctione comprehenduntur omnia corpora mundi, scilicet terra et aqua. Secundum [illegible] comprehendit [illegible] celum aqueum [illegible] propter ambiendi capacitatem. Aqua autem [illegible] hec
celum aqueum [illegible] propter [illegible]
perspicuitate [illegible] ambit undique extra [illegible] celorum [illegible] ordine corporum generationis
et [illegible] mixtura [illegible] orbe sine [illegible]
[illegible] moveri. Et illud ipse dicitur est [illegible] mobile [illegible] et [illegible] suppositum est
secundum [illegible] quem celos [illegible] acceptos celi [illegible] per [illegible]
et [illegible] ipse dicta, et elementale [illegible]. Si autem celo
[illegible] natura celestis [illegible] perpetua [illegible]. Sic distinguuntur
a quibusdam philosophis [illegible] per [illegible] orbes, quem [illegible] ultra octavam speram [illegible] esse —
[illegible] ultra octavam speram posuerunt [illegible]
[illegible] aut amplius [illegible] celum aqueum sive cristallinum. Ceterum partem illam secundum veri philosophi et [illegible] perspicuis
celo aqueo sive cristallino [illegible] ad [illegible] orbium distinctionem, ut ponunt X speras, scilicet [illegible] et [illegible] tempore
venerunt [illegible] ad [illegible] celi empirei [illegible] et [illegible] Beda [illegible] et [illegible]
in celo empireo. De quo et [illegible] aut [illegible]
ipsum esse [illegible] restituit. Ita amplius speculum et [illegible] ex [illegible] 6 [illegible]
[illegible] inter celum empireum et cristallinum sive aqueum est celum ethereum sive
[illegible] et celum igneum, et [illegible] xij celos [illegible] xij apostolos [illegible] dicit [illegible]
et [illegible] tangitur [illegible] ex [illegible] passio [illegible] —
Sed [illegible] x. celorum [illegible] et [illegible] possunt [illegible]
[illegible] aut x. celorum [illegible] formam [illegible]
[illegible] distinctio iij celorum [illegible] sive [illegible] formam [illegible]
motum et [illegible] distinguuntur tres celos [illegible]
[illegible] est habile ad statum glorie et [illegible]
[illegible] empireum [illegible]
[illegible] et [illegible] cristallinum sive aqueum [illegible]
[illegible] habile [illegible] ad motum [illegible] perspicuitate
[illegible] celum sydereum [illegible]
[illegible] et [illegible] mobile. Alia vero fit distinctio celorum penes distinctionem
[illegible] celorum [illegible] sydereorum [illegible]
[illegible] celum stellarum fixarum [illegible] Sic ergo [illegible]
[illegible] septentrionem [illegible] orbes —
planetarum [illegible] orbes et decimus [illegible]
[illegible] et cristallinum [illegible] et [illegible] ✓
et [illegible] x. ut sic [illegible] —
[illegible] celum [illegible] stellarum [illegible]
[illegible] celum cristallinum [illegible] stellas [illegible] ad [illegible]
[illegible] absque stellis [illegible] orbe [illegible] celum aqueum
[illegible] et [illegible] est tale mobile [illegible] et [illegible]
[illegible] mobile [illegible] et [illegible] firmamentum et alios orbes [illegible]
[illegible] in oriente [illegible] per [illegible] xxiiij horas [illegible] in oriente [illegible]
orbes ut [illegible] apparuit [illegible] hic [illegible] firmamentum [illegible]
[illegible] mobile. [illegible] non hic [illegible] sive [illegible] —
[illegible] quod celum aliquod [illegible] ultra firmamentum carens stellis scilicet cristallinum —

Vocavit quoque deus firmamentum celum.

Postquam [illegible] et dispositione celestium corporum hic [illegible] quibus nominibus [illegible] voluit [illegible]. Vocavit quoque deus firmamentum celum. Et quia deus voluit facere orbes celestes dixit Fiat firmamentum et [illegible] dixit Fiat celum vel [illegible] stellabile. Ideo [illegible] hic [illegible] firmamentum [illegible] quod [illegible] voluit [illegible] quod deus [illegible] firmamentum [illegible] ut hic [illegible] vocavit celum [illegible] movetur [illegible] firmamentum [illegible] et [illegible] stelle ab oriente in occidens [illegible] ut sic [illegible] celum ut spera super axe [illegible]

xij celi

firmamentum

Si aut[em] nullus al[iquis] tardo e[st] velut d[ictu]s totu[m] videatur [illegible]. Ab ang[e]lis [illegible]
noverint. Nec [illegible] firmamenti [illegible] ut [illegible] celu[m] [illegible]. Et si forte [illegible] celu[m]
[illegible] no[n] [illegible] hic [illegible] et ab ip[s]is [illegible] hec [illegible]
[illegible] celo no[n] moto si sola sidera moverent[ur] fieri potuisse [illegible] q[uo] i[n] ip[s]is
sideribus [illegible] imaginationes [illegible] sunt. [illegible] aut[em] isti ymaginari poterit
forte ymaginaliter de motu [illegible] planete [illegible] de motu stelle comete [illegible] no[n] [illegible]
motu [illegible] [illegible] [illegible] in longitudine et latitudine videt[ur] ad motu[m] medii co-
[illegible] [illegible] aliquo motu [illegible] [illegible] [illegible] medium
Secundo [illegible] forte poterit [illegible] si [illegible] aquarum ex aqua et terra infra die[m] [illegible]
[illegible] revolvet[ur] [illegible] oriens, et celu[m] [illegible] et [illegible] stellaru[m] apparet [illegible]
[illegible] Nec ex aliqua humana experientia p[otes]t [illegible] [illegible] at hic videt[ur] et celu[m]

ut [illegible] hic no[n] [illegible] possit [illegible] stellas [illegible] ex motu diurno [illegible]
[illegible] motus [illegible] apparet [illegible] stellis hic modo [illegible] p[otes]t [illegible] videmus luna[m] [illegible]
[illegible] verede [illegible] ita de pluribus videmus [illegible] et stellaru[m] fixaru[m].
[illegible] motu [illegible] q[uo]d [illegible] hic [illegible] motu p[otes]t [illegible] luna[m]
[illegible] ita [illegible] q[uo]d stelle [illegible] aliquod aliud motu[m] p[otes]t motu[m]
diurnu[m] [illegible] speciali ingenio [illegible] [illegible] et [illegible] cu[m] instrumento
armillaru[m] [illegible] ad [illegible] hec [illegible] et [illegible] p[otes]t ut [illegible]
[illegible] [illegible] ad hec ex isto [illegible] no[n] videtur q[uo]d stelle moveant[ur] [illegible]
[illegible] motu [illegible] motu diurno. Nec q[uo]d [illegible] [illegible] orbes [illegible] [illegible] motu
moveantur. Et q[uo]d [illegible] [illegible] [illegible] Alpetragius [illegible] ponit [illegible]
[illegible] motu [illegible] occidente. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] verede [illegible] et [illegible] stellas fixas [illegible] motu [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] motu [illegible] [illegible] alii ponunt. [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] adhuc no[n] e[st] demonstratu[m]
tamq[uam] [illegible] [illegible] [illegible] q[uo]d ponit duplice[m] motu[m] [illegible] occidente[m]
[illegible] si [illegible] polos mundi et aliu[m] sup[er] polos zodiaci [illegible] ex [illegible] planete mo-
[illegible] polos [illegible] obliqua [illegible] polos mundi quia [illegible] zodiaci [illegible] forte q[uo]d [illegible] orbe
[illegible] motu [illegible] occidente [illegible] [illegible] [illegible] polos [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] clare [illegible] de [illegible] celo[rum] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et aliis [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] opinionibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
opinione[m] [illegible] [illegible] no[n] e[st] [illegible] [illegible] [illegible] ergo illa
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] in celo esse motu[m] [illegible] [illegible] et
[illegible] illa [illegible] [illegible] [illegible] motu[m] [illegible] [illegible] motus [illegible]
[illegible] et [illegible] et illa [illegible] [illegible] [illegible] ab apparentia [illegible] intelligentia [illegible]
[illegible] celeste [illegible] movet[ur] [illegible] occidente[m] [illegible]
[illegible] Alpetragius [illegible] [illegible] [illegible] occidente[m] [illegible]
et tardius [illegible] forte [illegible] planetis et forte [illegible] [illegible] motus [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] orbibus inferioribus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
occidente [illegible] [illegible] ad motu[m] diurnu[m] [illegible] [illegible] [illegible] in motu comete
[illegible] longitudine et [illegible] no[n] movet[ur] [illegible] [illegible] Et [illegible] ex nulla humana
experientia [illegible] p[otes]t q[uo]d [illegible] aquaru[m] ex aqua et terra no[n] [illegible] [illegible] cu[m]
celo [illegible] occidente [illegible] [illegible] no[n] e[st] [illegible] [illegible] no[n] sit velocior [illegible] appare-
[illegible] et q[uo]d infra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et forte [illegible] [illegible]
[illegible] cu[m] [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] ergo [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] opa [illegible]
[illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] apparet [illegible] ponit.
[illegible] aliquod [illegible] [illegible] possit q[uo]d stelle ad [illegible] moveant[ur]
et [illegible] ad motu[m] [illegible] et no[n] [illegible] medio celesti [illegible] [illegible] q[uo]d [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] q[uo]d [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] celestes de [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] adhuc [illegible] [illegible] [illegible]
fieri [illegible] [illegible] [illegible] per celu[m] empireu[m] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] duplex motus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esset [illegible]

Margin: ut — armille — astro[logi] veri — [illegible]

Videtur ergo quod in principio ex sacra scriptura evidentius probari posset conclusio, primo ex textu primi ubi medium vel spacium in quo stelle sunt dicatur adeo firmamentum, et hoc propter ubi medium vel spatium in quo stelle sunt dicitur adeo firmamentum [illegible] doctrinam, propter eius soliditatem ut visum est in prima expositione. Item Job xxxvii dicitur quod celi solidissimi quasi ere fusi sunt. Sed ergo celi non sunt corpora flexibilia, si solida sunt ut videtur quod aspera nota illa corpora non dividuntur, si potius ad motum corporis moveantur. Similiter patet ex sacra scriptura quod virtuti [illegible] ex [illegible] [illegible] orbes et omnes stellas non est in motu terre, concipere celos. Et unde de deo dicit propheta quod firmavit [illegible] non commovebitur et plura. Item Josue 10 dicit scriptura solem stetisse et sic Ezechie solem retrocessisse quantum ad horas diurnas. Et propterea est in celo motus diurnus quo sol revolvitur realiter. Et non solum apparenter revolvi propter motum terre, quia non [illegible] quod sol minime stetisset, vel retrocessisset [illegible] [illegible] [illegible]. Unde sequitur quod si sol [illegible] stetisset [illegible] propter motum terre [illegible] accidentem, si potuit quod sic apparuisset. Et si sic fuisset de facto repugnaret Josue dixit sol stat contra Gabaon ne moveatis scripture sacre. Sed [illegible] quia sol motu diurno movetur et non terra. Item 2 petri vel dicit quod in die iudicii [illegible] suppositum solem motu diurno moveri cum [illegible] [illegible] et ita de [illegible]. Et post deus ista de [illegible] [illegible] celi magno impetu transibunt et ita de [illegible] [illegible] ex scriptura sacra diligenter inspecta melius [illegible] aperte [illegible] ex [illegible] [illegible] opinionem impetu se destruentem quod accidit ut plurimum [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] tum tenetur. Et ideo adversus beatus Ambrosius primo libro super exameron contra [illegible] [illegible] omnibus ut [illegible] audiste de natura [illegible] celestis philosophi [illegible] hac materia impugnatum et reprobata ex sacra scriptura [illegible] [illegible] celi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illos [illegible] [illegible] [illegible] qui mutuis disputationibus se refellunt. Nobis autem satis est ad salutem non disputationum controversia sed preceptorum veritas. Nec argumentis [illegible] fides [illegible] ut [illegible] creatori quam creature qui est deus benedictus et [illegible] ad [illegible] [illegible] voluntatem [illegible]. Nobis autem ut dicit beatus Augustinus libro 2o super genesim ad litteram philosophi de natura et virtutibus docuerunt aliquando de [illegible] de quo et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad obscure ostendere demum philosophi vel tale [illegible] litteris esse [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] libris [illegible] scripture autem catholice fidei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aut aliqua [illegible] [illegible], sed [illegible] nulla dubitatione credendum esse [illegible] [illegible] capitur est. Et [illegible] scripture [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ingenium [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] ergo ex [illegible] quod celeste corpus non ex hoc dictum est a deo firmamentum [illegible] firmavit sed [illegible] [illegible] immobile [illegible] sit in situ suo et alia [illegible] ut [illegible] fuit. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vere deus potuit firmamentum [illegible] [illegible] sit in [illegible] motu. Sed illud deus stabilivit firmavit et fixit super [illegible] [illegible] [illegible] quem voluit et [illegible] in medio firmamenti et terre. Et [illegible] [illegible] axis [illegible] immobilia [illegible] duos polos mundi vel dicuntur duo cardines celi immobiles super quibus firmamentum [illegible] absolute in accidentibus. Sed forte potius quia nulla [illegible] firmamenti est [illegible] [illegible] immobiles si non sint [illegible] [illegible] [illegible]. Ideo [illegible] forte cardines [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] terre directe supposita polis mundi ut [illegible] [illegible] videtur ubi dicit deus sunt cardines terre super quibus posuit orbem i. firmamentum celum. Et ergo quomodo deus disposuit sic quod [illegible] [illegible] [illegible] immobiles terre supponerentur duos polos videtur quod fixisse vel firmiter alligasse quodammodo celum ipsi terre super predictos cardines eius [illegible] ut ita [illegible] illis [illegible] firmamentum deus posuit. Et forte est deus ad illos cardines ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] terra ad terram [illegible]. Ita quod si [illegible] polos [illegible] terre celum [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] celum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad predictos cardines terre qui sunt opposita [illegible] [illegible] supposita polis mundi vel saltem si ita sic movetur quod illi eius cardines venirent sub aliis partibus celi [illegible] [illegible] [illegible] reducerentur ad [illegible] [illegible]. Et quia [illegible] [illegible] sufficit quomodo mirabilibus colligaverit deus [illegible] [illegible] et celestia [illegible] [illegible] [illegible] absurdum videri non debent. Et [illegible] quod [illegible] aliquibus [illegible] [illegible] [illegible] sit terre ad polos mundi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] terre [illegible].

Propterea [illegible] corpus celeste totum dictum sit firmamentum restat quare [illegible] [illegible] deus [illegible] [illegible] celum. Dicitur Moyse: Vocavit firmamentum celum. Unde quare [illegible] [illegible] celum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel pingere vel sculpere. Ideo primo celum dici potest quia celatum i. sculptum [illegible] [illegible] celatum [illegible] quod [illegible] [illegible] fulget. Vel 2o quia celet in se [illegible] [illegible] [illegible]

Josue
Ezechie

Sol stat contra Gabaon

[illegible] [illegible]

Ambrosius
celum [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] et [illegible]

firmamentum quare dicatur celum

virtutem et complexionem generat cum mixtorum ipsorum. Iuxta illud Ptholomei in centilogio vultus huius seculi subiecti sunt vultibus celestibus. Vel 3° quod celum est pictum vel scriptum sicut liber ymaginibus et signis cum recte et certum sit totum ut in modo inferiori. Ut forte ille qui eorum effectus porro precanit qui dicit: Scribuntur in stellis pauperis copia [illegible] moderatus acre labor omnes. Scribuntur in stellis fame dispendia honoris. Culmina laudis fervida facies amor. Inscribuntur in stellis vitalia regum virorum, debentur longa [illegible] rapis et mollities credendum arbitror quod dixit ad talem sensum firmamentum nominat celum quod liber scriptus, pictum celum significans. Sed ad sensum primum tacendum, Cum et ymaginem tangit dicens Celum phisici rotundum volubile atque ardens esse dixerunt. Vocatum est hoc nomine eo quod tamquam vas celatum impressa habeat signa stellarum, sicut ante quam vitmos [illegible]. Hic ut dicit beatus Augustinus super Genesim ad litteram qui solet Extendit celum sicut pellem, contra scripturas videtur illis conformari in hoc phisice loquentes. Augustinus dicens: Breviter dicendum est de figura celi hoc scivisse auctores nostros quod veritas habet. Sed spiritus Dei qui per eos loquebatur noluisse docere homines nullius saluti profuturam. Et obiicit ibi contra se dicens: Quomodo autem non est contrarium his qui figuram spere celo attribuunt, illud quod scriptum est in libris nostris: Qui extendit celum sicut pellem, id est planum ac rectum extensum pelle. Quo celum planum ut est. Et respondet dicens: Sed nec contrarium esse sit hoc quod illi dicunt. Sic et potest. Sed vera quod dicta est auctoritas. Illud quod humana quarit. Ut conveniat infirmitas. Cum si illi inexpugnabilibus rationibus concluserunt celum rotundum esse, ostendere debemus quod illud Extendit celum sicut pellem non est contrarium. Dicit et inde [illegible] contrarium illi quod et in alio loco nostre scripture dicit celum quasi cameram suspensum. Quomodo enim [illegible] contraria sunt plana pellis extensio et camere curva convexio. Que contrarietas non possunt ex dictis passibus scripture bene intelligere. Patet ex illis scriptorum astronomicis celum non esse diversas sperarum. Sed vel planum vel solum semirotundum sicut camera sequitur testudinata. Et ergo videtur quod dicit exponit Augustinus Quomodo ad illud de camera dicit quod non est contrarium illi. Quomodo scriptura loquitur ibi secundum vulgarem iudicium et secundum sensibilem apparentiam quia apparet nobis superius concavum in celo in situ ad planum orizontis et supra rotundum esse ad modum camere testudinate. Sicut quod hoc sua ista qui est celum [illegible] sic ita disposuit et potest quod omnimodo sperica. Unde quantum ad 2m nunc quod non potest celum extendit celum sicut pellem. Ubi celum est superficiei planum. Sed magis contrarium potest quia celum sicut pellis quod tamquam [illegible] tegmentum animal. Et ipsum munit ac decorat, et interiora eius mollia et flexibilia tenet et fulcit, non extenditur in planum, sed magis in rotundum. Quia in modo applicatur quodam animali qui ipsius pellis est. Celum et infra involucrum elementorum. Sicut pellis rotunde extensa planum aque et elementum aqua defluere et dissipari. Ita celum circumdans elementa flexibilia ea tenet et continet et sua virtute firmat et ligat. Sic et testa ovi firmamentum eius [illegible] cortex et firmamentum [illegible] in medio aquosum in primo et cortice videtur exterior. Recte hanc ergo similitudinem vulgarem scriptura loquitur. Vel forte et subtilius per hunc modum loquendi scriptura denotatur quod sicut pellis rotunde extenditur ita celum, ubi docet firmamenta sunt et spera eius cum Augustinus [illegible] corpus ut in [illegible] Vel forte et ille modus loquendi notare velit quod originaliter celum per extensionem vel rarefactionem parue [illegible] sicut [illegible] de parva quantitate in magnam extensum, sicut Vel denotare velit quod subtilia gratia [illegible] celo [illegible] convenit et nichilominus sicut pellis contracta et [illegible] expansio remota, seu [illegible]. Hec Augustinus. Vel forte denotare velit scriptura cum dixit Deum extendisse celum sicut pellem et non voluit celum applanare [illegible] in planum extense, variis [illegible] scriptum ut signis depicte, imaginum ergo [illegible] facit deo et sicut scripture [illegible] [illegible] et [illegible] labris hec allegant coram simplicibus ad inclinandum eos ad suos suppositum ille [illegible] ex astris, quod dicitur celum tamquam liber in quo scripta sunt hominibus et mundo inferiori. Sicut et dicunt [illegible] talem illum librum [illegible] non reperiunt scripturam [illegible] per libros qui scripti per sanctos apostolos et prophetas. Cuius contrarium manifestum est per [illegible] sacre scripture quod ubique per [illegible] ex tali libro prognostica reprobat et [illegible]. Relinquitur ergo quod ad talem sensum dicitur non vocaret firmamentum celum pictum vel scriptum signis futurorum. Sed ut in principio huius notule dictum est. Relinquitur 2° quod tradidit phisica et astronomia quod velit mundum esse globum magnum ex orbibus [illegible] aggregatum perfectissime rotunditatis cuius centrum [illegible].

Celum dicitur pellis [illegible] [illegible] xxiiij [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pellis quod in medio [illegible] celum [illegible] terre [illegible] stellarum varietate [illegible] [illegible] humanos oblectat aspectus secundum hanc pelle [illegible] celo. Et [illegible] pellis [illegible] pellis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pellis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pellis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scriptura loquitur [illegible] [illegible] vulgarem vel forte et subtilius

[illegible] terra (non dissonat dicere scripture sed magis consonat. Multiplica autem vocum ut dicamus potius mundialis machina debuit esse figure rotunde. Tum quia perfectissima [illegible] que maxime [illegible] deo applicatum [illegible] in ipso non est reperire principium nec finem [illegible] [illegible] Et quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de rotunditate [illegible] celi mobiles [illegible] [illegible] [illegible] opus creatoris [illegible] [illegible] scripture [illegible] in hoc opere investigando [illegible] [illegible] illius figure [illegible] [illegible] congruentior [illegible] rotunda [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] rotunda et extra quadrata [illegible] Et [illegible] [illegible] ideo [illegible] [illegible] et [illegible] opiniones [illegible] desinat [illegible] operibus [illegible] humane [illegible] et [illegible] possibilis contemplationi [illegible] Nos [illegible] [illegible] scripture [illegible] [illegible] ordine [illegible] et operis contemplacionem [illegible] [illegible] quid deus fecerit quod dixit et cum dixit [illegible] [illegible] firmamentum.

Et sequitur factum est vespere et mane dies 2us

Dixit vero deus congregentur aque que sub celo sunt in locum unum et appareat arida. Et vocavit deus aridam terram.

Hic describitur opus tercie diei. Qua [illegible] ista expositionem [illegible] [illegible] [illegible] elementa ex illa inferiori parte [illegible] [illegible] remansit [illegible] firmamentum [illegible] superiori [illegible] [illegible] [illegible] in primo opere [illegible] diei [illegible] expositionem [illegible] [illegible] elementa [illegible] in 3a die [illegible] formis [illegible] et speciebus [illegible] et collocata sunt in suis locis [illegible] [illegible] [illegible] aqua [illegible] [illegible] [illegible] aqua congregatur in unum locum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Quod [illegible] deus [illegible] [illegible] istius 3e diei [illegible] in suo [illegible] [illegible] elementa scilicet terram aquam [illegible] et ignem [illegible] [illegible] in loco suo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potest [illegible] [illegible] [illegible] expositionem [illegible] [illegible] [illegible] ordine [illegible] [illegible] [illegible] arida et hoc est quod dicitur [illegible]

Quod forte aliquis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] elementa [illegible] solum de duobus scriptura facit mentionem scilicet de terra et aqua [illegible] [illegible] adhuc [illegible] [illegible] Et adhuc [illegible] ideo hic fecisse videtur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliorum [illegible] [illegible] [illegible] dispositione apparuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aqua [illegible] aer [illegible] [illegible] [illegible] illa duo elementa [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] forte aliquis [illegible] [illegible] scriptura [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aeris [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vegetabilium et aeris [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] frigida [illegible] [illegible] [illegible] aeris [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] media regio [illegible] [illegible] aeris [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scriptura de tali aeris dispositione mentionem non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scriptura [illegible] [illegible] [illegible] aeris [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] expositione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] elementum aque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deus congregetur aque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] arida [illegible] vegetabilibus et [illegible] [illegible] [illegible] conservationem. Sequitur

Et appareat arida [illegible] [illegible] expositionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potuit [illegible] tales [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] superficies terre [illegible] arida [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] apparet [illegible] Sequitur Et apparuit

Marginalia:

opinionibus [illegible] [illegible] posse et

[illegible] aer [illegible] ignis

media regio aeris frigidissima

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deus congregentur aque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

... [illegible] suspendi [illegible] terre

fieri terre. Contra eum dum aqua non est suspensa pars terre arida. Respondet quod non est quia deus ut scriptura dicit statuit aquis terminos quos transgredi non possunt, scilicet quod aut per modum contrarii caloris [illegible] aquam et quod [illegible] hic intelligit scriptura asserendo vel [illegible] cetera terre per quandam virtutem [illegible] celestem. Vel 2o patet quod statuit partem terre aride prohibentem superiorem aquis [illegible] superficies esset altior superficie aride quod [illegible] plane potest [illegible] paulatim aliquod corpus [illegible] ut patet in vase pleno aqua [illegible] porro ad [illegible] hostie [illegible] et videbitur aqua [illegible] potius non [illegible] superficies aquae altior fit. Et ita [illegible] de parte arida totius globi terre que [illegible] oceano. Et quod [illegible] dei [illegible] cohibentur videtur [illegible] b. [illegible] 2o b. exameron d. [illegible] firmissimo [illegible] seu debilissimo [illegible] tabule [illegible] maris interposita cohibetur. Est velut habens quandam celestis imperii preceptum [illegible] fine [illegible] quod scriptum [illegible] non timebitis me. [illegible] qui posui arenam terminum maris. Vel 3o deus posuit terminos aquis. Hoc modo [illegible] quod se statuit terram ut superficies [illegible] aride distantior esset a centro mundi quam superficies [illegible] et quam exterior maris oceani. Et hic [illegible] potest [illegible] expositorum [illegible] expresse [illegible] faciendo inferiorem partem terre aquis [illegible] superiorem [illegible] quod hic fit. Hoc quod dato eum aqua [illegible] [illegible] centro mundi [illegible] quod nullo aqua [illegible] terre. [illegible] pars arida [illegible] Iste modus [illegible] terminos [illegible] aquis [illegible] [illegible] quod superficies aride altior [illegible] distantior a centro mundi quam superficies maris oceani [illegible] per hoc quod [illegible] fluminum ut [illegible] Danubius Jordanis et [illegible] arida fluunt velociter ad mare oceanum. Et [illegible] aqua [illegible] loco declivior [illegible] oceanum [illegible] maris est propinquius centro mundi [illegible] arida [illegible] a quibus oriuntur flumina [illegible] mare illud descendens. [illegible] dicit [illegible] terra [illegible] non [illegible] ex toto [illegible] aquis [illegible] fuit. Respondetur quod dubitare [illegible] naturalis [illegible] regula quod possit disponi miraculose [illegible] ~~[illegible]~~ Et dicitur [illegible] quod [illegible] ex parte [illegible] compacta soliditas et a [illegible] collata [illegible] prohibet. 2o illa magna porositas partis superioris terre que [illegible] spongia [illegible] absorbet aquas, et a celo [illegible] calorem. Isti [illegible] non [illegible] aquis [illegible] scriptura ubi dicit deum fundasse terram super aquas [illegible] partem aridam que vocatur hic terra altiorem superficie magni maris. Et [illegible] quod illa scriptura [illegible] phie. Et [illegible] exponendo [illegible] quod fundat terra super aquas, loquitur scriptura [illegible] [illegible] superius et [illegible] inferius. Deus [illegible] abissus aquarum tenet se ad terram [illegible] inferiori [illegible] terram superius aquis. Et [illegible] fundata super aquas. Et [illegible] intelligit quod aqua [illegible] terram [illegible] terra [illegible] et [illegible] [illegible] derisioni philosophorum [illegible] scripturas [illegible] nullibi [illegible] philosophice [illegible] Nec illas [illegible] corporis statum [illegible] [illegible] [illegible]

Quereret forte aliquis [illegible] tamen et ea [illegible] fundatum est [illegible] tenet illud immobile in medio mundi. Hec apud philosophos fatua quod est. Hec [illegible] quare [illegible] [illegible] [illegible] et non [illegible] Hic [illegible] elementi est ut [illegible] [illegible] redirent se [illegible] impedita. Nec est imaginandum [illegible] quod gravitas terre sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sola gravitate [illegible] constrata [illegible] aliis [illegible] [illegible] [illegible] Iste terram aliquo [illegible] teneri in medio [illegible] [illegible] quod est absurdum in [illegible] Nec est [illegible] dicit b. [illegible] quod [illegible] quod scriptura [illegible] suspendentem terram in nichilo [illegible] [illegible] [illegible] medio terram et [illegible] [illegible] quod [illegible] vacuum vel in nichilo [illegible] qui tenet terram in medio mundi [illegible] aliquo [illegible] seu [illegible] et totum globum mundialis machine, [illegible]

Oceanus

[illegible]

oceanus [illegible] mare

[illegible]

maiestate [illegible] illo [illegible] variis mobilitatibus ad motum [illegible] sue [illegible] dicitur Nomine
[illegible] gaudent [illegible] maiestate sua [illegible] independenter [illegible] ait ad Job
Ubi eras cum fundarem terram indica mihi si habes [illegible] super quod [illegible] fixe sunt / Illo
[illegible] terra in medio [illegible] aqua latere suspendit [illegible] quia maiestas dei voluntas [illegible]
lege [illegible] et semper [illegible] stabilis permanet / Nota [illegible] lege [illegible]
[illegible] accepta [illegible] / Et hec fidei simplicitas [illegible] omnibus [illegible] excellit [illegible] dubiis
[illegible] in [illegible] reportet [illegible] ita ut voluntas [illegible] fundi [illegible] sit [illegible]
ad [illegible] unde hec [illegible] **Et sequitur**

Et factum est ita .i. factum est [illegible] obediente [illegible] deus iussit quod aqua recessit et
terra apparuit arida [illegible] / Congregetur aqua dicitur [illegible] et illo
[illegible] / Et sequitur [illegible] congregationes [illegible] pluraliter [illegible]
[illegible] audiens / et [illegible] / Illo [illegible] pudor [illegible] elementa pareret [illegible]
non obediens [illegible] tribuit [illegible] ad
[illegible] ut terra [illegible] et habitabilis fiat [illegible] unde [illegible]
[illegible] benignitatem [illegible] advertere debemus / Et [illegible] elementis [illegible]
[illegible] de [illegible] / Terre [illegible] iussit [illegible] et [illegible] terra [illegible]
ad [illegible] / ut [illegible] dispositionis [illegible] / Terre terra [illegible]
[illegible] et vallis [illegible] et [illegible]
[illegible] / ut [illegible] hominis [illegible] / et [illegible] aqua
et aer / ut [illegible] hominis metalla plumbi et alia / [illegible] ad [illegible]
[illegible] ad [illegible] / colligit [illegible] et [illegible] et [illegible] navigent [illegible]
[illegible] media patitur fieri [illegible] frigidi / ad [illegible]
et [illegible] terram [illegible] et ad [illegible] et calidi [illegible] regionibus

[illegible] terra [illegible] de [illegible] dispositione [illegible]
debentur / [illegible] terra [illegible] et semper exaltetur [illegible]
[illegible] in [illegible] dispositione [illegible] ut [illegible]
ad [illegible] et [illegible] hominibus [illegible] habet [illegible]
[illegible] / Et [illegible] aqua et aer [illegible] de [illegible] dispositionibus [illegible] na-
turis [illegible] / [illegible] ad [illegible] elementa ab initio [illegible] fuit [illegible]
et [illegible] dispositionibus ut [illegible] et [illegible]
et [illegible] terra [illegible] / Et [illegible]
[illegible] dispositione [illegible]
[illegible] obsequencia [illegible] hominis [illegible]
[illegible] ad [illegible] / [illegible] figura / Et [illegible] talis elementorum
[illegible] dispositione [illegible] et mollicia [illegible]
[illegible] elementi / [illegible] elementorum [illegible] dispo-
[illegible] et [illegible] ad [illegible] animalium et vegetabilium [illegible] elementa [illegible]
[illegible] et [illegible] / [illegible] dispositionem [illegible] et [illegible]
[illegible] / [illegible] terra et aqua [illegible] talis [illegible]
ad [illegible] / [illegible] quod [illegible] et digne
[illegible] / [illegible] elementa in tali dispositione [illegible] ostendunt magnam
esse dei [illegible] erga homines / [illegible] dispositionibus [illegible]
[illegible] potestatem / [illegible] ostendunt [illegible]
[illegible] et [illegible] dispositionem [illegible] hominem [illegible]
et [illegible] / [illegible] et [illegible] voluit [illegible] redemptione
maxime [illegible] dei [illegible] erga [illegible] / [illegible] et dispositionem [illegible]
[illegible] et [illegible] advertere quod dixit ad Ro 8 [illegible]
[illegible] quod [illegible] et [illegible] adhuc [illegible] vo-
[illegible] et [illegible] liberabitur a servitute corru-
ptionis / [illegible] libertatem glorie filiorum dei / Et ad [illegible] allegat apostolus [illegible] exa-
[illegible] et [illegible] ad [illegible] a servi-
tute [illegible] iussit modo laborant [illegible]
Et iste [illegible] elementorum dispositione et [illegible] mixtorum [illegible]

non digne

[illegible]

[illegible] non [illegible] ratione, Patet, quia 2m philosophi [illegible] [illegible] Expressi et apparet quam longe elementa distent a suis dispositionibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut

quod [illegible] erat [illegible] [illegible] appetitus, et appetitus [illegible] non sit frustra inditus [illegible]

Et iterum quia cursus et status [illegible] mundi est status [illegible] [illegible] [illegible] et quod [illegible] rei admirationem [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] pars igitur

utique erit aliquis [illegible] pax [illegible] ad [illegible], [illegible] apparet 2o [illegible] [illegible] mundi

[illegible] et [illegible] [illegible] dispositio hic [illegible] [illegible] religio [illegible] [illegible] mundus

in partes [illegible] statum et cursum [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] igitur. Patet [illegible] quod

[illegible] mundi et partium eius status et cursus est velut [illegible] [illegible] disposita ad [illegible] statum [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Patet [illegible] expressi quod [illegible] [illegible] disposito et [illegible]

non [illegible] terra [illegible] corporalibus [illegible] [illegible] erit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hic cursu [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] dispositio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] potius

[illegible] [illegible] [illegible] illa [illegible] solum ad tempus [illegible] volunt. [illegible]

Vocavit aridam terram, id est nominandam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] arida [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] aliquis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] terra [illegible] [illegible] [illegible] ut patet [illegible] Sicut et singula elementa habent [illegible] [illegible] [illegible] aer [illegible] humida [illegible] et aqua frigida et ignis calida habet. Et [illegible] [illegible] ut est terra arida et frigida aqua frigida et humida

Et si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] elementa — aer calidus et humidus / ignis calidus et siccus

[illegible] ut ignis et aqua. Et aer et terra. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aqua. Et [illegible] [illegible] terra [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] elementorum [illegible]. Et in [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dispositio [illegible] [illegible] et [illegible] elementa [illegible] [illegible] ut [illegible] est. [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] quod 2a elementa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aqua terra et aer. [illegible] ut [illegible] terre et aque [illegible] [illegible] [illegible] vegetabilium et animalium ut [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] vita [illegible] in calore et humido. [illegible] [illegible] aer [illegible] et [illegible] quod a [illegible] absorbetur. Et ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] influentias celestes. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] verum dixit deus congregentur aque in locum unum et appareat arida [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut terra elementa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Et vocavit aridam terram deus etc. Continuatio

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dispositione [illegible] ad elementorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Hic non [illegible] — [Aqua et arida quando ponit terram]

[illegible] volo ad [illegible] [illegible] [illegible] elementa [illegible]. [illegible] de nullo elemento hic dicitur [illegible] quod deus [illegible] [illegible] nisi de ipsa terra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de ipsa dicitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] celum et terram. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de celo [illegible] et [illegible] [illegible] dispositione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] artifex

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] artifex est dispositio [illegible] digna [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] dei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] terra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] ad terram [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

— sapientia, bonitas et potentia —

in hac terra arida [illegible] [illegible] [illegible] digne extolli posset [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] si [illegible] in hac terra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]

a deo facta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] — [illegible] terre [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] — [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] terre [illegible] [illegible] — [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] — ut [illegible] patricii [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] terre [illegible] — in hybernia, ubi dicitur esse introitus ad purgatorium et ad inferna [illegible] [illegible] [illegible]

in [illegible] in [illegible] et [illegible].

[illegible] de lapidum [illegible] metallorum [illegible]. Et [illegible] [illegible]

[illegible] que in 2a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deus terra [illegible]

Margin: [illegible] / et [illegible] terre / calore / sapore / [illegible] / [illegible] / [illegible]

mam grandia fecit sed impugnant / ut hi nobis in se patet per plantas quas existentes
pfert. ¶ Ex quibus et ex potentia ~~[illegible]~~ varietate terre oriuntur fontes stupende [illegible] variabiles
aquarum differentie et locorum mire conditiones / Regionum varie complexiones / Intellige quod si aliquis
sobrie plures quarumque hec successu temporis passe valent fieri potuit / supposita ut dictum est
supposita quadam originali uniformitate terre in sua probitate et sic [illegible] aliorum elementorum terre
generatorum / Veruntamen impugnari quod oportet originaliter ad tales dispositiones et tanta diversitatem terre
specialis dei operacionem cavere / Nisi aliquis fortassis hic ad refugium [illegible] velit / Et tunc
hic stellarum influentiis et singulariter causas diversa terre loca appropriabit, tribuere presumeret / Unde
dei immediatam talium auctoritatem glorificari debet qui dixit [illegible] stella est / Congregentur aque
et appareat arida ¶ Verte [illegible] et dicta mirabiliter quod deus fecit in terra ipsum gl[orificare]
ficeret / Sit ex dispositione ubi in terra tot [illegible] agit [illegible] / Nam [illegible] si celo
[illegible] et stellas diversas [illegible] stetisset / [illegible] quo talis diversi-
[illegible] partes et stellas [illegible] / [illegible] aut non est [illegible] omnis stella
[illegible] partes terre [illegible] / [illegible] in latitudine [illegible]
et per celi [illegible] voluit terra [illegible] / Et si tantam talem revolucione celi / [illegible]
[illegible] diversitas regionum et locorum aride in latitudine [illegible]
tanta diversificatio regionum solum [illegible] et oriendo distantiam [illegible] latitudo [illegible] distare
[illegible] ab equinoctiali / Nec diversitate partium terre [illegible] secundum [illegible] terre cum / [illegible]
dicatur quod diversa signa zodiaci et diversi planete respiciunt diversa loca terre et diversas regiones
[illegible] quod in [illegible] sint talia signa [illegible] influendo [illegible] illorum [illegible] vel fle-
[illegible] quod in [illegible] / [illegible] vera de [illegible] suppositionis opinionibus
[illegible] ad illa loca / [illegible] alias [illegible] nobis obviandi / Dicit ille qui [illegible] ast-
astrologorum [illegible] alias [illegible] loca [illegible] in centro mundi / ut
[illegible] quod dei est [illegible] astra [illegible] ab [illegible] / [illegible] in celo astro-
[illegible] et suppositionum [illegible] ab [illegible] dicit [illegible]
quod tale loco [illegible] ut [illegible] et [illegible] terre facta est arida fuit in montes
Hic ad declarationem procedentium / querit ad hunc [illegible] / Noe aqua diluvii abscondit
et valles [illegible] / [illegible] quod [illegible] [illegible] montes [illegible] congregent aquas
montes [illegible] et [illegible] tempore diluvii montes fuisse
[illegible] loco [illegible] / [illegible] diluvii valent in [illegible] infra / M[illegible] et [illegible]
et [illegible] diluvii [illegible] irregularitate dispositionis / qui si tota plana
[illegible] arida montes et valles [illegible] montes ab initio formati fuerunt [illegible] et [illegible] supra-
[illegible] esset / [illegible] quod montes [illegible] / [illegible] apparent
[illegible] principium [illegible]
[illegible] et flumina [illegible] et tanta
[illegible] et talis [illegible] et [illegible]
[illegible] successu temporis [illegible] terra a principio fuit [illegible]
terre fieri potuisset / [illegible] supposito quod [illegible] mundi [illegible]
Et quod [illegible] lapides [illegible] minere [illegible] / [illegible] in [illegible] et [illegible]
montes [illegible] potuit / Non [illegible] sufficere [illegible] et [illegible]
esset si [illegible] formas [illegible] et [illegible] fuisse [illegible]
[illegible] ad [illegible] nulla annorum durasse / Et non
Sic [illegible] originalis [illegible] et [illegible] mundi dispositionis [illegible] philosophi [illegible]
[illegible] originalis [illegible] et [illegible] statum mundi
[illegible] et [illegible] ... de operibus dei [illegible]
ex [illegible] ... Sed hinc forte aliquis
philosophiam / Et [illegible] dispositio et conditionem [illegible] mundi [illegible] / Sed hunc forte aliquis
[illegible] quod [illegible] et valles [illegible] operacionem [illegible]
[illegible] quod [illegible] montes ab initio oriri / [illegible] et multa
[illegible] dei [illegible] fecit [illegible] et [illegible] / [illegible]
alia terra [illegible] et [illegible]
[illegible] facta [illegible]

Congregationesque aquarum appellavit maria. Ubi ut [illegible] ad dei gloriam.
[illegible] et mirabilis dispositionis [illegible] aquis et montibus [illegible] / [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] aquarum [illegible] arida [illegible] inferioris / [illegible] oceanum
aquarum [illegible] ex opposito arida [illegible]
[illegible] diversa [illegible] oceani / [illegible]
[illegible] ad aliquas partes [illegible] arida [illegible] / [illegible] occidentalis [illegible]
[illegible] mare mediterraneum oritur [illegible] et in aliquo
[illegible] / [illegible] oritur ex [illegible] et flumina ex [illegible] arida [illegible] / et in aliquo
[illegible] / Et [illegible] quod [illegible] oceanum [illegible]
locum arida [illegible] et ample [illegible] / Et [illegible] ubi terra [illegible]
se [illegible] ad [illegible] partes [illegible] terre. ut ex [illegible] ubi [illegible]
fecit [illegible] / [illegible] plenius [illegible] valent / et [illegible]

figura orientem et latitudine terre ad ipsius ymaginem unum totum speret situm imaginemur globo aque rotunde, donec potius illam totam aliquam parvam sectam supereminentem, sed habet modo quo maris oceanum, scilicet quod ista magna abissus aquarum circumdat, et ipsa absorbet totam terram, preter parvam portionem superficiei eius, quam deus disparere fecit et vocavit aridam; et tales quod in ambabus partibus occidentali arida incipit et eciam ire super aquam, per [illegible] infra et tempore [illegible] pedibus nostris redeundo ad partem orientalem aride. ¶ Et dicit et illa abissus aquarum operit terram, hoc non quod eius [illegible] superficies convexa sit concentrica mundo, sed eius superficies concava sunt cum superficie convexa terre sibi contigua, sunt unde ecentrice. ¶ Et ymaginari potest 2a. 1 parte et opposito medii [illegible] aride illa abissus est profundissima et continue minus profunda versus litus in arida, scilicet 2 sive quod qui aquas circumdedit cumque terra ... cum superiores fuit ... eius ... corpus terrae ... maior ... quod terra sit sperica ... quod nullus potest operire terram ... modo ... mundi ... quod ... facile patet ut ymaginanti.
¶ Patet 3o expressius quod terra per aridam terre ... rotunda insula ... et supereminens vel ... separatas mari oceano. ¶ Ubi attende debent [illegible] preter ... paciens divi ... orbe terre seu potius illa insula ... terre aride ... maxima parte a maris et ... fidelibus deum ... inhumanda ... permittit ... persone ... vacillante civitate. ¶ Magna dei bonitas hic laudatur, et etiam mortalium fatuitas reprehenditur, qui tanta fatuitate ... propriis ... superbiunt et gloriantur ... cogitant ... [illegible] salvos ... ad modicam spem terre depressione ... possibilem ... subingeretur ... quod ... fillias ... fiet nisi dei benignitas ... obsisteret ... ad Job ... ¶ Ubi adhuc ad effectum dictorum ... hic dicto ... aquarum quas deus vocavit maria ... ¶ Et nota 3o ... quod ... congregatio aquarum vocavit et appellat maria ... collectio ... est quod inter collectas sunt ... appellantur ... vocantur ... [illegible] ... et nota ... hoc vocatur mare ... [illegible] ... ¶ Unde ... oceanum ... a [illegible] ... potentatum ... magne abissus aquarum de qua dicit ... aquarum ... et ... est ... magna ... aquarum abissus ... oceanum ... portionem aride ... circumdans et ... terre ex toto ... ¶ Hec aquarum congregatio ... [illegible] ... et ... ad ... appellatione ... ¶ ... [illegible] ... Britannias ... vel ... et ... ¶ ... et ... abissus aquarum ... ¶ ... ex altitudine ... aquarum ... ¶ ... magna et spaciosa ... magnus ... ¶ ... draco iste quem formasti ad illudendum ei ... ¶ Et ... draco ... ¶ ... ad ... ¶ ... et abissus aquarum ... illudens ... ¶ Congregationem ... absorbeat. ¶ ... ad Job dicit ... ¶ ... ¶ ... singulariter extollere.

Magnum mare

et magnificat in divina scriptura tamquam magis et singulare homini mirandum opus dei sit. Cum terra ferat et mare. Et utraque tales disposuit et intersecuit ut detur cum terminis terra ferit et mare. Et utrumque tales disposuit et [illegible], ut de terra et [illegible]
constituit. Unde consideratur [illegible] dixit psalmista: Ipsius est mare et ipse fecit illud, et ari-
dam fundaverunt manus eius et terra [illegible]. Et [illegible] [illegible] hore [illegible].
[illegible] sacra scriptura, Ex eo quod et specialior divina dispositio in eis relucet, et multi-
pliciora beneficia homo ex eis recipiat. De mirabilibus autem et beneficiis elementi terre ali-
qualiter in genere tactum est, et tangetur [illegible] de vegetabilibus.

¶ Pº [illegible] — De mirabilibus autem maris, in genere tangit sacra scriptura, ubi dicit: qui descendunt in mare [illegible] in navibus
[illegible] operantes in aquis multis, ipsi viderunt opera domini et mirabilia eius in profundo.
Beneficia autem maris tangit [illegible] semper illud quod sequitur in textu: Et vidit deus
quod esset bonum, dicens similiter: Bonum mare. Primo ad duplicem irrigationem terre scilicet
inferioris et superioris. Inferioris quidem, quia per venas quasdam occultas interiores terre
congregatas terras fecundat. Superioris quidem ex hoc quod evaporationem ex mari facta per
solem et stellas, ipsam terram [illegible] ymbrium pluviis terram irrigat.

Pº bonum mare

Secundo bonum est mare, quo distantes populi velut conveniunt et nexu familiaritatis
copulantur. Cum barbarorum furor [illegible], quorum per hiberas [illegible] infideles
[illegible]. Tertio bonum mare, quia iungit commercium, [illegible] in ipso [illegible], parvo pretio
remotissime [illegible]. Quarto bonum mare, quia [illegible] alimentum. Multe enim pre-
ciose [illegible] nascuntur [illegible] et similes pre-
[illegible] ex [illegible] [illegible]. Cum refugium in periculis et gratia in voluptatibus.

nota

Et [illegible] quinto dicit omnibus bonum mare [illegible] et [illegible] illecebris fidei [illegible] [illegible]
[illegible] se abdicant [illegible] et [illegible] [illegible] est [illegible] separare
[illegible] unde [illegible] [illegible] [illegible] illis.

¶ Unde [illegible] [illegible] ut [illegible] quod mare
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] mare [illegible]
[illegible] scriptura: Et vidit deus quod esset bonum [illegible] opus [illegible]
[illegible] ad [illegible]. Ut visum est [illegible] prudentes et consulte

- Exercitium [illegible]
- [illegible] [illegible]
- [illegible] [illegible]
- Tranquillitas [illegible]
- [illegible] [illegible]

[illegible] devoti viri [illegible] [illegible] Christi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] insulas maris et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible]
[illegible] religiose [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] celo empireo, cristallino
[illegible] celo stellato [illegible] [illegible] elementis. Et sic fere toto [illegible] [illegible], a summis ad
[illegible] descendendo. Doctores theologi ad hoc applicando et [illegible]. Amplius ad
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ricardo de media villa
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Genesis. Congregentur aque in
locum unum et appareat arida. [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible], et [illegible] spera

Spera mundi seu universi

[illegible] [illegible] [illegible]. Cum [illegible] maior est dimensio ab extremitate [illegible] orientis [illegible]
[illegible] ad extremitatem [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] dimensio que est ab extremitate [illegible] [illegible]
ad extremitatem [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] descripta est per [illegible] [illegible]. Et deus
[illegible] [illegible] et [illegible] corporum celestium ut [illegible] [illegible] terra et aqua
[illegible] in dispositione [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] aliquando [illegible] [illegible] sup-
[illegible] ex parte [illegible] et terra [illegible] ex parte alia. Terra autem et aqua [illegible] [illegible]
[illegible] spera. Aeris et spera aeris spera ignis. Et spera ignis spera lune.

¶ [illegible] stellata spera [illegible] Saturni [illegible] ab
octava spera in qua sunt stelle [illegible]
plus [illegible] ad [illegible] [illegible] inferiorem [illegible]
[illegible] planetarum. Et [illegible] philosophus 2º celi et mundi
[illegible] [illegible] [illegible] firmamento [illegible] [illegible] spere celo
est [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] reliqui orbes [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] orbes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Et spera lune. Spera mercurii.
Et spera mercurii. Spera veneris.
Et spera veneris. Spera solis.
Et spera solis. Spera martis.
Et spera martis. Spera Iovis.
Et spera Iovis. Spera Saturni.
Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] et reliquis orbibus [illegible] stellatum [illegible]. Et illa octava spera [illegible] [illegible] orbes
[illegible] [illegible] celo cristallino. Et celum cristallinum celo empireo [illegible]
[illegible] est [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] philosophi et [illegible] theologi. Et

istius machine mundialis computando celum sperarum elementorum et celum empireum et cristallinum co-
stat ex xiiii speris nec est extra speram aliquid vacuum

Germinet terra herbam virentem. Expedito isto passu alias ad literam per-
tractato in prima expositione huius prophetie dierum sed quia multa dubia et
notabilia. Modo sub tertia expositione volo eundem passum summarie pertractare
per modum moralem. Solum ergo dicitur Moyses in principio dixit deus germinet terra herbam virentem etc.
Glosa b. Ambrosius Cum dixit deus germinet terra herbam subito terra germina pullu-
laverunt, diversis herbarum speciebus refulserunt. hinc prata virentia gratia abundantia
pabuli inspirant. Inde camporum spicarum fluctuantium magnum pelagi fluctuantis
commotione segetes uberiores expressit. Et hec vice omnes fructus eius sponte edixit
sine semine et cultura. Et subito floribus libera est viriditatibus. Ita ut no-
ribus terra vestita [illegible] arbores surrexere silve diversis repente motu fro-
gruerunt. hinc pinus hinc cupressus in alta se extulerunt cacumina cedrus et pinus
creverunt etc. Et ergo dixit deus germinet terra et statim omnes surgunt et arbores
et germine suo terra repleverunt. Et homo inquit Ambrosius deus precepti cotidie dilige deum
deum tuum et edere fructum salutis efflore ut [illegible] non sit. hec cetera excepit de virgultis
ut vivat homo. Et durior in hac homo corda sentimus diversis saxorum. Et terra tibi dedit
tuos fructus nobis inspirat. dum obsequitur auctori. Nos debitum nostrum negamus dum non
veneramur auctorem. Considera in parvis quam benignus et quam providens sit deus. Et qui
comprehendere non potes pro tali miraculo et in his de beneficiis elegit novale. Et gratia-
tione revolve. Unde festinant arbores cito surgere. Cito se flore induere
victum hominibus peccatori pabulum inspirat. fructus quos in omnibus creaturis est datus in omnibus
creatoris verso solus concessus est hominibus. unde tibi non [illegible] habeo usum
dei tibi indicit et vacuo invenit. Sed aut hoc dum debitum vivet habet
et auctor dei in brevissimo mirabili dispensatione conficitur. Opus est non nunc largiuntur
valde per vita humana, utrumque est naturali et morali secundo. Digerendo et conservando
noticiam virium unde. et actione vere in naturali et magnum est quod urbes veniunt
in usus hominum vel tempus abscondit medicinam. vel vestimentum vel cibum vel aer et
celo. Et quod est homo tenetur nostre vivendi. Vere hoc per regimine vite sue prohibet
Ambrosius exemplum de irrationalibus animalibus. quia ille quod periculose sunt. ut venena pericula inde
sensa declinet. Et quod salubri per providentiam assumunt. Cum pegrum inducit quod diversa
animalia varios novunt se curare medicinis ex herbis et rebus aliis vitalibus. Precedit se quo
De irrationalibus animalia noverunt quibus sibi ante medentur herbis. Aut subsidio
operum servat. homo nescit cum rationalis sit et magister. Aut [illegible] aliquando a vero
ut humani apta sint pro usu nunc deprehendat. aut ita nate ingratus. ut ignora-
nius etiam ne apprehendere audeat si quidam venenosa et sibi mortifera terra germinet
singula itaque Ambrosius cum quod gignuntur in terris specialem generandi rationem habet. Glosa
esse eorum nascuntur usui. Nichil vacat munus innatum quod germinet terra. Si tibi
pecus inutile aliis utile est. quod hoc tibi fugerit aliud in usu vitale. quod esca
non assimat medicinam fugerit. Et sepe etiam quod tibi noxium sentiantur aliis
sunt innoxium inspirant pabulum [illegible]. Et exempli dederat hic de anima-
libus quod vescuntur herbis venenosis. ut sturni cicute turgidi. [illegible] sive aves alias nigellas. Ambrosius
terram prepositis vescuntur semine insitum quod est venenosum. nec inquit b. Ambrosius. Dicunt semine cicute
frangi et eius tenue vel inspirant aliorum vel animalium. eius qualitate fit cor-
poris venenum letalis sicut credunt. Effugiendo et vis eius est sicut. Tuscus
et ut corvi vel columba quantum subtilibus porri in corporis sui sede directibus precon-
cte digestione precinit. Ipsius eorum vitalia ipsa penetrent pervenerit. Et quoque est
Helleborum porro loquitur est esse [illegible] alimentum coturnicibus seu quod [illegible] quidam
temperante sui corporis pabulo novit eudent. Et etiam si vere medicine
plerosque ad salubritatem humanam sit conversum unde est esse curam etiam magis sepe
tate ad cibum nate proferet. quod medicinalis cibo curatur ad salutem. Et per ebrie-
tate angerva est [illegible] frequenter acrepsit. cibi vigilarent egri affluentibus commodo.
Et quid de apibus loquar. quod etiam nobis quotidie sepe usu rectorum. cum
et dolores et gravissime venenos sepe reperit. Nec id prevenit. quod

Misterie et moralis

Non medere

Nota

Ambrosius

Alias cornicum

Dicunt semine cicute

Pergamus est et
teoria est generibus precedentibus ad
materiam est quod [illegible]
non aliud animalia
frigidissima. Sic hellebore ve-
nenosum pro corpore ab-
imalibus est quod quod
morantur [illegible] et
hec [illegible] ad [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
et helleborum

[illegible] ut [illegible] mirabilem [illegible] et [illegible] secundum [illegible] generis sui [illegible] convenienter. Ut dicit

tamen plures [illegible] libidinum [illegible] et helleboro [illegible] passiones [illegible]
[illegible] Et plinius [illegible] audit [illegible] vilibus [illegible] medicinis et
aliis rebus [illegible] / Hec itaque [illegible] et dixerunt ut [illegible]
/ quod in medicina laudabilis et dignum [illegible] talis philosophia illa [illegible] [illegible]
[illegible] medicina appellatur / Ex eo quod [illegible] vegetabilium et in [illegible] viribus investiget /
[illegible] ex inventis viribus [illegible] ingeniis morbos [illegible] curare et sanitatem conservare / [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tempore / quo [illegible] nichil [illegible] et optimum est in
re publica / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] operibus [illegible]
[illegible] in ea [illegible] credens studiosa / sine qua [illegible] egritudine pallet
sine qua insuper [illegible] [illegible] viribus spoliatur / Et dolorem [illegible] qui viribus claudicat
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] in temperancia [illegible]
hec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et in [illegible]
[illegible] xxxviii honora [illegible] medicum [illegible] / Et et illa [illegible] plus [illegible]
altissimus / [illegible] c. tt. [illegible] [illegible] et a rege accipiet donationem / altissimus [illegible]
[illegible] medicinam et vir prudens non abhorrebit illam / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] admiracio [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] operum suorum mirabiles effectus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] et
[illegible] et [illegible] ad contemplandum dei potenciam bonitatem et [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible]

Et [illegible] descendam ad illud quod principaliter intendo [illegible] [illegible]
ex dispositione vegetabilium / de quibus agimus [illegible] [illegible] [illegible] / sapientie et
[illegible] philosophia [illegible] [illegible] sapientiam laudandam et [illegible] / prudencie
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] varietate / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] obiectum hic [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ex colorum varia [illegible] [illegible] [illegible] varietate [illegible] [illegible]
[illegible] ex virium mirabili potestate / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad certum [illegible] [illegible] instituit / [illegible] quod attenditur [illegible]
vegetabilium [illegible] in singulis regionibus [illegible] / [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] istius vegetabilium [illegible] [illegible] [illegible] et illas [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] talis planta tale [illegible] formam / Et [illegible] eius stipes
[illegible] [illegible] / Et eius rami tali ordine [illegible] / eius folia
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / eius flores et
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fructus talibus /
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pictura [illegible] [illegible]
[illegible] / colorum varietate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / Et [illegible] [illegible]
/ [illegible] Galien [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] vegetabilium [illegible] [illegible] folia [illegible] / Et [illegible] [illegible] colore
folia [illegible] et [illegible] / Et [illegible] amplius [illegible] [illegible] [illegible] viribus mira-
bilem effectum herbis [illegible] [illegible] / Et [illegible] [illegible] illa [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] plantarum et [illegible]
formam et figuram / Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] plante [illegible] [illegible]
[illegible] in regionibus calidissimis et [illegible] [illegible] calide et sicce [illegible] in [illegible] ut
[illegible] / Et [illegible] [illegible] [illegible] calidis et siccis [illegible]
Hec et [illegible] olim homines studiosi in [illegible] reperit philosophi Et [illegible]
[illegible] et omnes dispositiones [illegible] / Et feliciter se reputabat / [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] felix [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
poterant [illegible] / [illegible] et ipse Galien [illegible] [illegible] [illegible] super lignis
[illegible] et inexorabile fatum / [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] de [illegible] et
[illegible] in libano [illegible] ad [illegible] [illegible] de pariete et [illegible] de [illegible] et
volatilibus et reptilibus et piscibus 3 Re 4. Et [illegible] [illegible] [illegible] Et non
[illegible] [illegible] de [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inexplicabile est
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Vel latentes occultasque causas [illegible] aperire [illegible]. Nichil tamen et ipse [illegible] hoc contemplacionis attractiui et [illegible] delectacionis [illegible] fere integrum librum fecit ex [illegible] admiracionis [illegible] extollet potencia [illegible] et uniuersam [illegible] obstupe- [illegible] in [illegible] commoratione velut [illegible] multipliciter laudat et commendat [illegible] et [illegible] commendabilis [illegible]. Primo ex gratis [illegible] spectaculi vnde dicitur quasi odor hic [illegible] agri pleni. Cum [illegible] similitudines quas voluptas agricolarum [illegible] digne explicare possit [illegible] et ille antiquus agricola [illegible] expertus dicebat: Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni. Quid [illegible] purpurascentes violas, candida lilia, rubicundas rosas depicta [illegible] variis [illegible] floribus et florum [illegible] in quibus [illegible] amplius florum [illegible] odor delectat. Ibi pascuntur oculi grato spectaculo, longe lateque spargitur odor, [illegible] suauitate implentur [illegible] et gustu [illegible] ostensum et siluestrium [illegible] delectatur [illegible]. Et non solum ex [illegible] [illegible] amplius ex [illegible] aeris [illegible]

Et [illegible] maxime et [illegible] est ex [illegible] dicitur et [illegible] quam [illegible] opera mira dei erudiunt [illegible] et [illegible] agricola [illegible] conspicit [illegible] [illegible] vallium [illegible] et moncium colla- [illegible] fluminum [illegible] et [illegible] vite [illegible] et [illegible] temporum [illegible] et quod et [illegible] attende [illegible] qualiter [illegible] et [illegible] disposuit nobis

Ex libris autem absolute [illegible]
Ex [illegible] contemplacionis
Ex [illegible] de [illegible]
Extra [illegible] experimentalis erudicio
De natura [illegible]
De viribus vegetabilium
De [illegible] et ope-
racionum [illegible]

[illegible] quid dicit ille [illegible] vegetabilium [illegible] de [illegible] qui [illegible] et [illegible] qui contemplatur [illegible] qui [illegible] absque dubio [illegible] salubriter erudiendo [illegible] [illegible] Vnde [illegible] hec [illegible] et in illo [illegible] [illegible] [illegible] insigne [illegible] [illegible] herbe [illegible] et [illegible] [illegible] exhibetur. Flos et [illegible] figura [illegible] et [illegible] vt flos [illegible]. Quid et plus [illegible] quod [illegible] et [illegible] [illegible] ad modica venti [illegible] hodie [illegible] floridat et [illegible] [illegible] quid est [illegible] quod dixit [illegible] Vnde dicitur [illegible] adolescentes valide [illegible] [illegible] vt flos [illegible] flore [illegible] colore [illegible] tibi apparebat [illegible] egritudinis aliqua [illegible] [illegible] Et [illegible] alium vides [illegible] [illegible] abundantes [illegible] [illegible] proprie [illegible]

Cum [illegible] repente aliqua [illegible] mole turbatus destitutus [illegible] a. [illegible] Et hora vna illius [illegible] glorie splendore [illegible] [illegible] in [illegible] eclipsat. Et in tenebras [illegible] Ceterum quod plus [illegible] [illegible] plante [illegible] [illegible] Et [illegible] quod sole abeunte [illegible] [illegible] Nisi quod homo [illegible] arbore [illegible] [illegible] exaltatis [illegible] de [illegible] lare [illegible] florent et virescunt. Dant fructum. Quid est quod herbe [illegible] dederunt [illegible] et deinceps [illegible] deperierunt, nisi quod aliqui [illegible] flore [illegible] debeat, [illegible] fructus [illegible] in se colliget [illegible] quod debuit [illegible] in pace. Quid est quod [illegible] vivent floreant et fructum afferant [illegible] mori oportet. Nisi quod mori oportet [illegible] et [illegible] floruit et fructum [illegible] vite [illegible] Rursum [illegible] et culture [illegible] agricole fieri potest [illegible] quod planta [illegible] et amara dulces proferat fructus [illegible] et studia doctrine et discipline [illegible] [illegible] mortalium passionum. Nemo [illegible] sub [illegible] positus vel in adolescencia vel in [illegible] de sui emendacione desperet. Si ligna [illegible] industria [illegible] et melioris [illegible] alias [illegible] non [illegible] homo [illegible] doctrine et [illegible]

studio mentali et domesticorum q[uod] dicit utrique clare expositores doctorum quod patet in huius imaginibus et pluribus multis hominem de se erudiunt vegetabilium status diligenter considerati et discussi. Et ad hunc aliquem de mundo qui fecit edocent. Si enim diligentius introspexeris formas et ymagines. Interroga igitur industriosum agricolam aut virum hortorum studiosum frugum fructus species mirabiliter formatas. Interroga flosculos. Interroga semina folliculos calamos nodos spicas variis nexibus alios [illegible] vitium. Interroga eciam poma pira et uvas quam nuda obiecta sunt soli. Alia vero fructus testis et corticibus absconduntur. Et quod sunt foliorum amplitudines, figure, divisiones, colorum diversitates et humoris varietas saporis. Et videndo ipsum delectabuntur quibus sit proprie divisiones. Ille qui fecit et disposuit talia hominem, ut non sit alius artifex, quanta potentia quod simile facere posset. Et ut in una grani exemplum fiat inductio, cum bonis et contrariis.

Nota quod hec dicitur ex in hiis omnibus mirabilis dei providencia que requirit quod plante teneriores habent fructus solidiora habent foliorum munimenta. Et eciam quod ubi fructus valdior est teneriora folia ut mala arbor dedit pomum et validius non multo indiget protectore. Et augelio. Nam ipsa protectionis de ipsorum umbra pomo nocere plus posset. Denique dicit hoc doctrina docent nos pampinus folium vitis cuius subsidio vitis a frigore et ardore defenditur et eciam docent nos pampinus ex toto [illegible] quod ipsum dicitur arbor. Et talis arbor docent nos intelligere quam et divine scripture intellecta mistica. Hec ut arbor illa latiora folia ut dicit doctores propter tempora umbre et multum artificiose invisa ut facilius admittat solem. Et eius pulchritudine suum extollat artificem et ut delectet contemplantes se homines. Habet quod et nos voricole libros et codices diversos de scriptoribus ut potest. orationibus. flendo per prata virentia in quibus tempore in libris multis ymaginibus depictis sancte debet legere et intelligere de scripturis spiritualia et similiter eius beatitudinis in agro servire vita. In istis libris studuerunt et legerunt multi sanctorum patrum ut S. Benedictus et alii qui heremitice in vere dicit solitudine duxerunt vitam et per predicta dicitur quod perlegerunt. Hec hominis optime scriptum est. Producat terra herbam virentem etc. Et benedicta omnia germinantia in terra deus. Et sic vere gaudet in hoc. Et vidit deus quod esset bonum secundum opus talis institucionis germinum terre. Et factum est vespere et mane dies tercius.

(margin:) XI pampinus dicitur folium
(margin:) silvas campos flumina montes et valles

Dixit autem deus fiant luminaria in firmamento celi.

Dixit autem deus. Terra post principalis huius primi operis sui opere descriptio productio. Mundi et partem eius. Et agitur in hac parte de quo eciam principalium partem mundi que sunt firmamentum et elementa. Et primo quantum ad opus quod de dicitur incipit hic agitur de ornatu firmamenti per apposicionem luminarium stellarum. Quia celum cum omnibus orbibus suis productum fuit die primo sine stellis. Die vero tercio de qua agitur per predictorum plantarum. Fuerunt firmamento vere stelle imposite ad ornatum. Convenienter autem in ordine precedenti vade post vegetabilium inferiores fuerunt elemento terre. De modo autem factionis stellarum et de materia ex qua et collocacione ipsarum in suis orbibus non est facile dicere secundum ymaginacionem ipsius sancte exponentis. Dicunt enim doctores quod secundum istam exposicionem inter stellas primo facta est sol et hoc de illo corpore lucido predicto quod tribus diebus precedentibus fecit diem et noctem motu suo circa terram. Et de hoc aliam tamen dicunt.

Sed hic obiciunt contra doctores dicentes quod non potest convenienter dici quod in primo die productione aliquod fuit productum ita cito corrumpendum sicut fuisset de illo corpore. Si sol ex eo factus fuisset corrumpendo. Respondet magister Nicolaus de Lyra quod hoc non valet. Quia proprie loquendo de corpore illud non dicitur duo corpora quod sumatur in melius. Et secundo de corrupcione sic non dicitur corrumpi proprie elementa sed in aliquo perfectius transire quando ex eius fit corpus mixtum. Secundum eius constitucionem ordinatum. Patet tercio in probatio. Sicut eciam illud dicendum est quod statim ex costa Ade non est productum deus fecit mulierem. In enim sua productione illa costa non corrumpebatur ut videtur. Ita eciam ipsum est quod tercia die ex terra et alias elementa fecit deus plantas et quinta die ex aqua et alias elementa aves et pisces. Quod fieri non potuit ut videtur probabiliter nisi per corrupcionem formarum elementorum. Igitur motum doctorum illius non obstat quod sol fuit factus ex illa nubecula vel expediente illo corpore luminoso. Nec forte corrumpebatur illud corpus lucidum quando sol fiebat ex eo. Quia ipsum potuit esse aliquod ex materia prima sola forma lucis actuatum. Ita quod in productione solis non oportuit nisi formam specialem solis illi materie introduci et lucem intensive augeri.

Ceterum alii ymaginantur quod illud corpus per solidacionem et addicionem intensioris lucis factum fuit sol. Contra hoc doctores habent tria concedere. Primo quod illud corpus fuit minoris quantitatis quam non

3 sol. ¶ 2° quod orbis solis 4to die factus fuisset valor quem fuit ad conservacionem in corpus lucidi

¶ 3° quia illud corpus fuerit eiusdem speciei specialis cum sole quod non est bene consonum isti 2e exposicioni

quam nunc proposui. ¶ Deinde 3 magis dubium ex quibus rebus tamquam ex materiis luna et

alie stelle facte fuerint isto 4to die. ¶ Dicunt aliqui 2m istam exposicionem quod luna alia luminaria

tales preter solem fuerunt quantum ad formas partes perfectas ex partibus suorum orbium. Vel si sic hec

non sunt [illegible] per condensacionem quamvis ille partes fuerunt nobiles naturae visus et

recepcione luminis solis / sicut eiusdem reflexive. ¶ Dicunt ista fuit oportet certam speciem per

multitudinem stellarum vel multitudinem partium condensatarum valde varietatem fieri quem fuit ad / stellas

et orbes planetarum oportet tunc varietatem fieri. ¶ Et non dicat quod alie stelle facte fuerunt

secundum quod dicit solum determinatis partibus orbium sine condensacione determinant ad lucem et non sic totum

orbem. ¶ Hoc secare non potest propter 3a ¶ primo quia ex parvitate corporis lune propter densitatem

eius et opacitate eclipsare stellas superiores, que tamen lucet tamen ubique per eius orbem [illegible]

¶ Secundo quia orbis et stella sunt eiusdem speciei tunc esset nulla totius orbis determinat sibi

tantum gradum lucis quantum stella / Et sic orbis stelle esset pars [illegible] sive perfectiva qualitate

quam nulla apparet / sicut eadem est ignis pars stelle sive caliditatis vel aqua sive frigiditatis,

¶ Tercio si sic / Nichil prohiberet partes orbis lucida quam stella dicte partes orbis sibi quam

lumen in luce assimilare / donec totus orbis fieret ita lucida sicut stellas ex quo orbis nullus

est par et tamen lucem inclinatur ad illa. ¶ Propter istas rationes et consimiles quam sunt

ex diversitate [illegible] et ex hiis dicti oportet concedere quod stelle sunt corpora lucida disparata

specifice a suis orbibus

¶ Sed dices ad hec semper manet difficultas, ex qua materia vel ex quibus rebus tamquam ex materialibus

omnes stelle preter solem fuerunt producte / Dicunt aliqui ex partibus suorum orbium tamquam ex partibus materialibus

sicut producte sunt iste plante ex partibus terre et pisces ex partibus aque / Quare ergo non dixit

deus producat firmamentum stellas sicut dixit / Germinet terra herbam, producant aque reptile et

[illegible] tamen verba sunt solum generacionis [illegible] / Quia et sol non fuisset potius eodem modo

de parte sui orbis productus. ¶ Quare et non nulla sole ex illa luce non fecit si ipsam repe-

lentem fuisse et dispersam in celum sperarum et inde fecerit illa via alba que vadit per firmamentum

et galaxia vocatur est tamquam vera [illegible]. Hunc 1e 1o de [illegible] ¶ Et iterum secundum illos

congruenter isti secundum exposicionem [illegible] illa indeterminata vel illud corpus lucidum quod a principio pro-

ductum fuit dicente deo fiat lux. Illud magnum corpus fuit tamquam seminarium multarum

stellarum. Ita quod ex illo magno globo lucido fuit 2m illos 4a die omnes stelle producte vel

derivate sicut omnes homines ab uno homine. ¶ Sic quod tota lux nunc sparsa in firmamento per stellas

fuit congregata simul in situ solis, tamquam a principio fuisset ut unum solum magnum luminare in celo

/ postea die distributum in multa luminaria / Et hoc propter maiorem decorem et propter maiorem

utilitatem et convenienciam per animalibus et plantis et disposicione mundi inferioris

¶ Sed contra hec est primo quod illud corpus oportuisset fuisse valde / ymmo immoderate magnum / Quia

corpora stellarum sunt tante magnitudinis. ¶ Secundo quod in collectione stellarum in celo et orbes

fuisset condensati ¶ 3° quod in translacione stellarum de situ solis in diversas partes firmamenti

fuisset penetracio corporum vel scissio orbium etc. et similia inconveniencia. Ad obviandum videntur

opinionem ponentes quod deus fecit 4or elementa, tamquam 4or materias [illegible] / Non dicunt

quod ipse prima voluit producere non prime creatione, vel ex aliquo materiali presupposito

¶ Et 2o secundum [illegible] contra istam opinionem quam apparet esse secundum doctores / videtur quod tot et tanta

materia quot et quanta sunt corpora omnium stellarum ex tota sphera elementorum que est infra con-

cavum orbis lune / fieri potuisset / Cum et solus sol sit maior valde quam tota elementa

terre et simul elementa aque et [illegible] ¶ Tamen est videre post hoc quid sunt de ista opinione

[illegible] / ¶ [illegible] propter producere tantam mixtam elementa sunt a principio in maiori den-

sitate tanta quam modo sunt ¶ Secundo dicunt quod in magno mixto pars est diversarum

elementorum vel magis mixti sicut videntur parentes cerebrum relinquunt per [illegible] ma-

ximorum liquorem ¶ Sicut parentes cineres quod relinquunt corpora [illegible] in sepulcro clau-

so ¶ 3o quia ille qui ex parva copia per eius in se multiplicacionem sine additione no-

ve materie ut tenent magni doctores potuit facere magnam multitudinem potuit eciam ma-

ximas stellas facere ex parvis materialibus etc. ¶ Similiter est ista opinio [illegible]

quod ista opinio arguitur

instrumentaliter fiet per hoc quod dicit apostolus ex [illegible] corruptibiles et [illegible] non
posse fieri [illegible] et [illegible] [illegible] hic [illegible] vir [illegible] deo [illegible] in
resurrectione [illegible] salvatoris reformabit [illegible] [illegible] sic [illegible] [illegible]
[illegible] videtur ad [illegible] et penetrationem [illegible] stelle in regione elementari [illegible]
[illegible] et [illegible] in [illegible] firmamenti ut [illegible] [illegible] videtur quod sicut corpus
Christi [illegible] per [illegible] et [illegible] celos [illegible] [illegible] deus potest stellas [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] loco firmamenti collocare.

Secundo dicitur quod sicut deus fecit [illegible] corpus esse in diversis locis valde distantibus sicut hic et
quod [illegible] [illegible] [illegible] potuisset stellas [illegible] esse in diversis [illegible] celi
[illegible] [illegible] [illegible] de stella [illegible] illa stella [illegible] magorum [illegible]
[illegible] de [illegible] stellis celi ut aliqui [illegible] [illegible] quod deus illa fecit esse simul
in diversis locis scilicet in celo et in regione elementari [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Christi [illegible] in terra [illegible] in [illegible] Et hec sit dicta
[illegible] ad [illegible] deus stellas [illegible] [illegible] fecit luminaria in firmamento
celi. Ex hoc quod dicit in firmamento celi sicut [illegible] quod firmamentum quod est
[illegible] ex orbibus stellarum [illegible] [illegible] celi et [illegible] sunt ad hec aliqui celi non
stellati qui non vocantur firmamentum. Item [illegible] [illegible] ex corporibus celestibus ha-
bentibus stellas [illegible] firmamentum et [illegible] [illegible] [illegible] ad celum stellarum
[illegible] [illegible]. Sed ex ista [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] debent.

1 Primum [illegible] est quod [illegible] per deum facti fuerunt celi [illegible] stellis fuerunt ornati.
2 Secundum quod [illegible] ornatum [illegible] quod sit extrinsecum adiunctum. Et sit [illegible] [illegible]
3 et [illegible] ornatum. Tertium quod [illegible] dicitur in [illegible] deus fecit stellas et posuit
eas in firmamento sicut dicitur de homine quem fecit extra paradisum. Sed [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] stelle sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] firmamenti. Et [illegible] sunt
[illegible] [illegible]. Et quod forte sunt [illegible] [illegible] et [illegible] ex [illegible] [illegible] a
deo [illegible] in regionibus elementi et [illegible] in regione firmamenti collocata. [illegible] quod de quiditate stellarum
[illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] hic [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] stellarum et illum [illegible] [illegible] in [illegible] collocantur. Et [illegible] hec [illegible] ut [illegible]
et [illegible] [illegible] de [illegible] dei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] gloriam dei con-
[illegible] hec [illegible] [illegible] et [illegible] plenius [illegible] [illegible] [illegible] ad gloriam vite [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in prologo illud [illegible] hic [illegible] [illegible]
hoc est [illegible] nulla [illegible] et plena [illegible] [illegible] theologorum. Et [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dentibus [illegible] [illegible] coram deo et [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] glorificabatur
ille [illegible] [illegible] [illegible] aliquid et [illegible] celos et stellas [illegible] dixit videbo celos
tuos opera digitorum tuorum lunam et stellas quas tu fundasti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] deo in [illegible] [illegible] [illegible]. Tunc sequitur [illegible] [illegible]

Et dividant diem et noctem et sint in signa et tempora et dies et annos [illegible]
[illegible] [illegible] passum [illegible] [illegible] [illegible] aliqui [illegible] allegare [illegible] [illegible] [illegible]
et illud [illegible] extendit celum sicut pellem ut alias tetigi. [illegible] [illegible] hic
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] astra posset [illegible] esse signa.

Primo [illegible] [illegible] astra esse signa aliquorum [illegible] effectuum futurorum [illegible] [illegible] effectus
[illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] causis. Secundo
esset signum [illegible] [illegible] effectuum [illegible] a posteriori [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] effectus
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] astrorum [illegible] in [illegible] [illegible] effectibus
[illegible] esset signum a posteriori. [illegible] dicunt forte aliqui [illegible] [illegible] astrorum [illegible] [illegible] effectus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt. [illegible] [illegible] esse tales effectus in [illegible] [illegible]
[illegible] esse posset [illegible] [illegible] effectus [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] astrorum
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dispositionis generationis et [illegible]
[illegible] in eo [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
effectus [illegible] finalis. [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] astra dicuntur signa a posteriori aliquorum
[illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] immediatorum effectuum [illegible] astra [illegible] in elementis et.

De stella magorum

[illegible] [illegible]

[illegible] astra dicuntur signa

similiter

rebus elementaribus annexis et connexis similiter fiebat recipiunt impressionem celestem, ut sunt comete et
alie varie impressiones metheorologice. Et huiusmodi rerum elementarium ~~[illegible]~~ dispositiones
et habitudines ab astris dependentes. Et veniunt tales astrorum effectus immediati secundarie
stellarum, que precipue effectus stellarum sunt pluvias, ventos, gelu etc. tamen sepe preveniunt
Et ~~[illegible]~~ iudicant ex predictis stellarum effectibus qui inspiciendo formas stellis ut Ptholomeus innuit
4to quadripartiti centiloquii. Et ergo in magnis [illegible] [illegible] media experti in observationem earum
stellarum sequuntur magnos astrologos in pronosticationibus pluviarum et tempestatum [illegible] et
huiusmodi. Et talia multa signa ex stellis dependentia collegerunt philosophi et poete ut Plinius et
Virgilius et philosophi alii. Et vero [illegible] [illegible] que sit [illegible] quod Christus in [illegible] phariseis allegat
[illegible] 16 dicit: Facto vespere dicitis serenum erit, rubicundum est celum; et mane: hodie tempestas
erit, rutilat enim triste celum etc.
apparet albi coloris cum pallore,
non ita [illegible], nec sic solent
et [illegible] fuerint.

Item signum pluvie est quando sol vel luna aut astra
[illegible] apparent in celo stelle ita spisse a[illegible]
Item [illegible] in [illegible] circa lune apparet obscura.
Item, sol oriens apparet minor solito. Et sic [illegible]

per experientiam. Et item de multis talibus signis factis in nubibus, in avibus. Et in aliis
rebus elementaribus. [illegible] signorum consideratio et cognitio assignatur pertinet ad scientiam me-
theorologicam [illegible] ad [illegible] expertis [illegible] astrologi [illegible] de [illegible] variari
[illegible]. Et [illegible] [illegible] a [illegible] philosophi [illegible] a rusticis in observatione [illegible] signa
huiusmodi et [illegible] stellas expertis.
[illegible] [illegible] [illegible] ille philosophi in observatione
talium signorum inveniuntur esse superstitiosi. Ut qui ex dispositione unius diei vel aliquorum dierum
dierum totius anni statum [illegible] volunt [illegible] et [illegible] [illegible] qui crescit in pomis [illegible]
[illegible] volunt [illegible] aut ex aliquo tali [illegible] magis sunt signa [illegible] et huiusmodi [illegible]
magis debet assignare tempus [illegible] [illegible] [illegible]. Item 3o observare signa
dispositionum [illegible] licitum est, [illegible] et [illegible] humana industria et utile est ad [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] significationes et [illegible]
[illegible] stellarum habitudinem vel in [illegible] [illegible] pluviarum et
magnis [illegible], et huiusmodi habitudines in quibus est
[illegible] [illegible] [illegible] superstitiose [illegible], et [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible]
[illegible] significationes
[illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] orbem a

Nolo tamen negare quin [illegible] stellarum habitudines sint signa
[illegible] pluviarum et [illegible] impressionum aeris [illegible] [illegible]
[illegible] aut [illegible] solis et lune [illegible] [illegible]. Et ita [illegible] aliarum stellarum ha-
bitudinibus nolo hic negare. Sed volo dicere unum quod talibus pluviarum et impressionum
[illegible] effectuum signis temporalibus [illegible] sunt [illegible] multe superstitiones quas faciunt super-
stitiosi [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] illa [illegible] astrologie, que hodie ut [illegible] est [illegible] [illegible]
et [illegible] et [illegible]. [illegible] volo quod [illegible] superstitiosi [illegible] [illegible]
[illegible] et in [illegible] [illegible] [illegible] observationes [illegible] posset quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] effectibus [illegible] ex astrorum
[illegible] [illegible] [illegible]. Et hec de 3o quo astra dicuntur signa.

Sed adhuc 4o astra finguntur esse signa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
habitudinibus [illegible] in figura [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a
zodiaci que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] stellas posuit [illegible] [illegible] ex [illegible]
stellarum resultantem [illegible] puelle [illegible] lactantis. Et hoc signum fuit nativitatis Christi
ex virgine, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] stellas fixas [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in signa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] infra. [illegible] [illegible] [illegible]
Ptholomeus quod [illegible] [illegible] [illegible] fuerunt in [illegible]
[illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] habent [illegible] et [illegible]
[illegible] centiloquii. Iste ergo 4o modus quo astra finguntur esse signa. Et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] esse superstitiosus et vanus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et in [illegible] origenis [illegible] [illegible]. [illegible] talibus
[illegible] [illegible] stellas [illegible] celum [illegible] libro astrorum signis, [illegible] ergo [illegible] ut alias

[illegible]
[illegible] [illegible]
Signum pluvie
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ex [illegible]
[illegible]

dixit cum philosophis fideles sub lege in illo libro. Et cum cum theologi in sphera celi expressissime
clamant supra spheram. Clamant omnes sancti et catholici doctores contra cum suppositum in-
sanum. Ecce qualis insania fuit dicere an angeli creature et spirituales sint
aliquid locale in celo vel solum imaginarium sit hoc negotium. Et dicit quod [illegible]
[illegible] fuerunt in angelis [illegible] brevem in opposito angelum. Et quod [illegible]
[illegible] habuerunt magnam latitudinem vel detractionem ab ecclesia. Et maiorem partem [illegible]
illa latitudo mathematica facit [illegible] ad esse pingere [illegible] materiam. Certe [illegible]
rationem esse debent talia verba philosophi et theologi a quibus indigna studiosa [illegible]
deridenda sunt et derisa relinquenda. Et illud maxime si dicitur quod deus ab initio [illegible]
[illegible] instituit et tales inferiora celo et astris subiecit quod inferiora omnia [illegible]
[illegible] superiora et ea sequentur. Hic fere sequitur magnete [illegible] seu co-
[illegible] hoc et dicit et fere magna [illegible] et celo et [illegible] qui fecit celum ut
[illegible] ostenderet in opere [illegible] dei [illegible] illud passum vidit deus quod esset bonum [illegible] operibus
celorum. Et hoc sit dictum de talibus modis quibus astra concurrunt [illegible] signa.

Sed remanet ad hunc videndum maior modus [illegible] intrat [illegible] quod concurrant [illegible] potest
[illegible] ad statum [illegible] agentium fieri possit certum de futuris iudicium.
[illegible] sine dispendio argumentorum [illegible]. Et [illegible] ad hoc ut [illegible]
[illegible] a priori de quibus fuit [illegible] modis fiat iudicium [illegible] requirunt [illegible] ut
sciat [illegible] illorum signorum virtutes et [illegible] seu in se. [illegible] quod [illegible]
[illegible] modis applicatorum talium signorum vel corporum ad determinata [illegible]. Certe quod pro-
[illegible] illius [illegible] vel passive dispositio [illegible] actionibus et influentie
talium corporum vel tales virtutes active. [illegible] ut medicus sciat [illegible] medi-
[illegible] laxativa [illegible] de se. Et sciat [illegible] applicat [illegible] tamen [illegible]
effectus [illegible] qualis [illegible] accidentaliter et individualis complexionatus [illegible]
[illegible] dispositum. Et item a [illegible] longe de astrologo [illegible] sciat [illegible]
[illegible] solis et lune concurrent [illegible] pluviam [illegible] extendere aliud
[illegible] in futura [illegible] pluet. Et [illegible] planetarum vel stellarum fixarum [illegible] alie et alie [illegible]
[illegible] apparent [illegible] et alia et alia [illegible]
Nunc [illegible] modis applicatos illius [illegible] aut [illegible] vel [illegible]
aut [illegible] applicuit aut [illegible]. Tercio si [illegible] ad quam regionem applicetur
[illegible] ignorant astrologi an illa regio [illegible] aliquo [illegible] ad [illegible] disposita sit
[illegible] ut [illegible] pluvia [illegible] regionis [illegible] accidentalis vel [illegible]
situs vel ventorum vel complexionis [illegible] ad hoc disposita et [illegible] alias [illegible] pluere
[illegible] talis dispositio quod [illegible] talibus [illegible] pluvia sustentare. [illegible]
[illegible] in [illegible] 8 et 11. Et item suppono quod sciat quod [illegible]
[illegible] signo [illegible] ad tale regionem et ex illa vapores sufficientes ad pluviam elevat
[illegible] quod ibi [illegible] pluet. [illegible] vapores a [illegible] ignote
[illegible] per ventos [illegible] ad alia [illegible] erit pluvia. Et ita [illegible]
[illegible] in hoc iudicio. Nunc de effectibus [illegible] et [illegible] vel ap-
[illegible] magnorum [illegible] celi [illegible] et [illegible] omnes stellas.
est [illegible] astrologos [illegible] iudicium. Iudicia [illegible] et [illegible]
[illegible] velle ex astris [illegible] insufficientissime sunt iudicia [illegible] de futuris
effectibus [illegible] in [illegible] hominis. Unde appa-
ret [illegible] regibus et principibus [illegible] astrologos. Hoc [illegible] ad [illegible]
et [illegible] et [illegible] hunc [illegible] et [illegible] esse debet
ut [illegible] indiciis [illegible] iudicia [illegible] publica. [illegible] co-
[illegible] et [illegible]. [illegible] quod [illegible] possit adhuc [illegible]
[illegible] de futuris ex astris [illegible] et [illegible]
[illegible] illa [illegible] ad [illegible] possit [illegible]
[illegible] rei publice [illegible] et ex historiis
colligi [illegible] ex multis exemplis [illegible] etc. Sequitur

Et luceant in firmamento celi et illuminent terram.
Post [illegible] in [illegible] lectionibus super istum passum [illegible]
[illegible] vel stellarum celi [illegible]. Per hoc quod dicitur [illegible] Et dividant noctem [illegible]

Astrologus regebat [illegible] per [illegible]

cum opus

pro celum [illegible]

et sint i signa et tempa, et dies et annos ¶ Subdit hic alia causa creatis vz ut luceat
in firmamento celi. Et hic pimo ad decore 2 ornatu illius magne et ultie aule cm-
reyl ide que i pximo adorare deum i aula sca eius ^ In hac siquid aula cuius ope
uetu celu e velut in templo magnifico dne honestate i lucerna parata et magn-
a lampades ardentes gloriose coruscant. ¶ Dum quibus quasi lucet illa magnifica
gla et pulcritudo huius aule, que stellato celo ambitu cotinet. Quo etc in hic mundo
nichil mirandius, nichil pulcrius e, et nichil euidencius in regionibus creatis mortalium
oculis obicitur. ¶ Ut e sed dicit Eccus 43 Species celi in visione glorie. Et ibidem. Species celi
gloria stellarum. Magnitudo dubium fecit illud. Unde et Ambrosius est. ii. hic mundus diuine
specimen operacionis, quia dum opus pspicitur, auctor operator. Et celud diuine maiestatis insigne
exprimit per ipsum d[illegible] sapienciam manifestat. ¶ Unde et ipse hic dixit deus, deus fiat lucerna [illegible]
[illegible] in firmamento celi. Et iterum 2o ut luceat in firmamento celi
scilicet se impsce illuminando, et deinde quasi de se irradiacionibus altitudo p dispersione effectum
in inferiori mundo pducendo. ¶ Scilicet. ii. solum i vna stella, scilicet in sole sit fons et origo
lucis totius mundi, et quod ab illo fonte omnes alie stelle illuminentur. Ita quod extincto sole
nichil lucis haberet vel imperfecte lucis esset. ¶ Hoc est quasi plurimorum opinio, quod manifestum e
maxime in luna, scilicet quod intrat umbra terre ex opposito solis fiunt pfectum sine lucis.
Et ideo veniunt pfectionem sine lucis. Unde ipsa luna est in totali eclipsi appare probabili-
quasi luce turbida et obscura. ¶ Nisi quod luce illa
deficiunt sibi corpus lune. Vel an insit sibi ex quadam secundaria refulgencia, solis vel ex luce
aliorum astrorum. Vel ut apparet se lucida ex hic quod corpus faciens umbra eclipticam non
est totum opacum, quia corpus faciens umbra illud z totum aggregatum ex terra et aqua p-
spicua existenti ei adiacente. ¶ Quod autem sit ut h. contendunt aurorulibus scire non pot
[illegible] ille celebris nonnet et anglicus in eius laude. Et Boherius Qui dedit phebo radios
et cornua lune. ¶ Ad declaracionem quod huius laudis deigna et posita auth laudare deum
omni stelle et lune. Hic queri et quo dedit cornua lune. Sunt quod fuit p illuminacionem
eius a sole. Aut quare voluit deus potius se hunc illuminari quam continue plene et rotunde
aut illuminari alie stelle et illuminari pterieant. ¶ Ad primam questionem videtur pspe-
spicit illuminari alie stelle, et illuminari potius. ¶ Ad primam questionem videtur pspectiui
videlicet quod semper vna medietas lune, et amplius quam respicit solem illuminatur ab eo. Et quando
luna e sub sole, tunc medietas illuminata est totaliter aversa ab aspectibus nostris. Et sicut
quod luna magis et magis recedit a sole, plus et plus illius medietatis illuminate vertitur
ad nos. Ita quod in oppositione tota pars lune illuminata vertitur versus terram versus centrum
ad nos. ¶ Hic pro huius declaracione e aduertendum, quod triplex e opinio de modo
i quo nos sentimus illuminacionis lune a sole. Prima [illegible] opinio imaginatur, ut tangit b[illegible], quod sicut solum
vna medietas corporis lune deducit sibi imperfectum lucis, et plenitudo per ra-
diacionem solaris claritatis. Et ipsum corpus lune mouetur sic quod semper illa medietas sit
versa ad solem. ¶ Hanc opinionem primo esse videtur, quod illa macula apparet eiusdem
figure et situs. ¶ Secundo quod pars lune que in eclipsi vertitur ad nos, apparet lucida et
tunc quando luna est semiplena pars residua non apparet sic lucida [illegible]
Secunda opinio dicit, quod luna illuminatur a sole p solam reflexionem lucis solaris, quam recipiat
in eius pfundo sicut fit in reflexione radiorum solarium in speculo rotundo calibeo.
Sed contra istam opinionem est primo quod tunc claritas que apparet i luna non esset alia pfectione
sed in ipso sole, 2o quia illa macula que apparet i parte illuminata lune, esset realiter i sole
non in luna. Sicut macula imaginis apparentes i speculo non e in ipso sed i obiecto.
¶ 3o contra hanc opinionem est quod pars lune illuminata est vltra minor medietate lune, quia
impossibile est a medietate speculi sperici fieri reflexionem ad aliquem punctum extra speculum.
Tercio si luna esset sicut speculare superficie, nichil prohiberet quin in parte eius non illumina-
ta vereret nobis apparere tamquam i speculo aliquod simulacrum aliorum, sicut aqua stellarum
fixarum sive maiorum. ¶ Item 4o, quia ipse tunc claritas lune apparet ultra
remotior a nobis quam luna. Sicut imago apparens in speculo apparet remotior ab
oculo quam speculum per sectionem catheti cum qua ex ydolis apparere, ut in pspectiua ostenditur.
Et quinto forte ex principiis siue pspectiue deriuari posset quod per solam reflexionem ra-
diorum lune apparere non posset circulariter illuminari a sole. Hoc tamen dimitto expertis i
illa pulcra sciencia pspectiualis, cum e de hoc consideracio. ¶ Tercia opinio ponit
quod illuminacio lune fit incorporacione lucis solis i pfundo corporis lune. Ista opinio

Marginalia, left margin: pol et luna laudant deum; contra opinionem 1o; 2o; 3o; 4o; 5o; 3a opinio

Marginalia, right margin: ^ ps xxvi; psalmo 148; questio pulcra de luna; opinio ex; lune; pro magnitudine stellarum; Cathetus ut dicit esse linea perpendicularis procedens a re visa tangens speculum et penetrans [illegible] in [illegible] pspectiua [illegible]

macula lune

[illegible] dicere [illegible] sicut [illegible] solum una pars vel medietas lune sit illuminata seu superior
per lumen solis (quam aliam non possumus videre) [illegible] potuerunt. quod illa macula lune fuit
esset eiusdem figure et situs. Sed hec opinio [illegible] et [illegible] habet [illegible] corpus lune
non sit [illegible] [illegible] [illegible] solum una medietas [illegible] sibi lucem seu est
superior lune [illegible] est totum [illegible] et lux solis perfundit se in ipso usque ad
[illegible] ut appareat [illegible] lune [illegible] nulla [illegible] assignari possit [illegible] sol.
[illegible] corpus lune non illuminatur sicut unum [illegible] cristallum. Contra autem istorum opinionem
est [illegible] [illegible] forte aliqua alia [illegible] probabilior [illegible] quam pro se [illegible]
[illegible] ostendisse [illegible] esse quod dixit Galienus [illegible] de intellectu [illegible]
possit homo invenire [illegible] completam [illegible] [illegible] sole sint et [illegible] corpore [illegible]
solem sunt. Et hec de modo illuminationis lune a sole.

De aliis autem stellis an illuminentur a sole et quomodo, [illegible]. Omnia [illegible] ultimo
[illegible] a nobis [illegible]. An a sole illuminentur. [illegible] argumento a
simili de luna [illegible] [illegible] aliqua luce sibi determinet seu [illegible]
habeant. Videtur [illegible] ex diversitate apparentie claritatis stellarum. [illegible] una [illegible]
rubea [illegible] alba, illa lucida [illegible], [illegible] non potest [illegible] nisi [illegible] ad calo-
rem vel lucem. quam [illegible] stella sibi determinat [illegible] [illegible].
Item [illegible] quod alie
stelle habent [illegible] lumen a sole [illegible] [illegible] posset illud [illegible] venus quod [illegible]
[illegible] de [illegible] ex [illegible] [illegible] veritate quod [illegible] stella veneris splen-
didissima [illegible] et colorem et magnitudinem et figuram, [illegible] non possumus
[illegible] sol [illegible] super lunam et deinde mercurius et post venus. Et [illegible]
stellarum non sunt [illegible]. [illegible] posset quod [illegible] in nostra elongatione
a sole, ipse sol mercurius et venus sunt in una linea recta, et [illegible] magna [illegible]
venus eclypsim posset per umbram mercurii. Et [illegible] posset quod umbra [illegible]
[illegible] radius eclypsim [illegible]. Et umbra veneris [illegible] et martis [illegible]. Ista con-
[illegible] ad hec, ut non [illegible] [illegible] apparere [illegible] stellas [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] super talibus ad astronomos, [illegible] et [illegible]. Et [illegible]
[illegible] quod alie stelle illuminentur a sole. Adhuc est dubium an lumen solis
perfundit se in [illegible] [illegible] in luna [illegible] et [illegible]
[illegible] illuminentur a sole, quod [illegible] [illegible] distantia [illegible]
apparet [illegible] sicut in [illegible] stella esset [illegible] claritatis [illegible]
[illegible] esset a sole, quod est contra experientiam. Item si luna esset supra solem, illumina-
[illegible] non esset [illegible] [illegible] alie stelle que longe supra
solem sunt. Hinc [illegible] [illegible] in introitu [illegible]
[illegible] stelle [illegible] se illuminent vel semper radiis suis se attingunt et hec [illegible] illos

[illegible] [illegible] appellatos qui
coniunctionalis et
oppositionalis
sextilis quartus vel
trinus. Et videtur

Sed hic non est dubium de sole respectu aliarum stellarum.
Sed de aliis stellis hec dubium est. Et de multis [illegible]
[illegible] stella Saturni [illegible]
[illegible] usque ad terram [illegible] in terra [illegible]
valde parva, nullo radiante [illegible]
Et ego credo [illegible] apparet Saturni apparere [illegible] radii [illegible]
[illegible]. Nec forte in aspectu trino [illegible]. In sextili autem [illegible] exagoni
est equale [illegible] almagesti. [illegible] quod sufficiat radiare
usque ad terram [illegible] aliquid [illegible] in aspectu sextili.

non opinio astrologorum

Hec est vera astrologorum opinio [illegible] digna, dicentium quod due stelle [illegible]
[illegible] aliquem dictorum aspectuum, et radiationem stellarum [illegible] notabilem [illegible]
vant seu efficacius operantur respectu effectuum in inferioribus. Et non ita [illegible] duas
[illegible], ut possent [illegible] distare per [illegible] [illegible] vel [illegible] celi [illegible]
aliis partibus, non ita operantur. Nec ita [illegible] impediunt. Certe si vera
est illa positio [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] illuminatione et irradiatione
stellarum firmamenti [illegible].
[illegible] tali opinioni [illegible]
[illegible] non esset usque [illegible] credendum, [illegible] Henricus de Hassia in quodam

Henricus de Hassia

tractatu de effectibus [illegible] et ibi [illegible]. Et hec dicta sunt de [illegible]
[illegible] motu.

Veniendo quo ad 2am questionem qua querebatur quare magis deus voluit potius lunam sic suum crementum et decrementum continue illuminari. Respondetur quod hoc propter multa est. Primo ut firmamentum redderetur ex hoc singulari modo illuminatum pulchrius. Secundo ut opus dei appareret mirabilius, homines magis incitaret ad cognitionem et laudem creatoris ex operibus suis. Unde Eccli 43 altitudinis firmamentum pulchritudo eius est, species celi in visione glorie. Sol in aspectu annuncians exiens vas admirabile opus excelsi. In meridiano exurit terram. Et in conspectu ardoris eius quis poterit sustinere, fornacem custodiens in operibus ardoris. Et infra: et luna est ostensio temporis et signum evi, crescens mirabiliter, a luna signum diei festi, luminare quod minuitur in consummatione [illegible] ultra dici de luna creatoris. Tertio propter dispositionem maiorem partium mensis et diversitatem dierum in complexione et etiam qualitate. Nam ex illo cremento et decremento oritur. Inde [illegible] inferioribus [illegible] sapiens in eodem capitulo 43: mensis secundum nomen eius est crescens mirabiliter in consummatione. Quarto deus talem [illegible] sole ad lunam et alias stellas in illuminatione ut stelle apte essent ad figuram diversorum misteriorum, prout allegoria vel tropologia. Instituit etiam deus sic mundum [illegible] in suis partibus sic disposuit et [illegible] quod esset exemplar et figura mundi moralis. [illegible] mundi moralis modus naturalis in suis partibus et dispositionibus est textus diversorum misticorum [illegible]. Hec alias [illegible] volentes in explanando mistica [illegible] et [illegible] et dicit de statu et dispositione originali nature [illegible]. Ex hoc [illegible] textu ad [illegible] intelligi creatura vel [illegible] conditionis et dispositionis et [illegible] possunt [illegible] spiritualibus [illegible] adaptari. Et [illegible] non [illegible] inutile, si [illegible] dispositionis mundi naturalis et partium eius [illegible] aliquantulum innovari.

Quinto est quod [illegible] facit semper propter predictas causas dispositiones. Et apparet mortalibus illa obscuritas vel macula quasi ymago quedam conspicitur in parte lune illuminata. Et iterum illa via alba fulgens per firmamentum, quam greci galaxia vocant, [illegible] mortalibus apparet illa [illegible] stellarum conglomeratio et [illegible] [illegible]. Et ita [illegible] et [illegible] apparentibus quibus deus disposuit [illegible] et [illegible] ad [illegible], et [illegible] [illegible] in [illegible] et [illegible] [illegible] intelligent [illegible] glorificarent, et super omnia magnificarent, propter quod dicit Ysaias 40 capitulo: Tollite, levate in celum oculos vestros et videte quis ista creavit, qui educit in numero militiam eorum [illegible] et [illegible] [illegible]. Sed iste [illegible] de mirabili aspectu in sublimi [illegible] est nos ad celestia [illegible] et [illegible] [illegible] debeat, et propter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Si queratur hic quid et unde apparuit in luna illa obscuritas et quid sit illa galaxia. Credo videtur 2a opinio de illuminatione lune supra recitata, quod illa macula non est aliud quam [illegible] irregularis superficiei [illegible] in corpore lune [illegible] in speculo. Alie vero due opiniones [illegible] dicunt quod contingit propter difformitatem [illegible] lune in raritate et densitate, seu in dyaphanitate et opacitate, propter quod non omnes eius partes [illegible] recipiunt lumen et [illegible]. De galaxia erant [illegible] diversi philosophi super primum librum metheororum. Ubi opinio magni Alberti tenetur dicentis quod est de natura celi, et [illegible] quod celum in illo [illegible] [illegible] partibus [illegible] lumen solis et stellarum recipiunt vel reflectunt. Sequitur ergo

Ut luceant super terram. Ad finem alios in expositione [illegible] dictos. Ut luceant [illegible] diffundendo influentiam lucis celestem omnibus [illegible], et cum illa diffundendo alias influentias per [illegible], [illegible] [illegible] [illegible].

scilicet influentiam calefactivam, frigefactivam, humectativam et exsiccativam — [illegible] [illegible] influentias [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] naturali dispositione mundi inferioris et eius statu [illegible] [illegible] [illegible] in ipso [illegible]. Verum est quod hec quibusdam [illegible] non sufficit [illegible] [illegible] [illegible] speciales aptitudines [illegible] influentias [illegible] [illegible] temporibus et locis [illegible] herbis et animalibus [illegible] [illegible].

Iuxta illud [illegible] [illegible] Empedoclis dicentis, ut [illegible] [illegible] 2o de anima, [illegible] ad presens voluntas augetur in hominibus. Talis enim [illegible] in terrenis hominibus [illegible] [illegible] in die pater [illegible] [illegible]. [illegible] tales [illegible] [illegible] influentias — inspirativas, inclinativas, [illegible], [illegible] passiones, [illegible] cognitionis

Prima questio. De macula in luna.

[illegible] [illegible] mysticorum

Galaxia

Macula in luna quid sit

Galaxia

astrorum nimis. Sicut usque ad hec ipsa et quid et qualiter homo cogitavit vel sompniavit in figura celi quam intellexisse logice contendit. Et quia ista sunt contra veritatem religionis fidei, ideo nemo christianus ignorat. Quod est aliud tales influencias astrorum attribuere quam omnes actiones hominum quas christiana religio attribuit demonibus et fomiti originalis peccati attribuere influencijs astralibus excitantibus per diversas complexiones diversorum hominum talibus et tales passiones producentibus prout naturaliter. Et ita verum est quod deus dedit talibus influencijs et potestates astris dando super singulos mortales homines, dedisset magnam occasionem errandi ipsis ab hijs que eis credenda sunt secundum veram fidem et christianam religionem.

Questio. Decisio istius questionis. Unde proveniunt inordinate stimulationes hominum et varietates malarum affectionum. Et videtur breviter quod ex iiij^or^ radicibus. Prima est fomes quod in pena peccati originalis nobis omnibus connascitur. Secunda est inordinata complexio generata ex inordinata et intemperata vita parentum, ex qua sepe in pluribus veniunt et sequuntur viciosa inclinaciones, que non magis in illegittime conceptis se produnt. Tercia radix est mala pravorum educacio, et ipsis per educacionem inordinatam regnat, quia voluntarie per se ipsum male vivunt. Quarta radix est maligno spiritu temptacio, et in quantum dicimus virtutem multarum viciorum nostrorum suggestio.

Iste sunt radices viciorum. Iste sunt cause et occasiones principales omnis inordinate concupiscencie in nobis. Et non ille bone stelle dei et planetarum cursus a deo deo optime institutus, non ad iniuriam et vanum hominum, sed in signum certis temporibus ut dicit. Gentiles itaque ignorantes dictas radices precipue et inclinaciones in nobis ad vicia et ad inordinatas concupiscencias, ideo credebant celum precipue fabricare per quandam naturalem impressionem viciosas inclinaciones. Et ideo credebant celum figura horum nativitatis disponere et indicare illos futuros esse vel natos in moribus et in omnibus bene et male futuris eventibus. Nolo tamen penitus negare quin ex astris quemadmodum quedam sunt calefactiva et colere inductiva et quedam frigefactiva et non dicte radices per accidens vel remoti. Sed audent nego astra hic influxus mediantes in spiritum humanum intellectualem vel spiritualem. Nego etiam textum fabulas astrologorum, quod ex solis astris possit attenta dicta radicibus indicium posset: quod hic erit castus, hic incestus, hic fur, hic latro, hic suspendetur, ille decollabitur. Et ita de multis similibus, de quibus quidam nimis leviter et temere presumunt pronosticare, presertim quantitate et magna discrecione et cautela, probata doctrina, peritia auctorum in talibus indicijs, sed preter … adhibenda. Et illa sunt que desiderat illud medium artis consecratione, quod ex stellarum observacione certa est ad hoc penitus investigari. Sequitur

Fecit ergo deus duo luminaria magna: luminare maius ut preesset diei, et luminare minus ut preesset nocti.

Ista est 2^a^ pars istius passus, continet 7^a^ dieta. Dicturus passu ultra ea quod adduxi in prima exposicione, non intendo pronunc aliquid dicere, vel expediam me breviter de ista exposicione et difficilibus prout geris. Stellas. Sed volo ad hoc addere dicere verbum ysidori 3 ethimologiarum: Stelle dicte sunt a stando, quia fixe stant semper in celo, nec cadunt, sed cum celo fixe feruntur. Ille autem que sepe videntur e celo quasi stellas labi, non sunt vere stelle, sed igniculi quidam ab ethere lapsi. De talibus agit p^o^ methe 2°.

Et vocantur sidera volancia. Que non sunt aliud quam quedam inflammaciones exhalacionum que eiusdem in quam infima regione incendunt seu igniuntur, et hinc inde alligneae, et particulariter interius per velocitatem lacionis seu motus. Et videntur tales flamme moveri et cadere inquantum flamma discurrit successive de una extremitate materie inflammabilis ad aliud. Sicut videmus flammam discurrere successive in candela cum extremo inflammato. Iste stelle quod in regione aeris vel ignis fieri perhibentur sunt in duplici differencia. Quia quedam sunt volatiles velocitate per aerem discurrentes, de quibus ut dictum est. Quedam sunt fixe magis et apparent velut stelle similes. Et vocantur stelle comate. Sunt vere stelle firmamenti sunt in duplici differencia, quia quedam fixe, quedam erratice. Et utreque sunt de quibus dicitur in textu: Fecit deus duo luminaria magna, scilicet solem et lunam. Et vere phebum et phebem et stellas, scilicet septem erraticas et alias nobis immobiles, que dicuntur fixe. Et dicuntur fixe in eodem orbe, scilicet in plano celo stellato porte credunt. Dicuntur autem fixe, non quod immobiles sunt, sed … que vix invicem motum carent. Dicunt vero quidam et ysidorus usque supra: planete magis sunt stelle que non sunt fixe in celo ut relique, sed in aere feruntur, forte textum est in ethere feruntur.

Inordinata stimulatio ex rov oritur

1

2

3

4

ysidor(us)

Stelle cadentes

Dicte aut(em) sunt planete .i. se(cundum) q(uod) audistis a planos .i. ab errore et h(ec) s(unt) sepcem(?) inter de-
in austro p(er)trahunt in septentrione, p(ro)pt(er) q(uod) eor(um) motus non magnus est in modo fiunt v(el)
Quorum nomina greca sunt. | adulacioni quam sibi in amore p(ro)stitissent sydera ostende-

Phethon	.i. Jovis
Phenon	Saturni
Paphinon	Martis
Phosphora	Veneris stella
Hesperus	Mercurii pa-
Stilbon	erraverunt
hos romani	decepti aut(em)
numinibus	et decipere
deorum suorum	volentes i. cor

bant in celo. Dicebat q(uod) Jovis esset illud sydus et .i(llud) Mercurii. Et ita decepti s(unt) inde opinio venit.
Patet hec ex dictis clare p(ro)pter [illegible] p(ro)p(ter) quod distinguntur planete ab aliis stellis q(uia) non sunt planete. Prima ex duobus. Primo quia planete p(er) diligentem obs(er)vacionem inventi sunt habere varios motus p(re)ter motum diurnum, elongando et appropinquando, retro in vicem et retrogradando stellare aliarum semper re(tinendo) in eisdem distanciis, ret(ro) s(unt) [illegible] et fixe dicuntur.
Secundo quia ut dicitur stelle fixe p(ro)pter earum remociorem a nobis scintillare videntur et tremere, planete aut(em) quia sunt p(ro)pinquiores non scintillant.
Aliqui aut(em) p(er)spectivi dicebant causam scintillacionis esse extremam v(ir)tutem angulorum reflexionis radiorum solarium a corporibus stellarum et hec p(ro)pter eorum motum solidum. Sed non valet h(ec) r(aci)o q(uia) cum non sit (?) a forciori planete appareret scintillare. Nec puto q(uod) p(ri)ma racio valet cum stella saturni sit immediate sub stellis fixis salte(m) ipse deberet quandoque scintillare tam(en) remociorum v(er)o [illegible] ab oculo nostro cum (?) differentia magna appareret scintillare.
Tremesce(n)s due candele videntur a remotis illarum lux apparet scintillare et tremere quod flamma in se movetur et non aliter cum flamma quiescit. sol s(imi)l(ite)r non variat(ur). [illegible] Ex quo vi-
similiter est intellig(e)n(dum) q(uo)d duplex virtus apparet in fixis stellis et errantibus sciunt aliquorum
singularem divine dispositionis modum mortalibus ignotum, quo stelle illuminant et vadunt
in firmamento celi sic disposite. Magnum autem artificium opus est celi et quod non leviter
estimanda sunt, q(uia) apparet in eo. Nec stellis talem racio est perlata.

Hec quippe verba constet evidenter quod sunt solum stelle errantes. Rudeo(?) brevis quod non ... deberet nemo eum dixisse ille qui stellas enumeravit. Et qui eorum multitudinem invenit
Scientia et stella mercurii raro egreditur ita remote a sole quod videri possit. Ita forte(?) sunt ad hoc alique stelle errantes q(ue) semper sub radiis solaribus nobis invisibiles sunt.
Item credunt licet quod multe de aliis stellis preter dictas, varia habeant situm et distancias ab aliis fixis. Et magni aliquos astrologos hoc percepisse. Quod et semper q(ua)les stelle et quantum motum habent. Tu illud solum pertinet ad eum (?) qui forte nullus homo invenit unquam. Et hoc est quod dicit ille Albategni ad hoc aliquos vel aliquos motus in astris et orbibus esse possibile qui nullus hominum expertus est vel experietur. Et hoc de stellis vagis breviter pro errantibus q(ui) non debetur esse in modo celesti.

Hic querere(?) aut(em) debent occasio aliqua interrogandi de stella .i. q(ue) apparuit multis regibus tempore nativitatis (Christi). Querens sit etiam de stellis que sunt vage vel et ex ordinem que sic apparuerit quas plures cometas stellas vocant. Utrum a p(ri)ncipio cum aliis stellis fuerint formate vel de novo sunt que fiunt. In hac materia solent recitari .4. opiniones. Quarum p(re)ter 2a affirmare videntur ad hoc dubium. Prima opinio dicit quod cometa est quedam de errantibus stellis .i. una de planetis non apparentibus. Quandoque incipiat apparere. p(ro)pter quem non apparuit et occultum p(ro)pter quem apparuit. Et haberet p(ro)cessionem a radiis solaribus sicut alii q(ui) quandoque modo nobis occulte(?) Secundum istam opinionem p(ro)ut plures tales planetas sive stellas vagas preter planetas septem erraticas. Preterea q(uod) quandoque nobis apparuerunt plures stelle comete simul i(n) ce(lo).
Secunda opinio dicit quod corpus cometae est de veris stellis et cauda sive coma est de natura elementari. Et ideo dicit quod credit bene quod quedam vera de veris stellis coma sive cauda assumpsit remanente cauda disparere, ut in methaura.
Tercia opinio dicit quod stella cometa appareat ex refractione radiorum solis et stellarum ab aliquo humore elevato pervenit et p(ro)ximo.
Quarta opinio est Avicenne(?) dicentis quod sicut in superiori materia fiunt lapides in terrenis lucentes per combustionem sicut etiam inflammacionem p(ro)p(ter) suam naturam p(er) philosophos per astra formari aliquid mixtum lucidum ex materia subtili et levi in regione superiori aeris et illud est cometa.
Quinta opinio quod sicut stelle que apparet subtilitate vincte solis et fumos et exalaciones [illegible] vel aer in spera sunt vincte alique congelate quod sit ingrossati et ingrossati lucet. Et hoc esset cometa, generatur quidem ex vincte .i. velocius ille igneus subtilis grossius tenet.
Sexta opinio est Aristotelis dicentis quod cometa est exalacio calida et sicca ex corporibus terrestribus

Questio

Mercurius raro videtur

Questio de Cometa

Prima opinio

2a opinio

3a opinio

4a opinio

5ta opinio

6a opinio

clerarum et ille saepius inflammatum. Haec opinio inter ceteras videtur magis consona veritati et huius quod apparet ut hic videri potest in methe[ora].

a opinio — Septima opinio et ultima dicitur esse Johannis Damasceni dicentis quod ille stelle comate que quandoque apparent fiunt a deo miraculose in celo in maxime aereo ad significandum mortes principum. Ut illi se concedentes Et ... postea expleto ministerio a deo miraculose destruuntur. Et quibus ista opinio videatur minus probabilis quantum ad stellas, per quarum cursum apparentiam quod cometis vere sunt ... Sed quod minus probabilis, quod non videtur ponderandum. Ubi omnia apparentia per sublevationem per causas naturales sunt et quantum ad modum generationis sine stratibus, que ponit Damascenus in hoc opere magis convenire videtur ... stelle, quae ... magis apparuit ... naturaliter ... Et dicit neque ... ad modum ... superficialis. Et non quantum ad modum ... quia stelle comate nullo genere quod secundum philosophos et astrologos significant mortem ... Hec significant generationes et discordias horum. Illa autem erat stella pacis et vigilancie celestis et terrestris. Ille si comete sunt ventose in motionis. Ista significabat ... planetis ... Et ergo non fuit aliqua [illegible] aliqua sydera virtute naturaliter sustentata sed et clare deduci potest et situ et singulari ipsius lationis et serenitate disparitionis et apparitionis ... Et hec sunt dicta de stellis vagis et visis apparentibus sive in celo aereo sive ethereo. Sunt dicta a proposito ... in suis formis ... Et sequitur.

Et posuit eas in firmamento celi. Certum est passim alias questionem fuit et non visum in prima expositione quid et quo ordine deus a primo posuit stellas in illo celo stellato quod octava spera dicitur. Et fuit questio utrum posuit eas ibi sub aliquibus formis

Questio — vel ymaginibus animalium et specierum aliarum rerum inferiorum. Et videtur quod sic, quia ... in quibus et ... sunt certe et fixe, quarum individua fiunt et resolvuntur. Et propterea videtur quod cuilibet tali speciei correspondeat aliquis vultus in celo fixo a quo dependeat et conservetur, et cuius individua formentur et volvuntur. Et ... vide de quatuor elementis ... de generatione ... formatur et ... in ... expositione corporibus celestibus quod ... ista inferiora ... formis sive declarant ad formas suas ... Et ideo ad hoc est probatio quia ... celi loquens de vultibus ... sunt subiecti sunt vultibus celestibus etc. Ista ... aspicit celo ... clare stellarum apparet ibi notabilis varie et distincte stellarum congeries et conglomerationes, ita ut a vulgo variis nominibus consueverunt appellari sub similitudine animarum ... ita ad idem arguitur quod arcturus secundum astrologos et ymaginem urse circa polum articum situata ... stelle notabiliores que circum fere ... tenuit. Item stelle que vocantur hyades in quadam ymagine ponuntur. Item et pliades in ymagine quadam sunt secundum astrologos. Item et orion est ymago viri armati tridentem tenentis ... qui et audax dicitur ...

Orion i. audax vir armatus — ... ex tabula stellarum fixarum que ponitur in ... dictione sive dyctione almagesti. Illa ymago complectitur plures stellas sed ... et situatur in parte septentrionali celi ... vestigia ... ut dicit ysidorus libro 3o dictus ... et ... aquis et tempestatibus turbatur terra et pelagus. Item ... hyemis orientalis ... hoc ad propositum ex quo fit scriptura de arcturo, de hyadibus, de Orione et pliadibus fiat expressa mentio tanquam de hiis rebus quas deus constituit et disposuit. Unde patet quod deus ab initio posuit stellas in celo sub formis quibusdam et ymaginibus. Unde deus dixit ad Job 38 capitulo: Numquid coniungere valebis micantes stellas pliades aut gyrum arcturi poteris dissolvere? Numquid nosti ordinem celi et pones rationem eius in terra? Et ipse Job dixit de deo capitulo 9 quod celum extendit solus qui fecit arcturum et orionem et hyades et interiora austri, qui facit magna et incomprehensibilia. Et item Amos 5: Qui fecit arcturum et orionem, in ... et ipse deus qui fecit arcturum et orionem. Si ergo talis hoc potest ex prima scriptura quod deus ex stellis constituit dictas ymagines ... fit mentio ... astrologi inter alias ymagines celestes ... coniectura ... generationes et conglomerationes stellarum fixarum ut ex ... dictione almagesti. Et sic ... ita ... et huius ... quod a primo posuit stellas in firmamento celi sub ... illarum 48 ymaginum et ... alias sunt latentes ymagines quas astrologi propter ... potuerunt ... et multas stellas nobiles ... et divisit in 6 ... in

In magnitudines stellarum — magnitudines. Ita quod clarissime earum sunt ut ... prime magnitudinis et consequenter clariores sunt magnitudinis, et ita deinceps. Et quod stellarum cuius magnitudinis continerent quelibet 48 ymaginum patet ... ptholomeus ubi supra. Preter istas 48 ymagines octave spere, quarum 12 sunt in zodiaco, 36 extra zodiacum, sunt reliqua ymaginibus.

rancte et vale tubat vlt sor z ymago draconis inter ipsam speram flexuosissime sita qui polum articum [illegible] in qua ymagine iuxta ptholomeum sunt 32 stelle. Ceterum circa illum draconem circumstantes sunt due ymagines virorum s. maioris et minoris. Item iuxta illa ... ymago est ymago hominis inflamati ut flammis cincti. Ibi est ymago viri deferentis caput algol. caput dyaboli. Rursus ibi est ymago [illegible] leonis serpentis. Ibi sunt ymagines duorum volucrum. Ibi sunt eciam ymagines sperarum et scorpionum. Insuper ibi sunt ymagines monstrosorum z bicorporum ut ymago centhauri cuius anterior pars est hominis et posterior equi. Est similis dispositionis ymago sagittarii. Ymago vero capricorni ex cauda speri et exteriori parte hyrci constat. ita de aliis huiusmodi formis monstruosis.

Ibi sunt ymagines ceti.
Ibi est ymago lupi. Ymago leporis.
Ymago corvi.
Ymago pegasi equi alati.
Ymago delphini cancri ceti.
Ymago ydre que serpentis.

Mirum est quod vere de istis monstruosis celum exprimitur. Jdem ptholomeus. In pecto videretur ipsius omnia mirarentur. Consyderare ergo quod si quis ludus Ihesu sit. Circa eius media bestie in celo. Circa celum ethnicis monstruosis depingitur. Ymagines ex hiis celum quasi ornatur, et non potest demonstrare. Deus non ... ipsi sunt celestes et omnes omnium creature aut ornatus est iste. Porro propter idolatriam ... sunt potius ymagines iste quas dicit forte dyabolus ... apparere consuevit dyabolus in istis et similibus. Certe in falsis callide cogitavit hic ille spiritus antiquus et draco tortuosus qui illam ymaginem suam ... spera in qua genus humanum deiecit tamen multiplicatis inter stellas collocavit adorandam hominibus suggessit.

infra est ... pars

serenum celi plerosque et non invenies ibi ymaginem columbe sed corvi. Certe tota ... Cum tamen habitu viri religiosissimi ymaginem ... dyaboli deferentis caput dyaboli. Nonne est optimus rex creator sub celo vnde quamplures spectabilem et conspicabilem suam ymaginem in celo? Ubi ergo sunt ymagines liberorum et arborum? Ubi est ymago vitis? Ubi ymago arboris pomiferi? Ubi sunt ymagines tritici et siliginis? ac ceterarum specierum humano usui proprie necessariarum. nimirum optimus ac sapientissimus deus magis sollicitus fuit de variis et speciebus et de ... ferocitate. quam nemini sunt species ... habundancia ... ex statu ymaginum magis apportunum esse hominibus. Forte dicis ibi esse sunt ymagines arietis ... gallinae ... bestiarum ymagines ibi essent ... ex corpore ... in celo ymagines bestiarum ferocium et uti quod ille olim princeps huius mundi qui ... ydolorum monstruosis ymaginibus replevit. Sic hoc explendit. Et sed hinc vanitates demone suggerente ... ut tangit b. augustinus li. 6 de civitate dei et lactancius gloriam quod deus ... mortalibus religiose contemplacionis ... ut illud apud ... divinacionis. Propter quod ... ysidorus ... li. 3 ethimologiarum fuit species superstitiose dictarum ymaginum ... quibus modis superstitionis vana ab hominibus inventi sunt ... sydera quibus deus in mundi principio condidit, ac certo motu distinguere tempora ordinavit. Hoc igitur signorum observaciones ut artes vel superstitionis se ipsos se ad cognitionem siderum ... sine dubio ... sunt. Et sic ignorancia ... stellarum ... pollere ... dum ... posse conantur. Cuius non solum ... religionis auctores sed et gentilium plato ... aliique ... pocius ... concordi sententia damnaverunt dicens ... confusionem rerum potius de tali persuasione generari, quam si perfere hinc feliciter iste ... ysidori ... li. 3 ethimologiarum. Ex quo dicto ysidori ... hec ... quod multa superstitiosa adiuncta sunt ... et in prologo ... ad ... quod et periti ... indicavit superstitiosos. etc.

infra est ... pars

charhesi

Nota ... prius ... et a signis celi nolite metuere, quia timent gentes, quia leges populorum vane sunt. etc.

Ecce tota
Non ymaginem agni sed hirci
Non crucifixi
Non inveniet
ibi ymaginem ...
Sed ...
Non ymaginem

polipus pellendos vt in 7 li. de methe... Et iste qui ... futurorum non predicet ... inhibens ... confessio et vana sollicitudo et mysterio hominum oritur ex incertitudine indicorum talium non declaro causa brevitatis. Tertio hec que reales et perfecti phi(losophi) per-
diligentes rei consideraciones ex suis principiis ostendere possunt negocium hoc esse superstitiosum
Unde de planetis et aliis ... subdit ibi Isidorus Et quamvis ipsi non fuerit celestis sapie(n)-
tie ... testimonio eorum eventus multo prevaluerunt. Et quamvis reputent non esse
dignum quod theologus cum questionibus sit ... opinionibus et deliracionibus hominum vanitatibus studiose
disputet dicente Isidoro libro ... ita a patribus ignorari ut nec scripta esse videantur
Quia huiusmodi plerumque potius deridenda sunt et derisa contemnenda que studiose et a radice
reprobanda. Tamen quia et 2o articulo primo patet quod ... et oportunum est ex-
tirpare opiniones fundicus tangere et radicem falsitatis earum destruere et demonstrare. Et
hoc per ... Primo per ... et ... aliquorum ... talibus quorum vacuve
... quos facilius alii sequerentur. Secundo ne inexpertis ... curiositate et
mirabilitate delectati incidant in noxias vanitates. Tertio per indurata quorum affecto-
et ... aliquorum in talibus vanitatibus ... cordibus talia vix evelli possunt
Idcirco celebre ... tangere aliquas origines huius negocii ymaginum celi. Itaque hic
negotium fundamento esse videtur omnibus que circa celum est superstitiosum. Cum quando superstitioni
... ponit ... in opere ... demum ... Et quare fuit et est tantum multe
... ...terii theologi ... hic ex habitu phico et theolo... ... illud pulchre
opus ... observacionum ... ad ... hominum ... et
... horologium ... vanitatis. ... dicitur ... observ-
ationes vanitates superstitionis. Tertia ob alia ... negocium ... et ut appareat
si forte aliquo racionabili modo et non superstitiose tales ymagines attribute fuerunt
stellis. Cum non sunt ... excessive et indiscrete reprobande superstitiones et ledant
vel destruant bene et legaliter ... opiniones et tradiciones

Questio v b ysid... dixit neg...

Utrum ergo appareat an sententia ... dixit negocium ymaginum celi superstitiosum esse
considerandum est. Unde ad dicendum hic ... moveri potest. Et dico quod
movebatur ... Cum in libris astrologorum et quorundam poetarum et ydolatrarum inveniuntur
... dictam ymaginum in celo vanam esse et superstitiosam. Unde de ... illis
ymaginibus zodiaci magis ... ut dicit libro 3o ethimologiarum ... ab ipsis gen-
tilibus signa ... et ... de stellis formantur ut aries thaurus
libra et huiusmodi alia. Hi igitur sidera ... superstitiosa vanitate perditi fingerunt
ex causis quibusdam ... et ymaginibus et nota eis conformantes. Itaque arietem
primum signum ... Jovi ut libre media mundi linea tradunt. Et hoc propter amorem Jovem
ita vocatum quia in eius capite ... arietis cornua finxerunt et depingunt.
Quod signum ... ideo inter signa primum constituunt quia in marcio mense qui est ...
... in eo signo cursum agere dicunt. Hunc et thaurum inter sidera collocant
in honore Jovis. Eo quod in bovem sit fabulose conversus ... et europam ...
Castorem et pollucem post mortem inter ... sidera constituerunt quod signum geminum dicunt
Leonem in grecia ... hercules occidit et ... sua honore inter sidera constituunt
Capricornum vero ... ideo inter sidera ... capream ... Jovis nutricem
Et sic de aliis ... libro ymaginum. dicit ... de ymaginibus
celi. Et hic de modo ... ymaginum ... inter astra ... honoris ... de...
... honorificant ... propter aliquam insignia ferunt ...
... in ... ferrent. Et iste modus ... et ...
... Secundus modus ... dicitur ... ymaginum inter stellas esse potest
ad experiendum ... statum solis et ... que pluvia accidunt ... sol est
in illa et in ... parte zodiaci. Et iste modus non est superstitiosus nisi ad plus trahatur
... debent. ... de isto modo Cum ... zodiaci ... po-
... ad illud signum ... sol ... retrogradiens ... cancri
... et ... dies facit ... ad ... dirigit. Hic aut
... celi ... ille ... fuit ...
est ... duplex in ... aliquid ... superstitiosum est ... tale. ...
... zodiaci virgine ... potuerunt. Et eo quod in illis diebus quibus per
... sol ... ardore ... pars ... vocari ...
libra ... sole ... in ... equalitatem diei et noctis ... solemus ...
zodiaci ... et pisces ... tempore sole ...

Aries

Thaurus
Gemini
Leo
Capricornus
Scorpius
Sagittarius vt i...
Cancer
Virgo
Libra
Aquarius
Pisces

plurie fiunt. Et 2m hunc modum in aliis. Verbi gratia quedam modum sunt pars summa [illegible]
signorum [illegible] attribuit frigida et sicca alias illa pars que [illegible] debet dici
calida et sicca quia sole ibi existente [illegible] plurie et tales [illegible]. Item respectu hiemalis
[illegible] polorum [illegible] ab alia parte [illegible] signum in hunc modum [illegible] alius
et aliis complexionis [illegible] illius regionis. Et ergo realiter et physice procedendo summa
[illegible] signorum [illegible] partem zodiaci signum [illegible] a stellis fixis que sunt in [illegible]
[illegible] ex utraque parte [illegible] australi et aquilonari. Et hoc dictum de [illegible] ymaginibus que in zodiaco sunt.

¶ De aliis autem variis ymaginibus extra zodiacum de quibus in alia [illegible] et [illegible] Ysidorus
[illegible] libro [illegible]. Et [illegible] de memoria gentilium qui non solum [illegible] et arietem hircos hiran
[illegible] et cignum [illegible] Jovis fabulas inter celi astra eiusdem memorie causa collocaverunt.
Perseum quoque et uxorem eius Andromedam [illegible] qui sunt mortui in celo receptos esse crediderunt.
Ita ut ymaginibus eorum ad placitum stellis talibus designaverunt, eorum quoque appellare nominibus
non erubescerent. ¶ Auriga et Erictonium inter celi astra collocaverunt. [illegible] eo quod viderent
ipsum primum quadrigas iunxisse [illegible] in hoc ingenium ipsius [illegible] sidera
posuerunt. ¶ Sic Calisto Licaonis regis filia, dum a Jove compressa et fabulose a Junone
in [illegible] fugeret [illegible] que Arctos nominatur [illegible] ipsius a Jove
cum filio in stellas [illegible] filium [illegible] Arthofilax
appellavit. ¶ Sic quoque lyra in celum [illegible] collocata est. ¶ Sic Centaurus Chiron
ex eo quod nutriverit Esculapium et Achillem inter astra [illegible]. Et 2m hunc modum
de aliis fabule et [illegible] leguntur [illegible]. ¶ Unde [illegible] parisi-
[illegible] sophia [illegible] homines in hac vita [illegible] et [illegible] post mor-
tem ascendere ad superos in quamdam sideris mansionem et in stellas comparari, malos de-
scendere ad inferos. ¶ [illegible] celum clare stellarum inspexerunt, [illegible]
in mansione [illegible] stella [illegible] Hector. Ubi [illegible] tales vel tales. ¶ Quod
a poetis [illegible] fuerunt stelle [illegible] ymaginibus in adulacionem [illegible]
famosorum et deorum suorum. ¶ Tercia causa [illegible] originalis [illegible] talium
ymaginum inter astra esse potuit quedam [illegible] positionis stellarum in certis aggregacionibus
quemadmodum adhuc rustici vocare solent hanc aggregacionem stellarum [illegible] gallinam
cum pullis. Et illa [illegible]. ¶ Et forte quod ex hac causa successive inoleverit post
hec opinio vanitatis de dictis ymaginibus celi. ¶ Quarta causa istius superstitionis
potuit esse ille [illegible] summa cura est [illegible] Aug[ustinus] [illegible] noxie opiniones indu-
cere [illegible] de astralibus [illegible] per quod [illegible] talem [illegible] celo
[illegible] potuit. ¶ Et non solum hoc sed [illegible] tales astrorum [illegible]
[illegible] talium effectum fictorum. ¶ Et [illegible] opinio vanitatis [illegible]
fuit [illegible] ad nos perducta. ¶ Et revera [illegible] calidissime di-
[illegible] ille [illegible] in illo [illegible] celo, et ope [illegible] observarent [illegible]
[illegible] apparere et [illegible]. [illegible] effectus [illegible] casuales contingere nonnumquam potuit [illegible]
[illegible] ex parte [illegible] vestigia ubi [illegible]. ¶ Et ergo [illegible]
et astrorum [illegible] [illegible] ex parte [illegible] colorate [illegible]
[illegible] ymaginibus quod [illegible] ad astra [illegible] in eis [illegible]. ¶ [illegible] in [illegible]
[illegible] celestium habitudinumque observacionum [illegible] nichil certi predicere
possunt. ¶ Et quod [illegible] hominis salutis [illegible] callidus [illegible] suggessit post
tempus quibusdam [illegible] hominibus in perdicionem [illegible] artes
[illegible] ut Geomantia, Nigromantia et ceteras [illegible] artes superstitiosas
[illegible] ad [illegible] ad vires [illegible]
[illegible] illa [illegible] ex astris. ¶ Quid mirum si [illegible] studiosi fuerint [illegible]
ut omnes doctores tradunt quod ex astris [illegible] callide [illegible]
[illegible]. ¶ [illegible] quod talis plus aliis artibus colorari potuit. ¶ [illegible] ex parte
[illegible] quod astra [illegible] agunt in ista inferiora [illegible] pericolosum iudico [illegible]
hominis de illa arte [illegible] iudiciorum se intromittere [illegible]
[illegible] astra [illegible] ut [illegible] ex astris [illegible].

¶ Quarto modo et coloratior [illegible] talium ymaginum inter sidera esse quod poterit
vel antiqui [illegible] considerantes certas stellarum aggregaciones [illegible] effectum

Auriga Erictonius

3us modus

4us modus

[illegible]

ad [illegible]

5us modus

quod tales stellarum conglomeratio et tales non apparerent. Et hic exprimunt poetice more per varias ymaginationes figuras ideo hinc et illis stellarum cumulis attribuunt rectam veri congeriei stellarum Orionis ... [illegible] ... Sed variant cum isto modo videlicet non potest licet non est capax demonstrari potest. Quia capitulo sexto [illegible] stellarum que nobis dicitur et que Arcturus. Et arguere se habet improprie licet quod huiusmodi cumuli stellarum nature et proprietatis [illegible] per ipsorum [illegible]. Sed nota est quod quamvis natura date stelle fixe experiri non potest nisi ex aliquo effectu alicuius planete existentis in eodem gradu zodiaci cum ea. Sed hic nullo fieri potest stellaris quia quilibet semicirculus transiens inter polos zodiaci per gradum stelle comprehendit plures stellas fixas de quarum nulla sciri potest quod ipsarum fuit datus effectus. Si dicatur quod natura stelle sciri potest per aliquem aliorum aspectuum alicuius planete ad ipsam ex zodiaco ut infra exemplum. Contra hoc arguitur eque evidenter. Quia quilibet planete existens in dato puncto zodiaci apparet [illegible] aspectu sextili versus circulum plenum stellis fixis. Et similiter aspectu quarto et sic de aliis. Et non potest sciri cui illarum stellarum ille effectus attribui debeat ut supra dicitur. Si dicitur certe dico adhuc alio modo natura et species date conglomerationis stellarum experiri potest ut posito exemplo quod [illegible] puer nascebatur; quando tales stellarum congeries [illegible] ... ascendente [illegible] in puncto domino emisperii. Et puer contraxit velut [illegible] phisonomiam consimilem. Et ita contingit totum simile ascendente ymaginatione simile celeste. Et contra hunc modum et alios istud penitus nichil valeret quod evidenter [illegible] ... assignato et demonstrato a duobus emisperiis [illegible] ... per singula experimentis et regulis solide vere philosophie nullibi et non imprimit [illegible] ... in philosophia ... in hoc loco, ne potiora negligentur.

Sed contra istum conclusionem demonstrari potest. Quia prima domus emisperii cadit inter duos semicirculos concurrentes in polis mundi. Quorum unus transit per gradum ascendentem et alius infra per spatium duarum horarum gradum ascendentem. Quando clarum est quod inter illos duos semicirculos cadunt plures stellarum congeries. De quibus nequaquam sciri potest cuius illarum fuerint nature phisonomie et ut sic de quibus modo quibus congeries quod ipso corpore illa de qua genitus est ortum habuit inter quos modo [illegible] videbatur magis phisonomiam et [illegible] quam fuit brevius facere potest [illegible] ego solutionem non video. Nec credo quod aliquis aperte videant astrologi demonstrari potest. Iste tamen rationes conclusiones et consimiles ex veritate sua fieri possibiles videntur [illegible] sobrios et quibus philosophia [illegible] ... supersedemus. Verum est quod quod prosequitur non movet illud argumentum. Et hic primo dico, prima est ignorantia vel inconsideratio illarum plurium considerationum et conditionum que requiruntur ad hoc ut aliquid per veram experientiam sufficienter concludatur esse tale et ut esse valeant tales effectus signum.

Si tales legerunt antiquos in principio secundi celi diversimode investigandum [illegible] ... et conditiones plures necessarias ut per experientiam aliquid inveniat et ad naturam eius approbet, non ita leviter recurrerent ad fugam imperfectam. Dicere indifferenter de quolibet quod apud antiquos invenitur ita expertum est. Et tamen nichil aliud pro se habent in hac [illegible] ... solario ignorare [illegible]. Et ipsi debuissent modos quibus [illegible] ... experiri potest distinguerent et experientia ut dictum est bene examinarent, invenirent de pluribus omnino impossibile esse quod per viam experientie homines talia non invenerunt. Sed quod ficta sunt vel a demonibus in deceptionem hominum successive introducta, ut sunt inventio alkochoden, nomen planete et cetera huiusmodi innumerabilia nichil probabilitatis habentia. Et ita tacendo dixisse conditiones ad experimentales indagationem requisitas debite attendant. Quia non est fere possibile inveniri quod Saturnus esset frigidus et siccus et in magnis ceteris partibus invenitur potest. Nec forte invenire potuerunt quod bis vel ter attendat effectum frigiditatis et siccitatis digno tertiando esse possit quod potest saturno attribuendi et non aliis stellis vel stellarum habitudini et in hunc modum non potuit esse sufficiens tertiando inveniendo nature aliorum planetarum. Tacendo de stellis fixis quarum natura omnis sciri non potest. Unde si ille [illegible] philosophus ... loquens de [illegible] ... vita brevis ars vero longa, experimentum fallax. Ipsi enim asservabunt se de numeris ... stellarum tantum a nobis distantium.

Secundum quod excecavit multos in hac materia est auctoritas quorundam antiquorum qui vados libros conscripserunt de iudiciis ex astris quorum auctoritate vel aliqui credunt [illegible] tantum credunt se cognoscere multi, in quibus non est necessitas. Sed ad intellectum quare vani tales antiqui olim fuerunt facti. Et quibus erroribus et quibus [illegible]

Accedunt quod e

Alkochoden –
electio ylech –
piccio [?] per fortune

sitionibus fuerit a diabolo qui tunc regnabat festinanter. Nullus ergo mouere esse debet a parte christianorum philosophorum illorum antiquorum auctoritatibus, quos constat demonibus seu prophetis (?) contrariis studuisse. Bene tamen mouere debet auctoritas antiquorum philosophorum quos constat circa inquisitionem veritatis in naturalibus et moralibus laborasse. Et non sic quorundam veterum auctoritatis vetustate qui non mouentur dicere ipse philosophi vanum fantasticum siue physice ignari ut fuit ille Albumazar. Et alii inter tales deceptorum tamen dicte fuerunt legem tractando confessi deglutientes talia sine masticatione et debita digestione.

Post hoc ex dictis in respondendo quantum modo attribuere ymagines inter stellas et ex aliis premissis infero 6 conclusiones. 2a ordine concludens prima est de nulla stella fixa dicta maxime ex zodiaco sciri potest quod sit vel non sit aut influere ut possit semper singulariter vel determinate ipsius pati quod ex nullo effectu eius nisi determinatius hoc sit aliquo planete ad ipsam sicut eius natura concludi ut sepius declaratum est superius.

Secunda quoque est ex aspectu coniunctionis planete ad quamcumque stellarum fixarum nichil de qualitate actus indicari potest saluare sequitur ex precedentibus.

Tercia conclusio est ex tota congerie stellarum fixarum si credatur per se aspectu a luna vel alio planeta respectu diuersorum indicare potest quod immanifestum est hoc quia illius congeriei stellarum natura seu influentia sciri non potest. Et qua ratione planeta aspicit simul quasdam et tamen et tunc aspectus diuersos alios eius loci plures stellas fixas. Et simili simul aspicit stellas plures ex opposito. Et ita sciri non potest cui congeriei stellarum dictus effectus attribui debeat.

Quarta conclusio est illa per astrologos de fabricatione diuersarum ymaginum celestium sub certis constellationibus ad similitudinem ymaginum celestium ut scilicet serpentis vel scorpionis vana est et superstitiosa. Tum quia non potest sciri natura dicte congeriei stellarum ex premissis. Et per consequens non potest sciri quomodo efficacissime vigeat influentia illius, vel illius ymaginis igitur etc. Tum quia ipsa congeries talium ymaginum in celo est ficta et fabulosa, vt ex ysidoro et ex premissis. Item vanitas et fatuitas huius superstitiosissime partis astrologie omnino patet clarius rationibus naturalis physice vel potius aliam patent superius supra per loquens liber.

Quinta conclusio est eadem vanitas maiorum dictarum ymaginum maxime de philosophia ex hoc quod singulis partibus illarum ymaginum singule stelle attribuuntur loquentes. Racio est quia quod dicunt illam esse super dextrum oculum illa super dextrum pedem arietis illa super sinistrum cornu eius illam super extremitatem caude etc. ita de aliis consimiliter predictis attributis. nullo potuit via experiencie in mentem hominis venire. Nec quod capud ymaginis esset versus orientem et vertex versus meridiem vel contra. Unde concedat nobis astrologus aliquis ymaginum quod dicis ista pars habet pedes versus antarticum et non versus polum articum et meridiem et caudam apparebilem fixam et sic tamen nos non possumus ad hoc. Fundamentum tamen leuis et fatua est ista vanitas, quod non esset dignum quod pertractare theologum ad hanc fatuitatem descendere nisi esset periculum multorum ex causa nisi consuetudine esse aliquam tamen mirabilia fascinationis et excecati circa hoc negotium astralium indiciorum.

Sexta quoque est eadem certum dicit valde indicium de futuris naturalibus effectibus parte actiua de aspectu inuenta dari non potest. Ipsa quia verum est in tali iudicio habere respectum ad stellas fixas vel nobiliores videtur quia superiores. Et per consequens valde potentes inferius. Immo tamen ut liquet clare ex premissis, nec influencie adhuc constat. Nec tamen comprehendi potuit. Nec congregacionum earum sciri poterit quod etc. Patet ex alia prima conclusione. Ista quia moderni astrologi supponunt quod semper eidem gradui vel parti zodiaci conueniat eadem virtus ad influendum. quod est manifeste falsum. Quia tota virtus orbis est in astro sic vero anulus est in lapide precioso sibi infixo. Si causa tota orbis preter stella est omogeneus. Et ergo si quis gradus zodiaci primi mobilis ad quem zodiacum calculantur loca planetarum inuenta forte sunt diuersarum proprietatum vel influenciarum. Hoc prouenit ex aliis et aliis stellis fixis que sunt in illis gradibus secundum praesentem (?) nunc. Transeunt enim apud zodiacum secundum ordinem; quia stella fixa mouetur in 100 annis uno gradu vel citra versus oriens super polis zodiaci ut ostensum est in 7. dictione almagesti. Et per consequens sequitur quod ex hoc contingit variari et proprietates graduum zodiaci primi mobilis pro temporis etc. ut patet. Et fixis quod sic quia stelle aquatice non exsequuntur esse ab illis in signo piscium, cum erunt in prima parte zodiaci in ariete dicta. Sicut non desunt plures talium stellarum sint ibidem, quia ut apparet ex tabula stellarum fixarum in 7a dictione almagesti.

Marginalia:

Auctoritates antiquorum philosophorum et poetarum

1a conclusio
2a conclusio
3a conclusio
4a conclusio
5a conclusio
6a conclusio

probatio [illegible]

circa

Stella que est in cornu arietis nunc est circa 22 gradus arietis. Circa tempus Ptholomei fuit
in primo gradu eiusdem signi, id est in primo gradu a sectione vernali equinoctii et eclipticae.
Circa tempus Ptholomei fuit plusquam millenarius annorum cum dimidio secundum calculationem [illegible] ab
Ysidoro posita. Ex quibus sequitur 3º quod gradus planete exaltationum variant. Et similiter
gradus lucidi et tenebrosi. Et similiter [illegible] et signorum. Et ita non semper
primum signum zodiaci valebit domus [illegible] ... Et est ita pro magna
parte. Circa stelle ymaginum [illegible] minori parte intrauerit secundum primum zodia-
cum mobile, ad quod motus planetarum calculantur. Sed iste motus in prima parte zodiaci est
tardior quam lune [illegible] quod est nobis [illegible], nulla ratione hoc esse potest nisi per respectum
ad stellas ibi existentes [illegible]. Ex quibus omnibus apparet quod [illegible] solum [illegible] quid
artis ut patet attingi ab homine possit de natura stellarum, et de modo iudicandi de futuris
ex modo influendi earum in ista inferiora, ad hoc plurimi eorum qui ex talibus iudicare
solent et student, non faciunt debitum suum. Primo attendendo variationem [illegible] partium zo-
diaci. Secundo quia non considerant singula, nec considerare possunt omnia que ad eorum artem opor-
tuna. Circa optimum esset in talibus naturas stellarum fixarum scire, que tamen ex dictis sciri
non possunt. Et ideo astrologi in iudiciis dimittunt eas [illegible] et ex solis stellis erra-
ticis posse iudicia fieri quod [illegible] est [illegible]. Et hec est secunda causa quare illi qui
de iudiciis ex astris se intromittunt fallunt et falluntur. Prima est [illegible] dicta [illegible] causa supra [illegible]

2a causa

3a causa erroris

Tercia causa erroris eorum in talibus iudiciis est quia [illegible] astrologi curant non parti-
culariter in situ planetarum. Circa nec motus medii planetarum potuit precise inveniri. Nec eclipsium
[illegible] et hinc multiplicia requirunt et presupponunt ad inveniendum veros motus planetarum
ut patet per processum libri almagesti. Et modo tales motus originales [illegible] deplorant de die in diem.
Et est duplex signum huius erroris. Primum quod tabule Ptholomei quas ipse composuisse fuerunt, et
alphonsi regis in tantum errant quod de novo loca planetarum oportuit inveniri per
instrumenta et per observatores ingeniosos [illegible] sicut [illegible] astronomi et mathematici [illegible].
Secundum signum huius erroris est quia si hodie [illegible] ad modum nostrum calculet locum [illegible]. Et
[illegible] hora cum instrumento armillarum capiat eius locum, qui non fallet, inveniet notabilem et
magnam differentiam in gradibus inter locum per tabulas inventum et locum per consideracionem
instrumenti deprehensum. Confirmatur quod et [illegible] fatentur se [illegible] moderni astrologi laboriose
calculando loca planetarum ad puncta graduum [illegible] secundum eorum calculationem [illegible] locum calculatum
fallat sepe in uno gradu, ut pluribus ut expertum est in marte. Et quod [illegible] se eorum iudicia
[illegible] ex hac de causa sepissime fallunt. Secundo quod [illegible] certa illius artis esset [illegible] tradita
[illegible] conclusionibus infero tale corollarium. Quod non tres artes [illegible]

Corollarium

[illegible] medicinales, seu practica, [illegible] theologia, et astro-
[illegible] et per [illegible] et alias dictas [illegible] vero ut veras
logica [illegible] et debilissime [illegible]
dicta [illegible] de quibus [illegible] respectu futurorum. Et hic [illegible]
natura celestium corporum et eorum [illegible]
et alias dictas. Unde [illegible] quod ille Guido bonatti non fuit veritatis amator qui
dixit quod per astrologiam plus scitur de celo quam per theologiam de deo [illegible]
[illegible] opinionibus astrologorum [illegible] introductis quam forte [illegible]
[illegible] ad salutem [illegible]
[illegible] astrologi [illegible]
[illegible] ad salutem impedientes [illegible]
[illegible] quibus placitum fuit quod deus posuit stellas in firmamento celi [illegible]
ymagines [illegible] scriptura loquitur sepe de illis ymaginibus
ut de arcturo et de orione [illegible] quod [illegible] deus [illegible]
ymagines tales ex consideratione stellarum et quod homines illas in celo esse [illegible]
[illegible] fuit [illegible] quod [illegible]
[illegible] quod deus fecit arcturum et orionem [illegible] fecit illas [illegible]
[illegible] stellarum [illegible]
[illegible]
[illegible] stellarum [illegible]
considerantes in celo [illegible] stellas [illegible]
[illegible] ad placitum illa stella per [illegible] ymaginem, quam voluerunt ibi ponere.

bonacti astrologi

Adversiones quibus placitum fuit quod deus posuit stellas in firmamento celi

ordine [illegible]

vel frigide vel alia calida vel alia [illegible] quare tal stella concordant cum natura calide [illegible]
[illegible] quia sic plurimi [illegible] impugnari. Item nunc ad aliam rationem [illegible]
[illegible] inferiorum generabilium et corruptibilium sunt [illegible] talibus [illegible] in celo
ymagines quasdam [illegible] concordes. [illegible] quia homines [illegible]
[illegible] ymago celestis hominis [illegible] et de-
[illegible] ymago [illegible] et cetera [illegible]
[illegible] nulla [illegible]
[illegible] quod virtus generativa [illegible] in [illegible]
[illegible] que videmus omnibus [illegible] ad [illegible]
[illegible] Et ideo [illegible] dixit [illegible] et [illegible]
[illegible] et sol [illegible] dixit quod homo generat hominem et ymago hominis ex stellis celi [illegible]
[illegible] hec enim dicta [illegible] alios [illegible]
[illegible] ex aliis [illegible] quidam philosophi opinantur [illegible] nulla [illegible]
[illegible] posse [illegible] dicere [illegible] erit.

Deinde ad aliam rationem [illegible] ex illo dicto [illegible] 2° [illegible] et [illegible]
in [illegible] in corporibus celestibus [illegible] inferiora [illegible] formis [illegible] determinant ea
ad formas specificas [illegible] Nichil [illegible] quod non [illegible] per tales ymagines
[illegible] est [illegible] nulla [illegible] stelle [illegible]
figurali. Cum videtur [illegible] in generatione plante vel animalis
determinaret [illegible] ad formam vel speciem [illegible] ex aliqua [illegible] vel influencia
celi [illegible] Clarum [illegible] virtutis celestis [illegible]
[illegible] agro [illegible] Et [illegible] ex uno [illegible] Et ex alio
[illegible] agentis [illegible] determinet ad speciem influxus agentis [illegible]
[illegible] clare [illegible] speciem [illegible] celestium vel
[illegible] et [illegible] ad [illegible] vegetabilium et animalium [illegible]
[illegible] vigorosis virtutes generativas [illegible] et animalia in regionibus [illegible]
Et ideo [illegible] in 3° [illegible] solis
[illegible] esse [illegible] quod [illegible] relaxat [illegible] sit
[illegible] Et [illegible] introducit [illegible] de sole loquentem [illegible] sol [illegible]
[illegible] fecundatus [illegible] non [illegible]
[illegible] non [illegible] parens [illegible]
[illegible] et [illegible] relinquit [illegible]
ingrata [illegible] est in usum [illegible] labori est [illegible]
est vanitati [illegible] corruptionis [illegible] et comparturit [illegible]
[illegible] adoptionem [illegible] redemptionem [illegible] possimus esse a
[illegible] liberi [illegible] assistens laudat auctorem [illegible] deo nostro
[illegible] maior [illegible] sol [illegible]
[illegible] Audierunt [illegible] pecora [illegible] Audierunt volucres [illegible]
[illegible] Audierunt [illegible] illud pastor [illegible]
[illegible] illud [illegible] ad [illegible] festinant arbores [illegible] ad [illegible]
[illegible] germina [illegible] et [illegible] vis celestis [illegible] ad [illegible]
[illegible] et vegetabilium [illegible] agentis ad speciem determinantis [illegible]
[illegible] determinatis [illegible] Item [illegible]
ymaginum celi [illegible] stelle [illegible]
[illegible] ad formam [illegible] Et [illegible] in [illegible] ymaginum [illegible] ad form[illegible]
[illegible] Item si [illegible] modo [illegible] generabilium po-
[illegible] celestes [illegible] ex [illegible] stellarum [illegible] in celo po-
nerentur tot ymagines [illegible] inferiora ex putrefactione generabilium vel
ymagines [illegible] absurdum est. Et forte [illegible]
quod plures sunt [illegible] modo inferiori generabiles ex elementis [illegible] stelle celi
[illegible] stellarum [illegible] non [illegible] ymagines [illegible]
[illegible] in [illegible] ex putrefactione determinant ad formam [illegible] ad speciem
[illegible] quod virtus [illegible] tale [illegible] virtute elementi
et celesti [illegible] talibus vel talibus speciebus [illegible]
De hac tamen [illegible] modo plura [illegible] quod tractabo [illegible]

Ad aliam rationem

quod [illegible]

Ad aliam rationem

Ad auctoritatem Ptholomei

Iam ultimo ad illud nonum propositum Ptholomei videlicet quod hominis facies subiecta sunt vultibus celestibus. Ubi dico quod si Ptholomeus intellexit de dictis ymaginibus celi ita quod quelibet species terrestris dependeat sic a sibi correspondente quadam ymagine celesti ita quod si ymago viget superior illa species vigeat inferior et quod fortunetur fortunetur et inferior [illegible]

[illegible]

studiosorum corda sua minus accommodant propter potius solidis et legittimis studiis et saluti-
bus documentis. Admiranda quoque puerorum verba nunc naturae dispositione de
predictis effectibus [illegible] que [illegible] potentes clare quod viii dixi. Refert ille Hali Ha-
benragel astrologus libro 8o qui est de nativitatibus cap. 1o quod natus est quidam nece-
inspectabat puer quidam regis [illegible] in ascendente libra plures planetas scilicet Solem — Martem, Venerem, Mercurium
propter quod quaerenti sunt astrologi [illegible] tandem ipse Hali dixit [illegible]
puer [illegible] 3 diebus [illegible] magnis miraculis et [illegible] est illud [illegible]
circa diem aliquam [illegible] [illegible] 2a hora et ibi morietur
puer ille respondit et incepit loqui [illegible] Ego infelicem natum sum ad devastandum destructionem
gentis alienae et [illegible] amissionem regni [illegible] eodem die cecidit et mortuus
est hic ibi. Unde [illegible] vitam [illegible] pueris [illegible] hora respondit loqui
et de futuris prophetare. Scitur clare quod ille effectus non fuit astrorum sed potius daemonum [illegible]
ibi se ingerebant ad illudendum in hoc vanis et superstitiosis hominibus et ad inducendum
noxias et perniciosas opiniones [illegible] quibus [illegible] diversis [illegible] astrorum diversis [illegible]
[illegible] ut per hoc attribueretur [illegible] stellarum [illegible] et non [illegible] dei donis
Et sic impedietur introductio fidei [illegible] religionis [illegible] Cum longe [illegible]
modis obviare studuit et resistere [illegible] diffamando [illegible] ad [illegible] [illegible] de-
vendo [illegible] [illegible] per magicam et [illegible] [illegible] plures [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] introducta [illegible] impedita fuit et oppugnata. Et [illegible] adhuc talibus
oppugnetur et fides [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] Et
[illegible] [illegible] [illegible] arundinis [illegible] [illegible] [illegible] hec superstitio [illegible]
est [illegible] sed antiqui [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] tradunt
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Hii et aliqui [illegible] effectus [illegible] [illegible]
[illegible] fuerunt [illegible] alia [illegible] [illegible] in ista — Sequitur

Ut lucerent super terram et preessent diei ac nocti et dividerent lucem
a tenebris. Et vidit deus quod esset bonum. Et factum est vespere et mane
dies quartus. [illegible] in predicatibus

Continuatur

Unde [illegible] dixit deus fecit stellas et quo posuit eas in firmamento celi. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad quem finem posuit eas ibi ut posset ut lucerent super terram
Et quare [illegible] [illegible] [illegible] stelle lucent vel [illegible] in celo [illegible]
lucerent super terram. [illegible] declarans hic queritur [illegible] virtute aliqua stelle solo
[illegible] lucis influendo super terram [illegible] nulla alia influentia [illegible] vel queritur [illegible]
virtute stelle solo agunt in inferiora per influentiam lucis [illegible] non diffundunt a se al-
teram [illegible] influentiam aliquam. Et videtur quod sic [illegible] ex isto [illegible] [illegible]
[illegible] solo [illegible] astra creata, ut lucerent in firmamento celi et lucerent super terram et
non fecit mentionem de aliqua alia influentia. Item omnes effectus quos stellas attribuit
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] et annos [illegible] sufficeret [illegible] per
solam influendam lucis [illegible] alia [illegible] [illegible] [illegible] lux [illegible] [illegible] calores
et [illegible] ex [illegible] [illegible] appropinquationis astrorum [illegible] [illegible] ille [illegible] abun-
dant in inferiori mundo [illegible] lux est debilis [illegible] et elementata [illegible]
et humida [illegible] se ad [illegible] frigiditatem et humiditatem. Et hic modo omnes alterationes
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ponendo solam influentiam lucis de ce-
lo procedere ad inferiora. Secundo [illegible] si deus a [illegible] dedisset celis et stellis
[illegible] et [illegible] [illegible] influxivas [illegible] mirabiles effectus facerent in istis infe-
rioribus [illegible] [illegible] non [illegible] esset ad magnam [illegible] et laudem [illegible]
[illegible] et [illegible] Nam artifex magis laudatur ex magno [illegible] [illegible]
pro artificio [illegible] ex figura et colore [illegible] opus suum.
In quo esse videtur illud [illegible] 32 Verbo domini celi firmati sunt et spiritu oris
eius omnis virtus eorum. Et similiter que ponunt celos et stellas plures virtutes
habere. Item non videtur quo [illegible] [illegible] [illegible] salvari possit ponendo
solam influentiam luminis. Item salvari non posset talis subita et inopinata mutatio
aeris de caliditate [illegible] [illegible] aeris humidi et frigidi [illegible] [illegible] fieri-

Questio

[illegible] inopinate per diuturna [illegible]. Unde quod effectus et consimiles videntur non posse salvari per solam influenciam [illegible]. [illegible] singularem opinionem [illegible] quod elevatio vaporum non fit per aliquam influenciam singularem [illegible] aquas sicut adamans ferrum [illegible] sed fit per repletionem aquarum ex calefactione, ut videmus in olla bulliente. [illegible] quod supposito [illegible] quod diu continuatur dies [illegible] calida [illegible] vaporum elevatio [illegible] in medio regionem aeris frigidam [illegible] quod obtinet semper calorem et se reducunt quasi subito ad vehementem frigiditatem. [illegible] ad talem mutationem inopinatam aeris calide et sicce fieri potest sine speciali influencia quasi [illegible] vivimus in illis [illegible] quod [illegible] fieri potest ex nimia continuatione caloris. [illegible] ad hoc facere potest quod terra interius magis et magis infrigidatur quanto exterius magis incalescit. [illegible] quod de cavernis [illegible] terre expirant [illegible] exalaciones et vapores frigidissimi. [illegible] et [illegible] voragines terre de quibus spirant venti gelidi [illegible]. [illegible] Ysidorus libro xii ethimologiarum de ventis dicit: Aquilo dicitur quia stringit aquas et nubes dissipat [illegible] et inquit gelidus ventus et siccus [illegible] et boreas [illegible] ab hyperboreis montibus flat. Inde enim origo eius venti est. [illegible] alii historiografi de [illegible] voraginibus terre de quibus venti gelidi spirant [illegible] et [illegible] nominant experti. [illegible] ad tales mutationes aeris inopinatas facere potest alterum parvum frigidarum [illegible] polorum vel [illegible] ex tanta continuatione excessivi caloris. Hic [illegible] potuit venti frigidi et abundancia vaporum grossorum et frigidorum elevari [illegible] et [illegible] ad [illegible] in regionem meridionalem [illegible] et ita contingit sepe inopinate [illegible] sine [illegible] speciali constellacione vel influencie. [illegible] ut adiutatur quod [illegible] inexperiencia cum [illegible] ignorancia [illegible] multi effectus sepe attribuunt [illegible] et [illegible] ad solatium ignorancie [illegible] influenciis vel constellacionibus. [illegible] quod [illegible] ignorancia [illegible] medicorum in [illegible] quod solatium ignorancie [illegible] speciali influencie aut [illegible] attribuunt effectus [illegible] reddere [illegible] in [illegible] facultate [illegible] refugium ignorancie [illegible] in medicina [illegible] speciali influencia [illegible] sepe [illegible] ad [illegible] causas generales et [illegible] ut [illegible] hec arbor fert pira, et hec [illegible] in [illegible] et indicium ignorancie [illegible] et [illegible] conditiones [illegible] quibus [illegible] illius effectus [illegible] causa reddi potest. [illegible] et [illegible] ex [illegible] vaporum vel [illegible] humorum et [illegible] digestionis [illegible] indigestionis [illegible] temporibus et [illegible] quod [illegible] talium vel talium [illegible] sive [illegible] speciali influencie aut constellacionis [illegible] ut attendatur quod [illegible] sit celo et [illegible] stelle [illegible] in [illegible] sepissime [illegible] turbacio temporum vel [illegible] Cum non [illegible] fiere [illegible] et stelle [illegible] creatoris [illegible] in [illegible] velled ille bone [illegible] et [illegible] quod celum et stelle [illegible] [illegible] indices de tanta [illegible] illata [illegible] Sapiencie 16 [illegible] orbis [illegible] ad [illegible] et [illegible] ad [illegible] quod [illegible] contra [illegible] glorie dei [illegible] et ad [illegible] in laqueum [illegible] vane estimant. [illegible] nisi se emendaverint [illegible] illos [illegible] non [illegible]

In margin, left to right down the page: "Articus et [illegible]"; "Nota de [illegible] frigore terre"; "Hyperborei montes"; "Medicus"; "Cause generales"; "[illegible] Terre".

gradu [illegible]
claudicatione
et pauditate [illegible]
[illegible] apostemate
Saturnus [illegible] melancolie
Mars [illegible] furiosos
Luna ydropicos et
Mercurius epilenticos

[illegible] in hunc [illegible] morbis [illegible] possimus quos stelle [illegible] et [illegible] in [illegible] Mars [illegible] inflammabit [illegible] Saturnus [illegible] luna et [illegible] sol [illegible] in tenebras [illegible] gladio orionis [illegible] et [illegible] pungent [illegible] serpens [illegible]

Margin notes beside list: "[illegible]"; "[illegible]"; "apostemate" (faint)

Cauda stellarum [illegible] Et tunc draco ille tortuosus cuius stellarum ymaginem devorabit
ut sit ignem quibus permanent in superstitionibus puniuntur in dampnationem. Et tunc tibi videtur [illegible]
Nonne est hec pars theoretica [illegible] de astris loquitur. Deinde ad auctoritatem probatur tenetur
probabiliter partem affirmativam huius questionis videtur. Quod dicitur super [illegible] celum corporum [illegible]. Appa-
[illegible] eius et illa utique magna [illegible] quia celi sic ordinate movent. Et quod tunc mundus
ex toto per illuminatur ex uno corpore solis. Veruntamen sit de ista opinione teneri potest. Quod stelle

Stelle dicunt etc.

dicant etc. Et quod non tantum solum per influentiam lucis sed etiam in aliis influentiis diversas
species rerum [illegible] agunt in ista inferiora [illegible] et ordine hoc fiat
quia secundum [illegible] opinionem et [illegible] legitur non est cognitum [illegible] illud
Job 38 Numquid nosti ordinem celi et ponens rationem eius in terra. Et ideo [illegible]
opinionum dicendum esset quod tunc [illegible] spiritus [illegible] de aliis influentiis astrorum mi-
rabilia forsitan effectum causantibus, ut ne homines ut factum erat discernerent astra et quasi
deos adorarent. Sciendum quod tante virtutis esset et ne homines cum suorum actuum factorum
causam astris attribuerent. Sic nichil [illegible] homines ex vanitate [illegible]. Dispositionem et
servitutem. Sed tamen adhuc sciunt non obstante quod [illegible] deus ut dicitur. descriptione
[illegible] huius superstitiones a [illegible] excludit de alia influentia stellarum.
[illegible] de luce [illegible] nulla fiunt. Sed de aliis influentiis si que sint salubriter tacent. Quarto
causam creationis stellarum esse Ut luceant super terram. Illuceant enim diffundendo ra-
dios suos luminis ad perpendiculares fractos. Unde media distantia inter stellas et
terram, quanto sunt terre propinquiora tanto videntur densiora et grossiora. [illegible] radii
radiis a qualibet stella venit ad terram irrefractus [illegible] ille qui per centrum mundi tran-
sit, ut in sua perspectiva demonstrat. Sed non solum fecit stellas ut diffunderent
radios suos luminis super terram. Sed secundum quorumdam opiniones communiores etiam ut quedam earum
virtutes influentiales [illegible] radius [illegible] influentiam [illegible] attingerent terram ymmo pene-
trarent forte etiam usque ad centrum sed saltem usque ad partem solidi elementi ter-
re que est sub aere. Et penetrarent [illegible] ad [illegible] radices vegetabilium et ad [illegible] mul-
torum [illegible] regionibus terre [illegible] in qua generantur [illegible] vegetabilia
est in [illegible] qua generantur lapides metalla et [illegible] minere. Ex quibus inferri potest
probabiliter quod nulla stella est ita parva [illegible] remote posita quod radii influentiales
eius non attingant terram. Quia dicitur textus quod deus posuit stellas in firmamento celi
ut luceant super terram. Nisi forte aliquis ymaginari velit quod aliquarum stellarum non
invisibilium influentie terminentur solum ad speram ignis. Sed aliarum solum ad speram aeris. Sed aliarum
ad speram aque. Sed aliarum non invisibilium ad elementum terre. Sed [illegible] probabiliter posset forte hec
dici. Circa ordinem dei de dispositione mundi inferioris super superioribus mirabilis et
occultus nimis. O deus omnipotens

9o

Post hec ut appareat plenius [illegible] superiorum [illegible] hic quod modis
contingat causam stellarum quasi fortis, et quasi debilis lucis et influentie superiorum
Sciendum breviter quod triplici modo contingit per [illegible] radiorum perpendicularitatem vel
per maiorem propinquitatem vel per influentiam [illegible] gradualem. Tertium modus
a quo philosophus excludendus [illegible]. Non est ymaginandum quod si una stella sit sub alia plus influit
quod propter hoc intercedatur [illegible] inferior [illegible]. Et quod fuit sub aliis stellis [illegible]
[illegible] radii influentiales [illegible] cadunt super eundem passum
[illegible] candela [illegible] lux [illegible] intensi
luminis [illegible] in medio. Sed in proposito [illegible]. Relinquitur ergo quod solum [illegible] stella
fortis radiet vel per propinquitatem vel per radiorum perpendicularitatem. Sed per propinquitatem quod
[illegible] longioribus sunt fortiores in proportione. Et notum est
ceteris paribus. Secundo per perpendicularitatem. Cum radius perpendicularis [illegible] solus irrefra-
ctus. Et ubi [illegible] reflecti ex toto in seipsum reflecti. Et sic ista puncta reflexio-
nis virtus eius duplicatur. Ex quibus [illegible] fundamentum astrologie superstitiose [illegible] 2a
per [illegible] illa [illegible] quod [illegible] stella [illegible] in puncto orientis fortis
influerit super terra [illegible] alium [illegible] agat [illegible] elementa ad [illegible] hera vel 2as
Secundo quod [illegible] est [illegible] phisice. Sed magis superstitiose in phisica. Quod radii influentiales [illegible]
stellarum [illegible] super dicto puncto [illegible] ad angulos rectos. Hoc est ibi [illegible]
ex [illegible] apparente [illegible] sint in eodem [illegible] alium [illegible] effectum [illegible] in eodem puncto

in angulis more ut potest cum basis est 12a pars zodiaci. Quia vide meo huius quarto ex
pluribus rationibus demirabile est. Tercio infero quod non est pharetre dictum quod sub stella for-
tius et efficacius influat in aliqua regione obliquius aspecta et remotius situata quam
in ipsam propinquiorem et magis perpendiculariter sub stelle supposita. Volo tamen sub hoc dicere quia
quamvis regio vel locus aliquis remotior est magis dispositus ad effectum talis vel talis
stelle vel constellationis maiorem effectum ibi operatur quam in propinquiori regione. Sed ex hoc
non oportet fingere nescio quam intrinsecam flexionem vel limitationem virtutis influencialis placere
ad certam regionem vel locum ut opinantur quidam astrologi credo in hoc mali philosophi.
Consequenter et pertinenter predictis ad eundem finem 3o inquiri possit. Primo utrum stelle mutuis
irradiationibus quamvis invicem se confortent et quamvis debilitent. Et utrum stella propter loci vel
partis ubi quamvis variet suam influenciam. Tercio utrum stella ex solo tali situ in circulo
vel zodiaco aut in suo circulo confortetur seu fortunetur et quamvis debilitetur seu infortune-
tur ceteris paribus quantum ad propinquitatem et remotionem et quantum ad radiorum perpendicula-
ritatem. Sed quia ad istas et consimiles questiones colligi potest satis ex dictis visa veritate
ideo nolo plures premere in hac materia sermones. Nec de istis superstitionibus in specie volui
tum determinando disputare. Sic ne dicam etc. Hec igitur et hiis similia multa superstitiones
dixi ut aperiendam viam bonis philosophis et aliis eruditis doctrine capacibus via ingenii est
tollendi superstitionem facile. Et ut dare eis occasionem considerandi quod debiles et pu-
tride sunt radices huius superstitionis. Sed aut forte aliqui simpliciores vel peri-
tiores meum in loquendo vel sermonem ineptitudo me non intellexerunt, taceant vel
potius scrutentur non temerarie iudicent. Sed potius cum humilitate bene supponant se
ignorare quousque ea que dicuntur sedant. Sed forte ea ex causa ne debeo quod
timeo ne aliquis dicat vel dixit in corde suo: hic ipse distruxit in libris suis
sententias in dictis istis in hac materia indicatis que ad philosophos spectat taliter
inventus est, et tamen dure fortius et tamen presumptuose, non ut theologus sed ut philosophus
locutus est. Tamen assumere videor quod transiens sepius tibi dixi. Sed forte non advertisti
si vigilanter locutus sum. Sunt asper fui, propalare tamen fui presumptuosus non fui, gloriam meam
non quesivi. Sed cave tamen ne presumptuose iudices, veritatem tibi dixi. Cave ne detrahas
sermonibus meis. Et quod audio nunquid tu ex illis es qui discipulus superstitiosorum
hos fieri absit a te hec insania. Cur irasceris? Cuius zelus te agitat? Theore
loquor et locutus sum. Sed quod fortassis non ut debuerim advertisti, intelligens pigra
nunquam vestri ad hunc despicere quod ignoravit certe ad agricolam spectat eradicare zizania
quantum in agro domini messis hic nocte superseminavit. Et certe nisi experiencia mentitur non
minus periculose hodie Christiana religio vel dicta maculatur variis gentilium superstitionum re-
liquiis quam distrahat heresibus. Sed quare non ipse comminetur. Certum est quod humiliter
locutus sum, inter quos sunt quidam alia multa fuere quod ad me de veritate constare dicat
plurimos superstitiose premere (?) tamen nichilo hominum sed a talibus indicemus. Sed non mo-
lestum vobis. Certe loquor cum tremulosis doctoribus et indicibus, quibus veneratur
satisfacere potest nec ipse sibi. Numquid et hic theologus locutus sum viam respondendi de-
tractoris. Sed est et alia causa cur dictis istis contra illam inveni aliam superstitionum sic duce
tractorum. Quia et ego ut dolens non glorians refero quod a iuventute
ut tibi videtur invectus sum. Quia et contra astrologie ... Et lectis et relectis publice et privatim
mea verum vitabam ... et sufficienter huius artis libris ultra
libros potissimum astrologie de iudiciis, videre solida et sufficienter humilis ... intelligere, sed quod a deo
interne potui. Nec aliquod fundamentum firmum ... Sed certe divinitus intelligere sed quod a deo
inveni potui. Sed ... veri et illuminati philosophi fa-
rmulam necessarium est, invenire necessarium hic plenam superstitionibus. Sed veri et illuminati philosophi fa-
cillime confutandum ... potius deridendum et derisui relinquendum quam studiose la-
borare resolvendum. Et hinc est quod christiani et viri sancti catholice doctores insistunt et ro-
bustissime motos in hec esse quod ipsi omnibus pravibus obsistunt illi fatali vanitati
Et ego deinceps potius stare cum illis sanctis doctoribus et divine scripture auctoribus ibidem cla-
mantibus. Cum legittima et providentia creatoris de dispositione non ignorant. Sed quando
inspirati clare noverunt originale iudicium et universe creature institutionem. Creatoris inte-
tionem de creaturis suis. Creaturarum ordinem dispositionem et veros fines. Cum que conditi-
onem alii ignoraverunt. Et potius magis credendum est talibus viris desuper illuminatis.

sacrorum doctorum quam quorundam deliramentis gentilium et poetarum figmentis. Et illi superstitiose re-
cipiant [illegible] in hoc quod forte ex simplicitate decepti pertinet ad philosophos naturales
non deberet ad vertere et solebant philosophi pertinet ut hanc et alias superstitiones expugnarent
et reicerent cum forte quibus radicitus evellatur ut excludatur. Quod quod videre mirum est
veritas et perfecta philosophia theologorum pro evellendis variis superstitionibus circa celum et elementa
et alias creaturas dei sufficit et vane introducta. Theologus vero quod non perficit cum
superstitiosos allegando scripturas prodere debet ex hinc humane scientie repeto philosopho vel al-
terio tali ut ex propriis principiis vel rationibus cum forte quibus talia errant et confundat
et confusa relinquendo perdeat. Nec propinquum parum de theologiis amodo obsi-
stere tali sicut tacuerit. Vel pariat qui velit ego parvi non debeo nec volo. Sic
nec possem passus sum ubi fuerint pravitatis astrologie. Ut sic multiplex scientia estimet
et vane indicet illud preclarum opus glorie dei quod est firmamentum cum suis motibus stellis.
Et quod ipsum ponit quod firmamentum cum superstitionum. Ferre bene videt in arte superstitiosi pra-
cticantes ut in geomantia nigromantia et ceteris talibus quibusdam figuris influentes
stellarum dei opera superstitionum pallent trahent sic celum et stellas in testimonium sui erroris.
Et quibus pariter sic estimare de creatore celorum quod dedit stellis et celis virtutes
non dedit ordinem et modum influendi et significandi quem non instituit. Et quod firmamentum
et stellas sic instituit quod earum habitudo in invicem nec temporaliter ut [illegible] rigorem et
[illegible] indicet quod fiat sic [illegible] in tota periodo sue durationis. Et verum quod sic instituerit
originaliter [illegible] quod [illegible] figura celi in principio [illegible] a tempore initio
[illegible] ille angelus [illegible]
[illegible] deus ab initio sic firmamentum et stellas [illegible] illa figura [illegible]
[illegible] figura celi tempore [illegible] ut [illegible] orbes [illegible]
Non fuit [illegible] dei in fabricando celos. Non ad finem [illegible] magnas [illegible]
[illegible] creator solem et lunam et stellas et posuit eas [illegible] orbes et
[illegible] firmamento celi ut lucerent super terram [illegible] ut [illegible] cetera [illegible]
[illegible] ut preessent diei et nocti et dividerent lucem ac tenebras.

Intencio mea est et erit secundo aliquid in isto [illegible] difficili ex
[illegible] et [illegible] et [illegible]
patefieri [illegible] dispositionibus [illegible] et habitudinibus [illegible]
[illegible] theologorum ut in [illegible] magnifico opere amplius [illegible]
[illegible] Et ut appareat quam vane et multipliciter [illegible] illud
[illegible] mirabili [illegible]
[illegible] et [illegible] operatoris. Et [illegible] aliquam [illegible]
[illegible] partem eius habitudo et dispositio. Et [illegible]
[illegible] mundi et aliquarum partium eius habitudo et dispositio. Et hic [illegible] duas [illegible]
[illegible] obscurissimi [illegible] testibus [illegible] et angelo. [illegible] ut
apparet in [illegible] in duas opiniones famosas de materia [illegible] ut audistis.
Secunda vero et posterior [illegible] opinio [illegible] de [illegible] corporalem [illegible] opinio
[illegible] modo [illegible] doctorum et [illegible] Et [illegible]
[illegible] intelligit [illegible] instituit [illegible] et instituere
potuit [illegible] ex rebus resultantibus. [illegible] opinionum [illegible] distinguit
corpora celestia [illegible] elementa. [illegible] ex [illegible] et forma
[illegible] corpora simplex et mobile [illegible] incorruptibile [illegible] a quolibet
[illegible] elementorum solum compositum ex partibus integralibus [illegible] accidentium
et in hoc simpliciter elementis. [illegible] advertendum quod [illegible] opinionem corpora co-
mposita sunt in [illegible] quedam sunt composita solum ex partibus integralibus
ut celestia corpora. Quedam vero ex partibus essentialibus [illegible] ex materia et forma ut [illegible] elementa.
Quedam vero [illegible] composita ex partibus integralibus et essentialibus [illegible] composita ex duobus
et [illegible] elementis ut mixta [illegible] qualia sunt lapides metalla plante
et animalia. [illegible] adhuc [illegible] corpora [illegible] composita [illegible] et sunt [illegible]
[illegible] ex elementis [illegible] ex compositione [illegible] mixtorum et elementorum et mi-
xtorum ut sunt panis [illegible] et cetera talia. Et [illegible] corpora
[illegible]

parisius [illegible]

[illegible]

Secunda [illegible] opinio

rc mundi sunt compositissima · i · pluribus modis composita · Non tamen sunt ex hoc inter composita corpora perfectissima / Prima non dicitur quod corpus quanto sic est compositius tanto perfectius / sed quanto corpus aliquod est compositius · i · quanto compositio eius perfectior et completior · et sicut quando veniunt ex proportione ad constitutionem suae complexionis est perfectius / Et hoc modo inter corpora mixta corpus humanum est perfectissimum quoniam est ex perfectissima proportione et unione compossibilium · et [illegible] est ad suam formam mixti naturaliter generalis / Unde ex quo anima intellectiva superior ibi infunditur / dicitur illi infusionem [illegible] embrionis ultimate dispositi / patet quod 2m [illegible] naturae infunditur ibi nobilissimum propter animae [illegible] / Et ita fecit ibi nobilissimum mixtum [illegible] [illegible] humanum esse videtur cum corpus nobilissimum est organum ad nobilissimas operationes [illegible] deputatum igitur etc. Et hoc de constitutione rerum corporalium a creatione facta ex principiis intrinsecis secundum estimationem primae opinionis de materia rerum /

Secunda vero opinio ponit omnia corpora a centro mundi usque ad concavum caeli empyrei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] formis [illegible] partibus determinata formis [illegible] [illegible] corporalibus [illegible] ad caelestia corpora et corporibus [illegible] ad elementa et elementata [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quas sibi determinat / Ista opinio [illegible] de [illegible] constitutione rerum corporalium sicut opinio praedicta nisi quod non ponit esse corpus simplicissimum quam ignem et aerem / ponit tamen ipsum [illegible] [illegible] esse [illegible] in hoc quod [illegible] non recipit peregrinas impressiones [illegible] [illegible] violentas sibi aliud [illegible] et [illegible] sicut elementa recipiunt · Credo in hoc quod elementa [illegible] [illegible] vaporis et exalationis / et non sic corpus caeleste talibus [illegible] · Unde [illegible] astrologi et philosophi [illegible] [illegible] stellas esse lucernas quasdam [illegible] ardentes / vel flammas [illegible] / et illas [illegible] [illegible] exalationum pinguium / et inflammabilium [illegible] et [illegible] / sicut flamma candelae [illegible] pinguedine [illegible] / alii [illegible]

Ista opinio [illegible] corpora mobilia dicit composita ex partibus [illegible] · i · ex materia et forma et solum caelum empyreum esse simplicissimum corpus / dumtaxat [illegible] compositum ex partibus integralibus [illegible] / Non [illegible] caelum aliud est compositum / et non ex materia et forma / igitur est solum compositum ex partibus integralibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] adhuc [illegible] alius modus compositionis [illegible] [illegible] fieri [illegible] [illegible] [illegible] partium gradualium [illegible] albedo [illegible] [illegible] [illegible] in partes extensivas et in partes graduales / Videtur hic quod 2m [illegible] [illegible] compositionem ex partibus gradualibus solum competit accidentalibus formis / Verum est tamen [illegible] de quibus sunt diversae [illegible] [illegible] formas [illegible] elementorum intensibiles et remissibiles [illegible] gradualiter [illegible] / Et si 2m illorum opinionem concedatur hoc non repugnare [illegible] esse [illegible] posset adhuc esse [illegible] [illegible] corpus simplex ultra compositionem extensivam ex partibus integralibus compositionem gradualem [illegible] /

[illegible] [illegible] possibile sit esse corpus aliquod sic simplex quod non sit [illegible] compositionem / vel [illegible] accidentalis formae / ita quod non [illegible] [illegible] subiectum [illegible] alicuius formae [illegible] [illegible] accidentalis [illegible] et defectu de accidentalibus formis / ut de albedine / quia non est subiectivae potentiae [illegible] formae absolutae [illegible] [illegible] quod hoc non est [illegible] in [illegible] [illegible] ab [illegible] excludere / Sed non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod sit [illegible] cognitio et [illegible] [illegible] absolutae accidentalis formae / [illegible] [illegible] / [illegible] tamen [illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / Et infero ex dictis duo [illegible] / Primum quod non videtur possibile [illegible] corpus compositissimum sic [illegible] [illegible] corpus aliquod simplicissimum / patet satis considerando quae dicta sunt / Secundum quod in creaturis reperiuntur solum tres modi unionis [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] / est fieri [illegible] [illegible] / [illegible] reperitur [illegible] [illegible] essentialium / [illegible] gradualium / Et dico [illegible] in creaturis [illegible] unionem [illegible] et [illegible] [illegible] / Nulla autem [illegible] [illegible] unionum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] accidentis ad [illegible] [illegible] [illegible] / Nec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / Nec [illegible] [illegible] [illegible] penetrationem [illegible] Et hoc de 2a opinione /

Nec [illegible] unionem /

Tertia vero opinio de materia adhuc [illegible] sentit de constitutione rerum corporalium a creatione originaliter factarum ex principiis intrinsecis quod duae opiniones [illegible] / Nisi in hoc quod solum

in omnibus corporibus a centro mundi usque ad concavum orbis lune ponit unam eiusdem racionis, et a
convexo lune usque ad concavum empirei ponit aliam, et magis nobiliorem alterius speciei a
materia generabilium et corruptibilium. Et dicit [illegible] pluralitatem materiarum sicut declarabitur
in parte que exponit [illegible]. Tercia opinio non ponit in celo esse materiam aliquam subiective pot-
enciale respectu alterius. Nec plures formas substanciales, quod est de mente philosophi quam phisici et a
theologis ponitur. Et ergo evidenter sequitur vera esse ista tercia opinio. Hanc tenent concorditer quod
vel omnia corpora celestia, ut orbes et stelle, sint eiusdem speciei specialissime, vel quod ibi sint
tot species materie quot sunt species formarum substancialium. Et quod quidam philosophi credunt quod a concavo
lune usque ad convexum empirei sunt multa corpora diversarum specierum, consequens est quod in ista
opinione [illegible] videtur quod in corporibus celestibus non sit solum una species materie, sed plu-
res, nec pluralitatem formarum substancialium quod sunt ibi videntur.

Secundum dubium an sit possibile esse unam seu eandem materiam solo numero unius speciei forme
naturalis subiective potencialem. Et mihi videtur quod sic, quia [illegible] una prima vel cum formis
capax, vel [illegible] non est capax [illegible] forte [illegible] illa limitacione quia for-
mis accidentalibus ad illa limitatur. Sed Deus omnipotens potuit et forte
creavit plures species substanciarum materialium [illegible] specialiter diversitate determinatas ad diversas
formas, vel potest unam respectu unius speciei forme, vel forsitan numero unius individui, et
aliam numero diverse speciei. Et aliam vel [illegible] determinatas. Et potest unam speciem materie
sibi creare quod cum formis accidentalibus et substancialibus esset indifferens; [illegible] est de se substancie [illegible]
[illegible]. Ergo quidam ymaginative inferunt tria.

Primo quod possibile est duas res habere formas substanciales eiusdem speciei. Et tamen ipsas differre specie per
[illegible] per hoc materias substancias diversarum specierum, sed tamen totales quidditates unius rei alterius ros
a totali quidditate alterius. [illegible] materia unius est capax cum formis, et per se potent
ex eis formam celi compositum constituere et sic inferius.
Secundo inferunt quod constitucio [illegible] unius ex principiis essencialibus non requirit alterum
partem esse pure potencialem, sicut nec alterum pure actualem, ut patet ex dictis.
Tercio quidam ex ista ymaginacione inferunt quod [illegible] omnes substancie create corporee
et incorporee subiective potenciales, quia omnis talis est realiter composita ex prima quadam
substancia subiective potenciali, et ex substanciali forma, ponentes omnes substancias creatas compositas
in substancia quadam eiusdem racionis. Et omnem substanciam totalem sic dicunt compositam esse realiter
ex materia quadam eiusdem speciei in omnibus et sua substanciali forma et illa [illegible] una ylem primam.
De ista est una vel verius negativa cum formarum philosophi multa locuti sunt. Et theologi substancias
potenciales in rebus non esse credidimus quam vocavi ylem que ipsa sit pure potencialis.
Sicut Deus est pure actualis seu purus actus. Et per hoc quidem ymaginantur. Et sicut
omnis substancia creata activa actualitatem ab illo actu primo puro, ita omnis substancia potencialis
[illegible] ab illo primo principio pure potenciali, vel passivo. Et [illegible] quod sit impossibile
esse aliquid producere sine concursu primi principii activi, ita impossibile est sine eo aliquid
produci sine concursu primi principii passivi. Sicut et in productione [illegible] requirunt
activitatem ex parte producentis, ita requiritur passivitas producibilis ex parte producibilis. Et
[illegible] posteam [illegible] ylem philosophi quidam dederunt se usque ad hoc quod non poterit unde
quod aliquid posset fieri ex nichilo. Et quidam greci ymaginaverunt quod [illegible] rei dumtaxat
informatum sic exercitum est quando scriptura: In principio creavit Deus celum et terram,
id est ex nichilo fecit. Sicut quod dicit [illegible] in principio sui exameron. Et [illegible] multi opi-
nionis asseruerunt homines de rerum primordialibus principiis et eorum ex quibus constitutae
sunt, quod aliqui eorum tria principia constituerunt, scilicet Deum et exemplar ac materiam. Sic
ipse et discipuli eius. Et ista tria principia incausata et sine inicio affirmaverunt. Ponentes
Deum non tamquam creatorem materie, sed tamquam artificem in ipsa operantem. Et ad exemplar
hoc quidam ydeam intendentes fecisse mundum de materia quam vocaverunt ylem, quam eciam
de tempore rebus omnibus dedisse asserunt. Cum possent duo principia [illegible]
agens et aliud paciens. De cuius potencia ymaginabiliter questio quomodo formule educi per
quas composita reponuntur in suis speciebus. Et quia tamen fictio fecerunt et formulas
de illo ylem principiis et materia prima, et de constitucione rerum ex causis et formis de ipsa educi-
bilibus, et tamen firmiter credimus aliquam talem rem optime in rerum natura esse. Et

*/ Creatura [illegible] corporalium de [illegible] de nichilo ad [illegible] [illegible] | oppi [illegible] quod abesse nichil [illegible] ad [illegible] [illegible] corporalem | quia nichil [illegible] est informis quam formam [illegible] talis [illegible] [illegible] corporali [illegible] informitas | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corporea. Unde pro consequentia hec verba [illegible] phi

de [illegible]

talem esse modum generationis et transmutationis [illegible] qualis [illegible] imaginatus est. Ideo quia dicte [illegible] positiones [illegible] fundantur super traditionem philosophi de illa materia prima. Ergo [illegible] et examinandam illam traditionem vel philosophi positionem illud [illegible] quod [illegible] ut est

* **Q**uod vero hic [illegible] phi ad salvandum [illegible] transmutationem generationis et corruptionis cogitur ponere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut apparet de mente philosophi. Et videtur quod [illegible] quod non potest salvari transmutatio [illegible] formarum [illegible] et [illegible]

1° [illegible] transladicionem [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] quod est [illegible] [illegible] [illegible]

2° [illegible] in transmutationibus [illegible] [illegible] aliquod [illegible] [illegible] [illegible] quod fuit in corruptione [illegible] prius quod [illegible] nichil [illegible] [illegible] de nichilo. Secundo quod [illegible] forme [illegible] de [illegible] in [illegible]. Tercio [illegible] ad idem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] formas [illegible] et [illegible] [illegible] formis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ubi tradit quod [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]

Item [illegible] de [illegible] corporis [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] subiectum [illegible] [illegible] composita [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illud [illegible] resolubile in [illegible] [illegible] ponere [illegible]

Item [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] presupponit [illegible] in quam [illegible] agat [illegible] [illegible] [illegible] formam seu figuram [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] ponere

[illegible] [illegible] [illegible] modus ille [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse aliquid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse et [illegible] nullo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] aliquam formam [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Item prius [illegible] est forma [illegible] [illegible] ad esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] esse ad esse non [illegible] ut capiat ex aliquo [illegible] esse [illegible] ab agente. Ceterum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in generatione [illegible] [illegible] [illegible] forme ad esse seu ut forma de ipsa [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] forme in esse. Et [illegible] forma est [illegible] [illegible] [illegible] de sui natura non est apta [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] videtur [illegible] est. Et ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] quod ex [illegible] [illegible] [illegible] ut sunt res pure potentiales et actus [illegible] [illegible] modo [illegible] [illegible] [illegible] Item [illegible] modus [illegible] ut [illegible] [illegible] ex [illegible] et ex illo [illegible] multi alii modi [illegible] [illegible] sunt [illegible] et probabiles.

Unde [illegible] tres [illegible] de modo generationis [illegible] [illegible] plonis Anaxagore et democriti

1ª phia plonis — [illegible] [illegible] plonis resolvit corpora in superficies et superficies in lineas. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] elementa. Secunda phia Anaxagore posuit

2ª anaxagore — [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] 1° phisicorum [illegible] esse in [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] in [illegible] ex [illegible] [illegible] de phi

3ª democriti — Tercia phia [illegible] democriti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de generatione posuit omnia corpora ultimate resolui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse in [illegible] corpora [illegible] [illegible] [illegible] corporales [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in elementis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tres phias sunt adhuc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse rebus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non solum [illegible] esse [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] ad [illegible] modos quibus illa [illegible] [illegible] apparere [illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] prima ponit [illegible] [illegible]

1ª opinio — Et reducunt ad [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] in [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non sunt [illegible]. Sic [illegible] [illegible] de [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] Et quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]

mixtorum virtute divina, ut celesti fiat omnis generatio mixtorum. Et hic posse esse dupliciter, primo
sic quod masse elementari superveniat quedam forma dans speciem rei; secundo quod sine illa ex variis
modis proportionis et commixtionis elementorum resultat varie species
mixtorum. Istum modum philosophi sequuntur [illegible] illud intendunt. Secundum hunc
modum possibile est corpus mixtum fieri per hoc quod ad talem vel talem compositionem elementorum con-
currentes [illegible] spatio et distantia elementorum [illegible] modo co-
[illegible] quodam modo [illegible] elementorum in mixto [illegible] posset, scilicet dicto
hic [illegible] alias [illegible]. Secundus modus [illegible] salvande [illegible]
mutationes et generationes rerum [illegible] respondendo quod omnes res corporales sunt [illegible]
[illegible] et incorruptibiles. Et [illegible] formas [illegible]. Et quod
[illegible] formas [illegible] ex eis constituentur
[illegible] formas [illegible] materiales, [illegible] requirunt aliam com-
plexionem [illegible]. Et ab illis formis [illegible] operationes, et [illegible]
[illegible]. Secundus modus [illegible] corporis, solum formam
quam desinunt esse, et alie adveniunt [illegible] totales et substantiales.
Tertius modus [illegible] ponit quod res corporales sunt [illegible] non [illegible]
aliqua compositione ex materia et forma, [illegible]
[illegible] complexionem, et [illegible] operationes [illegible] exigunt et requirunt [illegible]
[illegible] talis dispositio accidentalis, [illegible] tota [illegible] illa con-
[illegible] ad corruptionem formarum accidentalium desinunt esse. Et [illegible] non esse
[illegible] alia [illegible] complexio [illegible] esse [illegible] illa complexione
[illegible]. Et [illegible] fit [illegible] in hac [illegible] resultat [illegible] talis [illegible]
mutata [illegible] corpore [illegible] annihilatio. Et [illegible]
tales [illegible] generatio [illegible] per
motum localem de [illegible] in [illegible]. Et iste modus [illegible] et longa con-
suetudine [illegible] modus philosophie [illegible] in pluribus [illegible] re-
Item modus generationis et corruptionis [illegible] ponit [illegible]. Et [illegible] a philosophis [illegible]
[illegible] et [illegible]
Ponit vero [illegible] peripatetica [illegible] totales [illegible] generabiles et corruptibiles
[illegible] corruptibilibus [illegible] ponit [illegible] res [illegible] actu-
ales [illegible] formis [illegible] et [illegible] Et [illegible] acci-
dentales [illegible] ponit [illegible] formas accidentales a
[illegible] distinctas. Et [illegible] ponit [illegible]
[illegible] salvat [illegible] res [illegible]
et generationes [illegible] simpliciter elementorum [illegible] ponit [illegible]
esse [illegible] omnibus corporalibus rebus. Tertia vero ponit [illegible]
simpliciter et totaliter. Quarta vero ponit [illegible]
[illegible] in omnibus [illegible] generabilibus et corruptibilibus.
[illegible] ponit [illegible] formas. Et [illegible] ponit [illegible]
formas ut tacta [illegible] Secundum que [illegible] doctrina
[illegible] tradit [illegible]
[illegible] Circa [illegible] et theologi et philosophi re-
[illegible] a deo, vel a [illegible]
[illegible] theologi [illegible] doctrina [illegible]
[illegible] philosophie [illegible] repugnet [illegible] vera philosophia [illegible] negare [illegible] in
[illegible] philosophie [illegible] repugnet [illegible] doctrinis [illegible] totus ordo [illegible]
[illegible] Ista totalis ordo [illegible]
[illegible] ab [illegible] causa [illegible] est
[illegible] ordo [illegible]
[illegible] Et [illegible] clare
[illegible] peripatetici [illegible]
[illegible] esse [illegible] Et [illegible] dependere [illegible] et tota na-
tura [illegible] secundo physicorum [illegible] omnis [illegible] est dependens a primo ente.

[illegible] [margin]

[illegible] [margin]

Q[uaestio] gelon[is]

Forte hic instat aliquis Et dicit primum principium passivum posse esse et fuisse ab eterno independenter a deo Igitur tale principium potuisset esse fuit eternum / [illegible] bonum et malum logica [illegible] supponunt ista duo complexa a posse esse et a potius esse Et ex istis [illegible] cum [illegible] / Videtur hic negando [illegible] Tum quia nulla res potens fuisset ab eterno / Tum [illegible] doctores aliquos de quibus [illegible] de [illegible] deus [illegible] est [illegible] / Alius [illegible] esse tale / [illegible] videtur hic [illegible] nulla a deo [illegible] [illegible] complexe / qui tale tenet opinionem / [illegible] regiae non [illegible] divine maiestatis [illegible] ad dictum argumentum negaret [illegible] et [illegible] primum passivum posse esse eternaliter fuit / Et [illegible] primum passivum potens esse / illud [illegible] illud complexum supponit non fuit ab eterno [illegible] / istam opinionem et [illegible] ignorantia [illegible] et [illegible] alias aliquid [illegible] /

Secundo contra dicta gelonis instat duobus argumentis quibus [illegible] phy[losophi] [illegible] decepti fuerunt / Arguendo primo sic [illegible] aliqua res activa et pure actualis [illegible] aliqua res pure passiva et potentialis / Et [illegible] activa et passiva [illegible] et [illegible] convenit [illegible] primum passivum esse [illegible] primo activo [illegible]

Secundo arguitur [illegible] activum et actuale [illegible] primum esse pure tale [illegible] et esse passivum [illegible] ad unum primum [illegible] pure tale [illegible]

Ad primum [illegible] / absolute [illegible] / Et hoc ex eo [illegible] potentia [illegible] creabile [illegible] obiective [illegible] / Igitur [illegible] esse aliqua creatura [illegible] pure passiva [illegible] actualis [illegible] / Et [illegible] potentie active et passive debet intelligi [illegible] active et possibilitatis [illegible] / Et [illegible] aliquid est pure possibile [illegible] aliquid [illegible] esse et nullo [illegible] esse / Tunc ad secundum dico quod creatura [illegible] pure actus [illegible] / [illegible] activum [illegible] actualis per [illegible] / [illegible] passiva [illegible] / Et [illegible] activum et passivum [illegible] ad duo [illegible] activum et passivum [illegible] pure activum actualis [illegible] esse [illegible] creatura pure passiva potentialis / [illegible] pure [illegible] potentialis [illegible] / [illegible] et [illegible] potentialis [illegible] / Et hoc [illegible] / Et [illegible] / Et [illegible] ex [illegible] / Et [illegible] esse [illegible] / Et [illegible] / [illegible] esse [illegible] / [illegible] esse

Et dicta [illegible] de potentia [illegible] / Et hic de [illegible] gelonis /

Secundo gelo [illegible] et theologi [illegible] In principio creavit deus celum et terram [illegible] ex nichilo [illegible] nullo [illegible] tale [illegible] actionem [illegible] ex nichilo [illegible]

[margin:] Et dicit [illegible]

[margin:] [illegible]

[margin:] [illegible]

[margin:] [illegible] de potentia [illegible]

[margin:] 2a q[uaestio]

[margin, right:] et [illegible]

principii constitutivi. Igitur et cum effectum temporaliter compleat continet sive complexe non producit potuit
causa ultima etc. Quia alias deus diminutus esset informando conveniret cum effectu eius aliud
quod est impossibile. Et patet a deo si aliquem philosophum excludendo. Et ex quo si omnibus deus compleret
esse illud in quo omnis perfectio et modi perfectionis sine imperfectione continentur. Et hoc est libro de de...
Item est imaginabilis potentia activa que ad producendum nichil aliud requirat nisi producibilis
possibilitatem. Et est imaginabilis alia potentia activa que ultra potentiam producibilis requirit concursum
alicuius alterius rei in ratione principii materialis. Clarum autem est quod prima est nobilior. Igitur cum perfectissimus
modus potentie factive vel active debeat in deo esse, relinquitur quod primus modus potentie active
ibi ponendus sit. Hic instaret forsitan aliquis et diceret: Ille primus materiale deus
primo deus per se produxit. Non ut indigeret eius productione formarum ad esse. Sed quia forme
sunt res ignorate nec est aliter inesse illo principio indigerent. Nam deus defectu producit
animam et similes creature ad esse, tamen non producit eas nisi in producendo materiam. Item aliquis
diceret forsitan in originali productione eorum formarum a deo. Non videtur requisisse, non est con-
venientia contra ad hoc. Sed certe aliquis vellet dicere: Cum ideo primus artifex principium quod deus materiale
primo produxit. Quia non potuit aliquam formam ponere inesse sine hoc quod inesset alicui
principio, cum forme sint talis modi rebus quod non possunt aliquod aliud esse. Et nulli subiecto informative
materie inesse. Quemadmodum concedit philosophus putans quod accidentis esse est inesse. Et negaret
accidentis respectivi. Quod nullus sanus philosophus convenienter defendere potest. Quia docet
sancta fides evidenter tractatum animam rationalem separatim a materia existere. Et similiter in sacramento albe-
dinem et alia accidentia existere sine subiecto etc.
Item hoc est contra communem regulam theologicam que dicit quod quamlibet dictionem continentiam contra naturam
non est per aliam consequentiam sed per sese accidens. Item hoc est contra communem rationem. Quia quamvis
aptitudo informandi possit esse essentialis denominatio forme, non tamen actus coniunctionis illius apti-
tudinis. Sicut quamvis esse rationale sit essentiale anime humane, non tamen rationari actualiter.
Item non est imaginabile quod aliqua res possit esse de ratione essentiali alterius, nisi sit pars est
de esse totius. Ex quibus sequitur 3a,

Primo est quod omnis qualitas sive sit relativa sive successiva et actu seorsum a subiecto stabilis
et inesse compatibilis. Secundo sequitur quod nulla talis est talem dependentiam habere ab alia crea-
tura, qualem creatura habet a deo. Patet quia talis est habitudo creature ad deum quod non potest
esse creatura et eam a deo actualiter non dependere. Sed non quamvis forma potest esse et
non dependere a subiecto ex premissis. Igitur. Sequitur 3o quod non potest esse aliqua res nota-
bilis forme que non potest esse et non dependere a deo sicut creatura. Clarum est
ex precedenti satis convincitur. Et hoc de prima questione.

3a q°

Tertia questio sit ista: Utrum quibus absolute sit possibile esse unum alterum eiusdem cum habet in subiecto
corporeo sic ut sic esse vel ratione sui inevitabile constat. Prima pars patet quia nulla re-
pugnantia est quod forma corporea constituta informet subiectum incorporeum. Quia defectu
eius concedit in habere formam incorpoream constitutam informare unum corporeum. Igitur et
sic dicitur contra extremitas unum animam informant eum unum. Igitur materia anime est quanta. Igitur est
extensive divisibilis et per consequens non stat quod materia sit corporalis vel incorporea.
Respondeo primo potest negando anime quia non est primum accidentales formas quod sit quantitas etc.
esse quantum per substantiam... Secundo concesso quod sit res
distincta etc. illa habet eam quantam. Igitur est extensive divisibilis. Clarum est. Item sic non ...
formae integra denominatur subiectum esse extensum. Igitur subiectum est extensive divisibile. Ita
non sequitur ut supponitur materia denominatur quanta vel constituta seu proportionata
certo spatio corporis applicata. Igitur ipsa est extensive divisibilis. Prima pro questione patet
quia quamvis tamen theologi etiam philosophi ponunt aliquas res separatas et immateriales. Igitur etc.

4a q°

Quarta questio est ista: Utrum quibus secundum philosophiam peripateticam apte et convenienter causa quod appa-
rent se sentiatur cognoscibiles et composita saluentur. Non tamen videtur constat in rerum
natura existere principium materiale generaliter positum ab Aristotele. Prima patet clara est per decursum
librorum Aristotelis quos composuit fundavit super eam philosophiam peripateticam. Secunda patet ... quod
patet tamen unus primus per rationes per apparentes compositionis formas et per consimiles. Tertio patet
quia multi alii modi salvandi apparentias circa ea sensitiva sunt possibiles et pro-
babiles ut patet de premissis modis et aliis possibilibus nobis ignotis. Sed dictis
illis quod alii modi non ita apte applicantur vel consonant ...ter apparentibus

pt mod[us] 2e phie Rndetur q[uod] grosso h[oc] no[n] seq[ui]t[ur] q[uia] g[rat]o ex pte p[ar]te sit q[ua]l[ite]r ill[a]
phia ymaginet[ur] / s[ed] v[er]u[m] i[n] simil[itudin]e ymaginando circulos et epyciclos i[n] celo aptissime
et breuissime salua[n]t[ur] o[mn]ia q[ue] appare[n]t circa motu[m] celestiu[m] corpor[um] / t[ame]n no[n] co[n]stat ex h[oc] q[uo]d
i[n] cor[poribus] n[atu]ra ita sit / Nec q[uo]d p[ro]babil[ite]r p[o]t[es]t ita esse · Cu[m] eede[m] apparentie possunt
bene ex aliis et aliis ymaginib[us] ex p[ar]te i[n] ori[ente] / Sic [et] meli[us] apti[us] et breui[us] fiunt
demo[n]st[ra]c[i]o[n]es i[n] mathematicis supposita illa forte ficta ymaginatio[n]e de p[un]ctis indiuisibilib[us]
lineis et superficieb[us] mathematicis q[uam] si no[n] esset recurs[us] ad huiusmodi ymaginatio[n]em

Tercia via app[aret] i[n] q[ue]st[io]ne q[uo]d Cu[m] nec ad opp[osi]t[u]m huius co[m]mu[n]ite[r] forte posita phia et co[n]stet
facile et appare[n]t[er] soluibiles sunt ab illis qui tene[n]t vellet aliam phiam · de isto p[ro]sequendo
p[ro]ut appareb[it] videtur co[n]gruere ad p[re]sentes illas · Sed p[ri]mo q[uo]d in dicebat[ur] Cu[m] in
accide[n]s no[n] p[o]t[es]t saluari sine formis s[u]bstantialib[us] et ceter[is] s[u]bstanci[is] // R[espo]ndet[ur] q[uod] co[n]cess[is] formis
s[u]bst[antia]lib[us] p[ri]us oz concedi q[uo]d recipiant s[u]bst[anti]a[m] q[uo]d sit ens in pura pote[n]cia / Cu[m] sic si[mpliciter] diceret[ur]
ex s[u]bst[anti]ali actu et s[u]bst[anti]a n[atur]ali q[uo]d no[n] e[st] pure potencial p[o]t[es]t fieri p[er] se vnu[m] si[mpliciter] / Nota si ex hoc
p[ro]p[os]it[o] q[uo]d s[u]bst[anti]a[m] [con]tra pure potenciale actu formali co[n]stituet p[er] se vnu[m] cu[m] ipso / op[or]tet concedi
q[uo]d ex albedine [et] illa n[atur]a s[u]bst[anti]a q[ue] d[ici]t[ur] potuit fieri p[er] se vnu[m] / Et cete[ra] si no[n] e[st] alia racio
Cu[m] ex a et b fiat p[er] se vnu[m] / nisi q[uia] h[oc] e[st] potencia s[u]bst[anti]alis et h[oc] [contra] actu[m] q[u]i h[oc]
[contra] actuale et h[oc] [contra] actuali[tatem] / differe[n]te [contra] ymaginari 2m mod[um] / Aliud phie · q[ue] d[ici]t et q[uod]
ex q[ui]busda[m] formis no[n] · q[uia] t[ame]n vehemencius co[n]tinua[n]t[ur] n[atu]ra ad[modu]m e[st] de formis a[n]i[m]ab[us]
q[ue] est e[ss]e 2m a[ris]t[otelem] e[st] i[n] e[ss]e / Et forte q[uo]d h[ec] phia q[ue] l[ogi]ce loq[ue]ndo pu[tetur] p[ro]b[abi]lis t[ame]n
credo [com]m[u]ne[m] forma[m] co[n]stitutiue vnius n[atur]e / Et facilius de se[m]pl[ic]e esset h[oc] si n[on] est
co[n]siderando dici / Cu[m] no[n] seq[ui]t[ur] inde q[uo]d aliud est p[ro]p[ri]e sub[stanci]e n[isi] q[ua]lib[et] e[st] a forma
a qua sumit[ur] u[bi] specificio rei · Et e[st] p[rin]cip[iu]m p[ri]ncipaliu[m] operacionu[m] · Si t[ame]n no[n] placeat
hoc forte p[ro]p[ter] differendu[m] · oz declarari in quo differt informa[n]te co[n]stitutiue · et in-
formans solu[m] denominatiue // Pro quo aduertend[um] [contra] breuit[er] q[uo]d 2m istu[m] phiam · et a
p[ro]p[ri]e informet b / i[n] q[uo] requir[itur] Primo q[uo]d sint d[iue]rsar[um] sp[eci]er[um] / 2o q[uia] a · d · corrupti · b
i[n] q[uo] reta sit essencia tertis ad se ip[su]m reddic[i]o[n]e supportalis / 3o q[uod] a habent
aptitudinale ordine[m] et tendencia[m] in b · E[r]go b in a / Vt aut[em] ip[s]u[m] a co[n]stitutiue infor-
met b requirunt[ur] duo vltra p[re]dicta · s[cilicet] vt a et b sint eiusd[em] g[e]n[er]is g[e]n[er]alissi[m]i · s[cilicet] s[u]bst[anti]e
Secundo requirit[ur] · q[uod] in b · respectu a · certo modo fo[r]mar[um] gloriatio · vt organizatio secundu[m] ex i-
gencia[m] n[atur]e et operacionu[m] ip[s]ius a / H[ec] ergo clare ex h[oc] q[uo]d corrupta huiusmodi acci-
dentali disposicione s[u]bst[anti]e forma s[u]bst[anti]alis vt a[n]i[m]a desinit i[n]esse co[n]stitutiue et h[oc] vel de-
sinendo esse simpl[icite]r / vel desinendo esse amplius i[n] n[atur]a [et]c

Ex istis s[e]q[ui]t[ur] p[ri]mo q[uia] pa[ri]t[er] p[o]t[es]t alius p[ro]p[ter] · Primo q[uod] nulla s[u]bst[anti]alis forma cui nulla
n[atur]a e[st] apta n[atu]ra p[er] se vnu[m] facere · Seq[ui]t[ur] clare ex eo q[uo]d immediate dictu[m] fuit
Secunda p[ro]p[ositi]o q[uia] racio informa[n]tis co[n]stitutiue no[n] e[st] inherend[o] vt [con]trarie actu et pacie p[ro]p[ter]
q[ue] alias g[e]n[er]is accidentali dispo[sitio]ne · vt complexio[n]e s[u]bst[anti]e corrupta vt disp[ro]porc[i]onata
ad h[oc] mane[re] inheren[ci]a co[n]ti[n]ua forme ad illu[m] q[uia] 2m hanc phiam fui[t] requisita
Tercia p[ro]p[ositi]o q[uia] sp[irit]us vt angeli posset desinere esse p[ro]pinqu[u]s · Non t[ame]n p[o]t[es]t n[atur]aliter d[esinere] i[n]esse
e[ss]e forma corrupti[bi]li[s] denominatiue / Patet p[ri]ma · Cu[m] [contra] ypostatice a duo[bus] vt assumpti b[us] i[n]
Q[uar]ta p[ro]p[ositi]o p[atet] Cu[m] vt aduerti p[o]t[es]t ex dictis tale n[atur]e differe[n]tes n[atur]ali[te]r requisita ad i[n]esse ali-
cui alteri p[ro]p[ri]e informatiue / Et d[ici]t · i[ta] i[n] hac p[ar]te n[atur]alis / Cu[m] credo q[uo]d p[ro]b[abi]l[ite]r
[con]tra p[ote]ncia n[atur]a angeli disp[ositiue] v[e]l disp[ro]porc[i]o[n]ari posset / d[ici]t[ur] quo v[er]o n[atur]al[ite]r informe no[n] aliq[ua] s[u]bst[anti]a
i[n] ip[s]ius s[u]bst[anti]e potenciali · creatura et creabili · Et forte q[uo]d d[iu]i[n]i angelos ypostaticos
perna et co[n]fessio[n]e s[e]c[un]d[u]m se disp[ro]porc[i]onat[um] · angeli cor[pora] n[atur]alia q[ui]b[us]da[m] corp[or]ib[us] co[n]stitutiue · vel
soli[us] denominatiue · vt ita e[ss]et in co[n]tinue co[n]cedi de g[e]n[er]e et esset ab angelis bonis
Q[ui]nta p[ro]p[ositi]o ex q[uo] vt o[mn]is alia simplices sp[irit]uales s[e]c[un]d[u]m no[n] d[iu]i[n]a e[st] informa[n]te i[n]comunicabilis
Patet q[uia] illa sola nullo e[st] disp[ro]porc[i]onabilis ig[itu]r ex p[ri]ncipiis de requisitis ad informa[n]t[iam] co[n]c[e]d[itur]
p[ro]p[ositi]o p[ro]posita
Sexta p[ro]p[ositi]o q[uia] n[atur]a forte ex q[ui]b[us]da[m] d[ictis] v[er]o ex talib[us] ta[m] co[n]cre[ta] vnu[m] e[st] actuale et aliq[ua]
potencialis repetitiue posset absolute vt nu[m]eris informe [et] vnu[m] tantu[m] / Non t[ame]n ex ente
actualissimo et pure n[atur]ali pure passiuo fieri p[o]t[es]t ens vnu[m] / Patet p[ri]ma p[ar]s ex 3a p[ro]p[ositi]o[n]e
· et 2a ex p[re]dictis immediate / Et p[ro]p[ter]e[a] t[ame]n p[er] puru[m] actu[m] possit esse p[er] co[n]similiter q[ua]li[ter]
posset desinere esse supp[ositum] / q[ui]a t[ame]n q[uia] no[n] p[ote]n[cia] ex eo d[e]b[e]t e[ss]e supp[ositum] / Et d[ici]t[ur] cu[m] vel

aliorum presentie patet consimili presentia non continuata ut est de facto in divinis. Igitur non videtur repu-
gnantia quod aliqua natura in esse non denominative aliorum formabilis illabetur sive quod
quod illa natura desineret esse presens. Ex quo quantum naturae non repugnat inquantum illabilis
rationi suppositalis est illa ad quam sequitur natura suppositi alteri iuncti sed est in generatione
generatione denominatione forme unionis informationis que requirit de suppositalitatis non informationis
ut principio sunt igitur etc. / Tertio 6a et ultima est ista. Non [illegible]
et [illegible] coexisti [illegible] dependet a [illegible] in esse et in agere et omnem suam virtutem et
potentiam igitur [illegible] informative actuat [illegible] / cum [illegible] istius [illegible] dicit [illegible]
[illegible] ad [illegible] / et tamen ex precedenti presente [illegible] est / igitur etc.

Consequenter concludit patet existens [illegible] quibus repugnet [illegible] actum actuare informative
[illegible] sed et repugnat actuare active et vitaliter / Prima patet [illegible] ex precedenti [illegible]
patet [illegible] cum [illegible] actu [illegible] illabi [illegible] ut ex precedentibus patet ipsum actuare [illegible]
active vitaliter etc. / Secunda [illegible] patet quod nullus [illegible] spiritus de [illegible] illabi patet
sed actuare vitaliter alterius nature per [illegible] spiritus de [illegible] illapsus est cum [illegible]
patet quia [illegible] [illegible] nec [illegible] nullus spiritus [illegible] illabi sic potest homo quod
[illegible] virtus et potentie hominis dependeant ab ipso in agere et esse et in agere [illegible]
dicit 6o [illegible] de [illegible] spiritus ad [illegible] in [illegible] etc. / Et hic de [illegible]
[illegible] solvere [illegible] ad [illegible] de illo mirabili [illegible] et [illegible] nature spi-
ritualis incorporee cum natura grossa corporali /

Alii adhuc viderent quedam / que non [illegible] philosophia [illegible] Nam [illegible] acci-
dentales fieri in formis distinctis [illegible] de quibus [illegible] illo [illegible] de quo [illegible]
[illegible] illa [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] No [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] si [illegible] aqua fit calida applicato igne / Sed hic fieri [illegible] vel [illegible]
[illegible] alterius rei [illegible] fit [illegible] [illegible] nulla alia [illegible] et adhuc [illegible]
[illegible] ad formam [illegible] / [illegible] alterius rei sic videtur magis
quod [illegible] igneum [illegible] [illegible] [illegible] diffunditur per
aquam [illegible] diffundit [illegible] / Iste modus [illegible]
[illegible] philosophiam videtur / et tamen facile [illegible] / [illegible] quod de natura fri-
gidi est non disgregare se [illegible] congregare et conducere ut experientia docet igitur etc.
Item tunc calefactibus ex sola continuatione calefactionis continue [illegible] quod est contra
omnem experientiam / Alii quidam modi sunt [illegible] accidentales [illegible] quod est non
formis distinctis a [illegible] sed [illegible] probabiliter [illegible] non [illegible] si [illegible]
relinquo /

Deinde venio ad secundam rationem [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] aliqua in [illegible] manet sub utraque [illegible] quod omnis productio [illegible]
et creatio et corruptio [illegible] annihilatio / Videtur quod hic non sequitur / Et causa fuit
assignata superius in [illegible] modum 2e philosophie de [illegible] [illegible] / Iste quod in talibus
[illegible] pure potentiales / [illegible] philosophia [illegible] [illegible] est / [illegible]
[illegible] [illegible] sunt [illegible] / Et forte de facto sunt / Nec est repugnantia
[illegible] aliquid simplex actuale vel non pure potentiale constitutive subiecti forme substantialis
[illegible] de [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible]

Ad 2m rationem

Lo 1o

Venit ad 3m rationem quando dicebat [illegible] philosophia quod per simbolum Athanasii [illegible]
rationale componit cum substantia materiali corporea [illegible] / Igitur [illegible] alia [illegible]
[illegible] / Negatur [illegible] et dicitur quod respondeat substantia in homine [illegible]
aliqua substantia simplex pure potentialis / Sed [illegible] substantia simplex [illegible] non composita ex materia et
forma / [illegible] resultavit [illegible] modo [illegible] philosophie ex [illegible] elementorum [illegible]
ita quod [illegible] desinerit [illegible] ipsorum / [illegible] 2m philosophiam [illegible] de facto [illegible]
de forma mixti elementi [illegible] / [illegible] dicit quod anima rationalis informat
[illegible] mixta ex [illegible] elementis [illegible] in mixto remanentibus [illegible] modo pure phisi-
[illegible] / Item ex illo dicto symboli sicut anima rationalis et caro unus est homo
ita deus et homo unus est Christus / [illegible] non videtur habere clare [illegible] spiritus rationalis [illegible] casua-
[illegible] est quod non [illegible] deus et homo unus [illegible] in Christo quod deus sit [illegible] [illegible] est totus
Christus / Sed est [illegible] ad esse hominis requiritur [illegible] spiritus rationalis et caro [illegible]

Ad 3m rationem

unio quedam. Sed tamen ad esse Christi requiritur homo, i. humanitas et deitas et illorum aliqua certa unio ut supposita

Et ideo forte non posset generari sed tamen philosophus quod spiritus rationalis horum informatione consistit in aliqua residua sed ipse unum constituit ad esse hominis requirant rationalis spiritus et quedam certa

[illegible] illorum adimpleta certe [illegible] Tertio habent non potest quod oportet illa [illegible]

hō ē p.ᵃ ronal

dum esse conformis constitutiva sed tamen aliqui dicunt quod homo est persona rationalis quae est realiter spiritus [illegible]

Cum quendam spiritus suppositalem regiminis [illegible] tanquam organum et instrumentum [illegible]

[illegible] corporea sicut se organizatam per quam exercet operationes rationales et per quam [illegible]

at [illegible] [illegible]. Et per operationes per [illegible] dicebat scriptura sacra [illegible]

anima per hominem. Et isto modo [illegible] habebit aliqui dicere de 2ᵃ persona superius descripta. Cum

pendet non solum formis accidentalibus sed etiam [illegible] simplicibus realibus aliis [illegible] [illegible]

certis modis [illegible]. Sed generaliter [illegible] videtur quod utrumque hic sit quedam [illegible] vel quod

dam suppositum quod non est anima vel spiritus humanus sed [illegible] vel suppositum rationale [illegible]

[illegible] videtur ex scriptura. Nam [illegible] [illegible] sunt duplicate anime [illegible]

et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ubi videtur supponere quod [illegible] sunt

quedam persone distincte ab [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] nomine

se spiritus filiorum Adam concedant [illegible] quod [illegible] est filius Ada et [illegible] spiritus [illegible]

[illegible]. Et [illegible] de [illegible] passibus scripture. Sed adhuc concesso hic [illegible] 2ᵉ philosophie [illegible]

desperate non [illegible] quod ex [illegible] humanus et alia quedam [illegible] fiet per se unum. Cum dicatur

secundum illam philosophiam quod forma rationalis informat denominative et non constituit quedam suppositum

[illegible] rationis [illegible] corporalibus rebus. Et quod illud suppositum fiet suppositum rationale et [illegible]

solum denominative sicut lapis per albedinem est suppositum album. Et hic de [illegible]

[illegible] erit nobilior apparentia [illegible] ad [illegible] [illegible].

Ista autem et premissa de illis [illegible] modis [illegible] [illegible] et [illegible] solo

conscientie volui ut percipiatur quanta [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] traditio

[illegible] [illegible] considerare. Et [illegible] consuetudine [illegible] ut aliis

videtur apud philosophos [illegible] expedita [illegible]. Sicut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] preparatorum. Et de [illegible] [illegible] quod philosophie [illegible] consuetudine [illegible]

ut [illegible] illud quod [illegible] intelligentie apparet sunt credibiliora.

Hec 2 dico ut premissa, ad [illegible] [illegible] philosophos, i. ut [illegible] sint [illegible] cauti ad credendum

2ᵃ [illegible] quod [illegible] cauti debent esse et non faciles credere traditionibus gentium

[illegible] gentilibus, quibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] philosophi et humani

[illegible] ut non [illegible] absolute [illegible] ut [illegible] et credant traditionibus gentilium, sed

diligenter examinent quanta [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] consuetudo

talibus adhereant. Tertio volui [illegible] non [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] ut

advertant quod [illegible] mirabilius [illegible] potentia et [illegible] [illegible] in [illegible] creaturis. Hic

[illegible] [illegible] [illegible] exterioribus valde mirabilior apparet [illegible] [illegible] [illegible] rerum

[illegible] [illegible] in [illegible] intelligibilis. Hic et solum glorificandus et magnificandus est deus ex

dispositione rerum que forinsecus [illegible] [illegible] ex ea mirabili [illegible] conditione et [illegible]

[illegible] [illegible] apte intelligibiliter [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sit,

[illegible] habenda sunt duo hic. Primum est quod creator omnipotens potuit facere duo genera

no bu duo

[illegible] res suppositales i. [illegible] per se [illegible] [illegible] subsistere. Et res [illegible] non

suppositales i. [illegible] tendentiam et ordinem [illegible] vel in res suppositales [illegible]. [illegible]

[illegible] non suppositalium aliqui [illegible] formas et aliquas [illegible] [illegible] [illegible]. Tertio [illegible]

[illegible] videtur quod creator potest et potuit res [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] et [illegible] [illegible] seu habitudinem [illegible] quod ex ipsis [illegible] [illegible]

fiet per se unum non minus [illegible] [illegible] quam ex corporibus [illegible] [illegible] [illegible]

per se unum fit, [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per se unum.

[illegible] est quod ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] sit de hoc non apparet unde absolute sit impossibile ex rebus corporalibus

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fieri per se unum. Sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Cum [illegible] talibus modis compositionis [illegible] rerum ex [illegible] formis et [illegible] sub

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] possibilis. Et [illegible] [illegible] multa ad [illegible]

[illegible] [illegible] et [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] philosophi talibus modis [illegible]. Et

[illegible] rerum ex rebus [illegible] et [illegible] multa [illegible] et [illegible] ad capiendum

et [illegible] aliqualiter multa et alia [illegible] quae deus [illegible] [illegible] voluit [illegible]

vt articulum [illegible] et Extra[illegible] ac [illegible] de. Cum igitur ita sit videtur omnino quod auctor de
facto talem modum componendi non instituit. Et pejus videtur ridiculum esse quod ut omnes
philosophie modos naturaliter [illegible] magis esse [illegible] veritate attingit philosophia [illegible] modi sunt
[illegible] seu [illegible] Et hic sit [illegible] de[illegible] quia [illegible] ex quo quod quis [illegible]
doctores theologi sancti et non sancti supponunt in pluribus et allegant illa philosophorum traditionem
ponentes et quamdam et quasdam [illegible] simplices [illegible] esse sic apparentes [illegible] de[illegible]
[illegible] opinionibus [illegible] de illis [illegible] veritatis [illegible] et [illegible] per [illegible]
ad [illegible] adducit quod [illegible] [illegible] scriptura de [illegible] fidei [illegible] et certis
[illegible] vero docet nulla [illegible] esse potuisse nisi ab eius [illegible] inchoacionem [illegible] [illegible]
de qua est et [illegible] quod [illegible] scriptura cum scripsit mundum ex materia informi. Et hanc materiam
dicit in exordio scripture designatam per terram inanem. Vnde autem illa materia
fuit quod philosophia simplex pura potencialis sic prepathetica [illegible] sunt Sicut fuit aliquis
[illegible] seu [illegible] res fuit non [illegible]. Potest et scriptura [illegible] intelligere per
materiam informem totam massam elementarem vel totam [illegible] compactam non [illegible] plene formis acci-
dentalibus distinctam et ornatam. Nec desunt dicentes elementa in exordio fuisse creata
[illegible] confusa et permixta in quodam chaos [illegible] materia illa informis intelligi potest [illegible] potest
[illegible] clarius potest responsio negativa ad [illegible] quod philosophi [illegible] non cogunt ad ponendum talis modi
formas [illegible] [illegible] philosophi ymaginati sunt [illegible] fidelis [illegible] necessario
[illegible] ad hoc compellit. [illegible] tamen ut dixi ridiculum esse dicit quod philosophia [illegible] magis
appropinquet veritati. [illegible] signum esse potest quod [illegible] religio [illegible] et recepit [illegible]
philosophie libros in suis studiis [illegible] publice legendos [illegible] videtur esse signum [illegible]
[illegible] dispensat quod solo illius philosophie traditio et libri plene [illegible] ad [illegible]
fere aliis philosophorum traditionibus [illegible] et abiectis [illegible] ipsa continent [illegible] quod
quod de [illegible] [illegible] et [illegible] modo [illegible] investigatum inveniri potest
[illegible] quod in philosophia [illegible] videtur [illegible] in scripturis [illegible] figuris [illegible] filii israel
exituri de egypto accomodaverunt [illegible] deo ab egypciis infidelibus vera filii israel
[illegible] sunt [illegible]. Volo tamen dicere quod religio [illegible] approbavit ut quod recepit
ex toto illam philosophiam prepatheticam. Absit hoc quia plures errores [illegible] fidei [illegible] posuit et
[illegible] quia sic [illegible] ut videtur quod accidentales forme non possent [illegible] a subiecto [illegible]
Et quod primum motorem [illegible] causa sit [illegible] potencie [illegible] primo mobili.
Et quod nichil fieri potest ex nichilo. philosophi [illegible] sunt [illegible] [illegible]
Et quod mundus fuit ab eterno [illegible] potencie actum [illegible] Et [illegible]
Et ita de aliis erroribus in quibus [illegible] quod [illegible] sine diligenti discussione [illegible]
Et quod principia supposuit [illegible] vel [illegible] male intellexerunt [illegible]
vt [illegible] ex nichilo nichil fit [illegible] in eis fuit [illegible] et [illegible]
[illegible] potencia reducitur ad actum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Nichil ociosum in natura [illegible] opinionibus [illegible] [illegible] dubium si
[illegible] sunt eterne Et [illegible] habuisset [illegible] potencie dei et sapie-
[illegible] [illegible] [illegible] causa [illegible] [illegible] magis [illegible] [illegible] philosophi
[illegible] [illegible] indicasset [illegible] disposicionem et constitucionem operis tanti
Et [illegible] ita [illegible] [illegible] sapie et potencie [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] magis [illegible] potuit vel [illegible] fecit [illegible] [illegible] ex [illegible] appa-
[illegible] alie [illegible] [illegible] potuit. [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] quod artifici
rerum [illegible] [illegible] potuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] modos
[illegible] est a [illegible] artifice [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] credet se [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] fecit et constituit [illegible] [illegible] [illegible] videtur [illegible] valde [illegible] esset [illegible]
scriptura ab aliquo sapiente [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] liber dionisii ariopagite
[illegible] [illegible] et aliis de [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible] de
[illegible] intelligere credere. Et ita suo modo [illegible] [illegible] de philosophis. Et primo [illegible] [illegible]
[illegible] intelligere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] sunt. Et [illegible] ipsi [illegible]
[illegible] dei. [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] in suis libris asserunt [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] libros publice [illegible] [illegible] legi. Et maxime libros
[illegible] religio [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] theologorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

‡ O veneranda deus trinus conditoris et opera [illegible] summe colenda illa maiestas que hanc fabricam mundi [illegible] ex nichilo et in gratis voluit formas [illegible] [illegible] terram celestem [illegible] componenti [illegible] perduxit. Sol luna et sydera sunt comoda viventibus sunt speciosa cernentibus [illegible] ut desiderii grate reservant auctori et adoret deus qui condidit [illegible] creatura que servit. Ipse tempus deus dei filius [illegible] de patre et cum patre natura [illegible] creator et deus totius ubique [illegible] et [illegible] ordine [illegible] dispositione determinat totum mundum creavit.

[illegible] qui in gentibus philosophorum [illegible] ut fideles [illegible] agnoscant et perpendant quam alte et mirabilibus auctoribus illuminati sunt ultra omnia inventa per philosophos antiquos. Et ut uni deo deo suo ingiter gratias agant qui de tanta caligine errorum et ambiguitate dubiorum ipsos eripuit et [illegible] in lucem claram et ineffabilis veritatis contente in scripturis divinis eis tradite cum [illegible] et [illegible] dictis errores incipiunt [illegible] ‡

In principio creavit deus celum et terram. ‡ Exposito [illegible] et declarato [illegible] distinctione passus sacre scripture que [illegible] a principio genesis usque ad [illegible] diem inclusive [illegible] tres exponentes [illegible] ipsum passum exponendo [illegible] modo [illegible] forte [illegible] exponens [illegible] intentionem et [illegible] in creatione mundi [illegible] auctoris [illegible] scripture [illegible] ad Ro [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] ut [illegible] deus qui non faceret celum et terram [illegible] de sub celo [illegible] ante quam fecit [illegible] terram in forma [illegible] et [illegible] extendit celum et [illegible] in celo. Et additur [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mundi [illegible] et ex eis [illegible] quod [illegible] posset [illegible] comprehendere [illegible] sunt opera eius [illegible] non [illegible] disputatione [illegible] danielis [illegible] [illegible] signa libri [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de variis modis [illegible] [illegible] auctoris in [illegible] passu [illegible] Modo [illegible] exponendo [illegible] adhuc. Et [illegible] ista expositio [illegible] questionem [illegible] [illegible] [illegible] principio [illegible] ad [illegible] [illegible] In principio fecit deus celum et terram [illegible] nomine celi et terre [illegible] comprehendi [illegible] et [illegible] quod fecit deus. Et deinde per partes [illegible] quod fecit [illegible] dixit deus. Et a principio [illegible] [illegible] fecit deus dixit deus fiat celum et terra [illegible] de [illegible]

[illegible] sine [illegible] veritatis illa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] genesim [illegible] ille [illegible] antiquo adhuc [illegible] [illegible] quod ille deus quem colebant fecit istum mundum sensibilem [illegible] [illegible] celo et terra. Et [illegible] per celum et terram [illegible] intellexisse illas res [illegible] [illegible] in celo et terra.

[illegible] videtur quod moyses eruditus in omni scientia egiptiorum [illegible] philosophorum errores de eternitate [illegible] celi et totius mundi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in principio [illegible] celum et terram [illegible] absolute. Et [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliud obstet. [illegible] [illegible] [illegible] modus loquendi [illegible] de principio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in principio [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] modus loquendi in [illegible] in principio [illegible] et grosse [illegible] ad quos legislator [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] in principio [illegible] [illegible] [illegible] in quibus deus complete fecit mundum [illegible] [illegible]

In principio creavit deus celum et terram. [illegible] illa [illegible] [illegible] [illegible] fecit mundum istum sensibilem qui intelligitur per celum et terram. [illegible] [illegible] [illegible] celum. Scriptura [illegible] loquens de omnibus celis [illegible] celum [illegible] [illegible] celi et terre intelligi [illegible] [illegible] mundi sensibilis productio. [illegible] quod [illegible] totalis mundi productio videtur moyses [illegible] ordine et modum [illegible] [illegible] Terra autem erat inanis et vacua. [illegible] videtur quod deus incipiens facere [illegible] principales [illegible] ab imperfectis [illegible] [illegible] [illegible] quod erat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] terra quod [illegible] mundi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] terra fuit inanis et vacua. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] stellis [illegible] Videtur quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scriptura [illegible] dicit [illegible] [illegible] terra [illegible] et opera manuum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] artifex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] membra distinguit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Terra autem erat invisibilis et incomposita. Et alibi [illegible]

[Marginal notes, left:] [illegible] qui in gentibus philosophorum [illegible] / [illegible] et terram [illegible] / [illegible] / [illegible] egiptiorum / Terra [illegible]

[Marginal addition at foot of page:] ‡ [illegible] philosophorum [illegible] destruxit. [illegible] mundus a [illegible] esse creatum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] philosophorum opinionem [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] A

Nec terra fuit in qua esset generacionis sua. Et quod in ipso, id est in creatione celi et terre, in quo elementa creata intelliguntur, ex quibus generantur omnia, ista quae in mundo sunt. Terra vero terra poterat consequenter fieri aqua. Et fortissime fiebat ex terra. Unde secundum philosophos elementa sunt ex invicem corrupta; in similitudine alicuius partis terre per humiditatem et intensa frigiditate terre relinquitur complexio convenientius perfectione celi aque. Et deinde per aquam videtur procedere ipsum elementum spiritale, ut est aer, ignis quod impalpabilis et respirabilibus est. Similiter aliquotiens hic [illegible] dicit ignem potuit procedere ex aqua. Et consequenter ex aere ignem qui similiter aliquotiens hic per lucem intelligitur. Et ita deinceps firmamentum usque ad celum empireum inclusive.

His itaque generaliter premissis discurrendo consequenter per litteram secundum istam textus expositionem. Ergo

In principio creavit deus celum et terram. In principio, id est parte totius temporis quod fuit in diebus, fecit istum mundum sensibilem, qui constat ex celo et terra, simul in medio celum volvitur circa [illegible] quod est terra in summo [illegible] et in scriptura celum dicitur. Creavit, id est primordialiter ex nichilo fecit. Unde secundo Machabeorum: A peto nate ut aspicias ad celum et terram et ad omnia que in eis sunt ut intelligas quia ex nichilo fecit illa deus. Unde et concilium Lateranense dicit: deus mundi materiam quam cernit et creavit ex materia invisibili, scilicet non ex nichilo. Respondetur quod ibi scriptura loquitur de formatione mundi per sex dies et non de primordiali creatione celi et terre. Vel potest dici quod primam invisibilem intelligit terram quae est invisibilis et lumine. Ex quo omnium corporalium procedit principium, ut una dicitur. Nota advertendum quod bene poterit esse quod deus creando terram cum ea celum creavit, quod solum [illegible] per gratiam est sic et illa sive creavit et illa creando ex ea formam [illegible] non creatae propterea creature procedunt. Et sic dicitur quod in rebus corporalibus [illegible] fuit per se et [illegible] aliqua rebus talibus in rerum natura ponatur. Ideo potest esse quod creando terram per se dixit [illegible] et [illegible] creature.

Quomodo creavit deus res perinde multum ex elementis ut ex [illegible] non creaturis formatae ut homines ex limo deinde et pisces et aves ex liquore terre. Ergo videtur quod creatura ex materia prima procedentibus pure ut ex ea procedit et non prima creatura. Sed quod solum illa minime simpliciter precessit prima creatura procedit.

Pro quo est advertendum quod creatio accipitur tripliciter. Primo generaliter aliquando ista quod [illegible] terminus modo generaliter [illegible] creatura et solum [illegible] et secundum terminum modo loquitur. Sed dicitur secundo de tertio.

Primo sumitur pro perfectione totali dumtaxat ubi nullum aliud agens concurrit quod non bene solum alteri quod potest esse in generacione generis quae est accidentalis forma ipsius anime.

Tertio magis proprie ista actio creatio dicitur ubi nullum aliud agens concurrit solum agere dependeat procedit [illegible] dispositio aliqua prima sufficiens est in [illegible] in ipsa [illegible] non educitur de potentia materie. Nec ab ea dependet, ut est de aliis formis substantialibus scilicet [illegible] in materia.

Quarto magis proprie et creatio ubi nulla prima dispositio nec subiectum recipit quod convenit solum angelis creatis. Sic est in secunde [illegible] ut angeli. Sicut creatio [illegible] quod angeli et materia prima et celi scilicet tota simplicia sunt non ex inferioribus procedunt. Prima dicitur creatio [illegible] creature procedunt. Et hoc magis proprie dicitur creatio [illegible] habitus [illegible] alia [illegible] prima [illegible] esse hoc et creature procedunt. Sequitur

Creavit deus [illegible] deus, deus qui precessit eternitate omnes res quod non est ipse, [illegible] ex tempore datus est esse omni entium quod ipse non est. Et quo dependet in esse et in quo [illegible] ab ipso. Et solum sic est omnium effectivum principium deus et per ipsum consistunt omnes res sive [illegible] illud [illegible] per ipsum operatus est deus. Propter quod bene dixit Alanus inde maximus [illegible] regula: regula vi: Omne [illegible] alpha et o et [illegible] bonum ab alpha et o. Sed hoc quod dicitur omne [illegible] alpha et o [illegible] omne creatum quod clauditur duobus terminis scilicet principio et fine [illegible] et [illegible]. Unde in hoc [illegible] sicut Boecius: Omne creatum habet initium et [illegible] id est principium et finem. [illegible] creatum [illegible] desinet. Sicut [illegible] sunt desinibiles et [illegible] tenebras [illegible] creature [illegible] desinit. Et omne creatum quod est bonum ab alpha, id est a deo principio creandi principaliter [illegible]. Sicut omne creatum [illegible] est [illegible] bonum ab alpha et o, sic est [illegible] quae [illegible] ad [illegible] sicut omnes res tendunt. Et sic [illegible] naturalis [illegible] ultimi [illegible] moralis bona est quae deum sicut rerum principium agnoscit et agnitum diligit et [illegible] legibus obedit et in ipso ultimate [illegible] conquiescit. — Amplius ipse deus qui creavit celum et terram [illegible] non est [illegible] secundum [illegible] non [illegible]

Non [illegible]

Margin notes: [illegible] super [illegible] || Creatio [illegible] || [illegible]

Sed simpliciter, circumscripte [illegible] in se ipso accepit et pre-
accepit [illegible] tamquam ille qui in se ipso et ita semper factor est
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Omnia [illegible]
existentia [illegible] Omne
principium [illegible] ordo | Omnis armonia
[illegible] | Omnis virtus
[illegible] | Omnis ratio
[illegible] | Omnis collectio
[illegible] | Omnis distinctio
[illegible] | Omnis intellectus
[illegible] | Omnis sermo
[illegible] | Omnis habitus
[illegible] | Omnis [illegible]
[illegible] | Omnis status
[illegible] | Omnis motus
[illegible] | Omnis unitio
[illegible] | Omnis creatio
[illegible] | Omnis [illegible]
[illegible] | Omnis concordia
[illegible] | Omnis diffinitio

Deus est omnia in omnibus

[illegible]

Terra autem erat inanis et vacua. [illegible]

Vacua quia non dum repleta erat [illegible] diversorum metallorum mineris et lapidibus preciosis et aliis mixtis [illegible] in interioribus terre generantur. Istam exposicionem concordat b. Ambrosius li. 3° Exameron ubi exponens literam aliam translacionis dicentis **Terra autem erat invisibilis et incomposita** dicit precedente aqua operiebat ut species terre [illegible] et quare invisibilis et incomposita [illegible] esse. [illegible] plerique dicunt hoc esse invisibile quod [illegible] non sit. Et ideo accipiunt terram invisibilem fuisse non quia videri non possit a summo domino vel angelis eius. Nam adhuc homines creati non erant vel [illegible]. Sed quia [illegible] species erat. Species autem terre [illegible] germinacio et viridatis agri. Ergo ut visibile et composita [illegible] ait **Germinet terra herbam feni**. Et libro [illegible] terra erat incomposita. Quia mundi [illegible] per [illegible] ripparum, per opaca nemoribus, per leta segetibus, per umbrosa [illegible], per odora floribus, per grata [illegible] [illegible] incomposita [illegible] [illegible] indigebat [illegible] [illegible] mundus [illegible] [illegible] operator [illegible] Et sequitur **Et tenebre erat super faciem abissi** id est super globum profundum et adhuc obscurum terre inferiorum elementorum [illegible] lucis. [illegible] inferiora elementa [illegible] deus in tenebris produxisse. Et tunc primo produxisse lucem [illegible] elementum quod de sua specie dicitur [illegible] lucem [illegible] elementum ignis. **Et forte aliquis dicit tenebre fuerunt ab eterno**. [illegible] quod [illegible] aere [illegible] [illegible] tenebre. Et [illegible] [illegible] tenebrositas [illegible] [illegible] mundus esset erat [illegible] tenebra [illegible] deus. [illegible] quod deus ab eterno non habuit tenebras sed lucem inaccessibilem. 1 ad Thimo. 6. Quia deus lux est in qua tenebre non sunt ulle. 1 Joh. p°. Et ita ab eterno non fuit nisi una splendidissima lux [illegible] tenebris [illegible] et [illegible] [illegible] aere [illegible] [illegible] deo [illegible] [illegible] lux vel lumen [illegible] non esset tenebre. Quia tenebra est privacio lucis in subiecto illuminabili [illegible] illud [illegible] non esset [illegible] lucis [illegible] [illegible] possit non [illegible] illuminabile ut aer. [illegible] ab eterno non fuerunt tenebre [illegible] in exordio [illegible] tenebre [illegible] [illegible] lucem. [illegible] deus fecit corpora illuminabilia [illegible] [illegible] lumen [illegible] [illegible] natura est [illegible] illuminabile [illegible] illuminans [illegible] ut [illegible] tenebra est [illegible] [illegible] [illegible] illuminabili et [illegible] [illegible] luce. Vel tenebre non sunt [illegible] [illegible] tenebrosi. [illegible] tenebra [illegible] luce. **Et ita tenebre** non sunt [illegible] [illegible] [illegible] ex magna ignorancia [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] error [illegible] hereticorum [illegible] deum tenebrarum [illegible] quod [illegible] deus [illegible] fecit tenebras [illegible] deus [illegible] lucis. Et quod plus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tenebras [illegible] lucem [illegible] tenebras [illegible]. [illegible] erat ille [illegible] [illegible] [illegible] tenebris [illegible] [illegible] deum tenebrarum et malorum [illegible] [illegible] in tenebris [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sequitur

Et spiritus domini ferebatur super aquas id est [illegible] [illegible] expositores [illegible] [illegible] superferebatur elemento aque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] allegat [illegible] [illegible] [illegible] **Spiritus domini ferebatur super aquas**. [illegible] spiritum [illegible] [illegible] [illegible] spiritum quo spiramus et respiramus [illegible] [illegible] vitalis. Nos [illegible] [illegible] et fideles [illegible] [illegible] in constitucione mundi operacio [illegible] trinitatis [illegible] [illegible] [illegible] deus celum et terram id est in ipso fecit deus [illegible] deus filius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] filius dei [illegible] fecit [illegible] [illegible] facta sunt etc. Superferebatur [illegible] dei fecit [illegible] Quia deus dixit et deus fecit. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] partium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Dixit quoque deus fiat lux. Dixit non vocali locucione ut volunt antroposmorphite heretici qui dicunt deum esse corporeum. Nec dixit per subiectam creaturam vocem formando [illegible] nulla erat creatura que audire [illegible]. [illegible] dixit ab eterno [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] omnia disposuit. De quo dicitur Joh. primo Omnia per ipsum facta sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] omnia [illegible] produxit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illud [illegible] [illegible] dixit et facta sunt. Vel dixit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] modulacio [illegible] [illegible] dixit id est opere suo verbo voluntatem suam manifestat.

[illegible] Ambrosius dicit non ut per vocis organum sonus exiret [illegible] ut vellet sue cogitationis predicti operationis effectus. Egrediebatur et creatura fecit et loquebatur [illegible] ipsum manifestando suum principium. Hoc ergo modo dixit deus fiat lux [illegible] ignis vel corpus igneum [illegible] [illegible] sibi determinans lucem [illegible] [illegible] ex potentia [illegible] [illegible] Ignis [illegible] elementorum [illegible] die a creatione creatum [illegible] et [illegible] fiat lux. Et ita si opinionis [illegible] [illegible] in hoc [illegible] fecit elementum ignis [illegible] doctores aliquos videtur esse medium in quo collocantur astra ut tangit [illegible] Augustinus [illegible] [illegible] xi [illegible] ad [illegible]. Et ita potuit esse quod quedam per illius medium esset notabiliter [illegible] aliis [illegible] [illegible] fieri distinctio diei et noctis [illegible] modo superius declarato. Sequitur. Et vidit deus lucem quod esset bona. Et cum [illegible] visus [illegible] sine luce videre nichil possit [illegible] quia ad cognitionem veritatis [illegible] plenum [illegible] a [illegible] nobis ostendit. Ubi [illegible] quod [illegible] visibilia seu obiecta visus [illegible] obiectum [illegible] [illegible] [illegible] alia videri [illegible] lux [illegible] [illegible] ita de obiectis aliorum sensuum. Secundo [illegible] [illegible] deus posset facere quod sensus visus sine [illegible] qualitate [illegible] [illegible] obiectis [illegible] [illegible] visibilibus [illegible] [illegible] in aliis sensibus [illegible] nullus indiget [illegible] [illegible] vel qualitate obiecti [illegible] [illegible] ut sentiat alia sua obiecta. Attendendum quod deus potius de nobilioris [illegible] magis [illegible] [illegible] intellectum [illegible] disposuit ut [illegible] ad [illegible] modum videndi oculo corporali. Et [illegible] sine luce [illegible] [illegible] adveniente corporalis oculus nichil videt. Intelliget [illegible] [illegible] [illegible] lux intellectualis seu [illegible] [illegible] intelligere in [illegible] videri [illegible] intellectuali oculo [illegible] videretur. Unde [illegible] Augustinus [illegible] [illegible] ad hoc [illegible] ut [illegible] [illegible] sunt [illegible] esse [illegible] [illegible] ad [illegible] et [illegible] [illegible]. Ista est lux [illegible] [illegible] intellectualis [illegible] [illegible] intellectualis oculus [illegible] [illegible] et [illegible] clare et distincte [illegible]. Est et alia quedam lux [illegible] intellectualis anime ut dicit philosophus [illegible] nisi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intellectualem oculum. Sicut enim colores [illegible] [illegible] visu corporali nisi luce corporali irradiente [illegible] oculus [illegible] [illegible] ab extrinseco veniente. Sed ergo [illegible] luce corporali ad visum sic [illegible] [illegible] ordine et [illegible] intellectualis [illegible] et [illegible] luce [illegible] ut alta et spiritualia cognoscant. Ideo bene dixit Moyses. Vidit deus lucem quod esset bona. Et [illegible] hanc considerationem videt quod esset bona. [illegible] [illegible] frustra est [illegible] operis sine radio lucis. [illegible] est [illegible] tempus sine [illegible] lucis. [illegible] [illegible] sine [illegible] lucis [illegible] apparatus artificis sine [illegible] luminis. Non [illegible] artifices opus nisi [illegible] ad lucem. [illegible] [illegible] qui male agit odit lucem. Secundo [illegible] lux [illegible]

Sunt plura
Lux ornat celos
Lux decorat templa
Calefacit terras
[illegible] plantas
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] bestias fugat
[illegible] repellit [illegible]
[illegible] latrones. Per illud

[illegible] [illegible] seu radiationis [illegible] [illegible] reflexa et refracta mirabiles apparentias facit et effectus [illegible] quod de illis tradita [illegible] [illegible] nobilis et delecta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mirabiliter [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] triplex radiatio lucis

In celo, In aere, In aqua, et in rebus: aliis politis et [illegible] ut sunt specula et vasa diaphana [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] figura [illegible] [illegible] [illegible] contemplari.

[illegible] Non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] apparet et [illegible] que apparet et existunt [illegible] opus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] apparentiis quibus sepius [illegible] homines [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mirabilia [illegible] [illegible] fuit vel apparent [illegible] ydolum [illegible] [illegible] [illegible] Novit et alia [illegible] [illegible] ex luce facere mirabilia ut [illegible] fabricare specula comburentia quod applicata soli inflammet ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quendam liber de speculis comburentibus.

Item [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fabricare quod radiationem luminis [illegible] [illegible] [illegible] et distincte [illegible] [illegible] [illegible] agent. Et ita de multis mirabilibus effectibus [illegible] radiationes lucis [illegible] et de quibus tractat illa [illegible]. [illegible] ergo vidit deus lucem quod esset bona [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] creatura [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Dixit quoque deus fiat firmamentum in medio aquarum et dividat aquas ab aquis. Et fecit deus firmamentum, divisitque aquas que erant sub firmamento ab his que erant super firmamentum. Et factum est ita.

Lux 3a [illegible] bona

[illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]

Hic incipit opus 2i diei in quo 2a die deus videtur fecisse firmamentum. / Credunt quidam mirabilis divisio aquarum per constitutionem firmamenti in medio earum. / Propter quod propter ista pericula [illegible] [illegible] observavissent et putantes quod doctores [illegible] opera eius 2i diei specialiter admirandum expavescunt, trepidantes in explicatione operum dei in hoc passu, ubi profunde nimis facte sunt cogitationes eius. Et vir insipiens non cognoscet nec stultus intelliget hec. / Ideo quia dicit beatus Augustinus primo libro super genesim [illegible] est dubitare de celestibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fecisse a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible]. / Ideo absque omni pertinacia assertionis aut contentione volo pro declaratione huius passus conferre [illegible] expositionem solum tangere varias [illegible] doctorum circa dispositionem operum dei quod fecit 2a die. / Et quia hec sacra scriptura videtur [illegible] [illegible] [illegible] philosophis, / ideo in primis advertendum est quod beatus Augustinus quod sacra scriptura [illegible] videtur quibusdam non intelligentibus eam [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] sepe tangit adversari. / Sed [illegible] philosophie [illegible] esse [illegible] esset [illegible] [illegible] [illegible] credendum [illegible] [illegible] in aliis [illegible] dicit et [illegible] monet. / Ordo esset exponere scripturam [illegible] derisionem philosophorum. propter quod dicit beatus Augustinus [illegible] ubi scriptura aliquid tale tangit observare [illegible] a catholicis in [illegible] [illegible] eruditis [illegible] et subtiliter exponenda [illegible] per duo predicta [illegible] ne irrideant [illegible] [illegible] sunt. / Et ne [illegible] [illegible] scripturas fideles in [illegible] [illegible] docti. / Ideo dicit beatus Augustinus in fine [illegible] libri super genesim. / [illegible] [illegible] theologi [illegible] [illegible] philosophi de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potuerint [illegible] [illegible] [illegible] esse. / Et quod si aliquid philosophi in suis libris [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / aut aliquam facultatem [illegible] esse theologi [illegible] [illegible] nulla [illegible] [illegible] tale [illegible] esse [illegible]. / [illegible] [illegible] [illegible] perfectum theologum in [illegible] [illegible] non mediocriter eruditum esse. / Et subdit beatus Augustinus / [illegible] [illegible] libros legimus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], qui de parte [illegible] [illegible] et [illegible] fidei catholice [illegible] id potissimum diligentius quod [illegible] apparuit eum [illegible] [illegible] [illegible]. Si aut hic liber [illegible] [illegible] quod [illegible] scripture non impedit et eum [illegible] fide [illegible]. / Si aut et scripture [illegible] [illegible] ac [illegible] non [illegible] [illegible] solo diligenti quod fides sane [illegible]. / Aliud est ut quod [illegible] scriptorum [illegible] non [illegible] aliud vero a regula [illegible] [illegible]. / Si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] se hic [illegible] [illegible]. Si vero [illegible] [illegible] non [illegible]. Et si voluntas scriptoris [illegible] sit, [illegible] fidei [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]. Augustinus. / Unde quia in hoc passu sacra scriptura [illegible] [illegible] videtur [illegible] philosophie de [illegible] collocatione [illegible] elementorum. Cum aquam [illegible] velit esse [illegible] super terram et aerem super aquam. Et ignem [illegible] super aerem. / Sicut beatus Augustinus libro 2o super genesim manifestis experimentis et rationibus philosophorum probat. / Et ideo ne [illegible] [illegible] apparentis repugnantie scripture sacre et philosophie hec philosophi [illegible] [illegible] intelligere scripturam [illegible] [illegible]. / [illegible] ut dicit beatus Augustinus de [illegible] [illegible] [illegible] ostendere clare quod non est aquas esse super celos ut scriptura hic dicere videtur. / Ad quod declarandum [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] aer celum appellatur / non solo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] celum [illegible]. / [illegible] et [illegible] [illegible] scripture [illegible] volatilia celi [illegible] quod in hoc aere volare [illegible] est. / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] celi [illegible] [illegible] [illegible]. / [illegible] [illegible] dicit beatus Augustinus [illegible] ille [illegible] aerem celum [illegible] / nulla alia [illegible] firmamentum appellatum voluit estimari / [illegible] quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vaporosas aquas / et [illegible] aquas [illegible] [illegible] [illegible]. / Et [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] vaporibus [illegible] unde [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ostendere voluit ille celum esse inter aquam et aquam. / Et subdit beatus Augustinus hanc [illegible] diligentiam [illegible] [illegible] laude [illegible] iudico / [illegible] [illegible] [illegible] fidem [illegible]. Et in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. / [illegible] [illegible] [illegible] beatus Augustinus quedam [illegible] [illegible] celum [illegible] infima regio aeris [illegible] posset firmamentum [illegible] [illegible] aquas et aquas / inter aquas pluviales vel nubes aquosas [illegible] medium [illegible] aeris. Et inter aquas maris et fluviorum [illegible] [illegible] [illegible]. / Sed aut illa infima regio aeris dicitur firmamentum [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a creatore [illegible] inter aquas [illegible] [illegible]. Et [illegible] firmatur [illegible] [illegible] firmum est [illegible] quod [illegible] deus / [illegible] voluntas [illegible] [illegible] est et [illegible]. / [illegible] [illegible] [illegible] illa regio aeris portat et sustinet pondus nubium aquosarum et vaporum [illegible] [illegible] [illegible] regionis aeris [illegible]. / [illegible] [illegible] [illegible] esse videtur quod [illegible] illa mirabilis et [illegible] [illegible] [illegible] dispositio [illegible] [illegible] dei instituit a principio

Con

infima regio aeris dicitur firmamentum

plumas et alias impressiones s[ed] [illegible] ad formanda [illegible] ¶ Talis vtique dispositio debebit
ad gloriam dei exprimi, non minus quam dispositio elementorum, que fuit dei qui vnius pro ele-
menti [illegible] aida de aquis ad [illegible] [illegible] ¶ Et non videtur
vbi in scriptura illa dispositio expressa sit nisi [illegible]. ¶ Et verum est quod pro
quam b[illegible] vbi supra plures disputant cum philosophis opinantibus impossibile esse quod super
celos extimos in quibus [illegible] stelle sint alique vere aque vel aque elementa ag-
[illegible] nature [illegible] d. [illegible] [illegible] quo et qualis aque ibi sint. Tamen
ibi aquas quasdam nunc dubitamus. ¶ Narre [illegible] sanctus scriptore quod hic asserit auctoritas quam
omnis humani ingenii capacitas. ¶ Ad eandem gloriam clare est b[illegible] [illegible] 2o [illegible]
d. [illegible] hec manifesta quod ad que [illegible] aqua [illegible] [illegible] medio firmamento
[illegible] [illegible] diuisa [illegible] [illegible] ibi [illegible] posuit quam sermo dei virtute nature
[illegible] et distinctas [illegible] ¶ Et vt [illegible] [illegible] de aquis hic dicit quod [illegible] negans posse
in superioribus celis esse. ¶ Quod [illegible] laudate [illegible] celi celorum et aque super celos sint
laudant nomen domini; [illegible] non videtur ibi auctor [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
spiritualiter magnitudine [illegible] [illegible] [illegible] in operibus ¶ Cuius altitudinem [illegible]
[illegible] nemo inuestigare potest. ¶ [illegible] hec [illegible] quod [illegible] super firmamentum celi posuit
[illegible] nemo [illegible] operatione aque [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] collocati. ¶ Et
[illegible] maiestatis operatione [illegible] [illegible] [illegible] et aliis videtur opere ex scriptura sacra [illegible]
[illegible] ad [illegible] vt doctoribus [illegible] et aliis videtur opere ex scriptura sacra concedi
¶ Tamen [illegible] [illegible] ¶ Et omnes orbes celi nobiles [illegible] adhuc quedam
orbes aque ¶ Et forte [illegible] illud [illegible] orbem aereum et [illegible] ignis, Ita quod tria
elementa perspicua que adhuc sub celo sunt [illegible] [illegible] [illegible] et corruptionis [illegible]
reiterata sunt super celos [illegible] [illegible] sua [illegible] dispositionem corporis [illegible] [illegible]
bentia ¶ [illegible] dispositionem [illegible] [illegible] post elementa inferiora [illegible] [illegible]
le [illegible] [illegible] in seculo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] regionibus
[illegible] a beatis hominibus et angelis possidendis ¶ [illegible] et vacuum est [illegible]
[illegible] vt locum [illegible] [illegible] et [illegible] non [illegible] locato ¶ [illegible] non potest [illegible]
[illegible] vt locum [illegible] [illegible] celorum esset [illegible] elementorum licet aliter [illegible]
dispone quod et regio [illegible] [illegible] inferior. ¶ [illegible] potest esse [illegible] operis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] fieret [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] magnitudine [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ¶ [illegible] [illegible] magnitudinem et [illegible] et super extenta [illegible] loca
[illegible] magnus et ex omnem magnitudinem [illegible] infinitate [illegible] et [illegible] super plenitudinem
[illegible] omnem [illegible] [illegible] et omnes infinitate [illegible] ab omnibus [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] ¶ Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt ¶ Et [illegible] hec super plenitudine et
[illegible] domini [illegible] non [illegible] [illegible] ¶ [illegible] et magis [illegible] hec et infinita
non [illegible] [illegible] ¶ [illegible] et [illegible] Et hec est [illegible] [illegible] absolutum et super extenta
est et [illegible] et [illegible] [illegible] ¶ Tertio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et infi-
nite [illegible] magnitudinis [illegible] [illegible] elementis [illegible] [illegible] fieret et [illegible]
[illegible] [illegible] quod corpora humana ex [illegible] elementis [illegible] [illegible] [illegible] ¶ [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] spatio super celos mobiles in [illegible] ibi mansiva ¶ [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] illud spatium [illegible] esse [illegible] elementare [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ¶ Et si vt sacra scriptura [illegible] videtur erit in illa
[illegible] corporis gloriosi ¶ Et si vt sacra scriptura [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ibi
regione celesti [illegible] [illegible] vocalis et sonora [illegible] [illegible] [illegible] ¶ [illegible] medium ad hoc est [illegible]
erit medium [illegible] ad [illegible] [illegible] ¶ Et hec de 1a ymaginatione de aquis que super celos sunt,
tale elementare. [illegible]
¶ Rursum 2o ymaginari possumus conformiter [illegible] [illegible] religionis spatium aliquod
in quo a principio deus disposuit ix choros angelorum ¶ Et quod si angeli non [illegible]
[illegible] sub nouem choris angelorum [illegible] locum [illegible] [illegible]
[illegible] ¶ [illegible] xus chorus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
¶ Et [illegible] [illegible] sunt [illegible] ex [illegible] elementis [illegible] [illegible] quod magis [illegible]
[illegible] locum ille esset [illegible] elementaris et [illegible] forma aque [illegible] hec scriptura
[illegible] ¶ Et alibi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que [illegible] aquis superiora [illegible] ¶ Et
[illegible] [illegible] [illegible] que super celos sunt [illegible] ¶ Et aque que super celos sunt laudent
[illegible] [illegible] [illegible] videtur esse aliquid magnum et mirabile de illis aquis [illegible]
[illegible] scriptura [illegible] ad gloriam dei concordat ¶ [illegible] si forte [illegible] [illegible] [illegible]
esse spatium illud decimi chori esse [illegible] elementum, ymaginari potest quod spatium

Terra elementa perspicua super celos

[illegible]

vox et lux [illegible] et sonora erit in celestibus [illegible]

illud sit vnum mixtum subtile per spiritum et modicum sine nobile a domino [illegible] et [illegible] quod [illegible] minorem similitudinem ad aquam magis aqua dicitur. Preterea [illegible] preparationis nature terre. Cum dicitur ille locus dicitur [illegible] potius esse de [illegible] de natura nobilioris elementi vt ignis vel aeris. Videtur [illegible] homine magis domini [illegible] aque et terre. Igitur [illegible] videtur quod [illegible] regio [illegible] esset a domino [illegible] elementorum. Et sic [illegible] religiosi [illegible] non [illegible]. Ad [illegible] exponitur [illegible] et ad [illegible] deus 2a die dixit fiat firmamentum in medio aquarum. Et fecit firmamentum in medio aquarum, i. [illegible] firmiter aerem [illegible] aquas inferiores et aquas vaporales vel nubium que sunt super celum [illegible] que [illegible] celum [illegible] in nubibus sunt super solem [illegible] solem vel super celum i. super inferiorem regionem aeris que celum est dicitur vt visum est. Vel adhuc aliter [illegible] [illegible] quod dicitur fiat firmamentum in medio aquarum i. firmiter et stabiliter medium spacium in quo aque fieri debent [illegible] et celum. Hoc autem medium est media regio aeris [illegible] disposuit [illegible] esset [illegible] frigida [illegible] frigiditate vapores aquosos in eam ascendentes [illegible] in nubibus aquosis et [illegible] aquis pluvialibus [illegible]. Et similiter vt sua frigiditate [illegible] ex [illegible] calidas et [illegible] generatione ventorum. Vel adhuc aliter [illegible] quod aque ab initio non [illegible] sed [illegible] Et [illegible] aquas [illegible] quod aque fuerunt diffuse vaporaliter per terram et ignem vsque ad [illegible] celi empirei vel vsque ad [illegible] spacium [illegible] deus [illegible] occupari [illegible] globum mundialem. Secundum opinionem [illegible] dicitur fecisse deum firmamentum in medio aquarum i. fecisse firmamentum in medio [illegible] spacio pleno aquis dicto modo [illegible] quod fecit celum ex superiori parte illius [illegible] ex materia vel ex [illegible]. Et [illegible] illud [illegible] [illegible] [illegible] Sic dividens inter aquas et aquas [illegible] [illegible] influentia sic [illegible] vapores ab aquis inferioribus elevans in medium aeris vt ibi [illegible] in nubibus aquosis [illegible] [illegible] celos esse [illegible] celos [illegible] Vocavitque deus firmamentum celum. Et factum est vespere et mane dies secundus.

[illegible] residem 2e die [illegible] quidem [illegible] deus imposuit nomen [illegible] dicere moyse. Vocavit quod deus firmamentum celum i. illud [illegible] Vocavit quod deus firmamentum celum i. [illegible] instituit [illegible] inter aquas super celos et aquas [illegible] Ipse [illegible] illud medium [illegible] celum. Et [illegible] celo de [illegible] [illegible] quod [illegible] fiant [illegible] stelle [illegible] et [illegible] celum [illegible] luminaria in firmamento celi. Beda [illegible] celos distinguit [illegible]

doctores [illegible] celi
[illegible] partem aeris inferiorem
[illegible] celum ethereum [illegible] partem aeris superiorem
[illegible] olympum id est regionem ignis
[illegible] spacium [illegible] planetarum
[illegible] celum stellarum fixarum
Sexto celum empireum [illegible] quod dicitur
celum [illegible] angelorum
Septimo celum [illegible] trinitatis
Octavum potest addi [illegible] celum
cristallinum [illegible] aqueum inter

celum stellarum fixarum et empireum [illegible]
[illegible] et dicit [illegible] celi.
[illegible] appellatur [illegible]
aquas illas [illegible]
quod deus [illegible] firmamentum [illegible]
ab aquis [illegible] celum vt [illegible]
Vbi [illegible] deus hic hoc firmamentum appellat celum quod ante eam fecit [illegible] in principio fecit deus celum et terram [illegible] appellat [illegible]
[illegible] quod [illegible] non [illegible]

[illegible] supra [illegible] auctore deo conditum celum scriptura expressit hic [illegible] [illegible] differentia [illegible] vt ibi [illegible] summa [illegible] hic operationis [illegible] digesta sit [illegible] posset [illegible] [illegible] hic firmamentum dicitur Et quod a principio dicebatur celum [illegible] [illegible] quod [illegible] sit [illegible] hic [illegible]

[illegible] celi [illegible] in pluribus [illegible] [illegible] celum [illegible] esse [illegible] celi [illegible] [illegible] celos et [illegible] esse [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] geometres [illegible] et [illegible] quod [illegible] celum esse [illegible] [illegible] celos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Margin: Generatio ventorum; Celum [illegible] dicitur; [illegible]

[illegible] firmamenti quod adversum est et [illegible] in celis tenebras [illegible] et [illegible] quia plures celos videret [illegible] intelligentia de [illegible] celorum [illegible] illi [illegible] velut et [illegible] celos [illegible] gloria [illegible]

quod aliud nomen est. Tum quia soliditas sumitur etiam firmamento eius [illegible] ut dividat et dividat inter aquas et aquas. Et [illegible] subdit Ambrosius [illegible] enim super celum [illegible] hic firmamentum dicit. Et David ait celi enarrant gloriam dei et opera manuum eius annunciat firmamentum. Hec est unde operibus [illegible] ipsum laudat creatorem [illegible] magnitudinem eius per ea que videntur agnoscit. Et subdit [illegible] videtur non [illegible] celorum continue esse. Cum plures celos scriptura testetur. Non aut esse speciale firmamentum [illegible] et hic ita [illegible] firmamentum celum [illegible] ut videtur supra [illegible] dixisse. In principio celum fecit [illegible] omnem [illegible] celestis fabricam comprehendit. Hic autem specialiter ut firmamentum [illegible] soliditatem [illegible]. Et quod ipse firmamentum sit totum medium illud in quo stelle [illegible] videntur. Apparet quia quod uranos grece dicitur latine celum appellatur. [illegible] sol luna velut signis [illegible] celum [illegible] argentum quod signis [illegible] refulget celum dicimus. Nunc quod firmamentum 2o die tantum creatum [illegible] die haberet erat dicta celestia per additionem stellarum. Deus vocavit deus firmamentum celum ut dixi [illegible] a tali proprietate dispositum.

Hic consequenter quia [illegible] nomen respicit ad [illegible] et proprietatem rei. Deus quia deus hic imposuit nomen operi suo antecedit [illegible] est de natura illius firmamenti [illegible] ad [illegible] quantum ad eius firmitatem et [illegible]. Circa hoc ad [illegible] est non parva ambiguitas inter doctores de natura firmamenti. Nam ambiguitate [illegible] variis opinionibus de natura celi et astrorum. [illegible] Basilium [illegible] et Ambrosium subtile est [illegible] soliditate [illegible] et [illegible] medium [illegible] in passione [illegible]. Secundum Bedam ex aquis congelatum [illegible] aquas [illegible] et [illegible] Ambrosium sentire videtur. Secundum alios est ex mixtione elementorum [illegible] ab igne [illegible] ad subtilitatem ab aqua proprietate et contra soliditatem. Secundum vero philosophum [illegible] esse [illegible] corpus simplex [illegible] et motu proprio circulari ex [illegible] elementis. [illegible] philosophi [illegible] sunt ille [illegible] opinantur quod illud medium in quo deferuntur stelle sit [illegible] mixtum non [illegible] diaphanum soliditatem a [illegible] elementorum subtilium scilicet ignis et aeris. [illegible] et alii [illegible] frigiditatem congelatum. [illegible] quidam dicunt [illegible] fieri posse ut aer ita solidetur ut ambulantem sustinere posset [illegible] de aqua congelata. Et [illegible] hoc de medio igneo vel medio subtili elementorum in quo stelle ponentur [illegible] superiores species ignis [illegible] esset rigida et solida [illegible] flexibilis sicut est de aqua superius congelata et inferius liquida. Et inferior de natura firmamenti [illegible] et [illegible] stellas ponere [illegible] corpora nobilia mixta ex [illegible] elementis [illegible] seu influere [illegible] modum [illegible] lapides nobiles lucidi mirabiles ut dicunt [illegible]. Secundum istum philosophum de natura firmamenti et stellarum posset ut videtur [illegible] in istis inferioribus fieri apparent a stellis et firmamento. Et [illegible] videntur plura [illegible] convenire [illegible] ad [illegible] talia. [illegible] ut dicunt [illegible] fieri [illegible] pauciora. Ista philosophia [illegible] Ambrosius [illegible] per [illegible] philosophi quidam [illegible] corpus simplex nobile [illegible] et [illegible] in quo stelle [illegible]. Contempnit hanc philosophiam [illegible] evangelio [illegible] David [illegible] fundasti et opera manuum [illegible] celi ipsi peribunt [illegible] et [illegible] in evangelio celum et terra transibunt [illegible] Et subdit Ambrosius [illegible] celi [illegible] corpus [illegible] portionem [illegible] corpus [illegible] esse corpus tale ex [illegible]

ne a maiori elementis mediare inter aquas inferiores. Item cum quilibet elementum in universo mixto sit superfluum quod per ambientes circumstancias illarum quod super celos sunt. Raphael

Remboldus et

aque sunt ibi ad temperandum sua frigiditate celi et etheris caliditatem ferventem / Et per hoc illi doctores plane volunt celum et astra esse elementalis nature / Unde et specialiter Ambrosius in 2° Exameron Nonne inquit divina providentia perspexit ut intra orbem celi et super orbem redundare aqua que illa ferventis axis incendia temperaret / Et ysidorus libro Ethimologiarum tercio dicit Ether locus est in quo sydera sunt / Et fuit cum igne qui a toto mundo in alto separatus est / Et Augustinus 2 super Genesim ad litteram dicit placuit super aerem purissimum igneum esse dicunt celum / Unde et sydera ac luminaria fuerunt quietant illa videlicet ignee lucis in eis formis que in celo cernimus conglobata corpora esse ... / Unde et ut ibidem dicit Augustinus Saturnus superioris planete esset frigide nature ut putant astrologi nisi per maiorem approximationem vicinitate videtur. Et igneum est de se nobilissime est elementis. Si corpora quanto sunt superiora nobiliora sunt, quadam in ordine elementorum ...

Damascenus

Saturnus frigidus

Item per istam philosophiam esse videtur quod astrologi omne astra referunt ad elementares qualitates dicentes hoc calidum et siccum et illud humidum et frigidum / Et quod secundum astrologos astra nature frigide remittitur per virtutem alterius astri nature calide / Verum illi de communi philosophia dicunt hoc esse solum in effectu vel tamen effective in sic in natura elementari / Sed alii dicunt equalis probabilitate quod vere est intensio et remissio in qualitatibus astrorum intrinsece licet in eis non sit contrarietas tantum ut videbitur infra / Et declaratur quomodo hic fieri potest

Item si esset unum quintum corpus simplex sicut astra, hoc putant esset utique ut videtur purum et uniforme preter quod sunt astra vel ignis in spera sua. Contrarium autem apparet de galaxia et de corpore lune ubi apparent differentie magne in raritate et densitate quod potius attestari videtur super unum elementum / Item idem testari videtur color celi blaveus qui est unus de coloribus mediis resultantibus ex certa proportione elementorum in mixto ut noverunt philosophi / Si dicas ut quidam dicere solent quod non est ibi aliquis color realis sed tantum in videndo quod solum apparet ibi color blaveus ex quadam debili reflexione vel refractione luminis a profunditate vel in profunditate perspicui. Dico quod hoc non videtur valere. Primo quia certum est quod corpus lune non est perspicuum et tamen per eius non illuminata vises nobis apparet ... nonnisi eiusdem coloris sicut reliquum celi et concorditer quod illud celum sit talis coloris vere coloratum / Item arguitur sic

Item ut solum appareat color alicubi ex reflexione luminis oportet quod sit in aliqua proportione inveniat visum a lumine oppositus nulla autem talis contingit visum apparere similiter in limpidissimis celis / Et ita probabiliter videtur quod talis color sit realiter in celo. Non solum quod operabile sit celum illud aqueum esse realiter talis coloris terminantis visum ad decorem operis dei / Et per hoc non esse perspicuum taliter quod per eius profunditatem elementis celi empirei inferiora a mortalibus videri possit. Ex quibus omnibus videtur quod non sit aliqua in contrarium experientia / Sed quod celum et stelle quasi corpora sunt nature elementaris. / Sed obicitur forte quia perficiuntur in celo fierent sensibiles transmutationes ut generationes et corruptiones augmentationes et diminutiones Videtur quod hoc non sequitur, quia 2am vero philosophorum religiosorum etiam maiora elementa tota in mundo semper manebunt in ordine suo et tamen generationes et corruptiones continue fiebant. Et ita de facto agente tale dispositionem elementalem hic potest aliquod corpus elementare vel elementum quod in se applicatum nec agit nec ab ipso patitur sicut per iudicium divinum spera ignis non amplius agit in aerem sibi contiguum. Sic habet ad hunc elementa habebunt penes maiorem qualitatem / Et quia philosophi de ista dispositione finali rerum a creatore deo constituta minime sciverunt non potuerunt bene scire quod firmamentum esse sensibile elementum vel elementalis nature et non fierent ibi sensibiles transmutationes et ita cogebantur ponere preter maiora elementa quedam quintum corpus simplex in quo stelle consistunt. / Tamen quia philosophia est expressa philosophia Aristotelis et aliorum dicit aliquid contrarium predictis sententia / Item quia ista philosophia sit sane religionum consentior et convenientior apparet quia propter singularem nobilitatem

Celum aqueum videtur esse coloratum

Experientia contra nulla est

et dignitatem nec celorum et astrorum et propter mirande virtutis et influentie singularitatem
quam credebant aliqui philosophi de gratia opinionem inesse corporibus celestibus et stellis
secuti sunt varii errores utpote de eternitate celi et de unitate [illegible] et [illegible]
Primo secuta est ex hoc quod astra celi et [illegible] deos adorabant et gentiles quod utique factum
non fuisset si communis philosophia et opinio philosophorum invaluisset apud eos quod scilicet hoc totum
esset quoddam de elementis compositum et quod celum esset creature eiusdem nature cum aliquo ele-
mentorum inferiorum aut compositum ex eis. Et sic illa philosophia concurrens fuisset sa-
lutis humane et propter vere religionis expedientior. Item secundum istam philosophiam seu opinionem
doctorum negantium quintam essentiam totum spatium a centro mundi usque ad convexum totius
globi mundialis ponitur esse de elementis ita ut ideo hoc totum spatium esset divi-
sum in quattuor elementa vel aliter [illegible] in lectione precedenti tacta
ut pote quod quattuor elementa vel saltem tria scilicet aqua aer et ignis super celos sydereos
essent in alia subtilitate et spiritualitate ad finem tamen debitum [illegible] [illegible], Ita
quod ultimus orbis mundi esset substantialiter igneus quod per hoc celum empireum vocari posset
Quomodo sit de re in esse mirabiliter facta est hic in dispositione celorum sapientia di-
vina [illegible] omnem sensum et omnem [illegible] mortalium in hac et similibus inquisitionibus opus [illegible]
[illegible] hoc [illegible] philosophantes timide et tremide philosophari. Et multis [illegible] apparet de
dispositione rerum attenta sapientia auctoris dei infinita [illegible] sapientia et virtus inex-
cogitabilis operatur [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] operatur usque indefi-
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] sunt stabiliter [illegible] exteriore
corporeo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] et indissolubilem
[illegible] et continet [illegible] anime [illegible] et [illegible] [illegible] plantis [illegible] [illegible]
et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et insolubilem
[illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] collocatum [illegible] omnem [illegible] et [illegible] ac [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]. Et in ipsa [illegible] con-
[illegible]. Et ab ipsa [illegible] [illegible] et [illegible] et in ipsa [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
absconditi. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et continet [illegible]. Et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
et [illegible] [illegible]. Et ex ipsa angelice [illegible] [illegible] intelligunt et intelligent. [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in rebus [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] corporis, aut [illegible] corporis. [illegible] existentes mundo et [illegible] [illegible]
[illegible] intellectuales et [illegible] et [illegible] intelligentia [illegible] in deo [illegible] intelligibilia.
Et [illegible] dicitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] et alia [illegible]
[illegible] ipsi angeli [illegible]. Et in [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] et [illegible] [illegible]
quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et ex collatione existentium [illegible] ex [illegible] et in [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible], [illegible] singula singillatim [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible]
et [illegible] et continet [illegible] [illegible] simplex esse co-
[illegible] [illegible] ipsa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in se ipse [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] se-
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] ad se [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] simplex [illegible] [illegible] existentibus [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] existentia et in
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] ex [illegible] [illegible] singulis
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et aliorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hic
existentibus se et alia [illegible] [illegible] et alia [illegible] existentia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex se et [illegible] [illegible] ea que
[illegible] se sunt et [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] existentia [illegible] [illegible] existentium. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] mirabiliter facta est hic [illegible] [illegible] [illegible] in dispositione celorum [illegible]

omnem scientiam et omnem veritatem involutam. Item quod de quibusdam presumptuose philosophantibus scriptum
est quod evanuerunt in cogitationibus suis, seculi sensu putantes se aliquid scire aut superius
esse, non animadvertentes quod omnis humana deliberatio error quidam esse invenitur si stabilitati
divine et perfectissime intelligentie compararetur. Unde dicere et alibi dicit veritas est omnis
homo in quo non est ... [illegible] ... De quo beatus Augustinus ... in materia dicit ubi est
homo in quo non est ... disputationibus ... refellenda. Nobis
autem inquit illos ... questionibus ... auctoritas ut
aut ... ad ... preceptorum ... fides mentis. Et ... scriptura auctoritas ut
sunt ... creatura ... creature que est ... in scriptura. De quo scripsit ille propheta qui dixit
Deus scit cogitationes hominum quoniam vane sunt. Beatus homo quem tu erudieris domine, et de lege
tua docueris eum, id est ex sacra scriptura docueris eum non solum quantum ad spiritualia que ibi traduntur
sed etiam quantum ad ea que ad cognitionem philosophorum naturalem pertinent et quantum ad ea que pertinent
ad cognitionem morum. Preterea preter veritates spirituales ex sacra scriptura ad ... vere in-
tellectu colligi et eliciuntur quedam philosophia naturalis de rerum conditionibus et dispositionibus et quedam
philosophia moralis ... Et hec sacra pure philosophia certa est et indubia ut dicit beatus Ambrosius
et doctores ... aliis sufficit fidelibus ad salutem. Alia vero philosophia que ex modo con-
sideratur creaturarum ... doctrina multum ambigua est et in multis a ve-
ritate exorbitat ut docuit beatus Augustinus. Est tamen ... ad
intelligentiam ... scripturarum sicut sepius tactum est. Et hec de prima ... in-
... firmamentum celum etc.

Videtur quod ad secundum quo dicebatur inquirendum esse de firmamento quantum ad
eius firmitatem et virtutem, propter plura ea que circa hec superius in tribus ex-
positionibus dicta fuerunt. Adhuc aliis tribus modis ... celum firmamentum
dictum. Primo tangit beatus Augustinus ... super Genesim ubi ... dicit
dicit quod hoc ... quod celum non est dictum firmamentum propter statum sed propter firmitatem
et propter ... superiorum et inferiorum aquarum sic votum esse. Et ista
... videtur ... intelligatur utique aliquid
quod dividat inter aquas et aquas quecumque firmitatis. Deinde secundo modo tangit.
Ysidorus Ethimologiarum capitulo ... Celum autem in scripturis sanctis ideo firmamentum est dictum
quod sit cursu siderum et ratis legibus fixisque firmatum. De secundo beatus Augustinus ... de
civitate Dei ... ubi dicit: Quod ... dispositum est ab auctore nature celi et terre, quod
cursus ordinatissimus siderum quod certa ratis legibus fixisque firmatum. Et tamen quando ...
volet qui summo regit imperio sua cursum ordinem legem que mutaret. Et loquitur
ibi de portento stelle ... in sacra expositione. Per
istas autem leges intelligenda sunt ... colligantie ... et ... mo-
tum in velocitate ... orbium et stellarum, et in ... figura, et quantitate.
Et quia globus elementaris in ... quantitatem et motum, et aliis ha-
bitudinibus talibus invariabiliter ... sicut ... celorum, inde ... com-
paratione ad variabilitatem et flexibilitatem elementorum ... celi nobilius ... di-
citur firmamentum. Cuius nulla nobis perceptibilis ... augetur nec diminuitur. Nec ...
... corrumpitur, sicut videmus de partibus elementorum.
Hec tamen est dubium ... Platone ... per beatum Ambrosium intro-
ducta, quibus ... videtur quod celum non sit omnino invariabile si quod celum ...
et ... Et ...
non ... immobilis ... videtur celi ... quod non
... esset ... secundum declarationem ...
... artifex celi deus voluit
... et elementa ... agendi et essendi ...
... dispositionem ...
aliquot secula ... Et quod ... ut dispo-
nem aliquam habeat ... rebus superioribus et inferioribus ... sub-
dite ... quod ... mundus et celum et res alie corporales esset aliquando
destruere ... et ... cursum ... videtur ...
... res aliquas destruere ... et
dispositione ... cum deus vellet celum aliquam

> portentum dicitur quod per se aliquid ostendit futurum.

totaliter a virtute influentiali destitui. Non inconveniens est vero superiores causas concedi pe-
de quasi tabescendo quodammodo et senescendo. Et consequenter vires rerum omnium inferiorum actuales
videntur continue decrescere. Et propterea vita hominum et aliorum abreviari. Et rerum omnium vigor
in celo senescendo videtur debilitari. Oportet enim secundum philosophos et mundi indispositionem et virium
debilitatem in inferioribus ultimate reducere et resolvere in causas superiores et in earum varietatem
et declinationem. Videtur ergo in rebus omnibus talibus cursus esse signa finalis defectionis
quibus ostenditur se ad finem in prima earum statu pervenisse.

Item in microcosmo id est in genere humano vel homine reperiuntur infantia pueritia adolescentia
senectus in quibus illud genus ostendit se a primo statu suo totaliter destitui. Modo secundum
doctores etates corporales videntur convenire toti mundo secundum corporales eius vires et
vigorem precedentes [illegible]. Et vere quod quilibet planeta alternatim seu successive secundum or-
dinem suum [illegible] exercet suum influentialem vigorem in horis et diebus secundum communem opinionem
astrologorum. Cur ergo non fierent ordinate distincte in [illegible] in annis [illegible]
[illegible] et millenariis annorum, vel quod statim equali situdine [illegible] sicut alii planete
in figura celi quod per annos totaliter [illegible] secundum divine voluntatis providenciale decretum minus
exercet influencialem vigorem quam antea. Sic planeta cuius est hora post celestis partibus
ex parte inferiori existens alio anno [illegible] in fine [illegible] zodiaci vel situdine figure celi se
modo non erit tunc causa efficax influentie [illegible] forte tunc non erit dominus seu
nec hora, propter quod convenit contra astrologos influxus astrales cum divine voluntatis libitum
in diversis temporibus [illegible] exercitari, vel ordo exigit et requirit inexplicabilis divine
providentie et sapientie decretum. Et propterea Levitici 24 dicit deus Si ambulaveritis ex ad-
verso non dabo vobis celum de super sicut ferrum et terram eneam et consumetur in cassum
labor vester. Non proferet terra germen. Si autem impleveritis mandata mea habitabitis
in terra absque ullo pavore et [illegible] vobis [illegible] quibus vestimini.
Et in psalmo 106 dicitur quod deus posuit terram fructiferam in salsuginem a malicia inhabitan-
tium eam. Et de aliis pluribus passibus scripture patere. Ex quibus manifestum est quod cum mundi
[illegible] creature [illegible] inferiori mundo [illegible] fierent
secundum creatoris benignitatem [illegible] celi terre et vigorem vel dispositionem ordinari et per-
mutari. Sicut legitur in fine epistole 1 Jacobi apostoli quod obtinuit [illegible] vigor celi et
elementorum ad orationem Elye [illegible] et [illegible] celi [illegible]
super terram. Et eo rursum orante celum dedit pluviam. Et in Levitico [illegible] supra le-
gitur quod in diebus illis [illegible] 6to anno regulariter produxit fructus trium annorum [illegible]
non plus seminaret [illegible] in [illegible] precedentium. Oportet ergo cum opinionem astrologorum
quod semper in 6to [illegible] anno similis constellationum dispositio [illegible] 6ti anni
precedentis quod non est verum. Experiencia et docet in astrologicis calculacionibus quod consimilis
constellationum dispositio [illegible] aliquando anni quod [illegible] reduci
principio anni [illegible] forte [illegible]. Et ergo hec videtur accidisse ex eo quod deus
[illegible] influxus astrales [illegible] in anno 6to et [illegible] secundum sue
providentie [illegible] modos, quia et [illegible] ordinavit [illegible] qua hora
influentialis superiorum vigor in elementari mundo regere debeat. Ex quibus [illegible]
tur quod [illegible] astrologi [illegible] creatoris [illegible] a prima celorum institucione [illegible]
tur ex celorum influentiis et [illegible] de effectibus superiorum in istis inferioribus futuris
[illegible] arte indicando vel [illegible] invenire possent. [illegible]
nulla experiencia [illegible] predicta. Ex quibus inferri possent duo [illegible]
si bene ponderentur predicta [illegible] celum et stellas non esse [illegible] efficacie et vigoris toto seculo sicut [illegible]
[illegible] celum [illegible] et probabile [illegible] habuerunt superiorum [illegible]
[illegible] Secundum quod [illegible] non habere tales effectus [illegible] habuerunt olim et [illegible] partibus ex parte [illegible] dispo-
[illegible] elementorum.

Hec dicta de secundo modo quo celum firmamentum dictum est. Adhuc 3o [illegible]
in celorum [illegible] celum potest firmamentum dici [illegible] firmiter
et [illegible] effectus [illegible] in eo [illegible] descriptio figu-
[illegible] in rebus inferioribus [illegible] Iste enim fuit error de-
[illegible] et astrologorum [illegible] per firmitatem legis [illegible] celorum
[illegible] indissolubilem ordinem superiorum [illegible] effectibus
[illegible] Et decepti talem ordinem [illegible] vocaverunt inexorabile fatum

Astrologorum influxus astrales [illegible] libito [illegible]

[illegible]

[illegible]

fatum

impedibilis

[illegible] q[uod] nu[n]q[uam] eve[n]i[r]et inevitabi[liter] de bono, ut d[icitur] malo, q[uo]d [illegible] ve[ro] ipsi[us] dispositio[n]i in illo superiori [illegible] in inferiori ordine ut ille estimabant. Aug[ustinus] 5 de civ[itate] dei [illegible] c[ontr]a plog[...] t[er]ci[um] v[er]o q[uo]d fatu[m] sit contingendo [illegible] est, sicut et 2m [illegible] intell[...] [illegible]. Quia i[n] fictione e[st] talis [illegible] ordo [illegible]. Ut dicit b[eatus] Aug[ustinus] [illegible] 2m [illegible] dei et [illegible] fatu[m] dici p[ote]st a fando [illegible] dei ab eterno [illegible] in se ipso [illegible] e[st] 5 de civ[itate] dei. Ille q[ui] divi[n]a[m] [illegible] et vol[unta]te[m] fatu[m] appellat [illegible] intelligit, tales [illegible] teneat et lingua[m] corrigat, cu[m] ipsi dicat [illegible] non tu[m] expedit ut [illegible] ve[ro] [illegible] fatu[m] [illegible]. Quia n[on] h[ec] s[er]vata est, et male [illegible] necessitate [illegible] ad [illegible] qualiter n[on] est de [illegible] divi[n]a [illegible] de dei [illegible] fato[rum] [illegible]. [illegible] Cic[ero] ut Aug[ustinus] [illegible] et [illegible] male et [illegible] i[n] [illegible] recte loq[ui] [illegible] fundat. Cu[m] [illegible] clare [illegible] hom[...] p[er] theologos et philos[ophos] [illegible] e[st]. Unde 2m b[eatum] Aug[ustinum] [illegible] due fu[er]unt [illegible] opiniones de p[re]sci[enti]a dei. Q[ui]da[m] ut p[osu]erunt [illegible] divi[n]am [illegible] de q[uo] n[on] p[otes]t [illegible] futuro[rum] contingentia. Alii v[er]o posuerunt [illegible] futura [illegible] ut [illegible] futuro[rum] contingentia. Isti errores ut [illegible] ex malo fundame[n]to [illegible] [illegible] in hac difficultate [illegible] expedire p[otes]t. Et [illegible] indocti et [illegible] de hac [illegible]. Vera aut[em] fides [illegible] Aug[ustinus] [illegible] opinio[n]u[m] ex [illegible] medium tenet [illegible] futura [illegible] p[re]scit et o[mn]e[m] futu[r]o[rum] contingentiam [illegible]. [illegible] de fato [illegible] ad vi[m] syderu[m] [illegible] q[uo] d[icitur] [illegible] gentiles. [illegible] nomen habe[n]t [illegible] posset [illegible] erroris [illegible]. Et ideo nomen fati n[on] est a fidelibus [illegible] asserere [illegible] male de fato [illegible] syderu[m] [illegible] Aug[ustinus] ubi supra [illegible] et [illegible] nomine fati appellat [illegible] teneat, lingua[m] corrigat. Et [illegible] a fidelibus [illegible] aliquid esse divinu[m]. [illegible] non solum [illegible] theologi [illegible] et gentiles philosophi et [illegible] ut p[atet] de p[to]l[omeo] i[n] quadripartito suo et [illegible] in [illegible]. [illegible] sacra scriptura clare [illegible] celoru[m] invariabile[m] n[on] esse [illegible] celu[m] [illegible] ad [illegible] dei [illegible] ad [illegible] in sacra [illegible] q[uo]d [illegible] stetit et sol retrocessit. Et [illegible] de [illegible] ad eclipsim [illegible] in passione [illegible] ut [illegible] Dionysius. [illegible] ideo celu[m] [illegible] firmame[n]tu[m] [illegible] ideo [illegible] in [illegible] et [illegible] 2o [illegible] celu[m] [illegible] firmamentu[m].

Hic p[otes]t mo[ve]ri talis q[uesti]o [illegible] aliquis [illegible] firmiter [illegible] celi firmame[n]tu[m] [illegible] ab [illegible] clare [illegible] et [illegible] firmiter et [illegible] debent [illegible] dispositionibus [illegible] et o[per]ationibus [illegible] superio[rum] [illegible] de se flexibiles [illegible]. [illegible] inferiora a superiori [illegible] dispositionis et [illegible] ordinate [illegible] et [illegible] unde [illegible] superioribus [illegible] ut tota [illegible] unde [illegible] 1o meteor[orum]. Hoc [illegible] p[otes]t [illegible] et [illegible] [illegible] q[uo]d [illegible] aliqua [illegible] dependent et [illegible] o[per]atione [illegible] aliqua corpus celeste. [illegible] est in [illegible] potentie [illegible] et volu[n]tate [illegible] se [illegible] corporalis [illegible] de [illegible] et [illegible] ad [illegible] debita [illegible] dispone[re] [illegible] aliqua celesti [illegible] [illegible] inferiori [illegible].

Fatu[m] quid sit

Duo errores [illegible] p[re]sci[enti]e dei.

Vera opinio de fato

[illegible] movebit [illegible]

astris subdita. Tamen omnes viri quotidie experiuntur passiones et variationes corporum esse secundum quam celeste influentie per quamlibet diem et horam. Cum absurde opinionis philosophie et sane religioni contrariari videtur ille philosophus fuisse, qui dixit quod celum est inutile in terris hominibus qualescumque dixerit in die per virorum doctorum quod ut aliquis allegavi. Tamen non hic sequitur ut est de virtutibus elementorum scilicet caliditate, frigiditate, humiditate, et siccitate. Cum enim si deus suspenderet omnem influxum celi verisimile est quod ignis comburet stupam quam quod non. Igitur non dignetur vel dependent virtutes elementorum et elementatorum ab influxibus corporum celestium, iam quod sine eis non plus agerent quam colores multiplicent species suas non irradiati aliquo lumine. Secundo potest hic dici intelligi et tamen verum quod in virtutibus elementaribus fortificentur vel debilitentur in suis actionibus per influentias stellarum. Ac propter causas in diversis temporibus et locis remittuntur et intendantur ac [illegible] per [illegible] continue actionibus in mundo generandis et corrumpendis. Et inde provenit quod elementum quod in excedit per divinam virtutem ad debitam qualitatem et quantitatem reducitur ut in nullo elementum sumat aliud totaliter corrumpere alterationem celestium influentiarum hoc non permittente. Ideo dicitur mundus inferior regi a superiori. Ex isto potest videri quod secundo potest inveniri quod influentie corporum celestium inter partes elementares, certa gubernatio mundi inferioris a superioribus solum potest. Tamen sequitur.

Et factum est mane et vespere dies secundus.

Hoc exponendum est ut supra. Hic tamen queritur quare in 2a die non dicitur **et vidit deus quod esset bonum** sicut in aliis diebus. Dicendum quod videtur aliquibus quod hoc est quia binarius infamis est eo quod primus recedit ab unitate. Sed ista ratio non valet maxime quia binarius in primo celo. Quia laudabilis et misteriis designatur sicut **super illud lucerna** ait iste illos binos ante faciem suam dicit [illegible] per binarium ubi deus designavit [illegible] que est excellentia conformitas virtutum. Alii autem dicunt quod hoc est quia angeli peccatores ceciderunt 2a die. Sed hic dissentiunt auctores non hic **Ideo causa** similiter contemptus quem perhibent maxime quod doctores qui ponunt inter creationem angelorum et eorum lapsum fuit modica morula temporis. Secundum ad istam rationem intersuisset admirationes spatium unius diei vel alius. Tamen **secundum ipsos et alios**, omnes fuerunt tamen simul a principio. Ideo aliter dicitur sicut habetur ut tangit magister Nicolaus de Lira. Et magis est in intentionem litere ut videtur. **Dicitur ut et** verum est quod hic non et vidit deus quod esset bonum sicut in aliis diebus dicitur ad approbationem operis cuiuslibet diei, approbatio autem ipse respicit operis complete consummationem. In secunda autem die licet fuerit facta mentio de distinctione corporum celestium tamen non hoc fit mentio de distinctione aquarum elementarium. Et quia ista distinctio non fuit completa usque ad tertiam diem quando congregate sunt aque que sub celo in unum locum ut videbitur. Ideo subtrahitur verbum perfectionis die secunda. Sed in 3a die illud bis dixit ut patet in litera, semel pro opere secunde diei, et semel pro opere tertie diei. **Sequitur opus 3e diei**

Dixit vero deus congregentur aque et cetera.

Hic incipit opus 3e diei primo pro parte ad completionem 2e diei, ut iam dictum fuit. Circa quod ad hoc dicitur in litera, **Dixit vero deus congregentur aque** que sub celo sunt in unum locum et appareat arida, factum est ita. Et vocavit deus aridam terram **congregationesque aquarum appellavit maria.** Dixit ergo deus congregentur aque id est decreto suo disposuit taliter provenire tali vel centri mundi quod omnes aque confluerent in unam magnam abyssum aquarum que oceanus est. Et de facto ut quod omnes fluvii qui in arida oriuntur fluunt in mare illud oceanum, ut autem intelligatur quid dixit deus terra sic disposuit advertendum quod ex ista litera patet conclusio quod a principio creationis elementorum usque ad tertiam diem globus elementi terre fuerit totaliter sub aqua terra superficie circumdante. Tamen dixit hic congregentur aque que sub celo sunt in locum unum et appareat arida. Unde patet quod primo aque expanse fuerunt ubique tegentes terram ita quod nulla pars eius adhuc apparuit. Licet arida fuit. Fecit ergo deus primo in hoc tertio die quod una pars superficie terre egrederetur aquas et appareret arida ad faciem ad [illegible]. Circa quod quomodo fecit deus diversimode opinati fuerunt sic sequens tamen fuit consonandum passibus a aliis doctoribus expositoribus. Sed dicendum tamen per hoc quod deus potuit globum terre a principio pervium solidum et non poro-

Caritas

†

Prelo

non hic

sum terra die rarefacta et extendendo fecit ipsam montosam porosam et cavernosam ad modum
cuiusdam magne spongie. Et quod ita terra absorbuisset et attraxisset in interiora sua
magnam partem aquarum existencium sibi adiacencium donec terminata montium egrederetur
convexitatem spere aque et fieret sicut insule vel arida oceani forte cum quasi. Sed istud
solum non videtur sufficere ad hoc ut tam magna pars superficiei terre preter eius quartam
vel medietatem sed quandam putant fieret arida. Unde si terra fuisset cum quasi tota
montosa et vallosa et tantis magnitudinis eius esset terra mundi. Nec esset ipsa vera
pars terre egrederetur speram aque quod est opposita eius pars tamen aquis egrederetur quod non
credo esse verum cum non credamus esse antipodes. Et credo quod ex opposito terre aride
nulla sit habitatio. Sed sit ibi profundissima abyssus aquarum sepe in scripturis com-
memorata existencium terre adiacencium tamquam amictus. Sicut dicitur ex illo psalmi 103°:
Qui fundasti terram super stabilitatem suam non inclinabitur in seculum seculi. Abyssus sicut vestimentum
amictus eius. Et propter hoc videtur opinio verior illorum qui dicunt dominum deum in 3° die fe-
cisse terram existentem montosam et vallosam transferendo. Et fecisse ipsam intrinsecus poro-
sam et cavernosam. Et 3° ultra hoc totam speram terre fecisse excentricam mundo in maiore
sphericitate terre. Et licet terra sit sperica non obstante varietate superficiei eius propter montes
et valles patet per Joh(annem) de Sacrobusco in tractatu suo de spera, ut sentiunt alii
auctores et patet. Et patet esse quia umbra eclipsans lunam ad modum sperica est
Saltem ex hoc concluditur manifeste quod pars terre arida non elevatur notabiliter multum
[illegible] montes magni et alti ultra convexum spere aque. Quia aliter in umbra e-
clipsante lunam quasi apparere deberent tumores quidam egredientes sphericitatem. Ex quo illa
umbra causatur ex aggregato duorum elementorum scilicet terre et aque sibi adiacentis ut intelligi
potest. [illegible] Ista est opinio ponente predicto modo terram respectu mundi excentricam
videtur esse vera. Ista que dicit: Congregentur aque in locum unum. Quia po-
sita tali excentricitate terre respectu mundi interius et de natura sequitur extra propositionem
[illegible] Euclidis quod una pars convexitatis terre sit declivior alia seu propinquior centro
mundi quam alia. Cum ergo secundum b(eatum) Aug(ustinum) deus res sic administret quod eis proprios
motus esse sinat. Et cum aqua naturaliter mota sit confluere ad locum decliviorem seu
bassiorem ut ex experientia docetur. Clarum est quod postquam deus 3° die permittit sit terra e-
centrice, tunc mundi quod omnes aque terre adiacentes existentes naturaliter confluxerunt
congregaverunt se ad locum superficiei terre decliviorem seu centro mundi propinquiorem. Et
ita pars terre opposita illi loco denudabatur ab aquis et apparuit arida secundum
quantitatem illius excentricitatis. Quando autem dominus deus taliter disposuit [illegible]
quod talis singularis et mirabilis [illegible] terre et aque partium [illegible] deus
fecit in secunda expositione circa istud textum passim. Est advertendum tamen quod sunt in
illa singulari dispositione elementi terre propter [illegible]
singulariter dei bonitatis et sapientie. Sed in singulari dispositione elementi aque quam sicut
dominus deus disposuit pro vita habitantium terram talis ut dictum est. Ista et elementum
aque quadrupliciter ad [illegible] fuit dispositum. Primo [illegible] providentia dei instituere
magna pars elementi aque resoluta in vaporem et nubes [illegible] in aere
ad obumbrandum terram nubibus et irrigandam pluviis et aliis impressionibus humidis
ut germinet herbas et plantas pro nutritione animalium. Secundo dispositum est
hoc elementum in alveos diversorum fluminum [illegible] superficiem terre et homini-
bus commoda multa prestantium. Tertio magna pars illius elementi latet in cavernis me-
atibus [illegible] ut [illegible] et disponitur circa interiora terre ad generationem
metallorum et lapidum preciosorum et aliorum [illegible] mixtorum que de intimis
visceribus terre effodiuntur. Quarto magna vel maxima pars elementi huius adiacet
terre ex [illegible] tegens partem eius decliviorem et vocatur mare oceanum et quod est illa
magna abyssus aquarum de qua alias dictum fuit in 2a expositione.

Hic queri potest si omnis illa aqua dicto modo dispersa esset simul utrum maior
esset quam elementum terre. Et in quantum maior. Et patet philosophus quod esset multo maior
quam tota terra. Sed tamen terra prima facie apparet esse [illegible] [illegible] propter quanti-
tatem eius in se sed propter rarefactionem predictam que in ista die terra facta est

antipodes non sunt
in opposito terre 63
abyssus profun-
dissima

sperica dicitur esse

augustinus

amplius et dicitur ad 3m
motum [illegible] sunt dicta

primo [illegible]

a deo tamquam porosa spongia et repleta est terra multo aere et aqua. Ita quod si mine
quibus extractis sit residua in unum globum solidum redigeretur sicut fuit ab initio parve
quantitatis esset. Igitur omnibus quam nunc habet. Et ideo quando minor elementa erant in sua prima
na dispositione, et sese spere commendabant nullo adhuc mixto ex eis generato
ante tertiam diem. Volunt quidam quod tunc in decemplo minus fuit elementum aque
quam elementum terre. Et consequenter aer in decemplo minor aqua, et ignis in decemplo
minor aere. Et fundant se sic opinantes in hoc quod Aristoteles libro 2° de generatione
dicit. Videlicet quod ex uno pugillo aque fiant x. pugilli aeris. Quando probabile est quod sicut
parva particula aque se habet ad aerem ex ea generatum, quod ita totum elementum aque
se habeat ad totum elementum aeris. Et 2m hoc aer esset decemplus ad aquam, et aqua
decempla ad terram. Ita quod minor elementa se habent adinvicem sicut x. et mille. Si hec
opinio. Alii vero dicunt Aristotelem non intendisse quod talis sit elementorum proportio in
quantitate et virtute. Sed quod ubi supra solo locutus fuit exemplariter disputando
cum antiquis. Exemplorum autem non requiritur veritas igitur etc. Isti itaque dicunt
quod totum elementum aque est multo minus quam decemplum ad elementum terre, fundantes
se super hoc quod Ptholomeus demonstravit semidiametrum totius spere quarabilis se habere
ad semidiametrum terre fere sicut 28 ad 1. Et cum proportio sperarum est proportio diametrorum
triplicata. Igitur ducendo 28 in se cubice consurget proportio totius spere quarabilis et
corruptibilium ad speram terre. Et erit 29000 ad unitatem. Et tunc volens invenire
minor [illegible] continue proportionalibus quorum minus sit unitas et maximus 29000 inve-
niet quod elementum aque se habet ad terram fere sicut 33 ad unitatem. Et in parte
quod per totam aquam et sicut quod est in mixtis et ubique dicto modo dispersa. Ipsa esset si-
cut congregaretur 33 vel vicibus maior quam tota terra. Hec pensans [illegible] ut perspe-
cto et advertere magnitudinem dei operis. Et quam incredibilis magnitudo sit hec machina
mundialis, cuius elementa in se illum extra terram se extendunt. Secundo ut mi-
rabilior appareret illa dei operatio que tertia die tantam quantitatem aque terram coopientem
sic dispersit et distribuit, quod facta parva eccentricitate terre, magna eius pars ap-
pareret arida. Et loquendo consequenter dicit super hoc forte quod celum ante tertiam diem
partem illarum aquarum sustulit super celos sidereos que sunt firmamentum in medio aque
ne operarentur tertia die minus rarefieri et spongiose extendi ut iuberet tanta
moles aque usque ad hoc quod facta eccentricitate parva, magna pars terre fieret arida.
Unde non fuit possibile quod spissitudo orbis aque fuit equalis semidiametro terre.
Et quod per solam eccentricitatem fieret aliqua pars terre arida. Ratio est hec. Quia
si in tali casu terra traheretur ad unam partem, donec eius convexitas ~~fieret~~ terre
mundi ~~[illegible] [illegible] [illegible] terre~~ spissitudo aque que terre orbicularis tangeret — agne
certa esset minor quam modo est distantia inter centrum mundi et centrum magnitudinis terre, sicut experi-
retur et demonstratur in mathematica et astronomia. Et quo ulterius patet
quod si per eccentricitatem terre facta est magna eius pars arida, oportuit totam aquam dictis
modis dispergi et diminui donec orbis aque extrinsecus terre adiacens esset valde
minoris spissitudinis semidiametro terre. Et quo sequitur tunc conceditur sicut in
terra dispergeretur ut arida est ad unam partem donec centrum magnitudinis eius fieret centrum
mundi. Tunc forte tempore diluvii factum fuit. Ipsa spissitudo aque que terre
orbicularis circumflexit terram et circumfluxit esset maior quam nunc est distantia inter
centrum mundi et centrum magnitudinis terre. Istud est clarum mathematice de mirabili
sperarum rotunditate terre. Sic et istud quod deficit magna spissitudo [illegible] pro-
funditas aquarum que fluxerunt in unum locum ex opposito aride. Et dupla vel
paulo minor quam distantia inter centrum mundi et centrum magnitudinis terre, sicut
hoc leviter apud mathematicos declaratur et demonstratur. Nunc autem
hec ista commemoravi ut omnibus appareat quomodo profunde nimis forte
sunt cogitationes dei in dispositione creaturarum. Et vos perpendamus opus
quod nunc est tam probabilis artifex. Secundo quod ubi quis nobis [illegible]

ad [illegible] et [illegible] modicum [illegible] ubi valde [illegible] ordo et [illegible] divine sapientie
[illegible] singulariter plene et distincte considerentur et vir-
[illegible] ponderentur et admirentur. Sequitur littera

Et appareat arida et factum est ita. Ubi declarato [illegible] quo con-
gregate sunt aque elementares tales in unum locum, ut egrederetur una pars terre
arida [illegible] aliquam. Et primo [illegible] sit illa pars arida terre
[illegible] quod [illegible] et [illegible] rotunda [illegible] tota terra adhuc [illegible]
per astrologos et philosophos [illegible] in [illegible] successive aliquo corpore rotundo
[illegible] in aquis portio [illegible] rotunda [illegible]
Secundo [illegible] parte celi sunt a principio terre discooperta aquis. Alii dicunt usque
equinoctiale et polum septentrionalem et modo [illegible] usque medium inter equinoctiale et polum
meridionalem [illegible] differentia esset [illegible] Videtur tamen in genere [illegible] fuit [illegible]
aridi usque benignissimum parte celi et secundum [illegible] complexionis et conservationis [illegible]
[illegible] et generationis hominum animalium et plantarum. [illegible] aut ille situs aride [illegible]
[illegible] hominis sunt in parte [illegible] alia parte celi vel [illegible]
[illegible] diluvium [illegible] et [illegible] et unde [illegible] diluvio vere
[illegible] arida [illegible] illa parte [illegible] ante diluvium
fuit arida [illegible] in opposita parte [illegible] usque alia parte celi. Unde et [illegible]
[illegible] mare continue recedit ab arida et usque occidentem accedat super
aridam [illegible] esse dicunt [illegible] Hercules olim in
[illegible] aride [illegible] occidentem [illegible] in mari occeano. Et [illegible]
vel [illegible] alios [illegible] Hercules [illegible] longe sunt in arida distantes a litore
maris. Et isti [illegible] attribuunt [illegible] motum spere stellarum fixarum [illegible] motus
[illegible] accessionis et recessionis [illegible] illa spera [illegible] movetur accedendo usque [illegible]
et occidentem. Alii attribuunt motum [illegible] stellarum fixarum ad orientem in 100 annis [illegible]
gradu. Item ut dicunt [illegible] ville et civitates olim super mare et modo
longe distant ab eo. Et quedam sunt per accessionem maris destructe.
[illegible] quedam regiones [illegible] sunt [illegible]
[illegible] regiones [illegible] sunt signa aliqualiter [illegible] maris [illegible]
[illegible] non est clarum quod terra sit modo arida [illegible] parte [illegible]
[illegible] sicut erat a principio [illegible] sicut erat ante diluvium [illegible]
[illegible] ad celum sicut erat a principio [illegible] empirei [illegible] modo arida [illegible]
[illegible] mare occeanum [illegible] et [illegible]
[illegible] forte [illegible] esset [illegible] modo esset [illegible]
[illegible] terra modo sit [illegible] parte arida [illegible] fuerat a principio.
Tertio [illegible] terra [illegible] per [illegible] non [illegible] quod [illegible] per-
videtur quod sit [illegible] et hominibus [illegible] videtur [illegible]
[illegible] arida sit modo [illegible] per alluviones [illegible] et [illegible]
[illegible] insule ut videtur [illegible] ex predictis [illegible] aliud [illegible] insula rotunda
[illegible] Portio aut arida terre [illegible] elementum aque [illegible] ad [illegible] terre [illegible] rotunda [illegible] partem [illegible] apparet
maris occeani quod [illegible] elementum [illegible] et [illegible] affirmant quod [illegible]
[illegible] et alii [illegible] et [illegible] alibi [illegible] et [illegible]
decrescunt et valles [illegible] ex causis predictis [illegible]
[illegible] ab arida in mare [illegible] ipsa arida [illegible] videtur [illegible] fieri [illegible]
ab [illegible] partium terre de arida in fundum maris occeani [illegible] dicitur quod [illegible]
apparuit [illegible] arida [illegible] centro gravitatis [illegible] opposito [illegible] sit [illegible]
videtur [illegible] quod pars arida potius [illegible] sit [illegible] ex [illegible]
quo [illegible] et mare [illegible]
Quarto queritur quanta sit illa portio arida ad totam superficiem terre. Videtur [illegible] supposito [illegible]
auctores [illegible] videtur quod [illegible] latitudinis aride [illegible] terre a meridie in septentrionem sit
quarta pars [illegible] manifestum erit quod portio superficiei aride [illegible] vix septima pars

totius superficiei terre. Patet hec clare: quia super superficie convexi spere sunt describibiles 6 circuli
concavi [illegible] diametri [illegible] cum circuli. Et adhuc inter illos 6 circulos remanent 8 triangula
curvilinea que valent forte plus quam unus dictorum circulorum. Et sic clare habetur propositum
quod vix septima pars est arida, et tamen adhuc ultra partem de arida sunt inhabitabiles partes terre
relinquuntur pro habitacione hominum. Queritur autem circa hoc cum ut dictum est in scriptura

7ta questio

Celum celi domino, terram autem dedit filiis hominum ps 113. Quare sit causa quod deus dedit hominibus
tam modicam possessionem in tanta terra. Respondetur primo quod hoc non aliter esse potuit. Quia si
medietas terre vel tota circumferentia terre esset convenienter habitabilis, homines nimis separarentur
ab invicem. Ista in [illegible] sunt in locis distantibus et nimis impoliti fierent, cum tamen homo sit
animal civile naturaliter et politicum. Ergo hoc magis erat ad salutem generis humani ut colligerentur
ad unam parvam regionem quam sparsim vagarentur in tota latitudine terre silvestriter.
Unde si de facto homines quamvis tam parvam terre possideant et tamen propter [illegible] sint, adhuc
male concordant. Quid fieret si in tota latitudine terre sparsi essent. Certe tunc omnes

2a ratio

ab invicem alieni et extranei fierent. Item prius [illegible] gubernatorum tota [illegible]
melius potest extendi et efficacius exerceri super parvam regionem ordinatam quam super magnam
et diffusam in spacio. Item [illegible] melior sit benivolentia et amor inter homines [illegible]
et sibi mutuo magis provenit et servat quam inter homines unius regionis. Et cum
[illegible] de [illegible] bene [illegible] sit ut non habeat immoderatam magni-
tudinem. Patet manifeste expressum quod deus dedit in hoc salubriter homini quem providit

3a ratio

quod dedit ei possessionem tam modicam regionem. Ad finem etiam iste fecit hoc ut homo
aspiraret semper in latissimam regionem celi. Secundo videt ad questionem magis moraliter
dicendo quod ideo quare deus dedit hominibus tam modicam terram [illegible] et fecit ad respuendam
gloriam et vanam pompam de possessionibus principum et imperatorum qui dominatum erant
per orbem terre. Cum in corporis [illegible] veniet se [illegible] debet. Nam tota terra
est velut punctus [illegible] in comparacione ad amplitudinem regionis celestis. Et quod adhuc
illius puncti tam modicum homo tenet [illegible] nichil possident. Aperte hic gloriandi pompa reprimi
merito debet. Et ea [illegible] considerationem tetigerunt et moralis philosophi. Unde Seneca ho-
mo naturalem [illegible] anima [illegible] post mortem surgit inter sydera regionis [illegible] in alto
de terra quam infra se respicit sibi dicit. Hoc est illud punctum quod inter gentes ferro et
igne dividitur. O quam ridiculi mortalium sunt termini. Quod aliud orbes mortalium quam cu-
mulus formicarum. Et quibus certamina eorum exitus et regressus [illegible] per
agrum que ibi magnum aliquid agat. Et quid aliud homines exitus et conmeatus
in tumulo aride quam formicarum distorsio in angusto laborantium. Quid illic dicit
Seneca et nobis inter est nisi exiguum incipiunt compescere, propellit certo moralibus
puerum et illud in quo navigatis in quo bellatis, in quo regnatis. Superiora inge-
ntia sunt spacia in quorum possessionem animus admittitur cum sordido omni detracto ex-
peditus ab hac incepit regione. Et velut a vinculis liberatus in originem redit.
Tunc scire et clare experitur creatus sydera revolutionibus orbium dispositionibus elementorum.
Tunc contemnit domicilii prioris [illegible] augustias. Ille demum discit quod
diu concupiscit. Ille incipit deum nosse. Et quid est deus, ubi finis [illegible]
quis ordo intelligibilis. Et cetera talia ad quorum cognitionem morales hi laboriose
aspiraverunt, et suppleverunt hec Seneca et cetera. Sequitur.

Et vocavit deus aridam terram congregacionesque aquarum appellavit maria.
Hic scriptura indefinite loquitur de congregacionibus aquarum innuit quod non omnis con-
gregacio aquarum dicitur mare. Quia quedam flumina magna vel recta et diminuta
et congregacio aquarum quia ex fontibus et multis parvis fluminibus resultant. Non tamen mare
dicitur. Sed vel aliqua congregacio aquarum mare dicitur in respectu quod est specialiter magna
et lata et stans seu non fluens notabiliter. Et proprie talis congregacio mare appellatur
si sit salsa et amara. Et tale non ultra sunt [illegible] [illegible] quorum quedam habent
originem ex conventu fontium et fluviorum vel quedam habent forte naturaliter facta ex [illegible]
regionum [illegible]. Oceanum vero habet originem ex mari [illegible] seu [illegible] quod
est abyssus aquarum terre circumfertur ad [illegible] in parte declinationis [illegible] prior

diale generacionem dum est a deo. Congregentur aque que sub celo sunt in unum locum et
appareat arida / ubi dicit b. Ambrosius in exameron hoc tempus [illegible] est quando aque
congregatae in una congregatione defluxerunt. Et non illa congregatio non sit adimpleret
ut excedat litus redundans continue [illegible] super aridam. Unde et scriptura
[illegible] dicit constituit decreto [illegible] terminos eius / unde et mare non adimpletur
ut supplevit / [illegible] Ecclesiastes primo dicitur / Omnia flumina intrant mare / et
mare non redundat / sed locum unde exeunt flumina revertuntur ut iterum fluant / [illegible]
[illegible] non [illegible] hoc explicite [illegible] Requiret forte hic quo modo
quod omnia flumina fluunt in mare / Et quo eidem mare exinde non redundet.

Ad primum dicendum quod omnia flumina notabilia que oriuntur in locis altioribus terre aride [illegible] superficie
maris [illegible] fluunt in unum [illegible] quia aque [illegible] fluunt in locum declivorem. [illegible]
[illegible] flumina notabilia / quia aliqua flumina oriri possunt in locis altioribus maris
[illegible] ut dispergi possunt ad irrigationem terre [illegible] veniat ad mare
[illegible] vel [illegible] mare [illegible] non redundat excrescens continue super aridam [illegible]
[illegible] flumina / [illegible] sunt ad hoc alias [illegible] expositionem [illegible] ex
[illegible] Valeat ad plura [illegible] quia [illegible] dominus omnia in
numero pondere et mensura disposuit / Unde est quod [illegible] magnitudine maris [illegible]
[illegible] ut terra de ipso repleatur [illegible] vapores [illegible] pluvias [illegible]
intrat de aqua [illegible] flumina ab arida [illegible] / Et [illegible] per tales repletiones
[illegible] et [illegible] mare est [illegible] Et [illegible] modo contradici
potest quod [illegible] fontes et flumina procedunt de mari [illegible] et
philosophi tales fontes generari [illegible] quod in [illegible] vapores ex aere attracti
[illegible] aer grossus ex frigore [illegible] ibi [illegible] in aquam fontalem / et
[illegible] ex fontibus oriuntur flumina que fluunt ad mare. Et iste est [illegible] modus
quo flumina exeunt de mari [illegible] et revertuntur ad mare per defluxionem
[illegible] modo [illegible] fontes et flumina oriri possunt fluxu reali de mari / quia
licet terra arida pluribus locis sit multo altior superficie maris [illegible] tamen multe regiones
aride sunt bassiores illo mari [illegible] de Zelandia / et de aliis regionibus /
Et ita per [illegible] in talibus regionibus oriri ex mari aliquos fontes
vel flumina vel lacus / [illegible] non potest esse quod flumina exiens ab una parte maris fluat in
aliam partem eius [illegible] ad quam fluit aqua / [illegible] bassior [illegible] / [illegible]
superficies maris [illegible] est aque distans a centro mundi sicut apud
philosophos et mathematicos [illegible] est ex libro Archimedis de [illegible] in
[illegible] / [illegible] Et vidit deus quod esset bonum / Hoc ut prius dicebatur
[illegible] per applicationem operis secundo diei / [illegible] per [illegible] dei [illegible] hoc fieri vidit
deus quod esset bonum / Et recte quia opus illud declarat [illegible]
artificem potentia / et bonitate [illegible] mirabilibus
[illegible] deus in illis diebus [illegible] aquarum [illegible]
[illegible] intelligitur [illegible] et [illegible]
[illegible] ut [illegible] appareret
arida / quod [illegible] fieri non posset / nec poterit ut alias [illegible] est /
Tercium est [illegible] elementorum [illegible] et ex [illegible] ut debent / talibus modo /
[illegible] non [illegible] totaliter [illegible] aliud / [illegible] est [illegible] dispositionis.
[illegible] et [illegible] et effectibus [illegible] et [illegible] / [illegible]
[illegible] aliqua [illegible] fluunt [illegible] / et [illegible]
[illegible] alia / Et [illegible] fluunt et refluunt [illegible]
et [illegible] ad [illegible] et ad eius diminucionem / Et [illegible]
[illegible] ad [illegible] fluunt. [illegible] et [illegible]
[illegible] superiorabilis [illegible] operari [illegible]
[illegible] quod mare fluit [illegible] / [illegible]
[illegible] quod [illegible] modo ad unam partem / non ad.

fontes generantur

Zelandia regio

alias. Item 3 de ista maris. Alii dixerunt quod mare sit ad motum. Et tamen non possit ad terminum
completum reverti. Alii dicunt quod in medio maris est quedam magna gulfus sive magna
vorago aquarum quam undique fluit mare. Et dum fuit repleta aqua revertitur. Cuius iste
opiniones similiter reprobantur. Ille est [illegible] ut fingunt poete et
[illegible] vulgares. et Nante [illegible] quod in terra sunt quedam profunditates seu voragines inferiores a
quarum absorbentur. Et iterum revertentur [illegible] non posset tamen reddi illius motus aquarum
[illegible]. Et aliud [illegible] quedam impetuose [illegible]
Et ideo dicit philosophus [illegible] quod ille gulfi sive voragines non sunt [illegible] accessus et 2° refluxio
[illegible] partem maris in quibusdam districtibus [illegible] visibiliter credi illa que
[illegible] fluxus. Isti ergo opinionibus reprobatis [illegible]
attribuunt lune fluxum et refluxum maris [illegible] fluit
et refluit [illegible] luna ascendit ad angulum noctis. Et semper refluit [illegible]
ad oriens. [illegible] refluit cum ascendit luna ad occasum. Item semper fluxus fiunt [illegible]
plenilunio et [illegible]. Et ita [illegible] alius effectibus et apparicionibus [illegible]
ille effectus fiat [illegible] lune et [illegible] super aquas et humoribus [illegible]
lune [illegible] et [illegible] [illegible] effectum [illegible]
scilicet fluxus et refluxus [illegible] [illegible] manifestatur
potentia [illegible] et declarare potentia et [illegible] sufficiunt [illegible]
[illegible] ad gloriam potentie et [illegible]
[illegible] contemplandum [illegible]
[illegible] glorificet. Cuius ergo ad hoc vidit deus quod esset
[illegible] laudet et [illegible] glorificet. Quare ergo ad hoc vidit deus quod esset
bonum [illegible] dici. Et [illegible] vidit quod esset bonum [illegible]
[illegible] terra [illegible] fuit [illegible] philosophus apte disposita ad generationem
vegetabilium. Et ideo [illegible] in terra de illis.

Et ait: Germinet terra herbam virentem. Hic incipit 2m opus [illegible]
Hic [illegible] quod deus [illegible] agricola et ortolanum [illegible]
orto [illegible]. Et plantat in eo non fodiendo [illegible] imperando [illegible] arbores
et herbas. Et [illegible] opus plantavit in terra agricola ille celestis paradisum
[illegible] ortum [illegible] loco [illegible] gratissimo plantavit. Quod non fodiendo
non [illegible] sed iubendo et imperando [illegible] ut [illegible] herbe ar-
bores et [illegible] dicit: Germinet terra [illegible] imperative [illegible]
[illegible] quod deus iubendo et imperando [illegible] lege [illegible]
[illegible] quod [illegible] quod [illegible] et [illegible]
[illegible] ergo dicit hoc deus de [illegible]
[illegible] exhibent [illegible] influxum [illegible]
[illegible] disposuit [illegible] et [illegible]
exhibenda. Unde [illegible] in libro [illegible] de operibus [illegible]
[illegible] originalibus [illegible]
[illegible] illa vox dei [illegible]
[illegible] est [illegible] successores [illegible]
[illegible] lex [illegible] adolescere. Et [illegible]
[illegible] remanet [illegible]
[illegible] incipit. Et inde [illegible] manet.

Lex [illegible] arbor [illegible]

[illegible]

[illegible] hominem [illegible] et [illegible] vegetabilium.
Hic [illegible] et [illegible] materiam
[illegible] vegetabilium [illegible]
[illegible]
in [illegible] et [illegible] illa [illegible]
[illegible] et [illegible] vite [illegible]
[illegible] est
[illegible] et [illegible] ubique
[illegible] ad [illegible] aliquid [illegible]
[illegible] et aliquid [illegible] dolores.

et meditis vnde vt vinxissis aut similitudine [illegible] aut pro preciosis [illegible] successibus
gratulatus venisse eo tempore [illegible] quod nobis in paradisi amenitate floribus
[illegible] diuine qui fecit vite [illegible] apparuit sunt [illegible] Videt igitur
o homo aut splendore nobilitatis rutilat aut fastigio potestatis aut fulgore [illegible]
semper tibi [illegible] in inferiorem respice terram. Semper [illegible] ger-
minibus nec per [illegible] gratia [illegible] vinxissis decursu etatis flos marcescit
Sane vt [illegible] tibi [illegible] esse in floribus [illegible] leta tu viribus [illegible]
[illegible] homo [illegible] o homo [illegible] vt
ipse tibi [illegible] iocunditate [illegible] fructificet. In te ipso [illegible] tue gratia [illegible] ex te
pullulet [illegible] in te manet [illegible] tibi [illegible] tempore quo [illegible] iocunditatis tue [illegible]
De ipso [illegible] medio ad moto et alio [illegible] inferius qui tractatur de
statu mundi per lapsum. Sequitur ergo **Germinet terra herbam virentem**
vbi dicit [illegible] forte miratur aliquis [illegible] pabulo [illegible] homo [illegible]
[illegible] quod in [illegible] bonitatis dei debemus aduertere. quod est [illegible]
non neglexit [illegible] i[n] cibum [illegible] dixit Respicite volatilia celi
quia non serunt neque metunt neque congregant in horrea et pater vester celestis pascit
illa. Nonne plus estis illis. Quia ergo illa pascunt [illegible] nemo [illegible] de sua in-
digencia. vel [illegible] de se [illegible] Nec [illegible] vite [illegible] in[illegible]
negligentes [illegible] colligentem et [illegible] Deus [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] aduenient vobis. [illegible] quod deinde [illegible] sim-
plex [illegible] et [illegible] alia [illegible] debuit [illegible] Ambrosius
simplex tibi [illegible] in fructibus vegetabilium [illegible] tibi sobrietatis et [illegible]
[illegible] tibi delicias sunt et luxurie. [illegible] alibi ille pas-
torum exemplo [illegible] frugalitatis magistra [illegible] ille simplex victus olera
[illegible] aut [illegible] esse [illegible] quod [illegible] sol
[illegible] ille [illegible] ille [illegible] tibi [illegible]
morbos repellit [illegible] nullo [illegible] labore [illegible]
[illegible] ut [illegible] quod [illegible] agri [illegible] et [illegible] in cibo [illegible]
et simplici [illegible] homines aut [illegible] nulla [illegible] vivat et [illegible]
cibus sibi tale [illegible] originaliter [illegible] Nec aliquid [illegible] ab origi-
[illegible] institucionis sue [illegible] homines vt [illegible]
[illegible] Qui [illegible] successe [illegible]
arte et industria [illegible] voluptatis aut vanitatis.
[illegible] sunt [illegible] originales. vt [illegible] fructibus arborum et seminibus vnde [illegible]
hodie aut [illegible] Certe [illegible] nullo modo [illegible] fructus vegetabilium [illegible] et
[illegible] et in [illegible] nullo modo
[illegible] Et [illegible] et originale [illegible] tot modis [illegible] et
[illegible] tot morbis et [illegible] laborat [illegible] ergo [illegible]
[illegible] simplici [illegible] herbas [illegible] terre. vt
[illegible] plantas [illegible] et in [illegible] et [illegible] **Germi-
net terra herbam virentem et facientem semen et lignum pomiferum faciens fruc-
tum iuxta genus suum** [illegible] **Germi-
net terra herbam** [illegible] semen [illegible] genus et similitudinem
suam [illegible] ergo [illegible] et arboribus [illegible]
vt faciat fructum [illegible]
de [illegible] ad [illegible] Attende
homo [illegible] herba [illegible] terra [illegible]
terre [illegible] reddit [illegible] adulterant sui [illegible]
[illegible] in [illegible] corporis [illegible] te
[illegible] et [illegible] apostolus testatur [illegible]
[illegible] et [illegible] de te dixit [illegible]
ad [illegible] et [illegible] et tu herbam virentem et

proferens fructum vite / secundum genus suum. Intelligitur homo qui a summa clementia dei creatus a deo, non
ut consumeret ut in ardiabat et de te intelligitur per verbum quo impatur terre dicit. Ger-
minet terra herbam virentem et lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum. Et pro-
Ad produxit terra herbam virentem et afferentem semen iuxta genus suum etc.
Ubi ad hunc aliud advertere [illegible] debet homo positus a deo agricola terre
considerare ingenium debet magnam diuine prudentie erga se largitatem. Unde b. Ambrosius
Quid mirum dicere quod admodum clementia dei humane prospexit utilitati Certe feruatum terra restituit
quod accepit et usuratis cumulis tibi multiplicatum Homo sepe decipit feneratorem suum et sortem
ipsam ac si forte defraudat. Terra autem fidelis manet. Et si aliquo non soluit ut si forte
aduersata fuit siccitatis inclementia. Aut nimia siccitas aut intemperies ymbrium / alio anno superiores
annis dampna recompensat. Et iter quod preteritum prem desistit agricola / vel terra delinquit
Et quando auidi, tunc ubertatis fenore usque large se effundit ut nullus dispendium pro
inferat creditori. Et est tam fidelis et liberalis quasi mater terra creditori suo. quod preter
alia multa bona que sponte et gratis largitur homini. Unde sit grandis valde per visum videbimus
adhuc pro uno grano tritici vel siliginis reddit seminanti circa 60. Et lapides
Et pro uno pisi granum centum et quinta. Et pro uno grano papaueris multa et metalla
granorum milia. Sed nunc nuce ab insolentia recepta / arbore ex ea genitur deinceps
per annos plurimos multa maldra nucum reddit suo creditori. Habere ergo fidelitatem
terre et largitatem diuine prudentie prudentes homines priorum temporum perscrutantes inuenerunt
eam, et ipsas forte per acquirendas diuitias. ut fenerarent terre, id est darent ei ad usuram se-
mina vegetabilium / perlegentes opus colere terram seminationes et plantationes quibus colligerent pe-
culiosa multa incrementa / aut qui aliis aut instantes artibus colere et industriis per acqui-
rendam diuinitatem / quibus vita indiget mortalium. Et sic sunt antiqui hac industria fe-
nerandi terre / facti diuites et vehementer locupletes. ut legimus de Abraham, Ysaac,
Jacob. Et alios patriarchis qui fuerunt agricole et pastores animalium. Unde Ysidorus xvii
libro Ethymologiarum, Diuitie apud antiquos in hiis duobus erant scilicet in pastura et in arat-
ione id est in peratione vegetabilium et in educatione diuersorum animalium. Hoc ergo fructo et
instanti studio acquirendi diuinas diuitias. laborauerunt preter potes imitati quod. ut narrat
ibidem Ysidorus plurimi et philosophi de solertia colendi terram et educandi animalia libros plurimos
conscripserunt. Unde dicit sic. Rerum rusticarum scribendi solertiam apud Grecos primus Hesiodus humanus
studiis contulit. deinde Democritus magnus quoque Carthaginensis in 28 voluminibus studium agri-
colationis conscripsit / Apud Romanos vero de agricultura primus Catho instituit Et
Marcus Terencius et Virgilius Cornelius Celsus et Julius Atticus Emilianus sive
Columella insignis orator qui totum corpus disciplinae eiusdem complexus est. Ysidorus
Beneque dicit qui ex pluribus libris fecit de animalibus quos et nos habemus dixit.
Et postea ex fertile e[illegible] plurimis omnia philosophi inuestigauerunt in suis et [illegible]
per naturam disponere et ut tres fructus sunt cognoscere quibus modis et industriis ge-
neris naturae vegetabilium, et totum fructiferum sit adminiculis et multiplicandis Et sit progressus in-
natis vegetabilium quibus temporibus seminanda et plantanda sunt ut abundantiam proueniant
terris, et talibus quibus de nisu et studio deficiet aut abundet. Hec autem quia prudentie sit
Et proposite sit quibus de [illegible] Sic ibidem narrat de quodam philosopho dictus in perfecte
plurima facere et sciens dictum sit. Sic ibidem narrat de quodam philosopho dictus incipiente
de fructu oliuarum quo abundaret procedit per astronomiam dei liberalitate quo velyt [illegible]
tulit. Et emit per paruo precio fructum oliuarum ipse illo precio ditatus est [illegible]
quod sciuit ex pluribus facile est diuinum philosophis si volunt et non est hic ingenii terra
quod studeret. Hic audiat philosophorum eorum demonstratio et resipiscat quod doctores, studentes epi-
scopi, doctores super omnia diuine studeres et crebrius valde se laudabiliter inferiores
gentilibus philosophis separatos quorum quidem incertis non scribunt ad cumulandum temporalium honorum
et diuitiarum, sed ad thesaurum spiritualium gratiarum et virtutum. Itaque iam satis patet expressius
quod per talem solertiam et instantiam industrie acquirendi diuitias sine rebus variis humane
vite necessariis hec alia ars seu industria pecuniatiua seu diuitiarum acquisitiua in
duobus consistit. Sic quidem supposita ratione Et plene legitur ab Aristotele primo politicorum

vbi dicit solum industria permutatiua ex possessionibus dudum aut liberis et ex seminatione
et plantatione vegetabilium pessima et pena permutatiua esse. Quas vero alias
industrias pecuniatiuas [illegible] vocat. ¶ Et sunt in multiplici
differentia. Est enim vna industria acquirendi denarios per mercationem. Alia pecuniaria
alia per vitia feneria. Alia et omnium pessima per vsuras seu fenera. Has inter
pecuniandi industrias enumerat Aristoteles. ¶ Preterea quod est in presenti proposito
religiosissimum esse debet, respicit ad hunc vnde industrie extrinsice [illegible]

[illegible]

[illegible] diversis [illegible] Et proprie ut [illegible] ex talium abundancijs producuntur.
et operose sibi de necessariis provideret. Et quod deus suo de largitate sue gratialis provi-
derit gratis augetur et laudantur poma in creaturis [illegible] ex tam parvo grano fiat tan-
ta arborem oriri et ex grano simplici et uniformi specie ut nobis apparet tam diversis
et duplicibus partibus vegetabilibus fit exurgere. Et ex hoc quod unum granum in mille vel plura
tantum grana multiplicetur. Sed causa est quia fiat hic [illegible] quod oritur sed-
tantum grana multiplicet. Sed generans [illegible] accedere multum de humido in-
[illegible] dispositum ut plante celesti calore et vigore [illegible] in folia floreat et fructi-
[illegible] attheriet. Cuius maxima pars convertitur per virtutem digestivam in folia [illegible]
et semina [illegible] fuerit perfectionis. Et ita patet quod in plantis [illegible] de sua gravi [illegible]
herba [illegible] semina [illegible] unum granum multiplicet in plura
grana ex [illegible] digestiva plante ex [illegible] plura grana cum
[illegible] Quod ex grano obruto in
spei. Sed hic est adhuc alia questio difficilis quam [illegible] magna [illegible] quod semen
terra generet planta. Et fuerit difficultatis hic [illegible] complexio [illegible]
componitur ex materia prima et forma [illegible] Modo hic supposito quod [illegible] principalis [illegible]
illa forma specialis [illegible] alia complexio et organizatio [illegible] alterius forme intro-
[illegible] forme specialis [illegible] disponit ad su-
[illegible] Et non potest dici quod forma specialis [illegible] organizatio [illegible] seminalis [illegible]
[illegible] Nec potest [illegible] convenienter ut videtur [illegible]
[illegible] virtuti celi. Cum si [illegible] celesti [illegible] videtur [illegible]
[illegible] apparatu agens formacio et
generatione plante ex semine [illegible] ex putrefactione [illegible] Hic sunt
[illegible] Primo si ponatur quod forma specialis plante esset [illegible]
[illegible] modi [illegible] Primo si ponatur quod forma specialis plante esset [illegible]
[illegible] licet imperfecto [illegible] imperfectum [illegible] differentias
[illegible] forma [illegible] alterius speciei et non esset in semine
predicta esset [illegible] talis forma [illegible] Et quod
plene et perfecte [illegible] dispositione materie [illegible] forme tal-
perfectissima complexio quam requirit forma [illegible] imperfectis [illegible]
plante potest esse in materia [illegible] differentiis [illegible] Sed vero
forma specialis [illegible] habet perfectam suam complexionem [illegible] non videtur quod solum
[illegible] multa [illegible] ponitur granum esse [illegible] seminalis [illegible]
[illegible] formata vel [illegible] granum [illegible] quod [illegible]
[illegible] plante-
videtur [illegible] Sed [illegible] difficultatibus de [illegible] generatione plante ex seminibus
[illegible] vegetabilibus
distinctionem [illegible] difficultas circa originalem formationem vegetabilium ex terra
de qua formatione dicitur hic in littera **Germinet terra herbam virentem**
Non dixit germinet aqua [illegible] fortissime nulla vegetabilia [illegible]
dixit germinet terra [illegible] quod non habent radices fixas [illegible] in humido [illegible] grosso
[illegible] ex aqua [illegible] ex aqua [illegible] Ille aqua lutosa [illegible]
Et si forte aliqua imperfecta vegetabilia [illegible] ex aqua [illegible]
et terrestre ut sunt paludes et [illegible] Et sic patet quod ex terra oritur omnis vegeta-
[illegible] et nulla ex aqua. Et terra ex solo elemento [illegible] duo genera viventium [illegible]
planete et [illegible] et non ex aliquo alio elemento. Hic oritur questio an terra
in illa prima sua germinatione se habuit quodammodo active vel an solum passive. Et vi-
detur quod active [illegible] in littera [illegible] germinare [illegible] vegetabilia producere [illegible]
[illegible] germinatio [illegible] Sed quod [illegible] active in formatione [illegible]
in [illegible] et [illegible] Item terra cum [illegible] frigiditatis
et [illegible] agit [illegible] seminare
radices plantarum in [illegible] radices [illegible]
[illegible] celestes [illegible] agit in semine et radicibus [illegible] caliditatem [illegible]
[illegible] ab igne calefactis [illegible] modo concedi potest quod terra [illegible]
active se habuit in generatione plantarum. Et se habent [illegible] in prima generatione ve-
getabilium [illegible] prima fuerit [illegible] ex seminibus [illegible]
Post autem [illegible] generatis [illegible] terre a principio [illegible] aliqua [illegible]
[illegible] vel [illegible] vegetabilium [illegible]
[illegible] in illa prima formatione et augmentatione plantarum terra se [illegible]
[illegible] Et cum deus primas plantas instituerit [illegible] cum fructibus et seminibus

terra non se tunc coacerne ut in[illegible]. Et non non sit successive de imperfecto ad perfectum pro-
grediendo, quia nisi celeriter deus produxit omnia plenarie, tunc potuit elementum terre co-
agere modo predicto vel similibus. Et quod omnia formaliter vegetabilia de terra immediate fuerunt
[illegible] velle, ut Ambrosius in 3° exameron. [illegible] se [illegible] [illegible] [illegible]
et meditantibus necnon terra vestita est. Et hec de illo. Sequitur ergo post finalis

Et vidit deus quod esset bonum. Factum est vespere et mane dies tertius

Vidit quod esset bonum, scilicet opus suum de vegetabilibus et institutos generaliter terre. [illegible] confert [illegible]
homini et ad salutem corporalem et spiritualem sicut [illegible] et delectari iam in [illegible] [illegible]
[illegible] passus. Et [illegible] gulosi omnia [illegible] [illegible] [illegible] non valent et ad delicias
[illegible] vel [illegible] [illegible] et ad [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] reperitur
[illegible] ex quibus [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] ut dicit Ambrosius [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] terra [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] utile est [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
alio est [illegible] utile. [illegible] enim ut Ambrosius posset comprehendere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] videntur. Et debent
exemplar [illegible] valent singula vel ad [illegible] vel [illegible] et ad [illegible]
creatoris. Et ad [illegible] [illegible] et inventionem moralium exemplorum et [illegible] offert
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] partem in [illegible] et libris Rectorum morali[illegible]
moraliter [illegible] [illegible] [illegible] exempla ex [illegible] [illegible] [illegible] et plures [illegible]
[illegible] [illegible] et non [illegible]. Et in 2° [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] expositionem

Sequitur: Factum est vespere et mane dies tertius. Hec exponitur ut supra. Sequitur

Dixit autem deus: Fiant luminaria in firmamento celi, [illegible] [illegible] dies [illegible] [illegible]
dicto in superioribus [illegible] [illegible] expositionem de tribus diebus [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] Consequenter [illegible] [illegible] ita de 4° die secundum [illegible] expositionem [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] secundum Ambrosium hec [illegible] [illegible] [illegible] die sive sole [illegible] [illegible] sive sole
[illegible] [illegible] sine sole [illegible]. [illegible] [illegible] 4° die [illegible] deus fieri luminaria, solem
et lunam et stellas. [illegible] ergo solis ortus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] oculos
ne [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] oculi eius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] appetitus. [illegible] et
[illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] intelligas [illegible]
[illegible] sol iste [illegible], qui est ut Ambrosius dicit oculus mundi, [illegible] dei vel pul-
chritudo [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] solis [illegible] solis in-
[illegible] [illegible] [illegible]. Et ergo [illegible] [illegible] solem, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et si tu [illegible] [illegible]
[illegible] sol iste ut oculos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] in se [illegible]. [illegible] [illegible]
ut Ambrosius solis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aspicere, ne forte nimio
fulgore eius visum tuum [illegible] [illegible]. Cave ne tuum [illegible] eius [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. Et ideo per fundamentum celi aspicere [illegible] [illegible] aspice et solem
et lunam et stellas. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] visum [illegible]
in [illegible] [illegible] in creaturam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sol iste [illegible] creature, [illegible] [illegible] est sol ille [illegible]. [illegible] tam velox
[illegible] iste ut rapidus [illegible] in die ac nocte [illegible] [illegible]. [illegible] est ille qui [illegible]
[illegible] [illegible] est et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in hunc mundum. [illegible] ergo [illegible] [illegible] est
[illegible] solis [illegible] non videre [illegible] [illegible] [illegible] illius [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut Ambrosius.
[illegible] et extollenda [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dies [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Dixit autem deus: Fiant luminaria in firmamento celi. [illegible] hic dicit autem Ambrosius
et [illegible] deus dicit. Et [illegible] [illegible] filio [illegible]. Ergo pater dicit fiat sol, et filius fe-
cit solem. [illegible] enim [illegible] ut solem mundi faceret sol [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad-
duxit, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] claritate solis [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] stellarum [illegible] fulgore. Et celum [illegible] [illegible] [illegible] floribus [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] per [illegible] et

Rectorum morali[illegible]

iniat ut paradiso pictis variante depictum et spirantium rosarum vernis moribus renite-
re. Ergo creatio stellarum de qua hic agitur ornatus celi dicta est. Et a plerisque
ut dicit Ambrosius accipitur ipse sol bene ornamentum celi est nuncupatus eo quod sit [illegible] stel-
larum micante processum. Quanto ergo ut dicit ipse amplius decorum videtur collatum
esse soli et stellis tanto amplius debet servitium creatori. Cum enim plus committitur
plus debet. Cum ergo dicitur sit creatum per compositionem ordinem sua perseverat
dies. Cum omnia serviunt. Quanto autem non potissime ei serviat et sol qui factus est in potestate
diei. Quando serviunt luna et stelle, que facte sunt in potestate noctis. Serviunt ergo in bene-
dicti creatori inferioribus et non regnant ut serviunt dicit Ambrosius quia fertilitas terrarum non calori
solis ascribitur, sed divine indulgentie deputatur. Sicut et psalmista: Omnia a te expectant
ut des illis cibum in tempore. Dante te eis colligent. Aperiente te manum tuam
omnia implebuntur bonitate. Et infra: Emittes spiritum tuum et creabuntur et renovabis faciem
terre. A. Talibus enim in pluria, et terram hyemis semina germinibus spoliata itum rebus rerum
tempore virentem et pullulare faceret. Non ergo sol aut luna fecunditatem terre auctores
sunt. Sed deus per spiritum illorum omnia liberaliter fertiliter impertit. Propter quod dicta
ratione dicit in alio passu. Attende terram quia deo solem fundata est. Attende ter-
ram fecundam que non perdidit ordinem privilegio. Attende quod plauditur. Et prava ligno
esse celi reperiunt. Nonne merito sunt maiora quam solis. Aut numquid potior
ligni fructificatio. Absit ut insensibilia tanti numeris premium nostro l. solis
Quod igitur providit altitudo sapientie et scientie dei ut prius incipient ligna esse quam
illa duo magna luminaria. Et ille celestis firmamenti oculus qui dicitur sol. Nisi ut
cognosceret omnis divine testimonio lectionis terram sine sole posse esse fecunda. Illa
que potuit sine sole quam vere semina generare ut utique semina accepta nutrire et
spere fere sine calore solis pariter edere. Et hoc enim vere gratia prope numerum
[illegible] nunc Nomine igitur magis inferiorum sol. Et ministro non imperio. Non
nec fecunditatis adiutor sed non creator. Nomine itaque interim aliter fructum
nec arctior. Interdum partem iterum et ipse adiunit efficacie mihi et ipse damno est
sed non arctior. Ne loci indotata relinquit. Non sunt ingrata cuncta. Et hoc est in usum
plerisque ne loci indotata relinquat. Ne sunt ingrata tenerum. Et hoc est in usum
sui cum est labore mancipatum. Iterum subiectum est ministeri. Iterum compescitur
subditus est servituti. Iterum assistens laudat creatorem. Iterum genua dicit de mo dico
ubi enim sol tendit domino ibi et sua tendit domino. Tendit ut ligna
fructifera. Tendit ut pecora. Tendit ut volucres celi. Hic dicit. Inde est primum ab-
lectigi. Ex istis omnibus colligo terram in ordinamenta ad confirmationem aliquorum que
Quod autem dicit de intentione beati Ambrosii esse videtur. Et cum ita vires infe-
riores dixi. Per quod influentie astrorum nec ita dependent ab eis quod influentie
nobis adveniunt. Secundum est quod sol est perfectior speciebus in qua sol est eius genus
species herbe et arboris. Hoc similiter videtur esse de intentione Ambrosii. Ut in patrum
videtur ex parte ex hoc quod sol et stelle facte sunt post formationem vegetabilium ergo
perfectius videntur. Cuius creatio non processit successive de imperfecto ad perfectum. Sed patet hoc
pati ex primis creis. Et si non complecti ex concessis vel quod stelle sint formaliter vita
lebus vel quod aliquid sit ad [illegible] aliqua specie vincitur sit perfectior. Sed dicitur
corpora celestia sunt viva vel an ab intrinsecis appriant orbibus moventur tanquam alias
ubi dicetur. Tertium documentum est et quod fructus vel fructus perfe-
vegetabilium et aliorum vitam ad vitam dilectissimi fiunt in iudicio vivificabiliter transitis
deus equaliter ex talibus proprietate et abundantia in tenebris. Patet clare ex
verbis Ambrosii predictis. Item quod pro ratione fecunditatis terre et
abundantie fructum eius magis secundum sunt et attendendum dispositio vel gratia infe-
riorum stellarum. Patet clare ex dictis Ambrosii premissis. Ne deficeret ta-
men tractandum hoc quod varia sunt indicia astrologorum de salsitudine-
[illegible]. Et quod inferiores terre quod varia sunt indicia astrologorum de salsitudine
aut salsitate terre. Quod fuerat dulcis fore affirmant sine distinctione partium terrarum
inferiorum. Sed ita aliqua super dicitur epistola quo loquebatur de rerum dispositione
et alteratione inferiorum partium terre. Et hoc ex longe predicta plurarum. Et aliarum impressionum

pr. documentum

2m

3m

Salsitudo terre

considerate sit ex defectu talium. Et quia tempore obseruandi astronomi negligent vel
habere non possent, Ideo in iudiciis de sterilitatibus sunt fertilibus annorum fallunt et
fallunt. Sequitur in textu

Et sunt in signis Vbi dicit Iacobus Non possumus negare quod ex sole et luna signa aliqua
colligantur. Vnde et dominus dixit Et erunt signa in sole et luna et stellis Et quantum ad
apostolus signum aduentus eius Vnde Sol obscurabitur et luna non dabit lumen suum et stelle ca-

[illegible]

effectus

bona
fortuna
mala

S thomas

priores ex quibus in quadam dispositione ordinante procedunt. Et illi fieri possunt quo ca-
sus incidunt a casu contingentes sicut quando ab aliqua causa effectus sunt ploratia et per
ordinarie ut essent. Et sicut se opinantes in duplici differentia. Secunda etiam ipsorum omnes fortu-
nas eventus et casuales effectus causati sicut reducunt in corpora celestia tamquam in causas universales
et superiores in quibus presciri possunt seu precedant in electionibus et actibus humanis temporibus ad-
huc quadam quadam unitate perfecti dispositioni stellarum ponebant
Alii vero solam inclinationem causarum vel prognosticationem tales actus vel eventus subdi posuerunt et
sic ex opinionibus eorum qui fortunas et infortunas reducere volunt in corpora celestia. Propter quod
alii fuerunt qui omnes fortunatos et casuales eventus inferioribus in dispositione divine providentie
reducunt ponentes ea fieri esse in qua omnia providentur ut sint. Ex
Comparatione est advertendum quod bona vel mala fortuna potest dupliciter sumi. Primo pro bono
vel malo eventu casuali vel improviso. Secundo vero sumitur pro fortuna fortunate pro
causa dirigente hominem mediate vel immediate ad eligendum valet. Et dicitur nam causa
inmediate vel mediate. Causa quandoque aliquis immediate desuper dirigitur in casu dubietatis
ad eligendum melius sibi in veritate licet nesciat hoc sibi melius esse. Quandoque vero aliquis
dirigitur ad eligendum. Ut faciendo aliquid ex intentione cum preter ad dirigente advenit
esse talis ut talis bonus vel malus eventus inopinatus illi qui dirigitur. Sicut si contingit
esse talis ut talibus fratribus ut fodet in illa fovea ad plantandum arborem
solus deinde thesaurum esse et mittere fratribus ut fodet [illegible]
inventio thesauri esset sibi eventus fortuitus et nichil non causa intendebat quod inve-
niret thesaurum tali modo sic sibi inopinate. Tunc igitur ut dicit S thomas 3o contra
gentiles illud sit ordinatis per hoc tamen per corporibus celestibus. Et si intentio per angelos
Et sunt voluntate sibi deo sic eveniunt vel contingunt intentionibus aliquid preter intentionem hominis
quod tamen est per ordinem celestium corporum vel secundum dispositionem angelorum vel secundum dispositionem
sive intentionem dei. Et ita dicitur fortuna bona vel mala per contingere hominem per comparationem
ad ipsum hominem et per comparationem ad corpora celestia et per comparationem ad angelos. Nullo autem
modo per comparationem ad ipsum deum. Tamen tamen etiam quod per comparationem ad deum non solum in rebus
humanis sed etiam in qualibet alia re possunt esse aliqua casualia et improvisa. Sed hec
non potest esse in comparatione ad homines et angelos et ad corpora celestia. Illa autem bona vel
mala fortuita que eveniunt preter intentionem hominis. Et bona moralia preter intentionem esse
non possunt cum in electione consistunt. Unde licet talis non possit aliquis bene vel male esse fortunatus
licet res tamen possit aliquis dici bene vel male natus secundum ex mala dispositione corporis
est aptus ad electionem virtutum et vitiorum virtute. Respectu autem eorundem bonorum
quod pertinet ad hominem eveniunt preter intentionem potest dici et homo bene natus et bene fortunatus. Et hoc
pt intentionem hominis eveniunt sicut preter dirigente ipsum deo vel angelo ad eligendum et per ex quibus bona accidunt
eventus tamen sunt et sicut ab illis causis superioribus. Et quando dirigit homo extra
intentionem a causis superioribus ad hoc dicitur male fortunatus sicut dicitur Ecclesiastes 12
Scribe virum illum sterilem virum qui in diebus suis non prosperabitur. Et quando homo eligit
illud quod deus operatur in eius voluntate inducente tunc illud eligit per homo ad
quod vel ipsum fortunate volens monet vel instigat. Sicut custodia angelorum et solli-
citudo dirigendi hominem ad suum bonum. Unde dicitur causa. Sicut illud Ecclesiastes 11 Curavimus babi-
lonem et non est curata. Et ultra vires inclinatio celestium corporum principium superiorum
Secundum vero providentia quod est firma et incessabilis. Comparatio est advertendum quod
homo consequitur ex superioribus causis duplex auxilium. Primum est homo et eligit habitum
et perfectum quod eligit. Sic utrumque istorum duorum a causis superioribus ad iuvatur ut dum
et intercedit impedimentum
Et tamen ad primum auxilium quod est in eligendo homo adiuvatur a causis superioribus. Quando dicitur
ad primum vel inclinat ad aliquid eligendum per celestia corpora. Vel illuminat ad hoc per angelorum
specialiter inclinat ad aliquid eligendum per celestia corpora vel illuminat ad hoc per angelorum
custodiam vel quando immediate inclinat per immissionem divinam. Quantum vero ad secundum auxilium
homo a causis superioribus adiuvatur in exequendo quod eligit. Et hoc quando consequitur virtutem
causis vobis et efficaciam agendi specialem ad implendum finem quod proposuit.
Secundo quo ad primum auxilium quod est in eligendo dicitur deus dat angelis homines dirigere
Quantum vero ad secundum auxilium dicitur homines fortunati. Hec duo auxilia tangit sicut de probatione.

angelus

26 ubi dicit dominus illuminatio mea et salus mea ad propositum || dominus protector vite mee quem ad secundum angelum
hoc est hec duo auxilia et duplex dictum ut dicit sanctus thomas. Primum quod quia primo
auxilio adiuvatur homo scilicet directione tamen in hiis que virtuti hominis subduntur. quam est in
aliis. || Sed in auxilia ad illa tamen se extendit. ad que virtus hominis pertingere [illegible]
[illegible] cum homo fodiens [illegible] inveniat thesaurum ex nulla hoc proposito. et [illegible]
credit. Et si requiritur tales proveniunt ad iuvari sicut homo a superioribus causis in [illegible]
ab eis occulte dirigitur et instigatur ad fodiendum ibi ubi est thesaurus absconditus. || Sic etiam
homo illo primo auxilio iuvari in hiis que subsunt virtuti humane. ut potest medicus
in curando. et miles in pugnando. Itaque a causis superioribus iuvari potest scilicet ut
hoc quod dirigitur perveniat ad media congrua. et prosequenda convenientia ad finem. et sic etiam in-
iuvari possit quod virtute seu vigore ab eis accepto possit ad exequendum efficaciter. et
valde quod intendunt. || Ex quibus apparet quod cum fortuniti sint sicut [illegible] per
auxilio homo dicitur sicut ipse loquendo [illegible] fortunatus. Sed sicut dictum est primo. Prima homo [illegible]
efficaciter exequitur quod intendit. ut [illegible] non dicitur proprie fortunatus. Sed quando dirigitur
a superioribus causis. ut intendat. ut eligat aliquid facere. ut obmittere cui [illegible] paratus
aliquod sibi inopinatum eveniet. bonum ut malum. que quidem eventus causa superior intendebat.
[illegible] modo scilicet occulte movendo fortune adiungit. Et sic non ipse deus et spiritus [illegible]
causis [illegible] et occultis modis fortunare et infortunare homines efficiunt. Prima quia
in pena culpe. [illegible] prudentie [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod et non expedit [illegible]. ut [illegible] inopinata fortuna. in hoc
et in illo convertatur ad deum. et gratias et agat vel [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] largitas bonitatis. [illegible] [illegible] || atten-
dunt [illegible]. || [illegible] causis et aliis occultis [illegible] accidit quod [illegible] ho-
minibus bonis et malis sepe tam mirabiliter inopinate fortunati et tam miserabiliter infortunati.
Hoc ergo attento patet [illegible] [illegible] in [illegible] fortuitorum eventuum malorum
Et in [illegible] fortunis deo [illegible] [illegible] et de aliis [illegible] et de [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] homo [illegible] || [illegible] et [illegible]
[illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non solum et bona adiungit de [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] et occulte [illegible] fortunatos sepe homines inopinate bona
multiplicant. et [illegible] mala removent. que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] eius occulte [illegible] impediret. Et sic de fortunatis et infortunatis hominis a
causis superioribus [illegible] voluntatem et intellectum agentibus. Singuli sunt deus. et spiritus [illegible]
boni et mali. Quem quidem in sic se habet ad eventum fortuitum humanum. quos providet
ex [illegible] [illegible] dispositionibus et [illegible]. Sed [illegible] homines se [illegible] ad eventus bonos
et malos [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mala
[illegible] [illegible] ventura [illegible] et eos ad bona et [illegible] [illegible].

Iam ergo dicendum est de modo fortunandi et infortunandi hominum a corporibus
celestibus de quo principaliter questio fuit. Et quia ut tactum est fortuna est per illus[illegible]
ut [illegible] hominis ab aliqua superiori causa. ad eligendum. vel faciendum aliquod. Cum
adiungitur per accidens aliquid bonum. vel commodum sibi inopinatum. Idem ad videndum
quomodo celum fortunet hominem. vel infortunet. videre oportet quomodo ipsum movere possit quo ad
intellectum. et [illegible]. et corporalem appetitum. seu voluntatem. Circa quod hec ponende sunt aliqua

Fortunatio

[illegible] Conclusio prima est. Quod impossibile est quod corpora celestia agant in intellectum humanum
[illegible] directe imprimendo species. vel cognitionem sive effectum. Hanc ponit [illegible] sanctus thomas
[illegible] contra gentiles capitulo 82 [illegible] rationibus. ostendens quod hoc non est possibile fieri. [illegible]
a corporibus celestibus in se quantum ad [illegible] influentias corporales. [illegible] ab intelligentiis
[illegible] illis corporibus [illegible] [illegible] [illegible] apparet. Et non addo [illegible] [illegible]
propter [illegible] [illegible] et [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] apud nos. potest
[illegible] [illegible]. Si iste [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Secunda est quia [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ex [illegible] in [illegible] [illegible] sepe [illegible]. || Secundo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] in [illegible]

de rebus calidis et rubeis
Colera — esse et similibus cum colera in homine abundat sompniat homo de rebus calidis et rubeis ... Et propter hoc vi[detur] quod vera cum
Flagma — et cum flegma abundat de rebus frigidis et aquosis etc. Et propter hoc videtur quod vera cum
talis possit sui effectus commovere speciem in potentia cognitiva producere et ita celum
naturalis possit sui effectus commovere speciem in potentia cognitiva producere. Et ita celum
cognicionem effectum quos virtualiter continet homini influere potest ut videtur.
Ad primum dico sed dico quod celum aliquod operatur ad sompnia hoc non est per impressionem
Re[sponsio] — alicuius nove speciei vel cognicionis interioris finaliter intellectualis sed est solum pacientis
ad aliquam dispositionem corporis secundum quam effectus concitantur sicut influencia calefactiva non potest principium
ad aliquam dispositionem corporis secundum quam effectus concitantur quam infert reale calorem qui obiective movent
speciem caloris sensum interiori imprimere quam conficit reale calorem qui obiective movent
sensum tactus et ita de aliis. Et propter hoc quamvis virtus influencia magnetis respiciat ferrum
talis influencia magnetis faceret vel facere posset dormientem ut magnetis sompniet de
rebus ferreis. Et sic est in proposito de influenciis stellarum. Tunc ad hoc de hoc vide
quod forte quamvis celum sedum ea quecumque sibi superstitiose astrologi attribuunt conforme
sompniis inventum est. Dico quod hoc et nunquam vel experimentum est vel a casu eveniunt
vel ut dicit b[eatus] Augustinus super Genesim ad litteram. Hec quadam occulta maligniorum spirituum de
Aug[ustinus] — ceptione fieri potuit quam hominibus intentis talibus divinationibus sic in eorum dampnacionem
et errorem paganorum illudere consueverunt. Hec est in hac via vera est quia secundum priorem
astrologicam traditionem a demonibus ut opinor per unum pre suggestam totiens et tam
varie influencie attribuuntur stellis et partibus celi et circumstanciis et tot figurationibus in
illis superstitiose conficte sunt et figurationibus significationes quod in quacumque hora homo sompniet
aliquam constitutionem et figurationes in talibus figuris inveniet aliquam concordanciam in celo
et ita est etiam de aliis effectibus inferioribus de
cum retulerit rebus de quibus sompniavit. Et ita est etiam de aliis effectibus inferioribus de
quibus in talibus superstitionibus laborantes ex post facto faciliter inveniunt concordanciam
aliquam in celo sed ante eventum rei de illis nichil certi iudicare potuerunt
ut patet quia cum diligenter attendit et distinctius contra confusionem celi quam celo et eius
partibus et stellis secundum illa arte attributa sunt in omni tamen invenit pro et contra et
certificare nemo potest quid preponderet et hec est causa quod circa illa superstitiones ante
eventum effectuum nichil certi dici potest sed communiter ex post facto faciliter aliqua vana
et confusa concordancia inveniatur ad excusationem in peritis et illusorum magis
tum qui vel alias varietates excusserint etiam non nunquam quosdam denariorum supersticiosorum
sortes fore asseruntur. dicitur secundum spiritu dimisso non patiens ... de his
Conseguenter est per declaracione et fundacione predicte questionis et solucionis ad in
strumentis fortis est quod tale species. Et dico causam naturalem natam producere aliquem
effectum realem non potest propter illum effectum speciem prius producere in sensu vel intellectu
cum illud effectum producere est esse reale. Ista propositio patet inductive in omnibus naturalibus in
quibus invenit quod ante notitia speciei vel prestituta immediate ab obiecto in sensu vel
resultat ex concursu plurium specierum a pluribus obiectis productarum vel virtute potencie
cognitive abstractive sive elicitive producitur. Et nunquam reperitur quod aliqua
secunda causa naturalis produceret immediate aliquam speciem cum ipsa sit causa producens
non sit obiectum. Et dico nunc causa 2a. Omne quod speciem esse videtur sol
dum causa producere immediate et realiter et intencionaliter qualitates quibus non ipsa
sed alie res representantur. Ex ista proposicione tenentur ex suppositione notata pacta ma
infeste predicta questio et solucio. Et patet simile ex eadem si quid sit Et ad secundum
instanciam vel potest quod negando et quod illa humana passio quam dicitur melancolia vel
Melancolia — colera producat in homine sompniare et freneticos sive vel arreptitos ut serpentum
vel hominibus vel que talibus apparere consueverunt vel eius speciem conveniens rei differente
sunt ab illis hominibus. Sed contingunt hominibus apparere sunt fantastice apparencias ex
irregularitate motus spirituum et humorum per partem interiorem organorum in quibus sit servatio et
fantasticarum representatio rerum quamvis fantasiarum talibus morbis non vere invenire diutius ...
confusionem et monstruose combinantur et ita contingunt talibus apparere mirabiles
confusiones et tamen contingit quod aliquando ... sicut sic figura dissimilis vel
Ut tamen contingit quod quamvis eius aliquis ... et quod per aliquale conformi
mortis realis sive obiectalis influxum intus generatum. Et quod per aliquale conformi
tate per fantasiam tamen tamen assimiletur talis ut tale bestie horribiles
angelo vel demoni. Sic vide quod homo est in timore faciliter assimilet verum terrorem in

obstruo visum [illegible] vel latroni vel solum in terra motum vane pulvis et ita de similibus.

¶ Sexto sequitur similiter quod nulla cognitio intellectualis vel spiritualis advenit homini nec advenire potest directe et immediate ex influxu celestium corporum. Sunt illi qui [illegible] pit aliquem virtualem scientiam que ipsa moveret ut angelus afferret et angelus dubi- tur sicut nos. ¶ Tertia quomodocumque modo sit quantum ad hoc non refert cum talibus in- telligentie orbibus appareat solum motive vel ut aliquibus placet animative nullam cognitionem habeant in inferiora cum philosophis nisi per corporales influentias et per singulares corporum [illegible] per corporalium organorum quam movet. Ex toto non magis potest habere cognitionem intellectualem [illegible] ne homo possit in animum hominis aliquid [illegible] [illegible] in homine [illegible] sensibilibus et signis. Et sicut unus homo alteri homini [illegible] [illegible] obiecta sensibilia exterius obiciendo [illegible] quibus mediantibus in alio cognitionem [illegible] possunt corpora celestia [illegible] intelligentie moventes [illegible] [illegible] [illegible] philosophorum.

Sequitur septima conclusio [illegible] licet corpora celestia non possint directe esse nobis causa intelligendi vel [illegible] aliquid [illegible] ad hoc operari possunt indirecte [illegible] et expresse scriptura. Unde Job 35: Ubi est deus qui fecit me qui dedit carmina in nocte. Qui docet nos super iumenta terre et super volucres celi erudit nos. Et in [illegible] qui docet hominem scientiam et similia.

Septima patet quoniam probatur. Omnis in nobis operatio intellectus nec inchoatur neque completur sine concursu virtutum corporalium que sunt ymaginativa, memorativa, cogitativa [illegible] et cetera. Sicut enim est intelligere sine fantasmate speculari. Et inde est quod impeditis [illegible] organicis operationibus propter aliquam indispositionem [illegible] organorum talibus [illegible] impeditur actus intellectus sicut patet in freneticis et litargicis et aliis [illegible]. Et ita ex bonitate dispositionis corporis humani talis nos fiunt apti ad bene intelligendum. Propterea ex hoc dicte vires fortiores sunt et subtiliores [illegible] dicit in libro de anima Aristoteles [illegible] [illegible] aptos mente videmus. Cum ergo dispositio corporis humani subiciatur quodammodo corporibus celestibus quantum ad qualitates [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] ex vario concursu [illegible] resultat [illegible] [illegible] [illegible]

¶ Item [illegible] videtur esse quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] quod absurde dicit [illegible] ad solas corporeas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ¶ Ex quibus infero quod ex patet medicus [illegible] et certius iudicare potest de bonitate ingenii aliorum quam astrologus [illegible] quia medicus [illegible] ex complexione [illegible] [illegible] ex dispositione [illegible] [illegible] ¶ Astrologus autem [illegible] de hoc ex corporibus celestibus [illegible] ex [illegible] [illegible] talis complexionis.

¶ Sequitur secundo quod non [illegible] [illegible] ex aliqua [illegible] directe tempore nativitatis impressa corpori humano [illegible] unus homo est [illegible] ingenii et alius tardioris. Et quod unus [illegible] naturaliter aptior ad unam scientiam et alius ad aliam. [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] ex conclusionibus precedentibus. ¶ [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] ex hoc [illegible] [illegible] modis contingere potest quod unus homo est aptus ad unam scientiam et alius aptior ad aliam. ¶ Primo namque hoc evenire potest ex passionibus ad [illegible] ex complexione [illegible] dispositionis et inclinationis [illegible] [illegible]. Naturaliter in- clinamur et passionamur ad [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] et [illegible] in eis laborat et ita de [illegible] passionibus ad alia vitia vel virtutes.

¶ Secundo contingere potest ex hoc quod complexionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] mediantibus obiectis vel rebus et circa [illegible] [illegible] [illegible] illa scientia considerat [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] delectabilior est [illegible] illa scientia vel [illegible]

¶ Tertio vero ex hoc [illegible] [illegible] in uno homine excellit [illegible] ymaginativa in alio virtus dispensativa et in alio [illegible] [illegible] [illegible] et in alio memorativa. Et ita [illegible] unus homo ad unam scientiam est [illegible] [illegible] ad aliam et [illegible] [illegible] [illegible] ad aliquam specialem virtutem [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] modis [illegible] ex [illegible] [illegible]

[illegible] ex [illegible] ad aliquam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad
[illegible] [illegible] dispositiones [illegible]

complexionum talia salvari possunt sufficienter [illegible] Et quod etiam non oportet semper
humanorum corporum dispositiones et complexiones et alias varias naturales condi-
tiones a celo oriri patet. Nam multis modis talia contingere possunt ex dispositione
radicum inferiorum. Sicut et ipsi Jacob [illegible] oves [illegible] colores non accidit ex dis-
positione astrorum, sicut habetur [illegible] Gen. 30. videmus enim filios pictorum plerumque
esse aptiores ad pingendum. Et hoc vel ex dispositione contracta ex parentibus vel quia
patris a iuventute talibus obviant ut sepe fieri videtur. Et iterum quorundam [illegible]
[illegible] quibus [illegible] [illegible] [illegible] et non alia accidit varietas magis in dispositione
naturali corporis [illegible] [illegible] [illegible] Et hec dixi ut appareat quam debile [illegible] [illegible] nullo
potest [illegible] quod de dispositione hominis [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] potest ex dispositione
astrorum in hora nativitatis. Et quod longe melius et verius de hoc iudicare potest
ex parte [illegible] [illegible] [illegible] radicum inferiorum seu [illegible] inferiorum quam ille
ex consideratione [illegible] superiorum.

Tercia conclusio principalis [illegible] [illegible] homo non est sic [illegible] ordine divine providencie [illegible]
ut electiones nostre veniant [illegible] conclusio [illegible] ex precedenti. Nam lex et ordo divine pro-
videncie. hoc vult quod [illegible] immediate a proxima sibi causa moveatur [illegible] [illegible]
motivum voluntatis est bonum ostensum per intellectum. Nam obiectum appetitus est bonum a
quo movetur. sic [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] delectationem sit in precedentibus [illegible] [illegible]
non [illegible] nec esse possunt [illegible] hominum. [illegible] intellectum vel [illegible] [illegible] [illegible]
patet clare quod directe movere non potest voluntatem ad aliquas electiones ut appetitus
[illegible] presupponunt apprehensionem alicuius [illegible] boni ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] app-
rehensionem [illegible] [illegible] [illegible] non potest [illegible] hic [illegible] [illegible] immediate actum
et [illegible] agentem [illegible] intellectum solum persuasive. Et non immediate [illegible] [illegible] im-
presssive. Item si celum est causa electionum nostrarum [illegible] hoc [illegible] [illegible]
[illegible] in rebus exterioribus [illegible] in corpore nostro. [illegible] [illegible] [illegible] esse potest causa [illegible]
electionum nostrarum [illegible] [illegible] [illegible] quod non per impressionem in exteriora. Nam non est
[illegible] causa electionis [illegible] quod aliqua corporalia nobis ex [illegible] [illegible] vel
obveniant. Nam ad [illegible] alicuius talis delectabilis [illegible] [illegible] vel aliquo homo non
[illegible] movetur ad eligendum [illegible] [illegible] Similiter non sufficit ad electionem [illegible]
[illegible] alteratio corporis humani a corporibus celestibus. Nam talis alteratio nichil facere
potest ad electionem nostram nisi [illegible] [illegible] passiones [illegible] in nobis vel [illegible]
[illegible] ad [illegible] complexionem [illegible] [illegible] talis [illegible] [illegible] vel [illegible]
[illegible] facit hominem [illegible] eligere hoc vel illud sed ut ex [illegible] [illegible] vel
[illegible] [illegible] movetur ad eligendum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Item arguit [illegible] Nulla virtus activa se extendit ad ea que sunt supra speciem et virtutem
agentis [illegible] [illegible] velle transcendit omnem speciem corporalem. sicut et ipsum intelligere [illegible] [illegible]
Item si per se et directe corpora celestia essent causa electionum nostrarum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] electio [illegible] [illegible] [illegible] dispositionem superiorum. patet quia sunt causa naturales [illegible]
[illegible] Natura autem per se et directe agendo semper ordinarie agit et movet in se
[illegible] non corrupta vel [illegible] [illegible] [illegible] de natura celestium corporum et per se
omnis electio hominis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vera et [illegible]

Quarta conclusio Quod licet corpora celestia non sint per se et directe causa nostrarum electionum
[illegible] [illegible] et [illegible] ex [illegible] aliquam [illegible] [illegible] [illegible] sepe [illegible] patet
[illegible] [illegible] actio superiorum [illegible] occasionem eligendi hoc vel illud.
[illegible] [illegible] [illegible] per hoc quod sicut vel sic disponunt res que extra nos sunt vel circa
nos [illegible] per hoc quod sicut vel sic disponunt res que extra nos sunt vel circa
[illegible] Cum aer est frigidus eligimus calefieri ad ignem. Et cum sic [illegible] [illegible]
[illegible] per [illegible] eligimus [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] Et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] nox eligimus dormire vel aliquid [illegible] facere. Qui agunt dispositionem [illegible]
superiorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nobis eligendi vel aliud faciendi
vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
a corporibus celestibus. Et hoc [illegible] et [illegible] in nobis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad aliquas passiones vel [illegible] ad aliquam [illegible] sicut colerici sunt

pronus ad iram, et sanguineus ad lasciviam. Et sicut in nobis a celo causatur aliqua dispositio
propter quam eligimus medicinam, et ita de similibus modo conveniendi corporis nobis eligendi
per accidens vel aliquid appetendi. Circa contra dicitur quod tales errores vel incli-
nationes que sic mediante dispositione corporali seu complexionali conveniunt hominibus necessario
non compellunt eos ad eligendum hoc vel illud. Patet similiter, quia quantumcumque ve-
hementer homo inclinetur et passionetur ad aliquid, sicut experientia testatur, potest tamen
vel viriliter resistere et non obedire tali inclinationi. Nec enim verum est quod plures sequuntur
passiones et impetus malos sepe sequuntur. Pauciores autem sunt soli sapientes qui actus
et passiones male agendi et malos impetus non sequuntur. Et ideo [illegible] sicut astrologus
velle indicare quid eventurum sit circa sapientem aliquem propter aliquod [illegible] vel contrarium [illegible] va-
ticinando eligetur. Hoc vel aliud et non sequitur passionem vel stellarum inclinationem.
[illegible] si credit astrologus vere indicare in hoc casu, supponit illos esse de numero [illegible].
Nec homo subiacet directe inclinationibus corporibus celestibus, quia ad constellationum
impressiones. Ita quod quociens homo in dispositione celi inclinetur et afficiatur
in alia et alia hora, ad aliud et aliud loquendum vel cogitandum seu eligendum
vel illud, sicut [illegible] de hominibus non sunt [illegible] immutabiles [illegible] hoc
pedibus celestibus. Hoc etiam fuit quidam [illegible] error [illegible] quem [illegible]
de anima [illegible] ut [illegible] aliquis visum est. Tunc error et quod [illegible] ex
[illegible] declarando quod [illegible] illa corpora superiora non imprimunt homini immediate
nec quantum ad apprehensionem, nec quantum ad appetitum sensibilem et intellectualem,
solum per dispositionem complexionis que est sua elementalis et sensibilis qualitas. Sed
[illegible] alique passiones et ex passionibus inclinationes. Et non est [illegible]
[illegible] quod alio et alio tempore homo alia et alia [illegible] et impossibile est
vel influentia stellarum afficiatur seu inclinetur ad aliud et aliud et sequatur tales inclinationes
vel contra [illegible] sepe [illegible]. Ideo hic fuit et forte adhuc
[illegible] error ex corruptione [illegible] philosophie de [illegible]
[illegible] dei introductus [illegible] ex constellationibus
de singulis cogitationibus hominum indicare posse, quod [illegible] Ex quibus
omnibus patet quod [illegible] et tales [illegible] corporibus celestibus
[illegible] actibus [illegible] et affectionibus ex principali [illegible] stellarum [illegible]
aliquid certi indicari posset.

Consequenter pro declaratione istius 7e conclusionis in qua tactum est de [illegible] eveniendi
vel eventus effectum ex causis superioribus celestibus. Notandum quod ne aliquem moveat
[illegible] quod tale [illegible] [illegible] probare in sua [illegible] Arguebat sic
effectus alicuius celestis corporis impediri, quod [illegible] per aliquam causam voluntariam vel
per aliquam causam naturalem. Omnis enim [illegible] voluntaria et naturalis reducitur ad aliquod
celeste principium. Ergo impedimentum effectum celestium corporum procedit ex aliquibus cele-
stibus principiis. Impossibile est ergo quod si totus ordo celestium corporum et causarum [illegible]
[illegible] quod effectus eius [illegible] [illegible] Unde [illegible] quod [illegible] celestia [illegible]
[illegible] esse debent effectus in istis inferioribus et voluntatibus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] procedit [illegible] quod deus non agit ad extra
[illegible] libere [illegible] [illegible] posset [illegible] agit. [illegible] [illegible]
preter deum et homines ut sunt intelligentie limitata [illegible] [illegible] et o-
[illegible] preter quas alias facere non possent. Ex quibus [illegible]
[illegible] error quod deus et superiora corpora [illegible] nichil facere possunt
[illegible] vel petitionem aut [illegible] superiora agentia ab inferioribus
[illegible] hominibus. Iste et similibus erroribus ex [illegible] et alios
philosophos [illegible] quod predicta [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] apud veram philosophiam [illegible] ex [illegible] apparet
et apparuit [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] et illibere
Et aliud genus causarum libere [illegible] agentium [illegible]
[illegible] homo [illegible] inferiorum [illegible] et deus superius et [illegible]

" aliquid

seu angeli sunt medii quibus sunt quos non est aliquis eius naturalis. Nec etiam invicem. Nec
etiam corporum celestium. Et maxime nullius apparentie est dicta persuasio apud Democritum
philosophos quibus contra predictos errores clara veritas illuxit. Procedamus ergo quod non
sequitur. Causa naturalis illibera sufficienter disposita et applicata passo disposito
igitur vel aget suum effectum. Racio est quia cause naturales illibere dependent in
agendo a causis superioribus et superiori contradictorie libera sive cuius concursu cause
naturales nichil agere possent. Et una pars patet per auctoritates [illegible] propter [illegible] flo-
rent de facto fiunt de tribus pueris positis in caminum ignis ardentis.
Et quod absolute et simpliciter ista propositio ignis [illegible] applicatus optime combustibili disposito et
non agit nec aget. Patet etiam quia negatio ista contradictionis ignis est applicatus de-
bite passo igitur aget [illegible] potest reduci aliquod ad contradictionem. Igitur stante concursu
applicationis absolute et simpliciter quod non agit. Et esto quod quantum est necessaria sit tamen non
est contradictio hoc quia non est contra igne taliter applicari ad suum passum talis applicatio
per causas superiores libere agentes possent auferri et [illegible] causis et [illegible] impediri.
Et a [illegible] [illegible] effectus causarum naturalium illibere agentium de necessitate eveniunt non per
superiori immediate effectus causarum libere contradictorie agentium de necessitate eveniunt non per
eveniunt de essentiali ratione ponitur libere quod ut possit et [illegible] omnibus [illegible] sibi
ad agendum requisitis effectum possit facere et possit non facere.
Et tamen advertendum hic quod cause libere create ut sunt spiritus et homines non possunt
taliter impedire effectum causarum naturalium agentium sicut deus potest. Quia deus potest
facere quod ignis applicatus non combureret sine aliqua dispositione facta in igne
vel in passo. Et sine variatione applicationis sed per solam suspensionem sui influxus.
Angelus autem vel homo non potest per actiones agentium naturalium impedire nisi per aliquam
alterationem agentis vel passi vel per variationem applicationis agentis ad passum
et hoc modo deo iubente vel permittente spiritus boni vel mali possunt impedire
et quandoque impediunt eventus effectuum qui per exigentia dispositionum et [illegible]
stellarum evenirent in inferiori mundo. Ut est hoc deprecantibus eventus
impedire. Spiritus per dispositionem passi [illegible] [illegible] per invocationem et per [illegible]
dei ut per se vel per ministros suos angelos vel sanctos eventus malorum
effectuum ex concursu naturalium causarum impediunt et eventus [illegible] [illegible]
effectuum ex causis liberis infimis. Homo potest impedire eventus effectuum
hoc secundo modo causa libera infimis. Homo ut sunt plurimi [illegible] et similes sol-
[illegible] [illegible] non est in [illegible] homine ut sunt [illegible] [illegible] in inferiori mundo. Patet ergo ex hiis quod ignorantia [illegible] con-
[illegible] effectuum in inferiori mundo. Patet ergo ex hiis quod ignorantia [illegible] con-
lecti effectuum in inferiori mundo. [illegible] aliquem philosophi [illegible]
deorum causarum libere agentium [illegible] [illegible] aliquem philosophi
[illegible] possunt eventus de necessitate [illegible].

[margin: caveatis]

[illegible] possunt [illegible] de necessitate [illegible]
Contra [illegible] quod non taliter fortunam ut homo a causis naturalibus ut a causa superiori [illegible]
contra [illegible] quod non taliter fortuna ut hoc a causis naturalibus et a causa superiori non
agente qualiter a causa agente per voluntatem et intellectum. Patet quia natura est principium
agente qualiter a causa agente per voluntatem et intellectum. Patet quia natura est [illegible]
tende ad finem. Quando illud ad quod eligendum aliquis inclinatur et ipse eventus [illegible]
quam ille electionem consequitur non habet aliquem ordinem ad invicem. Sed mere [illegible]
contingenter. Et patet illius conclusio nulla potest naturale agens per se causa esse potest
[illegible] Et quod aliquando ex impressione celesti [illegible] instigetur [illegible] passionibus vel
ad hoc quod aliquis [illegible] ad fodiendum sepulturam vel ad aliquod tale faciendum
et inclinatur a nativitate ad fodiendum sepulturam vel ad aliquod tale faciendum
sepulcri et locus [illegible] thesauri non sunt [illegible] nisi mere [illegible]
[illegible] non habet aliquem ordinem nec connexionem. Et ergo virtus celestis causa non potest esse
[illegible] non habet aliquem ordinem nec connexionem. Ergo virtus celestis causa non potest esse
inclinationis ad hoc totum quod est iste fodere sepulturam in loco ubi est thesaurus. Sed
inclinare ad hoc totum quod est iste fodere sepulturam in loco ubi est thesaurus. Sed hic
aliquis per intellectum agens ut deus vel angelus potest esse causa inclinans in illud
totum quia [illegible] intellectum est [illegible] ordinare in unum. Ymo et aliquis homo potest
sciens aliquibus esse thesaurum possit aliquem [illegible] ad fodiendum puteum vel se-
pulturam in eodem loco mittere ut sic potest [illegible] [illegible] inveniet ibi thesaurum.
Et iste modo [illegible] aliquem [illegible]. Sed est quod [illegible] non omnis nec semper effectus fortuitus
reducitur in causam superiorem naturalem tamquam in causam fortune. Sed nullus fortuitus eventus
reducitur in causam superiorem naturalem ut in [illegible] stellarum. Prima pars patet quia et [illegible] bos
non fortuiti [illegible] reducitur in [illegible] stellarum. Prima pars patet quia et [illegible] [illegible]
et [illegible] possunt multi eventus fortuite fieri per intentionem [illegible] [illegible] tamen intenti fierent
et [illegible] possunt multi eventus fortuite fieri per [illegible] [illegible] tamen intenti fierent

a causa [illegible] cuius solius omnis eventus accidit raro casualiter et fortuito. 2a pars pro-
ex dispositione celesti, quia quod aliquis intendens ire ad spectaculum inveniat [illegible] de-
bitorem non potest esse intentum, et dispositum ille ex causis naturalibus agentibus, et a celo. Licet
aliquis possit esse naturaliter inclinatus a celo ad videndum spectacula talia vel talia.
Tercium conveniens [illegible] quod homo non potest esse bene fortunatus nisi proveniat ex virtute corporis
celestis, participatur exterius non ordinate nisi ad unum, non potest esse nisi quod homo
habeat impressionem talem celestis constellationis ut semper eligat, et ut pluribus illa quibus sunt
connexa, partim aliqua quedam illi inopinata, secundum que homini accidit bene vel male
secundum fortunam. Illa tamen non sunt reducibilia in aliquam unam causam, sunt indeterminata et infinita
[illegible] accidunt. Ultimo ergo est possibile quod aliquis habeat a sua nativitate
semper eligere ea quibus sunt connexa bona eventus, scilicet inopinati, quemadmodum sunt. Sic etiam
[illegible] [illegible] corpora superiora communia, homo sic dicitur fortunatus, propter
[illegible] interrogatur [illegible] ut creatis, et eius [illegible] interioribus, et
moventibus. Concepta enim ut clare [illegible] casus leviores [illegible] et occa-
sionibus quod nulle cause [illegible] competere potest. Et ergo [illegible] cause possunt
[illegible] casualiter eventum a nobis [illegible]. Tamen [illegible] non [illegible]
omnem eventum. Nec de quo causa [illegible] potest [illegible] malum quod accidentaliter et separate
accidit [illegible] [illegible] forte [illegible] vera. Specialiter
[illegible] homini ad [illegible] ut possit [illegible] casualibus periculis [illegible]
[illegible] 2o [illegible] potest alicui misere homo [illegible] lapsum sunt [illegible] subiectus.
Considerare ergo quod homo ubique subest infinitis inopinatis casibus et casualibus
periculis. Ut [illegible] ubi supra [illegible] bene dixit quidam philosophus. Nisi dominus
custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam. [illegible] ambulat de [illegible] [illegible]
[illegible] inopinatis [illegible] casibus de [illegible] quando [illegible] sedentibus cecidit,
[illegible] fregit, et ex [illegible] vitam finivit. [illegible] sedere [illegible] de sella [illegible]
sedebat cecidit [illegible] et mortuus est. Et ita de aliis [illegible] etc.

Sequitur [illegible] expressum quod homo non dirigitur a causis superioribus, sed corpora ce-
lestia [illegible] [illegible] apprehensiones [illegible] vel intellectuales, vel alicui appetitus
ad aliquid eligendum, vel faciendum, ut ei eveniat [illegible] accidentaliter et inopinatum [illegible]
[illegible] malum [illegible] celum non [illegible] fortunatus potest quod [illegible] aliquid
ad eligendum, vel faciendum aliquid ad finem ut ipse [illegible] bonum partim tale
[illegible] Et ergo celum non dicitur magis fortunare hominem quam hic homo [illegible]
movet ad aliquid faciendum [illegible] bonum eventum [illegible] inopinatum, quod non
[illegible] fortunatus. Sic [illegible] fortunatus ut [illegible] eventum fortuitum
[illegible] quod [illegible] ad [illegible] ad [illegible] bonos [illegible] infortunatus ad malos, [illegible]
[illegible] ad bonum [illegible] homines [illegible] per [illegible] vult [illegible] fortunatos
et [illegible] a malo [illegible] [illegible] sic [illegible] hic dicto.

Tam [illegible] [illegible] in ista materia [illegible] fuit quod homo [illegible] duplex auxi-
lium a superioribus causis. Primum consistit in directione hominis ad eligendum hoc vel
illud. Secundum consistit in collectione aliorum [illegible] vel singularium efficientium, quia
[illegible] et [illegible] homo illud quod suo eligit vel disposuit. Sed
[illegible] [illegible] celum fortunare possit hominem [illegible] auxilium
[illegible] Ideo aliquid dicendum restat ad hoc quo celum [illegible] auxilii hominem possit
fortunare. Primum declaratur quero.
[illegible] ex dispositione celi et corporum nativitatibus, vel aliud [illegible] posse-
[illegible] aliquibus hominibus ex dispositione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
singulares aliqui instinctus, ut [illegible] [illegible] [illegible]
ultra alios homines [illegible] intendunt [illegible] aliquis medicus sic possit
esse naturaliter dispositus quod [illegible] [illegible] ad [illegible] et morbum [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Et [illegible] [illegible] [illegible] videntur [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] corpora [illegible]
[illegible]

ps[illegible] 126

[illegible] [illegible]

et effectiuis singularibus a celestibus corporibus consequentibus ut cuius consequenter ad quelibet a
etiam et passivis elementorum. Sicut quod magnetes attrahit ferrum habet ipse ex
virtute celesti corporis et lapides quidam et herbe aliquas quasdam occultas a celo
habent virtutes. Et similiter videtur multis philosophis quod eciam aliquis homo habet ex
impressione celesti corporis aliquam singularitatem efficacie in aliquibus corporalibus prosperare

siderit in navigando
agricola in plantando et
miles in pugnando et
victoriam consequendo

in aliquo aliud non habet ut potest
videre 3 contra gentiles thomas. Hoc dicunt. Et quia
natura est quod sic specialiter prosperare et prosperose producere
agere negotium aliquod, ut officium exercendi quedam specialiter
attribuitur specialis respectu et ductum dei, ut habetur
Gen. 30 Cum quod educatio animalium laban prosperabatur
et non fatali natiuitati attribuit, sed deo attribuit Jacob ibidem dicendo

sub cura et custodia, et
Genesis 39 de prosperitate negociorum positorum in manibus Joseph. Sed quod non videtur
dictis modis specialiter prosperare agendi attribuendum celo si demum deo. Hoc videtur vel
quod magnetes virtutem attractivam ferri habent a celo supernaturaliter accidentaliter. Sed potius quod
habeant tales virtutes tamquam proprietates consequentes a tota specie consequentes sua complexionem specie
conferente, quemadmodum est de virtutibus herbarum et lapidum. Et vere mirabilissime esse operationes
esse virtus formativa est in seminibus et nulla dicitur tamen esse a celestibus corporibus supernaturaliter
omnis generative se habere ad complexionem et formam specificam seminis, quare quod hic
Non possunt dici de virtute illa solum localem motiva ferri ad magnetem. Sed si cuius fu-
gerit localiter motiva secundum consequens quidam per philosophos aliquam naturalem conformitatem et conservantiam
in rebus, et prima ratione cum non res moveat naturaliter ad aliud. Sed et quedam est et
in rebus (?) a causis latentibus et ignorantie (?) singularitate sine descensione in viris et in populis effectibus
vel propter cognitionem et ignorantiam regiminis talis potius esse infidelibus et sunt (?)
reuniendis ad celeste fatum. Sed in talis potius esse infidelibus et supersticiosis (?)
occasio opinandi quod fuerit sic natiuitati quod contraxit a celo quedam virtutes mirabiles fa-
natura eorum quos tangeret vel videt sicut per visum naturaliter sic basiliscus inficit
Item esset occasio amplexandi illam supersticionem de imaginibus astrologicis. Cum si res
naturales sive recipient tales impressiones ab astris sicut crederetur, quod et artificialis (?) vel
potius imagines quas fabricati secundum stellas fabricati consurgunt, quod est vanissima
supersticio, ut alias multipliciter ostendi super ... et audisti et eciam super textu primi psal (?)
Relinquitur ergo ad propositum redeundo quod unus medicus ceteris paribus ex parte artis medicine
et experte experientie infirmi medicinalis applicatione et in operacione est magis aut
minus sanativus quam alius. Nisi forte quasi unus medicus cuiusdam corrupte complexio-
nis aut pestifere complexionis quia inficeret per visum vel tactum vel hanelitum infirmos
sicut basiliscus inficit per visum, sicut mulier immunda speculum, vel alio visum
Sed esset ergo esset inconveniens de complexione medici sana, hylari, vivaci et salubri
confortari ad hoc respectu infirmi. Sed hoc contingit et alias quod quasi ceteris paribus unus
medicus magis proficit infirmo quam alius. Sed potest quod unus non efficit ultimate
in arte sua. Sed in petitione et oracione devota ad deum deo petens digne ad salutem infir-
mi quem in sua cura habet, et ille medicus proficit ubi ceteris aliis paribus, quia non
locutus aliud hec omittens deseret. Ita dicitur quod in bladum seminando (?) de
manu unius rustici melius proveniunt quam seminando simul in eodem agro similis pato-
ribus alias hec, et fatalis supersticionem fuerit
eodem tempore ab alio rustico supersticiosum esse videtur et fatalis supersticionem fuerit

Iam ultimo descendendo (desinenda) hanc materiam magis ad propositum. Pono similiter tale propositum
Vel ad aliquam virtutem a nullo inspiciam vel causa naturaliter agere attingit in ludendo unum horum aliorum magis
formaliter partem. Cum una virtus naturaliter agens pertinet ad unum effectum in similis
passo. Sed si aliquis vult in sorte ludere ad taxillos et aliqua occulta virtus naturalis
non potest fieri ... ut semper vel frequenter eveniat quod ipse libere elegit. Si enim
illa virtus ita vertit taxillos ad taxillos semper movebit eos taliter sive eligat
hoc sive aliud quemcumque. Sed tamen varium per nulla virtus naturalis directe vel indirecte
magis movens extra sortem ipsum movere possit hoc modo fortunando vel infortunando

Nota (margin)

in ludo taxillorum vel similibus negociis. Ex quo sequitur quod fortunati in hoc vel et similibus possunt esse solum appetitibus [illegible] quam quadam occulta compara[tio]ne forte possunt vel movendo taxillos in aere vel nimium [illegible] sicut quis unus elegit super taxillos hoc et semper evenit et non alteri.

Effectus dicit hic aliquis quod cum Avicenna ymaginatio hominis magne efficatie est et mirabiles effectus operatur non solum in homine sed et in materia exteriori. Ergo contingere potest dicet aliquis quod ille cuius evenit unus quem elegit in taxillis quam fortiorem et vehementiorem ymaginationem habet de uno suo. Sed istud non valet quia dicta posito Avicenne de virtute ymaginativa in materiam exteriorem tamquam vana et fantastica tam a philosophis quam a theologis reprobatur. Fundamentum non habent in ratione neque in experientia [illegible]. Relinquitur ergo quod [illegible] premissa [illegible] quod a nulla virtute valet agere potest nisi [illegible] modo secundum [illegible] in dicto casu dicere homines fortunatos vel infortunatos et sic est sicut communis consuetudo [illegible] qua[illegible]batur. Secundo hoc oritur ex fato astrali quod quis magis et aliquis minus fortunetur sive in ludo sive in aliquibus aliis negotiis et rebus.

Et sint in signa et tempora et dies et annos et ut luceant in firmamento et illuminent terram et factum est ita.

De prima parte huius littere dictum est in precedenti lectione. Nunc ergo de hoc quod sequitur et in tempora et in dies et annos dicendum est ad extollendam sapientiam dei et commendandam eius bonitatem ex mirabili et utili distinctione et dispositione ordinis et cursus temporum pluviosi et humidi luminarium celi [illegible]. Circa quam dispositionem tangit hic dicens Et tempora et dies et annos. In tempora ergo [illegible] quas vulgariter [illegible] dicimus tempora alterationes ergo anni hyemales et estivales vernales et autumpnales [illegible]. Sic hic ad illa tempora plures doctores intelligunt.

Et per dies [illegible] et multiplicare salubriter respectu hominis instituit alternationem dierum et noctium ut alias dictum fuit. Ita et alternationem anni [illegible] in diebus et [illegible] annorum [illegible] multis modis fieri disposuit et ex celo et stellis.

[margin: in [illegible] / in diebus / in quartis / in mediatibus]

Est enim hec alternatio primo ad [illegible] hominis in prudencia. Est ad [illegible] hoc in virtute et [illegible]. Est denique ad salutem humane complexionis que uniforme [illegible] nunquam ferre potest. Est et ad [illegible] iocunditatem hoc quod per tempus [illegible] [illegible] tempus clarum per frigidum [illegible] [illegible] calidum per tempestuosum tranquillum. Insuper talis temporum alternatio est ad vegetabilium [illegible] et eorum abundanciam [illegible] fructificari. Est specialiter ad hanc alternationem [illegible] et [illegible] deus auctor temporum disposuit. Omnia fecunditas terre per estatem germinantibus exhausta et debilitata quiescendo [illegible] ymbribus celi refocillatur. Et ita [illegible] fecunditas [illegible] [illegible] semper preservatur [illegible] continua [illegible] generationem et seminum receptionem et germinationem cito deficeret. Non dignum est addere hic quod [illegible] [illegible] valde [illegible] respectu hominis saluberrime instituit tamen motu per cursum luminarium celi quod dicte temporum alternationes hominibus utiles et salubres convenienter fierent et semper preservarentur. Nam si disposuisset quod stellarum errantium que planete dicuntur [illegible] zodyacum dicitur fuisset [illegible] [illegible] firmamenti [illegible] [illegible] inter duos polos mundi. Tunc in [illegible] regione [illegible] semper [illegible] vel semper hyems [illegible] semper ver [illegible] semper autumpnus [illegible] est considerari et ymaginari [illegible] habent. Salubriter ergo et sapienter disposuit quod deus zodiacum [illegible] motum septem planetarum oblique secundum [illegible] medium inter duos polos que equinoctiales [illegible] ut ita obliquitate via planetarum [illegible] temporibus sol et luna et alie planete [illegible] appropinquent et recedant respectu partium terre versus polos. Et ut sic exinde dictorum temporum [illegible] et [illegible] fiat alternatio. Ut autem non omnes estates essent similes [illegible] nec omnes hyemes nec omnes [illegible] [illegible] in [illegible] regione creator deus mira [illegible] disposuit [illegible] [illegible] motum [illegible] planetarum [illegible] [illegible] sole [illegible]

[margin: Alternatio temporis]

dicere per dictum viii capitulo zodiacum ponit distinctum a sole inflexibilem medium inter tenebras
et aliis a latere circumibus. Et per [illegible] viribus et variis respectu invicem et stel-
larum fixarum applicationibus et habitudinibus et aliis modis nobis incognitis faciunt an-
ni et elementa transmutationem et dispositionem in inferiori mundo [illegible] et [illegible]
varietate, ut a spectantibus et [illegible] et stellarum cursu. Et per hoc [illegible] potuit
[illegible]. Talis modi [illegible] secundum temporis varietates tales de aliis ex astris
[illegible] non posset. Forte quaeret aliquis hic quare creator
deus obliquavit sic zodiacum seu viam planetarum quod ex utraque parte aequinoctialis regiones
[illegible] habitabiles disponerentur ex quo ultra aequinoctialem usque polum antarcticum non
debuit esse homo [illegible] et [illegible] fecit frustra. Videtur quod [illegible] magis ob-
liquavit [illegible] aliquo modo obliquam disposuit zodiacum per diversis temporibus
[illegible] exigentia inferiorum. Respondent [illegible] videri [illegible] licet forte modo ibi sit
[illegible] ex altera parte aequinoctialis non sit habitatio [illegible] ad [illegible] sed alia superficies
[illegible] fuit ibi erat habitatio. [illegible]
[illegible] superficiei terrae a polo ad polum [illegible] habitationi [illegible] et [illegible]
[illegible] quod [illegible] aequinoctiale [illegible]
[illegible] stellis fixis [illegible]
[illegible] obliquatio zodiaci et [illegible] non [illegible]
[illegible] de [illegible] et [illegible] hyemis et aestatis [illegible] regionum
[illegible] obliquatione [illegible]. Tunc ad [illegible]
[illegible] obliquatio zodiaci et [illegible]
[illegible] superficies terrae [illegible] in duabus regionibus [illegible]
[illegible] et in medio [illegible] ex utraque parte [illegible]
[illegible] aequinoctialem [illegible] obliquitate [illegible]
[illegible] et aliorum planetarum. [illegible] in hac [illegible] dispositionis
[illegible] ad regiones terrae et [illegible] valet ad intelligendum [illegible]
[illegible] de paradiso [illegible]. Tunc ad [illegible] videtur [illegible] creator [illegible]
[illegible] obliquitate zodiaci [illegible]
[illegible] inferiorum [illegible]
[illegible] solis [illegible] temporibus [illegible]
[illegible] libris [illegible] astronomiae [illegible] maiores de-
[illegible] ex libris [illegible] accessus et recessus [illegible]
[illegible] solis [illegible] motus [illegible]
[illegible] intelligunt ad [illegible] motus [illegible]
[illegible] plus [illegible] de [illegible]
[illegible] caeli [illegible] declarandum in [illegible]
[illegible] laudanda et [illegible] ut ex [illegible] in [illegible]
operum [illegible] dei [illegible] clare [illegible] deus summus artifex vult
[illegible] et [illegible] opera [illegible] et [illegible] esse in [illegible]
[illegible] obierit opera [illegible] et [illegible] ad deum [illegible] homo [illegible]
ut per ea [illegible] clare [illegible] debite in [illegible] ad deum [illegible]
[illegible] excellentiam [illegible] potentiam [illegible] bonitatem [illegible] diligat [illegible] delectetur [illegible]
et colat. Tunc [illegible] Ut luceant in firmamento caeli et illuminent terram
et factum est ita. [illegible] exposicione [illegible] generis [illegible]
[illegible] hic. [illegible] ergo

Fecit ergo deus duo magna luminaria [illegible] dispositionem [illegible]
de factione luminum caeli hic [illegible] expressit illius dispositionis [illegible]
[illegible] verba [illegible] fecit ergo deus duo luminaria magna [illegible]
[illegible] ut possent [illegible]
[illegible] ut possent dici et [illegible] ut possent [illegible]
[illegible] declarationem [illegible] ultra ea [illegible] hic [illegible]
[illegible] caeli luminaria [illegible] sol et luna et stellae [illegible] fulgent [illegible]
[illegible] apparuit [illegible] de luna
[illegible] sole [illegible] stellas et [illegible]
[illegible]

Dubium 1m

Dubium 2m

[illegible]

Quaestio

et eius maiores. Et illis in se consistis claritatis dicere audent. Item quos movit apostolus
dicentem: alia est gloria solis, alia gloria lune, alia gloria stellarum, stella et a stella
differt in claritate. Et quid non disputantium eorum dignatur nisi nulla luminaria celo po-
le esse maiora. Sed respondet ille inquit quid valet dicere aliquam a parte qui est
in celis. Nos autem melius credimus ea ceteris maiora esse luminaria que sacra scriptura
in celo. Nos autem melius credimus quia magna luminaria [illegible] non sunt equalia. Nec quod de
eundem dicit de illis duobus magnis luminaria. Unde non fuerit illuminare minus quam in eis sacra
scriptura eum ea ceteris proposuit. Nec se ipsa differt. Sicut enim Alfraganus sol et omnes stelle minores in quantitate et fortior in
virtute. Unde et Petrus Ambrosius hic dicit: merito esse inest magnus orbis esset quia sol
et magis possit orbem illuminare terrarum. Unde cum sol ortus sui signa praemisit omnes
stellarum ignes sub unius luminis fulgore evanescunt. Apparet autem aliquas stellas
propter ruborem confundi [illegible]. [illegible] in quantitate sol sit maior luna[illegible] modus inveniendi
hic dicit movet quantitates solis et lune. Aliis in sua experientia tamen possumus com-
per umbram ~~terre~~ quantitates. Et hec quidem movit hic beatus Augustinus de Solis et Lune quantitate luminaria
tamen. Sic illud quantitatem movet hic beatus Augustinus de Solis et quoniam [illegible] celi luminaria ita

tamen. Sicut illud quantitatem movet [illegible] positiones sui motores superiores sunt. Et si hec p-
assumpta corporea sola sunt quam quidam [illegible] accidentibus animalibus. Num solis sunt
ab eis etiam minus inspirent sicut aut omnes per animas [illegible]. Num solis sint
illa proportione eius potest sunt [illegible] spiritus. Et quomodo dicit beatus Augustinus facile com-
prehendi virtutis patrum in hoc negotio [illegible] semper moderationem pie gravitatis
nihil tamen obscure ac temere debemus credere. Dicit enim se velle alibi ostendere quod
nihil certe observare ac temere debemus. [illegible] ut per scripturas potius tamen hec tradendum sit et sentiendum. Nos tamen iste
sedis divinis scripturis potius tamen hec tradendum sit et sentiendum. Quod
sensu dubio. Ad quem libri legendi deceat et iuxta traditionem Ptholomei in quinta dictione
Almagesti secundum modum per observationes eclipsium lunae et aliis viis supra notatis quod
umbra terre est pyramidalis figure. Ipse sublimitate ex regulis quantitatis mathematicalis
de extremitate ignorare ex notis investigavit distantia lune a centro terre. Et quantitatem
distantia solis ab eodem et longitudinem umbre terre. Et deinceps ex his
quantitates et proportiones trium corporum scilicet solis lune terre demonstrat. Omisso hoc
processu demonstrationis qui pertinet ad facultatem artium, secuto solo quod Ptholo-
meus tali processu calculando invenit ut ponitur capitulo 16 ubi dicit quod diameter
lune est paulo minor quam una tertia pars diametri terre. Et diameter lune est [illegible] mo-
duo minor quam vera 18 pars diametri solis. Est ergo diameter terre quasi tripla z-
ad diametrum lune. Et diameter solis continet 18 vicibus diametrum lune.
Et proportio diametrorum triplicata est secundum calculationem Ptholomei corporis
solis ad corpus lune quasi sicut 66 [illegible] ad unitatem. Et erit sol ad terram fere 170
ad unitatem. Et erit corpus totius terre ad corpus lune sicut 36 ad unitatem.
Ex isto inferre volo duo contra Ioannem Damascenum. [illegible] et unum morale. Primum est
quod si sicut eccentrici et epicycli non possunt esse sic dispositi maxime in sole et in
luna quod superior planeta realiter tangere posset inferiorem, ut potest Saturnus Iovem,
vel sol lunam. Si sol esset immediate super ipsum, ut credebatur in parte astronomiae
apud Ptholomeum demonstrare nisi quod ut alibi. Et cumque quod scilicet in duabus
magnis luminaribus orbes eccentrici non possunt sic esse dispositi. Cum si essent
sic dispositi quod quasi sol tangeret corpus lune. Ita cum corpus grandi tangeret
aliud in medio aere. Tunc aliquando sol et luna fere equaliter distarent aut
sicut pares cum sol sit in tanto maior quam ut dictum est quasi sol appareret
valde minor respectu lune quam alia vice apparuit, quod tamen numquam visum est in [illegible]
Eodem modo argueretur de aliis planetis et hoc si totales orbes planetarum
ut visum est sint magne spissitudinis. Verum est quod si superficies convexe et con-
vexe orbium deferentium angeli facerent angulos contingentie [illegible] seu con-
cavitatis in puncto sicut [illegible]. Et si non hec superficies orbes planete facerent angulos
contingentie non convexe epicyclos sicut sunt possibile formari. Contingere possi-
bile orbium penetrationem vel fractionem quod planeta aliquis unus distans ab alio

capacitatem habent

Ad primum [illegible]

planeta parvulle videatur quia ei appropinquet sibi tantum quod realiter tangeret ipsum. Hoc enim

posset esse si illa dispositionem eccentricorum et epiciclorum quam dispositionem si tenetur

celi deberet eccentricis et epiciclis. Si sint nemo scit preter ipsum qui fecit. Et tamen sit

sit quod predicta tanta inequalitas solis et lune non patitur talem orbium ipsorum dispositionem

si immediate super invicem sunt. Unde iste sicut non potest arguendo quod eccentrici et

epicicli non sunt sic dispositi ut dictum est cum appareat semper eadem proportio continuitatis

Iovis ad Saturnum et solis ad lunam et ita de aliis. Huius autem argumentum ex hoc sumitur

quod non sunt eccentrici et epicicli. Ratio est: Quia quando vel magnum visibile propter lon-

gitudinem distantie apparet parvum quantitatis. Si id visibile removeatur vel appropinquet secundum magnam

et notabilem distantiam ut potest percipi vel parvulle videatur sic omnes concedunt de planetis

si habent eccentricos et epiciclos. Sequitur necessario quod unus planeta uno tempore

deberet valde notabiliter nobis maior apparere quam tempore alio quod tamen nunquam apparet.

Igitur videtur quod licet faciunt stellas errantes non possint eas in orbibus eccentricis et

epicicularibus sed in orbibus aliis modo nobis incognito disposite etc.

Sequitur postea quod in glosa cuiusdam decretalis et obedientia li. 1° et est 6ª decretalis illius

tituli sicut legitur secundum predictum astronomum Ptholomeum. Quia dicit quod terra sit septies

maior luna et quod sol sit octies maior luna et ponitur quod sol sit quadragesies maior

luna et supposito quod verum dicat de sole et terra tamen secundum illam glosam sol esset 36

vicibus maior luna quia septies 8 sunt 56 et non faciunt solum 40. Sed quod

quinquies 8 faciunt 40. Credo quod non fuit magnus astronomus qui illam glosam posuit.

Tercium certum et morale est istud quod sic est proportio figurati ad figuratum quae est figure

ad figuram tamen quia dicit illa decretalis quod sol est typus vel figura potestatis ponti-

ficalis seu spiritualis que residet in papa et luna potestatis figura temporalis que est

in imperatore. Tunc sicut se habet ad secundam non solum ut 40 ad unitatem sed

ut 66 [illegible] ad unitatem sic modo ut quod verum est dicitur sicut excedit secundum impor-

tionabiliter sicut superioris lineam vel sicut angeli veritates angelorum continentie.

Alii sunt potestates diversarum specierum quarum quelibet est in se finita et gradus potestatis sine

veritas [illegible] Iste ergo due potestates moraliter loquendo sunt duo magna luminaria que

posuit deus in firmamento celi id est in ecclesia militante [illegible] cum aliis variis stellis

i. cum viris prelatis sanctis et doctis. Quod autem per stellas viros tales intelligere possim

testatur locus ille Genesis dicit Isidorus ubi dicitur multiplicabo semen tuum sicut stellas

celi et Daniel dicit Iusti autem fulgebunt sicut stelle celi et Daniel 12 scribitur: Qui

autem docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti et qui ad iustitiam erudiunt

multos quasi stelle in perpetuas eternitates. Itaque sole luna et stellis posuit

deus in firmamento celi quod est ecclesia ad quid. Certe ut illuminarent terram et illu-

minando ad fructum fecundarent i. illuminarent terrenos homines et ad fructum salutis

eos disponerent et perducerent. Quod autem illa luminaria firmamenti propter et absque

obumbrationem virtutem et tamen infra se potentiam magis illuminet nescit ecclesia et

mundo et modo. Nunc autem eclipsantur et maxime sol et luna quo ipsorum est ut

dominentur et a germine virtutis et claritate vitalis destituantur defectu eorum discipli-

orientalium. Propter quod fortasse non magna signa consimiliter fiunt in sole et in

luna [illegible] sibilitas futuri atque esse posset defectus seu eclipsis vel mon-

strosa [illegible] dictarum duarum potestatum que resident in papa et in imperatore

Si non est hodie defectus vel eclipsis magna in utraque illo luminari ipsorum indicante etc.

Quam in luna hodie quasi ad defectionem devenerit. Tamen etiam ita hic aliquid

prophetia designare voluit ubi dicit de Christo: Orietur in diebus eius iustitia et abundantia

pacis donec auferatur luna i. secundum predicta imperium romanum. Unde secundum methodium

Martyrem quem beatus Ieronimus commendat Romanus imperator Grecorum et Romanorum

veniet in Ierusalem ut dicitur qui ibidem deposita corona commendabit imperium Christo

et prisca status [illegible] veniet clarius in Ierusalem obtinens monarchiam mundi. Idem

Tercium maior luna

De maioritate

Item 2ᵐ methodium

Antixᵒ

dicit Anselmus in libello de antixᵒ. Et ita tunc Monarchia imperialis a fidelibus cessabit
in monarchiam antixᵒ de inceps tribus annis et dimidio secundum scripturas regnature.
Et ecclesia xpi tribulatur. Et quamvis tunc ecclesia xpi videbitur et reputabitur
quasi ablata per dominium et victoriam antixᵒ, ipse tamen est dicta prophetia exponi de tali
ablacione ecclesie. Quarta [illegible] in x° ex amore [illegible] est despecte ecclesiam ex
multis [illegible] [illegible] nunc [illegible] [illegible]

Sequitur: Et luminare minus ut preesset diei et minus ut preesset nocti, et hoc non
solum illuminando ut aliqui dicunt, [illegible] est aliis de causis et modis, scilicet pro conservando,
temperando inferioribus necessario et congruo. Unde [illegible] [illegible] [illegible] de tanto
temperando [illegible] modicum creatorum pro siccitate et caliditate [illegible] in
[illegible] temperando per solem vehementer calida et sicca. In nocte tempat plurima frigida et humida
per [illegible] Et etiam ergo vegetabilium et animalium et fecunditas [illegible] assistit in calido et humido
et in illorum temperando. Et ideo creator deus provide et salubriter disposuit ut esset
in celo duo illa magna luminaria quorum precelleret in caliditate et humiditate in istis inferioribus
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] per tale [illegible] [illegible] [illegible] liberat et pro
voluntate dei [illegible] subditur varietati estimare mutacionis crementi et decrementi. Et
exinde convenienti ordine et modo in rebus elementaribus humidis [illegible] expedit re-
[illegible] [illegible] [illegible] vegetabilium et animalium alteracio fiet plurimarum
Videmus quod et [illegible] lune crementum et decrementum [illegible] [illegible] [illegible] esse et
non inferiorem. [illegible] luna tantum rebus mutacionum [illegible] [illegible] [illegible]
excellentie [illegible] habet et graciam a conditore collatam. Non tamen ut velit ipse
[illegible] sunt [illegible] experiunde plurime fidelibus a luna, quod declarans
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicens [illegible] aliquis dicit [illegible] esset de pluvia que
forte [illegible] dicit [illegible] [illegible] Ecce [illegible] dabit [illegible] nova luna. Et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] assistentes veras esse volebant et denique
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pabulis ecclesie [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lune [illegible] expertum esse. [illegible] providencia et [illegible] creatoris [illegible]
non [illegible] lune [illegible]

Et stellas et posuit eas in firmamento celi ut lucerent super
terram. Descripta in parte precedenti factione duorum luminarium magnorum
et declarato ibidem officio respectu mundi inferiorum a creatore deo prefixis
sive instituto. Hic consequenter in ista parte Moyses exprimit factionem reliquorum
sive [illegible] [illegible] [illegible] stelle minores fixe et erratice, quas creator fecit deus [illegible]
luminaria celi que sunt stelle [illegible] [illegible] [illegible] posuit eas miro ordine
ad declarationem sue magne potentie et laudabilis [illegible] [illegible] posuit eas miro ordine
et miranda [illegible] in firmamento celi ut lucerent super terram et preessent diei
et nocti, et dividerent lucem a tenebris. [illegible] adtendendum est [illegible] ordo et positio
mirabilium stellarum in firmamento in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
eius potencia manifestatur [illegible] ex disparitate in magnitudine
[illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] in virtute
[illegible] [illegible] [illegible] multitudinem stellarum. Ex [illegible] [illegible] multitudine
stellarum dicebat [illegible] [illegible] multitudinem stellarum. Qui [illegible] [illegible] disposuit eas [illegible] [illegible] et [illegible]
et omnibus eis nomina vocat. Nota [illegible] imponit a [illegible] [illegible] ipse et
[illegible] et omnibus eis nomina vocat [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] stellarum et occultos modos
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] stellarum et occultos modos
et ordinem actionis earum in mundum inferiorem. Et ideo subditur: magnus deus et
magna virtus eius [illegible] ex hoc cognoscitur et sapientie eius non est numerus. Quia infinita
est sapientia eius. Et ad plenum ex operibus ipsius nequaquam est comprehensibilis
[illegible] magnitudine ex factione et disposicione firmamenti, et stellarum [illegible] [illegible]
debeat. Ex ipse deducere deus [illegible] est. Nota [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
singularis magnificet ex hoc quod ipse deus [illegible] multitudinem stellarum, [illegible]
est quam nullus [illegible] [illegible] [illegible] celi, nec fixorum nec fortissis
erraticorum. Licet quidam [illegible] solum [illegible] astra erratica que planete dicuntur

Antixᵒ

alias [illegible] [illegible] / lit.

[illegible] [illegible] deus [illegible]

[illegible]

[illegible] stellarum

consideratam sunt ab astronomis circa dubitacionibus in hoc fuit ad assignata in expositione
prima huius passus. Et quod non constat mobilibus nisi stellis celi. Quod hec sit
perciat aut possint maxime sufficiens arte divinatoria seu pronosticandi
de futuris in modo effectibus ex stellarum situacionibus et accidentibus. Et positum
est astronomice deferre solum considerandum 1022 stellas. et non plurium loca inve-
nerunt videlicet ex 1° dictorum almagesti ptholomei. Et tamen sunt stelle magne
et notabiles circa polum antarticum. et circa polum antarticum et forte nobiliores
et maiores quam circa polum illud nobis articum sunt stelle, quia circa alium polum ex
quo illa pars dignior est in celo 2° de celo. Illarum autem stellarum nulla est de numero stel-
larum 1022. Causa est quia stellas circa polum antarticum nullus unquam vidit
nisi forte Adam dum erat in statu innocencie si paradisus erat sub equinocciali
vel ab alia parte equinoccialis, ubi fortasse tempus sub plaga celi nobiliori
semper habitare homines si in statu innocencie perseverassent. Verum quidem habitacio
modo in pena translata videtur sibi [illegible] partem terre equinoccialem. si. inter tropicum can-
cri et polum articum. Verumtamen sit de hoc quicquid, nulla stella circa polum antar-
ticum est in tabulis astronomorum. Item est quod iste et similibus astronomice
superstitionis impugnatoribus videre volentibus quod veritatis amatores et fautores
superstitionis, videlicet ille Guido Bonatti de Forlivio in principio magni
libri sui de iudiciis astrorum labia superstitionibus polluta in fervida theo-
logiam ausus est stolida temeritate aperire. Sed dicitis. Certe non sunt qui non
possint ausus est stolide temeritate aperire contra theologos. Illi non sunt qui non
reprehendant astrologiam nisi quidam qui dicunt se theologos. Et si ne-
cessitas sunt. Non dicimus quod astrologi non noverint totam astrologiam. Et si ne-
cessitas sunt. Sed dicimus quod astrologi non noverint totam astrologiam. Et si stelle sint
quas tabulas. Et astrologi non sciunt nisi de 1022 preter planetas
quas in tabulis. Et astrologi non noverint astrologiam omnium stellarum, quarum multe
Ad quod patet videri dicit ille, quod licet non noverit astrologus omnes stellas, quarum multe
plurimum certum sit vim carum quibus ipsum esse verum, sed sufficiens est, pro quibus fere omnes
stelle comprehenduntur hec ille. Et ipsius dicto illius Bonatti non sunt digne re-
sponsione. Sed et sepe simplicibus responsa quod talibus superstitionum auctoribus
nostro quo veniunt contra benevolos [illegible] tytulante, in modo tunc ad theo-
logos conferunt. Volo aliquid dicere contra illud videlicet et indisputatum astrorum superstitiosis
zelatorem. Et primo dico quod non solum theologi ex divinis scripturis artem illam divina-
torie ex astris reprehendam et damnandam esse clare convincunt, licet hoc quidam
ex astris reprehendant et damnandam esse clare convincunt. Sed verius affectionibus exceptos non renuncient
superstitionibus talibus excecatos. Et non solum in hoc ostendunt theologi et sancti doctores ex sacris scripturis et canonibus
constitutionibus. Sed et contra artem omnes veri et reales philosophi et prudentes politici
rei publice rectores deridebant. Ad experientie contrarium ipsarum vanas fallaces
et inutiles ostenderunt. Ut ex superioribus dictis in secunda expositione utriusque patet.
et illi cuius fuit, ille superstitiosus ex regula et primo de vere philosophie et mathematice
et ex multis astrologie tradicionibus convincit patet quod ipsa vana est et inutilis.
Ille quod dicit ille quod solum theologi impugnant illam. Contra ipsum de [illegible] de civitate dei libri quinti de [illegible]
habeam philosophie rationem ostendendo vanitatem in negotiis. Et nota fuit ille magnus philosophus
[illegible] in exameron, ubi unde non dominatur bonus, illa vanitatem
l. quibus in exameron. Et dico 2°, per visio sine nulla
[illegible] temporibus brevitatis [illegible] 2 [illegible] hic. Et dico 2° per visio sine nulla
est quam dicit, quod omnis astrologus nescit omnium stellarum loca et influencias, tunc non
effectus. Verum licet sit signis zodiaci fere omnes stelle comprehendantur. Si tamen per
signa partem zodiaci sit, non tamen per pre celi stellarum in eodem
modo duos semicirculos, quarum in polis zodiaci, [illegible] sufficit per indiciis
stellarum sic necesse dicit omnibus stellis singulis, ex omnibus quae cadunt [illegible]
parte celi dicunt sit zodiaci talis et talis non. Si ad iudicia et predictiones sicut ipsi dicunt
presumerent oportet scire si omnes stelle fixe apparentes ex omni parte planeta in quo
existeret, verbi gratia in 1° gradu arietis, si iuvaret et impediret ipsum in sua actione
quod scire non potest nisi singularum stellarum sciret virtutes. et hoc est quod est impossibile movere.

talibus ut clare supra ostensum fuit in 2a expone primi capituli. Consequenter ille
Chunradus videndo quod hic p astrologus non sit tantum de astrologia quod ad iudicandum
sufficiat quod quidam sepius et fortunam ubi. Et etiam dicimus quod verum hec tantum
sicut dicunt in c. d astrologi sciunt plus de astrologia quam theologi de theologia. Et ipsi
ergo magis ipsi possent iudicare ex celo quam theologi iudicare de deo. Istud dicunt
nimis [illegible] et ridiculosum. Ingenio ille iudicat suo et corrupto superstitio-
nibus intellectu et affectu procedit. Sicut quando sui affectus corruptio et intellectus
de practica magis apparet in eo quod libri sui magistri Roberti [illegible] cum [illegible]
[illegible] dicit quod solus deus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] sunt [illegible]. [illegible] quod ipse videtur michi taliter [illegible]
[illegible] et [illegible] sicut [illegible] Hondiarster in inter alia necessaria [illegible]
quod si hic esset non credo quod [illegible] et vilipendere [illegible] [illegible] non [illegible] se intromittere de [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Dedit etiam compilavit superstitiosis illa
vilibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ubi notate quod homines quidam [illegible] sciunt astra quod [illegible]
[illegible] [illegible] doctrina [illegible]. Talibus enim dicitur ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] orando
[illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ asserere [illegible] et impia [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] homines
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuisse [illegible] [illegible] ille [illegible]. [illegible] si deus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] ex corde homines multe [illegible]
in [illegible] [illegible] religiosi [illegible] sunt [illegible]. [illegible] et ut [illegible] non
[illegible] [illegible] [illegible] se astrologie superstitioni ex toto dederunt in [illegible] quod sunt religiosi
[illegible] et vere fideli [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] forte hoc
[illegible] si [illegible] examinaret sicut [illegible] fuit alius [illegible] de quodam tali
[illegible] talis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Consequenter videtur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Contra liberum arbitrium. Contra [illegible] fortune
[illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] sepe in — Contra ordinem [illegible]
[illegible] possunt [illegible] [illegible] — Contra [illegible] [illegible] et [illegible]
magicis superstitionibus et nigromanticis ac- — Et [illegible] sepe quod deo [illegible]
geomanticis ad inventiones [illegible] libri [illegible]
[illegible] parisius de quodam astrologo regis capto
per [illegible] [illegible] fuit. Exemplis patet quod [illegible] illud [illegible] in [illegible] non
est [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible] vel quod [illegible] et vana [illegible] tradicio. Et per
quod [illegible] [illegible] [illegible] de celo [illegible] [illegible] illud opus de [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] debilis [illegible] vanitatis et curiositatis cupidi [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]. [illegible] plures
[illegible] [illegible] [illegible] curiositatis et affectione vanitatis quam [illegible]
tali arti adherent magis [illegible] [illegible] [illegible]. Et ideo eos qui astrologie
bone probabilitatis aut [illegible] [illegible] [illegible] et ridiculosis [illegible] et [illegible] inter
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] ut superstitionem illam nimis amplexentur [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]. Et tales eorum persuasiones telis aranearum. Unde dicit
comparat [illegible] et [illegible]. Talia sunt recia Caldeorum ut in [illegible] [illegible] [illegible]
ex libro Examerion. [illegible] [illegible] offensionem habere non possunt. Et hec si illa [illegible] [illegible] [illegible] aut
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] passer vel columba [illegible]
[illegible] lapsu sine [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] et dissolvunt. [illegible] [illegible] eorum [illegible]
seu recia invalida [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] se non potest
tele aranee comparat. In quam si culex aut musca incidit exuere se non potest
si vero validior [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible]
pit atque inanes laqueos [illegible] et dissolvit [illegible]. Et hic [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ex scriptura [illegible] [illegible] ad hoc quod dicit [illegible]
[illegible] stellarum. Et sequitur [illegible]. Et omnibus eis nomina vocat. Si nomina
quedam ut dicebat ex [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] stellarum soli deo [illegible]
imponenda. Et non illa nomina superstitiosa et vana quibus poete et [illegible]
[illegible] [illegible] stellas vocant nominibus deorum [illegible]. Nominatis
deos [illegible] deorum olim stellas vocant nominibus deorum. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] illa
congeriem stellarum appellant Scorpionem. Et hanc Arietem. Hanc Serpentem. Et illa
[illegible] Blasphemiam si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] si homines [illegible] [illegible]
[illegible]. Dicit ergo [illegible] [illegible]

signa inmoxia blasphemant. Que si natura noxia esse creduntur deus quo sciuntur [illegible] si fecit quod malum esse. Et si fuit imperitus operator. Qualiter si fecit [illegible]. Quo dicit hic scriptura de corpore et opere celi et stellarum. Et vidit deus quod esset bonum. Et factum est vespere et mane dies quartus. Sequitur etc.

Dixit etiam deus producant aque reptile anime viventis et volatile etc.

Ista est quinta pars principalis in qua cetera sunt nonnulle observantur. Illa enim parte [illegible] principaliter [illegible] in expositionibus [illegible] [illegible] explanata. Que enim ad hec iuxta ordinem premissi et amplius [illegible] [illegible] et dubiis quibusdam in ipsis dictis expositionibus explicanda et clarificanda quanta a priori posuit. Et quia [illegible] in illo passu [illegible] dicitur. Nolo amplius [illegible] in textu venti [illegible] [illegible] ultimo [illegible] in predicando [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] aliqua [illegible] venti. [illegible] ergo in ista parte dixit etiam deus producant aque reptile. Describitur opus quinte diei [illegible] ornata fuerunt duo media elementa scilicet aque et aer [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ornatum pertinet illa que moventur in eis scilicet pisces et aves secundum beatum Ambrosium [illegible] vestita [illegible] [illegible] [illegible] et celo solem lunam et stellas [illegible] [illegible] [illegible] ut et alia elementa [illegible] [illegible] ornatus vitales. Et hoc [illegible] Moyses dixit etiam deus producant aque reptile anime viventis. Et [illegible] in libro [illegible] [illegible] [illegible]. Et dixit deus [illegible] aque reptilia animarum viventium et volatilia volantia sub firmamento celi. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aque et repleret [illegible] [illegible] [illegible] et hoc ornaretur elementum. Terra enim iam dudum de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] celum [illegible] stellarum floribus [illegible]. Et velut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lacus et flumina [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] inde sine dubio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ita eciam aqua [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est aquis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aque reptilia animarum viventium hoc est producant aque reptile etc. Sciciant [illegible] aque reptilia animarum viventium.

Et dividitur iste textus quinte diei in sex particulas. In prima exprimit per [illegible] Moysen divina iussio de producendis animalibus duorum elementorum. In secunda ponitur illius iussionis executio ibi Creavit quoque deus cete grandia. In tertia materialis denotatur origo ibi quod produxerat aque. In quarta ponitur operis approbatio ibi et vidit deus. In quinta eorundem benedictio ibi benedixit quoque. In sexta temporis determinatio sive assignatio ibi et factum est. Et primo [illegible] [illegible]

Dico ergo quantum ad primam particulam dixit etiam deus producant aque reptile. [illegible] [illegible] [illegible] et actu producendi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aque [illegible] [illegible] ad [illegible] pisces et aves [illegible]. [illegible] [illegible] quod illa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuit. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] subito et in instanti quod ipsa [illegible] successione temporis fieri potuisset. Dicit hic beatus Basilius sic [illegible] et ob hoc dicit Sciciant aque reptilia. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per aquarum corpus [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ambigena sunt vituli marini et [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] et [illegible] et cocodrilli et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Sciciant aque reptilia. [illegible] producunt. Unde [illegible] vide [illegible]

Hic ad [illegible] textus queri solet [illegible] aqua [illegible] ornatum aeris. Et ad [illegible] [illegible] aer [illegible] [illegible] secundum beatum Augustinum [illegible] quod hic nomine aque accipitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sub nomine aque.

[Margin, left, red:] + et medius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[Margin, left, red:] Opus 5e diei
[Margin, left:] vel [illegible]
[Margin, left:] Basilius [illegible]

[Footnote, red:] [illegible] pisces et aves [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et aquis [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] aque [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] humida et frigida complexionis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in aera. Et [illegible] aque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aquarum [illegible] [illegible] [illegible]. Sequitur hic

Sive labitur undosius sive vaporabiliter temperatur. Nomine ergo aquarum intelligit humor
inferior et grossior post aerem vaporibus aquosis permixta quod quantum non transcendunt
aves. Similiter et ipsum elementum aque alii intelligunt pro quo proprie dicuntur reptilia
per pisces vel hic et aves de aquis dicuntur producte per [illegible] aque quasi
aeris corpulentiam et manifestationem apparuit. Quia aer inane dicitur et quasi nichil [illegible]
Et ideo si dixisset aquis aves productas ex aere ipsius ille videtur repetasset quod
ex nichilo aves fecerat. Ideo potius dixit pluraliter produxit aque nomine in hoc
duorum elementorum nomine scilicet aque et aeris piscibus et avibus quod duo alia illorum elementorum
Non quod ex illis solis sint producta sed quia ut dictum est sunt a deo ipsorum ut quantum
ad situm vel quantum ad illorum elementorum [illegible]. Hic vero misterium assignat Hugo
Quare volatilia legantur accepisse ab [illegible] originem et in aere mansionem [illegible]
dixit quod de aqua potius formari debuerunt. Quia corpulentius sibi subiungit sed ale
tior in ipsis rebus inveniatur virtutis obtentum. Ideo inquit fuit quod avium quam exana
tio in ipsis rebus [illegible] non [illegible] mansionem sortitur pisces in originali sede permanet volati
lia [illegible] tollunt et sunt quasi supra id quod facta sunt. Sic de vite [illegible] temporibus nate
et sua mutabilitate defluentes immensa quibus humani [illegible] trahit. Sed aliis deorsum in ea
qua nati sunt [illegible] ad sorte celesti prius ele
vant quos aves in [illegible] hinc designant ait Hugo. **Hic consequenter quia per**
elementa [illegible] videri possit quod [illegible] ideo animalia aeris essent [illegible]
aque sed hoc non sequitur. Quia alia tre sunt [illegible] aq. et aeris [illegible]
sunt a domino [illegible] elementi infimi scilicet terre [illegible] quod autem attendi debet
[illegible] infra **Sequitur reptile vel reptilia.**
Sed hic per reptilia intelliguntur aque [illegible] per [illegible] et [illegible] Et unde
[illegible] scriptura ubi dicit hoc mare magnum et spaciosum manibus. Illic reptilia quorum
non est numerus. [illegible] 103. Reptilia dicuntur animalia [illegible] sine pedibus [illegible]
vel pedibus [illegible] latent quasi super ventre incedunt. Et sunt in duplici,
[illegible] et pedibus [illegible] ut stelliones et lacerte. Quedam sine pedibus [illegible]
[illegible] ut serpentes. Quedam ore se [illegible] ut [illegible]
[illegible] per [illegible] ut pisces
de [illegible] Quedam vero [illegible] [illegible] in aqua et in terra. Hic ubi dicit reptilia
Et quedam aliis modis [illegible] reptende [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] sine illa [illegible] parvi [illegible] et
est [illegible] Sive [illegible] Qualia sunt
[illegible] et delphines. Et [illegible] Non [illegible] potius mo-
vere [illegible] Et vox [illegible] multiplex hec
[illegible] et [illegible] non [illegible]
[illegible] vel quod [illegible] habent [illegible] ex-
plane. Produxit [illegible] vel [illegible] aque reptile vel reptilia.
[illegible] litorei [illegible] petrei [illegible]
[illegible] pisces [illegible] sit [illegible] aqua [illegible] si [illegible] pisces
[illegible] possent [illegible]
ad [illegible] Sic piscibus aqua. Et [illegible]
[illegible] capere. Non [illegible] et [illegible] petris
[illegible] contemperat. [illegible] interceptio
aere [illegible] calore [illegible] respirandi [illegible] Est [illegible]
[illegible] diffundens [illegible]
[illegible] piscibus [illegible] manibus se [illegible] Produxit [illegible]
[illegible] de productione reptilium aque et volatilium aeris.
[illegible] sunt elementi [illegible]
[illegible] aqua et aer sunt elementa [illegible]
[illegible] et [illegible] quia [illegible] aves [illegible] pedibus se non
[illegible] et [illegible] vel quia [illegible] aves [illegible] reptilis [illegible] pedibus se non
[illegible] aliis et cauda [illegible] Vel [illegible] pisces et aves ut
[illegible] habent [illegible] pisces [illegible] et aves [illegible]
Sequitur anime viventis sive animalis vivacis. Ubi notat glossa quod dicitur obliquo reptile
aie viventis vel anime vivacis et [illegible] reptile [illegible] anime [illegible]
ad [illegible] quia [illegible]
[illegible] pisces [illegible] reptilia [illegible]
[illegible] pedibus [illegible]

hugo misterium

Reptilia duo .4 a
Stelliones lacerte
Serpentes
[illegible]
pisces

Canes

per [illegible] nomine in animalibus maxime reptilibus que ista die producta sunt. Producantur dicere et quasi in quibus. Ideo dicit anime viventis et anime viventis. In nono [illegible]

Basilius [illegible] genus origine [illegible] semen [illegible] Nam [illegible] per modum [illegible] in soboles [illegible] non [illegible] est. [illegible] alterum genus [illegible] testitudines nominantur sicut [illegible] et [illegible] [illegible] ostree [illegible]. Et alterum est quod mollestia nominantur [illegible] [illegible] prima

Aliud genus est [illegible] malachie nominantur [illegible] vero [illegible] et la-xior [illegible] sepie et polipodes et huius [illegible] In huius [illegible] magna [illegible] dra-cones [illegible] et anguille [illegible] fluminibus paludibus [illegible] [illegible] [illegible] que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]

Et aliud [illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] sine [illegible] sunt que [illegible] nominantur [illegible] et belue [illegible] maxima et delphini et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliqui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] mutant.

Queri est post. Queritur hic primo dicitur producant aque reptile anime viventis. Cum ergo deus an-te produxit res viventes cum terra produxit plantas [illegible] sunt viventes corpora [illegible] que non produxit res viventes [illegible] sunt animata [illegible] plantis et [illegible] plante sunt res [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] gradus vite [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] vita [illegible] a modo [illegible] motus [illegible] et motiuus. Et [illegible] [illegible] [illegible] vita in rebus ut dicit [illegible] in [illegible] de [illegible]

Ideo est aqua [illegible] aqua viva. Et hac [illegible] dicitur [illegible] [illegible] et flumina [illegible] In plantis aut non reperitur motiuitatis [illegible] motus tales [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et est operationes vitales [illegible] et [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ideo [illegible] plante a vulgo [illegible] non vive reputantur [illegible] [illegible]

De corporibus vero celestibus sive sunt viva sive [illegible] vitales [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc mentio fieri non debuit [illegible] [illegible] celo et stellis hac occasione [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et a demonibus decepti [illegible] [illegible] Et [illegible] ne populus ille [illegible] et pronus ad ydo-latriam adoraret solem lunam et stellas [illegible] [illegible] et deos [illegible] est [illegible] [illegible] vel gentilium opinionibus [illegible] [illegible] ille populus non obmisit [illegible] [illegible] [illegible] manifestum est.

Sequitur sub firmamento celi. Alia [illegible] habet [illegible] [illegible] firmamentum. Quia de longe [illegible] aves apparent volare [illegible] firmamentum [illegible] [illegible] longe sub firmamento. Et hic [illegible] accipitur pro firmamento corpore celeste [illegible] [illegible] Sive accipitur pro firmamento [illegible] illa medii interstitii aeris ubi est [illegible] [illegible] [illegible] Et ubi [illegible] [illegible] pluvie et nives. Quia [illegible] pro illo interstitio [illegible] [illegible] exposita sunt illa verba fiat firmamentum in medio aquarum. Qualiter et hic [illegible] [illegible] Quia [illegible] aves non [illegible] illam regionem aeris [illegible] aliqui illic [illegible] [illegible] Quia [illegible] dicatur hic volatilia super terram [illegible] quod volatus [illegible] [illegible] [illegible] altissimorum montium [illegible] a quibusdam creditur de aquila quod aliquando [illegible] volat usque ad [illegible] regionem aeris [illegible] vel usque ad [illegible] spere ignis [illegible] [illegible] nullum animal [illegible] [illegible] [illegible] Ergo [illegible] quod omne volatile [illegible] omne [illegible] [illegible] manent sub firmamento celi [illegible] firmamentum corpore celesti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nemo [illegible] [illegible] illud [illegible] [illegible]

103. terminum positum [illegible] non transgrediuntur. Nemo [illegible] nisi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] celos vel erunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Vel dicit sub firmamento ad differentiam stellarum [illegible] sunt [illegible] firmamento [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] sunt super firmamentum [illegible] [illegible] sunt [illegible] sunt in hoc aere [illegible] Non [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] est ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] distant a firmamento.

Creavit deus cete grandia et omnem [illegible] [illegible] motabilem quam pro-duxerant aque in species suas et omne volatile secundum genus suum. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] animalibus [illegible] et [illegible] Quia in prima precedenti [illegible] [illegible] [illegible] virtu-

[illegible] [illegible] quia deus animalia [illegible] et volatilia [illegible] impleto [illegible]

Marginal notes: [illegible]; // [illegible]

et aptitudo seu fecunditas generandi pisces aque collata. Dicitur [illegible] Ambrosius venit [illegible]
et subito aqua iussu fundebat in partes, ignorantes flumina [illegible] lacus reperiunt. ma-
re cepit diversa reptilium genera parturire. Et sedulo generis effunde quod unusquisque formaverat
[illegible] non [illegible] paludes vacabant. [illegible] sed [illegible] i. grandi
assimilentur [illegible] **Producant aque reptilia** dicit deus breviter simo et audistis superius
vehementer [illegible] late patens quia minimis et maximis unum infudit [illegible] mo-
mento producit Balena quo rana vel mustela. Hec ipse videtur quod deus in productione anima-
lium aque vel aeris se habuit solum imperando [illegible] aliorum agentium et non immediate for-
mando. Subiungit Moyses. **Creavit que deus cete grandia** i. primo et dixit deus **producant
aque** i. disponuntur ut reptilia producerentur ex aquis. Una quod factum est in ipso vita erat
Ioh 1° [illegible] in ipso vita erat per virtutes essentias distributas esse depositum. Item dicit
Creavit que deus cete grandia. Creavit i. de nova primus facta fuit. **Cete grandia**
[illegible] maxima genus piscium apud homines cognitum. In ipso dicitur [illegible] productio
minorum. Item Cethe [illegible] Una in plurali nomen [illegible] et [illegible] in singulari
sub masculino dicitur cetus. Et est cetus quoddam genus animalium aque. Quorum unum est
maior [illegible] vt dicit plinius. Et pisces [illegible] aliis animalibus terre aque et aeris est
[illegible] Et 2° Ysidorus li. 12 ille pisces grandes cete dicti sunt quod ex [illegible] ab
[illegible] Sunt enim ingentia genera belvarum equalia montibus corpora [illegible] cetus
excepit Ionam. Cuius venter tante magnitudinis fuit ut inferno compararetur dicente propheta
Exaudivit me de ventre inferi. Et hec ista bestia horribilis [illegible] vocatur et balena. Unde Ysidorus. Balene sunt inmense magnitudinis bestie. Ab emittendo et fundendo aquas vocate. Ceteris enim bestiis maris altius iaciunt undas. Bal
[illegible] emittere dicitur. Item vocatur belua marina. Vocatur et draco. Unde ubi nos
habemus cete grandia in hebreo habetur dracones magnos. Sunt tamen secundum Ysidorum et alios
pisces qui vocantur dracones marini. Item vocantur leviathan. Unde ubi nos in
ps. [illegible] draco iste quem formasti ad illudendum ei. In hebreo et in translatione Ieroni-
mi [illegible] hebraicam veritatem habetur leviathan iste quem formasti ad illudendum ei. Et dicunt
hebrei quod est unus piscis mirabilis magnitudinis. Et dicit magister Nicolaus de Lyra quod ps. [illegible]
ad literam loquitur de cetho, nominans eum leviathan. Sic et Iob [illegible] ubi dicitur An
extrahere poteris leviathan hamo. Cum et draco vocatur aquaticus vt in hebraico [illegible]

Nam quia genus draconis magnitudine excedit cum aliorum animalium [illegible] cete
[illegible] memorie [illegible] Comedes fortis [illegible] Quod [illegible] ad literam [illegible] [illegible]
in psalmo de ipso dictum. Quem formasti ad illudendum ei. [illegible] quod
[illegible] tenetur [illegible] leviathan [illegible] ad hoc factum sit i. ut illudatur
ei. [illegible] tenetur [illegible] et [illegible] comprehendit ex hoc quod factum est a deo
i. corpore tam magno. [illegible] plurimos pisces maris devorat
[illegible] pisces [illegible] ripas maris intrantes i. quibus
cetus marinus non [illegible] aque [illegible] Et ideo cetus eos persequens impingit in terram
[illegible] pisc[illegible] accidit. Et ita ipse eius magnitudine
ipse sua frustratur illusus. Per hunc autem draconem magnum in capite allegorice
intelligitur dyabolus. Quia non potentia excedit omnes in mari [illegible] unde [illegible]
[illegible] est [illegible] possit huic comparari Iob xl. Ille draco credebat se de-
voraturum Christum in sua passione et membra eius temporali persecutione perdere et [illegible]
[illegible] et defraudabitur finaliter a sua intentione [illegible] in inferno
[illegible] erit amplius [illegible] exercitio [illegible] in hoc aere caliginoso [illegible]
[illegible] reptando usque ad [illegible] quem devoret. Et ut Iob xl dicitur Absorbebit fluvium et non mirabitur et habet fiduciam quod influat Iordanis in os eius. Ita
dicit beatus Gregorius. Dyabolus pro magno non habet eos devorare qui per temporalia sive [illegible]
studia deorsum ruunt. Sed illos magis opere deglutire nititur quos desperat [illegible]
[illegible] iugi cum celestibus contemplatur. Vel per flumen intelligitur infideles usque de
[illegible] lapsi. Et per Iordanem fideles fonte baptismatis renovati. [illegible] magno [illegible]
draco quod incredulos iudeos et gentiles deglutit. Sed eciam fideles [illegible] cum studio degluti-
re laborat et [illegible] alia allegorice et moraliter dicta sunt per beatum Gregorium

Cetus [illegible]

[illegible] apud [illegible] pro[illegible]

Balena [illegible]

Bal[illegible]

C. m°

in ysto [illegible] quod ex [illegible]

Allegorice cetus

40

super eo cap. Job de illo leviathan quem ad literam ut patet est quod cetus grandissimus et est velut draco piscium in mari. Et quod creavit deus plura individua illius speciei piscis produxit patet, quia hic pluraliter de eo dicitur: Creavit ergo deus cete grandia.

Cete grandia — Quod est ut recitat Nicolaus de lira Hebrei dicunt quod istud genus piscium incredibilis magnitudinis si multiplicatum fuisset eius individua destructiva fuisset sic quod et mare non esset navigabile. Nec alii pisces stare possent in mari non deglutiti. Ideo quod cum deus initio creavit hanc speciem in sexu masculino et feminino occidit feminam ne multiplicarentur individua et sale conditam reservavit iustis in convivium in futuro seculo. Ergo patet multos iudeos modernos in eiusdem secta fabulis plurimis quae beatitudinem futuram vitae ponunt in delectationibus corporalibus ciborum et potuum sicut etiam et alkoranus machometi

ponendo f. — Hec autem positio non solum apud catholicos absurda reputatur. Sed et apud nonnullos gentiles philosophos qui beatitudinem ponunt hominis in operibus partis intellective et rationalis asserentes vitam voluptuosam esse vitam pecudum ut patet ethicorum. Quod ergo sancti beatitudinem ultimam ponunt in visione et delectatione fruitiva dei in patria. Et quamvis quod ab hac beatitudine anime post resurrectionem fiet redundantia talis in corpus quod ipsum erit gloriosum immortale et impassibilitatem recipiens. Et plures operantes intellectus et gaudium in eo nec essentialiter. Hoc patet auctoritate clarissima novi testamenti. Sed quia non reperitur a predictis iudeis admittitur sit auctoritas psalmiste dicentis: Satiabor cum apparuerit gloria tua quod dicit commentator.

ps. 16 — Non clara tunc fiet talis redundantia in corpus ipsum quod satiabuntur appetitus omnes appetitus. Hoc et fuit eum moyses qui exivit eo domino in monte 40 diebus et 40 noctibus non comedit neque bibit corpore et colloquio dei satiatus. Et multo minus in statu futuro beatitudinis usus ciborum et potuum est ponendus. Primum est dictum sic quod deus occidit feminam speciei cetorum ne individua multiplicarentur est contra scripturam quia in isto passu sicut formaliter generaliter animalibus piscibus dixit deus: Crescite et multiplicamini. Et sic non deberet aliquem piscem nisi volatilium multiplicari. Secundo est una femina de cete grandibus sufficit speciei animalium medietate ubi posset deus illam et salvare. Et quod non potius posteros erat eos in futuro seculo de vetere balena. Tertium magnum et contra veritatem videtur in hoc et pluribus fabulis in Talmuth eorum contentis declarare.

Item experientia docet quod multa individua illius speciei piscis sunt adhuc in mari quod multi scripti loquuntur in diversis regionibus etc. Item si solus masculus in illa specie mansisset illa species piscium deficisset. Cum solus masculus generare non possit. Item si deus intendisset minuere illius piscis magnitudinem non expediret fieri masculum et feminam in tali specie. Non ergo sic. Sed scriptura dicit pluraliter: Creavit deus cete grandia.

Ubi obmissa ista iudaica fatuitate ulterius ad persuadendum est advertere possumus. Quod animalia aque in multis excedere videntur animalia aeris et animalia terre sive in quantitate. Quod manifeste exprimitur quia nullum animal aeris sicut aliqua bestia terre est ita magna sicut cetus vel balena. Secundo ut quia plura sunt animalia in aqua videtur patere ex scriptura ubi dicit in mari esse reptilia quorum non est numerus. Item patet per ambrosium dicentem: Adverte o homo quanta plura in mari quam in terris sunt. Primum si potest omnia piscium genera vel numerorum vel etiam invenire. Et inducit in aliquibus generibus nominatim. Item excepto quadam nulla ingenii per quod michael nunc post si presentem fere omnes aque et totus aque elementum et per diversitatem generationis et multiplicatione animalium aque in parva aut pro terra sit et da. Et parva pro aeris avide. non alte supposita apta Tertio et de perfectione animalibus terre et aeris. Et quod ergo minime si animalia aque sunt plura. Et respiciunt plures forte inde in mari quam pedes super terram. Tertium vero probatur videtur ex quod fama etiam dicitur mirabiliora et monstruosiora animalia esse in mari quam super terram. Et quod mirabilia ubi sunt non tacet ecclesiastica scriptura. Sicut qui descendunt mare in navibus ipsi viderunt opera domini et mirabilia eius in profundo. Sed dicet forte hic aliquis quod est ergo tempore illius mutatio monstruositatis in animalibus aque quam in aliis. Verum quod fortasse hic plures supponunt. Quia non videtur etiam respicimus et dixi sit probabile quod animalia aque excedant in monstruositate animalia aeris et terre quia ut tradunt auctores et historie in diversis regionibus inveniuntur quae sunt non valde mirabilia monstra —

— in numerositate et monstruositate.

// forum … in aquis …

ps. 105 — Et ita habes? … domini … vide folium et vide in cartha

et insolite nobis dispositionis animalia. Et sepe talia in diversis temporibus generare visa sunt
inveniuntur et valde diversis mirabiliter monstruose, sicut dicit Ysidorus libro xi ethimologiarum
Verum est quod quedam terrestrium animalium corpora sunt magis similia et conformia humanis corporibus
hinc est quod magis miramur talia monstra. Et ideo quia forme et varie ymagines pi-
ctae ... [illegible] ... aliorum animalium ideo dicit forte
sed sunt hominibus minus note et minus visitate quam alia animalia ... [illegible] ... sit to-
men animalia esse monstruosiora vel mirabiliora quam extra ... [illegible] ... et accidere
quod maior varietas dispositionis ... et ... in corporibus animalium terre et accidere
in corporibus piscium ... [illegible] ... videtur quod animalia terre in mari
... [illegible] ... admirabile esse debeat quam pisces multi ... per ... per ysidorus
... longe ... monstra in mari et hec que non sunt in terre
... A poetis ficta sunt multa animalia ... [illegible] ... describere ... singulares
... [illegible] ... voluerunt per tales ficciones significare ... [illegible] ...
... [illegible] ... in alia capree ... in alia serpentis. Et quia ille bellosorum ...
nostrum illud horribilem fecit Chymera ... [illegible] ... ysidorus
... [illegible] ... sunt animalia monstruosa ... [illegible] ...
... [illegible] ... figuras poete ... [illegible] ... expressionis ...
... [illegible] ... singulares ... et spectatores ... in singulis ...
... forte in mari sunt plures ... monstruositatibus ... in animalibus terre ...
... [illegible] ... monstruositatis in generatione animalium contingit vel ex ...
... [illegible] ... commixtione et confusione vel ex ... distractione
... vel defectu vel abundantia aut ex aliqua alia insolita seminum dispositione. Modo
... pisces ... plurimum ... in aqua. Et in mari sunt multe
... [illegible] ... facilius ... fieri possunt ... monstruositates piscium ... possunt
... et confusiones. Et ... ista ... monstruositates ... [illegible] ...
Item est alia forte causa ... [illegible] ... per ... semper ...
... in reflexionibus ... ymaginationes ... distincte ...
... aqua tremula recipit ... in reflexionibus et ... in speculo ...
... tranquillo et ... [illegible] ... videntur ...
... Sed quamvis iste due cause solum respiciunt ... animalia
... monstruositatibus ... legittimis animalium dispositionibus
... monstra nulla ... animalium monstr-
... et ... [illegible] ... animalium ...
... mirabilis dispositio quam ... [illegible] ... monstruosa vel
castor et ... [illegible] ... Et ... talis dispositio ...
mirabilis est ... animalibus ... Et ita talem
monstrorum ... abundet in aquis, non est dicto modo ... nisi forte
... [illegible] ... aptari possit
ad talem ... monstruositatis ... quia ... opera et animalium
... [illegible] ... admirandum quod ... duplex causa ... forme volunt et
corpora ... mirabilia et delectabilia ... voluit et
in aquis et in terra ... est et ... admirationem et ingenium ... inde
... ad ... et laudem et magnificentiam ... et omnium creatorum in ...
... mirabilia ... opera ... Et ... [illegible] ... Et ... est ...
... [illegible] ... admirationem ... habere ... et ... mirabilia dispo-
... [illegible] ... in rebus ... studiose inquirere. Et hoc fieri debet ad magnificandum
... [illegible] ... talem dedit dispositionem. Et potest in cathalogo
... [illegible] ... et ... in aquis ... dicitur animalibus
... [illegible] ... draconis et ... abyssi ...
... [illegible] ... super ... ad ... animalibus ... deus
... [illegible] ... considerantes et ... [illegible] ...
ita ut in ... a fine usque ad finem pertingens et ... cuncta
... disposuit ... [illegible] ... ordine disposuit. Et quanto
... [illegible] ... dispositionem ... [illegible] ...
... [illegible] ... considerata ... attentione ... agilitate ...
... [illegible] ... gradatim. Amplius quoque ... opera
... opera creatoris. Et inde libro ... quod animalia ...
... plures habet admirationes. Et libro xi ... xii dicit quod deus ita ...

Chymera

possunt

Castor

... [illegible]

Cathalogo ...

fex. magnus in magnibus ut modo non sit in parvis. quod ponderare possumus ex hoc, quod valde
maiorem subtilitatem, agilitatem et [illegible] virtutem [illegible] sunt perfectai et
expressam ymaginem hominis in quantitate grani milii [illegible] in quantitate [illegible] chag-
[illegible] et subtilissimi artifices reperiuntur qui in minimis quantitatibus distinctum et
perfectum [illegible] facere possunt [illegible] sic ita sit. Quare ergo non est deus
in tali [illegible] illo creature. Videntur innuere et formare deum [illegible] dicentes apes
et aranee deum [illegible] quod possent illa [illegible] comprehendi in [illegible] non cadunt
in communi consideratione [illegible] hominum [illegible] non adverterent nisi communia
et grossa et in nobilibus et in [illegible] [illegible]. Et hoc de prima causa.

Secunda vero causa mirabilium seu monstruosorum effectuum que quandoque divina dispositione
vel permissione in elementis et in animalibus [illegible] est significatio aliquorum futurorum vel
ut homines ex talibus stupefacti adderent percepisse aliqua [illegible] vel deordinationem
[illegible] vel moralem. Dico notanter moralem quia est deus aliquotiens ad correctionem nostram
fieri permittit aliqua monstra mortalia i. monstruositates hominum [illegible] et [illegible] in pena
et [illegible] precedentium peccatorum sicut est hodie proh dolor in [illegible]. De quibus monstris [illegible]
Isidorus [illegible] monstris tangit Ysidorus XI Ethimologiarum [illegible]. Monstra a monitu ea dicta
sunt, quod demonstrant premonentes vel aliquid significando demonstrant. Quedam enim por-
tendere creationes in significationibus futurum videntur constitute. Vult enim deus nonnumquam ve-
tura significare per aliqua nascentium noxia et enormia facta. Sic et per somnia et per
oracula quibus premoneat et significet quibusdam vel gentibus vel hominibus futura cladem
quod plurimis iam experimentis probatum est. Et inducit ibidem de aliquibus monstris que
futurorum presagia Alexandro magno et aliis fuerunt. Et dicit quod illa monstra anima-
lia que in significationibus dantur non diu vivunt, sed cito pereunt nata et visa fuerunt
ostendunt [illegible] Et [illegible] huiusmodi [illegible] ab omnibus devote [illegible] deus. [illegible]
[illegible] 2 Machabeorum [illegible] monstra in nubibus [illegible]. Et hec sunt dicta quantum
ad illa principia textus. Creavit ergo deus cete grandia.

Circa quem textum et predicta moveo adhuc quatuor questiones et [illegible] expediendas.
Quarum prima est Quare deus voluit tam incredibilis magnitudinis quedam animalia esse.
Secunda Quare ista animalia maxima potius esse voluit de animalibus aque quam terre vel aeris.
Tercia quod est utrum sicut genus animalium est terminatum ad animal maximum ita terminatum sit
ad minimum. Quarta est cui elemento attribuendum sit animal [illegible].

Ad primam igitur videtur quod fortissime congruebat unum magnum et plenum devoratorem pi-
scium esse ne individua aliarum specierum animalium aque nimium multiplicarentur. Quia verisimile
[illegible] esse ne individua [illegible] multiplicentur individua piscium [illegible]. Contingit enim quod unus pi-
[illegible] et [illegible] multiplicatur [illegible] mille individua sue speciei. Et ita est hec [illegible]
[illegible] quasi [illegible] generatione [illegible] mille individua sue speciei. Et ita est hec causa [illegible]
aliquos tyrannos agunt conceptores maximi et horribilissimi sunt cete grandia.
Vel moraliter loquendo deus voluit tales maximas horribiles et voracissimas bestias esse
ut essent figure demonum [illegible] turbantibus [illegible] [illegible]
quos deglutire querunt. Et quod prius visio visibilis sit [illegible] Quia si non essent alia
ferocia et tyrannica ut cete grandia [illegible] rapacia leones lupi vulpes canes et
catti [illegible]. Alia animalia parva minus utilia [illegible] devolverentur et
nimis multiplicarentur in dampnum hominibus. Et ergo divina sapientia que omnia mediatur
providendo homini dedit [illegible] respectu [illegible] speciei tales ut [illegible] vel cattos
[illegible] dracones cum [illegible] canes cum leporibus lupos cum [illegible].
Sed ad secundam questionem scilicet Quare deus voluit potius maximas bestias esse
de animalibus aque quam terre [illegible] quod ideo Quia tanta bestia non posset sufficiens
nutrimentum habere super terram. Nam quando bestia unus [illegible] deglutit forte 300 cen-
[illegible] piscium. Et [illegible] ideo deus posuit illud [illegible] in mari ubi sunt animalia quorum
non est numerus et ita plura quam super terram ut dictum fuit. Item si tanta bestia gra-
[illegible] super terram homines nec in civitatibus nec in castris possent esse securi. Igitur deus
volens manifestando potenciam suam tantam bestiam creare. Fecit ad pacem hominis potius illam
in aquis quam in terris. Ad tertiam questionem videtur quod non est dubium quin sic sit
de facto quantum ad speciem et quantum ad individua. Sed de possibili est minor diffi-

[Margin: Si inducerent cete laudare dracones]
[Margin: 2 3 4]

Ista inveniuntur in aquis inter mirabilia [illegible] [illegible]
[illegible] in mari occeano circa [illegible] Anglorum invenitur piscis.
[illegible] [illegible] in forma [illegible] [illegible] alii [illegible] similes
[illegible] alii ut [illegible] alii ut [illegible] alii ut lepores / alii ut
[illegible] / alii ut [illegible] in libro [illegible] magistri [illegible]
galli [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] / [illegible]

Plurima occeani [illegible] seu litora [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] pisces
Terra male [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] —
[illegible] [illegible] [illegible] ibi natura [illegible]
Piscis ibi [illegible] seu forma [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] per [illegible] alta caput.
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et ampla [illegible]
Talem [illegible] [illegible] non fuit aptior ulla
[illegible] [illegible] [illegible] garrula lingua [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] moderamine [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tumultus
[illegible] [illegible] [illegible] arte parat —
Piscis ibi [illegible] gallus vere [illegible] —
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in ara
Pluribus arboribus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Arbor [illegible] [illegible] flos [illegible] de pluribus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] datur
[illegible] [illegible] [illegible] volubilis [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] flos [illegible] sola [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Laudet et [illegible] [illegible] [illegible] orbe [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fortasse
[illegible] [illegible] aliquis quod est [illegible] [illegible] [illegible] solum

539

270

cetus, videlicet an in specie ceti sit dare maximum individuum naturaliter possibile ut posset quod esset gi-
gas in specie ceti. Et est videndum ad hoc. Sicut an in specie humana sit dare maximum
hominem naturaliter possibilem. Et ita de cimio. Et tenendum potest quod sic. Animalibus enim convenit
quod non [illegible] quod sit dare minimam quantitatem sub qua anima ceti stare non posset. Similiter [illegible]
dicitur si gygas in specie ceti tantum excedit communem staturam illius speciei sicut gigas
in specie humana excedit communem staturam hominum, tunc naturaliter est possibilis cetus in decu-
plo vel in centuplo maior quam esse consueverit. Scribit enim Ysidorus ubi supra allegavimus ho-
merum dicere de quodam gigante qui vocabatur Tyron, quod iacebat in novem iugeribus
terre, id est sepultus eius forte occupabat novem iugera in terra. Si igitur potest esse quod
in nulla specie animalium terre sunt naturaliter possibilia tanta in anima sicut in specie humana,
similiter erit audiendum de animali marinali quod iacens occuparet novem iugera sicut
de illo gigante legitur. Tunc ad quartam questionem qua querebatur cum elementum sit
medium animalis, respondendum potest quod terre. Omnia inveniuntur [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] visu notabiles velocissime currentes. Et non videntur volantes [illegible] ita per-
vos nec apparent [illegible] [illegible]. Certa quia nec [illegible] predictorum aquatilium
dicit sanctus Basilius in hexameron multe sunt [illegible] quibus [illegible] diverse sunt [illegible]
et vocabula [illegible] et animalia diversitates magnitudinis membrorum. Et [illegible] [illegible]
separant. Siquidem [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] potest explicare distinctas [illegible]
[illegible] appetat [illegible] piscium maximorum gregibus, non solum generibus sed etiam nominibus posse
signare. Siquidem [illegible] [illegible] artifices qui in litoribus [illegible] et in marinis [illegible]
[illegible] notitia [illegible] valent patefacere singulorum. Scilicet alios enim pisces [illegible]
qui in mari [illegible] [illegible]. Et alios qui pelagus [illegible] [illegible]. Alios etiam
[illegible] [illegible]. Et alios [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] tamen quam maiores sunt
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] producant aque reptilia anime viventis
[illegible] et dispositum, ut reptilia ex [illegible] producerent ut dictum est. [illegible] [illegible]
illius vivendi [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pisces non
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Nec [illegible] [illegible]. Nec in labore [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] animal, quantum est in singulis generibus [illegible] ad alia
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Aut sicut multorum [illegible] vel aliorum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible]. Nonne nullus piscium ex parte [illegible] [illegible] dentibus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]. Nec [illegible] pisces [illegible] [illegible] [illegible]. Ut [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] pisces [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut non [illegible] [illegible]
[illegible] ore [illegible] [illegible]. Que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] facile [illegible]
[illegible] a [illegible]. [illegible] [illegible] alius alio [illegible] generibus aptatus est. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] herbis que in aqua nascuntur, que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. Semper qui minor est [illegible] [illegible] fit cibus. Et si [illegible]
[illegible] ille qui minor est, capit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible]. Quasi vero nos homines aliud quid agimus [illegible] [illegible]
[illegible] potentia [illegible]. Aut quid distat a pisce ille novissimus [illegible] qui [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] inopes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] abscon-
dunt [illegible] pauperis [illegible] [illegible] [illegible]. Hunc [illegible] ac [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] facit [illegible] portionem. Et ita [illegible] [illegible] extat et raptore
raptor. Cavere igitur [illegible] homo ne [illegible] [illegible] qui pisce [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] vel [illegible] [illegible]. Nam nos [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] a natura ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ostree carnes [illegible]. Tunc [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] carnes [illegible] [illegible] [illegible]. Unde [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] ostreata [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] fit [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] ostream se [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] se [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] apire [illegible] [illegible] [illegible] ostrea [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] lapillum [illegible] et [illegible] [illegible] ostream carnes [illegible]

Tyron gigas

ad quartam questionem

basilius

mora

Cancri vincunt [illegible] ostreas [illegible] ingenio

posse

Et ut dicit Ambrosius in Exameron: Sunt hec bestie que vivunt usu in alienis usus transferentes
[illegible] et infirmitate sue virtutis astu quodam suffulciunt sed dolo vetant ut alterius
pascantur crimine. Et tu ergo o homo esto contentus et aliena dampna tu non paraveris.
Bonum est si [illegible] vivit cum virtute paupertas et omnibus preferenda thesauris. Sed utinam nos
ingenio ad salutem procedamus non ad aliena circumscribenda innocentia. Felicior quam nobis ex
exemplis maritimis ad profectum nostre salutis non ad alterius periculum.
Ambrosius ait Basilius in Exameron: Non preterito alludentem scandalum [illegible] polypodis
piscis [illegible] predam. Qui cum aliquos [illegible] pedibus amplexatur illorum
assumit colorem. Sed multi pisces illius imprudenter allapsi velut ad petram simpliciter
trahentes decipiuntur. Tales sunt [illegible] in [illegible] malignos [illegible] exhibentes. Tales
sunt qui [illegible] obsequentes assidue [illegible] varietate mutantur [illegible] proposito
[illegible] alios atque alios se demonstrant. Prudenciam cum castis [illegible] cum libi-
dinosis [illegible] omnia vobis [illegible] sed [illegible] ipsos [illegible] mores [illegible]
[illegible] difficile est [illegible] que in [illegible] latet [illegible] variis
pacis appellant [illegible] se simplices omnes esse [illegible] fuge igitur o homo
[illegible] et [illegible] varietatem et [illegible] veritatem simplicitatem [illegible] et vipera
varia [illegible] quod ad dicis [illegible] ventre serpere condempnatur. Iustus homo vel ut fuit sanctus Job
[illegible] Deus inhabitare facit [illegible] in domo. Hoc mare magnum et spaciosum
Velut serpentes [illegible] non est numerus animalia pusilla et magna [illegible] in [illegible] sa-
piens [illegible] et moderata disposicio. Non ergo totos pisces [illegible] sed etiam
[illegible] [illegible] [illegible]. Nam [illegible] singula genera piscium regiones sibi [illegible] demarc-
[illegible]. Nullus [illegible] alterius fines occupat [illegible] [illegible] sedibus [illegible]. Et [illegible]
[illegible] illos agri [illegible] defendenda describit. Nec [illegible]
[illegible]. Nec [illegible] possunt [illegible] omnibus [illegible] in que collata est
[illegible] certo piscium genus [illegible]. Et quam hoc abundant
loco [illegible] litoribus habentur in aliis. Non quod aliquibus montium [illegible]
separent [illegible] fluminum [illegible] obicibus arceantur a transitu sed lex nature singulis
[illegible] per usus [illegible] postulat quod [illegible] est impedimento [illegible]
Non sine [illegible] admixit [illegible] nos [illegible] non [illegible]. Nam et maiorum [illegible] finibus
[illegible] excedimus et aliena [illegible]. [illegible] mirum [illegible] pelagi
a natura [illegible] quod extremis pelagi [illegible] est piscibus. In nulla penitus terra [illegible]
terre [illegible] via [illegible] navigabile penitus [illegible]. Nam nec [illegible] si vel historia
historia referente compertum est [illegible] inde [illegible]. Sed hoc ergo loco
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] singula [illegible] in [illegible] a natura [illegible] re-
[illegible] regionibus [illegible] regent. Cetos pisces qui [illegible] quadam dicto
[illegible] ad [illegible] labore [illegible] accipiunt. Simul [illegible] signo
dato ad longinqua [illegible]. Statim cum [illegible] ceperit [illegible] alius [illegible] simi-
[illegible] legibus [illegible] ad [illegible] pelagi [illegible] intendunt. [illegible] in
[illegible] cum [illegible] [illegible] [illegible] violentissimis [illegible]
[illegible] ad [illegible] constituti [illegible]. [illegible] igitur [illegible] exagitat
[illegible] [illegible] [illegible] illis [illegible]. [illegible] sunt
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et per hec [illegible]
parva [illegible]. Pisces igitur dei legibus non repugnant. Et homines [illegible] [illegible]
[illegible]. Non [illegible] o homo [illegible] [illegible] et [illegible] sed vere potius
[illegible] et illis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] pisces [illegible]
[illegible] [illegible]. Nam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sedes
[illegible] [illegible] [illegible] regunt. [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] lege nature [illegible] illis [illegible] est [illegible] agenda illis [illegible] pergunt
[illegible] ad [illegible] pelagi. [illegible] cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
tempore sol [illegible] [illegible] non [illegible] penitus [illegible] potabiles [illegible].
[illegible] aquis [illegible] [illegible] delectantur. [illegible] pelagi [illegible]
pisces per flumina [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] alios. [illegible] magis [illegible] est [illegible] ad [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible] est et [illegible] pelagi [illegible]

polypus [illegible] [illegible] pedes [illegible] [illegible] alii dicunt [illegible]

non [illegible]

Pontus [illegible] mare [illegible] a ponto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pontus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] igitur [illegible]

Et ob hoc expositum violentie commotionum ventorum quod tempestatibus exortis sumus scribus
instat. Aer et frigidum hyemali tempore ut potest multis ac maximis [illegible] repletum
[illegible] [illegible] fecerint estivis petiti [illegible] [illegible] aperiunt [illegible] hyberni [illegible]
in alia ora maris loca que sunt [illegible] se [illegible] Operarum hec ergo [illegible] [illegible]
et admiratus sum de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] habent
ipse et intelligunt quod [illegible] quod adversum. Nos igitur quod [illegible] [illegible]
bone [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
dispensentes. Illi [illegible] [illegible] et studio sue et [illegible] [illegible] nos aut infidelitate [illegible]
seculi deputati [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] et [illegible] voluptates expendimus.
Piscis igitur tot [illegible] [illegible] [illegible] et possent invenire quod [illegible] [illegible] tantum
in [illegible] et o homo huic [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] precepta est. Nullus igitur
de ignorantia [illegible] naturalis et nobis [illegible] [illegible] [illegible] in appetendis bonorum [illegible]
ut in [illegible] noxiorum lesionem. Aliud hic [illegible] [illegible] de marinis
animalibus ponit exemplum. Quidam dicunt quendam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ma-
ritime echinus est [illegible] et [illegible] fit index [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tempestatis.
Nam cum presensit flatus [illegible] ventorum [illegible] [illegible] velut anchora e-
dente [illegible] [illegible] [illegible] tempestatis [illegible] [illegible] parat. Et [illegible] [illegible] [illegible]
ponde[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mox
ventorum [illegible] [illegible]. Et certe nullus astrologus [illegible] [illegible] sydereum
colligens [illegible] qualitatem [illegible] echinum. [illegible] maris tempestatem. Sed creator
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] si-
gnavit. Itaque nichil [illegible] nichil [illegible] est apud deum. Cuncta enim
[illegible] oculis ille [illegible] et cunctis [illegible] [illegible] remedia salutis apponens. Quia
si echinus sine [illegible] non relinquit [illegible] [illegible] [illegible] o homo non respicit
Aliud exemplum [illegible] [illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] se [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] mox obediens copulatur ei. Quid igitur homo iste [illegible]. Quia licet [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] uxor [illegible] [illegible] debet [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] violentus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corpori [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pestiferum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] feritate animi et [illegible] [illegible]
deponis [illegible] amore [illegible]. Quia magis adulterum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] matrimonii [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Itaque semper [illegible] est [illegible] [illegible] posset [illegible] [illegible]. Et ob hoc
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] exemplis et [illegible]
[illegible]. Et hec sunt dicta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deus cetos magnos et
sive cete grandia. [illegible] [illegible] [illegible] ab aliis piscibus [illegible] [illegible] est [illegible] ma-
gnus dicit. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in
[illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] nobis timorem [illegible] [illegible] belue sunt [illegible]. [illegible]
Tales igitur ad [illegible] nobis [illegible] [illegible] [illegible] velut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] homo. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in pelago [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] velut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Nonne per hec [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] belua
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pastinace aculeus et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
vel balena formidolosa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] portando [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] o homo [illegible] [illegible] [illegible] semper esse [illegible] [illegible] in
[illegible] fidei [illegible] [illegible] [illegible] noxias effugias. Sed [illegible] de [illegible] pelagi
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] alia nobis [illegible] [illegible]. Incipit [illegible]

Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] notabilem [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] quod deus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et quod dictum est: Creavitque deus cete grandia. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et parva hec [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] grandia [illegible] animalia [illegible] [illegible] [illegible] et parva hec [illegible] [illegible]
Monstra dicta et [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aque
in [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]. Et hec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuisse in illo chaos confuso [illegible] yle. Non et plus possunt

Margin: desidia
Margin: Echinus

animas brutorum immortales et perpetue apparent. Ex quo arguunt alii ad perpetuitatem aptas ante

Ita quod deus fecit hoc in principio mundi. nec [illegible] nec animas creavit sed solum ipsas animas dispositis corporibus conveniunt. Contra quem errorem clare hic dicitur quod quinta die creavit omnem animam viventem. Et ideo potius voluit dicere Moyses omnem animam viventem, quam omne animal vivens, propter errorem aliorum penitus. quod eadem forma est anima et animal. Item imaginando quod [illegible] illa forma est sic organizata et taliter temperata corporea materia proportione disposita exercet operationes vitales et vivit. Et quando talis dispositio esse desinit, cessat eas exercere. Et ita animal mori dicitur. Volens ergo scriptura pura ostendere quod anima est quedam forma preter vires distincta ab animali quod quidem animal per eam vivit, tamquam per partem formalem et principalem constituentem cum parte materiali organizata, scilicet corpore, totalem quod est ipsum animal, hoc nequaquam volens scriptura innuere dicit hic clare et distincte de animalibus et deinde de animalibus de animalibus quidem quod deus creavit cete grandia et volatilia celi. et non solum hec sed et de animalibus subiungit omnem animam viventem atque motabilem, intelligunt animal vivens iuxta morem figure locutionis. Et ideo aliqui hic per animam viventem intelligunt animal vivens iuxta morem scripture in qua sepe anima sumitur pro homine seu persona. Et hoc ex eo quod anima ut est dicta scripture est pars principalis et principium operationum que sunt nobis et ceteris animalibus. [illegible] [illegible] vivimus movemur et sumus. Videtur tamen quod non gratis et sine causa Moyses quod [illegible] esse quia vivit [illegible] cum dicit deus cete grandia. Et omnem animam viventem atque motabilem potius dixit quod [illegible] et omne animal vivens atque motabile. Sed videtur quod potius ita dixit ad excludendum dictos errores statim et nostri [illegible] [illegible] quibus plurimi [illegible] invade[illegible] [illegible] [illegible] dictos errores fuisse [illegible] de quibus patet prius de animabus. Ergo dicitur producat terra et volatile et ebulliat omnem animam viventem. scilicet quadrupedes et serpentes atque bestias [illegible] et fetus est [illegible]. Venit precepto posse producendi et recepit [illegible] terra omnium [illegible] iussit aquis ebullire [illegible] producere reptilia animas viventis. Hic producat animam animam vivam potius ne [illegible] [illegible] [illegible] et locum [illegible] [illegible] [illegible] animam terre [illegible]. Non ergo [illegible] modo quando dixit producat et ebulliat quod in ipsa terra erat eduxit. sed deus cum preceptionem dedit eis virtutem et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] audisset ut [illegible] generaret fenum et lignum fructiferum latens in terra. sed [illegible] herbam fenum [illegible] [illegible] non pallens aut [illegible] [illegible] [illegible] in sinu obstrusa similis ad superna produxit. Sed simo [illegible] aspectu perfecto creator est [illegible] terra non ut quod habet educeret sed ut quod non habet assumeret a deo scilicet operationes et potente virtute. [illegible] modo producit et ebulliat animam non eam que recondita erat in terra sed quam illa verbo relicta est procurandam. [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] quam terra eduxit examinans ipsa facta est. Sed [illegible] [illegible] [illegible] nota [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod iussit sint aque reptilia animas [illegible] producere, terram autem [illegible] [illegible] [illegible]. Arbitrantur igitur ex eo quod vita [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ob hoc quod [illegible] sunt aque. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in aqua degentibus et [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible]. Nec ulla [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] fortiore sortite sunt [illegible] corporis optinet principatum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] diligentia [illegible] maximam [illegible]. Diligenter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Unde [illegible] est, quia piscium corpora animata produxit aqua reptilia id est viventes animas produxit ut scriptura [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] anima corporis [illegible] [illegible] [illegible] est ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et virtutem [illegible]. [illegible] ipsa [illegible] terrena sunt mobilia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] anime [illegible] sunt. Nam [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Cum [illegible] et medium et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non solum muta sed etiam iusta et iniusta sunt et indocta. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] possessore suo et [illegible] vite societate [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et hominis consueta voce [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et comparare possit. Camelus hic [illegible] memoria [illegible]. Et ad [illegible] [illegible] et perseverans est. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dolorem. cum [illegible] [illegible] tempus illatam [illegible] [illegible] [illegible]. Sed hic nulla de marinis beluis [illegible]

Iracundia bestia gibbosa

Audite itaque iracundi habetis qui recordationem diu de lesionibus accepte per vitae maximam affectionem cum belue simul et homines [illegible] iram [illegible] scintillas cinere sopitam [illegible] eo retinent in cordibus quousque nacti occasionem stimulo doloris velut igniculus parvus sequente [illegible] sufflatus in flamma producit magnum ita dictum vindicte [illegible] ut dicunt [illegible] Est paulo [illegible] Quod autem sit [illegible] Nunc vero de ira [illegible] sanguinis [illegible] Sanguis [illegible] [illegible] solet in [illegible] corrupta vertit in [illegible] [illegible] go tibi [illegible] producit ira animi vindicte [illegible] ad [illegible] sanguinis ad [illegible] ad [illegible] resolvere [illegible] reparando per [illegible] de ira ad [illegible] sanguine in animam Est [illegible] peccatorum [illegible] ira [illegible] Nec enim opinetur [illegible] esse [illegible] corporalis [illegible] Nec expectare ut cum corpore [illegible] generatur [illegible] philosophi [illegible] [illegible] pisces et serpentes [illegible] pisces [illegible] piscibus habebunt [illegible]

De volucribus [illegible]

[illegible] in [illegible] volucres [illegible] [illegible] aves [illegible] volucribus [illegible] et piscibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] ob hoc [illegible] pedibus [illegible] [illegible] pedes [illegible] hirundines [illegible] hirundo solet volare [illegible] ira [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in singulis pro [illegible] [illegible] [illegible] volare [illegible] pedibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

diligens pace
[illegible] columba
domesticam gallina
[illegible]

[illegible]

Sicut in apibus est videre [illegible]

apes

[illegible]

Humanum corpus delicatissimum et [illegible] ex variis speciebus de floribus colligit opificium suum [illegible] intendere [illegible] sapiens [illegible]
[illegible] ex floribus [illegible] apponit [illegible] in [illegible]
[illegible] operatur implet [illegible] intelligit [illegible] opifice deus [illegible] et nos dilectissimi [illegible]

[margin: Talis [illegible] affinitatis ex [illegible] et [illegible] in [illegible] rare [illegible]]

[illegible] mox [illegible] Et hec spiritualia [illegible] ad lesionem non [illegible] aliorum [illegible] tantas quasdam [illegible] retinet ad inferenda tormenta [illegible] Ipse vero apes [illegible] sancte [illegible] instituta [illegible] ipsa penitudine castigant. Nam [illegible] propugnant aliquem dimittunt [illegible] in aculeo [illegible] Audiant hoc [illegible] [illegible] mandatum est nulli malum pro malo reponere [illegible] in [illegible] separare malum [illegible] [illegible] moret apum [illegible] molestia faciens. Nec alia propria rapientes [illegible] fingunt favos [illegible] ex floribus [illegible] aut de humore roris [illegible] qui arborum foliis respersi [illegible] ore collectum in ceteris [illegible] Nec denique [illegible] quod primo [illegible] deinde paulatim tempore [illegible] digestum ad [illegible] spissitudinem [illegible] [illegible] vel [illegible] Illo ergo [illegible] laudem apes [illegible] [illegible] Ista studiose [illegible] reponentes [illegible] laboriosos et sapientes [illegible] remedia salutis [illegible] Et sic [illegible] horrea mellis [illegible] [illegible] regibus [illegible] cerebris [illegible] ubi [illegible] [illegible] In tenera [illegible] artata et velut quibusdam [illegible] opus omne [illegible] [illegible] nexu [illegible] ab alio. Et subtilissima [illegible] [illegible] quod [illegible] Cum [illegible] super se ordinati sunt [illegible] [illegible] pondere [illegible] [illegible] Dixe o homo [illegible] Geometrie [illegible] [illegible] apibus comparata [illegible] Sex angulis [illegible] lateribus [illegible] [illegible] fuit auxilio. Si inferiores [illegible] quadam [illegible] tolerabili pondus super [illegible] sex angulis [illegible] in [illegible] singulis [illegible] [illegible] Vel [illegible] [illegible]

[margin: Grues]

[illegible] custodia [illegible] lapillo pede supposito. [illegible] clamore dato [illegible] incipiunt [illegible] ordine [illegible] [illegible] Volant custodientes [illegible]

[margin: Ciconie]

Ciconie [illegible] non procul distant ab aliis quibus [illegible] Nam uno tempore [illegible] sub uno signo [illegible] ad longinqua [illegible] [illegible] cornices [illegible] Et sic videtur [illegible] auxilium [illegible] quasdam [illegible] pugnaturis [illegible]

[margin: Cornices]

[illegible] cornix eo tempore [illegible] [illegible] Cum vero illis hospitalitatis [illegible] [illegible] Audiant hoc [illegible] homines [illegible] [illegible] Liberalitas vero [illegible] exhibet [illegible] [illegible] filios [illegible] adulte [illegible] [illegible] Ille parentes [illegible] [illegible] volare [illegible] [illegible] auxilio [illegible] [illegible] Tu [illegible] [illegible] [illegible] Hirundine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pullos [illegible] Hec [illegible] [illegible] [illegible]

[margin: [illegible] et [illegible]]

[margin: Alcion]

Alcion avicula est quedam in litoribus maris [illegible] [illegible] eo tempore in [illegible] [illegible] tempestates [illegible] [illegible] Hec [illegible] sint [illegible]

bitant paludibus desperando. Quod et non mirabile sit cum tempore quo ad ymaginem dei fieri
esses propter ante pluvias magis formidolosum quam in vento tempestuoso tempore fieri
tranquillitatem gratia preceptorum frangere. **Turtures ferunt si quando aliquo** — Turtur
casu separantur a coniuge nullatenus copulare alteri. Et mortua priori quibus perdurate
coniugii fide completa abhinc. Erubescant viri mulieres quas apud aves invenies cum
morte viduitatis frequentibus impetus aufert. **Aquila in educandis suis pullis** — Aquila
ipsis impietati fertur esse duobus et pariter nutrire verbis alarum videtur. In terra
alterum reiectum fovet sicut propter nimiam inopiam cogitur negare que genuit. Nec tamen
cum sunt intra constringes. Sed assumpto propriis applicat pullos et studiose
nutrit. Tales sunt similes parentes homini qui paupertate cogunt suos exponere li-
beros vel hereditatis sorte non equa constituunt inter eos. Quibus cum pares eius (?) sortiri
nascendi iniustum esset ut hiis vivendi esset pare impare portione. Ne velis quod ho-
predalem avium mores emulari quod cum viderint pullos suos iam volatui confidentes
de nidis eos proiectos exturbant atque prorsus nulla penitus eis cura deinceps impendens.
Laudatur econtra circa natos cornicis affectio. Quos et volantes prosequitur — Cornix
et escas largiter subministrat. Certe non volucres ad nutriendos fetus suos fetus
maxillas iniciatione non premuntur. Alie sane cum que alterius volatus steriles sunt omnino
Vultures quos asserunt sine coitu generare sepeque tamen sunt longevi. — Vultur
Nam contra eos temporum avium desiderantur. Unde notetur hec per lux hystorie de
avibus ut eo audeant homini aliquos cathecumini per ineffabile misterium catholice fidei.
Quod quam impossibile sit alicui quod matre virgine peperisse stante virginitatis integro custodita.
Cogitet quia ille qui natus in stella predicatoribus volunt similis credere. Feram quam ... in-
telles conceptus ex natura prepositus ad fidelitatem immutabilem presentat.

Produxit aque reptilia anime viventis et volatilia volancia super terram sub firmamen-
to celi. Volare ideo misse sunt super terram. Quia vitam avibus e terra suppeditat.
Sub firmamento autem celi dixit, propter primum dictum est. Celum hic intelligimus aerem
nemus dictum. Nam comparatione corporis etherei aer iste qui super nos est ex vaporibus ter-
renis et crassitudine constat. Habes igitur o homo dedicatum polum, terram formosam suppeditat,
aeris apertum ad hanc vitam dei preceptum producta sunt. — mare copiosissimum, aerem repletum avibus
Terre autem ex nichilo ad hanc vitam dei preceptum producta sunt. Nec enim ipse dominus
Et alia multa quam nunc carptim sumo permittit. Ne et ipse dominus
immorandi modo disputanda videtur extendere. Tu autem hanc applicatum
sumatur studio hec terre ipse reptilis. Et quod intus sapias quod in omnibus hec ingrederis
sicut sacro studio non deserans. Nec admirande deserta. Habes et volatilia nocturna et diurna.
Vespertiliones enim et noctue lucifuge sunt. Ergo si quando te … ut tenue sopor — Vespertilio
opprimat, sufficiat te quodcumque corporis examinato. Vitegis (?) spectus ad perdiscenda sapientiam
oratorem impellere. Quod lucinia vigilatrix incubat, aut tempore noctis cantu
leniat tedium. Quod et vespertiliones non minus quadrupedes sunt quam pennate. Quod
et pelles ex anibus omnibus dentes hic gerunt et carnalis per carnem ferunt. Et in aere
et pelles ex … pollicia vim. Est et sollis nec se mutuo delectio
nec plenius quam quando … se quodam pisturole alternis herent amplexibus. Quod in ho-
minibus. Nam velut … vere non facile separentur quorum voluntate separant ab aliorum … cumque
hominibus videntur … simul sunt … delectamur. Quod et noctue oculi pulcris hec habent claros
singularitate et solitudine delectantur. Quod et noctue oculi pulcris habent clare
se presere. Nam et illorum aspectus noctibus quod acrior est … sole te-
nebris ostenditur. Etiam ... ad contemplandam veritatem sapientia erga … ingressiones
caeci (?) sunt cum sit acutissimum ad contemplandam veritatem ipsa erga … eos
vere lucis hebescit. Galli autem o homo facile tibi est ad … reddetur ... — Galli
gallus de athene — cantus atque domesticus homines ad laborem compellit et opera clara voce cla-
mans solis adventum signat. Anseres quoque genus vigilans hec et prudens et acer … — Anser
quondam urbe roma excitatis hostibus. Olim insidiis … quos ... observans adven-
tum eorum instante … clamando. Signo at
latenter ingredi … perduxisse demonstrat. Quibus … Horum
genera pro … non … mox caterve … circumventi … sunt
mortem. Quos cum se bella gesturos mox caterve … intelligere. Quid est … ridens hic
… apparatum. Qualis sit … hominum intelligere. Quod … ridens hu-
mane. Et unde est tibi homo inde genus locustarum et expeditiones earum agnoscere. — Locusta
Quas secum non signo … egressus de sedibus in spaciosa campo castra constituunt. Et in
hac peculia … cum … omnia … Quod et mergus inseparabiliter vexa … — Merges
di partibus ... per quod … sui ventris remedia salutis agit. Quis ultra
admiratione celestis que … ministrant. Quid est vario — Cicade
quod in … ut … que … sole plus reparat totum aeris impulsus ...

Lucinia homine … mane … magis … quod … pro … ordo … sed … vulgo dicitur … sive … filomena. — Lucinia

[illegible] ... prudentia [illegible] et [illegible] ... dedit [illegible] ad bellum [illegible]

Apes vespes

per aeris partem illabuntur [illegible] respirant. Item o homo catholice, cum vides apes et vespas [illegible] quod nullus eius [illegible] prius [illegible] ... Item si oleo [illegible] ... Et si [illegible] ... patefactis. Item nichil quod [illegible] ... [illegible] creator [illegible] Item si agnorum [illegible] ... [illegible] invenies in illis aliquam dispositionem [illegible] ... [illegible] repellerent aquam. Item si consideres quo [illegible]

Cigni

[illegible] ... longiora colla quam pedes adhibent ut tamen [illegible] ... [illegible] potest invenire [illegible].

Igitur [illegible] inspecta verba scripture [illegible] videntur esse: producant aque volatilia volantia super terram sub firmamento celi. Si [illegible] ... [illegible] genus a se [illegible].

Producat terra animam viventem in genere suo, iumenta, bestias et serpentes

Adverte o homo [illegible] dei [illegible] ... [illegible] et [illegible] ... Sicut enim [illegible] ... [illegible] ... Ita natura [illegible] ... [illegible] ... ad statum [illegible] valeat [illegible] ... [illegible] ... Nullus enim [illegible] valebit [illegible] ... [illegible] tempore

Producat terra animam viventem sine vita. Hec [illegible] ... [illegible] ... [illegible] in terra [illegible] ... [illegible] ... [illegible] tempore [illegible] ... regio tota

Cignes [illegible] [illegible]

[illegible] ... Anguillas et non aliter nisi de [illegible] constat est.

Anguille

[illegible] ... de limo [illegible] ... Producat et creavit terra animam vivam.

[illegible] ... [illegible] ad terram [illegible] ... [illegible] ... Homo vero [illegible] ... [illegible] ... Producat terra animam viventem. Igitur quadru[pedes] ... [illegible] ... [illegible] ... singulos [illegible]. Boves [illegible] sunt et [illegible], asini [illegible], [illegible] ... vulpes dolosa, [illegible] laboriosa formica ... [illegible] ... Sicut [illegible] ... [illegible] ... Nam velut tyrannus [illegible] ... [illegible] ...

Leo

[illegible] ... [illegible] ... Torvus est pardus et [illegible] ... [illegible] ...

pardus

Ursorum [illegible] ... [illegible] ... [illegible] ... [illegible] ... plagas [illegible] ... Vulpis est [illegible]

Ursus
vulpis

depasta, eo scito pinco sibimet remedium contulisse. Custodes et eo rupinis
viperinis inglumine [illegible] experimento originem medicaminis quod est serpentibus
quem pestem venenose ubi fecit effugere. Columbe vero dolores gravissimos oculorum
feniculi de pastubus extergunt. Item psittaci pendent de fenestris seu in [illegible]
qui eo venabilem prudentiam inducit supere. Itaque cum impediente hyeme con-
tium rupit [illegible] referre largius indicans ad tolerandam ex futura tem-
pestate penuriam. Boves autem eo dierum motus fecerunt hybernis tempore per tem-
pestatem aeris naturale presentientes intellectu de stabulis foris ante aspirant mutates
[illegible] duplices [illegible] animalia in suis fecisse tabernaculis ut cum
Multi sane homines [illegible] terrestrem [illegible] ad australem se conferat partem. Iterum cum [illegible] spirante
flantibus aquilonis erigitur [illegible]
boreale foramen aperiat. Quid igitur nobis hominibus per hec signa scriptura significat
[illegible] quanta sit circa nos intelligentia contemplemur.

Nec solum per omnia in creatoris [illegible] prudentia [illegible] presentibus [illegible] nec [illegible]
et [illegible] quod eo minima [illegible] [illegible]. Et intentionem nostram ad [illegible] [illegible]
nos debemus vite volatilibus [illegible]. Et intra se [illegible] et nec [illegible]
destitute. Cogitate quam illorum [illegible] gravissimam [illegible] [illegible] vel [illegible]. Quod tempus [illegible] in [illegible]
[illegible] laborans [illegible] et [illegible] vel [illegible]. Quod [illegible] vanitas seculi. Quod [illegible]
gentia perdidimus. Quod seduxit nos [illegible] ad oculos nostros laborantibus et [illegible]
[illegible] audire [illegible]. [illegible] audire risimus et qui illas [illegible]
certamine [illegible]. [illegible] per illas [illegible] loquebantur et eo ad [illegible]
maledictis [illegible]. Iste vobis [illegible] et ille [illegible] a nobis. Quid nobis [illegible]
sunt autem hec [illegible] et [illegible] ubi filii ubi [illegible]
fuit mundus ubi eo est [illegible] ubi gemine
[illegible] in futuro [illegible] et [illegible] ubi possessores
[illegible] laboribus et vere miserabilis qui hic noluimus laborare ubi [illegible]
[illegible] et dicunt [illegible] cum [illegible] et [illegible] ubi [illegible]
[illegible] in hoc mundo laborasti fideliter et orevati [illegible].
[illegible] in hoc mundo [illegible] agite
et [illegible] martires. [illegible] in quo multum laborasti pro nobis [illegible]
[illegible] domina dei genitrix virgo. [illegible] laborantes et [illegible] et nobis nec
ut [illegible] in vinea domini et fideliter laborantes [illegible]
laborare nec [illegible]. Ergo homines videns et [illegible] et
[illegible] hominis laborasse et laborare non laborabis in hoc mundo ut [illegible]
[illegible] hominis laborasse [illegible]. Cum et videns formicam hyemis [illegible]
[illegible] quietis futuri reponere. Quia eo [illegible] diligens est quia non
[illegible] studiose tempore estatis [illegible]. Quia [illegible] laborat et
[illegible] [illegible] uberius. Quia potens [illegible] sufficientia posset sibimet alimenta
[illegible]. [illegible] differende [illegible] prudentia [illegible] grana et [illegible] collecta sunt
recondere. [illegible] prudentia [illegible] grandine [illegible] germinare [illegible]
[illegible] vapor tellus [illegible]
[illegible] solibus [illegible]
solem [illegible] formica [illegible]
[illegible] non videbis [illegible] quibus [illegible] formica [illegible] sole
[illegible] comprehende [illegible]
[illegible] ad explicanda [illegible] mirabilia. [illegible] et [illegible]
[illegible] ad explicanda [illegible] opera tua domine. Unde in scriptura scripsit: Filio non
[illegible]. [illegible] sunt opera tua domine. [illegible] nobis possessores [illegible]
[illegible] nobis illa [illegible] quam [illegible] nobis [illegible] [illegible] clericorum [illegible] prepos-
[illegible] quod [illegible] ad salutem. Cum [illegible] magistro [illegible]
se [illegible]. Nosti enim tu [illegible] quod facere debebis in [illegible]. Et [illegible]
nobis ab alio [illegible]. Nulla [illegible] ars medendi [illegible] aliquibus usus [illegible] remedia
[illegible] monstravit. Et [illegible] novit [illegible] salute con-
[illegible] prudentia. Sicut autem ex [illegible]
[illegible] et [illegible] nulla [illegible] ex [illegible] traditione [illegible]
[illegible] nulla nobis [illegible] monet [illegible] languorem. [illegible]
tinent. Sicut enim [illegible] nobis [illegible] hoc et [illegible] subest [illegible]
hominis [illegible] omnia [illegible] morbus animi [illegible] vacuum sanitatis [illegible]
declinare. Unde autem [illegible] morbus animi [illegible] sanitatis appetitum
unde [illegible] quidam [illegible] appetitus [illegible] esse motum naturalem [illegible] quid sit sanitas
laudanda [illegible] et prudentibus [illegible] [illegible] sapientia [illegible]
fortitudo. Unde [illegible] magis animis familiares sunt quam corporis valitudo [illegible]

Oues
Boves
[illegible]

partes exasperare velite. Homines vero hic quod natura fecerit . . . ne in leporibus pertinacius pugnet. Quid dicemus quod hamo(?) . . . et . . . despicit et . . . [illegible]

Canum autem . . . deformes in inter cetera animalia genere(?). Aut par sedas . . . liberos ex patrimonio . . . [illegible] . . . et amore servat inter parentes et filios . . . quod cuncti . . . in voce . . . Quo sit ut . . . de . . . laxatus . . . Quod . . . voce expetit . . . et ad eum currit exultans . . . lactis . . . sterilior . . . ubera . . . et si forte . . . multitudine . . . [illegible] . . . Color vini. Et eius odor. . . . nos . . . possumus odore colligere. . . . est illis acutior ab homine. Per quem . . . angelos . . . dentes . . . et . . . ore repellere. Nondum . . . et . . . sibi futura sunt arma . . . Hi igitur . . . nobis . . . predicti . . . non . . . Et quia nichil . . . vel . . . [illegible]

. . . in se . . . conditoris . . . quia sic instructus . . . ad defensionem . . . Experte quid . . . Nam et . . . per . . . longe . . . vix . . . credi . . . potuit . . . [illegible] . . . vestigia servans . . . indagine . . . multiplicat . . . [illegible] . . . Ita . . . bestie . . . Nec ulla . . . explorando . . . vestigii est . . . odore . . . explorat . . . fallacibus . . . cubile repperit. Quid amplius hii faciunt in descriptionibus . . . ex tribus . . . duos asserunt. Ille autem . . . est . . . Memoria . . . circa . . . beneficii . . . quod non ingratum hominem . . . pudore . . . in loco . . . longissime deserunt. Alii . . . duos . . . hamiti . . . latratu . . . Quid igitur . . . pastorem . . . non diligunt. Sed . . . maledicos . . . [illegible] . . . et . . . cum illis . . . mensa . . . blasphemos sermonibus latrare paratus.

Sed nunc ad contemplationem creature redeamus. . . . bestie . . . leporis et . . . et . . . et non facile . . . Hec autem que devoratrices sunt aliarum . . . Denique leonis . . . est . . . sicut vipera que non aliter nisi . . . Longeva . . . Ita nichil in rebus . . . Nec ulla . . . sibi competentes . . . Quod si studiose . . . nichil . . . dedisse conditorem . . . Beluis . . . dentes apposuit . . . ad . . . alimonie . . . quibus ex . . . dentes . . . receptacula . . . ut . . . de stomacho . . . ad dentes . . . posset . . . contere . . . sine labore digerere. . . . quia . . . ruminantibus . . . potest . . . Camelus igitur . . . longo . . . conquestu . . . attingere. Bruchus autem . . . Item . . . leonibus et tigridi et similibus feris quibus herbosa non sunt alimenta. Nec habent aliquam . . . Quid de proboscide dicemus elefantis qui . . . beluis . . . magnitudinis . . . cervix . . . immobilis . . . pondere . . . Nunc autem . . . et caput . . . colli longiores . . . pastu . . . Pedes . . . [illegible] . . . pedes . . . in . . . sine dubio . . . patiens . . . non . . .

vivens vivorum . . . [illegible]

sufficienciam molem vincta publicando. Consurge itaque vide quod velut queda corpore
turres belli tempore longitudine [illegible] altam velut montes ambiti opponuntur
hostium [illegible] munimenta rapturi. Quorum si magnitudini fundamina grossitudine non
habentur equalia, milliarium vincta [illegible] portentis fferunt autem elephantes
trecentos annos et amplius vivere. [illegible] [illegible] procedit [illegible] [illegible] ut decimus
ad mortem, qui velut [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ita vero
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nichil [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] reperitur. Haut
[illegible] ipsam belvam tamen ingenio dei subiectam [illegible] esse percepit ut et quod docetur
intelligat et quod [illegible] pareat. Manifeste declarans nobis certa idcirco [illegible] [illegible]
gentis quia nos ad [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] possimus contemplari [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. Sincere non satis admiror [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. Que non solum veterum [illegible] [illegible] solent quibus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tempore [illegible]. Hic et [illegible] forma [illegible]
[illegible] [illegible] vastitudine elephantes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] elephantibus e.
ut arborem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ut [illegible] [illegible] a se [illegible] ingereret. [illegible] nullus ob hoc reprehendit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] adhibent. [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] discipline custodie compellentes [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] colligeret [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] nichil [illegible] accepit. Hec [illegible] fide [illegible] vir ille [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] infidelis. non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ipse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et hec sunt dicta [illegible] [illegible]
[illegible] ex ix libro examero beati Basilii doctoris [illegible] et [illegible]. [illegible] illa
[illegible] [illegible] prodierunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Ubi pro maiori [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] die.
[illegible] [illegible] [illegible] et videtur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dici-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] modo vivunt in aqua et aere [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ad [illegible] [illegible]. Ad [illegible] videtur [illegible] [illegible] [illegible]
in utroque [illegible] [illegible] die [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illorum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vegetative [illegible]
[illegible] [illegible] die. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] solum [illegible] vegetative [illegible]
[illegible]. In secundo sunt [illegible] [illegible] solum vegetativam et sensitivam. In 3o vero sunt
[illegible] [illegible] sunt vegetativam sensitivam et intelligentiam. Propter declaratione [illegible]
[illegible] [illegible] posset [illegible]. Utrum sit vel saltem esse possit aliqua [illegible] [illegible] [illegible] solum
sensitive [illegible] [illegible] et non vegetative. [illegible] [illegible] posset [illegible] forte sit [illegible]
[illegible] [illegible] solum intellective [illegible] [illegible] compositum et non sensitive nec vegetative.
[illegible] [illegible] [illegible] celestibus corporibus [illegible] [illegible] [illegible] ponunt [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible] et dicunt quod sic. Alii dicunt quod corpora celestia non [illegible] vege-
tative [illegible] sit de [illegible] sensitive. [illegible] dicunt forte [illegible] [illegible]
celorum [illegible] [illegible] [illegible]. Solum tamen quo ad [illegible] visus. [illegible] organa [illegible]
[illegible] [illegible] possunt solem et lunam et alias stellas quibus [illegible] contemplentur [illegible]
inferiora. Item qui ponunt quod [illegible] homines sunt adhuc [illegible] [illegible] [illegible] immor-
talia que demones appellantur ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] aliquam [illegible] [illegible] esse [illegible] solum [illegible] [illegible] [illegible] intellective
et sensitive et non vegetative, vel [illegible] intellective solum. [illegible] dicit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] forme [illegible] [illegible] [illegible] or-
ganice. Et hoc organis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut in
omnibus [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] hoc [illegible] de [illegible] [illegible]
[illegible] ut potest [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut sunt [illegible] et alia [illegible] ele-
[illegible]. [illegible] quo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad hoc vel esse posset aliqua [illegible] [illegible]
non [illegible] corpora aliquo [illegible] vel [illegible] organico [illegible] simplicia [illegible]

dispositionis qualitative per receptionem specierum obiectalium conveniunt. Et ideo de facto unum est quod animal humanum vivificat solum intellective et sensitive, et non vegetative. Contra hoc tamen tradunt sancti religiosi et etiam veritatem cordatum est de anima et unitate corporis eius glosam in quo ut ostensum fuit in precedentibus lectionibus nulla vegetabilis operatio ad animam vegetativam pertinens exercetur. Et similiter etiam contra in omnibus herbis glosam per quas vires equales [illegible].

responsio ad aliam questionem

Ex quo patet responsio ad aliam questionem videlicet utrum potest esse aliqua species anime que solum sensitive et non vegetative vivificet. Itaque iuxta predictionem eius premissis dicere per responsionem ad questionem primam debemus talem propositionem. Et sic licet deus quinto die produxit animalia vegetativa, nulla tamen animam solum vegetative vivificantem tunc produxit in parte. Contra quinto die produxit solum animalia sensitiva aquatilium aque et aeris, et modo etiam generationem et pullulationem plurium creaturarum in uno animali non est tamen nisi una anima cuius in corpore animali sunt diverse operationes vitales, scilicet nutritiva, augmentativa et generativa que pertinent ad animam vegetativam, et sensitiva et secundum locum motiva, que ad animam sensitivam pertinent. Non quod in animali uno sint due anime ponende, quarum una sit vegetativa, non sensitiva, quemadmodum sunt anime plantarum, et alia sit sensitiva non vegetativa. Sed verum est quod una anima exercet utriusque operationes, et quod una scilicet posterior continet aliam perfectionem et virtualiter, ut sensitiva vegetativam, et anima intellectiva sensitivam et vegetativam. Similiter et in homine essentialiter tres anime realiter distincte, et in quolibet animali irrationali due, et in planta nisi una. Ex quibus apparet tamen species vel genus animalis invidere deus quinto die produxit, utpote solum animalia simul vegetative et sensitive vivificantes. Animalia namque solum aquatilium aque et aeris sunt utriusque elementi, quorum dubitare posset aliquis quo die illa quinto aut sexto deus creaverit, animalia amphibiorum, de quibus dicit Isidorus libro xii ethimologiarum capitulo: amphibia sunt quod genus animalium sic dictum eo quod ambulandi usum in terris et natandi in aquis officium habent. Amphi enim graece utrumque dicitur, id est quia et in aquis et in terris vivunt, ut sunt cocodrilli, ypopotami, hoc est equi fluviales, [illegible] fores et crysidory; hos dicunt esse bestias minores quam beveras. Cocodrillus vero a croceo colore dictus gignitur in Nilo flumine Egipti, et animal quadrupes in terra et in aqua valens, longitudine [illegible] plerumque xx cubitorum, dentium et unguium immanitate armatum, durissima cutis tantum [illegible]. Et solum inter animalia superiorem mandibulam movere dicitur. Et ita de aliis animalibus amphibiis dubitatur cuius elementi creata sunt, et quo die ipsa et corpora anime create fuerunt.

id est natalia ambulativa in terra et natativa in aquis

Respondetur pro hoc quod nullum animal videtur taliter equaliter amphibium, quin magis tale ad illud elementum pertineat in quo magis quiescit vel de quo magis participat. Isidorus vero loquitur de illis in capitulo de piscibus. Et ita tamen ipsum videtur ad aquam pertinere.

Tunc per responsionem ad secundam questionem que querebatur utrum deus creaverit aliquas species corporum animalium que non vivunt in aquis et aere sed in utroque, ut sunt amphibia terre et aque et aeris quinto die creavit. Advertendum est quod singulis elementis animalia adiunguntur in duo genera, scilicet in genera [illegible] et genera perfectorum animalium. Propter hoc considerandum est quod quidam vivere consueverunt species per generationem univocam propagatas, ut apparet et formice et similia. Quidam vero non, sicut quedam [illegible] que ex putrefactione videntur oriri a principio in animalibus perfectis sive elementis. Talia vero non sunt generata ex elementis, sicut ex corruptis animalium imperfectis, sicut ex glutinosis aliis putrefactionibus. Unde et beatus Augustinus libro tertio super Genesim ad litteram movet questionem utrum in sex diebus prime conditionis etiam ista minutissima animalia instituta fuerint. Et videtur quod deus magis et minutissima que ex aquis

anno [illegible] *libro 3 capitulo xviii*

et terris orientur esse creata sine quibus et illa non absurde intelliguntur que ex aquis oriuntur et terris quia terra germinare orta sunt. Et quia perseverat eis diebus non solum animalia sed et lumina. Et quia hec generantur per corruptionem animalium ex quibus vide illo die quo apparuit arida excepta sunt ut potius ad supplementum humanitatis que ad animalium [illegible] pertinere intelliguntur. Tunc ergo in sex diebus prime conditionis ista minutissima animalia instituta sunt [illegible] et [illegible] vegetabilibus que non ex semine nascuntur sed sponte ex terra oriuntur, nec fuisse instituta dici posset. Et probat idem beatus Augustinus, cetera vero que ex animalibus gignuntur corporibus et maxime mortuorum absurdissimum est dicere tunc creata cum animalia ipsa creata fuerint, nisi quia inerat iam omnibus animatis corporibus vis quedam naturalis et quasi preseminata, et quasi [illegible] quedam orditura variorum ex [illegible] corruptionibus talium [illegible].

corpus per se ipsum quoniam ac dicitur erant ex omnibus ad impressionem insensibilem omnia mo-
ventes [illegible] angeli. Secundum tamen illa particulam ergo mo-
tabilem [illegible] quod dicit ut patet ad dictum animalis quod sunt in vegetabilibus et plantis
animae quae non sunt motabiles id est non motive localiter corporis quod animant. Et quod hic
motabilibus sit exprimere possit patet quia non semper [illegible] in bile [illegible] denotat
aptitudinem passivam [illegible] in multis modis loquendi, et notat aptitudinem activam
Sic videmus in differentiis animalis quae dicit [illegible] sensibilis sensitiva
Deum enim dicitur deus est impassibilis id est [illegible]. Et enim dicitur homo est passibilis id est homo
est passivus. Et ita de multis [illegible] loquendi doctorum et auctorum. Sed tamen [illegible] et
[illegible] vere exponi potest hic motabile id est motivum progressive ut animal. Sicut
illud debet intelligi, quibus mobilibus mobilior est proprie id est omnibus motivis secundum vim
movendi habentibus motivior est [illegible]. Quia ipsa sola in mobilibus permanet
omnia movet [illegible] et aliud componi quod dicitur hic motabilem videlicet de ob-
iectiva in motabilitate quia animae animalium sunt motabiles et non animae plantarum
Quia omnes res aptae natae obiective movere [illegible] perceptive vel cognoscitive
qualiter quidem non possunt plantae. Ideo causa autem istarum sunt obiective mobiles
id est non sunt ad aliquem progressum vel augmentum a rebus externis immutabiles
sed solum hic [illegible] animalia. Et est advertendum tamen hic quod quia
secundum aristotelem et philosophos potentiae distinguuntur per sua obiecta. Ideo [illegible]
rerum obiective [illegible] animalis. Et [illegible] potentias obiective motabiles
[illegible] sentiuntur solum a coloribus et luce, secundum alia solum a [illegible]
secundum alia ab odoribus secundum alia a [illegible]. Non tamen putandum quod singulis
animalibus [illegible] illas quinque potentias obiective motabiles, quia [illegible] animales
[illegible] de quibus [illegible] loquuntur. Aliter tamen quia aristoteles in libro de sensu et sensato
[illegible] ad quattuor elementa. Tamen [illegible] solo reperitur in aliquibus
[illegible] inveniuntur [illegible] imperfectissima solum sensum tactus, [illegible] est maxime
[illegible] humana. Et quaedam quae solo duos sensus habent. Et quaedam quae tres, et quae-
dam quae quattuor. Ex premissis ergo clare est quod motus progressivus animalium resolvitur ultimate
ad obiectum per aliquem sensum [illegible] movens ad apprehensionem alicuius convenientis vel
disconvenientis. Et ad quam apprehensionem ultimum sequitur motio appetitus. Et ad motionem
appetitus sequitur motus animalis secundum locum. Iste est verus ordo in motu animalis.
[illegible] secundum [illegible] ut [illegible] dicunt 2o [illegible] principaliter [illegible]
[illegible] Et quia non est ire in infinitum. Igitur [illegible] motum ab alio
movetur reperitur [illegible] a quo est ordine movens seipsum. Et ex
hoc sequitur [illegible] est [illegible], movens in mobilibus vel motivis aliud quam aliud
movens seipsum per se primo. Istud autem potest esse [illegible]. Tunc anima non movet
animal progressive nisi per sensum aliquem obiectum moveatur ad perceptionem alicuius
convenientis vel disconvenientis. Et [illegible] ab alio motum localiter movet
et nullo modo movet seipsum per se primo. [illegible] per se primum per se mo-
vens [illegible] in animali [illegible] est localiter motabile [illegible] mobilis
nisi [illegible]. Hic est ad motum [illegible]
Patet etiam ex [illegible] anima [illegible] motum [illegible] ad motum animalis
in animali [illegible] non movet nisi [illegible] obiectum motum [illegible] ad motum progressivum
[illegible] motum animalis dicitur. Et dico notanter de anima coniuncta corpori. Quia anima
est [illegible] humana separata a corpore. Illa [illegible] seipsum per se movere localiter.
Sic et angelus est per se mobilis localiter a seipso. Utrum autem aliquod animal [illegible] posset
[illegible] seipsum quod a nullo alio extra agente promoveatur vel [illegible]
aliquibus dubium. Et eo quod dicit aristoteles 1o physicorum [illegible] ab aliquo [illegible]
movere [illegible] seipsum per se primo. Hic tamen [illegible]
[illegible] est [illegible] distinctione [illegible]
Ultimo ergo [illegible] ad partem textum aliquas [illegible] dubium [illegible] quod
[illegible] motabiles, [illegible]
[illegible] esse motabilem localiter [illegible]
[illegible] et aliis rebus [illegible]
[illegible] Et [illegible] immobilia [illegible]

motu alterationis

quia omne animal animalis est cuius cum est anima motu triplici movetur. motu augmenti et [illegible] et motu locali. Sed primi duo motus competunt etiam animabus vegetabilium. Tertius vero fit ponente aliquo obiecto, solum [illegible] animabus animalium. Et hoc est perfectum in quod omne animal tale est cuius cum est animam motiva localis. Et hoc est perfectum [illegible] secundum totum vel imperfecte secundum partes. aut dilatationem vel constrictionem secundum progressivum [illegible] obiective movetur ab obiecto aliquo convenienti vel disconvenienti naturae [illegible] illius animalis. [illegible] quod utrisque mobilibus secundum localis progressiva et obiective [illegible] et de [illegible]. De quibus hic dicitur quod duo concurrunt [illegible] animalium ac mobilium. Quamvis ergo motus localis insit omnibus animalibus et valde [illegible] potest hac consideratione hoc genus animalium primo sic dividi. Quoddam animal [illegible] secundum totum et motum solum secundum partem ut [illegible] est. Animal vero mobile secundum totum dividitur per animalia que moventur pedibus et in ea que progressive mobile secundum totum [illegible] pedibus. Quedam dividuntur in animalia habentia pedes et alas et in animalia habentia solum pedes. Quedam animalia pedes et alas habentia dividuntur in habentia alas de pennis et in alia que habent alas de membranis ut vespertiliones et musce. Et [illegible] potest multiplicari subdividendo secundum considerationem motus animalium. [illegible] sufficit hic [illegible] de [illegible]. Quarto tamen consequitur ad quod facit illa duplex [illegible] mobilium generatio [illegible] singulis [illegible] animalibus [illegible] animalium [illegible] in est [illegible] per diversa in convenientiam et disconvenientiam. [illegible] et fugiendi [illegible] quod [illegible] et fugiendi motus acciperent. Et secundum thomas [illegible] sepatio et motio [illegible] animalium [illegible] corporalis esse [illegible]. Non enim delectantur animalia [illegible] aut in odoribus aut coloribus [illegible] indicativa ciborum vel [illegible] vel aliarum [illegible] ad conservationem ipsorum. Animalis autem [illegible] homo [illegible] solo [illegible] causa [illegible] conveniens [illegible] et [illegible] ad [illegible] et [illegible] per [illegible] et [illegible] sed [illegible] ad [illegible] et [illegible]. Et [illegible] esse conservationem et delectationem [illegible] et sunt. Et [illegible] animalibus motus progressivus ut [illegible] aliquo convenienti [illegible] illud per [illegible] localem motivam progrediatur et adipiscatur. Et ut [illegible] aliquo disconvenienti [illegible] illud fugiat et evadat. [illegible] animalibus [illegible] ad [illegible] et calorem [illegible] et frigidum [illegible] ad [illegible] localiter movet [illegible] duplici [illegible] omnibus animalibus mobilibus [illegible] sunt. [illegible]

Operuit profunditas aque [illegible] et [illegible] [illegible] ista est tria principia [illegible] dicitur [illegible] elementorum [illegible] et [illegible] origo [illegible] animalium [illegible] et aeri attribuitur. Et hec autem [illegible] origo animalium aquatilium et aeris et [illegible] vegetabilium et mixtorum [illegible] elementorum. Que quidem elementa sunt ignis aer aqua [illegible] et [illegible]. Elementa [illegible] aer [illegible] vel nomine celi [illegible] celi. Ubi b[eatus] Augustinus [illegible] arborum [illegible] esse in hac [illegible] elementa [illegible] aut celum et terra et aqua [illegible] et de aut terre [illegible] quia [illegible] celi et terre nomine [illegible] appellatur et [illegible] est. Aer vero [illegible] ad celum pertinere intelligitur [illegible] ad [illegible] et [illegible] elementa ut duo sint ad [illegible] et [illegible] et duo ad agendum [illegible] aer et ignis. Aer autem [illegible] a [illegible] ignis [illegible] ad [illegible] fluida et [illegible]. Superior [illegible] aeris [illegible] pura [illegible] celo [illegible] parte [illegible] et [illegible] in qua [illegible] aeris [illegible] angelorum [illegible] archangelo. Nam [illegible] angelos [illegible] in [illegible] et [illegible] agitatam et tumultuosam. In quo ut dicit b[eatus] Aug[ustinus] quibusdam [illegible] et [illegible] dei a [illegible] ad [illegible]

---

moti

pol 18

1 [illegible]

universa que ... augmentant sicut impetus ventorum nubes et pluvie tempestates fulgura
tonitrua et mixtet grando. Unde ... in spiritu ... congregata ... ignis grando nix glacies
et spiritus tempestatis ... tam sine divina providentia fieri moveri ... praeterea ... sub-
mixit que faciunt verbum eius sine illud. [illegible] et perdunt ... ab igne
misit et ... [illegible] ordine ... perdunt. Unde
glosa super illud ignis grando etc. ... et si ... iudicant et
quibusdam stultis ... agunt ... faciunt verbum eius. Hoc ...
dicit glosa ... visum sunt quibusdam quod deus superiora regeret ... hec inferiora
despiceret ... a casibus regeret ... hec agit deus ... laudat et alia ... hec glo. Non ergo talia ordine ... perducunt ut ...
visum est ... ut dicit ... et voluntate et operacionem dei ... vox efficiens
... est. Et cum vocem ... in effectu operacionis implent ... est ingenit
... Et visum fuit ex lege ... lex ...
... semel cum deus fecit et ... Et ex illo ...
... ordine ... Semel dixit germinet terra herbam vi-
rentem et adhuc ... fecit. Semel dixit producant aque reptile anime
viventis et faciunt adhuc sicut et tunc ... verbum eius. Ut ...
... producant aque in ... omnes ... viventes
... mobiles ... expositum ... mobiles ... aque
producunt aque. Non est ... intelligendum quod ex aliquo solo elemento ... producti
fuerint pisces ... et reptilia. ... nec ex uno elemento nec ex ... nec
tribus ... fieri ... plantis ... aliquo ... ele-
mentorum ... Sic ergo exponendum est: producant aque ...
... in ... elementa ... mixtos
per proporciones et ... pisces et aves et reptilia ... aquas
tamen ... in ... elementa ... simplicia
ordinavit ... ex eis quosdam ... et commixtis ... sicut ... stb
lapidum et metallorum vegetabilium et animalium et aliorum mixtorum.

Sed queritur a quo virtute ... fieret ille ... elementorum ex ...
tu aque et aeris ... An ex viribus quibusdam ... ipsis elementa-
lium aque et aeris ... vel ab angelis vel ... solo ipso ... agente
vel ab illis ... aliquibus ... et ... virtute et ... sibi ...
... simplicia corpora ... quosdam ... componere et
... et ... tale ... elemen-
... Et ergo ... quod ... producunt aque reptile
anime viventis angeli ... ex ... elementis ... Hoc ...
... Et in principio creavit celum et terram.
Et quod fecit deus ... magna. Ita hic dicitur de ... quod creavit cete grandia
per quod ... deus ... produxit ... omnia animalia pusilla cum
magnis ... quod ... ex putrefactione
generari et ... ex quibusdam ... in ... Pro
... dubiorum de virtute elementorum ... et ...
... de ... dicitur
... aliqua sunt ... ut ... alia ... ipsorum ...
... aque ... et volantia. Terra autem
... et ... quod ... apti-
... aque ... obediencialis ...
... a superiori agente. Et ... pro ... obediencialem
... quod deus produxit de aquis pisces et aves et ... obediencialem
... obediencialis. Ideo ... quod sicut ... ut ...
... apti ... ad recipiendum ... ad agere ... Ita obediencialis
... ad recipiendum ... a superiori ... agere ...
... ad ... superioris ... obediencialis
... remota. Et est in plerisque

potentia naturalis, quam ibi vocamus potentiam activam vel obedientialem. Ex qua omnium formarum
quas potest inducere agens naturale receptiva possit in materia de contrario agens inducere vel educere
ut habet doctrina. Et tunc ultimo hec potentia obedientialis est ad formas aliquas quas non potest naturaliter
accipere, sicut gratia et felicitas, que excedunt virtutem illorum potentiam naturaliter actuali
et solum aptitudine essentiali ad actum supernaturalem ordinatur. Circa quod advertendum est
quod triplex assignari potest rationes seminales scilicet propinqua, remota et remotissima.
Remotissima est obedientialis de gratia ut dictum est. Remota vero fundatur in
materia prima et est eius receptiva potentialiter ad formas diversas relata.
Propinqua vero rationes seminales fundantur in materia disposita ut sunt grana et semina
animalium et herbarum, de qua ratione seminali dicit beatus Augustinus ubi supra illud inquit quod in
semine i. ratio seminalis quasi sibi simile germinantium, quam oculis videre non
valemus, ratione tamen conicere possumus, quod nisi talis aliqua vis esset in elementis
non plerumque nascerentur ex terra que ibi seminata non fuerunt. Nec ex animalibus per propagationem

Ex quo dicto patet, quod beatus Augustinus non solum ponit rationes seminales in materia in qua sed
etiam in materia ex qua fit, i. materia disposita. Materia in qua vero nullam integre [illegible]
est simplex et incorruptibile. Sed materia ex qua in rebus [illegible]
corruptibilibus, ut est illud ... ut supra iam audistis. Et est advertendum hic quod ponit rationes seminales quas
esse [illegible] et quas supra iam audistis. Et est advertendum quod ponit rationes seminales que
fundantur proprie in materia propinqua naturalem per essentialem aptitudinem vel respectum ad formam
cuius est receptiva. Ista vero seminales materie disposite dicit ordinem et aptitudinem illius
materie seminalis ut potentie [illegible] ad compositum, quod inde naturaliter generari consueverat.

Ut in naturalis aptitudo est in semine humano ut ex ipso generetur homo et non aliud animal.
[illegible] ... sed rationes seminales remotissima scilicet obedientialis [illegible] super
[illegible] ex eo generari posset asinus vel equus. Et si illud ponitur vel ratione seminali remota
[illegible] ... quod non haberet ordinem immediatum ad tale productum [illegible]
fieret [illegible] ... dicitur creari ... quod est ex aliquo

Ulterius pro declaratione dictorum et dicendorum notandum quod materie ille seminales
[illegible] seminales propinque sunt in multiplici differentia. Quia reperiuntur materie seminales
[illegible] in quibus [illegible] seminales [illegible] sunt que interius generanda sunt in ipsis visceribus ut grana
manifeste ut [illegible]. Et sunt que adhuc si ipsum reperiuntur seminales [illegible]
occulte quedam semina [illegible] et semina animalium, quod non fiunt sic ex visceribus sed ex virtute celesti
occulte vel plantarum et animalium [illegible] alicuius conversionem, quod reperiuntur in talibus ex putredine
facta [illegible] vel plantarum seminalibus, quod sit [illegible] illius speciei animalis imperfecti vel plante
seu mixti seminalis, quod sit [illegible] ex elementis sed non seminalibus ex parte animalium per
Et dicit imperfectiora non [illegible] ... Observandum est quod [illegible] nascuntur ex aquis vel
[illegible] ut sunt [illegible] non sit in eis. Sed in elementis ex quibus
terra, ut [illegible] ... Et ideo [illegible] non sit in eis, sed in elementis ex quibus
oriuntur. Et hoc de uno modo seminum occultorum vel latentium in elementis de quo Augustinus
[illegible]. Preter que adhuc alio modo [illegible] fiunt alia quedam
ex [illegible] materie seminales determinate. Et hoc ex aliis mixtis corporibus. Unde beatus Augustinus de talibus
seminibus loquens ubi supra [illegible] dicit [illegible] apes semina filiorum non coeundo concipiunt
sed tamquam sparsa per terras ore colligunt. Et similiter libro [illegible] de apibus loquitur
[illegible] tamquam [illegible] per [illegible] filiorum [illegible] et foliis aliarum herbarum ore suo prolem
generans [illegible] maximum examen [illegible] ore suo prolem
legentes. Et Ysidorus de isto 2° modo seminum loquens xi libro Ethymologiarum de [illegible]
[illegible] et corpora [illegible] transformantur sicut de vitulorum [illegible] putridis
apes fiunt, et de crinibus equorum scarabei. Et ita de mulis locuste, et de cancris scorpiones
Et libro xii c° de [illegible] dicit quod [illegible] apibus [illegible] vitulorum carnes verberantes
ut ex putrefacto cruore vermes [illegible], ex quibus postea apes fiunt. Et ibidem subdit
de papilionibus, quod vermiculos quosdam [illegible] sive faciunt [illegible]. Ex quo patet quod ex
[illegible] materie seminales ab animalibus producte [illegible] ex quibus producuntur animalia alterius
speciei ab hiis [illegible] semina posuerunt vel forte quod animalia [illegible] ex seminibus vel producuntur ut sunt
[illegible] et ultimate in illa transformantur quorum sunt semina.

Sed videtur quod adhuc preter istos tres modos seminalium materiarum sit secundum beatum Augustinum
elementis quedam occulte et latentes rationes seminales [illegible] ex ipsis nascuntur animalia
et plantarum et aliorum mixtorum. Unde ubi supra dicit ita omnium rerum que corporaliter visibiliter
nascuntur occulta quedam semina in istis corporeis mundi elementis latent. Et infra dicit
quod [illegible] ad oculos nostros pervenerint ex occultis seminibus accipiunt primordia, et in
[illegible] tamquam ab originalibus regulis. Et [illegible] libro c° [illegible] quod originalia i. [illegible]

materia in qua / ex qua

textura elementorum amota tota sunt. Sed adeptis complexionibus fortis perdentur. Sicut ma-
teries aut grandes sunt fetibus, sic iste modus grandinis est tunc [illegible], quae in illo
non creantur nisi a summa essentia. ¶ Prohibere autem tempestates impossibile est eis quae secundum
naturam suam contrarie erumpunt aut fortes erunt, non solum mali angeli sed etiam mali
homines puta.

¶ Sed quaeri posset utrum demones aliquam veram artem
tradiderunt hominibus qua faciunt mirabilia occulta rerum virtutibus. Sed hanc materiam pro pre-
missa volo aliquantulum plenius prosequi circa angelos. Et primo igitur istorum dicendum, quia
angelus illud inducit ad virtutem ut mali angeli dicuntur creasse ranas et serpentes
quos magi pharaonis fecerunt. ¶ Pro secundo illud doctoris Francisci de Maronis ex dicto
illo accipit documentum, quod ad virtutem creationem [illegible] formis inspiratis possibilibus, ab agenti-
bus producuntur seminalibus, scilicet ponere in materia quandam occultam seminalem quam a theologis appellantur
virtutes seminales, et sicut se graduantur ad eum naturaliter. Sic virtutes ydeales seu causales
ad causam efficientem. Sed si quaeris quid sunt ille virtutes seminales, videtur quod sunt potentie
subiective respectu materie ad aliquas formas naturales educibiles de illa. ¶ Tamen secundum alios angeli
ille virtutes seminales in materia tanquam per quae generationes producuntur aliquas formas. Et etiam
est quod materia in ea provenit, quamvis forma nisi cuius potentia receptiva seu subiectiva.
Et confirmatur, quia secundum modum beati Augustini ut dixi sic se habent virtutes causales ad efficientes
sicut seminales ad materiam. Potentie autem causales in efficiente non sunt aliud quam eius potentie
active. Sed adhuc quaeritur quid sunt ille potentie subiective seminales. Videtur ille
doctor quod ille potentie subiective quae virtutes seminales passive dicuntur fundamenta sunt
ipsa materia formarum aut sunt vel dicuntur respectus aptitudinales ad formas. Sic respectu
relatas de quaedam ordine vel respectum ad actum reducendi. Et quando ulterius quaeritur
an unica ponatur in materia potentia subiectiva quo ponitur plures virtutes seminales,
videtur quod licet est una ut seminales fundamenta et plures formales. Ultimo quod distincte
forme habent quandam distinctam potentiam in materia et quaedam inregenitae fuerunt de esse
completo formarum specie in materia. Sed formaliter sunt plures, quantum ad virtutes vel
conceptus quibus vel plurimum et distinctius formaliter dependet in materia concipiunt formandam
materiam. Sunt ergo ille virtutes seminales passiones materie, quamvis illorum nobilitas est
passio hominis. Et post ponitur quod forma quae presupponit virtutes seminales non est eadem
quae [illegible] ex nichilo sed virtutes seminales sint inseparabiles potentialitas vel res aptu-
dinales materie. Et sic patet intentio angeli circa ad illud dictum quo volui in-
tuire creationem rerum corporalium ab angelis. ¶ Sed videtur quod expressius Ricardus in
suo [illegible] ubi supra quaestio, angelus operatur in eorum elementis quandam virtutes
seminales latentes non solum in rebus [illegible]. Sed rerum ordinem quae ex elementis generantur.
Quando loquitur expresse de corporibus elementis [illegible] in quorum [illegible] textura dicit
omnia originaliter creata fuisse. Et sic videtur quod probat quae et similia [illegible] ele-
mentis seminales [illegible] fieri materias seminales vel mixtorum perfectorum.
Sicut quidam [illegible] videtur esse seminaria lapidum sicut et sulphur et argentum
vivum sunt materie seminales metallorum secundum Albertum in mineralibus, [illegible]
Vel alie pro rationes seminales in elementis radicatas in ipsis minor elementorum
naturales aptitudines et dispositiones quibus apte sunt ad hoc, ut quaedam dicuntur celestis virtute
per se et per accidens. Et perveniunt ad generationem eorum mixtorum vel forte congregantur
sic minor elementa sunt ut minor seminaria rerum generabilium inferiorum, quorum elementorum ali-
qua habent rerum quaedam seminales occultas et aliqua passiva. Sic est in dictis, sed
ut allegatum est quod nisi talis aliqua virtus esset elementis non ploratur in(?) ea eperenti extra
quam ibi seminantur. Et similiter dicitur de quibus in examero. Sed quaeritur si dictum magis
credo quod omnia combusta et procreata illorum minor naturalia rad generationem
naturalium et aliorum mixtorum ipsa dicit virtus corporis celestis et ipsius creatoris vel
fluxus dei immediate. Et estimo vero quod non sunt elementis inditi res comparatione tot
generabilium ex eis aliquo speciales virtutes seminales active quae [illegible] fortune, sicut est in-
generabilis. Sed quod massa minor elementorum constituta sit a creatore deo, tamen materia prin-
cipia generationis naturalium et aliorum mixtorum generaliter virtute aliqua activa plurimum
agentis. Ita ut exemplariter loquar quod illa massa elementis sit tanquam lutum
figuli et celum sit sicut rota figuli et [illegible] figulus tornans vasa ipse est
deus. [illegible]

Franciscus de Mayronis

Virtutes seminales

missa i.a. Ut in alio quodlibet illa inquit corpora simplicia sunt simplicia a apothecario et deinde vel virtus celi [illegible] angelica sit [illegible] apothecarius facit ex illis simplicibus [illegible] mixtis commixtionibus et proportionibus [illegible] et aliorum mixtorum [illegible]. Et [illegible] de [illegible] procedendo doctorum [illegible] angeli [illegible] ad [illegible] [illegible].

A quibus dictis adhuc elicitur aliqua ad propositum [illegible] quod in istis rebus sensibilibus angeli [illegible] facere possint nisi applicando [illegible] activa passivis. Circa angeli [illegible] ut allegatum est solum adhibere [illegible] extrinseca [illegible] ut ea [illegible] [illegible] sunt ne [illegible]. Et [illegible] dicit Sicut parentes non dicimus creatores hominum nec agricolas [illegible] ita [illegible] adhibitis [illegible] ista [illegible] de virtute [illegible] operationes [illegible]. Et [illegible] angelos [illegible] nec bonos [illegible] creatores. Et [illegible] ita non solum malos angelos [illegible] nobis semina [illegible] per [illegible] temperatores elementorum [illegible] istorum [illegible] accessionem. A quibus elicitur secundo [illegible] in istis inferioribus effectibus sensibilibus non possint [illegible] nisi [illegible]. Et inde accipitur illud quod dicitur quod angeli in rebus corporalibus non habent potestatem nisi [illegible] localem [illegible] quod elementa non obediunt [illegible] nisi [illegible] ad motum localem immediate. Et non [illegible] ad alias [illegible]. Et [illegible] in rebus corporalibus non possent immediate producere. Et educere aliquam formam absolutam quia non possent immediate nisi [illegible] [illegible] [illegible] absoluta [illegible].

Sed quid quare beatus Augustinus [illegible] potestatem dedit angelis seu spiritibus [illegible] in istis inferioribus [illegible] agentia [illegible]. Videtur quod [illegible] ad [illegible] [illegible] ab angelis [illegible] inferiora corporalia esse [illegible]. Et [illegible] [illegible] sunt [illegible] qui possent [illegible] aliquam formam absolutam non videtur decens [illegible] potentiam [illegible] et perfectionem [illegible] [illegible] potentie [illegible] non [illegible]. [illegible] sola fides et auctoritas [illegible] tenet [illegible]. Non ergo angeli ab initio aliquid creaverunt [illegible] solus [illegible] celum et terram [illegible] et [illegible] aliter [illegible] [illegible] sunt [illegible] animalia [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] collectio [illegible] animalium [illegible] et [illegible] essentialis [illegible] in essentialibus [illegible] [illegible]. Et animalia [illegible] in talibus [illegible] differentie [illegible] et [illegible] [illegible] in essentialibus conditionibus et potentiis [illegible] [illegible]. Et [illegible] animalia [illegible] et dissimilitudine [illegible] in sensibilibus dispositionibus accidentalibus [illegible] et [illegible] operationibus [illegible]. Hic posset introduci materia illa metaphisicalis de ordine et perfectione [illegible] [illegible] attendi [illegible] perfectio [illegible] per unum [illegible] immediate vel [illegible] et [illegible]. Et [illegible] species animalium per unum [illegible] media. Et [illegible] species in genere animalium [illegible] posset per unum [illegible] vegetabilia. Et [illegible] addat perfectionem [illegible] [illegible] perfectionem [illegible] [illegible]. Sequitur in textu.

Et [illegible] [illegible] [illegible]

Omne volatile secundum genus suum. [illegible] scripture particula [illegible] [illegible] per [illegible] animalium [illegible] que sunt [illegible] [illegible] [illegible] omne animal [illegible] volatile vel volans vel solum [illegible]. [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] creatorem glorificantia scripsit. [illegible] ad hanc scripture particulam [illegible] [illegible] de animalibus aque [illegible] [illegible] [illegible] de natura animalium [illegible] et [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] non [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] volare [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] et absolutum [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] vox [illegible] [illegible] laudes [illegible] creatori. Magnum [illegible] Ambrosius [illegible] [illegible] devotionis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] volatilium sermo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et si [illegible] delectari [illegible] [illegible] nos mirabilis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] delectari debet [illegible] [illegible]

celi. Et si de obtusis et mutis piscibus tantum locuti sumus, ostenderetis quod omnia que moventur
in aquis produxerunt domino, amplius loqui debemus de canoris et melodiosis avibus declarando
quo et volucres celi laudaverunt deum, dominum quem qui creavit eas sicut de ipso scriptum est [illegible]
bitur. **Creavit deus cete grandia, et omne volatile secundum genus suum**
Presupponentes igitur illa iam dicta de volatili creatura dei que sepius audistis
secundum beatum Basilium, et amplius volentes de ea loqui Alexandro [illegible] ambos
[illegible] primo vero hoc genus volantile in suas species, dividitur quod volatile in volantile plu-
mosum et pennis alatum, et in volatile modo alarum membranis vel pelliculis quibus-
dam. Secundum est de vespertilionibus et de omnibus animalibus volatilibus que non vocantur pro-
prie aves quamvis sint volatilia. Et subdividitur aliud genus subalternum, quia aliqua talia
volatilia habent solum duas alas et aliqua habent quatuor, sicut experientia docet in quibusdam
papilionibus et aliis talibus. **De istis volatilibus hic queri posset utrum omnes species
talium volatilium que modo sunt fuerint die sexta formaliter a deo creata**
Et videri potest secundum alios doctores quod non, quia quamvis multa talia et aliorum animalium aque aeris
et terre species deus tunc solum instituit in suis seminalibus causis, et ex eis ad esse
producuntur tempore congruo et oportuno. Et maxime post lapsum nature create, post peccatum
hominis in vexationem et penam. Aliud vero genus subalternum quod est volantile pennosum
quod est subdivisum in species nobis innumerabiles secundum multiplicem talium volantium diversitatem
Et prout in feritate et mansuetudine, in disciplinacione et in diversitate incrementi, in
diversimode colorandi, in diversitate habitandi, in diversimode vociferandi, in diversitate
prudencie et stulticie etc. **Et omnia volatilia naturas species** mortalibus
incognitas habent. Ipse aves dicte sunt [illegible] et Albertum quasi a via seu sine via
[illegible] aves nullam viam expressam in volando habent nec pisces in aqua. Sed ambulantia
gradiencia super terram viis trituris ingrediuntur et innituntur. Et ideo ut dicit dominus
Albertus li. 22 de animalibus: Aves magis considerare et conservare consueverunt volatus avium
primo ex eo quia corpora volatilium videntur esse indeterminatiora quam magis terrestres vel alia
[illegible] aut aliis occultis causis fiunt variabiles et exorabiles. Sed augures
magis observant aves quantum ad garritus, quia sicut dicit Albertus ubi supra aves generaliter
magis vociferant et garriunt aliis animalibus. Et hoc contingit eis secundum eum
propter spiritum [illegible] levitatem, propter quod etiam motus aves magis vociferant intuentes
quod multe earum sunt melodiose et multe quasi loquentes, quod est signum quod defendi in
omne dependi in [illegible]. Et ideo ex similitudine inmutacione celesti vel alia garriunt [illegible]
sicut ubi supra. Secundo propter aeree complexionis tenuitatem et spirituum subtilitatem magis obser-
vari consueverunt a supersticiosis quibusdam hominibus avium motus gestus et garritus in pro-
nosticacionem futurorum. Unde et ille Robertus lincolniensis super [illegible] hic dicit [illegible]
quod volatilia quamvis reptilia sentiunt quia [illegible] et racionem carencia sunt
[illegible] igitur sensualibus [illegible] et complexionalibus subtilitatibus in colorem supersticionibus
tenta est. Et hiis intuentes maligni spiritus abusi sunt ad augendum errorem gen-
tilium ut auspices quasi sive augures ex eo constituti fuerint quod ab avium garritu sive
inspectu [illegible] presagia sibi declararet sive bona sive mala spectanda prenosticari. Contra
quod dicit ille vir gloriosus eximius gentilium poeta paulo melius sentiens ait: Haut
equidem credo quod sit divinus illis ingenium aut fato rerum prudencia maior,
verterunt species animorum pectore motus. Nunc alios alios pectora concipiunt etc. Vult dicere
aves non sunt divinitate sed pro celi qualitate diversos motus naturales concipere -
corpus derelinquunt gravamen terre et sursum spaciantur et aere leviori fruuntur. Et
inde celestem influxum liberius recipiunt. Hoc vero quod dicunt augures ut narrat Ysidorus
quia et in gestu et in gressu et in volatu et in voce avium signa futurorum esse conspi-
cienda. Et illas aves que ore et cantu auspicium faciunt ut corvum, cornicem picas
vocant oscines. Alites vero vocant eas que volatu ostendere futura videntur
Que quidem si adverse sunt inhibere dicuntur, [illegible] quod inhibeant i. vetent.
Si vero prospere aves appellantur. Ex quo aves prosperas petunt volantes et negocium
suscepturi [illegible] Ceterum fuerunt species augurandi in avibus quam quidam vocant
ex utroque permixtam, i. cum aves ex ore et volatu auguria faciunt, unde Ysidorus
de bubone loquens ait: Denique apud augures malum portendere fertur. Nam cum in urbe

visa fuerit, solitudinem vel desolationem significare dicitur. Ovidius: Foedaque fit volucris venturi nuncia
luctus, ignavus bubo dirum mortalibus omen. Et de cornice dicit Isidorus: Cornicem augures vo-
lunt ipsam hominum curas significationibus agere, insidiarum monstrare vias, futura praedicere.
[illegible] [illegible] verbis. Iuxta illud: Tunc cornix plena pluviam vocat improba voce.
Et subdit Isidorus libro xii: Magnum nephas credere ut deus consilia sua cornicibus mandet
et bubonibus sua secreta revelet. Et haec de ista superstitiosa augurum observatione.
[illegible] potest magis calliditas spirituum malignorum in hoc quod praesagiendo quaedam de-
In qua attendendum [illegible] animalibus attenderetur quod talis superstitio ex consideratione naturae subtilior
[illegible] [illegible] [illegible] in aere altiori et propinquiori caelo aliquale co-
et aliquibus animi et ex [illegible] [illegible] ut dictum est. Et ex simili calliditate maligni spiritus olim [illegible]-
lere nullam habere posset ut [illegible] est. Et ex simili calliditate maligni spiritus olim [illegible]
[illegible] quorundam variorum hominum impresserunt illam [illegible] superstitionem de iudicio [illegible]
[illegible] futurorum ex astris et ex variis [illegible] pluribus [illegible] et repertis sicut colligi
potest ex [illegible] de hac superstitione dictis. Ista ingenia [illegible] demonum
[illegible] ex hoc [illegible] fallacie mediante. Et mirum est quod astra agunt [illegible] in ista
illusione ex hoc [illegible] quorum dam [illegible] [illegible]
[illegible] colore et quibusdam similibus [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] mobi-
litatibus et vanitatibus inclinati in hac superstitione [illegible] actionum [illegible] caelestium, quae olim [illegible] est
licent. Quia fundatur superstitio haec in actione [illegible] calliditate fallaci et superstitio [illegible]
[illegible] hominibus calliditate demonum, [illegible] habitudinibus animi [illegible] [illegible] [illegible]. Non
[illegible] de futuris ex observationibus [illegible] naturalia signa aliquorum de [illegible] futurorum
tamen negare volo quin [illegible] naturalia signa aliquorum de [illegible] futurorum
effectuum naturalium ut sunt pluviae et dispositiones aeris colligi possit ex dispositionibus superiorum
[illegible] ex varia [illegible] animi et aliorum animalium talium [illegible] de quibus signis intra
[illegible] ex varia hirundine animi et ex 7o libro [illegible]. Et quia similiter iste processus de au-
[illegible] [illegible] et ex 7o libro examerum. Et quia simul iste processus de au-
gurio processit ex [illegible] animi nata quaedam [illegible] quibus amplius de-
gurio processit ex speciali animi natura, [illegible] consequenter quibus amplius de
ipsa dicat dominus Albertus libro [illegible] ubi supra [illegible] dicta sunt ex dictis [illegible] [illegible].
quod duo quibus antiqui [illegible] ab inanimato differre dicebant, qualiter insunt
animalibus. Et hae sunt sensus et motus. Et quia ut dicit [illegible] insunt sensus
[illegible] [illegible] illis [illegible] insunt sensus qui [illegible] [illegible]
quae sunt [illegible] [illegible] sensus [illegible] motu volatus [illegible]
[illegible] [illegible]. Ideo omnibus animalibus [illegible] inest [illegible] distantia [illegible] [illegible]
inest ad distantias. Nec ad distantias movetur [illegible] [illegible] [illegible] sensus
propter [illegible] igitur [illegible] Albertus ex ista [illegible] [illegible] [illegible] sensus
habent et motu [illegible] ex [illegible] [illegible] de animi et de motibus animalium dicta sunt [illegible]
habent et motu [illegible] animalis [illegible] attingere. Cum sit [illegible] [illegible] [illegible]
animalia esse perfecta [illegible] perfectum animalis [illegible] et motu progressivo. Et est iste primus modus quo attendi-
tur [illegible] [illegible] et motu progressivo. Et est iste primus modus quo attenditur
[illegible] principaliter omnibus sensibus [illegible] quod animalia solum [illegible] [illegible] [illegible] imperfectissima
perfectio in qua [illegible] [illegible] quod animalia solum unum sensum habent scilicet tactum imperfectissima
sunt. Et consequenter perfectiora [illegible] ad [illegible] quae duos sensus habent et [illegible] tres
Et deinde quae [illegible]. Perfecta vero [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sensus scilicet visum auditum [illegible]
ad haec inter illa perfectiora sunt [illegible] perfectiora et [illegible] sensus habent. Et de illis [illegible] perfectiora
sunt [illegible] [illegible] [illegible] vocatur [illegible] [illegible] et aestimativa habent perfectiorem
sunt quae [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] vel [illegible]
[illegible] similiter [illegible] aliquid [illegible] magis appropinquat in [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible]
[illegible] quod est homo [illegible] perfectius videtur. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] perfectissimum quod [illegible] et [illegible] [illegible] in illo [illegible]. Et ad [illegible] operationum aliorum perfectio
et imperfectio attendatur. Hoc autem in quo animalium est homo, qui solus [illegible] [illegible]
plene et [illegible] animalis [illegible]. Et [illegible] est perfectius [illegible] animalis habet.
Et ideo [illegible] aliquid magis accessit ad conditionem hominis quae ad [illegible] [illegible] [illegible]
fectum est.
Sed forte dicis: Constat [illegible] tamen formica, apis, aranea et [illegible] [illegible]
[illegible] animalia faciunt opera artificiosa et [illegible] [illegible] [illegible] prudentia industria
[illegible] perfectiora quam animalia [illegible] ut sunt [illegible] [illegible] [illegible]. Respondetur quod
[illegible] hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] si aranea [illegible] et animalia talia facerent per
[illegible] et [illegible] et [illegible] opera illa artificiosa [illegible], modo hoc non est. Sed
[illegible] [illegible] naturali instinctu [illegible] [illegible] [illegible] et non ex cognitione di-
[illegible] operantur. Ideo non sequitur quod sint perfectiora [illegible] [illegible] [illegible] in pluribus
[illegible] valde artificialiter [illegible] et [illegible] [illegible] ex hoc aliquid [illegible] est perfectior
[illegible] [illegible] tale aliquid facere. Illa igitur est perfectior [illegible], quae regit se
[illegible] [illegible] [illegible] et aestimatione et [illegible] [illegible] ad agendum ea quae facit

et hac ratione animalia magis perfecta sunt dicta [illegible]. Secundus modus quo perfectio
attenditur in quolibet animali respicit numerum et complementum membrorum et organorum que exiguntur
perfectissima pro suis naturalibus operationibus perficiendis. Illa autem membra sunt corporis
interiora et exteriora que hiis principalibus deserviunt. Et quia homo est animal
perfectissimum in ipso sunt omnia membra perfectissimo modo et ordine que ad perfectionem in
[illegible] animalibus requiruntur. Et ut dicit [illegible] maior est diversitas et heterogenei-
tas membrorum interiorum in homine quam in aliquo animali alio. Et hoc propter vari-
etatem operationum et nobilitatem virtutum humanarum. Et dico notanter interiorum
membrorum. Quia multa animalia habent maiorem diversitatem in exterioribus membris quam homo
ut vacca [illegible] et [illegible] multa que [illegible] sunt seu videntur ex extra omogenea et
plena [illegible] quedam habere vel [illegible] omogeneis et in [illegible] [illegible] et in-
teriora membrorum [illegible] habent.

Cor
epar
[illegible]
et alia
membra

Cancer

Queri posset hic utrum creator volens facere animal rationale nonne fecerit
[illegible] corpus ex elementis [illegible] membris distinctum vel [illegible] ut est corpus humanum. Et
videtur [illegible] quod non. Quia deus potuit et potest animal rationale [illegible] incorruptibile facere.
[illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] naturalibus operationibus [illegible] alia et aliis.
[illegible] et sine distinctione talium membrorum
ordinibus membra [illegible] sunt in animalibus [illegible] et in [illegible] non est [illegible]
plante [illegible] et aliis [illegible] hominis et [illegible] et aliis quidam [illegible]. Secundo dicitur quod [illegible]
[illegible] in quibusdam [illegible] corpus tale organizatum. Tamen [illegible] anima altera
rationalis anima talis speciei exigit corpus aliquo modo et [illegible]. Tertio attenditur perfectio in quolibet animali
speciei exigit corpus [illegible] temperante et nobilitate [illegible] et [illegible] elementorum in corpore mixto
et bonitate temperante et nobilitate [illegible] et [illegible] elementorum in corpore mixto
[illegible]. Et hoc modo corpus hominis est nobilissimum [illegible] [illegible] et optime pro-
[illegible] [illegible] quod [illegible] ex mixtione elementorum fieri potest. Ergo [illegible] aliquod animalis
corpus magis in temperamento appropinquat illi corpori tanto animal illud perfectius est [illegible]
ad hoc. Sequitur in textu: Secundum genus sunt, ubi dicit [illegible]. Non [illegible]
hic [illegible] [illegible] nec passim et [illegible]. [illegible] aliqua ratione dicit. Secundum
genus sunt [illegible] intelligi non posse secundum genus quod erant ipsa volatilia.
Et ergo intelligi videtur quod facta fuerunt [illegible] aliqua ratione exemplare
nondum erant. Et [illegible] hoc dicit [illegible] tunc [illegible] debent [illegible] in creatione [illegible] et
mente divina. [illegible] [illegible] ydeales [illegible] sunt. Et [illegible]
[illegible] et [illegible] secundum genus suum ac si diceret [illegible] ita ut [illegible] similia.
[illegible] ad [illegible] [illegible] distinguerent a ceteris. Hoc enim est [illegible] genus dicit
augustinus. Ubi [illegible] [illegible] succedentibus [illegible] nichil
[illegible] creata est ut semel [illegible] non [illegible] succedente [illegible]

Et consequenter querit quare ergo in factione hominis non est dictum faciamus hominem
secundum genus suum. [illegible] quod [illegible] de homine non fuit dictum secundum genus quia primo [illegible]
homo [illegible] [illegible] femina [illegible]. Non enim multa genera hominum sunt [illegible] specialia
sicut plantarum volatilium piscium reptilium et bestiarum [illegible] augustinus. [illegible] in [illegible] secundum [illegible]
illa platonicorum genus putabat quandam ydeam realiter a pluribus speciebus differentibus [illegible]
in [illegible] et [illegible] volatile et [illegible] hominem ab omnibus [illegible]
in [illegible] [illegible] dicebat. Secundum theologos [illegible] et [illegible]
[illegible] possunt rationes [illegible] vel forme [illegible] sub nomine [illegible] dicit
augustinus [illegible] ydee sunt quedam forme vel rationes rerum stabiles atque incommutabiles [illegible] formate
non sunt [illegible] [illegible] sunt et semper eodem modo se habent. Has autem rationes dicit augustinus ubi
arbitrandum est esse nisi in mente creatoris. Non enim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] exemplar [illegible] [illegible] illud [illegible] quod [illegible]. Nam [illegible] [illegible]
[illegible] est. Et ergo [illegible] hac rationes [illegible] artifex [illegible] et distingui
omne quod ad extra oriri potest et creari. Et non [illegible] [illegible] absurdum est dicit augustinus quod [illegible]
ratione formavit hominem [illegible] [illegible] alia ratione creatus est homo et alia [illegible]
alia piscis et alia [illegible] [illegible] dicit augustinus et [illegible] ille rationes [illegible] [illegible] possunt
[illegible] [illegible] et [illegible]. Secundum vero secundum peripateticos genus nichil aliud
[illegible] conceptus simplex quo ab homine vel intelligentia plura specie vel essencialiter differentia [illegible]
[illegible] conceptus [illegible] simplex ab aliqua illorum plurium essenciali [illegible] vel [illegible]
[illegible]. Et secundum hoc [illegible] loquendo genus nichil aliud est quam collectio [illegible] secundum
aliquam [illegible] [illegible] vel [illegible] essencialem [illegible] [illegible] [illegible] aliis [illegible]

Secundum genus sunt

ydee quid sunt

[illegible] specialibus creavit ut si hic sit dictum Omne volatile secundum genus suum i. omne genus volatilium produxerunt aque i. inferiora elementa [illegible] talia materiales fuerunt et solus deus efficiens [illegible] in textu precedenti declaratum fuit Sequitur quod

Et vidit deus quod esset bonum Ista est quarta [illegible] textus aliis demum in qua approbatio. In hoc quod dicitur vidit deus precedentis operis quarte diei [illegible] aliquid esse bonum et omne conforme suo beneplacito quod est bonum [illegible] in illo complacere et delectari iuxta illud Et letabitur ps° 103 et intentionem illud approbare deus Et in illo complacet et delectari [illegible] sue ordinationi et voluntati dei in operibus suis [illegible] approbatio denotatur ubi dicit Et vidit deus quod esset bonum [illegible] hoc operis approbatio denotatur ubi dicit Et vidit deus quod esset bonum [illegible] quia nulla

Bonum [illegible] opus quarte diei quod [illegible] et piscium formatio Bonum [illegible] quia nulla [illegible] per abundantiam i. superfluitas in piscibus [illegible] erat ad [illegible] deformis [illegible] erat completum [illegible] esse [illegible] dimimutio i. necessarius Bonum [illegible] ad complete [illegible] Bonum quia pulchra ad [illegible] et [illegible] Bonum quia valet ad complete [illegible] Et aliter vidit deus quod esset bonum [illegible] dixit superius vidit aque et aeris ornatum [illegible] quod essent bona [illegible] deus [illegible] quod est bonum [illegible] et deus volatilia sive reptilia quod essent bona [illegible] non creavit [illegible] quod nullum est [illegible] bonum [illegible] pon-

[illegible] in gen[illegible] Et aliter [illegible] Et vidit deus cuncta que fecerat et erant valde bona [illegible] longe aliud [illegible] creatoris [illegible]

Sed dicit forte aliquis cum pisces [illegible] et volatilia [illegible] homini sunt bona dici [illegible] quod [illegible] [illegible] pro plura talia sunt [illegible] opus formationis talia sicut ita [illegible] bonum ut dictum est [illegible] et impedientia ut sunt [illegible] et [illegible] et homini [illegible] et [illegible] et feroces [illegible] homines dilacerant ut herodii et grifones [illegible] Sunt et [illegible] belue [illegible] et homines devorantes de quibus sunt [illegible] Unde quod est verum quod vidit deus quod esset bonum cete grandia quod deglutiunt Jonam prophetam [illegible] Volunt [illegible] in mari [illegible] ab impedimentis esse [illegible] ut [illegible] in [illegible] a domino tuo deus [illegible] ingenia et [illegible] grandia [illegible] ut [illegible] illa et [illegible] in illos [illegible] Et [illegible] respondeat quod [illegible] Nam sunt et [illegible] ad corruptos [illegible] herbas [illegible] [illegible] Nam illa [illegible] sunt [illegible] ad deformationem [illegible] sunt [illegible] libertate [illegible] et ad [illegible] flagella sunt [illegible] et quibus [illegible] et cete bestie feroces flagella sunt [illegible] in domino habitantes [illegible] [illegible] non [illegible] Unde et [illegible] Qui crediderit de quibus sunt [illegible] serpentes tollent et si mortiferum quid biberint eos non nocebit Que igitur dicit [illegible] tibi [illegible] incredulitas o homo [illegible] formidant illa ad fidem [illegible] in domino [illegible] Tunc igitur illa [illegible] [illegible] non timebis [illegible] formides [illegible] deum [illegible]

Et [illegible] angelus in hac materia loquitur [illegible] ad [illegible] potuerunt [illegible] [illegible] Vel [illegible] nocere [illegible] ad [illegible] et ipse sibi homo virtutibus [illegible] et [illegible] sunt [illegible] ad [illegible] voluptate in tentationibus [illegible] et nostre salutis illa [illegible] et delectationibus [illegible] augustias et dolores [illegible] Unde quod et [illegible] voluit deus [illegible] homines [illegible] bestiis [illegible] et [illegible] infestari [illegible] ut sunt [illegible] et [illegible] vexari ut sunt [illegible] et [illegible] infestationibus et [illegible] vexari ut sunt [illegible] [illegible] prudentie [illegible] studet Et ut hoc formidine [illegible] et [illegible] [illegible] Cum quod [illegible] statum [illegible] adiutorio [illegible] indigere [illegible] [illegible] non [illegible] adiutorio homo [illegible] homines [illegible] laudet creatorem [illegible] homo [illegible] et [illegible] [illegible] et disposuerit [illegible] et gratias agerit et [illegible] [illegible] ut [illegible] deum [illegible] ut ita [illegible] suo

mors in cibo
mors in potu
mors in olla
[illegible]
fallacie [illegible]
et [illegible]
ut [illegible]
ignorancia non
[illegible]

herodii
grifones

[illegible]

[illegible] et adhuc et alia [illegible] assignari specialis causa [illegible] et [illegible] et [illegible] et [illegible] et [illegible] et [illegible] aere aqua et terra [illegible] ... **Et vidit deus quod esset bonum. Et benedixit eis** [illegible] ... benedictio [illegible] ... Et [illegible] triplex [illegible] ... benedictio [illegible] et benedictio [illegible] in bonis [illegible] in virtutibus et [illegible] in dextera eius et [illegible] ...

Benedicio

[illegible — dense abbreviated Latin commentary continues: benedictio, bonis spiritualibus, virtutibus, dextera, crescite et multiplicamini, et replete aquas maris, avesque multiplicentur super terram]

[illegible] Crescite et multiplicamini [illegible] ...

Ubi [illegible] ...

3x [illegible]

[illegible]

[illegible] benedictio [illegible] multiplicacio [illegible]

[illegible] dando eis [illegible] et [illegible] [illegible]

Tertium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] et [illegible] deserunt [illegible]

[illegible] [illegible] optime benedixit deus [illegible] dando eis potenciam [illegible]

[illegible] et animalibus [illegible] [illegible]

[illegible] non potest [illegible] et [illegible] [illegible]

Circa istud notabile 3a [illegible] [illegible] [illegible] non benedixit [illegible] dando potencia [illegible]

[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] appetitum [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] Secundo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] individua [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] homo [illegible] [illegible]

[illegible] valde plura individua [illegible] [illegible] multiplicari [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et ideo [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] ad individua [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] Item [illegible] deus voluit [illegible] et statim [illegible]

[illegible] fieri non posset [illegible] individuum [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] Et [illegible] [illegible] benedixit [illegible]

Crescite et multiplicamini [illegible] [illegible] dubia [illegible] immediate nota

[illegible] [illegible] individuorum [illegible] multiplicatio

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] [illegible] deus [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] individua [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] intelligit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] multiplicationis individuorum [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] individuorum [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] et [illegible] [illegible] et defendunt [illegible] [illegible]

[illegible] non possunt [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] Et ideo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] bonum [illegible]

[illegible] [illegible] a pluribus [illegible] patre et filio et spiritu sancto [illegible]

[illegible] [illegible] et multiplicationem [illegible] [illegible] benedixisset deus [illegible] individua multiplicari

[illegible] et pecora [illegible] et [illegible] et alia [illegible] et [illegible]

[illegible] [illegible] Et ideo [illegible] [illegible] [illegible] magis benedixit [illegible]

[illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] magna [illegible]

fecunditate multiplicandi se dedit. Et hic pro tanto est [illegible] aliorum animalium perfectorum. Et
iterum deus abstulit et aufert quibusdam fecunditatem multiplicationis vel impedivit et nocivorum vermium
et animalium. Et hoc in plagam et penam supplicium malorum hominum. Sicut deus supplicium
pharaonis regis Egypti plagavit per multiplicationem [illegible] et ciniphum ranarum et animalium
[illegible] ranarum et muscarum ut legitur in Exodo. Et philisteos tenentes in captivitate
archam domini punivit multiplicatione murium ebullientium de terra, I Reg. vi. Et etiam nunc punit quasdam
[illegible] regiones per multiplicationem [illegible] locustarum vel [illegible] aliorum animalium nocivorum.
Ex quibus omnibus infertur quod nichil prohibet ymmo decet etiam in rebus corruptibilibus et eternis
sub una specie esse plura individua. Prima ut patet corruptibilibus individuorum non est solum
[illegible] et causa multiplicationis [illegible] sub specie. Sed multe alie cause hujus multiplicationis sunt
[illegible] ex una dictis. Item cum sint tres persone realiter distincte quarum quelibet est
deus et cetera. Quare non possunt plures persone individuales angelice sub una specie. Licet
quod aliqui doctores teneant etiam in speciebus angelorum esse solum unum individuum sub una
specie [illegible] tamen non habent sufficienter de quo tractare pertinet
ad secundum librum sententiarum. Quarta causa dicte benedictionis seu multiplicationis in-
dividuorum per quatuor est ornatus mundi inferioris. Nisi enim [illegible] essent individua animalium
silve et arbusta. Non sic [illegible] garritibus et melodiis. Nec aer ornaretur per
volucres volantes. Nec campi et nemora decore sic delectarent homines ferarum cursibus.
Valde ergo laudanda et glorificanda creatoris potentia et bonitas [illegible] nobis [illegible]
[illegible] productione [illegible] animalium et piscium et avium decore multiplicationis
a creatore ex causis dictis premissis [illegible]. Benedixit eis dicens Crescite et mul-
tiplicamini et replete aquas maris et aves multiplicentur super terram. Terra ut
videtis sunt due benedictiones scilicet crescite et multiplicamini et replete [illegible]
[illegible] benedictionis [illegible] referri potest ad [illegible] individuorum [illegible] imperfecto ad perfectam
magnitudinem. Vel [illegible] ad magnitudinem debitam sue speciei [illegible]
ex hoc quod deus creavit prima animalia in parvitate [illegible] successu temporis [illegible]
incrementi augenda [illegible] modo [illegible]. Forte non [illegible] doctores [illegible]
prima animalia et vegetabilia creavit in statu sue perfecte magnitudinis [illegible] juxta
illud germinet terra herbam virentem et afferentem semen et lignum faciens fructum.
Notum est etiam quod creavit primos homines in statu etatis perfecte [illegible] et [illegible] que
primo produxit animalia in statu perfecte etatis et magnitudinis creavit. Quia perfectum est
dei perfecta sunt opera. Circa quod oritur dubium. Quia ex quo deus a principio
[illegible] creavit [illegible] animalia perfectorum aque et aeris ad minus
duo individua scilicet masculum et feminam et unumquodque horum perfectum in omnibus suis
organis et viribus. Queritur non immerito quid benedictio illa perfectis et repletis
naturalibus primis creatis superaddiderit. Videtur quod nichil. Et si deus prima vegeta-
bilia creavit plena fructibus et maturis seminibus sicut sunt [illegible] autumnali
ut dicunt illi qui mundum in Septembri volunt esse creatum. Sicut [illegible] ve-
getabilia in tali statu creavit. Potuit et prima animalia bruta creare impre-
gnata fetibus vel [illegible] quicquid de facto fuerit de aliis [illegible]
[illegible] hominem. Non enim videtur creasse Evam fetam vel
impregnatam, sed solum impregnari aptam. Alio ergo modo dicitur quod illa bene-
dictio superaddidit quandam specialem promotionem virtutum naturalium ad prolificandum accele-
randum et multiplicandum a principio mundi, cum adhuc erant pauca animalia. Ita
quod tunc nulla animalium conceptio fuisset frustrata [illegible]
[illegible] impedimenta et animalium discrasias et complexionum malicias et
inordinatas [illegible] hominum et animalium, que omnia benedictio prima pro-
ficiendi removit et reformavit. Et ad hoc faceret nisi hominis malicia et
adhuc

incidentaliter obstaret Item tercio potest dici quod ista benedictio denotat aliquid maius
quam est animalium formacio / ut videmus in artificialibus / fabricacio unius imaginis ingeniose
et subtilissime imaginem quid reputatur / sed si aliquis artifex conferret ultra hec
sculptis imaginibus virtutem et potenciam faciendi imagines sibi similes / multo maius quid
ille facere diceretur quam facere imaginem / Apparet quia sicut potest dare alteri po-
tenciam faciendi aliquod artificium / ille potest illud per se facere / et non econverso / et potens
maius aliquid dicit illa benedictio quam animalium creacio vel prima eorum formacio / et
sic quodammodo addita dicitur super creacionem / Vel ita per hoc quod post creacionem
subiungitur benedictio / intelligatur expressio illius magni et singularis beneficii
quod creator facit quibusdam rebus ultra suum esse / dando virtutem generativam similis
sibi / qua vires assimilent etiam ipsi deo / qui nullo modo est sterilis / sed admittit sunt
sibi generativos / iuxta illud prophete Numquid qui alios generare facio sterilis ego
sterilis ero / Secundum vero huius benedictionis unum specialiter referri potest ad individuorum
multiplicacionem / Tercium vero ad ipsorum dispersionem et disgregacionem ad diversa
loca aquarum et maris / Et hoc etiam quod tunc dicitur Replete aquas &c / Patet
videtur quod in statu innocencie non solum animalia fuissent in paradiso terrestri / sed
multiplicata fuissent per totam terram / que fuisset multo pulcrior quam adhuc
est / quia tamquam ortus fuisset amenissimus herbis et coloribus situs / arbo-
ribus ornatus / et fluminibus irrigatus / Et item est hoc quod dicit littera Replete aquas
maris videtur / quod ubique in mari etiam sub emisperio inferiori ex opposito aride
sunt pisces et animalia aque / eo quod dictum est hic Repleta aquas maris Sequitur
Et aves multiplicentur super terram Unde patet etiam quod deus a principio speciem
piscium et avium in paucis individuis instituerit / et forte quod quamlibet solum in
duobus individuis originaliter instituit / scilicet in masculo et femina / sicut fecit de
homine / vel forte in qualibet regione cuiuslibet speciei quam ibi esse voluit duo
individua fecit / et benedicendo eis / dedit fecunditatem / qua statim per generacionem
crescere inceperunt et multiplicari / Unde sicut in animalibus terre deletis per diluvium
iterata est eorum multiplicacio per totum orbem incepta / a tam paucis individuis
que fuerunt reservata in archa Noe / videtur quod animalium multiplicacio a principio
mundi a paucissimis incepit ... necessitas est / Dicto
ergo in precedentibus in generali de causa quare creator deus
dedit animalibus virtutem multiplicativam sui per generacionem / videndum est consequenter
magis in speciali quibus variis modis dedit animalibus illam virtutem seu pro-
lificandi benedictionem / Pro quo advertendum est quod una rem producere
vel generare rem aliam est duplex / quia vel similem in specie / vel
dissimilem / Et secundo modo dicitur generacio equivoca / Et primo modo dicitur
generacio univoca / Et res generat simile est adhuc duplex / quia hoc vel
de substancia sua / vel de substancia aliena / De aliena ut ignis generat ignem
de combustibili et caliditas caliditatem de calefactibili / Et primo modo
est adhuc duplex / quia vel ita quod generans dat vel communicat genito
totam suam substanciam / vel solum aliquid sue substancie / Primus est perfectissimus
generacionis modus / qui solum reperitur in divinis / ubi pater quodam ineffabili
modo communicat filio totam suam divinam substanciam / Circa quod
queri posset . Utrum talis modus generacionis sit etiam possibilis creature;
terre . Et ... de potencia possit fieri . quod homo generaret hominem
tota eius substancia genito communicata etc. videtur quod sic . quia si deus

aliqui

sicut totum corpus Christi ponitur sub accidentibus parvis [illegible] possit totum corpus [illegible]
[illegible] poni sub accidentibus seminis eiusdem et embrion formato fieri posset [illegible]
[illegible] esse in duobus locis et ibi [illegible] informare [illegible] quo casu generans [illegible]
[illegible] sed [illegible] quantitate et tunc generans non esset individualiter seu personaliter generans [illegible] ergo
pater et filius relative opponuntur et nichil generat se ipsum [illegible]

In oppositum arguitur [illegible] possibile [illegible] quod nullus
[illegible] et [illegible] esset [illegible] Et [illegible]
[illegible] habent [illegible] quod [illegible]
[illegible] Secundum [illegible]
non videtur [illegible] **Secundus quo modus**
generationis [illegible] et [illegible] est [illegible]
[illegible] capax esse potest [illegible]
[illegible] ex illo [illegible] animalis [illegible]
Et hoc [illegible] extra ventrem [illegible] hominibus et aliis animalibus
ventre animalis vel extra ventrem [illegible]
liberi perfecti [illegible] Secundus modus [illegible] animalibus [illegible]
vel [illegible] in aliqua [illegible] intra [illegible]
[illegible] et [illegible] per [illegible]
[illegible] de ventribus animalibus et [illegible] colligitur [illegible]
[illegible] Et est adhuc alia [illegible] differentia [illegible] quod ex quibusdam
[illegible] ut manifeste [illegible] Et ex quibusdam ut
videtur [illegible] alterius [illegible] animal [illegible] de [illegible] quod [illegible]
[illegible] animalia [illegible]
temporis [illegible] Et similiter est in aliis pluribus ut [illegible]
de apibus et papilionibus. **Tertio est alia [illegible] differentia** Nam quedam ova [illegible]
[illegible] ab animalibus [illegible] vel ab aliis animalibus Et quedam ova [illegible]
ab animalibus [illegible] sub arena absconditur Et quedam
[illegible] calida sub fimo [illegible] Et quedam [illegible]
[illegible] in piscibus quemadmodum et semina plantarum [illegible]
terra [illegible] ova [illegible] solis vel celi [illegible] Ambrosius de [illegible]
[illegible] ova [illegible]
[illegible] igitur [illegible] et [illegible] Et ad hunc mandatum [illegible]
[illegible] quo dictum est **producant aque reptile anime viventis**
[illegible] de suo corpore et [illegible] et [illegible] Et
[illegible] Unde et Ysidorus [illegible] In piscibus [illegible]
[illegible] et [illegible] ova sine [illegible] concepta [illegible] que
tamen [illegible] Et que ova [illegible]
[illegible] non [illegible] sterilia [illegible] putrescunt

Hic queri posset Quare omnes aves per [illegible] generant et nulle ut videtur pariunt pullos de ventre Respondetur [illegible] quia aves [illegible]
de pluribus pullis impedirentur in volatu [illegible] in animalibus [illegible]
aves [illegible] patiendo suo nutrimento [illegible] talis modus
[illegible] animalis [illegible] esse [illegible] conditio
[illegible] sicut dicit Albertus libro 22 [illegible] aves sunt [illegible] ab omni
alio animali in hoc quod habent [illegible] et [illegible]
et [illegible] in aliis animalibus Et ita non sunt disposite ad partum
de ventre vel forte [illegible] partes [illegible] plumas et pennas [illegible]
Et hoc de illo [illegible] animalibus [illegible] esse [illegible]
que dicit **Benedixit eis dicens Crescite et multiplicamini et replete**
aquas maris et volatilia multiplicentur super terram Sequitur ergo
Et factum est vespere et mane dies quintus Dies quintus dicitur die
[illegible] benedixit [illegible] quo deus benedixit creature
[illegible] et [illegible] ob hoc dies hec [illegible]

quta feria sit specialit dies benedictionis dies fecunditatis et dies prosperitatis. Cui consonat videturque illa superstitio decimariorum dierum septimane nominibus planetarum qui... videtur attributis quia quinta... ...optimus scilicet Jupiter qui fortuna maior vocatur ...
dei vel quinte ferie etc. Tunc sequitur ultima pars primi capituli etc. Dixit quod dies etc.

[illegible] הכהן ואיש
[illegible]ר בשרם בהרת בהרת לבנת
[illegible]ור בשרם בהרת כהות לבנת
[illegible] הוא ואיש
[illegible] טהור הוא ואם מפאת
[illegible] הוא טהור הוא וכי יהיה
[illegible]ע לבן אדמדם צרעת פרחת
[illegible]תו וראה אתו הכהן והנה
[illegible] אדמדמת בקרחתו או בגבחתו
[illegible] בשר איש צרוע הוא טמא
[illegible] הכהן בראשו נגעו והצרוע
[illegible] יהיו פרמים וראשו יהיה
[illegible]טה וטמא טמא יקרא כל
[illegible] טמא טמא הוא בדד ישב
[illegible]שבו והבגד כי
[illegible] בבגד צמר או בבגד פשתים
[illegible] לפשתים ולצמר או בעור או
[illegible]יה הנגע ירקרק או אדמדם

[illegible] ואת שני התולעת ואת האזב [illegible]
בדם הצפר השחטה על המים החיים
על המטהר מן הצרעת שבע פעמים וטהרו
ושלח את הצפר החיה על פני השדה וכבס
המטהר את בגדיו וגלח את כל שערו ורחץ
במים וטהר ואחר יבוא אל המחנה וישב
מחוץ לאהלו שבעת ימים והיה ביום השביעי
יגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו ואת
גבת עיניו ואת כל שערו יגלח וכבס את
ורחץ את בשרו במים וטהר וביום השמיני
יקח שני כבשים תמימם וכבשה אחת בת
שנתה תמימה ושלשה עשרנים סלת מנחה
בלולה בשמן ולג אחד שמן והעמיד הכהן
המטהר את האיש המטהר ואתם לפני יהוה
פתח אהל מועד ולקח הכהן את הכבש האחד
והקריב אתו לאשם ואת לג השמן והניף אתם
תנופה לפני יהוה ושחט את הכבש במקום
אשר ישחט את החטאת ואת העלה במקום